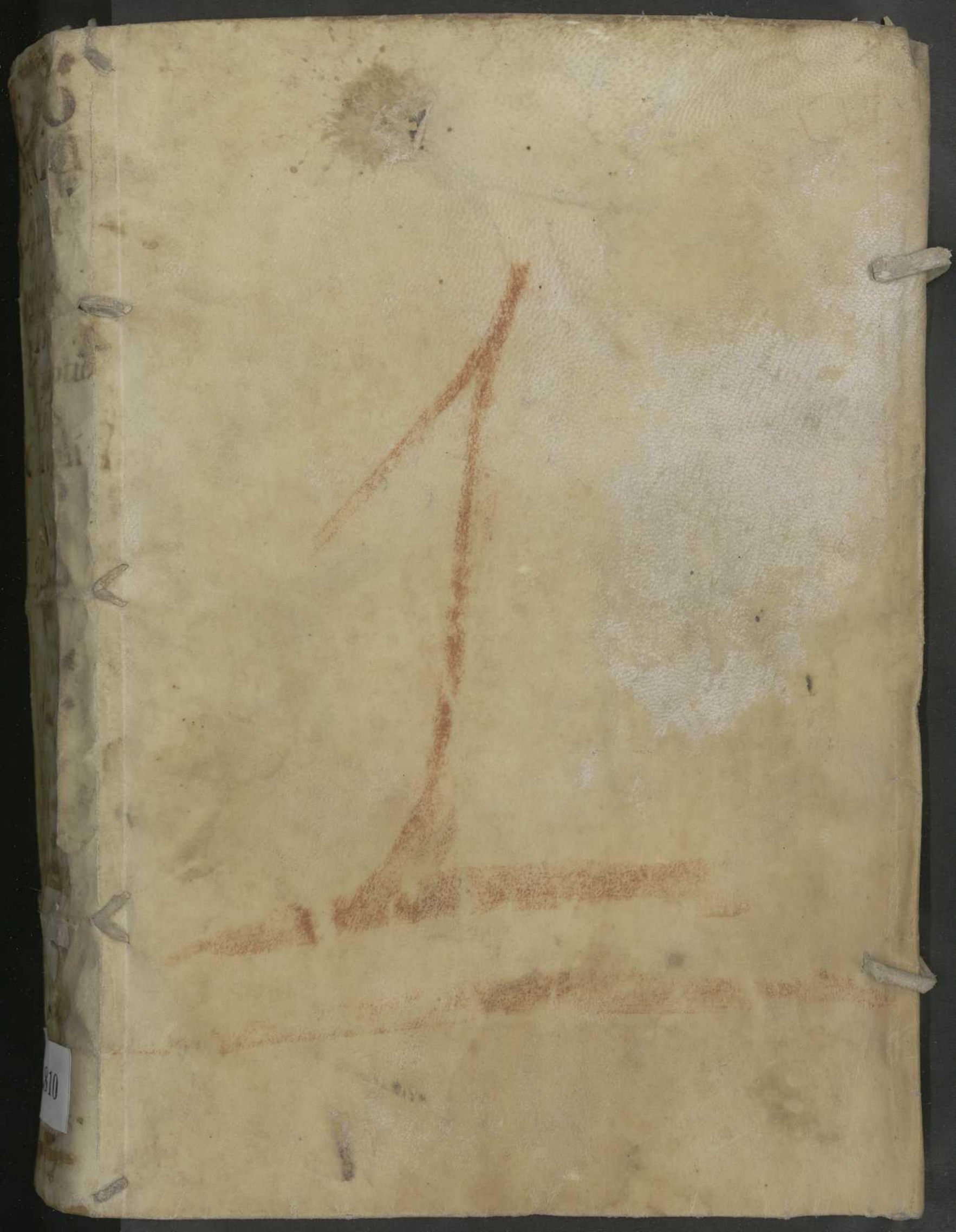

8810

$\frac{2}{60}$

CATHOLICARVM PRAESCRPTIONVM

Aduersus nostri temporis Hæreticos.

TOMVS TERTIVS

In duas partes diuisus.

PARS PRIMA.

In quâ Patrum autoritas, præsentium Pastorum, & Doctorum, & ipsius Ecclesiæ sensus, ex antiquitate, vniuersitate, consensione, & S. Thomæ doctrina, & methodo defenduntur.

AUTHORE

A. R. P. F. DOMINICO GRAVINA S. T. M. ORDINIS PRÆDICATORVM
S. Officij Consultore, Cur. Archiepiscop. Theol. in Vniuersitate Regia Neap.
primaria cathedra Theologiæ S. Doct. professore.

Ad Eminentissimum, & Reuerendissimum Principem
D. D. FRANCISCVM BONCOMPAGNV
S. R. E. Cardinalem, Archiepiscopum Neapolitanum.

NEAPOLI, Apud Lazarum Scorigium. M. DC. XXX.

CATHOLICARVM PRÆSCRPTIONVM

Ad usus nostræ temporis Historicos

TOMVS I. TERTIVS

In duas partes diuisus.

P A R T I M A.

In hac prima authoritas præsentium Rectorum & Doctorum Scholæ B. L. in sacris litteris, et antiquitate, vniuersitate, consuetudine, et in his, quæ ad studium, et methodum delibantur.

A V T H O R I T A T E.

Ad præsentem præsentium Rectorum & Doctorum Scholæ B. L. in sacris litteris, et antiquitate, vniuersitate, consuetudine, et in his, quæ ad studium, et methodum delibantur.

Ad præsentem præsentium Rectorum & Doctorum Scholæ B. L. in sacris litteris, et antiquitate, vniuersitate, consuetudine, et in his, quæ ad studium, et methodum delibantur.

S. R. C. Catholice, Archiepiscopatus, Rectorum, et Doctorum Scholæ B. L. in sacris litteris, et antiquitate, vniuersitate, consuetudine, et in his, quæ ad studium, et methodum delibantur.

IN BIBLIOTHECA MUSEI HISTORICI, LITTERARII, ET NATURALIS HISTORIÆ, S. R. C. Catholice, Archiepiscopatus, Rectorum, et Doctorum Scholæ B. L. in sacris litteris, et antiquitate, vniuersitate, consuetudine, et in his, quæ ad studium, et methodum delibantur.

PATRIBVS ECCLESIAE.

*Dam. lib. 2.
orth. c. 3.*

b

*Tertul. con-
tra Valent.
c. 5.*

c

*Aug. 2. cōtra
Iulian.*

d

*Idem contra
Iulian. c. 1.
lib. 1.*

e

Naz. ep. 31.

f

*Niss. in vita
S. Ephrem.*

g

*Nicol. 1. ep.
6. ad Photiū.*

h

*Eulog. Alex.
apud Phot.
in Bib. 244.*

*i Cass. de inc.
verbi. l. 7.*

c. 26.

k

*Lerin. can.
prof. voc. no.
c. ult.*

l

*6. syn. act. 18.
in script. ad
Leon. cōflā-
tinop. 7. syn.
act. 6.*

m

*Conc. Rom.
sub Marino
1. secret. 5.*

n

*6. syn. actio-
ne 6. & 7.*

o

Basil. ep. 37.

a SANCTISSIMIS DEILOQVENTISSIMIS,

b Omnium doctrinarum curiosissimis
exploratoribus,

c Doctoribus præclarissimis,
& gloriosissimis.

d FIDEI CATHOLICAE
acerrimis defensoribus:

e Præceptoribus vitæ, & dogmatum,

f zizaniorum extirpatoribus,
& certatoribus inuictis.

g Clarissimis, & splendidissimis
lucernis.

h Feruidissimis veritatis assertoribus,

i Catholicorum Magistris.

k In conciliarijs definitionibus, Testibus,
Consiliarijs, Iudicibus:

l QVORVM DOCTRINA
sacrorum dogmatum lima, & incor-
ruptę munitiones Ecclesiæ:

m Quæ veluti sal omnem errorem hæreticum
expurgat, & putredinem passionum
terreni intellectus, per virtutem,
& veritatem desiccat:

n SONORIS SPIRITVS SANCTI,
tubis, & doctrinarum censoribus,
nā quæ reijcitis, ea quoq; nobis
indigna, & Catholicę ecclesię
aduersa, & hostilia
arbitramur.

o V T FIDEM VESTRAM
infractam, & sanam seruent Ecclesiæ
filij, & apud Dominum tamquam
veritatis amici deprehendatur.

P A R V V M H O C O P V S
pro vestra, & Orthodoxiæ defensione
elaboratum, vestra etiam lima
& iudicio corrigendum,
VOBIS VITAE MEAE ET STVDIORVM
P A T R O N I S,
Ego F. Dominicus Graulina, paternæ vestræ
hæreditatis seruandæ studiosus.
DICO, ET CONSECRO.

EMINENTISSIMO,

Ac Reuerendissimo Principi

D. D. FRANCISCO
BONCOMPAGNO

S. R. E. CARDINALI

Archiepiscopo Neapolitano.

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

¶
23

Non ambiguis nos, & erraticis indefinitæ doctrinæ studijs dereliquit nostræ fidei author Christus Dominus (dicebat Hilar. Eminentissime Princeps) vel incertis opinionibus ingenia humana permisit , statutis per se , & oppositis obicibus in libertatem intelligentiæ, voluntatisq; concludens; vt sapere non nisi ad id tantum quod prædicatum à se fuerat, nos sineret, cum per definitam fidei indemutabilis constitutionem, credi aliter atque aliter non liceret.]

11. de Trin.

Ad cuius prædicationem, ait Tertull. [duodecim præcipuos lateri suo adlegerat destinatos nationibus magistros , vnoque excusso (eiusque loco Matthia subrogato) in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei Nationibus promulgauerunt . Quid autem prædicauerint, idest quid illis Christus reuelauerit, & hic præscribam , non aliter probari debere , nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt (Præpositos, & Patres illis præficiendo) vt constet proinde omnem doctrinam , quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis, matricibus, & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam , id sine dubio tenentem quod Ecclesiæ (vel Patres , & Apostolici) ab Apostolis , Apostoli a

De præscri. c. 20

Cap. 21.

„ Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Christi, & Dei.

Serm. 90
Hi ergo diuinæ reuelationis gradus, nimirum, ut à Christo ad Apostolos, ab Apostolis ad Ecclesias, quas fundauerunt, vel Apostolicos, ab his ad præsentem Ecclesiam, Pastores, & Doctores populorum descendamus; & ab istis ad Apostolicos, ab Apostolicis viris ad Apostolos, ab Apostolis ad Christum, qui ea, quæ à Patre accepit, nota fecit nobis, ascendamus. Hi quoque termini, & obices, quibus humanus intellectus per fidem captiuatus concluditur, quos si ex libertate opinandi transilire gloriolæ cupidus conetur, extra limites veræ religionis tâquam profugus, & vagus incedet. Satis dicebat S. Petrus Chrysológus ad diuinas veritates noscendas, est imbecillis natura: petit cælum, petit alta, scrutatur suprema, mouet cælum, pulsat cælum, sed cum cælum mouerit, cæli pondera non poterit sustinere, ambit fidei subire verticem, audet cælum sua penetrare virtute, sed æthereas in vias, vbi incedere humanis gressibus inchoat, cum suam deorsum respicit ad naturam, non tantum fidei de præteritis, quantum trepidat de ruina, sibi que relicta in propriam delapsa formam, in sola terra consistit, terrenis rationibus cœlestia rimatur, quæ dum non capit, non esse existimat, volens perspicacitatem intelligendi, regulam esse credendi: cūque aduersus scientiam Dei subsistere non valeat, varijs sophismatibus, & fallacijs proprios ingenij fœtus munire conatur, ut si necesse existimet, ipsa quoque fidei principia, & elementa adoriatur. Fortè desunt doli, & fallaciæ? Minime: semper enim (dicebat Hilarius) excidia aduersus fidem præsto sunt, & occultis, ac fallentibus insidijs pestiferæ adhortationis doli adiacent. Si enim hæreticus peruertere fidem tentet, incredibile est, quantis eam dolis subuertere contendat. Si spem æternitatis nostræ Philosophus impugnet, mirum in modum omni ingenij sui alacritate, ea quibus doctrinæ cœlestis institutio subrui possit, vterque scrutantur.

In p. 63
His dolis cœpit ab initio diabolus per Gnosticorum atque Gentilium cuniculos, doctrinam hanc à Christo Domino reuelatum oppugnare, & in diuinæ religionis præfixos terminos insilire, gradusque præcidere. Primo enim diuinam prædicationem Apostolis demandatam, cœu stultitiam irridentes, diuinas Scripturas repudiarunt, vel falsarunt, traditiones sacras obscurarunt;

runt; mox ad Apostolicos Patres descendentes eos de imperitia,
 Irenæo testante, taxarunt, se ipsos nedum Apostolicis, sed & L. 3. adu.
her. c. 2.
 Apostolis sapientiores esse existimantes: ad ætates verò eorum-
 dem Pastorum, & DD. procedentes, ignorantia tenebris plusquam
 cimmerijs excæcatos audacter pronunciabant. Sed quid ad Deū
 humana peruersitas? quid aduersus opificem operis ingenium?
 exquirant licet omnibus argumentationis suæ quæstiunculis ex- Idē Hil.
sup.
 cidium veritatis, deficiet tamen in veritatis distinctione falsitatis
 assertio. Quæ enim non labefactabuntur ingenia contradictio-
 nibus intenta? Quid ni deficeret humana ista impugnatio? quan-
 do ex eodem Hilario: Hæc professio nostra, scrutantium inge-
 nia debilitat, hæc doctrinæ spicula, quæ per regeneratorum
 exordium sagittæ sunt paruulorum, stultas disputationes, & ri-
 dicula de Dei dogmata vulnerant.

Prostrato verò diabolo, & veluti semiuivo relicto, dum Or-
 thodoxia de Gentilibus, & Gnosticis triumpharet, nouos dolos
 meditatus est, à præsentis namque Ecclesiæ Pastorum, & Do-
 ctorum contēptu auspicando, ad Patrum Apostolicorum, exin-
 de Apostolorum, tandem ipsius Christi Domini abnegationem
 processit, Atheismum fundando in castris rebellium. Duo luce
 clariora produco paradigmata ne mea cōminiscere videar. Fra-
 ter quadam fuit (scribit Dorotheus vir sanctissimus, & pientissi-
 mus) qui cum aliquid boni de fratre quopiam quisquam præ-
 dicaret, statim respuebat eum dicens. Quis est ille? non est Serm. 2.
 qui momenti sit alicuius, nisi Zozimas, & qui cum eo sunt. Post
 cepit, & hunc contemnere, & nihil pendere dicens. Nemo
 quicquam valet præter Macharium: & non multò post ait. Quid
 est Macharius? nullus quicquam est præter Basilium, & Gre-
 gorium: atque paulò post cepit, & hos teruncij facere dicens.
 Quid est Basilius? quid est Gregorius? nemo quicquam valet,
 nisi Perrus, & Paulus, cui ego dixi certè frater, & hos etiam
 contemnes. Credite mihi non mentior, non multò post di-
 cere occæpit. Quid est Petrus? quid est Paulus? nemo est
 alicuius momenti, nisi sancta Trinitas. Post modum verò,
 & contra ipsum Deum superbire cepit, & inolescere. Deni-
 que ad eum modum delapsus est in perditionis, & impietatis
 barathrum.

Per ealdem lineas reciprocauit, Dei & hominum odium
 Martinus Lutherus, vias latissimas faciens semitis iræ suæ.
 Principio namque suæ defectionis, spretis Doctoribus Scholasti-
 cis,

eis, & præ ceteris S. Thoma Aquinate, ad Patres, & Concilia appellauit, horum pertesus ad nudum scripturæ textum prouocauit, sed his non multo post præsumptionis machera truncatis, & mutilatis, in blasphemam ore rabido in illā vocem prorupit, vt Deus solo deitatis nomine gauderet, sibi enim frigide, & infulse Sanctissimæ Trinitatis vocem insonare dicebat, & vniuersæ fidei orthodoxæ vale dicens, pro commento, & opinione, paradoxo, fabula, eam se habere nouus Lucianus expressis verbis professus est.

*In instit.
cap. 11.*

*In laud.
Athanas.*

Quare si vllō tempore locus ab authoritate præsentium Pastorum, & Doctorum, à Patrum sensu, atq; cōsensu, ad Atheismi semina suffocāda, necessarius adiudicatus est, hoc luctuosissimo seculo ad ferendas orthodoxis suppetias contra in dies exurgentes profanas vocum nouirates, & oppositiones falso nominis scientiæ, pernecessarius quoque, ac proinde neruoso dicendi genere vndequaque muniendus; semper enim insurgunt (vt de sui temporis Nouatoribus cōquærebatur Senator Cassiodorus) qui putant esse laudabile, si quid contra antiquos sapiant, & aliquid noui, vt periti inueniantur, inueniant, vt periculum grande sit (quod etiam Nazianzenus deplorabat) ne rursus Sexti & Pyrrhones, & Athenienses, quorum studium erat noua audiendi, vel docendi, Academies occupent: imò, quod peius, & formidabilius, illa doctrina impetitur, quæ hæreticorum commenta disiecit, & diabolicum tumorem hæreticæ prauitatis elisit, eaq; siquidem arma, quibus hucusque fides Catholica fides est defensata, causantur, & iam dudum confectum bellum retractant, & turres, & munitiones securæ pacis infirmant, & profana manu iam diu sepultos cineres dum euentilant, priscarum, & sepultarum hæresum vniuersum corpus exuscitant: attollet siquidem caput quæcumque iam proscripta hæresis, nouamq; cutem superinducet, cum Patres, Pastores, & Doctores proscindi senserit, nec enim aliunde enascentes hæreses primo ereiatae per sexdecim secula, quam eorundem authoritate atque consensu, veterem traditionem posteris consignantium, & nouitias damnantium paraturas.

Hæc ergo dua loca veluti sublimes religionis arces, pro Iesu Christi gloria, fidei exaltatione, hæresum confutatione, prima hac tomī tertij, defendenda suscepi (Princeps Eminentissime) vt si à fide extorres corrigi velint in his lucubrationibus paratam habeant medelam, sin vero renuant, accipiant in præcedentium

tium hæreticorum, quorum vestigia imitantur, antiquam accipiant suæ damnationis sententiam. Hæsitantium vero, & eorum, qui Neutrales dicuntur (vtrique cothurno pedes aptos habentes) turbulentæ, & afflictæ mentes, confusæ, & erraticæ conscientiæ, nescientes, quo vadant, quo tendant, à fluctibus infidelitatis agitata, tandem vel serò in portum, vel fidissimam stationem Catholicæ Ecclesiæ recipiantur, nec amplius contentiosum funem, è mari emergentes, sed eam, quam descripsimus catenam amplectentes, à præsentium DD. & Pastorum sensu ad Patrum consensum, & ex illo ad Apostolos ascendendo, iampridem sæua tempestate perculsi, ad antiquam fidem à nouella perfidia, ad antiquam sanitatem à nouitatis vefania, ad antiquam lucem à nouitatis cœcitate, à scæuis fluctibus nouitatis obruti ad vitales auras antiquitatis reuocentur. Hac via insignis ille nostrorum temporum Theologus Thesauri Catholici auctor Doct. Iodocus Coccius Canonicus Iuliacensis, e tenebris mirabiliter reuocatus est ad lumen Catholicæ veritatis: cum enim Lutheranorum nouitatibus (non secus ac olim Augustinus Manichæorum discipulis) implicatus esset, & controuersiam de sacratissimo Eucharistiæ sacramento tractandam, quadam die suscepisset, ancipiti cogitatione distractus, ea sanctæ cogitationis scintilla in pectus eius cœlitus illapsa est: nullam compendiosiore, ac tutiore viam ad decisionem occurrere posse, si omni nouitate postposita, ad ipsam ex præsentibus Doctoribus ascenderet veritatem, donec in temporibus Apostolorum gradum figeret: libros euoluere incipit à præsentium temporum Doctoribus per retro decurrentia secula recurrens, eademque faciem Doctorum reperiens, insuper præsentis Ecclesiæ status cum vetusto consonantiam deprehendens, omnesque Ecclesiasticos scriptores vno eodemque sensu loquentes aduertisset, in Antiquitate veritatem, in nouitate hæreticam falsitatem agnouit: eandemque praxim in cæteris capitibus ab hæreticis controuersis exercens, ex antiquitate, consensione, & continuatione doctrinæ Apostolicæ vsque ad hæc tempora conuictus, à prauitate abducitur, hæresim licet serò, serò tamen abiicit, & abiurat, gremio Ecclesiæ reincorporatus, & qui prius fuit magister erroris, factus est discipulus veritatis, & insignis Orthodoxiæ Hyperaspistes, eadem methodo, qua illustratus est, fideles illuminans.

Hæc igitur meæ scriptionis ratio, quã iamdiu promissam, sub tui nominis auspicijs, velut verecundi tardiq; debitoris solutio-

mem

nem exhibendo, in lucem emitto. Nec diu protelari poterat, ne creditoris animum deludere moris, aut longa viderer expectatione suspendere. Tibi debebatur Cardinali (Princeps Eminentissime) ista dogmatum tractatio, qui cōchyliatus, & purpuratus ex officio enites ad eadem defendenda cruore, quæ ego nunc atramento propugno. Tibi Archiepiscopo debebatur, Episcoporum enim munus est, sacra mysteria fidelibus tradere, quos veluti medios ad infimos illustrandos Hierarchiæ Princeps summus elegit; idq; diuinitus prouisum, quod tibi Antistiti Apostolicam doctrinam tuenti, eiusdem fidei explicationes dedico, qui magni illius Aui Nepos es (Gregorij inquam Decimi Tertij Pontificis Max. cuius laus resonat vsque ad extremos terræ) Vicaria successionem ad Sāctum Petrum Apostolorum Principem, & Ecclesiæ caput, originem, & successionem referentis, ad quæ etiam vestra eminentia in partem sollicitudinis assumpta, ex Neapolitanorum Antistitum vsq; ad S. Aspren (ab eodem S. Petro in Neapolitano throno consecratum) continuata serie censum pariter defert. Tibi demum Francisco Boncompagno debebatur, qui præter Philosophicas scientias, Iuris vtriusq; prudentiam, & Theologiæ exactam notitiam, Historiarum, linguarum eruditionem, antiquitatis monumenta, Conciliorum Acta, Patrum libros incessanter euoluis, vt (quæ magna laus etiā Patrum Concilij Ephesini extitit, Lerinense scribente) de dogmatibus possis disputare.

Non me exterruit gentilitium stemma tuum Draconis forma effigiatum, quin ad tui nominis splendorem ad offerendum hoc munus occurrerem, Nam Draco intercisus, & sectus (vt modo omittam seculares allegorias) id denotat; de Dracone illo serpente, Auum tuum Pontificem Maximum, Fidem Catholicam tuendo, eamque per vniuersas orbis regiones ampliādo, triumphum reportasse; idque te ipsum præstare, & præstiturum diuini verbi studio, vt in nouis anguibus defeces, quod prius in antiquis serpentibus est amputatum. Sed si Draco ex perspicuitate visus symbolum est sapientiæ (vnde Palladi ad prudentiam, & intelligentiam omnia prospicientem, olim sacer erat) an non sapientissimo, & rerum gerendarum prudentissimo viro hæc mea opella, debebatur? In naui visus Draco Atheniensibus, earum, quæ feliciter subsequuta sunt, felix, faustumque prognosticum adiudicatum: felicius præsagium ex spiritualium bonorum affluentia, sub tuo regimine, ex tuo aduentu communi omnium expectatione

tione conceptum, & re ipsa exhibitum. Quid plura? Alexandro
 illi Macedoni Draco quoque imperij claritatem præsignauit. An
 non manifestum in Dracone, eius imperij, cuius non erit finis,
 præsagium antecessit, dum auus tuus Gregorius XIII. princeps
 Regum terræ, & Iesu Christi in terris Vicarius à diuina prouidē-
 tia est constitutus? Tuæ quoque sessionis in eo Throno, in quo
 resedit S. Petri discipulus Aspren (cuius series Antistitum succe-
 dentium ad te perducitur) in eodem symbolo præsignata est Im-
 perialis prærogatiua, quandoquidem etiam Episcopali throno,
 temporalem thronum subdidit cœlestis, & Ecclesiasticæ Hierar-
 chix Princeps (ex Nazianzeno) & spirituale sacerdotium quouis
 regno maius esse meritò Chrysostomus pronūciauit. Rationabi-
 les igitur dedicationis causæ. Eam studio tui potius cultus, quàm
 offerentis pretio existima. Pendeat saltem obsecro, si non vt di-
 gnum donum, saltem vt obse, vel vt sponsoria tabella in tem-
 plo famæ, & gloriæ tuæ, eamque tua benignitate foueas, nam
 etiam in hortis Hesperidum, pro tutelari, in insula positis, Draco
 effingebatur. Sileo, ne (vt accidit in Græcia, dum Draconis Orgia
 celebrabat Gentilitas) quasi importuna Cicada ad cytharam Lo-
 crensis (hoc est eorum qui tuas laudes decantarunt) quasi de-
 ficientes cordas suppleturus videar aduolasse. Viue, & Vale.
 Ex conuentu S. M. Sanitatis de Neapoli die 6. Octobris 1630.

Ad Iulii.
 tribut.
 exeq.

Ex Cle:
 Alex. lib
 exhor. ad
 Gent.

Vestræ Eminētissimæ, & Reuerendissimæ Dominationis.

Humillimus seruus, & orator

F. Dominicus Graulina Vestra Curia Archiep. Theologus.

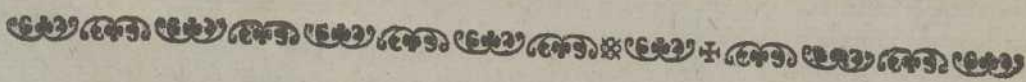
FACULTAS SUPERIORVM.

Nos Fr. Nicolaus Rodulphus Vicarius Apostolicus Ordinis Prædicatorum, & sacri Palatii Magister. Studiorum sacrorum disciplina, quò iocundius in locis Deo consecratis, vnà cum regulari obseruantia colitur, eò magis in dies in viris religiosis splendescere dignoscitur, indeque Ecclesiam sanctam vtroque velut lumine illustrari experientia comprobatur. Quod plerique in nostro ordine præstiterunt, & Dei benignitate alij in dies non cessent præstare, ex quorum numero A.R.P. Magistrum F. Dominicum Graulina esse, præcipuè in libris ab eo editis de Præscriptionibus apertè cognoscimus. Idcirco Christianæ Reipublicæ vtilitati, nostri Ordinis decori, studiorum consolationi, & communi vtilitati consulentes, harum serie, nostrique autoritate officij tibi A. R. P. Magistro F. Dominico Graulina Ord. Prædicatorum nostræ Prouinciæ Regni licentiam, & facultatem concedimus, vt Typographis excudendum, committere possis TERTIVM tomum de præscriptionibus iam visum, & approbatum à doctissimis viris, seruatis tanem seruandis, ex decreto Sacri Concilij Tridentini. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen. In quorum fidem his nostro sigillo munitis, manu propria subscripsimus. Dat. Romæ in Palatio Apostolico die 9. Decembris 1628.

F. Nicolaus qui supra manu propria.

Locus † Sigilli.

Regist. fol. 7. Fr. Dom. Paul. M. & socius.

Licentia Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ.

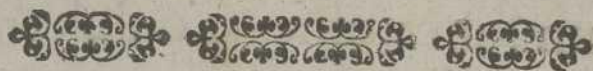
Vidi hunc librum Carholicarum præscriptionum, & cenfeo ad communem studioforū vtilitatem, typis mandari posse. Datum Neapol. die viij. Nouembris 1629.

Alexander Russus Canonicus Deputatus.

Imprimatur. Felix Tamburellus Vic. Gen.

Iudicium Illustrissimi, & Reuerendissimi
D. F. DIDACI ALVAREZ

Ord. Præd. Archiep. Tranensis, de Operibus
P. Fr. Magistri Dominici Grauinæ
eiusdem Ordinis.

QUO euoluisssem, & attentè considerassem aurea opera Ad. R. P. Magistri Fratris Dominici Grauina Ordinis Prædicatorum de præscriptionibus aduersus veteres, & nouos hæreticos duobus voluminibus distincta, nec non aliud opus de sacro deposito ab eodem Authore in lucem æditum, comperi in eis summa breuitate, & claritate ea omnia comprehendere, quæ ad detegendas hæreticorum omnium à tempore Apostolorum vsque ad hæc nostra tempora hæreses exortas, hæreticorum versutias, argumenta sophistica, quibus innotuntur, & eorum solutiones, ac etiam rationes solidas, & efficaces ex sacris præsertim literis desumptas, & Ecclesiasticis traditionibus, quibus conuincendi sunt. Quæ omnia ex antiquorum Patrum lucubrationibus, qui à principio Ecclesiæ primitiuæ vsque ad seculum præsens aduersus hæreses conscripserunt, miro ordine in vnum ita colligit, vt qui hæc volumina perlegerit, omnia quæ de hæreticis damnatis, nec non de erroribus Philosophorum scripta sunt simul collecta, & in compendium redacta intueri possit, & viam facilem, qua eorum versutijs occurrere valeat, breuiter inueniat. Quare dignum iudico, imo & pernecessarium, vt ab omnibus Theologis fidè Catholicam defendentibus, præmanibus habeantur, & assidua lectione percurrantur. Datum Trani 4. Kalendas Maias M. DC. XXX.

Fr. D. Archiepiscopus Tranensis.

Elogium Illustriss. & Reuerendissimi Domini
Episcopi Caprensis V. I. D. S. Th. Doc.

D. RAPHAELIS RASTELLII

De tertia parte præscriptionum Catholicarum,
aduersus hæreses, edita à P. Ad. R. Magistro
Fr. Dominico Grauna Ord. Prædicato-
rum Sancti officij Consultore.

NON exigua animi mei oblectatione euolui tertiam partem Catholicarum præscriptionum Patris Fratris Dominici Grauinæ Sacræ Theologiæ Magistri, & Sancti officij Consultoris, quas edidit, aduersus fidei perduelles, ubi de Patrum, Pastorum, atque Doctorum sensu, & Ecclesiæ consensu, strenuè agit, & ex antiquitatis testimonio nouas, & prophanas adinventiones hostium Ecclesiæ eiusdem confutat. Vbi nedum Lector opus per omnia orthodoxum reperiet, sed, & omnem armaturam fortium ad præliandum bella Domini assumere poterit, & aduersariorum tela feliciter eludere. Quare, ut publici Iuris fiat, ad communem Theologorum utilitatem, fidelium solatium, meritò adiudicaui, & iudico. Datum in Palatio Neapoli die 5. Nouembris 1630.

D. Raphael Rastellius Episcopus Caprensis.

I N D E X

CONTROVERSIARVM ET QVAESTIONVM

Quæ in hoc opere Primæ Partis tertij Tomi
enodantur.

CONTROVERSI A PRIMA GENERALISSIMA
De Patrum sensu, & autoritate.

QVAESTIO PRIMA PRINCIPALIS
Quanta, & qualis sit apud catholicos Patrum autoritas in generali.

ARTICVLVS PRIMVS.

An auctoritas Patrum, & Doctorum Antiquorum sit medium firmū ad fidei controuersias dirimendas.

ARTICVLVS II. *An in omnibus diuina legis quaestiunculis sit quoque eorum auctoritas irrefragabile medium.*

ARTICVLVS III. *Quorum PP. sententia recipiendæ, & an omnes PP. semper, & in omnibus aequalem sibi vendicent auctoritatem, ut si unus, vel alter à fide aberrauerit, tota Patrum autoritas corruat.*

ARTICVLVS IV. *Quando Patrum sententijs inherendum, hoc est, quando habendum sit, quod Patres docent, ut indubitabile, & firmum.*

ARTICVLVS V. *An sententia priuati unus, vel paucorum Patrum, communi Patrum, & Ecclesia auctoritati possit derogare.*

ARTICVLVS VI. *An in aliquem errorem aliqui Patres prolapsi sint, ut propterea sibi, vel fidei aliquod præiudicium generarint.*

ARTICVLVS VII. *An Patres posteriores prioribus, & an Græcis Patribus, Latini consentiant.*

ARTICVLVS VIII. *An Patrum, & Scho-*

lasticorum, posteriorumq; Doctorum eadem sit Theologia.

ARTICVLVS IX. *An licet absq; Theologia Scholastica PP. lectioni incumbere.*

ARTICVLVS X. *An magis in dogmatibus sit credendum Patribus, an populo, ut si ex una parte stet populus, ex altera chorus Patrum consentiens, magis sequi debeamus populum, quam Ecclesia preces.*

ARTICVLVS XI. *An magis deferendum sit posterioribus Doctoribus, quam antiquis Patribus.*

ARTICVLVS XII. *An umquam Catholica Ecclesia contrariam doctrinam definiuerit, vel diffinire possit, aut ad minus diuersum, & aduersum cultum, vel ceremonias præscribere possit contra omnes, vel saltem plures, vel grauiores Patres.*

PRAXIS. *Quomodo prolatis veterum sententijs secundū temporum seriē, sacrosancta dogmata sint firmata, hæreses explose.*

Ostensio Prima. *Quomodo Romani Pontifices ex PP. doctrina, dogmata, vel finierint, vel confirmarint.*

Ostensio II. *Ex Concilijs Generalis.*

Ostensio III. *Ex ijsdem Patribus, qui ex præcedētium Patrum autoritate, vel sacra dogmata firmarunt, vel hæreses confutarunt.*

QVAESTIO SECVNDA PRINCIPALIS

Quanta sit Patrum autoritas in speciali.

ARTICVLVS Primus. Quinam in numero Patrum communiter recipiantur.

ARTICVLVS II. An seipsi suam habeant autoritatem, an ab Ecclesia.

ARTICVLVS III. An ex ista approbatione Ecclesia, qui probati sunt prae alijs, maiorem obtineant firmitatem.

ARTICVLVS IV. An receptis, & approbatis eorundem opusculis, tanta ab Ecclesia autoritas tribuatur, ut omnes, & singulae sententiae sint pariter approbate.

ARTICVLVS V. Vtrum quando opuscula quorundam PP. recepta quidem sunt, sint etiam approbata, & quam autoritatem habeant.

ARTICVLVS VI. Vtrum omnes qui cum opinione sufficientis literatura sub con-

fessione Sanctae Ecclesiae Catholicae obierunt, possint inter Doctores Ecclesiae collocari.

ARTICVLVS VII. An qui malis moribus imbuti fuerunt, umquam inter Patres, & Doctores Ecclesiae recensiti sint, & an recenseri possint.

ARTICVLVS VIII. An conuenienter supradicti Patres ad ostendendam ipsorum autoritatem, speciosis titulis, & encomijs celebrati sint.

ARTICVLVS IX. Quanta sit in particulari S. Augustini autoritas in Ecclesia Catholica, & de eiusdem encomijs.

ARTICVLVS X. An ex maioribus encomijs, & titulis, quibus ab Ecclesia, vel a Patribus alijs cohonestantur, maiorem sibi PP. vendicent autoritatem.

QVAESTIO TERTIA PRINCIPALIS

Quanta sit apud Nouatores Patrum autoritas, & de eorundem erga Patres irreuerentia, & irreligiositate.

ARTICVLVS Primus. An Heretici verè, & simpliciter Patrum autoritatem recipiant, cum aduersos Catholicos & hereticos alios, & ad inuicem digladiantur.

ARTICVLVS II. An suppositijs PP. libris, vel synceris opusculis truncatis, aut falso eorundem interpretatis sententijs, catholicos fallere tentarerint noui isti Gabaonite.

Ostensio Prima de suppositijs operibus, Sanctis Patribus attributis.

Ostensio II. de corruptelis ab ijsdem factis circa Patrum opuscula,

Ostensio III. de peruersis, & violentis extortionibus eorundem Nouatorum in Patrum sententijs.

ARTICVLVS III. An omne quod in scriptis Patrum reperitur, sana doctrina aduersum sit attribuendum semper dolo, malitia, corruptela hereticorum, temporum conditioni, & Amanuensum inscitiae, &

secordiae.

ARTICVLVS IV. An Nouatorum doctrina cum veterum Patrum doctrina concordet.

ARTICVLVS V. De pseudologijs, & mendacijs, quae a Nouatoribus Ecclesiae Patribus affiguntur.

ARTICVLVS VI. An iusta sint calumniae Nouatorum, quibus Patres prosciuntur.

ARTICVLVS VII. De nonnullis aduersariorum technis obseruandis, & cauendis circa Patrum lectionem.

ARTICVLVS VIII. Quomodo eadem numero dogmata, quae Patres tradiderunt, nunc profiteatur Ecclesia Catholica, Nouatorum testimonio, quae impie ipsi sugillant, & proscribunt, tamquam paleas, & stipulas; cum tamen sacrosancta sint, & haberi debeant, utpote de Apostolica traditione descendente.

CON-

CONTROVERSIÆ II

GENERALISSIMA.

De autoritate, & sensu præsentium Pastorum, atq;
DD. & Ecclesiæ sensu, atq; consensu, in dog-
matum traditione, & explicatione.

QVAESTIO PRIMA PRINCIPALIS

De sensu præsentium Pastorum, & Doctorum.

ARTICVLVS Primus. *An soli Pa-
tres primorum quatuor, vel quinque,
vel ad summum sex centenarij sint au-
diendi, an etiam subsequentiū, atq; præ-
sentium temporum Pastores, atque Do-
ctores.*

ARTICVLVS II. *An ad præsentis Eccle-
siæ DD. spectet scripturas, earūq; interpe-
trationes, Apostolicas traditiones, veterū
Patrum doctrinam venari, eademque
consignare, ut ex illo argumenta desu-
mantur in fidei questionibus.*

ARTICVLVS III. *An propterea quia apud
antiquiores Patres de multis dogmatibus,
quæ in Ecclesia prædicantur, non fit men-
tio, ea sint explodenda, quia ea solum apud
posteriores DD. tradita reperiuntur.*

ARTICVLVS IV. *An Episcopi Ecclesiæ-
rum in proprijs sedibus confidentes, per
eorum responsa, & consentientes senten-
tias, firmum præstent Theologo argu-
mentum.*

ARTICVLVS V. *An si ex hac parte sint
seniores Prouinciarum viuentes, hinc
grauis Patrum numerus, potius hos, quā
illos sequi debeamus.*

Articulus VI. *An Doctores Scholastici, &
Vniuersitates Theologicae, per eorum fir-
mas, consentientesque sententias firmum
quoque præstent argumentum.*

Articulus *An erroneum sit schola de-*

cretis, atque dogmatibus contraire.

Articulus VIII. *An Theologorum decreta,
& Scholasticorum sententiae Iurisperi-
torum placitis sint preferenda.*

Articulus IX. *Quinam Theologi Schola-
stici sint à Theologo auditore vsurpan-
di, & de doctrinarum examine.*

Articulus X. *Quantam auctoritatem sibi
vendicet S. Doctor Thomas Aquinas in
Ecclesia Dei.*

Dubitatio Prima. *An scripta S. Thomæ sint
vniquam ab aliquo scriptore, articulis fi-
dei, vel scriptoribus Canonis, vel Patri-
bus comparata, ut piaculum sit ab illis
discedere.*

Difficultas incidentalis. *An S. Thomas in
scribendo conatus sit, et humanam quoq;
adhibuerit diligentiam,*

Dubitatio II. *An ex commendatione doctri-
næ S. Thomæ, sit tanta Angelicis scriptis
tributa auctoritas, ut à cæteris Scholasti-
cis cum eorundem iniuria adempta sit.*

Articulus XI. *An tota Summa Theologica S.
Thomæ, sit ab ipso Sancto Doctore com-
posita.*

Articulus XII. *A quibus interpretibus mē-
tem S. Thomæ intelligere possimus.*

Articulus XIII. *An ab insigni schola Sal-
manticensi sit sapienter iuratum in verba
Sanctorum Augustini, et Thomæ, et ad de-
fensionem Augustinianam, et Thomisticam
doctrinam.*

QV AESTIO SECVNDA PRINCIPALIS

De Ecclesiæ sensu, atq; consensu.

ARTICVLVS Primus. An sensus Ecclesiæ sit ipsissimus PP. sensus, atque consensus.

Articulus II. An omnium Pastorum, et Doctorum unus, et idem sensus sit Ecclesiæ sensus.

Articulus III. An fidelium sensus, Ecclesiæ sensus dici possit.

Articulus IV. An ex sensu Ecclesiæ, constet, et firmum deducatur argumentum in materia dogmatica, et Theologica.

Articulus V. An ante expressam Ecclesiæ definitionem, hæreticum sit sensui ecclesiæ-

stico contradicere.

Articulus VI. An ex solo sensu Ecclesiæ dogmata firmari possint, et hæreses confutari.

Articulus VII. Quibus notis, et signis cognoscatur sensus Ecclesiæ.

Articulus VIII. An cum de horum locorum certitudine constat, definienda illico sit veritas orthodoxa, et oppositum eliminandum.

Articulus IX. De horum locorum, nempe Patrum, et DD. et Ecclesiæ sensu, usu, et praxi, in congressu hæreticorum, et in propositionum qualificatione.

Κληρὸς Καίσαρ Μονίτιος Διδάσκαλος Καλαβρὺς
Παρά Τρίσκινης νῦν ταβέρνης,
πρὸς βιβλον.

Μεσση γονεῖς σαρῆς, ἀρετὴ ἐν σὴ σέσκε Γραυήνι,
Τὶς ἐστὶ καὶ φαμίνοι, σ' εἰ βιβλε Πατρὰ Πατρῶν;

Auctor Candido Lectori. S.

Ræscriptionum Catholicarum Tertium in Ordine tomum, iam pridem elaboratum, varijs occupationibus, quin lucem aspiceret, retardatum, in tui gratiam Candide Lector typis vel serò tandem comitto. Hic Patrum monumenta, Pastorum, & Doctorum Scholasticorum sensum, & Catholicæ Ecclesiæ consensum (vnde Symbolum, Traditiones, & scriptum Dei Verbum atcipimus) ex orthodoxiæ firmamentis, ipsorumque met Aduersariorum testimonio, secundum mensuram donationis Christi Domini propugnare studui. Excusabit pia intentio, si fortè de audacia incusabor, quod post tot Heroes in arenam descenderim, cum factiosa gigantum turba pugnaturus; in causa enim Dei, & decore domus eius, nec manipularij milites excludendi: nec solus tamquã ad monomachiam procedens accurro, sed iunctus vniuersorum præliantium bella Domini, fortissimis cuneis, stipatus omni armatura fortium. Quicquid ergo boni, in hac mea opera deprehendes, illi adscribas à quo omne bonum; si quid quod te offendat, vt liberum lectorem, sic & liberum correctorem desidero, de correctione mea, & tua beneuolentia gauisurus. Si vero, de sententijs, & doctrina contentus, inconcinnè, vel inconditè dictum iudicabis (vt dicebat Augustinus epistola 46.) *doctrina da operam, lingua veniam.* Vale.

ARGVMENTVM OPERIS.

Ex S.Greg. 7. lib. epist. ep. 3. ad Anastas.

Is autem diebus, sicut inuenio, noua Hæreticorum bella confurgunt, ita ut prophetias, Euangelia, & DICTA PATRVM omnia euacuare moliantur, sed in protectoris nostri gratia speramus, quod eorum ora citius obmutescant, quæ contra soliditatem veritatis aperta sunt: quia, & quamlibet acuti gladij mittantur, cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem magna omnipotentis Dei est gratia, quod in ipsis, quia à S. Ecclesiæ doctrina diuisi sunt, veritas non est: quoniam omne Regnum diuisum non stabit, & sancta Ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum Hæreticorum quæstionibus impugnatur. Hæc S. Greg.

Specialis Sanctorum Patrum defensio FF. Prædicatoribus à S. Patriarcha DOMINICO suo Duce commendata.

EX Flaminio in vita S. Dominici. *Legem præterea suis hanc tulit, ut semper veterum monumenta, & instituta sequerentur; sic fore, ut in nullam hæresim, aut alium errorem prolaberentur.* Vnde hæc ex S. Gregorio in 3. Reg. c. 1. Prædicatorio ordini possunt mentio adaptari.

[Samuel itaque cum vocantem se Dominum audiuit ad Heli cucurrit, quia electus ordo Prædicatorum sanctæ Ecclesiæ hoc quod Deo reuelante cognouerat, quale esset in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe intelligentiæ in scripturæ sacre libris expressa est, quia diuina consilia ibi per Venerabiles Patres nostros exposita sunt, qui Spiritum Sanctum habuerunt. Vocatus ergo tam sæpius à Domino Samuel ad Heli cucurrit, quia Ordo Prædicatorum in omni, quod spirituali reuelatione didicit, Patrum veterum dicta consuluit, ut, tunc demum à Domino sibi fuisse reuelatum crederet, cum ab eo, quod in sacra Scriptura legebat, nequaquam differre cognouisset. Nam facile fallitur, qui hoc quod occulta contemplatione colligit, in præclara sacre Scripturæ veritate nescit discutere quale sit.] Hæc S. Greg.

Præfatio Operis.

IN EFFABILEM Christi Domini Oeconomiam, hoc est in carne dispensationem, omnium diuinorum Charismatum Metropolim, & celestium gratiarum officinam, eximium illum fructum promeruisse, cum Psalte diuinus prædicauit Apostolus, quod ubi superato Diabolo, calcata morte, iura tartari dissoluisset, & celestes fores reserasset, super cælos triumphans ascendit, qui victus putabatur in terris, captiuam ducens captiuitatem dando dona hominibus, hoc est, quosdam quidem Apostolos, alios vero Prophetas, alios autem Euangelistas, alios vero Pastores, & Doctores ad cōsummationem Sanctorum in opus ministerij, ad adificationem Corporis Christi, donec

occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris, Ephes. 4. Quatuor ait Gregorius magnus Homil. 21. in Ezech. regentium ordines accepit Ecclesia, quos Paulus ex dono omnipotentis Dei enumerat, dicens: ipse dedit quosdam Apostolos &c. In exordijs his sancta Ecclesia Apostolos, & Prophetas habuit. Prophetas autem non dicimus eos qui in veteri populo fuerunt, sed eos qui post Apostolos fuerunt, (& sunt viri Apostolici, qui à S. Vincentio Lerinenſi cap. 40. tractatores, seu interpretes vocantur.) Posteriori quoque tempore, quod nunc est, habet Euangelistas, & Doctores, & priori quidem tempore fuerunt, sed & nunc vsque Domino largiente permanent, quia adhuc quotidie, & infideles populos ad fidem trahi, & fideles quoque in bonos mores erudiri cognouimus, & hi sunt succedentes Patres viris priscis Apostolicis, in cathedra, & doctrina, & Ecclesiarum Episcopi, quos sub vno ordine locauit Apostolus (subdit Greg.) quia gregem Dei ipse qui pascit docet. In quorum cuncto posterioris tēporis Scholastici Doctores collocantur, qui in consensu præsentium Pastorum conspirantes, Apostolorum, & Apostolicorum, Patrum, doctrinam tuentur, ne fideles in antiqua fide solidati, ad omnem nouitatis doctrinæ auram, fluctuarent, sed potius in robusta vetustate radicati, atque firmati, in virum perfectum crescerent, & cognitionem veram intelligentiæ assequerentur, prout exoptabat Apostolus.

Verum Diabolus Dei æmulus, qui etiam ab initio (vt multi adstruunt cum S. Bernardo) œconomix Christi Domini zelo percitus, in illam tela dirigendo, suæ apostasiæ crimen incurrit, processu temporis eandem deturbare curauit; ipsis insomnijs non pepercit, uxorem Pilati exterrendo, & contrarijs fluctibus agitatus, Iudæorum dexteris ad necem Domini armando, qui tandem suis irretitis laqueis, per ipsam quam molitus est mortem prostratus est, eoque deuicto, tyrannicæ acies dissolutæ.

Cernens autem euacuatos principatus, & potestates, inferos expoliatos, captiuos palmarum veste triumphantes, homines diuinis charismatibus redundantes, non valens in triumphantem Ecclesiam spicula contorquere, in militantem tela direxit, ordines à Christo relictos, & cœlestia dona, cum ipsa Ecclesia, si fieri potuisset, exturbaturus aggreditur, cuneos ergo Iudæorum in discipulos extimulat, Gentilium furorem deinde exacuit, in fidei professores insurgit: cumq; diuino Regi non possent aduersa contraire mundana, nec cœlestia arma possent hostes superare terreni, ad schismata, & hæreses ferendas sua studia conuertit, quæ ipsius essent cohortes, funestæ legiones, quibus vastaret Regna, debellaret populos, & indissolubilem solueret unitatem. Quibus auspicijs? Phalautia, curiositate, nouitate, & quod omnium errorum seminarium est, supra ceteros sapiendi vana exultatione. Hic enim proprius est hæreticorum character, hæresis namque ex August. filia est superbiæ, superbia autem omnium hæresum secunda proles, nec enim vnquam aliquis hæreticus emerſit, nisi se omnibus præferendum suo calculo putaret, easq; opiniunculas à se nouiter excogitatas, insolens sui ostentator, tanquam mundo incognitas, à nemine prolatas, nuper è cælo delapsas, vendicaret. Omnes (ex Tertull. de præscript. cap. 41.) Hæretici sument, omnes scientiam pollicentur. Etiam ubi primo ebullire ceperint, antiquitati insultant, nouitati applaudunt, Patrum scita, maiorum consulta, superiorum ætatum consensionem ab orbe exulare iubent, per oppositionem (vt dicebat Apostolus) falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.

Quid promittebant quærit Lerinensis cap. 26. nisi nouam nescio quam, ignotamque doctrinam, audies enim quosdam ipsorum dicere. *Venite, o insipientissimi, & miseri qui vulgò catholici vocamini, & discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ ante multis sæculis latuit, nuper vero reuelata, & ostensa est: sed discite furtim, atque secretim, delectabit enim vos, & iterum cum didiceritis, latenter docete ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat, paucis namque concessum est tanti mysterij capere secretum. Non ne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud Salomonis Prou. c. 26. vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt iter suum: qui est vestrum insipientissimus diuertat ad me? Inopes autem sensu exhortatur dicens, Panes occultos libenter accingite, & aquam occultam furtim bibite, tanto verò est ad alliciendum blandior, ad suadendum potentior, ad imprimendum efficacior, quanto nescio quas ratiunculas è corporeis sensibus eliciens, ex nouellis placitis arguens, ex adumbratæ pietatis defensione discurrens, non solum intellectum fascinat, sed conscientiam vrgendo, pungendo, lancinando, ipsam quoque attrahit voluntatem. Si ex specu aliquo prodiret luridus senex, incensis, insomnis, de suo genio malè meritis, hirsuta barba, capillo hispido, vultu emarcido, non tam sudore, quam flegmate irrorato, vel stillicidijs fumante è chymicis vaporibus extractis, totius corporis habitu ac figura, proprior mortuis, quàm viuientibus assimilis, nonnè si de Oeconomia, & Politicæ principatu, aut de rebus sacris sermonem institueret, vt spectrum, & mortis imaginem pellerent, & execrarentur? contra verò si mulier superius a Salomone descripta in ornatu meretricio hoc est coccyno, & bisso, & lapide precioso, & coloribus fucatis (sine quibus non potuit maledicta, & prostituta describi) conchyliata, aurata, pigmentata appareat, capillo calamistrato, coma lasciuiori acu contorta, crinibus à fronte diuisis, oculis stibio cirussatis, genis non tam aqua, quam colorum morosiori lauacro maceratis, labijs natiuo rubore, & nouo muricis succo rutilantibus, e cuius aurium cicatricibus, & cauernis quicquid preciosius de mari Brittanico, aut Indico, ambitio piscatur, dependeat, teneraque, & mollis ceruix, saltus, & insulas deferat, condensati annulis digiti calendarium expendant, & vna sola vestis decies sestertium exuperet, & pallium extrinsecus iactans, si reflexam conclamidis laciniam flectat in humerum, vel mollem quassu capitis euentilet cristam, vel calceum, aut sandalia ponderoso auro grauantia incessu fracto, & delicato, veluti plumas eleuet, & inflectat: quæ si verba iactaret eadem, vel contra Religionem sub specie Religionis, quæ male feriatus senex vix proferre valuit, nescio an maius metuendum fascinum esset, ad capiendos incautos, vt fecerunt Selene, Priscilla, & sexcentæ huiusmodi (nulla enim hæresis absque Philumela) animas, & corpora vulnerantes: solaque additij ornatus species cautos alios reddiderit, ne caperentur: nam & Thamar illa ait Tertull. de cultu fœmin. c. 9. quia se expinserat, & ornauerat, idcirco Iudæ suspicioni visa est quæstui sedere, adeò, quia sub velamento latebat, habitus qualitate quæstuariam mentiente, Sed quia fugæ locum non dedit, fecit & vt quæstuariam, & voluit, & compellauit, pactus est, deceptus est.*

Prodeat hæreticus è cauernis Erebi veluti luridus ille senex, & me vera dicere comprobabit. Talis Iouinianus à Hieronymo describitur 2. contra Vigil. c. 1. cuius (dicebat Sanctus) scriptorum tanta barbaries est, & tantis vitijs spurcissimus sermo confusus, vt nec quid loquatur potuerim intelligere, totus enim tumet, totus iacet: attollit se per singula, & quasi debilitatus coluber, in ipso conatu frangitur, non est contentus nostro, idest humano more loqui, altius quidam aggreditur. Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Quod ipse non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes. Præterea sic inuoluit omnia, & quibusdam inextricabilibus nodis vniuersa perturbat, vt illud Plantinarum literarum ei possit aptari. Has quidem præter Sybillam leget nemo, nam diuinandum est. Furiosas Apollinis vates legimus, & illud Virgilianum: dat sine mente sonum. Illa periculiosior, quo formosior hæresis: talis est eorum qui ex eodem Hieronym. in cap. 10. Hierem. Hiacynto operiuntur, & purpura, vt superficie sui oculos decipiant, dum Cælorum sibi colorem, Regna cælestia pollicentur. Amplius ex eodem in 2. cap. Ose. componuntur eloquij venustate, structuraque verborum, vt mendacio simulent veritatem, & coniugalem pudicitiam derelinquant, & incendiant Baalim, idest Idolis, quæ de corde suo finxerunt, vt quotidie cernimus, non enim habent curam rusticæ simplicitatis, quæ meretricia ornamenta non quærit, sed artificis, elegantisque mendacij, vt amatoribus suis, & Dæmonijs placeant: horum non est finis ornamentum eius (ex eadem in cap. 2. Nahum) ad se ornandum, argentum diripiunt: quicquid enim in mundo videbatur eloquij, diripiebant aurum; quicquid præclarum sententiarum in doctrina sæculi, vt ornarent Niniuem, vt dogmata sua omni sen-

suum

suam verborumque flore componerent. Scripturas recipere conclamant, Sacramenta possidere, ait August. 3. contra Donat. c. 3. ut error eorum veritas appelletur, & scelus eorum iustitia patetur, propter Sacramenta, & scripturas quas tenent ad speciem, non ad salutem, ideoque & per Ezechielem fornicaria dicitur, & protulisti de vasis gloria tue de auro meo, & argento meo, ex quibus dedi tibi, & fecisti imagines masculinas, & fornicata es in eis, &c. ad imagines enim phantasmatum suorum, cum quibus volutari carnalis anima delectatur, conuertit omnia sacramenta, & verba librorum sacrorum. Insuper Apostolicæ, & catholicæ doctrinæ ornamenta se habere iactant. Solent enim ait Hieronym. in cap. 19. Esai. Hæretici Regi suo, vel Pharaoni dicere: filij sumus Sapientum, qui ab initio doctrinam nobis Apostolicam tradiderunt, & Regum antiquorum, qui appellantur Reges Philosophorum, & habemus scientiam scripturarum iunctam sapientia seculari. Quoscumque formosos (etiam dicebat idem Hier.) quoscumque calamistratos, quos crine composito, quos rubentibus buccis videro, de tuo grege sunt. Omnes enim voluptatem sequuntur, nulla enim hæresis ex eodem in c. 3. Hier. nisi propter gulam, ventremque constituitur, ut seducant mulierculas oneratas peccatis, &c. quos Christus notat deuorantes domos viduarum. Hinc velut fauus distillans labia eorum tamquam labia meretricis, semper enim (ex eodem 2. contra Iovin. in Ierem. c. 23.) dulcia pollicentur: solent namque, ait idem, prospera polliceri, & cælorum regna peccatoribus pandere ut dicant: parata sunt tibi regna Cælorum, potes imitari maiestatem Dei, ut sine peccato sis: accepisti enim liberi arbitrij potestatem, & legis scientiam per quam consequaris quid volueris. Adeo sunt versipelles, ut austeritatem scripturarum, quæ peccatoribus tormenta denunciant, vertant in beatitudinem, & cum diuitibus prospera quæque promittant, tantum apud pauperes truculenti sunt, & seueri, qui postquam aliquos deceperint, solent dicere, ex eodem, diuites facti sumus, plurimam multitudinem, & discipulorum turba nos sequitur, inuenimus idolum vel refrigerium nobis, &c. quicquid fecero, quicquid egero, mihi non poterit imputari, habeo enim diuitias meas, argumenta Philosophorum, habeo populi multitudinem quam qui conspexerit, me peccare non arbitrabitur. Habent interim, & ipsi ex eodem in cap. 2. Abacuch, orgia sua, & quasi pro perfectis quibusque discipulis tradunt abscondita sacramenta, eisdemque tradunt munera maritalia, aurum videlicet in sensu, & argentum in eloquio, & vestimenta quibus turpido velatur, quando dicunt, nihil nocere luxuriam, & passuram libidinem, iuxta corporis genitalia, coitum naturali lege deponere, cibis omnibus indifferenter utendum, qui ad hoc facti sunt, ut sumantur: prudentiam in eo tantum necessariam, ut sibi prosit, nec iustitiam habere locum, quæ si valeat (hi enim sunt duo cardines totius pseudopoliticæ) mendicandum sit, & cætera huiusmodi. His ornamentis pro amatoribus suis aduersus maritum meretrix ista ornata processit, & si aliquos mellis istis verbis inducere non possunt ad utramque fornicationem spiritalem, & corporalem, sub prætextu pietatis, vel diuinæ reuelationis, & huiusmodi miseras mulierculas deceperunt; fuerunt enim (ait idem Hieronym. in cap. 29. Hierem.) qui eas sic deceperint, quod dicerent eis: quia de tribu erant Iuda, Christum de suo semine esse generandum, quæ illecta cupidine, præbebant corpora sua quasi matres future Christi, sic meretrix illa (ait idem in cap. 38. Ezech.) in angulis stat in prouerbijs descripta, quæ prætereuntes stultos iuuenes per plateas per latam, & speciosam viam, quæ ducit ad mortem decipere festinat ornamentis scripturarum, & diuinarum reuelationum iactatione, occulta scientia non tam suam quam transcurrentium libidinem exaturans, oppositione falsi nominis scientiæ, & nouitate doctrinæ. Sed quia omnem hæreticam adinventionem, & occulta secreta, & astutias Patriarcharum Esau, idest hæreticorum, omnipotens Deus (ait Hier. in cap. 1. Abdia) per Sanctos suos, & Ecclesiasticos suos, atque Doctores profert in medium, & prima illius victoria est, patere quæ tegebantur; unde, & cum admiratione dicitur. Quomodo perscrutatus est Esau, deprehensa sunt occulta eius? omnes vero hæreses ne disperderentur, neruos intenderunt, ut Patres turre, muros, & Ecclesiæ custodes impeterent, ne eorum munitiones destruerentur, concupiscentia illis furorem ministrante.

Libeat, priusquam e cautibus, & confragosis scopulis enauiget oratio, & inuoluantur vela, breuissima inductione, audacem, & bellatricem manum Amazonis, hæc est armata hæresis in Ecclesiæ proceres, tela eiaculantem in theatro exponere. Eruperunt ergo. primo illo seculo impurissimi illi Gnostici libidinis fœtorem exhalantes, carnis voluptatibus (ut dicit Irenæus lib. 1. cap. 1. insatiabiliter inservientes, in Patres furere ceperunt, imò nec ipsis Apostolis pepercerunt, nam (ex eodem lib. 3.) se non solum Presbyteris, hoc est viris illis

Patribus Apostolicis, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, synceram inuenisse veritatem gloriabantur.

Paulus ille Samosatenus (vt dicit Epiphanius hæres. 65.) propter elationem quam sibi attribuire voluit, & per fastuosas nugas suas contra veritatem sese efferre, idque ex intelligentia ex Diabolo immissa, in Verbi, & Spiritus sancti diuinitatem furit, & videns Patres Apostolicos recti dogmatis defensores, de seipso magnifica iactans, in verbi Dei Interpretes SS. Patres imprudenter est debaccatus, ex Euseb. 7. Hist. c. 29.

Diuinitatis ille vsurpator Montanus, qui, & prophetiæ spiritum suis illis mulierculis Priscæ, & Maximillæ se impertisse iactabat, nedum Apostolicos spernebat Patres, sed & ipsos Apostolos, vt plura per ipsum dicta, & reuelata, quam per illos, imò, & per Christum, cæco furore, & immedicabili infania gloriaretur.

Impietatis ille signifer Arius Sirenum lenocinia imitatus, despecta veterum autoritate in Filij Dei cõsubstantialitatem audacissimo vertice arietauit, aduersus Ecclesiastica dogmata, scenica scripta numeris constantia, Thalia sodatica dictando, quæ & inter crapulas decantabat. Athanas. orat. 2. contra Arian.

Pelagiani ranæ, & cyniphe (à Lerinenſi vocati) libidinibus quoque addicti de quibus dicebat Hieronym. cap. 14. 2. contra Pelag. *ideo creuit vestra hæresis, & decipistis plurimos, qui adhæreant mulieribus, & sciunt se peccare non posse: quia semper docetis, semper negatis, & audire meremini illud propheticum: Gloriam in partibus, & parturitionibus da illis Domine, &c.* etiam se iactabant quod si mulierum agminibus vallarentur, nullam sentirent concupiscentiam, qui tamen ab eodem denotari videntur, quod desperantes semetipsos tradiderunt se gulæ, & impudiciæ, *vescuntur dicebat carnibus frequenter, adeunt balneas, musco fragrant, vnguentis varijs delibuti, quarunt corporis pulchritudinem:* hæc ille. Quid ergo dicebant (sequitur Lerinenſis) muscæ istæ morituræ? **NOBIS AVTORIBVS nobis PRINCIPIBVS, nobis expositoribus, damnate quæ tenebatis, reiicite antiquam fidem, paternam instituta, maiorum deposita.**

Nestorius Pelagianæ hæresis ramus, qui antequam hæresim conderet, ex eodem Lerinenſi cap. 16. *Cum magno Sanctorum amore, summo populi fauore celebraretur, quotidie diuina tractabat eloquia, & noxios quoque Iudeorum, & Gentilium confutabat errores, vt aditum sua heresi patefaceret se PRIMVM, & SOLVM intelligere, & omnes ignorare iactaret, quicumque autem se magisterij munere pradi, diuina eloquia tractauissent.*

Vnde quoq; arcem Religionis impetere studuerunt, cæteri ad labefactanda sacra dogmata centuriati Clemens tempore Zachariæ Papæ, Henricus, Petrus de Bruiſ, Abailardus, Vuitcleph, &c. nisi ex cæco amore, & inconsulto furore se supra Patres sapiendi? vt nec antiqua Patrum canicies, maiorum labores, nec pudor à parricidio, nec formido à tam nefario scelere abstergeret, Quid postremo Lutherus ingenio contumax, moribus varius, oratione facetus, adulatione illitus, vbi tacitis quidem initio cuniculis hæresis machinas adhibuisset, laruam deponens, galeatus occurrit, & docendo, fas licere priuatis in Principem insurgere, in Dominos scuire rusticos, vexillo libertatis erecto, calcata Religione, humanitate abiecta (centum enim millia à scriptoribus numerantur) extimulauit, qui post tot innocentium stragem ad sacram suppellestem inuolantes, tanquam ad prædam irruentes, templa, vasa, sacra diruperunt, infamauerunt, inceslarunt, ipsis quoque furentibus manipularijs in proprio cruore volutatis. Exaturata rabie irascibilis, concupiscibilis deinde fræna laxauit. *Si nolit uxor, veniat ancilla, & iterum venerea res cuius homini necessaria, vt cibus, & somnus dicebat, & vt cæteros suo præiret exemplo Catherinam de Bore monialem Deo sacram, Scholaribus Vvutembergensibus prius traditam osculis suauandam, sibi copulauit, Priscillianum imitando, inter illicitos amplexus, vt scribit Hieronym. 2. contra Pelag. illud decantando. Tum Pater omnipotens fecundis imbribus æther, coniugis in gremium læta descendit, & omne, magnus alit magno commixto corpore fetus, partem habens Gnostica bæreseos de Basilidis impietate venientem.* Illud ergo vsurpando (vt antiqui hæretici ante dogmatizarunt ex Hieronym. in cap. 3) *Non est necesse, vt viuas continenter, & sancte. Habeto fidem quam docemus, & omnia promissa Domini consequeris.* Illicò ad meretricis vocem conuolarunt eius sectæ principes, & præcipua columina, pessimi laici, apostatæ monachi, cœnosi clerici, dissolutæ moniales vota diuina retractantes, libidinosa carnis propudicia, omnium flagitiorum genere se maculantes, inter cœlicolum sedes se locandos sola fide confidentes. Dementatis ex concupiscentia populis, plurima aliarum hæresum pocula meretrix ista propinauit, & quæcumque portenta inuexerunt, præterea quæ de nouo adinuenerunt,

rant, ad veteres illos Gnosticos, Vigilantios, Iovinianos, Nestorianos, Manichæos, & huiusmodi pestes refunduntur autores, ut merito Lutherum omnium hæresum officinam iure valeas appellare. Non poterat hæc fucare, nisi mellita verbi Dei puri puri prædicatione, nam propria sedes omnibus hæreticis quoque; cõmunis fuit, *Lerinense c. 37.* describente, sub prætextu Verbi Dei, oculos insipientum fascinare: nam si eum quis interrogasset, de nouæ Mateologiæ natura: unde probas, unde deces quod *Ecclesia catholica vniuersalem, & antiquam fidem dimittere debeam?* statim ille: scriptum est enim *& continuò mille testimonia, mille exempla, mille authoritates parat de lege, de Apostolis, de Prophetis, quibus nouo, & malo more interpretatis ex arce Catholica in hæreseos barathrum infelix anima præcipitetur.* Hinc ut tanquam onager liber absque interpretationibus, & Patrum traditionibus euagaretur, in Patres arma conuertit, & gradu, & ordine à Christo relicto, deturbare conando. Ego (dicebat) *aduersus dicta PP. hominum, Angelorum, Dæmonum, pono non antiquitatis consensum, non multitudinem hominum, sed vnius maiestatis æterna verbum Euangelij, quod ipsi metes coguntur probare.* Hic sto, hic sedeo, hic moror, hic glorior, hic triumpho, hic insulto *Papistis, Thomistis, Henricistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia, diuina maiestas mecum facit, ut nihil curem, si mille Augustini, si mille Tertulliani, mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent, Deus errare, & fallere non potest, Augustinus, & Cyprianus, sicut omnes electi errare potuerunt, & errarunt.* Hi cunei aduersus illos veteres, antiquissimos, sanctissimos proceres, qui aduersus furentem Gentilium cohortem, & dialecticis armis instructam, simplicitatem doctrinæ orthodoxæ in altissima sapientia fundatam, ex humana litteratura eminentissimè ostenderunt: quique armati procedentes aduersus Iudæorum rabiem, nedum à Synagogæ Rabbinica fraude sacros codices in sua integritate, & versione atque translatione, sed & à flammis quoque materialibus ne incenderentur, seruarunt immunes: & aduersus hæreticam vefriciem compendio traditionis vtentes, canonicorum librorum numerum cum vera intelligentia, posteris bona fide, sicut, & innumera quæ ad sacramenta, & cœremonias sacras, & dogmata pertinentia tradiderunt, ut non ex securiori armamentario in Concilijs, in definitionibus Sedis Apostolicæ, deprompta sint tela, quàm à Scitis Patrum, à successionem Antistiticum, ab institutis, & auctoritate maiorum, ut hic (ut ponderauit Paulinus Aquilienfis contra Felicem Vrgelitanum) *mille clypei pendeant, omnis armatura fortium, unde suppeditantur loca, & argumenta contra refractarios, siuè de scripturis controuersa sit, siuè de Ecclesia, siuè de Ecclesiastica Hierarchia, siuè de Sacramentis, siuè de sacramentalibus, & ut compendio dicatur, de quocumque capite his temporibus ab ipsis Nouatoribus controuerso: illicò enim (etiam Centuriatoribus diligenter tibi lineas, & versus iudicantibus) occurrent, Ignatius, Iustinus, Irenæus, Tertull. innumeri persingulas centurias, ut si hæreticus sis, & admittas conuinci, si respuas ab alijs tuis symmiltis illudi necesse sit.*

Porro in hac Erebi aduersus Ecclesiam iniqua conspiratione, id efficere conatus est Diabolicus astus, ut sublata antiquitatis pietate, eiusdemque arcis custodibus, omnium nouitatum epitome orbi inueheretur; indeque impudentia veritatem, perfidia religionem inuadentibus, omnia igne, ferro, obruerentur, manibus sanguinarijs, quas deceptorum principum improbitas, vel aliorum impiorum scelerata fouisset audacia, & hæreticæ licentiæ ad cursum velut equo spõte ad currendum prono calcaria addidisset. Liceat aduersum vos ò Nouatores exclamare, sicut & in Montanistas, seu Phryges magnus ille Epiphanius hæc. 48. declamauit. *Quomodo igitur ò Phryges qui contra nos hostes insurrexistis, & in Christianum cognomentum formati estis, barbarorum vero pugnam suscepistis, & Troianorum, ac Phrygium hostilitatem imitamini quomodo crediderimus vobis dicentibus propter dona defecisse ab Ecclesia? & cæt.* ita (si eiusmodi allegorijs sobriè uti licet ex Nazianz. vobiscum pariter eadem compellatione discurram.) *Quomodo in Christi Ecclesiam, & Patres velut hostes insurrexistis, & hostilitatem quam in Troianos Danaï, Sinonis artibus instructi exercuerunt, nimirum, ut illi sublato Palladio, cæsis summa custodibus arcis, nouaq; illa equi mole introducta, funditus extincta Troia est, sic Nouatores noua dogmatum machina fabricata, nouisque insidijs extructis magnum in orbe incendium intulerunt, ut non tam luno inducatur fabulosè infesta Troianis, & arcibus quoque inuidisse Romanis, qui ab illis originem ducebant, quam Dæmon veraciter similes, & maiores fraudes meditatus, ut non Capitolium, sed Vaticanum, noua machina, in cineres fanillasque redigeret, nisi Dei protectio machinas detexisset, ac destruxisset.*

Percurramus senes quæ pueri in scholis decantabamus . vix i illa moles ad infidias fabricata Teucrorum, exhibita est, quod illicò.

*Et molem mirantur equi: primusque Thimoetes
Duci intra muros hortatur, & arce locari.*

Verum qui erant meliori ingenio præditi infidias subodorati .

*Vt Capys & quorum melior sententia menti
Præcipitare iubent, subiectis vrere flammis,
Aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras.*

Sed inexperti rerum, nouitatibus gaudentes, noua illa mole allecti sub prætextu religionis (& si fictæ) introducta, in penetralia, & adyta sacra introducendam instanter contendebant, interim: *Scinditur incertum studia in contraria vulgus.*

Quin quod Lacon ab arce decurrens, ab hac introductione reuocabat .

*O miseri quæ tanta insania ciues,
Creditis accensos hostes, aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum
Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui:
Aut hac in nostros fabricata est machina muros:
Aut aliquis latet error. Equo ne credite Teuceri
Quicquid adest timeo Danaos, & dona ferentes.*

Sic imprudentes, ne simulata religione Græcorum decepti, equum admitterent, prudenter retardabant; præualuit ne consilium Lacoontis? minimè, plebs enim nulla euocata rationibus, nullo bellorum stratagemmate edocta, simul ac se curiositas, ac nouitas illorum mentibus se insinuauit, & Sinonis verborum lenocinio de securitate persuasa, portas pandit;

*Diuidimus muros, & mœnia pandimus vrbis.
Accingunt omnes operi pedibusque rotarum
Subiiciunt lapsus*

scandit fatalis machina muros.

Et monstrum infelix sacrata sistimus arce.

Quid inde?

Laxat claustra Sinon

armati duces e latebris equi armati prodeunt

*Inuadunt urbem, somno vinoque sepultam,
Caduntur vigiles:*

omnia penè flammis absumpta; Illo destructo euerfa Troia,

*Tunc verò manifesta fides, Danaumque patefcunt
Insidia.*

Hæc fabulata Gentilitas . At Sinonis, & cunctorum versipellium fraudes exuperans callidus ille serpens, vt Carthaginensis Cyprianus descripsit de vnitate Ecclesiæ, nouam fraudem excogitauit, vt sub ipso Christi nominis titulo, & religionis intuitu falleret incautos, hæreses inuenit, & schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumpere, scinderet unitatem . Et quia indisciplinata ingenia nouitatibus gaudent, antiquitatis Scita fastidiunt, vbi idololatriam rursus introducere non valuit, vt veterem disciplinam reijcerent, nouam machinam fabricando, procurauit . Decepit primo noui itineris errore, transfigurauit se in Angelum lucis, & ministros subornauit suos veluti ministros iustitiæ, afferentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, Antichristam sub vocabulo Christi, vt dum verisimilia mentebantur (en finctiones Sinonis) veritatem subtilitate frustantur. His artibus omnes fermè hæreticorum principes instructi, præsertim Luthericolæ, & reformatæ religionis, potius deformatæ, cultores, & superstitionis inuectores, superstitionem suam tamquam de Cælo lapsam, in tempore tamen, & à tempore progenitam, euulgarunt, armatos milites in se concludentem, ad illis propagationem, & catholicorum cruorem effundendum, opere artificiofo concinnatam, spectandam exhibent, intra vrbes admitti efflagitat vox Sinonis. audiamus artificium sub religionis specie .

Hanc pro Palladio monti pro numine laeso

Effigiem statuere nefas quæ triste piarar .

pro sublata, fingentes, religione, per idolomaniam (sic enim cultum Sanctorum, venerationem

nem reliquiarum, Apostolicas, & maiorum institutiones insimulant) nouam molem fabrefactam ad repurgandam, iactant, Ecclesiam, ad cœlum vsque illam extollentes.

Vt recipi portis, aut duci in mœnia possit,

nec deinceps valerent

---- populum antiqua sub religione tueri

& quemadmodum Sinoni iussu est à Priamo, vt eius machinæ redderet rationem
ediffere vera roganti

Quò molem hanc immanis equi statuere, quis auctor,

Quid ue petunt? quæ religio? aut quæ machina belli?

Ita

numquam defuerunt Ecclesiastici viri, qui nouitate perculsi, auctore, initium, finem, & alias circumstantias nouelli dogmatis inuestigarent; solum enim (dicebat Hieronymus) ad originem suam hæreses reuocasse, triumphasse est, & iterum in c. i. Abdix: omnia secreta hæreticorum per sanctos suos, & Ecclesiasticos viros atque Doctores profert in medium, & prima illius victoria est, patere quæ tegebantur occulta. Mobile tamen vulgus, & quibus solenne fuit antiquitatis Scita fastidire, & profanis nouitatibus gaudere, nouellam machinam introducendam suadebant intra adita, intra sacraria veritatis. Conclamabant Patres, nouiciam machinam non admittendam: seruemus dicebat Ambrosius. 2. ad Gratianum c. ult. præcepta maiorum, ne hæreditaria signacula ausi rudi temeritate violemus, librum signatum illum propheticum, non seniores, non potestates, non Angeli, non Archangeli aperire ausi sunt: Soli Christo explanandi eius prerogatiua seruata est. Librum sacerdotali quis nostrum resignare audeat, signatum à Confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum, quem qui resignare coacti sunt, postea tamen damnata fraude signarunt: quæ violare non ausi sunt qui confessores, & martyres extitere, quomodo fidem eorū possumus denegare, quorum victorias predicamus? Summus quoque Sacerdos Simonis Petri clauum tenens, ad cuiuscumque Sinonis fraudes, & nouæ machinæ insidias euigilans, e throno Apostolico contorquens exploratoriam suæ potestatis lanceam, quid clamat, nisi quod Stephanus dicebat? Nihil in nouandum, nisi quod traditum est sequendum. intelligebat enim ait Lerinensis. c. 8. vir sanctus, & prudens, nihil aliud pietatis rationem admittere, nisi vt omnia, quæ fide à Patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur. Qui ergo prudentum Ecclesiasticorum monita, & consilia susceperunt, vel aditum nouæ mole intercluserunt, aut flammis probauerunt: male verò feriati, & incauti, qui nouelli dogmatis inductione allesti machinam in aliquod regnum, vel prouinciam inuexere, dici non potest quantas quoque calamitates, quantas humano generi strages induxere. Nam vt exemplificauit Lerinensis, quod & nostrorum parentum ætates, in Nouatorum quinto Euangelio expertæ sunt; Vrbes, populi, prouincie, nationes, vniuersum Imperium funditus concussum est, & emotum est, c. 6. Namque cum prophana ipsa Arianorum, Lutheranorum, Calvinistarum, Hugonisticorum hæresis, velut quedam Bellona, aut furia, capto prius omnium Imperatore, aut Imperij Ducibus, & Principibus, cuncta deinde palatii culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit, vniuersa miscere, atque vexare, priuata, & publica, sacra, prophanaque omnia, nullum boni, & veri gerere discrimen, sed quoscumque collibisset tanquam de loco superiori percutere. Tunc temerata coniuges, depolutate viduæ, prophanatæ virgines, monasteria demolita, disturbati Clerici, verberati Leuitæ, acli in exilium Sacerdotes, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla, quorum pars maxima interdictis urbibus profusi atque extorres, inter deserta, feras, saxa, nuditate, fame, siti, affecti, contriti, & tabefacti sunt: atque hæc omnia numquid vllam aliam ob causam, nisi vti que quod ex mole illa accidit, dum pro cœlesti dogmate humana superstitiones introducuntur, dum bene fundata antiquitas scelestæ nouitate subruitur: dum superiorum instituta violantur, dum rescinduntur scita Patrum, dum conuelluntur definita maiorum, dum se intra sectatæ, atque incorruptæ vetustatis castissimos limites, prophane, ac nouelle curiositatis libido, non continet. His ergo insidijs, his cuneis semper Diabolus, Doctorum, & Pastorum cuneos impiuit, & vt noua Inferorum moles, in adita veritatis, illa sublata introduceretur.

Sed fortassis Sinonis fraudes extinctæ, & nouæ adhuc molis Idæa destructa? minimè. nam Hæreticorum plantatio, vt dicit Hieronymus in psal. 143. non est vetus, sed nouella est, non est enim de veteri Lege, non de Prophetis, non est de Apostolis, sed de nouis Magistris est. Filia eorum sicut nouelle plantationes in iuuentute sua. In iuuentute sua: semper iuuenes sunt, licet multe sint hæreses veteres, tamen cum quotidie mutantur, & nouæ quotidie inueniuntur, Nouæ sunt ipsæ hæreses, licet veteres sint, tamen cum quotidie doctrinas suas inno

*innouant, noua sunt. non enim sunt veterum magistrorum doctrina contenti, sed quod
eisdem ipsi noua reperiunt, quorum filij sicut nouella plantationes in iuuentute sua. A ve-
ritate autem victi aduersarij de Patribus recipiendis, de nouitia nouitate non admittenda,
eam exceptionem superbam, & fatuam scriptis prodiderunt: tantisper se Patribus assen-
suros, dicunt: dum sacris litteris adhaerescunt: si ex scripturis probent, si melioribus ra-
tionibus innitantur. ceterum omnes esse homines, caecutisse, & hallucinari potuisse, non esse
ingenijs via praeclusam, ut propterea fidei nostra Patres dominari non debeant. Hæc illi
quorum, & ceterorum studium illud est, ex eodem Hieronymo in psal. 5. Quomodo aliud
nouum dogma reperiunt, non quarunt quomodo saluentur, sed quomodo saperent, quorum
vocibus ij quoque acquieuerunt, qui fuerunt*

Ignari scelerum tantorum, artisque Pelasga

Sed veteres quoque fuerunt hæc hæreticæ exceptiones, rursus innouata: audi quas fraudes
Photius diuinitatis Sancti Spiritus dissector Epistola ad Patriarcham Aquiliensem apud an-
nalia conditore 881. num. 4. sic commentatus. Nam cum authoritatibus Ambrosij,
Augusti Hieronymi. & aliorum Patrum argueretur, hac exceptione argumentum eludere
cogitauit: Si DECEM, vel viginti ex Patribus hanc vocem dixerint, contra vero sex-
centi nequaquam dixerunt. cumque adhuc vrgeretur, velut anguis elabens, eam exceptio-
nem fabricatus; non semper eosdem recipiendos, nam circumstantia rerum multos coege-
runt, alia quidem dicere præter animi sui sententiam, alia vero præter dispensationem,
alia etiam propter inobedientiam, hominum pertinaciam: alia iterum rerum ignoratio-
ne, ut fieri solet, ut homines decipi; alius enim cum hæreticis condescendens, alius au-
ditorum imbecillitati se demittens, & alius aliud facere curans (tempus habens quod
nos hortetur, ut multa ab exacta rerum inquisitione aliquando remittamus pro perfe-
ctiori fine adipiscendo, & consilio) dixit, & fecit, quæ nobis, neque facto, neque verbo di-
ce licet; exemplificans de Paulo Apostolo instruente fideles de radenda barba, ac de dispen-
satione quomodo lacte sint nutriendi, qui nuper ad disciplinam sunt admissi: & postea re-
uerentiam Patrum simulans (audiamus quomodo alapas eisdem infligit schismaticus, & hæ-
reticus) Patres verò si quid oblocuti sunt, vel ob aliquam causam nobis ignotam à recta
via declinarunt, ne veritatis inuenienda cura, quæ par erat illis adhibita, neque ad cogno-
scendam veritatem ullus ipsos excitauit, Patres nihilominus ipsos vocabimus, ac si nihil
tale commiserint, propter vitæ splendorem &c. in illis autem in quibus errare contin-
git, nullo pacto eos sequamur. & euentos errores configens, & affigens Dionysio Alex.
Methodio, Iræneo, Papiæ quos viros Apostolicos, & illustres vitæ, & miraculis vocat, sub-
dit: nihilominus quoniam veritatem parauiderunt, & aduersus communia, & Eccle-
siastica dogmata loqui lapsi sunt, in ijs quidem illos non sequimur, sed paterno nihilomi-
nus honore, & gloria ipsorum quemque non defraudamus. Deficeret me dies, si viros om-
nes vellem enumerare, quos Patrum honore veneramus, sed in illis, quibus ipsi à veritate
aberrarunt eos nullo pacto imitamur, & ad Theosin suam descendens ait. Sed inquiunt:
Dixerunt Patres Spiritum sanctum à Filio procedere. Dixerunt, non nego. Sed isti qui-
dem pauci numero, longè verò plures hoc dicere ausi non sunt: dixerunt pauci patres, sed
Sanctorum Synodorum Decreta illos qui aliquid contra eiusmodi vocem protulerunt, re-
spuerunt, &c. disertis enim verbis nobiscum Spiritum sanctum à Patre procedere dixerunt.
Et fucum faciens Sinon nouus subdit. oporteret ipsos si querant Patrum voces, ad syno-
dica decreta confugere, ad vocem Romanorum Pontificum, ad chorum etiam aliorum Sancto-
rum, & diuinorum Patrum, & non appellare quosdam Patres, ac deinde illos perperam,
& grauiter calumniari, dum eis communi Domino contraria statuerunt. Hæc Photius
dicebat, ex annalium conditore arte Pelasga, ut seduceret incautos, & ignaros ueluti put-
ris terrorem incuteret laruati stipites, quos si denudes, eosdem puerulos ad risum couertes.
primo etiam Photius instar anguis mendaciorum spiris incautos inuoluit, & stringit, in-
de verò viperinis morsibus venena infundit, ut planè necessum fuerit præsentaneum antido-
tum præparare, quo veneno lethalia, vel videntur, vel curentur.

Ad præsentium temporum status excurro, multi enim sunt, qui & si ad nostrorum ca-
stra pertineant, nihilominus ex vbertate ingenij quædam protulerunt, quæ sinistrè hostes
Ecclesiæ ad sua venena fouenda componere possent, & ingenijs feruentibus, ligna præben-
do, nouæ molis fabricandæ occasionem, saltem ex scandalo passiuo, ministrarent, ut

trabibus contestus accernis

Staret equus.

non ne hæc ligna dolata? Possumus relinquere sanctos: unumque sequi in indifferentibus, vel probabili fundamento, ac proinde quemlibet alium Doctorem nostrorum temporum. & iterum: multoties contingit unum Doctorem ordinarium assequi, quod non cognouerunt magni nominis sancti, & Doctores, sequi possumus proinde modernos aliquos, qui probabilibus rationibus ab antiquitate discesserunt. & rursus, cum Ecclesia probat Patris, vel alicuius Doctoris opera, non intēdit probare eius propositiones, nec vel unā solam. nec certa regula est ex maioribus elogijs quibus unus præ altero cobonestatur, maiorem obtinere firmitatem: & in ipsis multa falsa reperiri possunt, de quibus magni formari possunt catalogi. adhuc contra saniozem, vel grauiorem Patrum sententiam multa definisse Ecclesiam. & iterum si ex vna parte sint decem Patres, ex alia parte plerique Prouinciarum omnium seniores, magis standum esse sententiæ seniorum concordī, quam decem, vel viginti Patrum authoritati. In specie August. à quibusdam sugillatur, tamquam ambulans in tenebris Cimmerijs, dum minus firmè contra Pelagianos decertasse insinuat. Quid de S. Thoma Scholasticorum antesignano? Vnus est sicut & ceteri Doctores, quamuis à suis, sacris Scripturis (aiunt inuidiam confluendo) equiparetur: & iterum reuelationibus quibus doctrina eius probatur parum fidendum. & iterum: in multis contra fidem aberrasse: ab alijs multa suffuratum, proinde inaniter in Augustini, & Thomæ verba iuratum à schola Salmaticensi: amplius authoritatem ex probatione Sedis Apostolicæ non esse adeo eximium, qualem sui confingunt: tandem modernos posse in iisdem subsellijs sedere in quibus sedent Ecclesiæ Doctores, & inter Doctores Ecclesiæ connumerari, etiam si sint seditiosi versipelles, excommunicati, vt de Theophilo Alex. obijcerunt. hæc ligna dolata, & adaptata. Si hæc ingeniosus indisciplinatus iungeret atque contexeret, &

Instar montis equum diuina Palladis arte,

orbi inspicendum proponeret, quæ machinæ extrui non possent? nam & Hieronymus scripsit in c. 10. Osee. Hereticorum terra secunda est, qui à Deo acumen sensus, & ingenij percipientes, vt bona natura in Dei cultum verterent, fecerunt ex his idola, non secus ac ex dolatis tabulis possent equum construere; nullus autem potest heresim struere, nisi qui ardentis ingenij est, & habet dona natura, quæ à Deo artifice sunt creata; talis fuit Valentinus, talis Marcion quos doctissimos legimus. Talis Bardeanes, cuius etiam Philosophi admirantur ingenium, isti ergo terra sua bona verterunt in tumulos mortuorum, ad mutum equum formandum, ligna aptantes, quia omnis doctrina eorum, non ad viuentes refertur, sed ad mortuos, tam eos quos colunt, quam illos quos decipiunt. Equo autem, ex varijs lignorum generibus ad suum institutum compactis, efformato, quid inde?

Huc delecta virum sortiti corpora furtim

Includunt cæco lateri, penitusque cauernas

Ingentes utrumque armato milite complent.

Et ex illa licentia modernos cum antiquis cœquandi; multitudine, cū selectorum virorum authoritate conferentes, oriri posset, vt contra antiquos pugnarent, & eorum dicta assumerent, qui infimæ notæ habentur; imò eosque aggregare possent, in equino vtero, quorum opiniones iampridem à scholis ablegatæ (quales sunt multæ Okami, Lulli, Gersonis, & similis temperatura) quin classicum canerent, si in vna nouitatis adinventione à partibus suis staret multitudo Neotericorum Doctorum (quos in immensum quidam dilatarunt ad Præpositos sac. familiarum, & Concionatores orbis extendendo) etiam Patrum numerum superaret: sic non esset progressu temporis nouæ alicuius sectæ mysterium, quod non specioso titulo veritatis coloraretur, semper enim nouarum rerum (vt & augendi imperij cupiditas) ad introductionem nouæ superstitionis impellens, ad multitudinem sequacium anhelabit, vt si ratione, vel authoritate non valeant, multitudine exterreant. En equo iterum inclusos milites cerne, quos iterum laxaret Sinon, vt perdant Dei Ciuitatem. & vt de nostro dicamus. en iterum Elamita sumerent arma, & currum, vt discurret Hieronymus in Esai. cap. 22. vt parietem Sion, & Ecclesiæ firmamenta, idest Patres suo clypeo, & impugnatione denudent. isti Elamita (ex editione 70.) non habent vnā pharetram sed plures, & ascensores sunt hominum, & plurima multitudo est ad pugnam se preparans contra Ecclesiam, ita ut omnes valles illius compleantur, & equites obturent sensus eorum, & imitatione sua Ecclesiasticum virum, qui interpretatur Iudas, prouocent ad certandum, armis expolient, & denudent, imò, si possint, sagittent in obscuro reclusos corde. Sed numquam præualebunt, nam si tunc etiam ascensores ponerent in portis suis, ait Hieronymus. tunc omnipotens Deus per Ecclesiasticos viros reuelabit operimenta Iudæ, & vniuersa secreta eorum.

rum qui in confessione fidei constituti sunt, & tunc videbis, d vallis Sion, in die illa, & in claro lumine veritatis veram armaturam Apostoli, & domus saltus, in quo gentium turba consistit, &c. videbunt heretici domos ciuitatis David, & omnia prius secreta Christi, sunt OMNIA DOGMATA veritatis.

Ergo consistentibus in arce Sion, & videntibus, vel qui ligna dolant, ne ad perfectum ducatur moles, & armato milite compleatur, clamandum est, silendum non est, de minima nouitate curandum. vnde & S. Martinus Papa in Conc. Lat. secret. 2. non (ait) *permittere nouiter dici, quod PATRVM venerabilium autoritas omnino non censuit, & si aliqui, vt eandem nouitatem obtrudant Patres contemnant, est dictis sanctorum lapidandus, & obruendus sicut scriptum est, & ponderatum in Concil. Later. consult. 3. ab Episcopo Sardiniae, sit primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum, suam lapidibus obrutus necabitur, id est paternis, robustis, & probabilibus verbis veritatis, atque dogmatibus, quia voluit te abstrahere a Domino Deo suo, & auferes malum de medio tui.* quando enim alia tela, & argumenta deessent, solum ex antiquitate argumentum triumphum reportaret. & si in moralibus, omnis, & quaecumque opinio noua, ipsa sola nouitate displicet (semper enim viris suspecta fuit nouitas, & interdum formidabilis) id maxime displicendū in religionis materia, praesertim, si ei, vt fiat plausibilis, a defensoribus superaddatur, vnde August. lib. 2. de origine animae c. 11. Vincentiū Victorem arguit, nedum de nouitate sententiae, sed quod eam catholica censura proposita sustinendam proposuerit. *Rem inquit tam nouam atque a disciplina Ecclesiastica, & regula veritatis alienam, cum libris suis auderet inferere, non ait puto, non ait existimo, non ait arbitror, non ait saltem suggero, vel dico, sed censeo, vt scilicet si offenderentur nouitate, seu peruersitate sententiae, teneremur auctoritate censura.* Sed ipsa nouitas doctorculum illum censurantem de temeritate censet, vt veritas nouitatem, & eo inuersionem quo audaciorem demonstrat censurantem.

Non desunt custodes murorum Ecclesiae Scholastici, veteris Patrum Theologiae interpretes, expositores, exclusores dogmatum a principiis fidei, qui ad huius militiae Sacramentum, euocati, argumentis, & confectariis Theologiae principiis depromptis, & acutis sagittis bella gerunt contra veritatis hostes, vt senioris Theologiae dignitatem non tam suadendo quam fortiter praeliando tueantur: nam & si etiam in horum acies nouitiola audacia irrumpere post Patrum aggressum, tentauerit, sic munitos experta est eorum temeritas, vt primo compressu fatigata terga vertens, inducias iam postulet, foedera tractet, vltro se temeritatis accuset, illa vero nec inducias vnquam tribuat, obstinato ad maximū triumphum animo semper disceptatrix, bellicosa, expugnatrix. Huius nostrae aciei Doctores classici multi insignes atque sublimes, sed praecipui Ductores exercitus Augustinus, & Thomas, totius orbis calculis adiudicantur, in omni disciplinarum genere armati, quorum studia, & labores non vnā, vel alteram haereticorum aciem profligarunt, sed quot exortae, vel exorturae sunt haereses, iam videntur diuinitus praedictae, imò prostratae antequam natae, quorum monumenta, tanta Academiarum omnium suffragiis, gentium acclamatione, & plausu recepta, vt nesciatur an vnus, vel alterius hominis priuati dogmata, tanta auiditate suscepta sint, quanta horum axiomata, non domi eorum nata, sed a Christi Domini, & Apostolorum, & Apostolicorum schola traducta, rationibus etiam naturalibus mirifice explicata, quae non tantum Philosophorum Arcopagum, sed & Vaticanum censoria auctoritate Petri communiuit, Angelorum quoque Academia, si dicere fas est, demirante.

Horum instructus doctrinis in hoc opere, Patres, Ecclesiae Pastores, Scholasticos Doctores, ipsumque Ecclesiae sensum aduersus Sectarios defendo, laetus in arenam descendo, nam & si nec numerari merear inter eos milites cataphractos, qui hodie Nouatoribus bellum indixere, scio periclitari me non posse, armis Thomisticis, & Augustinianis indutus, pro Patribus, Doctoribus iisdemque, praecipue Augustino, & Thoma praeliando, & contra noua, inaudita, insulsa hostium Ecclesiae paradoxa, & homines inermes, imbelles, manus conferendo. Sed si aliquis supercilio elato, rugosa fronte, haec quoque nostra impugnet, non expugnet, & impugnantes sciant, vt dicebat Basil. epist. 70. *Quid non impugnamus propter pecunias, non propter gloriae splendorem, non propter aliquid aliud rerum temporalium, sed propter communem thesaurum, propter hereditatem paternam, propter sanam fidem in acie, & certamine flamus.* Et vt dicebat Leo Bizantius in anath. 2. aduersus Eutychianos, & Nestorianos, *non ignoramus quod qui vobis aduersantur,*

*santur, & quibus unum cum virtute, & cum Sanctis Patribus certamen est, si ut illis
 sic etiam nos qui illorum disciplinam sectamur, & defendimus, inhonorant, quin nos
 potius nescientes honorant, dum probra quæ illis obijciunt, nobiscum communicant.
 Hi enim & diuina ludunt, & Theologos conuicijs consecretantur, & quid mirum si nos
 qui nihil sumus contemnunt? in quibus hoc tantum dignum est admiratione, quod de-
 mum virtutem, quæ est in actione studiosè negligunt: sed ipse Sapientes esse iubent, &
 sunt tamquam ex iussione, ex dicto, prudentia præditi, quos eruditos esse fecit, velle
 tantum sicut eos quidam ex hominibus urbanis lepide, & venustè *ακροφίλοσοφες*,
 idest summos Philosophos vocauit. sed non oportet nos propter illorum deprauatam
 voluntatem, vel fiduciam, vel certamen remittere, quinimò contra certaminibus viro-
 rum Beatorum ad fortitudinem stimulari, & urgeri, ut idem conueniat nobis quod ferro
 calidissimo quod quidem aquæ frigida immersum, & infusum durescit, & scias dum cum
 his certamus, ad premium certaminis roboramur. Age primo, aduersus deturbantes cœ-
 lestia, & Doctorum, & Patrum Chorum a Christo relictum verbo penetranti tamquam gla-
 dio ancipiti, [decertemus] & aciem eorum aduersus veritatem instructam à dextris,
 & à sinistris perrumpentes, prosternamus eos, hinc exorsi; nempe defendendo, primo
 Patrum autoritatem, secundo Doctorum Scholasticorum, & Ecclesiæ Pastorum, ipsius
 tandem Ecclesiæ sensum, atque consensum, cui omnia scribenda subdimus, quum sit colum-
 na, & firmamentum veritatis.*

**Toti in hoc sumus, vt Sanctorum Patrum
 traditionem seruemus.**

Ex Clero Constantinopolit. ad Synodum Ephesinam:

Contenta in duobus præcedentibus tomis, & in huius
tertij tomi parte prima.

PRIMA PRAESCRIPTIO.

Symbolum Apostolorum infallibilem continet auctoritatem, ut potè præclarum fidei testimonium, & summa totius doctrinæ catholicæ, in quo breuiter fidei regula continetur, super quod ædificium consurgit Ecclesiæ, per quod hæreses confutantur, aduersus quas auctoritate Apostolica, & munitiore defensione eorum quæ in eo recensentur, multa alia symbola edita sunt, non nouam fidem continentia, sed eandem explicantia.

SECUNDA PRAESCRIPTIO.

ITaque stete, & tenete traditiones, quas didicistis siuè per sermonem, siuè per epistolam nostram 2. Thes. 2. Termini ergo (ut dicit Epiphanius hæres. Lv) nobis positi sunt, & fundamentum, & ædificatio fidei, & Apostolorum traditiones, & scripturæ sanctæ, & successiones doctrinæ, & vnde quaque veritas Dei munita est, & nemo decipiatur nouis fabulis.

TERTIA PRAESCRIPTIO.

Scriptura sacra, quæ & canonica dicitur, merito tanquam diuinitus inspirata, in sublimi auctoritatis arce locatur, ut omnem intellectum ad fidem sibi subijciat. Ea verò prout in nostra Latina vulgata editione translata reperitur, & secundum normam Ecclesiastici sensus explicatur, pro authentica suscipienda est.

Hæ præscriptiones in Superioribus tomis explicatæ, & probatæ: prima, & secunda in primo: tertia in secundo tomo, libro quarto: Quarta quæ sequitur eiusdem libri quarti, principium est primæ partis tertij tomi.

I

CATHOLICARVM PRAESCRIPTIONVM LIBER QVARTVS.

AVTHORE A.R.P. MAG. FR. DOMINICO GRAVINA
ORDINIS PRAEDICATORVM.

Præscriptio Quarta.

Consensus PP. Antiquorum, succedentium quoque Pastorum, & DD.
tanquam scripti, & non scripti Verbi custos, testis, & interpres
necessario recipi debet.

It oportet, ait Iræn. lib. 4. cap. 41. *discere veritatem, apud quos est ea, quæ ab Apostolis est successio, & id quod est sanum, & irreprobabile conuersationis, & inadulteratum, & incorruptibile conuersationis constat. Hi enim, & eam quæ est in vnum Deum, qui omnia fecit, fidem nostram custodiunt, & scripturas sine periculo nobis exponunt. Quare cum nedum veteres Patres, & Pastores (inter quos primatum tenent Petri successores Romani Pontifices) sed succedentes quoque Ecclesiarum Præpositi, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam suam, Apostolorum, & Apostolicorum sedibus succedant, & posteriores DD. pariter veteribus Doctoribus consentiant, ab iisdem quoq; Catholicam oportet addiscere veritatem.*

*R*ationabilitas huius præscriptionis ostenditur, quia cum Christus Dominus veram fidem, & puram doctrinam voluerit in Ecclesia esse perpetuam, perpetuos quoque eiusdem Patres, & Doctores, & præcones, & ministros atque magistros instituit, vnde Apostolus Ephes. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, &c. ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, &c.* Vnde eos audiri præcepit tanquam se ipsum.

Qui vos audit, me audit. Luc. 10. & ut securam faceret piebem suam (vt dicit August.) in Cathedra vniuerso destinati legitima ordinatione, & vocatione Apostolica (qui & ipsi Apostolis successerunt) tam in cathedra, quam docendi potestate succedant, necnon & Doctores pro temporum diuersitate à diuina processorem, cum è cathedris suis loquuntur, vel in Concil. legitime congregatis Apostolorum doctrinam conseruant, vt merito rebelles habeantur, nedum qui Romanorum Pontificum decreta contemnunt, sed etiam ceteri, & exturbare conantur, eorumdemq; doctrinam minime esse audiendam detestant. Tales sunt Noui veterum PP. seu (vt dicunt) veteris Ecclesiæ testimonia admittunt, modo ad summum in controuersijs dirimendis ceteri Doctores, & Pastores non audiendos pronunciant. Propterea tanquam in rebelles prædictam dirigimus præscriptionem. Sed ne putent se opprimi (vt iactant) multitudine Prælatorum, atque Doctorum, quicquid ipsi in controuersiam vocant diligenter examinandum, & ad singula eorum argumenta respondendum, duabus generalissimis controuersijs, quas ipsi exagitant, diligenter expensis. Prima ergo erit de veterum Patrum sensu atque consensu in materia dogmatica. Secunda controuersia de succedentium Pastorum, & DD. consensu, & autoritate in dogmatum eorumdem traditione, & interpretatione.

2 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

CONTROVERSIA PRIMA

GENERALISSIMA,

DE VETERVM PP. ET PASTORVM

consensu, & authoritate.

Primo igitur aduersus Nouatores de veterum PP. sensu, & consensu, & authoritate differendum est: Quia enim illi vel Enthusiasmis freti, vel nudæ litteræ sacrae Scripturæ inhærentes, subfelia Ecclesiastica spernunt, Patres, & maiores non interrogant, imò eorundem auctoritatem, vel vt infirmam, & fluctuam traducunt, vel Pastores Ecclesiæ maledictis inceperunt, scriptisque ipsorum nequos affigunt, opus est, eorum eminentissimam auctoritatem tueri, & ab iniurijs vindicare, & ab impostoribus defendere, vt noui isti Polamones, impudentiæ, & impietatis coronis è ca pite detractis, iisdemq; abiectis, ora, & vultus formantes ad verecundiam non Platonico Xenocrati, vt dicebat Aug. 1. contra Iul. c. 7. *Sed istis Sacerdotibus Christianis, vel potius in eis ipsi Domino Christo, qui ad irridendum venerant, se ipsos erudiendos tradant.* Quare circa hanc generalissimam controuersiam, tres quæstiones principales discutientur.

Prima, quanta & qualis sit apud Catholicos, Patrum authoritas est generali.

Secunda, quanta sit apud eosdem eorundem authoritas in speciali.

Tertia, quanta sit apud Nouatores Patrum authoritas, & eorundem circa Patres irreuerentia, & irreligiositas.

Circa primam, quæ sequentes quæstiones dissoluentur.

Prima, an authoritas Patrum, & DD. antiquorum sit medium firmum ad fidei controuersias dirimendas.

Secunda an in omnibus diuinæ legis quæstiunculis sit quoque eorum authoritas irrefragabile medium.

Tertia, quorum PP. sententiæ recipiendæ: & an omnes PP. semper, & in omnibus æqualem sibi vendicent auctoritatem, vt si vnus vel alter à fide aberrauerit, tota Patrum authoritas corruat.

Quarta, quando Patrum sententijs inhærendum, hoc est, quando habendum sit quod Patres docent vt indubitabile, & firmum.

Quinta, an sententia priuata vnius, vel paucorum PP. communi Patrum, & Ecclesiæ authoritati possit derogare.

Sexta, an in aliquem errorem aliqui Patres prolapsi sint, vt propterea sibi, vel fidei aliquod præiudicium generarint.

Septima, an PP. posteriores prioribus, & an Græcis PP. Latini consentiant.

Octaua, an Patrum, & Scholasticorum posteriorumque DD. eadem sit Theologia.

Nona, an liceat absque Theologia Scholastica PP. lectioni incumbere.

Decima, an magis in dogmatibus sit credendum PP. an populo, vt si ex vna parte stet populus, ex al-

tera chorus Patrum consentiens, magis sequi debeamus populum, quàm Ecclesiæ proceres.

Vndecima, an magis deferendum sit posterioribus DD. quàm antiquis Patribus.

Duodecima, an vnquam Catholica Ecclesia contrariam doctrinam definierit, vel definire possit, aut ad minus diuersum, & aduersum cultum, vel caeremonias præscribere possit contra omnes, vel saltem plures, aut grauiores PP.

Praxis quomodo prolatis veterum sententijs secundum temporum seriem, sacrosancta dogmata firmata sint, hæreses explosæ.

Ostensio Prima, quomodo Romani Pontifices ex Patrum doctrina dogmata, vel finierint, vel confirmarint.

Ostensio 2. ex Conciliis Generalibus.

Ostensio 3. ex iisdem Patribus, qui ex præcedentium Patrum authoritate, vel sacra dogmata firmarunt, vel hæreses confutarunt.

QVAESTIO PRIMA.

DE PATRVM AVTHORITATE in generali.

Articulus Primus.

AN AVTHORITAS PP. ET DD.

Antiquorum sit medium firmum ad fidei controuersias dirimendas.

Positio Nouatorum.

Etus fuit, & familiaris hæreticorū stylus Patrum authoritatē infringere. Sic aduertit Irenæus lib. 3. c. 2. & lib. 5. c. 17. de Gnosticis, qui spretis præbyterorum Ecclesiæ doctrina, se solos sapere iactabant, ipsi quoque Apostolis se præferendo. Paulus Samosatenus ex Euseb. in Ecclesiast. Histor. lib. 7. cap. 24. se ipsum magnopere efferens, in verbi Dei interpretes petulanter, & importunè debacchatus est. Idem præfritit Arius ex Alexandro Alexandrino apud Theodor. 1. histor. cap. 4 Nestorius totam Ecclesiam traducebat, cum diceret se solum intelligere sacram Scripturā, eamq; omnes ignorasse, iactaret, quotquot ante se magisterij munere præditos diuina tractassent eloquia. Ex Synod. Ephes. & ex Lerinens. lib. contra prof. voc. nouit. c. 42. eandem Synodum allegante.

Eutychet. hæresiarchæ vox erat in Concilio Chalcodonensi act. 1. se, solas sacras Scripturas sectari, tamque firmiores Patrum expositione, & interpretatione. In septima Synodo act. 1. quidam Basilii Ancyrani Episcopus, hunc contra hæreticos anathematismum direxit. His *Qui doctrinas Sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ contemnunt, quique causantur, & voces Arii, Nestorii, Eutichii, & Dioscori iactant dicentes; quod nisi satis ex veteri, & nouo testamento instructi essemus, Sanctorum Patrum, sacrarum sex Synodorum doctrinas, & Catholicæ Ecclesiæ traditiones sequeremur, execratio.*

Iaco-

Iacobitas hæreticos (sic dictos) omnes veteres Patres rejecisse scripsit Nicephorus lib. 18. cap. 25. similiter, & quendam Clementem (ut scripsit Vvlibaldus in vita Sancti Bonifacii) & Petrum Abailardum ex S. Bernardo epistola centesima nonagesima eosdē Patres repudiasse compertum. Horum vestigia imitatos Lollardos, refert Thomas Vvaldenf. tom. 1. doct. 3. Vvicleph. apud eundem tom. 3. doct. 3. qui antiquorum fidem se non tenere dicebat magis sibi, quam Patribus credens, & gloriosos Sanctos cunctos dijudicans.

Spiritum hereditarium hæreseos, ab his hausit Lutherus, unde in procemio assert. articuloſū damnatorū nullam Sācti cuiusvis auctoritatem nisi Scripturis munitam sibi voluit opponi, dem scripsit in epistola ad equitem Germanum anno 1521. & lib. contra Reg. Angliæ. Ego verò, inquit, aduersus dicta Patrum, hominum, Angelorum, Daemonum, pono non antiquum vsum, non multitudinem hominum, sed vnius æternæ maiestatis verbum. & alibi passim, ut patebit inferius.

Huldarius Zuuinglius explanat. art. 64. scripsit. *Mox incipis clamare Patres, Patres nempe, Patres sic tradiderunt, sed ego non Patres tibi defero, non matres, sed verbum Dei requiro.*

Ioannes Pomeranus ad cap. 3. Ionæ Patribus non esse credendum enunciauit, quia, inquit, ex eodem ore calidum, & frigidum effluit.

Petrus Martyr lib. de votis. *Quandiu (inquit) consistimus in Concilijs, & Patribus, versabimur semper in ijsdem erroribus.*

Calvinus, cum sibi auctoritas Patrum obijceretur, illam contempsit. lib. 2. de lib. arbitrio scribens contra Albertum Pighium his verbis. *Dicit Pighius, Origenem, Tertullianum, & alios similes, huic obiectioni occurrere, cum nil se dicturas proferant, quod non communiter Ecclesia ab Apostolis edocta sentiant. Quod autem huic prædictio res non respondeat, imò cum, in præcipuis fidei capitibus post hanc præfationem, eos multum errare constet, quantum est, nullo discrimine aut defectu habito, pro Ecclesiæ traditione suscipere, quicquid ipsi tradunt. Idem quoque Calvinus in præf. institutionum, ait, meminisse (vult) omnia scripta Patrum nostra esse, quæ nobis seruiant, non dominantur. Petrus Martyr de votis p. 476. Catholicos Patres in auctoritatem habentes Patrologos vocat, non theologos. Hæc impij spurcissima hæc, & alia scommata in Ecclesiæ fulgentissima lumina euomentes.*

Oppositiones eorundem.

Prima (& est Lutheri lib. contra Regem Angliæ) quia Paulus affirmat, fidem nostram oportere inniti verbis Dei 1. Corint. 2. *Sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei, & subdit Luther. non esse firmatam fidem super oportet sic esse, neque super vsum, & dicta Sanctorum, neque super Ioannem Baptistam, nec super Eliam, nec super Hieremiā aut vllum ex Prophetis, sed super firmam, & solidam petram, scilicet super Christum Filium Dei, quicquid ergo (subdit) ultra verbum Dei producit, hoc nostri arbitrij*

esse tanquam Dominorum, credere, & non credere, damnare probare &c.

Confirmatur, quia verbum Dei, ex quo fides firmatur, cum procedat ab eo qui falli, & fallere non potest, propterea est infallibile medium ad fidei documenta firmanda. Sed Patres, homines fuerunt, & falli, & fallere potuerunt: non ergo firmum pro fide confirmanda argumentum subministrant.

Secunda (& est eiusdem Lutheri in procem. assertionum.) Non plus Patribus attribuendum est, quā ipsi sibi ipsi attribui voluerunt. Sed noluerunt Patres sibi infallibilem præstari auctoritatem, ergo &c. minor probatur quia Augustin. in epist. ad Hieronymum, ait. *Ego solis eis libris qui canonici dicuntur, eum deferre honorem didici, ut nullum eorum scriptorem errasse firmiter credam, ceteros verò quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, ita lego, quod non ita verum credam, quia ipsi sic senserunt: sed si per canonicas scripturas, aut per rationē probabilem mihi persuadere potuerunt, & lib. 3. de Trinit. dicit. Noli meis libris veluti canonicis inservire: prohibet ergo Augustinus, inquit, Lutherus, vllius tractatoris quantumlibet Sancti scripta, scriptis Apostolorum, & Prophetarum equari, id quod communis quoque naturæ sensus prohibet. Et Hilarius 1. de Trinitate, Optimus interpres hic est, qui sensum scripturæ potius retulerit, quam attulerit, nec cogat hoc in dictis contentum videri, quod ante intelligentiam docere præsumpsit.*

Tertia (& est eiusdem ibidem) Quia multi errores in omnium Patrum scriptis inuenti sunt: sibi ipsi, pugnant: inuicem dissentiunt: sæpius scripturas extorquent. Quoties (inquit) Augustinus solum disputat, nihil definit? Hieronymus in commentarijs sæpe nihil asserit. Quæ autem securitate possumus ali cui niti, quem constiterit sæpius errasse, sibi & alijs pugnasce scripturis vim fecisse, nihil asseruisse, nisi auctoritate scripturæ, nos omnia eorū cu iudicio legerimus? Potest probari assumptum exemplo Tertulliani, qui ad Montani dogma defecit: constat etiam (ut ait Hiero.) de Cypr. qui ab hæreticis baptizatos, baptizari rursus voluit: de Clemēte Alexandrino qui 3. Stromatū, peccatum originale abnegare videtur, insinuando tantum esse mortis necessitatem. Irenæo tribuitur, quod negaret animas Beatorum Deum videre ante diem iudicij, similiter & Bernardo: ita & alijs tribuitur Chialistarum error, de millenario in terris, sæculo futuro post diem iudicij.

Disensiones Patrum ad inuicem probant concertationes habitæ inter Augustinum, & Hieronymum circa legalium obseruationem; notæ pariter sunt pugne inter Basilium in 2. Hexameron. Chrysostomum hom. 2. super Genesim, Hieronymum, & alios PP. & Augustinū de ordine creationis rerum. Luce clarius apparet pugnantia in vno Augustini solo volumine, videlicet in libro retractationum.

Quarta, & est argumentum Osiandri lib. 1. annot. in Harmonia Euangelica. Illum locum Osee. *Ex Aegypto vocavi filium meum* Patres literaliter de Israele exponunt nō allegoricè; cū tamen non nisi literaliter de Christo intelligendus sit, vt contextus litteræ monstrat à principio capitis, qui Rex Israel est, & auroræ meritò comparatur, ut in eodem capite dicitur. Si ergo in sacrarum litterarum expositione Sācti omnes errant, infirmum pro alijs dog-

4 Catholicarum præscriptionum. Lib. IV.

matibus confirmandis, ex iisdem desumetur argumentum.

Quinta. S. Thomas 1. par. quæst. 1. art. 8. ad 2. expresse docet ex auctoritate Patrum, non nisi probabiliter argui posse in scientia Theologica, cum reuelatio fidei nostræ, non illis innitatur, sed reuelationi Apostolis, & Prophetis factæ, qui canonicos libros scripserunt. Hæc Sanctus Doctor.

Confirmatur primo, quia consensus Patrum scientiam generat non fidem, ergo ipsorum consensus, & testimonium circa iudicium fidei locum non habent.

Confirmatur secundo, quia si vniuersi Patres in aliquo fidei dogmate conspirarent; Concilium verò generale, vel solus Pontifex dissentiret, & oppositum tanquam de fide credendum proponeret, non Patrū, sed sententiam Concilij, aut Pontificis amplecti teneremur; at hoc nulla alia ratione fieret, nisi quia Concilij, & Pontificis auctoritas infallibilis est, Patrum verò fallibilis. Ergo.

Sexta, admissa utcumque ista Patrum auctoritate, ea conditione admittenda est, quatenus scripturis comprobari potest: nam Ioann. 1. epist. cap. 4. dicitur, *probate spiritus si ex Deo sint*, has certe Apostolicas monitiones (ait Lutherus in proœmio assertionum) necesse est omnes contemnere, si quilibet Patrum dicta oportet absque iudicio admittere, iudicio inquam spiritus, quod nullis nisi sacris litteris voluit includi, & contineri.

Confirmatur primo, non possumus certificari, quod hic vel ille liber sit huius, vel illius Patris, nā quod sit, solum probabili nitimur testimonio vnius interpretis, vel unius Bibliothecæ.

Confirmatur secundo, nam multa volumina PP. sunt falsata ab Hæreticis, ex hac autē vitiatio, infirmantur eorundem PP. scripta.

VII. Omnes veteres Patres (ait Erasmus) vno ore asseuerarunt B. Virginem esse in peccato originali conceptam, & tamen opposita sententia non improbat ab Ecclesia, imo excommunicantur temerè asserentes peccare eos, qui præseruationem adstruunt. Est quoque eadem pia sententia, & probabilis, & hoc die vniuersaliter, & communiter omnibus fermè doctoribus arridet, ergo infirma est Sanctorum auctoritas, ait Erasmus. Imo (apud Andradium de peccato orig.) addit Kemnitius. Tridentini Patres impietatis damnandi sunt, quod à Sixto Quarto de Virginis conceptione editis constitutionibus inhe- rendum esse censuerint, maiorumque placitis repugnare qui Deiparam Virginem ab originali crimine liberant. Antecedens probatur ex auctoritatibus Sanctorum, eas recenset Dydacus Payua libro contra Kemnitum de peccato originali, & Bellarminus de statu peccati lib. 4. c. 15. & Cano. de loc. 17. c. 1. apud quos legi possunt. Accedit S. Fulgentius de incarnatione, & gratia Domini nostri Iesu Christi c. 7. (cum 14. alijs Patribus, quorum nomina recensentur in 1. cap. eiusdem libri) ubi sic dicit, *Caro quippe Mariæ quæ in iniquitatibus fuerat humana solemnitate concepta, caro fuit utique peccati, quæ filium Dei genuit in similitudinem carnis peccati*. Hæc, & alia similia adduci possent.

Consutatio eorundem, ex orthodoxorum firmamentis.

Prima classis argumentorum.

Sed contra est primo auctoritas sacre Scripturæ. Exod. 14. dicitur. *Credidit populus Domino, & Moysi seruo eius*, quem locum exponens Hieronymus tom. 6. in epist. ad Philemonem ait. *Vna, atque eadem credulitas in Moysen præfertur, & in Deum, ut populus qui credebatur in Deum æque credidisse scribatur in seruum: hoc autem non solum in Moysen, sed in omnibus sanctis est, ut quicumque credit Deo, aliter eius fidem recipere non queat, nisi credat, & in sanctos eius. Non est in Deum perfecta dilectio, & fides, quæ in ministros odio, & infidelitate tenuatur. Et in Esaiæ cap. 3. Patres fidei vocantur prudentes eloquij mystici, super quæ verba Hieronymus in comm. lib. 2. ait. Dicendum primum iuxta 70. quod inter cæteras gratias spirituales, etiam auditor prudens in Ecclesia necessarius sit, Alij enim datur prophetia, Alij discretio spirituum, unde, & constituti erant in populo Iudeorum sacerdotales gradus, qui prophetas, pseudoque prophetas discernere, hoc est intelligere, qui de Dei spiritu loquerentur, & qui de contrario. Hæc ille, tales autem sunt Patres, qui discernunt, qui de veritate sint, & qui de mendacio.*

Item Ephes. 4. dicitur, *Dedit pastores, & doctores*, &c. ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrine, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, diuinitus ergo destinati sunt Doctores per loca, & tempora tanquam magistri ad nutantes firmandos, & errores à veritate secernendos.

Et 1. Cor. 12. & quædam quidē posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, 2. Prophetas, 3. pastores, &c. Doctores &c. Primum Apostolos ait Lerinenfis cap. 40. quorum ipse vnus erat. 2. Prophetas (qualem in actibus Apostolorum legimus Agabum) tertio Doctores, qui tractatores nunc appellantur, quos hic idem Apostolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eod quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei diuinitus per tempora, & loca dispensatos, quisquis in sensu catholici dogmatis, vnum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem sed Deum contemnit.

Secunda classis ex Pontificibus.

Gregorius lib. 6. epist. 24. ad Dominicam vxorem Ioannis. *considerare debuisti gloriosa filia quanta multitudo fidelium in Matris Ecclesiæ sinu consistat, quantisque virtutibus sacerdotes, qui in ista fide defuncti sunt, coruscant, vel quanta ad corpora sua miracula faciant, atque illos non diiudicare, sed plus tantis viris, ac sacerdotibus, quam tibi credere debuisti.*

S. Leo Papa epist. 8. ad Flavianum ait, in corde nostro, & obseruantia Deo inspirante permaneat, ne constitutiones venerabilium Patrum diuinitus roboratæ, & ad soliditatem fidei pertinentes, praua cuiuspiam interpretatione violentur.

Hormisdæ epist. 67. ad Possessorem. *Fixa sunt à Pa-*

Patribus, quæ fideles sectari debeant instituta, sine interpretatione seu prædicatione, seu verbum pro populi ædificatione compositum, &c.

Agatho Papa in epist. ad Constant. Imperat. Heraculum, & Tiberium. Hæc nos Apostolica atque Evangelica traditio sanctorumque Patrum magisterium, quæ Sancta Apostolica, atque Catholica, Ecclesia, & venerabiles Synodi suscipiunt instituisse monstrantur.

Leo Secundus, Normam traditionis Apostolicæ, ait, prædecessor meus Agatho per suos legatos emisit approbans, & confirmans testimonijs Sanctorum, & probabilius Ecclesiæ Doctorum, quam sancta nunc, & magna Synodus, Domini, & vestro favore celebrata suscepit.

Tertia classis ex Concilijs.

IN Concilio enim Nicæno primo, Patrum testimonio, tanquam firmissimo medio, vsos Episcopos testatur Athanasius in epist. ad Afros dicēs. Episcopi non sibi met ipsis adinuenientes verba, sed habentes ea à Patribus testimonia conscripserunt, unde Euseb. Cæsariensis, vt refert hist. tripart. lib. 2. c. 1. t. cām assignans cur Nicænis Episcopis ipse subscriberet contra Arianos, ait. Nos Concilio consensimus quoniam, & priscos Episcopos aliquos conscriptores eloquentes, & nobiles, nomine consubstantialis olim vsos fuisse cognouimus.

In Concilio Ephesino in epist. Alexandrinę Synodi ad Nestorium, cum contra Nestorium multa definita essent, sic dicitur. Hoc itaque rectæ fidei ratio protestatur, in tali sensu sanctos Patres fuisse, comperimus, ideoque illi non dubitauerunt, Sanctam Virginem dicere Theotocon &c. & in epist. Synodi contra Nestorium Patres Concilij ad definitionem se accingentes, dicunt. Sequentes itaque omnium Sanctorum Patrum confessiones, quas loquente Spiritu sancto protulerunt, & intentioni eorum æquis vestigijs inherentes, profitemur &c.

In Capreoli Episcopi Africani epistola ad Synodum Ephesinam directā, quæ in eiusdem actis extat, sic dicitur. Porro qui illam perpetuam stabilitatem retinere noluerit, quæ de Catholice fidei ratione statuerit, is non propria auctoritate, sed antiquorum Patrum iudicio sententiam suam corroborare debet, ita vt partim veterum, partim recentiorum sanctionibus, & sententijs placita sua comprobans, vnā eandemque Ecclesiæ veritatem, iam inde ab initio ad præsentem vsque temporis articulum simpliciter puritate, inuictaque constantia, & auctoritate decurrentem se docere, & tenere ostendat.

In Chalcedonenſi Concilio Ac. 1. & Ac. 4. dicitur. Sequentes Sanctos Patres docemus, &c. & Actio. 5. acclamatur. Hæc est fides Patrum. Ac. 6. post Episcoporum subscriptionem piissimus Imperator ad Sanctam Synodum dixit. Pia, & Catholica fide à sancta, & vniuersali Synodo secundum Patrum expositionem declarata, iustum simul, & expediens esse nostra tranquillitas approbavit, omnem de cetero contentione occasione, de sanctæ fidei religione penitus amputari.

In Sexta Synodo Generali act. 12. canone 19. sic dicitur. Si ad scripturas pertinet controuersia aliqua excitata fuerit, non eam aliter interpretentur

Episcopi, quā quomodo Ecclesiæ luminaria, & Doctores suis scriptis exposuerunt. & Act. 18. scribitur. Nos sanctos, & probabiles Patres nostros sequentes &c.

In eodem Concilio 6. Generali, testimonijs Patrum contra Macharium actum est, vt patet Act. 7. 8. 9. 10. & 12. vnde in eadē Act. 12. cum ex Patribus demonstrarentur duæ volūtates, & duæ operationes in Christo, ex Patrum testimonijs, dixit sancta Synodus, Omnino necesse est non solum secundum sensum sequi Sanctorum Patrum dogmata, sed & ijsdem vocibus vt cum illis, nihilque penitus innouari.

In Concilio Nic. 2. cū contra Inconomachos ageretur, testimonijs Patrum Nisseni, Basilij, Chrysostomi, Cyrilli, &c. imagines tenendas, ac venerandas definitum est: vt patet act. 2. & 4. in actione 7. sic conclusum est. His sic se habentibus, Regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum, & diuinorum Patrum doctrinæ insistentes, & catholice Ecclesiæ, in qua Spiritus sanctus inhabitat, traditionem obseruantes, definimus cum omni diligentia, &c. & declarans quomodo eis debeat cultus, subdit, Sic sanctorum nostrorum Patrum optima disciplina, vel traditio Catholice Ecclesiæ, quæ à finibus vsque ad fines Euangelium suscepit, &c. & in fine sic acclamatur. Hæc est fides Apostolorum. Hæc est fides Patrum, hæc est fides orthodoxorum.

In eadem Synodo act. 6. t. 5. Epiphanius hæreticos accusat, quod nec Euangelicæ, nec Apostolicæ doctrinæ verbis, nec ex Sanctorum Patrum sententijs, neque probabilibus vllis argumentis nostra subuerterent sed proprio ore loquentes contra Sanctorum Patrum auctoritatē, in aciem se constituerent.

In eadem act. 6. in expositione cuiusdam loci Cyrilli dicitur. Non solum hæretici Apostolicas sententias peruertitis, sed Sanctis Patribus contraria statuitis.

In Synodo 8. Gen. cap. 1. dicitur. Regular, quæ Sanctæ Ecclesiæ Catholice, atque Apostolicæ tam à Sanctis famosissimis Apostolis, quā ab orthodoxorum vniuersalibus, necnon & localibus Concilijs, vel etiam à quolibet Deiloquo patre, & magistro Ecclesiæ traditæ sunt, seruare, atque custodire profitemur.

In Synodo Lateranensi prima secret 5. post lectionem testimoniorum Sanctorum Patrum, de duabus in Christo naturis, sic dicitur. Dogmata, & sermones Sanctorum Patrum vno corde, & vniuersim, & consonanter omnes firmamus, nihil addentes nihil subtrahentes ex his, quæ ab ipsis tradita sunt nobis, sicque credimus, sicut Patres crediderunt, ita prædicamus quomodo docuerunt.

Concilium Toletanum 12. cap. 4. sic dicit. Maiorum institutionibus contraire, & Sanctorum Patrum decreta conuellere, quid aliud est, quā vinculum societatis Christi abrumperē, & usurpare præsumptionis licentia, statum totius Ecclesiæ dissipare.

In Concilio Florentino testimonijs Sanctorum Patrum de processione Spiritus sancti contra Gregos disputatum est. vide sessionem 25. & multas præcedentes.

Et Concilium Tridentinum in saluo conducto dato Protestantibus, vult, quod causæ controuersæ secundum Sacram Scripturam, & Apostolorum

6 Catholicarum præscriptionum. Lib. IV.

traditiones, probata Concilia, Catholicæ Ecclesiæ consensum, & Sanctorum Patrum auctoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur, & in fine has legimus factas acclamationes. *Hæc est fides Patrum, hæc est fides orthodoxorum.*

Quarta classis ex Patribus.

ET primo ex Græcis. Clemens Alexandrin. lib. 7. Stromatum, ut Patrum consensum sequamur admonet, docens hæreticos gloriæ teneri desiderio, *Qui ea, quæ à BB. Apostolis, & Magistris sua sponte fallacis sapientiæ simulatione corrumpunt, per alias tractationes, humanis doctrinis, resistentes diuine traditioni, ut hæresim constituent.*

S. Athanasius epistola ad Episcerum, sic dicit. *Hoc solummodo respondere ad ea sufficit, quod ista non sint Catholica Ecclesiæ, neque ista Patres nostri senserunt, & in decretis Nicænæ Synodi contra Eusebium ait. Ecce nos quidem ex Patribus ad Patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstrauimus. Vos autem, o noui Iudæi, & Caipha filij, quos tandem nominum vestrorum ostendere potestis progenitores?*

Dydimus libro de Spiritu sancto, initio. *Quoniam quidam temeritate potius, quam recta via, etiam in superna eriguntur, & hæc de Spiritu sancto iactant, quæ neque in scripturis lecta, neque à quouam Ecclesiasticorum veterum usurpata sunt: compulsi sumus creberrimæ exhortationi fratrum cedere, & sic nostram de eo opinionem etiam testimonijs scripturarum comprobare.*

Basilii hom. 18. contra Sabellium, Arrium, & Anomæos probans distinctionem diuinarum personarum, ait, *Dominus ita docuit, Apostoli prædicarunt, Patres obseruarunt, Martyres confirmarunt, satis tibi sit, ut dicas quemadmodum edoctus es. ep. 61. deplorat sui temporis conditionem dicens. Dogmata Patrum contemnuntur, Apostolicæ traditiones annihilantur, recentiorum hominum inuenta Ecclesijs inseruntur.*

Proclus Constantinopolitanus epist. ad Armenios, eos hortatur tenere traditiones acceptas. *Sive, ait, à Sanctis, & Beatissimis Patribus, qui apud Nicæam, fidem promulgasse noscuntur, seu à Sanctis, & venerandis Basilio, Gregorioque, ac reliquis eadem sentientibus.*

Cyrillus Alexandrin. epist. ad Nestorium. Plurimum, conferre ad veritatem indagandam docet. *Si in Sanctorum Patrum fortè scripta incidentes, quam maxime illa facere studeamus: iterumque, atque iterum an ad præscriptam ab illis formam uiuamus, explorantes, omnesque nostras cogitationes rectis illorum inculpatisque sententijs, scite confirmare satagentes.* & lib. de incarnatione contra Nestor. scribit, hæreticos docere, nullum videri detrimentum, si omnes mundi sanctos, falsos, mendacesque dicent.

Petrus Diaconus lib. de Incarnatione cap. 1. sic dicit. *Facile tantorum virorum probatissimorumque sacerdotum auctoritate muniti, iniqua loquentium ora obstruere valebimus, & in fide SS. Patrum perseverantes, &c.*

Ioannes Maxentius in præfatione, confess. fidei. *His qui errorem propriæ impietatis ex auctoritate*

Synodi confirmare nituntur, & verba simpliciter atque integra, à Sanctis Patribus edita ad suam prauitatem conantur retorquere, compulsi sumus Sanctorum virorum, probatissimorumque Doctorum sententijs armati occurrere. Antiochius hom. 130. ait, *sic nos, siue Catholica Ecclesia credimus, quemadmodum & magna illa Ecclesiæ luminaria, & Doctores veritatis, Athanasius, & Basilii, & Gregorius.*

Ex Patribus Latinis eadem veritas ostenditur. Pacianus epist. ad Sympronianum Nonatianum, ait. *Quid? parua nobis de Apostolicis viris? parua de primis sacerdotibus? parua de Sancto Cypriano Martyre, & Doctore currit auctoritas? an volumus docere Doctorem &c.*

Augustinus, vel quicumque author sit Hypognosicon lib. 3. *Tunc à nobis limes fidei sanæ defenditur, quando termini, quos posuere Sancti Patres non transferuntur à nobis, imo obseruantur, & defensantur.*

Idem Sanctus Auctoritate Patrum Pelagianos premens lib. 2. contra Iulianum Pelagianum dicit. *Hoc autem probauimus Catholicorum auctoritate Sanctorum, qui & hoc asserunt, quod de peccato dicimus, & illa quoque esse vera omnia consentunt, ac per hoc non est consequens, ut hoc falsum sit, quia vera sunt illa, & ibidem ubi auctoritates Sanctorum recensuisset contra Pelagianos, ait. Isti Episcopi sunt docti, graues, sancti, veritatis acerrimi defensores, aduersus garrulas vanitates, in quorum ratione, eruditione, libertate, quia tria bona iudicia tribuisti, non potes inuenire quod spernas, & ibidem, hoc probauimus Catholicorum auctoritate Sanctorum, tales quippe, ac tanti viri secundum Catholicam fidem, quæ ubique toto orbe diffunditur, hæc vera esse confirmant, & paulò post, quod enim inueniunt in Ecclesiæ tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à PP. acceperunt, hoc filijs tradiderunt.*

S. Vincentius Lerinensis aduer. profan. vocum nouitates cap. 3. antiquitatem commendans, ait. *Antiquitatè verò scilicet sequimur, si ab his nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos maiores, & Patres nostros celebrasse manifestum est, & multis sententijs Patrum auctoritatem confirmat, quem librum commentarijs illustrauimus, ut hoc solo Doctore nouitates explodi possent, & antiqua Patrum doctrina firmiter, & delectabilius retineri.*

S. Petrus Chrysologus serm. 84. dicit. *Christianus animus, quæ sunt traditione Patrum, & ipsis roborata temporibus, nescit in disputationem deducere, sed venerari ea toto desiderat venerationis eloquio.*

Cassiodorus lib. diu. instit. cap. 11. *Sunt nonnulli, qui putant esse laudabile, si quid contra antiquos sapiant, & aliquid noui, ut periti videantur, inueniant.* legendus idem cap. 25. eodem libro.

S. Bernardus epist. 190. contra Abailardum qui Patrum auctoritatem infirmabat sic dicit. *Quid secretius tibi reuelatum iactas, quod tot præterierit sanctos, effugerit sapientes? Tu vero de tuo nobis tradis, & à nemine accepisti.* Qui loquitur mendacium de suo loquitur. Legendus idem epist. 77. ad Hugonem, disertis verbis Patrum auctoritatem commendantem.

Riccardus lib. 6. de Trinit. cap. 22. *Multi temporibus nostris surrexere, qui non audent hoc dicere: quin potius, quod multò periculosius est, contra Sanctorum*

rum Patrum auctoritatem & tot attestaciones pater-
narum traditionum audent negare, & modis omni-
bus conantur refellere.

S. Thomas Aquinas quæst. 10. de process. diu.
artic. 4. in disputatis in resp. ad 13. citat determina-
tionem Concilij Constantinopolitani in hæc verba.
Sequimur per omnia Sanctos Patres, & Doctores
Ecclesiæ Athanasium, Hilarium, Basilium, Grego-
rium Theologum, & Gregorium Nicænum, Ambro-
sium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constau-
tinopolitanum, Gulielmum, Leonem, Proclum, & su-
scipimus omnia quæ de recta fide ad condemnatio-
nem hereticorum exposuerunt. patet autem quod à
pluribus horum in doctrina fidei traditum est quod
Spiritus sanctus procedit à filio &c. Hæc S. Tho-
mas ibi, quantum Patrum auctoritati sit deferen-
dum, ex Concilio ostendens.

Quinta classis ex rationibus.

Prima ratio. Patres fuerunt homines Dei, utpo-
te diuino lumine illustrati, & à Deo dati ut ri-
gatores, plantatores, pastores, ædificatores, dispen-
satores: Non ergo, ut mentiuntur hæretici, testimo-
nium Patrum erroneum est, & infirmum. Antece-
dens probatur ex Augustino primo contra Iulian-
um in hunc modum: *Sed nunc auctoritate pri-*
mitus eorum vestra est contumacia comprimenda,
ut à presumptionis impetu reperiesset, & quodammo-
do sauciati, dum tales homines Dei sic in fide Catho-
lica errare potuisse non creditis, ausus præcipientes
refrenetis, &c. & ibidem, talibus post Apostolos
Sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus ædifica-
toribus, pastoribus, nutritotibus creuit, & infra, cui
diuinæ familiæ dominica cibarja fideliter ministrã-
tes, ingenti in Domino gloria claruerunt. Notissimi
sunt tituli apud eundem Augustinum, quibus San-
ctos Patres decorat in libro contra Iulianum, Cy-
prium enim, beatissimum Martyrem, & Episco-
pum, appellat. Reticiu Augustodonensẽ, magne in
Ecclesiæ auctoritatis, Olympium Hispanensem, ma-
gne in Ecclesiæ, & Christo gloriæ. Hilariu, Gallum
venerandum, & Ecclesiæ Catholice aduersus hære-
ticos acerrimum defensorem, Ambrosium, excellen-
tem Dei dispensatorem, sibi que, ut Patrem in
Christo venerandum: Gregorium, de partibus
Orientis magni nominis, & celeberrima fama il-
lustrem Episcopum: Basilium, sine ulla ambigui-
tate, Sanctum: Ioannem Constantinopolitanum
Sanctum Episcopum: Hieronymum, Græco, latino
insuper, & Hæbræo eruditum eloquio.

Secunda ratio. Sancti Doctores tanquam Patres
fidei à Deo positi sunt in Ecclesia, ergo non nisi im-
piè possumus transgredi terminos, quos ipsi posue-
runt. Consequentia manifesta cum sit scriptum,
Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt Patres
tui. Prou. 22. Antecedens demonstratur ex Au-
gustino loco citato contra Pelagianos dicentes, Con-
sensum Patrum esse multitudinem popularium, quos
ita retundit, iisdem vocatis ad eorum magisterium
audiendum. Ecce quo te introduxi. Conuentus San-
ctorum istorum non est multitudo popularis, non so-
lum filij, sed & Patres Ecclesiæ sunt, ex illo numero
sunt de quibus prædictum est. Pro patribus tuis nati
sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem

terram, ex qua filij regenerati sunt, ut hæc discerent,
eius Patres facti sunt, ut docerent. Vnde, & Berno
Augiensis, qui claruit anno Domini 1020. libro de
ijs, quæ ad missam spectant cap. 7. dicit. *Terminos*
rectæ fidei, sanctæque doctrinæ posuerunt ab initio
Patres Catholici, quos omnino nefas est transgredi.

Tertia ratio. Quia tales Patres fuerunt studijs, &
doctrina insignes, in disputando aduersus hæreses
strenui, sanctitate illustres. Ergo ex ipsorum iudi-
cio in fidei doctrina, maximum ex eorum auctorita-
te desumitur argumentum. Consequentia manife-
sta, antecedens probatur ex auctoritate Theodoret, qui
cum dialogo 1. & 2. & media parte tertij multa
Patrum testimonia congefferat contra Appollinari-
um, vocat eos, *Magna orbis terrarum lumina, fi-*
dei que Principes, item in principio lib. 3. *Ecclesia-*
rum Doctores. Rursus ex Augustino loco cit. pro-
batur propositum. Patres in Ecclesia Catholica,
doctrinæ sanæ studijs claruerunt spiritualibus armis
muniti, & accincti, strenua contra hæreticos bella
gesserunt, persunctis fideliter suæ dispensationis la-
boribus, in pacis gremio dormierunt. idem lib. 2. pro-
pe finem vocat Patres, *clara, catholica lumina.* con-
tra duas epist. Pelagianorum lib. 4. cap. 12. loquens
de Cypriano, & Ambrosio, ait. *Ecce sancti, & docti*
virī, fama totius Ecclesiæ contestante, Catholici. &
secundo contra Iulianum prope finem sic conclu-
dit. *Sanctos, & in Sancta Ecclesia illustres anti-*
stites Dei non Platonici, & Aristotelici, & Zeno-
nici, alijsque huiusmodi, vel Græcis, vel Latinis,
quaque, & istis aliquis eorum, verum omnes sa-
cris litteris eruditos nominatim, sicut oportebat,
expressi, eorumque sententias quantum sufficere vide-
batur sine ulla editas ambiguitate digessi, ut in eis
timens non ipsos, sed illum, qui sibi eos vilius vasa
formauit, & sancta templa construxit, &c. Vide ex
August. PP. sapientiam luculenter demonstratam.

Quarta: Quia eorum iudicium incorruptum est,
eorumque sententia irrefragabilis, qui in quæstio-
nibus posterorum, quid sequendum esset, longe
ante, ab omni odio, & amicitia partium alieni, præ-
scripserunt, atque definierunt, sed tale est Patrum
iudicium circa controuersias fidei post ipsorum æta-
tem exortas, & agitatas. Ergo &c. minor probatur
ex August. ibidem secundo contra Pelagianum.
Verum, & si tales non fuerint in his causis, quas ad
se delatas, & inter partes cognitatas cum his diuerent
suo iudicio definierunt, ad hanc tamen causam tales
erant quando de illa sententias protulerunt, nullam
nobiscum, vel vobiscum amicitias, vel attenderunt,
vel inimicitias exercuerunt, neque nobis, neque vobis
irati sunt, neque nos, neque vos, miserati sunt. Quod
inuenerunt in Ecclesia tenuerunt, quod didicerunt,
docuerunt, hoc filijs tradiderunt. Nondum vobiscum
apud istos Iudices aliquid agebamus, & apud eos
acta est causa nostra, nec nos, nec vos eis noti fuera-
mus, & eorum pro nobis latas contra vos sententias
recitamus: nondum vobiscum decertabamus, & eis
pronunciantibus vicimus.

Quinta ratio. Patrum testimonia ipsissimum Ec-
clesiæ Catholice consensum attestantur, sed nullus
absque præiudicio fidei potest Ecclesiæ Catholice
consensum repudiare, ergo neque Patrum consen-
sum explodere. Maior probatur ex S. Augustino
de peccat. meritis, & remis. lib. 3. cap. 6. in quo, pro-
bato

8 Catholicarum præscriptionum. Lib. IV.

bato quodam testimonio Hieronymi subdit. *Hunc doctissimum virum si facile interrogare possemus, quam multos utriusque lingue diuinarum scripturarum tractatores, & Christianarum disputationum scriptores commemoraret, qui non aliud, ex quo Christi Ecclesia est constituta senserunt, non aliud maioribus acceperunt, non aliud posteris tradiderunt.*

Sexta. Quia non potest esse à casu, vel ex conspiratione, quod tot Patres, loco, tempore, ratione, ingenio, moribus seiuncti, & diuersi in vnam sententiam conueniant; ergo signum est certissimum, quod non nisi à diuina prouidentia ad idem sentiendum sunt impulsæ. Argumentum est S. Augustini contra Iulianum Pelagianum lib. 2. versus finem. *Si Episcopalis Synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facile sedere tot, quia nec isti vno tempore fuerunt, sed fideles, & multi excellentiores paucos dispensatores suos Deus, per diuersas ætates, temporum, locorumque distantias, sicut ei placet atque expedire indicat, ipse dispensat. Hos itaque de alijs, atque alijs temporibus, atque regionibus ab Oriente, & Occidente congregatos vides, non in locum, quo nauigare cogantur homines, sed in librum, qui nauigare possit ad homines. Quamto essent isti Iudices optabiliore, si teneres Catholicam fidem, tanto tibi sunt terribiliores, quia oppugnas Catholicam fidem, quam in lacte suxerunt, quam in cibo sumpserunt, cuius lac, & cibum paruis magnisque ministrauerunt, quam contra inimicos etiam tunc nondum natos, unde nunc reuelamini, apertissime, ac fortissime defenderunt.* Et S. Vincentius Lerinensis lib. contra Heres. nouitates cap. 4. sic dicit. *Hos ergo in Ecclesia Dei diuinitus per tempora, & loca dispensatos, quisque in sensu Catholici dogmatis vnum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum, à quorum veridica unitate ne quis discrepet impensius obtestatur idem Apostolus I. Cor. 1. dicens. Obsecro autem vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eadem sententia. Quod si quis ab eorum sententiæ communione descuerit, audiet ill. d. eiusdem Apostoli. I. Cor. 14. Non est Deus dissensionis, sed pacis, id est non eius qui à consensiente unitate defecerit, sed eorum qui in consensiente pace permanserint: Sicut in omnibus inquit Ecclesijs Sanctorum doceo, id est Catholicorum, quæ ideo sanctæ sunt, quia in fidei communione persisterunt.*

Septima. Quia Sanctos Patres traducere, ut cæcos, indoctos, &c. fuit vetus Hæreticorum ingenium, imò, & si quidā alii hæretici non ausi sunt Patres repudiare. Vel ergo hæreticorum priorum deprehenduntur Nouatores esse sectarij, dum Patres, ut indoctos, ut cæcos traducere non verentur; vel veteres hæretici qui Patribus honorem detulerunt, in hoc sunt modernis hæreticis modestiores. Antecedens quantum ad primam partem supra in positione hæreticorum ostensum est, & probatur ex discursu S. Augustini contra Iul. Pelagianum, sic enim ait lib. 2. *Et addis, quod quidem ego verum esse sentio, ad aliquid inueniendum, multitudinem nihil prodesse cæcorum. etiam istos (Patres) cæcos dicere audebis? & usque adeo permiscuit ima summis longus dies, usque adeo tenebræ lux, & lux tenebræ esse dicuntur, ut videant Pelagius, Cælestius, Iulianus, &*

cæci sint Hilarius, Gregorius, Ambrosius. Sed nec sibi persuadere valens Augustinus in tantam insaniam Iulianum prorumpere potuisset, subiungit. Sed qualiscumque homo sis, tamen quia homo es, videre mihi videor verecundiam tuam, si tamen non in te spes est emortuæ sanitatis, & quodammodo audio vocem tuam: respondes. Absit, ut audeam cæcos istos viros, vel cogitare, vel dicere, &c. Quantum ad secundam partem probatur antecedens ex Secrate lib. 7. cap. 12. Theodosius enim Imperator ad hæreticorum vafriem retundendam, cum disputationem instituere vellet, talis disputatio non probata est à Nectario; quinimò illud adiudicatum, ut opportunius, si Imperator, vocatis hæresis rebus perconferretur, an aliquam eorum doctorum rationem haberent, qui præciserunt ipsorum hæresim. hoc proposito cum quorsum iret Imperator nescirent, non alio loco, quam, quod suos præceptores eos habere responderunt. Cum autem iterum quæreret, num eos tanquam fide dignos Christiani dogmatis testes recipere vellent; tum illi primum olfecerunt, quid sibi vellet hæc Imperatoris interrogatio, cumque aliter alij erga veterum libros essent animati, ortum est inter eos dissidium, cum alij recipiendos, alij minimè recipiendos esse censerent. Ita ex sola Patrum auctoritate triumphatum, nec non, & illorum respectiua modestia in Patribus recipiendis demonstrata, ut istorum, ex fuga, manifestata impudentia.

Octaua ratio. Quia ad damnandas hæreses, non semper Synodi Congregatione opus est, sed satis est illis occurrere ex Patrum consensu: magna ergo Patrum est auctoritas, cui innixa Ecclesia absque Synodi Congregatione, hæreses potest propulsare tanquam firmissimo medio. Antecedens probatur, conuenientibus enim Pelagianis, quod sine Synodi Congregatione, facta esset eorum damnatio, respondet Augustinus lib. 4. contra duas epistolas Pelagian. cap. 12. his verbis. *Quid est ergo, quod dicunt de simplicibus Episcopis, sine Congregatione Synodi in suis locis sedentibus, extorta subscriptio est? Numquid beatissimis, & in fide Catholica Excellentissimis viris, Cypriano, & Ambrosio, ante istos, aduersus istos extorta subscriptio est, quæ eorum impia dogmata, tanta manifestatione subuertunt, ut quæ contra eos manifestiora dicamus, vix nos inuenire possimus? Aut vero Congregatione Synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnaretur? Quasi nulla hæresis aliquando, nisi Synodi Congregatione damnata sit, cum potius rarissime inueniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit, multæque sint, atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt illic improbari, damnarique meruerunt.*

Nona ratio. Quia in humanis negotijs, et causis, plurimum valet testimonium veterum, & seniorum ergo multo magis veterum Patrum ponderabit sensus, præsertim, si ubi aliàs dissident, in vnum conspirent, nempe in materia fidei, unde meritò Hieronymus dixit, consensum veterum Patrum, non pro iudicio aliquo, sed pro diuino responso, habendum esse, ut dicitur infra responso ad 1. confirm. i. argummenti.

Refert Cicero pro L. Cornelio Balbo. cum Q. Metellus vir summæ auctoritatis de repetendis pecunijs causam diceret, & ipsius tabulæ cum ferrentur

tur, fuisse iudicem nullū, quin remoueret oculos, & se totum auerteret, ne quod ille in tabulas publicas retulisset, verum an falsum esse videretur: tantum poterat vnus hominis probi auctoritas. Idem Cicero de Aristide refert, quod cum iurandi causa ad eos accederet, iurare est prohibitum, quod omnes iudices vna voce, ne is iuraret reclamarent, & spectato viro in iurato fidem habendam putauerunt. Cum Aemilius Scaurus uir grauissimus, accusante Quinto Varo Sucronense, proditiōis reus esset, neque Scaurus se vellet tueri verbis, sed tantum dixisset. *Quintus Varus Sucronensis ait me Aemilium Rempublicam prodidisse. Ego Aemilius Scaurus nego: neque plura dicens aduersus accusationem Quinti Vari aduersum testes, aduersum argumenta, ne refellens quicquam, sua se auctoritate defendit. Quas cum populo demandaretur sententiam ferre, Populus Romanus eum absoluit. Quanto melius hoc genus probationis constitui potest? videlicet. Schola hereticorum hoc dicit. Non vnus, vel alter Pater (qui solus præponderaret) sed vniuersus Sanctorum chorus, hoc negat: minimus ex Patribus hoc dicit, heretici Ministelli hoc negant, nonne potiori iure apud æquos Iudices, ex eo genere arguēdi à nobis victoria reportaretur? Quin causas refert Val. vnus viri grauissimi vietas, aut defensas: an non magis ponderabunt SS. testimonia, qui sanctitate, & literis floruerunt, nonne palmam ipsorum suffragio reportabimus? Ipsi inimici Caluinistæ sint Iudices, qui pæna cecinerūt contra Trinitarios in colloquio Petricouienſi cōflictu 2. similiter in disputatione Albæ Iuliæ A. 8. Ignatium, Iustinum, Clementem Alex. Nestorianis opposcentes, contra Trinitas pariter vexillum erexere. Anglocaluinistæ in Puritanos inuehuntur, quod Patrum iudicia respuunt. Sic Vvrigiftus contra Carterouitum Puritanum, & alios Concistoriales nouellæ Ecclesiæ Anglicanæ insurgit, vt postea dicitur.*

Vltima classis ad hominem.

LVtherus initio schismatis in proœm. asserit: eū Scholasticorum auctoritas ei obijceretur ad Patres prouocauit, vnde cum pro inconuenienti haberet Sanctos Patres repelli, sic dixit. *Receptis in locum eorum, apertioribus (vt iactant) Theologis Scholasticis, donec, & his abiectis, Aristotelem, & quouisque remotior à sacris litteris, & Sanctis Patribus fuerit, duces habeamus. sicut reuera habuimus, & habemus, quanquam mōx subdat, non enim sic ad eos prouocari, vt omnia eorum vera arbitraret, sed quod propria veritate senserint, quam Scholastici, qui fere nihil veri habent reliquum, vt sensim ad fontem ipsum rivulis ducentibus veniremus. Vbi apparet magna huius terræ filij inconstantia, modō protestantis se recepturum Patres, modō eosdem ex toto recusantis, donec vtrisque contēptis, solis scripturis in hærendum hæretica licentia pronunciarit, Clarius in cap. 5. ad Galatas dixit, quod, Hilarius, Cyrillus, Ambrosius, Augustinus, Euangelium, & fidem in Christum absque vlla hypocrisis pure, & simpliciter tradiderunt, hæreticis restiterūt.*

Melancthon contra Anabaptistas, & lib. de cœna Domini sic dicit. *Existimo ad confirmandas mentes, consensum vetustatis plurimum valere: optimi magistri atque duces nobis esse possunt Irenæus, Tertullianus, Augustinus qui plurimæ huius generis posteritati reliquerunt.*

Illyric. in præfatione suarum demonstratorum, ait, *Sanè verissimum, indubitatumque est quod nisi Ecclesia Dei, sincerique Doctores, ac Sancta Concilia, tunc istis adeo claris, expressis, aptis ac pertinentibus verbis, essentia, substantia aut hypostasis, & consubstantialitatis in declaranda filij Dei diuinitate vti fuissent, easque de Deo, diuino logo, aut verbo constantissime asseruissent, nunquam profectò satis explicatum fuisset, quidnam esset aut non esset illud mysticum verbum.*

Caluinus ipse 3. instit. cap. 3. §. 7. veteres Patres sanctos, & pios, vocat, quamvis callide ibidem Nestoriorum dicat omnibus veterum suffragijs probatum, tanquam, sanctitate, & eruditione clarum, sed licet in hoc mentiatur (ante enim Episcopatus honorem intemperantissime vixit, post Episcopatum nullum Sanctitatis, vel doctrinæ nomen sibi adeptus est) tamen, & si alius Nestorius Patribus fuerit insensib, liberum arbitrium Missæ sacrificium, intercessionem Sanctorum, &c. quod ad hæreticos deprimendos satis est nobis hic Nestorius ex Sanctorum Patrum doctrinis falsus est, quæ tamen Caluinus pro abominacionibus habet. Et in Epist. ad Salodetum. *Statue tibi ob oculos veterem Ecclesiæ faciem qualem Chrysostomi, aut Basilij ætate apud Græcos, Cyp. Ambros. August. saculo apud Latinos extitisse ipsorum monumenta fidem faciunt. Vnum solum Augustinum quanti faciat cum cæteris, & præ cæteris audiamus, sic dicit lib. 3. inst. c. 3. sect. 10. Neque opus est multum inuestigando laborare, quando vnus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideliter, magnaue diligentia omnium sententias collegit, ex illo igitur sumant lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi volent. Si ergo ad Augustinum velut epitomen antiquitatis Caluinus nos remittit, suo iam se gladio confodit, & Augustinum antiquitatis testem, Patrum vocem, & interpretem in quacunque controuersia possumus aduersus eosdem vrgere, & eosdem reuincere.*

Ministelli Geneuenses cum Caluino, Valentini Gentilis perfidiam refutantes in examine impietatis Gentilitæ sic dicunt. *Sunt quidem sui in Patribus nēui, quis enim hoc neget? sed tales, vt fundamentum diuinitatis saluum retineant, quo sublato, quam fuisse illorum fidem, & quam Ecclesiam arbitramur? Ibiq; Patrum auctoritates accumulantes Sancti Martialis ad Burdegalen. Cypriani in symbolo, Nazianzeni, Tertulliani aduersus Praxeam, Athanasij contra Arrianos, Hilarij de Trinitate, &c. & orthodoxorum Patrum iudicem in facie libelli apponunt ad retundendam Gentilis audaciam, & quo tempore vixerint adnotarunt, nempe Iustinus, Tertullianus, Origenes Cyprianus, Athanasius, Eusebius, Hilarius, Basilius, Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Damascenus, Chrysostomus, Rabanus, &c.*

10 Catholicarum præscriptionum. Lib. IV.

Alexander Aleſſius in aſſertione doctrinæ Catholicæ, & confutatione erroris Gentilis, ſic ait. *Aſſenſero doctrinam de Trinitate, ſicut exponitur in Symbolo Apoſtolorum, quod iſ, qui proximi fuerunt Apoſtoli, & eos, ac eorum diſcipulos audierunt, Ignatius, Polycarpus, Iuſtinus, Iræneus, Tertullianus. & infra. recitabo ex ordine teſtimonia interpretum ſcripturæ diuinæ, & incipiam ab Ignatio diſcipulo Apoſtolorum, deinde veniā ad Iuſtinum, & Iræneum diſcipulum Polycarpi, & ad Clementem Alexandrinum diſcipulum Panteni, & Tertullianum, & Origenem diſcipulum Clementis Alexandrini, & Cyprianum, & alios.*

Ioannes Iuellus Antesignanus Caluinianorum Angliæ, referente Edmundo Campiano ad Academicos Angliæ ratione Sexta, Catholicos ad diſputationem prouocauit, *admittens Patres, quoscumque qui ante ſexcentimum annum clariſſent.*

Tobias Matthæus ab eodem Campiano interrogatus, poſſet ne qui Patres aſſiduus læditarer, illarum eſſe partium quas ille ſuaſerat? *Retulit non poſſe, ſi pariter eos legeret, iſſque crederet.*

Amplius. Ex mutua ipſorum hæreticorum Miniſtromachia idem probatur, nam & ſi Lutherani cum Catholicis diſputantes reiſciant Patres; diſputantes tamen cum Caluinicis eoſdem vrgent Patrum auctoritate. Similiter, & Caluiſtæ diſputantes cum Orthodoxis, eorundem auctoritatem proculcant, contra Trideiſtas eleuant. Similiter, & Anglocaluiſtæ contra Puritanos ſenſum Patrum ſuſtinent, ſic actum eſt contra Carterouitum in examine diſciplinæ concistorialis impreſſo Londini per Ioannē Vicolf ann. 1593. Et negantibus etiam Puritanis ſeſtorum dierum obſeruaciones, allegant Anglocaluiſtæ Ignatij, Cypriani, Tertulliani, & aliorum Patrum teſtimonia: & reſpondente Carterouito talem allegationem eſſe flexibilem regulam, replicat cenſor iſte in ſuo examine cap. 27. pag. 341. aſſertionem Puritanorum eſſe contra totius Eccleſiæ à tempore Apoſtolorum perpetuam praxim, & in eoſdem Puritanos prolato teſtimonio S. Auguſtini lib. 2. contra Iulian. cap. vltimo ſic declamat, verba eiufdem Auguſtini mutuatus. *An tenebræ quas ſuperbia emerat, ita in lucem verſæ ſunt, & lux quæ in veteribus Patribus eruditione, & ſanctitate, conſpicuis toto orbe reſplenduit, ſic in tenebras conuerſa eſt, vt videat Carterouitus, Tranneſius, Fenneſcus, & alij huiusmodi Puritani, qui vix umbræ eruditionis habent: Iræneus aut Tertul. Cyprian. Ambroſius, Hieronym. Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius, & reliqui ſanctiſſimi illi viri cæci iudicentur? mortalium ſtolidiſſimus eſſe debet. alia teſtimonia eorundem hæreticorum lege to. 1. in methodica noſtra analyſi cap. 6. eo remittimus læctorem. Super eſt ergo dicamus cum Auguſt. lib. 2. contra Iul. vt à præſumptionis impetu reſpercuſi, Nouatores, & quodammodo ſauciati, dum tales homines Dei, ſic in fide Catholica errare non potuiſſe non creditis, auſus præcipites refrænetis, & tanquam e furore reſpiſcentes, incipiat in qua nutriti eſtis, recolere, & aduertere, & reſumere veritatem.*

CONCLUSIO CATHOLICA

Patrum autoritas eſt irrefragabile teſtimonium in fidei controuerſiis dirimendis.

R Eſpondeo dicendum ſicut dicit Tertull. ca. 37. de præſcriptionibus. *In ea regula incedendum, quam Eccleſia ab Apoſtoliſ, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit.* Et hanc eſſe certum gradum, per quem humanæ mentes attoluntur in Deum dicebat Auguſtinus lib. de vtilit. credendi cap. 10. Quæ autem Apoſtoli tradiderunt, nonniſi ex Apoſtolicis viris, Paſtoribus, atque doctõribus, qui Apoſtolos audierunt, accipi poſſunt, ex eodem Tertull. cap. 20. & 21. Quorum ſtudio fuit (vt ait Auguſtinus 2. contra Iulian.) vt, quod in Eccleſia inuenerunt, diligenter tenendo cuſtodierent, quod didicerunt edocerent, quod acceperunt ad poſteros transmitterent, vnde Paulus ad Timot. 1. ep. c. 2. ait. *Tu autem fili cõfortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Ieſu, & quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei ſunt, & alios docere.* Quare per hos gradus à Sanctis ad Apoſtolos, ab Apoſtoliſ ad Chriſtum tanquam per ſcalam aſcendimus: vnde, & ipſum Chriſtum, ait Auguſt. lib. 12. contra Fauſt. ante medium, eſſe ſcalam intelligimus, quia ipſe dicit. *Ego ſum via.* Ad ipſum ergo aſcenditur, vt in excelsis intelligitur, & ad ipſum aſcenditur, vt in membris ſuis paruuli nutriantur, & ſic per illum aſcenditur, & descenditur. Et, vt dicit Caſſiodorus lib. diuin. inſtit. in præfat. cum etiam ſcala ſit diuina ſcriptura, oportet, vt aſcendamus ad intelligentiam ſcripturarum, per expoſitiones probabiles, veluti per quãdam ſcalam viſionis Iacob, vt eorum ſenſibus prouecti ad cõtemplationem Domini efficaciter peruenire mereamur. Sicut autem per doctrinam, quam prædicabant Apoſtoli, fideles aſcendebant ad Chriſtum, ſic ſublatis per mortem Apoſtoliſ, per Apoſtolicos Patres, & Doctõres ad eundem tendimus Chriſtum. Quare, vt pro miniſterio Apoſtolico chariſmata Apoſtoli ipſi varia acceperunt. Simili quoque pacto (ait Damascenus apud Roſſenſ. in confutat. aſſertionum veritate 6. Et Apoſtolice gratiæ, & dignitatis ſucceſſores paſtoresque, & Doctõres illuminatricem ſpiritus gratiam adepti, tum miraculorum virtute, tum ſermonis gratia obſcuratos illuminarunt, & errore deuos conuerterunt. Et rurſum apud eundem. Per ſpiritum igitur Sanctum, & lex, & Propheta, & Euangelistæ, & Apoſtoli, & paſtores locuti ſunt, & Doctõres. Quod ſi huius ſcalæ Apoſtolos, Paſtores, & Doctõres myſticos Angelos dixeris, rectè quoque à Paulo dicuntur inſtituti in opus miniſterij, in aſſedicationem corporis Chriſti, quod uſque ad finem ſeculi perdurabit, ipſomet ſubiungente, *donec occurramus omnes in unitatem fidei, &c.* & ad illum finem eſſe deſtinatos, dicit Apoſtolus, ne eſſemus ſicut paruuli fluctuantes, & circumferremur omni vento doctrinæ, hoc eſt ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiæ veritatem peruenientes. Quare non

re non tam temerarium quàm erroneum est consensum Patrum in doctrina fidei, veluti hominum doctrinam contemnere, cum sit gradus scilicet euertere; viam inveniendæ traditionis præcludere; non hominem, sed Deum spernere qui in illis loquitur, Christum Dominum corpore eius, idest Ecclesia separare; Spiritus sancti charismata dispergere, qui in Ecclesiam posuit non solum Apostolos, sed & pastores atque Doctores. Vnde Augustinus lib. contra Pelag. in fine sic dicit. *Aduerfus hanc autem miserabilem, quam Deus auertat insaniam sic respondendum esse video libris tuis, ut fides quoque aduersus te defendatur istorum [Patrum] sicut contra impios, & Christi professores inimicos defenditur Evangelium.* Vbi vides fidem in qua conueniunt sancti, non secus quàm ipsum Evangelium ab Augustino defendi, inconcussa ergo est Patrum Ecclesiæ authoritas.

Solutiones Oppositionum.

AD primam respondetur, quod non in sapientia hominum fundatur fides nostra, sed in virtute Dei: vnde sicut quæ docuerunt Apostoli miraculis sunt contestata, sic Apostolici Patres, & Doctores (quos iuxta seriem temporum Deus in Ecclesia magistros destinauit) eandem doctrinam reuelatam vitæ sanctimoniam, & miraculorum luce comprobant, humanam sapientiam, ex illustratione diuinæ sapientiæ, captiuantes, & in obsequium Christi adducentes. A qua doctrina cum descierint hæretici, nouam, & priscis illis sæculis inauditam statuere volentes, mendacijs, maledictis confarcinatam, ipsi etiam lumini naturali in multis repugnantem, non est mirum si concordies Patrum sententias respicientes, paulatim errorum gradus fixerunt, negando scripturam, Ecclesiam, Christum, Deum. Super Christum ergo tanquam præcipuum fundamentum, & lapidem summum angularem fundata est fides. Sed non propterea Prophetæ, Apostoli excluduntur (quos homines etiam fuisse constat) a fundamenti ratione, dicente Apostolo Ephes. 2. nos superedificatos *super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum.* Vnde & August. in psal. 76. vocat Apostolos, & Prophetas *Fundamenta Ciuitatis* hoc est Ecclesiæ Christi: & Christum Dominum *fundamentum fundamentorum.* Post hos Apostolici viri celi viui lapides superædificantur, super quos innitimur; & horum omnium verbum, non hominum verbum est, sed Dei. Fides autem reuelata est, sed per Apostolos ministrata; quam (vt dicit Augustinus secundo contra Iulianum) Apostolici Patres *in lacte suxerunt, in cibo sumpserunt, cuius lac, & cibum paruis, magnisque ministrarunt, quam contra inimicos, etiam vos, tunc nondum natos, vnde nunc reuelamini, apertissime, & fortissime defenderunt.* Vnde, vt nobis, siue nostro arbitratu, non licet inducere nouam fidem; ita necessariò debemus obedientiam, dicente Christo Domino Math. c. 23. *Omnia quaecumque dixerint vobis seruare, & facite, & Apostolos obedite præpositis vestris, & subiaceite eis.* Hæbr. ultimo.

Ad confirmationem dicitur. Etiam Prophetæ,

& Apostoli homines fuerunt, & sicut spectata eorum natura, falli & fallere potuerunt, spectato vero Spiritu sancto (quo inspirati loquuti sunt) infallibilem habent auctoritatem; ita & Apostolici Patres, etsi vt homines falli, & fallere potuerint, vt Doctores tamen à Deo destinati Spiritus sancti charisma obtinuerunt, ne in concordia fidei dogmatè fallerentur, nec docentes populos in errorem inducerent, vnde hæc lumina Ciuitatis Dei, temerè, & hostiliter insectantur hæretici, cum tamen eosdem sectari fideliter debuissent, sicut obijcit Augustinus Iuliano lib. 1. cap. 2. Vel dicendum ex Hieronym. in c. 1. ad Galatas. *Non tam ipsos docere, quàm in eis Deum qui ad Sanctos loquitur.* Ego dixi *Dijs estis.* cum igitur Paulus loquitur, & Petrus, qui non moriuntur, vt homines, neque vt vnus ex Principibus corrumpunt; Deos esse eos manifestum est. *Qui autem Dijs sunt, Dei tradunt Evangelium, & non hominis.* idem de Patribus qui viri sunt Apostolici, dicendum est.

Ad secundam dicitur. Noluit vnquam Sanctus Augustinus auctoritatem Patrum infirmare, cum fidei doctrinam tradunt, & communem Ecclesiæ consensum exprimunt: quorum iudicium tanti extimat Augustinus, vt conuincens argumentum ex concordia eorum sententia duci apertè docuerit, contra Iulianum lib. 1. cap. 2. dicens. *Conuinceris vndique: luce clariora, sunt testimonia tanta Sanctorum, & infra post allegatum Basilium, Chrysostomum, & Ambrosium subdit: hic sunt & ceteri, quorum te mouere debet tanta consensio.* Loquitur ergo Augustinus in locis, qui obijciuntur ab aduersarijs de vnus, vel alterius Patris auctoritate, cum vel proprium, vel priuatum sensum exprimunt, vel in obscurissima questione diuersa sentiunt, vt tantum valeat eorum auctoritas quanta est ratio, vel auctoritas, quæ affertur ex scripturarum auctoritate. Eodem modo etiam respondetur ad Hilarij auctoritatem.

Ad tertiam. Respondent, quod particulares errores in vno, vel alio Patre deprehensi, Patrum omnium consensum non infirmant, vt dicitur infra. Pugnant quoque Sancti Patres ad inuicem, & dissentiant interdum, at non in fidei fundamentis. & rebus fidei, sed in rebus, in quibus salua fidei compage diuersimodè opinari licet, vnde Augustinus contra Iulianum lib. 1. c. 2. sic eidem Iuliano Pelagiano respondet. *Alia sunt in quibus inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regulæ Catholicæ defensores salua fidei compage non consonant, & alius alio de vna re, aliqua melius dicit, & verius, quod si aliquando in rebus ad fidem pertinentibus dissensio reperitur, vti idem dicit contra Donatistas lib. 2. cap. 4. Sanitas pacis hoc facit, vt cum diutius aliqua obscuriora queruntur, & propter inueniendi difficultatem diuersam pariant in fraterna cogitatione sententiæ, donec ad verum liquidum perueniatur, vinculum permaneat vnitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris.* Error verò vnus, vel alterius etiam pertinaciter (vt Tertullianus dicit lib. de præscript. c. 3.) fidei non præiudicat, sed firmat. *Ex personis probamus fidem, an ex fide personas?* Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si Doctor, si etiam martyr lapsus à regula

à regula fuerit, ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere?

Nec scripturas extorquet, qui fideliter intelligentiam scripturarum sapienter, & veraciter tradunt, ut ad illorum formam, & interpretationem nostram potius dirigenda sint, quam regulam tortuoso nostro iudicio examinare. Vnde humilis Augustinus non semel iuxta Patrum interpretationem suam corrigit sententiam, ut patet lib. 6. cōtra Iulianum cap. 11. Et primo retractationum cap. 13. de quadam sua interpretatione super illū locum epistolæ ad Rom. 7. ego autē carnalis, &c. dicit: *sic enim prius hæc verba sapiebam, quæ postea lectis quibusdā diuinorum tractatoribus eloquiorum, quorum me moueret auctoritas, consideravi diligentius, & vidi etiam de ipso Apostolo posse intelligi, quod ait &c.* Quod autē de ipso Augustino, & Hieronymo effutit Lutherus, fumos vendit, cum in dictis Patribus nedum disputationes, sed earundem dissolutiones, & diffinitiones apertissime cernamus, & doctissima commentaria omni eruditione referta inspiciamus, qui etsi interdum in aliquibus lapsi sunt, idcirco factum est, inquit Augustinus 2. cōtra Donatistas cap. 4. ut eorum patiens, & humilis charitas, in qua fructus maior est comprobetur, vel quomodo teneant unitatem, cum in rebus obscurioribus diuersa senserint, vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id, quod sentiebant declaratum esse cognoscunt. Quod si tot columnæ orbis (ut ipsis etiam videtur) nutarunt, iam hæreticorum causa acta est, qui charismatibus Spiritus sancti destituti, seipso magistros erroris constituunt, extortas, priuatas, nouas, inauditas interpretationes sub specie priuati spiritus venditantes, sed dum ipsi, Patres volunt esse Angelos, dæmone ipsi fiunt peiores; & nolentes esse discipuli veritatis, fiunt magistri erroris ex Carnotensi epist. ad Deodatum, sed de hac re infra plenius discutietur.

Ad 4. dicendum quod illud Osee an literaliter, vel allegoricè intelligendum sit, non satis constat, & propterea ad fidem non pertinet: non enim in quibuscunque diuinæ legis quæstionibus, sed tantummodo in quæstionibus fidei Patrum iudicium, atq; consensum sequi debemus necessario, ut dicetur infra.

Ad 5. Sanctus Thomas loquitur de Patrū auctoritate circa ea dogmata, quæ ad fidem nō pertinent, vel quatenus secundum proprium sensum loquuntur, non autem prout Ecclesiæ consensum exprimunt, vel ut testes producantur traditionis Apostolicæ, qui quod acceperunt, bona fide consignarunt posteris suis. Quantum verò auctoritatis pondus Patres habeant in hoc secundo genere apud S. Thomam, patet intuenti opusculum contra errores Græcorum, ubi Patrū testimonio Spiritus sancti processionem à filio quoq; procedentis, primatum Romani Pontificis, & alia eiusmodi vrget contra Græcos, eosdemque confutat, & in quæstionibus disputatis quanti Patres faciat, apparuit in argumento sed contra, supra.

Ad primā confirmationem respondetur scientiam generare Patrum consensum, cum ex proprijs loquuntur, fidem vero tradunt, cum traditiones consignant.

Ad secundam confirmationem hypothesim illam impossibilem demonstrabimus in proprio de hac re articulo.

Ad 6. Illa conditio ex licentia hæretica proficiscitur, ut iudices se cōstituunt hæretici interpretum Sanctorum, imò & Dei, qui per illos loquitur. Quare similis præiudicii reatus est scripturam in examen adducere, & Patres exponentes scripturas, an concorditer cum scriptura locuti fuerint, discutere; cum Spiritus sanctus, qui absolute per Canonicos locutus est scriptores, per interpretes sacros mysteria in illis contenta aperiat, ut dictum est supra ex Lerynensi, propter quod antiquus vsus obtinuit, ut Patres, & Doctores in hoc sensu Prophetæ quoque dicerentur, ex eo dē Lerynensi loc. cit. c. 40.

Ad primā confirmationem P. Poza in elucidario tract. 3. lib. 4. vers. pro solutione huius argumenti, hæc verba scribit. *Numquam admittam, vllum Patrem in aliqua fuisse existimatione falsam, donec Sedes Apostolica discussis antiquis exemplaribus, & libris membranaceis qui in sacris, & prius Bibliothecis asseruantur, decernat cui tandem lectioni, vel editioni sit standum, & infra. Omnem voluminū fidem in sola Ecclesiæ, & Apostolicæ maiestatis potestate declaratione, & examine collocamus. Nam quod hæc, vel alia clausula, hic vel alius liber integrè, & completè hunc vel alium authorem habeat, fide solum probabiliter nititur, vel vnius interpretis, vel Bibliothecæ, vel vnius qui de euulgatione curauit. Idcirco pro restringendis odijs, & ampliandis fauoribus antequam credam errorem aliquem esse Doctores antiqui, debeo urgentibus argumentis, & vetustis exemplaribus, tum de authore, cum non de corruptis clausulis conuinci, si non sic, vel aliter Sedes Apostolica obliget ad credendum illum Patrem, aut Doctorem ex fragilitate humanæ mentis in eam falsam doctrinam deuenisse.*

Sed hæc via si non rectè explicetur, reddit incertas omnium ferè Conciliorum definitiones, quibus authoritati PP. innixa de dogmatibus pronunciarunt. Si quidem non semper, & regulariter cōtra refractarios hæreticos curarunt, expressam Ecclesiæ auctoritatem adducere, & de authore conuincere: imò ipsi hæretici ne riderentur tales technas nec sunt meditati, sed solum quædā PP. scripta comminisciebantur esse falsata, & tunc in casu, de tali falsitate conuicti sunt per vetusta exemplaria, & alia eiusmodi argumenta, ut patet legenti sessionem 20. Concilij Florentini. Nec prius ante definitionem dogmatum opus fuit, definitione expressa qui nam authores essent à quibus essent depromenda testimonia, in longū enim protrahi poterant disputationes, & nouæ cauillationes reperiri, & sub hoc prætextu definitiones dogmatum, vel intermittere, vel retardari, causando authoritates Patrum, non desumptas ex legitimis authographis, dicta Patrum non esse sua, sed falsata, ac proinde totius orbis querendos membranaceos codices, & post exquisitam diligentiam de veris authoribus, per Ecclesiam determinandum prius, qui sint in auctoritatem recipiendi, & postea de dogmatibus diseri.

Quare satis est, ut ex successione, antiqua præscriptione

scriptione, multorum exemplarium collatione, antiquorum Doctorum consensu (quæ est tacita Ecclesiæ approbatio) cognoscantur legitimi auctores, & Patrum dicta legitima, & ex vetustate sola, præcedente posterius exortas controuersias (non enim tunc præsumi potest à partibus potuisse falsari puncta controuersiarum) sufficiens, & certum moraliter desumi potest argumentum.

Ad aliam confirmationem respondetur ex dictis. licet sint falsata ab hæreticis multa Patrum exemplaria, non omnia potuerunt falsari, maximè cum incorrupti codices in Patriarchijs asseruarentur, & facillimè ad eos posset haberi recursus, ita factum est in 6. Synodo act. 7. 8. & 9. & actione 13. cap. 9. Et act. 14. iurauit Cartophilax, seu Bibliothecarius, exemplaria illa fuisse in Patriarchio, verum ab inuasore lacinata. Patriarchales vero Bibliothecas idcirco consulebant non tantum, ut dicit Poza, propter metum ne communia exemplaria fuisset deprauata (vnde enim nisi ex communibus exemplaribus innotuerat deprauationis suspicio?) sed quia erant promptiora, securiora, & sine vlla cauillatione repudiari non poterant. Eodem modo respondendum hæreticis contentibus Sanctorum libros iam pridem fuisse falsatos.

Ad 7. Pater Pineda in aduertentijs Regijs Hispani impressis anno 1615. refert & probare nititur Melchiorum Canum scripsisse. *Infirmum in hoc ex omnium PP. autoritate duci argumentum, & citat locum lib. 7. c. 1. de locis Theol. sed falso id tribuitur tanto Doctori, ut patebit cum eius verba allegabimus.* In hoc autem quod insinuat Pineda infirmum duci argumentum ab authoritate Sanctorum, vel Sanctos ipsos carpere, & inconstant. & vel leuitatis arguere (quod fecit Quirinus) & non alias vias modestiores reperire ad excusandos saltem, si non interpretandos, Patres (quos ab hæreticis hodie proscindi videmus) est, iisdem hæreticis arma ministrare. Sapienter scripsit Hilarius ad Constantium Augustum qui audiens contemptum Patrum sic respondit lib. de Synod. contra Arianos. *Ne damnemus Patres, ne animemus hæreticos, nedum hæresim expellimus, hæresim nutriamus.* Et Cassianus de Incarnatione Verbi lib. 7. cap. 30. aduersus Nestorium Patres contemnentes sic insurgit grauissimis his verbis. *Tu emendator priorum antistitum, tu condemnator veterum Sacerdotum? tu Gregorio excellentior? tu Nestario probatior? tu Ioanne præstantior, omnibusque orientalium Urbium Sacerdotibus? qui eisi non eiusdem nominis cum his, quos nominasti, eiusdem tamen fidei fuerunt. Quod quidem, quantum ad causam pertinet, sufficit, quia cum de fide agatur omnes in eo idem sunt, quod optimi in quo consortes sunt optimorum.* Et S. Augustinus in Iulianum subinane Patres lib. 1. contra eundem cap. 2. sic ait. *Cernis quàm tibi perniciosum sit, tam horribile crimen obijcere talibus, & quàm mihi gloriosum sit quodlibet crimen audire cum talibus. Si cernis cernere, & tandem tace. Pelagianam linguam tot linguis Catholicis deprime, tot venerandis oribus ora submitte. & paulo post, introduxi te sedandum atque sanandum, non in alicuius auditorium Philosophi, sed in S. an-*

torum Patrum pacificum, honorandumque, conuentum: sic opera pretium, obsecro te, aspice illos quodammodo aspicientes te, & mansuetè, & leniter dicentes tibi. Ita ne nos, fili Iuliane, Manichæi sumus. Rogo quid respondebis, quibus eos oculis intueberis? &c. & postea iterum te admoneo, iterum rogo, aspice tot, ac tales Ecclesiæ Catholicæ defensores, atque rectores, vide quibus tam grauem, tamque nefariam irrogaris iniuriam. Ex quibus auctoritatibus debemus addiscere à simili quantam reuerentiam Patribus debeamus exhibere, & non irreuerenter eos taxare. Non est hoc hæreticis respondere, sed illis furorem subministrare. alia ergo responsio meditanda est à modestis Ecclesiæ filiis, aduersus Ecclesiæ hostes, & non insinuare infirmum esse argumentum ductum ex authoritate omnium S. S. idque Cano attribuire. Ut ergo falsa impositio appareat, fideliter quod scripsit Melchior Canus hic transcribimus.

Is ergo ad respondendum Erasmo se accingens statuit hanc conclusionem. *Quarta conclusio omnium, etià Sanctorum auctoritas in eo genere questionum, quas ad fidem diximus minimè pertinere fidem quidem probabilem facit, certam tamen non facit, &c. Quod enim ea controuersia non sit ex illarum numero, quæ Catholicam fidem, aut promouere, aut imminuere possit, vel ex eo perspicuum est, quod Beatam Virginem à peccato originali fuisse omnino liberam è libris sacris, iuxta germanum literæ sensum nusquam habetur. Quinimò lex generalis in eis traditur quæ vniuersos filios Adam carnali scilicet propagatione creator, sine vlla exceptione complectitur. Nec vero dici potest per traditionem Apostolorum in Ecclesiam descendisse. Cum enim huiusmodi traditiones non per alios quam per Apostolos, quam per Episcopos illos antiquos, & sanctos Auctores Apostolis succedentes ad nos usque peruenierint, at constat prius illos scriptores non tam à maioribus accepisse, traderent enim bona fide, & ipsi posteris suis: non igitur ad fidem illud attinere potest, quod neque in sacris litteris, aut Apostolorum traditionibus inuenitur, neque ex eis certa valet connectione consequi. Ceterum quod opposita etiam assertio, hoc est B. Virginem peccatum originale à parentibus contraxisse, non sit in numero Catholicorum dogmatum, manifestissime colligitur ex eo quod à lege vniuersali per singulare privilegium vnâ Dei Matrem excipere sacrarum litterarum fidei nullo pacto aduersum est. Alioqui cum sacræ literæ in vniuersum clament: Non videbit me homo, & viuet. Deum nemo vidit vnquam, qui Paulum, & Moysen excepisset sacras litteras contra pugnasset, atque ea causa est, nisi toto celo animus meus errat, quamobrem nec Sixtus Quartus, nec Concilium Lateranense sub Leone Decimo, nec Synodus Tridentina sub Paulo Tertio, & Iulio Tertio inchoata, eam questionem desinuerunt, neutrum enim illis opinionibus poterant tanquam dogma Catholicum approbare. Ita is errauit qui asseruit erroneum, esse aliquem præter Christum à lege illa originalis peccati liberare; errauit, ac multo etiam magis Basileense Concilium cum desinuit doctrinam illam, quæ docet Beatam Virginem Mariam*

nunquam originali subiactis peccato tanquam consonam Sacrae scripturae, ac fidei Catholicae amplectendam fore, nullique de cætero licitum esse in contrarium docere. In pari quippe errore versantur, qui alterutram partem ad Catholicam fidem attinere posse credunt. Difficile est hoc dicere, credo si in concione quaratur, at hoc loco, & disputatione facillimum. Non enim hic cum vulgi imperitia certamus, sed eos instituimus, qui verae, germanaeque Theologicae solidam, & expressam effigiem tenere cupiunt, nec fugientes umbras prosequi. Propositum est autem veri reperiendi causa, & contra nostros, & pro alienis etiam dicere, & cum res postulat utrosque nullius accepta persona reprehendere. Atque in eo opere maxime, quod ad Ecclesiae publicam auctoritatem cudi-mus, priuatis non debuimus affectibus inservire. Nec deerunt post hoc etiam ex viris planè doctis, qui me obiurgent: erunt etiam qui vituperent, quod in questionem multis nominibus inuidiosam consulto, & cogitato inciderim, ut rem alias graui-ssimam nullius in christiana religione esse momenti assererem. At ego, & benivolos obiurgatores placare, & inuidos vituperatores confutare possum, ut alteros reprehendisse poeniteat, alteros didicisse se gaudeant. Non mihi fateor ingenuè, alia via patuit ad illud Erasmi argumentum eludendum, quo Sanctorum auctoritatem, acutè ille quidem, tentauit eludere, nec fuit integrum, quod haereticis semper proprium fuit, antiquorum Patrum libris corrumpere, & bonam etiam partem voluminum detruncare, ut ore saltem, reclamante licet conscientia possent Bernardum, Augustinum, Ambrosium, aliosque item Patres in ea fuisse opinione negare, quid enim prodest, si verum scire cupis, Sanctorum testimonia membranarum inscripta radere, cum animo insculpta abolere non possis: porro si ut Sanctorum auctoritatem in doctrina Catholica detrueremur, quod erat Ecclesiae Dei apprime necessarium, quorundam opinioniones, ne dicam factiones, asseruimus non esse ad fidem, & mores necessarias, quid est, per Deum obsecro, quod nos ea de re valeat quicquam aut admonere amice, aut inimicè insectari? Hæc ille nunquam scribens, quod imponit Pineda, & haeretico furori occurrens.

Respondet Canisius, si viuerent S. Bernardus, & Thomas nunc retractarent sententiam, ita in Mariali lib. 1. cap. 7. eum sequitur Luzana in Apologetico pro concept. ca. 30.

Sed non opus est occasionem haereticis ridendi præbere, nec enim diuinando quid futurum esset in hac, vel illa hypothesi, id possumus coniectare, & melius est grauiores solutiones, quando haereticis respondemus, meditari, quam ad diuinationem confugere; nam sic audaciores fient haeretici, & magis in impietate obsurdescent, & Patribus eludendi in omnibus, & grauioribus dogmatibus argumenta sibi assument: & de facto iam Lutherus hanc rimam euadendi inuexerat, si quidem teste Aurifabro in colloquijs mensalibus Lutheri fol. 477. sic dicebat. Augustinus sanè egregius, & præclarus Doctor extitit, is si hodie superesset à nostris partibus staret. Verum si impij nunc Augustino, Ambrosio, Hilario in fidei de-

cretis non credunt, neque si ex mortuis resurgerent, credent, sed phantasmata iudicabunt, & multo magis in errore persistent, cum vanas, & futes responsiones deprehendēt. Robustiora ergo meditando cum aduersus Ecclesiae hostes decertamus, & eiusdem decreta rationabilissima defendimus.

Respondet iterum Canisius his verbis. Habuerint Patres suorum temporum rationem, quibus multa, vel prorsus incognita erant, vel obscura, neque satis euoluta, quae posteris diligentius discutienda, & clarius illustranda, explicandaque non sine certo Dei cōsilio relinquebantur, non enim hominis tantum, sed etiam Ecclesiae Christi tempus auget sapientiam Spiritus sanctus; aliam, atque, aliam doctrinae lucem omnibus saeculis patefacit, ut eadem fidei manente cognitione veritatis, sicut & in reliquis virtutibus paulatim proficiamus. Igitur, ut cetera ita etiam hoc grauissimè dixit, Gregorius Magnus, scientiam spiritualium Patrum per incrementa temporum crescere: ideoque Apostolos plusquam Prophetas de mysterijs cognouisse. Huc refert sententiam Danielis 12. plurimi pertrāsibunt, & multiplex erit scientia, & tandem sic concludit. Quanto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis aeternae sapientiae aditus largius aperitur. Gersonem quoque adducit dicentem, manet in ijs, quae ad inflammandum affectum faciunt, veteres Patres efficacius quam posteriores Theologos docere ac mouere, hos autem in alijs quae ad intellectum erudiendum, & ad controuersias, & quaestiones de fide iudicandas pertinent, acutius, certiusque ac limatius veteribus pronuciare. Sed hæc responsio, ut saluet hypothesim destruit thesim, docendo in vniuersum in rebus fidei magis standum esse doctrinae modernorum, quam antiquorum, quod quam sit manifestè falsum, deprehendēt vnusquisque, qui vel modicum Theologiam olfecerit, de qua re abundè tractatum est in nostro opusculo de sacro deposito Apost. nuper impresso cap. 8. eò lectorem remittimus. Certa, & solida Theologia est tantò esse cognitionem pleniorē de rebus Theologicis, & fidei decretis, quantò auctoritatem aliquam deprehendimus Apostolis propinquiorem. Vnde sicut absurdum est, aliquem in cognitione Apostolis comparare, ita & aliquam modernorum Doctorem cum viris Apostolicis, & veteribus Patribus coequare, multò magis præferre. Vnde S. Thomas 2.2. quaest. 1. art. 7. ad 4. sic ait. *Vltima consummatio gratiae facta est per Christum, unde & tempus eius dicitur tempus plenitudinis Gal. 4. & ideo illi, qui fuerunt propinquiore Christo, vel ante, sicut Io: Baptista, vel post, sicut Apostoli, plenius mysteria fidei cognouerunt, quia, & circa statum hominis hoc videmus, quod perfectio est in iuuentute, & tanto habet homo perfectiorem statum, vel ante, vel post, quanto est iuuentuti propinquior. Quam doctrinam commentans, atque comendans Caiet. ingeniorum flos, dicit. In determinatione quaestionum fidei, doctrinae standum antiquorum Doctorum, & S. Patrum, quos illustratos credimus diuino lumine, & quoad doctrinam, & quoad vitam, magis quam posteriorum, ubi discrepant posteriores ab illis, & ratio est manifesta, quia in dogmatibus*

tibus non noua proferimus, sed quæ uetustate, & consensione antiquorum Patrum retenta, & consignata sunt ea prædicamus atque explicamus. Certo etiam certius est, quod secundum temporum successionem articuli fidei creuerunt, sed non quantum ad substantiam, sed quantum ad explicationem: quia quædam explicite cognita sunt à posterioribus in lege gratiæ, quæ agnita non sunt in lege naturæ, & plura in lege gratiæ, quam in præcedentibus ætatibus. Vnde Exod. 4. habetur. *Ego Dominus qui apparui Abraham Isaac, &c. & nomen meum Adonai non indicaui eis, & iterum Psal. 118. super senes intellexi, & Eph. 3. alijs generationibus non est agnitus, Mysterium Christi, sicut nunc reuelatum est S. S. Apost. eius, & Prophetis in Spiritu.* Et sic intelligenda est auctoritas Gregorij, quod fides creuerit secundum incrementa temporum. Benè tamen aduertendum est, quod explicationes illæ factæ in lege naturæ supra legem, & in gratiæ tempore supra utrumque statum, explicite reuelatione factæ sūt, propterea Apostolus dixit, *sicut nunc reuelatum est, &c.* vnde quantum ad istas reuelationes benè dictum est *super senes intellexi* Psal. 118. & *pertransibunt multi, & multiplex erit scientia.* c. 12. Daniel. Explicite enim plura cognoscimus in lege gratiæ ex his nouis reuelationibus explicite factis, quam antiqui nouerint, & licet prius effemus inclusi in ea fide, quæ reuelanda erat, ut dicit Apostolus; quia tamen in lege gratiæ fuit, & est plenitudo cognitionis mysteriorum fidei: absit, ut expectare debeamus nouas reuelationes. Iudæorum est Messiam arcanorum reuelatorem præstolari. Error est cum Ioachino Abbate ex S. Thoma 1.2. quæst. 107. art. 4. ad 3. alium legis gratiæ statum meliorem expectare, cum iam edocuerit Spiritus sanctus Apostolos omnem veritatem, de his, quæ pertinent ad necessitatem salutis de credendis, & agendis. Itaque quantum ad nouas reuelationes nullo modo dicendum est, Ecclesiam hodie proficere, vel profecturam, nihil enim hodie, quod à Doctoribus, Concilijs traditum est, latuit Apostolos, qui ceteris abundantius diuinorum cognitionem, & reuelationem acceperunt. Sed proficit in hoc, quod ex ijs, quæ Apostolis, & Prophetis reuelata sunt formaliter cognoscit, quæ antea virtualiter credebat, & implicitè, quæ tamen explicite fuerunt ab Apostolis cognita, qui scripturas, traditiones, earum intelligentiam, consequentia, repugnantia optime cognoscebant. Idem dicendum est proportionaliter de uiris Apostolicis, qui fuerunt Apostolis proximiores, & de Patribus antiquis; quod sicut nulli fuerunt Apostolis Doctiores, & sapientiores, sic post Patres non surrexerunt alij doctiores, vel acutiores. Vnde parum solide loquutus est Gerson, nec bene allegatus est à Canisio ad propositum, magis enim credendum est, in quæstionum fidei decisionibus, antiquis Patribus, quam modernis Doctoribus, ut inferius apparebit. Datur autem Neotericis Doctoribus suis honor, sed in gradu suo, non quantum ad vberiore cognitionem, sed maiorem elucidationem, distinctionem, methodicam scriptionem eorum, quæ per Patres nobis consignata sunt. Quod egregie

his uerbis expressit Lerinenfis lib. contra Prophetarum uocum nouit. cap. 28. obiectioni Canisij occurrens. *Sed forsitan dicet aliquis nullus ne ergo in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis? Si sapientia non proficit, si modernis aditus sapientiæ non magis, quam antiquis patet? Habebitur plane, & maximus, nam quis ille est tam inuidus hominibus, tam exosus Deo qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, ut uerè profectus sit ille fidei non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, ut in sententia unaquæque res amplificetur, ad permutationem uero, ut aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, ut multum uehementerque proficiat, tam singulorum quam omnium, tam unius hominis quam totius Ecclesiæ ætatum, ac seculorum gradibus intelligentiæ, scientiæ, sapientiæ; sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia, id est non contrariam doctrinam inducendoneam ibidem ex cap. 27. idem Sanctus cum Apostolo prohibet, depositum non immutandum sed custodiendum. Depositum custodi, id est, quod tibi creditum est, hoc penes te maneat. Hoc à te tradatur. Aurum acceperis, aurum redde, noli mihi pro alijs alia subiicias, id est contrariam Patribus doctrinam, permutatio enim prohibetur, explicatio est autem, & amplificatio eorundem doctrinæ commendatur, vnde idem sanctus dicit. O Thimotee. O Sacerdos, & tractator, & doctor, si te diuinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritualis tabernaculi Beeseel: preciosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adijce splendorem, gratiam, venustatem: intelligatur, te exponente, illustrius quod antea obscurius credebatur: eadem tamen quæ didicisti ita doce, ut cum dicas nouè, non dicas noua. Illud quoque debebat pòderare Canis. quod hoc uelamine se tegunt Nouatores, nempe plus Neotericos quam ueteres de doctrina religionis cognouisse. vnde Beza epist. Theolog. 1. pag. 5. ait. Itaque dicere, nec immeritò quidem (ut opinor) consueui, dum illa tempora Apostolicis etiam proxima cum nostris comparo; plus illis tunc conscientie, scientie minus habuisse; Nos contra scientie plus, conscientie minus habere. Hæc mea sententia est. Et superintendens Cantuari. in def. suæ responsion. ad admonit. pag. 472. & 473. ant. med. sic Carthuurightum alloquitur. Doctrina quam hodie tenent, & profitentur Episcopi nostri, perfectior, & sanior est, quam plerumque fuit in ulla post Apostolos ætate, &c. Non ergo hac uia hæreticis occurrendum.*

Respondet Didacus Payua lib. 5. de peccato originali cōtra Kemnit, his uerbis. *Sed quoniam Tridentini Patres, non quod esset in hac quæstione certum, atque exploratum cum Sixto Rom. Pontif. pronunciarunt, ad ea tantum respondebo, quæ ex sacris litteris, ueterumque sententijs à Kemnitio afferuntur. Nam si cum pijs tantummodo, & Catholicis uiris mihi res esset, qui Romanæ Sedis prærogatiuas pro dignitate suscipiunt, satis profecto Sixti Pontificis, Tridentinique Concilij esset auctoritas, ut Virginem Deiparam generalibus illis Pauli Sanctorumque sententijs nequaquā cōtineri sibi persuaderent: neque enim nisi grauissi-*

16 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

ma impietatis nota Romanæ Sedi inusta, ea-
 quis putabit cum sacris litteris maiorumque pla-
 citis pugnare, quæ singulari illa honore prosequi-
 tur, & ab omni quam longissimè impietatis suspi-
 cione abesse confirmat. Nam cum eorum voces fal-
 sas esse, & erroneas, à veritate alienas Xistus pro-
 nunciavit, qui impietatis condemnat existimantes
 Virginem Mariam sine peccato fuisse conceptam,
 questionisque iudicium integrum, atque liberum
 relinquit; an non satis prodit Dei genitricem non
 esse in aliorum mortalium ordinem necessario re-
 digendam, & Pauli, Sanctorum Patrum senten-
 tias, quæ sunt apertiores eo minus huic sententiæ
 officere? Nam cum constans Patrum opinio fidei
 sit regula certissima, nemoquæ fuerit veterum Pa-
 trum, qui non mortales omnes, unico excepto Chri-
 sto Adami scelere constrictos dixerit, aut certe con-
 tra Xistum Tridentinumque decretum impietatis
 illos infimulemus, necesse est, qui Deiparam Virgi-
 nem communi illo flagitio immunem putavit, aut
 universitatis nota eam minime contineri fateamur.
 Vnde est, ut Theologi pietate, & eruditione præstan-
 tes hac de re, non tanquam de certa, & explorata
 maiorumque sententijs illuminata, sed tanquam
 de incerta, & dubia inter se digladiantur. Verum
 cum ego cum Lutheri discipulo, hoc est, cum Roma-
 næ Sedis gravissimo hoste agam, qui solum ducit
 sanctissima, quæ illius Sedis dignitatem aliqua
 ex parte minuunt, paucis demonstrabo, nihil esse,
 vel in sacris litteris, vel in Sanctorum Patrum
 monumentis, quod Tridentinum decretum, Sixti-
 que Pontificis sanctionem obruat, atque evertat, &
 ad rem demonstrandam subdit, quod cum tam
 scripturæ, quam Patres Christum excipiant, intel-
 ligendi sunt, quod ex vi conceptionis, & ex sui na-
 tura ab omni fuit sceleris lege exceptus. Et infert,
 quod sicut dixit Caietanus, non posse piam senten-
 tiam scripturæ locis satis oppugnare, sic nec ab
 Heroibus Ecclesiæ, qui Pauli dicendi rationem
 sunt imitati. Specialiter autem ad Augustini au-
 thoritatem, qui sæpe Mariæ carnem vocat carnem
 peccati, respondendum est, multum interesse inter
 habere carnem peccati, & peccato esse contamina-
 tam. Caro enim peccati dicitur, quæ vi sua pecca-
 to est obnoxia, & addicta, ita ut mens carnis vi, at
 que natura in illud necessario incurrat, nisi maxi-
 mo Dei beneficio liberetur. eiusmodi verò fuisse Dei
 paræ Virginis carnem, nemo qui huius, de quo agi-
 tur, peccati rationem percussit, inficiabitur.
 Nam cum in ea procreanda nihil fuerit à naturæ
 ordine deviaturum, non secus profecto illud fuit cor-
 pusculum antequam animaretur, quam aliorum
 omnium corpora, sceleri obnoxium, atque devotum.
 quare, & cum Augustino libere pronunciamus de-
 testandos illos esse hæreticos, qui aliquam dixerint
 carnem præter Christi unicam existere, quæ caro
 peccati non sit: atque cum Ambrosio solum Christi
 Dei filium inter homines natos carnem habere si-
 milem carni peccati confitemur, & cum plurimis
 viris doctissimis, Virginem Mariam cum illa
 carne peccati, mentem habuisse Dei insolenti mu-
 nere, nativi sceleris omnino expertem confirma-
 mus, hæc ille. Quod est breuiter dicere Christum
 exceptum ex vi conceptionis, Beatam Virginem
 ex privilegio, Christum habere similitudinem

carnis peccati, Beatam Virginem carnem peccati.
 Hoc est vi sua peccati debitum contraxisse, seu
 peccato obnoxiam, & addictam. Hanc respon-
 sionem apertè insinuavit prius Caietanus tract. de
 concept. eandemque tradit Bellarm. prædictis
 hæreticis respondens, Kemnitio, &c. & quia idem
 kemnitius adducit testimonium Bernardi cui
 idem Bellarminus superaddit Ansel. authorit. &
 Vasquez etiam Rupertii scribentium, Beatam Vir-
 ginem esse in peccato originali conceptam, ei-
 dem Bellar. sequens Scot. d. 3. occurrit dicens, quod
 duplex est cōceptio, feminis, & fetus cum anima-
 tur in vtero, seu, ut dicit Scot. duplex est concep-
 tio, seminum, & naturarum, prima admittitur in
 Virgine à Patribus (aiunt) cum primigenia labe,
 secunda autem negatur, vnde etiam secundum
 conceptionem feminis, ait Anselmus de conceptu
 virginali cap. 7. illud intelligi, In iniquitatibus, &
 in peccatis concipi potest homo, intelligi, non quod in
 semine sit immunditia peccati, aut peccatū siue ini-
 quitas, sed quia in ipso semine, & ipsa cōceptione,
 qua incipit homo esse, incipit necessitas, ut cum
 habeat animam rationalem, habeat peccati im-
 munditiam, quæ non est aliud, quam peccatum, &
 iniquitas, & hoc est sub alijs verbis alij dicunt
 B. Virginem contraxisse peccatum originale ra-
 dicaliter non autem formaliter, & sic ad omnia
 loca Patribus adducta rationabiliter satis respon-
 dent isti athletæ fidei ad obstruendum hæretico-
 rum os loquentium iniqua, chorum Patrum infimulanti-
 um. Respondent quoque alij recentio-
 res cum dicitur à PP. B. Virginem in peccato
 conceptam, peccatum acceptum esse in lata signi-
 ficatione pro carnali delectatione, vel concupi-
 scētia, quæ peccatū dicitur, quia ex peccato est, &
 ad peccatum inclinat ex Concil. Trid. & signan-
 ter respondent Anselmo lib. de concep. virg. sic
 esse intelligendum.

Alij similiter, cum legunt B. Virginem fuisse
 præpurgatam distinguunt de duplici purgatione,
 vna emundatiua culpæ, alia quæ mentem in vnum
 colligit, & à multitudine sustollit, secundum quā
 etiam Angeli purgari dicuntur, ex doctrina S.
 Dionysij, cuius distinctionis meminit S. D. 3. par.
 2. 7. art. 3. & sic respondent ad authorit. Damasc.
 in serm. de Assumpt. B. Mariæ.

Alij concordare putant Patres, etiā si rigorosè
 loquerentur, dicendo in instanti primo naturæ
 contraxisse B. Virginem labem primigeniam, in
 secundo (quod correspondet instanti temporis
 cū anima infusa est) præseruantē gratiam accepisse,
 exemplum dant de peccatore contrito, in quo
 ante omnē actum contritionis præcedit gratia ius-
 tificans, per quam intelligitur Dei amicus, & pec-
 cati macula per infusionem gratiæ intelligitur
 ablata: in posteriori verò signo rationis (cum eli-
 cit actum contritionis, quo Deo satisfacit) inæqua-
 litas aufertur, & iniuria Dei, quæ solū radicaliter,
 in infusione gratiæ (præcedente in signo naturæ
 actū contritionis) remissa cōcipiebatur, ita in pro-
 positō, aiunt, in primo instāti naturæ filia iræ con-
 cipiebatur B. Virgo, sed per gratiæ infusionē, præ-
 servatiuam in alio instante naturæ, correspondēte
 instanti reali temporis culpæ remissio intelle-
 cta est, quæ radicaliter in gratiæ infusione conti-
 neba-

nebatur. Clarius, & apertius dicunt B. Virginem in instanti conceptionis accepisse gratiam præservantem formaliter, emundativam vero virtualiter, scilicet si reperisset quidquam expiandum.

Sed si adhuc vrgeretur ad Patrum auctoritatem eludendam, ab hostibus Ecclesiæ, nolentibus has distinctiones, vt probabiles, etsi sapientum Doctorem Catholicorum admittere. Respondetur iterum (in obsequium Ecclesiæ, iustus enim debet esse campus Hæreticis respondendi ex Sanctorum documentis præsertim Augustini primo super Genes. in fine: & sic possumus PP. conciliare, & omnibus his vijs, hæreticis occurrere Catholicè.)

Primo, quod adhuc admisso, & non concessio (de quo non est huius loci, nec temporis disputatio servantes decreta Apostolicæ Sedis) SS. Patres pro affirmatiua sententia stare; plurium Sanctorum auctoritas alijs paucioribus reclamantibus firma, argumenta Theologo præstare non valet ex documentis Theologicis: adducuntur autem à defensoribus sententiæ piæ multi alij Patres, vt à Bellarmino, Canisio, & alijs, de quibus (cum adhuc tam pro hac, vel illa sententia non sit ab Ecclesia discussum, cuius sententiæ Patres faueant) non est certò exploratum, de Patrum consensu, suspendente Ecclesia iudicium suum, nec etiam (sicuti factum est in definitionibus alijs) adhuc finem hinc inde lecta testimonia, & ponderata ad finem iudicij: quare nullum argumentum firmum quoad nos, id est quoad Catholicos desumitur ex his testimonijs, etsi secundum se testimonij firmitatem roburque inconcussum semper habuisse demonstraretur à posteriori, quando in iudicio Ecclesiastico de numero, & pondere, & qualitate Patrum, facta collatione, & discussione, constaret. Interim cum non possit vllus piam sententiam erroris insinulare, neque oppositam; non potest dici tutò Patrum sententias certò, & apertè, id est quoad oēs Catholicos, p hac, vel opposita sententia stare firmumque argumentum Theologo subministrare; an autem etiam hæc, vel illa probabiliter adducatur, non est præsentis temporis controuertere, sed Ecclesiæ decretis omnino parendum est.

Vel dicendum secundo, quod etiam si integer Sanctorum Chorus adduceretur, cum controuersia ista non sit ex numero earum questionum, quæ ad fidem pertinent, nõ facerent pòdus (quod docuerat Canus) Testem producimus Leryensem sic dicentem cap. 39. *Antiqua (ait) Sanctorum Patrum consensio, non in omnibus diuine legis questionibus, sed solum in fidei regula magno nobis studio est inuestiganda, & sequenda, & infra (id est Sanctus dicit) Patribus ea lege credendum est, vt quicquid, vel omnes, vel plures vno eodemque sensu, manifestè, frequenter, perseueranter, accipièdo, tenendo, tradendo firmauerint, id pro indubitato certo, ratoque habeatur, non est autem tanquam certum, & exploratum, & per Ecclesiam discussum, an Patres traditionem Apostolicam in hoc posteris tradiderint. Vel tandem 3. dicendum, si antiqua traditio re vera (de quo non certò constat) contineretur in dictis horum, vel illorum Sanctorum, satis esse conseruari in Patrum monu-*

mentis, vt si quandoque Ecclesia expedire iudicaret hanc controuersiam definire, sint præsto Sanctorum documenta, vt in consimilibus causis, factum est. Nunc autem quia Ecclesia suam interposuit auctoritatem, non possumus dicere hæc duo compossibilia esse, nempe nunc esse omnium Patrum firmam sententiam pro hac, vel illa parte controuersie prædictæ, eamque notissimam secundum se, & quoad nos sine vlla ambiguitate, & controuersia; & Ecclesiam non idem sentire, cum fides Ecclesiæ sit ipsemet Patrum consensus. Nec potest vnquam stare, vt sit certum omnes Patres secundum se, & quoad nos còstanter hanc, vel illam sententiam tueri, & Ecclesiam oppositum eius, quod exploratè est, & sine ambiguitate à Patribus receptum, definituram. Si hostibus Ecclesiæ occurrimus, & Catholicos Doctores admonemus, vt in hac materia decretis Ecclesiæ, Sixti IV. Conc. Triden. Paul. V. & Gregorij Decimi quinti pareant, vt modestos filios Catholicos decet, & ne ob priuatas rixas communem, & publicam defensionem relinquunt, neque sic sua ament, vt tãquam de fide obrudant, quod Ecclesia non dogma, sed opinionem expresse vocat, multum enim officeret pietati, si opiniones pro fide venditaremus, & hæreticis materiam ridendi, pijs la- chrimandi præberemus.

In summa ergo Hæreticis respondetur, vel glossando Sanctorum auctoritates, vt supra factum est. Vel dicendo non certò, & exploratè constare an hæc sit firma, & constans omnium Sanctorum sententia. Et quando esset concursus Sanctorum sententia, in similibus questionibus obscurissima Dei opera còcernentibus, fortasse, quia nescitur in quam partem propendeat eorum sensus, atque consensus, donec ab Ecclesia discutiatur, & fiat collatio, atq; decisio, nobis tunc irrefragabile argumentum non ministratur. Vnde August. 2. de pecc. originali cap. 23. ait. *Quis non sentiat in his, atque huiusmodi questionibus, suæ ad obscurissima opera Dei, suæ ad scripturarum abditissimas latebras pertinentibus, quas certo aliquo genere comprehendere ac definire difficile est, & multa ignorari, sine aliquo hæretici dogmatis crimine.* Et quando priuatis hominibus videretur desumi, quia non constat per Ecclesiæ iudicium de aperta, clara, firma, concordia, indubitabili, & nullas glossas admittente in hac re, Patrum sententia non erit quoad nos efficax testimonium. Quare Hæreticorum argumentum infirmum demonstratur, quod Patrum auctoritatem conueltere tentat, dū non de Patrum auctoritate, & còcordia questio sit inter Catholicos, nec esse possit sub pena perfidiæ, sed de PP. intelligentia, quæ à Catholica Ecclesia expectanda est, & à Domino interim postulanda, ad quam postulandam Timotheum Paulus inuitabat Apostolus dicens. *Intellige quæ dico, dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum, quod exponens Hil. XI. de Trinit. sic scripsit. Admonitio intelligendi, ex difficultate intelligentiæ est, per quam infirmitas sensus gratiam reuelationis meretur. Ergo si Timotheus Apostolico testimonio homo Dei, & legitimus Pauli, secundum fidem filius, vt intelligat, admonetur; quia ei Dominus intelligentiam in omnibus*

fit daturus: Nos quoque admoneri per Apostolum ad intelligentiam meminimus, scientes Dominum nobis intelligentiam omnium præstiturum, & ad reprimendum proprium iudicium, & philautiam subdit Hilarius. Et si forte humanæ conditionis errore præsumptum aliquid tenebimus, perfectum intelligentiæ per reuelationis gratiam, quæ per Ecclesiam sine errore innotesceret, hanc intelligentiam, vel illam PP. tribuendo, non recusamus, ne intellexisse aliquid semel suo sensu ad id valeat, ut pudeat rectius, aliquid demutando, sentire, & idem Hil. ibidem exponens illud Apost. ad Philipp. 3. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus, & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus reuelabit, ait, Non præiudicat sensus anterior Dei reuelationi, nam Apostolus nouit in quo sapiant, qui sapiunt perfecte: & ipsi qui aliter sapiunt reuelationem Dei, ut id quod perfectum est sapiant, expectat, & sequitur Hilarius ad nostrum propositum. Si qui ergo profundam hanc arcane scientiæ dispensationem aliter intellexerunt, & per nos imo, per Ecclesiam rectum aliquid, & probabile, imò certam intelligentiam præscribendo afferretur, non pudeat eos secundum Apostolum per reuelationem Dei, per Ecclesiam manifestatam, sapere perfecte, ne magis ament veritatem nescisse, quam oderint permanisse non veris: & subdit, quod Apostolus, eos qui aliter sapiunt, & quibus id Deus reuelauit, monet, eodem capitulo, in id festinare, in quo ingressi fuerunt, ut relicto primo ignorante sensu, secundum propositæ festinationis ingressum reuelationem perfectæ intelligentiæ consequatur. Hic est Catholicorum character ad vocem Ecclesiæ definientis, & Patrum intelligentiam tradentis, proprium sensum relinquere: Hæreticorum verò relicta Ecclesiæ norma proprio iudicio, quo se ab Ecclesia separauit pertinaciter adherere.

ARTICVLVS SECVNDVS.

An in omnibus diuinæ legis quæstiunculis, sit quoque PP. auctoritas irrefragabile medium.

Nouatorum Calumnie.

Raducunt nos Hæretici, quod quæstiones minimè ad fidem pertinentes, pro fidei quæstionibus venditemus, si vnus, vel alterius Patris sententiam sequamur, vel etsi eosdè nec in omnibus equaliter defedamus. sic expressè Lutherus agens de Purgatorio in commentario in Gen. capitulo 42. tomo quarto fol. 114. ex Kircherio fol. 844 ait. *Quod si Augustinus, aut alij ex Patribus aliter sentiunt, sciamus eos legendos cum iudicio, nec articulos fidei ex Patrum dictis, & sentiatis faciendos, sicuti super-*

rioribus sæculis ea dementia horribiles tenebræ in Ecclesiam inuectæ sunt. Hæc ille, ac si in vno vnus, vel alterius Patris sententiæ, fidem orthodoxam fundemus, vel fundari posse doceamus, vel in omnibus diuinæ legis quæstiunculis Patrum auctoritatem sequamur. Eandem calumniam astruit Kemnitius apud Andradam de peccato originis, aduersus Tridentinos Patres, quod (vt somniat) contra sensum Patrum exceperint Beata Virginem à primigenia labe, ac si in omnibus diuinæ legis quæstionibus ad fidem non pertinentibus à Patribus firmum duceretur argumentum, de quarum numero (vt supra dixit Cano, & habetur in bulla super specula Pij V, existit quæstio de conceptione B. M. quantum ad præseruationem, vel emaculationem. Epistolam legem Greg. XV. ad Regem Cath. quæ est in legatione Episcopi de Carthag. Sed, vt istorum calumniæ retundantur, quibus aliquibus sciolis videri potest absque delectu rerum, & quæstionum indiscriminatim Patribus inhærendum, eodem certitudinis gradu, ne uel malè Catholici audiant apud aduersarios, quæstio ista mota est, vt magis elucescat auctoritas Sanctorum, & fidei nostræ fundamenta patefiant.

Oppositiones pro parte affirmatiua.

Arguitur primo, quod sic. Quia ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem: sed finis scripturæ, quæ est à Spiritu sancto, est eruditio hominum, quæ ex scripturis non potest haberi, nisi per expositiones Sanctorum, ergo expositiones Sanctorum sunt à Spiritu sancto, in quibuscumque legis quæstionibus.

Secundo, quia, vt arguit Augustinus epist. 8. ad Hieronym. tom. 2. si in scriptura canonica, vel minima falsitas deprehenderetur, periret fidei nostra auctoritas, pereunte auctoritate scriptorum canonicorum. Ergo si, vel minimus error deprehenditur, in scriptis Sanctorum, funditus tota Patrum, & Sanctorum peribit auctoritas. Consequentia patet à paritate rationis.

Tertio, quia difficile possunt assignari regulæ, quando Patres loquuntur de publico dogmate, quando priuatum sensum tradunt: quando de quæstionibus ad fidem pertinentibus disserunt, quando de quæstiunculis diuinæ legis, cum & difficile quoque sit cognitu, quanam sit quæstio ad fidem pertinens, quæ verò impertinens. Ergo &c.

Quarto, quia etiam si admittatur hoc principium: solum in diuinæ legis quæstiunculis auctoritatem Patrum non habere robur, tunc aduersarijs adaptamus viam eludendi omnia dogmata: dicent enim Patrum auctoritates, quæ adducuntur de sacrificio, de purgatorio, de præsentia Christi in Eucharistia, &c. ostendere consensum non de fundamento fidei, sed de paleis, & stipulis, non de substantia fidei, nempe de articulis, sed circumstantijs, non de substantialibus, sed accidentalijs: non in quæstionibus fidei, sed eiusdem quæstiunculis Patres esse locutos.

Argumenta in contrarium pro-orthodoxis.

Sed contra est authoritas Augustini epist. 48. dicentis de scriptoribus Ecclesiasticis, quod non sic leguntur tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicuti forte aliter saperent quam veritas postulet. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo Philipp. 3. accipere. Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus reuelauit, vobis.

Ex epist. 111. ad Fortunatianum, ubi tractasset questionem illam de videndo Deo, an hoc sit intelligendum de visione mentis, vel oculis corporalibus, non in se, sed in suo effectu, quomodo charitas oculis corporalibus aliquando videbitur, tenendo primam sententiam, Ambrosium, Hieronymum, Athanasium, Nazianzenum Ambrosium adducit, & mox subdit. *Hæc omnia de litteris eorum, & Latinorum, & Græcorum, qui priores nobis in Catholica Ecclesia viuentes, eloquia sancta tractauerunt, ideo commemoranda sunt, ut sciat frater, si quid aliter, quam iste sentit, deposita dissensionis amaritudine, & fraternæ charitatis suauitate seruata, atque in integrum restituta, diligenti, & tranquilla consideratione querendum, vel discendum, vel docendum, & causam assignans subdit. Neque enim quomodolibet disputationes quamuis Catholicorum, & laudatorum hominum, velut canonicas scripturas habere debemus, ut nobis non liceat salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte inueniremus, quod aliter senserint quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. Qualis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum. Sed Patrum inrelligentia (rem fidei recensendo) quantum pondus auctoritatis habeat ostendit, dicens. Denique in his omnibus, quæ de opusculis Sanctorum, atque Doctorum commemoravi, Ambrosij, Hieronymi, Athanasij, Gregorij, & si qua aliorum talia legere potui, quæ commemorare longum putavi Deum non esse corpus, nec formæ humanæ habere membra, nec eum esse per locorum spacia diuisibilem, & esse naturam incommutabiliter inuisibilem, nec per eandem naturam, atque substantiam, sed assumpta visibili specie, sicut voluit apparuisse quibus apparuit, quando per corporis in scripturis sanctis visus esse narratur, in adiutorio Dei inconcussè credo, & quantum ipse donat intelligo. Vbi clarè apparet non semper in quacunque scripturæ expositione Patrum sententias sequendas, sed solum in fidei dogmate. hæc ex mente Augustini.*

S. Hieronymus, quantam vim habeant Patrum commentaria, edendo, vel dogmaticè differendo, apertè declarat his verbis, in Apol. 1. aduersus Ruffin. *Commentarijs quid opus habent? aliena dicta differunt, quæ obscurius scripta sunt plano sermone manifestant, multorum sententias replicant, & dicunt: hunc locum quidam sic edisserunt, alij sic interpretantur, illi sensum suum, & intelligentiam his testimonijs, & hac nituntur ratione firmare, ut prudens lector cum diuersas explanationes legerit, & multorum, vel probanda, vel im-*

probanda didicerit, ut dicat, quid verius sit, & quasi bonus trapezita adulterinæ monetæ pecuniam repobet.

S. Thomas, quodlib. 12. art. 27. *Hoc tamen tenendum est quicquid in Sacra scriptura continetur verum est, alias qui contra hoc sentiret, esset hæreticus: expositores autem in alijs quæ non sunt fidei multa ex suo sensu dixerunt, & ideo in his poterant errare: tamen dicta expositorum necessitatem non inducunt, quod necesse sit eis credere, sed solum scriptura canonica, quæ in veteri, & in nouo testamento est. Quæ doctrina non nisi ad priuatas Patrum sententias, vel ad concordem omnium, sed non in fidei dogmate referri potest, cum alias concordem sententiam Patrum tanquam infallibilem idem Sanctus Doct. recipiat, ut supra dictum est.*

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

Non in omnibus questiunculis diuinæ legis, Patrum auctoritas inconcussam habet auctoritatem.

Respando, dicendum sicut dicit Lerinensis lib. contra prophan. voc. nouitates cap. 39. quod antiqua Sanctorum Patrum consensio, *Non in omnibus diuinæ legis questiunculis, sed solum certè præcipue in fidei regula, magno nobis studio & inuestiganda, & sequenda.* Cuius ratio inde accipi potest.

Primo, quia gratia gratis data interpretationis sermonum, in ordine ad fidem datur; ergo principaliter, & infallibiliter, quæ necessaria sunt ad salutem respicit, non illa occulta, et difficiliora quæ sine salutis discrimine contingit ignorare. Congruum ergo fuit, ut solum in retam necessaria (ne paruulorum nutaret fides) auctoritas illa firma esset, quæ ex concordia Patrum testimonio (qui dono diuino illustrati sunt) trahitur, & ad donum prophetiæ reducitur à S. Thoma 2. 2. q. 176. art. ult. ad 4. similiter, & in tradendo regulam fidei (quæ ad salutem quoque necessaria est) cum falli concordat non possint, ex eo genere, quod publicam omnium fidem concernit, pariter necesse fuit trahi firmissimum argumentum. Unde Apostolus distinguens priuatas Doctorum intelligentias à communibus, expressè dicit, quod in illis aberrare contingit, in istis minime Philipp. 3. *Qui ergo perfecti sumus. i. Doctores, & pastores Ecclesiarum, hoc sentiamus.* Et quia poterat error accidere in nonnullis, ut à vero aberrarent, subiunxit, & *si quid aliter sapitis. i. si hallucinari, & aberrare contingit, vel à publica fide per ignorantiam recedendo, vel in difficilioribus ad metâ non pertingendo, & hoc vobis Deus reuelabit, & mox subdit veruntamen ad id, quod peruenimus, ut idem sapiamus, in eadem permaneamus regula. i. etiam si in difficilioribus, & ambiguis interdum aberrando aliter sapiamus, in fidei regula permaneamus, ubi aberrare omnes magistros Ecclesiarum non contingit.*

Secundo, ut appareat Pastores Ecclesiarum duplicem rationem induere, personæ, & officij: & personaliter vnumquemque errare posse: in munere autem ministerij, & officij, ad quod destinati sunt, à Spiritu sancto dirigi, cum scilicet in unitate fidei concordant. vnde S. Augustinus primam rationem considerans 2. de Bapt. cap. 5. ait *homines sumus. Vnde aliquid aliter sapere quam res se habet humana tentatio est. Nimis amando sententiam suam ad schismatis, vel hæresis sacrilegium peruenire diabolica præsumptio est. In nullo aliter sapere, quam res se habet angelica perfectio est.* Secundam rationem considerans lib. 3. contra Iulianum Pelag. cap. 17. tanquam impiam, vocem confutat eam Pelagianorum assertionem, dicentium Manichæos (sic enim catholicos appellabant) *Corrupisse Ecclesiam per sanctos antecessores Dei, memorabilesque Doctores Irenæum, Cyprianum, Rheticium; Ecclesiam, & sanctos errasse, traducendo; Christi, & Ecclesia viscera infamando.* Sed egregie aduersus hanc calumniam inuehitur in eisdem Pelagianos, dicens non habere contra *vetustam pulchritudinem Særæ quid nouitia deformitas mentiatur, ut tot Episcoporum gloriosorum, Catholicorum in tanta suarum sententiarum manifestatione, consensum criminetur.*

Tertio, ut ex hoc discernatur autoritas Patrum à scriptoribus canonicis: nam scripturis sanctis, nec in minimo, apice refragari licet: vnde August. epist. 48. ad Vincentium, ait: *Hoc autem genus litterarum ab auctoritate canonica distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicuti forte aliter sapuerint quam veritas postulat.*

Quarto, ut exercendorum ingeniorum cum salubri occupatione daretur occasio, & pruritus curiositatis ex inuestigatione inutilium sedaretur, & liberis habenas haberet ingenium in rebus non concernentibus fidem; ut inquirendi impune percurreret, quod aliàs in rebus fidei captiuatur, & terminis fidei orthodoxæ continetur. Vnde idem Augustinus. *Itaque in eis (nempe Patribus) si qua forte propterea dissonare videntur à vero, quia non ut dicta sunt intelliguntur: tamen ibi liberum habet lector iudicium, quo vel approbet quod placuerit, vel improbet quod offenderit, & ideo cuncta huiusmodi, nisi vel certa ratione, vel ex illa canonica auctoritate defendantur, si cui displicuerit, aut videre noluerit, non reprehenditur.* Liberum ergo est unicuique, cum priuatus sensus, & priuata intelligentia traditur à Patribus, si meliora occurrant, contra sentire, & de quæstionculis ad fidem non pertinentibus liberum habere iudicium.

Solutio Oppositionum.

AD Primam, finis expositionis sacræ Scripturæ est eruditio. Sed principaliter eruditio contingit per fidei doctrinam: secundario per subtilitates quasdam, quæ non sunt necessariae ad salutem; sed cedunt in decorem sacræ doctrinæ. Vnde dicit Dominus. Esai. 48. *Ego Deus docens te utilia, non dicit subtilia.* Quare quæ dantur

ad utilitatem gratiæ gratis datæ, ad manifestationem doctrinæ fidei dantur infallibiliter: in cæteris verò quæ ad fidem non pertinent, si aberrare aliquem Patrum contingat, tunc non ex spiritu Dei loqui, sed proprio, libere profitemur.

Ad secundam dicit Augustinus 11. contra Faustum cap. 5. quod *scriptura tanquam in Sede quadam sublimiter constituta est, cui seruiat omnis pius, & fidelis intellectus. Ibi si quid velut absurdum nouerit, non licet dicere auctor huius libri non tenuit veritatem &c. in opusculis autem posteriorum, quæ libris innumerabilibus continentur, sed nullo modo illi sacratissimæ canonicarum scripturarum excellentiæ eoqueantur, etiam in quibuscumque eorum inuenitur eadem veritas, longe tamen est impar auctoritas: subiungit autem modum, quomodo reperiatur veritas in horum opusculis, aliter quam in scriptura. In his enim tantum constat de veritate, in quantum certa ratione, vel auctoritate canonica demonstrantur, vel consensum Ecclesiæ exprimunt; sed liberum est in cæteris contra sentire, vel eos refutare, ut dictum est: In illa verò canonica eminentia sacrarum litterarum, etiam si unus Propheta, seu Apostolus, aut Euangelista aliquid in suis litteris posuisset ipsa canonis confirmatione declaratur, non licet dubitare quod verum sit; alioquin nulla erit pagina, qua humane imperitiæ regatur infirmitas, si librorum saluberrima auctoritas, aut contempta penitus aboletur, aut interminata confunditur. Quare non cum hac limitatione, sed simpliciter accipienda sunt omnia verba scripturæ. Patrum verò auctoritas cum conditione in priuatis eorum sententijs accipienda, id est si ex scripturis demonstrent, vel sensum exprimant Ecclesiæ: vnde propterea dicit Augustinus, quod *Libri non præcipiendi auctoritate, sicut sit in scriptura, sed proficiendi exercitatione scribuntur à nobis.* Inter hos enim sumus, quibus idem Apostolus Philipp. 3. dicit, *& si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus reuelabit.* Hoc ergo genus litterarum, non cum credendi necessitate, sed cum iudicandi libertate legendum est. Dixi in priuatis eorum sententijs, nam quando sunt testes traditionis, vel communem consensum exprimunt, incunctum tunc robur auctoritatis obtinent.*

Ad tertiam respondetur, quando Patres suum sensum exprimunt, quædo Ecclesiæ referunt sensum, dicitur inferius. Nunc solum assignandæ sunt regulæ ad sciendum, quæ sunt quæstionculæ diuinæ legis ad fidem impertinentes, quæ verò ad fidem pertinentes.

Prima regula, illa est quæstioncula impertinens ad fidem in qua (ut ait August. 2. de peccat. orig. contra Pelagium, & Cælestium cap. 23.) *salua fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur quid verum sit, & sententia definitiua suspenditur, aut aliter quam est humana, & infirma suspitione cõcipitur, veluti subdit Augustinus (de multis quæstionculis exemplificans) Cum queritur ubi sit nunc Helias, vel Enoch, an ibi, an alicubi alibi, quos tamen non dubitamus in quibus nati sunt corporibus viuere. Vel cum queritur utrum in corpore, an extra corpus, in tertium cælum sit raptus Apostolus: quamquam sit imprudens inquisitio id scire volens*

tium, quod se ille, cui hoc præstitum est, salua utiq; fide, nescire testatur. Vel quot sint cæli, in quorum tertium se raptum esse commemorat. Vel utrum elementa mundi huius conspicabilis quatuor, an plura sint. Quid faciat solem, lunamue deficere, his defectibus, quod prædicere Astrologi certa temporum dinumeratione consueverunt. Cur antiqui homines tam diu vixerint quam sancta Scriptura testatur, & utrum proportionem longioris ætatis filios gignere ceperint. Vbi potuerit Athusalem viuere, qui in Arca non fuit, qui sicut plerisque in codicibus, & Græcis, & Latinis numerantur anni, reperitur superuixisse diluuiio: vel utrum paucioribus, qui inueniuntur, potius credendum sit, in quibus ita est numerus conscriptus annorum, ut ante diluuium defunctus fuisse monstretur? hæc ille.

Secunda Regula. Illæ quæstiones etiam minimè pertinent ad fidem quæ obscurissima opera Dei, vel scripturarum abditissimas latebras concernunt. Hanc insinuat Augustinus loco citato, ubi ait post supernus allegata verba. *Quis enim non sentiat in his, atque huiusmodi varijs, & innumerabilibus quæstionibus, siue ad obscurissima opera Dei, siue ad scripturarum abditissimas latebras pertinentibus, quas certo aliquo genere complecti, ac definire difficile est, & multa ignorari salua Christiana fide, ut alicubi errare sine aliquo hæretici dogmatis crimine.* huius regulæ ratio est: nam cum fidei regula certa esse debeat, non possunt ex incerta cognitione diuinæ voluntatis (cuius nullus est consiliarius) vel potestatis (quam nullus valet comprehendere) aut Diuini Verbi intelligentia, Doctores & Patres certò aliquid definire. exempla huiusmodi essent. Quomodo animæ crucientur ab igne Inferni, vel Purgatorij. Quomodo sacramenta eleuentur, an per qualitatem illis impressam, an ex sola extrinseca elementi ad Deum subordinatione, & his similia, & quantum attinet ad scripturarum obscurissimos sensus innumera proferri possunt exempla. Sed nihil aliud esset, quam hic librorum præsertim prophetorum non minimam partem transcribere.

Secunda Regula. Illæ quæstiones, quæ non communem legem, sed priuilegium in sui patrocinium afferunt, non pertinent ad fidem: eiusmodi est illa quæstio, an Moyses, vel Paulus viderint Deum per essentiam, an Beata Virgo contraxerit peccatum originale, ex Bulla Pij V. super specula, ubi dicitur non pertinere ad eas quæstiones fidei de quibus dicitur, *Corde creditur ad iustitiam ore autem fit confessio ad salutem.* An omnes, qui reperiuntur viui in die iudicij, nulla interueniente mora, viui iudicandi sint, an vero morientur. & primam quidem opinionem refert S. Thom. 2. ad Corin. cap. 1. lect. 9. fuisse aliquorum Patrum, & qui illam tenuerunt hanc lectionem sequuti sunt: *Omnes quidem non dormiemus, sed omnes immutabimur, ubi nos legimus, Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur, & utraque lectio ab Ecclesiasticis viris olim admissa est.* lege de hac S. Hieronymum Epist. ad Miner. & Alexand. Verum post vulgatæ approbationem factam in Concil. Trid. posterior est retinenda: vnde quod omnes morientur, verior, atque securior sententia

adiudicatur. Quare absque hæsitacione tenenda est. Rursus an Patres illi, qui surrexerunt cum Christo, quorum monumeta in Passione eiusdem aperta sunt, surrexerunt iterum morituri, ut voluit August. Epist. ad Euodium, an verò talis illis fuerit præstita resurrectio, qualis nobis in fine promittitur, ut alij voluerunt apud eundem: Item & illa, quam de perfectione contra Celestium lib. de perfectione iustitiæ posuit Augustinus, an excepto capite nostro sui corporis Salvatore asseri possit, vel fuisse, vel esse in hac vita aliquos homines iustos sine aliqua peccato, de qua quæstione hoc dicit Augustinus: *non nimis existimo reluctandum:* scio enim quibusdam esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quanquam nec defendere valeam, Sed in his multis huiusmodi aduerte, quod si infidelitatem quis non incurreret propter authoritatem S. Augustini, temeritatem posset incurrere, si passim hæc priuilegia vnicuique sine sufficienti auctoritate, vel ratione quis vellet tribuere, ut si quis dicere vellet, aliquem præter Moysen, & Paulum vidisse Deum per essentiam, vel quod alijs præter Virginem sit concessum quod sit immunis à peccato veniali, ut notat Medina 3. par. q. 28. art. 6.

Quarta regula. Illæ etiam sunt quæstiunculæ legis ad fidem impertinentes, ex quibus ex vulgari opinione, vel ex aliorum Doctorum sententia minimè tamen fundata ratione, aliqui d'asserunt: huiusmodi sunt aliquæ, de quibus fuit cōsultus S. Thomas, ut apparet opusc. 12. d. sex articulis, v.g. an Stella quæ magis apparuit, habuerit figuram crucis. Secunda an habuerit figuram hominis. Tertia an habuerit figuram crucifixi, sicut quædam similia narrat Chrysostomus super Matth. non quasi asserendo, sed potius quasi ab alijs dictata recitando. Et rursus, an ex quo Simeon dixit Beatæ Virgini, *tuam ipsius animam pertransibit gladius*, quolibet die naturali vsque ad Resurrectionem Christi, septies illud dictum recoleret pia Virgo; cum dolore vehementi. Quibus quæstionibus respondet S. Thomas, *quod hæc omnia eadem facilitate conueniuntur, quæ dicuntur, cum nulla sint auctoritate iussula.* Huiusmodi est etiam illa quæstio, an Adam sit sepultus in Golgotha, qui est Caluarie locus (sicut quidam apud Hieronymum super 27. Matt. cap. dixerunt) qui ideo sic vocatur, quia ibi antiqui hominis conditum est caput: quam sententiam fauorabilem interpretationem S. Thomas dicit, *mulcentem aures populi, non tamen veram.* Lege illum 3. par. quæst. 47. art. 10.

Quinta regula. Si aliquæ quæstiones sint, quæ minimè ad pietatis doctrinam spectant, sed magis Philosophorum dogmata concernunt, ita ut earum decisio petenda sit ex ratione naturali, quantumvis misceantur eis, quæ per reuelationem decidi possint, tunc tales quæstiones nequaquam ad fidem attinent. exemplum est an saltem æquiuocè cœlum sit animatum, de quo nihil ad fidem refert, ait S. Thomas 2. contra gentes cap. 70. asserere siue sic, siue aliter dicatur, sicut etiam prius docuerat S. August. in Enchiridion. cap. 58. nam licet de eis multa in scripturis sacris cognoscamus, ut quod sint plures &c. tamen huius quæstionis decisio

cisio ex scriptura, & regula fidei non habetur, sed ex rationibus naturalibus petenda est. Huiusmodi sunt multæ quæstiones, de quibus consultus fuit S. Thomas à Ioanne Vercellensi Magistro Generali Ordinis Prædicatorum, vt apparet in opus. 20. v3. an Deus moueat immediatè aliquod corpus, an Angeli sint motores corporum cælestium, an infallibiliter sit probatum, Angelos esse motores cælestium corporum, An Angeli mouentes orbes sint de numero virtutum. In his autem qq. si Patres aberrant, nullum est fide præiudicium, quare quod dicit Basiliius ho. 3. in exam. de firmamento, niue, cælorum numero, & hom. 4. de proprietatibus aquæ, & ignis; & hom. 6. de luce primo creata, de distinctione rerum ex nostra ratiocinatione; item de astris firmamenti, & ho. 7. de anima arborum, & hom. 8. de vulturbus, cum res istæ sint ad Philosophiam pertinentes, etiam si à placito Philosophorum Basiliius deuiauerit, Patrum ex hoc non infirmatur autoritas.

Sexta regula, & si ex Theologia sit petenda, decisio quæstionum earum, quarum assertio, vel negatio nihil officit pietati, & scripturæ veritati, & ecclesiasticæ doctrinæ nõ contradicit, adhuc tales quæstiones essent impertinentes ad fidem. Huiusmodi est illa. An informitas materiæ tempore etiam præcesserit formationem ipsius, vt voluisse videntur Ambrosius, Basiliius, Chrysostomus, an solum origine naturæ, vt dixit Augustinus. An dies, quibus formatum est vniuersum sit vnus dies septemplexiter representatus, vt voluit Augustinus, an verò fuerint septem dies diuersi, vt volunt alij Sancti.

Septima regula, ad quæstiunculas legis pertinent illæ, quæ supposita veritate, & substantiæ rei, quæ in scripturis manifestatur, circumstantiæ tamen, quia ex scripturis, & traditione certo haberi non possunt, inuestigantur: huiusmodi est illa quæstio, supposito, quod Paradisus sit locus corporeus, & ad orientalem plagam positus, quæritur, vbi nam sit paradisus, in qua parte orientis. Item supposita veritate fidei, quod baptisma nouæ legis sacramentum sit institutum à Christo, quæstio ad fidem impertinens erit, quando fuit institutum, an Ioan. 6. vbi discipuli Christi Domini baptizabant, an Matt. ultimo cum dicitur. *Euntes docete, &c. baptizantes, &c.* similiter de de sacramento extremæ vnctionis an fuit tunc institutum cum ex Christi mandato Apostoli vngebant Oleo multos egros, & sanabantur, vt dicitur Marc. 6. an verò post eius passionem. Item de Matrimonio, an cum nuptijs interfuit matrimonij contractus sit eleuatus ad rationem sacramenti; an autem cum dictum est à Christo Domino. *Quod Deus coniunxit homo non separet, &c.*

Vltima regula. Ad quæstiunculas eiusmodi reducantur illæ, quæ circa temporum supputationes, & genealogias versantur, vbi non constat de scripturæ, vel traditionis testimonio, vt passim dere est in doctoribus, & expositoribus, in quibus contraria sentire reperiuntur circa huiusmodi.

His quæstionibus legis e regione opponuntur quæstiones illæ, quæ ad fidem pertinent: illæ autem sunt, quæ ex regula fidei, scriptura, scilicet, & traditione, vel ex eis, quæ cum scriptura, & tra-

ditione indiuiduo nexu sunt coniuncta, terminari possunt: omnes autem, quæ ex huiusmodi terminari nequeunt, ad quæstiunculas pertinent, quæ ergo ex fidei regula terminari possunt tunc (cum iam ad fidei quæstiones pertinent) Patrum consensum debemus sequi, vt supra dictum est, sub perfidiæ pœna, in cæteris liberum est, eorum sententijs meliori ratione, vel autoritate reperta cum modestia refragari.

Ad quartam respondetur per ea, quæ dicta sunt, illa omnia controuersa capita (quicquid moderni blatterent hæretici) tenendo, firmando constanter, perseveranter tradita sunt à Patribus, ad fidem attinere: & illa distinctio dolose inuenta est ab hæreticis, vt fidem catholicam ad solam scripturam, & symbolum fidei credendum coarctet, & traditiones apostolicas eliminèt, de qua re infra cū de Ecclesia disputabitur sermo redibit.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quorum Patrum sententiæ sint recipiendæ; Et an omnes Patres sibi semper, & æqualem in omnibus vendicet auctoritatem, ut si unus uel eorum alter à vera fide aberrarit, tota eorum auctoritas corruat.

Positio Nouatorum.

Vm ex testimonio Patrum sua dogmata infirmari videat Nouatores, et eorum auctoritate, qui postmodum lapsi sunt, vel hæreticorum patrociniũ susceperunt, quantum sint testes antiquæ traditionis, penitus ex hominum memoria delere satagerunt, sic cum Tertullianus adducitur pro sacrificio, & huiusmodi, passim conclamatur à Magdeburgensibus delirare, & Melanthon. comm. in 24. ad Roman. illum dicit. *Ridiculè argumentari, ludere de Regno Sanctorum, ludicra deliramenta in Ecclesiam inuehere, durissimè declamitare, de consuetudine habenda pro lege, vt confirmaret ingentes errores: quapropter eius enarrationes, & disputationes non recipiendas esse.* Hæc ille.

Origenem verò Tilmannus Heshufius vocat hominem nullius iudicij, Origenes, ait, homo doctus immens laboris; admiranda diligentia, verum nullius iudicij, quod ad verum intellectum sacramentorum litterarum attinet, & paulò post rixosam Pauli sententiã nõ absque insigni, & perniciose deprauatione exponit, nobilissima verò testimonia, quæ sunt fons omnis consolationis, non sine blasphemata inuenit. Beza in cap. 3. ad Rom. Origenem ait hominem fuisse, *selectum Diaboli organum*, &c. Sed, & Lutherus in colloquijs mensalibus cap. de Patribus Ecclesiæ, de singulis singillatim pronũcians scripsit. *In Hieronymi scriptis, ne verbum*

qui-

quidem de vera in Christum fide, vel religione orthodoxa invenitur Tertullianus superstitionem sapit. Tandem est quod Origenem anathematis reum iudicemus.

Sed alia via alij incedentes extrema non defuerunt, qui veterum quorundam auctoritate permoti, ipsorum errores pariter infectati sunt: nam exempli gratia, vbi Tertull. docuit, rebaptizandos hæreticos De Baptis. cap. 15. idem decrevit Synodus Caluinica Vapincens. 1603. idem docent quoque Anabaptistæ. Vbi Tertull. dixit, ibi esse Ecclesiam, vbi etiam sint tres Laici lib. de exhortat. castit. de velan. virgin. de anima cap. 9. in Laicis posuerunt Ecclesiam Laicocephali, & Magdeburgenses Ecclesiam ponunt in paucis. Origenes tandem impios saluandos docuit, idem dogmatizasse Anabaptistas scribit confessio Augustana. art. 17. Faustus Episcopus Rhegiensis, Cassianus, & alij Presbyteri Galliarum, qui viuo, & mortuo detrahebant Augustino, & si gratiam faterentur, in nobis tamen semina, esse & conatus, per quos nobis inchoantibus daretur gratia, fatebantur, ex Prosp. contra Collatorem, & alios; Melanthon de loc. communibus cap. de liber. arbitrio, dicebat hominem suis viribus se ad gratiam disponere, ac præparare posse, Semipelagianis exuuijs se induens.

Nostri verò temporibus non defuerunt, qui Faustum ab hæresi amicè excusare studuerunt, sicut, & quidam Cassianum; vnde & S. Prosperum tacite submordere visi sunt, qui librum contra Collatorem inscripsit, aut falsò S. Prosperi mëtem conati sunt interpretari. Sed hi non paruum patrocinium Semipelagianorum susceperunt. Vnde non rectè Lorinus Cassianum vocauit Doctorem magnum veritatis. Act. c. 9. Sed & sanctitatis titulo malè quoque eundem insigniuit Valentia 3. par. disp. 4. quæst. 1. pun. 4. nec rectè Molin. 1. par. q. 62. art. 2. defendit illam Cassiani propositionem, Angelos Apostatas amisisse beatitudinem quam habebant. Nescio etiam qua ratione observationes in Cassianum editæ sint absque nomine authoris, in quibus multa noxiæ, & periculosæ quædam Cassiani propositiones exponuntur, & beneuolè excusantur.

Pro parte affirmatiua.

ARguitur primo, nam in cap. Sancta Romana dist. 15. dicitur. opuscula Tertulliani Apochrypha, Origenis opera ibidem exploduntur. Item opuscula Cassiani Apochrypha, opuscula Fausti Rhegiensis Gallorum Apochrypha. ergo. Cõfirmatur quia de hominibus his, & similibus, ait Hormisdæ epistola ad Possessorem. *Neq; Faustum Gallum, neque quemquam quos in auctoritate Patrum nõ recipit examen Catholice Fidei, aut Ecclesiasticæ discipline, ambiguitatem possè gignere, aut religiosi præiudiciu generare.*

Secundò, ex Lerinensi contra Proph. vocum nouationes cap. 39. vbi ait. Quod non omnium Patrum sententiæ sunt accipiendæ, sed eorum qui in fide, & communione Catholica, sanctè, sapienter, constanter, viuentes, docentes, & perma-

nentes, vel mori pro Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt.

Tertiò, ex autoritate Hieronymi epistola ad Ctesiphontem, vbi demonstrat contra Pelagianos se non teneri testimonio authorum aliquorum, quos Pelagiani allegabant, quia erant suspectæ fidei, & hæretici: vnde veniens ad Euagrium, qui apathiam Stoicam statuebat, sic dicit, quod *Euagrius librum quoque scripsit de Monachis, multosque in eo enumerat, qui nunquam fuerunt, & quos fuisse Origenitas, & ab Episcopis damnatos esse non dubium est. Ammonium v3. & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque, & Isidorum: & multos alios, quos enumerare tedium est, & c. hac ille.*

Pro parte opposita.

Sed contra est primo, nam S. Cyprianus tanti faciebat lectionem Tertulliani, vt ne diem quidem sine tali lectione traderet, solitus Notario dicere (ex Hieronym. in catalogo) *Da magistrum per magistrum Tertullianum significans.* & idem Hieronymus ad Magnum Oratorem scribens, ait. *Tertulliano quid acutius? quid eruditius? denique in Apologetico libro, quem aduersus gentes conscripsit, cunctam sæculi disciplinam contineri dixit. Idem Hieronymus epist. ad Pammachium, & Oceanum, vult: inquit, aliquis laudare Origenem, laudet, vt laudo. Magnus vir ab infantia, vt verè martyris filius, & postea scripturas memoriæ tenuit, & in studio explanationis earum diebus desudauit, & noctibus: mille, & eo amplius tractatus, quos in Ecclesia locutus est, edidit, & c. quis nostrum potest tanta legere, quanta ille conscripsit? etiã in homil. super Cantic. scribit quod cum in cæteris reliquos vicit, in Canticis se ipsum vicit.*

Idem Hieronymus epist. 11. inter epist. August. de quodã loco Gal. 1. dicit. *Origenis commentaria secutus sum, & mox. prætermitto Didymum videntem meum, & Apollinarem Laodicenum de Ecclesia nuper egressum, & Alexandrum veterem hæreticum, Eusebium quoque Emisenum, & Theodorum? Heracleotem, qui & ipsi nonnullos super hac re commentarios reliquerunt, e quibus vel si pauca decerperem, fiet aliquid quod non penitus cõtemneretur.* Vbi apparet etiam S. Hieronymum multorum damnatorum testimonio fuisse vsu.

Faustus laudatur à Gênadio, & alijs quod scripserit librum, in quo, iuxta Patrum fidem, consubstantialitatem Spiritus sancti cum Patre, & Filio propugnari: etiam Cassiani collationes passim in manibus teruntur, & volutantur, earundemq; fuerunt viri sanctissimi studiosi, vt Benedictus, vt patet in reg. c. 42. Dominicus, ex Beluac. lib. 15. Histor. cap. 14. S. Thomas, vt in eorum vitis describitur, & Photius in Biblioth. num. 266. vtilissimas esse ijs, qui religiosam vitam inire cupiunt, apertè descripsit.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

PP. non equalis autoritas. Illorum magna qui ab Ecclesia non recesserunt. infirma eorum, in ijs, in quibus à fide deuiarunt.

Respondeo dicendū, sicut dicit Tertullianus lib. de præscript. c. 2. quod non ex personis fidem, sed personas ex fide metiri debemus, & ut dicit Lerinensis, non cum Doctoribus Ecclesiæ fidem deserere debemus, sed cum Ecclesia Doctores recipere, cap. 23. propterea autem Patrum autoritas interdum necessario suscipitur, quia sensus Ecclesiæ, & doctrina Ecclesiæ certò per ipsos, & indubiè exprimitur, vel interdū probabiliter, quia quandoque etiam aliquid vel ex scripturis, vel traditione probabiliter deducunt. Ergo quando aduersus Ecclesiæ sensum, & doctrinam aliquis Pater sentiret, tantum abest, ut vllum argumentū subministraretur, ut etiā scriptis quoque (suis probabilibus (quamvis olim in Catholica descriptis) detraheretur auctoritas, ut de Tertulliano scripsit Hieronymus. Cum ergo non omnium Patrum sit probata fides, aliqui enim, & si multa (in Ecclesia constituti) catholicè conscripserint, multa tamen opuscula, postea in hæresim lapsi, contra Ecclesiā descripserunt, ut Tertullianus, Origenes, Eusebius; aliqui verò in suspicionem hæreseos venerunt propter susceptum hæreticorum patrocinium, ut Faustus, & Cassianus, non omnium æqua pariter est auctoritas: illi namque auctoritatem obtinent, qui in eodem sensu, & in eadem sententia Ecclesiæ, in fide perseverarunt; illos autem, qui à tali communionē sententiæ, & fidei desciverunt, in eò, in quo desciverunt nullam sibi vindicare auctoritatem certum est; Non enim est Deus dissensionis, ait Apostolus, sed pacis, idest ut exponit Lerinensis cap. 40. non eius, qui à consentiente unitate defecerit, sed eorum, qui in consentiendi pace permanserint, sicut inquit in omnibus Ecclesijs Sanctorum doceo, idest Catholicorum, quæ adeo sanctæ sunt, quia in fidei communionē persistunt. Et ne quis forsitan prætermittis cæteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulò post ait, an à vobis inquit verbum Dei processit, aut in vos solos deuenit? Et hoc ne quasi perfunctoriè acciperetur adiecit: si quis inquit, Propheeta esse aut spiritualis, idest spiritualium rerum magister summo studio equalitatis, & unitatis cultor existat, ut scilicet, neque opinionēs suas cæteris præferat, & ab uniuersorum sensibus non recedat. cuius rei mandata, qui ignorat, inquit, idest aut nescita non discit, aut scita contemnit, ignorabitur, hoc est indignus habebitur, qui inter unitos fide, & exæquatos humilitate diuinitus respiciatur, &c. vel ignorabitur, ut nullam mereatur cognitionem, & approbationem. Quod si quædam, quæ ad fidem Catholicam pertinent, vel ad eius elucidationem faciunt, reperiantur, in his qui ab Ecclesia descivere, tunc ut dicit Hieronymus epist. ad Minerium, & Alex. opus est illud Apostoli libenter audire: omnia probare, quod bonum est retinere, & Saluatoris verba dicentis: esto te probati nummularij, ut si quis nummus adulter est, & figuram non habet, nec signatus est, moneta

publica, reprobetur: qui autem Christi faciem clare præfert lumine in cordis nostri marsupium recondatur, & concludit. meum propositum est antiquos legere, probare singula, retinere quæ bona sunt, & à fide catholica Ecclesiæ non recedere.

Ad argumenta pro parte affirmante.

AD primum, dicuntur opuscula Tertulliani Apochrypha quantum ad ea opuscula, quæ contra Ecclesiā texuit, v3. de pudicitia, de fuga in persecutione, de Monogamia, de ieiunijs aduersus Psychicos, &c. noluit autem Gelasius in cæteris nullo modo legi, sed quod publicè, & in templis non recitarentur, hæc enim indicat notio vocabuli Apochryphi, & decreti verba insinuant. Et ut rem à suo ordiamur principio, sciendum est contra fidem expressè scripsisse Tertullianum: ad Montani enim dogma declinauit: in decretum Romani Pontificis iubentis lapsos esse recipiendos, stylum acuit, etiam Catholicos in contemptum Psychicos appellans: & ideò à S. Zepherino Papa excommunicatus est; vnde de eo Hieronymus sic scripsit. Hic cum vsque ad mediam ætatem præbyter Ecclesiæ permanisset, inuidia postea, & contumelijs Clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani dogma delapsus, in multis nouæ prophetiæ meminit: specialiter autem aduersus Ecclesiā texuit volumina, De pudicitia, de persecutione, de ieiunijs, de Monogamia, de celsi libros sex, & septimum quem aduersum Apollonium composuit. eius omnes, & singulos errores diligentissimè Pamelius in notis ad Tertullianum animaduertit; necnon & paradoxa aliqua, quæ explicationem pati poterant, diligenter idem Pamelius annotauit. Certè lapsus tanti viri omnibus numeris absoluti spectaculum timoris extitit, ut nullus suo ingenio fidere, & non in se de donis Dei, sed in Deo gloriari addisceret. Eiusdem lapsum, quod magna fuerit in Ecclesia tentatio eleganter S. Vincentius Lerinensis cap. 24. deplorat his verbis, lectu dignis.

Sed & Tertulliani quoque eadem ratio est, nam sicut ille apud Græcos, (nempe Origenes) ita hic apud Latinos nostrorum omnium facile princeps iudicandus est. Quid enim in hoc viro doctius quid in diuinis, atque humanis rebus exercitatus? nempe omnem Philosophiam, & cunctas Philosophorū sectas, auctores, assertoresque sectarum, omnesque earum disciplinas, omnem historiarum, ac studiorum varietatem, mira quadam mentis capacitate, complexus est: ingenio verò nonne tam graui ac vehementi excelluit, ut nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruerit, aut pondere eliserit? Iam porro orationis sue laudes quis exequi valeat? quæ tanta nescio qua rationum necessitate conferta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit impellat, cuius quot pene verba, tot sententiæ sunt, quot sensus tot victoriæ. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Iudæi, Gentiles, Gnostici, cæterique, quorum ille blasphemias multis, ac magnis voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus euertit. Et tamen hic quoque post hæc omnia

nia, hic inquam Tertullianus Catholici dogmatis, id est vniuersalis, ac vetustæ fidei parum tenax, ac desertior, multò quàm fideliter, mutata deinceps sententia, fecit ad extremum, quod de eo Beatus Confessor Hilarius quodam loco scribit: sequenti inquit errore detraxit scriptis probabilibus auctoritatem: Et fuit ipse quoque in Ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere: hoc tantum commemorabo, quòd còtra Moyse præceptum exurgentis in Ecclesia nouellas Montani furias, & insana illa insanarum mulierum nouitij dogmatis somnia, veras prophetias asseuerando, meruit, ut de se quoq; & scripturis suis diceretur. Si surrexerit in medio tui propheta, & mox, non audies verba Prophete illius. Quare? quia tentat vos Dominus vester, utrum diligatis eum an non. His igitur tot, ac tantis, cæterisque eiusmodi Ecclesiasticorum exemplorum molibus euidenter aduerte, & secundum Deuteronomij leges luce clarius intelligere debemus, quod si quãdo aliquis Ecclesiasticus magister à fide aberrauerit, ad tentationem id nostram fieri providentia diuina patiat, utrum diligamus Deum, an non, in toto corde, & in tota anima nostra. Verum est tamen quod multa ex Tertulliani operibus desumuntur egregia testimonia, quibus antiqua Ecclesiæ fides, & traditio comprobatur, & nupera dogmata antequam nouatores nascerentur, consutationem acceperunt. Extat confessio Tertullianica, ut & Cyprianica, fidem orthodoxam à 1400. annis diuicidè repetens, quam edidit Franciscus Theodorus Petreus cum antidoto pro eadem confessione aduersus Lutheranos, & Calvinistas concinnata, eas Lector consulat. Vnde non consequens est quod priuati hominis erratis publicam fidem in discrimen adducamus, & in omnibus Tertulliani fides abrogetur; aliud enim est authorem adducere propria eudentem aliud antiquitatis monumenta testantem. Vnde egregie S. Hieronymus ad Pammachium, & Oceanum scribit. Beatus Cyprianus Tertulliano magistro utitur, eruditi ardentisque viri delectatur ingenio, non etiam cum eo Montanum sequitur, nec bonis aduersarium si honestum quid habuerint detrahendum, nec amicorum laudanda vitia, sed vnumquodque rerum, non personarum pondere indicandum.

Quantum verò attinet ad lectionem operum Origenis; Respondetur, quod eius (sicut, & Tertulliani) non sunt penitus in omnibus reprobata. vnde censura Sancti Gelasij attendenda est, in qua dicitur illa esse suscipienda, quæ S. Hieronymus approbat, cætera vero cum ipso auctore esse damnanda: quod & in V. Oecumenica Synodo sub Vigilio Papa, Iustiniano Casare Imperatore præstitum est, supplicantibus enim Hierosolymæ Monachis, & Episcopo multa dogmata Origenis fuere damnata, quæ extant apud Nicephorum lib. 17. cap. 25. & 28. & in eadem Synodo actio. 8. cap. 11. Origenes cum scriptis damnatus pronuntiatur, & in 6. Synodo actione 11. Erroneus, (in Sophronij epistola quæ recepta est act. 3.) aperte nuncupatur. Et in 5. Synodo actio. 5. Origenes anathematizatus post mortem aperte asseritur. & in decreto 18. Synodico Martini Primi aduersus Monothelitas, & in Constitutione scripta con-

tra Origenem à Iustiniano Imperatore ad Menam (de qua Baronius 7. tom. annal.) errores eiusdem recententur. Quin? quod Origenis libri Periarchon ab Anastasio Papa damnati sunt: & S. Pacomius ex hac vita decedens Origenis errores damnatos sub testamento cauendos legauit. extat elegans epistola S. Hieronymi ad Auitum de cauendis Origenis in lib. Periarchon erroribus; & Photius in Bibliotheca pag. 4. num. 8. fabulosè de Patre, & Spiritu sancto, &c. locutum esse testatur. S. Epiphanius eundem Origenem insectatur in hæresi Origenistarum, & Aug. lib. 5. de hæresibus, & S. Bernardus tom. 1. serm. de verbis Origenis sic habet. *Quamuis nec hoc quidem splendens arbitror, quod euidentissimè illum contra fidem non nulla scripsisse, S. auctorum PP. tradat auctoritas: & cætera. vnde mirum est quod post damnationem eius ab Anastasio Papa, à sexta Synodo, Patrum auctoritate conspirante, nonnulli moderni apologiã Eusebij pro Origene sub nomine Pammaphi martyris confictam, à S. Hieronymo reprehensam, à Gelasio (qui eam quoque nominat Eusebij librum pro excusatione Origenis) tanquam sopitum ignem rursus ausi sint reaccendere, & ab hæresi Origenem liberare studuerunt, inter quos est Iacobus Merlinus Apologia pro Origene, Picus Mirandulanus in sua Apologia in disputatione pro salute Origenis, & noster Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. & Sotus 4. dist. 45. q. 2. art. 2. & dist. 50. q. 1. art. 1. Hi auctores si auctoritatem Ecclesiæ attendissent, non beneuolè Origenem excusassent, nec asseruissent eum non pertinaciter errasse, vel ab hæreticis, operibus Origenis hæreses illas tanquam supposititios partus appositæ: cõsuevit enim Ecclesia interdum, damnatis scriptis, honorificè de auctore sentire: vnde in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. damnantur opera Ioachim, sed eiusdem persona laudatur: at cum his auctor cum scriptis damnetur, euident signum est, auctorem tanquam pertinacem ab Ecclesia fuisse proscriptum. Libet coronidis loco Origenis lapsum à Vincentio Lirinensi in publicum euulgare: sic autem habetur lib. contra profanas votu nouit c. 23. Sed ego ita arbitror, quod cū in multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo penè sit qui Origenis tentationi, valeat comparari, in quo plura adeo præclara, adeo singularia, adeo mira extiterunt, ut inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem quiuis facillè iudicaret: nam si vita facit auctoritatem, magna illi industria magna pudicitia, magna tolerantia: si genus, vel eruditio, quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus est; quæ est illustrata martyrio? Deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate priuatus, tantum inter sanctæ paupertatis profectus angustias, ut pro nomine dominicæ confessionis sæpius, ut ferunt, affligeretur. Neque verò hæc in illo solæ erant, quæ cuncta postea tentationi forent, sed tanta vis ingenij, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes penè multum longèque superarit: tantæ doctrina, ac totius eruditionis magnificentia, ut pauca forent diuinæ, penè fortasse nulla humanæ philosophiæ; quæ non penitus assequeretur. Cuius scientiæ cum Græci non cederent, & Hebræa quoque elaborata sunt. Eloquentiam verò quid memorem?*

cuius

26 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

cuius fuit tam amena, tam læta tam dulcis oratio, ut mihi ex ore ipsius, non tam verba quàm mella quedam fluxisse videantur? Quæ non ille persuasiva diffilia disputandi viribus eliminavit? quæ factu ardua ut non facillima viderentur effecit? sed fortasse argumentum tantummodò nexibus assertiones suas texuit; immò planè nemo unquam magistrorum fuit, qui pluribus diuinæ legis vteretur exemplis: sequitur doctrinam ampliando.

Sed credo pauca conscripsit? Nemo mortalium plura, ut mihi sua omnia non solum non perlegi; sed ne inueniri quidem posse videantur, cui ne quicquam ad scientiæ instrumenta deesset, etiam plenitudo ex abundantiæ ætatis. Sed forsitan discipulus parum felix? Quis unquam feliciter? nempe innumeri ex sinu suo Doctores, innumeri Sacerdotes, Confessores, & martyres extiterunt. Iam verò quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit quis exequi valeat? quis nò ad eum paulò religiosior ex ultimis mudi partibus aduolauit? quis Christianorum non penè ut Prophetam; quis Philosophorum non ut Magistrum veneratus est? Quam autem non solum priuata conditionis, sed ipsi quoque fuerit reuerendus imperio declarant historiæ, quæ eum à Matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cælestis utique sapientiæ merito, cuius & ille gratia, & amore flagrabat. Sed & eiusdem epistola testimonium perhibent, quos ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum Principum Christianus fuit, Christiani magisterij auctoritate conscripsit, de cuius incredibili quadam scientia, si quis referentibus nobis, Christianum non accipit testimonium, saltem testificantibus Philosophis, gentilem recipiat confessi neminem, ait namque impius ille Porphyrius, excitatum se fama ipsius, Alexandriam fere puerum porrexisse, ibique eum vidisse iam senem, sed planè talem, tantumque, qui arcem totius scientiæ condidisset. Prosequitur idem auctor.

Dies macitius defecerit quàm ea, quæ in illo viro præclara extiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam; quæ tamen non solum ad Religionis gloriam, sed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quisque tanti ingenij, tantæ doctrinæ tantæ gratiæ virum à se facile deponeret, ac non potius illa vteretur sententia, se cum Origene errare malle, quàm cum alijs vera sentire? & quid plura? eò res decidit, ut tantæ personæ, tanti Doctores, tanti prophete, non humana aliqua, sed ut exitus docuit, nimium periculosa tentatio, plurimos à fidei integritate deduceret. Quamobrem hic Origenes tantus, ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibi quæ satis credit, cum paruipendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum Ecclesiasticas traditiones, & veterum magisteria contemnens, quedam scripturarum capitula, nouo more interpretatur, meruit, ut de se quoque Ecclesia Dei diceret. Si surrexerit in medio tui Propheta: & paulò post. Non audies (inquit) verba Prophete illius; & item, quia tentat vos, inquit Dominus, utrum diligatis eum, an non. Verum non solum tentatio, sed etiam magna tentatio, deditam sibi, atque in se pendentem Ecclesiam admiratione

ingenij scientiæ, eloquentiæ, conuersationis, & gratiæ nihil de se suspicantem, nihil se verantem, subito à veteri religione in nouam prophanitatem sensim, paulatimque traducere, & subdit.

Sed dicet aliquis corruptos esse Origenis libros, non resisto, quin potius, & malo: nam id est à quibusdam, & traditum, & scriptum non catholicis tantum, sed etiam hæreticis; sed hoc non determinans, concludit.

Sed illud est, quod nunc debemus aduertere, etsi non ipsum libros, tamen sub nomine suo editos magnæ esse tentationi, qui multis blasphemiarum, vulneribus sciantes, non ut alieni, sed quasi sui, & leguntur, & amantur, ut etsi in errore concipiendo Origeni non fuit sensus, ad errorem tamen persuadendum Origenis auctoritas valere videatur. hæc Vincentius.

Quæ vltima verba ad condescendentiam referenda sunt: nam secundum propriam mentem loquens S. Vincentius palam Origenem hæreticum esse pronunciauit, & inter Pseudoprophetas connumerauit. Concludamus ergo cum Cassiodoro lib. de institut. diuin. de Origene, conclusiue dictum esse: ubi benè, nemo melius, ubi male nemo prius, & ideo cautè, sapienterque legendus est, ut sic in Deo succos saluberrimos assumamus, nec pariter eius venena perfidiæ vitæ nostræ contrariæ sorbeamus. Cui & illud conuenienter adaptari potest, quod Virgilius dum Ennium legeret, à quodam quid faceret inquisitus, respondit, aurum ex stercore quero. Vnde cum ex Origene multæ antiquæ traditionis testimonia habentur, non penitus omnia opera Origenis damnata sunt: & S. Hieronymus ad Tranquillianum querentem propter multos simplices Origenis errore deceptos; an iuxta Faustinum penitus esset Origenes respuendus, an verò secundum quosdam ex parte legendus? Origenem, ait, propter eruditionem, sic interdum legendum arbitror, ut Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium: & nonnullos Ecclesiasticos scriptores Græcos partiter, & Latinos, ut eorum bona eligamus, & contraria vitemus iuxta Apostolum. Omnia probate, quod bonum est tenete. Qui autem, vel in amorem eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur, mihi videntur maledicto Prophete subiacere. Veb his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, qui faciunt amarum dulce, dulce amarum: non enim propter doctrinam praua suscipienda sunt dogmata, nec propter dogmatum prauitatem si quos commentarios in scripturas sanctas utiles edidit, respuendi sunt. Quod si contentiosum inter se amatores eius, & obrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec seruent modum, sed totum, aut probent, vel improbent, libentissimam rusticitatem, quàm doctrinam blasphemiam eligam: & Vigilantio eius nomen infamanti sic respondet. Eadem absenti significo, quæ presenti locutus, me ita Origenem legisse, vel legere, ut Apollinarium, vel ceteros tractatores, quorum in quibusdā libros non recipit Ecclesia, non quod omnia illorum damnanda dicam, sed quedam reprehendenda consteat. Verum quia operis mei est, & studijs legere, ut ex plurimis diuersos flores carpam, non tamen omnia probaturus quàm bonæ electu-

electurus, assumo multos in manus meas, ut à multis multa cognoscant, iuxta illud, omnia legentes, bona retinentes. Lege eundem Hieronymum epistola ad Pammachium, & Oceanum, & in priori Apolad Ruff. & ad Minerium, & Alex.

Satis ergo nobis est errores Origenis reprobare cum Ecclesia, & cum eadem Ecclesia dogmata antiqua prædicare, quorum etiam Origenes testis est luculentus de Purgatorio, de sacrificio, de orationibus pro defunctis præferens dilucida testimonia, unde Nouatorum mira varicies depræhenditur, qui suis marginibus, vel annotatiunculis in Origene, & alijs, dum ignem Purgatorii legunt, preces pro mortuis, & simile cōtrouersum ab ipsis caput, mordere, vel obscurare contendunt, cum erubescere debeant potius videntes hos Doctores contra ipsos tradere, vel monstrare, quod Ecclesia eorum temporibus sentiebat, atque tradebat. Quare dum rapsodij Magdeburgenses per omnes suas centurias decreta fidei Catholice quæ in Origene, & alijs auctoribus legunt (quæ & nos cum Ecclesia tuemur, atque defendimus) nauos, & corruptelas talium auctorum impiæ, & blasphemæ vocitant, nostros codices portant, & sunt capfarij nostri, & dum referunt successionē Ecclesiæ Catholice per omnes annos à nobis vsque ad Christum per intermedios Doctores, atque Pastores decurrentem, nostram veterem esse fidem ostendunt, & si ostensis, & notatis ab ipsis non credunt, credēdi nobis ex vetustate materiæ, & argumentum afferunt, & se ipsos infideles probant, dum contestata, & vetusta dogmata, patetas, & nauos appellare non erubescunt.

Quantum attinet ad Cassianum, dubium non est quondam de Ecclesia fuisse benemeritum, cum aduersus Nestorium Sancti Leonis hortatu libros de Incarnatione Domini describens, Pelagianam quoque hæresim mucrone Dei verbi prostrauit: unde, & honorificè de illo mentionem fecit S. Prosper in chron. dicens, *Ioannes Monachus cognomento Cassianus, insignis, & facundus scriptor habetur.* Verum ob collationes Patrum in crimen adducitur, quod Pelagianis fauere visus est: cuius rei gratia coactus est S. Prosper librum integrum edere aduersus Collatorem, quæ Prosperi scriptione factum est, ut Cassiani collationes, apte valde ad perfectionis semitam adipsendam, Dei ope, ferè manibus omnium terebatur, cautius & limatius legerentur, & S. Eucherius Lugdunensis Ecclesiæ presbyter eas expurgatas, in breuiorem formam restinxit, quod vel inuitus, sed subdole tamen Gennadius eiusdem cum Cassiano faring, fassus est, cum lib. de viris illustribus cap. 63. dixit. *Sed, & Cassiani quædam opuscula lato tensa sermone, idem Eucherius angusto verbi resoluens tramite in vnum coegit volumen,* qui abbreviationem his verbis prætexuit, tacens expurgationem quam alij PP. tradit apertissime: unde Petrus Damianus in cap. ad FF. ait. *Legite collationes Patrum quas Eucherius, Lugdunensis Episcopus elimato sermone abbreviare studuit, sed, & Victor Episcopus Africæ, ex Cassiod. de diu. instit. cap. 29. eundem Cassianum purgavit, & quæ minus erant, addidit, ut ei rerum istarum palma merito conferatur, quem inter a-*

lios de Africæ partibus citò nobis credimus esse dirigendum. Ado Viennensis in Chron. ann. 425. opera, ait, *illius a Catholicis cautissimè legenda, maxime de libero arbitrio, & gratia. Sed & Encratitarum hæresi incautus fauit, errores illius Cassiodorus Rauennatum Senator, purgare volens, non ad plenum omni ex parte restituit.* Vnde verisimile est sic expurgatas collationes in manus Sancti Benedicti, Dominici, Sancti Thomæ Aquinatis, deuenisse. nouissimè totam collationem 13. Dionysius Carthusianus expunxit, & loco ipsius sanam doctrinam eo loco posuit. Vnde meritò Cardinalis Baronius scripsit, tom. 5. anno 453. num. 30. falli qui putant librum Cassiani omni ex parte fuisse Catholicum. Idque satis erit perspicuum, si quis dicta Cassiani, quæ perstringit S. Prosper, cum loquendi modis Conciliorum, quæ contra Semipelagianos gratiam Dei defenderunt, diligenter contulerit. Scimus multos excusare voluisse Cassianum: quidam enim dicunt, quod non locutus sit ex propria sententia, sed relatiuè: sed præterquam, quod in illa Abbatis Cheremonis suum sensum expressit dicens. *Hoc nos B. Cheremon confirmator, bo, laborem fecit tam inuij itineris non sentire,* ipse S. Prosper dicit in cap. 2. contra Collationem Cheremonis, *ostendit per omnia probasse, ac suscepisse sententiam.* Alij dicunt, ut Alphonsus Ciacconius in annotationibus ad Cassianum, eum Doctorem exponi posse, quod cum afferuit, desideria, conatus nostros non esse proprios, gratiæ, intelligentur ea ratione in quantum à voluntate libera procedunt. Sed non potest stare, quia talis locutio scripturis, repugnat, & Pelagianus error exsuscitatur.

Alij dicunt, Cassianum intelligendum esse, quod locutus sit de conatibus, & laboribus humanis gratiam præuenientibus, ut sunt dispositiones remotæ, non verò, ut proximæ, ita quidam modernus in annot. eiusdem Cassiani edit. Rom. 1588. ostendens non pertinere ad errorem Semipelagianorum, talem dispositionem ex viribus nature admittere: sed hoc non potest stare non omne initium liberi arbitrij, cuius intuitu datur diuinum adiutorium à Patribus, & Concilijs damnatur, ut Semipelagianum.

Alij dicunt, ut Henricus Cuius in annotat. Cassia. lib. 12. instit. cap. 14. dum dicit, *nostrum esse bonæ voluntatis occasionem Deo præbere, ut sua munera largiatur,* id locum habere in hominibus iam fidelibus, qui fide, & auxilijs gratiæ adiuti eā Deo præbent occasionem. Quamquam in annotat. 20. quæ est ad coll. 13. cap. 8. & sequentibus dicat totam Collationem 13. hæreticam doctrinam continere, sed nec hæc Cuius excusatio habet locum, nam licet Cassianus cap. 13. fateatur hos conatus sine diuinæ protectionis, & diuinæ inspirationis auxilio non esse, tñ lib. 12. instit. c. 18. dñ dicit, *Adiuuat nos, & illuminat, ut ipsum adiutorium nostrum, (quod non aliud quidam interpretari volunt, quam legem,) intelligere, & cognoscere valeamus,* certè in tota illa parenthesi Pelagius, qui hæc interpretationem edidit, dum refertur, & non re-darguitur, approbatur. Alij vero Cassianum per omnia laudant, & Prosperum calumniantur, ita

Gennadius, qui fuit Semipelagianus, ait. *Legi, & librum Prosperi, in personam Cassiani, aduersus opuscula Cassiani sub persona Collatoris, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nocua*, hæc Gennadius sed eiusdem positio non potest ex verbis Gennadii subsistere: nam subdit. *Quæ enim verè Cassiani, & Prosperi de gratia, & libero arbitrio sententiæ fuerunt in aliquibus sibi contrariæ inueniuntur*. Vnde fateri cogitur Gennadius nihil de Cassiano Prosperum dixisse, quod Cassianus in Collationibus non euulgarit, & Prospero impungante, quod hæreticum iudicauit, non Cassianum infamauit, sed venena detexit, quæ postea cauenda Gelasii decreto didicimus: quare Cassiani velle patrocinium suscipere, vel in materia gratiæ glossare, est iudicium Concilij Arausiacani eludere, quod è diametro cum Cassiani doctrina pugnat, sicut, & Cælestini patrocinium pro Hilario, & Prospero susceptum, aduersus illos Presbyteros (inter quos erat Cassianus primipilus) infirmare. Vnde vt omnem difficultatem à fidelium mentibus eliminaret Gelasius cum Concilio Episcoporum 70. de vtriusque scriptis S. Prosperi, & Cassiani sic pronunciauit. *Custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus opuscula Prosperi viri religiosissimi*, at de Cassiano. *Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum Apochrypha*, fidem omnem, & auctoritatem illis adimens.

De persona vero Cassiani dicit Vincentius non ster lib. 15. speculi Hist. cap. 14. qui ex Sigiberto accepit, quod Cassianus de Ecclesia Constantinopolitana sit eiectus, à S. Ioann. Chrysostomo, & Isidorus Pelusiota epi. 309. reprehendere videtur Cassianum, dicendo eum, *proracem ac petulantem linguam habere, ac temere loqui*. Ipse quoque S. Prosper lib. contra Collatorem cap. 44. vocat Cassianum hypocritam: Lupum quoque occultum, &c. quem, si hæc aduertisset P. Lorinus in Acta cap. 9. v. 7. non eum *magnū* appellasset, nec Gregor. de Valent. tom. 3. disp. 4. q. 1. p. 4. s. *neque obstat*, sanctitatis opinionem eidem tribuisset. quicquid autem sit de persona, quam idem Prosper in fine aduersus Collatorem, nec adhuc putauit à *fraterna societate diuisum, tolerandamque magis esse intentionem, quam desperandā correctionem*; nobis sat est ex Patribus suam doctrinam de Pelagiana doctrina infamatam, & propterea Collationes correctas suscipiendas, incorrectas corrigendas, easque ita suscipi necesse est, vt reiectis erroribus censoria virgula tuto legantur cæteræ: nec enim venena timentur cum antidota degustantur. Satis etiam est nobis, quod ex hoc multa testimonia sumi possunt, ad hæreticorū vafriem retundendam, quibus Monasticam vitam, ieiunia, preces, Psalmodiam, & alia capita, ex consensu veteris Ecclesiæ sub tempore Cassiani extitisse, comprobamus.

Quantum attinet ad Faustum Rhegiensem, Gennadius lib. de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 85. ait, quod edidit, quoque opus egregium de gratia Dei, quæ saluamur, in quo opere docet gratiam Dei semper, & inuitare, & præcedere, & adinuare voluntatem, & quicquid ipsa libertas arbitrij de labore pie mercedis acquisierit, non esse proprium

meritum, sed esse gratiæ donum. Sed Gennadius Semipelagianus fuit, & eadem macula hæresis resperfus erat, cum librum de viris Illustribus descripsit, & vafricies eius apparuit, quando specioso titulo librum de gratia à Fausto compositum, exornauit; cum tamen etiam sub nomine gratiæ Faustus Pelagianum virus occultauit, per gratiam intelligendo prædicationem atque doctrinam; per adiutorium gratiæ, subsequentem ad humanum meritum gratiam, illudque ad vltiorem perfectionem promouentem: & per operantem intelligendo hominis facultatem; per cooperantem intelligendo Deum, vel gratiam subsequentem ad meritum hominis præuium: & tam multa inculcat Faustus pro Pelagianismo, vt piam expositionem non patiatur, vt videre est lib. 2. cap. 3. 4. 6. 7. 10. quæ omnia Ioannes Maxentius diligenter annotauit in epist. ad Hormisdam. sed Ioannes Driedonus de captiuit. & redempt. Gen. hum. tract. 4. cap. 2. part. 4. & lib. 2. cap. 7. libros Fausti ab erroribus excusat, eundemque *Beatissimum* appellat. Sed deceptus est Driedonus, dum putauit Faustum (quia contra Lucidum presbyterum, Prædestinatorum hæresi maculatum scripsit, & illius errores impugnauit, quæ Epistola à Patribus vndecimo in Concilio Arelateni congregatis approbata fuit) propterea in omnibus quoque, quæ scripsit orthodoxè sensisse: etenim astutia Fausti eo tendebat, vt sub Catholica confessione hæreticos, Prædestinatos dictos, perstringente, venena propinaret, & simplices eluderet. Sicut re vera accidit, nam ex laude reportata libelli contra Lucidum ex Lucido ipso ad meliorem frugem conuerso, & ex liminari epistola operi de gratia, & libero arbitrio præfixa, & ad Lucidum directæ, opus illud de gratia magni existimabatur, vt etiam prudentes quosdam deceperit, inter cæteros S. Sidonium Apoll. qui lib. 9. epist. 9. hoc opus Fausti de gratia laudauit: sed detectus est coluber tortuosus, & qui, vt Saul inter Prophetas in sacris Synodis cum illis eadem sentiens, apparuit, in hoc opere Pelagij sectator est deprehensus. Quare tanquam hostem gratiæ, eum impugnauit Cæsarius, similiter, & S. Auitus Viennensis Episcopus, vt dicit Ado in chron. anno 492. Ioannes Antiochenus presbyter ex eodem. Et S. Isidorus de viris illustribus cap. 14. dicit de S. Fulgentio, quod septem libris obnititur eius profundam destruere calliditatem. Videtur autem Fulgentius lib. de Incarn. & gratia à cap. 12. vsque ad finem ferè omnes sententias, & argumenta Fausti, tacito Fausti nomine impugnare. Claudianus Mamerti Episcopus tribus libris ad Sidonium Apollinarem conscriptis eundem Faustum confutauit. Petrus Diaconus de Incarnat. & gratia cap. vlt. inter opera Fulgentii sic ait. *Anathematizamus, simulque Iulianū, & qui illis similia sapiunt præcipue libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de monasterio Lerinensi proeclatus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non dubium est, in quibus non solum contra Sanctos Patres, sed etiam contra Apostoli ipsius contradictionem veniens, humano labori subiungit gratiæ adiutorium*. S. Alcimus Auitus eundem confutauit. Imo, & Hormisda Papa consuluit de libris

libris Fausti dixit, neque illum, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recepit examen. Catholicae fidei, aut Ecclesiasticae discipline ambiguitatem posse gignere, aut religiosi praeiudiciū comparare. sed, & Gelasius Papa (ad cuius definitionem respexit Hormisdas Papa) iam pridem libros Fausti in Concilio 70. Episcoporum damnauit, ut dictū est. Qui autē errores sint cauendi in Fausto Io. Maxentius, quāuis ipse alia heresi imbutus, aduertit, extat tom. 4. bibliot. Patrum. Vnde patet quam cautē legenda sint Fausti opuscula: nam licet epistolę eius ad Lucidum approbentur in Concilio Arelatensi, & Lucidi ad Faustum in Conuentu Lugdunensi (quę epistolę operi Fausti pręmittuntur) sanę sint atque Catholicę; tamen tres libri eiusdē de gratia quibus illę prefigiuntur, ut heretici respuuntur: in quibus tamen multa colligimus, quibus Nouatorum pręsertim Calvinistarū dogmata refutantur, qui cum Lucido conuenire videntur in prędestinationis, & reprobationis materia, & per hęc patet ad confirmationem.

Ad Secūdā rectē Lerinensis de priuatis veterū dictis, qui à Catholica fide descuerunt locutus est, docēs non esse recipienda: ceterum in ijs delectus seruāndus est, & ad libram expendenda eorum dicta, exemplo Hieronymi, qui taliū commentarios legens id faciendum docuit. Vnde epistola 11. inter opera Augustini, ubi Origenem in facto reprehensionis Petri pro sua sententia citasset, allegat alios auctores ad normam expēdendo dicens. *Præmitto Didymum videntem meum, & Apollinarem Laodiceū de Ecclesia nuper egressum, & Alexandrum veterem hereticum, Eusebium quoque Emisenum, & Theodorum Heraclotem, qui ipsi nonnullos super ea re commentarios reliquerunt, & mox ex quo ostendi me non ex definito id defendere, quod in Græcis legeram, ut lectoris arbitrio derelinquerē, utrum probanda essent, an improbanda.* In alijs autem Patribus, qui semper in Catholica fide perstiterunt, maxima semper est in Ecclesia auctoritas habita. Vnde Cælestinus de vno Augustino loquens ad Episcopos Gallię cap. 2. *Augustinum (ait) Sanctę recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquā hunc sinistrae suspicionis saltem rumor asperxit, quem tanta scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam à meis prædecessoribus haberetur, cuius, ut & aliorum, qui in gremio Ecclesię docuerunt, sanctęque vixerunt, ut maximum est argumentum in dogmatibus, & sensu Ecclesię tradendo, ita in alijs quæstionibus magna auctoritas ex illorum auctoritate ducitur, ut non nisi, vel impij, vel temerarij sint, qui ausi sint illi contraire.* Vnde egregie Gelas. epistol. 4. *Adhuc maius scelus accrescit, ut sub conspectu, & præscientia sacerdotum B. mem. Hieronymum, atque Augustinum Ecclesiasticorum lumina Magistorum, musca moritura (sicut scriptum est) exterminans oleum suauitatis lacerare contendit.*

Ad tertiam respondetur. meritō S. Hieronymus, in materia fidei, illorum testimonium respuit, cum fuerint Origenis sectatores, qui & si magnam suę scriptis fidem conciliarent, & pręsertim

Euagrius, ab illis videlicet, qui Origenistarum errores minimē exploratos habebant (vnde, & plurimum à quibusdam commendatur pręsertim Sozomeno) nihilominus eos detexit S. Hieronymus. In ceteris autem opusculis Euagrii (de quibus Gennadius, Trithemius, & Posseuinus) delectus habendus est, & discretio, & cautela adhibenda: nam hæc fuit magna occasio errorum in legendis horum libris. euenit enim, ut dum in quibusdam horum auctorum vera dogmata legentur, heretica non cauerentur, ut de commentarijs Didymi, qui Origenis fuit propugnator, dixit Hieronymus Apolo. 1. aduersus Ruff.

Ad argumenta pro parte negatiua.

Ad argumenta pro parte opposita respondetur, tantum de illis testimonia assumi quantum cum veritate concordant, vel aliquid pręstunt ad veritatem elucidandam, vnde S. Hieronymus in simili dicebat ad Min. & Alex. *Ego in adolescentia & in extrema etate profiteor, & Eusebium, & Origenem viros esse doctissimos, sed errasse in dogmatum veritate. Quod etiam de Theodoto, Acatio, & Apollinario possumus dicere: & tamen omnes in explanationibus scripturarum sudoris sui nobis memoriam reliquerunt. In terra aurum queritur, & de fluxuorum alueis splendens profertur glareæ. Paululusq; ditior est cornu quā fluuio, meū propositum, est antiquos legere, probare, singula retinere quę bona sunt, & à fide Ecclesię Catholicę non recedere.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Quando PP. sententię inhærendum, hoc est, quando habendum sit, quod Patres docent, ut indubitabile, & firmum.

Positio Nouatorum.

Aluiniāni in sua quā attitulant, disciplina Ecclesiastica 11. p. capiunt ministris non nisi sobrię antiquorum Doctorum scripta allegare, & ar. sexto c. 4. in controuersijs de religione doctorum veterum scriptis ad decidendum, & iudicandum de doctrina locum non dare præcipiunt: quare superfluum esset nūc hanc circumstantiam indagare (cum Patrum auctoritatem de medio tollant) nisi Catholicorum instructionis gratia articulus iste discuteretur, in quorum gratiam sequentes proponuntur obiectiones.

Oppositiones.

Videtur, quod semper requiritur ad argumentum firmum, consensus omnium, vel saltem

plurium Patrum, nam expresse S. Vincentius Lerinenſis lib. contra prof. voc. nouit. cap. 39. dicit, quod Patribus, *ea lege credendum eſt, nepe quando omnes, vel plures vno, eodemque ſenſu* aliquid dixerint, ergo pro indubitato habendum, quod omnium, vel plurium Patrum testimonio comprobatur.

Confirmatur. Primo nam cum Patres aduocentur, vt testes traditionis, requiritur ſaltem numerus ternarius, vel binarius, vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, vt dicitur Deuteronomij cap. 19. & Matth. 18.

Confirmatur Secundo, exemplo 'Concilij Ephesini (quod ex eodem Lerinenſi cap. 41. allegatur) vbi non vnus, ſed decem Patres ſacratodecalogi numero correfpondentes, adducti ſunt, vt *Magiſtri, Conſiliarij, iudices*, quorum iudicio ſubſcribens Sancta Synodus, contra Neſtorium de fidei regulis pronunciauit.

Secundo, quia idem S. Vincentius dicit ſupra cap. 39. quod *tunc firmum eſt dogma quando aliquid manifeſte frequenter, perſeueranter, accipiendo, tenendo, tradendo*, Patres docent, ſed hoc difficile eſt cognoscere etiam ſine his clauſulis. Ex nudis quoque verbis Sanctorum Patrum ſimpliciter prolatis, in Concilijs dogmata ſunt definita.

Tertio, quia Patres in quibusdam locis opusculorum ſuorum, conſtanter aliquid tradere videntur, quæ tamen non intellecta, fuerunt occaſioni præſumptoribus, & audacibus ad aliquam hæreſim moliendam, atque gignendam, vt dicit Auguſtinus de Catechizandis rudibus cap. 8. ergo, &c. Antecedens oſtenditur ex S. Auguſt. lib. 1. contra Pelag. Iul. cap. 2. vbi refert locum ex S. Chryſoſtomo, *ideo, & infantes baptizamus, quamuis peccata non habentes*, quo abutebantur Pelagiani, ad negandum pueros naſci in peccato originali: ad hæc ergo euitanda firmior regula tradenda eſt.

Quarto, quia eandem doctrinam aliter, & aliter tradunt Doctores ne dum variam, imo & contrarias intelligentias tradunt, non ergo poteſt deſumi firmum argumentum ex vno loco quantumuis certo, altero dubio exiſtente, & e contra. Vnde Vuritgiſt. de ſacr. Script. pag. 670. de Baſilio ait: *ſecum ipſe pugnat.* & Lubertus de principijs Chriſtianorum dogmatum lib. 2. cap. 10. p. 675. ait. S. Chryſoſtomo *Chryſoſtomum oppono.*

Quinto, quia vix quedam dogmata in Patribus elucet, imo de illis nulla extat metio, & de illis, vt ſæpe obijcit Caluinus *mirum ſilentium*, & tamen videmus communi fide ab Eccleſia recepta: non ergo requiritur, vt frequenter, perſeueranter &c. aliquid tradatur à Patribus, vt communem Eccleſiæ ſenſum atteſtentur.

Pro orthodoxis.

Sed contra eſt auctoritas S. Vincentij cap. 39. ſic dicentis: *Quibus tamen hac lege credendum eſt, vt quicquid, vel omnes, vel plures, vno eodemque ſenſu, manifeſte, frequenter, perſeueranter, velut quodam conſentiente ſibi Magiſtrorum, Conſilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmauerint,*

id pro indubitato, certo, ratoque habeatur.

Secundo eſt praxis Patrum, ſingula verba S. Vincentij obſeruans. Nam, quod ea quæ conſtanter dicunt, omnes, vel plures Patres eodem ſenſu, conſenſum Eccleſiæ ſatis demonſtrent, oſtendit S. Auguſtinus 3. de peccat. meritis, & remiſſ. cap. 7. dicens. *Hæc non ideo commemorauimus, quod diſputatorum quorumlibet ſententijs, tanquam canonica auctoritate nitamur, ſed vt appareat ab initio uſque ad præſens tempus, quo iſta nouitas orta eſt, hoc de originali peccato apud Eccleſiæ fidem, tanta conſtantia cuſtoditum.*

Quod verò ea, quæ obſcurè dicta ſunt, obiter vel in tranſcurſu, aut contentioſè, & non dogmaticè, non præſtent firmum argumentum oſtenditur ex Patribus, & primo quantum ad illa quæ continent, vel ad obſcuritatem attinent, eſt exemplum ex S. Auguſtino. Nam non ex eo, quod S. Auguſtinus in pſalm. 98. exponens illa verba, quæ habentur Ioa. 6. *quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* & introducens Chriſtum ſic dicentem: *Non corpus, quod videtis manducaturi eſtis*, illicò deſumitur argumentum ex Auguſtino, quod tropicè intellexerit veritatem carnis, & ſanguinis Chriſti in Euchariftia contineri; nam quod hic obſcurè dixit Auguſtinus, manifeſtè alibi in Ioann. tract. 27. exponens illa verba: *Caro non prodeſt quicquam ait, carnem quippe ſuam intellexerunt, quomodo in cadauere laniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur.* Propterea in illo pſalmo contra hunc craſſum ſenſum loquens protulit Auguſtinus ea verba, quæ prima frõte tropum innuere videntur, quæ tamen expoſita ex alijs locis rectam continent intelligentiam, craſſamque conſutant. Vnde S. Auguſtinus libro 11. contra Fauſtum cap. 5. interdum ait tractaſſores Catholicos habere aliquid, *non conſonum, & fortaiſſe occultiori, & ad dignoſcendum difficiliori veritate.*

Quantum vero ad ea, quæ in tranſcurſu, & per tranſcurſum diſſeruntur, & perfunctoriè, quod non deſumatur firmum argumentum, patet ſimiliter ex dictis aliorum Sanctorum, ex Chryſoſtomo in comment. Epistolæ ad Heb. cap. 7. qui ſcribens de diuina gratia, ait. *Non antecedi noſtras voluntates, ne liberum ledatur arbitrium.* Et ſimiliter dum conſimiles in pluribus locis tales profert propoſitiones, quæ parum diuinam gratiam amplificanti, tunc ex his, & ſimilibus locis, nõ poteſt ſumi firmum argumentum, vt benè ponderat S. Auguſtinus cap. 14. de prædeſt. SS. dicēs. *quid igitur opus eſt, vt eorum ſerutemur opuscula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendū quæſtione, verſari, quod procul dubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur?*

Quantum ad ea, quæ non dogmaticè, ſed contentioſè, & per condeſcendentia dixerunt Patres (nempe aliquid aduerſarijs concedentes, & non ſimpliciter aſſerentes) quod ex his non ſumatur firmum argumentum manifeſtatur. Non enim quia in expoſitione fidei Gregorius Nazianzenus dixit, *Patrem, & Filium iuxta mentis conſiderationem duos eſſe, hypotaſi verò vnum*, illicò exiſtiman-

timandum est Gregorium Sabellio subscripsisse, cum non dogmaticè, sed contentiosè, & per cōdescendētiā accipiēda sint ea verba ex Basilio epistola 64. sic dicente. *Hoc autem non dogmaticè sed contentiosè in disputatione aduersus Aelianū dictum esse intelligere nequiverunt, qui propter intelligendi subtilitatem beatos sese reputant, in qua concertatione nihil sunt eorum, quæ descripta sunt, lapsus, quemadmodum si Deus uolet ex ipsis verbis offendemus. Quandoquidem sanè, qui Græcum infidelem ad credendum persuadere nititur, is non putat sibi circa verba exactius disceptandum esse, sed alicubi cōsuetudini eius, quem ad fidem inducit non nihil condonat, dummodo principalibus, ac necessariis non reluctetur.*

Sed & S. Athanasius libello de decret. Nicen. Synodi hac via Origenem vindicauit à multis, quæ poterant calumniam inferre dicens. *Quod disputandi certandique gratia scripsit ea, non quasi ipsius sint verba, aut quasi ipse ita sentiat, sed eorum, qui cum eo contentiosius disputarunt, accipiēda sunt: post illa ergo, quæ certandi gratia quasi in palestra aduersus hæreticos adduxerat, statim ista quæ propria ipsius subiunxit.* & S. Hieronymus Apolog. contra Iovinianum cum illi obijceretur, quod virginitatem defendendo matrimonium damnare visus est, sic respondet confirmādo supradictam nostram doctrinam. *Legimus, & eruditissimi viri, in scholis pariter, & Aristoteles illa de Gorgiæ fonte manantia, simul didicimus plura esse genera dicendi, & inter cœtera aliud esse Gymnasticos scribere, aliud dogmaticos. In priori vagam esse disputationem, & aduersario respondentem: nunc hæc, nunc illa proponere, argumentari, ut libet, aliud loqui, aliud agere, panem (ut dicitur) ostendere, lapidem tenere. In sequenti autem aperta frōs, & ut ita dicam ingenuitas necessaria est, aliud est querere aliud definire. In altero pugnandum, in altero docendum est, & paulo post exemplis rem confirmans, subdit. Origenes, Methodius, Eusebius, Apollinarius multis versuum millibus scribunt aduersus Celsum, & Porphyriū: Considerate quibus argumentis, & quā lubricis problematibus diaboli spiritu contexta subuertāt. Et quia interdum coguntur loqui non quod sentiunt, sed quod necesse est, dicunt aduersus ea, quæ dicunt Gentibus. Taceo de Latinis scriptoribus Tertulliano, Cypriano, Minutio, Victorino, Lactantio, Hilario, ne non tam me defendisse, quā alios videar accusasse. Paulum Apostolum proferam, quem quotiescunque lego, videor mihi non verba audire, sed tonitrua. Legite epistolas eius, & maxime ad Romanos, ad Galatas, ad Ephesios, in quibus totus in certamine positus est, & videbitis cum in testimoniis, quæ sumit de veteri testamento quā artifex, quā prudens, quā dissimulatio sit eius, quod agit. Videtur quædam verba simplicia, & quasi innocentis hominis rusticani, & qui nec facere, nec declinare nouerit insidias, sed quocumque resisteris fulmina sunt, hæret in causa, capit omne quod tetigerit, tergum vertit, ut superet, fugā simulat, ut occidat. Calumniatur ergo illum, atque dicamus ei. Testimonia quibus contra Iudeos, vel cæteras hæreses usus est, aliter in suis epistolis sonant. Videmus exempla captiua, ser-*

uierunt tibi ad victoriam, quæ suis in voluminibus non dimicabant. Nonne nobis loquitur cum Salvatore? aliter foris aliter domi loquimur. Turbæ parabolas, discipuli audiunt veritatem. Proponit Phariseis Dominus quæstiones, & non edisserit. Aliud est docere discipulum, aliud aduersarium vincere. Mysterium inquit meum mihi, mysterium meum mihi, & meis, &c. ad causam, autem suam deueniens ait, quod cum exponit Apostolū dicentem. Bonum est homini mulierem non tangere querendo, non definiendo, dubitando, non asserendo protulit ea, quæ prima fronte nuptias damnare videbantur. Vnde ait: Ille aperte dicit, nempe Apostolus: bonū est mulierem non tangere. ego timide quero si bonum est mulierem nō tangere. Si, dubitantis est, non confirmantis. Ille dicit bonum est non tangere: ego quid bono contrarium esse possi, adiungo. Statimque in consequentibus. Animaduertendo Apostoli prudentiā. Non dixit, bonum est homini uxorem non habere, sed bonum est mulierem non tangere, quasi & in tactu eius periculum sit, quasi qui illam tetigerit non euadat. Vides igitur non de coniugibus nos exponere, sed de coitu simpliciter disputare, quod ad cōparationem pudicitie, & virginitatis, & angelicæ similitudinis bonum est homini mulierem non tangere. hæc Hieronymus se ipsum defendens, & nos instruens.

Ex doctrina ergo Hieronymi, & Basilij distinguenda sunt in Patribus dogmaticæ assertiones à contentiosis disputationibus, etiam in materia fidei, nam ex illis firmum, ab istis verò non irrefragabile dicitur argumentum.

Quantum verò ad ea verba Sancti Vincentij, quicquid accipiendo, tenendo, tradendo firmauerint, &c. (quibus designantur notæ incōcussi sensus Ecclesiæ) habemus etiam praxim in Patribus. Anastasius Antiochenus lib. i. de rectis dogmatibus ait. *Verum autem descriptionem fidei hanc pronuncio, non quia à me præscripta sit; sed quod doctrina hæc à viris profecta sit theologia sapientia præditis, eiusque exacta traditio peruenit, quasi fors quædam hereditatis paternæ legitimo iure, quasi per manus accepta. hæc ille.*

Pro voce illa explicanda accipiendo S. Cyrillus, & synodus Alexandrina ad Nestorium ait. *Sanctorum Patrum confessiones, quas in ipsis loquente spiritu ediderunt, sectantes, scopumque, ac sensum quem illi tenuerunt studiose ubique seruantes, & regia quasi via incedentes, ipsum Vni-genitum Dei Verbum ex substantia patris natum, &c. dicimus, hæc ille.* Pro explicanda voce illa, tenendo: S. Basil. epist. 60. *Fidem autem nos neque recentiore ab aliis conscriptam acceptamus, neque ipsi mentis nostræ factus aliis obtrudere audemus, ne humana putentur pietatis verba, sed ea, quæ à Sanctis Patribus edocti sumus, ea rogamus nos annunciamus.* Clerus Constantinopolitanus ad Synodum Ephes. ait. *Iam inde ab ineunte ætate in Ortodoxia educati, orthodoxoque dogmate probe spectati, toti in hoc sumus, ut Sanctorum Patrum traditionem incōcussam seruemus, hæc pro elucidatione particulæ, tradendo, quæ sunt signa certi sensus Ecclesiæ.*

CONGLVSIO ORTHODOXORVM.

Tunc firmum est Patrum argumentum, quando non vnus, vel plures, sed cum omnes, vel ferè omnes, constanter non per transennam, vel obiter, sed perseueranter, non priuatim, sed publicum sensum expriment tradendo vel principia, vel principijs necessario annexa, vel ex notissima regula veritatis pronunciant.

Respondeo, dicendum, quod duo extrema cauenda sunt in hac materia. Vnum eorum qui Patrum auctoritatem sic prosciunt, vt nullum argumentum ex eorum dictis firmari possit adstruant, & tale est hæreticorum dogma superius confutatum. Alterum extremum, qui sic Patrum scripta eleuant, vt in quacunque materia vsque ad vltimum iota retinenda esse velint, ita glossa d. 9. c. noli meis, vbi docet, sic esse authentica scripta Patrum, vt vsque ad vltimum iota retineri mandetur ex dist. 15. c. S. Romana Ecclesia. Sed hoc non potest stare, nam eadem dist. 9. cap. neque quorumlibet, ex Augustino lib. 1. ad Marcell. cap. 23. dicitur, quod non debemus habere scripta Patrum tanquam scripturas canonicas, cū liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si forte inuenimus, quod aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. priuilegium ergo scripturæ Canonica est, vt nihil in ea contentum improbari possit c. quis nesciat, eadem distinctione. Porro in distinctione 15. nō in vniuersum de omnibus Patrum opusculis vsque ad vltimum iota omnia retineri mandatur, sed id solum dicitur de epistola B. Leonis Papæ ad Flavianum, quæ cum sit dogmatica, & regulas fidei circa Incarnationem Christi Domini contineat, nec in minimo verbo labefactari potest. Media ergo via incedendum est, quod Patres dupliciter considerandi sunt, vel vt tractant res ad Philosophiam pertinentes, vel ad scientiam Theologicam. Primo modo tantum habent auctoritatem quantum ponderis habent eorum rationes. Si considerentur secundo modo, vel considerari possunt, vt tradentes res pertinentes ad publicam doctrinam, & fidem Ecclesiæ Catholicæ (quod ad principia pertinet) necnō & res ex istis principijs necessario deductas, quantum attinet ad conclusiones; vel vt tradunt res probabiliter ex illis principijs collectas. Si ergo tradunt res probabiliter collectas, tunc cum hæc magis ad subtilitates theologicas pertineant, quàm ad partem dogmaticam, tanta est eorum auctoritas, quanta est eorum firma collectio. Si vero tradunt regulas fidei, aut fidei regulis necessario conclusiones annexas, tunc (vt dictum est) firmum eorum est argumentum, quatenus eorum consensus, fidem Ecclesiæ, ita sentientis eo tempore, quo viuebant, attestabatur.

Sed quia fides non vnus est, sed omnium, propterea non quicquid vnus, aut alter senserit, sed quod omnes, vel plures dixerint attendendum, regulariter loquendo, nam pauci etiam sufficerent, si pronuntiarent ex notissima regula veritatis. Et licet non omnes sint eiusdem nominis, & auctoritatis: alia enim est auctoritas (exempli gratia) Athanasij, alia Victoris Antiocheni, &c. satis est, quod eiusdem fidei fuerunt, vt dicit Cassianus. 7. de Incarn. cap. 30. quod quidem, quantum ad hanc causam pertinet, sufficit, quia cum de fide agatur, omnes in eodem sunt, quod optimi, in quo conserues sunt optimorum: Et quia possunt esse loco dispersi, non repugnat, quod in vnum concordari possint in vno sensu, eademque sententia, velut quodam consentiente magisterio e proprijs sedibus etiam defuncti loquentes, & tunc quid sit quis, non vbi sit considerandum, præsertim cum religio omnes vniat, & hi, qui in fide vna sunt, in corpore quoque vno esse noscantur, vnde Cassianus cap. 28. de illis ait *Qui etsi vita functi sint, etiam nunc auctoritate, & fide viuunt, & cum iam olim iam corpore absint ab Ecclesia, tamen voce, & magisterio non recedunt*, vt de Gregorio Nazianzeno ibidem exemplificat Cassianus.

Quia verò eadē fides non ab opinantium imaginatione dependet, sed certissima reueatione, & testificatione ad nos peruenerit, per testes à Deo præordinatos Apostolos, & Apostolicos, sicuti in humanis, & forensibus iudiciis testimoniū vacillans, & dubium fidem non facit, sed illud, quod asseueranter, perseueranter, & constanter inducitur, sic illa testimonia Patrum rebus habet, & firmitatem quando manifeste, si frequenter, perseueranter, non priuatim, sed publicum Ecclesiæ sensum tradunt, vel ex diffinitionibus, aut fidei regula loquuntur.

Solutions Argumentorum.

AD primum, respondetur regulariter hoc contingere, vt plurimum Patrum consentiente magisterio, res controuersæ finiuntur; cæterum si ex vno teste omni exceptione maiore, firmiter aliquid tradente, & consignante aliquid probaretur, firmissimum esset illud argumentum, & maximum robur haberet. Vnde Augustinus 1. contra Iul. cap. 2. satis esse vnus pronunciauit testimonium Nazianzeni. *Audes omnes vno corde, vno ore, vna fide, id ipsum dicere, & hanc esse catholicam fidem non dissonante contestatione firmatam. An tibi parua in vno Gregorio Episcoporum Orientalium videtur auctoritas? Est quidem tanta persona, vt neque ille hoc nisi fide Christiana omnibus notissima diceret, nec illi eum tam clarum haberent, atque venerandum, nisi hec ab illo dicta ex regula notissime veritatis agnoscerent. Sed si vis addimus, & huic Sanctum Basilium, imo velis nolis addendus est, & mox, vide iam vnum sufficere tibi ex Orientis partibus duo isti tam insignes viri, & tam clara præditi sanctitate, & sicut fertur, etiam carne germani, sed dic non sufficere. Habemus alios Orientales Episcopos quatuordecim, Eulogium, Ioannem, Ammonianum, &c. quos vno loco simul inuentos in istum consensum inuen-*

introducere valeamus, vnus ergo, vel duo ad minus testes viris probis, modestis, & eruditis; proteruis verò plures necessarii, quibus etiam nec mille sufficerent.

Et per hæc patet ad primam, & secundam confirmationem.

Ad secundam, etsi in actu signato (vt dicunt in doctrinis sanctorum non explicatur, quod acceperint, quod tradant, & c. satis est si tanta firmitate, & constantia aliquid affirmant, vt ex sententiarum pondere, verbis minimè circumductili animo prolatis, aliisque circumstantiis eiusmodi appareat non suum, sed communem sensum proferre. Hoc autem non ab omnibus, sed ab ijs, qui sunt in Patrum lectione versati cognosci potest. Plurima horum obseruabis apud S. Augustinum in disput. contra Iul. vbi testimonijs Patrum absque supradictis requisitis modificationibus locutionum, rem conficit contra Pelagianos. Item Basilii prolatis Sāctorum sententijs, absque iisdem conditionibus, sed certis tamen verbis expressit adorationem, & conglorificationem Spiritus sancti. Passim in Concilijs reperiuntur sententiæ Patrum prolatae sine illis conditionibus in actu signato, & tamen quia ex modo loquendi firmitas apparuit, ex eorum consensu dogmata sunt definita.

Ad tertiam, quod alijs fuerint dicta Patrum, præsertim obscura, occasio errandi, id accidit autem malitia. Nec enim necessarium fuit semper clarè dicere, ne dicta vilescent, vel quia res nondum erant eliquatae maturius, vel quia in re non controuersa non opus erat explicatius loqui. Vnde signanter ad locum adductum ex S. Cypriano respondens Augustinus dicit: *Vides certè non ab eo dictum esse paruulos non coinquinatos esse peccato siue peccatis, sed nō habere peccata, intellige propria, & nulla contentio est. At inquires cur non ipse addidit, propria? Cur putamus nisi quia disputans in catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali questione nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur.*

Ad quartam, diligenter consideranda sunt motiua, & occasiones Patrum scribentium. Quandoque enim Patres ante exortam hæresim locuti sunt, & sic minus cautè locuti videntur, nulla existente erroris occasione. Plerumque Patres vigen te aliqua hæresi in aliud extremum ad distinctionem hæresis, quam oppugnare intendunt videntur declinare. Sic ex confutatione Arrii quandoque videntur declinare ad Sabellium, ex condēnatione Pelagij ad Manichæos, vnde ansam iniuste Pelagius arripuit calumniandi Augustinum, quod Manichæis faueret, sicut & nostro tempore impiè Calvinus traduxit Catholicos, ex gratiæ efficacitate, inferendo perperam tolli liberum arbitrium. Nec propterea præiudicium aliquid afferatur Patribus, ea enim est rerum conditio, vt dum contra vnum oppugnandum omnes neruos intendimus, contra alium remittimus. Sed illud rationabiliter etiam dici potest, consultò Patres in aliud extremum declinasse, ne aduersarijs daretur occasio ex eorum dictis argumenta roborandi, vel pro sua hæresi in testimonium allegandi.

Discernenda quoque sunt loca in quibus Patres

ex professo hæreses impugnant ab ijs in quibus se expositores, & commentatores exhibent. Aliter enim se habent, cum aduersus hæreses disputant, aliter cum commentarijs scripturam illustrent, vt propter multiplicatam sensuum eiusdem litteræ, vel quia, quod litteraliter vrgeri debet contra hæreses, mysticè ad mores translatus est. Exemplum habemus in expositione illorum verborum. *Ecce ego vobiscum sum*, quam multi Patres de præsentia corporali Christi Domini in Sacramento Eucharistiæ exponunt. Quia tamen Augustinus illum eundem locum exponit de præsentia spiritali per gratiam, & assistentiam in Ecclesia cōtinuā in Io. trac. 50. *Sursū est Domini corpus in quo resurrexit in vno loco est, veritas vbique diffunditur*, hæretici animositate acerrima, peruicaci arogantia voluerunt Augustinum infamare, ac si Eucharistiæ Sacramenti veritatem negasset, cum tamen eam veritatem disertissimis verbis semper sit confessus in locis innumeris.

Ad quintam multoties Patres de multis dogmatibus mentionem non fecerunt, quia de illis nō erat adhuc exorta controuersia. Vnde cum Augustino obijceretur Patres præcedentes mentionem non fecisse de prædestinationis arcano, sicut ab ipso asserbatur, & assensum præstituros aduersarios tali sententiæ si præcedentium Catholicorum tractatorum testimonia proferrentur, ait, vt supra annotauimus: *quid igitur opus est, vt eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad soluendum questione versari, quod procul dubio facerent si responderet talibus cogerentur.* [et postea] *Vnde factum est, vt de gratia Dei quid sentirent breuiter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent: immorarentur erō in eis, quæ aduersus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quacumque virtutes, quibus Deo viuo, & vero pro adipiscenda vita eterna, & vera felicitate seruitur, frequentationibus, aut orationibus simpliciter apparebat Dei gratia quid valeret, quibus vltimis verbis ad Chrysostomum, præsertim respicere videtur, qui etiā pressius de gratia locutus est, magisque ante exortā hæresim Pelagianorum, videtur liberum attollere arbitrium.*

Et S. Basiliius Episcopus 78. reddens rationem de deitate Spiritus sancti cū à Patribus Nicani Concilij, nulla fuerit facta mentio sic respondet. *Sententia verò de Spiritu sancto in transcurso sine omni diligentia posita est, propterea, quod nondum mota esset questio, sed adhuc credentium mentibus securus, ac nullis obiectis insidijs inesset de Spiritu sancto intellectus, paulatim verò peruersa impietatis semina se exeruerunt, quæ primum qui dem ab Arrio hæresis authore seminata; postea verò ab illis, qui impia Arrii commenta susceperunt, ad perniciem Ecclesiarum nutrita sunt, & ipsa impietatis series, ratio ad blasphemiam contra Spiritum sanctum respexit, necessarium est, vt aduersum eos, qui sibi ipsis nō parant, nec inenitabiles minas prospiciunt, quos in blasphematores Spiritus sancti Dominus vibrauit, hoc cautionis protendatur, vt anathematizent ipsi, eos, qui Spiritum sanctum creaturam esse dicunt.*

Et S. Hieronymus in Epist. ad Pammachium, & Oce-

& Oceanum idem respondet laudatoribus Origēnis, qui sic obieiebant. *Quomodo damnabimus quos Synodus Nicæna non tetigit? Quæ enim damnauit Arrium, damnasset utique, & Origēne si illius dogmata reprobasset, respondet Hieronymus, scilicet uno medicamine omnes simul morbos debere curari, & id circo Spiritus sancti neganda maiestas est, quia in illa Synodo de supersubstantia eius silentium fuit de Arrio tunc, non de Origēne questio fuit, de Filio, non de Spiritu sancto, confessi sunt quod negabatur, tacuerunt de quo nemo quærebat, quanquam latenter Origēnem fontem Arrij percellerunt: damnantes enim eos, qui Filium de Patris negant esse substantia, illum pariter, Arriumque damnauerunt. Alioqui hoc argumento nec Valentinus, nec Marcion, nec Cataphryges nec Manicheus damnari debent, quia Synodus Nicæna eos non nominat, quos certe ante Synodum fuisse non dubium est. Sunt, & aliæ rationes cur apud Patres non sit facta mentio multorum dogmatum, sed de his iterum redibit sermo infra. Hæc eadem repetere haud inutile, cum passim hæc Nouatores ad nauseam obijciant.*

Illud tamen diligenter aduertendum est, quod interdum apud Patres obiter, & non ex professo multa tractata videntur, vt propterea multoties appareat non esse factam mentionem apud illos de tali dogmate. Quia tamen adducuntur ad explicanda, vel confirmanda aliqua, quæ in controuersiam ab hæreticis adducuntur, maximam afferunt firmitatem. Sic ad ostendendum manere vinculum coniugale in separatis coniugibus ob diuortium, obiter (sed tamen ex communi sensu Ecclesiæ) & à simili probat Augustinus ex charactere ordinis, vel baptismi (qui in apostatis manet). Idem Augustinus 2. de adult. coniug. cap. 5. etiam peccati originalis doctrinam confirmat, ex verbis Cypriani docentis baptismum paruulorum per paucos dies non esse differendum 3. de pecc. merit. cap. 5. sic soluitur vltimum argumentum.

ARTICVLVS QVINTVS.

Num sententia priuata vnus, vel paucorum Patrum, communi Patrum, & Ecclesiæ auctoritati possit derogare?

Hæreticorum fraus.

Sed, & alia Hæreticorum vaftricies, quam descripsit S. Vincētius Lerinensis cap. 11. cum sub alieno nomine hæresim cōcinnāt, & machinātur: Captāt, plerumque veterum cuiuspian viri scripta paulo inuoluntius edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant, vt illud nescia quid quodcum

que proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur.

Sic Donatistæ, vt suam hæresim propagarent S. Cypriani auctoritate suam peruersitatem, ne veritatis impetu caderent, fuleire conabantur, vt scribit Augustinus 1. lib. de Bapt. contra Donat. cap. 1.

Sed, & moderni Hæretici passim ex ambiguis verbis Sanctorum, vel priuatum eorum lapsum sectantes, sub hoc prætextu Catholicam fidem impugnant, atque traducunt, sub prætenso vetustatis pallio (quod alibi lacerant) se amicare volentes, de his fusius cum agemus suo loco de Hæreticorum astutia.

Oppositiones.

Videtur, quod Sic. Primò, quia interpretatio sermonum donum Spiritus sancti est, & tamen vbi Apost. 1. Cor. 14. dixisset: *Propheta autem duo, vel tres dicant, & ceteri dijudicent*, subdit, *quod si alij reuelatum fuerit sedenti prior taceat*, quorum verborum sensus est, quod Propheta (qui, & Tractatores diuinorum eloquiorum) sedeant iudicando, verba eorum discernentes, à bonis meliora, & à melioribus optima eligentes. Sed si interim à Spiritu sancto fuerit reuelatum aliquod melius alij sedenti, qui audiebat, prior qui loquebatur taceat, vt & iste loquatur, quod sibi diuinitus est reuelatum. *Sæpe enim reuelat Dominus, quod melius est iuniori.* Hæc Anselmus.

Secundo, quia idem Apostolus Philipp. 3. *Si quid aliter sapitis, & hoc quoque Deus reuelabit.* Potest ergo quis aliter sapere, quam ceteri Patres senserint, & hoc procedere ex diuino instinctu: nec enim Deus multitudini se alligauit, imo per vnum potest totam multitudinem corrigere, quæ est maior sapientia.

Tertio, quia ex Glossa. in dist. 31. *vnus potest contradicere toti vniuersitati. si habet rationabilem causam*, cap. 12. imo, & sententia vnus potest alios trahere ad partem suam.

Confirmatur ex Synodo Nicæna volente legem cælibatus scire pro clericis sacro ordine initiatis, & quia hæc lex erat occasio fornicandi, surrexit Paphnutius confessor, inexpertus nuptiarum, & Synodo contradixit, ne talem cunderet legem, eamque Paphnutij sententiam laudauit, & approbavit sacra Synodus. Vnus ergo Pater potest vniuersitati contradicere.

Confutatio ex orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est primo autoritas Augustini lib. 2. de Baptif. contra Donatist. cap. 1. qui allegantes pro se auctoritatem Cypriani, quod assereret baptismum Hæreticorum iterandum esse, respondet his verbis. *Non me terret auctoritas Cypriani, quia reficit humilitas Cypriani, & infra. Si potuit inquam Petrus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere gentes iudicare* (intellige quantum ad exemplum conuersationis non errore doctrinæ, vt alias diximus

ex Tertulliano) cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hereticos, vel schismaticos de nouo baptizari? & lib. 6. cap. 2. quapropter reddens debitam reuerentiam, dignumque honorem, quantum vales, persolvens pacifico Episcopo, & glorioso martyri Cypriano; audeo tamen dicere eum aliter sensisse de Schismaticis, vel Hereticis baptizandis, quam postea veritas prodidit, non ex mea sed ex vniuersæ Ecclesiæ sententia, plenarij Concilij auctoritate roborata, atque firmata sicut veneras pro sui merito Petrum primum Apostolum, & eminentissimum martyrem, audeo tamen dicere, eum non recte fecisse, ut gentes iudaizare cogeret: hoc etiam dico non ex mea, sed ex Apostoli Pauli salutari doctrina per Ecclesiam vniuersam retenta, atque seruata.

Idem Augustinus lib. 1. cap. 2. Certe nobis obijce re soletis Cypriani litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium. Cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & eius exemplum pro Ecclesiæ pace respuitis? Quis nesciat sanctam Scripturam canonicam tam veteris, quam noui testamenti, certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & disputari non possit, utrum verum, vel utrum, relictum sit, quicquid in ea scriptum esse conspicerit? Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum canonem, vel scriptæ sunt, vel scribentur, & per sermonem fortè sapientiore cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum grauiorem auctoritatem, doctorumque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè a veritate deuiatum est, &c.

Et lib. 3. cap. 4. obiecta sibi rursus Cypriani auctoritate, respondet. Tam legi fateor, & profecto issem in eandem sententiam, nisi me ad diligentior considerationem renocaret tanta auctoritas aliorum, quos vel pares gratias doctrinæ, vel etiã fortasse doctiores per tot gentes Latinas, Græcas, Barbaras, & ipsam Hebræam Ecclesia toto orbe diffusa parere potuit, quæ ipsum quoque pepererat; qui mihi quoque nullo modo potuerunt frustra noluisse istam sententiam, non quia fieri non potuit, ut in obscurissima questione, verius pluribus, vnus paucius sentirent, sed quia non facile pro vno, vel pro paucis aduersus innumerabiles eiusdè religionis, & unitatis viros, & magno ingenio, & vberi doctrina præditi, nisi pertractatis pro viribus, atque perspectis rebus ferenda sententia est.

Lib. 2. contra Crescon. cap. 32. respondens ad auctoritatem desumptam ex auctoritate Cypriani in Epistola ad Iubaianum pro baptismi hereticorum reiteratione, Respondit. Ego huius epistolæ auctoritatem non teneo, quia litteras Cypriani non ut canonicas habeo, sed eas ex canonicis considero, & quod in eis diuinarum scripturarum auctoritati congruit, cum laude eius accipio: quod autem non congruit, cum pace eius respuo, & infra: Eius viri, cuius laudem consequi non valeo, cuius multis libris mea scripta non comparo, cuius ingenium diligo, cuius ore delector, cuius charitatem miror, cuius myrtirum veneror, hoc quod aliter

sapuit non accipio. Non accipio inquam, quod B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.

S. Vincentius Lerinensis cum retulisset hereticorum astutiam, quod sua praua dogmata alicuius Patris auctoritate tueri conarentur dicit cap. 11. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam iudico, vel eo quod hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt: vel eo etiam, quod sancti cuiusque viri memoriam, tanquam sopitorum iam cineres prophana manu ventilant, & quæ silentio sepeliri oportebat, rediuiua opinione diffamant: sequentes omnino vestigia auctoris sui Cham, qui nuditatem venerandi Noë, non modò operire neglexit, verum quoque irridendam ceteris enunciauit. Vnde tantam læse pietatis meruit offensam, ut etiam posterius ipsius peccati sui maledictis obligarentur: Beatis illis fratribus longeque dissimilibus, qui nuditatem ipsam reuerenti patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt, sed auersi, ut scribitur, tlexerunt eum, quod est erratum sancti viri, nec approbasse, nec prodidisse. Iterum idem argumentum assumens ad eandem hereticalem perfidiam infirmendam dixit idem S. Vincentius eodem cap. 11. Omnia rerum conuerso, auctores opinionis Catholici, confutatores verò heretici iudicantur, absoluntur magistri, condemnantur discipuli, &c. Sanctus enim fuit, ait Canus lib. 7. de loc. cap. 3. qui credidit baptizatos esse rebaptizandos asseruit, Sanctus, qui in Christi corpore nec sensum pænæ, aut dolorem fuisse negauit. Sanctus, qui in Chilistarum dogma descendit. Sanctus qui viro ob adulterij culpam uxorem repudianti, alterum matrimonium concessit. Sanctus fuit qui animis piorum vsque ad iudicij diem, veram felicitatem ademit. Sanctus fuit qui animam hominis ex traduce esse putauit. Sanctus fuit qui animam Adæ ante corpus fuisse editam opinatus est. Sæd si fuere qui hæc existimauerunt, & tamen cū diabolo arsi merito heretici deputantur, qui errorem, & lapsum, non modestiam, & humilitatem eorum se Ecclesiæ subijcientium, imitari voluerunt, in dogmate peruerso; vel temeritatis notam incurrendo, subscribentes sententiæ contra communem Ecclesiæ sensum.

Secunda classis ex rationibus demonstratur propositum. prima ratio nam in tantum Patrum testimonium efficax est, in quantum fidem Ecclesiæ exprimit, atque demonstrat. Ergo vbi à tali sensu vnus, vel alter, vel pauci à reliquo Sanctorum choro (qui sensus Ecclesiæ est) discordant, firmitatem habere non possunt. antecedens probatur ex præcedenti articulo, consequentia est manifesta.

Secunda ratio, nam licet Ecclesia humano testimonio non innitatur, sed diuino; & depositi traditi, hoc est Apostolicæ traditionis, sit diues depositarium, prudentia tamen non est destituta in inuestigatione traditionis, & dogmatum, sicut nec rationationibus cum deducit conclusiones ex principijs fidei: sed hoc requirit prudentia, ut pluribus credatur, qui melioribus rationibus, aut fortioribus argumentis, & asseueratione aliquid docent, quam paucioribus: nec pauciores prudē-

ter præponantur pluribus, nec vnus sententiæ tanquam omnibus præualens eligitur: Ergo, & in casu nostro, vnde Augustinus 3. de Bapt. contra Donatistas supra, & profecto, ait, *issem in eandem sententiam Cypriani, nisi me ad diligentiorum considerationem reuocaret tanta auctoritas aliorum, quos vel plures gratia doctrinæ, vel etiam fortasse doctiores, per tot gentes Latinas, Græcas, & ipsam Hebræam Ecclesia parere potuit, &c.*

Tertia Classis ad hominem, nam nihil aliud fuit, quod hæretici formidarent, quam si non vnum, vel alterum, sed multitudinem Doctorum, & Patrum obijcerent illis catholici. Vnde hoc præiudicium præscribere volebant. Petimus (aiebat Eunomius apud Basil. 1. contra eum) *præ omnibus, ut ne velitis multitudine mendacium a veritate discernere, maiori parti, quod melius est, attribuendo, neque dignitatibus commoueri, aut ordini prægressorum plus tribuere, & posterioribus aures obturare.* Cui Basilius. *Quid dicis, non tribuimus plus antiquitati? non reueremur multitudinem, tam eorum, qui non sunt Christiani, quam eorum qui nati sunt ab eo tempore, quo prædicari cœpit Euangelium? nullam rationem habebimus dignitatis eorum, qui omnigenis donis spiritualibus claruerunt, quibus tu omnibus inimicam, & aduersam hanc viam impietatis, recens excogitasti? sed clausis in totum animi oculis, & omnium Sanctorum memoria ex mente eiecta, ociosum, ac purgatum cor suum quisque inductionibus, ac sophismatibus tuis supponemus magnam profecto potentiam nactus fueris, si quæ varijs suis insidijs diabolus non est assequutus, ea assequi tibi contingat, ut traditionem, quæ apud Sanctos obtinuit, vestro inuenio impio viliorum indicemus.*

CONCLUSIO CATHOLICA.

Prius vnus, vel alterius sensus, communis Patrum, & concordie sententiæ, non potest præiudicare.

Respondeo dicendum, quod talis in primitiua Ecclesia erat ordo interpretationis, vt seorsim duo, vel tres Doctores, qui & Prophetæ, interpretarentur; cæteri verò diiudicarent, discernentes à bonis meliora, & à melioribus optima, vt dicit Anselmus: Totum autem hoc agebatur, ex Chrysost. homil. 36. in 1. Corint. 14. *Spiritu cuncta administrante, cuncta Ecclesia capita moderante afflatu suo, vnumquemque corripiente; & subdit: quod etiam nunc, duo loquimur aut tres, & seorsim quidem, & altero silente incipit alter, &c.* & mox, *ubi igitur nos cœpimus loqui, cum Spiritu tuo plebs respondet;* ita quosdam locutos SS. significare volens, nempe non sapientia propria, sed spiritus Dei instinctu. Talis autem erat subordinatio necessaria (vt dicit Chrysostomus) ne quis interea ariolus admisceretur, ne quis diabolicus præceptor ingrederetur. Insuper vt humilitas exerceatur, & charitas conseruaretur in vnitatem, & per eiusdem sententiæ approbationem conseruaretur. Quod si interim illis interpretibus dicentibus,

istisque diiudicantibus, aliquid sedenti reuelatum esset, ex eodem Apostolo, qui stans loquebatur, tacere debebat, subiectus enim erat spiritus Prophetarum Prophetis, vt quando vellent tacere, possent. Vnde si prior Propheta non cederet alteri, signum esset non esse in eo spiritum Dei: non enim (ait Apostolus) est Deus dissensionis, sed pacis: esset autem dissensionis author non pacis, si & cum qui prior loqui cœperat non fineret, tacere, & hunc qui interim repentina reuelatione impletus est non cogeret loqui, spiritus vero, qui est auctor pacis, facit, vt alter rationabiliter cedat alteri. Nullo ergo modo vnus, vel alterius Doctoris, & tractatoris mentem sequi possumus, cum cæteri contrarium diiudicant, aut cum priuatum sensum minimè alteri cedendo aliquid pronunciat, cum à Spiritu sancto proueniat sententiarum concordia, & vnitatem, & propriam sententiæ, alieno iudicio submissio.

Solutiones Oppositionum.

Ad primam respondetur alij reuelari posse quod alios effugerit: sed ordo quidam requiritur subiectionis, & examinationis; insuper & proprii iudicii submissio, & cessio: vnde Augustinus 2. contra Donatist. cap. 8. Cyprianum ex hac submissione iudicii, sic benignè excusat. Nec arbitror B. Cyprianum propter aliud contra consuetudinem, quid sentiret liberius ex promissis, prioremque dixisse, nisi vt alium si forte existeret, cui esset melius reuelatum gratissimè acciperet, & ostenderet imitandam, non solum docendam diligentiam, sed etiam docendi modestiam: si autem melius existeret, qui tale aliquid afferret, vnde ille omnes verisimiles rationes, quibus mouebatur, refellerentur, in eadem sententia permaneret, sibi bene conscius, & non occultata, quæ putabatur, veritatis; & retenta, quæ amabatur vnitatis. Nam & illud sic intellexit, quod ait Apostolus. Prophetæ autem duo, vel tres loquantur, & cæteri examinent: si alij sedenti reuelatum fuerit, ille prior taceat. Quia in parte, inquit, docuit, & ostendit multa singulis in melius reuelari, & debere vnumquemque non pro eo, quod semel imbiberat, & tenebat pertinaciter congruere; sed si quid melius, & vtilius extiterit libenter amplecti. (His utique verbis non solum eos admonuit sibi consentire, qui melius aliquid non videbant, sed etiam eos hortatus est, si qui possent afferre aliquid, quo prior consuetudo seruanda potius firmaretur; vt si tale esset quod refelli non posset, etiam ipse ostenderet quàm veraciter dixerit, debere vnumquemque non pro eo, quod semel imbiberat, & tenebat pertinaciter congruere, sed si quid melius, & vtilius extiterit, libenter amplecti). Sed quia tunc non extiterant, nisi qui ei consuetudinem opponerent, defensionem autem ipsius consuetudinis non tales afferrent, quibus illa talis anima moueretur, noluit vir grauissimus rationes suas, etsi non veras, quod eum latebat, sed tamen non vicias, veraci quidem, sed tamen nondum assertæ consuetudini cedere. Hæc ille.

Ad secundam loquitur Apostolus de ijs, qui per ignorantiam, & huiusmodi, aliter suspicant quàm

quàm veritas se habeat, quibus Dominus aperit quid tenendum sit, vt dicit D. Thomas lect. 31 in hunc locum, vnde Augustinus loquens de S. Cypriani lapsu, & errore, 2. contra Cresconium c. 31. sic dicit. Proinde cum dicat Apostolus, cuius epistolæ in auctoritate canonica vigent, quotquot ergo perfecti hoc sapiamus, & quid aliter scriptis id quoque vobis Deus reuelauit: quamdiu aliter sapuit Cyprianus, si scripta eius esse constat, quæ pro vobis proferenda arbitramini, quamdiu ergo de hac re aliter sapuit quàm veritas diligentius considerata patefecit, donec ei Deus id quoque reuelaret, ineffabili laude charitatis, unitatem, pacemque Catholicam etiam cum collegis suis, quibus aliter sapuit, non reliquit: & de his, Cypriano similibus, idem dicit Augustinus 5. contra Donatist. cap. 27. Cum autem aliquid aliter sapiunt, id quoque illis, in charitatis flagrantiam permanentibus, nec rumpentibus vinculum pacis, Deus reuelabit. Nunquam tamen vni aliquid reuelatur, quod sit contra communem sensum Ecclesiæ, quod si aliquid alicui reuelatur, quod vni, vel alteri reuelatum non sit, cedendum est illi cum submissione ad communem sensum Ecclesiæ, ait (ex S. Th.) Apostolus, si quid aliter, id est melius de vobis sapiatis, quam ego de me, hoc ipsum est & vobis per reuelationem diuinam donatum, & quando alius est vobis reuelatum aliquid, quod non mihi; non contradico, sed cedo vestræ reuelationi. Veruntamen nolo quod propter hanc reuelationem ab unitate Ecclesiæ discedatis.

Ad confirmationem primam. In iudicijs forensibus, etiam Ecclesiasticis ante determinationem, & in discussione, vnus sententia plurimorum sententiæ potest præualere; nunquam tamen vnus sententia, medijs, quibus discussio fit, potest præualere, cum secundum illa sit iudicandum. Et talis est Patrum auctoritas: vnde Damasus epist. ad Episc. Illyric. Cauendum sanè, ne per eos, qui varias doctrinas comminiscuntur, in lubricum seducantur; vt potius quouiescunque illi variantibus consilijs circumferuntur, Patrum nostrorum à nobis sententiæ sunt retinendæ: multo minus, quando ex consensu Patrum dogmata statuta sunt, licet vnus sententiam toti vniuersitati Patrum præferre, vnde Cassianus lib. 1. de Sacram. Dominicæ Incarnat. cap. 6. loquens de communi cathol. consensu, ait, Sufficere ergo solus nunc ad confutandam hæresim deberet consensus omnium, quia indubitata veritatis manifestatio est auctoritas vniuersorum, & perfecta ratio facta est, ubi nemo dissentit: ita ut qui contra hoc sentire nitatur, huius prima statim fronte non tam sit audienda assertio, quàm damnanda peruersitas, quia præiudicium secum damnationis exhibuit, qui iudicium vniuersitatis impugnat, & audientie locum non habet, qui à cunctis statuta conuellit.

Ad quintam confirmationem. Illa historia constata est. Et Socrates qui illam refert, mentitur. Similiter Sozomeni auctoritas, qui illam describit non facit fidem: de illa enim scribit Gregorius lib. 6. ep. 31. quod ipsam historiam Sozomeni, sedes Apostolica suscipere recusat, & mendacium manifestè depicenditur, nam ex-

pressè in Concilij Niceni Canone 31. inhibetur Episcopis, Presbyteris, Diaconis ne vllam mulierem domi haberent, præter matrem, sororem, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

An in aliquem errorem Patres aliqui prolapsi sint, vt propterea sibi, vel fidei aliquod præiudicium generarent.

Praxis Nouatorum.

Ibenter sectarij Patrum errata euulgant, & exaggerant, vt eorum auctoritatem infirmant, & nulla illis fides præstetur. sic Brëtius in prolegom. f. 120. ait, In Patribus sunt erronei, Cyprianus anabaptiz at, Hieronymus origeniz at, &c. Sed

& Calvinus ad Regem Gallie Franciscum (vt dicit Canus lib. 7. de loc. cap. 3.) vt Lutheranorum impudentiam excusaret, Catholicorum innocentiam traduxit. Cum enim Lutheranis verissimè, ac grauissimè obijceretur, quod Patrum essent ubiq; contēptores, & aduersarij, dixit. Multa ignorarunt Sancti illi viri, sæpe inter se conflictarunt, interdum etiam secum ipsi pugnant. Tum deinceps præter falso illis impositos, quotquot priuatos Patrum errores colligere potuit enumerat. Paucos, & notiores enumerabimus in lectorum gratiam, vt inoffenso pede Patrum libros percurrant.

EXTREMA SENTENTIA
quorundam Catholicorum.

IN alio extremo quidam P. Poza lib. 4. tract. 3. cap. 1. sic scripsit fol. 1128. Quæcumque in scriptis PP. inueniuntur minus Ecclesiæ fidei, aut sedis Apostolicæ sensibus consona, non ab eorum calamo, & mente promanarunt, sed à corruptione temporum, ab iniqua translatione, ab inscitia, aut socordia amanuensium, ab erroribus Typographorum, ab hæreticorum calumnijs.

Oppositiones.

Arguitur primo, nam Patres millenarij, vt Ireneus, Iustinus, Lactantius, Victorinus introductentes illud dogma de Christi regno in terris futuro per mille annos post iudicium, aperte locuti sunt contra fidem: Ioannis enim 18. dicitur Regnum meum non est de hoc mundo, &c. & Christus Dominus dicebat Saducæis, Erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei: in re-

surrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in celo.

Secundo, etiam veteres docuerunt animas quæ nihil purgandum secum deferunt non ingredi cælum, & eorum beatitudinem suspensam esse, vel differri vsque in diem iudicii, ita Chrysostomus. 39. 1. ad Corinth. & 28 ad Hebr. Tertull. lib. de anima cap. penult. Origen. lib. 7. in Leuit. Ambros. 2. de Cain, & Abel c. 2. & de bono mortis cap. 10. Aug. in ps. 36. & 12. super Genes. ad Irām. Theoph. ad Heb. ij. Bern. ser. 3. & 4. de omnibus Sanctis, circa vero locum, ubi detinentur alij dicunt in Paradiso voluptatis detineri vsque in nouissimum diem, apertissimèq; contra orthodoxiam locuti sunt. Hi sunt Tertullianus in Apol. cap. 47. vt annotat Pamelius paradoxo 9. Origenes 2. Periar. c. 12. Iustin. quæst. 75. ad Orthodoxos, & q. 95., quos secuti sunt è vestigio Prudentius, Theophilactus, & Euthymius in cap. 23. Lucæ, & Moyses Barcephala lib. de Paradiso cap. 18. extat hic liber in Bibliotheca Patrum. Alij ponunt eas in sinu Abraham, ita Chrysostomus ad Hebr. cap. 5. hom. 33. ad popul. Antioch. & 33. in Matth. & 40. in Genes. & 24. in 1. ad Corinth. Tertull. 4. con. Marcion. Orig. 4. Periar. Hæc autem dogmata aperte fidei repugnant.

Tertio, B. Virginem venialiter peccasse contra fidem Ecclesiæ multi veterum sentire videntur, nam Irenæus lib. 3. cap. 18. nu. 7. scribit quod Dominus repellere eius intemperatam festinationem dixit. *Quid mihi, & tibi mulier?* Athanasius ser. 4. contra Arianos docet aperte quod Christus matrem increpauit cum dixit. *Nondum venit hora mea.* Chrysostomus homil. 20. in Ioan. Fortasse (ait) aliquo humano afficiebatur affectu, quemadmodum, & fratres eius cum dixerunt, ostende te ipsum mundo, cupidi eius miraculis sibi famam comparare: idcirco asperius respondet. Idem dicit Euthym. & non dissentire videtur Gregorius Nissenus oratione in ea verba quando subiecerit sibi omnia, dicens. *Maternum consilium, vt quod minime in tempore adhiberetur rejecit dicens.* *Quid mihi, & tibi mulier.* Et Ambros. 2. in Luc. cap. 2. explicans illud, *quid est quod me querebatis* (ait.) *Alibi eum ad mysterium mater impellit, hic mater arguitur, quia adhuc ea quæ humana sunt exigit:* & quod magis est eandem Virginem docent multi Patres à filij sui fide defecisse, & de diuinitate eius dubitasse, ita scribunt Orig. homil. 17. in Luc. Auctor qq. ex nouo testam. q. 73. cum Origene sentit, & S. Basilus ep. ad Optimum, vt refert S. Thom. 3. p. q. 27. art. 4. Amphilocho. homil. de occurso Domini Chrysostomus in ps. 13. illudque Simeonis Luc. 2. (& tuam ipsius animam pertransibit gladius) de gladio infidelitatis, & dubitationis exponunt. Acerbè quoque fuisse reprehensam, Matth. 22. Mar. 3. & Luc. 8. cum publicè prædicantem Christum interpellauerit, vnde Christus dixit. *Quæ est mater mea;* dicit Chrysostomus homil. 45. in Matth.

Quarto, Angelos fuisse creatos ante mundum corporeum multi veterum defenderunt Hier. ep. ad Tit. 1. Basilus homil. 1. & 2. in Exameron, & Anastasius Sinaita lib. 1. Examer. Nazian. serm. de Natiu. Ambros. Examer. lib. 1. cap. 5. & alij, Hilar. in 12. de Trinit. & contra Auxentium, Isid. lib. de summo bono cap. 12. Damasc. 2. Orthod. fidei, c. 1.

Aug. 11. de ciuit. cap. 32. liberè permittit hanc sententiam teneri, quod tamen in Concilio Lateranensi sub Innoc. 3. reiectum est, dum definitur: ab initio vtramque simul creaturam conditam spirituales scilicet, & mundanam; sed quæque esse corporeos contra eandem Ecclesiæ determinationem senserunt Orig. 1. Periar. cap. 7. & 2. cap. 2. Casarius Dial. 1. in fine operum Nazianzeni, Basil. de Spiritu sancto c. 16. Athanas. ep. ad Serap. Aug. 1. b. 83. 99. q. 47. 7. de Genes. ad litt. cap. 17. & alibi. Bern. serm. 5. in Cantica, & lib. 5. de confid. cap. 4. & alij in Biblioth. PP.

Quinto, asserere materiam coeternam Deo, Ideas separatas introducere, transmigrationem animarum defendere, plures mundos ante formationem primorum parentum somnare, & Angelos cum mulieribus permixtos, prolem procreasse, & alia huiusmodi portenta edocere, apertissimè est contra fidem orthodoxam dogmatizare. At hæc omnia Clemens Alexandrinus in suis Hypothypotibus descripsit (ait Photius in sua Bibliotheca.) Imò & Catholici tractatores plures errores (vt dixit Cassiodorus) obseruarunt in eodem, nam primo Strom. docuit Christum anno ætatis suæ 30. passum esse, & lib. 6. dicit quod *Christus Dominus comedebat non propter corpus, quod sancta virtute continebatur, sed ne eis qui vna cum eo versabantur in mentem veniret de eo aliter sentire, sicut certe postea quidam existimauerunt eum apparuisse visione, & phantasmate: ipse autem vt semel dicam erat impatibilis, quem nullus subibat motus affectionis, nec voluptatis, nec dolor:* & eodem libro docet Christum apud inferos prædicasse etiam iustis ex Philosophia, hoc est ijs qui moraliter benè vixerunt, & penitentiam egerunt.

Sexto, Baptizatos ab Hæreticis in forma Ecclesiæ iterum rebaptizandos, hæresis est manifesta. Sed hanc Agrippinus defendit, & postea S. Cyprianus cum Concilio Africano mordicus (contra decretum Stephani Papæ reclamantis nihil esse innouandum, nisi quod traditum esset, recipiendum) eam sententiam anabaptismi defendit.

Septimo, per adulterium matrimonium dissolui posse, hæresis est damnata ab Ecclesia in Conc. Trid. sess. 24. can. 7. at id asseruit Hilarius can. 4. in Matth. Cum lex, ait, libertatem dandi repudiij, & libelli authoritate tribuisset, nunc marito fides Evangelica non solum voluntatem pacis indixit, verum etiam coactæ in adulterium uxoris imposuit, si alij ex necessitate nubenda sit, nullam aliam causam detinendi à coniugio præscribens, quàm quæ virum prostitute uxoris societate pollueret: idem tenet Ambros. in comment. 1. ad Corinth. 7.

Octauo, animam rationalem propagari, & non creari à Deo error est manifestus, vt patet ex epistola Leonis Papæ ad Turib. cap. 10. & epist. ij. ad Iul. & tamen in illum inclinat. S. August. 10. de Genes. ad litteram cap. 23. & 4. de Orig. animæ. & epist. 28. ad Hier. & 157. ad Optatum: & Augustinus secuti sunt Greg. Papa lib. 7. regis. epist. 27. Eucherius in commentarijs 2. cap. libri Genes. & alij.

Nono, Spiritum sanctum à Filio non procedere, hæresis est damnata ab Ecclesia, illam tamen sententiam Theodoretus defendit. Sed & S. Thomas

mas apertè dicit q. 10. de pot. art. 4. ad vltimum Damascenum in eadem extitisse sententiã, ait enim primo de fide Orthodoxa cap. 11. [At vero cum non ex Filio esse dicimus, sed Filij Spiritum nominemus. *Si quis enim Spiritum Christi non habet ait Apostolus hic non est eius, atque ipsum nobis per filium, & patefactum esse, & impertiri confitemur.*]

Decimo, Non esse licitum hominem occidere in iudicio à publica potestate, hæresis est manifestata; & tamen illam asseruit Lactantius lib. 6. c. 20. similiter nec licere Christianis militare fuit hæresis Manichæorum, & eandem idem auctor asseruit cap. 25. Quin; quod ornatum templorum, cultum externum, externumq; sacrificium de medio tollere videtur ibidem lib. 7. nec animas impiorum illico post mortem iudicari dicit.

Vndecimo idem lib. 9. cap. 14. diabolus dicit paulatim pellexisse homines ad vitia, eosque mulierum congressibus inquinasse, vnde nati sunt terrestres demones qui sunt hominum tentatores, quem errorem tenuit Atenagoras, & S. Seuerus Sulpitius æqualis, & amicus S. Paulini lib. 1. de sacra Historia, Chrys. homil. de decol. S. Io. Bapt. super illud Herodes tenuit Ioannem. Ambros. lib. de virginibus cap. 4. S. Iustinus in Apol. ad Antoninum Pium. Clem. Alex. 3. & 5. Strom. Tertull. de habitu mul. Eusebius Cæsariensis 5. de preparat. Euangel.

Duodecimo, in Eucharistiæ Sacramento non remanet substantia panis, quæ conuertitur, vel transubstantiatur in corpus Christi, & tamen Rupertus Abbas lib. 6. in Ioan. oppositum tenuit, docendo in Eucharistia sic panem assumi à Verbo, sicut humanitas assumpta est in Incarnatione. Verbum ait factum esse hominem non destruendo, sed assumendo humanitatem, & eodem modo in Eucharistia idem verbum fieri panem non destruendo, sed assumendo panem. Idem habet lib. 2. in Exod. cap. 10. & 2. de diuin. officiis cap. 2. & 9.

Decimotertio, ab Ecclesia in Concilio Florentino definitum est aliquas animas mox in cælum recipi, vnde & qui mox à Baptismo moriuntur nullam Purgatorij penam sentiunt, vt martyres &c. at omnes purgandos esse post resurrectionem vero igne, vno excepto Christo, scripserunt Orig. 14. in Luc. Hilar. in psal. 118. B. Virginem, etiam per ignem transituram dicit in ea verba. *Contupuit anima mea:* & Ambros. in eundem psal. serm. 20. Rupertus lib. 3. in Genes. cap. 32. Lactant. lib. 7. cap. 21. omnes Sanctos per ignem transituros docent.

Decimoquarto, dogma fidei est Episcopum differre à simplici Sacerdote: at S. Hieronymus cap. 1. in ep. ad Tit. ait. *Idem est Presbyter qui Episcopus* &c. idem docet in ep. ad Euagrium 85. idem docet Ambros. ad Eph. cap. 4. Chrys. in 1. Timoth. 2.

Decimoquinto, excepto infidelitatis peccato, per quodlibet aliud amitti fidē hæresis est damnata in Tridentino, at id asserunt Anastasius Nicenus q. 1. in script. ex Marco Monacho, dicit namq; *Quidam non facientes mandata existimant se recte credere, quidam autem facientes regnum*

Dei expectant: & Didymus in epist. Iacobi 2. *Cum fides, ait, mortua sit propter opera, iam neque fides est, nam neque homo mortuus, homo est.* idem docet lib. 4. de prouid. Saluianus Messaliensis.

Decimosexto, species sacramentales Eucharistiæ corrumpi, aut putrefieri sentit Ecclesia, at contrarium docuit Guimundus lib. 2. de Eucharistia. Similiter, & Algerus lib. 2. cap. 1. docuit non posse fideles suscipere Eucharistiam nisi sub vtraque specie.

Decimosextimo, Paradisum terrestrem esse locum corporeum, creatum à Deo in tempore, certum est ex scripturis, & sensu Ecclesiæ. At Origenes putauit esse allegoricè intelligendam Paradisi historiam, & Sanctus Ambrosius ep. 42. ad Sabinum enumeratis aliorum sententijs dicit in eo conuenire omnes, quod spiritualis sit: *Ex quibus colligitur, ait, paradisum non terrenum videri posse, non in solo aliquo; sed in nostro principali quod animatur, & viuificatur, animæ virtutibus, & infusione Spiritus Dei,* & S. Hieronymus in qq. Hebraic. exponens illud. *Plantauerat autem Dominus paradisum voluptatis à principio;* scribit Paradisum, aut Cælum, & terram fuisse creatum.

Decimoctauo, peccatum mortale à veniali distingui dogma fidei est; at S. Basilii in qq. q. 4. & 293. illud discrimen tollere videtur, imò in eo opere multi errores continentur, qui in Concilio Gangrensi damnantur: ergo &c.

Decimonono, Asserere peccatum esse substantiam, Manichæorum dogma est, at in S. Machario Egyptio hom. 15. habetur expressè quod peccatum sit substantia, & facultas Sathanæ: ergo.

Vigesimo, nullum refrigerium damnatis contingit: at illud eis concedit Aurelius Prudentius hymno, sac. ad incensum Ceræi Paschalis, & S. Hidelphonsus serm. 5. de Assumptione. Amplius, Nec ab inferis damnatorum animas egredi sanæ fides docet, contrarium tamen asseruit Damascenus, Traiani animam è penis inferorum liberatam, cui S. Thomas videtur subscripsisse de ver. q. 6. art. 6. ad 8. & 1. d. 43. q. 2. 2. ad 5. 4. d. 45. q. 2. art. 2. q. 1. ad 5.

Vigesimo primo, secunda nuptiæ licitæ sunt ex fide Catholica: at illas damnat Chrysostomus serm. 32. in cap. 19. Matth. & S. Hieronym. lib. 1. ad vers. Iouini. non modo videtur polygamiam, sed etiam nuptias damnare.

Vigesimo secundo, Aduentus Christi ad iudicium determinatum tempus ex scripturis ignoratur: at S. Germanus in Theoria docet, futurum anno 6500. vt & multi Patres; imò quod sex mille annis sit mundus duraturus docent apertissime Iust. q. 71. ad gentes Iren. lib. 5. c. 28. Andraas Cæsareæ Archiep. in ea verba Apocalyp. *Septem capita, septem montes sunt.* Hilar. in illud Matth. 17. *& post dies sex.* Gaudentius tract. 8. in Exam. Hieronym. in epistolari expositione psal. 89. ad Cyprianum confirmatur.

*Confutatio eorundem Orthodoxorum
firmamentis.*

Sed contra est primo; nam in decret. c. 24. q. 2. cap. dixit Apostolus, habentur hæc verba. Si qui sententiam suam quamvis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, querunt autem tota sollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Quæ sententia est desumpta ex S. Augustino epist. 162. Sed tales errores non sunt hoc modo asserti à Sanctis Patribus: ergo, &c. Minor ostenditur à S. Cypriano epist. ad Quintum, ubi cum adduxisset illum locum Apostoli 1. Corint. 14. Prophetæ autem duo, vel tres loquantur, & ceteri diiudicent: si autem alij reuelatum fuerit sedenti, ille prior taceat, subdit. Quia in parte docuit, & ostendit multa singulis in melius reuelari, & debere unumquemque, non pro eo quod semel imbiberat, & tenebat pertinaciter congruere, sed si quid melius, & vilius extiterit, libenter amplecti: non enim vincimur quando offeruntur nobis meliora, sed instruimur, maxime in his, quæ ad Ecclesiæ unitatem pertinent, & spei, & fidei nostra veritatem, hæc ille.

Secundo, ut dicit Augustinus lib. 2. de Trinit. initio. Duo sunt quæ in errore hominum diffillime tolerantur, præsumptio priusquam veritas pateat, & cum iam patuerit, præsumptæ defensio falsitatis: ergo ubi absunt ista vitia, conditioni humane ignoscendum: nec enim anima nostra, errore, & stultitia irerita, sine Dei speciali munere inoffenso pede percipit veritatem, ut in nullo prorsus aberret.

Tertio, ut dicit idem in præfatione de hæresibus ad Quodvultdeum. Non omnis error hæresis est, quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo hæresis esse non possit, hæresis enim est error manifeste fidei Catholicæ contrarius, cum pertinacia, quæ si absit tunc illud vulgatum quoque Augustini veritatem habet: errare potero, hæreticus non ero: si vero adsit, hæreticum facit: unde hæresis, ait 22. de Ciuit. cap. 23. cum alijs peccatis inter mila alia computatur, ab illa erroris, & peruersitatis radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur.

Quarto, quia in nullo errare, facultatem hominum excedit, unde Augustinus epist. 7. ait, Reprehensibilis est illa laus, quam de Tullio dixit Lucanus: Nullum verbum, inquit, quod reuocare vellet emisit: quæ quidem laus quamvis præclarissima videatur, tamen credibilior est de nimium fatuo, quam de sapiente perfecto. Nam & illi quos vulgo moriones vocant, quanto magis à sensu communi dissonant magisque absurdi, & insulsi sunt, nullum verbum emittunt quod reuocare velint, quia dicti mali, vel stulti pœnitere, vtique cordatorum est: sed admissa illa laude subdit: hoc potius de hominibus Dei qui Spiritu sancto acti, locuti sunt, quam de illo quem sic Cicero laudat, saluberrima pietate credendum est. & subdit de se. Ab hac ergo excellentia tam longè absum, ut si nullum verbum quod reuocare vellem protulero, fatuo sim quam sapienti similior, illius quippe

scripta summa sunt auctoritate digna, qui nullum verbum, non quod reuocare vellet, sed quod reuocare deberet emisit. Hæc quisquis non est assecutus secundas habeat partes modestiæ, quia partes non potuit habere sapientiæ, quia non valuit omnia non pœnitenda diligenter dixisse, pœniteat quæ cognouerit dicenda non fuisse. Ex hac modestia ibidem subdit, se non festinare ad diuulgandum libros de Trinit. & de Genesi ad litteram. Similiter; ex eadē, libros retractationum composuit. Idem Sanctus cum ab hæreticis Donatistis, qui ex Hilario, Cypriano testimonia proferebant, impeteretur, sic respondet epist. 48. Noli ergo frater contra diuina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia, colligere velle calumnias ex Episcoporum scriptis, siue nostrorum, sicut Hilarius siue antiquam pars Donati separaretur ipsius unitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim sic leguntur tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicuti forte aliter sapuerint, quam veritas postulet, in eo quippe numero sumus, ut non dedigne-mur etiam vobis dictum ab Apostolo accipere, & si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelabit, &c.

Quinto, si quæ dixerunt Patres aliqui, quod cum fide non cohæret, eo tempore dixerunt, quando controuersia de aliquo dogmate erat, vel nondum ad plenum erat comperta veritas: qui postea comperta veritate ab unitate Ecclesiæ se non separarunt, & dogma illud in quod per imprudentiam inciderunt, potius sunt abhominati quam sectati: ergo, &c. Audiatur Augustinus lib. 1. de Bapt. contra Donatist. cap. 18. Nam illis temporibus, ait, antequam plenarij Concilij sententia, quid in hac re sentiendum esset, totius Ecclesiæ consensu confirmaret, visum est ei, Cypriano, cum ferme 80. Coepiscopis suis Africanarum Ecclesiarum, omnem hominem, qui extra Ecclesiæ Catholicæ communionem baptizatus fuisset, oportere ad Ecclesiæ venientem, denique baptizari. Quod non rectè fieri, tanto viro nimirum propere, Dominus non aperuit, ut eius pia, & humilitas, & charitas in custodienda salubriter Ecclesiæ pace paterec, & non solum illius temporis Christianis, sed & posteris ad medicinalem (ut ita dicam) notitiam, signaretur: cum enim tanti meriti, tantæ Ecclesiæ, tanti pectoris, tanti oris, tantæ virtutis Episcopus, aliud de baptismo arbitraretur, quam erat iniquisita diligentius veritas firmatura, multique eius collegæ quamvis liquide non solum manifestatum: id tamen teneretur quod & præterita Ecclesiæ consuetudo, & postea totius Catholici orbis amplexus est: non se ille tamen à ceteris diuersa sentientibus separata communione disunxit, & hoc etiam ceteris persuadere non destitit, ut sufferrent inuicem in dilectione, studentes seruare unitatem spiritus in vinculo pacis &c. & si ille se separasset, quam multi sequerentur, quantum sibi nomen inter homines faceret, quanto latus Cyprianistæ, quam Donatistæ vocarentur. Sed non erat filius perditionis, de qualibus dictum est: Deieisti eos dum extollerentur: sed erat filius pacis Ecclesiæ, qui tantæ cordis illuminatione præditus, propterea non vidit aliquid,

aliquid, ut per eum aliud superuenientius videretur, nempe per charitatem, &c. Cum autem minus illud prospiciens, hanc tamen humiliter, fideliter, fortiter, custodiuit ad martyrij coronam meruit peruenire: ut si qua in eius lucidam mentem, ex humana conditione nebula irrepserat, gloriosa serenitate fulgentis sanguinis fugaretur.

Sexto, ex erroribus huiusmodi humilitas, & charitas Patrum satis eluxit, tantum ergo abest, ut sint ex errore despicabiles, ut ex humilitate maximè fiant spectabiles. antecedens monstratur ex verbis Cypriani epistola ad Quintum, ubi ait de S. Petro, quod non desepit reprehensionem Pauli, Documentum scilicet dans nobis, & concordie tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus, & collegis nostris utiliter, & salubriter suggeruntur, si sint vera, & legitima, ipsa potius nostra ducamus. Quæ verba 2. lib. contra Donatist. cap. 1. ponderans Augustinus subdit. Si potuit Petrus non rectè in aliquo ingredi ad veritatem Evangelij, ita ut Gentes cogeret iudaizare, quod Paulus in ea scribit epistola, in qua Deum non se mentiri testatus est: ait enim, quæ autem scribo vobis ecce coram Deo, quia non mentior &c. Si potuit, inquam Petrus, contra veritatis regulam, quam postea Ecclesia tenuit, cogere Gentes iudaizare, cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hereticos, vel schismaticos denuo baptizari? &c. quapropter cum Petrus illud faciens à Paulo postero se corrigitur, & pacis, atque unitatis vinculo custoditus ad martyrium promouitur, quanto facilius, & fortius, quod per uniuersæ Ecclesiæ statuta firmatum est, vel unius Episcopi authoritate, vel unius Prouinciæ Concilio preferendum est? & cap. 4. dicit idem Augustinus. Satis ostendit facillimè se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret Baptismum Christi sic dari posse ab eis, qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent: unde multa tam diximus, nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi uniuersæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati: cui, & ipse sine dubio cederet, si iam illo tempore quæstionis huius veritas eliquata, & declarata per plenarium Concilium solidaretur.

Septimo, Quia Patres homines quoque fuerunt, ergo non fuit contra naturam eorum uniuersaliter in aliquo (etsi non omnes, & concorditer) sic hallucinari. Hæc etiam est ratio desumpta ab Augustino loco cit. cap. 5. Homines enim sumus, unde aliquid aliter sapere, quam se res habet, humana tentatio est: nimis autem amando sententiam suam, vel inuidendo melioribus, usque ad præcedendæ communionis, & condendæ schismatis, vel heresis sacrilegium peruenire, diabolica præsumptio est: in nullo autem aliter sapere, quam res se habet angelica perfectio est. Quia itaque homines sumus, sed spe Angelii sumus, quibus aequales in futura resurrectione futuri sumus, quandiu perfectionem Angeli non habemus, præsumptionem diaboli non habeamus. Idem dicit Apostolus. Tentatio vos non apprehendat nisi humana, 1. Cor. 10. Humanum est ergo aliquid aliter, quam res se habet sapere: propterea dicit Philipp. 3. Quotquot ergo perfecti hoc sapimus, & si quid aliter

sapitis hoc quoque vobis Deus reuelabit. Quibus autem reuelat cum voluerit siue in hac vita, siue post hanc vitam, nisi ambulantes in via pacis, & in nullam præcisionem deuiantibus? non quales isti sunt, qui viam pacis non cognouerunt, nec propter aliud unitatis vinculum diruperunt. Idem Apostolus cum dixisset, & si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus reuelabit, ne putarem præter viam pacis, quod aliter sapiebant sibi posse reuelari, continuo addidit. Veruntamen in quod peruenimus, in eo ambulemus.

Octauo, quia multoties non tam suam, quam Præcessorum exempla, & auctoritatem sunt secuti, & verisimilibus rationibus inducti priuatæ sententiæ suæ adhæserunt, sed cum tali animi præparatione, ut parati essent edoceri ab alio, vel si fortiores rationes inuenissent in melius sententiam mutare. unde in quæstione de anabaptismo hæreticorum, ut dicit August. cap. 7. Irruente itaque tam magna quæstione, cum de remissione peccatorum, & de spiritali hominis regeneratione, utrum posset apud hæreticos, vel apud schismaticos fieri, difficile ratio redderetur, & præcederet auctoritas Agrippini, & nonnullorum, qui ei consenserant hominum in hac quæstione deficientium, qui maluerunt aliquid nouum moliri, quam tenere consuetudinem, cuius defensionem non intelligebant, irruerunt in oculos animæ verisimiles rationes, & intercluserunt iter peruestigandæ veritatis, & cap. 8. subdit. Nec arbitror Beatum Cyprianum propter aliud contra consuetudinem quid sentiret, libere exprompsisse, prioremque dixisse, nisi ut alium si foris existeret, cui esset melius reuelatum gratissimè acciperet, & ostenderet imitandam non solum docendi diligentiam, sed etiam discendi modestiam. Si autem nullus existeret, qui tale aliquid afferret, unde illæ omnes verisimiles rationes, quibus movebatur, refellerentur, in eadem sententia permaneret, sibi bene conscius, & non occultatæ, quæ putabantur, veritatis, & retentiæ quæ amabatur unitatis: nam & illud sic intellexit, quod ait Apostolus: Prophetæ autem duo, vel tres loquantur: & ceteri examinent. Si alij sedenti reuelatum fuerit, ille prior taceat. Quia in parte, inquit, docuit & ostendit multa singulis in melius reuelari, & debere unumquemque non pro eo, quod semel imbiberat, & tenebat pertinaciter congregi, sed si quid melius, & vilius extiterit, libenter amplecti. His itaque verbis non solum eos admonuit sibi consentire, qui melius aliquid non videbant, sed etiam eos hortatus est, si qui possent asserere aliquid, quo prior consuetudo seruanda potius firmaretur, ut si tale esset quod refelli non posset, etiam ipse ostenderet, quam veraciter dixerit, debere unumquemque non pro eo quod semel imbiberat & tenebat pertinaciter congregi, sed si quid melius, & vilius extiterit, libenter amplecti. Sed quia tunc non extiterant, nisi qui ei consuetudinem opponerent; defensiones autem ipsius consuetudinis non tales afferrent, quibus illa talis anima moueretur, noluit vir grauissimus rationes suas, etsi non veras, quod eum latebat, sed tamen non victas veraci quidem, sed tamen nondum assertæ consuetudini, cedere, quam tamen consuetudinem; nisi prior ante Agrippinum, & nonnulli per Africam Coepiscopi eius, etiam per Concilij sententias disserere tentauissent, non auderet iste saltem ratiocinari aduersus eam: sed in tam obscura quæstione turbatus,

Et ubique intuens vniuersalem, robustamque consuetudinem coarctaret se potius, & prece, & intentione mentis ad Deum, ut quod postea plenario Concilio visum est, id verum esse perspiceret, & doceret. Sed cum fatigatum præcedens Concilij, quod per Agrippinum factum est, exceperet auctoritas, maluit prædecessorum suorum tanquam inuentum defendere, quam inquirendo amplius laborare: nam in fine epistolæ ad Quintum ita ostendit, in quo tanquam lectulo auctoritatis, quasi sessus acqueuerit.

Accedit ut dicit Lerinensis lib. contra prof. v. cum nouit. cap. 8. quod in hac quæstione, tanta vis ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tanti adsertorum numerus, tanta verisimilitudo, tantæ diuinæ legis oracula (sed ea planè, nouo, ac malo more intellecta) ut mihi illa conspiratio nullo modo destrui posse videatur, nisi solam tantum moliminis causam ipsa illa sulcepta, ipsa defensa, ipsa laudata nominatis professio destitueret.

Nono, Amplius, quia putabant multoties Deiloqui Patres non pertinere ad fidem nonnullas emergentes quæstiones, quæ tamen ad fidem pertinebant: vnde in epistola synodica ad Stephanum, Patres Concilij Africani, Cyprianus cum collegis ep. 72. in causâ Anabaptismi, sic dicunt. *Qua in re nec nos vim vnuquam facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum vnusquisque Præpositorum, rationem actus sui Domino redditurus.* Similia repetit ad Iubaianum Cyprianus dicens. *Nemini præscribentes, aut præiudicantes quominus vnusquisque Episcoporum quod putat, faciat, habens arbutus sui liberam potestatem:* Quæ loca egregiè ponderat S. Augustinus 4. contra Donatist. cap. 7. ad quod alludens S. Hieronymus lib. contra Lucifer. c. 9. ait. *Sciant illum (nempe Cyprianum) hæc non cum anathemate eorum, qui se sequi noluerunt edidisse: siquidem in communione eorum permansit, qui sententiæ suæ contrariaerant: sed horum potius fuisse propter Nouatum, & alias tunc hæreses multas enascentes, ne quisquam ab eo sine damnatione sui erroris reciperetur, sermonem denique suum quem super hac re ad Stephanum Romanum Pontificem habuit, tali fine compleuit.* Hæc ad conscientiam tuam frater carissime pro honore communi, &c. Vnde, & Firmilianus, qui durius contra Stephanum, & Ecclesiam Romanam impugit in epistola ad Cyprianum, scribit, quod in cæteris quoque plurimis prouincijs multa pro locorum, & hominum diuersitate variantur, nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholice pace, atque unitate aliquando discessum est.

Decimo, quia non ad singulos Patres seorsim promissio facta est infallibilis veritatis, sed ad omnes: vnde scripsit Apostolus. Ephes. 4. *Quod quosdam dedit in Ecclesia Pastores, atque Doctores, non vnum, aut alterum:* vnde Cypr. ep. 57. egregiè scripsit, idcirco copiosum est corpus Sacerdotum concordie mutue glutino, atque unitatis vinculo copularum, ut si quis ex collegio nostro hæresim facere, & gregem Christi lacerare tentauerit, subueniant cæteri, & quasi pascere vitiles, & misericordes oues Dominicas in gregem colligant. Vnde mirum esse non debet, si vnus, aut alter etiam in fidei materia, saltem inuincibiliter possit aberrare.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

In nullo leditur Patrum auctoritas, si quando aliquem, vel aliquos etiam in fidei dogmate contingat aberrare.

Respondeo dicendum, sicut scripsit de Manicheis Serapion lib. contra eorundem in fine, quod Hæretici circumeunt, partim pulsantes, partim fodientes, nempe Ecclesiæ fores, & parietes, ac pulsu quidem familiari viuentes, & verum pulsum imitantes, ut similitudine pulsus fortasse mens decepta tanquam domestico, & noto aperiat, qui non recusant parietes labefactare, imò studeant perfodere, ut per fallaciam, aut per vim mentes capiant, & verò alios quidem ut, alios prestigijs fefellerat. Pulsus quidem imitantur, dum se cum Patribus sentire, Patres citando simulant, parietes effodiunt, cum vel in parietes irrumpunt sanctis affigendo, quæ numquam senserunt, vel iam per rimulas, & scissuras, idest errores quorundam parietum, hoc est voluminum Sanctorum intrare contendunt, ut perdant, & mactent. Ad illum ergo finem captant hæretici Orthodoxorum veterum sententias, ut auctoritate talium virorum suæ perfidiæ testimonium perhibeant, ne ipsi soli, aut priores id sēsisse videantur, eorundemque auctoritatem imperitis obijciunt, ut se quasi rectè facere ostendant, dum verba, & sensum, ut dicunt, Patrum imitantur. Quod si id non obtineant, ad alium finem lapsus, & foramina ostendunt, ut quia erroris species in vno, vel altero reperiuntur, præcipiti quadam seueritate correpti, totum opus effodiant, & authorem seuerissimè damnent. Sed ut idem dicit ibidem. *Quamobrem sapientes, & honesti custodes clauem scientiarum cum vigilantia miscant, ut quia vigilant non perfodiantur parietes, quia sapientes sum non fallantur. Sapientia enim non præbet locum prestigijs, neque vigilantia perfodientibus. Quocirca honesti, & cauti, qui sumus mentes nostras clauem custodiamus, scientia quidem fraudem vincentes, vigilia verò nos ipsi à dissectione seruantes: hæc ille.*

Sciendum ergo est Augustino 1. contra Iul. cap. 2. quod alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi atque optimi regulæ Catholice defensores, salua fidei compage non consonant, & alius alio de vna re melius aliquid dicit, & verius: alia verò sunt, quæ ad ipsa fidei pertinent fundamenta. In quibus adhuc distinguendum est, quod quædam ita sunt aperta, & manifesta ad fidem pertinentia de quibus numquam extitit dubitatio apud omnes Patres: alia fuerunt obscura, ut ante exortas hæreses (ut dixit Augustinus exemplificans de anabaptismo hæreticorum lib. 1. contra Donatist. cap. 7.) magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcoporum, ita inter se compulsi salua pace disceptare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusq; regionibus statuta nuntauerint, donec plenario totius orbis Concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur: & si quid aliud alijs, & aliud alijs de ista quæstione sentirent, donec vniuersali Concilio vnum aliquid eliquatum, syncerumque placuisset, humana infir-

infirmis errorum cooperiret charitas unitatis ; Sed, ut dicit Tertullianus de præsript. cap. 11. *impune erratur, nisi delinquatur*, id est peccetur, non quia omnis ignorans immunis sit à poena; sed quia ille potest excusari à poena, qui quod disceret non inuenit; unde nequaquam inter hæreticos potest computari: causa 24. q. 3. *dixit Apostolus*, tales sunt non pertinaciter ante definitionem Ecclesiæ errantes, parati tota sollicitudine querere, & inuenire, & retinere veritatem. Vnde idem Cyprianus epist. 73. ad Iubaianum dicit: *Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de se ipso Paulus dicit; qui primo fui blasphemus, & persecutor, & infuriosus, sed misericordiam merui, quia ignorans feci. Post inspirationem verò, & reuelationem veritatis factam, qui in eo quod errauerit perseverat prudens, & sciens, iam non in venia ignorantia peccat; præsumptione enim, atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superatur*. Cur autem à diuina preuidentia hoc permixtum sit, docet inter cetera Augustinus 2. de bapt. cap. 4. his verbis. *Et ideo plerumque Doctoribus minus aliquid reuelatur, ut eorum patiens, & humilis charitas, in qua fructus est maior, comprobetur, vel quomodo teneant unitatem, cum in rebus obscurioribus diuersa sentiunt, vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id, quod sentiebant declaratum esse cognoscant*; unde tantum abest, ut sibi, & Ecclesiæ Patrum hi errores præiudicium generent, ut charitatis, & humilitatis exempla subministrant.

Solutiones oppositionum.

AD primam Patres illi excusandi sunt, quia nondum erat determinatum per Ecclesiam quid credendum esset in eo articulo, & sicut (ut ponderat Feuardentius) Moysis lapsus, ut & Pauli, Matthæi, sanctitati eorundem non derogauit, sic nec hi lapsus horum Patrum sanctitatem obscurant. Vel dicendum nec hos Patres primos fuisse eiusmodi dogmatis auctores, sed Papiam, quemdam Apostolorum discipulum virum ingenij tenuis, carnaliter scripturas intelligentem, cui ob antiquitatis reuerentiam, posteriores Patres fasces submittere in omnibus putauerunt. Vnde sic scribit Eusebius lib. 3. cap. 33. *Alia præterea idem auctor quasi traditione scripta ad se peruenisse demonstrat, quæ peregrinas quasdam Saluatoris parabolas, & nouas eius doctrinas, aliaque nonnulla commentitijs fabulis referta continent, in quibus asserit regnum Christi post vniuersæ carnis à mortuis resurrectionem mille annos, humano, & corporeo more in terra hac continuatum, & stabilitum fore, quæ quidem dogmata credo eum propterea excepisse, quod Apostolicas interpretationes, quæ ab illis essent arcanis figuris, & parabolis sub obscuris expositæ, male intellexisset: nam homo erat, sicut ex eis scriptis facile licet coniecturam capere, ingenij pertenuis*. Ceterum plerisque Ecclesiasticis viris, qui hominis antiquitatem pro suarum partium defensione citabant, per similes erroris author extitit, ut Irenæo, & si quisquam alius eadem cum illo sentire videbatur. Vide ergo motuum cur Patres aliqui decepti sunt, nimirum quia à teste traditionis antiquæ ne tantillum ab

Apostolorum discipulo deuiare voluerunt. Sed tamen illi delictum habere debebant, ut non quicquid & ab vno solo accipiebant, id tantum ex Apostolica traditione descendens venerari debebant, cum illa sit tenenda traditio, quæ ab vniuersalis Ecclesiæ per manus omnium, vel pene omnium Apostolicorum virorum auctoritate, descendit. Postmodum verò quia Nepos Ægyptius Episcopus, deinde Coracion, postremo Apollinaris Laodicensis scriptis, & concionibus suis idem antiquatum dogma immutarunt, ab Ecclesiâ damnati sunt.

Ad secundam, quia illum errorem instaurarunt quoque Lutherus in Genesim apud Staphylum in Epitom. trimembri par. 2. Cornel. Agrippa lib. 3. occultæ Philosophiæ. Calui. 4. instit. cap. 26. & cap. 25. §. 6. pro viribus entendum ad dissoluendum ipsorum technas.

Quantum ergo attinet ad Chrysostomum, commodam habere possunt verba Chrysostomi expositionem, nempe, *ut anima nostra incoronata maneat, & quod ultimo die sit vnum definitum tempus omnium coronarum*; hoc est, quod retributionem & præmium recipiet integrum, nempe etiam quantum ad corporis dotes: ceterum quod animæ iustorum Deo fruuntur, docet homil. cui titulus, *quod oportet fieri peccatores*, dicit enim *hi, & qui eo demigrarunt, iusti v3. beati, qui ad Christum profecti sunt*. & mox, quod ibi propè regem sunt, *non per speculum, non per fidem, sed facie ad faciem*. Lege Gennadium schol. de fruitione Sanctorum cap. 4. legende homil. quoque Chrys. 16. ad Rom. & homil. 32. ibidem, homil. ad Philipp. & homil. de cruce, & Latrone. De Ambrosio Augustino, Theophil. & cæteris aduertendum quod cum duo sint status beatorum, vnus ante iudiciū, alius resumpto corpore, post iudiciū: primum appellarunt finem Abrahamæ, paradysum voluptatis, altare exterius, securitatis requiem, & huiusmodi. Secundum verò domum Dei, altare interius, immortalitatis præmium, perfectam lætitiā: & voluerunt insinuaré Patres ijs locutionibus nondum completam, & consummatam adipisci beatitudinem, animas Sanctorum, quod clarè insinuare videtur Bernardus dum serm. 3. sic subdit. *Acceperunt iam singulas stolas*, hoc est *beatitudinem animæ*, sed non vestiuntur duplicibus, donec vestiamur, & nos. Alij exponunt Patres, ut dicant perfrui visione quoad se, sed non quoad nos, quia hoc dependet ex manifestatione in die iudicii, ut omnibus innotescant: tunc enim declarabuntur, qui pertinent ad coronam; qui ad flammam: unde Christus Dominus dicit electis. *Venite benedicti, &c. percipite regnum, & reprobis dicitur: ite in ignem æternum*, & tamen ut hi in particulari iudicio fuerunt ad æternas flammās destinati, ita & illi ad beatitudinē adscripti. Vel exponi possunt, quod in die iudicii consummabitur gloria accidentalis Christi, terminum namque accipiet, cum tradiderit regnum Deo, & Patri, 1. Cor. 15. & hæc beatorum gloriam redundabit, qui sunt membra corporis Christi mystici, quā gloriam beati nunc non habent, sed eis in iudicio reseruatur. Quod si nulla harum interpretationum omnia loca Patrum,

tr um, vel omnes Patres ad bonum sensum reducere potest: meminerint hos errores pietati, & eruditioni tot illustrium virorum non officere, cum Ecclesie definitionem factam per Benedictum XII. & Synodum Florentinam multis seculis præcesserint. De Tertulliano vero, & Origene non oportet esse sollicitum cum manifesti hæretici sint adiudicati. Author verò questionum ad gentes, non est S. Iustinus, sed Græcus quidam ignotus author hoc simili errore conspersus. Euthymius, & Moyses Barcephæ expressè errarunt, ut dicit P. Mag. Maluenda lib. de Paradiso voluptatis cap. 90. ad quem virum eruditissimum, studiosum Lectorem remitto.

Ad tertiam, sicut dicit S. Thomas de Chrysostomo sic de omnibus illis Patribus dicendum est, quod exceßerunt, quia tamen innuit ibidem posse explicari, explicare nunc quoque eos aggredimur. Quidam sic explicant, ut Christus Dominus non verè, sed simulatè dixerit illa verba increpationis, & reprehensionis, & gessisse se velut facit Iudex, qui, illi quem vult absolvere, dura loquitur, ut omnem suspensionem affectus semoveat: sed hoc non potest stare, nam ut docet S. Thomas 2.2 q. 111. art. 1. simulatio in verbis nequit esse sine mendacio, quod alienum est à sanctitate Christi Domini. Respondet S. Thomas posse exponi, ut intelligatur cohibuisse non inordinatum inanem gloriæ motum, quantum ad ipsam, sed id quod ab alijs posset extimari: sed insurgunt quidam nec hoc in Virgine admittendum ut verbis, vel factis ullam dederit occasionem ne minimum quidam de ipsa suspicandi: ita Vasquez disput. 120. num. 58. Sed non oportebat pungeri. S. Thom. certum est enim, non dedisse Virginem occasionem actiue, sicut nec scandalum actiuium: at quod occasio, vel scandalum passiuum, seu motum inordinatum conceptum scandalo passiuo reprehenderit, nullam culpam ponit in Virgine, & de tali inordinato motu sancti videntur loqui, non facti à Virgine, sed suspicabili absque culpa Virginis à non perspicacibus circumstantibus.

Veritas ergo est, quod ea nullo modo fuit reprehensio, sed instructio; nam si illud: *quid mihi, & tibi est mulier?* accipiatur secundum communem idiotismum hebraicum, id est, *quid mihi tecum est?* ut simile habetur Luc. 8. *quid mihi & tecum?* sensus est, *quid mihi tecum est?* ad perficiendum miraculum, à qua si carnem habeo, deitatem non habeo? sicut igitur in Virgine ex charitate procedēs habetur manifestè charitatis opus, petendo miraculum, maternitatis titulum interponens; ita in Christo ostenditur instructio, respondendo matri, quod nihil in deitate sit virginis cum deitate participatio, ut opus non ex naturali affectu procedere, sed ex potestate abstantibus nosceretur. Colligitur hæc ratio, ex Augustino tract. 8. in Ioan. & alijs Patribus. Quod si sensus sit, *quid mihi, & tibi?* id est, *quid tibi curæ est?* id est, nihil de ea re cures (ad eum sensum, 4. Reg. 9. *quid tibi, & paci?* id est, quid curas de pace, & Matth. 27. *nil tibi, & iusto illi,* id est, ne cures de causa Christi? ijs verbis insinuat ne esset sollicita, vel curaret de ea re,

& sensus est, ne cures de ea re: vinum omnino non defecit, & proinde *nondum venit hora mea*: tunc enim illustrius erit miraculum, cum omnino vinum deficiet, & nulla asperitas insinuat, aliæ responsiones legendæ apud interpretes, & aliæ allatæ in nostro deposito nuper edito cap. 16. num. 8.

Ad illos, qui Beatæ Virgini attribuunt dubitationem de filij sui diuinitate, Origenes excusationem non patitur. Author vero questionum noui testamenti non est Augustini, & multis est refertus erroribus. Basilium verò exponit S. Thomas ut loquatur de dubitatione non infidelitatis, sed admirationis, & discussionis: ex vna enim parte videns Christum abiecta pati, & ex alia, considerans eius misericordiam, in admirationem suspensa est. Et hoc modo possumus etiam alios Patres beneuolè excusare. Gladius autem à Simone prædictus vehemens dolor à cæteris Patribus, intelligitur: ita Augustinus epist. 59. ad 9. Sophron. serm. de Assumptione col. 15. Bernardus in sermone de Beata Virgine. *Signum magnum*. Rup. 13. in Ioan. Dam. 4. de fide cap. 15. & alij.

Illis autem verbis, *quæ est mater mea?* non est reprehensa virgo, sed ut dicit Hilar. can. 12. in Matth. insinuat Christum non fastidiosè de matre sua sensisse, sed docere voluisse *propinquitatis ius, atque nomen, non iam de conditione nascendi, sed de Ecclesiastica communione retinendū*. Significare voluit ergo Christus propter propinquos, non esse opus Dei intermittendum, ut quoque dixit Augustinus lib. de fide contra Manich. Bernard. serm. 2. Dominica primæ Epiph. vnde, & in libello de castitate adscripto S. xto Papæ (sed falsò) qui habetur tom. 5. Biblioth. PP. ea ideo dicta, non quò sanctam matrem despiceret, sed ut nos quales parentes magis computare deberemus suo doceret exemplo, & ostenderet præferre nos, cum malis saltem, debere parentibus, quibus ille nec bonos quidem prætulit.

Ad quartam, propter decretalem illam Concilij Lateranensis quidam è nostri apertè dixerunt, esse iam ab Ecclesia definitum Angelos cū mundo corporeo creatos, & c. ita Ferrar. 2. contra Gent. c. 83. Verū cum S. Thomas, qui post illud Conc. descripsit, sententiam quæ asserit Angelos creatos ante mundum corporeum nullo modo suo tempore vocatam erroneam doceat 1. par. q. 63. art. 3. cum suis, & nostris interpretibus non audeo illam erroris insimulare. Nec Conciliū ex instituto per ea verba aliquid de nouo definiuit: sed antiqua dogmata profiteri voluit contra veterum hæreticorum, & Philosophorum errores, qui omnia ab æterno producta asserabant, ad quæ destruenda posita est illa particula, *ab initio temporis*, ut habetur ex expositione S. Thomæ super illam decretalem, opusc. 23. & propterea S. Augustinus dixit lib. 11. de Ciuit. cap. 32. si quis aliter sentiat non esse contendendum, dummodò Angelos cœternos Deo esse non dicat. Verum quia hodie communiter eam sententiam oppositam amplexi sunt scholastici, & etiam eandem multi veterum Patrum defenderunt apertè, Epiphanius, har. 65. Theod. q. 3. in Genes. Procop. præf. in

in Genes. August. 11. de Ciuit. cap. 6. & 9. & 33. Greg. 32. moral. cap. 9. alias tom. 17. art. 24. alias 25. Beda tom. 4. in exam. Rup. 1. in Gen. c. 11. Hugo de S. Victore 1. de Sacram. par. 1. cap. 5. & par. 5. per quinque; prima capita, ab ea non discedendum maxime propter decretalem Innocentij in Concil. Lateran. & certe Ecclesia illam particulam *ab initio* intelligere videtur, non tantum negat. uel, id est de initio temporis, siue durationis, siue angelicæ, siue humanæ, quasi proinde sit dicere ab initio, hoc est non ab æterno: sed intelligit in illa particula, initium; positum durationis, & temporis, seu creationis in qua sunt corporalia cum spiritualibus condita. Quare cum ex auctoritate Concilij non parua auctoritas accesserit communi scholasticorum doctrinæ, post Concil. etsi hæreticum non sit, nec erroneum, temerarium tamen est contra sentire. Patres vero qui oppositum docuerunt, cum decretalem istam præcesserint nulla temeritatis nota, inuruntur, & cautè legendi sunt, & illis alij qui oppositum sentiunt præferendi. Vel dñm posse intelligi creatos Angelos ante hunc mundum visibilem, i. antequam hic mundus vltimum ornatus complementum acciperet, ab omnipotentia Creatoris, quod ex S. Basilij dictis accipi potest: ait enim *conueniebat ijs iam conditis mundus ut accederet, & adiungeretur qui in primis locus esset per docendis animabus hominum, atque erudiendis sanè, quam accomodis*, id est antequam mundus quantum ad omnem ornatum perficeretur, & vsui hominum esset accomodatus, Angelis iam tunc productis, nō autem antequam instructus mundus conditi capisset: & idem dicendum est ex eiusdem Concilij auctoritate quantum attinet ad incorporeitatem Angelorum, quod non est de fide iam definitum: nam S. Thomas apertè in illa decretali dicit Concil. contra Tertull. definire, qui asseruit, animam esse corpoream. Verum non leue argumentum sumitur de mente Concilij, quod inclinauerit in illam sententiam quod Angeli sunt incorporei: nam si anima, quæ est incompleta, spiritalis est, spiritalis quoque erit Angeli substantia, quæ perfecta, & completa est: quare temerarium est illi refragari, præsertim cum multo plures Patres citentur pro hac opposita parte, pro incorporeitate enim asseritur Dionys. c. 1. de cœlesti hierarch. & c. secundo, vocat enim *simplices substantias*, & Irenæus lib. 3. c. 23. ait, *sine carne Angeli sunt*. Athan. relatus à Germ. Constātinop. in epistola ad Thomam Episcopum relata in Nicæno 1. Act. 4. Nazianz. oratione 34. quæ est 2. de Theologia, Nissen. lib. de oratione, & de vita Moysis. Basil. homil. 9. quod Deus non sit author malorum, Chrysostomus homil. 6. in Gen. Angelum *incorporeum* vocant, & homil. 44. in Matth. eodem modo *incorporeos* vocat Cyrill. 4. in Io. c. 10. 3. in Genes. circa principium, I heod. q. 20. & 47. in Genes. Didym. 1. de Spiritu sancto initio, & lib. 3. Damascen. lib. 1. de fide c. 17. Anastas. Nic. 99. sacr. script. q. 20. Leo ep. 93. ad Turibium. Hil. 8. de Trinit. circa finem Hier. in illa verba Es 63. *Spiritus Domini ductor eius fuit*, & c. 49. Ambr. in expositione Symboli c. 32. Greg. 4. dial. c. 32. & moral. c. 4. alias 5. Riccar. 4. de Trinit. c. vlt. Quare paucioribus Patribus plu-

res opponimus; nec diffitemur Origenem, Eliam Cretensem, & Cæsarium oppositæ fuisse sententiæ. Sed S. Basilij, cum alibi mentem suam exposuerit, dum vocat Angelum *spiritum æreum*, intelligendus est metaphoricè propter subtilitatem inuisibilem, vel quia ut aer, quia corpore crassiori carens vix sentitur: ita, Angelus expert corporis sensu non percipitur Augustinus verò cum fuerit Platonius etsi valdè in corporeitatis sententiam inclinauerit, in retractationibus postea videtur iudicare esse incorporeum, imò & 15. de ciuit. c. 23. cum dicit Angelos natura sua spiritus esse, videtur sentire esse incorporeos, licet id definire non audeat.

Ad quintam. quis sit Photius ille, qui tales errores in hypothiposibus adscribit Clementi, iam compertum est inter hæreticos adscribi: Et ipsemet Photius, qui talia Clementi attribuit, subdit in sua bibliotheca hæc verba, *siue ipse, siue aliorum aliquis eius personam suscepit*, eundemq; Clementem colaudat, quod contra Græcanicos atheismos descripserit. Fatetur etiam librum pedagogi non habere similitudinem cum hypothiposibus, quippe qui nullas blasphemias contineat, & dictio erudita sit cum venustate coniuncta. Sed cum etiam Eusebius, Hieronymus, & alij antiquiores test monium perhibeant Clementi, verisimile putatur ab Orientalibus hæreticis multa opera Clementis hæresibus aspersa, quod testatur Alex. scribens ad Origenem apud Euseb. lib. 6. cap. 11. in fine, & Hieron. epist. 84. ad Magnum, & Rufinus apertè testatur, suis commentarijs multa ab Ariani suo dogmati congruentia fuisse inserta, quod ait Ruff. non est credibile de tanto viro tam in omnibus Catholico tamquæ erudito, ut vel sibi contraria censuerit, vel talia, quæ de Deo non dicam, credere, sed & audire quidem impium est, scripta reliquerit. Hæc ille in Apol. pro Origene. Sed quantum ad illos alios errores, qui obijciuntur non diffitemur incautè à Clemente eos esse asseritos. Et ad illum de ætate ann. 30. in quo Christus passus asseritur à Clemète, dicimus quod alium modum supputandi tenuit: nam etiam videmus lapsum eundem in supputatione ætatis Nahum Prophetæ, quem dicit prophetasse post Ezechielem. Facit etiam Amos parem Esaiæ, quod à Hieronymo in Amos, & Esaiam scribente refutatur. Quantum attinet ad impatibilitatem, lapsus est, ut etiam obseruauit Gentianus in hunc locum: quanquam potest habere commodam explicationem, ut in Christo non fuerit voluptas, vel dolor exorbitans à ratione: unde in Christo hi affectus non passionibus, quam propassiones à Patribus vocantur. Circa prædicationem apud inferos, non potest pati aliquam interpretationem. Fortè propter hæc, & huiusmodi, vel propter affixos illi errores, Gelasius Papa inter Apochrypha scripta recensuit opera Clementis, vel ut dicit Baronius tom. 2. anno 196. num. 26. ne occasione tam celebris authoris, fideles ad omnia sectanda quæ scripsit, vel sub nomine eius scripta erant, incautè in errorem adducerentur. Quod etiam in operibus Sancti Cypriani propter eminentissimam eius auctoritatem sub eadem censura factum est, ne testimonio tanti viri

viri circa anabaptismum, vt fecerant Donatistæ, vterentur. Cæterum in hoc auctore, Nouator si præsentis Ecclesiæ faciem velit attendere, & cum antiqua ætate comparare, inueniet, hierarchicum ordinem ab isto auctore asseri: status tres, inter quos eminentem dicit virginalem, præsertim si nuncupato voto fuerit firmatus; ibi ieiunia celebrata, delectum ciborum indictum, psallendi statutas horas, opera cum fide coniuncta, & ferè omnia capita hodie controuersa, reperiet. Ad hæc velim attendissent fidei fundamenta, Nouatores Magdeburgenses, non in stipulas, & paleas, & quisquilas, hoc est lapsus humanos, vt Patres morderent, oculos inieissent.

Ad sextā respondetur, quod in illa grauissima questione Agrippinus, cui successit Donatus, in cuius locum successit Cyprianus, nihil vniquam pertinaciter cum collegis asseruerunt, nec ab Apostolica Sede se separarunt huiusmodi contentione: sed hinc inde questionibus ita tractatæ sunt sub Agrippino, & in Synodo, vt nunquam scinderetur Ecclesiastica vnitatis. Vnde Cyprianus epist. 72. sic dicit. *Cæterum scimus quosdam quod semel imbibierint, nolle deponere, nec propositum suum facile mutare; sed saluo inter collegas pace, ac concordia vinculo, quædam propria, quæ apud se semel sint usurpata, retinere.* Vnde ad dilucidationem maiorem veritatis, & finis conflictui imponeretur, Cyprianus Concilium Africanum Prouinciale Episcoporum 71. celebravit, vt quod olim sub Agrippino, & in alia Synodo statutum erat, pleniori Concilio firmaretur. Et ne viderentur, inconsulto Romano Pontifice, quidquam statuere, synodicam scribunt epistolam ad Stephanum fatentes necessitatem conferendi questionem grauissimam cum gravitate, & sapientia, & sacerdotali auctoritate Apostolicæ Sedis. Eadem epistola 71. ibidem protestatur, se non legem dare, vel adstringere, vt quod statuerat cum Concilio firma fide crederetur: & valde desiderans vnitatem, & pacem ad eundem finem, sicut cum Romana Ecclesia vnitatem tenere satagebat, ita optabat ne collegæ inter se, vel à capite Romano Pontifice scinderentur: vnde ipsemet ad Iubaianum testatur scripsisse se libellum de bono patientiæ, timens ne scinderetur Ecclesia: in quo libro dignum illud inculcat documentum nimirum, *Impatientia in Ecclesia hæreticos facit, & ad Iudeorum similitudinem contra Episcopi pacem, & charitatem, rebelles ad hostilia, & furiosa arma compellit.* Sed cum Stephanus synodice litteræ responderet, non esse à veteri consuetudine recedendum, ardentius, quam par erat, scribens ad Pompeium aduersus Stephanum stylū acuit. Verum vt dicit Augustinus lib. 1. de bapt. contra Donatist. cap. 25. *Quamuis commotus; sed tamen fraterne indignatur; vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, vt in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur.* Sed & aliud Concilium celebravit Cyprianus Episcoporum 87 & parum honorifice Stephanum fugillasse videtur, dicens ad Iubaianum: *Superest vt de hac ipsa re singuli quid sentiamus proferamus, neminem iudicantes aut à iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes; neque enim quisq; nostrum*

Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad observandi necessitate collegas suas adigit. Hæc Cyprianus tacito nomine Stephanum taxans, & quasi digito ostendens, tum quia more maiorum in decretis Stephanus præfixerat titulum *Episcopus Episcoporum*, qui titulus litteris Apostolicis præfigi solitus erat à Romanis Pontificibus (teste Tertulliano) tum etiam quia oppositū sentientes excommunicandos non esse censebat, ex Augustino contra Petilian. lib. 2. de Baptism. c. 4. addens in eadem synodo, quod omnis Episcopus, *pro licentia libertatis, & potestatis suæ, arbitrium proprium tanquam iudicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum iudicare,* verum nec ex hac licentiosa Cypriani obiurgatione, pax, & concordia rupta est. Nam S. Augustinus hæc vltima verba Cypriani lib. 3. de baptis. cap. 3. interpretatus est habere locum in his questionibus quæ nondum eliquatissima perfectione discussæ sunt, & subdit. *Nouerat enim quantam Sacramenti profunditatem, tunc omnis Ecclesia varia disputatione versabatur, liberumque faciebat querendi arbitrium, vt examinata veritas panderetur: semperque Cyprianum reperies fuisse protestatum, se in omnibus, ac per omnia cum omnibus pacem seruaturum, quantumvis suæ sententiæ aduersarentur.* Sic in Ecclesiæ vnitatis permansit, vnitus cum Stephanus, & cum Sixto eius successore, sub cuius passus est temptore. Quod verò duriusculè locutus sit in Stephanum perbellè quadrat Cypriano, quod scripsit S. Nazianz. oratione in laudem Basilij. *Non viles tantum, & plebeios, sed etiam præstantissimos quosque viros Mōmus interdum attingit, vt solius Dei sit omni prorsus peccato, atque omni perturbatione vacare: vnde & propter hoc si quid aliter sapuit.* (vt dicit Augustinus 2. contra Cresconium in fine) *pro tantis meritis flagrantissimæ charitatis corrigendum, proculdubio Dominus reuolauit, quia in ea vite permansit tanquam sarmentum, tanto fructu pacis, & dilectionis opulentum, vt etiam si quid in eo purgandum reperiretur si nulla, & alia certe falce martyrij purgaretur. aliter autem sapienti Dominum reuolasse S. Augustinus coniecit 2. contra Donatist. cap. 4. Sed fortasse factum est, vt suam correxerit sententiam: sed nescimus: neque enim omnia, quæ in eo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ litterisque mandari potuerunt; & vt idem dicit Augustinus epistola 48. Non incongruenter de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt. & accedit ad verisimilitudinem hanc de correctione Cypriani, quod S. Hieronymus aperte testatur contra Lucifer. supra cæteros Episcopos suam quoque mutasse sententiam. Denique ait illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos Episcopos cum eo statuerant, nostrum emisere decretum: nulla ergo hæresis, nulla pertinacia in Cypriano deprehensa est, error ex humana fragilitate deprehensus est. Concluditur ergo breuiter quod dictum est cum eodem Augustino, qui producenti Hæretico cum Donatistis Cyprianum tanquam auctorem suæ diuisionis sic dicit 2. contra Crescon. Gt. mat. cap. 31.*

cap. 17. Primo, esto in Ecclesia, quam constat tenuisse, ac predicasse Cyprianum, & tunc aude velut auctorem sententiae tuae nominare Cyprianum. Primo imitare pietatem, humilitatemque Cypriani, & tunc profer consilium Cypriani. Nos enim nullam Cypriano facinus iniuriam, cum eius qualibet litteras à canonica diuinarum scripturarum auctoritate distinguimus, neque enim sine causa tam saluber vigilantiae canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum, & Apostolorum libri pertineant, quos omnino iudicare non audeamus, & secundum quos de ceteris litteris, vel fidelium, vel infidelium liberè iudicamus. Proinde cum dicat Apostolus, cuius epistola in auctoritate canonica viget: quotquot ergo perfecti hoc sapiamus, & si quid aliter sapitis id quoque vobis Deus reuelauit; quamdiu aliter sapuit Cyprianus, si scripta eius esse constat, quae pro vobis proferenda arbitrari: quamdiu ergo de hac re aliter sapuit, quam veritas diligentius considerata patefacit, donec ei Deus id quoque reuelaret, ineffabili laude charitatis unitatem, pacemque Catholicam etiam cum suis collegis, à quibus aliter sapuit, non reliquit, & tandem concludit: Nunc vero quoniam canonicum non est quod recitas, ea libertate, ad quam nos vocauit Dominus, eius viri, cuius laudem consequi non valeo, cuius multis litteris mea scripta non comparo, cuius ingenium diligo, cuius ore delector, cuius charitatem miror, cuius martyrium veneror, hoc quod aliter sapuit, non accipio, non accipio inquam, quod de baptizandis hereticis, & schismaticis Beatus Cyprianus sentit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.

Ad septimam, illud dictum Hilar. (quod etiam nonnulli veteres secuti sint) non obscurat eius pietatem, nec in tantillo suspectam reddit auctoritatem eiusdem: humanus lapsus est, quem, sicut & alios eiusmodi virtute fidei, & charitatis aboleuit. Sic humanum quid passus est, ut non passus sit detrimenta meritorum. Ambrosium excusat Mag. 4. dist. 35. affirmans ea commentaria falsata esse ab impijs: vnde etiam nonnulli censent idem accidisse in commentarijs epistolae ad Romanos, ubi Pelagianismum alicubi redolent, & ab aduersarijs multa fuerunt intrusa. Quanquam viri docti non desint, qui eorum commentariorum, non Ambrosium, sed aequalem Ambrosio faciant auctorem, ita Bellarm. in Cathal. scriptor. Ecclesiast. & alij.

Ad octauam, circa productionem animarum S. Augustinus numquam dubitauit affirmare veriorē esse sententiam illam, quae creationem adstruit, non propagationem. Aliquando Augustinum perplexum reddit argumentum Pelagianorum contra originale peccatum, ad quod dissoluendum (cum tamen multae essent viae) putabat Sanctus Augustinus difficile esse respondere tenendo animarum creationem: vnde epistola 157. ad Optatum ingenuè proficitur se neque legendo, neque orando, neque ratiocinando inuenire potuisse, quomodo cum animarum creatione peccatum originis defendatur. Verum lib. 1. de orig. animarum, & epist. 28. & 157. verior illi semper visa est sententia de creatione, quam illa de

propagatione. Cumque hi libri sint posterius descripti post commentaria in Genesim, & epistolam 157. in hac perstitisse sententia August. dicendum est, quod si in loco citato 10. in Genesim cap. 23. inclinet in sententiam de propagatione, sciendum quod ibi non comparat sententiam cum sententia, sed argumenta argumentis confert, dicens eam de propagatione fortioribus argumentis niti, imò si diligenter epistolam 157. inspicimus videtur inuehi in eam sententiam, dicens: itaque illi, qui propaginem animarum inconsiderata temeritate defendunt, &c. & de sententia Tertulliani loquens, ait; quae quid peruersius dici potest? Quare cum tam Augustinus in hanc sententiam propendeat, & cœtus aliorum Patrum conspiret, ut Hilarius 10. de Trinit. Ambros. de Noë, & Arca cap. 4. Hier. in cap. vltimum Ecclesiastes, Chrysostomus homil. 23. in Matth. ex varijs, Nissen. lib. de anima cap. 6. qui ut exploratum errorem propagationem animarum refutat, Cyrill. 1. in Ioan. 1. & Conciliorum astipuletur auctoritas, Lateranen. sub Leone X. sess. 8. dubium Augustinum cum alijs per certum Augustinum, & alios Patres, Ecclesiae calculus emendauit.

Ad nonam, ea in re apertissime Theodoretus errauit, qui aliquando etiam Nestorio fauit: vnde eius scripta contra fidem Cyrilli damnata sunt in S. Synodo; vnde & coactus est postea Nestorio dicere anathema; etiam in communionem Ecclesiae receptus est, & qui malè cœperat, bene perfecit. Quamobrem epistolis S. Leonis Papae dignisque praconijs cohonestari meruit, ut patet in epistola S. Leonis Papae ad eundem Theodoretum directa, qui merito tanquam nobile Epitaphium lapidi sepulchrali affigendam existimauit Baronius anno 453. num. 33. Quantum verò attinet ad Damascenum; dum S. Thomas alias benignus Patrum excusator, Damascenum non excusat, dicendum quod in hoc Damascenus excessit: quare miror, quod Suarez de hac S. Thomae censura in Damascenum obmurmuravit, quod sit, ait, nimia. Sed in hoc S. Thomae candor cum rigore apparuit, quia enim ut dicit in disput. quæst. 10. art. 4. ad 24. Theodoretus in ea fuit sententia (cuius doctrina in S. Synodo fuit condemnata) quam postea Damascenus secutus est, ideo ait S. D. in hoc non est standum sententiae Damasceni. Affert etiam aliam responsionem p. par. quæst. 36. arr. 2. ad 3. S. D. quod sicut ijs verbis Damascenus non confitetur Spiritum sanctum, ita ex vi illorum verborum non negat. Sed & Genadius scholarius de processione Spiritus sancti sect. 3. dicit quod cum dictio per, causam significet, quae principio latine correspondet, insinuat processio Spiritus sancti à Filio, dum per filium procedere Spiritum sanctum Damascenus proficitur. Et cum idem sanctus dicat aperte Spiritum sanctum nobis per Filium patet factum esse, & impertiri, cum nulla persona (S. Thom. attestante) mittatur nisi ab ea, à qua procedit, sequitur dum mittitur à Filio, à Filio quoque procedere, Damascenum sensisse.

Ad decimam, sicut scripsit Hieronymus ad Pammachium, & Oceanum. Lactantius in libris suis, & maxime in epistolis ad Demetrianum Spiritus

ritus sancti omnino negat substantiam, & errore Iudaico dicit, eum ad Patrem referri, vel ad Filium, & ad sanctificationem utriusque personæ, sub eius nomine demonstrari, & subdit. quis mihi interdicere potest, ne legem eius institutionum libros, quibus contra Gentes scripsit fortissime, quia superior sententia de testanda est? ita à simili quia multa detestanda scripsit etiam in ijs institutionibus, & alijs libris (propter quæ à Gelasio inter Apochrypha recensentur) non propterea alia legenda non sunt, & in auctoritatem non habenda. Causa autem horum lapsuum fuit imperitia scripturarum, quod non obscure dixit S. Hieronymus lib. 2. ad Gal. cap. 4.

Ad 11. ex illa lectione, Septuaginta videntes Angeli Dei filios hominum quod essent pulchræ, multi Veterum dixerunt gigantes ex Angelis, & mulieribus fuisse generatos. Vnde factum est ut deinceps cum eam sententiam tantorum virorum auctoritas verisimilem faceret, multi effœminati eam amplexi sint ad explendam exemplo existimata intemperantiæ Angelorum scdam libidinem, eandemque excusandam: Vnde Cyrillus 2. contra Iul. multos scripsit, *Ea sententia turbari, & contemnentes meliora delictarum amores eligere, dum considerant quàm difficile, & arduum ipsi sit carnalibus voluptatibus omnino reluctari, & credunt etiam ipsos Angelos obscenas affectiones sequi.* Verum S. Augustinus, qui magnum honorem antiquitati deferbat cap. 23. lib. 15. de Ciuit. Dei, adeo modeste reiecit eam sententiam, ut seueritatem censuræ quam merebatur talis positio temperasse videatur. Damus ergo in ea sententia fuisse allegatos Doctores in argumento; Ambrosium nihilominus excipimus, qui etsi, ut castitatem extolleret lib. de virginibus, dixerit, Angelos propter intemperantiã suã, libidine captos; tñ lib. de Noë, & Arca ait, scripturam eo loco nomine filiorum Dei, viros fideles significare voluisse, vnde etiam scriptura solet viros sanctos vocare Angelos Dei: fuerunt autem hi filij Dei, filij Seth descendentes per Enos, qui cepit inuocare nomen Domini, ut exponit Athan. quæst. 19. & 95. ad Antioch. & Cyrill. 9. contra Iul. & S. Augustinus 15. de ciuit. cap. 23. Quamquam filiorum Dei nomine etiam possint intelligi viri potentes, & fortes dicti filij Elohim, ut notauit etiã Cyrillus. Dato verò quod Angelorum hoc est Dæmonum opera, fuerint geniti illi potentes, & gigantes nullo modo id effecerunt per corpora naturaliter sibi vnita, ut communiter tradunt interpretes, sed semine ab hominibus suscepto &c. Chrysostomus similiter, ut Ambrosius, exponendus venit, quod mulier Angelos deiecit, hoc est fideles seruos Dei &c.

Ad duodecimã respondetur manifestè errasse Rupertum: illum autem errorem egregiè confutauit Algerus lib. 1. c. 6. qui fuit eius contemporaneus, & contra istam impanationem inuehitur, ut absurdissimam hæresim, de quo errore si admonitus fuisset, facillimè ab eo discessisset: hoc enim de tam viro egregio, & sanctissimò credere fas est.

Ad decimam tertiam respondetur Origenem male sensisse in hac re, nec eius sententiæ standum. Ad Hil. respondetur, quod dicit quidè ad indefessum ignem nobis veniendũ, loquens de purgatorio, & postea subdit. *Beata Maria animam gladius*

pertransiit, ut reuelentur multorum cordium cogitationes: si in iudicij seueritatem capax illa Dei Virgo ventura est, desiderare quis audebit à Deo indicari? vbi loquitur de iudicio non quantũ ad punitionem, sed quantum ad probationem meritorum, & præmiorum retributionem, quantum attinet ad Virginem: quãtum verò ad reliquos Sanctos non dicit, omnibus esse ad ignem veniendum, nam animæ perfectorũ, *nec per ignem transibunt*, quicquid dicant nonnulli, qui docent nec esse errorem asserere, & veritatẽ continere, quod animæ perfectorum sint transituræ per ignem materialiter, non formaliter, hoc est transituræ per ignem, non lædendæ ab igne; sed quia admittere istum transitum, quomodo transibant per ignem filij Hebræorum qui Moloch immolabantur, potius ad fabellas pertinet quam ad Theologiam solidam, melior est explicatio Hilarij, quod nomine ignis potest intelligi diuini iudicij examen, quod si hanc expositionem hi Patres non admittunt, excesserunt, & in hoc duriusculè locuti sunt, & merito ab illis discedimus, adhærentes cõ PP. choro.

Ad 14. Michael Medina 1. de sacrorum hominum continentia c. 5. dicit Hieronymum, atque Ambrosium, Chrysostomum & alios omnino cum Aerianis sensisse, quem errorem etsi diu tolerauit Ecclesia, postea in Aerio, in Vualdesibus, & Viclepho damnauit. Sed nimium audax responsio est, tot Patres cum Aerianis inuoluere, maximo nostro malo: quia enim fronte communem Patrũ sententiam affermus contra hæreses, si omnes ferè Patres Græcos, & Latinos errasse in hac re dicamus? S. Thomas amicè, & beneuolè excusat S. Hieronymum, 2. 2. q. 154. art. 6. scribit enim S. Hieronymũ solum loqui de nominibus Episcopũ, & præsbyteri, sed instat Bellarminus lib. 1. de Clericis c. 15. cum S. Hieronymus ibidem dicat magis cõsuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate, præsbyteris esse maiores, aliud significat quàm solam cõmunitatem vocabulorum: sed responsio S. Thomæ refertur, cap. olim dist. 65. vbi dicitur, *Olim idem erat præsbyter qui & Episcopus.* Respondet etiam S. D. quod quantum ad ordinis potestatem, expressè S. Hieronymus dixit epistolâ ad Euaagriũ, *quid facit Episcopus, excepta ordinatione, quod non facit præsbyter?* at verò Aerius hoc discrimen non agnoscebat; vnde non est verũ quod quilibet Sacerdos potest confirmare, ordinare &c. ut dicebãt Aerius Vicleph, & sectarij alij. Quantũ verò ad iurisdictionem S. Hieronymus agnoscit re vera esse superiores Episcopos, Præsbyteris, & si dicat, nõ iure diuino esse tale discrimen, sed Apostolorũ introducto, ut indicat eius verba, quæ sententia licet falsa sit, cũ ex institutione Christi habeatur tale discrimen inter Episcopũ, & præsbyterũ: tñ satis est ad propositũ, quod S. Hieronymus Episcopos agnouerit esse superiores atq; præsbyteris: vnde in Esa. c. 3. lib. 2. ait. *inter senes, & Principes hoc discrimen fuisse reor in veteri populo, quod nũc est inter Præsbyteros, & Episcopos.* Quare maxima fuit Vicleph vafricies, qui pro se illa solũ verba Hieronymi citabat, *Olim idẽ Præsbyter, qui & Episcopus*, & alia subicebat, quæ Hieronymus adiecit, *nẽ pẽtoto deinde orbe decretũ est, ut vnus de præsbyteris superponeretur omnibus.* Plura lege in scholijs confessionis Hieron. t. 3. c. 11.

Ad alios Patres Ambrosium, & Chrysostomum dicendum est similiter, intellexisse Episcopum à presbytero non differre in ordine ad conficiendum sacramentum corporis, & sanguinis Christi, quia eadem vis sacramenti, & idē character est episcopalis, & sacerdotalis, licet ille scilicet episcopalis ad plura se extendat. Differre verò in potestate iurisdictionis non negarunt, siquidem maior est iurisdictione Episcopi, quam simplicis sacerdotis in ordine ad corpus Christi mysticum, imo eam quam habet simplex sacerdos iurisdictionem, ab episcopo habere fides edocet.

Ad 15. illæ locutiones possunt exponi de credere quantum ad meritum, ut qui charitate careat, etsi vere credat, meritorie tamen non credit, & si fidem veram habeat, & hoc est verisimile Patres illos sensisse. Qui si talem expositionem non patiantur, scias quod tales locutiones in eorum libris cautè legendæ sunt, & extendendæ, & usurpandæ non sunt, nec ut veræ absq; explicatione proferendæ.

Ad 16. respondetur verè illum motum loquendi non congruere cum sincera Theologia. excusandus tamen est si non ita limatius locutus est Guitmundus, quanquam in bonum sensum reduci possit ex sua doctrina, ex exemplo Christi Domini, qui peregrini formam assumpsit, & veritatem suæ essentiae non euacuavit, ita inquit Guitmundus, *si quando putredo, vel aliud simile indecens quid in Ecclesia sacramentis appareat, ad negligentiam ministrorum puniendam, vel corrigendam, vel certè ad fidem, dilectionemue probandam, ut diximus, valet; veritatem tamen essentiae dominicae carnis, & sanguinis euacuare non potest, proinde ergo, nec istas Ecclesia Dei hereticorum versutias metuat.*

Ad Algerum dicitur, quod non propter hoc minuitur Algeri auctoritas, qui multum pro sacramenti Eucharistiae veritate certauit: sed fragilitas humana ostenditur in huiusmodi lapsibus, quanquam circa id, quod dicit de communicatione sub vtraque specie, ut non possit sumi corpus sine sanguine, non ad species, sed ad res contentas in speciebus referatur: non enim sumitur corpus Christi exanguē, &c. verum, quia Gelasius citat, ad mentem Gelasii locutus esse videtur; Gelasius verò loquitur de solis sacerdotibus celebrantibus, quibus non licet dimidiare sacrificium, vel alteram tantum speciem in Missa sumere. Vel dicendum, quod in Manichæos inuehitur, qui putabant vinum esse malum, vel quod Christus Dominus sanguine caruisset, & idcirco à communione calicis abstinēbāt, quem morem ab hauſtu calicis hoc fine abſtinentes, sicut taxat Leo serm. 9. de quadragesima; sic Gelasius quoque reprehendit: nullo autem modo reprehendit eorum morem, qui iustis, & pijs de causis sacram Eucharistiam tunc sumebant, sub vtraque specie.

Ad 17. quantum attinet ad Origenem, S. Hieronymus epist. 61. inter alios Origenis errores recenset, [quod sic Paradisum allegorizet, ut historia auferat veritatem, pro arboribus, Angelos, pro fluminibus virtutes cœlestes intelligens, to-

tamque paradisi continentiam tropologica interpretatione subuertat:] legendus in commentarijs in Daniele cap. 10. in eundem errorem inuehentem. Pro Ambrosio contra respondetur, nullo pacto in hoc errore Origeni consensisse: nam in expositione epist. 1. ad Corint. c. 6. clarè affirmat duplicem esse paradisum terrenum vñ in quo Adam conditus, & positus fuit, ut operaretur, & custodiret illum: alterum cœlestem, in quem Paulus raptus fuit. eius verba sunt, *est & Hierusalem inferior, est & superior, quam matrem nostram vocat Apostolus: est & inferior paradysus in quo homo positus, mandatum, & ut operaretur ibi, & ut custodiret eum accepit: est & ille cœlestis, in quem raptus Apostolus audiuit verba arcana.* Verum nihil proficiet ista excusatio apud eos, qui tenent illa commentaria non esse Ambrosij.

Ad auctoritatem S. Hieronymi in allegatis locis respōdetur, re tē de paradiso sensisse Hieronymum: mens enim eius fuit, quod antequam Deus cœlum, & terram distinguendo, & ornando perficeret, paradisum tertia die plantauerat. Vel dicendum illud dixisse Hieronymum non ex suo, sed aliorum sensu.

Ad 18. respondetur, quod illæ quæstiones non sunt indubitæ Basilij, ut colligitur ex Nicephoro lib. 9. cap. 26. & lib. 23. cap. 29. Vnde, & quæstione prima, & 95. traditiones rejicere videtur auctor eius operis, cum tamen S. Basilij lib. de Spiritu Sancto cap. 27. adeo acerrimè pro traditionibus dimiceret. In regulis fufius disput. interrog. 2. quædam etiam continentur, quæ Messalianis fauere noscuntur, & Basilij non existimantur.

Ad 19. nisi Macharius peccatum metaphoricè diceret esse substantiam, hoc est, esse opes, facultates, & vires Satanae, Manichæorum errorem spiraret, peccatum esse veram substantiam adstruendo. Vnde aut sic est explicandum eius dictum, aut si explicationem talem non recipiat, repudiandum.

Ad 20. respondetur ex nostro Sixto Senensi, quod ad leniendam hæresim Origenistarum de supplicijs inferorum aliquando finiendis, ne pusilli aliqui in scopulos impingerent, varias quidam Patres indagarunt elabendi rimas, nempe refrigerium animabus damnatorum suffragia, & huiusmodi admittendo, quod nec dici potuit. Fortè damnationis nomen ad purgatorium quoque extenderunt dicti Patres, vel forsan Prudentius, qui hanc expositionem non patitur, ad indicandam notitiā diei resurrectionis Domini poetico more luisse putandus est, ut ex illis carminibus apparet. & S. Idelphonsus ad ostendendam lætitiā diei Assumptionis Virginis, idem refrigerium damnatorum animabus in inferno apportari parabolicè dixit, vel forsan festinè, sicut, & Prudentius locutus videtur.

Ad 21. expressè S. Hieronymus in Apologia ad Pammachium, suam sententiam expressit dicens. *Non damno Bigamos, imo nec Trigamos, etsi dici potest octogamos,* vide eundem in cap. 1. ad Tit. ubi Tertullianum de Monogamia scribentem, & secundas nuptias damnantē vocat hæreticum. Vnde si alicubi, idem Sanctus iteratas nuptias

E

damnare

damnare videtur, non erat sermo ille ad illas taxandas, sed ad incontinentiam multorum cohibendam dirigebatur, qui non contenti secundo, tertio, vel quarto matrimonio, usque ad vigesimum aliquando progrediebantur, ut refert in epistola ad Gerontiam.

Quantum verò attinet ad Chrysostomum, expressè asserit homil. 20. ad Ephes. secundas nuptias non posse damnari. Quare quod habetur in serm. 2. in opere imperfecti, cum opus illud sit hominis hæretici, vel ab hæreticis, corruptum, illud pariter repudiamus, vel cum cautela recipimus. Sunt qui exponunt hunc authorem, ut secundæ nuptiæ vocentur fornicatio, non quod ita sint, sed quod minus bonum sit secundo nubere, quam in viduitate permanere, signumque incontinentiæ præferant: propter quod etiam in Concilio Laodicæno can. 1. etiam si fateatur, Patres legitimas esse secundas nuptias; certam tamen penitentiam illis contrahentibus iniungunt, ad carnem scilicet edomandam, non pro culpa, quæ nulla est in talibus nuptiis.

Ad 22. respondent quidam eiusmodi Patrum assertionem esse incertam, & commetum nullius auctoritatis appellat. Et quidem si determinatè duo millia dierum Messiæ assignatur, usque ad consumationem sæculi, certè posset præfiniri ultimus annus mundi, & totius rerum naturæ cursus: nimirum quod cum præcesserint mille, & sex centum decem, et septem, dum hæc scribimus, iam superint trecenti octuaginta tres. temerarium autem esset præfigere tempora, & momenta, quæ pater posuit in sua potestate, & ponderat Augustinus 18. de Ciuit. c. 53. Et quidem multi tentarunt præfigere annum consumationis, sæculi, ut Lactan. lib. 7. cum alijs. Sed & similes infanias determinantium tempus consumationis sæculi, idem Augustinus eodem loco explodit. Vel possent exponi ex doctrina eiusdem S. Augustini lib. 20. de Ciuit. c. 7. non esse improbabile dicere, mundum non duraturum, ultra sex millia annorum, quamuis non id certò asseratur, quod notat Bellarm. 3. de Roman. Pont. c. 3. & optimam dicit esse moderationem, Quamuis enim (ut dicit Malu. lib. 1. de Antichristo cap. 30.) generale tempus durationis sæculi adfruat, nullum tamen in speciali tempus præfigitur. Quamobrem cum accipiatur tempus indefinite, præcisè nullum determinatum tempus assignatur, præsertim, cum nec quot anni sint elapsi ab orbe condito cognoscamus, & quod adhuc supersint ad finem sæculi ignoremus, sic semper remanet incerta ultima dies. Vel dicendū, quod etiam si præcisè sciamus quinque millia iā excessisse, ultimum millenarium, quod restat ad finem sæculi sub mille annorum nomine appellatum dicimus, eo loquendi modo, quo pars à toto appellatur. Et sicut senectū, licet sit ultima ætas, potest ulterius protendi, nec determinata est: ita & sextum millenarium, indeterminationem quoque habet, & tanquam senectū ulterius protrahi potest, cum non habeat determinatam periodum, vnde S. Doctor. q. 5. de pot. a. 7. ad 1. ut Aug. q. 58. lib. 83. ad dicit: quia ultima ætas mundi comparatur ultime ætati hominis,

quæ determinato numero annorum non definitur, sicut aliæ ætates definiuntur, sed quandoque tantum durat, quantum omnes aliæ, vel etiam amplius: Vnde & ista ætas ultima mundi, non potest determinato annorum, vel generationum numero definiri. Similiter nec possumus in longum protrahere diem extremum, recurrendo ad motum cœli stellati, (quod complet cursum suum 36000. annorum spacio, ut tunc finiendus sit mundus cum cursus cœli stellati complebitur) si quidem non est motus cœli propter hunc finem primarium, sed propter complendum numerum electorum, qui soli Deo est cognitus, & Christi animæ, quo cōpleto, tunc motus cœli cessabit, &c. Inter duos autem, qui scire se dicunt ait S. Tho. loc. cit. in corpore ex doctrina Aug. periculosus errat, qui dicit in proximo Christum venturum, vel finem mundi instare, quia hæc potest esse occasio, ut omnino desperaretur esse futurum, si tunc non erit, quando futurum esse prædicitur.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

An Patres posteriores Prioribus,
& an Græcis Patres Latini
consentiant.

Hæreticorum prætextus.

Riuolus quoque prætextus hæreticorum, & schismaticorum fuit, eo titulo publica Ecclesiæ dogmata respicere, quod posteriores Doctores, dicebant, prioribus aduersarentur: Semipelagiani in materia gratia nolebāt recipere Augustini, &

Patrum Africanorum auctoritatem, quia dicebant, ut refert Hil. in ep. ad Aug. tot annis à tot tractatoribus, ante Augustini sententiam, de gratia Christi, fidem fuisse defensam.

Sed & Græci nolebant decretis Romanæ Ecclesiæ parere, quia Patres Latinos, Patribus Græcis (dicebant) aduersari.

Philippus Mornay in præfatione ad Ecclesiæ Romanæ sectatores in suo impio mysterio iniquitatis, ait: Orientem cum occidente ex diametro pugnare, in asserendo Pontificis Romani primatu, &c.

Oppositiones eorundem.

I. IN veteribus Patribus, minimè legimus multa capita, quæ dicuntur pertinere ad catholicam fidem, mirumque in ijsdem PP. silentium cernitur, quæ postea in alijs posterioribus Patribus deprehenduntur, ut patet intuenti ergo, &c.

II. Origen. lib. 7. in epist. ad Rom. c. 9. in ea verba, an

ba, an non habet potestatem figulus, &c. dicit Jacob fuisse electum vas in honorem, quia se emundauit: videns enim Deus puritatem eius ex eadem massa Adami fecit ipsum, vas in honorem, & Chrysostomus homil. 15. ad Roman. & Theod. in ea verba: Non solū autem, sed & Rebecca, &c. docent electionem factam fuisse ex præiis meritis: at contrarium sentiunt Augustinus, & reliqui Patres; & concors sententia Theologorum ergo, &c.

III. Quia Chrysostomus gratiam præuenientem negasse videtur, dū scripsit hom. 17. Io. 1. Deum non præuenire voluntates, sed à nobis incipendum, & alibi. [non antecedit nostras voluntates, ne liberum ledatur arbitrium] contrarium verò docuerunt cum Ecclesia Patres Latini, Augustinus, Prosper, Fulgentius, & alij.

IV. Quia multi Patres Græci vocant Patrem causam filij, ita Athanasius, Basilus, Theodoretus, & alij relati apud S. Thomam contra errores Græcorum c. 1. Item filius dicitur secundus à Patre, Spiritus sanctus tertium lumen à Filio ab iisdem Patribus Græcis c. 2. & 3. apud eundem S. Thomam eodem opusculo. rursus Spiritus sanctus dicitur ingenuus à Nazianz. serm. de Epiph. Athanasius epistola ad Serapionem. Et multa alia huiusmodi, quæ recensentur apud S. Doctorem, ibidem reperies. Ergo: & tamen his contraria asserunt Patres Latini.

V. Quia Græci Patres non dicunt Spiritum sanctum procedere à Filio, quod tamen dicunt Latini: ergo, &c.

VI. Purgatorium asserunt Patres Latini ex illis verbis. Si quis super fundamentum hoc ædificauerit, ligna, fenum, stipulam, &c. vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur et c. saluus erit sic tū quasi per ignem, at contrarium sensum dant alij Græci, illud referendo ad ignē tribulationis, &c.

Vltimo. Quia ipsi catholici aduertunt cautē esse multa in ant. quibus Patribus legenda, eo quod eorum quidam congruē locuti sunt, quidam incongruē, quidam modum seruantes, quidam excedentes, &c.

Pro Catholicis.

Sed contra est primo authoritas Conciliorum in Conc. 7. act. 1. sic dicitur à Tharasio. In nullo sanctos Patres inuenimus discordes, sed cum omnes eiusdem sententiæ sint, idem quoque prædicant & docent, & in eadem actione, sic dicitur: Ubique enim Sancti Patres concordēs inuicem sunt: contrarietas verò nulla est in eis. Verum contraria eos dicere putant, qui Oeconomiam, & intentionem eorum ignorant. Hic locus citatur sess. 25. conc. Flor. c. 2. Et in Synodo eadem in eodem cap. sess. 25. ratio assignatur: Idem enim spiritus (aiunt) in omnibus locutus est, quem sibi ipsi non consentaneum esse, nec cogitare fas est, &c.

Secundò ex Patribus, Ioannes Syrus ad Iordanem ait, sedeas, quas producant authoritates consideremus, cum paterna sint, & eis nullo modo contradicendum sit: at verò concordēs, neque con-

trarios inuicem, & multominus sibi ipsis oppugnantes, decet probare Patres, & Doctores nostros, quorum de fide sententiam unicam, & indifferenter esse fecit una Spiritus sancti virtus, & illuminatio, hæc ille apud Concil. Florent. ubi sup.

Tertiò ex rationibus. Prima, vt adducitur in Concilio Florentino sess. 25. c. 2. quia ad Pastores quoque, & doctores promissus est spiritus veritatis, ergo ex hoc fit, & necesse sit eos sibi inuicem consentanea dicere, & ratio cogit fateri nihil ab illis dictum esse, quod inuicem repugnet, ne nimis quide in rebus, ad fidē pertinentibus. Antecedens probatur ibidem eodem cap. nam illa verba: Nolite cogitare quomodo, aut quid loquimini, dabitur enim vobis in illa hora, quid loquimini; nemo est, qui ambigat, non modo ad primos illos referri Saluatoris discipulos, quibus datum est, vt eum præsentem intuerentur, sed etiam ad Pastores Ecclesiarum, & Doctores ceteros, quod post Apostolos Euangelium prædicauere: hoc enim & ipse Saluator probat, cum inquit: Quæ vobis dico, omnibus dico & res ipse manifestissime ostendunt: si quidem Priores cunctis Doctores, iisdem clauerunt operationibus, & signis: quod diuini verbi prædicationem, diuinum verbum, non minus per eos, quam per Apostolos sequentibus signis confirmatum fuit, vt palam omnibus sit, ipsos quoque S. Patres, & Doctores Christianæ fidei, per Spiritum sanctum locuto fuisse, verbaque ipsorum Saluatoris nostri extitisse cum aduersus Tyrannos, & Præsides, & veritatis hostes certare, scripsere & palam veritatem prædicauere. Consequentia patet: quia non veritatis magister, quàm mendacij spiritus in illis locutus fuisset. Mendacij namque proprium est, nec hoc, nec illud asserere, quemadmodum sapientis signum est sibi assidue constare, nullisque in rebus à cæteris sapientibus discrepare. ibidem. Secunda ratio, quia id asserere est dexteris miscere cum infidelibus, & inimicis crucis Christi, vt ibidem dicitur, qui hinc fidem nostram traducere solent, quod in sacris literis quasdam confingunt contrarietates, & Doctores illa loca, quæ specietenus dissonare videntur, concilians; imò sibi vndeque consentaneam scripturam demonstrantes, calumnia-torē veritatis arguunt.

Tertia, vt ibidem ponderatur, Philosophos eorumque doctrinæ præcones propterea reijcimus, quia in quamplurimis sibi contradicentes eos reperimus, ergo si fatentur in doctoribus nostris dissonantias, eos contra nos acceptabimus, doctores nostros eiusdem criminis reos facientes, quod esset sponte nostram fidem euertere.

Quarta, quia Sancti Patres in Concilijs, vt ibidem apparet, non humana sapientiæ persuasionibus, non artificio verborum, non rationibus naturalibus, non denique syllogismis usus fuisse constat, sed auctoritate duntaxat, nudaque ipsa verba superiorum Doctorum, qui eos tēpore præuenerunt tanquam rectam regulam, gloriā veritatis sequutos fuisse, & per ea quascumque de fides quæstiones terminasse, Sanctorum Patrum vestigia sequendo. Quare nescio, quid de nostra fide sapere liceret, si quis concedit posse hoc inconueniens Patribus imputari. Probatur hæc cō-

sequentia ibidem his verbis: *si enim fidei nostræ Principes non eadem omnes, sed alij quidem inuicem, alij vero etiam sibi ipsis (ò rem absurdâ) contradicant: fides autem nostra in illorum rationibus fundatur; inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est fides nostra, quodd impium est dicere, & blasphemum; ergo & id ex quo sequitur.*

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

Nulla est contrarietas Patrum inter Græcos vel Latinos in dogmatibus, omnesque sibi mirificè consentiunt, qui si spectetenus discordare videntur, potius conciliandi sunt, quam eos de contrarietate taxare.

Respondeo dicendum, quod (sicut dicitur in eodem Concilio c. 3.) *omnis fides, ac probatio, habet aliquid, quod demonstrare proponit; habet verò aliud per quod probat, quod sibi proponit, neque potest idem esse, quod probat, & quod probatur: ipsum quidem per se ipsum, aut ipsum aliquid, per se ipsum probare, impossibile est: sed cum ex aliquibus concessis, & omnibus notis ad aliquod quæsitum procedere oportet, per ea, quæ manifesta sunt ad incognita, & quæ sita eundum est, & per notoria probanda, quæ nobis ignotiora sunt. Cum ergo Ecclesiæ dogmata non rationibus naturalibus, sed ex doctrina, & traditione Apostolica accipiamus, quæ Patrum veneranda tradit antiquitas, ut certa accipi debet eorum doctrina, & consentanea in omnibus debet esse, unde dogmata habeant firmitatem, ut nullum de ipsorum Patrum doctrina dubium restet, & amplius discussione opus non sit inueto eo quod quæritur. Quod si contrarietas spectetenus appareat. Primo perpendendum est quid ceteri, & singuli de eo dogmate, quod controuertitur senserint. Deinde aliorum sententiæ clariiores contraponi debent, imò & eorundem Patrum clariora dicta rimanda, per quæ alibi dicta rimemur obscura. Si autem de hac patrum intelligentia apud posteriores controuertitur, sapientibus, & pluribus victoria danda est. Nec passim repudianda est Patrum auctoritas (ait Georg. Scholarius oratione 3. Synod. in Concil. Flor.) ex inuolutis dictis, confugiendo ad id, quod dicere quis posset eorundem Theologiam fuisse deprauatam; hoc enim gratis fingi non debet, sed oportet ex incorruptis exemplaribus, ab omni adulterationis suspitione liberis, germanam lectionem probare, & quod est perspicue deprauatum deprehendere. Facit etiam ad conciliationem ex Georgio scholario, si tempora, usus, ac necessitas, sensuumque diuersitas, & alia huiusmodi perpendantur, nam ut ibidem idem dicit, cum in unaquaque re multa considerentur, & alius aliter illam concipiat animo, variisque sermonibus exprimantur, aut iisdem sanè, sed variè acceptis; nihilominus ex diuersitate ista; ut frequenter occurrit nobis per singulos dies di-*

uersa, sed non pugnantia de iisdem sententibus: non propterea ulla est dissonantia, & contradiçtio: ita in dictis Patrum diuersitas sensuum esse potest, contrarietas reperiri non potest. Et sic una harmonia ex ambabus partibus constat ex Græcis, & Latinis, & Græcorum inter se, sicut & Latinorum in cõcordem, & consonantem Dei glorificationem, qui facit concordiam in sublimibus terminata. Quare ad tuendam fidem nostram, & honorem Sanctorum, melius est eorum dicta, pietate cum veritate coniuncta, conciliare, quam temeraria intelligentia, & expositione cõiunctos in eadem fide, fideique intelligentia dissoluere, & melius, & modestius est esse eorum conciliatores, quam iudices, ut dicitur ibidem.

Solutiones oppositionum.

AD Primam respondetur, non est pugnantia inter tacentes, & silentes Patres: non enim est consequens, (ut aduertit idem Scholarius,) quia tacuerunt, ideo *usque sunt silentio, quod hoc dogma damnarent*, sed potius hoc cautioni Patrum debetur, qui sentientes idem quod alij posteriores, qui postea rem apertius dixerunt, nihilominus abstinere voluerunt à promulgatione sententiæ. Cum enim proposita esset Patribus utilitas ouium proferenda non erant ab illis, quæ obesse poterant, idque exemplo veri, communisque omnium magistri ostenditur, qui multa Apostolis non aperuit, non valentibus illa portare. Ex alia parte cum necesse erat dogmata non filere, sed in medium proferre, occasione insurgentis erroris, vel ad perfectiores instruendos, tum publicata sunt dogmata: & tam hi loquentes quam illi ex charitate tacentes, sicut cõcordes in charitate deprehenduntur, ita in eodem spiritu fidei cognoscuntur vniti: Hoc modo ita imbecillioribus prouisum est, per ea quæ tacuerunt, ne perniciēs afferretur, ex sublimitate mysteriorum, in doctioribus, alios sapientes reconditorum sensuum faciendo participes. Vnde ut idem dicit Georgius. *Spiritus sanctus consulit utrique hominum ordini, congruentesque illis formans Doctores, imperfectiori quidem præfecit cautela usus, eminentiori autem intellectu præditos dedit confidentius locutus, & concludit. Quare si Sanctorum alios quidem laudabimus, alios autem reprehendemus, quod tacuerint expresserintue aliquid, & hos quidem probabimus; alios vero, quia non sunt nobis vsui, reiiciamus, liceat hæc eadè audere contra ipsum Spiritum, non solum quia is fuerit auctor, cur hi tacuerint, illi expresserint (quo fit ut necessario, & ipse participet honores, & contumelias) sed etiam quod usus singulorum opera, hæc quidem ipse taceret, illa vero per Doctores expresserit, quibus sermonem veritatis infundebat.*

Vel dicendum, nec præponderare auctoritatem tacentium, auctoritati aliquod dogma confirmantium: nam si auctoritas ostendatur eorum, qui tacuerunt; alij certè sanctitate non sunt inferiores, quia ex eruditione non sunt longè superiores. Si producat multitudo, posteriores interdum

Interdum ex parte vincunt. Si honor illis Concilijs delatus argumenta subministrat, non inferiorem honorum cumulum, posteriores Patres à Concilijs acceperunt. hæc ex eodem Georgio.

Quod si dicas durum esse, ut vna sententia recipiatur, quæ non sit ab omnibus approbata. Respondetur hoc nihil esse: nam satis est si nullus contradicat, cum apertis verbis nemo contradicit: satis est, sententiam aliquam duobus testibus fulciri. Quod si omnium exigeretur affirmatiuum testimonium, miraculum Lazari, & colloquium Christi Domini cum Samaritana oporteret de medio tollere, quia qui illud narrat, non habet omnes attestantes Euangelistas: iudicia forensia quoque tollenda essent: nam aliorum silentium ad dandū testimonium aliorum etsi paucorum attestacionibus, nunquam prælatum est, & imperitorū est exigere ab afferentibus testes sufficientes, ut omnes homines proferantur ad testificandum.

Vel dicendum satis infirmum esse ex taciturnitate sanctorum argumentum; nam si eos, qui de aliqua re simpliciter pronunciant, non continū probare existimamus ea, quæ dicunt, nisi sint ex numero probatissimorum hominum, & quorum sermones necesse est cum dogmatibus conuenire, quis facillē concesserit ea, quia tacentur, ab iisdem improbari?

Vel dicendum quod tacuerunt, quæ tamen ab alijs postea fuere tractata, quia cum nescirēt, quid alijs videretur, benevolentia, & humanitatis causa eorum arbitrio relinquebant: nec enim verisimile est idcirco tacuisse, ut ex silentio viciorum reportaret ætatis posteriorum loquētiū; nimirum, ut posteros abhorrerent loquentes, videntes priores ætates tacentes: nec enim impossibilia expectabant, quæ non euenerunt. Quare nihil horum adscribere Sanctis illis viris, pium est.

Vel dicendum, quod rationabiliter propter circumstantias temporum, & personarum multa Patres subticuerunt, licet multoties, & si non proprijs vocibus uterentur, sed æquiualeantibus, & eandem vim habentibus ad diuina explicanda. Hoc titulo illustris habetur Basilij à Greg. Nazianzeno ratione in laudem eiusdem Basilij (licet ab æmulis ea de re perstringeretur) nimirum, quod sermones cum iudicio dispensare de Davidis consilio, & sententia necessarium esse indicabat, atque aliquantis per belli tempus, & hæreticorum principatum tollerare, quo ad libertatis tempus tranquillatisque successisset, linguæq; libertatem, ac licentiam attulisset. Illi enim nudam, atque apertam vocem, quæ Spiritui sancto diuinitatem tribueret, arripere cupiebant, &c. quas eorum insidias, ut eluderet Basilij, alijs quidem vocibus scriptura petitis, testimonijsque minime dubijs, eandem vim habentibus, necessarijsque argumentis, aduersarios ita comprimebat, ut nullo modo repugnare, atque in contrarium niti possent, &c. sed tamen propriam, & apertam vocem interim usurpare differebat, tū ab ipso Spiritu, tū ab alijs etiam sinceris ipsius propugnatoribus gratiam petens, ac rogans ut

hoc suo consilio offenderentur, nec committerent, ut dum vnā voculam morosius retinere conarentur, propter inexplabile cupiditate omnia perderent, cōuulsa nimirum turbulentissimo tempore, ac distracta pietate. Ipsos. n. nihil ex eo comodi, ac detrimenti accepturos, si dictiones paululū immutentur, modo alijs verbis eadem doceantur, (neque enim salutem nostram in sermone magis quàm in rebus consistere) quippe cum ne Iudæi quidem rei sciendi sint, si ad aliquod tempus pro Christo vocem vincti sibi concedi posulantes, religioni nostræ assentiri vellent.

Ad secundam. possunt facillimè illi Patres exponi, quod loquantur de electione ad gloriam quantum ad executionem.

Ad tertiam. olim Pelagiani ad suas partes trahere conabantur Chrysostomum etiam in materia peccati originalis, quem sic purgat S. Augustinus 1. contra Iul. c. 2. ita ne ista verba S. Io. Episcopi audes tanquam contrarius tot, & aliumq; sententijs collegarum, eius opponere, eumque ab illorum concordissima societate seiuungere, & aduersarium eis constituere? absit hoc malum dato viro credere, aut dicere, absit inquam, ut Constantinopolitanus Ioannes de baptismo paruulorum (dicamus nos de libero arbitrio, illud supra gratiam efferendo) eorumque à paterni chirographi liberatione per Christum, tot, ac tantis Coepiscopis suis, maxime Romano Innocentio, Carthagenensi Cypriano, Cappadoci Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario, Mediolanensi resistat Ambrosio? Quare vel illa verba sunt ab hæreticis tali opera inserta: vel id dictum ad ignauiam socordiamque pelledam ex Seneca lib. 5. Bibliot. annotat. 101. Vel cum errores Manichæorum impugnaret, in disputatione contentiosa contra Manichæos deprimentes liberum arbitrium, ut tunc opus erat, nimium exultit quasi per hyperbolem, & tandem dum dicit: Non antecedit nostras voluntates, intelligit de antecessione per modum nature, & cum determinatione, ut indifferētiam tollat arbitrij, non enim hoc modo Deus præmouet nostram voluntatem. Vnde in c. 3. ad Eph. Hom. 6. totū Deo adscripsisse non semel dixit Apostolum: ostendit hic totum esse Dei, nihilque nos attulisse, & iterum huius rei gratia victus sum, sed rursus totum Deo adscribit, vide quàm Pelagium confutet, & Semipelagianos proferat.

Ad tertiam auctoritatem Patrum Græcorum, respondetur ex S. Thoma Opusc. contra errores Græcorum, quod Sancti nomine causæ vsi sunt ad ostendendam originem personarum. Sic & nos Latini, qui utimur nomine principij, quod vniuersalius est quàm causæ, & adducit auctoritatem Nissenii dicentis: causam autem, causasatumque dicentes, non naturam per hæc nomina significamus: neque enim hæc nomina loco essentia, vel natura ratione damus, sed qualiter inter se habent differentiam demonstramus: ut scilicet Filium non ingentū esse, neque Patrem per generationem aliquā demonstramus ab aliquo, quam doctrinam Bessarion Cardinalis secutus est in declaratione suæ orationis dogmaticæ in Conf. Flo. sess. 25. dicens Sancti Doctores Orientales

tales etiam in diuinis vtuntur nomine causa, & causati, non quidem, vt limitationem importat: sed prout productionem, & emanationem à principio significat, & subdit propterea ad Græcorum Græcè loquentem, cur nomine causa vsus fuerit reddit rationem.

Dicitur quoque Filius secundus à Patre, & Spiritus sanctus tertius, non in dignitate, vel tempore, &c. sed in numerando, ita explicat S. Thomas loco cit. c. 2.

Quod dicatur ingenuus dupliciter accipi potest nomen illud. Vno modo pro eo, quod caret principio, & id tantum Patri competit: altero modo pro eo, quod non est genitum, licet sit principium habens, & sic Spiritus sanctus dicitur ingenuus, ita S. Thom. c. 8. loco cit.

Ad quartam. In Concil. Florentino sess. 25. c. 8. ostensum est c. 7. per multa testimonia Græcorum Patrum, Theodoret, Cyrilli, &c. prodire, profluere, & emanare à filio Spiritum sanctum: vnde in sensu à Latinis (& si in verbis) non discordant, qui vtuntur eorum loco, nomine processionis. Rursus cap. 6. per multas auctoritates Athanasij, Maximi, Nisseni, Basilij ostensum est pariter Filium dici causam Spiritus sancti, admittendo illam propositionem esse à Patre per Filium, quibus verbis insinuarunt Filium esse causam cum Patre, siue principium Spiritus sancti, Græci enim nomine causa, principium intelligunt, idemque prorsus dixerunt, quod omnes Patres Occidentales, Hilarius, Hieronymus, Damasus, Augustinus, Ambrosius, &c.

Et dato (vt dicitur in eodem cap. 8.) quod nullo modo Patres Orientales attribuerent Filio esse principium Spiritus sancti, cum tamen nulli aliquis neget expressè processionem Spiritus sancti ex Filio, nemo esset, qui auderet eos dicere Occidentalibus Patribus contraria protulisse.

Ad quintam. Si vnus, vel alter Pater exposuit aliter illum locum Apostoli à Patribus Græcis, vnus pro omnibus sufficit nobis Theodoretus allatus à S. Thoma exponendo eum locum Apostoli in dicto Opusculo, qui habet. *Dicit Apostolus quod saluabitur, sic tanquam per conflatum ignem purgatam, quicquid interuenit per in cautelam præteritæ vitæ ex puluere saltem pedum terreni sensus, in quo tandiu manet, quandiu quicquid corpulentia, & terreni affectus inhaeret purgetur, &c.* quæ locū, vt bene aduertit Cardinalis Sirletus in præfatione Theodoret super epistolas Pauli, licet modo non extet in operibus Theod. à Græculis non leuis suspicio est fuisse abrasum.

Ad vltimum, vt dicitur in Concil. Florentino oratione 3. si aliter, & omnes omnia dicunt, non pari doctrina celestique gratia, sed est inter eos vti sanctitatis laborumque proprietate susceptorum; ita quoque scientia, secundæque, ac diuinæ gratiæ, per quam hæc omnia dantur, & confirmantur, ordo quidam, & gradus. Quid incommodi fuerit, si quæ alius multa vsus fiducia dicit, hæc alium veritum tacuisse dicamus? & postea. Non omnibus hominibus dat omnia Deus. Sed hunc quidem hoc ornat munere, alium verò

alio decorat, & huic quidem largitus est vnum, illi autem plura etiam addit, & sicut dona ipsa inter se differunt, ita vnumquodque plus minusue perfectionis, ac pietatis habere dignoscitur, & postea. Docti quidem omnes erant, sed doctrina modo inter se differabant, & veritatem quidem omnes attigerunt: sed iste non tantum veritatis apprehendit quantum ille. In quibuscumque autem loqui se tuto quisque putauit, aptè congruenterque locutus est: alius autem alio plus quidam est ausus, & audere quidam scientiæ erat, quæ quisque pollebat: non aberrasset autem à veritate Dei munus, voluntatem eorum, qui querebant acceptam habentis studiumque, ac laborem commiserantis, & cautelam quidem adhibentis non obiurgantis rectè, autem confidentia vtentibus, securitatem largientis. Et nos igitur oportet in his laudare cautionem: in illis verò loquendi libertatem admirari, & vera quidem existimare, quæ ab omnibus æquè sunt pronunciata. Si quæ verò prolata sunt à quibusdam ultra progredientibus, tum abundantiori doctrina Patris, tum auxilio Spiritus, nequaquam paripendere, neque eos, qui tacuerunt minores existimare, quod honorentur, altero, sanctitatisque opinione priuatos putare, si quid nos pro verò habeamus ultra quam ipsi proferre sunt ausi. Si enim sanctitatis opinio, & corona, quam adepti propterea sunt, non fuit omnibus equalis, cum tamen omnes Deo cari fuerint, & germani ipsius cultores, & nullam sibi putant fieri iniuriam, quod gradibus quibusdam differant, neque inuident inferiores sublimioribus: minus certè propter sanctitatem, pro qua certabant veritatis cognitione, differentiam inter illos constituat. Ergo nihil officit, quod quidam clarius, quidam obscurius, quidam strictius, quidam liberius loquantur pro temporum statu, personarum, locorum, circumstantijs, & huiusmodi.

ARTICVLVS OCTAVVS.

An PP. & Scholasticorum, & Posteriorum DD. eadem sit Theologia.

Ommuniter heretici pressi argumentis catholicorum, & ex præsentis, vel Ecclesiæ veteris consensu conuicti ad illud asyllum confugerunt, vt dicerent: Patres valde dissimiliter loqui ab auctoribus recentioribus: nā exempli gratia, dicit Kemnitius 2. p. exam. p. 297. veteres in Chrismate inculcant manus impositionem, & nunc abolita est. Veteres nominant oleum, sed nullus probatus auctor addit mixtionem eiusdem cum balsamo. Veteres tribuunt Baptismo illos effectus, quos nunc recēiores attribunt Confirmationi, nempe dare gratiam, dare Spiritum sanctum, perficere, armare contra Diabolum. Veteres deinde unctio-

sem annectunt baptismo recentiores separant, ac si essent, ait, duo sacramenta.

M. Antonius de Dominis in Consilio professionis suæ c. 5. pro motiuo suæ discesus docuit discrepantiam esse inter Theologos, & Patres his verbis. *Observabam hinc in theoricis doctrina Patrum valde communi doctrinæ, qua imbutus in scholis fueram, in multis aduersantia; & ea, vel prætermissa à meis Magistris, vel non fideliter adducta, vel non sufficienter, aut etiam perperam explicata. Animaduvertebam inde Ecclesiasticæ disciplinæ, regiminique spiritualis nostrorum temporum normam, & praxim plurimum à veteri dissidentem non sine admiratione intuebar, &c.*

Oppositiones.

Primum argumentum. Sententia Theologorum est 2. d. 18. & S. Tho. 1. p. q. 92. ar. 3. Eam verè formatam ex costâ Adæ: at Chrysostomus dicit verba scripturæ, quibus talis formatio asseritur *crasso more intelligenda, prout humane imbecillitati conuenire possunt.*

Secundum, Theologi communiter affirmant 2. d. 10. & S. Thomas p. p. q. 98. art. 2. etiam in statu innocentie futuram generationem per coitum, & contrarium videtur dicere Nissenus, & Damas. 4. fidei Orthod. c. 25. & inclinât August. 1. super Genes. c. 19. & lib. 1. de sermo. Domini in monte, & Climacus gradu 15.

Tertium. Theologica doctrina est non licere mentiri etiam ob bonum finem, 3. d. 24. S. Tho. 2. 2. q. 110. a. 3. & 4. at Chrysostomus laudat Abraham cum dixit ad Saram. *Dic igitur obsecro, quod soror mea sis,* Homil. 35. in Genes. & Homil. 45. & lib. 2. de prouid. Esse proficua mendacia scripsit Clemens lib. 6. Strom. ex facto Iacob, Iudith, Moyse opes Aegyptiorum in Israelis castra transferentis, Petri, & Pauli, qui (ait) *simulata contentione Antiochiæ contendunt*: quem secutus est Hieronymus in cōment. ad Galatas. *Sanctos viros posse vti mendacio docet Cassianus in collat. 17. c. 17. vsque ad 21.*

Quartum. Theologorum doctrina est in circuncisione datam gratiam infantibus dist. 3. & 3. p. q. 70 a. 4. at Chrysostomus Homil. 29. in Genesi solum signum fuisse asserit circuncisionem, vt Iudei à Gentibus distinguerentur, & nihil ad animæ virtutem contulisse. Idem docet Homil. 27. & homil. 40. in Genes. c. 17.

Quintum. Theologi tradunt columbam, quæ apparuit super Christi caput, fuisse verum animal S. Thomas 1. sent. d. 16. & 3. p. q. 39 a. 7. sed solum speciem columbæ fuisse disertis verbis tradunt Chrysostomus Homil. 12. in Matt. & Ambros. 1. de sacram. cap. 5.

Sextum. Theologi tradunt 4. d. 50. S. Thom. q. 5. de pecc. orig. a. 1. ad 3. in disputat. mitissimâ esse penam peruiolorum, nempe solam carentiam diuinæ visionis: at Chrysostomus Homil. 24. in Matt. 7. dicit. *ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarior, quam ipsius gehennæ dico supplicium,* & Hom. 14. ad Rom. 8. idem docet.

Septimum. Theologici tradunt 3. d. 25. S. Tho.

2. 2. q. 2. a. 6. 7. & 8. fidem Christi saltem implicitam omnibus fuisse necessariam ad salutem: at Chrysostomus in Homil. 35. ibi. *Ite, & renūciat e Ioanni, &c.* ait, *licet tunc sufficiebat vnum solum Deum nosse: nunc autem non est ita, & infra, si ab Idolis recesserunt, & Deum solum adorauerunt, & honestè vitam peregerunt, & æterna bona, & beatitudinem adipiscuntur.*

Octauum. Theologi 4. d. 15. 2. 2. q. 66. a. 6. docent restitutionem faciendam ad æqualitatem, vt tantum restituatur quantum ablatum est: at Chrysostomus docet in Matt. Hom. 53. non satis esse hoc, sed vt plusquam decuplum reddatur.

Nono. Theologi tradunt communiter prædestinationem non esse ex præiis meritis ex p. p. q. 23. a. 5. at contrarium docet Chrysostomus dicens Hom. 1. ad Ephes. *si homines, quando eligunt, optima sibi eligunt, multo magis Deus, & Homil. 31. ad Ephes. prædestinavit quos sibi elegerat, iuxta quod nos vidit antequam in sortem adscisceremur,* idem habet Homil. 31. & ad stipulari videtur Origenes hom. 7. Hieronym. ad Hebdi. q. 10. Ambros. ad Rom. in ea verba, *His qui secundum propositum vocati sunt sancti.*

Decimo. Theologi tradunt uirtutes acquisite morales non esse charitati conne xas, ad aliquid tamen valere, & esse operatiuas boni in ordine ad finem naturalem, 3. d. 36. & 1. 2. q. 65. ar. 1. & 2. at Chrysostomus homil. 78. in Matt. docet quod ieiunium, oratio, & ipsa virginitas, nisi elemosyna ipsa comitetur, nihil valeant.

Vndecimo Theologi communiter tradunt omnes morituros ante diem vniuersalis iudicii, 4. d. 44. at Chrysostomus exponens illud *omnes quidem dormiemus: sed non omnes immutabimur,* non omnes morituros docet, quam sententiam Theodorus Heracleæ Episcopus in comment. in eum locum, Theodoretus, Theoph. & alij in eundem locum sequuntur.

Duodecimo. Theologi communiter singulis hominibus, singulos Angelos in custodiam attribuant, 2. d. 11. 1. p. q. 113. a. 4. at Chrysostomus ad solos fideles restringit homil. 3. ad Coloss. 1. dicens. *Angelos deputari nunc non secundum numerum gentium, sed secundum numerum fidelium.* A tempore baptismatis hominibus assignari, docet Climacus gradu 27.

Tertiodecimo. Theologi docent eodè genere peccati, excepto voto, plus peccare sæcularem, quam religiosum 2. d. 44. & 22. q. 186. a. 10. at contrarium defendit Chrysostomus homil. 6. in illud: *accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ,* & lib. 3. aduersus vituperatores vitæ monasticæ.

Quartodecimo. Theologi docent, 2. 2. q. 111. a. 4. qui sanctitatem simulat non semper peccare mortaliter, etiam si sit in peccato mortali. At Hieronym. in Esa. 16. illis verbis *in tribus annis mercenarij,* &c. ait, *leuius est apertè peccare, quam sanctitatem fingere.*

Quintodecimo. Theologi docent, Beatos recordari præteritorum malorum, 4. d. 43. & D. Tho. ibidem q. 1. a. 5. sed Hieronymus in illud Esaie: *oblioni tradita sunt,* &c. dicit, de bonis quod

quod: omnes conuersationis pristinae memoria celeretur.

Sextodecimo. Theolog. docent 4. d. 50. in Inferno esse verum ignem. At Hieronymus adstruit ignem metaphorice intelligendum, sicut et vermis metaphorice accipitur, sic ait Rufinus in Apolog. contra Hieronym. Sed et Augustinus est in eadem sententia lib. 12. de Genesi. et 21. de Ciuit. c. 10. sic ergo incorporalis illa flamma, & illa guttula, quam proponit diues epulo, qualia etiam sunt visa dormientium, sibi in extasi cernentium res incorporales. similiter Greg. lib. 13. moralium cap. 17. dicit ignis gehenna cum sit incorporeus, & in se mixtos, reprobos corporaliter exurit, neque studio humano succenditur, nec lignis nutritur, et Damascenus 4. de fide Orthodoxa vocat illum ignem, non materiale, qualis est apud nos, sed qualem Deus nouit.

Decimoseptimo. Theologi Chliastarum dogma, vt hereticum damnant in 4. sent. d. 48. S. Th. 4. contra gentes c. 43. at Hieronymus lib. 4. in Hieremiam ijs verbis contra populum istum, & ciuitatem istam nullam censuram adhibet, et Augustinus opinionem vocat tollerabilem, si referatur illud regnum millenariorum confectum, ad spirituales delicias 20. de ciuit. c. 7.

Decimo octauo. Theologi asserunt, 2. 2. q. 64. a. 5. nec pro castitate tuenda, nec alio bono sine posse quæpiam se interimere: At contrarium docet S. Hieronymus in Ionam cap. 1. ibi. Tollite me, & mittite in mare. S. Ambr. 3. de virginibus, id probat exemplo Pelagiæ Virginis Antiochenæ cum sororibus, et matre se in fluuium proiciētibus, idem dicit S. Athanasius in Apol. de Virginibus Alexandrinis, quæ cū in eas grassarentur Ariani se ipsas in puteum demerserunt.

Decimonono. Theologi docent, bigamum nō esse ordinandum 4. d. 27. at contrarium tenet Hieronymus epistola ad Oceanum exponens illud, oportet Episcopum esse vnius uxoris virum, idem expressè ad Titum c. 1. asseuerat.

Vigesimo. Theologi communiter docent Angelos cognouisse futurum mysterium Incarnationis, ita S. Thomas 1. p. q. 57. a. 5. at Iulius Firmicus Maternus docet, Angelos nescisse Christi aduentum in terris.

Vigesimo primo. Beatam Virginem in morte non esse passam angustias, communis est Theologorum pietas, et habetur ex S. Ioanne Damasc. oratione 2. de dormitione S. Mariæ, at in libello de transitu virginis in Melitone Sardenſi legitur, quod virgo Apostolos superuenientes, vt eius funeri adessent, sic fuerit allocutat cap. 6. Dominus vos huc adduxit in solatium ferendum angustis, quæ venturæ sunt mihi, & ibidem dicitur, quod aduenit Paulus nondum scientia fidei plenè instructus c. 5. et alia fabulosa à fide nudum à Theologia discrepantia, ibidem habentur.

Vigesimo secundo. communis sententia scholasticorum est cum Patribus, Antichristum in fine sæculi venturum 4. d. 46. Patres oppositum docent, ita Seuerus Sulpitius lib. 2. sac. historie, qui de Nerone loquens ait. Nescio, & an postremus explevit, si quidem opinione multorum reco-

ptum sit ipsum Antichristum venturum, idem repetit in dial. 2. in fine.

Vigesimo tertio. Equare aliquem Sanctum Apostolis in gratia, et gloria temerarium est secundum veram Theologiam, præsertim ex S. Thoma 1. ad Eph. lect. 3. at Odo Cluniacensis tractatum edidit ad ostendendum, quod Beatissimus Martinus, meritò par Apostolis decantetur; et id fieri posse docet ex Dei omnipotentia, quæ non est coarctata, et etiam quia non impedit, vt puritatem gloriæ non obtineat (ait) quem vitæ similitudo commendat, et solum excellentia Apostolorum super Martinum est, quæ cum sint patres fidei, et religionis præcedant omnes, sicut principium principiatum, tanquam causa causatum, non tamen in gloria, et meritis præminent conuersis, et concludit, non est ergo, hereticum confiteri virum per omnia Apostolicum, ad Apostolicæ puritatis consortium sublimari.

Vigesimo quarto. communis Theologorum sententia est in 4. dist. 46. præter locum Purgatorij, et cælum nullum alium quietis locum destinatum, at Florus in expositione missæ, nam sunt quorundam iustorum anima, quæ cœlesti regno, licet in beata requie, quibusdam adhuc mansionibus differuntur.

Vigesimo quinto. communis Theologorum doctrina est, imo, et Ecclesiæ dogma, non creari carnem Christi in sacramento, sed in eam panem transubstantiari, 4. d. 11. et 3. p. q. 75. per totum, & præcipue a. 8. At Paschasius c. 4. expressè dicit carnem suam, & sanguinem consecratione Spiritus sancti potentialiter creari, idè dicit Algerus lib. 1. c. 16.

Vigesimo sexto. communis eorundem Theologorum doctrina est species sacramentales conuerſi in nostram carnem, etc. 4. sent. d. 12. et D. 15. 3. p. q. 77. ar. 6. at c. 20. ibidem dicit Paschasius nouo modo caro, & sanguis Christi in nostram conuertuntur, verum nos a carnalibus eleuant, & spirituales efficiunt.

Vigesimo septimo. communis Theologorum doctrina est, non esse præceptum diuinum, sed posituum conficere in azymo, alioquin Græci peccarent mortaliter cōficiētes in azyimis, 4. d. 11. et 3. p. q. 73. a. 4. at Algerus lib. 2. c. 10. dicit hoc Christum Ecclesiæ suæ faciendum tradidisse, exemplo, testimonio, præcepto.

Vigesimo octauo. communis Theologorum, imo et doctrina Ecclesiæ est B. Virginem in utero Annæ plenitudinem gratiarum obtinuisse, 3. d. 3. et 3. p. q. 27. a. 5. at Odo Cameracensis sic dicit, ex quo Angelica salutatione audiuit: gratia plena: creditur purificata fide, etiam reliquum vitæ custode Spiritu sancto vixisse sine omni culpa.

Vigesimo nono. sententiā Theologorum est 4. sent. D. 11. et 3. p. q. 74. a. 8. aquam non transubstantiari in sanguinem, nisi prius vertatur in vinum: at Samonas Gazæ Archiepiscopus in disceptatione cū Saraceno de corpore Christi, ait, His igitur pane, inquam vino, & aqua nobis assuescatis, Dominus coniuncta sui diuinitate virtute sui verbi, quæ omnia vt essent ex nihilo produxit.

duxit in proprium suum corpus, & sanguinem ea transfert, idem dicit Nicolaus Methanensis lib. de corpore, & sanguine Christi, addit quidā modernus grauiorē P. P. Ambrosius de sac. cap. 5. *ante verba Christi calix est vino, & aqua plenus. Vbi verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur* (S. Aug. aqua mittitur in calicem, & fit sanguis consecratione celestis.) Damasc. 4. lib. Orthod. c. 4. & alij quos refert Conichius in 3. p. q. 83. art. 8.

Trigesimo. animas certas esse de sua salute in Purgatorio existentes, communis Theologorum est, 4. d. 47. at in libro Hermetis non eas certas de sua salute insinuat. Et in Iulio Firmico de errore profan. relig. c. 25. dicitur, *Christū per triduum iustorum turbā collegisse, ne iustorum meritum ex longa desperatione concideret.*

Trigesimo primo. communis sententia Theologorum est, Christum non esse dicendum hominem dominicum, 3. p. q. 16. a. 3. at in Marco Eremita appellatur Christus, dominicus, quam phrasim multi Patres tenuerunt: ita etiam Augustinus lib. 2. de serm. Domini in monte.

Trigesimo secundo. communis sententia Theologorum est, Angelos non amplius proficere in cognitione, p. p. q. 62. a. 9 at Climacus lib. de discretione, ait De eo quod, *nec ipsas quidem intellectuales, angelicasque substantias dixit cernere profectū, sed eas quoque magis glorię gloriam, & scientię scientiā semper adiacere definit.*

Trigesimo tertio. Theologorum sententia est Angelos homines instruere, non e contra, 2. d. 11. 1. p. q. 106. a. 4. de verit. q. 9. a. 5. At ab hominibus, didicisse Angelos, dicit Chrysostomus homil. 1. in Ioh. dicēdo quod *nobiscum Angeli didicerunt, quod nesciebant*, idem dicunt Origenes 23. in Luc. Hieronymus in lib. 2. epist. ad Ephes. & Anastasius Synaita lib. 1. exam. docet Incarnationis mysterium primum nouisse homines, deinde Angelos per Ecclesiam.

Trigesimo quarto. communis Theologorum est in statu innocentie passiones fore, 2. dist. 30. 1. p. q. 95. a. 2. at Chrysostomus passiones naturales post peccatum ex necessitate mortalitatis in hominem intrasse docet homil. 13. in epistolam ad Rom. 7. ibi: *ego autem carnalis venundatus sub peccato.*

Trigesimo quinto. communis Theologorum doctrina est plura præcepta superaddita in lege Moyſi supra legem naturę 2. d. ult. S. Thom. 1. 2. q. 43. a. 5. at contrarium docet Chrysostomus homil. 13. ad Romanos, *videns qui ante Moyſis legem vixere sub naturali lege eruditi, eos plura præstitisse, quàm Moyſis lege contenta essent, &c.*

Trigesimo sexto. communiter docent Theologi reliquias, & euangelia posse collo appendi, 2. 2. q. 96. a. 4. at vtrumque morem damnant Hieronymus lib. 4. in Matth. & Chrysost. homil. 44. & habent, vt superstitiosum.

Trigesimo septimo. communiter docent Theologi, 2. d. 7. 1. p. q. 62. a. 8. Angelos esse inflexibiles ad bonum, vel malum. At in vtramque partem posse flexere suam voluntatem docet Hieronymus in parabola illius explicatione, de filijs prodigo, & frugi.

Trigesimo octauo. communiter Theologi non dant animę Christi omnipotentiam, 3. d. 14. 3. p. q. 13. at Ambrosius dicit in Luc. 1. *potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus.*

Trigesimo nono. communiter Theologi, 3. 5. & 3. p. q. 9. de scientia Christi, ar. 1. afferunt Christum dominum non profecisse in sapientia, & scientia. At Ambrosius in Lucam ait, *sicut proficiebat etate hominis, sic proficiebat sapientia hominis.* lib. de Dominica Incarnationis Sacramento c. 7.

Quatrigesimo. communiter Theologi docēt, 4. d. 14. & 2. 2. q. 14. a. 3. non dari delictorum mensuram, extra quam non sit salus: at Ambrosius Rom. 7. exponens illud, *fiat supramodum peccans*, dicit, *mensuram esse quandam delictorum, quam vt impleuerint peccatores vita digni minime iudicentur, sicut, & Pharaō, qui istum modum impleuerat.*

Quadragesimo primo. communiter Theologi dicunt ignem Inferni esse eiusdem speciei cum nostro, 1. p. q. 64. a. 4. at Lactantius lib. 7. cap. 21. oppositum sentire videtur.

Quatrigesimo secundo. communis Theologorum doctrina est, licere Christiano in iudicio rerum ablatarum restitutionem; & iniuriarum compensationem repetere, 2. 2. q. 62. at Diadochus doct. 63. non licere sustinet apertissime, idem habetur in Marco Eremita.

Quatrigesimo tertio. communis est Theologorum, non requiri intensionem doloris in contritione, 4. sent. d. 16. & 3. p. q. 87. a. 1. at in S. Cæsario Arelatenſi homil. 19. dicitur, *non leui agendum est contritione.*

Quatrigesimo quarto. communis Theologorum sententia est, pœnam effectiue causari a Deo, 1. p. q. 49. a. 2. at Dorotheus doct. 14. permitti pœnam, tum causari videtur sentire, dicēs, *famem, pestilentias non fieri ex diuinā voluntate aut dispositione: sed permissione ipsius.*

Quatrigesimo quinto. communis Theologorum sententia est, grauitatem peccatorum desumi ex obiectis, vnde maius peccatum est in Deum delinquere, quàm in proximum 1. 2. q. 73. a. 3. at Dorotheus doctrin. 6. iudicium temerarium grauissimum esse peccatum pronunciat, & S. Io. Climacus col. 347. ait *expedire magis in Deum peccare, quàm in patrem nostrum.*

Quatrigesimo sexto. communis Theologorum cum Patribus, solum Henoch, & Eliam non esse mortuos testatur, & cōtra Antichristum præliaturos 3. d. 18. & S. Th. 1. q. 102. a. 2. ad 3. & 3. p. q. 49. a. 1. ad 2. sed S. Victorinus Pictauiensis in Apocalyp. putat Hieremiam nō esse mortuum, sed venturum quoque eum Elia aduersus Antichristum.

Quatrigesimo septimo. communis Theologorum cum Patrum doctrina asserit Moysem mortuum esse, 3. p. q. 45. a. 3. at contrarium tenent S. Ambrosius 1. libro de Caim, & Abel: *non legimus de Moyse sicut de ceteris, quia deficiens mortuus, &c. sed per verbum Dei mortuus, &c.* & Hilarius can. 20. in Matth. dicit *Moysem nondum esse mortuum: sed viuere vsque ad tempora.*

pora Antichristi, in quo simul cum Elia occide-
tur.

Quadragesimo octavo: Prædicatoribus licitū esse victū ab ijs, quibus euangelizāt sumere tradit Schol. 4. d. 25. S. Tho. 2. 2. q. 100. a. 3. at Augustinus exponens illum locum Matth. 6. *querite primum regnum Dei*, ait, non debemus ideo euangelizare, ut māducemus, sed ideo manducare, ut euangelizemus, ut cibus non sit bonum, quod appetitur, sed necessarium quid adiecit, ut illud impleatur: *querite primum regnum Dei*, & deinde *querite ista*, quamuis sint & necessaria: sed ait, *hæc omnia adicientur vobis*; hæc quæ sequuntur si illa queratis, ne cum ista queratis, illinc auertamini, aut ne duos fines constitutis, ut regnum Dei propter se appetatis, & illa necessaria propter illud.

Quadragesimonono: cōmuniter docent Theologi paruulos decedentes cum originali nō puniri pœna sensus, p. 2. q. 9. 90. a. 9. at contrarium asserit Augustinus lib. de fide ad Petrum, firmiter tene, & nullatenus dubites, paruulos, qui sine sacramento baptismatis de hoc sæculo transierunt, eterno supplicio puniendos. Idem videtur asserere Gregorius 9. moralium c. 9. super illud multiplicauit vulnera mea sine causa, dum dicit, quod *isdem* ad tormenta perueniunt.

Vltimo. communis sententia Theologorum est posse aliquem, occidere inuasorem cum aliter euadere non potest 2. 2. q. 64. a. 7. sed contrarium asserit August. ad Publicolam dicens, de occidendis hominibus ne ab eis occidamur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles aut publica functione teneatur, & 1. de libero arbitrio dicitur, quomodo apud diuinam prouidentiam a peccato liberi sunt, qui pro his rebus quas contemni oportet, humana cede polluti sunt? Quod si dicas cum S. Th. Augustinum solum velle non posse occidi inuadentem, intendendo mortē inuasoris, cōtra ait Turianus in 2. 2. disp. 26. dub. 2. hæc expositio, ait, S. Th. non quadrat menti Augustini, quia ibi dicit talē facultatē esse permissam a legibus ad vitanda maiora mala. Item dicit illos esse culpatores; leges inculpatas. Item dicit Augustinus nescire se defendere tales aggressos occisores, & tandem illa epistola excipit solum, autoritate publica alios occidentes. Aliena ergo est à mente Augustini talis expositio.

Confutatio eorundem ex Orthodoxorum, firmamentis.

Sed contra est, quod dicit Leo Bizantius lib. 1. contra Nestorium, et Euthychetē. *Conari Theologos ad contradictionem adducere, & dicere à seipsis dissentire, hic conatus susceptus non est contra nos, sed contra illorum gloriam, imo verò contra Paulum, & adhuc contra Spiritus sancti auctoritatem, & Christum, qui in Paulo loquebatur: post enim Apostolos, & Prophetas, Doctores posuit in Ecclesia Deus, secundum prouidentiam Spiritus sancti incomprehensam, in opus ministerij, ad ædificationē corporis Christi, ita cum à simili, tam Patres, quam Scho-*

lastici pro Theologis, et Doctoribus in Ecclesia dati, & positi sint, illos velle ad contradictionem adducere, est Spiritui sancto contradicere, qui et illos, ut antesignanos, et Duces nostros constituit, hos etiam post Patres in Ecclesia ad docendum destinauit.

Sanctus Damascenus in epistola de Trisagio, obijcientibus Patrum autoritatem contra veritatem orthodoxam, respondet. *Sed enim ea quoque loca, quæ ipsi proferunt excutiamus; atque accuratè perpendamus, Patrum enim sunt: nec id inficiabimur, verum danda est opera, ut Sanctos Patres, ac Magistros, quorum coniunctam, utque ab omni varietate alienam de fide sententiam, vna Spiritus sancti vis, & illuminatio demonstrauit concordēs, non autem inter se contrarios, ac multò minus sibimetipsos aduersantes, ac secum pugnantes ostendimus, ita faciendum hoc loco, ut Patres præcedentium sæculorum cū præsentibus magistris concordemus.*

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

Scholastici, & Posteriores DD. in materia dogmatica, nullo modo à Patribus discordant, sed cum ipsis mirificè concordant.

R Espondeo dicendum, quod vetus fuit hæreticorum mos se solos, e se sapientes, et honore dignos existimare; eos verò, qui pro Patribus in Ecclesia Doctores positi sunt illudere, et carpere, et quasi idiotas contemnere. Vnde Gregorius 36. moral. c. 17 dicit. *Arrogantes igitur viri, subductis de hoc mundo Apostolis, subductis ad superna martyribus, quibuset Doctores adiunge, quia fortasse doctiores, valentioresque præpositos abundè deesse conspiciunt, quasi solos se remansisse intra eandem Ecclesiam suspicantur: sic Lutherani attendentes, ad sui temporis Scholasticos Doctores, illos despicientes ad Patres prouocarunt, et præsentibus illudentes, ad antiquos appellarunt. Sed ut idem dicit Gregorius; Dicunt hæc profectò nescientes, quia omnipotens Deus Ecclesiam suam, digna sine administratione non deserit, etc. de quibus eidem Sanctæ Ecclesiæ dicitur, pro Patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. In virtute quippe antiquorum Patrum, si qui postmodum prælati sunt, subrogantur: quia & cum annosa arbuta succiduntur, in eorum robore tenera virgula succrescunt, pro Patribus ergo nati sunt filij, idest Scholastici, quos tanquam Doctores, post Apostolos, post Prophetas, idest tractatores spiritualium, tertio ordine omnipotens collocauit, ut dicit Apostolus Eph. 4. vnde ij audiendi sunt, non ab arrogantibus contemnendi. Et sicut dicit idem Greg. in Moralibus lib. 36. cap. 5. exponens illud. *Qui aufert stillas pluriæ, & effundit imbres ad instar gurgitum, etc. cum Prophetas abstulit, eorum vice Dominus Apostolos misit, qui in similitudinem gurgitum pluerent, ita ablatis Doctoribus, Augustino, et Hilario, etc. ablatis inquam**

his stillis pluuia in morem gurgitum, imbres dedit, Scholasticos destinando. Certum est autem, ait, quod reductis ad superna Apostolis per expositorum sequentium linguas diuinæ scientiæ, diu abscondita largiori effusione patefecit: nam, quod illi sub breuitate locuti sunt, hoc exponendo multipliciter auxerunt: unde, & non immerito ipsa Expositorum prædicatio gurgitibus comparatur, quia dum multorum præcedentium dicta colliguntur, ipsi in eo quod adstruunt, profundius dilatarunt: nam dum testimonia testimonijs iunguntur, quasi ex guttis gurgites faciunt: ita similiter Scholastici dictis Apostolicis, & Doctorum veterum inherentes eaque explicantes, testimonia testimonijs iungentes, in similitudinem gurgitum, terram sanctæ Ecclesiæ irrigarunt. Cum ergo loco Apostolorum Patres, loco Patrum Scholasticos Deus omnipotens subrogarit, summæ arrogantia est, atque dementia nolle à presentibus Doctoribus pluuiam expectare clausis iam stellis sub signaculo. Et ratio est: Quia peractis suis cursibus, & atatibus in thesauris dispositionis intime reconduntur, auferret quippe terra, si subductis pluuiæ stillis superna funditus fluentia cessarent. Sed sicut eadem sunt guttæ, & gurgites in aquarum substantia (hoc eadem Apostolorum, & Doctorum subsequentium doctrina) ita eadem imbrium substantia, idest Scholasticorum, & Doctorum veterum sapientia. Verum (vt dicit Gregorius) nec propterea quod Apostoli stillis pluuiæ comparantur, Doctores gurgitibus, propterea colligitur, quod sapientiores Apostolis fuerint Doctores posteriores; sed solum habetur, quod illi, quæ strictius locuti sunt veluti guttas pluuiæ effundentes, Patres vberius dilatarunt, unde subdit Gregorius. *Sed nequaquam se eisdem Apostolis expositores in scientia præferant, cum exponendo latius loquuntur, meminisse quippe incessanter debent, per quos eiusdem scientiæ inuentiones acceperunt:* ita de Scholasticis respectu Patrum dicendum est, qui etsi diffusius materias easdem pertractarunt, agnoscat Patres, per quos profecerunt. Quare vna, & eadem est modernorum, & veterum Theologia, & doctrina, cum hac sola differentia, quod quæ concisè veteres, vberius pluribus argumentis, & auctoritatibus posteriores pertractarunt, ex guttis gurgites faciendo. Quare omnino dicendum est quod vna & eadem est secundum substantiam Patrum, & Scholasticorum doctrina.

Solutiones oppositionum.

AD primam responderetur, Chrysostomum ea verba protulisse non ad historiæ veritatem euertendam, sed ad hæresim Antropomorphitarum confutandam, putant enim Deum corporeum, & operatione corporali, figuli more hominem de limo finxisse, & ex hominis costa Euam formasse. Eos ergo redarguit dicens, non esse, eo crasso modo formatam; nec per auulsionem, vel detractionem, cum veri doloris, & tristitiæ sensu. Oportere autem veritatem historiæ retinere, doceant communiter Patres, & Theologi: aliquid fidei nostræ mysteria ruerent, unde super litte-

rali sensu mysticum fabricauit Apost. illud sacrum Sacramentum vocans, signum futuræ coniunctionis Christi cum Ecclesia, quam nunc de præsentis (addita matrimonio sacramentali gratia) etiam designat; dicens, *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia*, Ephes. 5. Quare sententia Caietani, quæ à litteræ veritate declinat, vt suspecta, & noua hodie communiter reijcitur: Vide Senensem nostrum annect. 47. lib. 5. suæ Biblioth.

Ad secundam illi Sancti Patres intelligendi sunt negasse generationem futuram per coitum, non quantum ad coniunctionem; sed quantum ad deformitatem, immoderatam concupiscentiam, quæ in statu illo non fuisset. Vel dicendum, quod si maturius res cõsiderassent, retractassent sententiæ, sicut fecit Augustinus 1. retract. cap. 10. & 19. dicens: *Homines ante peccatum genitalibus membris ad procreandum imperare potuerunt, sine fœda voluptatis pruritu: & potuerunt esse in paradiso nuptiæ honorabiles, & thorus immaculatus sine ardore libidinis, & sine labore pariendi.* Sic & Climacus est intelligendus.

Ad tertiam responderetur, non fuisse mendaciū, cum occultatis animi consilijs, veritatem aperire, noluit Abraham, qui etsi tacuit Saram esse uxorem, indicauit tamen esse sororem: erat enim verè soror ex patre, licet non ex matre, sic pariter non sunt mendacia bellica stratagemmata, medicorum simulationes, quæ remota omni falsitate in sola occultatione veritatis consistunt: tales sunt fictiones Iudith, Holoferne obruncatis, Moyse Ægyptum expoliantis. Addunt eodem modo, et dicunt alij, iuxta doctrinam Hieronymi, Pauli fictam fuisse obliuionem, cum Petrum legalia seruantem reprehendit Gal. 1. Sed hoc vltimum refutat Augustinus epist. 19. ad Hieronymum, verè enim reprehensibilis erat Petrus, Paulo attestante Gal. 1. veraciter dicente (restiti ei in faciem, quia reprehensibilis erat.) Iacob verò quia figuratè, & mysticè locutus est, et ex instinctu prophetico, dicendo, *Ego sum primogenitus*, mentiri exterius visus est, sed re vera mentitus non est, quia verè ex diuina prouidentia primogenitus erat designatus: ita Patres, et Doctores communiter. Quædam verò mendacia aliorum legimus, quæ à Deo probata non legimus, qui etsi fuerint remunerati, non tamen est fallacia laudata, sed vel pietas, et huiusmodi commendata, vt patet de obstetricibus Pharaonis, et sic Patres exponendi qui in contrarium allegantur.

Ad quartam. Chrysostomus exponi potest de circumcisione absque fide Christi venturi: non enim ex se, sed virtute fidei in Christum venturum, quem Patres circumcisionis signaculo protestabantur, gratia conferebatur. Vel dicendum insinuasse Chrysostomum in circumcisione non fuisse collatam gratiam, perfectam, in ordine ad vltimam consumationem salutis æternæ; eam enim circumcisio præstare non potuit, cum tunc non esset regnum cœlorum referatum.

Ad quintam. Sententiam illam Scholasticorum expressè tenet S. Augustinus lib. de agone Christiano cap. 22. et satis rationabilior est ex ratio Sancti Augustini dicentis, *Sicut non oportebat*

ut homines falleret Filius Dei, non apparendo in vero corpore, sic non oportebat, ut falleret Spiritus sanctus, &c. Quare non omnes Partes doctrinæ Scholasticorum contrariantur, sed pauci, quibus Augustinum præponimus meliorem rationem adducentem.

Ad sextam. S. Thomas q. 5. de pœna peccati origin. a. 1. ad 3. in disputat. respondet, quod gravitas pœnæ potest ostendi, aut ex parte boni, quo priuatur, aut ex parte eius, qui priuatur: Primo modo carētia visionis est grauior secundū Chrysostomum. Secundo modo grauior est pœna sensus quanto id, quod subtrahitur, est connaturale ei cui subtrahitur, sicut homo punitur magis si auferatur suum patrimonium, quàm ne perueniat ad dignitatem regiam, quæ est supra se, & ad eum non spectat: & sic Augustini vera est sententia, quòd sic grauior pœna sensus pœna damni, et vtrique conciliantur.

Ad septimam. Respondetur Chrysostomum alluisse ad fidem, & cognitionem explicitam de Christo, quæ modo tempore reuelatæ gratiæ omnibus necessaria est: non erat autem hæc explicita ante aduentum Christi, hoc modo necessaria, quia minoribus satis erat fides implicita mediatoris Dei, & hominum, quæ includebatur in diuino cultu in velaminibus sacrificiorum, quibus protestabantur Christum venturum.

Ad octauam. Grauitas culpe, & restitutionis obligatio, non solū desumitur ex natura rei ablata, sed ex modo; nempe si per vim, vel contumeliam, etc. Si res sublata spectetur, tantum restituendum est quantum quis rapuit. Si modus, vbi quis condemnatus est, tantum debet restituere, quantum Iudex pronunciauerit restituendum, siue decuplum, siue plus, et hoc dicere voluit Chrysostomus.

Ad nonam. Respondetur ex S. Thomas p. p. q. 23. art. 5. quòd in prædestinatione sunt multi effectus, vocatio, iustificatio, glorificatio, et vnus est alterius causa, posterior prioris secundum rationem causa finalis, prior posterioris secundum rationem causæ meritoria, quæ reducitur ad materialem: ita merita sunt causæ præmij, nempe gloriæ in ratione causæ materialis. Et iuxta hunc sensum Patres sunt exponendi, qui dixerunt prædestinationem esse ex præiis meritis, i. gloriam, causam meritoriam, nempe merita, respicere, et à meritis dependere.

Ad decimam. Respondetur S. Chrysostomū locutum fuisse de virtutibus in ordine ad merendum, quorum actus si sine charitate sint, non sunt æterno præmio digni. signum autem charitatis est misericordia, eā actu exteriori charitatis, qualis est elemosyna, S. Chrysostomus meritis est, quos si quis omiserit, maximè in casu necessitatis, charitatem habere, non depræhenditur, quare meritorij non sunt actus ieiuniorum, et cæterarum virtutum, si sint charitate destituti.

Ad vndecimam. Respondetur, olim propter variam lectionem huius loci quosdam sensisse, nō omnes morituros, de qua re scripserunt Hieronymus in epistola ad Minerium, et Alexandrum, et Augustinus epistola ad Hesychium, et 20. de ciuit. c. 20. Sed Hieronymus affirmat illi sententiæ

Ecclesiam magis acquiescere tanquam magis veritati consonæ, videlicet omnes ante die nouissimum esse morituros, cui etiam sententiæ consentit Augustinus loco cit. sed in lib. de dogmat. Ecclesiasticis c. 7. dicitur, quod patroni alterius opinionis catholici, et eruditi, non ob id tamen censi sunt hæretici: verum cum teste Hieronymo, Ecclesia illi sententiæ, quod illi sint morituri magis acquiescat, et maximè à tempore Synodi Tridentinæ, vbi vulgata editio super omnes editiones solemniter suscepta, in qua probatur illa lectio, *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*; à temeritate non excusari censeo, cum eam grauiores Patres etiam tradant, et Scholastici communiter vno, vel altero excepto.

Ad duodecimam. Respondetur ex altera parte stare Hieronymum in ea verba, Matt. cap. 18. *Angeli eorum, etc.* afferentem singulis hominibus ab ortu, et natiuitate Angelos singulos custodes deputari, et Nyssenum in lib. de vita Moyse, et Gregorium Nazianzenum, et Theod. in c. 10. Danielis. Chrysostomus vero homil. 60. in Matth. ex eo loco: *Angeli eorum, etc.* ait, *manifestum est, quia omnes Sancti Angelos habent*, et 1. Corinth. 11. *iubet mulieres velare caput propter Angelos, nempe custodes eorum*, et phrasis Chrysostomi est conformis locutioni Basilij, qui in Psal. 33. ait *omni credenti in Dominum assistit Angelus*, idem dicit lib. 3. contra Eunom. et adducit testimoniū illud Psal. 33. *Angelus Domini in circuitu timentium eum*: similes autem locutiones explicantur: credentibus, et timentibus Deum, præcipue assistere Angelos; non propter hoc tamen excluduntur alij homines ab Angelorum custodia. Ad Climacum respondetur meliorem esse sententiā Theologorum, et potest explicari de speciali deputatione Climacum fuisse locutum.

Ad decimam tertiam. Respondetur, quòd si religiosus non ex contemptu, nec contra votum, (scandalo quoque secluso) sed ex infirmitate, sola, vel ignorantia peccet, leuius peccat, quam secularis eodem genere peccati, quia absorbetur ex multis operibus bonis quæ fecit; si illud peccatum veniale est: et si sit mortale, ait S. Doctor *facilius ab eo resurgit, propter intentionem quam habet erectam ad Deum, quæ si ad horam intercipitur, de facili ad pristinum reparatur*. Chrysostomus autem, vel loquutus est hyperbolicè ad depellendam ignauiam quorundam secularium, putantium orationes, ieiunia, et vigilias solum Monachorum esse. Vel respexit ad peccata, quæ religiosus ex malitia, vel ex contemptu, vel scandalo committit.

Ad decimam quartam. Respondetur verba S. Hieronymi intelligenda esse de illo genere simulationis, quo quis sanctitatem simulat, quam non solum non habet, sed nec habere desiderat, quin & eam odio habet, et in hoc sensu glossa loquitur in Iob. c. 1. dicens *simulata æquitas duplex iniquitas*. Quod si ex leuitate, vel vanitate sanctitatem quis simulat, secluso malo fine, veniale peccatum committit.

Ad decimam quintam. Respondetur ex Magistro non excludi ex verbis Hieronymi simplicem memoriam præteritorum delictorum: sed memoriam

memoriam cum adiuncta tristitia. Vnde Gregorius lib. 4. in Iob. in fine sic ait. *In illa beatitudine culpæ memoria est, non quæ mentem polluat, sed quæ nos arctius lætitiæ astringat, sicuti inco-
lunitatis tempore ad memoriam dolores præteritos sine dolore reducimus.*

Ad 16. respondetur Hieronymum habere pro errore (in epist. ad Autum. id quod scripsit Origenes, nempe ignem gehennæ non esse in supplicijs æternis, sed in conscientijs peccatorum. Idem docet lib. 3. ad Ephes. ad cap. 5. quare immeritò Rufinus Hieronymo attribuit, id, quod impugnat, ut errorem, quem solum referebat loco cit. Hieronymus, non sequebatur. Quare falsum est (ut opponebat Rufinus) ex propria sententia id protulisse, cum illum errorem ibi relatum, impugnet. Ad Sancti Augustini auctoritatem respondetur ex S. Thoma loco cit. quod dixerit ignem inferni non esse corporeum, quia anima in eo corporaliter non existit, seu circumscriptiue, sed alio modo speciali sicut Angeli in loco, scilicet, definitiue. Dicit etiam potest illa verba protulisse Augustinum opinando, non determinando. Et tandem ea verba hanc recipiunt interpretationem, quod solum Augustinus dixit ignem corporeum, non posse euidenter probari ex eo, quod diues ille in flamma arderet, quia facile eluderetur talis auctoritas ab eo, qui responderet. *Tales flammæ erant aliæ, quales erant oculi, & lingua diuinitis sine corpore patientis: non quod negaret ignem illum esse corporeum, quem talem esse toto illo capite demonstrat.* Ad auctoritatem Gregorij sicut, & Damasceni respondetur ex S. Thoma, negasse esse materialem perinde ac nostrum, & quoad effectum punitionis: punit enim spirituali quadam actione, quæ nec consumit nec dissoluit, & ipsas animas multo magis spiritualiter cruciat.

Ad 17. respondetur, mitem fuisse illorum Patrum censuram: unde, & plures alij catholici Patres, eos qui eam sequebantur opinionem damnare videntur. Et excusatio quorundam modesta, non facit quin posteriorum Patrum, & doctorum, censura non sit verior, quia eorum benignior: maxime cum iam pridem ab Ecclesia Chilastarum opinio sit reprobata.

Ad 18. Hieronymus intelligendus est in casu speciali, ubi est diuinæ voluntatis dispensatio. Vnde S. Augustinus 1. de ciuit. cap. 26. de illis mulieribus, quæ se interfecerunt ob amorem pudicitia, ait, quod si id fecerunt: *Non humanitus deceptæ, sed diuinitus iussæ, neque errantes, sed obedi-
dientes id fecerunt, sicut etiam de Sampsone aliud nobis fas non est credere.* Et sic patet ad auctoritatem Ambrosij.

Ad 19. Augustinus, ut refertur in collectaneis Bedæ, & in in Glos. ad cap. 1. ad epist. Titum, & C. acutius 28. q. 3. contrarium sentit; nam, inquit, hic agitur de Sacramento, non de peccato, ideo qui carnem suam in plures diuifit, siue ante, siue post baptismum, significationem non retinet unitatis Sacramenti: & ideo sacris ordinibus suscipiendis idoneus non est. Vnde Ecclesiæ praxis, & traditio, & decreta Conciliorum, & Pontificum cum Augustino sentiunt, relicta sententia Hieronymi, qui

cum posteriora decreta præcesserit, non est mirum si contrariam sententiam est secutus.

Ad 20. respondetur interpretari posse secundum mentem Theologorum, quod non cognouerint, quantum ad quædam circumstantias, quas edocente Christo didicerunt. Vnde secundum hoc omnes Angeli in cognitione diuinorum mysteriorum secundum processum temporis profecerunt. Vide Sixtum nostrum Senensē annot. 299.

Ad 21. respondetur, illum librum de transitu Virginis falso esse adscriptum Sancto Melitoni, propterea esse apochryphum, & propter nonnulla immixta, inter quæ est etiā illud, quod obijcitur, quare omnino recijciendus. Vide Scholion Margarini operibus affixum, in Melitone.

Ad 22. respondetur ad auctoritatem Seueri, quod non solus is fuit in ista sententia, sed & Sanctus Victorinus, & alij. Porro Nerone Antichristum appellarunt, non verè, & propriè, sed in typo, & ex quadam analogia, ut quemadmodum postremus dirum bellum contra Ecclesiam instruet, ita & Nero primus omnium bellum aduersus Ecclesiam auspicatus est. Vnde, & Tertullianus in Scorpiaco cap. 14. *Orientem fidem Romæ, primus Nero cruentauit, & sicut omnium criminum summa in Antichristo colligetur, ita in Nerone vitiorum colluies refedit, & Antichristi imago in Nerone, & sui similibus, præcessit.*

Ad 23. quæcunque in ea causa dixerit Odo, secundum piam quandam hyperbolem accipienda sunt. Vel loquitur de quantitate secundum quædam proportionem Geometricam, fuit enim S. Martinus vir Apostolicus: frequens hyperbole hæc est apud Sanctos: Vnde apud S. Gregorium Nissenum in funere magni Meletij sic dicitur. *Auxit nobis numerum Apostolorum nouus Apostolus, qui cooptatus est in ordinem Apostolorum: traxerunt enim Sancti ad se moribus consimilem, athletam athlete coronati, animum castum corde puri, præconem sermonis, ministri sermonis.*

Ad 24. Bellarminus 2. de purgat. cap. 7. dicit eam opinionem non impossibilem, quæ assignat, præter Infernum, Purgatorium, & cælum, alium quendam locum, ubi animæ antequam ad regnum cælorum perueniant, detineantur, & adducit multas reuelationes in fauorem huius sententiæ. At hanc sententiam sic alij impugnant: nam illæ animæ, quæ sunt in tali loco præter cælum, & Purgatorium, tanquam in carce honorario detentæ, vel perfectè satisfecerunt, vel non, sed remanet veniale peccatum, vel remissi mortalis poenæ: si dicamus primum, iam in cælum euolant mox absque dilatione, ut dicit Concilium Florentinum in decreto vnionis: si dicatur secundum, quodlibet leuissimum peccatum, & quæcunque leuissima sordes tanquam stipulæ per ignem, & per poenam sensus purgandæ sunt. Quare non potest coherere hæc sententia cum placitis Theologorum, illam præter Suarez 4. tom. disput. 46. sect. 1. impugnat eruditissimus Maluenda lib. de paradiso cap. 42. reuelationes autem, & Patres, qui in contrarium allegantur metaphoricè exponi possunt, ut mitigatio poenæ sensus, nomine amenitatis paradisi significari possit.

Ad 25. exponitur commodè Paschasius, quod
F creari

erari dicatur (improprie tamen) Corpus Christi, prout incipit esse in Sacramento, cum scilicet panis in corpus transubstantiatur, & sic exponitur Algerus.

Ad 26. caute legendus est hic Algeri locus, vt admonent censes. Sed verè loquitur de præcepto factò Latine Ecclesiæ: nam infra subdit, *Dignum est, vt quod Christus instituit, & omnis Ecclesia, præter Græcam, à primordio sui ex traditione Principum Ecclesiæ Petri scilicet, & Pauli celebravit, indefinenter conseruet, donec Christus ad iudicium veniat, sicut ipse instituit.*

Ad 28. Odo Cameracensis intelligendus est non de prima gratiarum copia, ex qua consecuta est, vt nunquam venialiter peccarit, sed de secunda, vbi plenior gratiam adeptus est, vt etiam per reliquum vitæ spacium, custode Spiritu sancto, vixit sine culpa, vnde præclare S. Damasc. oratione de virginis Mariæ dormit. dicit, quod fuerit Beatissima Virgo: *Intemerata, in nullis terrenis versata perturbationibus, sed cælestibus educta cogitationibus* & Andreas Iersoly. in salutat. *Angelica nequaquam vincebatur ab animi perturbationibus, quæ erat omnibus superior, quod autem ita viueret, vt non haberet omnino easdem quas alie, proprietates, erat proprium illius quæ illi intercedebat cum Deo, propinquitatis.*

Ad 29. Samonas, & Algerus exponendi sunt de conuersione mediata, quod si de immediata conuersione loquantur, vt etiam aqua cõuertatur in sanguinem, caute legendi sunt, vt correctorius index Romanus aduertit, quare mirandum est, quod post correctionem Romanam, Conichius in comm. 3. p. q. 74. a. 8. dubio vnico hanc sententiam sequi voluerit, dicendo non esse inusitatum in Ecclesia Dei, vt opinio aliqua, quæ aliquando fuit visa communis inter Doctores scholasticos, qui vnus fortè auctoritatem secuti eam minus diligenter examinarunt, postea ab alijs refutetur: nam longo tempore, ait, fuit communior, & fere Thomistarum sententia, validè absentem posse absolui, quæ tamen postea etiam ante Bullam Clementis à plurimis cõperat reijci. sic in proposito (subdit) de communis ista sententia Theologorum, quod olim à plurimis tenebatur, postea reiecta est. eandem sententiam proprio de hac re opusculo defendit Aresius.

Sed hæc opinio, quam defendit Conichius nullo modo est tenenda, probatur quia tempore Innocentij cap. cum Marthæ de celebratione missarum, hanc communem Theologorum Innocentius Papa amplectitur, vt probabilior sententiam, secundo quia in catechismo Pij V. eadem *Scriptorū Ecclesiasticorū iudicio, & sententia* probatur, aqua in vinum prius transmutari: sunt autem scriptores Ecclesiastici Rabb. lib. de corpore c. 24. Innoc. lib. 4. de hoc myst. c. 32. omnes Scholastici 4. & in decret. c. perniciosus de celebrat. miss. Honorius, perniciosum vsum apud quosdam, quod multum aquæ apponeretur, aboleuit. & Florent. vbi dixisset solum vinum in calice, esse materiam, statim addit, modicissimam aquam apponendam esse. Præcudubio sentiebat Florentinum propterea modicam aquam apponendam, vt possit in vinum, quod est materia necessaria, transmutari.

Ex quo loco etiam colligitur propositum: nam si vinum est materia necessaria ex Christi institutione, aqua ex Ecclesiastico præcepto, si aqua in sanguinem transmutatur, seu vinum illud continens aquam, in vinum adhuc non transmutatur, ergò aliquid, quod est de endens ex institutione hominum fit materia in hoc mysterio, & non ex Christi institutione, cum tamen in consecratione Sacramentorum nihil concurrat ad supernaturalem effectum, quod assumptum sit ex hominibus. Deinde in eodem Florent. & Triden. absolutè dicitur vinum conuerti in sanguinem Christi: non potest autem intelligi de vino mixto per iuxta positionem, quia species illæ aquæ non significat sanguinem sed populum; vnde nec hæ species continent sanguinem. Nec valet dicere, species aquæ per se solas non continere sanguinem, sed mixtas cum vini speciebus: nam ex eodem Concil. Trid. sess. 13. cap. 3. definitur Christum sub singulis vtriusque specie partibus, separatione facta, integrum permanere. Detur ergo casus, vel quod species vini corrumpantur, & in acetum vertantur, vel artificiosè extrahatur aqua, oportet dicere Christum sub speciebus aquæ permanere, & conseruari, quod est absurdum, & licet Conichius, formidet hoc, vt probabile admittere, satis improbabiler loquitur, ne dicam aliud. Vnde aliter respondet dicendo Concilium loqui de partibus illis, quæ sunt consecratæ, & vbi potest seruari materia consecrabilis, at partes istæ in casu dicto licet non corrumpantur partes aquæ, seu species aquæ secundum se, corrumpuntur vt materia cõsecrabilis; nam consecrabiles sunt, ait vt iuxta ponuntur cum vino, & si non in vinum transmutentur.

Sed hæc extorta expositio est: nam sola coniunctio, aut disiunctio specierum aquæ cum speciebus vini, non facit materiam consecrabilem, vel non consecrabilem, sed quod remanent consecratæ, vel non consecratæ; quia et hæretici possent hoc se scuto tueri, dicendo non esse Christum in qualibet minima particula, nec in sola hostia, quia non sunt coniunctæ, nec iuxta posite, & corrumpi illas species non secundum substantiam, sed in esse sacramentali. Deinde cum ex aquo sit in speciebus vini, & speciebus aquæ, sanguis Christi secundum aduersarium, potest aliquis dicere, extracta aqua non esse sanguinem in speciebus vini, & mille huiusmodi portenta fingendi daretur occasio. Mirum est quod voluerit hic author discedere à communi torrente Doctorum totius Ecclesiæ, & adherere debili rationis fundamento, quod difficile, atque sit conuerti stillas illas aquæ paucissimas in calice apponi consuetas, in vinum, maxime in Belgio, vbi vina sunt tenuia, quale est Mosellanum, aut Louanienſe, quæ vix possunt parua aquæ quãtitate absorbere. Recolere debebat, quod magis tenuia id possunt facere, quam fortia qualia sunt vina Vesuniana apud nos: nam si symbola facili transmutantur, maior similitudo est aquæ cū vino tenui, quã cū crassiori, quod si antiqui nihil aliud dixerunt esse vinum, quam aquam in vite putrefactam facili possunt quæcunque vina aquam in se transmutare, multo magis tenuia, quàm crassiora: vnde experimēto cernimus, quod d

in vinis crassioribus, si aqua sit vino minus grauis, supernabit, si grauior, petet ima: & nunquam fieri potest, vt quæuis pars vini aquæ partem in suam naturam conuertat, ita doctissimus Antonius Santorellus in Antepixi medica lib. 16. ca. 7. obseruauit. Quod verò dicat, quod est vno tempore probabile &c. debet corrigi hoc dictum à censoribus, præiudicat enim auctoritati catechismi Romani, quando eam sententiam probat, & iudiciū scriptorū Ecclesiasticorū priuato præferri debet. Quod verò simile assert de communi sententia Thomistarum, quod olim docuerint communiter absentem valide posse absolui, miror, quod doctoribus Thomistis talis sententia imputetur, cum non Thomistæ, sed alij fuerint expuncti, eorumque glossæ ad decretum Clementis, fuerint reiectæ. Sed de hac re suo loco. lege nostrum sapientissimum Dominum Archiep. Aluarez p. 2. q. 19. a. 6. disputatione 80 in appendice, vbi imposturam hanc optimè manifestat. lege etiam nostrum doctissimum P. Fr. Hiacynthum Coquetium opusc. de hac materia.

Ad 30. liber ille Hermetis a S. Prospero contra Cassianum cap. 30 nullius authoritatis pronuntiatur, & fabulis, & erroribus est aspersus: vnde à Gelasio reiectus est. Ad auctoritatem Iulij Firmici, quia spes, quæ differtut affligit animā, voluit denotare ijs verbis, iustorum, ex longa expectatione Domini animæ ad limbum aduenientis, desiderium, præsentia impletum, & ad modum nostrum loquitur, quod ea, quæ diutius expectantur sollicitudine, & diffidentia quadam prætolarī solemus. Ceterum absolute non potuit cadere desperatio in ijs Sanctis Patribus, qui iam erant in gratia confirmati.

Ad 31. Sanctus Bonauentura 3. sententiarum d. 7. duos modos assignat, quomodo potest illa propositio explicari. Primus modus est, vt dominicus sit idem, quod dominium habens: secundus, vt idem sit, quod ad Dominum spectans: sed cum hi sensus sint improprii, & vox Dominus dicatur de filio Dei secundum naturam, & essentiam, non debet dici de eo secundum denominationem. vnde, & propter hanc rationem Augustinus 2. lib. retractationum cap. 19 eam propositionem retractauit.

Ad 32. exponi potest Climacus, quod locutus sit de profectu Angelorum in gloria accidentali, & quantum ad scientiam secundum nouas reuelationes extra verbum: vide S. Thomam 1. par. q. 88. a. 1. q. 117. a. 2. & nostrum Sixtum Senensem lib. 6. Biblioth. annot. 165. & 299.

Ad 33. Angelis non fuerunt nota mysteria gratiæ, quantum ad omnes circumstantias, quæ tamen illis per Ecclesiam innotescerant. Inter mysteria gratiæ, erat vocatio gentium, quæ quantum ad tempus, multitudinem, media, nempe quibus miraculis, & huiusmodi procurata est, non fuit agnita: sed Apostolorum prædicatione illis manifestabatur: vnde nec ab hominibus erudiebantur, sed ex ipsa mysteriorum gratiæ Dei executione, quæ fiebat media prædicatione Apostolorum, cognoscebant Angeli hæc mysteria: quando scilicet conuertebantur Gentes, vel illa miracula fiebant. vnde & Apostolus dixit Eph. 3. vt inno-

tescat principatibus, & potestatibus per Ecclesiam, &c. quæ particula, vt, non intelligitur casualiter, sed consecutiue. vide S. Thomam in Ep. ad Eph. cap. 3. lect. 3. & contra errores Græcorum cap. 26.

Ad 34. prudenter dixit S. Chrysostomus, post peccatum introisse affectuum turbam, hoc est perturbationum, & excessuum: hi enim peccatum consecuti sunt. Vel exponi potest de usu, & exercitio naturalium passionum: nam rei veneris usus, & dolores sensuum post Adæ lapsum introierunt in mundum.

Ad 35. Chrysostomus dixit minora præcepta esse per legem Moyfi, quam per legem naturæ, quantum ad vim punitiuam, multa enim lex Moyfi impune permittebat, quæ in lege naturæ coercerantur: & propterea dixit Chrysostomus, quod lex vetus permittit pluribus vixoribus vti.

Ad 39. iam pridem S. Thomas exposuit Hieronymum, non damnare eos, qui pietatis, & religionis intuitu Euangelia, & sanctas Reliquias, & alias res sacras secum gerunt, vel in collo suspendunt: sed illos, qui ex superstitione, vel ambitione inflati, eas deferunt, ob vanum finem, &c.

Ad 37. merito S. Thomas 1. p. q. 64. a. 2. Originis sententiam tanquam erroneam, & hæreticam repudiavit, quod dixerit omnem voluntatem creatam propter libertatem arbitrii posse flecti in bonum, & in malum: hæc enim positio veritatem beatitudinis ab hominibus tollit, de cuius ratione est, quod sit stabilitas sempiterna. Etiam damnatorum, et Angelorum status immutabilis est: cum sint, sicut, & damnatorum hominum animæ, et Demones, in malo confirmati. Exponendus ergo est Hieronymus de illo statu in quo primus homo, et Angeli creati sunt, vnde postea boni, ex conuersione ad Deum, sunt confirmati in gratia, mali vero, obstinati remanserunt, vt flecti non possint.

Ad 38. respondit iam pridem Magister 3. d. 14. sententiā Ambrosij intelligendam esse de persona Christi non in quantum est Dei, sed in quantum est hominis. vnde, vt est Dei persona, semper, & naturaliter omnipotentiam habuit, in quantum vero hominis non semper habuit, alioquin creatura Deo exæquaretur.

Ad 39. respondetur ex Senensi nostro lib. 6. annot. 141. quod non sic accipiuntur ea verba, vt notauit Magister lib. 3. d. 14. vt putemus puerum Iesum per ætatis incrementa, aliquid sibi sapientiæ comparasse: sed quod expressione, et ostensione suæ sapientiæ, quotidie magis, ac magis proficeret, vt iuxta hominum existimationem in dies sapientia eius crescere, ac proficere videretur. alias expositiones pete ex S. Thoma 3. p. loc. cit. in argumento.

Ad 40. respondetur, quod S. Ambrosius se ipsum explicat, loqui de mensura quantum ad punitionem: nam sicut in prædestinatis est perio-
do taxata à diuina prouidentia meritum, quantum ad coronas, ita in reprobis est delictorum mensura maior, vel minor, quam sibi metitur reprobis quantum ad culpam, & Deus metitur quantum ad poenam: nunquam tamen negauit Ambrosius, præfigi mensuram diuinæ misericordiae ex quocunque peccatorum cumulo, quam

toties contra Nouatianos inculcat. lib. de pœnitentia.

Ad 41. quamuis non sit temerarium, vel in fide erroneum asserere esse illum ignem diuersę rationis à nostro, dummodo fateamur esse corporeū; nihilominus verę Theologię placitis magis concordat esse illum ignem eiusdem rationis. vel dicendum Lactantium dicere voluisse nō esse eiusdem rationis quantum ad proprietates, non enim pabulis nutritur, & consumit, & dissoluit, & cæt. quę proprietates non sunt in igne inferni.

A 42. respondetur exponi posse illos Patres, vt non liceat iniuriarum compensationem repetere, &c. priuatę, amore vindictę, & odio, & huiusmodi. Vel dicendum, quod voluerunt innuere excellentioris esse perfectiōis Euangelicę, & de consilio, ob quamcumque priuatam iniuriam, offendentem in ius apud iudicem non trahere.

Ad 43. respondetur nomine contritionis intellexisse Cæsareum Arelatensem, in vniuersum dolorem de peccatis, & cum hic diuidatur in perfectū, & imperfectū, vt imperfectus attritionem, perfectus contritionem constituat, non quicumque leuis inter latitudinem attritionis, assumendus est dolor, vt remittatur culpa, sed magnus, qui excedat attritionis metas.

Ad 44. voluit fortasse dicere Dorotheus non fieri ista mala pro peccatis infligta, Deo volente primario, sed secundario supposita culpa. Verum se ipsum explicat dicens. *Non velle hæc Deum, vt cum eo pariter concurramus. & voluntati suę subseruiam. s. sicut vult nos cooperari: non enim (vt ibidem exemplificat) quia Deus vult, vt vrbis diruatur, nos faces debemus immittere, aut secureres accipere.*

Ad 45. respondetur, quod Dorotheus vocat iudicium temerarium grauissimum peccatum, respectiue, nempe comparando illud ad oblocutionem, maius enim secundū se est iudicare, & dicere quod aliquis sit mendax, & iracundus, quam simpliciter obloqui absque iudicio, quod aliquis talis sit, qualis temerē cum expressiōe dictiōis iudicatur, vt ibidem dicitur. Vel dicendum, quod etiam hyperbolicę loquitur. Ad Io. Climacum respondetur, debere intelligi grauius peccare Monachum contumacem in suum prælatum, cum scandalo communitatis, quam absque scandalo aliquod peccatum ex infirmitate contra Deum secreto committere: non autem ex suo genere.

Ad 46. respondetur, vt respondit Ambrosius Ansbertus, quod salua reuerentia martyrij S. Victorini aliter respondendum est (vt late, etiam ex Patribus demonstrat Thomas Maluenda lib. 9. de Antichristo cap. 9 & 10.) nempe solos Enoch, & Eliam non esse mortuos, & viuos reseruatos ad pugnandum contra Antichristum in extremis temporibus cōsummationis sæculi, quare vni Patri cæterorum Patrum cœum opponimus. Quāquam non desint coniecturę, quod hoc opus in Apocalypsim, Sancti Victorini non sit, ita Sixtus lib. 4. Bibliot. in Victorino, & lib. 6. annot. 347. & alij, vel si opus eius est, adiectionibus, detractiōibus, transmutationibus vitiatum esse alij adnotarunt.

Ad 47. ad Ambrosium, & Hilarium respondēt quidam, eos pie posse interpretari, dum dicūt Moysem non esse mortuum, morte scilicet comuni, vt ceteri homines, sed morte speciali quia mortuus est, dicūt, vt statim corpus reassumeret, vt Beatissima Virgo, sed hoc gratis asseritur. Quare melius dicendum, quod Ambrosius seipsum explicat c. 2. quod Moyses. *Mortuus est quidem, sed per verbum Dei, per quod facta sunt omnia. Per verbum igitur Dei, non lapsus operis, sed firmamentum est, non ergo tanquam relapsus in terram depræhenditur corporis solutione, sed tanquā verbis coelestis operatione donatus & munere, vt quietem magis caro eius, quam bustum acceperit. et propterea, etiam ibidem ait, magis translationem, quam interitum dici mortem Moyse.* Hilarius vero etiam seipsum explicat, hoc enim dixit opinatiue, non assertiue, dicit enim, *Quāquam vltra Euangelicam veritatem non necesse sit opinari, tamen si quis conditionem sepulchri, & mortis Moyse diligenter aduerterit, & secretorum scripturę secundum Apostoli auctoritatem cognitionem adeptus sit, intelliget omnia, ita esse tractata, vt Moyses poterit iam videri, & hæc quidem instruendi causa dicta sunt.*

Ad 48. respondetur ex Magistro sententiarum loc cit. mentem Augustini esse non omnino prædicatoribus prohiberi, ne duos fines sibi præfigant, sed duos fines in diuersa tendentes ad iniuicem non ordinatos. Vnde si regnum Dei primo, & propter seipsum appetant, secundo vero loco victum, & vestitum, & habitationē expetant gratia ipsius regni, nō aberrāt à scopo euangelico, quia hi fines sub vno fine tandem concluduntur.

Ad 49. respondetur ex S. Tho. in disp. de malo q. 5. a. 3. ad 1. & 2. quod nomine tormenti, supplicij, & gehennę, et cruciatus, vel si quid simile in dictis sanctorum inueniatur, est latē accipiendum pro pœna, vt ponatur species pro genere. Ideo autē Sancti tali modo loquendi vsi sunt, vt detestabilem redderēt errorem Pelagianorum qui asserbant, in paruulis nullum peccatum esse, nec eis aliquam deberi pœnam.

Ad 50. optimam optima est responsio ibi data S. Thomę nec præluant instantię Turrianicę contra S. Thomā, vt nec musca contra elephantem, nam leges permittunt, vt etiam intendatur ea occisio, quam prohibet lex diuina. Et stante hac voluntate nō videtur quomodo sint inculpati, licet leges permittentes sint inculpatę, nec pariter poterat Augustinus reperire, quomodo tales occisores defenderet, nempe cum illa intentione. Excipit vero eos qui auctoritate publica occidunt, quoniam ob publicum finem licet intendere talem occisionem, quę priuato non licet, & sic in vanum Turrianus laborauit.

ARTICVLVS NONVS

An liceat absque Theologia
Scholastica Patrum lectio-
ni incumbere.

Hæreticorum versutia.

Utm videat Nouatores, Doctores Scholasticos, temeritatem, & audaciam, & vafriem suam in scholis, colloquijs, di-
disputationibus, solidè
clare, argutè retundere
atque reuincere, in eam
temeritatem sunt pro-
lapi, vt Theologorum
authoritate spreta, solos Patres audiendos procla-
marint; eosdemque amplificantes, ad illorum
lectionem absque Theologiae documentis inui-
tarunt, non alio fine nisi (sicut scripsit quidam) vt
sublatis de medio canibus in gregem Domini-
cum seuissimi lupi irrumperent: vel vt captantes
duriuscula quædam dicta Sanctorum sub illo-
rum velamine suos occultarent, & prædicarent
errores.

Oppositiones eorumdem.

Videtur, quod sic I Quia p̄incipia prius le-
genda quam ea quæ ex p̄incipijs deducuntur.
Sed Patrum doctrina ipsissima p̄incipia sunt
Theologiae. ergo. Minor probatur, quia Patrum
doctrina, ex dictis, est ipsissima Ecclesiae consen-
sus: hic autem inter p̄incipia recensetur, ergo &c.

Secundo, potius è fontibus, quam è riuis aqua
haurienda, at Patrum doctrina fonti, Scholastico-
rum verò riuis comparatur, ergo, Minor proba-
tur: nam Scholasticorum doctrina ex sententijs
Patrum collecta est.

Tertio. Patrum doctrina non solum intel-
lectum, sed etiam affectum mouet, eloquentiam vni-
que spirat, cum Scholasticorum doctrina, affe-
ctibus, & eloquentia sit destituta, & spinis, & sen-
tibus; hoc est asperis verbis, & inconcinnis sit re-
ferta.

Quarto, quia ante Magistrum sententiarum, Pa-
tribus incumbabant Ecclesiae filij, ergo nihil pro-
hibet ad eosdem Patres primo recurrere.

Pro parte opposita.

Sed contra est manifesta praxis Ecclesiae, nullus
enim prudens his temporibus facile reperie-
tur, qui vel de religione contra hæreticos dispu-
tare, vel de subtilitatibus Theologiae tractare au-
deat, sola Patrum authoritate instructus.

Secundo, ex experientia, nam multo plures hæ-
retes exorta sunt nunc, bonum fidei semen suffo-
cantes, quam olim, siquidem absque studio alio
sapientie, & manu ductione ad intelligentiam Pa-

trum, ex toxtrina, sutrina, & alijs officinis ad sug-
gestum conuolarunt, & scripturas tractando, &
Paulum intonando absque PP. interpretatione,
illotis manibus diuina tractare ausi sunt, quique
nec de limine Theologiam salutantes, nec termi-
nos addiscentes, Patrum volumina manibus tere-
re voluerunt, male glossando, interpretando, qui-
bus melius fuisset consultum, vt tanquam bruta
pecudes rationalis scientiae prorsus ignari, à mon-
te contemplationis Theologicae, in quo Deus in-
caligine videtur, explosi fuissent, quam quod tem-
erè ad illius confinia accessissent, ex documen-
to Nazianzeni 1. de Theolog. & Nissen. de vita
Moyfis.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

*Prius exerceri debent Tyrones in pala-
stra Scholastica, quam in PP. scri-
ptis, propter difficiliora, & ob-
scuriora, vt in offenso pe-
de incedant.*

R Espondeo dicendum sicut dicit Augusti-
nus 6. de ciuit. c. 8. loquens de Gentilium
astutia, quod ij diuidebant Theologiam, in fabu-
losam, ciuilem, naturalem. Verum Theologia,
quæ fabulosa dicitur, & cum omnibus huiusmodi
interpretationibus suis, reprehenditur, abiicitur,
improbatur, nec solum à naturali quæ Philosopho-
rum est, verum etiam ab ista ciuili, de qua agi-
mus, quæ ad vrbes, populosque pertinere asseritur,
& quod de dijs indigna confinxerit, merito repu-
dianda discernitur, eo nimirum consilio, quoniam
acutissimi homines atque doctissimi, à quibus ista
conscripta sunt, ambas improbandas intelligebat,
& illam scilicet fabulosam, & istam ciuilem, il-
lam verò audebant improbare, hanc non audebāt,
illam culpandam proposuerunt, hanc eius similem
comparandam exposuerunt, non vt hæc præ illa
tenenda eligeretur, sed vt cum illa respuenda in-
telligeretur, atque ita sine periculo eorum, qui ciuilem
Theologiam reprehendere metuebant, utraque
contempta, ea, quam naturalem vocant, apud me-
iores animos inueniret locum, ita de Nouatorum
astutia discurrendum est: quasi enim distinctas
Theologias habet, scholasticam, Patrum, & scripti
verbi illam publicè traducere absque vilo colore
veriti nō sunt, sed illis simile Theologiam, quæ est
in dictis Patrum, comparandam exposuerunt, ad
eius studium, Scholasticis contemptis, adhortati
sunt, non vt hæc præ illa tenenda eligeretur, sed
vt cum illi Scholasticorum vale dicere permitte-
retur, Theologia Patrum, illi simillimæ, respuen-
dæ libertas concederetur: & utraque contempta,
Scholasticorum, & Patrum, solam illam quæ de
Deo habet sermonem in sacris litteris, cōtentam,
in authoritate habendam esse (vt effecerunt) incau-
tis, & deteriores animos habentibus, suade-
rent.

Sed sicut diabolicus astus fuit Theologiae ra-
tionem ac Patrum auctoritatem restringere, vt
postmodum restringeretur ad solum verbum
Dei scriptum; ita diabolica astutia fuit, contemp-

ta Scholasticorum doctrina, Patrum lectionem cuius Rethorculo, & Grammatulo suadere: per eam enim uiam insidias pararunt, ut Patrum sententias nudas absque sensu, intelligentia, explicatione difficultatum, quæ sunt in eorum opusculis, proponerent, & in super se extendentes, noua cuderent dogmata, quæ etiam apertè scripto Dei uerbo repugnarent; cum recta ratio suaderet prius in Scholasticis (qui apertius, explicatius, loquebantur, & Patrum intelligentiam tradebant, esse immorandum.

Semper autem in omni disciplina capeffenda seruatum est, ut à faciliore ad difficiliora Tyrones progredierentur: difficiliora autem esse Patrum scripta Scholastica Theologia deprehenditur. Primo, quia multa Sancti Patres (reputantes periculosum, arcanam ueræ Theologiæ rationem passim omnibus de medio uulgi tradere) obscuris uerbis tradiderunt, & sic fieri debuisset docent S. Dionysius de cœlest. hierarch. c. 2. Clem. Alexand. lib. 1. & 5. Irom. Origen. lib. 1. contra Celsum, Nazianz. oratione 26. & oratione 1. de Theolog. Cyrill. Alex. lib. 1. contra Iulianum Saluatoris nostri Dei doctrinam seruantes: *Nolite sanctum dare canibus, nolite mittere margaritas ante porcos.* multa etiam ex industria tacuerunt: unde Augustinus 2. lib. de bono perseuer. c. 16. *Facile est [ait] imo, & utile, ut taceatur aliquod, verum propter incapaces, quoniam, sicut is, qui infanti bus suppeditarei, eosdem, & eodem modo conditos cibos, quibus uesci uiri solent, non præberet ijs alimentum, sed valetudinis nocumentum afferret, ita si Christiani rudes atque imperiti admittantur ad difficiles questiones de profundissimis fidei nostræ mysterijs, nihil omnino eis proderet ad salutem, sed oberit.*

Secundo, quia cum Patres, hæreticos, eloquentia instructos profligabant, simili eloquenti stylo (quo fidem illi impugnabant) eosdem retundebant. unde oratorio more magis quam dialectico disseruerunt, inde difficillimè sensus ex eorum scriptis interdum hauriri potest, propter eloquentiæ tropos, excursiones, &c. quibus sunt respersa, & refertæ cōtra uero Scholastica breui syllogistica artis compendia, quæ longo apparatu à principis doctoribus dicta sunt, uno, uel altero argumento concludit, & soli indagandæ ueritati insistens phalerata uerborum ornamenta omittit, & simplicia uerba nullo peregrino colore fucata sectatur. Vnde sicut clarius uidentur ea, quæ rectè potius quam reflexè inspicuntur, & quæ paucioribus, quam quæ pluribus reflexionibus nostris offeruntur obtutibus, quoniam breuiori uidentur radio; ita clarius, & perspicacius, ille breui ori compendio simplici manifestatione ueritatis absque digressionibus, & uerborum ornamenti diuina cōtemplatur, quàm hic qui pluribus reflexionibus, uerborum circuitibus, &c. eadem intuetur. quæ cum præstet Theologia Scholastica, rationaliter ante Patrum lectionem eligenda proponitur.

Tertio, quia Patres, exigente hæreticorum instantia, & prout se offerebat occasio, modo de hac, modo de illa re disseriebant, unde nō uniuersa fidei mysteria tractarunt, & quæ aduersus im-

pios defenderunt, nulla inter se seruata connexione, & ordine proposuerunt: contra uero Theologia Scholastica doctrinam reuelatam in unum corpus compegit, & in articulos distinxit, nihil ferè intactum relinquens, nec tantum ad fixam ueritatis radicem pertingit, sed minimas quasque eius fibras perscrutatur, & incheatas quasque ab antiquis feliciter absoluit, ab iisdè prætermittas ex eadem doctrina, tanquam concepto semine, nouos partus format, ad eorum normam, & fidei trutinam diligenter expendendo, & tanquā iterum parturientes dogmata, ueluti secundo ursæ partu, reseruantur fatus: ea enim ad perfectū adducit, distinguens singulas materias, difficultates suis proprijs adaptando locis, exactissima methodo facilliter, ac dilucidè, difficillima quæque explicando, procedens. Quare cum hoc præstet Scholasticorum labor, & sit ueluti Isagogæ, & manu ductio ad Patrum intelligentiam hauriendam, rectè Scholasticæ incumbendum est, priusquam, absque illius cognitione, ad doctrinā Patrum intelligendam procedatur.

Vltimo, quia multa sunt in Patribus, quæ caute legenda sunt, & multa documenta seruanda, quæ ex Scholasticis documentis habentur, ergo non debet temere aliquis se Patrum lectioni committere, nisi Scholasticæ prius formalitati incubat. Cautelas sequentes in studiosorum gratiam, ex Patrum lectione obseruatas, ob oculos proponimus.

S. De cautelis seruandis in Patrum lectione.

Prima cautela, ut priuatæ sententiæ distinguatur à communibus, & receptis Ecclesiæ Catholicæ decretis. hanc tradit Sanctus Vincentius Lerinensis cap. 38. ubi cum dixisset non esse recedendum à communi Patrum magisterio subdit. *Quicquid uero quamuis ille Sanctus, & Episcopus, quamuis confessor, & martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas à communis, & publicæ, ac generalis sententiæ auctoritate secretum sit.* Vnde hæretico spiritu aliquis seductus si legens in Cypriano Anabaptismum hæreticorum, uelit illud ex sententia Cypriani contra auctoritatem Ecclesiæ defendere, nihil faciet, quum debeat cum doctoribus fidem Ecclesiæ recipere, non cum doctoribus fidem Ecclesiæ deferere, ut idem Lerinensis cap. 3.

Secunda cautela, ut attendamus secula in quibus floruerunt, uel scripserunt nam quidam scripserunt ante exortas aliquas hereses; unde cum nullum extaret periculum, simplicius, & minus cautè locuti sunt: ideoque semper ad regulam fidei, quæ postea dogmata explicauit, eorum sententiæ redigendæ sunt. Hoc documentum accipio ex doctrina Sancti Hieronymi lib. 2. Apolog. aduersus Ruffin. *Antequam, ait, in Alexandria tanquam demonium meridianum Arius nasceretur, innocenter quedam, & minus cautè locuti sunt.* Et S. Augustinus idem asserit, quod Patres ante exortam Pelagianorum heresim, etiam transeunter tractauerunt materiam prædestinationis, & gratiæ, unde sic dicit de prædestinatione Sanctorum

etorum lib. 1. cap. 14. *Quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad soluendum questione versari, quod proculdubio facerent si respondere talibus cogerentur?* unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breuiter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeuntur attingerent, immorarentur vero in eis, quæ aduersus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasque virtutes, quibus Deo viuo, & verò, pro adipiscenda vitæ æternæ felicitate seruitur, frequentationibus, aut orationibus simpliciter apparebat Dei gratia quid valeret.]

Et S. Thomas in præfatione opusculi contra errores Giegorum dicit. *Quod autem aliqua in dictis Græcorum Sanctorum inueniantur, quæ modernis dubia esse videntur, ex duobus existimo provenire. Primo quidem quia errores circa fidem exorti, occasionem dederunt Sanctis Ecclesiæ doctoribus, ut ea quæ sunt fidei maiori circumspeditione traderent ad eliminandos errores exortos, sicut patet quod Sancti Doctores, qui fuerunt ante errorem Arii, non ita expressè locuti sunt de unitate diuinæ essetis, sicut DD sequentes: & simile de alijs contigit erroribus, quod non solum in diuersis doctoribus, sed in vno egregio doctorum Augustino expressè apparet, nam in suis libris, quos post exortâ Pelagianorum hæresim edidit, cautius locutus est de potestate liberi arbitrii, quàm in libris, quos edidit ante prædictæ hæresis ortum, in quibus libertatem arbitrii contra Manichæos defendens, aliqua protulit, quæ in sui defensionem erroris assumpserunt Pelagiani diuinæ gratiæ aduersantes, & ideo non est mirum, si moderni fidei doctores post varios errores exortos, cautius, & quasi elatius loquuntur circa doctrinam fidei, ad omnem hæresim euitandam. Vnde si aliqua in dictis antiquorum Doctorum inueniuntur, quæ cum tanta cautela non dicantur, quanta à modernis seruatur, non sunt contemnenda, aut abiicienda, sed nec etiam ea extendere oportet, sed exponere reuerenter, secundo quia authores &c.*

Hanc cautelam non obseruauit Pelagius, quia enim Patres multi occupati contra Manichæos negantes liberum arbitrium, nimium illud extulerant, occasionem inde sumpsit, ut dogmatizaret, posse hominem ex suæ voluntatis arbitrio, per se absque gratiæ adiutorio præcepta legis seruare, tentationes omnes superare, à peccato resurgere, & suo heretico dogmati sententias Chrysostomi, Hilarij, Ambrosij, imo & ipsius Augustini adaptabat, suam hæresim illis Ecclesiæ luminibus affigens. Sed Sanctus Augustinus dictam cautelam ob oculos Pelagianorum posuit, ne suis testimonijs per transennam adductis abuterentur. sic ergo docit lib. 1. retractionum cap. 9. tractans enim de libris suis inscriptis de libero arbitrio, ait. *De gratia verò Dei, quæ suos electos sic prædestinavit, ut eorum, qui iam in eis videntur libero arbitrio, ipse etiam præparet voluntates, nihil in his libris disputatum est præter hanc propositam questionem: Vbi autem incidit locus, ut huius gratiæ fieret commemoratio, transeunter commemorata est, non quasi inde ageretur operosa ratio-*

cinatione defensa. Aliud est enim quærere unde sit malum, & aliud est quærere unde redeatur ad pristinum, vel ad maius perueniatur bonum. Quapropter noui hæretici, Pelagiani, qui liberum sic asserunt voluntatis arbitrium, ut gratiæ Dei non relinquunt locum, quandoquidē ea secundum merita nostra dari asserunt, non se extollant, quasi eorum egerim causam, quia multa in his libris dixi pro libero arbitrio, quæ illius disputationis causa poscebat.

Tertia cautela, ut diligenter aduertatur intentio authoris, num ex suo sensu, vel alieno loquatur: plerumque enim Patres de mēte aliorum loquuntur. Hanc cautelam obseruauit Sanctus Athanasius in lib. de decretis Nicenæ fidei, vbi agens de Origene ait. *Quare disputandi, certandique gratia scripsit ea, non quasi ipsius sint verba, aut quasi ipse ita senserit, sed eorum, qui cum eo contentiosius disputarunt accipienda sunt. Post illa ergo, quæ certandi gratia quasi in palæstra, aduersus hæreticos adduxerat, statim ista, quæ propria ipsius sunt, subintulit.*

Interdum ad hominem, idest non ex suis, sed ex principijs, & iuxta principia aduersariorum loquuntur, vnus occurrit difficilis locus in Augustino lib. contra Adimantum cap. 12. scribens enim contra Manichæos calumniantes illum locum Deuter. cap. 12. vbi dicitur: *Sanguis est anima*, & quod Paulus dicat: *Caro, & sanguis, non possidebunt regnum Dei*, inferentes, quod si sanguis anima est, nullus hominum cælum possidebit, respondit: *Ex eo quod scriptum est, sanguinem pecoris animam esse eius, præter id, quod supra dixi, non ad me pertinere quid agatur de pecoris anima, possum etiam interpretari præceptum illud in signo esse positum. Non enim Dominus dubitauit dicere. Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui &c. in quo loco ad hominem Manichæos Augustinus reuincit: cum enim Christo non verum corpus tribuerent, sed phantasticum externa specie, & apparentia constans, itemque passionem, natiuitatem, in nudo signo, & apparentia ponerent, per consequens nudum signum corporis circa apparentiam ponebant in Sacramento Eucharistiæ. Assumit ergo Augustinus id, quod credebant falsò Manichæi, esse scilicet corpus Christi in Eucharistia signum corporis, ut ex eo, quod concedebant aduersarij, eosdem conuinceret, nempe eodem modo dici animam sanguinem in signo, sicut in signo ipsū corpus Christi adstruebant. Nec nouum, aut insolitum est Augustino Aduersariorum verbis, & concessis principijs arguere ad eorū errores euincendos, ut patet euoluenti 1. bro de Genesi, & alijs tractatibus contra Manichæos descriptis. Vnde lib. 2. de bono perseu. c. 11. & 12. cum illi imponeretur pro errore, quod asseruisset naturalem esse ignorantiam, & difficultatem, cum qua nascimur (cum contra Pelagianos docuerit, ad originale pertinere peccatum) sic respondet huic criminationi. In libro tertio de libero arbitrio, unde obiectio contra Augustinum sumebatur, id dictum esse ad Manichæos reuincendos: *Qui volunt duas, boni scilicet, & mali coeternas esse naturas, quæ positio ex eorum assertione dissoluitur, si congenita**

vniversaliter nobiscum est difficultas, & ignorantia. Vnde subdit, quod propter hoc, non in dubium fides catholica reuocanda, vel deferenda est, quam contra ipsos Pelagianos Catholica defendit Ecclesia, quæ asserit originale peccatum, contra Pelagium causatæ easdem infirmitates nequaquam supplicia esse naturæ.

Interdum ad condescendentiam, multa Patres prætermittunt, ne cogantur, in omnibus, quæ sunt in transcurso hære, vt sic nunquam disputatio exitum inueniat: cum enim Gregorius Thaumaturgus reprehenderetur, quod in expositione fidei dixerit: *Patrem, & Filium iuxta mentis quidem considerationem duos esse, hypostasi vero vnum*: a Bas. excusatur, hoc non dogmaticè sed cōtentiosè in disputatione contra Aelianum Gentilem dictum esse, & postea subdit. *Sane qui Gentilem ad credendum persuadere nititur, is non putat sibi circa vera exactius disputandum esse, sed alicubi cōsuetudinem eius, quam ad fidem inducit, nonnihil condonat, dummodo principalibus, & necessarijs non reluctetur. quare, & multas illic inuenies voces, quæ iam hæreticis plurimum addant roboris.* ep. 64.

Interdum in vno sensu catholico probant, quod iisdem expressis verbis in alio sensu, eoque hæretico improbant. sic S. Augustinus supra in retractionibus eodem cap. adducens sua verba, quibus Pelagiani abutebantur, concludit. *In his, atque huiusmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non est, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani, vel putare possunt suam nos tenuisse sententiam. Sed frustra hoc putant: voluntas quippe est, quæ & peccatur, & rectè viuunt, quod his verbis egimus. voluntas ergo ipsa nisi Dei gratia liberetur à seruitute, qua facta est serua peccati, & vt vitia superet addiuuetur, rectè, piequè viuunt à mortalibus non potest. Ex hoc diuinum beneficium, quo liberatur, nisi eam præueniret iam meritis eius non daretur, & non esset gratia, quæ utique gratis datur, quod in alijs opusculis nostris satis egimus, istos inimicos huius gratiæ novos hæreticos refellentes, quamuis, & in his libris, qui non contra illos omnino, quippe illi nondum erant, sed contra Manicheos conscripti sunt de libero arbitrio, non omnimodo de ista Dei gratia reticimus, quam nefanda impietate conantur auferre.*

Similiter hanc eandem cautelam non obseruauerunt alij hæretici (vt notat Cyrillus epist. ad Acacium Melitensem) catholicos enim traducebant Nestorij sectatores, quod in duos Christum diuiderent, dum duas naturas fatebantur, alias voces humanitati, alias dictati adaptando. Contra quos dicit Cyrillus [*Arbitror autem, & causas esse assignandas, propter quas ad exquisitam istorum verborum diligentiam venerunt, quoniam qui Arii impietatem propugnant, veritatis vim impie cauponant. Verbum quidem genitum esse dicunt, sed ex muliere, corpore tamen usurpato: unanimi faciunt autem hoc malitiæ studio, humanas illi voces assignantes, vt in diminutione infra Patris excellentiam constitutum, à se deceptos ostendant: dicunt autem eum verè aliterius esse naturæ, eam ob causam qui ex Oriente sunt, veriti, ne quo pacto Dei gloria, & natura ab ijs, quæ huma-*

nitus propter susceptam cum carne dispensatione sunt gesta, diminuatur. Sed voces discriminant, non in duas, sicut dixi, Filium, ac Dominum secantes, sed alias diuinitati ipsius, alias humanitati, omnes tamen vni assignantes.] & ibidem S. Cyrillus affert excusationem Ioannis Antiocheni de verbo ad verbum (qui de hoc incusabatur, atque arguebatur) cum doctrina Cyrilli coherentem.

Quarta cautela, quod etiam obseruanda est, phrasis, & modus loquendi temporum: nam multoties Patres locutionibus, & modo loquentium illius temporis se accomodabant, quando calumniam pati non poterat vtrumque illarum vsurpatio. exemplum est de Synodo Antiochena, quæ personas, substantias vocat, & nihilominus S. Hilarius libro de Synodis, dicit eam loquendi phrasim non habere calumniam: accipiebatur enim substantia pro hypostasi. Qui loquendi modus postea non est vsurpatus post hæresim Ariam. vnde Hieronymus in epistola ad Damasum, vnam substantiam admittit, tres negat, & lib. de Synodis admittit hanc propositionem Hilarius, æterna substantia vnigeniti filij generatur essentia. vnde S. Bonau. i. sent. d. i. q. i. dicit negandam, si legatur alicubi. *Sancti enim quandoque ad confutandas hæreses expressius loquuntur, quam proprietas sermonis sustineat.* Hilarius autem, accepit essentiam pro hypostasi. Concilium quoque Laodicense de Christo Domino loquens dicit. *Is (nempe Spiritus Sanctus) passus non est, sed homo, quo indutus est, quem assumpsit ex Maria Virgine, qui pati potuit.* Verum vigente hæresi Nestorij, hunc modum loquendi Patres non tenebant, ne duplicem personam adstruere viderentur. In Concilio etiam Laodicensi apud Theodor. lib. 2. hist. cap. 8. sic legitur: *Hæreticorum esse tres hypostases asserere, Catholicorum vnam tantum.* Sed Concilium accepit hypostasim pro essentia, quam hæretici obtrudebant.

Amplius Patres Concilij Antiocheni contra Paulum Samosatenum, negabant, Filium esse Patri homouision. Sed id dixerunt ante natam hæresim Arii, opposcentes se intentioni Samosateni, qui illud verbum ita vsurpabat, quomodo homo homini est consubstantialis, ita vt sint tanquā duo indiuidua eiusdem speciei. Vnde Athanasius in epistola de sentent. Dionys. Alex. cum Cōcilij Antiocheni auctoritas obijceretur, opposuit illis auctoritatem Dionysij Romani Pont. & Alexandri qui fuerunt antiquiores illo Concilio Antiocheno: deinde conciliat omnes, & dicit, Patres Antiochenos negasse homouision ad mentem Samosateni, non verò simpliciter. Quare Hil. lib. de Synodis. *Male homouision Samosatenus confessus est: sed nunquid melius Ariani negauerunt? octuaginta Episcopi olim respuerunt, sed trecenti, decem & octo nuper receperunt, illi contra hæreticum improbauerunt, nunquid, & isti non aduersum hæreticum probauerunt? si & probando, & improbando vnum vtrique statuerunt, quid bene constituta conuellimus? &c.*

Quinta cautela, quod diligenter inspicienda est intentio auctoris, iuxta quā obscura per clara, antecedentia per subsequētia loca, dubia per manifesta interpretanda sunt, vt mens auctoris ab-

absque tergiversatione intelligatur.

Exemplum potest esse in Dionysio Alexandrino (quem citat Athanasius lib. de sententia Dionysij Episcopi Alexandrini in epistola contra Arianos) ubi inter cetera ait Dionysius, *nunquam fuit, quando Deus non erat Pater*. Ex quo loco Arius Arianum illud assumpsit dictum. *Erat quando non Filius* &c. per sequentia autem explicandus est: nam ibidem subdit. *Iam quia splendor est eternæ lucis, omnibus modis, ipse quoque eternus est*. Luce enim semper existente certum est, & splendorem existere &c. Vnde ex subsequentibus, ait Athanasius, mens. Dionysij conuincitur diuersa ab Ario: nam Arius dicit, *Quod priusquam gigneretur, Filius erat, quando non erat*: at e contra Dionysius cognoscit semper Christum Verbum, & sapientiam, & virtutem fuisse: nihil horum cum Deus existeret factum esse, neque posterius Filium genuisse, Filiumque non ex se, sed ex Patre essentiâ nactum esse: *insuper Deum eternam lucem nunquam inchoatam, & nunquam desinentem, ac proinde cum æternaliter cum Deo esse, eiusque indissociabilem splendorem sine principio, semper genitum, & à Patre promicantem referat*. Et tandem concludit Athanasius, quod illud: *non erat priusquam gigneretur, & erat quando non erat, tollitur ab ipso per splendoris comparationem*. ecce quomodo obscura verba, per clariora, & antecedentia per subsequentia Dionysij verba manifestata sunt. Insuper cum Arriani sugillarent Dionysium à partibus suis stare, eò quod exemplo plantæ agricolæ &c. declarasset emanatione Filij à Patre (vnde non esse consubstantialem idem Arius Dionysium dixisse iactabat) ipsemet Dionysius se purgat apud Athanasium loco citato, quod obiter, & in transcurso talia exempla posuit, & in quo sensu dixerit se explicat dicens. *Plantam ibi dixi, siue ex seminio, siue ex radice succrescentem, aliam quidem esse ab eo, vnde pullu lauerit, sed tamen, ut cum eo eiusdem naturæ maneat* &c. & alia loca affert Athanasius ad intelligentiam clariorem.

Sexta cautela, quod cum veritas catholica semper vigeat, & consistat inter duo extrema, cum vnum extremum arguunt, & ad illud impugandum tota intentione Patres ferantur, in aliud extremum declinare videntur. Hoc autem accidit ex duplici capite, ut egregie aduertit noster insignis P. F. Petrus de Soto lect. 4. de eucharistia, vel ex conditione intellectus nostri (qui cum simul multa intelligere non possit, & vni intendere, vel multorum reminiscisci vni intendit intensè, circa alterum remittitur) vel data opera, ut lectores præmunirent, ne offenderent. Hoc patet in hæresi Sabelliana, quæ, ut destrueretur, Patres sic locuti sunt, ac si differentia quantum ad substantiam in Personis induceretur, vnde ex huius confutatione occasionaliter Ariana hæresis introducta est, exemplum affertur à S. Basilio, & Dionysio Alexandrino, de quo Sanctus idem Basilius ep. 41. tale fert iudicium. *Quæ de rebus Dionysij suscitatis venerunt quidem ad nos, admodum illius multa, libri verò non dum adsunt, atque adeò nihil dum misimus*. Est autem hæc nostra de illo sententia. *Non omnia viri huius laudamus: sunt quæ prorsus*

etiam damnamus. Ipse propemodum, quantum nobis liquet, primus hominibus impietatis istius Anomiane, quæ iam passim obstrepit, seminaria præbuit. Causam verò huius non puto animi malitiam esse, sed quod vehemèter cupit obliuisci Sabellio. Soleo itaque illum similem æstimare plantatori cuiusdam, qui recentis plantæ correcturus auersionem immoderatè illam retorquet, ut à medio abberret, ad contrarium latus ramulum adducat. Tale quid, & in hoc virò factum deprehendimus. Hic nempe dum impietati Lybianæ se opposuit acriori impetu, minus prudenter sibi prospiciens, in malum huic oppositum præceptum abiit, & quidem nimio contendendi stuoio: satis enim huic fuit si argumentis doceret Patrem, & Filium non esse idem subiecto personali, & palmarium præsumptæ victoriæ ex hoste blasphemio, nimirum Sabellio reportaret, atque is Dionysius, quod vni expetebat, perspicuè obtinuit, sed ex superfluo. Hoc modo etiam Patres procedunt in materia gratiæ, & liberi arbitrij, &c. quorum studium excusandum si plus iusto in aliud extremum impingere videtur dū veritati inhærentes, ab alio declinant. Sic etiam Epiphanius excusari potest, qui cum videret Beatissimam Virginem ab Antiochia fanitibus proscindi, & puritatem eius lacerari, in tantū voluit illam sublimare, ut in aliud extremum impingens, de morte eius dixerit hæres. 78. Non autem omnino definitio hoc, & non dico, quod immortalis mansit, sed neque affirmo an mortua sit: Excessit enim scriptura mentem humanam, & in suspensio reliquit propter vas preciosum, ac excellentissimum, ut ne quis ad suspicionem veniat carnalium de ipsa rerum,

Origenes quoque dum Iudæos, & Iudaizantes hæreticos contententes debere seruari legem cū euangelico, oppugnat strenuè litteræ carnaliter in hærentes, in alterum extremum ipse impingit, plus nimio allegorias insectando, ut illis e diametro opponeret. Hoc notat Genebrardus epistola nuncupatoria in opera Origenis: imo idem Origenes hoc testari videtur homil. 15. in Iosue, ubi docens bella illa carnalia spiritualium esse, figurat ait. *Vtinam hæc crebro inculcata habeatis, ut non hæc legentes, vel Iudaicum in his sensu teneatis, vel hæreticum, & 13 hom. in Iosue, historiam intelligendam putat non secundum hæreticos, neque secundum Iudæos, sed secundum Spiritum sanctum, qui per Iosue, Iesum nostrum representauit, atque depinxit: per hæreticos intelligens Valentinum, Basilidem, Marcionem, qui alium putabant Deum legis, alium euangelij: per Iudæos, iudaizantes illos Cerinthum, Ebionem, Nazaræos &c. Verum contra easdem pestes, scripturæ litteram simul ac spiritum defendere homil. 14. proficitur, quod patet in lib. de principijs quibusdam namque de hac re eum cauillantibus, quod historiæ veritatem non teneret, sic respondet: *Ne quis autem, inquit, nos suspicetur hoc docere, quia nullam historiam scripturæ factæ esse sentiamus, quoniam ex ijs aliqua non facta esse suspicantur, vel nulla præcepta legis secundum litteram stare, quoniam secundum eam dicimus seruari non posse, in quibus, vel ratio, vel rei possibilitas non admittit, vel ea, quæ scripta sunt de*
sub-*

substantia non putare etiam sensibilibus impleta, vel præcepta eius secundum litteram non debere seruari. Respondemus quantum à nobis euidenter decernitur, in quamplurimis seruari, & posse oportere historicæ veritatem: multa enim plura sūt quæ secundum historiam constant, quam quæ nudum sensum contineant spirituales &c. verum quia in multis sensum letteralem reiecit conuincitur, propter hoc etiam merito insinulatus est hæresis à Patribus, & Concilijs.

Sed, & apud Theoretum dialog. 3. Eranistes hæretici personam assumens, ubi Patrum auctoritatem postulasset dialog. 2. dicens: Ego autem sequor sanctos, qui olim in Ecclesia fulserunt, ostende ergo illos post unionem, suis verbis naturas diuidere. Orthodoxus eodem dialogo multa protulit testimonia Patrum ad inconfusionem naturarum demonstrandam, ostendendo per eorum verba diuinam naturam impatibilem, humanam vero passionibus obnoxiam. Sed dicente Eranista in eodem dialogo se admirari Patrum concordiam, & in eorum scriptis esse dissonantiam, & diuisionem (alludens ad eos qui fortè, qui cum Cyrillo alias voces humanitati, alias diuinitati tribuebant, quod alij facere metuebant ne duas personas inducere viderentur.) Respondet orthodoxus his verbis: Ne agre tuleris. Vehemens enim aduersus aduersarios contentio in causa fuit, ut modum excederent. Hoc ipsum solent etiam facere qui plantant arbores: quando enim viderint inclinatum arborem, non solum eam exigunt, sed in alteram etiam partem inflectunt, ut nimiam in contrarium inclinationem, ut recta sit, efficiant. Quam doctrinam Theodoretus quoque à S. Basilio est mutatus apertissime, & ex dictis supra patet.

Septima cautela, ut non tantum voces, quam sensus in Patribus attendamus, qui per verba æquipollentia explicantur. Vno namque tempore vna voce ad exprimendum mysterium vsi sūt, quam postea, vel non vsurparunt, vel silentio dissimularunt. Exemplum est de voce homousion, quæ cum esset decreta à Patribus Nicænis, à Concilio Ariminensi non est vsurpata, eo quod, ait Hieronymus aduersus Luciferianos, in scripturis aiebant, non inuenitur, & multos simpliciores scandalizabat, placuit auferri, non erat curæ episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto.] confessi enim sunt, Filium Patri similem esse, & sub nomine similitudinis identitatem substantiæ cum Patre fitebantur. Vnde non ob id hæretici illi Patres habiti sunt, sed solum imprudentes, putantes sepeliendam illam vocem, ut sub colorato nomine pacis, scandalum à simplicioribus ex voce consubstantialitatis auferretur, vide Baronium t. 4.

Alterum exemplum est in Basilio, qui cum de Spiritu sancto obscurè locutus fuisset, propria, & aperta voce non vtendo, calumniam passus est, quasi malè de Spiritu sancto sentiret. Sic in quodam conuicio inter cetera cum semel traduceretur, ut scribit Nazianzenus epist. 26. ab eodem Nazianzeno excusatur his verbis. Præstare itaque veritatis doctrinam cautius aliquanto minusque libere profiteri temporique, quasi nubecula cuidam cedere, quam eam aperta predicatione

opprimere. Nos enim ea ex eo nihil damni facere, sed ex alijs quibus dictionibus, quibus id certò colligitur Spiritum sanctum Deum agnoscamus: neque enim in sono verborum potius, quam in mente, & sententia veritatem esse sitam: Ecclesiam autem graue detrimentum accepturam esse, si vnius hominis oppressione veritas profligetur. & idem oratione in laudem Basilij, dicit quod ad eludendum aduersariorum insidias, alijs quidem vocibus è scriptura petitis, testimonijs quæ minime dubijs eandem vim habentibus, necessariisque argumentis aduersarios ita comprimebat, ut nullo modo repugnare atque in contrarium niti possent. Sed quæ maximè disputationis, & ingenij virtus est, proprijs vocibus constringerentur: quemadmodum is liber, quem hoc argumento edidit perspicue ostendit, in quo calamus quasi ex Spiritus pixide mouet. Sed tantum propriam, & apertam vocem interim vsurpare differebat, tum ab ipso Spiritu, tum ab alijs etiam synceris ipsius propugnatoribus gratiam petens ac rogans, ne hoc suo consilio offenderentur, nec committerent propter inextinguibilem cupiditatem omnia perderent, conuulsa nimirum turbulentissimo tempore, ac distracta pietate: ipsos enim nihil ex eo incommodi, ac detrimenti accepturos, si dictiones paululum immutentur, modo alijs verbis eadem doceantur: neque enim salutem nostram in sermone magis, quam in rebus consistere, quippe cum ne Iudæi quidem reiiciendi fuit, si aliquod tempus pro Christo, vocem Vncti sibi concedi postulantes, religioni nostræ assensiri vellent.]

Octaua cautela, quod ex proprijs sententijs ipsorummet Patrum, dicta sint interpretanda, ut nò solum in vno loco quid dixerunt Patres attendendum, ad rimandam eorum intelligentiam: sed plura euoluere loca necesse sit. Vnde obijciunt bus Arianis, scripsisse Dionysium Filium Dei esse, opus, & quodam factitium, neque Patri naturaliter suum, ac proprium, sed alienum ab illius substantia, qualis est vitis à natura agricolæ, aut nauis fabri, eundemque quia opus est quoddam conditum, non fuisse antequam fieret, respondet Athanasius, Dionysium scripsisse hanc epistolam: verum ait [Non hanc solam, sed plurimas ab eo postmodum scriptas esse dicimus, quas ab istis quoque legi oportuit, & ex omnibus simul non ex vnicaduntaxat iudicium de eius fide constitui possit. Nò enim fabri peritia, solertiaque, qui multas triremes edificauit, ex vnicanauis, sed ex omnibus simul diiudicari debet.] Inter autem alias epistolas, vna eiusdem Dionysij scripta est ad Ammonium, ubi se excusat etiam, cur locutus sit, nimirum ex vsu rei pro conditione conscripsisse: quare non, Oportuit malignè, & odiosè interpretari: nam cum temporis, & personæ ratio, ut ibidem dicit Athanasius, Dionysium impulit, alias postmodum epistolas scripsit, quibus se de suspicione purgat, quin potius laudandus, quam inculandus. Fuit autem mens Dionysij populis quibusdam per quosdam Episcopos Sabellianos seductis, Filium Dei abnegantibus, & humana Patri imputantibus, monstrare Patrem non esse Filium, & nò Patrem, sed Filium esse pro nobis genitum, ut paulatim ad Filij Dei deitatem credendam, eo

Patris

Patris cognitionem euehere posset: prouidè ergo hoc fecit Dionysius. Vnde Athanasius subdit. *Medicus subinde ea remedia, quæ aliis inter se congruere non videntur, pro sua peritia vulneribus adhibet: non aliò tamen quam ad curationem mali respiciens. Probi itidem præceptoris est omnia in erudiendo ad morem discipulorum dispensare, donec eos ad perfectum absolutæ eruditionis euehat.* & de Apostolis exemplificat, qui prudenter admodum humana Saluatoris primum Iudeis attulere, eos iam Christum venisse ex signis, miraculisque persuasos, paulatim ad credendam eius diuinitatem perducerent, demonstratis certissimis rationibus, istiusmodi opera non hominis, sed Dei esse] vt igitur Athanasius subdit: Apostoli ob doctrinam pro tempore dispensatam adinationi esse debent, ita Dionysius ob epistolam Euphranori, & Ammonio contra Sabellium scriptam, culpandus non est. Verum concludit Athanasius in fine: in aliis epistolis non ita scripsit, ubi, & rectè sentire intelligitur, ac iure his verbis contra hæreticos reclamauerit, non tamen vobiscum eiusdem opinionis, o Christi rebelles, neque nostra scripta Ario occasionem dedere suæ impietatis. In scriptis ad Euphranorem, & Ammonium propter Sabellianos mentionem de agricola, & vite, suis, aliisque istiusmodi generis exemplis, vt humanis, Domini ob oculos positis, persuaderem iis, vt obisterent dicere Patrem esse hominem factum: vt enim agriola in vite non est, ita non Pater, sed Verbum in carne fuit: & quia Verbum in vite erat ob corporalem cum palmitibus, hoc est nobiscum, cognationem, vitis nominatus est. Hoc quidem animo ad Ammonium, & Euphranorem scripsi: aduersus autem improbitatem alias meas epistolas oppono, vt agnoscant sapientes, meam inibi defensionem, & rectam fidei in Christo sententiam: clarum ergo est ex mente Dionysij non ex vno loco, sed alijs mentem Patrum venandam, & intelligendam. Similiter in PP. attendendum, vt scripsit Nazianz. de fide. si in PP. aliquid est, quod ambiguum videatur in verbis, ad sensus debent conferri, hoc modo excusat, & interpretatur se ipsum, quod quidam scrupulosi taxarint, quod dixerat: Pater, & Filius, & si duo nomina appellantur, tamen ratione, & substantia vnum in: quasi per hæc Patricianorum dogmati subscriberetur, & dicit, quod ex antecedentibus, & subsequentibus potuerat hæc suspicio non admitti, cum expressè damnarit in eodem tractatu hæreticos Sabellianos, & nedum nominum, sed personarum distinctionem, & pluralitatem docuerit. sic exponèdus est Basilus, cum lib. de Spiritu sancto docuit quod numerus in summa Trinitate sit exco gitatus ab hominibus: nec enim loquitur de numeri realitate, sed de voce ad numerum assignandum, vel denotandum.

Sic excusandus est Clemens Alex. in paranesi ad gentes, dum paulò post principium, Verbum Dei, instrumentum vocauit: nec enim inferioritatem in natura inferre voluit, ubi (vt patet ex antecedentibus, & consequentibus) æqualitatem agnoscit, sed solum distinctionem hypostasum voluit demonstrare, & per Verbum, omnia creata: quare improprie vocè instrumenti vsurpauit.

IX. Cautela, q̃ quandoque referendo aliorum sententias, & placita nihil assertiue statuendo patres enunciant. vnde cum vitio datum esset Hieronymo, quod in recensendis aliorum opinionibus nimius fuerit, & quod eos qui ab Ecclesia descuerunt magistros appellaret (quod erat eorum opiniones suscipere, & probare) ipse sic respondet in præfat. vndecim. commentar. in. Esaiam. *In commentariolis Danielis breuitati studui præter ultimam, & penultimam versionem, in quibus obscuritatis magnitudine, necesse fuit me sermonem tendere, præcipue in expositione septem, & sexaginta duarum, & vnius hebdomadarum, in quibus differendis, quid Africanus temporum scriptor, quid Origenes, & Cæsariensis Eusebius, Clemens quoque Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, & Appollinarius Laodiceus, Hyppolitus, & Hebræi, & Tertullianus senserint, breuiter comprehendere, lectoris arbitrio de elinquens, quid de pluribus eligeret. Itaque quod nos verecundia fecimus indicandi, & horum honore qui non antiquorum opiniones, sed nostram sententiã scire desiderant: quibus facilis responsio est, noluisse me sic vnum recipere, vt viderer alios condemnare. Hoc intelligant, me non omnium probare fidem, qui certè intente contrarii sunt, sed ad distinctionem Iosephi, & Porphyrii dixisse, qui de hac questione plurima disputarunt.*

Item cum Rufinus in inuestiuis contra Hieronymum multa collegisset loca, in quibus videbatur idem Hieron. afferere, animas ante hunc mundum corporeum creatas esse, nimirum in commentarijs, super ea verba: *elegit nos ante mundi constitutionem.* & super illud: *secundum beneplacitum voluntatis suæ,* & alijs locis, dicit. Sanctum Hieronymum huiusmodi errorem sub alterius innominatæ personæ ficta vaficie docuisse, ad imitationem Rhetorum, qui cum aliquos offendere metuunt, aut inuidiam declinare cupiunt, tunc Rhetorico quodam artificio, sententiam sub alterius persona proferunt. Et hoc quatuor iudicijs probare nititur, Primo quod authorem opinionis, illius non nominet, sed dicat, *alius inquit.* Secundo quia non exprimitur vtrum ille alius sit tibi contrarius, aut concors, neque ostendat an illi ipse discors sit, vel concors. Tercio quia alterius dicta non destruit, neque impugnatur, neque authorem ipsum reprehendit, sed laudat eum, & diligentem vocat. Quarto quia sententiam suam sub alterius persona propositam, non solum non refellit, nec damnat, sed validis rationibus, & multis diuinæ scripturæ testimonijs munit. Sed Hieronymus in apolog. contra accusationem Rufini confutat omnia contra se adducta. Et ad primam coniecturam respondet se nō posuisse nomina auctorum eius erroris, quia superfluum erat per singula Apostoli dicta, nomina eorum expositorum ponere, quos iam in præfatione totius operis abundè nominauerat. Secundæ suspicioni satisfacit, dicens satis aperte ostendisse discordem esse ab ea sententia, quam sub alterius persona retulerat, & eodem loco redarguerat. Tertiam coniecturam sic dicit, vt dicat se modestiæ, & Christianæ verecundiæ studio, non reprehendisse auctores illos, quia cum

commentatoris officio fungeretur, non debebat eos explodere, quos imitabatur ex parte, & quorū sententias in linguam latinam trāsferrebat. quod si eos ob diligentiam laudauit, diligentes appellans, parum, ait, refert, quandoquidem, fures etiam appellari solent diligentes. Ad coniecturam quartam, ait, se vna cum Origenis erroribus etiam attulisse rationes, & argumenta, quibus illi errores initerentur, vt lectoribus omnem sententiam Origenis aperiens, & nihil ab eo dictum prætermittens, maledictorum calumnias deuiteret, ne dicerent Hieronymum quæ ab Origene fortiter dicta fuerant, tacuisse, & Ilium in Græco robustius disputare. Vnde ex his etiam responsionibus disertè habetur, Patres interdum non assertiuè, sed relatiuè, ex aliorum sententia pronuntiare.

X. Cautela, diligenter inspiciendum est quando dogmaticè loquuntur; quando verò se exhibent interpretes, commentaria edendo: in illis ad exactam trutinam, res expenduntur, in istis interdum ijs, quos exponunt, se se accomodant, vt à textu quem exponit, licet difficultatem habeat, non discendant, eosdem interdum textus ijsque difficillimis verbis, citādo. Exemplum est in Hieronymo, qui expendens illa verba Apostoli, *Bonum est homini mulierem non tangere*: propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, & cætera, lib. contra Iovinian. ad Pammach. sic interpretatur. *Si bonum est mulierem non tangere, malum ergo est tangere: nihil enim bono contrarium est nisi malum, si malum est, & ignoscitur, ideo conceditur ne malo quid deterius fiat, quæ expositio cum calumniam pateretur, quasi matrimonium suggillasset, dicit Hieronymus. Nunc vero cum interpret magis Apostoli fuerim, quàm dogmatistes, & commentatoris sim vsus officio, quicquid durum videtur, ei magis imputetur, quem exposuimus, quàm nobis, qui exposuimus, & postea. In quo differunt verba mea à sensu Apostoli: nisi forte in eo, quod ille pronuntiat, ego dubito: ille definit, ego sciscitor: ille aperte dicit, bonum est homini mulierem non tangere, ego timide quero, si bonum est mulierem non tangere: si, dubitantis est, non confirmantis. Ille dicit: bonum est non tangere: ego, quid bono contrarium esse possit adiungo &c. & concludit. Vides igitur nos non de coniugio exponere, sed de coitu simpliciter disputare, quod ad comparisonem pudicitie, & virginitatis & Angelicæ similitudinis bonum sit homini mulierem non tangere. &c.*

Est alterum exemplum in S. Augustino tract. 50. in Ioann. vt supra etiam ponderatum est, qui exponens illa verba: ecce ego vobiscum sum &c. ait, *Secundum præsentiam maiestatis semper habemus Christum, secundum præsentiam carnis rectè dictum est, discipulis, me autem non semper habebitis: habuit enim illum Ecclesia secundum præsentiam carnis, modo fide tenet, oculis non videt. Quam expositionem frustra pro se adducunt Heretici, cum hoc loco non dogmaticè, sed per modum commentarij loquitur, & quia sub vna littera possunt esse plures sensus, non propterea, quod vnum sensum cum littera se compatiens secutus est Augustinus, prop-*

terea alium denegauit, qui ab alijs doctoribus exponitur de præsentia Domini sacramentali, nec in dubium vertit, quod ipse docuerat dogmaticè Augustinus in Ioannem scribens, de veritate præsentie corporis Domini in Eucharistia.

XI. In ipsamet dogmatica disputatione aduertendum est quid à Patribus tanquam Magistris dicatur, definiendo, aut quid ab ijsdem dicatur respondendo, &c. Aliud, ait S. Hieronymus (aduersus Ruf. apol. 1. vt aliàs ad aliud propositum allegauimus) *est esse yovvasinōs scribere, aliud dogmatizōs: in priori vagari esse disputationem, & aduersario respondentem, nunc hæc, nunc illa proponere, argumentari vt libet, aliud loqui, aliud agere, panem, vt dicitur, ostendere, lapidem tenere. In sequenti autem aperta frons, & vt ita dicam, ingenuitas necessaria est: aliud querere, aliud definire, in altero pugnandum, in altero docendum est* quod testimonium vberius super articulo 2. positum est, illud consulat diligens lector.

XII. Respiciendus est finis, & occasio dictorum, ad quem finem, & occasionem dicta sunt. exemplum sit in S. Augustino, qui illum locum Ioannis cap. 6. edifferens, *nisi manducaueritis, &c.* per cibum, & potum intelligit tract. 26. *Societatem corporis, & membrorum quod est Sancta Ecclesia.* Quæ verba Sacramentarijs nequaquam fauere possunt, & si ad eum sensum Augustinus extorqueant. E scopo enim Augustini mens eius deprehendi debet: agebat enim contra Donatistas, qui putabant, communionem posse haberi à quocunque, recipiendo hoc sacramentum, etiam si esset in schismate, & Heresi: contra Augustinus inculcat, nihil prodesse sacramentaliter edere corpus naturale Christi, nisi mysticè etiam communicetur Christo, & mystico conuiuio, & mystico corpori eius: vnde nequaquam illud negat, nempe naturale, & si mysticum hoc adstruat: dicit enim ep. 50. ad Bonifacium. *Conuiuium Domini unitas est corporis Christi, non solum in sacramento altaris, sed etiam in vinculo pacis, & ostendit, quod, & si foris sacramentum habeant, rem ipsam, nempe unionem corporis mystici non habent, tanquam unitatis hostes.*

Aliud exemplum in eodem Augustino: non enim quia Augustinus exempli causa dicit tract. 97. in Ioannem, quod, *omnes insipientissimi heretici utuntur ea sententia euangelij, & errores suos colorare conantur, quasi ea, quæ ipsi docent, & discipuli portare non poterant, ea docuerit Spiritus sanctus: propterea Doctores alij taxandi sunt quod ea uerba exponunt de Ecclesia in docendo infallibilitate ex suggestione Spiritus sancti: siquidem S. Augustinus inuicitur contra Gnosticos, qui ad perniciofa eorum secreta mysteria, prauos ritus, & nefandas immunditias sibi datum Spiritum sanctum asseuerabant: sed bene dicit Augustinus tract. 96. quod *alia sunt mala, quæ non potest portare pudor humanus: alia sunt mala quæ portare non potest paruus sensus humanus*: ad illa, quæ sunt corporibus impudicis, non instigat Spiritus sanctus, sed spiritus nequitie, & immunditiæ: ad ista spiritus Paracletus (ut potè quæ remota à sensibus nostris, intelligi-*

bilis sunt, facultatem humanæ mentis excedentia) mouet, & illustrat humanam paruitatem.

XIII. Cautela multoties indistinctè loquuntur, qui cum distinctione sub intellecta nullam habent difficultatem: exemplum in Basil. in ps. 44. ubi dicit: *Secundum humanitatem prorogam Christo gratiam* intelligi oportere, ceterum præmium heroicorum operum. Quod absolute falsum est, extra enim meritum gratiæ Christi, profluebant ex gratia vnionis: ceterum quo ad homines secundum humanitatem id obtinuit, ut gratus, & amabilis, & suscipiendus appareat. Item cum Basilius dicit 1. contra Eunom. esse deridendum qui dicit in Deo, *creandi virtutem esse substantiam*: si intelligatur de identitate reali, falsum est: si de identitate etiam secundum rationem, vera est propositio. Similiter lib. de Spiritu sancto cap. 16. ait, *virtutes invisibiles esse liberas easque ad virtutem, & vitia vertibiles*, ac proinde egere auxilio Spiritus sancti, quod dictum non post terminum Angelorum intelligi potest, sed dumtaxat in via, & statu merendi. & c. 17. cum dicit Trinitatem non probari, *scriptura, sed traditione*, intelligendus est, non absolute sed ad hominem contra non recipientes scripturas, vel eas peruerentes. Item cum dicit Gregorius Nissenus, *impossibile esse Deo visionem* li. de de vita Moysis, id intelligendum, viribus naturæ, & similiter in exhortatione ad baptismum, dum dicit cap. 7. *Peccatorem, nihil posse efficere gratum Deo* intelligendus, meritorie, & in ordine ad vitam æternam.

XIV. Cautela. Multoties Patres figuratè, & emphaticè loquuntur. Figuratè, ut cum dixit Nissenus de opificio hominis c. 8. 12. Abraham &c. *in istos adhuc per patientiam expectare*: intelligendum est aut figuratè id dictum pro gloria corporis, aut quomodo per Prosopopeiam à Paulo induciur omnis creatura ingemiscens, & parturiens, expectans reuelationem gloriæ filiorum Dei &c. & de gemitu liberationis à seruitute corruptionis emphaticè quoque loquitur S. Iræneus lib. 4. cap. 45. dicens: *Et illis [nempe veteribus] curatio, & remissio peccatorum mors Domini fuit: propter eos vero, qui nunc peccant, Christus non iam morietur: iam enim mors non dominabitur eius, sed veniet Filius in gloria Patris exquirens ab actoribus, & dispensatoribus suis pecuniam, quam eis credidit &c.* & postea concludit nos debere [timere, ne forte post agnitionem Christi agentes aliquid, quod non placeat Deo, remissionem ultra non habeamus delictorum, sed excludamur à regno eius] Hec enim dicta sunt ab Iræneo, non ad Nouatianorum dogma fouendum, sed ad impios exterrèdos, ne (quantum est ex parte ipsorum peccatorum, in eum deueniant statum, ut in poenam delictorum præcedentium hoc sit illis poena peccati, quod non illis spiritus poenitentia tribuatur, per quem delentur peccata. Sic Nissenus in hom. 13. in cant. emphaticè locutus est, cum ait, *non licere omnino iuramenta*. & sepè in S. Chrysostomo similia de iuramentis obseruandis, quibus volebant indicare rarissime cum debi-

tis requisitis iurandum: quam raritatem emphatica locutione, videlicet non esse iurandum, declarabant.

XV. Cautela, quod (cum non essent quæstiones motæ ab aduersariis) multas propositiones PP. negarunt, vel asseruerunt, quæ in sensu vero Catholice sunt, falsæ verò, ut ab hæreticis assumebantur: putabant autem in sensu Catholico ab omnibus sine tergiversatione intelligi. Vnde hæc perpendens Augustinus primo contra Iulianum, cum obijceretur contra peccatum originale Chrysostomi authoritas, quod dixerit, paruulos non coinquinatos peccato, illum excusat, & sensum bonum explicat (ut supra iterum annotauimus) intellexisse, non habere paruulos peccata propria. & obijciente rursus Iuliano, cur non ipse addidit propria? ait Augustinus: cur putamus? nisi quia disputans in Ecclesia Catholica, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullus pulsabatur. Sic etiam cum Nissenus dicit lib. de vita Moysis eum qui fide, nempe animo peccandi, baptizatur, ne dum sacramentalem tetigisse aquam: intelligendus est pie, & Catholice, nempe quantum ad fructum gratiæ: alibi enim constat Nissenum sanam doctrinam continere in eadem thesi. Sic etiam cum dixit hom. 7. in cantica in resurrectione non futuram sexuum distinctionem, pie intelligendus est, nempe quantum ad usum, sic enim uiuent, ac si non sint future sexuum discretionis.

XVI. Cautela, quod ne mysteria proderent infidelium oculis, & imperitis, in sermonibus, & homilijs maxime, obscurioribus uerbis usi sunt, id obseruauit S. Thomas in Dionysio. *Est autem considerandum* (ait) *quod S. Dionysius in omnibus libris suis obscuro utitur stylo, quod quidem non imperitia, sed ex industria; ut sacra, & diuina dogmata ab irrisione infidelium occultaret.* Vnde & S. Ioannes Climacus scala 27. ait. *Non clare narrauit cõtemplationem sanctus, eo quod noluit omnibus talia reuelare.* Quod si ut dixit Demetrius Phalerius, *mysteria allegorijs exprimebantur, ad terrorem, & horrorem tanquam in adyto, & nocte*, ut ostenderetur reuerentia sacris dogmatibus, eo stylo obscuro usus est Dionysius, tum, ne sacra à prophanis contaminarentur, ex Clem. Strommatis doctrina, tum ut altitudinem mysterij altitudine sensus difficultiorum uerborum defectu significarent, & torporum excuterent ex difficultate nostræ intelligentiæ, indeque assurgeremus ad audius inquirendum: unde nec uitio id illis uerti debet, etiam si alijs scriptoribus id uitio detur, uel ex conditione naturæ, uel arte suadente ex proposito obscure loqui. Hinc est quod obscure de Trinitate locuti sunt, item de mysterio Incarnationis &c. maxime de Eucharistiæ sacramento: modo enim ad carnalè intelligentiam remouendam, dicunt, *non sumi*, uel *non comedi corpus Christi*, ita dicit Augustinus in psal. 98. sed solummodo sacramentum spiritualiter intellectum in illa manducatione intelligi, id est non carnali, & ordinario modo, sed extraordinario, nempe sacramentali &c. modo ad spiritualem manducationem

eationem per fidem referunt, sacramentalem manducationem, sed hæc docent secundum sensum mysticum, non negando litterale. magis enim maxime ad populum, inculcabant, tuac esse sacramentalem manducationem fructuosam, cum coniungitur cum spirituali mädicatione, ita exponitur uulgatum Augustini cum dicit. *Vt quid paras dentes, & ventrem, crede, & mäducas, &c.* & illud Cypriani serm. de cœna, *non dentes ad mordendum acuius, sed fide sincera panem sanctum frangimus, & partimur.* Ita similiter cum dicunt, corpus Christi esse cibum spirituale, intelligunt non esse cibum ordinarium ad refectionem corporalem ordinatum &c. sed de his plura in controuersijs de Eucharistia Deo dante.

XVII. Cautela, quod interdum Patres de ijs, de quibus nulla erat controuersia, parcissime loquuntur, aut nihil ferè, ut uix cognosci possit sensus Ecclesiæ: ex hac autem parca locutione, non debent aduersarij ansam assumere insurgendi cōtra Ecclesiam, imo potius ex hoc silentio obuoluto magis eā uenerari debet. est cautela obseruata in 6. Synodo act. 4. ubi cum testimonia pauca Patrum allata essent circa duas operationes, dicitur. *Enimvero ex diuersis probabilibus Patribus orthodoxæ fidei, licet exiguis testimonijs, quia rem apertam, & omnibus claram, Patres laudabiles superfluum esse censebant differere &c.* Et apud Leontium lib. de sectis scholæ act. 8. tom. 4. Biblioth. obijciētibz hereticis, à Synodo, & à S. Cyrillo nullā factam esse mentionem huius locutionis, nempe diuinam uerbi hypostasim ex duabus naturis cōstantē, dicitur, quod obiectio facile soluitur. *Verum uno uerbo isthæc omnia subuertimus, Synodum illa quæ quæ communia, & in confessione omisisse: nam aduersus Eutych. differēbat, qui ex diametro, cum Nestorio pugnans, & ista citra controuersiam fatebatur. Non est autem necessarium, ut quæ confessæ sunt, omnino ponantur, sed licet ea nonnunquam omittant. Satis hoc Synodi priores ostendunt, quæ pleraque confessæ in pluribus omiserunt.*

XVIII. Cautela est, inspicere testimonia Patrum, à quo fonte sint citata; nam citatio ab hereticis facta, suspecta esse debet: unde cogendus est proferens, ut fontem limpidum, uel ex orthodoxis translatus proferat, non autem quæ u.g. ex Philippi Melancthonis, & similium locis communibus sunt deprompta: uel urgeat aduersarium, ut Patris illius, qui citatur, clariora proferat, per quæ dilucidetur obscura, & inuoluta, quæ assumit in falsi sui erroris fulcimentū. Quare traslationes Patrum, à quibus auctoribus sint factæ, num ab hereticis, uel Catholicis diligenter inspiciendæ, Catholicorum tutò amplectendæ, hereticorum cum delectu rimandæ, explodendæ. Rursus oportet respicere alios interpretes, si aliqua sententiā durissime sonet. Sic puranda sententiā Nisseni (quæ dicit, *nedum sacramentalem tetigisse aquam indignè sumentem baptismum*) non rectè uerba. Item ad fontem originale interdum recurrendum. sic putant quidam corrigi ex Græco illum locum

Nisseni de uita Moylis, *impossibilem esse Dei uisionem*, & satis declarari. Sed commodiorem supra reddimus responsionem.

XVIII. Cautela. Chronologia temporum, in quibus Patres uixerunt, ob oculos diligenter uersanda, & Patres, qui in communione Ecclesiæ decesserunt, ijs præponendi qui in fide claudicarunt. Rimanda, etiam quæ Patres nonnulli ante definitionem Ecclesiæ protulerunt, & per decreta Ecclesiæ emendata, ut dictum est ex prima cautela.

XIX. Quod circa, consuetudines Ecclesiasticas, locuti sunt de illis tanquam adia phoris antequam ab Ecclesia firmarentur. & in hunc sensum locutus est Hieronymus ad Lucillum cūscripsit, de consuetudinibus Ecclesiæ, *quæ contra fidem non sunt, unamquamque prouinciā posse abundare in suo sensu.* Vnde perperam Adia phoristæ hoc loco Hieronymi abutuntur ad tollendas tum generales tum particulares consuetudines, easq; abolendas, indifferentiam, & adia phoriam introducentes: nam licet multæ consuetudines tam generales quam particulares indifferentes quondam fuerint, postea interueniente præcepto Ecclesiæ, uel longi temporis præscriptione, adia phoræ esse desierunt: præterquam quam nihil aliud ibi intendit Hieronymus (qui eo loco de particularibus consuetudinibus loquitur) unius particularis prouinciæ obseruationem, alterius prouinciæ contraria consuetudine non esse subuertendam. vnde expresse ait. *Aliorum consuetudinem, aliorum contrario more non debere subuerti.* & quod hæc sit mens Hieronymi apparet ex eo, quod loquitur de temporibus ieiuniorum, circa quæ varias extitisse Ecclesiarum diuersarum consuetudines, apparet ex Aug. Ambrosio, & alijs.

XX. Quod quæ iuxta subiectam materiam locuti sunt, non debent pro generali axiomate in omni materia usurpari. Exemplum est in eo dicto Hieronymi, qui loquens de sententia quorundam dicentium Zachariam filium Barachie occisum inter templum, & altare (eo quod Dominicum prædicaret aduentum) fuisse Patrem S. Ioannis Baptistæ, in cap. 23. dicit: *Hoc quia de scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Quod tamen sub hac generalitate uerborum perperam postea à Kemnitio in examine 4. sess. Trid. fol. 26. p. par. eleuatum est in hanc formam. *Quod de scripturis auctoritatem non habet eadem facilitate contemnitur, qua probatur,* ad infirmandas traditiones, Hieronymus enim iuxta subiectam materiam loquitur, contra quosdam, qui apochryphorum somnijs delectati, illam fabellam de Zacharia Patre S. Ioannis inuenerunt; ut sensus Hieronymi sit. Hoc quod ab istis apochrypha tradentibus de scripturis auctoritate non habet, & ex apochryphis & nec legitimis historijs comprobatur, contemnendum est.

XXI. Quod interdum aliqua dogmata, quoad quætionem an sit firmissimè suscipiunt, dubitant tñ de qualitate, & quomodo, (vnde prima facie sic loquuntur) ut de an sit dubita-

dubitare videtur, cum minimè dubitent. exemplum esse potest in Aug. in Enchirid. c. 69. ubi prima facie de Purgatorio (vt obiecit Petrus Martyr in comm. 3. ad Cor. 1.) dubitare videtur: ait enim. *Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est, & vtrum ita sit queri potest, & aut inueniri aut latere nonnullos fideles ignem quandam Purgatorium, quāto magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari. sed nunquam de Purgatorio dubitauit Aug. tamē cum fide certa Purgatorij, poterat cōtingere dubitatio de qualitate pœnæ tempore. Quāquam Augustin. de genere peccati dubitare videatur, hoc est de minutis peccatis, an solum satis sit huius vitæ penalitibus, morte, iactura bonorum expiari, an vero restent reliquæ talium peccatorum flammis Purgatorij adhuc expiandæ. Similiter cum 12. de Genes. cap. 31. dicit animam non videre Deum hac carne vt vident Angeli, non dubitat animas perfectorum non posse videre Deū sine carne, sed de modo nō sic se explicat. Sed vtrum ad contemplandum cordis oculis veritatem, sicut dictum est, faciem nihil ex hoc minus habent (quia videlicet carent corpore suo quod naturaliter appetunt) non hic locus est disputando inquirere] non ergo dubitat de facili visione, sed de perfecta possessione, vt eis nihil desit, hoc est de perfectissima visione extensiuè erit maior, faciens gloriosum corpus, & quia extensiuè melius operatur anima in corpore glorificato, quam sine illo.*

XXII. Quod interdum præter communes modos loquendi nouum modum excogitarūt, qui piè intellectus plurimum valebat ad hæreticorum perniciem retundendam. Vnde S. Augustinus tract. in Io. 12. 1. dicit Ecclesiæ charitatem suorum participum peccata dimittere, & 3. de baptis. cap. 17. per orationes sanctorum spiritualium tanquam per columbæ gemitum, magnum dicit geritur sacramentum. & non est sensus ex opere operato à iustis peccata dimitti, sed signatur ea loquendi noua formula, non fieri in baptizatis remissionem peccatorum, nisi etiam quis fiat membrum viuum columbæ, & particeps orationum Sanctorum, qui impetrant baptizandis interiorem penitentiam, & hoc dictum, & ad technas Donatistarum eludendas, qui putabant hæreticos non posse ministrare baptismum, cum sint maculosi, & extra Ecclesiam, illosque suadendos, non solum instrumentum, hoc est minister, attendendum, sed etiam charitatē Ecclesiæ, & iustorum orationes, vt quauis minister, ex potestate baptizet, charitas & oratio Ecclesiæ, valent quoque ad remissionem peccatorum. Sic locutus est S. Basil. lib. 5. contra Eunom. dicendo, quod Spiritus sanctus sit, imago Filij, item Verbum filij, id dictum ad euitandum errores ne diceretur Spiritus sanctus Filius Filij, & ad solam congruentiam nominum respexisse videtur.

XXIII. diligenter annotandi sunt tractatus Patrum, an ad populum, an commentando, an disputando aduersus hæreses sint editi, an simpliciter doctrinam Ecclesiasticam tradebant:

plerumque enim quedam per excessum dicta sunt à Patribus, cum ad populum loquerentur. exemplum est in Chrysostomo qui hom. 3. in ep. ad Ephes. dicit quod, *frustra habetur oblatio quotidiana, cum nemo sit, qui participet.* ubi dicere vñ, melius esse non interesse sacrificio, quam interesse, & non communicare: id enim per excessū dictum est ad segnitiem Christianorum depellendam, qui se indignos, & imparatos dicebant, ac proinde se à communicando abstinebant, contra quos inuehitur dicens, *melius facturos non venientes ad sacrificium, & non communicantes, quam si conuenirent, & non communicarent.* Ceterum ex hom. 3. de incomprehensibili Dei natura, cū contra Anomæos diserebat, hortatur tantum, vt maneant, absque vlla communionis mentione. Amplius Basil. hom. 1. per excessum ait. *Angore, & horrore corripitur omnis creatura, sudorque anhelus & inexplicabilis coarctetur, ipsi etiam pertrepidi, anxij pro sententia, quæ tandem proferetur: Abraham, & ipse tunc aderit, non sine agonia &c. & mox. ne Angeli quidem sine timore sunt futuri.* quæ verba per hyperbolem dicta, sicut etiam dicitur tremunt potestates. Vnde idem S. ibidem hoc dicit de agonia dicta, non quasi veritatis, ne in gehennam condemnentur, verius quem nam inter iustos sortiturus sit ordinem, primum an secundum &c. eodem modo locutus est Niss. orat. 5. de beatitud. ubi docet iustos in aduentu Domini dubios esse futuros. & quis non videt esse hyperbolem oratoriam? idem dicit orat. 2. de hominis procreatione.

XXIV. Phrasis in qua PP. scripserunt attendenda: multoties enim Latinis auribus incongruè sonat quod in Græco suam habet proprietatem, vt nomen causæ in Patre respectu Filij, quod apud Latinos aptius nomine Principij exprimitur. Item in Basil. lib. 5. contra Eunom. bis repetitur ista vox. *Trinitatis vnio:* & certè in personis non est vnio inter se, sed vnitas est quoad diuinitatem, distinctio quoad personas. quia tamen vox Græca vniuersalior est quam Latina, in ea improprietas non reperitur. Hæ pauce cautele de multis, quas alij possunt obseruando, & his nostris addere lucubrationibus.

Solutiones oppositionum.

AD I. & II. Respondetur opus esse scholastica, vt principia explicentur, & fontes foras, id est ad nos deriuentur.

Ad III. Verbis illis asperis, & inconcinnis, obstrusi sensus PP. explicantur apertius.

Ad IV. Ante Magistrum, semper fuerunt in Ecclesia spirituales tractatores, qui antiquorum dicta elucidabant.

76 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

ARTICVLVS X.

Utrum magis in dogmatibus sit
credendum PP. an populo, ut
si ex vna parte esset populus,
ex alia PP. chorus consen-
tiens, diuersa tamen sen-
tiens, magis debere-
mus sequi populū,
quam proceres
Ecclesiæ.

Positio Hereticorum.

Solenne fuit omnibus
hæreticis populi iu-
diciū, Ecclesiæ, &
Patribus præponere.
Ariani suas hæreses
tuebantur, quod ma-
gnam partem popu-
li suæ hæresi haberet
obsequentem, erexit
verò hæc scintilla in
eam flammam, ex Socrate lib. 9. c. 2. quod pe-
detentim euagata, primum inter satellites, qui
palatium frequentabant, deinde per multitu-
dinis animos, qui urbem incolebant, peruasit hæ-
resis, & illius mali contagio ad alias prouincias
permeauit.

Donatistæ eo titulo suos subornabant, quod
maior pars populi ipsis, potius quàm ortho-
doxis præberent assensum, ex Rossens. lib. de-
lens. contra capt. Babyl. cap. 9.

Lutherus ne latum vnguem ab his discedēs,
plebis iudicio tantum detulit, ut illis de doctrina
iudicare concederet, dicens in libro
captiuit. Babylon. de doctrina cognoscere, & iu-
dicare perinet ad omnes, & singulos Christianos
[& iterum] Hoc autem non solum ius, sed
præceptum statuit, ut hæc sola autoritas satis
esse queat aduersus omnium Pontificum, Patrū,
omnium Conciliorum sententias &c.

Oppositiones.

Primo arguitur ex scrip. Io. 10. vbi dicitur;
oues meæ vocem meam audient &c. vbi
(ait Luther.) Christus oues facit iudices, & ius
cognitionis transfert ad auditores.

II. 1. Corith. 2. vbi dicitur omnia vestra
sunt, siue Paulus siue Cephas &c. planum ha-
bent sensum ait idem, hoc est, de omnium dictis,
& factis iudicandi ius habetis &c.

III. Quia multi orthodoxi docet fi-
dem Ecclesiæ, laicorum testimonium non ex-
cludere, sed includere, vnde Paulus ad Gala-
tas scribens cap. 1. Paulus Apostolus &c. & qui

mecum sunt omnes fratres, Ecclesijs Galatiæ.
Ita Vvaldens. lib. 2. cap. 22. t. 1. firmum ergo ex
illorum consensu desumi potest argumen-
tum.

Confirmatur ex praxi veterum. Nam Ec-
clesiasticus scriptor apud Euseb. lib. 5. c. 27. Ar-
themonis heretici perfidiam retundebat, ex po-
pularibus hymnis dicens [Quot psalmi, quot
hymni à fratribus fidelibus antiquitus præscrip-
ti, qui Christum verum Deum esse concentu quo-
dam concelebrant?]

Item S. Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 29
ex populari quadam cantilena ad accensionem
lucernarum facta hora vespertina, dogma de
Spiritus sancti diuinitate, probat. Quis autem
ait fuerit Autor verborum illorum, quæ dicun-
tur, in gratiarum actione apud lucernas, dicere
non possumus. Populus autem antiquam pro-
fert vocem, neque cuique visus sunt impietatem
committere, qui dicunt. Laudamus Patrem, &
Filium cum sancto Spiritu.

S. Augustinus, obijcienti Iuliano dogma de
peccato originali esse murmur populi respon-
det. Nec tibi ut calumniaris solum populi
murmur opponimus, quamquam, & ipse populus
aduersum vos propterea murmuret, quia non
est talis quæstio, quæ possit cognitionem etiam fu-
gere popularem. Diuites, & pauperes, excelsi,
atque infirmi, docti, atque indocti, mares, & fe-
mine nouerunt quid cuique ætati in baptismo
remittatur: & postea. Quasi parua sit eius as-
sertio, quod in hoc fidei firmissimo fundamen-
to, ipsa toto orbe diffusa, non à se descrepat mul-
titudo. primo contra Iul. cap. 12. Ex eodem cō-
sensu populi 20 de Ciuit. cap. 19. docet aduen-
tum Eliæ certò futurum. Celebre, ait, hoc est in
sermonibus, cordibusque fidelium. & Epif. 99. deli-
beratione Adæ à limbo sic loquitur. De illo
quidem primo homine patre humani generis,
quod eum ibidem soluerit, Ecclesia ferè tota con-
sensit, quod eam non inaniter credidisse creden-
dum est, etiam si scripturarum canonicarum ex-
pressa non proferatur autoritas.

IV. Rationibus, quia plus vident oculi quam
oculus, & multitudo plus potest penetrare ali-
qua, quàm pauci sapientes. Nam sicut contin-
git multitudinem in vnum convenientem, esse
meliolem, ac magis virtuosam, quam paucos
virtuosos, ita, & in cognitione: vnde artes quo-
que sic perfectionem nactæ sunt, quod aliqui
diuifim aliqua inuenerunt, sed omnes simul om-
nia, ergo idem in dogmatibus dicendum.

Confirmatur quia vulgatum, & tritum pro-
uerbium est quod, vox populi, vox Dei, ergo
&c. etiam ex populi instinctu firmum ducitur
argumentum in Sanctorum canonizationibus.
Quin? quod benè fortunati sunt potius insi-
pientes, quàm sapientes: vnde ex Arist. tract. de
bona fortuna, iisdem insipientibus non expedit
cōsiliari, quia à Deo aguntur, & diuinos sequi-
tur instinctus, quod sapientibus non præstatur,
qui prudentia, & consilio ducuntur, & rationes
mouent se ad operandum.

Consuetudines eorum ex orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est Primo Scripturæ authoritas Exod. 23. dicitur, ne sequaris turbam ad faciendum iudicium, ubi glossa ibidem, non populum sequendum docet, sed Sacerdotes, qui licet sint pauciores, sani tamen sunt consilij.

C. 18. Erto tu in populo in ijs, quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias, ritumque colendi, viamque per quam ingredi debeant, de populo vero dicitur, timuitque populus dominum, & crediderunt Moysi seruo eius. Sacerdotum ergo est iudicium, populi est obedientia, cuius non est legem præfigere, nec determinare, nec Sacerdotem præfocare, ut secundum ouis placita definiat, &c.

Ad Ephes. 4. & ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & doctores ad consummationem S. S. ut id non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ &c. Patres ergo, & Pastores positi sunt, qui populos tanquam paruulos instruere debeant, non populi, qui consolidandi sunt per doctores atque firmandi.

P. Thimothe. 6. O Timothee depositum custodi. nomine Timothei, Sacerdotes & Doctores intelliguntur, ex communi interpretum, & Vincentio Lerinensi lib. contra profan. voc. nouit. c. 27. apud quos non apud imperitiam multitudinem conseruatur.

II. Principaliter probatur ex PP. S. Ignatius epistola ad Trallianos. At nollem obstruere vobis scribere: & ne paruulis vobis obsem, metuo ne vim mysteriorum minimè capientes stragulemini.

S. Dionysius. ad Timotheum. Sed observa diligenter, ne sancta sanctorum efferas, neque profanis hominibus violanda permittas, verum reuerberis magis, nequaquam ea passim rudibus tradens, sed sanctis solis, sanctorum rerum intelligentias sacratius pandens. Quomodo ergo iudicare possunt de doctrina, & sacris dogmatibus, quibus nec subtiliora mysteria credebantur?

S. Gregor. Naz. in Apologet. Quamuis multi ad montem acciti, aduocati que fuissent, inter quos Aaron etiam erat, duobus filiis, iisque Sacerdotibus comitatur, & septuaginta seniores, ceteros tamen omnes eminens adorare iussos esse; Moysen solum proprius accessisse, plebem vero ne simul quidem ascendisse, tanquam videlicet non cuiusvis esset Deo proprius iungi, sed eorum duntaxat qui Dei gloriam Moyses instar, conspicerent possent. Cumque Moyses legem de manu Domini susceperet, fulgura, & tonitrua populos inferiori loco cohibebant, adeo, ut præclare secum agi arbitrentur, quod vel solum Dei vocem audire, idque hac lege, ut seipsos ante summam cura diligentiusque purgarent. At Moyses ascendit nubemque perrumpit, legesque, & tabulas accipit, crassioribus quidem litterales, acutioribus autem spirituales. Quid ita? ut popu-

lus ad subtilia dogmata rimanda non se intromitteret, nec auderet Sacerdotibus tabulas porrigere, sed à sapientioribus, & Sacerdotibus diuinam legem, eiusque intelligentiam acciperet. Vnde idem Sanctus in Apologet. conqueritur quod populares auderent de diuinis differere, & iudicare: Metus omnis ex animis pulsus est, in eiusque locum subrogata impudètia, cuiusvis est scientia, & profunditates. Et iterum. Qui in plebeio ordine grandiores, atque præstantiores sunt, quin potius hi apertum quoque bellum Sacerdotibus inferunt, subsidium ad persuadendum habentes pietatem. an non bellum Sacerdotibus inferretur, si relictis Patrum, & antiquiorum doctrinis popularis, cōsensus illis præferretur?

Et in oratione ad Arianos, eosque qui multitudinem popularem Gregorio obiciebant, sic dicit. Vbi sunt qui Ecclesiam multitudine defuerunt, gregemque exiguum auspicantur, qui diuinitatem metiuntur, & plebem appendunt? qui arenam in pretio habent, & ipsa mundi lumina contumelijs afficiunt, qui denique conchas aggerunt, & margaritas contemnunt? nec enim sciunt quanto arena, & conchæ stellæ perspicuasque gemmas multitudine superant, tantò vicissim illis, & puritate, & pretio, dignitateque, præstare, pluris ergo aestimanda lumina Ecclesiæ, quam minutæ populorum arenæ.

Et oratione ad 50. Episcopos ait. Quemadmodum igitur si adolescentuli in medio foro lustrarent, turpe admodum esset nobisque indignum, relictis studijs nostris, vitæque institutis, cum illis colludere (neque enim puerorum ludii senectutem decent, eodem modo, nec si alijs mutuo se versantibus, atque iactantibus melius quidem ipse quam vulgus sentiam. Unus eorum esse malim, quam, ut sum, cum obscuritate liber. Ac præterea ita quodammodo afficior, ut non admodum mihi cum vulgo conueniat, nec eandem viam ingredi sustineam.

S. Ioannes Chrysostomus hom. 2. in Ioannem ait. Quid multitudinem esse arbitraris? proculdubio desidem, & nullæ bonæ deditam responderes. Quid autem an ex illius numero fieri optares? Si quis eundem iterum interrogaret, nõ vitæque mihi assensurum persuadeo. Nonne igitur maxime ridiculum est gloriam eorum (adde à fortiori iudicium) aucupari quorum ne similis quidem esse velles? Si autem dixeris multos etiam constantes viros hac esse sententia, idcirco longè magis contemnendos dicimus, nam si sponte sua contemptibiles cum multi fuerint, maiorem in modum digni sunt, qui contemnantur: singulorum enim amentia simul collecta multitudine ipsa fit auctor. Quamobrem si quis eos sigillatim castigaret, facile quod vellet assequeretur. Sin cunctos simul nullus esset correctioni locus, cum numero ipsa stultitia crescat, & pecudum more ducantur, quorum inuicem secularem gloriam, atque opinionem secuti.

Et tom. 5. de Sacerdotio lib. 2. Non oportere, ait, vulgarem infamiam, atque opinionem sequi, eaque esse contentum, & infra assignans rationem ait. Nam sepe vsu venit, ut vulgi opinio falsa sit, à quâ tamen nihil periculi exoriri pos-

fit, si res ipsa tota per te prius exactè ac diligenter discussa, atque examinata fuerit. multo magis cum per PP. examinatur.

Et lib. 5. de vulgo docet, quod Eius est conditionis, citra omne delectum, & iudicium audire, & eloqui cum assuescerit, id omne quicquid occurrerit, temerè proloquatur, nulla prorsus veritatis ratione habita. Et ibidem, plerumque ait propter unius Præsulis imperitiam, qui ab hæreticis impetitur, multus populus in extremam perniciem præceps reperitur, dum (vt eodem loco dicitur) aduertit ducem victum esse, ac nihil habere quo se contra aduersarios tueatur, & iam non victi infirmitatem, sed dogmatis potius imbellicitatem vitiumque causantur. Quomodo ergo potest Præsules docere, qui infirmatum Præsulum non potest ab errore reuocare? en quantum existimat vulgi iudicium.

S. Ambrosius epist. 32. ad Valentinianum Imperatorem. Si docendus est Episcopus à laicis, quid sequetur? laicus ergo disputet, & Episcopus audiat. Episcopus discat à laico. hæc ille. Similis ergo consequentia, fieri potest. si contra Patres populus est audiendus, populi ergo disputent, & Patres audiant; Patres discant à populis, populi parentes edoceant.

S. Thomas Aquinas 3. par. quest. 46. art. 10. in respons. ad 3. ubi recensisset ex Chrysostomo, quod Caluarie locus, sit ab eo euentu ita appellatus, quia ibi sit caput primi nostri Patris cum cadauere conditum, subdit S. Doctor: *Fauorabilis interpretatio mulcens aures populi, non tamen vera, & non ob aliud, nisi quia grauiorum Patrum sententia obstat.* Vnde potuit populi sensum, & gustum, sententiæ procerum Ecclesiæ præferre.

III. Principaliter rationibus. Prima quia, altiora, præsertim grauiora mysteria, fideique subtilitates captum popularem excedunt: non ergo ad populos spectat de illis discretio, atque iudicium. Antecedens pater experientia in materia de prædestinatione, iustificatione, peccato originali &c. Consequentia manifesta. atque, vt dicit Tertull. in Apologet. cap. 1. *Nihil iniquius est, quam vt homines oderint quod ignorant, etiam si res meretur odium, tunc enim meretur cum cognoscitur an mereatur.* Optimus autem ille index est qui cognoscit, & intelligit quod ignorat, etiam si res mereatur odium. Quare duplex peccatum erit populi temerè iudicantis de dogmatibus, & de sua sapientia nedum super, sed contra senes, & Patres se extollentis; ignorantia scilicet eius dogmatis (quod tamen Patres probant) & iniustitia, odio habendo quod nesciatur, cum bonum esse possit quod ignoratur.

Ad hæc accedit, quod cum crassa intelligentia sit populus præditus, nec sensibilia transcendat, non potest ea capere quæ à sensibus carnalibus sunt remota, & quæ sensibus non præsto sunt: fidem potius, quæ à sensibus elongata respicit, dementiam deputabit: non potest autem (dicit Tertull. ibidem) demetiam dicere, qui reuincitur ignorare. Insuper ex eodem, talis est popularium cognitio, quod *Laudant quæ scire*

putant, vituperant quæ ignorant, & id quod sciunt, eod quod ignorant corrumpunt, cum sit inscius occulta de manifestis præiudicare, quam manifesta de occultis damnare. Vnde idem Tertull. refert quod Anacharsis Philosophos ignorantes musicam, deridebat de musicis ferre iudicium, & dicit, quod multo magis imprudentes damnasset, si de prudentibus vidisset ignaros, & populares iudicare; cum culpabilior sit imprudentia quam amusia.

II. Quia vulgaria sectantes, & non sapientium, & Doctorum sententias, cæco potius impetu feruntur, quam certa ratione atque iudicio: ergo &c. Vnde Seneca lib. de vita beata cap. 1. & 2. nihil ait magis, præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem pergentes non quod eundum est, sed quod itur. Nulla res maioribus nos malis implicat, quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt, inde est tanta coaceruatio aliorum super alios ruentium, & quod in omni vita accidere videmus, nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa, & auctor est. Loquitur autem Seneca de populari multitudine, quibus sapientum dicta, maxime antiquorum solent esse molesta, eiusque mens ex lib. 7. naturalium 29. c. 1. deprehenditur; ait enim ibidem. *Qui antiquitate neglecta, nouitate magis delectantur, similes ijs sunt, qui quotidiana, & si admiratione digna sint, transeunt.* Nos spectatores sol, nisi cum deficit non habet, nemo obseruat lunam nisi laborantem, tunc omnes conclamant, tunc pro se superstitione vana trepidant: quanta illa maiora sunt, quod sol totidem gradus quotidie habet, & annum circuitu suo claudit. Hinc illud prouerbum Pythagoricum relatum à Manutio in adagijs pag. 30. per publicam viam ne ambulantes, quod S. Hieronymus ita est interpretatus. *Ne vulgi sequaris errores, seculi videlicet decurrentis cum impetu passionum, quas semper secuntur praua iudicia.* Non autem intelligit de via antiquorum de qua scriptum est. *interrogate de semitis antiquis, &c.*

III. Quia si populi consensus præter vel contra PP. doctrinam efferatur, nihil esset inconstans fide nostra, nec enim tantum annuales sed mensurae, imò diariae fides in dies conderentur, inconstantiæ, & varietati vulgi subiectis eius mysterijs. Pater id experientia. Nam Hebreorum populus, non obstantibus tot beneficijs diuinitus susceptis, postposito vero Deo, conflatilem vitulum adorauit. Similiter idem populus miraculis Christi illustratus cibo satius & post triumphum gloriam, eum quem, vt prophetam, & Messiam proclamauerunt, cruci affixerunt. Sed & aduersus Paulum, & Barnabam iidem Lycaones, quos tamquam Deos colere statuerunt diuinos honores parantes, vnius diei periodo, sic sunt immutati, vt aduersus eos insurgerent lapidibus Paulum impetentes, illum veluti mortuam relinquentes, Actuum cap. 14. Et vt idem, historijs Ecclesiasticis, ad oculum ostendamus; Alexandrinus populus aduersus Arij dogmata, Athanasio eorum Patriarchæ fuit deuotissimus, & loco Petri Alex. viri orthodoxo-

thodoxi, quem futurum Episcopum Athanasius commendarat, Lucium quendam Arianum suffecerunt, ex inconstancia, & nausea populari, & celerata fide Catholica, sub Arianorum vexillo militarunt, &c.

Ultimo arguitur ad hominem. Nam idem Lutherus, ut bene annotavit Rossensis inclitus Christi Martyr contra captiuit. Babyl. cap. 11. idem plebis iudicium quod toties magnificat, & inculcat, alibi extenuat, & infirmat; sic enim ait loco cit. Lutherus: *Quid mihi cum multitudine, & magnitudine errantium? fortior est omnibus veritas.* ecce hoc loco confusus ei (quam opinatur) veritati, pro nihilo ducit, quod multitudo sibi aduersetur. Sed vetustior fuit hereticorum aliorum fraus, videlicet, modo multitudinem damnare, modo multitudine se tueri. De Nouatianis scripsit Socrates lib. 9. cap. 19. quod cum optimi Principis Theodosij studio, pax fuisset Ecclesiae reddita, & Nouatiani relictis erroribus se Ecclesiae incorporassent, maximae pars Arianorum, Eunomianorum, atque Macedonianorum à suis heresibus resipuisse (paucis episcopis exceptis qui contumaciter in sua vesania persistunt) quamuis prius hi de seque ac multitudine vulgari gloriarentur, ab istis destituti, illud Christi Domini pro se, falso tamen usurpabant, multitudinem contemnentes: *multi vocati, pauci electi.* Ergo &c.

CONCLUSIO CATHOLICA.

Non est postponendus Patrum consensus populari iudicio.

Respondeo dicendum quod etiam in Dei rebus lumine naturali cognoscibilibus, ut scripsit Tertull. lib. de resurrect. carnis cap. 3. *Quaedam natura nota sunt, quaedam apud sapientes.* Et quidem in ijs quae apud omnes nota sunt ex Tertull. lib. de testimonio animae, ex communi populorum consensu etiam firmum deduci posse argumentum docet, dum ad probationem Dei existentiae, immortalitatis animarum, vulgarem animam, simplicem, impositam, non scholis firmatam, non bibliothecis exercitatam, non in Academijs instructam, de conscientia testimonium proferentem, ac ita pronuntiatem adducit: *Si Deus voluerit: Si Deus dederit: te Deo commendo: Deus reddet: Deus inter nos indicabit.* In ijs vero quae apud sapientes nota sunt, quorum simplices, & vulgares rudes conceptiones habent, quae à doctis sciri possunt, ab imperitis vero solum credi possunt, non à vulgo testimonium sumi debet, cum contra sapientes sentiunt, nec enim quae tunc populus contra sapientes proferret, pertinerent ad pietatis rudimenta, sed ad impietatis elementa: non enim tunc quae profert simplex, & vulgaris animus à lympido fonte rationis emanat, quae corrigit sensus aberrantes, sed ex turbatis sensibus ob phantasmatum permixtionem, vel familiaritatem opinionum, vel philautia passionum, aut sympathia sententiarum, aliquid sibi contra-

veritatem eligendo, & à lumine naturali discor dando, ut ibidem egregie idem Tertullian. praeponderat.

Porro in ijs quae ad sacram doctrinam pertinent, & captum nostrum excedunt, distinguendum quoque est: quod quaedam sunt ad fidem pertinentia, quae ad notissimam pertinent regulam veritatis, omnesque fideles ad ea tenenda cōstingunt: quaedam sunt quae subtiliora sunt, & ad perfectorum pertinent cognitionem, cuiusmodi sunt arcana mysteria, quae plebi abscondenda praecipuntur, & sublimiora de quibus dicit Apost. *Sapientiam loquimur inter perfectos*, & ea, quae pertinent ad credendorum explicationem, ex creditis deductionem, eorundemque defensionem, quae proceres, & sapientes Ecclesiae cognoscere debent. Si ergo loquamur de assensu rerum primi generis, bene ex consensu, & communi iudicio Fidelium ex doctrina maiorum, & pastorum atque Doctorum pariter emanat; & est viua imago fidei maiorum, quod, & si non sit diffinituum, est tamen testificatiuum, & signum doctrinae Patrum, per quos fidei mysteria plebibus tamquam cibaria dominica fideliter sunt administrata. Vnde Sanctus Augustinus primo de peccatorum meritis, & remissione cap. 24. ex populi quoque voce, per baptismum dari remissionem peccatorum (quae res ad publicam fidem pertinet) probauit, dicens *Optimè Punici Christiani baptismum ipsum, nihil aliud quam salutem; & Sacramentum corporis Christi, nihil aliud quam vitam vocant.* Et huius consensu radicem, mox ad antiquam Patrum traditionem recensens, subiungit *Vnde, nisi ex antiqua, ut existimo Apostolica traditione, qua Ecclesiae Christi insitum tenent, praeter baptismum, & participationem mensae Dominicae, non solum non ad regnum Dei, sed nec ad salutem, nec vitam aeternam posse quempiam hominem peruenire.* Si vero loquamur de secundi generis rebus, ijs scilicet, quae popularem tarditatem effugiunt, tunc non ad populum (cum ex August. epist. 56.) simplices, non intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimos faciat) sed ad pastores, & Doctores recurrendum, & simplicioribus in arcem fidei ut idem dicit) receptis, pro eis iam tutissime positis, fortissima ratione pugnetur. Haec autem defensio, non per omnes de media plebe praestari potest, sed ex eodem Augustino, *Per pauciores pie doctos, & spirituales viros, quos copiosissimis apparatibus, clementissimus fidei nostrae Imperator etiam inuictissima rationis armavit.* Velle ergo populare iudicium in huiusmodi, Patribus, & maioribus praeferre, non sapere sed desipere est, & hierarchiam Ecclesiasticam penitus eradicare. Quare merito à Celestino Papa id sancitum est, & habetur d. 36. cap. 2. *Docendus, ait, est populus, non sequendus.*

Solutionses oppositionum.

AD Primum oues Christi vocē eius audiūt, dum pastorum vocem auscultant, vnde Christus Dominus sequitur: *vocem alienorum non audiunt, sed fugiunt ab eis*: dum enim pastores, quos Christus posuit regere Ecclesiā suam, obsecuntur, falsorum prophetarum, & Hæresiarum dogmata, audire detrectant plebes. Quæ autem vox sit pastoris, quæ vero aliena, in communibus dogmatibus, communi, & publico Ecclesiæ magisterio, & per maiores, & Patres qui ea tradiderunt agnoscunt, atque disiudicant, etiam vulgares, iudicio scilicet discretius, quid ad publicam fidem attinent, quid vero ad perfidiam. Ex hoc autem communi iudicio, quod à Patribus emanat, firmum ducitur argumentum. si qui vero spretis Patribus muro irrupto intrare præsumpserit, fur, & latro deprehenditur, aliunde quam per ostium absque ostiarij introductione intrando.

Ad II. manifesta est eius loci à Luthero facta extorsio, eo namque loco, vt notat S. Chrysost. homil. 10. cohibet magistrorum insolentiā, ostendens non plebem factam propter magistros, sed magistros gratiam accepisse propter instruendam plebem. *Propter hos enim aittales facti sunt, sed & gratiam acceperunt*. Ad cohibendum vero plebis temeritatem, ne supra magistros se efferret, subdit Apost. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi*: iudiciumque plebis quanti faciat ostendit, dicens: *mibi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer &c.*

Ad III. exponitur illud dictum Vvaldensis, quod habent fideles iudicium, vel testimonium vnitatis fidei, consensionis, antiquæ præscriptionis fidelium: siquidem consensus in vna sententia magis retūdīt proteruos, & ex accessu multorum magis crescit autoritas, non in se, sed ratione recipientium auditorum. Nullo vero modo habent fideles testimonium autoritatum, & definitiuum aut obfignatum depositi Apostolici, quod munus est Pastorum, atque Doctorum.

Ad Authoritatem Eusebij, Respondetur rectè illos hæreticos confutatos ex hymnis quos populi decantabant, quia conformes erant Patrum doctrinæ, & à Patribus populi doctrinam illis hymnis conclusam acceperant. A maiorum quoque doctrina illa altera consuetudo (cuius meminit Basilus) effluxit. Nec ista dogmata cognitionem popularem effugiebant, nam quod Christus Dominus, & Spiritus sanctus sint Deus, inter symbolicos, & fundamentales articulos recensetur, quos populus scire tenetur, & sic patet ad Authoritatem Basilij.

Ad Authoritatem S. Augustini respondetur, quod ibidem sanctus originem consensus populi tandem refert ad antiquitatem Patrum, quorum sententijs probat originale peccatū, dicens *[in hoc fidei firmissimo, & antiquissimo fundamento, ipsa toto orbe diffusa à se non discrepat multitudo]*.

Ad IV principale respondetur, quod plus vident oculi quam oculus &c. quando oculi be-

ne sunt affecti, at quando oculi caligant, præstat vt oculus vnus clarus dirigat corpus, quam plures lippi oculi. *certè oculi sapientium in capite eius, stulti autem in calcaneo*, scripsit Ambrosius in cap. 10. Lucæ, a sapiente accipiens. Multitudo quoque, quæ impetu passionum, & phantasia, operatur, & vilis est, ac bestialis carens ratione, & discursu, minus videt, illa autem multitudo, quæ ex sapientibus, & insipientibus constat plus videt, in quantum in sufficientes diriguntur à sapientibus, & prudentibus, & sic directi, & regulati efficiunt, vt melius sit (si regimen sit popolare) quod omnes simul sumantur, quam seorsim soli virtuosī, & sapientes, vt de re publica Salon statuit, ex 3. Politicorum. In monarchia vero satis est, vt sint cōsultores sapientes, quorum consilio regnum gubernetur, in qua Princeps plures oculos habebit, habendo sapientes, qui non vulgi placita sequuntur, sed leges, & iura seniorum. vnde Hesther. cap. 1. dicitur *Assuerus Rex interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum consilio cuncta faciebat scientium leges, & iura maiorū*. Accedit quod oculi plebis carnales sunt, sapientium spirituales: at vt dicit Chrysost. homil. 10. in Genes. cap. 2. *Neque idem præstare possunt corporales illi oculi, qui visibilia cernunt, quantum oculi spiritus, qui ea quæ non videntur, neque subsistunt videre possunt*.

Ad Confirmationem. Illud axioma veritatem habet, cum ab antiquitate, & maioribus populi vox discordat: tunc vero non discordat, cum regulata est vox populi, nullo vero modo regulans. Hinc ingens illa fuit calamitas Athanasij tempore, ex Nazianzeno oratione, in eius laudem, quod fuerunt laici, profani sanctorum iudices, & noua atque iniustata mixtio, mystica namque quæstiones, spectantē vulgo tractata, atque iniqua rerum gestarum inquisitio, & precio conducti sycophantæ, & sententiæ data mercede pronuntiate, &c. Porro nihil magis officeret fidei nostræ, si in eiusmodi quæstionibus difficilioribus, secundum vulgi sententiam de dogmatibus esset pronuntiandum, vel secundum eius placita de sacris Antistitibus esset iudicandum. Vnde meritò Idem S. Epistola ad Philagrium quæ est 61. vulgares de doctis iudicantes, tamquam imperitos dimittendos, docet & *Graculos esse aquilarum volatum explorantes*. Præclare quoque Ioannes XXII. interrogatus: *quid esset à veritate remotius?* dixit: *vulgi sententiā*.

Quando autem à populi sententiā defumi potest argumentum hæ regulæ à Theologis sūt seruandæ, quas à PP. collegi.

Prima regula. In rebus fidei quas etiam populus tenetur credere, ex consensu populorum tunc sumitur firmum argumentum. Patet ex doctrina Basilij &c. supra exposita. ratio quia, tunc populi consensus est imago sui prototypi (nempe fidei maiorum) & populi consensus procerum Ecclesiæ exprimit consensum.

Secunda regula, ad notissima, & per uia omnibus dogmata comprobanda, eiusdem populi quoque plurimum valet testimonium, vt de

Eliz aduentu ante iudicium, de primo parente à limbo liberato: B. Virginis assumptione &c. probatur ex autoritate Augusti. supra allat.

Tertia regula. Quando nihil certi statuit diuina scriptura, tunc rectè ait August. *mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege habenda sunt*, & de multis exemplificat epist. 118. ad Ianuarium. Nota vero diligenter, lab Augustino morem populi Dei cum institutis maiorum merito esse copulata, nam si mos populi disset à Patribus, per Patres potius corrigendus, quam Patres à populo emendandi. Sicut etiam in alijs quæstionibus fidei, nã vt docuit S. Gregorius Nazianz. in Apologetico, prouidentia diuina constituit, *vt alijs pascantur, imperiumque subeant, quibus id vtilius est, & tum sermone, tum opere ad officium dirigantur: alijs contra, ad cõcinnitatem, perfectionemque Ecclesiæ Pastorum, magistrorumque munere fungantur, mimirum qui virtute necessitudineque ad Deum, & familiaritate vulgus antecellat.* Vnde Iob. cap. 1. scribitur. *Boues arabant, & Asinae pascabantur* quia S. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 6. *minores qui significantur per asinos, debent in credendis, coherere maioribus, qui per boues significantur, [vt Greg. exponit 2. moral.] hæc S. Doctor.*

In canonizatione quoque Sanctorum non leue testimonium est populorum, in quantum diuino instinctu mouentur ad testificationem sanctitatis, & miraculorum, ille enim qui facit concordiam in sublimibus, ipse mentem, & linguam populorum mouet, vt manifestentur opera eius, & ad idem sentiendum mouet, idemque Deus est qui facit linguas infantium disertas, & dat linguam eruditam Esaiæ cap. 50. vt hoc sit maximum argumentum, magnumque miraculum per ineruditos, & paruulos, sublimia manifestari. vnde in illud psal. *ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem*, vbi aliter alij legunt, *fundasti fortitudinem*, dicit Chrysost. *Fortitudinem tuam ex hoc maxime ostendisti, quod vires imbelles moueris, & linguam balbutientem ad illam fortificationem claram, & expeditam feceris.* & infra. *quæ enim Apostoli non dum mouerant* (nempe per se ante Spiritus sancti receptionem visibiles) *& pueri laudibus hymnisque celebrabant.* Sed etenus habet firmitatem tale testimonium, quatenus pastoris summi calculo, à diuino instinctu proficisci declaratur: vnde & si sit manu ductio Pastorum ad inquirendum, ex definitione eorundem postea, diuinæ virtutis argumentum talis sensus, & cõspiratio fuisse demonstratur. Accedit quod talis populorum sensus, atque consensus, interpretatiuū Pastorum habet consensum, qui propterea à Deo emanare dignoscitur, quatenus plebes suis obsequuntur pastoribus, & populus suo non contradicit Sacerdoti. Quare nunquam euincitur solis populis seorsim, contra Ecclesiæ Pastores, & Doctores magis esse credendum.

Fatemur quoque magis fortunatos esse insipientes sapientibus propter perceptionem instinctus diuini, vnde magis aguntur quam agant, & se habent sicut belluæ habentes instinctus naturales, vel vt ij qui amisso sensu magis distractio-

videlicet visus facultate, fortius memorantur. Verum cum bona fortuna, ex Arist. non sit circa bona moralia, sed circa bona externa, quæ actionibus nostris proueniunt nobis præter cogitationem, & prauisionem nostram, longe disparatio est de instinctu diuino in ordine ad supernaturalia, ab instinctu de quo loquitur Philosopho. nam ex Aristot. cap. 9. in multis priuatius residet: at diuinus instinctus definiendi &c. in Summis Pontificibus residet, & in Concilijs legitime à Papa congregatis, & in Pastoribus omnibus collectiue ne errent, extra concilia, cum vniformiter de aliquo dogmate sentiunt. vnde & Apostoli dixerunt. *Visum est Spiritui sancto, & nobis, & Exo. 14. credidit populus in Deum, & in Moysen.* quem locum expendens Chrysost. hom. de fide, & lege naturæ scripsit. *Coniunctus est Moyses Deo, non vt honore par Deo, sed vt minister Dei: sic & Apostoli iuncti sunt Spiritui Predicadores euangelij.* quare populis demandatur illis credere, vt propinquius participantibus influxum, & instinctum Dei.

ARTICVLVS XI.

An magis sit deferendum posterioribus Doctoribus, quam antiquis Patribus.

Hereticorum iactantia.

Tempore ipsi reuelatum est. Eius iactantiam audiamus lib. ad Ducem Georgium. *Nullus ab Apostolorum temporibus Doctor, aut scriptor tam egregie cõscientias secularium confirmavit, erudit, confortauit, ac ipse speciali Dei gratia adiutus.* Hoc certò scio, quod neque Augustinus, nec Ambrosius, omnium in hac re optimi, mihi pares sunt. & Tom. 2. contra Regem Angl fol. 344. *Dei verbum omnibus maius est, diuina maiestas pro me fiat, nō vereor igitur si mille Augustini, mille Cypriani, mille Regis Henrici Ecclesiæ mihi aduersentur.*

Alberus Lutheranus lib. 2. contra Carlisdianos. *non dubito* (inquit suum magistrum ostentans) *quin si viueret Aug. se Martini Lutheri discipulum profiteri non erubesceret.*

Musculus in præfat. in lib. German. de Diaboli tyrannide ait. *Ab Apostolorum temporibus,*

Hraconico supercilio suam doctrinam extollens Lutherus, illud principium philauticum, Germanorum animis instillauit, quod supra Patres intelligeret, & in alijs generationibus non sint agnita diuina mysteria, vt suo

bus, non surrexit maior Luthero, de quo merito dici potest, Deum omnia dona illi soli impertisse, tantumque Lutherum Præscos illos Patres antecedere, quantum sol ipse lunam. Nec dubitandum est, quin si veteres illi primarij (Hilarius puta, & Augustinus) eodem tempore quod Lutherus vixissent, ac docuissent, lucernæ Dei, instar servorum, subministrare non dignati fuissent. alius Lutheri discipulus apud Hospinianum in historia sacramentaria parte altera fo. 3. 46 se ait, unum folium in Luthero præferre omnium Patrum scriptis.

Calvinum quoque suum sic Beza extollit præfat. in nouum testamentum, Principi Concedo dicatum, vt dicat, In exponendis Sacris scripturis, tam verborum copia, quam rationum pondere, antiquis omnibus, & modernis anteferre. Idem epist. Theol. I. pag. 5. soleo dicere inquit, nec sine causa opinor, dum tempora Apostolis vicina cum nostris consero, antiquos illos plus scientiæ, minus autem scientiæ, nos è contra plus scientiæ, minus scientiæ debere. Hæc mea quidem sententia.

Iacobus quidam Superintendens Calvinista def. tractatus de passionibus Christi anno 1600, pag. 146. sic ait. Quid est gloriari de Patribus? si in hac re vlla hominum ratio habenda sit, pluris certè moderni Doctores nostri extimandi sunt, quippe qui omni charismatum genere, antiquis, saltem pares, inueniantur.

Vvigitus in defensione pag. 472. prope finem, ait, Quam hodie docent, ac profitentur Antiquitates nostræ doctrinam, longe perfectiorem, & saniozem ausim dicere, quam in vilo ab Apostolis sæculo prædicatum accepimus. Et iterum, pag. 473. in vilo ab ipsis Apostolis sæculo, catum Episcoporum ostendere poteritis, qui perfectiorem, & saniozem in omnibus doctrinam traderint, ac tenuerint, quam hodierni Anglici Episcopi.

Quorundam Catholicorum positio.

Sed, & quidam non infimi nominis Theologi dixerunt quædam posteriores Doctores rectius, & certius, quam Patres, in sacris litteris intellexisse. Vnde Gerson Cancellarius Parisiensis tract. de oratione, & eius valore §. denique attendatur, dicit, quod Doctores sancti priores vtentes Rhetoricis persuasionibus, in aggrauationem vitiorum, & laudem virtutum, non ita tradiderunt resolutionem moralium, imò nec speculabilem, sicut DD. recentiores, qui per quæstiones, & argumenta processerunt ad utraque partem, & per decisiones: propterea magis insistentum est illis doctrinis, quantum ad eruditionem intellectus, licet quantum ad inflammationem affectus, efficaciores aliæ iudicentur.

Gersonem quoque 4. p. in serm. de concept. consider. p. allegat, eidemque subscribit Patrus Canisius lib. 1. de Maria Deipara cap. 7. & cum dixisset de Patribus, quod in quibusdam quæstionibus non ita grauioribus, re parum considerata, & in nullam adhuc disputationem adducta, suam dicere sententiam liberè potuerunt,

&c. subdit: Demum habuerint Patres suorum temporum rationem, quibus multa, vel incognita erant vel obscura, neque satis euoluta, quæ postèrius diligentius excutienda, & clarius illustranda, explicandaque, non sine certo Dei consilio relinquebantur: &c.

Ioannes Baptista Luzana in Apologia pro conceptione cap. 30. ait. Grauioribus, & magis ad Ecclesiam Dei spectantibus quæstionibus, aliqui ex antiquis PP. intenti, de minoris ponderis quæstionibus parum curabant: illisque præfert nouiores.

In legatione Carthagenæ pro concept. lect. 2. tract. 9. §. 1. 15. & 6. præferendos posteriores Doctores prioribus, iisque pluribus, & grauioribus, clarè insinuat, & tract. 5. num. 14. dicitur. Nihil ergo iniustitiæ his (nempe veteribus DD.) aut alijs PP. irrogatur, cum nouiores Theologi, quod illi non perceperunt, attingunt; nec honoris subibunt dispendium; si quidquam illis contrarium affirmant.

Nouissimè quidam Anonymus in memoria li ad Iudices veritatis, & doctrinæ, statuit, moderniores DD. cognoscere posse, quod magnos Doctores, & sanctos effugerit. Idem docet Poza l. 4. tract. 4. Eluc. c. 9. qui veteribus Patribus opponit præfates DD. contendens in numero DD. Ecclesiæ reponendos, omnes, qui piè, & sanctè viuentes, post doctrinā orthodoxè defuncti sunt, & sunt (ait) quot quot sunt Prælati, præcones verbi Dei, præpositi sacrarum familiarum; & quod Ecclesiæ Doctores dici debeant: & si quando hi concordarent in aliqua pia opinione, ait, posse præualere eos contra veterum PP. chorum.] Hæc ille.

Oppositiones.

Primo. quia vna est vinea, sed diuersi diuersarum horarum operarij, omnes tamen in ipsa vinea, non in sarculis, aut cultris operariorum laborant: satis est è Patribus didicisse studium, & diligentiam in scripturis laborandi: non omne ergo opus eorum probari necesse est, si quidem, & diligentia pluribus quandoque non dat, quod dat vni sola occasio, & nescio quæ, spiritus incomprehensibilis impulsio, Lutherus in proæm. assertionum.

Confirmatur, quia verbum Dei non est alligatum ex Apostolo, ergo non est necesse, vt secundum ætates, gradatim metiamur illius maiorem, vel minorem cognitionem, per maiorem, vel minorem distantiam ab Apostolis, ergo posteriores maiorem cognitionem, quam priores obtinere potuerunt. §.

II. Non hominis tantum, sed etiam Ecclesiæ Christi, tempus auget sapientiam, & Spiritus sanctus ait, ex Tertull. sup. adducto lib. de velandis virginibus) aliam doctrinæ lucem omnibus sæculis patefacit, vt eadem fide manente in cognitione veritatis, sicut & in reliquis virtutibus paulatim.] Hæc Canis. cap. 7. Sunt autem verba Tertull. quæ refert Canis. in cap. 5. Propterea ait Tertull. misit Paracletum Dominus, vt quoniam humana mediocritas, omnia simul cape-

capere non poterat, paulatim dirigeretur, & ordinaretur, & ad perfectum perduceretur, disciplina, ab illo Vicario Domini Spiritu sancto [et postea, quæ est Paracleti administratio] nisi hæc, quod disciplina dirigitur, quod scriptura reneantur, quod intellectus reformatur, quod ad meliora proficitur. Hæc ex Canis. & Carthagenæ legationis lib.

Confirmatur primo, quia vnaquæque res in suis etatibus profecit, ergo & cognitio veritatis. Vnde & veritas dicitur filia temporis. Episcopus Carthagenæ. Vnde & Tertull. ibidem, tempus (inquit) omni rei. Aspice ipsam creaturam paulatim ad fructum promoueri, granum est primo, & de grano frutex oritur, & de frutice, arbuscula enititur: deinde rami, & frödes, & de flore fructus aperitur: quoque rudis aliquandiu & infirmis, paulatim etatem suam dirigens, eruditur in mansuetudinem saporis. Sic & iustitia (Nam idem Deus iustitia, & creaturæ) primò fuit in rudimento natura Deum metuens: dehinc per legem; & prophetas promouit in infantiam: de hinc per Euangelium efferebuit in iuuentutem, nunc per Paracletum efferebuit in maturitatem.

Confirmatur secundo, ex Gregorio PP. homil. 46. in Ezech. dicente: Scientiam spirituum Patrum per incrementa temporum crescere, ideoque Apostolos plusquam prophetas de diuinis mysterijs cognouisse. Huc refert sententiam Danielis 12. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia, & tandem ita concludit. Quamto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis eterna sapientia aditus longius aperitur. Eandem doctrinam aperte tradit S. Bernardus Epistola ad Hugonem quæst. 77. qui eundem locum Danielis citat: & eandem sententiam Sancti Gregorij transcribit. Ex Canis. & Carthagenæ, & alijs.

III. Quia quotidie humanis proficit intellectus, naturalis crescit disciplina, & ipsa quoque diuina amplificatur doctrina; quotidie namque è sacris litteris arcana promuntur, quæque formidine prius opinionis nutabant, sub celestis oraculi firmitate infallibilem sortiuntur certitudinem: vnde multa sunt nunc definita ab Ecclesia, quæ olim apud PP. & grauioribus ex antiquis doctoribus, duram sunt passa repulsam, ex Carthagenæ legat. lib.

Confirmatur primo Quia alias nullus in Religione profectus haberetur, si in modernis sapientia non proficeret plusquam in antiquis, vnde & David quoque dixit: super senes intellexi ps. 118.

Confirmatur secundo experientia, quia multa videmus vberius, & subtilius à posterioribus Ecclesiæ Doctoribus penetrari, quam fuerint à prioribus definita.

IV. Quia finis correspondet principio, ergo quò magis appropinquamus ad finem sæculi, eo clarescit sapientia, vnde, vt in extremis temporibus erunt robustissimi Martyres, & multi in sanctitate perfectissimi, ita etiam sapientissimi quoque erunt ex ista proximitate. Vnde S. Thomas exponens ea verba Hebr. 10. Tan-

to magis, quanto videritis appropinquantem diem: assignat causam huius rei, dicens Possent enim aliquis dicere, quare debemus nos in fide proficere? quia motus naturalis quanto plus accedit ad terminum magis intenditur; contrarium est de violento: gratia autem inclinatur in modum nature, ergo qui sunt in gratia, quanto plus accedunt ad finem, plus debent crescere, & allegat locum Prou. 4. iustorum semita quasi lux splendens proficit, & crescit, vsque ad perfectum diem.

Et Confirmatur, quia propter hoc Ecclesia assimilatur auroræ, quia crescit in cognitione, & sanctitate, & ad meridiem gloriæ (ubi est perfecta sapientia, & gratiæ consummata perfectio) magis appropinquat: Cum ergo posteriores Doctores propinquiores sint fini, quàm DD. mediæ ætatis, maior in istis, quàm in vetustioribus Doctoribus, scientia, atque cognitio erit. Vnum quodque etiam est perfectius, quanto magis vltimo fini propinquius.

V. Nam illa regula Thomistica: perfectior cognitio in ecclesia sumitur ex proximitate ad Christum, vt quato proximior, &c. patitur difficultatem; quia clariiores DD. produxit quartum seculum, quam secundum, ergo &c.

Confirmatur ex dictis Thomæ V valdensis tit. 3. de horis cano. cap. 21. ubi ait. Profundamento oportet scire, quod in primitiua Ecclesia, omnia erant informia, sicut tempus illud habebat architectum optimum, sed opus rude, ita paulatim crescit species eius (sicut dicit Ambrosius) ad perfectum. Apostoli Christi multo fertiliores, & fide constantiores sub magistratu Pauli (si fas sit dicere) quàm sub prima corporali presentia Iesu Christi: &c. Hæc item ex cit. author. opponuntur.

VI. Præsentis Ecclesiæ consensus firmum obtinet authoritatis robur. Doctorum vetò posteriorum, & præsentium sensus consensum Ecclesiæ demonstrat. ergo ubi ab istis Patres veteres discordant, potius relinquendi sunt, & sequendi præsentis, quam veteres.

VII. Quia si PP. veteres, consensum præsentium temporum vidissent, in multis proculdubio sententiam mutassent, &c. possumus ergo veteres PP. relinquere, & posterioribus adherere.

Confutatio, ex orthodoxia firmamenti.

Sed contra est primo authoritas sacra Scripturæ, Deuter. 32. Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.

Iob. 8. Baldad hæc scribit. Interroga enim generationem pristinam, & diligenter inuestiga Patrum memoriam. Iob 12. ipse patientissimus Iob, vt supersticiosam audaciã amicorum de singularitate sapientiæ gloriantium, reprimeret; ubi eos hoc aculeo pupugisset: Ergo vos soli homines, & vobiscum morietur sapientia? eisdem, tali obiurgatione aculeatos, antidota ministrando, curare procurauit, in istam sententiam erumpendo: In antiquis est sapientia, &

in multo tempore prudentia: illa namque ex S. Greg. lib. 11. moral. cap. 4. in sapientiæ radice solidata sunt, quæ per viuendi usum, etiam factuum experimento conualescunt. Nam si de sapientia loquamur (ait S. Tho. ibidem lect. 2.) quæ ad contemplationem pertinet, antiqui multa audierunt. Si de prudentia, quæ experimento comparatur, multo tempore utilia, & nocua degustarunt, iuniores pauciora cognouerunt, & experti sunt. Quare scitè Greg. Nazian. Senectus vero prudentiæ iuncta, imperiti iuuentuti anteponenda est, non secus ac consulta tarditas incōsulta temeritati. Hæc ille in Apologetico 1.

Prou. 22. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui, quæ verba exponens Saloniū in Prou. ait. Terminos antiquos dicit terminos veritatis, & fidei, quos stauerunt ab initio Catholici Doctores. Hoc ergo præcepit, ut eloquia SS. Scripturarum nemo aliter interpretetur, nisi iuxta vnius cuiusque scribentis intentionem. Quid contra extorquentes, quid cōtra infantes & aperto Marte pugnantes contra venerandam antiquitatem non diceret? ad eundem locum respexit Ionas Aurelianus dicens 3. de cultu imaginum. Noli transgredi terminos, quos posuerunt Patres tui, ne forsan qui humilia eorum despiciens, ad alta tibi volare videris, quò alius apud te ipsum subleuaret eò profundius à damnatore superbiitum, ad ima tartara demergaris. Attendat hæc nouus Icharus qui Patres despicit, & super illos volare contendit.

Ieremiæ 6. Hæc dicit Dominus: state super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris, & dixerunt. Non ambulabimus: vbi duo insinuat ait ibidem S. Thomas, præceptum de imitatione Sanctorum, & inobedientia eiusdem præcepti.

II. ex praxi SS. Patrum. S. Basilius 1. contra Eunomium, vbi antiquiorum Doctorum iudicium floccipendebat, sic eum impetit. Quid tu narra? Nonne dabimus plus antiquitati? &c. nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni spirituali gratia claruerunt? & epist. 61. dogmata Patrum contemnuntur, Apostolicæ traditiones annihilantur, recentiorum hominum inuenta Ecclesijs inseruntur. O vocem Basilij Spiritu dignam, miserrima nostra tempora deplorantem.

De eodem Basilio, & Nazianzeno dicit Rufinus 2. hist. c. 9. Basilius, & Nazianzenus solis diuinæ scripturæ libris operam dabant. eorumque intelligentiam, non ex propria præsumptione, sed ex maiorum scriptis & auctoritate sequebantur: quos, & ipsos ex Apostolica successione intelligendi regulam accepisse constabat. Si ergo magis à posterioribus quàm prioribus regulam fidei accipere debuissent, non maiorum scripta consulissent hæc duo luminaria Ecclesiæ, sed proprios cogitatus obtrudissent.

S. Pacianus epistola ad Sympronianum Novatianum. Quid parua de nobis Apostolicis viris: parua de primis sacerdotibus: parua de beatissimo Cypriano Martyre, & Doctore currit

authoritas? an volumus docere Doctorem? an sapientiores illo sumus, & Spiritu carnis inflamur aduersus eum, quem æternum Dei testem nobilis amor, & clarissimæ passionis corona produxit? quid tot eorum partium Sacerdotes, quos per totum orbem cum eodem Cypriano pax una solidauit? quid tot annorum Episcopi, tot Martyres, tot confessores? Age si illis usurpando nomini huic auctores non fuerunt, nos erimus negando? vide quomodo antiquiorum sapientiam suscipiendam, & retinendam vrget Sanctus.

S. Hieronymus in psal. 62. Sicut Moyses percussit in eremo petram, & produxit populo aquas, ita & Dominus, quem Paulus percussit ait propter peccata nostra, immensos nobis protulit fontes, & per quos fluxerunt torrentes: torrentes autem Doctores accipimus, per quos torrentes subsequentes Ecclesiarum Doctores repleti sunt, ex quorum nos prædicatione sitim verbi Dei resingimus. Sunt ergo Apostoli fontes; Doctores Apostolici succedentes sunt torrentes; posteriores vero veluti conchæ, ad quos replendos canalis apostolicæ doctrinæ decurrit. Quanto ergo fons torrente, torrens riuo vel concha sublimior, tãto Apostoli, viris Apostolicis, hoc est Patribus, & hi Scholasticis supereminent. Hinc est quod in controuersijs sui temporis non ad præsentis Doctores, sed ad vetustiores semper prouocatum à Hierony, vnde ad Pammachium in Apolog. sic scripsit. Ex vniuersis perspicuum est, me nihil noui de virginibus nuptisque dixisse, sed maiorum in omnibus secutum esse sententiam, tam huius videlicet (nempe Ambrosij quem citat paulo ante) quàm reliquorum, qui de ecclesiasticis dogmatibus disputarunt, quorum æmulor exacta negligentiam potius, quàm aliorum obscuram diligentiam.

Et epist. ad Marcellam 130. infusas reputat epulas quæ Patrum veterum non sunt doctrina conditæ, & præfert ea Neotericis doctrinis dicens. Non sunt suaves epulæ, quæ non placent tam redolent, quos non condit Apicius, in quibus nihil de Magistrorum huius temporis iure sifumatur.

S. Augustinus 2. contra Iul. Pelagianum. Oportet, ut populi Christiani eloquia SS. vestris profanis nouitatibus anteponant, eisque potius eligant adherere, quàm vobis. In eodem lib. in fine cum produxisset in testes, Cyprianum, Ambrosium, Chrysost. Gregorium, Basilium, & alios, ad vetustiores, non Neotericos recurrat. Ego inquit à tenebris Pelagianis ad hæc tam clara lumina prouoco. Tu responde quid facias: dic quò confugas? ego à Pelagianis ad istos, tu ab istis ad quos?

S. Ambrosius, introducetes quosdā quinquagesimam, prætermittit deuotione quadagesimæ, refutat sermone 34 dicens, Quod id neque diuinis litteris iubetur, neque traditum sit auctoritate maiorum. Ergo vbi maiores aliquid tradunt, & posteriores contra vel præter veteres sentiunt, semper illi istis sunt præponendi.

S. Capreolus Episcopus Africanus epistola ad

la ad synodum Ephesinam, quæ extat in actis eiusdem Concilij p.2. Act.1. Porro qui illam perpetuam stabilitatem retinere voluerit, quæ de catholice fidei ratione statuerit, is non propria authoritate, sed antiquorum Patrum iudicio sententiam suam corroborare debet; ita ut Patrum veterum, patrum recentiorum sanctionibus, & sententijs placita sua comprobans, unam eandemque Ecclesie veritatem, iam inde ab initio ad præsentem usque temporis articulum simplici puritate inuicta, æque constantia, & auctoritate decurrentem, se docere, & tenere intendat. si ergo posteriorum doctrinam cum antiqua non copulatur, sed ab illa discordat, non veteres pro nouos corrigendi, sed per illos noui emendandi.

Cyrillus Alex. Episcop. ad Nestorium. plurimum refert, ait, si ad SS. Patrum scripta forte accedentes, quam maximi illa facere studeamus: iterumque atque iterum an ad præscriptam ab illis fidei formam viuamus explorantes, omnesque nostras cogitationes, rectis illorum inculpatisque sententijs scite conformare satagamus. non ergo veteres modernis, sed moderni veteribus conformandi.

Ioannes Antiochenus epist. ad Nestorium. Nul- li nos periculo exponimus, si ea sentimus, & loquimur, quæ Doctores in Ecclesia Dei celeberrimos sensisse, & docuisse certo nouimus. saltem ergo ratione periculi, maiorem sententiæ plus quam nouis doctoribus nos ipsos credere debemus, & non vetustam viam, pro noua commutare.

S. Damascenus epistola de Trifagio. Ne transgrediari enim (inquit ille) terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui, atque ut à Basilio Magno pronunciatum est: quicquid antiquitate excellit, venerationem meretur. certa ergo dogmata, non iuuenilia placita sequi debemus.

S. Bernardus Episc. 77. de quodam Neoterico sui temporis doctore nouum placitum de baptismo inducente scripsit. Miror admodum si nouus iste nouarum inuentor assertionum, & assertor inuentionum, in hoc rationem potuerit inuenire, quæ sanctos Patres latuerit Ambrosium, Augustinum, & auctoritate eorumdem authoritatem potiorum, & infra. Ab his ergo duabus columnis (Augustinum loquor, & Ambrosium) crede mihi difficile auellor, cum his inquam me aut errare, aut sapere fateor.

Et Epistola 184 Numquid Patribus doctiores, aut deuotiores sumus? periculosè præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præterit.

Idem epistola 190. contra Abailardum quid secretius tibi reuelatum iactas, quod tot præterierit sanctos, effugerit sapientes? Tu vero de tuo nobis tradis, & quod à nemine accepisti. Accipiemus ergo ne quod SS. effugit, & ab illis non est traditum, sed à posterioribus inuentum?

S. Thomas 2.2 q.1. ar.7. ad 4. ait ultima consummatio gratiæ facta est per Christum, unde & tempus eius dicitur tempus plenitudinis. Gal.4. & ideo illi qui fuerunt propinquiore Christo vel ante scilicet Io. Baptista, vel post, sicut Apostoli, plenius mysteria fidei cognouerunt, quia & circa statum hominis hoc videmus, quod perfectio est in iuuentute, & tanto habet homo perfectior statum vel ante, vel post, quanto est iuuentuti propinquior. Quam doctrinam commentans Caietanus ait. In determinatione

questionum fidei standum est doctrinæ antiquiorum Doctorum Sanctorum PP. quos illustratos diuino lumine, & quo ad doctrinam, & quo ad vitam, magis quam posteriorum, ubi discrepant posteriores ab illis, constat.

III. Rationibus. Prima quantum magis testes de auditu sunt propinquiore testi bus de visu, tanto maiorem obtinent in testificando authoritatem, quam testes remotiores, & qui sunt auditus de auditu. Sed PP. maxime primi seculi sunt propinquiore testi bus etiam de visu, quam DD. vltimo rum seculorum, ergo firmitus habent authoritatis pondus Patres priores ut pote propinquiore, quam habeant DD. posteriores. Maior est clara. Et confirmatur egregio testimonio S. Aug. tract. 1. in epistolam 1. Ioannis. in ea verba. Quod fuit ab initio, quod audiui, quod vidimus oculis nostris & c. & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis: ubi sic dicit. illi viderunt ipsum Dominum præsentem in carne, & audierunt verba ex ore Domini, & annunciauerunt nobis. & nos ergo audiui, sed non vidimus, non minus ergo sumus felices, quam illi qui audierunt, & viderunt: ergo magis felices qui audierunt à videntibus de visu, vel illis proximiores, quam sint remotiores.

Confirmatur I. Quia vnum ex medijs componendi cōtrouersias hereticas, maxime quæ totam Ecclesiam commaculare conatur, est, ad antiquitatem confugere, & maiorem cōsultare sententias, & maiorum præcepta rimari, ut tradit Lerin. contra proph. vocū nouitates c. 6.7.8. sed antiquitas, & maioritas in vetustis Patribus magis deprehenditur, quam in posterioribus Doctoribus, illis ergo magis, quam istis deferendum.

II. Confirmatur, quia propterea vetusti Ecclesie Doctores Patres dicuntur, quia antiquitatis sunt testes, & antiquam fidem possunt testificari, ergo illis magis standum, quam recentioribus. Vnde August. in Ioan. Episc. 1. tract. 2. in ea verba scribo vobis Patres, quia cognouistis eum, qui est ab initio & c. sic dicit. ideo Patres agnoscite; Patres enim sunt, agnoscendo, quod & ab initio. & postea exponens sequentia verba Ioannes: scribo vobis iuuenes subdit. Filij sunt, Patres sunt, iuuenes sunt supple recensiti à Ioanne: Filij quia nascuntur: Patres quia principium agnoscunt iuuenes, quare? quia viciatis malignum: in filiis natiuitas, in Patribus antiquitas, in iuuenibus fortitudo.

Et lib. 1. contra Iul. c.2. dicit de DD. Ecclesie quod non solum filij, sed & PP. Ecclesie sunt: ex illo numero sunt, de quibus prædictum est: Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij: ex quo filij regenerati sunt, ut discerent, eius PP. facti sunt, ut docerent.

Et Beda in eum locum Patrum namque est antiqua facta neminisse & nosse, & hæc iunioribus pandere: unde scriptum est: interroga Patres tuos, & annuntiabunt tibi: & ideo recte Patres appellat eos, qui eum ab initio est, eundem Dominum Christum una cum Patre, & Spiritu sancto nosse, & suis auditoribus fideliter prædicare didicere.

III. Confirmatur. quia in cacumen diuinorum mysteriorum gradatim tãquam per scalam Iacob debemus pertingere, & per quosdam gradus altum doctorum sententijs inniti. Vnde Cassiodo-

rus in prol. dinin. institut. Sic dicit. *Qua propter dilectissimi fratres indubitanter ascendamus ad diuinam scripturam. Primū per expositiones probabiles Patrum, velut per quandam scalam visionis Iacob, ut eorum sensibus protecti, ad cognitionem Domini efficaciter peruenire mereamur &c.* Si ergo moderni clarius illustrarent, iam per saltum ascenderent, & absq; eo quod PP. consulerent, vel ab illis instruerentur, ad visionem, & intelligentiam peruenirent, quod nec Angeli fecerunt, qui per gradus ascendebant, & descendebāt, affueri gradatim in cœlesti Hierarchia incedere, quando ēt gradatim illuminantur infimi à medijs, à primis, cœlestis Hierarchiæ exemplar mōstrantes, ita ut sicut infimi Angeli per medios illustrantur, hic quoq; gradatim sit illuminatio, ut posteriores à medijs, medijs à primis nostræ religionis ducibus illuminationes mysteriorum accipiant.

IV. Quia Patrum doctrina, traditionis Ecclesiæ est interpres, & ex Patrum testimonio, quid eo tempore in Ecclesia prædicaretur agnoscimus, plus ergo illis quam posterioris aui scriptoribus debemus deferre. Antecedens probatur testimonio Aug. lib. 3. de peccat. meritis, & remiss. c. 6. ubi cū plures Patres adduxisset ad probandum paruulos contrahere peccatum originale, post testim. Hieron. subdit. *Hunc doctissimum virum si facile interrogare possemus, quā multos utriusq; linguae diuinarum scripturarum tractatores, & Christianarum disputationum scriptores cōmemoraret, qui non aliud ex quo Christi Ecclesia est constituta, senserunt, non aliud à maioribus acceperunt, non aliud posteris tradiderunt.* Sensus ergo Patrum testis est sensus Ecclesiæ, & traditionis. vide eundem Aug. c. 7. & lib. 4. contra duas ep. Pelag. c. 8. ubi sic dicit. *Ad curā nostram existimo pertinere non solum scripturas Sanctas canonicas aduersus eos testes adhibere, quod iam satisfecimus, verum etiam de Sanctorum litteris, qui ante nos celebrima fama, & ingenti gloria tractauerunt, aliqua documenta proferre: non quò canonicis libris à nobis vilius disputationis agetur autoritas, tamquam omnino non sit quid melius, seu verius, quod ab aliquo Catholico, quā ab alio itidem catholico sentiantur; sed ut admoueantur, qui putant istos aliquid dicere, quemadmodum de his rebus antiqua istorum Vaniloquia sunt secuti, & sciant à nobis rectam, et antiquitus fundatam Catholicam fidem aduersus recentem Pelagianorum hereticorum præsumptionem, perniciemq; defendi.*

Imò quando sunt graues Patres ad contestandum Ecclesiæ consensum, iduo sufficiunt ex eodem Aug. 1. contra Iul. Pel. c. 2. sic. n. dicit. *An tibi parua in vno Gregorio Episcoporum orientalium videtur autoritas? est quidem tanta persona, ut neq; ille hæc nisi ex fide Christiana omnibus notissima diceret, &c. & postea. Sed si vis, addimus, & huc tum S. Basilium, imò velis nolis, addendus est, & postea. Vide iam, utrum sufficiant tibi ex Orientis partibus isti duo, tam insignes viri, & tam clara præditi sanctitate, & sicut fertur, etiam carne germani.* Ad vnum testem grauem se quoq; restringit Aug. 2. contra Iul. versus finem dicens, *sed nec illa omnia commemorare potui, vel debui,*

quæ gloriofissimus in Domino Cyprianus posuit in epistolis suis, quibus demonstratur, quæ sit hæc, quā tenemus, fides, verèq; Christiana atq; Catholica, sicut per scripturas. Sanctas antiquitus tradita sit à Patribus nostris, & vsq; ad hoc tempus, quò isti eā conuellere tentauerūt, reuēta, atq; seruata, & deinceps propitio Deo retinenda, atq; seruanda. Consequentia est manifesta.

V. Quia successio doctrinæ (quæ veræ doctrinæ nota est, & traditionis Apostolicæ vestigium) inde deprehenditur, quòd ea quæ à patribus accepta sunt, & fideliter custodita, immutata permanent, ut nullo modo antiquitati dogmatis, nouella præsumptio succedat; ergo tradentibus Patribus aliquod dogma, vel constanter aliquod ad sanam doctrinam pertinens, non sunt anteposendi nouelli DD. nouum, aduersum, vel diuersum tradentes, vel docentes, alioquin doctrinæ successio corrumpetur. Vnde S. Agust. 2. lib. contr. Iul. Quos, ait, Sanctos Episcopos, qui scripturas Sanctas ingenti gloria tractauerunt, oportet, ut populi Christiani vestris prophanis nouitatibus anteponant, eisq; potius eligant adherere, quam vobis. Et exponens ibi dem ex Ambrosio, Cypriano, Nazianzeno, &c. illud Apostoli. *Non quod volo bonū hoc facio.* Subdit. *Proponimus hic autoritatis molem Sanctorum, qui Episcopi ante nos fuerunt, & postea, quod inuenerunt in Ecclesia tenuerunt, quod didicerunt docuerunt, quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt.*

Si ergo nouellis doctoribus, derelictis antiquis, magis esset credendum, oporteret credere ijs, qui non quod inuenerunt, sed inuexerunt: non quod didicerunt, sed quod excogitauerunt; non quod acceperunt, sed quod finxerunt, populis tradiderunt; nec successio doctrinæ esset, quando destituto patrocinio antecessorum, ad nouellos doctores referretur initium.

VI. Quia non est res ingenij, sed traditionis dogmata tradere, & docere: nec rem à nobis prolatam, sed ad nos perductam debemus consignare posteris; unde quisq; doctor posterior, sicut, & quicunq; prior, ut docet Lerine. c. 27. dogmatis non debet esse autor, sed custos, non institutor, sed sectator, non ducent, sed sequens. Sed si magis posteris daretur fides, quā vetustis PP. non essent sequentes, Posteriores, sed ducentes, institutores potius, quā sectatores, authores potius, quā custodes veteris doctrinæ. Magis ergo sequi debemus PP. veteres, qui nō sua, sed quod acceperunt à viris Apostolicis, & hi ad Apostolis acceperunt, quam posteriores, qui non accepta confingunt, vel proponunt, sed tradita consignant.

VII. quia ad modestiam spectat (quando alia deessent) sancti alicuius veteris sententiam sequi, maxime in re graui, & non tam suam, quā eius doctrinam exstimare. Vnde Cassianus lib. vlt. de Incarnatione Verbi c. vltimo, ubi de doctrina Chrysostomi sui Magistri differuisset, & ad illius doctrinam sequendam lectores esset adhortatus, hæc subdit, *Quod & si assequi grande est, ac difficile, sequi tamen pulchrum, atq; sublime: quoniam in summa rerum non adeptio tantum, sed imitatio ipsa laudanda est: quia nunquam ferè aliquis eius rei portione ad plenum caret, ad quam scandere,*

ac pervenire cōtendit. Ille ergo vobis in sensu semper, & quasi in conspectu sit: ille in animo atq; cogitatione versetur: ille denique ipse vobis etiam hæc quæ à me sunt scripta commendet: quia hæc quæ ego scripsi, ille me docuit, ac per hoc non tam mea hæc, quam illius esse credite; quia riuus ex fonte constat, & quicquid putatur esse discipuli, totum ad honorem referri convenit Magistri.

Sed & S. Aug. 6. in Iul. c. 11. Quamvis diuersam sententiam, & expositionem attulisset (exponendo ea verba: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato) reterendo ea verba ad subiugatos carnis concupiscentijs solum, tamen legens aliorum interpretum expositiones, referentium etiam ea verba ad iustos, atq; etiam ad ipsum Apostolum, subdit. Sed postea melioribus, & intelligētiōribus cessi, vel potius veritati, ut viderem in illis Apost. vocibus, gemitum esse sanctorum contra carnales concupiscentias dimicantium. & c. Hinc factum est, ut sic ista intelligerem, quemadmodum intellexit Hil. Greg. Ambrosius, & ceteri Ecclesiæ sancti notiq; Doctores & c. e contra verò immodestia est nō sequi Patres, modernis adhærendo doctoribus à Patribus discordantibus, Patresq; corrigere velle, aut in eosdem insultare, de leuitate, & contrarietate taxando, ut quidam iuniores fecerūt, multos SS. Patres proscindēdo. Vnde Sic Iulianum perstringit Aug. contra Iul. lib. 1. c. 2. Inunc, & mihi obijce orig' nale peccatum, dissimula ab isto finge te nescire quid dicant, & S. Ecclesiæ tot tantosq; Doctores, qui vita optimè gesta, debellatisq; suorum temporum erroribus gloriosissime, de hoc seculo, antequam vos ebulliretis exierunt, velut eis non visis in me impetum faciens, & velut nesciens quod illi sub meo nomine lacerentur, tanquam securus insulta. crederem te fateor, quid mali facias ignorare, nec impudentiæ sed imprudentiæ tuæ tribuerem, quod hæc lumina Civilitatis Dei, audes hostiliter infectari, quæ sectari fideliter debuisti.

VIII. Quia iniqua est Protestantium conditio atq; præscriptio, ad summum, primorū seculorū Patrum testimonia recipere, præsentis Ecclesiæ doctorum consensu relicto, ergo similiter non recta erit existimatio sic recipere doctores præsentis Ecclesiæ, ut propterea Patres profligantur.

Ultimo probatur ex aduersariorum testimonio. Lutherus in proemio assertionum, ait si in Pontificibus, aut Doctoribus solis fidendum est, nec ad tribunal scripturæ vocandi sunt, cur nō scripturas s. explodimus tanquam superfluas, & obscuriores, quam ut eas possumus consequi eodem exemplo tandem & Patres. Sanctos repellamus, receptis in locum eorū apertioribus, ut iactant Theologis scholasticis, & his abiectis, Aristotelem, & quo quisq; remotior à sacris litteris, & sanctis Patribus fuerit, Duces habeamusque; sicut re vera habuimus, & habemus & c. ubi vides ex Lutheri testimonio inconueniens esse Scholasticos solum recipere reiectis Patrum doctrinis. Verum quia multa falsa in his verbis dicit, placuit cum Rosense martyre gloriosissimo ea aduertere dicendo, cum eodem, quod nemo solis Pontificibus aut doctoribus fidendum esse iubet, sed multo magis scripturis, quibus ipse sua confirmarunt quoties scripturas afferre licuit, quod dico propter aliquas veritates, quas Ec-

clesia catholica, multorum seculorum usu, recepit, pro quibus tuendis priorum PP. testimonijs, vel solis innitendum est, & maxime quod ab Apostolis multæ manarunt traditiones, de quibus in specie scriptura non neminit, sed solum Patrum relatione didicimus. Porro si qui sint, qui relictis scripturis, & interpretibus, solis confidi Scholasticis velint, hi nimirum ex altero deniant latere, verum non quantum tu ipse Luthere, qui relictis ijs ambobus, ac prorsus contemptis, solis scripturis, & ijsdē perperam intellectis, credendum iubes. Hæc S. Martyr concedens Luthero, deuiare illum, qui solis scholasticis, relicto Patrum choro, adhærere vellet.

Confessio Bohemica in Harmonia confessionū pag. 400. versus finem ait. Ecclesia verò optima, magistra est posteritatis, quæ præeundo, nos viam docet.

Martinus Kemnitius p. p. Exam fol. 74. prope initium nemo dubitat, quin primitiua Ecclesia ab Apostolis, & Apostolicis viris non textum modo scripture sed etiam verum, & germanum eius sensum acceperit.

Brancostus in recognitione pag. 339. de Caluino, & Beza loquens, qui supra Patres se iactabāt, ait. Fateor tamen me Patres antiquos illis anteferre.

Sarauia in defens. tract. de diuersis ministrorū gradibus pag. 8. post medium, sic ait. Spiritus sanctus, qui Ecclesiæ præsidet, verus est Scripturarū interpres. Ab eo igitur petenda vera interpretatio, & cum is sibi non possit esse contrarius, qui primitiua Ecclesiæ præsidet, & per Episcopos eam gubernauit, ipsos iam abijcere consentaneum non est.

Iuellus in defens. Apolo. 1571. pag. 35. Ecclesia (inquit) primitiua sub Apostolis, & Martyribus, semper præ ceteris omnibus longè purissima existimata est. per hoc suorum retundens symmistarū, perfidiam, qui illam, eiusdēq; seculi scriptores vt impurissimos, ijsq; nihil esse deferendum, calumniabantur.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.
Magis vetustis Patribus, quam posterioribus
DD. deferendum, in materia dogmatica,
& Theologica.

Respondeo: dicendum, quantum attinet ad hereticos. sollēne fuisse sanctos Patres de imperitia taxare, & super illos se efferre, vt scripsit Irenæus lib. 5. cap. 2. sed nesciunt (ait sanctus) cæci cecos ducere, vnde iuste cadunt in sublatentē ignorantie foueam, semper querentes, & nunquam verum inuenientes, ex eodem ibidem. Quantum verò ad Catholicos nonnullos attinet, sciendum est multiplex esse quæstionū genus, quæ à Patribus, & modernis DD. tractari solent. Quædam sunt quæ philosophicas materias, quædam verò sunt quæ Theologicas Theorias concernunt. Circa primum genus, cum assertio positionum philosophicarum, non tam authoritate, quam ratione firmatur, licitum est posteris meliori ratione inuenta, etiam minori parti Patrum se opponere, si infirmiori rationi inhæsisse eos deprehendamus.

88 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

Circa secundum genus questionum, vel sermo est de principiis, quæ sunt scriptura, eiusque expositio, & legitimus eius sensus, & traditio, quæ scripturam, eiusdem sensum, consignat: vel sermo est de conclusionibus, quæ ex illis eliciuntur, siue necessario, siue probabiliter. Et iterum vel sermo est de vniuersis Patribus, vel maiori parte Patrum ex vna parte, vel de vno, aut paucioribus alijs contrarij sentientibus, ex altera, & è contra. Si sermo sit de principiis, & pauci sint contradictores in ipsamet Patrum serie, tunc non deferendi patres veteres propter subsequentes, & præsentis doctores, si magna eorum pars contra sentiret. Cuius ratio est.

Prima, quia omne receptum quantum est propinquius causæ influenti tantò magis participat de influentia eius. Vnde sicut Apostoli, qui propinquiore fuerunt Christo, participantes influentiæ eius primitias spiritus habentes, plura, & plenius de pertinentibus ad fidem, & diuina mysteria, cognouerunt, quàm Doctores sequentes ipsorum temporaria & Apostolici viri, quia Apostolis propinquiore fuerunt, magis participarunt de influentia celestis disciplinæ, quàm eorum posteri successores.

Secunda ratio, quia Patribus maximè viris Apostolicis, i. qui fuerunt vicini Apostolorum temporibus, Apostolicum depositum consignatum est, hoc est scriptura, eius sensus, traditio, & Apostolica prædicatio: quod ergo illis tradebatur, & consignabatur, cognoscere necesse erat, ne as, aut plumbum pro auro, l. beripseudigraphus pro canonico, commendaretur, & pro sacra traditione, supersticiosa supponeretur. Quare eatenus scimus hunc librum esse canonicum, non illum, hanc esse veram traditionem non illam, quia ipsi testes sunt depositi, & vt dicit Aug. 2. contra Iul. quia tales, ac tãti viri secundum Catholicam fidem, quæ ubiq; diffunditur, hæc vera esse confirmant. Vnde Arthemio vetustus hæreticus negans Christi diuinitatem, quia gloriabatur hanc hæresim ad depositum Apostolicum pertinuisse, sub Zepherino damnatus est. vnde Eusebius lib. 5. c. 27. multum fortasse videri potuisset habere probabilitatis, nisi primum sac. scripturæ testimonia illis contradicerent, deinde fratrum quorundam scripta superessent, Victoris temporibus (hic Zepherino successit) multo antiquiora, vt Iustini, Melitiadis, Tatiani, Clementis, & aliorum nonnullorum, in quorum omnium libris, Christus verus Deus esse confirmatur. Quis Irenæi? Quis Melitonis? quis cæterorum libros ignoret, qui Christum Deum, & hominem cõstanter asseuerant? ipseque met Eusebius (ex histor. Trip. lib. 2. c. 11. cur Arianam hæresim sit detestatus in Cõcilio Nicæno, eiusque Synodi doctrinæ subscripserit) clare profitemur dicens: Nos Concilio consensimus, quoniam, & priorum Episcoporum aliquos conscripser, eloquentes, & nobiles nomine consubstantialitatis olim vsos fuisse cognouimus. Et S. Athanasius lib. de decret. Nicæn. Synodi, pro Cõcilio Nicæno tuendo, ex ista eadem depositi testificatione facta per antecedentes Patres, in hæreticos insurrexit. Ecce nos demonstrauimus eiusmodi sententiam à Patribus ad Patres traditam esse. Vos autem noui Iudæi, & discipuli Caiphæ,

quos verborum vestrorum Patres, ac maiores demonstrabitis?

Tertia, Quia ipsorum doctrina est veluti norma, & regula credendorum, & tamquam criterium, quo, seu, cui Ecclesia innititur in definiendis dogmatibus, ipsiq; Patribus vtitur tãquam testibus, & Consiliarijs, quare, cum de hæreticis dicat Irenæus, vbi supra, quod dum consentunt semetipsos agnitionem habere boni, & mali, supra sentiunt quàm est mensura sensationis, non plus oportet sapere, quàm oportet, sed potius oportet nos regulandos Patribus committere, quàm Patrum dicta, per posteriorum inuenta regulare.

Sed si loquamur de conclusionibus, quæ eliciuntur, cum lumen etiam naturale se immisceat, non est quod asserere formidemus, quædam vberius, & subtilius à posterioribus, quàm fuerint à prioribus enucleata, & meliori methodo, & ordine discipline Theologicæ tradita, & expressa. Semper tamen in hoc quoq; Patribus honor deferendus est, quia talibus plantatoribus, nutritoribus, & edificatoribus creuimus, & veluti Pygmæi super humeros gigantum, qui portant orbem, collocati, nõ est mirum si altius positi testum attingimus. In his quoq; attendendum est, vt dicit Cassiodorus lib. diu. instit. quod illud dictum, quod rationabiliter in tractatibus probatissimis inuenitur, hoc procul dubio videmus esse diuinum. Si quid dissonum, aut discordans Patrum regulis contigerit inueniri, vitandum esse iudicemus: origo. n. seuissimi erroris est, inspectis auctoribus amare totum, & sine iudicio defendere velle quod inuenis, scriptum est n. omnia proba e, quod bonum est tenete, vt in summa quæ sunt dicenda compleantur, vt quæ antiqui expositores probabiliter dixerunt sollicita mente tenenda sint, illa vero, quæ ab eis intacta sunt, ne infructuoso labore fatigemur, primum rimanda sunt, quas vires habeant, aut ad quæ nos constituta perducant, deinde quid nos velint de se legendum contrahere.

In pari ergo errore versantur per extrema incedentes, nempe, qui sola Patrum dicta recipiunt, & scholasticos doctores repudiant, & qui solis scholasticos se sequi profitentur, antiquitate relicta. Regia vero via est vtrosque recedere, vt quatum ad principiorum traditionem Patres primo habeantur loco, quatum vero ad explicationem accuratiorem, atq; vberiolem, suum quoq; demus locum scholasticis, & si subtilitatem maiorem scholasticis quibusdam tribuamus, id cum recognitione sapientiæ Patrum fiat necesse est, super quos moderniores fabricarunt, vt explicatum est.

Solutiones oppositionum.

Ad primum. Vna est vinea Domini, & vnus quisque proprio ingenio, & talento elaborare potest humanam quoq; industriam adhibere ad eliciendas conclusiones. Quodcumq; tamen (ait S. Vincentius Lerinensis c. 30.) in hac Ecclesia Dei agricultura satum est, hoc idem floreat, filiorum industria, excolatur, & obseruetur: hoc idem floreat, & mature scat, hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa celestis Philosophie dogmata processu temporis excurentur, limentur, &

poliantur, sed nefas est, ut commutentur, nefas, ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licet euidentiā, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. tunc autem commutantur, cum pro antiqua doctrina, nouella præsumptiones, hæreticorum maximè, proferuntur, ipsi met hæc apud eundem Vincentium c. 14. occurrentibus: *Nobis authoribus, nobis principibus, nobis expostitoribus; damnate quæ tenebatis, tenete, quæ damnabatis, reiicite antiquam fidem, paternam instituta, maiorum deposita, & recipite, quæ nam illa tandem? horreo dicere, sunt in tam superba, ut mihi non modo affirmari, sed ne refelli quidē sine piaculo aliquo possē videatur, &c.*

Ad secundum. Verbum Dei non esse alligatum pronunciauit Apostolus, & si ipse secundum corpus alligatus esset in vinculis, quia ut dicit ibi S. Tho. 2. Timot. 2. in carcere quod multos conuertit, & quia (ut dicit Chrysost.) & si Apostolus vincus esset, idem tamen verbum, liberè currebat, & solum erat: certis temporibus, et locis non concluditur verbum Dei, quia Euangelium fructificauit, atq; fructificat per vniuersum mundum, ut idem scripsit Apostolus, sed per plantatores, & rigatores, nempe Apostolicos Patres, qui in Ecclesia claruerunt, dilatatur. Est etiam Euangelium, messis: seuerunt. n. maiores nostri antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticæ fidei semina, ait Lerinensis c. 30. iniquum valde, & inoctrinum est, ut nos eorum posteri, pro germana veritate frumenti, subdititium Zizaniæ eligamus errorem, & ut scripsit Aug. ad Honoratum de vtilitate credendi c. 10. in religione quid iniquius fieri posset, quam ut Dei Antistites, cum Sacramenta recipimus, nobis fidem pollicentibus credant, nos autē eis præcipientibus nolimus credere? &c. Verum ergo, & consequens est (ex eodem Lerinensi) ut primis atq; extremis sibi met non discrepantibus, de incrementis triticæ institutionis, tritici quoq; dogmatis frugem demetamus.

Ad 3. augetur sapientia Ecclesiæ, sed non quantum ad fundamenta, quæ semel iacta sunt, neq; ad nouas reuelationes, & nouos articulos, vnde Cyrillus in Epistola ad Nestorium. *Accipias fidem verā Ecclesiæ per Beatissimos Apostolos. & Euangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri verbi fuisse monstrantur, & Beda in illud. i. Io. 2. quod audistis ab initio in vobis maneat, sic ait, Illam fidem, illa dogmata toto corde scētemini, quæ à primis Ecclesiæ nascentis temporibus Apostolorum percepistis, ipsa n. sunt sola, quæ nos diuinæ gratiæ participes reddant.* Augetur autem quantum ad explicationem dogmatis, quæ ad nos ab Apostolis medio Patrum ministerio, per manus deuenerunt, ut intelligatur illustrius (ex eodem Lerinen.) quod antea obscurius credebatur, per modernos posteros explicatum; intellectum gratuletur, quod antea vetustas non intellectum venerabatur, ea etiam lege, ut cum dicantur NOVE, non dicantur NOVA, ut idem ibidem subdit.

Sed illud mirum est quod citati Doctores illā authoritatē vsurpent ex Tertulliano, quia heretici contendebant astruere Paracletum plura dixisse in suo Montano, quam quod Apostolis reuelauit:

ille siquidem Tertulliani discursus (ex Pamelio) ad Montanistarum dogma firmandum pertinet. Ad sensum vero Catholicum applicando eadem verba: dicitur, quod missus est Paracletus Spiritus S. ad Apostolos; quibus, quæ à Christo acceperunt, suggessit, & superuenientia reuelauit, integram fidei regulam illis reuelando, ut diximus Tomo primo cum de traditionibus ageremus: post ad vnumquemq; eiusdem Spiritus Sancti disciplina directā est scripturā s; reuelatā, non quidem ad nouam compositionem, illud. n. Apostolorum, & Euangelistarum fuit munus, sed quantum ad explicationem &c. ut dictum est.

Ad 1. confirmationem Respondetur ex Lerinensi c. 28. quod ad profectum pertinet, ut in semetipsa vnaqueque res amplifietur: ad permutationē verō, ut aliquid ex alio in aliud transuerstat. Quando ergo posteriores, quod obscurè Patres dixerunt, explicant, vel sensus eorum elucidant, vel ex doctrina Patrum aliquod colligunt, tunc habetur Religionis profectus: cum verō relicto germano Patrum sensu, nouum introducant, vel aduersum, vel diuersum, potius in religione transmutant, quam Religionis profectum intendant. Sed & Tertulliani exemplum, ad suum Paracletum comminiscendum, translatus ab ipso est. Propterea nāq; scēto illi Paracletus suo tribuit, plura, quæ neq; Apostolis (aiebat) reuelata sunt quæ tamen in Montano fingit esse reuelata. Vnde propterea hæreticè Tertullianus idem, ibidem subdit c. 1. *Non. n. nempe Paracletus, ab se loquitur, ad quæ mandatur à Christo. Hic solus antecessor, quia solus post Christum. Hunc qui receperunt, veritatem consuetudini anteposunt. Hunc qui audierunt vsq; non olim prophetantem, virgines contegunt &c.* contra siquidem consuetudinē Ecclesiæ de Apostolica doctrina venientem (virgines. n. quæ nuptui tradendæ erant, & virgines hominum dici solitæ erant, in Ecclesia, & extra, retecto capite incedebant, donec iam desponsata, nuptui essent proximæ) inuehitur, & putat rationibus, & nouis reuelationibus Paracleti, esse velandas in consuetudinem iniurias, quam alias tantopere commendarat: vnde ex istis nouis reuelationibus, (ut notauit Pamelius in annotationibus, & antidosis) initium suæ hæresis est auspicatus. Stando autem in similitudine Tertull. ex S. Vincentio c. 30. explicatur illud exemplum, quod, & si aliquid ex illis seminum primordiis, accessu temporis euoluatur, & nunc latetur, & excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur: addatur licet forma, species, distinctio, eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat; absit. n. ut noua illa Catholici sensus plantaria, in carduos, spinasq; vertantur, &c. ad profectum, verō dogmata perducuntur, cum stante eodem fructu, eademq; fidei sententia, sensus dulcedo percipitur, qui intus latitabat.

Ad 2. Confirmationem, ex authoritate Gregorij, Respondetur, propositum Greg. est ostendere per incrementa temporum crenisse scientiam spiritualium Patrum, nempe Prophetarum respectu Patriarcharum, vnde ibidem subdit. *Plus namq; Moyses quam Abraham, plus Propheta, quam Moyses,*

Moyſes, plus Apoſtoli, quam propheta in omnipotentis Dei ſcientia erudiſſi ſunt &c. Illud vero dictum Gregorij: *quāto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis æternæ ſcientiæ aditus longius aperitur*, non refertur ad tempora poſteriora, & nouiſſima, (ſi loquamur quantum ad reuelationem myſteriorum gratiæ) ſed ad ipſa tempora Apoſtolica, quæ proximiora ſunt extremitati, quàm tempora priora Moyſis, & legis naturæ. Vnde, vt patet ex contextu, cognitioni temporis ante legem tribuit vnā meſuram: poſtmodum latitudinem cubitorum decem, ad tempora ſub lege, cubitorum verò tredecim meſuram, tribuit Apoſtolico tempore: & de iſta graduatone exponit dictum Danielis, & ſubdit meſura ergo calami, qui eſt ſex cubitorum, & palmo, ducatur ad cubitos decem, & meſura decem cubitorum ad extremum ſurgit in tredecim, quia quāto mundus ad extremitatem ducitur &c. ſecūdm ergo maiorem proximitatem ad finem ſeculi, ab ipſo naſcente mundo inchoatam, creuit ſcientia ſpiritualium Patrum, quia talis ætas vicinior erat Chriſto. Vnde non ex propinquitate ad finem ſeculi, præciſe ſumitur perfectior cognitio à Gregorio, ſed ex proximitate per vicinitatem ad tempora Chriſti Domini, quod Bernardus videtur intellexiſſe, qui hunc locum Gregorij ponderans, ſic dicit. *Si ergo* (vt etiam ait S. PP. Gregorius) *ſecūdm incrementa temporum creuit &c. ſcientia ſpiritualium PP. &c. quāto viciniore aduentu ſaluatoris extiterunt, tantò myſterium ſalutis plenius percepunt: non eſt dubium, quin in hiſ qui & præſentes fuerunt, multò amplius contulerit rerum ipſarum exhibitio, atq; præſentia exhibentis, vnde merito S. Thomas iſtud tempus reuelatæ gratiæ comparat iuuentuti, cui præcedens & ſubſequentis ætas, quāto proximior tantò robuſtior, vnde & Tertull. etiam loc. cit. ſup. cognitionem Dei per euangelium efferbuſſe in iuuentutem, apertè demonſtrat.*

Ad tertium argumentum. Quotidie proficit quoq; doctrina ſpiritualis fidei, ſed profeſſus nō eſt, (vt fingunt) quod de nouo modernioribus reuelētur, quæ Apoſtoli, & Apoſtolici patres prorsus ignorarint, vt dictum eſt. Etiam de fide definiuntur, quæ prius non erant definita, non quia de nouo reuelantur, ſed quæ Eccleſia à maioribus ait Lerinēſ c. 32. ſola traditione ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiam per ſcripturæ chirographum conſignatur. Quibus & ſi interdum Patres reſtiterint ante definitionem, nō omnes nec ſanior pars illis reſtitit, ſed aliqui vel pauci, quos reliquorum patrum concorſſententia, & Eccleſiæ definitio, & authoritas cum cæteris, & præceteris Patribus emendauit.

Ad confirmationem. Illam obiectionem hiſ verbis propoſuit S. Vincentius c. 27. ſed forſan dicit aliquis: nullus ne ergo in Eccleſia Chriſti profeſſus habebitur religionis? habetur planè & maximus. nam quis ille eſt tam inuidus hominibus, tam exoſus Deo, qui iſtud prohibere conetur? ſed ita tamen vt verè profeſſus ſit ille fidei, non permutatio. ſi quidem ad profeſſum pertinet, vt in ſemetipſa vnauaq; res amplificetur, ad permutationem vero vt aliquid ex alio in aliud tranſuertatur. vt

ſupra dictum eſt.

Ad 2. confirmationem reſpondetur probare creuiſſe cognitionem poſteriorum, non quantum ad ſubſtantiam credendorum, ſed explicationē, doctrinæ methodum &c. vnde quæ poſteriores accumularunt, & ſuperædificauerunt, ad explicationem, & ornatum pertinent.

Ad quartum reſpondetur, quod cognitio quæ eſt per fidē eſt motus quidam intellectualis, per ſimilitudinem ergo motus naturalis accipiendus, & explicandus. certum eſt autem ex Simplicio apud S. Doctorem 2. de Cælo c. 8. quod in motibus animalium maximè velocitas nō inuenitur à principio, nam quodammodo paulatim membra ſua animalia expediunt ad motum: neq; circa finem, quando membra eorum ſunt deſatigata, ſed circa medium, quando ſunt in ipſo impetu motus, idē accidit ex S. Tho. ibidem in motibus proiectorū, vbi in fine motus eſt etiam remiſſior. Ita in noſtro propoſito, nec cum mundus fuit in infantia, nec cum erit in ſenectute tantam habebit plenitudinē cognitionis, quāta in medio annorum, nempe reuelatæ gratiæ habuit. Locus autem adductus à S. Th. intelligitur de augmento, non ex parte obiecti, vt plura reuelanda ſint in fine, quàm in principio, ſed ex parte ſubiecti, hoc eſt per actus fidei intēſiores, & huiusmodi. Correſpondet autem finis principio ſecundum quādam proportionē, ſemper tamen primitiæ ſpiritus fuerunt tempore Apoſtolorū, eoſq; magis participarunt viri Apoſtolici &c.

Ad confirmationem reſpondetur, quod Eccleſia aſſimilatur auroræ: quia quantum ad ſubſtantiam creuerunt articuli fidei tempore legis, & multo magis tempore reuelatæ gratiæ, & poſterioribus ſeculis propter illuſtrationem dogmatum, magis creſcit, non in noua cognitione, ſed in explicatione. Ex proximitate autem ad gloriam non eſt expectandus nouus ſtatus nouæ reuelationis, ſed clarior illuſtratio, & explicatio, iam reuelatorum myſteriorum. Porro vnumquodq; eō perfectius eſt, quāto vltimo fini eſt propinquius, ſecūdm ſtatum, in ſtatu autem eſt graduatio ſecundum loca, & perſonas, & ita dicimus cum S. D. p. 2. q. 106. ar. 4. quod nullus eſt perfectior ſtatus quàm ſtatus nouæ legis, nihil enim poteſt eſſe propinquius vltimo fini quàm quod immediatè in finem vltimum introducit. Sed vt dicit ibidem S. Th. ſtatus nouæ legis diuerſificatur ſecundum diuerſa loca & tempora, & perſonas in quantum gratia ſpiritus ſancti perfectius, vel minus perfectè ab aliquibus habetur. & mox ſubdit. Non eſt tamen expectandus quod ſit aliquis ſtatus futurus, in quo perfectius gratia ſpiritus ſancti habeatur, quàm haſtenus habita fuerit, & maximè ab Apoſtoliſ, qui primitias ſpiritus ſancti acceperunt, & tempore prius, & abundantius, illis autem proculdubio Patres ſunt proximiores, quàm moderniores, & per conſequens magis illuſtrati circa principia, & fundamenta fidei, & exinde excludit S. Doct. vanitatem Manicheorum, Montani, & Præſcillæ, qui promiſſionem Paracliti ad Montanum & Manetem referebant, & aliorum, qui dicebāt eſſe expectandum aliud tempus ſpiritus ſancti, vt dicit in reſponſione ad ſecundum,

cum

cum ergo proximiores Apostolis Patres sint, quā Scholastici magis antiquioribus, in dogmate standum est, quā modernis, & posterioribus.

Ad quintum resp. illam regulam S. Tho. intelligi regulariter, ita S. Doct. exponit Caiet. in hunc locum. Vel dicendum proximitatem cognitionis maioris respicere statum, non singulas ætates statuum, ut cum alia sit ætas virorum Apostolicorum, qui Apostolos inspexerunt, alia subsequentium Patrum, alia subsequentium scholasticorum, satis est quod viri Apostolici, & Doctores aliquarum ætatum, & si non omnium, intrā tamen latitudinem ætatis Patrum, ex proximitate ad statum Apostolicæ cognitionis, plenius, atque perfectius fuerint instructi, & tādē intelligitur (ut dictum est in corpore Articuli) plenius quantum ad principia Patres instructos: subtilius, & explicatius per comparisonem ad subsequentium Doctorum, & scholasticorum ætatem.

Ad confirmationem dicitur, illud Vvaldensis dictum, intelligi, quantum ad dispositionem, ceremoniarū, & cultus, vnde Apostolus scripsit 1. Cor. II. [cetera cum venero disponam] sed non quantum ad dogmata fidei, quæ ab Apostolis promulgata sunt primæ Ecclesiæ, cum eadem plenitudine cognitionis, qua Apostoli præditi sunt. Vel dicendum fieri comparisonem ætatis Ecclesiæ ante aduentum Spiritus sancti, & post illius aduentum, & propterea scripsit Vvaldens. maiorem profectum fuisse post aduentum Spiritus sancti, quā sub corporali specie præsentiae Christi Domini, tunc, n. abundantius, præ ceteris subsequentibus primitias Spiritus acceperunt.

Ad VI. maior pars præsentium Doctorum tūc efficit firmum argumentum, cum ab antiquitate non discordat. Additur, Doctores viuos non esse discretos à Patribus mortuis, nec Patres mortuos esse separandos à viuis, & præsentibus Doctortibus: sic Iulianum Pelagianum conuicit Aug. dicens 1. libro. *Si Episcoporum synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facillè sedere, tot, quā isti, qui nec uno tempore fuerūt. Loquebatur autem S. Pater de Chrysof. Basilio, Olympio Ireneo, iam vita functis, quorum testimoniū adeo magnificat Aug. ut illorum dictis palmā reportare videretur. Sed & Hil. scribens contra Constantium Augustum, eo etiam titulo iugulat, quia mortuos patres nolebat admittere: dicebat autē. Ceteri quidem mortales semper cum viuis bella gesserunt, dum homini ad hominem ultra mortem nihil causa est. Tibi verò inimicitiarum nullus est finis, receptos. n. in æternam requie Patres lacessis, & in decreta eorum peruersus irrumpis. Apostolus communicare nos memorijs sanctorum docet, tu eos damnare coegisti. & Cassianus 7. de Incarnat. verbi c. 28. scripsit loco fides nō imminuitur, & quid sit, quis, non ubi sit considerandum, præsertim cum religio omnes uniat, & hi qui in fide una sunt, in corpore quoq; uno esse noscantur. & allegas S. Greg. Nazianzenum vita functum, sic dicit. Qui cum iam vita functus sit, & nunc authoritate, ac fide viuit, & cum iam olim in corpore absit ab Ecclesijs, tamen magisterio, & voce non recedit.*

Ad vltimum, hoc non est sanctorum autoritate tueri, sed sanctos emendare, non à sanctis trahi,

sed quò vellemus sanctos trahere. vnde illis respondendum, ut Cassianus loc. cit. 7. lib. c. 28. olim respondit Nestorio. *Tu emendator priorum Antistitum: tu condemnator veterum Sacerdotum? tu Gregorio excellētior: tu Nestario probatior? tu Ioanne præstantior, omnibusque Orientalium Urbium sacerdotibus? qui & si non eiusdem nominis cum his, quos nominasti (allegabat autem Doctores posteriores) eiusdem tamen fidei fuerūt, quod quidem, quantum ad causam pertinet, sufficit, quia cum de fide agatur, omnes in eo idem sunt quod optimi, in quo consortes sunt optimorum. cogere ergo velle ad retractationem, & mutationē ipsos patres veteres, nihil aliud est quā velle, tot Ecclesiæ proceres emendare, & nostræ ferulæ subijcere. Vtinā daretur ad sedandos hæreticos, ut è tumultis resurgerēt, vel daretur tātisper, ut loquerentur sancti viri quantum satis esset ad Phryonicas istas diuinationes retundendas. Sed nec id necesse est, nā qui non credunt eorumdem scriptis, neque si ex mortuis resurgent, credent, sed potius phantasma esse iudicabunt. De hoc argumento si quis plura nosse desiderat, legat tractatum nostrum nuper impressum pro sacro deposito Apostolico, & multa diffusius curiosus lector, ex antiquitate, & vetustate deprehendet, quæ ad præsentis questionis faciunt plenam solutionem.*

ARTICVLVS XII.

An vnquam Catholica Ecclesia, contrariam doctrinam definierit, vel diffinire possit, aut ad minus diuersum, vel aduersum cultum vel ceremonias præscribere possit contra omnes, vel saltem plures, vel grauiores Patres.

Hæreticorum impudentia.

Votidie Catholicorum hæretica impudentia sugillat, dicens. Pontificios, novos Articulos cōdere; à prisca fide maiorum degenerasse. Id expressit confessio Augustana variata anno 1540. a. 21. Non aspernamur (inquit) consensum Ecclesiæ Catholi-

cæ, nec esse eius nobis ullum nouum dogma, & ignotum Ecclesiæ Sanctæ, inuehere in Ecclesiam. Nec patrocinari impijs, aut seditiosis opinionibus volumus, quas Catholica Ecclesia damnauit. Non. n. adducti praua cupiditate, sed coacti autoritate verbi Dei, & veteris Ecclesiæ, amplexi sumus hæc doctrinam, ut & gloria Dei fieret illustrior, & cōsuleretur pijs mentibus in vniuersa Ecclesia. Constat. n. plerosq; abusus irrepsisse in Ecclesiam, qui emen-

emendatione opus habent. Loquebantur autē Protestantē contra cultum Sanctorum. Centuriat. 2. c. 4. quosdam Episcopos aiunt rerum habentis potētiōs, simplicem, & vulgarem consuetudinem immutasse, & si autem in alijs quoque Ecclesijs aliqua accesserint cæremoniæ, traditiones tamen nusquam plures, quā in Ecclesia Romana accessisse reperiatur, & lib. 4. c. 6. Hoc primum in genere monemus lectores, ut attentē conserant cum superioribus seculis, & obseruent quantum hoc seculum à primitiue Ecclesiæ simplici statu degenerauit, cumulat, & in Ecclesiam inuectis, tum Gentilium, tum Iudaicis ritibus, &c. et passim à primitiue Ecclesiæ facie forma declinasse, & aberrasse. Martinus Kemnitius in suo examine apud Andradium lib. de pecc. originis, Tridentinos Patres eo nomine insinuat, quod (ait) contra Patres veteres decreta formarint. Marcus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis in Consilio profectiōis suæ c. 5. assignat vnum ex motiuis ad relinquendam Romanam Ecclesiam extitisse, quod (ait) Ecclesiasticæ disciplinæ, regiminiq; spirituales nostrorum temporum normam, & praxim plurimum à veteri dissidentem, non sine admiratione intuebar, & in libello Anonymo c. 10. ait, Papam libidine dominandi in præceptis abiisse, & contra mores maiorum, contra leges, constitutiones, condere exorsum leges quibus Christianos ligauit, &c.

Quorundam Catholicorum positio.

Definuisse iam, & posse quoq; Ecclesiam contra plurium grauiorumq; Patrum sententiā aliquid definire, multi ē nostris Catholicis docuerunt, libet verba eorum afferre. In libro legationis Reuerēdis. Antonij à Trejo Episcopi Carthagenæ sect. 2. §. 5. & tract. 5. sect. 2. num. 2. hæc leguntur. Multa contra multos Ecclesiæ Patres, non in eorum contemptum, sed in necessariam fidei veritatem iam ab Ecclesia fuisse definita, patet, & tract. 10. sect. 2. nu. 3. §. 6. ait, quod si quindecim, vel plures Patres aliquid assererent, non propterea Ecclesia potestatem coerceri, ut si consultum, & rectum duxerit, non possit contra alios cum alijs definire, & subdit. Plures sunt, & grauiores ij contra quos, cum alijs definitum est, circa animarum ante iudicii diem beatitudinem. Plures, & grauiores, contra quos docet Ecclesia Angelos esse spirituales. Plures, et graues, contra quos, vel quibus dubitantibus de variis libris, & scripturis canonicis, eorumq; editionibus plura sunt statuta ab Ecclesia, aliq; multa sunt huiusmodi, quæ refragantibus, aut circa ea nutantibus multis DD. decisa sunt, à Pontificibus, nec n. paruum DD. aggerem, sed Dei sapientiam, & spiritum pro regula, rectæ veritatis habet Sancta hæc nostra, quæ falli non potest mater Ecclesia, quos tamen iusto honore veneratur, & contra quorum omnium vnanimem consensum nunquam aliquid statuit, vel leuiter senserit aliquando. In hac eadem sententia videtur prima fronte esse doctissimus, & eruditissimus P. Fr. Zacharias Bouerius t. 1. symbolic demonstrationum dem. 4. symboli de veritate fidei ar. 15. vbi sic dicit. Quod si vniuersi Patres in aliquo fidei dogmate conspiraret solus autem Pontifex dissensiret, ac oppositum

de fide esse decerneret, fidei veritas penes Pontificem, non apud Patrum consensum esset; neq; in eo sequendus esset Patrum consensus, cum Pontificis, qui errare non potest, acquiescendum esset. Possibile ergo iudicare vñ, quod etiā vniuersi Patres conspirarent in dogmate, contrarium possit Ecclesia definire. Sed reuera P. Bouerius facillimè ex suis dictis, & subiecta materia exponi potest (sic tam virum egregium de Catholica fide benemeritum id fuisse amicè, beneuolè, & reuerētè expono), & non est cur in hac sententia referri possit, quod non de SS. PP. Ecclesiæ loquitur, sed de Patribus in Concilio congregatis.

P. Poza lib. 4. tract. 2. c. 14. sui elucidarij multa mutuatus à supra allegata legatione Episcopi Carthaginensis, eidem subscribit, sed temperat suum modum loquendi, ut loquatur non de Patribus, sed scriptis eorum deprauatis; nimirum, ut contra talia scripta deprauata definierit, vel possit ecclesia definire. Sed in eodem cap. 4. versus finem se prodat, quod de Patribus etiā loquatur in suo fonte puro, dicens hæc verba, quod si consensus Ecclesiæ inualuit contra plura, & clariora antiquorum PP. testimonia, ubi etiā nulla est expressa scripturarum, & Conciliorum propitiā auctoritas, quæ innocentiam Virginis circa delicta actualia tueatur, & ex eo consensu fidelium, vel definitum, vel definitum esse declarauit Tridentinum Concilium, ex privilegio singulari etiā leuissima vitasse delicta, quid dicendum erit de proxima facultate definiendi circa Articulos fidei, opinione piam de immaculata cōceptione Deiparæ? c. 17 vbi aperte Tridentinos PP. contra Sanctos definisse, vel definitum esse, declarasse, docet manifestè.

Oppositiones Protestantium.

Arguitur à Protestantibus, quod in Ecclesia sint multa definita de quibus apud Patres nūrum silentium, multa quoq; in Ecclesia inuenta, & de cultu SS. exemplificant, & alijs articulis controuersis Protestantes Augustani in Apol. & Magdeburgen. in centurijs.

Oppositiones citatorum Catholicorum.

Primo multi PP. dubitarunt de libris quibusdam, an essent reponendi in Canone B. blico, quos Ecclesia postea Canonicos definiuit. legatio Carthagen. Idem argumentum facit. Poza lib. 4. tract. 7. c. 1. dicens [non est verita Ecclesia contra aliorum sensum, & mentem certum canonem præscribere. Item multi PP. vulgatæ refragati sunt, illi præferentes versionem Septuaginta: in specie Aug. episc. 8. 10. 19. ad Hieron. & secundo de doctrina Christiana c. 15. lib. 18. de Ciuit. c. 43. quod postea apertum est, & in vltimis Concilijs definitum. Idem accidit in controuersia de Processione Spiritus S. à Filio, quamuis. n. à multis PP. Græcis id sit negatum, postea tamen ab Ecclesia contra hæreticos definitum est.

Amplius de origine animæ nedum tempore Aug. ut patet ex eius episc. 7. ad Marcell. sed etiam tempore S. Gregorij dubitatum est, sic. n. scribit ad Secundinum; Sciat dulcissima mihi tua charitas,

tas, quia de origine anime inter SS. PP. inquisitio non parua versata est. Sed utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit, eamq; insolubilem fassē sunt esse questione, grauis. n. est questio, nec valet ab homine comprehendī, & multi in affirmatiuā sententiā inclinarunt, & rāde procedente tempore contrarium est definitū à Leone IX. in explicatione fidei Rom. ad Petrum episc. Antioch. & S. Tho. 1. p. q. 118. ar. 2. docuit esse hereticum. Idem argumentum facit Poza tract. 6. lib. 4. c. 3.

Insuper multi veterum scripserunt animas iustorum, non videre diuinam essentiam ante d. em Iudicij, ita Iustinus ad Gentes q. 60. & 70. Tertull. 4. contra Marcionē, lib. de anima c. ultimo; Orig. hō. 7. in Leuit. Lacta. 7. Insti. c. 2. 1. Victorinus Martyr. in Apocalypsi. & alij relati à Castro verbo *Beatitudo* hāref. 6. Sande. 7. de visibili Monarch. Bellarm. de Sanctis lib. 1. c. 9. tamen sententia illa, quamuis esset tot DD. Sāctorū nixa testimonijs, explosa est à Benedicto XI. non habens tantorum Patrum rationem, & non obstitit, tam magna autoritas, quin contrarium definiret Benedictus. Idē argumentum facit Poza c. 7.

Item culpam venialem in Sanctissima Deipara Virgine ponunt multi Patres graues, tam Græci, quam Latini, quos referunt recentiores ad tertiā p. q. 17. & supra recensiti sunt. contrarium tamen sensit Ecclesia in Conc. Claramontano, & Tridentino sess. 6. can. 13. Idem argumentum amplificat Poza lib. 4. tract. 2. c. 4. vbi plures PP. refert, & Tract. 7. c. 1. sic dicit [*Non est exiguus numerus DD. qui prioribus seculis arbitrati sunt Deiparā lenia quedam peccata commisisse, quorum sententia, vt pluribus, & grauioribus placet, tandem ab Ecclesia Catholica de hāresi damnata est.*]

Amplius, innumeri PP. Concilij Africani cum Cypriano Anabaptisum Hæreticorum tutati sunt, & solus Stephanus PP. se opposuit, contrariū definiens. Hæc ex legatione Episcopi Carthagenæ. Et tandem definiiri potest Angelos ante mundum corporeum non fuisse conditos, & esse incorporeos, cum tamen complurimi, & grauissimi PP. oppositum tenuerint, relati à Vasquez. 1. p. disput. 114. & si excusati Poza c. 5. & 6. Imò definitum est in Concilio Lateran. esse incorporeos, & non creatos ante mundum corporeum.

Secundo, quia Patrum consensus non modo vltimam fidei, sed nec aliam certitudinem veritatis potest inuehere, ergo. a. n. p. ex dictis PP. Africanis.

Confirmatur, solus PP. consensus in Concilio, vbi maximè autoritas viget, nihil in definiendis fidei rebus obtinet, sanè multominus id extra Concilium poterit.

Tertio alij arguant. diffidente toto Concilio, & Pontifice contradicente, magis stādum est sententiæ Papæ, quam totius Concilij, ergo discrepante Sāctorum Choro à Pontifice, magis stādum est sententiæ Papæ, quam Patrum autoritati.

Confirmatur ex Autoritate S. Th. 2. 2. q. 10. a. 12. dicente: *magis stādum est Autoritati Ecclesiæ, quam autoritati, vel Augustini, Hieronymi, quia & ipsa doctrina Catholicorum DD. ab Ecclesiā autoritatem habet, ergo &c.*

Quarto. In doctrina fidei Patrum concors sententia, non est necessaria, sed congrua, qua etiam Ecclesia in definitionibus, vti solet, non ergo adstringitur ad sentiendum cum PP. præsertim si aliunde alia argumenta suppetant, nempe præsentium Doctorum sensus, Ecclesiarum consensus, optimæ rationes, & huiusmodi.

Quinto. non ex vi alicuius mediij, sed ex assistentia Spiritus Sācti Papa determinat, & non ex mō quo definit, sed ex autoritate cogit qua definit, quia per eam Christus Dominus voluit esse discernendum quid sit, vel non sit credendum. ergo ē contradictentibus PP. Ecclesia potest aliquid determinare, quia ex instinctu Spiritus Sācti mouetur, vt Patres relinquat. antecedens probatur, quia Ecclesiæ determinatio, non est argumentatiua, sed prophetica.

Confirmatur, quia determinationes Pontificum sunt legisationes Spiritus Sācti, vt egregiè ponderat Chrysost. in acta Apost. c. 15. hom. 33. commune autem est legislatoribus, vt edicta promulgent, rationes non reddant, nec media ostendant, quibus innixi leges promulgarunt. Vnde Chrysost. ser. 3. de prouid. *Non sicut hi, qui regiones nostras inhabitant, legibusq; nostris gubernant, & iisdem quibus nos Regibus subsunt, persuadendi non sunt, nec vsum nobis Persicarum legum inuehant, sed prohibendi.* Ita & in proposito fat est ad ista promulganda autoritas Papæ, etiamsi medijs non vtatur, nec eadem ostendat quibus innixa est, nec quod Patribus inniti opus sit.

Sexta. Patres afferuntur, vt testes traditionis. At Ecclesia non solum est testis traditionis, sed et iudex: certè iudex si contrariis adminiculis erudiatur, potest non stare dictis testium, maximè si essent intestantes, & vacillantes.

Septimo. Data illa hypothesi, q. sit vniuersalis PP. sententia, & Ecclesia determinaret oppositum, possibile posito in cōtinuo seqt. impossibile, & magis deberemus stare autoritati Ecclesiæ, q. Patrum, non ob aliud, nisi ob infallibilitatem Ecclesiæ determinantis, ergo non obstat quin possit definire contra PP. ex ista infallibilitate.

Vltimo. Pontifex in definiendo, & si debeat consulere regulam fidei, illa tamen est tam latè patens, vt non sit necesse hanc, vel illam consulere regulam, ergo etiamsi concors PP. sententia ad regulam fidei quoq; pertineat, quia tamen sub illa continetur aliæ viæ, puta consensus fidelium, Doctorum præsentium & c. nō adstringitur huic magis, quam illis & hanc magis, quam illam sequi potest, & sic inniti consensui præsentium contra veterum sensum.

Pro parte opposita.

Sed contra est Primo autoritas Apostoli dicentis ad Timoth. p. c. 6. *O Timothee depositū custodi.* Quæ verba exponeus Lerinensis cap. 27. per Timotheum ait intelligitur, *vel vniuersa Ecclesia, vel specialiter totum corpus Præpositorum.* Per depositum fidei talentum inuolutum, & illibatum, quod traditum est, & ad posteros perductū. Quod ita creditum est, vt sicut acceptum à Patribus, ita tradi debeat: ne æs, plumbum, vel æramē-

ta pro auro subijciatur, &c. Cum ergo in Patribus Ecclesiæ ex Irenæo lib. 3. c. 4. tāquā in depositorio diuine dogmata Apostolica recondantur, impossibile est, si aurea dogmata tradita sunt, & ab illis custodita, ut ab Ecclesia transmutentur, aliaque pro illis supponantur, & nouella posteriorum temporum dogmata obtrudantur.

Secundo ex autoritate Summorum Pontificum. Damasus Papa ad Episcopos Illyriæ. *Cauendum, ne per eos, qui varias doctrinas comminiscuntur, in lubricum, seducamur, ac potius quotiescunque illi, variantibus consilijs circumferuntur, PATRVM nostrorum à nobis sententiæ sunt retinendæ.*

Leo Pontifex ad Patres prorocauit, ut Eutychetis errorem destrueret, scribens ad Imperatorem. *Vt autem pietas tua cum venerabilium Patrum prædicationibus nos cõcordare cognoscat, aliquantas eorum sententiæ huic credidi subiiciendas esse sermoni; quibus si digneris attendere, nos non aliud prædicare reperies, quàm quod Sancti PP. nostri toto orbe docere, nec quidquam ab illis, nisi solos hæreticos discrepare.* Allegat autem eo loco Hil. Athanas. Episc. ad Epictetum, Ambros. de fide ad Sabinum, Aug. ad Dardan. & Volusi. Cyrill. ad Nestorium.

Sed & Pontifex Xistus III. apud Lerinens. c. 43. *Nihil ultra, inquit, liceat nouitati: quia nihil addi conuenit vetustati: Perspicua maiorum fides, & credulitas, nulla cœni permixtione turbetur, & subdit Lesinensis. omnino Apostolicè, ut Maiorum credulitatem perspicuitatis lumine ornaret, nouitias verò prophanitates cœni permixtione describeret.*

Hilarius ad consulta Cæsarij Arelatensis, Eucherij, & aliorum, contra Semipelagianos pugnatum, respondens. *[Capitula quædam, quæ ab antiquis PP. de certis scripturarum voluminibus in hac præcipua causa collata sunt, ad docendos eos, qui aliter quàm oportet senserunt, ab omnibus obseruanda.]* transmisiimus.

Simplicius, Zenonem Episcopum Hispalensem sic adhortantus est. *Apostolicæ institutionis decreta, vel Sanctorum terminos PP. nullo modo transgredi permittimus.*

Hormisdas Episc. 6. ad Possessorem, inuehitur in *[contemptores auctoritatum veterum, nouarum cupidus quæstionum, solam putantes scientiæ rectā viam, quamlibet conceptam facilitate sententiam: eosque tumoris elatos, ut ad arbitriū suum vtriusque orbis putent inclinandum esse iudiciū: nec in numero fidelium deputantes, sequaces traditionis paternæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ. Et mox in Episcopū Faustum inuehitur, quæ defendere nonnulli tanquam vnum ex PP. volebāt, dicens. Neque Faustum Gallum, neque quemquam, quos in auctoritate PP. non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ discipline, ambiguitatem posse gignere, aut religiosi præiudiciū comparare. Fixa sunt à PP. quæ fideles sectari debeant instituta, siue interpretatio, seu prædicatio seu verbum pro populi ædificatione compositum, si cum fide recta, & doctrina sana concordat, admittatur; si discordat aboleatur. Vnum est fundamentum, extra quod quælibet fabrica si consurgit, infirma est*

super illud quisquis super ædificat, seu vilia, seu præciosa consideret, Errat autem is qui à viâ quam PP. electio monstrauit, exorbitat.

Nicolaus PP. contra Photium. *Quod verò oportet nos Maiorum nostrum statuta immoto mentis intuitu conseruare, & in omnibus SS. PP. semper dogmata venerari, definimus &c.*

Secundo patet ex Praxi Conciliorum. In Concilio Nicæn. non contra P. sed ex Patrum doctrina definitam esse cõsubstantialitatem contra Arianos testatur Athanas. episc. ad Afros. ex Hist. itri part. c. 7. *Episcopi non suapte ingenio verba exco-gitantes, sed à Patribus testimonia sic sumpserunt.*

In Concilio Ephes. ut scribit Lerinen. c. 42. *nequa illic forsitan prophana nouitas in modum perfidiæ Ariminensis obtegeret, vniuersis sacerdotibus, qui illo ducenti fere numero conuenerant, hoc catholicissimum, felicissimum, atque optimum facere visum est, ut in medium SS. Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero Catholicos sacerdotes fuisse, & permansisse constaret: ut scilicet ritè, atque sollempniter ex eorum consensu, atque decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, & prophana nouitatis blasphemiam condemnaretur.* ibidemque Patres, qui ibi fuerint, recenset, nempe. Petrum Alexandrinū, Athanasium. D. Theophilum, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Gregorium Nicænum, Felicem, Iulium, Cyprianum, Ambrosium, &c. & mox subdit. *Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacro decalogi numero magistri, cõsiliarij, testes, indicesque producti, quorum, beata illa synodus doctrinam sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absque tædio, præsumptione, et gratia de regulis fidei pronunciauit. Quamquam multo amplior maiorum numerus adhiberi potuerit, sed necesse non fuit: quia neque, multitudine testium, negotij tempora occupari oportebat, & decem illos non aliud fere sensisse, quam ceteros omnes collegas suos, nemo dubitat. Quem locum supra contra Pozam ponderauimus & nunc iterum diligenter aduertendum proponimus, & ponderamus (contra Carthaginam à quo Poza mutuatus est) videlicet non vniuersos Patres, sed solum denarium numerum Patrum, fat fuisse Concilio ad definiendum: & multo magis quindecim PP. sufficerent ad definiendum. Nec contra decem reclamauit Synodus, sed eorundem doctrinam secuta est, ergo ne contra quindecim (si compertas haberet totidem Patrum sententias) definiret? & sequitur S. Vincentius de eadem synodo. *Post quæ admirati sumus & prædicauimus quanta Concilij illius fuerit humilitas, & Sanctitas, quot numero Sacerdotes, & pene ex maiori parte Metropolitani, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, ut propè omnes possent de dogmatibus disputare, quibus quum ipsa in unum congregatio audendi aliquid à se, & statuendi addere videretur fiduciam; nihil tamen donarent, nihil præsumerent, nihil sibi penitus arrogarent, sed omnimodè præcauerunt; ne aliquid posteris traderet, quod ipsi à Patribus non accepissent, & non solum in præsentem rem bene disponerent, verum etiam post futuris exempla præberent, ut & ipsi B. Sacratæ uetustatis dogmata colerent, prophana uero Nouitatis**

sat. s. adinuentum damnarent. Nota singulare exemplare formam omnium synodorum. à posterioribus in perpetuum imitandam pro ut semper imitatae sunt. Si ergo non ausi sunt Patres Concilij tradere quod non acceperunt à Patribus, multo magis non est formidandum, Concilia traditura contrarium eorum dogmatum quae à Patribus sunt praedicata.

Vide similiter modestiam, humilitatem, & sanctitatem PP. Concilij, qui non authoritati soli, vel scientiae, vel multitudini confisi de dogmatibus pronuntiarunt (vnde & falso conqueruntur heretici quod multitudine praetorum opprimantur) sed PP. testimonijs rem agunt, ut non sua, sed quae acceperunt, posteris bona fide consignent.

Nota similiter reuerentiam huius magnae synodi erga Patres, quos voluit habere tanquam magistros, consiliarios, testes, iudices; magistros quidem & consiliarios ob eorum eruditionem, & sanctitatem; testes, quia non aliunde hoc, vel illud esse traditum, agnouimus, nisi ex Patrum monumentis; iudices, quia multi eorum Episcopi fuerunt votum in Concilijs non tantum consultium, sed etiam decisium habentes, qui licet mortui, à praesenti Ecclesiae fide, & magisterio non recedunt, & e proprijs tumulis iudicij rationem exercent: propterea absolutis rebus conciliarijs, in fine acclamationum, sic Patres vni conclamant atque conclamant, appellando Patres mortuos, *Hec est fides PP. haec est fides orthodoxorum.* Vnde S. Aug. Iulianum Pelagianum ad mortuos Patres tanquam ad viuum quodam Concilium sanctorum Patrum, testimonijs eorum allegatis prouocauit, dicens [*Introduxi te ad sedandum, atque sanandum, non in alicuius Philosophi auditorium, sed in sanctorum PP. pacificum, venerandumque conuentum, sit opere pretium obsecro te, aspice illos quodammodo aspicientes te, & c.*] & post allegatas sententias, Ambrosij, Chrysostomi, Basilij subdit, [*ecce quò te introduxi. conuentus iste, sanctorum est, non est multitudo popularis, non solum filij, sed & Patres Ecclesiae sunt, ex illo numero sunt, de quibus praedictum est. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij & c.*]

In Concilio Romano sub Martino I. secret. 2. legatio refertur, quam misit Victor ad Theodorum Papam, ubi contra haeresim Monothelitarum loquens, ait. *Vestrum est Frater charissime canonica discretione sollicitè contrarijs catholicae Fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod PP. venerabilium authoritas, omnino non censuit.*

In Calcedonenſi Concil. A. 4. sequentes igitur SS. PP. docemus & c. in S. Synodo legitur sequimur per omnia SS. Patres & doctores Ecclesiae, Athanasium, Basilium & c. In 6. Synodo recitantur Epistolae Synodicae Agathonis PP. in quarum vna recensentur authoritates PP. in mediū, & prolatae sunt tam à Concilio, quam haereticis, factaque ad inuicem collatione, damnati sunt Monothelitae, & dogmata catholica approbata.

In 7. Synodo aduersus Iconomachos PP. testimonijs triumphatum est. In 8. Synodo quae est synodus Florentina, Patrum doctrina Spiritus sancti processio ex Patre, Filioque aduersus Graecos demonstrata.

In Concil. Trident. in saluo còducto dato protestantibus sess. 18. causae controuersae, tractandae,

& sopiendae proponuntur, authoritate sacrae Scripturae, & Patrum consensu, & c. his verbis *causae controuersae secundum sacrae Scripturam, & Apostolorum traditiones, probata Concilia, & Catholicae Ecclesiae consensus, & SS. Patrum autoritates in praedict. Conc. Trident. tractentur.*

Tertio probatur rationibus. Nam ut in nostra analyſi tom. 1. nostrarum praescriptionum cap. 1. demonstrauimus, haec sunt inuicem cònexa, traditio, Ecclesiae sensus, & Patrum consensus, ut ex Patrum consensu, sensus, & traditio agnoscantur. Ad demonstrandum autem consensum, satis est consensus plurium, & grauiorum Patrum, firmiter, & còcorditer, rem aliquam tradentium, vel docentium, imo duos grauissimos Patres sufficere ad demonstrandum consensum Ecclesiae, ubi alij non contradicunt aliàs ostendimus, & egregè ponderauit P. Magister Frater Petrus à Soto in lib. defensionis catholicae confessionis c. 69. & ante. Sotum expresse S. Aug. docuerat, tractans. n. de praedestinationis sententia lib. de bono perseverantiae c. 18. ait *Puto tamen eis qui de hac re sententias tractatorum requirant, sanctos & in fide, & doctrina Christiana laudabiliter diffamatos viros, Cyprianum, & Ambrosium, quorum tam clara testimonia posuimus, debere sufficere, & infra. Sed his duobus qui sufficere debuerant, S. Gregorium addamus & tertium.* & primo contra Iulianum post adductas authoritates Gregorij & Basilij contra Pelagianam haeresim, sic dicit. *Vide iam utrum sufficiant tibi ex Orientis partibus duo isti, tam insignes viri, & tam clara praediti sanctitate & c.* & de vno solo Gregorio Nazianzeno loquens ait. *An tibi parua in vno Gregorio Episcopo orientaliū videtur. authoritas est quidem tanta persona, ut neque ille hoc, nisi ex fide Christiana omnibus notissima diceret. Nec illi eum tam clarum haberent, atque venerandum, nisi haec ab illo dicta ex regula notissima veritatis, agnoscerent. ecce quomodo pauciores, & grauiores, & ex paucioribus, & grauioribus Patribus, duo & etiam vnus cum pronunciant aliquid ex regula notissima veritatis, quod Ecclesiae sensum, traditionemque attestatur quod sufficiunt ad probandum. Quid non testarentur quindecim? maximè si in aliquo prouinciali Concilio vniti essent, vel abique concilio, in proprijs sedibus confidentes, constanter aliquid docerent? aduersus istos pronunciatum Ecclesiam pronunciant oppoſitores?*

2. Quia non ex nouis reuelationibus Concilia, & Pontifices decernunt, sed quicquid in deposito Ecclesiae reperiunt in corde Ecclesiae & monumentis Patrum repositum, idem immutatum proponunt & recipiendum publica consignatione & definitione decernunt, ipsissimū, illud prorsus esse quod ab Apostolis receperunt, firmiter illud in verbo veritatis attestantes. vnde in fine definitionum in concilijs maximi ponderis illa vox haec est fides, B. Petri, & Apostolorum PP. *Haec est fides Patrum.* impossibile ergo est contra custodes sacrosancti depositi, Pontificem, & Concilia, aliquid definire diuersum, vel aduersum, cum non alia regula sint dogmata definita. At quis contra regulam qua aliquid mensus est, artifex facit?

3. Quia fontalis doctrina Catholica in Apostolis, &

lis, & Apostolicis viris conseruata est, (quibus vt dicit Aug. in Iulian. post Apostolos S. Ecclesie, tamquam plantatoribus, edificatoribus rigatoribus creuit) quæ postea ad posteros, eadem numero per eundem canalem successionis ad nos peruenit. certum est autem non esse diuersam aquam riuui, & fontis, nõ ergo pót esse diuersa, tradita doctrina à Concilijs, & PP. ab ea, quæ originaliter reperitur in fonte Apostolorum, & Apostolicorum Patrum Ecclesie.

Cóstratur I. quia in omnibus facultatibus, regulis artis, eiusdemq; principijs, aut axiomatibus positis, vel demonstratis ipsi quoq; Magistri, & periti quodammodo subiiciuntur, vt secundum regulas artis procedant, vt nec illis contraria doce e possint, (& si artem non discant, sed potius doceát, ipsiq; arti præsent, vt docedæ quod alios) ergo similiter etiam si Pontifices, & Concilia non præsent fidei secundum se, sed quò ad alios docendæ, & administrandæ, iudicando hæc non illa reuelata, (& propterea ex d. 20. c. 1. autoritas decretalium maior est autoritate Patrum) tamē regulis præscriptis vtuntur, illiq; in hoc sensu subiiciuntur, vt contra illos docere non possint, cū sint regulæ, quibus iudicant, diuinitus præfixe.

Confirmatur II. Quia iudex animatus, cū pronuntiat secundum legem, pronuntiat tamquam critirio, quo, & quantum ad directionem illi subiicitur pro exercendo iudicio; licet lex illa quantum ad interpretationem, & manifestationem iudici subiiciatur, ergo &c. Vnde Chrysostomus ho. 8. in ep ad Ephes. sicut n. qui regulas certas exhibent, non compellunt decem millia metra scrutari, sed illud quod traditum custodire debent, sic & in dogmatibus. vnde d. 4. c. in istis, de legibus institutis, & præfixis dicitur. Non licet iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas, quia ait gloss. quod semel est approbatum, amodo non potest reprobari. Diuinitus ergo præfixi sunt Patres, vt magistri, Consiliarij, iudices. vt supra dictum est, non ergo fiet umquam, vt contra ipsos iudicet Ecclesia, sed vt semper factum est, secundum ipsos, controuersias finiat.

Quarto. Ecclesie fides fabricata est super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, hoc est super scriptum & nõ scriptum verbum; quod licet respectu nostri ab Ecclesia recipat autoritatem, in se tamen authenticum est, & in tali arce locatur, vt eiseruare debeat omnis p. us intellectus, vnde Ecclesia non est supra verbum Dei, sed à verbo Dei dependet, vt nihil contra Dei verbū possit decernere, imo ex verbo Dei decernat, illudq; habeat, vt regulam directiuam iudicij Ecclesiastici: sed verbi Dei scripti v. g. quod hic, vel ille liber sit canonicus, similiter, & non scripti, testis est Patrum sententia, atq; consensus, non ergo potest fieri, vt aliquid contra PP. sententiam, vt neq; contra traditionem decernatur.

Vnde Lerinensis pöderans illud dictum Apostoli ad Galatas primo, licet aut nos, aut Angelus de Cælo Euangelizet vobis, præterquam Euangelizauimus vobis, anathema sit, sic exponit, Etiam si Petrus, etiam si Andreas, etiam si Ioannes, etiam si postremo omnis Apostolorum Chorus Euangelizet vobis, præterquam quod Euangelizauimus,

anathema sit &c. si etiam, inquit, fiat, quod non potest fieri, quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema sit &c. 13. concludit annunciare ergo aliquid Christianis Catholicis præter id quod acceperunt, namquam licuit, nusquam licet, nunquam licebit, & anathemare eos, qui annunciant aliquid, præterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportet, nusquam non oportebit.

Quinto. impossibile est ab eodē Spiritu Sancto contrarias prodire sententias: sed Patrum sententia concors, vel grauiorum PP. sensus à Spiritu Sancto dimanat, vt ostensum est supra ar. 1. q. 1. decreta similiter Ecclesie, Spiritu Sancto suggerente, dictata sunt: ergo impossibile est decreta Ecclesie contra Patrum concordem, vel grauiorum, aut plurium sententiam (alijs non reclamantibus) prodire posse.

Sexto, quia ea hypothesi admissa, sopitæ hæreses iam pridem damnatæ hoc medio, ex SS. autoritate reiectæ, reuiuiscunt, infirmum, sic dicet, esse locum arguendi à Patrum autoritate concordi, vel plurium, vel grauiorum, in re graui, & vbi à nullo alio contradicatur: cum tamē hoc firmissimum sit, quod omnium hæreticorum commenta disiecit, & diabolicum tumorem hæreticæ elationis elisit, vnde cōtra Semipelagianos cauantes cæteros Patres, præsertim Augustinum sic insurgit S. Prosper Aquitanicus contra Collatorē in principio. Cur de his armis quibus communis fides est defensata causantur? cur bellum confectū retractant, & munitiones securæ pacis infirmant? an victores displicent, & victi placent? tantaq; insolentia damnati fouentur errores, vt prauitatis inuidia, & Auctores nostri pulsantur, & indices? Ipsis etiam hæreticis, præsertim Nouatoribus nihil plausibilius esset, quàm audire, Catholicos nuperos, vel Præpositos, contra PP. plures, vel grauiores sentire, vnde Hil. aduers. Arian. obijcientibus hæresis Arianis se pie, & orthodoxe sentire, dicendo: Pium est quod volumus, respondet sic S. Hilarius, ne damnemus Patres ne animemus hæreticos, nedum hæresim expellimus, hæresim nutriamus.

Vtimo ad hominem. Nam (vt alios prætereamus Nouatores supra recensitos) Iacobus Rex Angliæ in præfatione monitoria, plurimum se Patrum sensui deferre (vtinam fecisset in omnibus articulis) profiteretur, dicens. Patribus autem eam venerationem exhibeo, qua nec ipsi maiorem, nec Iesuitæ partem vllam detulerunt; quicquid. n. quadrigenti post Christum annis vnanimi sensu Patres ad eternam salutem esse necessarium statuerunt, aut cum ijs ita esse sentiam, aut modesto silentio obmutescam, reprehendere certè non audeo, sed priuatis singulorum Patrum sententijs, ita mentem meam adstringere, ab eis recedere integra fide nõ possim, quare id mihi iugum imponam, quod ipse à se Bellarminus molitur, hæc ille. & in ed. 3. German. pag. 48. & pag. 69. ego vero id ingenuè spondeo, quoties religionis, quam profiteor, vllum caput ostendetur, non antiquum, non Catholicum, et Apostolicum, sed nouitium esse, ac reces, in rebusq; spectantibus ad fidem, me statim ab ea discessurum totum ergo locum Vincentij Lerinensis autoritate sic

sic concludam, me nunquam ullum fidei dogma, quod quidem ad salutem est necessarium complecti, ne ve saturum, quod tota Catholica Ecclesia, iam inde ab Apostolorum temporibus sine intermissione multis post seculis constanter docuerit, & crediderit. Hæc ille, & docet, ut non ab vno, vel altero, sed ab omnibus, vel penè omnibus, vel multis, vel pluribus, magnisq; magistris traditas sententias dogmataque accipiamus.

Ad hominē cōtra citatos auth. Cath. Poza tract. vlt. c. 1. ad obi. 3. hæc habet. [Impiū, & temerariū, vel, ut alii malūt, erroneum est dicere posse aliquā opinionē probabile appellari, si ex aduerso vniuersi S. S. Patrum sensus occurrat in controuersiis, quæ ad pietatem spectant.] Sed sibi met contradicit Poza lib. 4. c. 11. docens contra veterū sensum, opponi posse modernos Doctores, omnes. n. in censu Doctorum Ecclesiæ (ait) computantur, qui piē sancteq; vixerunt, & in communione Ecclesiæ mortui sunt, quod est dicere contra veritatem, & seipsum, s. præsentū Doctorū sensum, posse opponi, vniuersi sanctorum sententiæ: de qua re alias in peculiari opere de hoc argumento tractabimus.

Conclusio ex Orthodoxorum fir- mamentis.

Nec contra vniuersim, vel plurimū, aut grauiorū Patrum (ubi alii non reclamant) constantem sententiā, Ecclesia Catholica aliquid hucusque diffiniuit, neque contra omnes, vel plures, aut grauiorē (ubi nulli ex opposito contradicunt) definituram possibile est.

Respondeo dictum sicut dicit Lerinensis c. 1. quod Fides Catholica duobus innitur fundamentis, Scripturæ sacræ testimonio, & Ecclesiæ traditione. Primo, ut dictum est, traditio in vniuersitate, & antiquitate fundatur, in vniuersitate eam fidem retinendo, quæ per vniuersum orbem in Catholica prædicatur Ecclesia: ex eodē c. 3. in antiquitate, non recedendo à sensibus quos Maiores, ac Patres nostros celebrasse manifestum est. Consensione quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium, vel certe penè omnium Sacerdotum, & magistrorum definitiones sententiæq; sectemur. Et non in omnibus materijs, sed solum Theologicis, & ad publicam Ecclesiæ doctrinam pertinentibus, & ut idem dicit, non in quibusdam diuinæ legis quæstiunculis, sed in rebus ad regulam fidei pertinentibus, seu Ecclesiæ publicam fidem, & sanam doctrinam spectantibus, non quomodolibet, & quocunq; modo prolatis sententijs, sed quæ accipiendō, tradendō, firmandō, docendō scripserūt, ut superius in præcedentibus art. dictum est. Vnde indiuiduo nexu ista coniuncta sunt, Ecclesiæ traditio, & Patrum sensus, omnium, vel penè omnium, in his quæ ad publicam doctrinam, & fidē attinent, ut vnum ab altero separari non possit, mutuōq; se inferant atq; corroborent. Ex quo principio Athanasius epist. ad Epictetum Arianos confutat dicens, tantummodo respondendum est, quæ asserunt, orthodoxæ Ecclesiæ non esse, neq; Maiores nostros ita sensisse. Sicut autem impossibile est, ut decretis suis Ecclesia aliquid statuatur contra

ipsiusmet traditionem, & consensum, ita (ut nunquam factum est) nec fit, nec fiet, ut contra vniuersim sententiam sanctorum Patrum, vel maiorē, vel grauiorē partem, alijs non reclamantibus (quod signum est, ex non contradictione, pacificæ possessionis in dogmate) aliquid statuatur, atq; decernatur, imo potius secundum illos, & per illos decreta promulget. Nec enim, ait idem Lerinens. c. 32. quidquam præterea, hereticorum nouitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia, nisi ut quod prius à maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturæ chirographum consignaret. Merito ergo venerabilis antiquitatis scrutator Thomas Valdensis tomo primo aduersus Vvitcleph in præfatione, ait. Solum id adstruam, quod maior pars Patrum à tempore Apostolorum successiue ad nos vsque sensit, & credidit, à qua professione, nullus sub pena perfidiæ potest declinare fidelis, nec Papa, nec Generale Concilium, quia articulus fidei est, ubi in symbolo dicitur: Credo sanctam Ecclesiam Catholicam. Fides autem Catholica in traditione quoq; fundatur, quoniam sicut impossibile est Ecclesiam posse à fide exorbitare, ita impossibile est à traditione, & doctrina PP. deuiare, & contraria, vel diuersa, ab eorum doctrina sentire, quando vniuersim PP. in fidei dogmate concordant, vel plures, vel grauiorē PP. nullo reclamante ex opposito, constanter dogmata præscribunt.

Solutio Argumentorum.

Ad argumentum Nouatorum. Cur apud PP. de aliquibus, ijsque paucissimis, dogmatibus non fiat mentio, discutietur plenius infra controuers. secunda generalissima, sed aliud est dicere aliquid definitum, de quo apud veteres non fuerit mentio facta; aliud quod contra PP. expresse aliquid docentes sit definitum; de priori, & si dari possent aliqua exempla, nunquam de posteriori aliquid simile proferetur. Quod multa sint in Ecclesiam inuēta calumniosa, & mendax obiectio, & multæ in præcedentibus allatæ, & tamquam nebulæ dissolutæ.

Ad I. Cathol. illorū argumentū, negatur plures Patres fuisse, aliquos libros à canonicorum librorū albo expungentes; de aliquibus conceditur, paucissimis, quibus reliquorum Patrum vniuersaliore consensum anteponimus; & merito factum est, ut qui ab aliquibus Patribus, vel omīssi, uel reiecti fuerunt, ab alijs sint recepti, ut matura habita deliberatione postea ex uberiori Patrum testimonio, & plurimū Ecclesiarum, in Canonem referrentur, iuxta regulam Augustini de doctrina Christiana lib. 2. c. 8. ubi sic dicitur. In recipiendis scripturis (& loquebatur ante Canonem præscriptum ab Ecclesia) hunc ordinem seruandum oportere, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesijs Catholicis, præponat doctor fidelis eis, quæ quasdam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat, quas plures, grauiorēq; accipiunt, eis quas pauciores, minoresq; authoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenierit à pluribus, alias à grauioribus haberi, quam

98 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

quam hoc inuenire non possit, equalis tamen auctoritatis habendas puto. Vnde & Bilsonus Superintendens Vintoniensis in lib. recognition. passionum Christi, non omnes uel plures Patres fuisse docet, qui de canonicis libris aliquibus, dubitarunt, dum ait *Quod Patres aliqui quasdam scripturæ partes negauerint, aut eraserint, eorundem auctoritati nihil derogare putandum*. Aliquos dicit non omnes.

Ita in simili in dogmatibus ante definitionem Ecclesiæ, dicendum est, ut plures paucioribus Patribus, grauiiores minoris grauitatis, præferantur. Quo canone cum in cæteris dogmatibus finendis usa sit Ecclesia, non est expectandum, quod pauciores, Patres minorisue notæ, Patribus plurimis, & grauioribus anteponat.

Ad illud de uulgata, supra tom. 2. diffuse tractatum est, cum de uulgatæ auctoritate ageretur; plures, & grauiiores Patres pro illius defensione stare ostendimus, præsertim Augustinum, Hieronymi versionem celebrantes, eò lectorem remittimus. Ad illud de processione Spiritus sancti. falsum est quod assumitur, nempe plures Patres asseruisse Spiritum sanctum non procedere à Filio, nam, ferè omnes, tã ex Græcis, quàm ex Latinis DD. quos refert S. Th. in opus. contra errores Græcorum, & Synodus Florentina sess. 7. & in oratione, Bessarionis c. 5. 6. 7. & 8. constanter tenent Patres plurimi Spiritum sanctum à Filio procedere. verum est quod paucissimi eorum in oppositum declinant errorem, inter quos recensentur Damasc. in lib. primo Orthod. fidei cap. ij. & Theophil. c. 3. in Io. Verum Damascen. excusat S. Thom. p. p. q. 36. ar. 3. ut supra ostendimus artic. 9.

Ad illud quod assertur de origine animæ; & si aliqui PP. addubitarint, concors ferè eorundem sententia fuit non esse ex traduce, tã ex Græcis, quàm Latinis, sic Clemens in const. Apostolicis lib. 1. c. 6. Athenagoras de resurrectione mortuorum, Clemens Alex. 4. Strom. Methodius apud Epiph. hæres. 3. & innumeris quos diligenter refert cum suis locis Iodocus in suo Thesaur. p. 2. de natura hominis ar. 1. ad quem Lectorem transmittimus, inde meritò maiori parti Patrum, imò fere concordis innixa Ecclesia, oppositum sentientes proscripsit.

Ad id quod adducitur, multos veterum scripsisse animis iustorum non habituros beatitudinē, nisi resurgant eorum corpora &c. Respondetur, Patres loqui de perfecta consummatione felicitatis. Vel quod cōsummata perfectio felicitatis Sanctorum, & Christi Domini capitis nostri ad iudicium refertur, tunc enim iuxta Apostolum, omnia erunt subiecta Christo Domino. Si qui verò, ij; pauci sint, qui interpretationem istam nō patiuntur, opponimus reliquos PP. Orig. 2. Periarch. Cypri. in exhortat. martyrij, Basil. oratione in 40. martyres, Gregorium Nazianz. in funere Basilij, & in funere sororis suæ Gorgoniz, Hieron. in funere Blesillæ, Paulæ, & Ambros. Epif. 59. Aug. tract. 49. in Ioan. lib. 20. de Ciuit. c. 9. Chrysost. in Epif. ad Rom. homil. 16. & 32. Greg. 4. moral. c. 25 fuisseq; sententiā Ecclesiæ, omnium Patrum Latinorum demonstrat Bellarminus de SS. Beatit. lib. 1. c. 5. excerptis Tertull. Lactantio Victorino: imò

imò fuisse quoq; communem Græcorum, præter allegatos PP. ostendit. recensendo auctoritates, S. Ignat. ad Rom. Dionys. p. 1. Eccles. Hierar. c. 7. Iustini q. 75. ad gentes. Irenæi lib. 1. c. 2. & 7. mirū ergo est quod asseratur, fuisse grauiorum, & plurium PP. sententiā oppositam, & cōtra illos Ecclesiā definiuisse, cum Bell. Patrum sententiā in hac re esse ipsissimā Ecclesiæ sententiā luce clarius manifestet.

Ad aliud exemplum quod adducitur de B. Virgine. Respondetur omnes Patres agnouisse B. Virginem fuisse expertem omnis culpæ venialis, ut fusè recenset eos Iodocus Coccius in suo Thesaur. tom. 1. lib. 3. Si qui vero ij; paucissimi aliter senserunt, beneuolē, & amicē à S. Tho. modestiā sunt excusati.

Ad vltimum exemplum Patrum Africanorū. Illis Episcopis meritò restitit S. Stephanus Papa, dicens *nihil innouandum, nisi quod traditum est*, nam, ut subiungit S. Vincentius Lerinens. c. 10. *intelligebat vir sanctus, & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia qua fide à Patribus suscepa sunt, eadem fide filiis consignarentur: nosq; religionem nō quò uellemus ducere, sed potius qua illa duceret sequi oportere: idque esse proprium. Christianæ modestiæ, & paruitatis, non sua tradere posteris, sed à maioribus accepta seruare*. Pauci quoq; fuerunt illi Episcopi respectiue ad Episcopos totius orbis, sola n. Prouincia Africana habuit cum vno Agrippino, & Cypriano Episcopos 60. fautores anabaptismi hæreticorum, antiquorum PP. reclamante sententiā, & uis Episcopis totius orbis reluctantibus.

Ad secundum: negatur antecedens, cōsensus. n. omnium Patrum firmissimum præstat Theologo argumentum: grauiorum quoq; Patrum consensus magnam quoq; præstat Theologo firmitatem, maxime ubi alij Patres non contradicunt: eosq; ad probandum Ecclesiæ consensum sufficere, iam supra probatum est. Ad probationem antecedentis, paulo ante iam responsum est.

Ad Confirmationem, & si SS. Patrum consensus ante fidei decreta non obtineat robur irrefragabile, ita ut illis contradicere sit hæreticum; est tamen tanta illorum auctoritas, ut illis utantur Episcopi in Concilijs congregati, tanquam consiliarijs, testibus, & iudicibus, ex Lerinensi c. vltimo; ita ut tam in Concilio, quam extra Concilium nullus audeat torrenti PP. se opponere, vel maiori, & grauiori parti, maxime alijs non contradicentibus, & temerarium videtur, si quis id aliquis audeat attentare.

Ad tertium, est dispar ratio de Patribus Concilij, & de Patribus Concilia præcedentibus: Patres. n. Concilij sunt iudices animati dependentes à Summi Pontificis potestate, cuius primario est inspicere, quid sit diuinitus traditum, & quid in reuelatis contineatur; in huiusmodi autem iudicio definitiuo primas soli Pontifici assignamus partes: tam cum Concilio definiendi, quàm absq; illo. Ad videndum autem quid sit reuelatum, vel in reuelatis contineatur, non ex proprio arbitrio, sed ex PP. magisterio tamquam directiuo iudicij Ecclesiastici Papa, vel Concilium à Papa congregatū procedunt ad definiendum; unde non est possibile,

bile quod nec eadem Concilia, nec Pontifex Summus contra sensum PP. vel seniorum, & grauiorū PP. nullo alio, ex opposito, Patre contradicente, aliquid definiant, cum contra regulas, quibus hucusq; ad destruendas omnes hereses vsi sint, agere nequeant, à Spiritu sancto directi.

Ad 4. Patrum doctrina, & si non necessaria, & infallibilis sit ad coactionem, est necessaria, & infallibilis, quantum ad directionem eius iudicii coactiui quod in Pontifice residet, certa namq; via, & methodo procedit Pontifex ad definiendum, nempe per scripturam, traditionem, Patrum sensum, atq; consensum &c.

Ad 5. non ex vi alicuius medijs syllogistici aliquid decernitur credendum, sed ex assistentia Spiritus sancti decernitur ad credendum hoc, vel illud esse à Deo reuelatum, in hoc, vel illo sensu, vnde absolute in Concilio Apostolorum Act. c. 15. dictum est. *Visum est Spiritui sancto & nobis*. vnde, vt excluditur omnis alia intermedia causa inter principalem (quæ est Spiritus sanctus) & instrumentalem, animatam tamen (quæ est Summus Pontifex, vel Concilium cum Pontifice) ita omnis alia formalis exploditur, cuius vi aliquid formaliter, & syllogisticè concludatur. Cum hoc tamen fiat, media assumi ad inuestigandum, an aliquid in scriptura, vel Patribus contineatur, quæ se habent, vt manu ductiones quædam ad intelligenda, & inuestiganda reuelata, vt faciente Ecclesia quod in se est, Spiritus sanctus assistat, ne in dogmate definiendo aberraret.

Ad confirmationem, non ex vi medijs alicuius syllogistici credimus Ecclesiæ proponenti (nec .n. ea examinant Catholici) sed immediate, hoc est quia Ecclesia dogmata proponit: non tamen sequitur Ecclesiam prætermittere modum, viam, & rationem quibus decernat, quæ sint traditiones adhibendo Patres, vt testes & consiliarios, vt dictum est.

Ad 6. adhibentur Patres ex dictis Vincentij Lerinensis, nedum vt testes, sed vt consiliarij, & iudices, non quidem iudices viui, sed tanquam iudices mortui, quorum sensus per iudices viuos explicandus est, sicut & eorum doctrina ab Ecclesia quoq; authoritatem habet. Damus verò alia admicula, si qua essent, ad definiendum, vbi ex Patribus certò aliquid non constaret.

Ad 7. nunquam fit, vel fiet, vt nec factum est, vt Patres concorditer aliquid sentiant, vel maior, aut sanior eorum pars in aliquo graui dogmate conspirent, nullo alio e contra contradicente, & Ecclesia sentiat oppositum, quare non est possibile, sed impossibile quod assumitur in argumento.

Ad vltimum, sicut doctor, & præceptor vt operetur secundum artem, & non erret in arte, artis regulas sequitur; sic Ecclesia, sic Pontifex cum prouinciat secundum fidem, regulas fidei sequitur. Fidei autem regulæ amplectuntur, verbum scriptum, & nō scriptum, cuius custodes, & testes sunt veteres PP. Ecclesiæ consensus & c. sunt autē regulæ, & viæ seu modi inuestigandi quod reuelatum est, subordinatæ, vt posteriores Doctores consulendi sint, post priores præsentis Ecclesiæ consensus; cum difficile possit innotescere, nisi in Concilio congregatis Episcopis: cōtra verò antiquo

ris Ecclesiæ sensus in monumentis Patrum facilius deprehendatur, & à primitiui, & medijs temporis statu dependet: vnde firmitus argumentum desumitur in hoc dogmate, quod à Patribus traditur, quàm in alio, quod à DD. & pastoribus præsentibus adstruitur. nec etiam omnes Pastores viuentes, & DD. consuli possunt, si in vno dogmate firmiter cōspirent, vt fit in monumentis PP. Nunquam tamen accidet, quod sit veterum Patrum vnanimis, & grauiorum talium consensus; & posteriorum DD. & pastorum sit indubitatus in oppositum consensus, tanquam de re ad fidem pertinente. Propterea nunquam accidet, quod desertis Patribus veteribus, Pontifex, vel Ecclesia contra Patres pronunciet, maximè si sensus præsentis Ecclesiæ non sit certus, & exploratus, sed in pietate, vel in aliqua probabilitate fundatus. Sed de hoc argumēto plura diximus in nostro Sacro deposito capitulo 16. ea consulere eruditus lector non grauetur, valde .n. ad huius articuli elucidationem conferunt. Plura etiam scripsimus in commentarijs nostris, & notis in S. Vincentij Lerinensis opusculum contra prof. voc. nouitates, nondum impressis, Deo duce quam primum in lucē edendis, & in alio opusculo anonymi imposturas contra SS. Patres detegente, & confutante.

P R A X I S

SIVE VSVS ECCLESIAE.

Quomodo prolatis veterum sententijs, secundum temporum seriem, sacrosancta dogmata sint firmata, & hæreses explosæ.

Ntiquorum vero Patrum auctoritatibus Romanos Pontifices, Concilia, nec non & sequentes Patres semper vsos fuisse, in fidei decretis cōfirmandis, praxis est vetustissima ab Ecclesiæ incunabulis vsque ad nostra tempora deducta, vt videbimus: &

merito, quia .n. communis erat animi conceptus, etiam apud hostes, veteres Apostolis proximiores, vel sanctiores, aut puriores ab omni studio partium existere, vel extimari posse, & iam pridē vita sanctos præsentibus, & viuētibz nullo affectu deuinctos; rationabiliter quoque existimata eorum testimonia illibata, qui posteriores litigantes non agnoscebant; ac proinde nec alterutris poterant ex amore tanquam ignotis fauere, vel ex odio contrarie. Inde merito tanquam ab omni suspitione liberos, & omni exceptione maiores

fufcipiebant atque fufpiciebant, eorum iudicio lites, & controuerfias terminantes.

Deinde conantibus impijs hinc inde Verbum Dei, fuae fcriptum, fuae traditum pro fe afferre, vel fcripti verbi intelligentiam obtrudere, ex mutua, et priuata philantia, proprioque interpretandi iudicio, fe excludentibus, nonnisi Ecclefiae antiquioris (vt dicit) monumentis, & recepto iam pridem veterum confenfu, partes iftae reconciliari poterant: quare merito ad indagandum quis fuerit ifte confenfus à viujs ad mortuos Patres, fecundum temporum fucceffiones, ab ipsis quoque prouocatum eft. Seruato ergo ordine difciplinæ, primò oftendemus fummos Pōtiffices. 2. Concilia 3. ipfosmet Patres, fecundum fuorum temporum & ætatum feriem, tandem posteriores doctores, hoc modo, & regulari via ad præfentium controuersarum nodos diffoluendos, vfos fuiſſe: eandemque optimam eſſe viam ad hæreticorum præfentium, atque futurorum in poſterum lites terminandas, vt ſola ſeries antiquitatis ex ſe eſſet ſufficiens, etiam ad concuincendos proteruos, quādo alia argumenta non adducerentur, & non eſſe nupera vel Nouitia (quæ in Eccleſia prædicantur) abundè quoque (producta antiquitate) demonſtratur: vnde ſcripſit S. Athanaſius epiftoſa ad Serapionem, *ego ſecundum Apoſtolicam à Patribus acceptam fidem iſta tradidi, nihil prorfus aliunde adiiciens.*

OSTENSIO I.

Quomodo ſummi Pontiffices ex PP. doctrina, dogmata vel finierint, vel confirmarunt. S. 1.

Ex Leone I. epiftoſa 97. ad Leonem Auguſt.

PRodeat ergo in medium magnus ille Leo, qui Eutychnianam, & Neſtōrianam heresim reſellens diuidentem perſonam Chriſti, aut naturas duas confundentem, cum ſcripturarum testimonijs Chriſtum Dominum verum eſſe Deum, & hominem probaſſet, mox ad Patrum ſententias recurrrens, ſubdit. *Vt autem pietas tua cum venerabilium Patrum prædicationibus nos concordare cognoſcat, aliquantas eorum ſententias huic credidi ſubiſciendas eſſe ſermoni, quibus ſi digneris attendere recensitis, non aliud nos prædicare reperiſ, quàm quod ſancti Patres toto orbe docuerunt, nec quemquam ab illis niſi ſolos impios hæreticos diſcrepare &c.* & poſtea in hanc formā testimonia allegat: videlicet.

S. Hilarij Pictauieniſis Epifcopi, & confeſſoris in libro 2. de Trin. inter cætera. Vnum igitur hoc eſt immobile fundamentum, vna hæc felix fidei Petra, Petri ore confeſſa. *Tu es inquit Chriſtus Filius Dei viui,* tanta in ſe argumenta ſuſtinens veritatis, quantæ peruerſitatum quæſtiones, & infidelitatis calumniæ mouebuntur. Iam in cæteris diſpenſatio voluntatis Paternæ eſt; Virgo, partus, & corpus; poſtque crux, mors, inferi, ſalus noſtra eſt: humani enim generis cauſa Dei Filius natus ex Virgine eſt, & Spiritu ſancto, ipſe ſibi in hac

operatione famulante, & ſua Dei videlicet inumbrante virtute, corporis ſibi initia cōſeuit, & exordia carnis inſtituit, vt homo factus ex Virgine, naturam in ſe carnis acciperet, perque huius admixtionis ſocietatem ſanctificatum, in eo vniuerſi generis humani corpus exiſteret, vt quemadmodū omnes in ſe id quod corporeum ſe eſſe voluit cōderentur, ita rursus in omnes ipſe, per id, quod eius eſt, inuiſibile referretur. Dei igitur imago inuiſibilis pudorem humani exordij non recuſauit, & per conceptionem, partum, vagitum & curas, omnes naturæ noſtræ cōtumelias tranſcurrit. Quid tandem dignum à nobis tantæ dignationis affectui repēdetur? Inenarrabilis à Deo originis vnus vnigenitus Deus, in corpusculi humani formam ſanctæ Virginis vtero inſertus accreſcit. Qui omnia continet, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani partus lege profertur, & ad cuius vocem Archangeli, atque Angeli, tremūt cælum, & terra, & omnia huius mundi reſoluentur elementa, vagitus infantie auditur. Qui inuiſibilis, & incomprehenſibilis eſt, non uiſu, ſenſu, tactuque moderandus, curis eſt obuolutus. Hæc ſi quis indigna Deo recolit, tanto ſe maioris beneficii obnoxium confeſbitur, quanto minus hæc Dei conuenerint maiestati, non ille eguit homo effici, per quem homo factus eſt, ſed nos eguimus, ut Deus caro fieret, & habitaret in nobis, id eſt aſſumptione carnis, unius membra vniuerſæ carnis incolet: humilitas eius noſtra nobilitas eſt: contumelia eius noſter honor eſt, quod ille eſt Deus in carne conſiſtens, hoc nos uiciſſim in Deum ex carne renouati.

Item eiufdem in lib. nono inter cætera.

Nescit planè vitam ſuam neſcit, qui Chriſtum Ieſum, vt verum Deum, ita, & verum hominem ignorat. Et eiufdem periculi res eſt, Chriſtum Ieſum, vel Spiritum Deum, vel carnem noſtri corporis denegare. *Omnis ergo, inquit, qui confeſbitur me coram hominibus, confeſbor & ego coram Patre meo, qui in cælis eſt.* Hæc Verbum caro factum loquebatur, & homo Ieſus Chriſtus Dominus maiestas docebat: mediator ipſe in ſe ad ſalutem Eccleſiæ conſtitutus, & in illo inter Deum, & hominem mediatoris Sacramēto utrūque vnus exiſtens, tum ipſe ex vnitjs in idipſum naturis, naturæ utruiusque res eadem eſt: ita tamen, vt neutro careret in vtroque, ne fortè Deus eſſe homo nafcendo deſineret, & homo rursus Deus manendo non eſſet. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera eſt, Deum, & hominem prædicare, Verbum, & carnem confeſſeri, neque Deum neſcire, quod homo ſit, neque carnem ignorare, quod Verbum ſit.

ITEM EIUSDEM
in eodem libro inter cætera.

Natus igitur vnigenitus Deus ex Virgine homo, & ſecundum plenitudinem temporum in ſemetipſo prouecturus in Deum hominē, hunc per omnia Euangelici ſermonis modum tenuit, vt ſe filium Dei credi doceret, & hominis filiū prædicari

dicari admoneret, loquens, & gerens homo vniuersa, quæ Dei sunt, loquens deinde, & gerens Deus vniuersa, quæ hominis sunt, ita tamen, vt in ipso illo vtriusque generis sermone nunquam nisi cum significatione, & hominis locutus, & Dei sit.

*ITEM ALIO LOCO
in eodem libro inter cætera.*

Hinc itaque fallendi simplices, atque ignorantēs hæreticis occasio est, vt quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturam diuinam infirmitatē mentiantur; & quia vnus, atque idem est loquens omnia, quæ loquitur, de semetipso omnia eum loquutum esse cõtendant. Nec sanè negamus totum illum, qui eius manet naturæ suæ esse sermonem. Sed si Iesus Christus, & homo, & Deus est, & neque cum hominē primum Deus, neque cum homo, tum non etiam, & Deus, neque post hominem in Deo non totus homo, totus Deus; vnum atque idem necesse est dictorum eius Sacramentum esse quod generū. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem à Deo; Dei tum atque hominis discernes sermonē: & cum Deum, atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque hominis in tempore diiudica. Cum verò ex homine, & Deo rursus totius hominis, totius iam Dei tēpus intelligis, si quid aliud ad demonstrationem eius temporis dictum est, tempori coaptato, quæ dicta sunt: vt cum aliud sit ante hominē Deus, aliud sit homo, & Deus, aliud sit post hominem, & Deum totus homo, & totus Deus: non confundas temporibus, & generibus dispensationis Sacramentum, cum pro qualitate generum, ac naturarū, alium ei in Sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium iam eterno. Nostri igitur causa hæc omnia Iesus Christus manens: & corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturæ nostræ loquutus est: non tamen omittens naturæ suæ esse, quod Deus est. Nam tametsi in partu, & passione, & morte naturæ nostræ rem peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit, & reliqua.

*ITEM ALIO LOCO
In eodem libro inter cætera.*

Vides ne ita Deum, & hominem prædicari, vt mors homini, Deo vero carnis excitatio deputetur: non tamen vt alius sit qui mortuus est, & alius per quem mortuus resurgit. Spoliata enim caro, Christus est mortuus, & rursus Christum à mortuis excitans, idem Christus est carne se exspoliens. Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce: & cum sint vtræque suis gesta naturis; vnum tamen Christum Iesum memento esse, qui vtrumque est.

Item post pauca.

Hæc igitur demonstranda à me paucis fuerunt, vt vtriusque naturæ formam tractari in Domino Christo meminissimus, quia qui in

forma Dei manens, formam serui accepit, ipse diuinitatem nequaquam amisit.

*SANCTI ATHANASII
Alexandrina Ecclesiæ Episcopi, & Confessoris
ad Epictetum Corinthiorum Episcopum.*

Quomodo autem, vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si is Dominus, qui ex Maria Virgine processit, Filius quidem substantia, & natura Dei est, id vero, quod secundum carnem, ex semine Dauid est, & carne Sanctæ Mariæ.

*SANCTI AMBROSII EPISCOPI,
& confessoris Mediolanensis Ecclesiæ testimonium,
quod misit ad Imperatorem Gratianum, in lib. de fide inter cætera.*

Vnde illud, quod lectum est, Dominum maiestatis crucifixum esse, non quasi in maiestate sua crucifixum putemus, sed quia idē Deus, idem homo, per diuinitatem Deus, per susceptionem carnis homo Christus Iesus, Dominus maiestatis dicitur crucifixus, quia consors vtriusque naturæ, id est humanæ atque diuinæ, in natura hominis subiit passionem, vt indiscretè, & dominus maiestatis dicatur esse, qui passus est, & Filius hominis sicut scriptum est, qui descendit de Cælo.

*ITEM ALIO LOCO
In eodem libro inter cætera.*

Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasionē verbi est, sed in ostensione virtutis. seruemus distinctionē diuinitatis, & carnis. Vnus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. Et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passionem, quasi Deus loquitur, quæ sunt diuina, quia Verbum est, quasi homo dicit, quæ sunt humana, quia in mea substantia loquebatur.

*Item eiusdem in libro de Incarnatione
Domini contra Apollinaristas.*

Sed dum hos redarguimus, emergunt alij, qui carnem Domini dicant, & diuinitatem, unius naturæ. Quæ tantum sacrilegium inferna uomuerunt! Iam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidiæ robur adolescit, ut maiore contentione asserant, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unius non esse substantiæ, quia isti diuinitatem, & carnem Dñi substantiæ unius dicere tentauerunt.

Isem infra.

Et hi mihi frequenter Nicæni Concilij tractatum se tenere cōmemorant, sed in illo tractatu Patres nostri, non carnem, sed Dei Verbum unius substantiæ cum Patre esse dixerunt. Et Verbum quidem ex paternâ processisse substantiā, carnem autem ex Virgine esse confessi sunt. Quomodo

modo igitur Nicæni Concilij nomen obtenditur, & noua inducuntur quæ nunquam nostri sensere maiores? & reliqua.

ITEM EIVSDEM
Ad Sabinum Episcopum inter cætera.

Vnde pulchrè Apostolus eiusdem verbi repetitione vsus est, dicens de Domino Iesu Christo, *cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens.* Quid est in forma Dei, nisi in plenitudine deitatis, in illa perfectionis diuinæ expressione? ergo cum esset in plenitudine deitatis exinaniuit se, & accepit plenitudinem naturæ, & perfectionis humanæ. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, vt esset perfectus in vtraque forma. Vnde & David dicit. *Speciosus forma præ filiis hominum.* Concluditur Apollinarista, nec quò se vertat habet, suis clauditur retibus. Ipse enim dixit formam serui accipit, non seruas locutus est. Iterum ergo interrogo. Quid est in forma Dei? Respondit in natura Dei, sunt enim, ait Aug. qui non sunt natura Dij. Querò quid sit formam serui accipies? sine dubio perfectionem naturæ, & conditionis, vt dixi humanæ, vt esset in hominum similitudine. Et pulchrè non carnis, sed hominum dixit similitudinem, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato: in specie hominis videbatur, sed ultra hominem, cum mundaret. Vnde & Propheta ait. *Et homo est, & quis cognoscet eum?* homo secundum carnem, sed ultra hominem diuina operatione. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur, sed ultra hominem cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fletet, mortuum quasi homo flebat; sed supra hominem erat, cum mortuum viventis iuberet pedibus exire. Homo videbatur cum penderet in Cruce, sed supra hominem cum referatis tumulis mortuos suscitaret.

SANCTI AVGVSTINI
Episcopi Hipponensis Ecclesie ad Dardanum inter cætera.

NOli itaque dubitare, ibi nunc esse hominem Christum; unde venturus est, memoriterque recolle, & fideliter tene Christianam confessionem, quoniam *resurrexit à mortuis, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris; nec aliunde, quam inde ad iudicandos venturus est viuos, & mortuos, & sic venturus est, illa Angelica voce testante, quemadmodum est ire visus in cælum, id est in eadem forma carnis, atque substantia cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit.*

ITEM EIVSDEM IN EPIST.
ad Volusianum inter cætera.

NVnc vero ita inter Deum, & homines mediator apparuit, vt in vnitatem personarum copulans vtramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret.

ITEM EIVSDEM
In expositione Euangelij secundum Ioannem inter cætera.

Quid igitur hæretice? cum Christus Deus sit, & homo, loquitur vt homo, & calumniaris Deum? ille in se naturam commendat humanam, tu illa audes deformare diuinam?

Et iterum infra. Agnoscamus geminam substantiam Christi, diuinam, scilicet quæ æqualis est Patri, humanam quæ maior est Pater; Vtrumque autem simul non duo, sed vnus est Christus; ne sit quaternitas non Trinitas Deus. Sicut enim vnus est homo anima rationalis, & caro, sic vnus est Christus Deus, & homo; ac per hoc Christus est Deus, anima rationalis, & caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Iesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Iesus, sed in forma serui.

Item eiusdem, cuius supra. Quis non est derelictus in Inferno? Christus Iesus, sed in anima sola. Quis resurrexerit triduo iacuit in sepulcro? Christus Iesus, sed in carne sola, dicitur ergo in singulis Christus. Verum hæc omnia non duo, vel tres, sed vnus est Christus. Ideo ergo dixit: *si diligetis me gaudebitis vtiq; quia vado ad Patrem,* quoniam naturæ humanæ gratulandum est, eo quod sic assumpta est à verbo vnigenito, vt immortalis constitueretur in cælo, atq; ita fieret terra sublimis, vt incorruptibilis sederet ad dexteram patris.

SANCTI IOANNIS
Constantinopolitani Episcopi, & Confessoris in homilia de Cruce, et latrone.

Sed cur cum Cruce veniat videamus, scilicet vt hi, qui eum crucifixerunt, suæ sentiant demeriti cæcitatem. Et ideò impudentiæ eorum signum portatur. Ideo Propheta ait. *Tunc lamentabuntur omnes Tribus terræ, videntes accusatorem, & agnoscentes peccatum.* Et quid mirum est, si Crucem portans adueniet, quando & vulnera corporis ipse demonstrat? *Tunc enim, inquit, videbunt quem crucifixerunt.* Et sicut post resurrectionem Thomæ voluit diffidentiam confutare, & illi clauorum loca monstrauit, & lateris vulnera declarauit, & dixit. *Mitte manum tuam, & vide, quoniam Spiritus carnis, & ossa non habet sicut me vides habere, sic, & tunc ostendet vulnera, crucemque demonstrabit, vt ostendat illum se esse, qui fuerat crucifixus.*

Item eiusdem in homilia de Ascensione Domini. Nam sicut duobus iurgio separatis vnus in medio positus altercantium litem, discordiamque dissoluit, ita & Christus nobis fecit. Deus nobis iussu irascebatur, & nos contemnebamur iratum, & clementem Dominum declinabamus, & se medium Christus ingessit, & sociavit vtramque naturam, & nobis quod imminabat supplicium, ipse sustinuit.

Item eiusdem, in eadem homilia inter cætera. Christus igitur nostræ naturæ primitias obtulit Patri,

Patri, & oblatum donum miratus est Pater, quod & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur nulla macula fedabatur: Nam & suis manibus suscepit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus est, ad partem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus quis est ille, qui audiuit. *Sede ad dexteram meam*: quæ natura est, cui dixit, esto meæ participes sedis? illa natura est, quæ audiuit. *Terra es, & in terram ibis.*

Item eiusdem in eadem homilia inter cætera. Quo sermone utar? quo verbo dicam, reperire non possum: natura fragilis, natura contempta, & omnibus monstrata deterior; omnia vicit, omnia superavit, & omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie Angeli diu vota desiderata, receperunt: hodie Archangeli, quod multo tempore cupiebant inspicere valuerunt: naturam nostram ipsi in sede dominica, immortalis fulgentem gloria prouiderunt,

SANCTI THEOPHILI
*Episcopi Alexandrini de Epistola Paschali
quam per Aegyptum destinavit.*

Cuius rei testis est ille, qui loquitur. *Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt.* Et Prophetæ, Christi auxilium deprecantes: *Domine inclina cælos tuos & descende.* Non ut mutaret locum, in quo omnia sunt: sed ut propter salutem nostram, carnem humanæ fragilitatis assumeret, Paulo Apostolo eadem consistente: *cum esset diues pro nobis pauper factus est, ut nos illius paupertate ditaremur*: venitque in terras, & de virginali utero, quem sanctificauit egressus homo, interpretationem nominis sui Emanuel, idest nobiscum Deus, dispensatione confirmans, mirum in modum cepit esse, quod nos sumus, & non desijt esse quod erat: sic assumens naturam nostram; ut quod erat ipse non perderet. Quanquam enim Ioannes scribat. *Verbum caro factum est*, idest alijs verbis, Deus homo factus est; Verbum tamen non est verum in carnem, quia nunquam Deus effectus est. Ad quem & Spiritus Sanctus loquitur. *Tu autem idem ipse es, & Pater de cælo contestatur, & dicit: Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Ut & homo factus nostra confessione permanere dicatur, quod fuit priusquam homo fieret; Paulo nobiscum eadem predicante: *Iesus Christus heri, & hodie, idem ipse, & in æternum.* In eo enim, quod ait ipse, ostendat eum pristinam non mutasse naturam, nec diuinitatis suæ minuisse diuitias, quia propter nos pauper effectus, plenam similitudinem nostræ conditionis assumpsit.

Item eiusdem in alia Epistola Paschali contra Origenem inter cætera.

Vnus Filius Patris, nostrique mediator, nec æqualitatem eius amisit, nec à nostro consortio separatus est: Inuisibilis Deus, & visibilis homo, forma serui absconditus, & dominus gloriæ, confessione credentium, comprobatus. Neque enim priuauit eum Pater naturæ suæ nomine, postquam pro nobis homo, & pauper effectus est. Nec in Iordane fluuio baptizatum, altero appellauit vo-

cabulo, sed Filium vnigenitum: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Nec similitudo nostra in diuinitatis est mutata naturam. Nec diuinitas in nostræ naturæ versa est similitudinē.

SANCTI GREGORII
Episcopi Nazianzeni in homilia de Epiphania inter cætera.

Cum ergo processisset ex Virgine Deus, in ea, quam assumpsit, humana natura, vnum e duobus sibi inuicem contrarijs existens, carne, & spiritu, aliud in Deum assumitur, aliud deitatis tis gratia præstat.

Item infra. Misus est quidem, sed ut homo; duplex enim erat in eo natura. Inde denique & laborauit ex itinere, inde, & esuriit, & sitiuit, & contristatus est, & fleuit humani corporis leges.

SANCTI BASILII
Episcopi Cappadocij.

Cum ergo quædam in Christo ita videmus humana, ut nihil à communi mortalium fragilitate distare videantur quædam ita diuina, quæ nulli alij, nisi illi ineffabili naturæ conueniant deitatis; hæret humani intellectus angustia, & tanto admirationis stupore perculsa, quod declinet, quid teneat, quod se vertat ignorat. Si hominem putet, deus cæto mortis regno, cum spolijs redeuntem à mortuis cernit. Propter quod cum omni metu, & reuerentia contemplandum est, ut in vno eodemque, ita vtriusque naturæ veritas demonstratur, ut neque aliquid indignum, & indecens de diuina illa, & ineffabili substantiæ sentiat, neque rursum quæ humanitus gesta sunt, falsis illius imaginibus ætinentur.

SANCTI CYRILLI
Episcopi Alexandrini,

Homo nominatus est, cum sit natura Deus, Dei patris Verbum, quoniam similiter, ut nos sanguini communicauit, & carni, sic enim in terris apparuit, non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam, in sua ratione perfectam.

Item eiusdem in libro, qui dicitur Golias.

Vnus igitur est, & ante Incarnationem Deus verus, & qui in diuinitate mansit, in qua erat, est, & erit. Non discernendum igitur vnum dominum Iesum Christum, in hominem seorsum, & seorsum in Deum, sed vnum, eundemque Iesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum: sed eas inconfusas inter se seruantes.

Item cuius supra. Dicitur namque tanquam aliud in alio inhabitare, idest diuinam naturam in humanitate, non perpessam commixtionem, ut esset quod non erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale, quale est id, in quo habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At vero in Verbi persona, & humanitatis, nobis solam differentiam designat diuersitas naturarum. Vnus enim ex vtraque intelligitur Christus. Ergo in con-

inconfusione, ut ante dixi, seruata inhabitasse, ait Verbum in nobis. Scit enim vñ esse Filium vñigenitum carnem factum, & hominem.

Item cuius supra ad Nestorium.

Alterum igitur sancta, & magna Synodus, ipsum, qui est ex Deo Patre natus naturaliter, Filium vñigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem, & cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, & hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, & ascendisse rursus ad cælos &c.] Istis ergo testimonijs sanctorum, Christi Domini admirabilem Oeconomiam defendit Leo.

S. 2.

*Alterum paradigma ex Ioanne II.
Epistola de duabus naturis contra Euty-
chianistas apud Baronium tom. 7.
anno 434. n. 24.*

Sed & Ioannes II. proposita illa questione fidei, an vnus ex Trinitate Christus, & Deus noster dici posset, hoc est vna de tribus personis sanctæ Trinitatis sancta persona, dicit. *Probauius in his catholicam Imperatoris fidem, & ita esse prophetis, & Apostolicis, vel Patrum exemplo euidenter ostendimus vñum ex sancta Trinitate Christum esse, hoc est, vñam de tribus sanctissimæ Trinitatis personis, sanctam esse personam seu substantiam, quam Græci hypostasim dicunt, in his exemplis euidenter ostendimus.* & post allata testimonia scripturarum, & Nicæni symboli confessionem, subdit Patrum testimonia.

Item sanctus Augustinus cuius doctrinam secundum prædecessorū meorum statuta Romana sequitur, & seruat Ecclesia, in lib. II. de cin. Dei sic dicit. Credimus, & tenemus, fideliter prædicamus, quod Pater genuerit Verbum, hoc est sapiētiam, per quam facta sunt omnia, vnus vñum, æternus coeternum, summus bonus æqualiter bonum. Et quod Spiritus sanctus simul & Patris, & Filij sit Spiritus, & ipse consubstantialis, & coeternus ambobus, atque hoc totum Trinitas sit, propter proprietatem personarum & vnus Deus, propter inseparabilem vñitatem: sicut vnus omnipotēs, propter inseparabilem omnipotentiam, ita tamen ut cum de singulis quæritur vnusquisque eorum, & Deus omnipotens esse respondeatur.

Eiusdem lib. 2. contra Maximinum. & Pater Deus est, & Filius Deus est, & Spiritus sanctus Deus est, & hi simul tres vnus Deus est, nec huius Trinitatis tertia pars est vnus, nec maior pars duo, quam vnus est.

In libro S. Augustini 15. de Trinit. Ratione etiam reddita, intelligentibus clarum est substantia veritatis, non solum Patrem Filio non esse maiore, sed nec ambos simul aliquid esse maius quā solū Spiritum sanctū, aut quoslibet duos in eadē Trinitate maius aliquid esse, quam vñum, &c.

Gregorius Nazianzenus ex sermone de Epiphania, Deum cum omnino vno de lumine illustramur, simul, & tribus quidem secundum vñius cuiusque proprietates siue substantias sicut pla-

cet aliquibus dicere, siue personas: nihil enim pro vocabulorum diuersitate dissidendum est, cum ad eundem sensum nominum diuersitas prouocet, & intellectum. Vñum autem secundum substantiam, vel deitatis ratione, diuiditur ergo, ut ita dicam, indiuisibiliter, coniungitur diuisibiliter, vna est in tribus deitas.

Item ex epistola Gregorij Nissenii ad Ablamii. æstimet hæc opera vtrum vñ assignentur personarum, quæ in sancta Trinitate creduntur, an per tres eas virtutis effectus.

Item ex epistola Procli ad Occidentales. super hæc etiam confitemur vñum ex Trinitate increata, atque ineffabili, Deum Verbum factum hominem.

Eiusdem. Quid enim nos sapimus, atque sentimus, quia in ipsa diuina natura, quia coniunctus, & vnitus est filius Patri, sanctoque Spiritui, non dicimus eum deitate passum fuisse, sed carne, quā pro nobis assumpsit in nobis. Vñus igitur ex Trinitate crucifixus est carne, qua factus est, non tamē deitate, qua vnitus est Patri, & Spiritui sancto, perpeffus est, ne & illos crucifixos pariter asseramus.

Hæc igitur ex plurimis pauca digessimus. Deū verò carne passum hic nihilominus robaremus exemplis.

Ex libro Exodi per Moysen Dominus locutus est. Et videbitis vitam vestram in ligno pendente: Deum autem esse vitam Dominus noster in Euangelio Ioannis prædicat, dicens, Ego sum via, veritas, & vita.

Item Propheta dicit. Si affigit homo Deum suū, quia vos affixistis me.

Princeps quoque Apostolorum Beatus Petrus in Actibus ita dicit, dñi impietates Iudeorum argueret. Vos autem virum homicidam petistis dimitti vobis auctorem autem vitæ peremistis.

Item Act. 2. Vas electionis, & doctor gentium sic prædicat. si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Dominus autem gloriæ est Deus. sic psalmographus ante prædixit. Quis est iste Rex gloriæ?

Item in actibus Apostolorum. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

Cyprianus Episcopus, & Martyr in epistola de patientia. Iudicatur iudicaturus, & De ieremo ad victimam tacens ducitur.

Gregorius Nazianzenus: & indignum Deo incarnato, & mortificato, ut nos viuamus.

Ex libro S. Augustini de charitate. Ille enim, qui venit per crucis irrisiones carnis perimere corruptionem, & vetustatem vinculi mortis nostræ suæ mortis nouitate dissoluere, mandato nouo facit hominem nouum, res enim vetus erat, ut homo moreretur, quod ne semper valeret in homine, res noua facta est, ut Deus moreretur, sed quia in carne mortuus est, non in diuinitate.

Cyrillus cap. 12. si quis non confitetur Verbum passum carne & crucifixum carne, & mortē carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis secundum quod vita, & viuificans est, & Deus, anathema sit.

In Epistola Leonis ad Iuuenalem. Veram igitur generationem crux vera confirmat, quoniam ipse in carne nostra nascitur, qui in nostra carne crucifigitur.

Eiusdem ex Epistola ad Flavianum. Impassibilis Deus, non dedignatus est homo esse passibilis, & immortalis mortis legibus subiaceret. Ex hac quoque parte plura ex dogmatis lectione poteritis agnoscere. Gloriosam verò sanctam semper Virginem Mariam, & propriè, & veraciter Dei Genitricem, Matremque Dei Verbi ex ea incarnati, ab hominibus catholicis confiteri rectè esse docemus propriè, & veraciter, & idem ipse ultimis temporibus incarnatus, ex Sancta, & Gloriosa Virgine Matre nasci dignatus est.

Propterea ergo, quia propriè, & veraciter Dei Filius ex ea incarnatus est: ideo propriè, & veraciter Matrem Dei ex ea incarnati, & nati esse confitemur. & ne Dominus Iesus per honorificentiam, vel gloriam Dei nomen accepisse carnem credatur ex Virgine, sicut asseruit impius Euthyches. Cuius rei probamenta ex Patrum traditionibus, consequenter Sanctus Augustinus in lib. i. prædestinationis. Prædestinatus est ergo Iesus, ut futurus secundum carnem filius David esset, in virtute autem Filius Dei simul, & filius hominis, propter susceptum hominem, & Filius Dei per suscipientem Unigenitum Domini propriè, & veraciter dicitur.

Leporius in epistola, quam Aurelius Episcopus Carthagenensis, & Beatus Augustinus, & Synodus Africana firmavit. Nascitur ergo nobis propriè de Spiritu sancto, & Maria semper Virgine Deus homo Iesus Filius Dei.

Gelasius ex libro aduersus Nestorium, & Euthychen. Propter quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Ex te nascitur, ait, ut proprietatem de matre sumendam nostræ conditionis exprimeret.

OSTENSIO II.

Ex Concilijs Generalibus.

Cum ad dogmatum Nestorij examinationem deuentum esset. Flavianus Philippensium Episcopus (ex Concil. Ephesin. p. 2. Act. i. nouissimè Rom. Impress.) dixit cum pijsimorum, & Religiosissimorum, & Sacerdotum nostrorum Acacij, & Theodori narratio manifesta existat, consequens est, ut BB. Patrū nostrorū sententiæ, ad præsens institutum facientes in medium proferantur, prolataque, & lectæ in acta referantur.

Petrus Præbyter Alexandriae, & Notariorum primarius dixit. Quandoquidem sanctissimorum, sacratissimorumque Patrum, & Episcoporum, & diuersorum præterea Martyrum codices in promptu habemus, nonnullaque capita ex illis selegimus, ea si vobis ita visum fuerit prælegemus.

Flavianus Episcopus Philippensium dixit. Legantur, & in Actorum monumenta referantur. Et lecta sunt in hunc modum. Cum verè gratia, & veritas per Iesum Christum facta sit,

hinc secundum Apostoli doctrinam gratia salutis sumus. Ait enim, & hoc non ex nobis: Dei enim donum est: non ex operibus ne quis gloriatur. Dei voluntate verbum factum est caro, habituque inuentum ut homo, non recessit à Deitate. Neque enim ea de causa egenus factus est, cum esset diues, ut virtutis, aut maiestatis suæ perfectione exueretur. Sed ut & mortem pro nobis peccatoribus susciperet iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo mortificatus quidem carne, viuificatus autem spiritu.

Et post pauca rursum. Quare & Euangelista quoque vera prædicat, dum ait. Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Tum videlicet cum Angelus sacram Virginem salutauit dicens. Ave gratia plena Dominus tecum, hoc est Dei verbum: nunc tecum est. Nam illa Gabrielis salutatio Deum verbum in vtero virginis natum, & carnem factum insinuat. Hinc & scriptum est: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod natum est ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et paucis interiectis rursum [Deus autem verbum citra viri commercium, sola Dei, qui quiduis efficere potest, voluntate, in Virginis vtero incarnatum est, uiri operatione, aut præsentia ad hoc minimè requisita, Dei namque uirtus Virginem per Spiritus sancti aduentum obumbrans, uiro quouis efficacius operata est.

Athanasij Episcopi sanctissimi Alexandriae ex libro contra Arianos. Multi sanè, & sancti extiterunt, & ab omni peccato immunes. Siquidem Hieremias ex utero sanctificatus est. & Ioannes adhuc intra materna uiscera desitescens Deipara Virginis Mariæ uoce percepta, præ gaudio exultauit. Veruntamen regnauit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ. Atque ita homines morti, & corruptioni, cæterisque miserijs, quæ in ipsorum naturam conueniunt obnoxij manebant. Nunc autem posteaquam Verbum incarnatum est, & ea, quæ carnis sunt propria, sibi adsciuit, eiusmodi passionibus in corpus non amplius desequiuntur propter Deum Verbum, quod in eo factum est, sed ab ipso quidem consumptæ sunt. Restat ergo ut homines secundum propriæ naturæ passionibus peccato, & morte non amplius restricti teneantur. Sed Verbi uirtute exuscitati, perpetuæ immortalitatis, & incorruptionis beneficio potiantur. Carne proinde ex Deipara Maria nata, ipse natus prohibetur. Qui alijs rebus, ut sint, largitur, quo uidelicet nostra natiuitate in seipsum translata, & transformata non amplius tanquam terra tantum simus, in terram abeamus: sed tanquam cœlesti Verbo coniuncti ab ipso in cœlum euehamur. Ad hunc modum alias quoque corporis passionibus haud incongruè in seipsum transtulit ille, ne in posterum sicut homines moriamur, sed tanquam Verbi Dei proprii effecti, sempiternæ uitæ participes existamus. Neque enim ultra iuxta priorem generationem, omnes in Adam morimur, sed tam natiuitate, quam reliquis omnibus carnis infirmitatibus in Verbum translatis, à maledictione per peccatum nobis inflicta, per eum, qui in nobis nostri causa factus

factus est maledictio, resurgimus.

Eiusdem ex epistola ad Epictetum.

Quomodo autem quidam, qui inter christi-
anos censentur in quæstionē uocare audent;
Dominus ne, quem Maria in lucem edidit, natura
quidem, & essentia Dei filius existat, secundum
carnem verò ex semine Dauid, ex sanctæ Mariæ
carne ortum ducat? Quinam vero in eam temeri-
tatem prolapsi sunt, ut dicere audeant Christum,
qui carne passus est, & crucifixus est, nec Deum
esse, nec dominum, nec saluatorem, nec patris fi-
lium? Quomodo rursus christiani hominis ap-
pellationem usurpare non verentur, quod verbū
in hominem sanctum perinde atque in aliquem
Prophetarum descendisse asserunt? ipsum autem
verbum, quod corpus ex Maria sumpsit, hominē
non esse factum, sed alium Christum, alium rur-
sum esse Dei verbum, quod ante Mariam, & sæ-
cula erat filius patris? aut quomodo christiani no-
men merentur, qui alium dicunt esse filium, &
alium Dei verbum.

Et post alia rursus. Hæc autem, ut quidam
existimarunt, non agebantur fidē, absit, sed reali-
ter, & verē ut Saluatore re ipsa incarnato, toti ho-
mini salus obueniret: nam si iuxta illorum opi-
nionem fictione tantum, & imaginatione Verbum
in corpore erat, cum illud, quod fingitur, sit quid-
dam phantasticum, & imaginarium, consequens
fit (quod impiissimum docebat Manichæus) homi-
num salutem, & resurrectionem esse rem quampiā
commentitiam, & imaginariam. At qui salus no-
stra non est inane commentum, aut res fictitia, sed
veræque salus tantum corpori comparata est,
sed toti homini, hoc est animæ, & corpori. Siquidē
Saluatoris corpus, quod secundum scripturas ex
Maria sumptum est, suapte natura humanū erat,
& verum.

*Iulij sanctissimi Episcopi Romæ ex epistola
ad Docimum.*

Ad fidei plenitudinem Dei Filius ex Maria
Virgine natus prædicatur, qui proinde inter
homines moratus, non potenti quadam vi in ho-
mine operatus est: hoc enim in Prophetis, & Apo-
stolis locum habet. est autem perfectus Deus in
carne, & homo perfectus in spiritu, non duo filij,
vnus quidem germanus filius, qui suscepit homi-
nem, hoc est humanam naturam, alter vero homo
mortalis à Deo assumptus: sed vnus vnigenitus in
cælo, vnigenitus in terra Deus.

*Felicis sanctissimi Episcopi Romæ & Martyris,
ex epistola ad Maximum Episcopum, & Clerum
Alexandrinum.*

De verbi autē Incarnatione, & fide credimus
in Dominum nostrum Iesum Christum ex Vir-
gine Maria natum, quod ipse est sempiternus Dei
filius, & Verbum, non autem homo à Deo assump-
tus, ut alius sit ab illo: neque enim hominem as-
sumpsit Dei filius, ut alius ab ipso existat: sed cū
perfectus Deus esset, factus est simul homo perfe-
ctus ex Virgine incarnatus.

Theophili sanctissimi Episcopi Alexandriæ, ex

quinta paschali Epistola.

Extant & nūc veterum miraculorum reliquiæ.
Nemo dubitet quin Dei virtus efficere id queat,
ut virgo pariat, in qua utique nobis vñ assimila-
tur, viuū Dei verbum extitit. Alia namque ra-
tione familiariter inter nos versari non poterat:
neque enim ē uoluptate, & somno, ut in alijs homi-
nibus contingere solet, corpus sumpsit, nostraque
similitudine accepta homo ex Virgine prodijt.
Cæterum licet secundum seruilem formam nobis
haud dissimilis cerneretur, ex operibus tamen,
opera enim diuina patrabat, omniū & Dominus
& opifex esse ostendebatur.

Eiusdem ex sexta Paschali epistola.

Etenim ut præstantissimi quique artifices nō
solum in nobili quapiam materia artem suā
ostendentes, magnam sui admirationem excitare
solent: verum etiam vilem ceram, & lutum, quod
dissoluitur, sæpe sumentes, artis suæ vim in ea ex-
plicant, ac non vulgarem, imo cumulationem lau-
dem promerentur: ita sane omnium optimus arti-
fex viuū illud & efficax Dei Verbum, quod
uniuersam hanc rerum molem mira ordinis con-
cinnitate exornauit, non nobili aliqua, aut pretio-
sa materia, hoc est cælesti corpore sumpto ad nos
descendit, sed in uili abiectoque luto artis suæ
magnitudinem declarauit, dum hominem ex li-
mo formatum instauraturus, noua quadam ratio-
ne homo ex Virgine processit. Et quamuis nati-
uitatis modo à nobis differret, similitudinem ta-
men nostram, peccato duntaxat excepto, per om-
nia amplectendam exstimaui: nam & nascitur,
& fascijs inuoluitur, & lactatur, & in præsepio po-
nitur, et omnes denique, propter antecedentia
peccata, naturæ nostræ infirmitates experitur.
Interim tamen cum infans adhuc esset, inimicum
ipsiusque cohortem exterruit, Magosque ad pœ-
nitentiam adduxit, & ut regis, à quo præceptū ac-
ceperant, præceptum contemnerent intrepide ef-
fecit.

*Cypriani sanctissimi Episcopi, & Martyris ex
tractatu de eleemosyna.*

Multa, & magna sunt fratres, charissimi be-
neficia diuina, quibus in salutem nostram
Dei Patris, & Christi largæ, & copiosa clementia,
& operata sit, & semper operetur, quod confer-
uandis, ac viuificandis nobis pater filium suum
misit, ut reparare nos posset, quodque filius mis-
sus esse, & hominis filius uoluit, ut nos Dei filios
faceret, humiliat se ut populum qui prius jace-
bat, erigeret; seruauit ut ad libertatem seruientes
extraheret; mortem sustinuit, ut immortalitatem
mortalibus exhiberet.

*Ambrosii sanctissimi Episcopi Mediolanen-
sum expositio de fide.*

Si mihi non credunt, credant Apostolo dicēti.
Postquam vero venit plenitudo temporis mi-
sit Deus filium suum factum ex muliere, factum
sub lege, filium, inquit, suum, non vnum de multis
non

non communem, sed suum. Suum cum dicit, generationis aeternae proprietatem significauit. Hunc postea factum ex muliere asseruit, ut factura non diuinitati, sed assumptioni corporis adscriberetur. Factum ex muliere per carnis susceptionem, factum sub lege per obseruantiam legis, generatio autem illa coelestis ante legem, ista post legem.

Eiusdem ex lib. 2. de fide. Sileant igitur inanes de sermonibus quaestiones, quia regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasionem verbi est, sed in ostensione virtutis. Seruemus distinctionem diuinitatis, & carnis. Vnus in vtraque loquitur Dei Filius, quia in eodem vtraque natura est, & si idem loquitur, non vno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quae sunt diuina, quia verbum est, quasi homo dicit, quae sunt humana, quia in mea substantia loquebatur. Hic est Panis viuus, qui de Caelo descendit, Panis hic caro est, sicut ipse dixit, hic Panis, quem ego dabo, caro mea est. Hic est, qui descendit, hic est, qui ascendit, hic est, quem Pater sanctificauit, & misit in hunc mundum. Hic ipsa littera nos docet sanctificatione non diuinitatem eguisse, sed carnem.

Gregorij Magni sanctissimi Episcopi Nazianzeni. Non fallant, neque fallantur homines, hominem Dominicum cum ipsi loquuntur, metisq; exorrem eum esse rati, qui potius Deus, ac Dominus noster est. Neq; enim hominem, sed Deum, & Filium vnicum, ac saeculis omnibus antiquiorem, omnisque corporis, & eorum, quae corpori conueniunt, expertem; in fine autem etiam hominem propter salutem nostram assumptum, carne passibilem, diuinitate impassibilem, corpore loco definitum, incircumscriptum spiritu, eundem caelestem, & terrenum, visibilem, & inuisibilem, comprehensibilem, & incomprehensibilem, ut in toto homine, eodemq; Deo totus homo, qui sub peccato iacebat, reformaretur.

Si quis Mariam Deiparam esse inficiatur, à Deo alienus est.

Si quis per Virginem perinde, ac per fistulam measse, nec in ea diuino, humanoque modo simul formatum esse dixerit, diuino quidem, quia citra viri commercium, humano vero, quia communi praegnantium lege, anathema sit.

Si quis Dei verbum in hominem tam antea formatum se demisisse, ac quasi insinuasse dixerit, damnationis teneatur reus. Hoc enim dicere non est Dei natiuitatem statuere, sed euertere.

Si quis duos introducit filios, vnum quidem ex Deo, & Patre, alterum vero ex Maria, non autem vnum, atque eundem, is ab ea adoptione excidat, quae rectam fidem seruantibus promissa est. Sanè Deus, & homo duae naturae sunt, quemadmodum & anima, & corpus, non tamen duo sunt filij, neque duo Dij, quemadmodum in humanis non duo ob id constituendi sunt homines, quod Beatus Paulus de interiore, & exteriori homine alicubi loquitur. Atqui ut paucis rem complectar, aliud, & aliud est, ex quibus Saluator constitat. Siquidem non vnum, & idem sunt visibile, & inuisibile, aeternum, & temporaneum: at non

est tamen aliud, & aliud, absit hoc, vtraque enim haec admirabili quadam coniunctione vnum sunt, Deo nimirum humanitatem, atque in homine diuinitatem suscipiente, siue alio quocumque nomine rem hanc explanare quis velit. Dico autem aliud, & aliud diuersa ratione ab ea, quae in Trinitate reperitur. Ibi enim est aliud, & aliud, ne hypostasies confundantur, non tamen aliud, & aliud, quoniam tria diuinitate vnū, & idem sunt.

Si quis Deum in Christo per gratiam non secus atq; in aliquo Prophetarum operatum dixerit, & non secundum substantiam eidem coniunctum, coadunatumque esse confessus fuerit, is melioris operationis virtute frustratus sit, vel potius contraria repereatur.

Si quis Crucifixum non adorat, sit anathema, & inter Dei interfectores censeatur.

Si quis eum ex operibus perfectum, aut post Baptismum, aut Resurrectionem ex mortuis in Filium adoptari meruisse dixerit, quemadmodum ethnici adscriptitios inducunt, anathema sit. Siquidem quod initium habet, quod proficit, quod consummatur, hoc non est Deus, etiam ob successum incrementum tale quippiam de eo interdictum dicatur.

Basilij Magni Caesareae primae Cappadociae Episcopi. Non caelum, non terra, non marium spacia, non quae in terris, & in aquis degunt animantes, non plantae, non stellae, non aeri non anni tempora, non uariis denique totius Vniuersitatis ornatus, tantum potentiae excellentiam ostendit, quantum immensum illum, infinitumque Deum impassibiliter per carnem assumptam conflixisse cum morte, quod nimirum per propriam passionem suam nobis impassibilitatem impertiretur.

Gregorij sanctissimi Episcopi Nisseni. Hoc enim sapite, inquit in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalē Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens. Quid serui forma de Deo dici potest abiectionis? quid de omnium Rege humiliter, quam quod sponte ad abiectionem nostrae commercium se se abiecit? Rex Regum, & Dominus Dominantium serui formam induit, omnium Iudex mundi huius dynastis vectigalis efficitur, creaturae Dominus in antro diuertitur (qui omnia palmo concludit) locum in diuersorio nullum inuenit; sed in brutorum animantium praesepe reclinatur, mundus, & immortalis humanae naturae sordes non auersatur, & omnem mendicitatem nostram transgressus, ipsam demum mortem perpetitur, voluntariae huius paupertatis, & abiectionis mensuram perpendite. Vita degustat mortem, Iudex in praetorium adducitur, omnium viuentium Dominus Iudicis sententiae subijcitur, omnium caelestium virtutum Rex, carnificum manus experiri non grauatur. Hoc inquit humilitatis exemplum, hunc abiectionis modum respicite.

Attici Episcopi Constantinopolitani. Hodie Christus Dominus benignitatis natiuitatem suscepit: nam in diuina dignitate praexistebat; deinde rursus his addit: benignitatis verbum exinanitur, cum tamen natura non sit exinanibile; se ipsum enim exinanivit, formam serui accipiens.

Qui

Qui carnis expers est, propter te incarnatur. Verbum caro factum est, qui sub tactum non cadebat, ob incorporeitatem palpatur. Qui sine principio est, sub initio fit corporeus, qui perfectus est crescit, qui immutabilis est, proficit, qui diues est in diuersorio gignitur, qui operit celum in nubibus pannis inuoluitur, qui Rex est in præsepi deponitur.

Item ex eodem. Si quem ambiguum facit Vnigeniti inhumanatio, & Virginis partus, & passionum communicatio, & crux, & mors, & resurrectio, discens agnoscat hæc mundo salutem parere, non tamen indigna benignitate præstantioris existimari debent. Si enim turpe est, Deo in Virgine habitare, turpius fuerit, & eam condere. Quod si eam condens, nullam incurrit ignominiam, nec habitare in creatura dignum opprobrio iudicauit. Si verò pati malum est, liberare passionibus quantum est? Quare, & mortuus est immortalis existens, ut morti mortem inferret, & resurrexit, nostram constituens resurrectionem. Et hæc omnia suscepit, non natura deitatis, sed assumptione carnis: illa quidem in asyis suæ habitans impassibilitatis, hac autem omnia passus, & tolerans, ut fieret optimi instituti Dux, & Legislator.

Amphilochij Episcopi Iconij. Quoniam enim idem Rex, & Deus est, & mortem ob passionis dispensationem gustauit. Munera mysteriorum sunt indicia. offerunt Magi aurum cognoscentes ipsum esse Regem: offerunt thus, norunt enim se Deo offerre, offerunt myrrham propter mortem in mysterio passionis.] Multa alia exempla in alijs Concilijs reperimus, ut in Concilio Nicæno secundo, ubi sacrarum Imaginum cultus testimonij Patrum luculentissime probatus est. In Concilio Lateranensi sub Martino Papa I. ubi Monothelitarum hæresis vnicam in Christo voluntatem asserens, testimonij Patrum confessa est. Non opus est ea transcribere ne paginas oneremus, &c. legat ea lector in fonte.

OSTENSIO III.

Ex ipsismet Patribus, qui præcedentium Patrum auctoritate, vel dogmata confirmarunt, vel hæreses confutarunt.

PARADIGMA EX S. ATHANASIO.

Sanctus Athanasius, cum videret Arianos Synodum Nicenam calumnijs impetere, ac si consubstantialitatis vocem tanquam nuperam aduenisset, illaq; approbassent esse filiū ex nō entibus productum; ille ad vetustiores Patres conueniens hæc scripsit in tract. pro decretis Nicæni Synodi contra Arian.

Quia igitur (ait Sanctus) Patres, qui Nicææ conuenerunt, non ex se, quod aduersarij obijciunt, hæc vocabula finxisse, sed ab alijs olim accepisse constat; age in præsentia declarem ne ea eis cauillatio integra relinquantur.

Theognostus in 2. Hypotyposeon, ita locutus est. Non forinsecus atque ex rebus extraneis Filij substantia constat, neque ex non entibus producit, sed ex Patris substantia ita progenitus est, ut à luce iubar: ut ex aqua vapor: neque enim vapor idipsum est quod aqua, neq; iubar idipsum, quod Sol, sed non alienum tamen, verum ut profluentem eum esse dicas Patris substantiæ, idque ut interim substantia illa Patris diuisionem non patiatur. Quemadmodum enim Sol non diminuitur suis ex se profluentibus radijs, ita nec substantia Patris diminutionem sustinet, &c.

Dionysius Alex. ab eodem Theognosto citatus, scribens contra Sabellium dixit [Patrem non fuisse carnem factum, sed Verbum eius fuisse quod carnem induerat, quemadmodum à Ioanne dictum fuit.] & in suspensionem raptus (ut notat Athanasius) quod filium creaturam nominasset & eumq; factum esse, & consubstantialem Patri dixisset, ad Dionysium Episcopum Romanum eiusdem secus nominis, pro defensione criminis, ut scribit, se non dixisse Filium esse factum quem Patri consubstantialem confiteatur, illius autem forma loquendi talis est [Et in alia epistola scripti, qua demonstraui falsum esse crimen, quod mihi obijciunt, quasi dixissem, Christum non esse consubstantialem Deo. Et si hoc nomen consubstantialis dixerim non inueniri in sacris litteris, tamen argumenta mea, quæ ipsi tacita omiserunt, à re ipsa, significationeque vocabuli non abluunt. Nam & humanam procreationem in comparisonem adduxi, ut congenerem: eoque solo esse parentes diuersos à liberis, quod ipsi sui liberi non essent, neque vicissim liberi sui ipsorum parentes, &c.]

Dionysius Romanus in Sabellianos sic dicit. Merito deinceps dixere in diuises, sectoresque & peremptores, Reuerendissimi Ecclesiæ de Deo preconij, qui monarchiam in ternas potentias, ternasque substantias, & ternas deitates carpunt, audio enim quosdam apud vos diuini verbi Magistras huius sententiæ professores, qui ex diametro, ut sic dicam, cum placitis Sabellij pugnant. Ille enim cum blasphemia dicit Filium esse Patrem, Patremque Filium: isti autem quodammodo tres Deos constituunt, dum in tres substantias alienigenas, & inter se omnino segregatas sanctam vnitatem dispartiuntur; vni enim necessum est omnium Deo Dei verbum, & in eodem habere verarique Spiritum sanctum, & Sanctissimam Trinitatē in vnum omnium rerum Deum, omnipotentemque principemque consummari, & coalescere. Marcionis enim vaniloqui doctrina, sectionem diuisionemque Monarchiæ in tres principatus instituit, &c. pluribus verbis atque sententijs diuinarum Filijs, & Spiritus sancti consubstantialitatem cum Patre probando.

Origenis testimonium etiam profert Athanasius his verbis apud eundem descriptum. Si est, inquit, vlla imago inuisibilis Dei, ipsa quoque imago inuisibilis fuerit, imò hoc quoque ausim addere, quod quum sit ille similitudo Patris, fieri non posse, ut fuerit quando non fuerit, quando enim Deus, qui secundum Ioannem Euangelistam lux dicitur, splendore caruit suæ Maiestatis?

ut quis audeat Filio principium ascribere quasi antea non dum existenti? &c.

Idem Origenes, ait *Athanasius*, *alibi dicit*. Sed fas non est, neque periculo vacuum est, ob infirmitatem nostram, quantum in nobis est spoliare Patrem Unigenito suo semper secum existente. Verbo: spoliare item cum sua Sapientia, in qua letabatur; inde enim colligeretur, eum non semper latatum fuisse. *Et post hæc testimonia subdit Sanctus Athanasius*.

Vos autem novi Iudæi, & discipuli Caiphæ quos verborum vestrorum Patres, ac maiores demonstrabitis, quum ne vnum quidem ex prudentibus, aut dictis in Authorem citare possitis? Cuncti enim vos præter diabolum istius vobis à Christo defectionis Authorem auersantur, ille & olim vobis hanc impietatem iniecit, & nunc vobis author est, ut orbis terrarum Concilium repudietis, non alia de causa quam quod in eo Concilio non quæ vestræ factioni patrocinentur, sed illa sicut scripta, quæ ab initio ipsi qui testes oculati, & ministri verbi fuere, tradiderunt. Fides enim quæ scriptis decretisque Synodi sancita est, ea est totius Ecclesiæ, hanc cum asserere vellent Beati Patres, istis verbis concepiendam putauerunt, condemnaruntque Arianam heresim. Hæc Sanctus Athanasius ex Patribus antecedentibus in Nicænæ Synodi calumniatores, Nicænâ, seu totius Ecclesiæ fidem acerrimè propugnans.

S.

ALIVD PARADIGMA
Ex Sancto Basilio lib. de Spiritu sancto.

Cum apud me reputo si quis veterum, ac Beatorum Virorum, his quibus nunc reclamatur vocibus usus sit, nempe laudandum Patrem, & Filium cum Spiritu sancto, multos reperio quibus antiquitas fidem conciliat, qui iuxta exactam eruditionem, non iuxta horum temporum homines, quorum alij præpositione, alij coniunctione in glorificatione sermonem copulant, statuerunt nihil referre, sanè quod ad rectam attinet pietatis intelligentiam, Irenæus, Clemens Romanus, & Alexandrinus Dionysius.

Dionysius, ergo sic dicit, Transcribam autem vobis ipsa hominis verba. In ep. 2. ad sibi cognomen epistola de accusatione, ac defensione.

His inquit congruenter, & nos etiam firmæ regulæ à Senioribus, qui ante nos vixerunt acceptæ, concordibus vocibus cum illis, gratias agere, ac nunc etiam vobis scribere desinemus. Deo autem Patri, & Filio Domino nostro Iesu Christo cum Sancto Spiritu, gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Clemens Antiquior. Vivit inquit Deus, & Dominus noster Iesus Christus, & Spiritus sanctus.

Irenæus, autem ille, qui vicinus fuit Apostolorum temporibus quomodo mentionem Spiritus faciat disputans aduersus hæreses, audiamus, Eos verò, inquit, qui effrenes deferuntur ad suas

concupiscentias, nullum habentes Diuini Spiritus desiderium, meritò Apostolus carnales vocat, & alibi dicit idem. Ne expertes facti Diuini Spiritus frustrentur Regno Cælorum. Inclamat Apostolus, quod caro non possit hereditatem capere Regni Cælorum, subdit *Basilius*.

Quod si cui *Eusebius Palesinus*, propter eruditionem variam idoneus videatur cui habeatur fides, & ex illo voces easdem ostendimus in dubitationibus de priscorum multiplici coniugio: loquitur enim hunc in modum exhortans seipsum ad verba Prophetarum. Dicit ergo;

Eusebius, Sanctum Deum lucis auctorem per Saluatorem nostrum Iesum Christum, cum Sancto Spiritu inuocantes.

Iam verò, & *Origenem multis in locis expositionum, quas in psalmum edidit, deprehendimus, cum sancto Spiritu gratias agentem Deo, virum qui non omnino sanas habet in omnibus opiniones: nihilominus, & hic veritus consuetudinis robur, pias voces emisit de Spiritu. Qui quidem in sexto, ni fallor, libro enarrationum, in Euangelium Ioannis, etiam ad adorandum Spiritum, euidenter pronunciat, ita scribens ad verbum.*

Origenes, Quoniam aquæ lauerum significat purgationem animæ ab omnibus malitiæ sordibus ablutæ, nihilominus, & per seipsum, & qui se ipsum præbet Diuinitati adorandæ Trinitatis, per virtutem inuocationum gratiarum principium ac fontem habet.

Et rursus in *Commentarijs quibus exponit epistolam ad Romanos*. Sacræ, inquit, virtutes capaces sunt Unigeniti, & Sancti Spiritus Deitatis] & subdit *Basilius mirans de Origene de Spiritu sancto aliàs sinistrè loquente, & nunc Deitatem ipsius confitente. Ad hunc modum opinor, traditionis vis, sæpe compellit homines, etiam suis ipsorum dogmatibus contraire.*

Africanus historicus, in quinto de temporibus epitoma, & ipsum ad hunc modum loquitur. Nos vero qui & illorum verborum mensuram didicimus, nec ignoramus fidei gratiam, gratias agamus ei, qui præbet nostris Patribus omnium seruatorem ac Dominum Iesum Christum, cui gloria maiestas cum sancto Spiritu in sæcula sæculorum, Amen.

Idem fuit glorificationis modus quem instituit Gregorius, & is, cui nunc contradicitur, ex illius institutione Ecclesiæ obseruatus.

Hanc fidem, & Firmiliano nostro fuisse, testantur illius libri quos reliquit.

Insuper & Meletium illum admirandum, in eadem fuisse sententia narrant, qui cū eo vixerūt.]

Et concludit *Basilius*. Igitur apud cordatos homines, ad purgationem meam, sufficiunt hæc quæ dicta sunt, quod recipimus vocem adeo gratam, & amicam Sanctis, insuper & tam diutino usu comprobatur, quæ ex quo tempore est annuntiatum Euangelium usque ad præsens, demonstratur in Ecclesijs usitata fuisse & quod est omnium maximum, quæ pium ac religiosum habet sensum.

Hæc Sanctus *Basilius*, primo Idco recensens Patres prioris ætatis Apostolis proximiores, & sanctitate illustres, nempe Irenæum, Dionysium

K Cle-

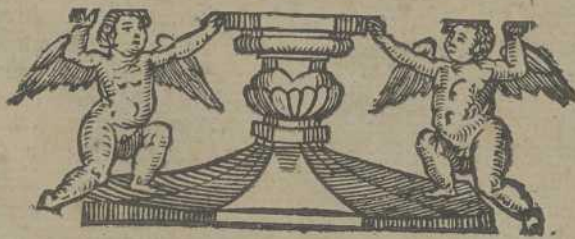
Clementem . Secundo, succedentes alios nempe Eusebium , Origenem , Africanum . Sed Eusebium , & Origenem cum cautela nominans, quia aliàs suspecti . Tandem contemporaneos suos Firmilianum , Meletium , Gregorium . Dans nobis normam, vt ad probationem dogmatum per eandem lineam vetustatis incedamus, ritum Patrum, & vestigia insequentes .

Aliud exemplum ex Sancto Augustino.

Sed aliud exemplar proponimus ex Augustino, qui hac via firmissima vsus est ad Pelagianos euincendos, & probandum Christum Dominum in euacuando chirographo paterni debiti, liberatorem hominum ex Adam descendentiū lib. i. primo contra Iulianum Pelagianum. Primo loco affert Irenæum. Secundo Cyprianum. Tertio Reticium. Quarto Olympium Hispanū. Quinto Hilarium . Sexto Ambrosium. & post allatas, & ponderatas eorū sentētiās adiecit. Septimo, & Innocētiū Papā, de quo dicit, quod si ponatur, post dictos PP. tempore, prior est loco. Octauo Gregorium Nazianzenum iisdem adiungit . Nono Basilium. X. Ioannem Chrysostomum, quem prædictis Patribus per omnia conformem idem S. demonstrat, obiectionem friuolam pro se tantum Doctorem adducens, Iuliani inquam Pelagiani, acerrimē dissoluens, & post prolata horum omnium proprijs verbis testimonia, mox subdit idem Augustinus propē finem libri sic dicens .

Propter quam Catholicam veritatem Sancti, ac Beati, & in diuinorum eloquiorum pertractatione clarissimi Sacerdotes, Irenæus, Cyprianus, Reticus, Olympius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Ioannes, Basilus, quibus adde velis, nolis Hieronymum, vt omittam eos qui non dum dormierunt, aduersus vos proferunt de omnium hominum peccato originali, obnoxia successione sententiam, vnde nemo eruit nisi quem sine lege peccati repugnante legi mentis, virgo concepit. Quid est quod exultas, & mihi si in conspectu iudicum essemus quasi victor insultas, tanquam non inuenire quid facerem, quod confugerem, si iudicum præmerer

potestate, si in medio auditorum consisterem tecū, si verē, quam dicis rationis tuba à te 53. magno iubine inflata, si auditorum arma circumstantium, et tibi fauentium concreparent? Ita. n. tibi ponis ante oculos nostrum in disputatione certamen, & te argumentante, me quid respondeam non habentem, fingis, vt placet? Sic tecum vana, & insana tui cordis imaginatio fabulatur, quasi me ante Pelagianos iudices tecum constituas, quibus plaudentibus tibi liceat exaltare tanquam tubam, vocem tuā, & prædicare contra Catholicam fidem, & contra gratiam Christi, quia pusilli cum magnis liberantur à malo, communem tibi, & illis nouitiā huius impietatis errorem. Tales iudices in Ecclesia Dei, nec sine aduersario ex altera parte stante potuit eruditor vester Pelagius inuenire . & infra in fine eiusdem libri loquens de iudicibus à se productis ante quam Augustinus, vel Pelagius nascerentur, ac proinde nō suspectis, tanquā alienis ab omni studio partum, concludit Augustinus His igitur eloquijs, & tanta auctoritate Sanctorum profecto, aut sanaberis Dei misericordia donate, quod quantum tibi optem videt qui faciat, aut si quod abominor, in eadem, quæ tibi videtur sapientia, & est magna stultitia, perduraueris, non tu iudices quaesturus es, vbi causam tuam purges, sed vbi tot SS. Doctores Egregios atq; memorabiles Catholicæ veritatis accuses, Irenæum, Cyprianum, Reticū, Olympium, Hilarium, Gregorium, Ambrosium, Basilium, Ioannem, Innocentium, Hieronymum, ceterosq; socios, ac participes eorum, in super, & vniuersam Christi Ecclesiam, cui diuinæ familie Dominica cibaria fideliter ministrantes, ingenti in Domino gloria claruerunt . Plura alia in alijs PP. extant exempla, vt in Theodoro in Dial. in Leone Byzantio lib. contra Euty chianos, hæc satis sint ad nostram instructionem, vt in quocumq; nouitio dogmate ad antiquitatis seriem indagando procedamus, non nostra nouitia sectantes, vel Enthusiastas, & nouas reuelationes, coniecturas, & humanas ratiunculas, sed vetusta dogmata veterumq; sententias consulentes, sic. n. nouitos errores cauebimus, & quæ tradita sunt, prudenter inuestigabimus &c.

Q V A E S T I O I I

P R I N C I P A L I S.

Quanta sit apud eosdem Catholicos, Patrum autoritas
in speciali.

Einde considerandum
est quanta sit eorundē
PP. autoritas in spe-
ciali. circa quod seque-
tes Articuli sunt exa-
minandi.

Articulus I. quinam
in particulari in nume-
ro Patrum cōmuni-
ter recenseantur.

Articulus II. An ex
seipsis suam habeant auctoritatem, an ab Eccle-
sia.

Articulus III. An ex ista approbatione Eccle-
sia, qui probati sunt, præ alijs maiorem obtineant
firmitatem.

Articulus IV. An receptis, & approbatis eo-
rundem opusculis, tanta ab Ecclesia auctoritas
tribuat, ut omnes, & singulae sententiae sint pa-
riter approbatae.

Articulus V. Vtrum quando opuscula quo-
rundam PP. recepta quidem sunt, sint etiam ap-
probata, & quam auctoritatem habeant.

Articulus VI. Vtrum omnes qui cum opinione
sufficientis litteraturae sub confessione S. Eccle-
siae Catholicae obierunt, possint inter DD. Eccle-
siae collocari.

Articulus VII. An qui malis moribus, imbuti
fuerunt, unquam inter PP. & DD. Ecclesiae recen-
siti sint, & an recenseri possint.

Articulus VIII. An convenienter supradicti
PP. ad ostendendam ipsorum auctoritatem, spe-
ciosi titulis, & encomijs celebrati sint.

Articulus IX. quanta in particulari sit S. Augu-
stini auctoritas in Ecclesia Catholica, & de eius-
dem encomijs.

Articulus X. An ex maioribus encomijs, & titu-
lis, quibus ab Ecclesia vel à PP. alijs cohonestan-
tur, maiorem sibi vendicent auctoritatem.

A R T I C V L V S I.

Qui nam in particulari in numero
Patrum recenseantur.

Atrum nomine eos intelligimus,
qui Apostolicas traditiones, &
praedicationem acceperunt im-
mediate ab Apostolis (qui confi-
gnatae fidei à Filio Dei, & à Spi-
ritu sancto acceptae, ipsi testes fue-
runt) vel eos qui ab his configna-
ta dogmata susceperunt, & sequentibus DD. tra-
diderunt; & sic deinceps, per duodecim secula
decurrendo: quorum quoque laboribus, vel sacrae
litterae ex eadem traditione expositae, vel debet
lati haeretici, vel de suggesto populi ad mores, &
virtutes informati. In quo genere principes, & pal-
mares existimantur praeter ceteris, qui, ut loquitur
Augustinus lib. 2. contra Iulianum [post Aposto-
los, fidei nostrae extiterunt plantatores, rigatores,
aedificatores.]

Horum, ut clarius excurrat oratio, tripartita
classis est, & in tres quasi periodos aetatis Patrum
eorundem, eam possumus distinguere. Prima est
eorum, qui Apostolos viderunt, vel ab Aposto-
lorum discipulis immediate edocti fuerunt. Secun-
da, quae est media, continens eos PP. qui proxi-
miores fuerunt Apostolorum, vel Apostolicorum
temporibus. Ultima eorum, qui hos proximiores,
& vetustiores subsequitur, comprehendit. Conti-
nent verò haec tres aetates 12. secula, quae digesta,
& partita, in lectorum commodum, in sequentem
formam exhibetur, in modum tabulae Analyticae.

Primi seculi Patres.

Hæc aetas primi seculi ab Eusebio lib. 2. Hist.
c. 13. *Apostolica successio* vocata est. Eos ve-
rò cōtinet qui Apostolorum vel Apostolicorum
fuerunt discipuli, tam Græcos, quam Latinos, &
sunt sequentes.

112 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

EX GRÆCIS.

Clemens D. Petri auditor.
 Euodius.
 Ignatius martyr.
 Dionysius Areop. D. Pauli discipulus.
 Papias D. Io. Evangelistæ auditor.
 Hermes.
 Polycarpus.
 Prochorus.
 Castor Agrippa.
 Egippus.

EX LATINIS.

Martialis Lemouicensis Episcopus.
 Anacletus Papa.
 Euaristus Papa.

Secundi seculi PP. Apostolicorum doctrinæ depositarij.

EX GRÆCIS.

Iustinus Martyr.
 Dionysius Corinthiorum Episcopus.
 Melito Sardenfis.
 Apollonius.
 Polycrates Ephesus.
 Theophilus Antiochenus.
 Athenagoras.
 Serapion.
 Irenæus.
 Rhodon Asiaticus.

EX LATINIS.

A lexander	PP.
Sixtus	PP.
Thelesphorus	PP.
Higinus	PP.
Pius	PP.
Anicetus	PP.
Sother	PP.
Eleutherius	PP.
Victor	PP.
Zepherynus	PP.

Tertii seculi PP. depositi Apostolici fidiſſimi conſervatores, quod ab ipsis, & flammis persecutionis pariter lustratum, & excoctum.

EX GRÆCIS.

Clemens Alexandrinus.
 Ammonius.
 Hippolytus Episcopus Portuensis.
 Alexander Hierosolymitanus.
 Origenes.
 Theon.
 Iulius Africanus.
 Gregorius Neocæsariensis.
 Dionysius Alexandrinus.
 Eusebius Alexandrinus.
 Proclus.
 Methodius Tyrius.
 Pamphilus.
 Petrus Alexandrinus.

EX LATINIS.

T ertullianus	
Caius	PP.
Calixtus	PP.
Minutius felix.	
Pontianus	PP.
Antherus	PP.
Cyprianus martyr.	
Pontius Cypriani diaconus.	
Cornelius	PP.
Lucius	PP.
Stephanus	PP.
Sixtus II.	PP.
Dionysius	PP.
Zeno Episcopus Veronensis.	
Victorinus Pictaviensis.	
Felix	PP.
Marcellinus	PP.
Arnobius.	
Methodius.	

Patres quarti seculi, qui Apostolica doctrina thesauros paternos custodierunt: & plumbum, & æramenta, ab argento, & auro distinxerunt, & segregarunt.

EX GRÆCIS.

Eusebius Cæsareensis.
Didymus Alexandrinus.
Dorotheus.
Eustatius Antiochenus.
Antonius Eremita.
Athanasius Alexandrinus.
Petrus Diaconus.
Euthalius Sulcensis.
Cyrillus Hierosolymitanus.
Macharius Ægyptius.
Theodorus Antiochenus.
Basilus Magnus.
Ephrem Syrus.
Amphilochius.
Epiphanius.
Pachomius.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nisenus.
Timotheus Alexandrinus.
Theophilus Alexandrinus.
Chrysostomus.

EX LATINIS.

Lactantius Firmianus.
Reticus Augustodunensis.
Iuuenus Presbyter.
Victor Afer.
Hilarius Pictaviensis Episcopus.
Marianus Victorinus.
Pacianus Barchinonensis.
Eusebius Vercellensis.
Lucifer Caralitanus.
Phébadus.
Damascus PP.
Optatus Mileuitanus.
Ambrosius Episcopus Mediolanensis.
Aurelius.
Prudentius.
Philastrus Brixien.
Hieronymus Stridonensis.
Cromatius.
Rufinus Aquilensis.
Siricius Papa.

Quinti seculi Patres, qui probati assertores dogmatum, & veluti argenti exclusores, meritò dici possunt.

EX GRÆCIS.

Ioannes Hierosolymitanus.
Marcus Eremita.
Philo Carpatius.
Synesius.
Nilus Abbas.
Flavianus Antiochenus.
Lucianus Atticus.
Cyrillus Alexandrinus.
Proclus.
Paulus Emisenus.
Theodoretus.
Basilus Seleuciæ Episcopus.
Victor Anthiochenus.
Titus Bostrensis.
Isaac Syrus.
Gennadius Constantinopolit.
Olympiodorus.
Nemesius.
Diadochus.
Chrysippus Presbyter.
Nonnus Panopolitanus.

EX LATINIS.

Augustinus Episcopus Hipponensis.
Gaudentius.
Paulinus Nolanus.
Baccarius.
Vigilius Tridentinus.
Orosius.
Innocentius PP.
Seuerus Sulpitius.
Licentius.
Seuerus Mileuitanus.
Euodius.
Arnobius iunior.
Philippus Presbyter.
Maximus Taurinensis.
Vincentius Lerinensis.
Capreolus Episcopus.
Possidius.
Chrysologus.
Hilarius Arelatensis.
Prosper Aquitanicus.
Ioannes Cassianus.
Sedulius.
Eugenius Carthaginensis.
Claudianus Mamertus.
Cæsarius Arelatensis.
Sidonius.
Victor Vticensis.

114 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Saluianus Messaliens.
Lucidius.
Ferrandus Subdiaconus.
Gelafius PP.
Fulgentius Episcopus Ruspens.
Alcimus Auitus.

Sexti seculi Patres, veluti Beseleel Theauri Apostolici gemmas excul-
pentes, gratiam, distinctionem, & venustatem adijcientes.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Andreas Cæsariens.
Timotheus Alexandrinus.
Olympiodorus Monachus.
Epiphanius Constantinopolit.
Hesychius.
Cyrillus Eremita.
Proropius Gazæus.
Eneas Gazæus.
Zacharias Mithylæus.
Theodorus Lector.
Agapetus Subdiaconus.
Constantinus Scholasticus.
Mennas Constantinopolit.
Aretas Cæsariens.
Procopius Cæsarens.
Agathias.
Rusticus Diaconus.
Iacobus Diaconus.
Hermias Philosophus.
Andreas Creten.
Anastasius Synaita.
Ioannes Climacus.

Rusticus Elpidius.
Paschasius Diaconus.
Eugippus Abbas.
Ennodius.
Agnellus.
Boethius.
Laurentius Nouariens.
Cyprianus Arelatens.
Adelinus Sagiens.
Benedictus.
Primafius.
Dacius Mediolanens.
Cassiodorus.
Iunilius Africanus.
Iustus Orgelitanus.
Liberatus Archidiaconus, Carthaginens.
Arator.
Amator.
Martinus Dumienfis.
Gildas.
Martinus Bracaren.
Columbanus.
Gordianus Siculus.
Patricius.
Dinamius.
Fortunatus.
Gregorius Turonens.
Gregorius Magnus.

Septimi seculi Patres, qui velut boni trapezitæ, seu probati nummularij,
doctrinas ad pondus prudentium Patrum appendebant, & in
Thesauro Ecclesiæ reponebant.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Evstatius Presbyter.
Leontius Cyprius.
Leontius Bizantius.
Ilychius Hierosolymitanus.
Antiochus.
Gregorius Presbyter.
Ioannes Moscus.
Sophronius Hierosolymitanus.
Georgius Alexandrinus.

Faustinus.
Paterius.
Leander.
Isidorus.
Bräulius.
Jonas Scotus.
Eucherius Gallus.
Eligius Nouiodumens.
Maurus Rauennas.

Thalac.

EX GRÆCIS.

Thalassius.
 Maximus Eremita.
 Sergius Cyprius.
 Ioannes Stobæus.
 Eulalius.
 Petrus Nicomediensis.
 Seuerus Alexandrinus.
 Asterius Amasæus.

EX LATINIS.

Theodorus Cantuariensis.
 Audoenus.
 Hildelphonsus.
 Aldheimus.
 Iulianus Toletanus.
 Adamannus.
 Mansuetus Mediolanens.
 Ceolfridus.
 Aponius.

Patres viij. seculi, qui antiquorum doctrinam velut aurum obrizum extendentes, & varijs cælaturis exornantes, depositum Apostolicum mirificè illustrarunt.

EX GRÆCIS.

Ioannes Damascenus.
 Cosmas Hierosolymitanus.
 Samonas Gazæus.
 Marcus Hydruntinus.
 Cefarius.
 Metrophanes.
 Athanasius Syrus.
 Tarasius.
 Elias Cretensis.
 Ioannes Hierosolymitanus.

EX LATINIS.

Beda.
 Ionas Monachus.
 Isidorus Mercator.
 Bonifacius.
 Alcuinus.
 Claudius Clemens.
 Ambrosius Ansbertus.
 Vvilibaldus.
 Paulinus Aquileiensis.
 Paulus Diaconus.
 Vfsuardus.
 Idiota.

Patres noni seculi, ex auro Apostolicorum Patrum, scuta aurea fabricantes, & in templum Domini inferentes, vt in ea mille clypei pendeant, omnis armatura fortium,

EX GRÆCIS.

Nicephorus Constantinopolit.
 Theodorus Studites.
 Ignatius Nicæus.
 Michael Syngelus.
 Theosterictus.
 Nicephorus Philosophus.
 Nicephorus Carthophilax.
 Theophanes Cerameus.
 Anastasius Nicæus.
 Constantinus Tyrus.
 Pantaleo Diaconus.

EX LATINIS.

Lvdgerus.
 Haymo.
 Amalarius Treuirensis.
 Angelomus.
 Vualafrius Strabo.
 Freculphus Lexouiensis.
 Christianus Druthmarus.
 Vvandelbertus Diaconus.
 Theganus.
 Lupus Ferrariensis.
 Drepanius Florus.
 Rabanus Maurus.
 Theodulphus Aurelianens.
 Ionas Aurelianens.
 Anastasius Bibliothecarius.
 Ioannes Diaconus.
 Eulogius Cordubensis.
 Florus.
 Remigius Altifidjorens.
 Paschasius Ratbertus.
 Ado Vienens.

116 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

Patres decimi seculi ex auro Apostolicæ doctrinæ parietes templi
Domini deaurantes.

EX GRÆCIS.

Theodorus Abucara.
Moyfes Barcepha.
Simeon Metaphrastes.
Suidas.
Constantius Porphyrogenetes.

EX LATINIS.

Stephanus Leodiensis.
Gualterus Senonensis.
Rabodus Traiectensis.
Rodolphus Flaviacensis.
Smaragdus.
Odo Floriacensis.
Stephanus Colonienfis.
Fulbertus Carnotensis.

Patres vndecimi seculi quasi vas auri solidum, ornatum omni
lapide pretioso.

EX GRÆCIS.

Michael Psellus.
Oecumenius.
Ioannes Xyphilinus.
Euthymius Zygabonus.

EX LATINIS.

Brocardus.
Berno.
Hugo Floriacensis.
Hermanus Contractus.
Lantfrancus.
Rodolphus Ardensis.
Gutmundus.
Micrologus.
Bruno Carthusiensis.
Anselmus Cantuariensis.
Ado Treuirensis.

Patres duodecimi seculi doctrinam Apostolicam, & Apostolicorum
tamquam publicam, & currentem monetam
expendentes.

EX GRÆCIS.

Gregorius Cedrenus.
Michael Glycus.
Theodorus Lucas.
Constantinus Manasses.

EX LATINIS.

Ivo Carnotensis.
Drogo Hostiensis.
Odo Cameracensis.
Rupertus Tuitiensis.
Honorius Augustodunensis.
Hugo de S. Victore.
Ricardus de S. Victore.
Petrus Damianus.
Bernardus Clariavallensis.
Petrus Chuniacensis Venerabilis.
Petrus Cellensis.
Stephanus Eduensis.

ARTICVLVS II.

An Patres ex se ipsis, an ab Ecclesia suam habeant auctoritatem.

Oppositiones pro parte affirmante.

Idetur quod non habeant ab Ecclesia auctoritatem.

Primo, quia PP. positi sunt, ad illuminandam Ecclesiam, non ergo ab Ecclesia recipiunt auctoritatem.

II. Quia à S. Vincentio Lerinensi cap. vlt. PP. maxime qui allegantur in Concilijs dicuntur nedum testes, sed etiam consiliarij, & iudices, at iudicium est approbare, non approbari, ergo &c.

III. Quia Ecclesia definiendo dogmata fidei, ex Patribus dogmata probat; eorundemq; vestigijs se inhxere, Synodi, & Pontifices profitentur. Ex ipsis ergo potius probantur Ecclesiae decreta, quam quod decreto Ecclesiae eorum auctoritas comprobetur.

IV. Quia PP. multi fuerunt sanctiores, & doctiores multis Summis Pontificibus, imo, & pleniori gratia, & intelligentia dono illustrati, ergo. Probatur consequentia, quia ad peritiores, & doctiores in illa facultate, quam quis proficitur, pertinet approbatio.

Argumenta in oppositum.

Sed contra est autoritas Gelasij Papæ dist. 15. Scilicet sancta R. Eccl. ubi Patrum opuscula approbantur: non nulla vero alia inter apochrypha re censentur.

Conclusio Orthodoxorum. Ab Ecclesia approbatione PP. doctrina suam habet auctoritatem.

Respondetur dicendum approbationem nihil aliud importare nisi iudicium quoddam, quo aliquod opus à regula minime dissonans, commendatur, vel declaratur; siue id sit in artificialibus, siue in moralibus. Vnde vt notat Chrysostomus in epist. ad Galat. c. 2. *approbatio contraria est (ait) incusationi*, quia aliquod opus, vt dissonans regulæ iudicatur. Regula autem fidei, & criticum quo, est Apostolica doctrina, in scripturis, & traditionibus contenta; secundam quam ab Ecclesia tamquam Iudice animato seu critico quo, de pertinentibus, vel impertinentibus ad fidem, hoc dissonum, illud verò consonum adiudicatur. Et cum aliquid pertinere, vel consonare declaratur, approbari, cum impertinens, vel dissonum, reprobari, vel incusari merito dicitur. Vnde Apostolus, vt suum Euangelium (quamvis à Christo reuelatum) acceptaretur, ascendit Hierosolymam, conferens illud cum Apostolis, vt eiusdem societatis appareret; ex cap. p. ad Galat. alioquin Ecclesia (vt inquit Anselmus) *illi omnino non crederet*. Propterea post eam collationem, dederunt illi *dexteram societatis*, vt dicit idem Apostolus, quæ fuit appro-

batio, vel eiusdem approbationis signum. Causam autem approbationis, ex eodem, duplicem assignatam didicimus; nimirum inunctum à Domino prædicationis officium; eiusdemq; officij usus, ex gratiosa, & fructuosa eiusdem prædicatione, vt exponit S. Thomas; quæ à posteriori demonstrabat, non à se intrusum Apostolum, sed à Christo legitime missum: vnde dicebat, *qui operatus est Petro in Apostolatam circuncisionis, operatus est et mihi inter Gentes: conditio quoq; approbationis apposta est* (vt aduertit Agelicus) *vt nos, inquit, inter gentes, ipsi autem in circuncisionem (supple) predicaremur; & sicut Petro obedirent Iudei conuersi, ita & ipsi gentes*. eodem modo dicendum est, & à fortiori, quod in cæteris opusculis Sanctorum Ecclesiastica approbatio requiratur. Consistit autem huiusmodi approbatio in collatione doctrinæ quæ PP. docent, cum ea quæ in corde Ecclesiæ asseruatur, quæ cum illi consona deprehenditur, probationis calculo ob signatur; ubi dissona inter Apochrypha collocatur. Approbationis verò causa est inunctum ex diuina providentia, docendi ministerium, cuius diuini charismatis, signa sunt, gratiosa, & fructuosa eorum doctrina, siue scripturas interpretando, siue traditiones consignando, siue hæreticos debellando, siue mores fidelium informando; Vnde quasi à posteriori colligitur, eos à diuina providentia destinatos ad consumationem Sanctorum, & ad ædificationem corporis Christi: esseq; plantatores, & ædificatores post Apostolos dignoscuntur; quia ipsorum doctrina, fides nutritur, augetur, roboratur &c. vt patet ex ipsorum opusculis. Conditio verò approbati est, vt sicut scripturis ab Ecclesia approbationis infallibiliter creditur, quia tamquam à sacris, & canonicis scriptoribus editæ proponuntur, ita Patrum libris in suo genere, & iuxta subiectam materiam, fides accomodetur, vt in ijs, quæ iam ab Ecclesia, vt de fide credenda proponuntur infallibiliter credatur, in cæteris verò iuxta tractationis materiam, eorundem doctrinam amplectamur, vt posterius explicabitur.

Solutio oppositionum.

Ad primum Respondetur. Illustrant PP. Ecclesiam, quia fideles erudiunt, sed lumine approbationis ab Ecclesia suscepto, vnde sunt veluti lucernæ posite super candelarum, vt luceant omnibus, qui in domo sunt, sed non est absurdum, vt dicit Aug. tract. 31. in Ioannem, *vt lucernæ testimonium perhibeant diei: id. n. est propter infirmitatem nostram, quia diei claritatem tolerare, & videre non possumus*. Sapientia Ecclesiæ velut dies est, ad quam manuducimur: doctrinis PP. sapientia Ecclesiæ elucidant, similitudinibus, argumentis &c. Sed accensio lucernæ, & superinductio super candelabrum non fit, nisi Ecclesiæ auctoritate.

Ad II. dicitur, quod dicuntur PP. *Magistri, Consiliarij, iudices*, sed ab Ecclesia talem dignitatem sortiti sunt: vnde eorundem testimonijs quoq; vtitur, quorum doctrina iam pridem, vel comprobata est, vel tacita, vel expressa approbatione, ob consonantiam ipsorum doctrinæ, cum ea quæ erat in

in Ecclesiæ corde. Nec est inconueniens, vt artifex ijsdem instrumentis à se probatis, & ad regulam examinatis vtatur, ad quorum inspectionem alia rectificentur; quæ directione indigent, vt patet in omnibus facultatibus, & artibus.

Ad III. eorundem vestigijs inhæret Ecclesia, quos ad veritatem Euangelij ambulasse iam pridem tacita, vel expressa approbatione depræhendit.

Ad IV. Respondetur admissio antecedenti, negatur consequentia. Ad probationem distinguitur de approbatione, quod duplex sit: magistralis, & iudicialis: magistralis pertinet ad peritiores, iudicialis ad habentem authoritatem, & potestatem iudicandi de doctrinis ex officio, & potestate; talis est Ecclesiæ approbatio, cuius iudiciū nullum est maius in terris, vt dicit Nicol. Papa c. patet 9. q. 3. Similiter, & si possint Patres excedere Papam in clauē scientiæ, exceduntur à Pontifice in clauē potestatis, vnde aliud est (dicit Gratianus) scripturas interpretari, aliud est controuersias terminare ex potestate, & ex eadem opuscula approbare.

ARTICVLVS III.

An ex ista approbatione Ecclesiæ, Patres maiorem præ ceteris obtinuerint firmitatem.

Oppositiones pro parte negatiua.

Videtur quod non. Primo. Nam vel Patrum sententia, conspirat cum doctrina fidei, & Ecclesiæ, vel non. Si Primū tunc doctrina Patrum, vel Patris alicuius est ipse consensus Ecclesiæ, ac proinde nulla alia opus est firmitate, quod n. certum est certiorari vltra non indiget. Si non, iam est intralitudinem probabilitatis, & tantum valebit Patris, vel Patrum omnium etiam authoritas, quanta valebit ratio, quæ affertur: non ergo ex approbatione Ecclesiæ, maiorem obtinebunt firmitatem.

II. Quia multoties ipsæ res inter PP. controuersæ V. G. de operibus sex dierum, & huiusmodi indecise ab Ecclesia relinquuntur, & in sua probabilitate remanent, non ergo plus ponderis, vel probabilitatis, acquirunt ex illa approbatione, quam sint illæ res controuersæ; alioquin si probabilitatem maiorem acquirunt, contradictio in hoc inuolueretur, oppositum sentientibus tribuendo, vel relinquendo probabilitatem.

III. Quia non ita sunt approbata ea opera, ut nemini liceat contrarium sentire. Quare tantum valebit authoritas vnius, vel etiam plurium, quanta est vnius, vel plurium sapientum. At authoritas

sapientium plurium, vel etiam spectatissimorum, solum fundat dialecticum problema ex Arist. primo Top. c. 9. tantam ergo authoritatem sibi vindicabunt, quantam ex decretis Academicarum veteres Philosophi sectarum principes adepti sunt.

Pro parte affirmatiua.

Sed contra est, quia frustra talis esset approbatio facta, si maiorem non obtinerent opuscula probata firmitatem.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM
Ex approbatione Ecclesiæ scripta PP. maiorem obtinuerunt firmitatem.

Respondeo dicendum, quod sicut, notauit Turrecremata d. 15. c. *Sancta Romana*, duplex est approbatio: vna simplicis commendationis, vt cum quis dicta, vel facta alicuius probat, & laudat, & hæc fieri potest à superioribus, vel inferioribus, aut æqualibus. Alia est approbatio authoritatiua, videlicet, quæ tribuit authoritatem rebus approbatis, & talis est solius superioris, ex Gloss. C. Fr. noster 17. q. 4. & hoc secundo modo solius Romani Pontificis est, authoritatiuè probare opuscula PP. vt dictum est. Illud autem operatur confirmatio, & approbatio, ex eadem gloss. vt ipsi facto, vel scripto præstetur maior authoritas 12. q. *quis nesciat*. Item vt 6 quid infirmum, vel inualidum, suppleat eius confirmatio, de transacti. c. 1. vt sine sententia eiusdem, quantum attinet ad ius positium, nullus possit retractare, quod ipse confirmauit, de confirmat. c. 2. In proposito autem nostro, ex authoritate approbantis Ecclesiæ, vel Pontificis, opusculis Patrum maior tribuitur authoritas, vt si quid infirmum, vel inualidum in eis existimetur, confirmatione roboretur, & semel approbatis opusculis, sententia Pontificis, non possint retractari probata, ne infringi sententia probantis videatur. Quod vt clarius appareat,

Sciendum est, quod, quæ traduntur ab omnibus, vel singulis Patribus multiplicis sunt generis. Quædam ad Sacram doctrinam pertinent, quedam ad Physicas disciplinas. Relictis ergo externis, quæ traduntur ad Sacram doctrinam pertinentia duplicis quoque sunt generis, quædam sunt certa, & explorata, vel ex sacris scripturis, vel traditionibus: quædam quoque quæ in vtraque partem possunt disceptari salua fide, & pace charitatis. Et iterum, quæ ad fidem pertinent, vel sunt iam per Ecclesiam definita, vel ex doctrina Patrum diffiniri possunt. Si ergo loquamur de rebus Theologicis ad fidem spectantibus, etiā per Ecclesiam diffinitis, approbatio eorum opusculorum, vbi sunt talia dogmata, ijsdem dogmatibus in dictis opusculis contentis attribuet infallibilem quoque (ab eo tempore, quando illa dogmata definita sunt) authoritatem. Si vero adhuc definita non sunt, sed ex Patribus definibilia, eam tribuet talis approbatio authoritatem; vt etiam si dogmata illa non definitur, tamen proximitatis fidei honore decorantur,

rentur, vt hèresi proximum sit, illis contraire, vnde à posteriori, & à signo cognoscitur talis firmitas, siquidem eorum consensu, & testimonio mota Ecclesia, vel scripturas interpretatur, vel canones edit. Vnde in 5. Synodo generali sic dicitur. *Super his omnibus sequimur SS. PP. Doctoresq; Ecclesie, Athanasium, Hilarium, Basilium &c. et suscipimus omnia, quæ ab eis pro recta fide, & in condemnationem hæreticorum exposita sunt.* & in Concil. Ephes. in declaratione fidei sic dicitur, *sequentes itaq; omnium SS. PP. confessiones, & intentioni eorum æquis vestigijs consistentes, profite-mur, &c.* Quare & si ratione sui non constituent fidei certitudinem; tamen talem habent auctoritatem, vt ad eorum sententias oculos dirigentes declarari possint, vt dogmata fidei, quæ à PP. traduntur, & edocentur tamquam testibus, & custodibus depositi Apostolici, vt habetur in Concil. Viennensi de Trinit. & fide Catholica. Hoc autem maximum est auctoritatis pōdus, sic probari Patrum opuscula, vt cum concurs sententia reperiatur, vel traditio in illorum monumentis inspicitur, possit tuto Ecclesia ad definiendū accingi. Si verò loquamur de alijs, quæ salua fidei veritate, in vtramq; partem disceptari possunt, tūc approbatio probabilitatis robur adiungit, vt non improbables, & improbandi, sed vt probabiles magistri, & approbati proponantur, vt securō populus Dei tales magistros possit auscultare. Super hæc verò omnia, cum diuinis charismatibus repletos agnoscat Ecclesia quos probat, & cū mirifice sacras scripturas iidē exposuerint, sacra dogmata illustrant &c. eosdem, vt à Deo destinatos Doctores veneretur, & agnoscat, & proinde eos venerandos, eorundemq; doctrinam ampliandam, & tanquam vè idicam sequendam proponit, exceptis, quæ ab Ecclesia aliter definita, & declarata, vt dicitur postea. Magna igitur reuerentia patribus ex tali approbatione comparatur.

Illud quoq; eorundem opuscula adepta sunt, quod aliqua, quæ reputabantur infirma, ex approbatione dogmatis p decisionē, & declarationem robur obtinuerunt: vel calumnijs depulsis, (quæ PP. obieiebantur) cætera hæc promouerunt (exceptis ijs quibus per definitionem Ecclesie derogatum est) vt tuto recipi possint.

Solutiones oppositionum.

AD Primum Respondetur Patrum doctrinam in hoc etiam magnum auctoritatis pōdus obtinere, quod cum Ecclesiastica doctrinam definita concordet, vel quod ita probetur, quod interdum tale motuum subministret, vt ad definitionem Ecclesia PP. vestigijs inharēs, procedat. In cæteris autem, in genere, vt Magistri, et probabiles DD. Ecclesie proponuntur, vt plusquam probabilem firmitatem sibi vendicent, & si in specie, vel indiduo, seu respectiue, in hoc, vel illo articulo, vbi locus disputationi datur, tantum valeat eorum auctoritas, quanta est ratio, quæ affertur.

Ad II. patet Respōsio ex dictis ad primū, nēpē in tali casu nō acquirere maiorem firmitatem, quam tamen, ceteris paribus, in opinione, sibi ex

reuerentia, quæ illis debetur, postulant.

Ad III. conceditur, vbi problema est, sapientum auctoritatem excedere, cum detur locus magis rationibus probabilioribus, quam auctoritati. Ceterum, si cætera essent paria, maiorem probabilitatem ex eorum auctoritate compararent.

ARTICVLVS IV.

An receptis, & approbatis ab Ecclesia, opusculis Patrum tanta auctoritas tribuatur, vt singulæ quoq; eorum sententiæ sint pariter approbatæ.

Positio Glossæ, & Anonymi cuiusdam.

Væ in hoc articulo sunt extremæ sententiæ. Prima est Glossæ in dist. 9. c. noli, vbi hæc habet (quod olim cum adhuc scripta Aug. & aliorum SS. PP. non essent authentica, non erant in singulis opuscula eorum approbata, nunc vero, ait, iubetur teneri vsque ad vltimum iota.

Altera sententia est cuiusdam Anonymi in libello directo ad iudices veritatis, & doctrinæ impresso Barchinone anno 1627. dicentis quod quando Ecclesia approbat opera alicuius DD. non vult approbare eius propositiones, nec vel vnam solam.

Oppositiones eorundem.

ARguit primo ex Glossa quia falsa, & erronea non probantur errare, n ex Aug. est approbare falsa pro veris, certum pro incerto, & contra d. 28. c. quamuis: at cum recepta sint Patrum opuscula ab Ecclesia, erronea dicenda non sunt: ergo omnia, & singula, cum Ecclesia errare non possit, absq; falsitatis suspitione recipienda sunt.

Secundo, vbi ius non distinguit, nec villam dat exceptionem, nos nec distinguere, vel excipere debemus, ex regulis, & iuristarū proloquijs, at in opusculorum Patrum approbatione, nulla fit exceptio atq; distinctio, ergo &c.

Tertio, quia si quoad aliqua recipienda, quoad alia respuenda essent, tota eorundem infirmaretur auctoritas, quare sicut arguit Augustinus, & habetur in d. q. c. si ad scripturas, si vel minima falsitas in Canonicis scripturis deprehenderetur, tota earundem fluctuaret auctoritas; ita & in simili.

Quarto, quia in Concil. Ephes. tanta auctoritas tributa est, dictis Cyrilli, vt quicunq; eum non recepiat, anathemate feriatur.

Quinto quia in dist. 15. Flauiani Epistola mandatur

datur recipi usque ad ultimum iota. ergo cum de similibus idem sit iudicium, idem de reliquis PP. est sentiendum. Pro anonymo vero,

Arguitur sexto. Nam omnes propositiones dogmaticæ, quæ in scriptis Patrum reperiuntur, aliæ de fide sunt, & indubitabilem obtinuerunt, auctoritatem: si ergo de nouo probarentur, inanis esset ista probatio. Ceteræ vero cum sint adiaphoræ nullo modo probantur, alias non liceret contra sentire, quod est contra usum, & rationem, imò & contra Apostolum dicentem *omnia probate, quod bonum est tenete*.

Cōfirmatur ex Pauli Orosij historia, quæ probationis calculo videtur destituta, propter multa falsa quæ in ea deprehenduntur.

Confutatio utriusque sententiæ.

Sed contra est primo contra primam sententiam Glossæ, quod hæc differentia est inter scripturas Sacras, & Patrum opuscula, quod illæ in summa auctoritatis arce locantur, ut nullam contineant falsitatem, nec liceat contra illas sentire, quod Patrum opusculis non est tributum d. c. solis, & c. si ad scripturas.

Secundo contra sententiam Anonymi, quia, & si ab Ecclesia non proponantur, & approbentur PP. opuscula recipienda, ut scripturæ Canonicae, probat tamen illa, ut conuenientia, & conducencia ad fidei defensionem, & dogmatum explicationem, quod indicant verba Gelasij dicentis. *Ad edificationem nostram eadem S. Rom. Ecclesiæ post illas veteris, & noui testamenti, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas: & mox recenset PP. opuscula, utraq; ergo, licet diuersimodè, approbantur, scripturæ, & Patrum opuscula.*

Et confirmatur. Primo quia dum in 3. quasi classe alios quosdam Patres locat, & inter apochrypha recenset, aperte quos probet, quos non probet ostendit.

Cōfirmatur Secundo. Quia in eodem c. d. 15. recipiuntur multi tractatus, multique iuxta censuram Patrum recipi debere mandantur, nam & doctrina S. Aug. ut postea dicitur in special. artic. in materia de prædestinatione, & gratia à multis Summis Pontificibus approbata est, & Canonizata. Similiter d. 15. Rufinus, & Origenes, iuxta censuram Hieronymi legendi.

Confirmatur Tertio. Nam in PP. opusculis non solum continentur multa dogmatica spectantia ad principia fidei, sed etiam quæ ex illis necessaria connexionem deducuntur: falsa ergo, & erronea, & cōburda est Anonymi propositio, quod nec una sola propositio in dictis PP. sit approbata.

Confirmatur quarto. Quia manifestè alia legenda proposuisset, imò erroneè eos qui probabiles DD. non essent, nec probabiles fecisset, ut probabiles commendasset, imò impune omnibus dictis opusculis, cum nihil sit probatum ex Anonymo, posset à principio usque ad calcem cuiusque libri contrarij, & improbari audaci, imò & hæretica licentia.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM

Multa in opusculis PP. recepta, atque probata sunt, & si non omnium, omnes sententiæ.

Respondeo dicendum ex Turrecrinata d. 9. cap. 1. ego solis, quod quinque modis constat Ecclesiæ DD. esse loquutos. Primus modus est inquisitiuus ad partes disputando pro veritate alicuius conclusionis, vel dogmatis. Secundus recitatiuus non propriam sententiam, sed alias referendo, ut frequentissime Hieronymus, & Augustinus. Tertius est reprobatiuus, quando scilicet alienas refellunt sententiæ, & opiniones. Quartus est assertiuius, cum aliquid determinatè proferunt, vel definitiue sustinent, aut defendunt. Vltimus est retractatiuus reprobando sententiā, quam prius tenuerant, sicut fecit Augustinus in libris retractationum. Qui modi nedum in in differentibus quæstionibus, & ad fidem impertinentibus, sed etiam in fidei materia, in sacris Doctoribus obseruati sunt. Sciendum quoque est quod quandoque PP. sic loquuntur in materia fidei, ut indicent se loqui quasi testes successionis doctrinæ, & traditionis in actu signato, vel concorditer firmando, tuendo, tenendo, inculcando aliquod dogma, quod in actu exercito est traditionem Apostolicā explicare. Quandoque vero loquuntur simpliciter absque tali nota testificationis. Loquendo ergo de modo assertiui (in materia dogmatica) & reprobatiui, vel cum loquuntur, ut testes traditionis, cum probantur talia opuscula (ut supra dictum est) vel obtinent eorum sententiæ fidei veritatem (si alias definitis ab Ecclesia dogmatibus, aut si de nouo ab Ecclesia definiantur, consentire probentur) vel tanta tribuitur assertiuius PP. auctoritas, ut fidei proximæ tales assertiones recipiantur, antequam ab Ecclesia sint definitæ. Vnde in 5. & 6. Synodo Generalibus non videtur approbari generalia PP. dicta quo ad omnia, quæ in scriptis eorum recensentur, sed solum, ut ibidem dicitur, quo ad ea, quæ *pro recta fide* à Patribus statuta, & in condemnationem hæreticorum exposita sunt. & Martinus Primus in Concilio Lateranensi Secundo consultatione *probat, venerabiles PP. cunctaq; quæ ab eis pro orthodoxa fide exposita sunt, in destructionem omnium hæresum.*

Loquendo autem de modo inquisitiui, non omnia ab Ecclesia probata, quæ à PP. scripta sunt, ut probationi non detur locus; opinionibus enim multoties, & coniecturis solum res interdum agitur: cumque diuersi diuersa sentiāt, non per omnia dici potest, PP. probata esse opuscula. Vnde bene dixit Augustinus, quod non sic sunt legenda tanquam ex eis testimoniū infallibile proferatur, ut contra sentire non liceat d. 9. c. Noli super cit. & idem Augustinus contra Faustū loquens ait. Quod huiusmodi libri non *præcipientis auctoritate*, sed *proficientis auctoritate*, scribuntur à nobis: inter hos enim sumus, de quibus dicit Apostolus, & si quid aliter sapitis, illud quoque *Deus reuelabit*, idem docet Anselmus lib. 1. cur Deus homo. Si verò sermo sit de modo recitatiui,

siuo, vel retractatiuo, nulla firmitas ex approbatione generatur, nisi uel improbata, & recitata opinio à Patribus, ut uerior acceptetur ab Ecclesia, vel retractatio ab iisdem facta, vel retractetur, vel acceptetur, & conformis doctrinæ Ecclesiasticæ adiudicetur. Quare non est consequens, quod probatis Patrum opusculis in omnibus, & per omnia sic recipiantur, ut nefas sit in omnibus, illis contraire: vel quod est extrema demerita, & stultitia in extremum aliud impingere, ut nec una propositio, quia non omnes approbantur, & multa reprobantur, ex Ecclesiæ approbatione recipiatur.

Solutiones Oppositionum.

AD Primum Respondetur, non esse uniuersalem probationis modum, qui sit ab Ecclesia, ut patet ex dictis, quæ n. scripta sunt à PP. pro fide catholica, & ad condemnationem hæreticorum per omnia approbata sunt, non autem ea quæ tractant de pertinentibus ad scientias naturales, vel loquentes ad mentem aliorum, quorum opiniones referunt etiam in materia dogmatum, vel quæ ipsi retractauerunt, &c. Vnde etiam S. Doctor in multis, suæ doctrinæ locis authoritatibus Sanctorum respondet, quod non assertiue, sed opinatiue, aut recitando aliorum opiniones: aliquid scripserint, vel etiam in ijs, quæ assertiue docuerunt taliter vult recipi, quatenus rationi, vel authoritati consona dicere deprehenduntur, vel ut testes traditionis producuntur.

Ad secundum Respondetur, quod satis distinguitur ex doctrina Concilii quinti, & 6. Gener. & ex Martino Papa, quod PP. recipiendi sunt irrefragabiliter, licet in tex. S. R. d. xv. id non distinguatur adeo dilucide, quod postea distinctum, & explicatum est in his posterioribus Concilijs, concilio illo Romano sub Gelasio.

Ad III. Respondetur, esse disparatam rationem de Canonicis scripturis, & opusculis PP. quia scripturæ à Deo reuelantur, & scribuntur etiā per suos amanuenses, & Notarios authoritatem obtinent, unde eorum scriptorum authoritas indiuidua est: quod autem indiuiduum est eius naturæ est, ut parte vitiatum, vel infirmatum totum quoque vitietur quare vitio aliquo deprehenso in instrumento, per Notarium confecto, saltem in substantialibus, totum instrumentum vitiatum. Opuscula vero Patrum non ab ipsis authoribus, & scriptoribus authoritatem habent, non n. PP. faterentur se amanuenses Spiritus Sancti; licet n. à Spiritu Sancto dati sint Doctores, & diuinitus sint illustrati, non in omnibus tamē, edocti diuinitus, unde tota eorum approbatio est ex authoritate Ecclesiæ, quæ aliter illos recipit, ut testes traditionis, aliter ut ex propria persona loquentes. Vel dicendum, quod vitiatum parte instrumenti totum vitiatum, id verum est in connexis, & coniunctis, non autem in disparatis, & separatis, ut dicit gloss. c. si in script. d. 9. & sic est in casu nostro, non n. habent connexionem ea, quæ proferuntur à patribus hinc loquentibus ex proprijs, & inde ex communi traditione &c. propterea non est simile.

Ad IV. & V. quia omnia contenta in illo tract.

Cyrilli, & Epistola Flauiani dogmatica sunt, omnia ad vnguem probata.

Ad VI. quod est Anonymi. Respondetur ille propositiones non de nouo probantur ab Ecclesia, sed libri tales propositiones continent: adaphora vero in suo quoque probantur ordine, dum non ut improbabilia censurantur, nec recipi prohibentur, qui verò ea continent cum exceptione sua suscipiuntur, ut patet de Eusebio, Rufino, Origene.

Ad vltimum. Licet in Orosio multa falsa reperiuntur, tamen laudatur, & commendatur ipsius historia à Gelasio, quia inquit valde nobis necessaria est aduersus Paganorum calumnias, sed de hac re plura scripsimus in depulsione memorialis eiusdem Anonymi, edenda.

ARTICVLVS V.

Vtrum quando quædam PP. opuscula recepta sunt solummodo, sint etiam approbata ab Ecclesia.

Idetur quod sic. Primo. Quia non recipi idem est, ac reprobari; ergo ab opposito, quæ recipiuntur, eo ipso censentur, quoque approbata: consequentia patet per locum à contrarijs.

II. Quia, & si multi eorum in hæresim lapsi sint, non est consequens, quod omnia opera eorum damnata censentur: ergo &c.

III. Quia sicut reprobata alicuius doctrina, non est consequens, quod damnetur persona, ergo ab opposito non est necesse, ut damnata persona, quod reprobentur, & opera.

IV. Quia quantumuis aliquis Pater sit, in albo Sanctorum, non est consequens, quod canonizata persona, canonizetur doctrina, potest n. cum Sanctitate esse error in fide materialiter, ut patet in opusculis Cypriani &c. & in multis, quæ retractauit S. Augustinus. Ergo à contrario nec erit consequens, ut condemnata Persona, damnetur, & opera.

Pro parte Opposita.

Sed contra est quia c. fraternitatis dicit Gregorius Anastasio Antiocheno [cum Calestius, & Pelagius in Ephesina Synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores?] & in c. S. Rom. multa opuscula recensentur, quæ damnantur, & cum illis eorundem authores, ut patet de Origene &c.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM.

Non omnia recepta ab Ecclesia Patrum opuscula, approbata sunt: eorum autem quæ probantur, quædam absolute, quædam cum conditione probantur.

Respondeo dicendum, quod in plus se extendit receptio, quam approbatio. Multa enim recipiuntur, quæ adhuc sub trutina iudicii probanda, & examinanda relinquuntur, donec probetur, unde probatio suspenditur donec de veritate constet, iuxta illud Apostoli. *omnia probate, quod bonum est tenete.* Quare approbatio supra receptionem iudicium includit, & examen ad regulam, ut dictum est. Ab Ecclesia ergo diuersimodè opuscula PP. recepta dicuntur, quædam ad vsum simplicem lectionis, quædam per quandam dispensationem, & permissionem, quædam addita approbatione. Per approbationem, recipiuntur illa opuscula PP. qui in nullo à sanctæ Matris Ecclesiæ consortio deuiarunt, & in illius fide probabiles in Ecclesia Magistri extiterunt. Tales fuerunt Patres in albo Sanctorum repositi Dionysius, Irenæus, Ambrosius, Augustinus, vel docti, & prudentes Catholici, & si non canonizati, ut Alcuinus, Rabbanus, secundam formam approbationis, quæ in præcedenti Articulo tradita est. Similiter eorum qui à fide defecerunt, quædam opuscula similiter approbantur non simpliciter, sed cum cōditione, & trutina, dummodo ab alijs Patribus probentur, sic Gelasius Orogenis opuscula, quæ beatus Hieronymus probat pariter approbauit, cætera verò cum ipso Authore dicit esse damnanda c. citato Sancta Romana. Ab opposito verò qui ex instituto, non pro fide defendenda, sed impugnanda libros ediderunt totaliter non recipit, sed eliminat, nec in Patrum numero locat, sed in indice ponit damnatorum auctorum. Vnde Gregorius lib. 20. moral. c. 7. *[liquet, ait quod Arius Photinus, Eunomius, multiq; his similes docendo, atq; suadendo, conati sunt Patres videri; sed errores eorum] Sancta vniuersalis Ecclesia districta seueritate dijudicans, eos inter custodes gregis sui non numerat, quos eiusdem gregis vnitatem dissipantes damnat.* Propter vsum vero lectionis, siue pro doctrina fidei, siue morum informatione, quædam etiam in authoribus damnatis recipit, quorum argumentum principale fuit de vera religione scribere, licet hæreses immiscuerint. Similiter secundum quandam dispensationem recepta sunt eorundem opuscula, eo modo quo Paganorum libri recepti sunt, à quibus tanquam iniustis veritatis detentoribus veritatem eruiamus, & eosdem tanquam ancillas ad arcem Theologiæ vocamus in obsequiū Christi. Quare, & si non sint recepti isti eo probationis genere, quo orthodoxi recepti sunt, nihilominus, quoad aliquid probati sunt iuxta canonem Gelasij, nempe prout ab Orthodoxis Patribus probantur, & ad vsum lectionis, & secundum permissionem recipiuntur, unde, & propter hoc quia non habent indubiam fidem in doctrina sana, in-

ter apochrypha recensentur quia dubia, imò, & falsa multa dogmata veris permixta in eis continentur: propter quæ quia non sunt principaliter intenta, non erant (ut aliorum hæreticorum opera) totaliter repudianda, sed in classe Apochryphorum collocanda.

Solutiones oppositionum.

Ad Primam. non recipi talia opuscula (propter errores principaliter, & ex instituto inscripta, cuiusmodi sunt libri hæreticorum) idem est, ac reprobari, ut dictum est: non recipi vero propter quosdam insertos errores, non est reprobari, quia licet multa falsa in eis cōtineantur, multo plures sunt veritates in iisdem contentæ, & ex professo tamquam principale argumentum tractatæ: & inter hæc datur medium, ut concedantur propter vsum lectionis, & ex quadam permissione, ut dictum est.

Ad II. non inde sequi quod sint approbata, ut catholicorum Patrum opuscula approbatur, sed quod propter veritates primo intentas, non sint totaliter reprobata, & quo ad aliqua examinata, & discussa approbentur, exemplo Origenis approbati à Hieronymo quoad aliqua.

Ad III. Respondetur, non sequi damnata persona damnari omnia, si principale intentum non fuerit contra religionem primario scribere, cæterum si ex proposito scripta sint contra dogmata Ecclesiæ, ut sunt opuscula Arii, Eunomij &c. omnia reprobata intelliguntur, quod innuit Gregorius allegatus in argumento, sed contra, & per hæc patet responsio ad quartum.

ARTICVLVS VI.

V. omnes qui cum opinione sufficientis litteraturæ, sub communionem S. Matris Ecclesiæ obierunt, possint inter PP. Ecclesiæ collocari.

Positio Hæreticorum.

Etus hæreticorum mos, supra viros Apostolicos imò, & Apostolos se præferre: id de Gnosticis refert S. Irenæus lib. 3. c. 2. dicendo *se non solum Præbyteris, sed & Apostolis esse sapientiores, sinceræ inuenisse veritatem.* S. Gregorius dicit lib. 20. moral. c. 9. conatos Arium, Fotinum &c. Patres videri.

Anonymi nuperi positio.

Anonymus in memoriali in altero extremo est, dicit enim quod pro Patribus recognoscere debent quotquot, in commemoratione fidei docentes

docentes, diem clausurunt extremum. Poza eidei compositioni subscribit, tract. 4. lib. 4. cap. 10. & lib. 4. tract. 7. c. 2.

Oppositiones.

Arguitur primo, quia ut dicit Greg. PP. 5. mor. c. 18. Hæretici nonnunquam vera quædam, & sublimia locuntur. Secundum ergo ista, quæ proferunt possunt hæretici inter Doctores, & PP. recenseri.

Secundo, quia Ruffinus, Origenes, Tertullianus, hæretici fuerunt, & tamē ut Patres citantur, & recensentur in c. S. Rom. dumeorum opuscula, saltem sub conditione recipiuntur.

Tertio, pro altero extremo, arguitur pro Anonymo, quia moderni in Sanctæ Ecclesiæ communionem iuvenes, filios multos pepererunt Christo, & quotidie pariunt, ut unusquisque illud possit usurpare [in Christo. n. Iesu per Euangelium ego cum genui] ergo &c.

Pro parte opposita.

Sed cōtra est authoritas S. script. Iob. c. 30. ubi dicitur [deridebunt me iuniores tempore, quorum non dignabar Patres, ponere cum canibus gregis mei] quem locum de hæreticis exponit S. Gregorius loco citato, & ex ipso sic argumenta, ex sua expositione, formantur.

Primo, omnes hæretici ætatis uniuersalis Ecclesiæ comparati, iuniores dicuntur, quia ipsi ab ea, non autem ipsa egressa est ab illis. vnde rectē quoque per Ioannē dicitur I. ep. c. 2. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Patres vero priores sunt filijs, & ætas eorum præcedit, non subsequitur filiorum ætatem, ergo.

Secundo. Patres sunt, qui multos populos Christo pepererunt, at dicit Greg. Patres hæreticorum hæresiarchas vocamus, quia de horum peruersa prædicatione, id est locutionis semine, sequentes sunt populi in errore generati.

Tertio, qui inter Patres recensentur, ab Ecclesia, probantur: at S. Ecclesia hæreticorum patres, cum canibus gregis sui, Sanctis Doctoribus comparare dedignatur, quia inuētores errorum diiudicando respuit, eosque inter veros Patres numerare contemnit.

Quarto ait idem. quia & si hæretici visi sunt quosdam agentilitatis errore renouasse, quorundam mores ad honesta agēda docuisse: pro eo tamē quod de Deo recta non senserunt, eos cum canibus gregis sui non posuit, quia cum rectis prædicatoribus non adscribit.

Confirmatur ex eodem Gregorio exemplis, liquet n. quod Arrius, Fotinus, Macedonius, Nestorius, Eutychius, Dioscorus, Seuerus, multiq; his similes docendo atq; suadendo conati sunt Patres videri, sed eorum errores Sancta uniuersalis Ecclesia, districta seueritate diiudicans, eos inter custodes gregis non numerat, quos eiusdem gregis unitatem dissipantes damnat, de quibus voce Pauli Ephesijs dicitur Act. 20. Scio quia post discessum meum ingredientur ad vos lupi rapaces, non parentes gregi.

Contra aliam extremam sententiam, arguitur primo quia non satis est fides, cū competenti doctrina, ut aliqui sint patres Ecclesiæ, sed ut in fide sint superexcellentes, habendo specialē gratiam gratis datam, quæ dicitur etiam ab Apostolo fides, dū dicit alij datur fides, alij sermo scientiæ. Ad cor. 15. p. fidē intelligit S. D. superexcedētem cognitionem mysteriorum fidei, eadem explicando, defendendo. Etiam (ne quod verbis docent Ecclesiā, moribus impugnent) eminentia sanctitatis spectatur. Præter ut præter hæc duo, antiquitas, & canities in ijs doctoribus, qui Patrū nomen ambiunt, desideratur: sed non in omnibus, & si Catholicis Doctoribus, hæc tria reperiuntur, præsertim in iunioribus: non ergo Patres Ecclesiæ sunt vocandi.

Secundo, quia si Patrum titulo decorari possunt iuniores, etiam si defuncti sint in Ecclesiæ gremio, sequeretur quod tribus, vel quatuor contradicentibus, nunquam ex antiquitate possemus dogmata probare: rursus possemus aliter scripturam interpretari, quam sit antiquitas interpretata: hoc autem est hæresibus portam aperire. Pater consequentia, quia veteribus, iam noui contradicunt Patres, ergo nunquam deprehenderetur consensus vnanimis ex noua contradictione.

Tertio hæreticis via aperietur, ut suos duces, patres vocitent, nam dicent Lutherum, Caluinū, Oecolampadiū, Melancthonē ab antiquis discrepare merito, quia quisque modernus doctorculus in doctrina, est Pater Ecclesiæ.

Conclusio Orthodoxorum.

Respondeo dicendum, quod per quandam metaphoram, nomen Patris, ad spiritualem generationē translatus est, ut n. corporali semine à parētibus filij procreantur; ita sūt spirituali semine verbi Dei generati fideles, à Deo loqs viris: vnde Apostolus dixit [nā & si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres in Christo. n. Iesu per Euangelium ego vos genui] Verbum autem Dei est semen, quo Apostolus eos genuit in Christo [volūtariē nos genuit verbo veritatis, Iacob. I.] ubi S. Th. exponēs hunc locum lect. 3. assignat differentiam inter patrem, & pædagogum, quod pater est qui primo generat; pædagogus vero, qui iam natum nutrit, & erudit. Dicit autem Apostolus, se Patrem eorum in Christo, quia eis primo Euangelium prædicauit, ceteros pædagogos, qui postquā fidem receperant eos adiuuarūt, vnde eadem, tubdit S. Th. est comparatio pædalogi ad patrem, quæ est rigatoris ad plantatorem, & superædicatoris ad fundatorem. Primi ergo nostri parentes Apostoli fuerunt, post eos viri Apostolici, qui respectu Apostolorum filij sunt, & parentes respectu subsequentium fidelium: vnde Augustinus exponens illud [pro Patribus tuis nati sunt tibi filij] docet eos esse Episcopos, & Patres, q. filij Apostolorū, sunt Patres succedentium populorum. Illi enim quoque semine Apostolico in ipsis seruato, posteros regenerarunt fideles; nec n. ijs prohibitū erat posteros non propagare. vnde Clem. dicebat I. Strom. [Pulchrum autem esse, & honestum existi-

mo ijs etiam, qui postea futuri sunt, bonos filios relinquere. Ac filij quidē corporum, animæ autem sunt sctus orationes; Iam Patres eos dicimus qui nos catechesi insituerunt etc. & hæc est plā-
tatio spiritualis, unde dicitur Prou. 1. applicabis cor tuum ad intelligentiam, applicabis autem ipsam ad admonitionem filio tuo &c. J cum ergo suis scriptis Apostolici filios genuerint, sctus diuerforū, operū produxerint, merito patres appellati sunt, quia primo quam posteriores, verbum vitæ administrarunt; unde eosdem plantatores, & ædificatores vocauit Augustinus contra Pelagianum Iul. lib. 2. c. vlt.

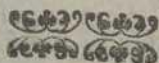
Sicut ergo Pater filium, plantator rigatorem, ædicator superexstructorem præcedit, ita, & viri Apostolici, sequentes doctores præcedant necesse est, unde illi Apostolici viri, merentur Patris nomen in Ecclesia, qui cum sanctitate, & doctrina, primorum, vel intermediorum, vel subsequantium sæculorum, vsq; ad Magistrum sententiarum, ingenti gloria in domino claruerunt, ab eo tempore doctores scholastici, patrum proles rigatores, superexstructores dici debent. Inter quos Principem locum habent S. Th. Bonauentura, qui & Doctores, & per consequens ex competentī antiquitate, patris nomine, merito possunt, & debent decorari. Moderni vero ne paternitas in Ecclesia destruat, & cultura, vel Dei edificatio confundatur, filiorum nomine, rigatorū, superexstructorum titulo honorari possunt, Patris vero nomine non possunt. quod si velint se illis æquare, & illos non recognoscere, qui post Apost. secundas partes tenent in spiritali generatione, perinde est, ac si quis filius in carnali generatione patrem nollet cognoscere, sed vt dicit Nicobolus ad filium apud Nazianz. pudoris legē valere iubeat, frontemq; perfricat, beneficio autem affectus ingratum se, & animo, & lingua præbeat.

Solutiones appositionum.

Ad primam respondetur ex Greg. ibidem quod non hæc diuinitus accipiunt, sed ex S. Ecclesiæ consensione didicerunt, neq; hæc ad profectum scientiæ, sed ad scientiæ ostentationem trahunt &c.

Ad secundam, recipi illos vt testes traditionis, non vt legitimos Patres populorum, nec. n. integrè PP. cum non integrum, & perfectum semet Euangelicum seminarint.

Ad tertium, patres quoq; illi dicit possunt, vt etiam, & qui baptisant patres spirituales dicuntur, sed nomen patris, vt dictum est ad illos significandos impositum est, qui primo dogmatum veritatem tradiderunt, quod Neotericis conuenire non potest.

ARTICVLVS VII.

An qui malis moribus imbuti sunt, vnquam inter Patres, & DD. Ecclesiæ recenseri possint.

Positio Anonymi.

Nonymus ille tenet sententiam affirmatiuam in suo tractatu ad iudices veritatis directo, eius verba sunt, veritate nona. Potest aliquis quantum attinet ad mores, prauus esse, perturbator excommunicatus, & inter DD. Ecclesiæ recenseri. Talis fuit Theophilus Alexandrinus, qui fuit crudelis, vindictæ cupidus, versipellis &c. in eadem salebra est Poza lib. 4. elucid. tract. 4. pag. 193.

Oppositiones.

Arguitur primo, quia inter Patres, & DD. Ecclesiæ Theophilus recensetur, & tamē, aiūt Anonymus, & Poza, non habetur de eo in sacris Menologijs mentio, quia leguntur non pauca, de scœuitia, dolo, vindicta, calumnijs, & mendacijs huius Patriarchæ, quorum nonnulla retulit Socrates lib. 6. c. 6. Sozomen lib. 8. c. 2. Georgius Patriarcha Alexand. in vita Chrysostom. Cassiodor. in trip. lib. 10. c. 3. Niceph. lib. 13. c. 2. &c. Deniq; nullus est ferè historicus, qui Theophilum non vehementer incuset, quem Eudoxia improbitatis suæ nacta ministrum, Ioannem Chryl. in exilium mittit &c. ad extremum Theophilus ab Innocentio, & ab alijs Episcopis despectus, & tamē (subdit Poza) hic autor probatur à Gelasio.

Secundo, sermo sapientiæ, & scientiæ ad gratias gratis datas pertinet, has autem secum compati posse letalia crimina, compertum est apud Theol. ergo &c.

Tertio, etiam malos DD. bona loquentes Deus voluit auscultari, dicente Domino populis: Quicumq; dixerint vobis seruate, & facite Matt. 23. Quin? quod non obstat pessima vita, si sit sana doctrina docentium.

Quarto, etiam Iudas connumeratus inter Apostolos: non ergo repugnat impios, Patrum, & Doctorum Choro annumerari.

Pro parte opposita.

Sed contra est quod dicit Greg. lib. 6. Regum c. 14 qui loquens de prauis DD. ait. repellendi non sociandi nobis sunt, quia per sapientes reprobus robur nostrum destruitur, & augetur.

CONCLUSIO

Malis moribus imbuti, & si Doctores in Ecclesia dici possint, non sunt in albo Patrum, & Doctorum Ecclesia reponendi.

Respondeo dicendum non habere inter se connexionem doctrinam, cū sanctitate, quia non tam datur hæc gratia doctrinæ (sicut & cetera gratia gratis datæ) in utilitatem propriam quàm totius communitatis fidelium, vnde nō est de ratione Doctoris, vel magistri, quod bona vita sit præditus. Nihilominus propter statutū fundatoris Ecclesiæ Christi Domini, qui vita & doctrina probabiles commendauit, & esse magistros in Ecclesia voluit, & in albo DD. annumerari (dicendo Matt. 5. qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in Regno cælorum. Qui autem fecerit & docuerit; hic magnus vocabitur in Regno cælorum) hæc duo requiruntur, vt fideles aliqui sint magistri Ecclesiæ, Sanctitas vitæ atq; doctrina: vnde & communiter in Concilijs, Patres titulo sanctitatis, & huiusmodi decorantur, vt patebit ex art. sequenti. Cuius ratio fundamentalis inde accipi potest, quod esse Patrem in Ecclesia, particularem ordinem, & gradum vel officium obtinet, & à gradu Apostolorum, Prophetarum &c. secernitur, qui gradus à Christo ad decorem Ecclesiæ dati, & positi sūt, teste Apostolo Ephes. 4. quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam verò Prophetas, quosdam autem Pastores, et DD. etc. sicut autem in gradu Apostolico recensentur ab Ecclesia, & specialibus encomijs celebrantur Apostoli, quia (vt dicit Bonifacius Papa de reliquijs, & veneratione Sanctorum c. gloriosus.) *eam suo precioso sanguine plantauerunt ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo; & Euangelistæ pariter, per quorum diligentissimam, et fidelissimam studia (vltia vitæ sanctitatem) eidem Ecclesiæ, Sacra Euangelia illuxerunt; sic (subditur) egregios quoq; Doctores Ecclesiæ PP. Gregorium, qui meritis inclitus sedis Apostolicæ curam gessit, Augustinum, & Ambrosium venerandos antistites, et Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios confessores, summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, et spiritualibus disponit honoribus venerari: & ratio redditur. Horum quippe Doctorum perlucida, & salutaria documenta, prædictam illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, et moribus informarunt. Vtrunq; ergo vt quis in Patrum, & DD. Ecclesiæ recenseatur, requiritur, vitæ puritas cū doctrina coniuncta: quamuis vt sit Doctor in Ecclesia, sola doctrinæ puritas sufficiat. Merito ergo malis moribus imbuti in albo doctorum, & Patrum Ecclesiæ reponi non possunt, & si Doctores in Ecclesia dici possint.*

Solutio oppositionum.

Ad primum respondetur, & si in Menologijs non habeatur mentio sanctitatis Theophili, satis ex eadem dist. 15. C. S. Romana euincitur, nā

initio sic dicitur à Gelasio in clausula generali. *Nunc subiiciendum de opusculis Sanctorum Patrum.* Quem etiam si postea Sancti vel Beati titulus Theophilo inferius in particulari, non sit appositus, satis est quod sub clausula generali; sub titulo Sanctorum Patrum, sit recensitus. Cuius nō leue argumentum est, quod post hanc classē, alij Patres recensentur, nempe illi qui in nullo à S. R. E. consortio deuierunt, nec ab eius fidei prædicatione seiuicti sunt, sed communionis ipsius gratia Dei, vsq; ad ultimum diem vitæ suæ participes fuerunt: eorundemq; opuscula legenda decernitur ibidem, in classe alia, cum alijs, ab eodem Gelasio postea relatis, esset potius referendus, si altiore locum cum ceteris Sanctis Patribus non sibi vindicasset. Vnde & in Concil. 5. Generali confess. 3. in fine sic dicitur. *Sequimur per omnia SS. PP. & DD. Ecclesiæ, Athanasium, Theophilum, Ioannem Constantinopolitanum; Cyrillum, Proclum, quem locum citat iisdem verbis S. Thomas in q. de pot. 9. 10. art. 4. ad 13. in disputatis, & in Sess. 5. in edicto Valentin. & Theodosij sic dicitur. Sancti verò Theophilus Alexandr. & Gregorius Nissenus &c. & Leo Magnus Epist. ad Marcian. 70. Sanctæ ait memoria Theophilus Alexandrinæ urbis Episcopus, & Ep. 69. ad eundem inter Venerabiles Patres recenset. Epist. 65. Athanasium, Theophilum, & proximè Cyrillum; vocat probatissimos præfules. S. Vincentius Lerinens. con. prof. vocum nouit. c. 41. ait Sanctus Theophilus eiusdem item urbis Alexandrinæ Episcopus, vir fide, vitæ, scientia, satis clarus, cui successit venerandus Cyrillus, qui nunc illustrat Alexandrinam Ecclesiam.* Clara hæc sunt testimonia Sanctitatis Theophili, & non sine iniuria eius (quem tantopere Synodus generalis, & Patres cohonestant) versipellis, subdolis, & vindictæ cupidus, traducitur ab Anonymo; qui etiā si lapsus sit, ex indiscreto zelo id fecit, nam cum vidisset Origenistas Monachos à se eiectos ab Alexandria, Constantinopoli susceptos à S. Io. Chrysostomo, à zelo in furiosorum conuentū, se abduci passus est, qui & si ad horam à charitate exciderit (sicuti etiam multos Sanctos legitimus cecidisse, & postea feruentius ad pietatis studia excitatos) tam piæ, & sanctæ vixit, vt sancto fine quicuerit: nā ex oratione 3. de imaginibus testatur, ex Isidoro Diacono, Damasценus, nunquam animam exhalare potuisse, quousq; imago S. Ioannis Chrysostomi ad Theophili brachia non fuisset perducta.

Ad II. eo argumento probatur, quod illi qui sunt scientia præditi, defuiti charitate, possunt poni in albo Doctorum Ecclesiæ, numero, non merito: at Doctores Sancti, & merito, & numero, in albo Ecclesiæ Magistrorum recensentur. Quod est dicere sunt doctores in Ecclesia, non doctores Ecclesiæ. Vnde sicuti à Canonistis fit distinctio inter legatum à latere, & legatum de latere, vt primo modo dicatur omnis legatus qui è Romana Curia expeditur; legatus vero de latere, qui de Sacro Cōsistorio Cardinalium destinatur; ita & in nostro proposito, aliud est esse doctorem in Ecclesia, aliud Doctorem Ecclesiæ. primo modo satis est bona doctrina etiam à Sanctitate disiuncta.

sta. Secundo modo requiritur doctrina cum sanctitate etiam connexa, ut dictum est in corpore articuli.

Et per hæc patet responsio ad 3.

Ad ultimum respondetur. Ante Spiritus S. visibilem missionem, permissus Iudas intra Sacratum Chorum: at ordine Apostolico per Spiritus S. gratiam firmato, non amplius Iudas cum Apostolis, sed Matthias adnumeratus est. Vnde similiter cum Doctoribus Ecclesiæ merito, & numero, seu cum Doctoribus Ecclesiæ, nullus hucusq. impius numeratus est, ut tam Apostolici ordinis, quam Doctoratus puritas ostenderetur, proueniens ex fructu passionis Christi, quæ Spiritus S. charismata promeruit: vnde Apostolus ubi dixisset ex Ps. 63. quod ascendente Christo in altum, data sunt dona hominibus; mox recenset hæc dona dicens, quod quosdam dedit Apostolos, quosdam Euangelistas quosdam pastores, & DD. vnde in hoc ordine velle homines nequissimos collocare, est fructum passionis, & Ascensionis Christi obscurare.

ARTICVLVS VIII.

An conuenienter supradicti PP. ut eorum autoritas monstraretur, speciosis titulis, & encomijs celebrati sint.

Oppositiones pro parte negativa.

Iedetur quod non. Primo quia testimonium domesticorum, & eiusdem familiæ, & ordinis, suspectum reputatur, at Patres laudantes in eodem sunt ordine, ac Patres laudati: ergo &c.

Secundo quia adulatio, & inhibitus honor nulli tribuendus est, & multi sunt eiusmodi tituli, & encomia in Patribus celebratis. V. G. cum Nazianzenus vocatur à Basilio [os Christi]. Quin quod ipse Gregorius oratione ad patrem suum de se ipso dicit. *Organum diuinum ipse sum*: idem repetit serm. in quadrag.

Tertio laudes fugiendas clamant iidem Sancti. Nam Chrys. in Matt. hom. 78. dicit. *Laudantes arrogantiæ mollicie, inani gloria impellere animos solent*. Item ex eodem hom. 18. in ep. ad Rom. etiam si duo millia, aut etiam quattuor, uel si ita placuerit, innumeri qui applaudant, nihil tamen illi omnes à graculis desuper garrientibus differant: ergo &c.

Pro parte opposita.

Sed contra est praxis scriptorum Ecclesiasticorum atq. sanctorum, quæ infra adducetur.

CONGLVSIO ORTHODOXORVM

Conuenienter ad demonstrandam, auctoritatem eorum, Sancti PP. speciosis, & illustribus titulis, & encomijs sunt celebrati.

Respondeo dicendum ex S. Th. 2. d. 27. q. 1. 4. ad 4. quod omne quod habet aliquid virtutis, est laudabile. Laus vero ex eodem in Ps. 17. est sermo dilucidans magnitudinem virtutis, ubi ergo virtus est, congruenter titulis, & encomijs extolli potest. Cum ergo in Patribus nedum sanctitas, sed etiam admiranda doctrina conspiciatur, rationabiliter, illustribus titulis, & epithetis cohonestantur. Modus vero laudum huiusmodi, angelorum laudes imitari videtur. Etenim, ut Seraphim Deum laudantes clamabant ex magnitudine affectionis: duo quantum ad concordiam: alter ad alterum quantum ad ordinem, unus. n. accipit ab alio, ex Dionys. (ut exponit S. Th. Esaiæ c. 6.) ita in laudantibus Sanctos Dei, affectus, concordia, & ordo, in eiusmodi laudibus demonstratur. Affectus ex charitate procedens, laudando Deum in sanctis suis: concordia, nec. n. unus vel alter in eiusmodi laudes prorumpit: ordo deniq. quia unus posterior, qui accipit à priori, priorem Patrem veneratur, & laudat. Quare satis conuenienter, ad demonstrandam eorum doctrinæ eminentiam, & auctoritatem, illustribus titulis sunt Patres Ecclesiæ decorati.

Solutiones oppositionum.

Ad primam respondetur, in quibusdam casibus datur exceptio contra testes domesticos: at in materia celebrandæ virtutis testimonium domesticorum firmum est, cum non nisi ex domesticis sciri possint, & innotescere. vnde Gregorius Nazianz. in funere sororis suæ Gorgoniæ, huic quam pati poterat obiectionem sic doctè occurrit [Sororem laudans domestica prædico, non tamen quia domestica, ideò falsò, sed quia vera, ideò laudabiliter, rem autem non modò, quia iusta, verum etiam quia nota, nec vero ad gratiam, ne si cuiquam quidem loqui conceditur, quippe qui cum inter orationem meam, & veritatem periti cuiusdam arbitri vice interiectus sit auditor, ut immeritas laudes improbens, ita meritas efflagitans, si modo probi iustiq. viri officio fungi velit. Quocirca non hoc vereor, ne ultra veritatis metas, dicendo prosiliam, sed illud cōtrā: ne infra veritatem subsistam, & procul à dignitate rei remotus, laudatione mea gloriam ipsius obscurem atq. imminuam &c. proinde nec externus quisquam laudatur si laude indignus sit, familiaris, & domesticus contemnatur si virtutis laude præstet: ne alioqui & illi in lucrum cedat, quod alienus est, & huic detrimento sit familiaritas vitæque consuetudo.] ita ad nostrum propositum, cum vera sanctitas integritasq. doctrinæ in Patribus eluceat, etiam si à domesticis laudentur, veritati non officit, iisdem rationibus quas Nazianz. assignat.

Ad

Ad secundum illi tituli per quamdam participationem Sanctis accomodantur, vnde etiam Sanctos, deos scriptura quoque solet appellare. Ego dixi dii estis (imo, & Christos) nolite tãgere Christos meos, quod maius est, quam vocari os Christi. Vocat autem se ipsum organum Dei Gregorius attendendo nobilitatem naturæ rationalis, quæ ad Dei laudes efformata est, & attendendo sacerdotale officium, & ministerium, hoc .n. ad specialem cultum, & laudem formauit Dominus. Nec inconueniens est sanctos se ipsos laudare, ait S. Thomas 2. Cor. 2. lect. 3. non .n. ex superbia laudant se, sed propter vtilitatem, vt scilicet habeantur in maiori fama, & citius credatur suæ doctrinæ, sicut fecit Apost. ibidem *non sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei*, nempe [vt pseudo Apostoli: & iterum *sed ad hæc quis tam idoneus* nempe sicut nos?] quasi dicat nullus pseudo Apostolus &c.

Ad tertium respondetur. Cum laudes procedunt ex motu gloriæ, & huiusmodi indebitis circumstantijs, vt ait S. D. 2. 2. q. 115. a. 1. ad primum, vituperabile est tunc aliquem laudare, cœterum si debita circumstantiæ assumantur, nimirum, vt homo quoque laudatus spiritualiter proficere possit, si viuat, laudabile est. Defunctos vero multo magis, quia non timent humana gloria, ad inanem gloriam prouocari posse. Propterea Spiritus S. Ecclesiasticum inspirauit, vt diceret, Laudemus viros gloriosos parentes nostros, & secundum seriem Patrum nonnulla præcipuorum Patrum encomia recensemus.

ILLVSTRIORVM PATRV M tituli, & encomia.

Primo seculo enituit S. Ignatius Episcopus, & Martyr, de quo Eusebius lib. 3. c. 30. scribit plures epistolas dictitasse, quæ merito præcipuum traditionum dici possunt. Sanctus Dionysius Areopagita lib. 4. de diuinis nominibus, diuinum vocat Ignatium. *Iam verò quibusdam ex nostris sacrorum tractatoribus visum est, amoris nomen, dilectionis charitatisque nomine diuinus esse. Scribit .n. & diuinus Ignatius. Meus amor crucifixus est S. Irenæus lib. 5. c. 28. eundem celebrat his verbis (ad nomē Ignatij alludens) loquendo .n. de martyribus, dicit eos attenuatos, & conspersos per patientiam Verbo Dei, vt igniti apti sunt ad conuiuium Regis: quem admodum, ait, quidam de nostris dixit, propter Martyrium in Deū adiudicatus ad bestias. Quoniam frumentum sū Christi, & per dentes bestiarum molar, vt mundus panis Dei inueniar, cum laude Ignatium cōmemorat Athanas. lib. de Synod. Theodoretus in tribus Dialog. Hierony. aduersus Heluid. & in cat. Maximus Abbas, & Martyr. serm. 43. Gelas. aduersus Eutychetem. Quare vt eierati hostes habendi profligatissimi homines Centuriatores, Caluinus, & alij qui tam celebrem virum cum suis Epistolis subannant, & lacerant.*

S. DIONYSIVS AREOPAGITA tanti pōderis semper est habitus, vt à Romanis Pontifici-

bus, & sacris Concilijs ad probationem dogmatum sæpissime adductus sit. Sic factum est à Martino primo in Synodo Romana consult. 4. ab Agathone Papa in epist. ad Heraclium, & Tiberium Imperatores, quæ postea recitata est in sexta Synodo act. 4. & in septima Synod. act. 2. Nicolaus PP. scribens ad Michaellem Imperatorem, & Adrianus Epistola ad Carolum Magnū citat Epistolas Dionysij. Gregorius Magnus hom. 34. citat librū Dionysij de Ecclesiastica Hierarch. In Epistola Synodica ad probandam duplicem in Christo operationem, allegatur sub his verbis: *Dionysius copiosus quidem verbis, copiosior autē speculatione*, apud Phot. n. 469. Theodorus quoque præsbyter ab eodem Photio recensetur, scriptis eiusdem testimonium perhibens, Græcorum quorundam, contrarium sententiū (quos & Nouatores imitati sunt) argumenta dissoluens. Vetusiores quoque Patres eidem Sancto cum laude testimonium perhibent. Ita author libri hom. 2. ad diuersos, qui Origeni attribuitur. Athanasius, vel quicumque sit auctor in qq. ad Antiochum q. 4. Dionysius Alex. qui, vt Maximus refert, scholijs eundem illustrauit. Omittimus testim. Cyrill. ex Liberato Diacono, Anastasij Sinaitæ, Anastasij Nicæni, Andree Cretensis. Eundem sanctum ex Anastasio Bibliothecario, Sanctus Io. Chrysostom. *περίτρον ἐπὶ τῷ* hoc est *volucrum cœli* appellauit. Damasc. lib. 2. c. 3. vocauit *Sanctissimum, et Deiloquentissimum*, & serm. quod qui in fide hinc migrarūt &c. *profundum, et exercitatum*, Greg. magnus hom. 34. in Euangel. antiquum, & venerabilem Patrem: disertis verbis, *Magnum Dion.* vocat Theodorus apud Photium in Biblio. nu. 1.

POLYCARPV S dignus est habitus, vt ad eū S. Ignatius Epistolam destinaret. Irenæus eundem illustri encomio cohonestat: *est, ait lib. 3. c. 3. Epistola Polycarpi, ad Philipenses scripta perfectissima, ex qua, et characterem fidei eius, et prædicationem veritatis, qui volunt, et curam habent salutis suæ possunt discere.*

DE IVSTINO Martyre scribit Euseb. lib. 4. c. 17. quod multa sanè, & præclara sui ingenij sacrarum litterarum cognitione informati, & in eisdem valde exercitati, monumenta nobis reliquit. cum laude etiam Iustini scripsit Irenæus lib. 5. c. 26. dicens *præclare dixit Iustinus etc.* quem locum annotauit Euseb. ad probandum quantū Iustini scripta à veteribus fuerūt existimata. Sophron. apud Phot. n. 469. Martyrij sanguine Philosophiarū confirmans, vocatur.

IRENÆVS à Tertull. aduersus Valentinian. c. 5. omnium doctrinarum curiosissimus explorator vocatur. A Sancto Epiph. hæref. 31. per omnia à Spiritu S. ornatus; velut generosus athleta à Domino prolatus, et cœlestibus gratijs, ac donis illitus. Inter illustres fidei tractatores, & defensores recensetur ab Aug. lib. 1. contra Iulianum. *Vin Apostolicus* dicitur à Hierony. in c. 64. Esai. idem Epistola ad Theodoram viduam, doctissimo, ait, et eloquentissimo sermone libros elaboratos aduersus hæreses, pronunciauit: eundem præcipuum lumen Gallorum vocauit Theodoretus. Honorificè de eodē locuti sunt, S. Basil. de Spiritu

128 Catholicarum Præscriptionum.Lib.IV.

tu S.c.9. Cyrill. Hierosolym. Catech. 16. Greg. PP. 9. Registr. ep. 50. Damasc. in pararell. & alij relati à Feuardentio in encomijs B. Irænoi.

CLEMENS Alex. vocatur ab Eusebio de præparat. Euangelica lib. 2. [vir omnium rerum experientia scientiaq; præditus, & usu plurimorum negotiorum prudentissimus.] lib. 6. c. 11. in specie de lib. Strom. loquens ait quod multiplicem [veræ, ac diuinæ Philosophiæ cognitionem complectuntur. S. Hieronymus in cat. dicit. Feruntur eius insignia volumina, plenaq; eruditionis, & eloquentiæ, tam de scripturis diuinis, quàm de secularis literaturæ instrumento.] De eodem Epiph. contra Secundianos gloriôsè meminit. A S. Cyrillo Alex. lib. 10 in Iul. vocatur [vir disertus, & plurimorum cognitione præditus] & iterum. Vir in primis studiosus, & qui eorum, quæ apud Græcos leguntur, altitudinem, cura, ac studio perscrutatus est, quo pauci utiq; ex ijs qui præcessere.]

S. CYPRIANVS his præclarissimis titulis cohonestatus. Augustinus lib. 2. de doctr. Christiana c. 4 sic dicit. [Nonne aspiciamus quanto auro, & argento, & veste suffarcinatus exierit de Egypto Cyprianus Doctor suauissimus, & martyr Beatissimus] 2. de bon. perseu. c. 19. vocatur Martyr gloriosissimus, & Doctor lucidissimus. Secundo contra Iul. [o doctor præclarissime, & testis gloriosissimè, sic docuisti, sic emicuiisti, sic te audiendum imitandumq; præbuiisti.] Tertio contra Donatistas, cap. 1. cuius ait [tantum meritum nouimus, tantamq; doctrinam] de eo loquens S. Hierony. de scrip. ecc. ait. Huius ingenij superfluum est indicem texere, cum sole clariora sint eius opera] Ep. 13. [B Cyprianus instar fontis purissimi dulcis incedit, & placidus.]

S. ATHANASIVS sic effertur. Egregium Ecclesiæ columnen appellatur à Nazianz. oratione de laude Athanas. ut vita ipsius, & morum ratio norma Episcopatus esset, & ipsius dogmata pro fidei orthodoxæ lege haberentur. Damasc. serm. de defunct. [Vita & sermone circumspèctum appellat, Ecclesiæ Dei fundamētum] Photius ad fratrem suum Tharasium [in sermonibus (ait) ubiq; locutione clarus est, & brevis, & simplex Acutus tamē, & altus, & argumentationibus omnino vehemens, & in his tanta vbertas, ut admirabilis sit: logicis autem methodis nihil tenuiter, nihil iuueniliter, ut pueri, & rudes, sed philosophicè, sed magnificè utitur: & si quis Theologum Gregorium, & diuinum Basilium ex hoc libro (de humanitate Verbi) tanquam fonte quodam haurientes orationis suæ pulchros illos, ac perlucidos contra errorem fundere fluuios, non irret, ut arbitror, procul à verisimilitudine] Cassian. 7. de Incarn. verbi c. 29. hæc de Athanasio [Athanasius quoq; Alexandriæ vrbs sacerdos eximium constantiæ, & virtutis exemplum: quē hæreticæ persecutionis procella non contriuit, sed probauit: qui similem semper splendenti speculo vitæ habens, prius penè adeptus est martyris meritum, quàm confessoris caperet dignitatem]

S. HILARIUS sequentibus encomijs cohonestatur. S. Hieronymus Ep. 141. ad Marcellam ait [Tantum virum, & temporibus suis disertissimū reprehendere non audeo, qui & confessionis suæ

merito, & vitæ industriæ, & eloquentiæ claritate, vbicunq; Romanum nomen est, prædicatur] & in proæmio 2. lib. comm. ad Galat. ait [Hilarius Latinæ eloquentiæ Rhodanus] Ep. 13. ad Paul. S. Hilarius Gallicano cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis inuoluitur, & à lectione simplicium fratrum procul est] Ep. 7. ad latā [Athanasij Epistolas, & Hilarij libros inoffenso decurrat pede, illorum tractatibus, illorum delectetur ingenijs, in quorum libris pietas fidei non vacillet: ceteros sic legat, ut magis iudicet, quàm sequatur] S. Aug. p. contra Iul. c. 3. Ecclesiæ Catholici aduersus hæreticos acerrimum defensorem venerandum quis ignoret Hilarium Episcopum Gallum?] & 6. de Trinitate c. 10. Non mediocri autoritatis in tractatione scripturarum, & assertionem fidei vir extitit Hilarius & c. Cassianus eum sic extollit lib. 7. de Incarnat. Verbi c. 24. [Hilarius vir virtutum omnium atq; ornamentorum, & sicut vita, ita eloquentia insignis: qui & magister Ecclesiarum, & Sacerdos & c. [impenetrabilis Ecclesiæ murus] vocatur à Petro Damiano serm. 2. de S. Hilario.]

S. BASILIUS magnus à Nazianzeno vocatur, Epist. 26. [oculus orbis, magnifica vox ac tuba, regiusque dicendi splendor], & postea [anni tempestates vere vno, & astra sole vno decorantur, cælum vnum complectitur omnia, ita vox tua omnes superat] & in oratione de laude Basil [quis scientiæ luce vberius collustratus est, & profunda Spiritus prospexit, ac cum Deo, quæ Dei sunt perquisiuit?] & iterum, soli assimilando in pulchritudine, magnitudine, cursu, vi & facultate, ait [Basilio pro pulchritudine, virtus fuit, pro magnitudine Theologia, pro cursu perpetua virtutis agitatiō, continuusq; incrementorum gradibus ad Deū ferens, pro viribus deniq; doctrinæ semen, & distributio, adeo ut nihil sit, cur mihi dicere verendum sit, in omnem terrā sonum illius exisse, atq; in finē orbis terræ vim illius verborū.] A Theodoro lib. 4. c. 17. ecc. hist. uocatur Basilus magnus, præfulgidum lumen orbis vniuersi. Gregorius Niss. in vita S. Ephrem Syri [Cæsaream Cappadociæ diuino spiritu ductus, ipse os Ecclesiæ, auream illam doctrinæ lusciniā vidit.] Amphilocheus Iconiæsis. [Verè magnus Basilus, verè columna ignis, verè Spiritus S. loquitur per os eius] Damasc. 4. orth. fidei c. 17. Deiser, & magnus in diuinis Basilus] ex collectaneis Suidæ. [Vir hic eloquentissimus ad apicem usq; prouectus est omnigenæ eruditionis.] Philostorgius [eminebat Basil. etiam in suo quisq; genere scribendi erat appositissimus] Nazianz. Ep. 31. inter opera Basilij [Præceptorem vitæ, & dogmatum doctorē] vocat. lege orationem eiusdem in funere Basilij.

EPHREM Syrus ex Hierony. in cat. script. Ecclesiæ ad tantam venit claritudinem, ut post lectionem scripturarum, publicè in quibusdam Ecclesijs eius scripta recitarētur. Nicaphorus lib. 9. Ecc. hist. enumeratis multis sui seculi doctoribus: Videtur ait omnes hac in parte gloria præcellere, atq; Ecclesiā vniuersalē exornare Ephrem Syrus.] & c. 16. [eadem hac ætate, & Ephrem Syrus præclarus fuit, qui quidem longo interval-

Jo omnes præcessit; & tantum in lingua Syrorum profecit, vt cum pietatis exercitio ad summum contemplationis peruenerit, tum splendore, facilitate, & suauitate verborum, nec non densitate, & grauitate sententiarum, etiam præclarissimos quosq; qui eloquentia antiquitus excelluissent superauerit; mirum quidem auditu est, eundem, & Græcè, & Syriacè legi. Quam ob causam magnus ille, & oratione, & virtute Basilii, qui Cappadocum Metropolim Episcopatu suo exornauit, sumopere virum est admiratus, eundemq; eruditionis nomine beatum censuit, vt tanti viri, tã certo testimonio manifestum sit, communiter quoq; à Græcis, qui tunc clarum in eloquentia obtinere nomen præstantissimum, omnium Ephræm iudicatum esse. Vox sanè Basilij talis, non temerè prolata existimanda est [idem refert Sozomenus 3. Eccl. Hist. c. 15. [quapropter (ait) Ephræni iure optimo mihi videtur hoc laudis testimoniu, prolatum ore Basilij (quem omnium sui temporis eloquentissimū fuisse inter omnes constat) ab omnibus Græcis, qui tum propter doctrinam in magna admiratione fuerunt, consequutus] & idē Basilii in Hexam hom. 2. [equidem non meam, sed viri cuiusdam Syri recensere sententiam (loquens de Ephræmo) qui tantum à mundana sapientia distabat, quanto verarum rerum scientiæ propinquior erat.] Theodorus 2. Hist. Eccles. c. 80. Ephræm vir sanè admirabilis, & scriptor inter Synos facilè excellentissimus, & 4 hist. c. 29. Vtebatur ille quidem lingua Syriaca, quæ radios gratiæ spirituales explicabat.] Cū laude meminerūt Anastasius Saita, Moses Barceph, Georgius Cedrenus, Theodorus dictus Podromus Simo Metaphrastes, Menologiū antiquū Græcorū M. S. Photius Patriarcha. extat apud S. Gregoriū Nissenum vita S. Ephræm Syri, ab eodem Niss. Græcè conscripta. Inter cetera, vocat illum aduersus hæreses [Pancratiasten, atq; certatorem inuictum] & postea; quod nedum [illas dumtaxat, quæ vel tunc, vel antea Zizaniorum hæreses ex malitiæ semine fuerant exortæ, fidei rectitudine propulsauit; verum, & eas quæ in futurum perniciosè pullulare poterat, prophetis oraculis præuidens, præcidit. Quotquot .n. ab eo conscripta sunt volumina, demonstrationibus sunt plena. Numquam ergo veritatis hic filius ab ipsa deflexit veritate &c. & infra [omnem antiquam, & nouam scripturam assiduo studio, vt quiuis alius studiosè versauit, accuratèq; ad verbum est interpretatus: & ab ipsa procreatione mundi vsq; ad postremum gratiæ librum, quæ abdita quæq; arcana, & recôdita erant Spiritus, adiutus lumine, commentarijs illustrauit.]

S. GREGORIUS Nissenus à Vincentio Lerinensi c. 41. vocatur [fidei, conuersationis, integritatis, & sapientiæ merito, fratre Basilio dignissimus.] Theodorus quidam Cyrus alias podromus, hæc in eiusdem laudem.

Salue acre ingenium, natura alata, disertum
Os charitum: fragrans hortule, diues opum

Verbum flumen vocat Sophronius sup. n. 469. Suidas sic cohonestat. [vir & ipse insignis omniq; doctrina exuberans, addictior tam Rhetorices, tã celeber, præclarusq; in ea euasit, quam quisq; vete-

rū] A Nicephoro lib. 11. hist. c. 29. appellatur [Ecclesiæ Nissenæ lux, & ornamentorum vir. secundum fratrem (nempe Basilium) doctrina, moribus, & vitæ sanctitate spectatus] Volaterranus. [A scriptoribus Ecclesiasticis passim antistitis Greg. Niss. fit honorificentissima mentio, eiusq; vera præconia celebrantur.]

S. IOANNES CHRYSOSTO. à Celestino PP. sic celebratur ep. 4. Eius sermo astruens Catholicam fidem [toto orbe diffusus est] & Innocentius apud Niceph. 1. 13. c. 34. Epistola ad Arcadium sic dicit. [Eieisti è throno suo, re non iudicata, magnum totius orbis doctorem, & vna cum eo Christum persecutus es: non .n. Ecclesia tantum Constantinopolitana mellitæ illius lingue iacturam fecit, sed & orbis sub sole totus ad orbitatem redactus est, viro tam diuino amisso, persuasione vnus mulieris fabulam hanc, & spectaculum exhibentis.]

AVGVSTINVS i. cōtra Iul. Pelag. vocat Ioannem [hominem in fide Catholica, & eruditum, & erudientem &c. & ab ipso quoque Iuliano laudatum memorat dicens. [Sanctus Ioannes Episcopus, quē tu honorabiliter commemorasti, quē tu sicut Sanctum, & eruditum quē laudasti, quem tu testimonium, & gloriam de consortio veritatis suscepisse dixisti &c.] A Cassiano c. 30. vocatur [Ioannes Constantinopolitanorum Antistitem decus, cuius Sanctitas absq; vlla gentilitiæ persecutionis procella, ad martyrij merita peruenit] & infra eiusdem Ioannis facit mentionem, quū subdit [verè ad similitudinem Ioannis Euangelistæ, & discipulus Iesu, & Apostolus quasi super petrus Domini semper, affectumq; discubuit: illius inquam mementote: illud sequimini: illius puritate illius fidem, illius doctrinam, & sanctimoniam cogitate.] A Sophronio apud Photium loc. cit. appellatur [aureus ore, & lingua Io. Constantinopol. Episc.]. Theodoretus apud eundem c. 273. ait [Quando Ioannem aliquis nominat, magnus sonus exauditur. Ecclesiastica lyra antiquū plectrum cognoscit, & pro digitis sufficiunt Syllabæ nominis tui. Constantinopolis vidit Syrorū tela, & contempsit; vidit lapillos Indicos, & irrit: nec Tyri illam color purpureus delectauit. Luteam concupiscit linguam, quæ immortales doctrinæ liquores distillauit. Vidit te antiqua Ephesus, & Ioannem nouum appellauit, vidit & Euangelici recordatus est tonitrus] S. Ioannes Damasc. serm. de defunctis. [deinde post illum Ioannem, cui ab auro cognomen, verè .n. aurea verba loquitur &c. pœnitentiæ Dux, & Doctor fuit præcipuus.]

GREGOR. NAZIANZ. à Gelasio Papa citatur aduersus Eutychetem, ex oratione in Nat. Domini, Epistola ad Cledonium, & ep. ad Nectarium. Similiter citatur à Ioanne Papa ex oratione de Epiphania, scribente ad Imperatoris Iustini quæstiones. S. Basilii ep. 63. ad cleric. Neco cæsar. vocat. Gregorium *Magnum*, similiter *præclarum*, & concludit [nomen Christi non abnegetis, Gregorij voces sinistrè non interpretemini] & lib. de Spiritu S. c. 29. [Ceterum Gregoriū magnum, & illius voces quo loco ponam? An nō cum Apostolis, et prophetis virum, qui eodem Spiritu-

Spiritu quo illi versatus sit, quique Sanctorum vestigijs per omnem vitam in hæserit, quique Evangelicæ conuersationis vigorem quamdiu vixit præstiterit. Et quidem illud dixerit, profecto iniuria affecerimus veritatem, si non animam illam annumeremus ijs, qui velut insignis magna; lucerna in Ecclesia Dei resplenduit.] S. Hieronymus apologet. ad Ruff. Gregorium vocat [virum eloquentissimum &c. qui sui apud Latinos impar est, quo ego magistro glorior, & exulto] in Epistola ad Ephes. c. 5. explicans illud: Sacramentum hoc magnum est, Gregorium citat dicens. [Gregorius Nazianz. vir valde eloquens, & in scripturis opprimè eruditus, cum de hoc mecum tractaret loco solebat dicere. Vide quantum istius capituli Sacramentum est] S. Aug. 1. contra Iul. [sed non tibi deerit magni nominis, & fama celeberrima Illustris Episcopus. de partibus Orientis] & postea. [An parua in vno Gregorio Episcoporum Orientalium videtur autoritas?] Ruff. in hist. scripsit, [eum tanti meriti apud Deum, & Ecclesias fuisse, vt quicumque ausus fuerit doctrinam eius in aliquo refragari, ex hoc ipso quia ipse magis, sit hæreticus arguatur; manifestum namque indicium est, non esse rectæ fidei, omnem qui in fide Gregorio non concordat.] eiusdem sapientiæ omnes cessasse scribit Metaphrastes [tā eius, quæ in verbis, quam quæ in fidei dogmatibus versatur: vnde etiam Theologi nomen adeptus est.] Cassianus sup. c. 28. eundem vocat [splendidissimum scientiæ, & doctrinæ iubar.] S. Thomas Aquinas p. p. q. 61. a. 3. in c. sic dicit [eius tanta est in doctrina Christiana autoritas, vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præsumperit, sicut, nec Arihanasij documentis, vt dicit Hieron.] hæc Doct. Angel. ex S. Hier.

S. HIERONYMUS tāti extimatus à Damaso Ep. 12. inter opera Hiero. vt ei scripserit [nullam puto digniorem cōfabulationem fore, quàm si de scripturis sermocinemur inter nos: id est, vt ego interrogē, tu respondeas] Et Ep. 144. postulat Hiero. vt quid significet in Euāgelio, Osanna filio Dauid, sibi ex Hebraica veritate edisserat] Gelasius Papa Hieronymi limam operum Originis, & similium agnoscit d. 15. c. 5. Rom. Synodus Mileuit. de Hieron. hoc dat testimonium. [Plurimi qui eius sensus diligentius indagare potuerunt aduersus Pelag. pro Christi gratia, & Cath. fidei veritate conflagunt. Sed præcipue sanctus filius tuus Fr. & compresbyter noster Hieronymus] S. Aug. 1. contra Iulian. ait quod fuerit [Græco, & Latino eruditus eloquio] & insuper, quod eius [eloquiū ab Oriente vsq; ad Occidentem ad instar lampadis resplenduit] eundemq; tantum detulit, vt dixerit Ep. 903. inter opera Hierony. [neq; in me, tantū scientiæ diuinarum scripturarum est, aut esse iam poterit, quantum inesse tibi video, vt si quid in hac re habeo facultatis, vtrūq; impendo populo Dei] & Ep. 907. quanquam secundū honorum vocabula iam Ecclesiæ vsus obtinuit, Episcopatus presbytero maior sit, tamen in multis Augustinus Hieronymo minor est.] & inter Epistolas Augustini 102. tanti fecit Hieronymi sapientiam, vt Orosiū ex Oceani littore ad se aduentantem, acceperit

humaniter, sed ei [vt ad Hieronymum pergeret, persuasit.] Epistola 9. inter opera Aug. [Nequaquam ait mihi arrogauerim, vt ingenium tuū, diuino dono, aureum meis obolis ditare contendam, nec quisquam magis idoneus, qui opus illud emendet.] ibidem [Non mediocriter per Domini Dei nostri gratiam in Latina lingua Sanctorum studia, & accendisti, & adiunxisti] Cassianus c. 26. Hieronymus Catholicorum magister, cuius scripta per vniuersum mundum quasi diuinæ lampades rutilant.]

S. PROSPER lib. de ingratis loquens de Hieronymo Pelagianos confutante, sic eundem commendat.

*Tunc etiam Betleai præclari nominis hospes,
Hebræo simul, & Græco, Latinq; vetustus
Eloquio, merum exemplum mundi; magister*

Hieronymus, libris valde excellentibus hostem

*Dissecuit; nosq; dedit, quo turbine verum
Vellent exortæ lucem obscurare tenebræ.*

Seuerus Sulpitius dial. 1. de virtutibus Monachorum Orientalium, sic dicit de Hieronymo, quod fuerit [vir præter fidei meritum, dotemq; virtutum, non solū Latinis atq; Græcis, sed etiā Hebræis litteris institutus, vt se illi in omni scientia nemo audeat comparare] & iterum. Totus semper in lectione, totus in libris est: aut legit aliquid sæper, aut scribit &c. verè dixerim, Catholica hominis scientia, sana doctrina est] Cassiodorus I. diu. instit. C. 21. Beatus Hieronymus Latinæ linguæ dilatator eximius, qui nobis in diuinæ scripturæ translatione tantum præstitit, vt ad Hebræum fontem penè non egeamus accedere: &c. planus, doctus, dulcis parata copia sermonū ad quamcunq; partem conuertit ingenium, modo humilibus suauiter blanditur, modo superborū colla confringit, modo derogatoribus suis, vicem necessaria mordacitate restituens: modo virginitatem prædicans, modo matrimonia casta defendens, modo virtutum certamina gloriosa collaudans, modo lapsus in Clericis atq; Monachis prauitatis accusans, & tamen vbicunq; locus obtulit, Gentilium exempla dulcissima varietate permiscuit; totum explicans, totum exornans, & per diuersa disputationum genera disertus semper, & æqualiter incedens. Nam cum aliquos magna vbertate libros protendat, tamen pro dulcedine didicorum suorum semper gratus est.] Ionas Aurelianus I. de Sac. imag. cultu eiusdem cum laude meminit.

S. AMBROSIVS, magnificè quoq; encomijs illustratur. A Nicolao PP. in epist. 6. ad Photiū vocatur [clarissima, & splendidissima Ecclesiæ lucerna] S. Basilii Ep. quinquagesima quinta ad eundem Ambrosium, ait, quod Deus [Virum (nempe Ambrosium) ex vrbe Regia, cui totius gentis principatus concreditus erat, sapientia, sublimem, generis claritate, vitæ splendore, orandi facultate, & rebus secularibus illustrem, ad gregum Christi pasturam traxit: qui proiectis huius vitæ opibus vniuersis, proquæ damno habitis, vt Christum lucrifaceret, cōmissa sibi magna, ac præclari nauigij, Ecclesia vz. Dei in fide

Chri-

Christi gubernacula accepit. Age igitur o homo Dei, quandoquidem non ab hominibus, sed Deo edoctus es Evangelium Christi, sed ipse te Dominus, e medio iudicum terræ desumptum, ad præsentiam Apostolicam transtulit.]

S. AUGUSTINUS primo contra Iul. Pelagianum c. 2. [sed adhuc vidi alium excellentem Dei dispensatorem, quem veneror, ut Patrem, in Christo. n. item per Evangelium ipse me genuit, & eo Christi ministro laucrum regenerationis accipi, Beatum loquor Ambrosium, cuius pro Catholica fide gratiam, constantiam, labores, pericula, siue operibus, siue sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat, orbis prædicare Romanus] ibidem [Pelagius eum tanta prædicatione laudauit, ut diceret in libris eius præcipue fidem lucere Romanam, qui scriptorum inter Latinos flos quidem speciosus enituit,] in eodem lib. sepius eundem Sanctum cohonestat titulis egregijs, ut à Sophronio, apud Photium nu. 469. vocatur [in Dei sententia confitenda infractus Ambrosius, Mediolani antistes] lib. 2. contra eundem [& qui hæc dicit? Homo Dei Catholicus, & Catholica veritatis aduersus hæreticos vsq; ad periculum sanguinis defensor Ambrosius.] Cassianus c. 25. [Ambrosius eximius Dei Sacerdos, qui à manu Domini non recedens, in Dei digito quasi gemma rutilauit.]

CASSIODORUS de diuin. instit. c. 2. [Sanctus (ait) Ambrosius lactei sermonis emanator, cū grauitate acutus, peruiolenta persuatione dulcissimus, cui fuit æqualis doctrina cum vita, quando ei non paruis miraculis, gratia diuinitatis arrisit.]

S. AUGUSTINUS Dominicanorum auus, meus specialis Patronus, innumeris elogijs, à Romanis Pontificibus, Concilijs, Patribus exornatur. ob insignem sapientiam huius communis Doctoris orbis, & præcipue qua erga tam egregium Sanctum, & Doctorem deuotione flagro, peculiarem articulum mox instituam, vbi ex elogijs dictis, doctrinam eiusdem contra eiusdem calumniatores, præ viribus propugnabo.

S. CYRILLUS Alex. à B. Eulogio Archiepiscopo Alex. in orationibus suis, apud Photium in Biblioth. c. 230. num. 442. vocatur [feruidus veritatis assertor] & iterum 441. [ardens veritatis studiosus Cyrillus] 444 [doctus Cyrillus] 454 [rerum diuinarum sciens] & 466. [præditum subtili mentis conceptu, & animi imaginibus, per contemplationem, vocat.] In Sophronio Hierosolymitano Epistola Synodica hæc reperiuntur. [Fortis Athleta Cyrillus]. S. Celestinus Papa Ep. 3. ad Cyrill. [in fide tuenda fortissimum te Antagonistam esse exploratū habemus,] & Ep. 5. [Alexandrinæ Ecclesiæ Sacerdotis (nempe Cyrilli) fides, & probauimus atq; probamus &c. omnes sermonum eius (nempe Nestorij) technas reuexisti, fidemq; ad eum modum corroborasti, ut corda in Christum Deum credentia, in alterā partem abduci non facile queant. Magnus sanè hic nostræ fidei triumphus est, quod nimirum, & nostrā tam valide probaueris, & his opposita per diuinarum scripturarum testimonia, tam potenter expurgaueris.]

EVAGRIUS lib. I. hist. Ecc. c. 7. ait [Cyrillus præco verbi insignis, & strenuus verè, ac salutaris doctrinæ antesignanus, laude, & prædicatione celebratur] Niceph. lib. 14. c. 39. [Cyrillus veluti quædam Ecclesiæ turba, finesterræ personans, & propugnator Ecclesiæ fortissimus, ab omnibus celebratur, & omnibus in ore est.]

LEO MAGNUS à Theodoro Cyrensi Episcopo, in Epistola ad eundem Leonem sic effertur [Deus nunc quoq; Petri, & Pauli sedem claram, insignemq; reddidit, cum vestram sanctitatem in ea collocauerit, quæ radios fidei Orthodoxæ emittit.]

SOPHRONIVS Patriarcha Hierosolymitanus, & habetur actione xi. 6. Synodi Generalis sic dicit [tanquam sacram, & cohonorandam suscipio, rectaq; fidei propagatricem, & à Deo inspiratam Epistolam, Magni atq; præclari Leonis Sanctissimi Romanæ Ecclesiæ, imò omnium quæ sub sole erunt, luminarij &c.]

Plura encomia leguntur in Synodo Chalcedo act. 3. In eius vita eius operibus præfixa, sic dicitur [sunt sanè viri, & autoritate graues, & eruditione spectabiles, qui Leonem appellare non vereantur Ecclesiasticæ dictionis Tullium, Theologiæ Homerum, rationum fidei Aristotelem, & quod multò est amplius in Pontificio throno Petrum ipsum, & Paulum in pulpito Christiano differentem.]

GREGORIUS Magnus à Damasceno his verbis effertur sermone de defunctis. [Gregorius, qui Dialogos à nostris dicitur, veteris Romæ Episcopus, vir (quod testantur omnes) sacrarū disciplinarum intelligentia celebris, cui etiam (ut ferunt) sacra facienti Angelus socium se addidit.]

Concilium Tolet. 8. can. 2. [Beatus etiam Papa Gregorius, & vitæ meritis honorandus, atq; in Ethicis assertionibus penè cunctis merito præferendus.]

S. HIDEIPHONSVS, his quoq; eundē exornat encomijs [cūctorum meritorum claruit perfectione sublimis, ut exclusis omnium virorum illustrium comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. vicit. n. sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustinum.]

ERASMI DE MULTIS PP.

iudicium. & parallelum.

EX inimicis quoq; laudes, & encomia sumenda, in tropheum veritatis. Erasmus Retorodamus ad carpendū natus, hæc de multis PP. occasione laudum Nazianzeni, vel inuitus protulit. [In Gregorio Nazianz. pietas propemodum cū facundia; sed amat significantes argutias, quas eo difficilior est Latine reddere; quod pleræq; sint in verbis sitæ. Tota verò phrasis nonnihil accedit ad structuram Isocraticam. Adde quod de rebus diuinis, quæ vix vllis verbis humanis explicari possunt, libenter, ac frequenter philosophatur. Frater huius Basilius, suauis quodam, & in affectato dictionis fluxu, & pietatem, & eruditionem, & acumen sicubi res postulat, & perspicuitatem, & si quam aliam virtutem, in oratore Christiano

stiano quisquam desiderare possit, complectitur. Ioannes Chrysostomus Basilij quemadmodum in litteris, sic etiam in professione synecioris vitæ socius, atq; (vt ita loquar) Achates, quicquid ferè scripsit, ad popularem captum accommodauit, eoq; fusior est, ac simplicior: & in locis communibus spaciari maluit, quàm in difficillimis versari quæstionibus. Hos triumuiros vna tulit ætas apud Græcos pietate pares, nec dispares eruditione, sed dictionis caractere dissimiles. Quos si cum nostris conferre velis, Chrysostomus non est dissimilis, Augustino, Gregorio, Ambrosio: qui si Græcè scripsisset plurimum negotij fuisset exhibitum interpreti. Quem Basilio comparè, nondum inuenio, nisi quis scripturarum cognitionem, quam habuit Hieronymus, cum Laëtantij felici facilitate copulet.

Nonne quæso hi omnes (concludam cum Cassiano sup. c. 30.) quasi Prophetico olim spiritu, ad confundendas blasphemias tuas, Nouator, cuncta dixerunt? Profer quæcumq; controuersiam, & apertè cernes, quod non res tantum blasphemias tuis sunt oppositæ, sed & verba rerum: vt apertè intelligamus olim aduersus blasphemias tuas, munimen a Deo inexpugnabile præparatum, quod venturam quandoq; vim hæreticæ impugnationis, parato idem muro, frangeret veritatis: et tu impijsime atq; impudentissime, præclare urbis, imo et orbis contaminator, catholice, ac sanctæ plebis grauis, et onerosa contagio, stare in Ecclesia Dei, ac loqui audes, et blasphemias, ac furiosis vocibus tuis, & sacerdotes semper illesæ fidei, et Catholice confessionis infamas, magistrorum priorum vitio, plebem Constantinopolitanæ urbis, & omnium Ecclesiarum errare. Vel fero tandem respicias, & Doctoribus orbis, tot encomijs celebratis sedandum atq; sanandum tradas. Sed iam ad Augustini doctrinam commendandam transgamus.

ARTICVLVS IX.

Quantâ auctoritatem doctrina
S. Augustini in Ecclesia Catholica
sibi vendicet, maximè in materia prædestinationis, & gratiæ.

Calumnie impostorum.

Nondum Augustinus è viuis ex-
cesserat, & opuscula eius maxi-
mè, quæ pro gratia, & libero
scripsit arbitrio, oppugnari
cœptum est, vt patet ex Episto-
lis Prosperi Aquitani, & Hilarij
Arelatensis ex Gallijs ad Augu-
stinum directis, quibus respondit libro de præ-

destinatione Sanctorum, & de bono perfectantiæ
tanta animi modestia, cupiens emendari, & do-
ctiorem fieri, vt temeritatem insultantium supe-
reret. Ocasio turbulentia fuit, quod cum Gal-
lias Sancti Augustini scripta penetrassent, Pelagij
studiosi (inter quos Cassianus præbyter Eccle-
siæ Massiliensis recensetur) carpere, & acriter
insectari cœperunt. Alij damnata heresi Pela-
giana, ad eundem inuerecundè oblequebantur, vt eum
Ethnicismi, & Manicheismi insinularint; contra
quos Prosp. lib. de lib. arbitrio forte certamen ini-
uit, eos debellando. Rursus Galliarum quidam
præbyteri bellum, quod adhuc viuente Augu-
stino aggressi fuerant, aliud instaurarunt, quin-
decim obiectiones contra Augustini libros editos
aduersus Pelagianos, formando. Sed & Vincen-
tius quidam, priuato certamine priuatam rem
agens, sexdecim pariter obiectiones produxit.
Camillus quoque, & Theodorus Genuenses præ-
byteri, decem dubia opposuere. Verum nescia
humana mens, semel regulas veritatis transgressa,
sub repagulis modestiæ contineri, eadem opera
Augustini audacius impetere verita non est, vt
coegerint Hilarium, & Prosperum ad Celestinum
Romanum Pontificem festinare, vt obturarentur
ora loquentium iniqua. Inter hos quoq; S. Se-
uerus Sulpitius fuit pelagiana fuligine respersus,
vt dicit Baron. anno 431. num. 190. licet postmo-
dum penitens sancto fine quieuerit, de his con-
tradictionibus scripsit Fulgentius. De prædestina-
tione ad Monimum lib. i. dicens se non ignorare
(etiam præterito tempore) illi luculentissimo S.
Augustini operi, quod scripsit de prædestinatione
Sanctorum à quibusdam Gallis obiectum. Infama-
uerunt eum etiam nedum in prædestinationis
arcanis, sed etiam in gratiæ assertionem, duendo, eū
liberum arbitrium penitus submouere, & sub
gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem,
impietatem Manicheorum illi tribuentes, ex Pro-
spero ad Rufinum. Postea præcedentibus tem-
poribus Ioannes Erigenes Scotus, vt habetur in
tractatu Ecclesiæ Lugdunensis in auctario Bib-
lioth. p. 2. aduer. Io. Scotum Erigenistam, dicebat
multas hæreses esse, vnā Pelagianorum, liberi
arbitrij sine gratia commendatione, alteram gra-
tiæ solius etc, de qua secunda hæresi dicant Eccle-
sia Lugdunensis ideo hoc dictum à Ioanne Sco-
to, vel quia Beatum Augustinum latenter quasi
hæreticum accusat eo quod manifestè iuxta veri-
tatem scripturarum sola Dei gratia ostendat, et
doc eat hominem posse saluari, nec ad ipsam salu-
tem eternam aliquid humanum arbitrium posse,
nisi per eandem gratiam fuerit reformatum, sa-
natum, illuminatum, ac roboratum: aut certè nos,
qui secundum eius venerabilem, et catholicam do-
ctrinam nunc de gratia Dei sentiunt, et docent,
quasi minus dicta illius intelligentes, hæreticos
vocat. Hac de causa nobis videtur, quod callidissi-
mè omnino, et versutissimè velut hæresim solius
gratiæ posuerit, nec tamen authorem, vel sectato-
res eius vlla significatione manifestauerit. Et po-
stea, denique, vt manifestè agnoscamus, non eum de
antiquiori aliqua hæresi dixisse, quod solius gra-
tiæ fuerit prædicatrix, non posuit hanc hæresim
ante Pelagianum, sed postea à temporibus S.
August.

Augustini usque nunc. Nec potest inueniri toto hoc tempore, quod fuit inter illum, et nos aliquam talem hæresim in Ecclesia extitisse, nisi quod vel ipsum, ut iam dicimus scilicet S. Augustinum, vel nos, qui eum sequimur istius erroris accusat.

Circa eadem tempora ex Hincmaro ep. ad Nicolaum Pontif. orta est hæresis Prædestinatorum à Godescalco, inter ceteros eius errores ille vnus est (quem antiqui prædestinati etiam docebant) quod sicut Deus quosdam prædestinauit ad vitam eternam, ita etiam alios ad mortem eternam prædestinauit, quem errorem Massilienses imposuerunt Augustino apud Prosperum in Gallorum obiect. 14. & 15. Fulgentius ad Monimum c. vlt. Alter error quod Deus non vult omnes homines saluos fieri, de quo etiam notarunt Augustinum Massilienses, cum tamen Augustinus locutus sit de voluntate efficaci, et consequenti. Godescalcus verò etià de voluntate inefficaci, & antecedenti S. Neoterici quidam in sua concordia q. 23. a. 4. & 5. disp. p. memb. vlt. aliter Augustinum interpretatus, talem de Augustino sententiam protulit his verbis fideliter descriptis. *Credēs autem Augustinus cum ijs, quæ de gratia aduersus hæresim Pelagianam ex scripturis rectissime docuerat, conuictum esse, prædestinationem Dei eternam non fuisse secundum merita, qualitatemque; vsus liberi arbitrij à Deo præuisti, sed solum secundum Dei electionem, & beneplacitum (quod in quo sensu verissimum sit membro 12. explicatum est) iuxta eam sententiam Paulum ad Rom. 9. multis in suorum operum locis interpretatus est, restringitque; illud 1. ad Timot. 2. vult omnes homines saluos fieri, vt non de omnibus vniuersim hominibus, sed de solis prædestinatis intelligeretur, quæ doctrina plurimos ex fidelibus ex ijs, qui in Gallia morabantur, non solum indoctos, sed etiam doctos mirū in modum turbauit, ne dicam illius occasione salutem eorum fuisse periclitatam. Ne enim eiusmodi doctrinæ adhererent, hæresis Pelagianæ ex parte assentiendum putabant, variosque; alios errores circa paruulorum prædestinationem confingebant: id quod inter alia testantur duæ epistolæ à Prospero, & Hilario Arelateni Episcopo, ea de re ad Augustinum missæ, quæ inter opera Augustini ante librum de prædestinatione Sanctorum habetur. Prosper autem postquamurbationem, & periculum multorum explicauit, inter alia, quæ explananda ab Augustino efflagitat, ad eos, qui turbati fuerant sedandos, atque ad sanam doctrinam reducendos, adiungit. Illud etiam qualiter diluatur quæsumus patienter nostram insipientiam ferendo demonstrēs, quod retractatis de hac re opinionibus penè omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperūt, vt ob hoc Deus alia vasa honoris, alia contumeliæ fecit, qui finem vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus erat voluntate, & actione præseruierit. Hilarius etiam commemoratis obiectiōibus, quæ aduersus Augustini doctrinam ab ijs, qui commoti fuerant, afferebantur, eos etiam fuisse conquestos in hunc modum affirmat. Quid opus fuit inquit huiusmodi disputationibus incerto tot minus intelligentium corda turbari? neque enim*

minus vtiliter sine hac definitione tot annis in tot tractatoribus, tot præcedentibus libris catholica fides fuit defensa: sententiam verò Augustini sequutus est S. Thomas: & post ipsum plerique; schoolasticorum. Et postea Nos pro nostra tenuitate rationem totam conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione tradidimus sequentibus principijs, ex quibus eam deducimus, quoque; varijs in locis tradidimus, inniti indicamus, quæ si data explanataque; semper fuissent, fortè neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque; Lutherani tam impudenter arbitrij nostri libertatem fuissent ausi negare, obtendentes cum diuina gratia, præscientia, et prædestinatione coherere non posse, neque; ex Augustini opinione, concertationibusque; cū Pelagianis fideles fuissent turbati, ad Pelagianos defecissent, facileque; reliquæ illæ Pelagianorum in Gallia, quarum in epistolis Prosperi fit mentio, fuissent extinctæ, vt patet ex ijs, in quibus homines cum Catholicis conuenisse, & ab eis dissensisse eadem epistolæ testantur, concertationes deinde inter catholicos facile fuissent composuæ.

Similia verba dicit p. p. q. 23. ar. 4. d. 1. m. 1. §. quantū ad Augustinū attinet, scilicet quod Augustinus dum sub ea quasi caligine non attendit alium videlicet modum, vel viam conciliationis, arbitratus primo aspectu cum sua de prædestinatione opinione esse coniunctum, Deum nō velle omnes vniuersim homines saluos fieri, sed solos prædestinatos; in multis suæ doctrinæ locis, ita illum locum Pauli 1. Timot. 2. interpretatus est, vt de solis prædestinatis intelligeretur, & conatus mentē S. Hieronymi exponere cum S. Thoma subdit. Imo verò esto hi duo Patres in eam sententiā inclinassent, salua eorum reuerentia, quæ illis debetur, quoad illud secundū, admittenda non esset: neque enim miror opinionem illam eo pacto intellectam à multis duram nimis, indignamque; diuinæ clementiæ iudicari: maxime cum quicumque adulter eo ipso, quod ex æternitate à Deo prædestinati non fuerint, permanserint reprobatī, non solum, vt à vita æterna excluderentur donisque; gratiis spoliarentur, sed etiam, vt æternis acerbissimis cruciatibus manciparentur. hæc ille.

Oppositiones.

Arguitur primo, quia inter cetera, quæ Augustinus docuit in materia prædestinationis, & gratiæ fuit, quod non omnes homines Deus vult saluos fieri, vt habetur in obiectiōibus Gallorum apud Prosperum ad capitula Gallorum c. 8. at hec non congruit cum catholica doctrina, imo nec cum Apostolo Paulo dicente quod Deus vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & iterum quod Deus est Saluator omnium hominum, maxime fidelium.

Secundo, quia ipsemet Augustinus multa in materia gratiæ retractauit, maxime ea, in quibus ab exordio Episcopatus sui, multo prius quam impugnatores gratiæ exurgerent, pro gratia disputauit, vt patet ex libris retractationum.

Tertio, quia idem Augustinus noluit suis scriptis tantam authoritatem adhiberi, vt non etiam liberum correctorē desideraret, vt patet in quarta

epistola ad Hieronymum, ergo non est ei credendum absolute, quæ dicit de proposito electionis &c. maxime cum per assertionem eius lædatur liberum arbitrium, & fatalis necessitas videatur induci &c.

Quarto, quia in epistolis Pontificum factis in commendationem Augustini, non est expressus titulus illorum librorum, qui approbantur, ut per hæc appareat eos non esse probatos, & istam in S. Augustinum laudationem pro auctoramentis fuisse collatam.

CONFUTATIO EORUMDE ex orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est primo autoritas Summorum Pontificum. Innocentius enim Papa nephandi erroris Pelagij capita, apostolico mucrone percussit, & Pelagium ad proferendam in se, suosque sententiam, Palæstinorum Episcoporum Synodus coarctavit, ait Prosper contra Collatorem, certura est autem Augustinum de hac re ad Innocentium scripsisse.

Amplius ex eodem Prospero. Africanorum Conciliorum decretis B. recordationis Papa Zozimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detractionem, gladio Petri dexteris omnium armavit antistitem: certum est autem Augustinum h. Concilij magisterio saltem interfuisse. Bonifacius quoque contra inimicos gratiæ Dei non solum Apostolicis, sed etiam Regijs utebatur edictis, & quando idem cum esset doctissimus, aduersus libros tamen Pelagianorum Beati Augustini Episcopi responsa poscebat. doctrinam suam hæc satis commendant.

Celestinus Papa ep. 8. ad Leontium, Auxonium etiam Galliarum Episcopos, contra præbyteros quosdam, qui contra doctrinam S. Augustini intorrexerunt, sic loquitur.

Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistra suspitionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter, magistros optimos etiam à meis decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, ut pote qui ubique cunctis, & amoris fuerit, & honoris: unde resistatur talibus, quos male crescere videmus, nefas est hæc pati religiosas animas, quorum afflictione quæ membra nostra sunt, nos quoque conuenit macerari. Huius epistolæ meminit S. Prosper contra Collatorem dicens. Per hunc virum inter Gallias istis ipsi, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentia est adempta libertas quando consilantium actione suscepta, et librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteret de eorum nouitate sentiri sancto manifestauit eloquio euidenter pronuntians quantum sibi præsumptionis istius nouitas displiceret, quæ auderent quidam aduersus antiquos magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia prædicationi veritatis obstreperere. Augustinum, inquit, sanctæ recordationis virum &c. & concludit, contra istam clarissimæ laudationis tubam, contra istam sacratissimi te-

simoni, dignitatem, audeat quisquam malignæ interpretationis murmur emittere? &c.

Cum ergo Celestinus reprehendat eos qui doctrinam Augustini temeritatis, & erroris arguebant, & Augustinum inter optimos magistros habeat cum prædecessoribus suis, Augustini doctrinam, quam illi damnabant, probat, & canonicizat.

Sixtus Celestino succedens, sicut viuentem Augustino, ad quem eiusdem Augustini extant epistola 104. & 105. Pelagium infectatus est, ita Pontifex effectus, eisdem est infectatus Augustini doctrinæ innixus, quod testatur Prosper contra Coll. c. 44. sperans definitionem contra Semipelagianos dicens. Confidimus Domini protectionem præstandum, ut quod operatus est in Innocentio Zozimo, Bonifacio, & Celestino operetur, & in Sixto, & in custodia gregis Domini, hæc sit pars gloriæ huic reseruata Pastori, ut sicut illi lupos abigere manifestos scilicet Pelagianos, ita hic depellat occultos (Semipelagianos, & sequitur (illo auribus suis doctissimi senis) idest Augustini) insonante sermone, quo collaborantem suum hortatus est dicens: Sunt quidam iustissime damnati &c.

Leo Magnus Sixto successit, eius industria magna fuit, ut dicit Prosper in dimid. temp. c. 6. contere Pelagianos maxime Iulianum. Eius quoque epistola ad Nicetam directæ est, de non recipiendis Pelagianis, sine expressa retractatione errorum illius sectæ, & expressa professione decretorum Synodali, quæ ad excisionem illius hæresis Apostolicæ Sedis confirmarat autoritas. Multæ autem Synodi fuerunt celebratæ, ubi interfuit Augustinus, quas hic expresse probat Leo Magnus. Eiusdem autoritate capitula transmissa sunt ad Concilium Araucanum secundum, sic fatentibus Patribus illius Concilij. Vnde & nobis secundum autoritatem, & admonitionem Sedis Apostolicæ, iustum, & rationabile visum est, ut pauca capitula ab Apostolica Sede nobis transmissa, quæ ab antiquis Patribus de cæteris scripturarum voluminibus, in hac præcipue causa, collata sunt ad docendos eos, qui aliter, quam oportet sentiunt, ab omnibus obseruanda, proferre, & manibus nostris subscribere deberemus, quod & effecerunt: sunt autem illi canones succus, & compendium doctrinæ Augustini, & elaboratos à Prospero insigni discipulo Augustini non est dubium.

Hilarius, & Simplicius, qui Leoni successerunt, nihil contra Pelagianos scripserunt: fortè, quod simulatæ Pelagianorum reliquiæ publice compressæ clanculo serpebant, nec Augustinum publicè infamare audebant.

Felix succedens Simplicio, dum Faustii reprobabat scripta, & Cæsarij Arelatensis librum ad Felicem scriptum de gratia, teste Gennadio de vir. illustr. c. 86. probat, virtualis fuit librorum Faustii, & totius Semipelagianismi reprobatio, & librorum Augustini manifesta probatio.

Post hos Pontifices Gelasius Papa ep. 3. ad Honorium contra reuiuiscientem hæresim Pelagianorum, sic inter cætera inuehitur. Nunquid licet nobis à Reuerendis Patribus damnata dissoluere?

re? & ab illis excisa nephario dogmate retracta-
re? & postea si qua antiquitus à nostris maiori-
bus cognita, discussa, refutata sunt, instauranda
nitamur, nonne ipsi nos, (quod absit, & quod nun-
quam catholica patietur Ecclesia), aduersarijs
veritatis vniuersis contra nos insurgendi propo-
nimus exemplum? &c. & postea, an forte nescitis
hanc hæresim, de qua loquimur, & ab Apostolica
dudum sede per B. memorie Innocentium, ac dein-
de Zozimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum,
Leonem continuis, & incessabilibus sententijs fuisse
prostratam? & postea. O si studerent aduersus
eos maiorum nostrorum libros, responsaq; cognos-
cere, illis modis omnibus cerneretur, nihil esse
prorsus, quod ab istis fuerit ventilatum, & ab illis
magnifica veritate contritum. Sicque de cunctis
eorum nequitijs refutandis, fideles quoque videren-
tur instructi, ut nihil amplius quæreretur; sed si
forsitan ineruditos animos quedam de eorum sen-
sibus proposita commouerunt, ita venerabilium
Patrum doctrinis, & omnis eorum publicatur in-
sania, & quibus remedijs curetur, ostenditur: per
maiores proculdubio, & Patres, Augustinum
præcipue intellexit. Vnde in epistola quinta ad
Episcopos in Piceno constitutis, iterum in Pela-
gianam hæresim inuehitur, & ibidem Augustini,
& Hieronymi doctrinam commendans, contra
quedam, qui eam lacerauerat, sic loquitur [adhuc
maius scelus accrescit, & sub conspectu, & præ-
sentia Sacerdotum B. memorie Hieronymum, atq;
Augustinum Ecclesiasticorum lumina magistro-
rum, multa moritura sicut scriptum est, exterminans
oleum suauitatis lacerare commemorat, &
ita Gelasius honorificam mentionem facit de li-
bris Hieronymi, Augustini, & Prosperi, reiectis
libris Cassiani, Fausti, Ruffini, & cæterorum, qui
ad Pelagianismum inclinarunt.

Hormisdæ Papa eosdem Fausti libros doctrinæ
Augustini repugnantes condemnans ait. Hi ve-
ro quos uos de Fausti cuiusdam Galli antistitis di-
ctis consuluisse litteris indicastis, id sibi responsum
habeant, neq; illum, neque quemquam, quos in au-
toritate Patrum non recipit examen catholice fi-
dei, aut Ecclesiæ discipline, ambiguitatem posse
gignere, aut religiosis præiudicium comparare: si-
xa sunt à Patribus, quæ fideles sectari debeant
instituta, siue interpretatio, siue prædicatio, seu ver-
bum populi edificatione compositum: si cum fide
recta, & doctrina sacra concordat, admittitur, si
discordat, aboletur. & postea descendens in par-
ticulari ad S. Augustinum dicit: de libero autem
arbitrio, & gratia Dei, quod Romana, hoc est ca-
tholica sequitur, & assuevit Ecclesia, licet in va-
rijs libris D. Augustini, & maxime ad Hilariū,
& Prosperum possit cognosci, tamē in serinijs Ec-
clesiasticis expressa capitula continentur &c.

Ioānes iv. repulante hæresi Pelagiana in Sco-
tia apud Bedam 2. hist. Angliæ c. 19. præcepit, ut
quæ, ait, per istos ducentos annos abolita est, perpe-
tuo anathemate sepeliatur: & necessitatem gratiæ
ibidem inculcat, vnde virtualiter Augustini
sententia iam pridem probatam approbat. Sic
Leo IX. epistola ad Petrum Antioch. gratiā Dei
ait præuenire, & subsequi hominem, credo &c. hæc
autem semper fuit Augustini, & Ecclesiæ con-
fessio.

Secundo principaliter ex Concilijs. In Dia-
spolitana Synodo (cuius acta memorat Augusti-
nus 1. de gratia Christi c. 3. de peccato orig. c. 8. q.
12. 14. ep. 105. 106. 107.) quicquid decretum est
contra Pelagium Augustinus defendit, & propu-
gnat, vnde eius Concilij cum doctrina Augusti-
ni, mira consonantia.

In Primo Concilio Carthag. quod ante Dia-
spolitana congregatum creditur à quibusdam,
dogma Cælestij damnatum est, ut habetur ex
Augustino ep. 90. ad Innoc.

In 2. Concilio Carthag. actum est de persona
Cælestij. ex eadem ep. c. 7. & contra illum duo
dogmata in materia gratiæ stabilita.

In 3. quod fuit Mileuitanum Augustinus in-
terfuit. ex epistola 42. inter epistolas, Augustini
anno 416.

Aliud etiam fuit Prouinciæ Numidiæ, ubi Au-
gustinus cum alijs tribus Episcopis eiusdem Pro-
uinciæ adfuit, de quo habetur mentio ep. 95. Au-
gustini ad Innocentium.

Quarta Synodus, quæ & Carthaginensis gene-
ralior, ubi ex Prospero 8. resp. ad obiecta Gallo-
rum, ducenti quatuordecim Sacerdotes interfue-
runt, quorum constitutiones contra inimicos gratiæ
Christi, totus mundus amplexus est. de eodem
Cōcilio meminit Prosp. i. cōtra Collat. c. 10. q. cō-
gregatum fuit tempore Zozimi sub Bonifacio.
Alterum generale Africanum coactum est, de
quo Augustinus meminit ep. 47. ubi interfuerunt
ex Prospero 300. proceres, lib. de ingratis.

In v. Synodo Generali dicitur. Super hoc autē
sequimur in omnibus, SS. Patres, & Doctores
Ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gre-
gorium, Theol. & Greg. Nissenum, Ambrosium,
Augustinum, Theophilum, Ioannem Constanti-
nopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proclum, & su-
scipimus omnia, quæ de recta fide, & condemna-
tione hæreticorum exposuerunt: suscipimus autem,
& alios Sanctos, et orthodoxos Patres, qui in san-
cta Dei Ecclesia irreprehensibiliter, usque ad fi-
nem suæ vitæ prædicarunt.

In Concilio Romano sub Martino Papa se-
cret. 3. eadem repetuntur. Super hæc autem in
omnibus sequimur Sanctos Patres, doctoresq; Ec-
clesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Grego-
rium Theologum, & Gregorium Nissanensem, Am-
brosium, Augustinum, Theophilum &c. & susci-
pimus omnia, quæ ab eis pro recta fide, & con-
demnatione hæreticorum exposita sunt, & ibidem
testimonia S. Augustini recensentur hom. 22. in
Ioannem, & in 93. psal. & postea in fine post ad-
ducta testimonia, dicitur: qui easdem Sanctas
Synodos, & Venerabiles Patres minime suscipit,
condemnatus est] vide Augustinum inter docto-
res Ecclesiæ, quos sequitur Ecclesia, annumerat-
um, & condemnatos esse eos qui Patres non reci-
piunt.

In Concilio Toletano 8. can. 2. Vir quoq; San-
ctissimus Augustinus vestigationis acumine cau-
tus, inueniendi arte præcipuus, asserendi copia pro-
fluus, eloquentiæ flore venustus sapientiæ fructu
fecundus, hæc in suis narrat affatibus: duo sunt
mendaciorum genera, &c.

In his ergo Carthaginensibus quicquid contra

M 2 Relat-

Pelagium, & Cælestium definitum est Augustini doctrina confirmatur, & roboratur, ubi vel corporaliter præfuit, vel præfuit magisterio, & doctrina. unde Prosper ibidem subdit. *An aliū in finem posset producere Sanctum Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumq; Augustinus erat?* &c.

In Concilio Valentino sub Benedicto 3. & Lothario Imperatore in materia multarum questionum, & nouitatum, quæ insurrexerant aduersus prædestinationis doctrinam, sic dicunt Patres c. 1. indubitanter doctoribus pie, & rectè tractantibus verbum veritatis, ipsiq; sacre scripturæ luidissimis expositioribus. i. Cypriano, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, cæterisq; in catholica veritate quiescentibus, reuerenter auditum, & obtemperantem intellectum submittimus, & pro viribus, quæ ad salutem nostram scripserunt, amplectimur, nam de præscientia Dei, & de prædestinatione, & de questionibus alijs, in quibus fratrum animi non parum scandalizati, illud tantum firmissime tenendum credimus, quod ex maternis Ecclesiæ visceribus nos habuisse gaudeamus Et c. 6. constantiissime, & fide plena fatemur, quod sanctorum Patrum autoritate sacrarum scripturarum nobis tenendum reliquerunt, quod Africana, quod Arauscanæ Synodus professæ est, quod B. P. Pontifices Apostolicæ Sedis, Catholica fide tenuerunt.

In Concilio Florentino sess. 7. Andreas Rhodius partes agens Ecclesiæ sic dicit. *Beatus Augustinus præclarissimus doctor Latinorum, quem sancta Synodus recepit, qui & præstantissimus appellatur.*

In Concilio Senofensi. c. 1. mandatur scripturæ exponi debere, autoritate Sanctorum Patrum, præcipuè Cypriani, Chrysostomi, Ambrosij, Hieronymi, Augustini. In decreto xv. doctrinam Augustini approbat, & priscam calumniam à Massiliensibus Augustino illatam, spongia quadam abstergit dicens. *Neque enim liberum arbitrium asserentes, diuinam excludimus propterea gratiā, quod illi falso toties imponere non verentur (Noiatores) atq; hos fumo credulorum oculos persfringere. Sed iuxta sacram scripturam extendimus, ut voluntas humana misericordiæ præuenientis auxilio, & interiori quodam, duas gratias distinctas enumerans, & occulto secretioris inspirationis afflatu, contacta se se conuertat in Deum &c. quæ doctrina, quæ est Augustini, Augustinum à calumnijs vindicauit. & in præfatione præmiserat, quod accedentem ad Deum oportet primum diuinæ gratiæ munere adiutum credere, deinde bonis operibus intendere, in quibus efficiendis, & liberum arbitrium operatur, & gratia; primo tamen, & principalius gratia. Quapropter, qui hominem bene operari, & salutem consequi arbitrat, absque gratia, aut primatum boni operis libero adscribit arbitrio non gratiæ, Pelagianus censendus est: duplicem ergo errorem Pelagianorum damnatum: vnum quod sine gratia credere, & operari possumus: & alterum, quod primas darent libero arbitrio, non gratiæ. Magna autem est huius Concilij autoritas, cum ante 80. annos fuerit celebratum. Et in Trid. post 20. annos ab eius celebratione talis doctrina in sessione de iustific. probata videtur, dum arbitrium inspiratum à Deo,*

& motum definitur. ita c. 5. sess. 6. de iustificatione.

In Concilio vero Moguntino c. 4. 5. 6. 7. de libero arbitrio, & iustificatione tractatum est, ad mentem S. Augustini, si cum eiusdem Augustini operibus conferatur, & cap. 8. docetur: *opera bona à gratia promanare [secundum eam dignitatem], quam de Spiritu Sancto veluti boni operis motore, & operatore sumunt: sic enim extenuandæ vires humanæ, ut non simul, & gratia Dei vilis reputetur: sic in bono opere faciendū deprimenda est facultas hominis, ut interim cogitemus Spiritus Sancti, et in nobis (nō dicitur à nobis) motū efficacē, & apud Deum acceptum ac prectosum esse.] eadem Synodus Moguntina, quæ celebrata est post sess. 6. Concil. Trid. 1549. maxime probata est, quando illam doctrinam Trid. est æmulata, & in summam redegit.*

In Concilio Trid. sess. 7. doctrina S. Augustini in tota materia iustificationis approbatur, & mira est Concilij Tridentini cum Augustini doctrina concordia. lege Augustinianam confessionem Torrensis in hac materia, & vera me dicere comprobabis.

Tertio ex PP. Hieronymus epistola ad Augustinum, quæ in 2. tom. operum eiusdem Augustini est 25. sic dicit. *Domino sancto, ac Beatissimo Papæ Augustino. Hieronymus. Omni quidem tempore beatitudinem tuam eo quo decet honore veneratus sum, & habitantem in te dilexi dominum, Saluatorem, sed nunc si fieri potest cumulo aliquid addimus, & plena complemus, ut absq; tui nominis mentione, ne vnā quidem horam prætere fidei præstitisti, maluisti, quantum in te fuit, solus liberari de Sodomis, quam cum pereuntibus commorari, scit quid dicam prudentia tua. macte virtute in orbe celebraris. Catholici te conditorem, antiquæ rursum fidei venerantur, atq; suscipiunt, & quod signum maioris gloriæ est, omnes heretici detestantur, & me pari persequuntur odio, ut quos gladijs nequeunt, voto interficiant, incolumem, & mei memorem te Christi Domini clementia tueatur Domine venerande, ac beatissime Papæ.*

SEVERVS SVLPITIVS ex epistola Seueri ad Augustinum, quæ est in 2. tom. operum Augustini, ep. 37. *o vera artificiosa apis Dei construens fauos diuini nectaris plenos, manantes misericordiam, & veritatem, per quos discurrens deliciatur anima mea, & vitali pastu, quicquid in se minus inuenit, aut imbecillum, sentit resarcire, & suffutire molitur.*

PAVLINVS Episcopus Nolanus. Ex epistola eiusdem Paulini ad Augustinum, quæ habetur in secundo tomo operum S. Augustini epist. 31. sic dicit de Augustino. *O verè sal terræ, quo præcordia nostra ne possint sæculi vane scire errore, conduntur. o lucerna dignè supra candelabrum Ecclesiæ posita, quæ latè catholicis orbibus, de septiformi ligno pastum oleo letitiæ lumen effundens, densas licet hereticorum caligines discitis, & lucem veritatis à confusione tenebrarum splendore clarifici sermonis enubilas. &c. os enim tuum fistula aquæ viuæ, & venam fontis æterni merito dixerim, quia fons vitæ aquæ salientis in vitam*

iam eternam Christus effectus est, cuius desiderio stituit in te anima mea, & ubertate tui fluminis inebriari terra mea concupiuit.

S. Prosper de lib. arbit. ad Ruffinum loquens de Pelagiana heresi, hæc dicit in laudem Augustini. *B. quoque Augustinus percipua utiq; in hoc tempore portio Domini sacerdotum, copiosè, & pulchre in multis voluminum disputationibus destruxit, ut pote inter multa Dei dona, quibus illum abundantissime Spiritus veritatis impleuit, habens etiam hanc scientiæ, & sapientiæ ex Dei charitate virtutem, ut non solum istam adhuc in suis detruncationibus palpitantem, sed etiam multas prius hereses inuictæ verbi gladio debellaret. Cui inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Ecclesiæ, & ad gloriam Christi, quæ ipse illustratus est perfulgenti, quidam nostrorum (quod de ipsis multum dolendum est) occultis, sed non incognitis susurrarationibus obloquuntur, & prout sibi noxias aliquorum aures, opportunasq; repperint, scripta eius quibus error Pelagianus impugnatur, infamant, dicentes eum liberum arbitrium submouere, et sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem. & in fine. Tu autem dilectissime, & venerandissime mihi frater, si vere his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsius B. Augustini disputationibus cognoscendis, curam impende, ut in confilenda Dei gratiæ defecatissimam, & saluberrimam Euangelicæ, apostolicæq; doctrinæ intelligentiam consequaris.*

Idem cōtra Collatorē c. primo sic dicit, gratiā Dei qua Christiani sumus quidam dicere audent a s. mem. Augustino nō recte esse defensam, librosq; eius contra errorem Pelagianum conditos, immoderatis calumnijs impetere non quiescunt, quorū intus instrepens domestica malignitas, non minus spernenda esset, quam foris latrās heretica loquacitas, nisi eiectis extra ouile dominicum lupis, sub nomine ouium suffragarentur, essentq; huiusmodi, ut nec ordo eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda viderentur. & infra dolet quod illa moribus doctrina lanietur, quæ nimirum hereticorum commenta disiecit, & diabolicum tumorem Pelagiæ elationis elisit, & postea, viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei catholica acies huius viri dictio pugnat, & vincit, vincit dico, quia non patitur respirare quos vicit, & in quorum excidium vnam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit &c. deinde docens lib. de ingratia, quod inter cæteros, qui in Africanis Concilijs fuerat, ait.

Augustinus erat, de quo subdit elogia, quem Christi gratia cornu

*Vberiore rigans nostro lumen dedit auro,
Auersum vero de lumine: nam cibum illi,
Et vita & requies Deus est, omnisq; voluptas &c.*

*Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras industria maior,
Maius opus, totum præstātius imbuit orbē.
Nam quocumq; gradum conuertit callidus hostis*

*Quaq; per ambages anceps iter egit opertas.
Huius ab occursum præuentus, &c.*

Et lib. 3. de vita contemplatiua c. 3. S. Augustinus Episcopus, acer ingenio, suavis eloquio secularis litteraturæ peritus, in Ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus, in expositione sua fidei nostræ catholicus, in quæstionibus absoluendis acutus, in reuincendis hæreticis circumspexit, & in explicandis scripturis canonicis cautus.

S. Fulgentius lib. 2. ad Monimum, Augustinū beatissimum non semel appellat, eius doctrinam explicat, & tandem quanti faciat eiusdem doctrinam dicit in fine. Hæc interim pauca de libris S. Augustini, & de responsionibus Prosperi, ob hoc malimus huic libello inferere, ut cuncti nouerint, quid debeant de prædestinatione sanctorum impiorumq; sentire simulq; ut appareat eiusdem Beati Augustini dictis, tenorem nostræ sententiæ conuenire.

Et in toto lib. 1. c. 8. q. 11. 14. & lib. de incarnatione, & gratia, Augustini sententiam contra eodem Pelagianos inculcat, & in cap. primo illius libri de doctrina Petri, & aliorum, quam ad ipsū scripserunt sic dicitur. Litteras nobis, quas misistis, habuimus, quibus recensitis, vestrā simul alacres, & fidem cognouimus, & salutem etc. & in epiloquo operum de sententia Augustini, quam Petrus scripto suo fatebatur, & ipse Fulgentius sequutus fuerat, dicitur. Cuius prædestinationis veritatem, quæ nos ante mundi constitutionem prædestinatos in Christo testatur Apostolus, sic detrectat cordis credulitate recipere, vel oris confessione proferre, si autem ultimum diem vite presentis impietatis sue contumaciam, quæ Deo viuo, & vero rebellis obstitit, non abiecerit, manifestum est eum non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Christo ante mundi constitutionem gratis elegit, & prædestinavit ad regnum. Idem Petrus de Incarnatione, & gratia c. 8. omnium sanctorum Patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium, & Celestium, simulq; Iulianum, & Anesem, & qui illis similia sapiunt, præcipue libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de Monasterio Lerinensi profectus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse, non dubium est: certum est autem libros Fausti contra Augustini sententiam militare, ac proinde propterea ab Ecclesia eliminatos.

Hilarius Episcopus Arelatensis in Epistola ad Aratum Diaconum; Doctor excellentissimus Augustinus, defensor fidei nostræ, in diuina meditatione semper assiduus, metu mortis intrepidus destruxit sacrilegos, atq; superavit hæreticos.

Possidonius Episcopus Calamensis in vita D. Augustini c. 7. quæ habetur tom. 1. Tanta autem ab eodem dictata, & edita sunt, tantaq; in Ecclesia disputata, excepta, atq; emendata, vel aduersus diuersos hæreticos conscripta, vel ex canonicis libris exposita ad ædificationem sanctorum Ecclesiarum, ut ea vix quisquam studiosorum nosse, & perlegere sufficiat.

S. Gregorius Magnus lib. 8. Epistolarum epist. 37. si delitioso cupitis pabulo saginari B. Augustini opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius, nostrum fursurem non queratis.

Beda lib. de sex ætatibus mundi. B. Augustinus Hipponensis Episcopus, et omnium doctor eximius Ecclesiarum, ne ciuitatis sue ruinam videret, tertio obsidionis sue mense migravit ad Dominum quinto Kalend. Septembris, cum uixisset annis 76. in clericatu autem, vel Episcopatu annos ferme quadraginta compleisset.

Cassiodorus senator prologo super psalterium: est enim litterarum omnium egregius magister, eo quod in ueritate cautissimus disputator, decurrit quippe tanquam fons purissimus nulla fece pollutus: sed in integritate fidei perseverans, nescit hæreticis locum dare: unde se se possit aliqua collutatione defendere. Totus catholicus, totus orthodoxus inuenitur, & in Ecclesia Domini suauissimo nitore resplendens superni luminis claritate radiat.

Claudianus Mamertus de statu animæ lib. 3. Aurelius Augustinus, & acumine ingenij, & rerum multitudine, & operis mole, veluti quidam Chrysippus augmentandi virtute, aut Zeno, sensuum subtilitate, aut Varro in voluminum magnitudine, & qui profecto talis naturæ attentione disciplinis existerit, ut non immerito ab istis corpora libus nostris Epicureis, aut Cynicis specialiter Sophista dissenserit, lib. ad Hieronymum de origine animæ sic pronuntiat &c.

Rupertus Abbas lib. 7. de operibus Spiritus Sancti c. 12. In Augustino Spiritus manifestè operatus est, quod se dignum fecit ad laudem suam, ad Ecclesie defensionem, catholicæ fidei perpetuamq; munitionem. Iste est Augustinus columna, & firmamentum veritatis, et verè columna nobis, in qua thronum suum posuit sapientia Dei.

Sanctus Bernardus homil. 80. in cantic de Augustino dicit quod est hæreticorum malleus, & in epistola 77. ad Hugonem confutans errorem cuiusdam dicentis adultum cupientem baptismum, non baptizari baptismo flaminis, non habendo copiam baptismatis in aqua, ait: sed miror admodum si nouus iste nouarum inuentor assertio- num, & assertor inuentio- num, inuenire in hoc rationem, quæ sanctis Patribus latuerit, Ambrosii, & Augustinum sine auctoritate eorundem auctoritate potiorem, & post citata testimonia Ambrosij, & Augustini subdit: Ab his ergo duabus columnis Augustinum loquor, & Ambrosium, crede mihi difficile auellor: cum his aut errare, aut sapere fateor, credens ipsa sola fide (puta formata) hominem posse saluari, cum desiderio percipiendi Sacramentum.

S. Anselmus in præfatione ad Monologium, quam fuerit doctrinæ S. Augustini addictus, ostendit: de scriptura enim quadam sua loquens ait: eam ego sæpe tractans, nihil potui inuenire me in ea dixisse, quod non catholicorum Patrum, & maxime B. Augustini scriptis cohæreat, quod patet legenti opera, præsertim de concordia præscientiæ, & prædestinationis Dei, ubi sensus, & verba ipsissima Augustini inspicuntur.

Quarto ex rationibus, prima & desumitur ex Prospero ad Rufinum si vera sunt quæ contra Augustinum oblatrant, cur ipsi tam negligentes, & dicam tam impij sunt, ut tam abruptam per- piciem non repellant? tam inanis prædicationi-

bus non resistant, nec saltem aliquibus scriptis eum, à quo talis emanat doctrina conueniant? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore reuocauerint.

Secundo ex eodem, quia doctrina Augustini vniuersaliter recepta est, etiam fatentibus aduersarijs [Imo nouerunt non solum Romanam, Africanamq; Ecclesiam, & per omnes mundi partes vniuersos promissionis filios, cum doctrina huius viri sicut in tota fide, ita in gratiæ confessione congruere, sed etiam in his locis, in quibus aduersus eum querimonia, concitatur, esse propitio Deo plurimos qui ad perceptionem Euangelicæ, apostolicæq; doctrinæ, saluberrimis eius disputationibus imbuuntur, & quotidie in membris corporis Christi, in quantum ea ipse multiplicat, dilatantur.

Tertio, quia magis credendum est tot Proceribus Ecclesiæ, quàm posterioribus Neotericis nouarum inuentoribus assertionum, & assertoribus inuentio- num, qui Sanctum Augustinum impetere non sunt veriti, aliter dicere oporteret, ut in simili Prosper Collatorem redarguit, quod errarint Innocentius, Zozimus, Bonifacius, errarint Orientales Episcopi, errarint Africana Concilia, errarit B. Petri sedes, damnans eos, qui contra Dei adiutorium humanam exulerunt libertatem: cum ergo inuictarum constitutionum regulis, tanquam Hierocontini muri ad sacerdotalium tubarum concentum, corruerint, Semipelagianorum dogmata, non sunt iterum reedificanda.

Quarto in eo quod Semipelagiani contra Augustinum obmurmurarunt, in eo à verò aberrarunt, ergo valde cauendum, ne dum simus contra Augustinum confortes obloquutionis, simus confortes damnationis.

Antecedens probatur: nam in eo proscindobant Augustinum, quod prædestinationem secundum propositum diuinæ voluntatis construeret. Etiam quod ex gratiæ efficacia liberum impediretur arbitrium. Nam ubi Augustinus dicebat diuinam electionem, esse secundum propositum, illi ut dicit Prosper, epist. ad Augustinum [quibusdam commentitijs meritis electionem Dei subiiciunt, ut quia præterita, quæ non extant; futura, quæ non sunt futura consingant, nouoq; apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint] & iterum dicebat Faustus, nisi præscientia explorauerit, prædestinatio nihil decernit: cum tamen, diuina [præscientia ordine quodā sit subnixæ propositio, & sicut nihil sit quorumcumque negotiorum, quod non scientia diuina præuenierit, ita nihil sit boni, quod in nostram participationem, non Deo authore profuxerit] quod pertinet ad diuinæ voluntatis propositum, quod præscientia subsequatur, non præcedat. Similiter ubi Augustinus præuenientem, præoperantem gratiam prædicabat, illi dicebant ex eadem epist. Prosperi ad Augustinum: ideo quis adiunatur, quia voluit: non ideo, quia adiunatur, ut velit, & dicebant per gratiam impediri liberum arbitrium: unde postulat Prosper, ut Augustinus soluat [quomodo per istam præoperantem, & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium] quod præstitit Augustinus eidem respondendo, & Hilario,

rio, in libro de prædestin. sanctorum.

Consequentia patet à simili, nam Semipelagianos murmurantes contra Augustinum hoc modo Prosper exufflat, quia Pelagianos contra eundem Augustinum murmurantes sunt imitati, unde sic dicit Prosper contra Collatorem [*en cuius dogmatis sunt magistri, semipelagiani, qui ut catholicorum mentium castitatem gratie defensoribus calumniando corrumpant, præcipuum nostro tempore in doctrina Ecclesiastica virum rabido ore discerpunt, creduntq; se omnia autoritatum munimina posse conuellere, si hanc pastoralis specula validissimam turrin (Augustinum designans) crebra Pelagiani arietis illusione pulsauerint. Firmum quidem fundamentum Dei stat: sed congruenter isti non desunt partibus suis, dignum, quippe est, ut quorum sequuntur sententiam, imitentur insaniam. Nec alia possunt dicere quam, quæ damnantur, querelis, & procacissimis Iuliani sunt vulgata conuicijs. Paria sunt unius seminis germina, & quod latebat in radicibus manifestatur in fructibus &c.* ergo à murmuracione contra Augustinum, abstinendum est viris maxime catholicis in prædestinationis materia: nam murmuratio, quod absit, siuctuseffet, ex Pelagianis seminis redundancia.

Quinto, in eo maxime Semipelagianos aberrasse scribitur ab Hil. ad Augustinum, *quod fatigatis omnibus nobis ad id prosecutio eorum, vel potius quærela conuertitur, consentientibus etiam his qui hanc definitionem improbare non audent, ut dicat. Quid opus fuit huiusmodi disputationis incerto tot minus intelligentium corda turbari neq; enim minus utiliter sine hac definitione, tot annis à tot tractatoribus, tot præcedentibus libris, & tuis, & aliorum cum contra alios, tum maxime contra Pelagianos, catholicam fidem fuisse defensam*] ergo ne cum Semipelagianis conueniamus, v. ro catholico cauendum ne dicat: ex sententia Augustini turbatos fideles; nam videmus quod doctrina, quæ habita est, ut turbatiua, ab Ecclesia recepta est, apparenter verò quietatiua contra Augustinum introducta explosa. Et si prædicatur nunc turbatio fidelium (sicut Semipelagianorum tempore prædicatum est) timendum ne habendo consortium similis positionis, habeatur cum eisdem, consortium reiectionis.

Sexto, quia quicquid sit de qq. nuperis excitationis, de quibus non disputamus decreta Apostolica seruantes, nullo modo (ut Summorum Pontificum decreta defendamus contra obiectatores Augustini) ferendum est, ut idem Sanctus, tam acriter proscindatur, unde sic arguimus in defensionem Aug. doctrinæ, & Rom. Pontificum. Si noua conciliatio post Augustinum introducta, Augustino (& per consequens veteri Ecclesiæ) incognita est, ut dicunt, satis fuisset ad turbationem sedandam, ad hæreses vero ne nascerentur posteriores, præcauendum, si fuisset cognita: sequeretur, quod quandiu mundo hæc doctrina non eluxit, Augustinus, vel Innocentius, Zozimus, & tot Concilia temporibus suis infirme hæreticos debellassent. Ergo per mille, & amplius annos Ecclesia de Pelagianis hucusq; triumphum non reportauit in tot definitionibus, imo quia dicunt

quidam, *nec Pelagiani, nec Lutherani essent exortii*, positio Augustini, illa prænotione destituta, errandi hæreticis materiam subministravit: hoc est virtualiter dicere, & breui compendio, quod Augustinus, & tot Patres errarunt: quam consequentiam si admittas, sic eam à Tertulliano repetio exufflatam: *ergo tandiu regnavit error, quandiu hæretici non erant, hoc est Pelagius, Semipelagiani non apparebant. Aliquos Marcionitas, & Valentinianos (Semipelagianos) liberanda veritas expectabat. Interea perperam euangelizabatur, perperam credebatur, tot millia millium perperâ tincta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot deniq; martyria coronata, & postea ante Christiani, quam Christus inuentus: ante hæreses, quam vera doctrina.*

Confirmatur amplius (ut subnectebat idem Tertullianus ante Christiani, quam Christus) ante non certa doctrina prædestinationis prædicata in Ecclesia, quam noua contra Augustinum conciliatio adinuenta, ante fuissent hæretici debellati Pelagiani, & Semipelagiani, quam arma haberemus quibus profligarentur; & tamen, ut scribit Prosper contra Collat. tunc etiam Semipelagianorum machina fracta sunt quando B. memorie Innocentius nefandi erroris capita apostolico mucrone percussit: quando Pelagium ad proferendum in se suosq; sententiam Palesinorum Episcoporum Synodus coarctauit, quando Africanorum Conciliorum decretis B. recordationis PP. Zozimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum truncationem gladio Petri dexteris omnium armavit antistitem: quando S. mem. Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratia Dei non solum apostolicis, sed etiam Regijs utebatur edictis, & quando idem, cum esset doctissimus, aduersus libros tamen Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa poscebat [& Celestinus [quasi non discussio negotio Pelagium, audientiam postulanti totius Italiæ finibus insit extrudi, adeo ut præcessorum suorum statuta, & decreta Synodalia inuiolabiliter seruanda censerebat, ut quod semel meruerat abscondi, nequaquam admitteret retractari] At idem perbelle docet Tertullianus, quod in omnibus veritas imaginem antecedit, postmodum similitudo succedit: satis inquam dicit idem, ut prior in doctrina hæresis habeatur, quando & ipsas hæreses futuras prænuñciauit. Ita in nostro proposito, si incognita ista nupera conciliatio vera fuit, incerta autem antiqua conciliatio (ut iactant) S. Augustini; iam prior fuit umbra veritate, prius dubia doctrina, quam certa: absit autem hoc dicere, quando vera doctrina antiqua futuras nouitates Augustini doctrinam impetituras iampridem confutauit.

Septimo, si Augustino, & veteribus Patribus non affulsit, quantum par est, tam altum secretum prædestinationis, & gratiæ, prædicare oporteret, & dicere priori etati ante Augustinum fuisse ignotum, & per consequens nec id scitum in ætate Apostolica, imo nec ab ipso Apostolo; nec nisi Apostolicam doctrinam Augustinus prædicauit

in materia eadem, quam tantopere Concilia cō-
mendarunt. Insuper deducitur. Ergo aliquod
dogma non descendens ab Apostolis, vel Apo-
stolicis, iisdemq; incognitum per decurrentes æta-
tes, nuper mundo eluxit, quod Apostolica dog-
mata regulare debeat: At firma stat Tertulliani
regula: illud verum quod prius, illud falsum, quod
posterius immisissum. Potius ergo dimittatur po-
sterius, & quod nuperum est, & contra Augusti-
num esse profitentur, magisq; Augustino demus,
quam ijs qui Augustinum, vt Magistrum nolunt
agnoscere, quos iidem veteres Patres, tamque à
vetustate descendentes nec agnoscunt, vnde etiā
cecinit Prophetæ Moyses, noui, recentesq; vene-
runt, quos non coluerunt Patres eorum. Deutero-
nomij c. 32.

Octauo. non solum Augustini tempore, sed
etiam Apostoli Pauli temporibus, turbati sunt fi-
deles ad prædicationem firmi propositi Dei;
vnde coactus est multas obiectiones, quas poterat
obicere humana infirmitas, dissoluere. *o homo tu
es qui respondeas Deo &c.* & tamen non propter
hoc quis audax erit Apostolicam doctrinā reiice-
re, ex prædicatione diuini propositi in electione
prædestinatorum. Ergo non propterea, quod
turbati sint ex prædicatione Augustini (quæ
ipsissima est Apostoli prædicatione) debet Augu-
stini doctrina repudiari, vnde Augustinus ep.
106. consimilem turbationem suis temporibus
ortam sepelire satagens, per eandem semitas
Apostoli incedens, non nisi ad diuinum propositum,
& voluntatem confugit dicens. *Adhuc ta-
men audax mouetur infirmitas eorum scilicet, qui
secundum coniecturas cordis humani, inscrutabi-
lem altitudinem iudiciorum Dei cogitare conan-
tur. Hanc questionem sibi ex aduerso opponens
Apostolus ait, dicis itaq; mihi quid adhuc queri-
tur: nam voluntati eius quis resistit? Nobis hoc
dictum putemus. Quid ergo aliud, quam quod re-
spondit Apostolus, respondere debemus? aut si &
nos talia mouent, quia & nos homines sumus, si-
mul oportet omnes audiamus dicentem: o homo tu
quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit fig-
mentum ei qui se finxit, quare me fecisti sic, an non
habet potestatem figulus luti ex eadem massa fa-
cere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam?
Hæc massa si ita esset media, vt quemadmodum
nihil boni, ita nec mali aliquid meretur: non fru-
stra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in
contumeliam. Cum verò per liberum arbitrium
primi hominis in condemnationem vniuersa de-
fluxerit, proculdubio quod ex ea sunt vasa in ho-
norem, non ipsius iustitiæ, quæ gratiam nulla præ-
cessit, sed Dei misericordiæ: quod vero in contumeliam
non iniquitati Dei, quæ absit vt sit apud
Deum, sed iudicio deputandum est.*

Præterea, si Paulo Apostolo in mentem venisset
noua conciliatio cōtradictorū Aug. ex illa de-
bebat rationes cōquerentium soluere: at non cū
illa soluit, sed recurrendo ad propositum diuine
voluntatis, hostes fidei euincens, ergo non est
verus Ecclesia de ignorantia taxanda, nec Augu-
stinus Pauli sententiā prædicans submordendū:
ergo &c. discursus sumitur ex Augustini ep.
105. mirum autem cum his coarctantur angustij

in quanta se abrupta præcipitent, metuentes retia
veritatis, ideo inquirunt, nondum natorū aliū ode-
rat, aliū diligebat, quia eorum futura opera
præuidebat. Quis istum acutissimum sensum de-
fuisse Apostolo non miretur? Hoc quippe ille non
vidit, quando sibi velut aduersantis obiecta qua-
stione, non id potius, tam breue, tam apertum, ta-
men sicut isti putant, verum absolutumq; respon-
dit: cum enim rem stupendam proposuisset, quomodo
de nondum natis, nec aliquid agentibus, boni, aut
mali, rectè dici potuerit, quod vnum Deus dilexe-
rit, aliū odio habuerit, ipse sibi obiecta quæstione
motum exprimens auditoris, quid ergo dicemus?
inquit? nunquid iniquitas est apud Deum? absit,
hic ergo erat locus, vt diceret, quod isti sentiunt, fu-
tura enim Deus opera præuidebat, quando minori
maiorē seruiturum esse dicebat: non autem hoc
Apostolus dicit, sed potius ne quisquam de suorū
operum audeat meritis gloriari, ad Dei gratiam,
& gloriā commendandam, voluit valere, quod
dixit: cum enim dixisset, absit vt sit iniquitas apud
Deum, tanquam ei diceremus. Vnde hoc ostendis,
cum asseras non ex operibus: sed ex vocante dictū
esse: maior seruiet minori. Moyses enim dicit, in-
quit, miserebor cui misertus fuero, & misericordiā
præstabo cui misericors fuero, igitur non volentis,
neque currentis, sed misereantis est Dei. Vbi nunc
merita, vbi opera, vel præterita, vel futura tan-
quam liberi arbitrij, viribus adimpleta, vel
adimplenda? non ne apertam protulit Apostolus
de gratuita gratia, hoc est veræ gratiæ commen-
datione sententiā? & postea [quid persuadere
moliebatur, quid inculcare cupiebat? nempe hoc
quod ipsorum oppugnat amentia, quod superbia,
non capiunt, quod sapere nolunt. Hæc Augu-
stinus.

Vltimo ad hominem. Caluinus multum Au-
gustino tribuit, dicens lib. 3. instit. c. 3. a nullo com-
pendiosius traditam iustificationis doctrinā, neq;
opus est ait, inuestigando, laborare, quid senserint
quando vnus Augustinus sufficere ad id potest,
qui fideliter, magna, cum diligentia omnium sen-
tentias collegit. ex illo igitur sumant lectores, si
quid de sensu antiquitatis habere certi voluerint.
hæc Caluinus proprio gladio se iugulans, ipsissi-
ma. n. Augustini doctrina (de iustificatione præ-
sertim) illa est, quæ ab initio vsq; ad præsens à ca-
tholica Ecclesia prædicata est, & in nouissimo
Tridentino Cōcilio definita. Melancthon in de-
clamatione de S. Augustino ait. In hac schola
Vuittembergenfi, præcipue gratiam Augustini mē-
tionem esse decet, in qua Augustinus quasi renatus
est, & eius doctrina, quæ iacuit obruta, densissimis
tenebris non solum restituta est, sed etiam lumen
accepit, quæ cum sit necessaria Ecclesiæ merito
Augustinum amare debemus, quo cœlestem illum
thesaurum conseruauit, & paulo inferius. Ornatus
est Augustinus miraculis quibusdam, expulit dæ-
mones, & quosdam sanauit egrotos, sed hæc sunt
longe præstantiora miracula, successus in gubernatione,
& hæc iudicij relictio, & fidei constantia,
quod vidit Pauli sententiā, de lege, de peccato, de
iustitia fidei tanta fuerat caligo, vt nec sermonis
genus in sacris litteris intelligerentur. Hæc ipsa
vocabula, quæ sunt præcipua in Ecclesia quas
res

ret propriè significarent: ignorabantur, lex, Evangelium, peccatum, gratia, fides, litte. a. spiritus. Hæ tanta tenebræ depulsæ sunt Augustini opere, qui quidem illas tantas res perspicere iudicare non potuisset, nisi exercitia peculiaria Spiritus degustasset. Cum autem maxime opus sit Ecclesiæ vera illorum locorū explicatione, decet nos omnes agnoscere, Dei beneficium, cuius donum erat, doctrinæ renouatio: debetur etiam ipsi Augustino gratia, qui litteris mandauit veram interpretationem, ut posteritatem admoneret. Hucusq; Philippus. utinam illum non extorquerent, qui sibi fauere tanta impudentia iactant, & ad confictam iustitiam fidei violentissime, & impudentissime trahunt. Vide quomodo Melancton tenebras dispulisse, Augustinum pronunciat, non autem in caligine fuisse Augustinum, vel mundum sub Augustino.

Ioannes Serranus Minister Arausicanus in cōcordia notione 6. pag. 5. ubi adduxisset multos Patres doctores Ecclesiæ inter quos recenset Augustinum, & alios: Augusto, ait, Patrum nomine venerandos [subdit] Planè illorum fides, & authoritas omnibus peræque accepta est sanis.

Couuellus in responsione ad Burgens. pag. 3. in fine ait S. Augustinus scientia, tam diuina, quam humana cæteros omnes, qui fuerunt, vel erunt, ijs solis exceptis, qui à Spiritu S. inspirati sunt, longe superauit, & Feildus de Eccles. l. 3. fol. 170. in fine ait. Augustinus Patrum quorum maximus, & omnium quos Ecclesia Dei, ab ipsis Apostolorum temporibus habuit, Theologorum celeberrimus. Gomarus in speculo veræ Ecclesiæ pag. 96. ante m. ait. Augustinus Patrum omnium communi sententia purissimus habetur.

Isaac Causabonus in responsione ad epistolam Cardinalis Perronij edita Londini per Ioannem Karthon. pag. 29 dicit de Rege Angliæ, quod non dubitat Rex cum B. Augustino pronunciare, quod probatum fuerit Ecclesiam à prima sua origine ad illa usq; tempora, seruasse, id tanquam impium velle reiicere, insolentissime esse insanie] quanti fiat etiam auctoritas Augustini, à Rege pronuncians.

Quidam anonymus sub nomine Constantij in Anticotone pag. 131. Augustinum vocat inter Theologos celeberrimum. Hæc ex impiorum confessione.

CONCLUSIO ORTHODOXORVM

Magna est authoritas S. Augustini doctrinæ, & in materia prædestinationis, & gratiæ reiici non potest.

Respondeo dicendum, sicut Augustinus de Sancto Gregorio Nazianzeno loquens, eius authoritatem afferendo circa traductionem peccati originalis ab vno protoparente in posteros, primo contra Iulianum Pelagianum dixit. An tibi parua in vno Gregorio Episcoporum Orientalium videtur auctoritas? est quidem tanta persona, ut neque ille hæc nisi ex fide christiana omnibus notissima diceret, nec illi eum tam cla-

rum haberent, atq; venerandum, nisi hæc ab illo dicta, ex regula notissimæ veritatis agnoscerent.] cum enim de rebus ad fidem pertinentibus loqueretur Gregorius, non suum sensum, nec priuatas opiniones induxit, sed referendo suam sententiam, sensum Ecclesiæ expressit. Vnde, & loquenti de regula veritatis, à cæteris nedum contradictum est, sed & aures accomodarunt, dexterasq; dederunt. Ita in materia gratiæ, & prædestinationis, idem dicendum de Augustino, quod nec adeo perseueranter, constanter, de arcano prædestinationis, & gratiæ suam sententiam expressisset, & inculcasset, nisi ex fidei regula loqueretur. Signum euidentius est ex regula locutum esse, quando nedum orientales Episcopi, sed & Summi Pontifices viuents, & mortui Augustini doctrinam receperunt, & approbarunt. Certo autem certius est, ut dicit idem Augustinus, nihil Romanam sedem firmare, nisi quod cum cæteris tenet, & tenuit perseueranter Ecclesijs, quare sicut impium est Ecclesiæ Catholice sensum respicere, & decretis Ecclesiæ contraires, sic Augustinum ex Ecclesiæ sensu loquentem, temerariū fuit semper exufflare, & quod peius est post decreta Pontificum Augustini doctrinam probantia, Augustino in his materijs contraire. Cesset ergo oppugnare, ut dicit Prosper contra Collatorem, qui in hanc austeritatem supercilium tetricæ frontis se armauit, ut mensuras sensuum, pondera locutionum, numeros syllabarum tanquā insidiosus scrutator euentilauit, magnumq; se aliquid conficere præsumpsit, qui catholico prædicatori notam erroris affixit, quasi incognitum, aliquod opus, & quod hæcenus latuerit impetatur, ac non illa his morsibus doctrina lanietur, quæ nouorū hæreticorū cōmenta dissecit, & diabolicū tumorem Pelagianæ elationis elisit. In alijs autem quantam sibi auctoritatē vendicet Augustinus, ex dictis superius, & mox dicendis infra, patebit.

Solutio Argumentorum.

AD Primum respondetur, quod doctrina S. Augustini nō est Apostolo contraria: nā illud, quod dicit Apostolus vult omnes ho. saluos fieri. Primo interpretatur idem Augustinus, ut cū à voluntate Dei omnipotentissima dependat nostra salus, & volenti saluum facere, nullum resistat arbitrium, ut docetur de correctione, & gratia, & 14. in Enchirid. c. 102. & 103. nullū fieri saluum velit, nisi quem saluum esse voluerit, sicut cum dicitur: illuminat omnem hominem, ut sensus sit, non quia nullus est hominum, qui illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur: vide in Enchirid. c. 97. Habet etiam commodam aliam interpretationem, ut sensus Apostoli sit pro singulis generum, non pro generibus singulorum. Sic illud Luc. c. 11. cum dicitur: decimatis mentē, & rutam, et omne olus, illa particula omne olus, stat pro singulis generum, & quadrat expositio: etenim dixerat S. Paulus, paulo ante, ut oraretur pro singulis hominibus, & specialiter pro Regibus, & ijs, qui in sublimitate sunt, qui plus alijs ex faustu, & superbia indigent auxilio, in maiori periculo constituti. Quare appo-

nens

nens antitodum contra desperationem ait, *hoc est bonum, nempe orare pro talibus coram Deo Salvatore nostro, qui vult omnes homines saluos fieri, etiam Reges, & in sublimitate constitutos, vbi de hominum generibus videtur locutus Apostolus. Altera explicatio est, quod omnes homines vult saluos fieri causaliter, quia facit nos velle, & secundum hanc voluntatem, quam facit in nobis, dicitur velle quod ipse non vult: sed suos id volentes facit, unde quando inspirat sanctis, ut orerent pro salute omnium, vult Deus, & non facit, ut ipsum dicamus velle, qui ut velint isti, facit. Est & alia expositio, quam tractat Augustinus 4. contra Iulian. Pelag. c. 8. omnes positos esse pro multis, **Non sic Rom. 5.** accipitur: *sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores sunt multi etc.* Sed illa plausibilior, quæ impugnata est, nempe ut intelligatur de omnibus hominibus ad vniuersitatem prædestinatorum pertinentibus, ita de correctione, & gratia c. 14. unde hanc intelligentiam defendit S. Prosper lib. responsionum ad capitula Gallorum c. 8. & 9. & lib. ad obiectiones Vincentianas cap. 1. & S. Fulgent. de incarnat. & gratia c. 7. & 13. & de fide ad Petrum, sic S. Anselmus lib. de voluntate Dei, de hominibus prædestinatis eundem locum exponit, & Beda in explicatione verborum Apostoli. Quis ergo audeat Augustini sententiam rejicere posteriorum intuitu, & fractas ratiunculas iterum contra Augustinum reparare? (*cur bellum ait Prosper contra Collatorem*) confectum retractant (Augustinum carpendo) & munitiones dudum securæ pacis infirmant? An victores displicent, & victi placent? An vero ita se novorum censorum norma exactior temperavit, ut & nulla eorum, quæ excisa sunt, asserat, & quedam ex his, quæ defensa sunt, respuat? &c. Quanto Neoterico modestior S. Ambrosius, qui suam sic temperavit sententiam 3. de interpellatione c. 2. dicens. *Deus quidem omnibus bonus est, quia saluator est omnium, & maxime fidelium: pulchre autem Apostolus explanavit, quia omnibus bonus est Deus, qui vult omnes homines saluos fieri; sed maxime fidelibus diuinæ pietatis prærogatiua opitulatur, & gratia.* Quanto modestior Damascenus 2. orthod. fidei c. 29. (quem sequuntur Theologi, & præcipue S. Thomas 1. p. q. 16. ar. 6. & in comment. Apostoli) dicens, illum locum referri ad voluntatem antecedentem, secundum quam omnium gentium, & omnium sæculorum salutem optauit, dando auxilia externa, interna &c. & tamen hi sancti, Augustini sententiam non ausi sunt improbare, nam & si sensum catholicum habeant expositiones Ambrosij, Damasceni, & Theologorum, non propterea contra regulam fidei est expositio Sancti Augustini, unde sicut in simili dicebat, Fulgen. lib. 1. ad Monimum. *Cum itaque hic B. Apostoli locus tripartito sit modo, à tribus, quos nominamus viris sanctis expositus, nempe Augustino, Ambrosio, Damasceno, quisquis unum modum, ex tribus posuerit à veritate non dissentit: neque enim necesse est, ut quod multipliciter intelligitur in omnibus scriptis, multipliciter inseratur: & iterum in fine. Nec tuam prudentiam lateat eorum, quæ à Sanctis Patribus, qui fidei ca-**

tholicæ rectam in doctrina Sancti Spiritus deserunt diuersis modis, vel in expositionibus, vel in defensionibus suis inueniuntur posita, quicquid à nobis ponatur, ita nos illius loci adstruere veritati congruum sensum, ut alijs Patrum sententijs, æque veritati congruis non denegemus assensum &c. quas regulas si moderatus ille seruasset, quamuis sectando alias expositiones, tam inaduerterter S. Augustini interpretationem non reieciisset, quæ voluntatem efficacem, & absolutam, quæ in rigore voluntas est, respicit, quæ est prædestinatorum propria; cum alia voluntas consequens figurata, & hyperbolica voluntas sit potius, quam propria, & exquisita, quæ electos tantummodo respicit.

Verum est, quod talis propositio *Deus vult omnes saluos fieri*, ne errandi sumatur occasio, distinguenda est, & non nisi cautè, hoc est non in multitudine simplicium, iuxta documenta Augustini de bono perseu. c. 14. c. 15. & 16. sicut de prædestinationis mysterio, ad electos restringenda est.

Ad secundum, multa S. Augustinus retractauit in specie, quæ de Iacob electione, & Esau reprobatione scripserat ad simplicianum ipsemet Augustinus, referens eam, non ad propositum, sed ad præscientiam, & ut dicit S. Prosper ad excerpta Genuesium responsione ad tria dubia; nobis relinquens exemplum, ut similia quoque faciamus corrigendo, quæ à communi sensu discordant. Cum omnes opiniones suas censoria grauitate disscuteret, istam, quam obrectatores eligit improbasse, quam ante Pelagianæ hæresis ortum futuro errori amicam esse prauidit, & reuelata sibi gratiæ veritate reiecit. Quæ igitur ratio est, ut hanc viri huius professionem non approbemus, qua nos ad castigandas opiniones nostras si quas forte imprudenter incidimus exemplo suæ correctionis instituit? &c.

Ad tertium. Quod dicit Augustinus in hac materia, non ut priuatas opiniones obtrudens, suscipitur: sed tanquam testis traditionis Ecclesiæ, cui ut irrefragabili, & omni exceptione maiori, Patres, Concilia, Pontifices testimonium perhibent. Unde quæcumque, ut dicit Prosper de libero arbitrio ad Ruffin. [de fato, & duabus massis, duabusque naturis] stultissimo mendacio intenti viri iniurie iactitant, neque ipsum, quidem onerant, in cuius libris copiosissime huiusmodi destruantur errores. nec nos perturbant, qui tales opiniones cum suis auctoribus execramur, sed videant quomodo se à dedecore istius excusant falsitatis, qui possunt tam inepta confingere, si hi quorum abutuntur auribus aliquantulum diligentie ad cognoscenda ea, quæ præstantissimi minister gratiæ disputauit, intenderint. Licet omnem istius inquisitionis moram, ipsi qui hæc loquuntur præuenire deberent, proferendo, atque explicando libros, vllam eorum particulam demonstrando, quam per dubiam saltem intellectionem tali interpretationi obnoxiam vir sanctus ediderit: sed prorsus nihil apud nos tale audierunt, nihil tale legerunt, quia non fato quicquam geri, sed omnia Dei indicio nouimus ordinari. Nec ex duabus massis, duabus ac naturis sed ex una massa, quæ est ca-

ro primi hominis unam scimus omnium hominum creatam creatiq; naturam, & eandem per ipsius primi hominis liberum arbitrium, in quo omnes peccauerunt, esse prostratam, nec ullo modo ab aeternae mortis debito liberam, nisi eam ad imaginem Dei secunda creationis gratia reformauerit, liberumq; eius arbitrium agendo, spirando, auxiliando, & usque in finem praecundo seruaerit. Vnde quia prospicit sanctitas tua, si tamen sermonis mei non obsistit obscuritas, frustra quosdam de nobis conqueri, & omnes illas ineptas criminationes, ad exasperandos, auertendosque animos eorum, quibus aliud volunt persuadere, con-
texti.

Ad vltimum respondit his verbis S. Prosper cum recensisset opera Augustini, quae scripsit de gratia, & praedestinatione &c. videlicet. Agnoscant calumniatores, superfluo se obijcere quod his libris non speciale, neq; distinctum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim sedes, quod a praecognitis sibi non discrepat, cum praecognitis probat, & quod iudicio iungit, laude non diuidit. Qui ergo hos proxime libros refutant, anterioribus acquiescant, & in ijs, qui pro gratia christiana prius sunt scripta, consentiant. Sed non faciunt: sciunt enim omnia Pelagiana sibi esse contraria, & nihil sibi posse competere ad consequentium resolutionem. Si consentiant in praecedentibus consistere veritatem prostrati dudum corporis dogmata, in corpore nullum membrum sinant assurgere.

Concludo hanc questionem cum Prospero: sufficienter, ut arbitror demonstratum est reprehensores S. Augustini, & vana obijcere, & recta impugnare, & praua defendere, peremptoriumq; armis intestinum bellum mouentes, diuinis, atq; humanis constitutionibus rebellare, quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate diuisti toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio, donec Dominus per Ecclesiae principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros, hac quae per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt turbata cõponat: nobis Deo adiunãte sit studium, quieta, modestaq; patientia odijs dilectionem reddere, & ineptorum vitare conflictus: veritatem non deserere, nec cum falsitate certare: semperque à Deo petere, ut in omnibus cogitationibus, sermonibus, atque actionibus nostris ipse teneat primatum, qui dixit se esse principium. Quoniam ex ipso, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in secula seculorum &c. plura de Augustini doctrina diximus in nostro Sacro deposito cap. 24 necessaria ad eiusdem defensionem, ea confulere lector non grauetur.

ARTICVLVS VLTIMVS

An Patres ex maioribus encomijs, & titulis quibus ab Ecclesia, vel à Patribus aliis cohonestantur, maiorem sibi vendicent authoritatem.

Positio quorundam recentiorum.

Nonymus ille docet in hoc non esse certam regulam, vel coniecturam, an ex maiori laude Patrum aliquorum (cum de alijs sit mirum silentium) quae à Concilijs, & sede Romana decorantur, desumatur maior eorum authoritas; Eum sequitur Poza lib. 4. Elucid. tract. 4. versus finem pag. 1199.

Probatur. Primo quia in cap. S. Rom. c. 15. multi SS. doctores simplici approbatione, nullo elogio notati recensentur, sic. n. dicitur [iam subiiciendum est de opusculis S. S. Patrum, quae in Ecclesia recipiuntur. Opuscula B. Athanasij, Alexandrini Episcopi. Item opuscula B. Gregorii, Basilij Cappadociae Episcopi. Item opuscula B. Ioannis Constantinopolit. Episcopi. Item opuscula B. Ambrosij Mediolani Episcopi. Item opuscula B. Aug. Hipponens. Episc. Item opuscula B. Hieronymi Presbyteri, & postea inferioris notae Patres in sanctitate, & doctrina his elogijs cohonestantur. Item Oforium virum eruditissimum collaudamus. Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus. Item Iuueni laboriosum opus miramur &c.] non ergo ex maiori commendatione Patrum desumenda est inaequalitas, & excessus eorum in veritate, & doctrina.

II. nam plura dicta sunt ab Apostolica Sede in laudem quorundam scholasticorum, quae nec de B. Dionysio Arcopagita, nec de Irenaeo, nec de Cyrillo Alex. nec de alijs Ecclesiae PP. dicuntur, quos constat antiquitate, grauitate, & doctrina excelluisse, ergo inaequalitas commendationis, non est argumentum inaequalis authoritatis in Ecclesia Christi.

III. suadetur à simili, nam saepe proponuntur colendi ab Ecclesia minoris meriti viri, cum nulla sit in kalendarijs memoria eorum, qui maiori sanctitate pollebant. exemplificat opponens de S. Clemete Ancyrano, qui annis viginti octo tormentis varijs afflictus est, & postponitur multis martyribus, qui breui compendio ab sumpti sunt, & eorum memoria colitur ab Ecclesia, vt Lucia, Catharina &c. Antipas quoque celebris est in Apocalypsi, qui crudelia sustinuit tormenta, & postponitur multis martyribus, quorum celebritas festiua

festiua est, & de illo nulla memoria. Item Laurentij festiuitas suas habet octauas, Thomas, Philippus &c. vnius diei sollemnitate gaudent: Item in DD. S. Dyonisius Areopagita semiduplicis officio contentus, S. Bonaventura sub duplicis officij ritu celebratur. Amplius, S. Chrysost. & Aug. Iræn. ac Epiphanius plura subiere pericula in profligandis hæreticis, quàm S. Thomas, qui non idè anniuersario honore suscipiuntur; solum ergo commendat nonnullos Ecclesia, quos pro tēpore, & loco celebrandos prudenti dispositione censet, non derogando aliorum sanctitati maiori, vel doctrinæ, cum non examine aliquo de meritis, & doctrina statuatur, sed solum curat de optimis obuium quemq; eligere. Non ergo ex eius elogijs maioribus maior doctrina, vel sanctitas eorum, quos cohonestat, & laudat, deprehenditur.

Pro parte opposita.

Sed contra est Primo Autoritas Cōciliorum. Primo ergo est Synodorum generalium auctoritas. Qui n. Synodo Nicænâ subscripserunt, idè subscripserunt, ex hist. trip. lib. 7 c. 11. quia dicebāt PP. Cōcilij, Priscorū tēporū Episcopos aliquos conscriptores, & *ELOQUENTES*, & nobiles, nomine consubstantialis olim vsos fuisse cognouimus. In Concilio Ephes. cum contra Nestorium definitum est, sic dicitur. *sequentes omnium SS. PP. cōfessiones, quas loquente in eis Spiritu S. protulerunt &c. profitemur &c. quid aliud fuit nisi organa Spiritus Sancti PP. appellare?* quorum etiam fuerunt testimonia prolata, ibidem recensentur Nazianzenus, Basilus, Athanasius &c. quos etiam Vincent. Lerinensis recenset c. 41. quos vt *Magistros, Consiliarios, testes, indicesq; productos* idem S. testatur. In 6. Synodo PP. *Ecclesie luminaria* vocantur, quam phrasim secutus est Antiochus homil. 130. *sive nos, siue Cath. Ecc. credimus, quemadmodum, & magna illa Ecclesia luminaria, & DD. veritatis Athanasius, & Basilus, Gregorius, Ioannes &c.* In alijs quoq; Concilijs varia sunt epitheta aliorum sanctorum, vt dictum est, cum adduximus varia testimonia supra. In septima Synodo quæ & Nic. 2. in octaua quoq; Synodo, elucet professio sequendi regulas, tam Conciliorum, quàm etiam *quæ à quolibet Deo loquo Patre, & Magistro Ecclesie tradite sunt.* In Synodo quoq; Florentina honorificentissimi etiam tituli multorum Patrum recensentur (vt patebit ex solutionibus argumentorum) vbi tota concertatio inter Græcos, & Latinos Patres testimonijs finita est.

Sed nec omnes PP. in pari gradu habitos in dicto Concilio (quod ad præcedentium Conciliorum, aut. extendere debemus) audiamus testimonium Georgij Scholarij, qui in eadem Synodo clarus habetur, vt patet ex nouissimis Concilijs generalibus Romæ impressis. Hic igitur Georgius exhortat. ad Synodum Orient. Florent. ait. de Patribus, *quod omnes omnia dicunt, non pari doctrina cœlestiq; gratia, sed est inter eos, vti sancti- tatis, laborumq; proprietate susceptorum, ita quoq; scientia, facundiaq; ac diuinæ gratiæ; per quam*

hæc omnia dantur, & confirmantur ordo quidam, & gradus] & postea [*ergo n. sanè vt paululè hæc in re immorer, SS. hominū, cres ita se habere puto. Non omnibus hominibus dat Deus omnia, sed hunc quidem hoc ornat munere, alium vero alio decorat, & huic quidem largitus est vnum, illi autem plura etiam addidit. et sicut dona ipsa inter se differunt, ita vnumquodq; plus minusue perfectionis, ac pietatis habere dignoscitur, causa verò cur illa differant, aut plura sint, est quidem gratia donantis secundum prædefinitionē, & præcognitionem quandam ineffabilem: est verò etiam accipientium cuiusq; ad hæc dispositio] & infra [*idcirco docti quidam omnes erant, sed doctrinæ modo inter se differebant, & veritatem quidem omnes attigerunt, sed iste non tantum veritatis apprehendit, quantum ille &c.*] & postea, *si n. sanctitatis opinio, & corona, quam adepti propterea sunt, non fuerit omnibus æqualis, cum tamen omnes cari Deo fuerint, & germani ipsius cultores, & nullam sibi putant fieri iniuriam, quod gradibus quibusdam differant, neq; inuident inferiores sublimioribus: minus certè propter sanctitatē pro qua certabant veritatis cognitione, haud molestè ferent, si quis cognita veritatis differentiam inter illos constituat]* ex differentia ergo in modo, & diuerso munere docendi varios titulos merito promeruerunt: vnde ex titulis diuersis, illis datis ab Ecclesia, excellentia, & in excellentia eorum gradus cognosci possunt.*

II. ex PP. quorum testimonia supra sunt recensita, qui dum ab eodem Gelasio sunt probati, vna cum elogijs, quibus alios DD. cohonestarunt, approbari videntur.

CONCLUSIO

Ex titulis, & encomijs varijs PP. inæqualitas doctrinæ eorum desumi potest.

Respondeo dicendum sicut docet S. Tho. 1. p. q. 20. art. 3. quod presumptuosum est de meritis Sanctorum disputare, cum scriptum sit *Spirituum ponderator est Dominus*, ita similiter de sapientia, & doctrina, nihilominus absq; determinatione, nullum est periculum æqualitatem, vel inæqualitatem inuestigare, vt magis pulchritudo Ecclesie appareat ex inæqualitate, cum ex inæqualitate stellarum à stellis, Cœlorum pulchritudo magis manifestetur.

Sciendum ergo est ex S. Thoma p. 2. q. 66. a. 2. quod perfectio alicuius rei potest accipi dupliciter, vno modo ex suo principio. Alio modo ex suametforma. Ex principio, quia illud dicimus perfectius, quod maiorem habet commendationem ad primum, seu secundum quod magis accedit ad principium sui generis, vt patet de calore, luce, colore &c. Ex forma attenditur perfectio ex maiori nobilitate, vel eiusdem ignobilitate, siue formæ sint accidentales, siue substantiales, vt vna aliam excedat, quod colligitur ex effectibus, & operationibus. Cum verò formæ aliquæ sunt eiusdem speciei, difficilius est assignare, quæ nam sit perfectior, quæ imperfectior. Sciendum ergo rursus est ex eodem S. Thoma quod quæ-

quædam formæ ex sua specie specificantur, (tales sunt omnes formæ absolute, siue substantiales, siue accidentales) quædam specificantur ab extrinseco, ut motus à termino, sanitas ex commensuratione humorum &c. Quæ specificantur ex sua natura habent in equalitatem secundum se, ut sunt tam formæ substantiales, quam accidentales, cum consistant in indiuisibili & bene verum est, quod formæ accidentales, quædam licet secundum se non recipiant magis, & minus, recipiunt tamen ratione subiecti, ut patet de albedine &c. quædam vero specificantur ab extrinseco etiam secundum se, & secundum quod sunt in subiecto recipiunt magis, & minus, tales sunt illæ, quæ aliud extrinsecum connotant, aut motus respectu termini, & quædam aliæ qualitates absolute, quæ inuoluunt ordinem ad aliquem. V. G. sanitas, quæ respicit commensurationem humorum, scientia quæ respicit scibile, & huiusmodi: & iuxta maiorem commensurationem ad aliud, ad quod dicunt ordinem, habent inæqualitatem, sic motus vnus velocior est altero, maior sanitas vnus, quam alterius, sic & scientia quia vnus firmitus, vel melius ad eundem gradum commensurationis humorum, vel scibilis, se habet. de virt. q. 5. a. 3.

Si ergo respiciamus principium doctrinæ reuelatæ, tanto quis est sapientior, quanto magis accedit ad authorem fidei reuelatæ: unde quantum ad testificationem doctrinæ, maiorem authoritatem habent qui Christo fuerunt proximiores, sic post Apostolos, Apostolici locum tenent primū, & inter eos ij, qui fuerunt Apostolis proximiores. Si vero respiciamus ipsam formam, nempe scientiam ipsam sanctorum, nempe doctrinam sacram Theologicam, completetem principia, & conclusiones, sicut in ceteris facultatibus aqualitas, vel ex maiori, & certiori cognitione principiorum, vel illorum penetratione, & explicatione, aut meliori dispositione propter melius iudicium rationis, vel propter gratiæ donū, vel propter maius exercitium, & promptitudinem ad eliciendas conclusiones: ita in proposito dicendum est, quod in doctrina sacra vnus Deiloquus Pater alium potest excedere, in exteriori principiorum cognitione, penetratione, & explicatione, alius in deductione conclusionum, alius in eorundem defensione, vel ex viuacitate ingenij, vel ex gratiæ dono, & scientiæ infusione, & huiusmodi. Vnde quemadmodum de vnoquoque SS. dicitur. *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsum*, significatur .n. excessus vnus supra alterum, in modo exercitiæ virtutis qui in infinitum variatur, ita vnus supra alterū Patrē, excessus, & inæqualitas denotari potest in modo cognitionis, deductionis, explicationis, defensionis, & huiusmodi: in his .n. vnus ab altero exceditur. Commendatio ergo Ecclesiæ signum est huiusmodi excessus, qui ex illa à posteriori deducitur.

Solutiones Argumentorum.

AD Primum Respondetur commendationem Patrum, non ex vno, vel altero locum metiendam. Vnde si Poza alia loca Conciliorum expendisset, non se ad Gelasium solum restrin-

xisset. Licet .n. DD. allegati absque encomijs ibi re-
censeantur, nihilominus ante Gelasium, & postea
in Concilijs honorificentissimè titulatis eohonestan-
tur, siquidem S. Athanasius, Basilus, Ioannes Con-
stantinopolitanus, Ambrosius, Gregorius, Nazia-
zenus, S. Aug. & alij adducuntur non semel in Sy-
nodo Lateranensi sub Martino PP. Secretario V.
& post recitata eorundem PP. testimonia, Sancta
Synodus dixit quod SS. recitati secundum datam
eis lucernam gratiæ, atque scientiæ non vtiq; sub mo-
dio absconderunt infructuosæ obscuritatis, sed su-
per candelabrum sustulerunt saluiferæ doctrinæ,
quatenus resplendeat omnibus, qui in domo sunt.
ibidemque vocantur sal terræ, quod omnem errorem
hæreticum expurgat, & putredine passionum ter-
reni intellectus per virtutem eorum, et veritatem
desiccant. Item lux mundi. Vocantur, quoque, Vene-
rabiles, & quædam non solū definitiue, sed & dog-
maticè, & syllogisticè, ac naturaliter demonstrati-
uè, (vide scholasticæ doctrinæ usum) & secun-
dum scripturas agonisticè, & per exempla, & com-
pendiosè per omnem modum, & verbum intelle-
ctuale eorum, & ponderatissimæ doctrinæ, pro fide
legitimè, & viriliter decet tasse. Concludens. Qui
Sanctas Synodos, & venerabiles PP. minime sus-
cipit, condemnatus est. Ibidem peritissimus in dog-
matibus à Martino Papa vocatur Theologus
Nazianz. etiam bis acutum spiritualem pugionem
vocat Cyrillum &c. in 6. Synodo act. ix. à Grego-
rio Monacho, vocatur Athanasius laudabilis.
act. x. vocatur non semel Athanasius Magnus.
Act. 12. vocantur multi ex recitatis, & alij proba-
biles, & à Deo inspirabiles PP. In act. 18. in scrip-
to Leonis ad Constantinum dicitur, quod ibi
Sacrorum dogmatum lima, & probabilem Ca-
tholicæ Christi Ecclesiæ Patrum doctrinam serua-
ta est, & regularis lima ad omnium edificationem
prolata. In 7. Syn. Cynl. vocatur propugnator syn-
ceræ fidei, & act. 6. sic dicitur, iam memorati Pa-
tris nostri Epiphaniij in Ecclesia illustris magi-
stri, & incorruptæ munitiones Ecclesiæ: Basilus
magnus in opere, & sermone, Gregorius cogno-
mento Theologus, Gregorius Nissenus Civitatis
Præsul, Pater PP. ab omnibus nominatus, & Ioan-
nes cuius à lingua vox melle dulcior effluebat, un-
de, & cognomen aurei oris accepit. Insuper, &
Ambrosius, Amphilocheus, & Cyrillus Hieroso-
lymitanus. Præterea ibidem sanctus namque
Gregorius Deiloquus in metricis suis &c. Septi-
ma Synodus etiam act. 6. vocat Patres tubas spi-
ritus: item illustres: amplius ibidem dicit act. 7.
omnia quæ diuini nostri PP. reijciunt, ea quoque &
nobis indigna, & Catholicæ Ecclesiæ aduersa, &
hostilia arbitramur. In Concilio Florentino sess.
19 vocatur Basilus fidelissimus, & antiquissimus
testis, item vocatur magnus: sæpiissime sess. 22.
Gregorius vocatur Theologus ibidem in oratio-
ne dogmatica Archiepiscopus Nicenus vocat
eos DD. sacros quos tanquam Duces sequi oportet.
Et postea. Habemus SS. DD. eos qui ex Orien-
te nobis veritatis fidei lumen illuxerunt, Atha-
nasium, Basilium, Gregorios ambos, Chrysostomum,
Cyrillum, Maximum &c. Habemus item
eos, qui ab Occidente extinxerunt errorum flam-
mas: sana, clarissimæque doctrinæ, Hilariū Am-
brosium,

brosum, Augustinum, Hieronymum, Damasenum, Gregorium, qui rugitu suo hæreticos omnes detruerunt, & cæterorum SS. Chorum; omnes isti DD. & PP. & fidei principes &c. in responsione ad Marcum Ephes. Iosephus vocat Nazianzenum fidei stabilimentum, & iure quidem optimo propter eminentem scientiam, dogmatum altitudinem.

In Concil. Valent. c. 1. sic cohonestantur PP. aliqui præceteris. Piè, & rectè tractantibus verbum veritatis, ipsiq; Sac. scriptura lucidissimis expositoribus. i. Cypriano, Hil. Ambros. Hierony. Aug. reuerenter auditum, & obtemperanter intellectum submittimus. Vide ergo qualibus titulis insignes hi PP. præ Prospero, & Olorio illustrentur.

Ad II. quam honorificè recenseatur S. Dionysius, patet ex act. 4. Synodi 6. in epist. Agathonis PP. & in Lateranensi Synodo sub Martino consult. V. cum alijs supra recensitis, quibus mirificè PP. Concilij applauserunt, dignis encomijs eos venerantes, vt supra recensuimus. nouit autem Ecclesiasticus, quo loco PP. quo loco scholasticos concilia habeant, vnde, & si mirificis laudibus multi scholastici (vt obijciunt) sint ab Ecclesia decorati, non intendit Patribus aliquem, præferre, vel æquare; sed respectu posteriorum illos præ ceteris efferre, quare etiam si nullo titulo decorètur veteres, hic eorum titulus est præcipuus, quod Patres, nempe fidei, nuncupentur, quippe qui sunt testes, consiliarij, iudices, quibus Ecclesia innixa de regulis fidei pronunciauit, atq; pronunciat. Vnde Bessarion in Oratione Synodica pro vnione sic scripsit [Videmus. n. nunc Ecclesiæ cuncta concilia, Patresq; in eis congregatos, de dogmatibus propositis, non humana sapientiæ persuasionibus, non artificio verborum, non deniq; syllogismis usus fuisse, sed autoritate dumtaxat, nudaq; ipsa verba superiorum doctorum, qui eos tempore præueniunt, tamquam rectam regulam, gloriam veritatis, secutos fuisse, & per ea quæcunq; de fide terminasse, sanctorum PP. & vestigia, sequendo, &c.]

Ad III. Sollemnitas Beatorum ab Ecclesia indicta est, non solum ad maiorem gloriam SS. ostendendam, quàm etiam ad ostendendum respectu ad beneficia, quæ interdum suscipit à minoribus SS. & à maioribus recepta nō sunt. Etiam ex particulari deuotione, vel ex opportunitate maiori, aut alia (quæ se obtulit) occasione, plau-

sibiliores inferiores habiti sunt, quare est diuersa ratio. Non est autem mirandum, si honorificentioribus titulis sint cohonestati, nam postrema, fermè Ecclesiæ ætate, vbi ab Apostolicis temporibus distabant, fidem catholicam mirificè propagarunt atq; defenderunt, ex nouo methodo, stylo breuiori, ad reuincendam præteritiam aptiori, hostes profligarunt. Nec absolute illis veteribus ex sublimitate titulorum sunt comparati, sed respectiue, secundum præminentiam aliquam propter specialem vsum doctrinæ Theologicæ, sicut vnus sanctus laudatur propter excellentiorem modum virtutum, qui in vno fuit non in alio, vt dictum est. Quamuis ob (respectu posteriorum, & inferiorum DD.) supereminentiam denotandam, meritò tales tituli attributi, quibusdam Doctoribus classicis, nempe S. Tho. & S. Bonauenturæ. Sicut autem de Iacob legimus, quod dilexit Ioseph super omnes filios suos, quoniam filius senectutis erat sibi, Genes. c. 37. nam vt ibidem annotauit Chrysostomus homil. 61. (magis amabiles sunt pueri, qui in senectute ipsa generantur, maioremq; patrum beneuolentiam assecuntur) sic postremos, hos Ecclesiæ DD. Thomam, & Bonauenturam, quia in senectute Ecclesiæ nati sūt (vt impleatur illud: Pro patribus tuis nati sūt tibi filij) propterea tot elogijs sunt cohonestati, vt eoru laudes sint veluti vestis polymita, quæ vtinam multis sciolis odij occasio non fuisset, qui supra veteres scholasticos, imo Patres veteres sapere affectant, illud crebro afferentes super omnes docentes me intellexi Ps. 118. & iterum super senes intellexi, Scire. n. debent, quod consulto dixit super omnes docentes, quia ait Ambrosius [Multi docentes sunt, qui id quod non intelligunt, docere se dicunt, & plurimi sunt discipuli, qui studio suo assequuntur, & industria, quod non didicerunt à Magistris. Et iterum: Doctores sunt aliorum iudicio ad hoc munus electi, docentes autem, qui propria usurpatione hoc sibi munus assumpserint, & mox. Sed cedant necesse est ei Doctori quoq; quem testimoniorum meditatione celestium, doctrina Dei docentis imbuerit] quare necesse est, vt multi è scholasticis DD. Angelo fasces submittant, cum diuinitus S. Thomas, quem quidam æmuli deijcere satagunt, à Deo fuerit eruditus, cuius scientia ab Ecclesia sine errore quoque conscripta à Summis Pontificibus prædicatur, vt dicetur infra sequenti controuers. principali.

Q V A E S T I O I I I .

P R I N C I P A L I S .

Quanta sit apud Nouatores Patrum authoritas ; & eorumdem erga Patres irreuerentia , & irreligiositas .

Deinde considerandum est , quanta sit apud Nouatores Patrum authoritas, quanta etiam sit eorumdem irreuerentia , & irreligiositas erga istos Proceres Ecclesiae . Circa quod sequentes articuli sunt examinandi .

Articulus Primus . An Nouatores verè, & simpliciter Patrum auctoritatem recipiant, cum aduersus Catholicos, aut hæreticos alios, & ad inuicem digladiantur .

Articulus II. an supposititijs Patrum libris, vel sinceris opusculis truncatis, aut falsò eorumdem interpretatis sententijs , Catholicos fallere tentauerint noui isti Gabaonitæ .

Ostensio I. de supposititijs operibus sanctis Patribus attributis .

Ostensio II. de corruptelis factis per eosdem in opusculis Patrum .

Ostensio III. de Peruersarum, & violentarum extorsionum eorumdem Nouatorum .

Articulus III. an omne quod in scriptis Patrū reperitur sanæ doctrinæ aduersum, sit attribuendum semper dolo, malitiæ, corruptelæ hæreticorum, temporum conditioni, & Amanuensium inscitiae, & socordiae .

Articulus IV. an Nouatorum doctrina cum veterum Patrum doctrina concordet .

Articulus V. de pseudologijs, & mēdacijs, quæ à Nouatoribus, Ecclesiae Patribus affiguntur .

Articulus VI. an iustæ sint calumniæ Nouatorum, quibus Patres proscinduntur .

Articulus VII. de nonnullis aduersariorum technis obseruandis, & cauendis circa Patrum lectionem .

Articulus VIII. quomodo eadem numero dogmata, quæ Patres tradiderunt, nunc profiteatur Ecclesia Catholica, ipsorum Nouatorum testimonio; quæ impie ipsi sugillant, & proscribunt tanquam paleas, & stipulas: cum tamen sacrosancta sint, & haberi debeant, ut pote de Apostolica traditione descendencia .

ARTICVLVS I.

An Hæretici verè, & simpliciter Patrum auctoritates recipiant, cum contra catholicos , vel hæreticos alios, & ad inuicem disputant, & digladiantur.

Positio Nouatorum .

Vamuis insolens, temerarium , erroneum semper adiudicatum sit, Patribus aduersari, præstaret tamen Hæreticos semel in ea persistere sententia , de non recipiendis Patrum monumentis, eorumque scripta repudiare, ac tanquam hominum scripta eleuare, & ab illorum fide ac reuerentia iugum excutere; quàm simulato ore, se recipere eorumdem doctrinas, profiteri: ita enim simplicius animum , & intentionem proderet hæretici, & meliori fide nobiscum, & cum Patribus agerent, quàm agunt, nunc eos explodendo, nunc eorum testimonijs in disputationibus cū catholicis, & cum hæreticis aliarum sectarū utendo, simul ex eodē ore calidum, & frigidū spirantes, ut modo illos, Patrum laudatores, modo calumniatores deprehendas. Sed simpliciter hæreticos esse Patrum hostes, inde etiā colliges, quod ab iisdem traducimur, & vocamur *Patrologi*, & non Theologi, quasi solis humanis Patrum opinionibus hæreamus, cum ipsi sint *Autologi*, *Antitheologi*, atque *Antopatologi*, ut luce clarius ostenditur. Verum quia fucum simplicibus faciunt, ut cum Patribus sentire videantur, id modo tractandum est, an simpliciter hæretici auctoritates Patrum recipiant &c.

Oppositiones eorundem pro parte affirmante.

Videtur quod sic. Primo ex Luthero in Protestatione, ubi ait. *Protestor me prorsus nihil dicere, aut retinere velle, nisi quod in, & ex sacris litteris primo, deinde ex Ecclesiasticis Patribus, ab Ecclesia Romana receptis, hucusque seruatis, et ex sacris canonibus, ac decretalibus Pontificijs habetur, & haberi potest.* Et in cap. 5. ad Gal. ait Hilarius, Cyrillus, Ambrosius, Augustinus Euangelium, & fidem in Christum, absque ulla hypocrisis purè, & simpliciter tradiderunt, hæreticis resistunt, & Ecclesiam ab innumeris erroribus repurgarunt. Ergo vere, & simpliciter eorum auctoritatem recipiunt.

Secundo Philippus Melancthon Epistola ad Oratorem Vratislaviensem ait. *Existimo ad confirmandas mentes, consensum vetustatis plurimum valere. Optimi magistri, atque duces nobis esse possunt, Irenæus, Tertullianus, qui plurima huius generis posteritati reliquerunt.* ergo &c.

Tertio Centuriatores Cent. 3. c. 4. etiam quinti à Christo sæculi Patres doctrinam de Deo vero contra hæreticorum corruptelas, summa fide tradidisse, & defendisse consentiunt.

Quarto, Caluinus Epistola ad Sadoletum. *Statue tibi ob oculos, veterem Ecclesiæ faciem, qualè Chrysostomi, aut Basilij ætate apud Græcos, Cypriani, Ambrosij, Augustini sæculo apud Latinos extitisse, ipsorum monumenta fidem faciunt.*

Quinto Beza contra Nearianos, qui Patres cõtemnebant dicit. *Hæcine est grata saltem memoria prosequi, tot sanctissimorum, & eruditissimorum virorum inexhaustos, pro hac defendenda, & ad nos transmittenda veritate, labores, vigilias, lacrymas, gemitus, exilia, martyria?* Non pendemus, inquit nonnulli, à Patribus, sed à verbo Dei, &c.

Sexto in disputatione Albæ Iuliæ act. 8. Caluiniſtæ allegarunt contra Trideitas, & Nearianos, Iustinum Martyrem, Clementem Alexandrinum, Similiter Anglocaluiniſtæ Puritanos Anglos damnant, quod Patres reiſciant, ita Vuitthgiſtus contra Carteronitum longo, & arguto discursu inſectatur, quod Patres non recipiant lib. 1. c. 27. pag. 341.

Septimo ex eorum confessionibus, nam in confessione Vittembergenſi, quod Patres sint recipiendi aſſertur illud coram cano capite conſurge, & personam ſentis venerare, & ſubditur ibi. *Veneramur igitur caniciem maiorum noſtrorum, qui iam inde ab initio reuelati, & propagati Euangelij in orbe terrarum, ſuſceperunt ſtudium iuandæ Eccleſiæ, ut non ſolum vocali prædicatione, ſed etiam publicis ſcriptis, ut poſteritas habeat ab Apoſtolicis temporibus uſque ad hæc tempora, manifeſta, & certa piæ doctrinæ teſtimonia.*

Confutatio eorundem ex Orthodoxia firmamenti.

Sed contra eſt primo, quia quod interdum Patribus vtiuntur, hoc eſt, ne virus dogmatum

ſuorum deprehendatur, & ſimplicibus magis inſidiantur. Vnde ſic dixit S. Martinus Papa in Cõcil. Romano ſecret. 3. contra hæreticos, Patres recipere fingentes, & ſub velamentis eorum, inſidias occultantes: [*Qui ſpiritualem expugnant Hieruſalem, id eſt catholicam Eccleſiam, imitantur eos, qui terrenam expugnaverunt Hieruſalem; & feſtinant, & ipſi paternis abuti quodammodo doctrinis, ſicut Rapſaces patria voce contra Iudeos abuſus eſt, ut difficile nequitia eius potuit ſentiri, ſicut, & iſti propriam inſidiant. Nec in honorem Patrum, ſed in ſimplicium, ſicut ille Iudeorum, hoc callide peragere nituntur.*

Amplius (ut idem dicit ibidem) ſunt foramina petrarum ipſæ ſanctorum Patrum de Chriſto myſticæ traditiones: conantur namque, & in his foraminibus dolore abſcondere ſe hæretici, ut putentur ſanctiſſimi, & non ſcelerofos paruulis.] vnde detecta eorum fraude, ſic contra eoſdem pronũciauit, ſecretario V. Epistola ad omnes fideles. *Quoniam autem, & illud cum cõteris contrarij præſumpſerunt, in deceptione ſimplicium, & cooportunum ſuarum prauitatum, in ſcripto audenter proferre, impiſſimæ ſue nouitatis inualida, dogmata dicentes, hæc eſſe pietatis dogmata, quæ tradiderunt, hi, qui ab initio ſpeculatores, & miniſtri verbi facti ſunt, & ſequentes ſucceſſores eorum à Deo inſpirati Eccleſiæ Patres, ſanctæ, & vniuerſales quinque Synodi etc. Propterea eſt nos (ut dictum eſt) ſecundum indiuiſam communionem, Spiritus in idipſum conuenientes, properauimus geſtorum ſeriem, comparationem ad inuicem per diſtinctionem diſertam efficere, tam ſanctorum Patrum, et vniuerſalium quinque ſynodorum Sacras promulgationes, et dogmata, inſidelium hæreticorum, tam anteriorum, quàm nunc emergentium contra fidem, cum impia eorum Eccheſi, necnon impiſſimo Typo proferentes, ut omnibus offẽdamus relegentibus diſſerentiam luminis, et tenebrarum, hoc eſt clarè Patrum doctrinæ, et temulentæ hæreticorum veſaniæ, et quia nulla communia hæreticis exiſtunt cum Sanctis Patribus, ſed quantum diſtat Oriens ab Occaſu, tantumq; diſſiant impij hæretici verbo, et mente, à Deo inſpiratis viris.*

Secundo, etiam ſi ſincerè, & ſimpliciter, in quibusdam dogmatibus, Patres citent, hæc maior aſtutia eſt, ſacris verbis pietatem ſucare; ob id enim ait Epiphanius contra Gregorium Hæreticum in ſecunda Nicæna Synodo act. 6. [*conantur, ait, piæ quædam concionari, quomodo ſcilicet in hoc rectè dicentes, in alijs quoque fidem conueniant.*] ſed (ut dicitur ibidem tom. 6. ab eodem Epiph.) *Habent namque conſimilem cum hæreſiarchis veteribus, ignorantiam: nam & ipſi multa cum catholica Eccleſia conuenientia, dixerunt: in vno autem, vel altero tranſgreſſi, anathema acceperunt, cum quibus ſanè, et iſſi partem habent, etiam ſi ſic dicant, et Patres in aliquibus dogmatibus reuerenter ſuſcipere ſimulant.*

Tertio, non ſimpliciter, ſed cum proteſtatione recipiunt Patres; ait enim Caluinus præfat. ad Regem, quod eatenus Patres recipiunt, quatenus nobis ſeruiant eorum ſcripta, non dominantur: & ut vult Bullingerus, quatenus eorum auctoritati-

bus non adstringuntur: vel secundum Lutherum, ut mille Cypriani, mille Augustini, mille Tertulliani, nihil valeant, nisi aeterno Dei verbo concordant. Quod est dicere, Patres eatenus recipi, non quia Patres sunt, sed quia verbo Dei concordant, vel scripturarum sensum sunt assecuti: Ergo euidenter sequitur, illum, vel illum Patrem eatenus eos recipere, non quia sic loquitur hic Pater, vel ille exponit; sed quia illum, vel istum Patrem ad libram, & iudicium eorum appensum, verum dicere, vel verbo Dei concordare eorum calculo approbatur: Non ergo eorum dicta ex Patribus, sed Patres potius per eorum dicta probationem accipiunt: hoc autem non est Patres honorare, sed eludere, & Augustini, vel alterius Patris, cuius efferunt authoritatem, interdum specie tantum, & ioco vsurpare.

Confirmatur. Nam hæretici modo Augustinum, & alios, ut homines fatentur errasse, & eos repudiant, modo hunc solum extollunt: & interrim ad examen rectum, num congruenter locuti sint ad verbum Dei exigunt, nullamque ex verbo Dei vocem producant. Ergo vel umbras verbi Dei tantum fateri coguntur se insectari, dum verbi Dei intelligentiam non afferunt, vel nullum pondus apud eos habere Patres, ab ipsidem ad trutinam exactos, dicere necesse est.

Quarto. Nam etiam si contra alios hæreticos Nostratores alij, sanctos in testes producant, contra ipsos dant testimonium, dum aliena ora obturare contendunt: & dum alios reprehendunt, se ipsos condemnant. Exemplum est in Iosia Simlero de aeterno Dei filio lib. 1. c. 2. sic impugnante novos Samosatenos. [Vtemur autem in horum confutatione paucissimis Patrum testimonijs, non quod ea desunt nobis, sed ut aduersarijs morem geramus. Hi enim nos ad scripturam prouocant, et quia omnem antiquitatem sibi aduersari non ignorant, omnes sine exceptione reiiciunt: imo Irenæum, Iustinum, Ignatium vetustissimos scriptores damnant, atque Antichristos, et falsiloquos nominant. Contra enim sic ad hominem arguitur. Cum hi Samosatani, Patres ut falsiloquos, & Antichristos habent, vel iudicio Simleri recte proceres Ecclesiæ damnant, vel temerariè in venerandis horum confessum irruunt. Si rectè: non ergo à Iosia culpandi Samosatani, quod Patres vocent falsiloquos: si temerariè, & impiè: impius Simlerus deprehenditur, dum aliàs lapsos esse Patres cum suis symmists dicat, nempe (ut aiunt) quod mortuos adorant, Missaticum sacrificium induxerunt &c. & sicut ut dicitur Eccles. 21. cum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam, se ipsum etiam simili maledictione, ob culpam dignè iudicat; sic dum Iosias alios hæreticos detestatur, sub eadem detestatione se ipsum inuoluit. Vel ergo serio recipientes Patres, ut impij exsufflandi: vel sic ludentes, ut duplò gehennæ filij sunt habendi.]

Quinto. quia experientia compertum est, quod eatenus testimonia Patrum non recipiunt, quatenus suis positionibus aduersantur, & si per impossibile in illis possent reperire suam solam, & fidem specialem, iustitiam imputatiam &c. pœna carerent; at de facto multa violenter extor-

quent, & illis imputant, manifestum ergo est non sincere, & simpliciter; sed fraudulenter Patrum testimonia allegare. Sed de Centuriatoribus multa expendemus exempla, qui cent. 2. pag. 60. Clementem arguunt quod lib. 5. Stromatum dixerit. *Gratia seruamur; sed non absque bonis operibus*, & ibidem lib. 6. item dixerit quando audierimus, *fides tua te saluum fecit, non accipimus*, eū dicere absolute eos saluos futuros, qui quomodocumque crediderint, nisi facta quoque fuerint consecuta.]

Item Iustinum accusant, quod quæst. 103. ad orthodoxos ita scripserit. *Quid est tota legis iustitia? diligere Deum plusquam se ipsum, & proximum, ut se ipsum*, quod quidem non est impossibile hominibus volentibus.]

Amplius Irenæum reprehendunt, docentem lib. 4. aduersus hæreses c. 72. *Inter cætera Prophetæ, & Apostoli hortabantur homines iustitiam agere, bonum quoque operari, quia in nobis sit hoc* & rursus ibidem afferentem [non tantum in operibus, sed etiam in fide liberum, & sue potestatis arbitrium homini seruauit Dominus.]

Addunt, & Centuria 3. c. 10. pag. 286. accusationem contra Cyprianum, quod libro de habitu Virginum; & sermone de eleemosyna docuerit credentes [per omnia seruitutis obsequia, redemptoris imperio parere, dareque operam, ne quid immundum, & prophanum templo Dei inferatur, eleemosynam verò viam esse tuendæ salutis, eaque sordes quasque post baptismum contractas deleri.]

Insuper cent. 2. c. 4. pag. 64. præter enumeratos, Ignatium taxant, virginitatis statum, virginesque Deo consecratas honorantem, & commendantem; & de diebus festis, quadragesima, Episcopis, & presbyteris testimonium perhibentem.

Prosequuntur in Cent. 3. cap. 4. pag. 240. Tertullianum insimulare, quod lib. 4. contra Marcionem testetur regnum Dei intra nos esse, id est in manu, & potestate nostra si audiamus, & faciamus Dei præceptum intellige Deo auxiliante, & præniente, & cooperante &c. non enim poneretur lex ei, qui non haberet obsequium debitum legi in sua potestate.

Et ibidem pag. 265. Origenem vituperant, quod homil. 8. in Exodum, & hom. 2. in cantica affirmet, baptizatum posse [per omnia legem implere, non esse inordinatum sermonem diuinum, nec impossibilia præcipere.]

Et Centuria 4. cap. 4. pag. 293. Hilarium tradunt pronunciantem in cap. 7. Matt. *De nostro est beata illa eternitas promerenda, præstandumque est aliquid ex proprio* Deo, s3. nos mouente, & præueniente, & rursus [præstat Dominus sapientiam his, qui per meritum operum, gratiam intelligentiæ consequuntur.]

Item ex centuria eadem ibidem pag. 291. in Basilium inuehuntur libere hæc profitentem contra Eunomium [creatura ita est comparata, ut virtutis, & diuinæ dilectionis præmium sanctificationem habeat, quoniam natura utitur libera, & ad vtrumlibet possit inclinari, sed electionem scilicet boni, & peioris.]

Eadē centur. ibidem pag. 292. & 293. Ephrēm

incusant lib. de vera pœnit. cap. 1. monentē [quid prodest si habeamus omnia, sola autem nos saluante charitate careamus?] & alibi [nihil nobis prodesse poterit in illa iudicii die, nisi conuersatio sancta, & bona opera, quæ hinc detulerimus nobiscum.]

Et ibidem pag. 927. Nazianzenum reiiciunt dicentem (oratione in dictum Euāgelij) [quod saluemur, partim à nobis, partim à Deo esse oportet] & oratione dicta in præsentia Basilij [nos quoque coronæ fiamus participes, & eiusdem gloriæ hæredes, cum hæc in nostra sit potestate: intellige cum superius dicta expositione ad Origenē. præterea de remissione peccatorum, eam quam gratis consecutus es, etiam per diligentiam conserua, ut remissio tibi à Deo sit, à te verò fiat conseruatio.]

Centuria eadem ibid. pag. 291. Epiphanium accusant ita scribentem lib. 1. tom. 1. [manifestū est, clarumque, ac minime ambiguum, quod liberū arbitrium exhibuit nobis Deus per se ipsum locutus, si volueritis, & nplueritis. Quare circa hominem est, bona operari, aut malas res appetere]. Cul concordat, quod scripsit hæresi 64. [Spontaneam ad utraque voluntatem Deus hominibus, perinde ut Angelis constituit, ut aut obediētes verbo essent, & acciperent beatitudinem, eaq; fruerentur, aut non obediētes iudicarentur]

Ibidem eadem cent. 4. c. 4. pag. 292. Hieronymum accusant, quod asserat in Esaiam 1 b. 8. c. 21. [non sufficit murum habere fidei, nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur,] & quod rursus in Daniele m. c. 4. affirmet. Cum Daniel prædictus futurorum de sententia Dei dubitat dicens, forsitan ignoscet Deus delictis tuis: rem te merariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.

Et eadem cent. cap. 10. pag. 1161. Ambrosium taxant lib. de Iacob c. 1. docentem, [non seruiliter ad obediendum constringimur necessitate, sed voluntate arbitria, siue ad virtutem propendimus, siue ad culpam inclinamur, & ideo nos aut liber affectus ad errorem trahit, aut voluntas reuocat rationem secuta] & rursus libro de Elia, & ieiunio dicentem [habemus plura subsidia, quibus peccata nostra redimamus: non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es, peccatis tuis venundatus es, redime te operibus tuis, redime te pecunia tua, vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia.]

Centuria 5. cap. 4. col. 504. Chrysostomum arguunt, ut bonum operum encomiastem, dum ita scribit hom. 5. in Matt. [unusquisque nostrū nulla alia in re spem suam, nisi post Dei misericordiam, in morum sanctitate constituat.] & homil. 48. in Ioannem dicentem. [Non dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quodq; de vita sæpe in Euāgelij dicuntur, ostendunt. Cur enim non dixit, ipsa est vita æterna sola? neque qui credit in filium solum habet vitam æternam? sed in utroque vitam esse significatur, nam nisi mores sequantur, sequetur supplicium.]

Et tandem cent. 5. cap. 4. pag. 507. Augustinum reprehendunt lib. de peccatorum merit. & remiss. c. xv. ex scripturis colligentem, videlicet Cor. 6. Galat. 6. Matt. 15. Matt. 25. quod mala ope-

ra damnet, & doceat quod per bona vitam promereamur æternam] & quod serm. 2. de Ascensione Domini ita loquatur [Oportet unumquemque Christianum conscientia suæ habere iudiciū, & conuerti ad Deum, nec de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituat] & serm. 5. de collectis docentem [ad regnum Dei recta fide, & bonis operibus perueniri.]

Dies me deficiet enarrantem, quot eructent in alijs seculis de Iſychio, Cyrillo, Theodoro, Paulino, Prospero, Leone, Eucherio, Sedulio, Saluiano, Primasio, Marco Eremita; & alijs, ubi annotant omnes DD. illorum seculorum dogmata, ea docuisse, quæ nunc profitetur Ecclesia, ipsiq; impiissimè nauos appellant.

Sed, & Caluinus quoq; in Patres debachatus est in multis capitibus lib. 2. c. 14. §. 3. & c. 16. §. 9. & 3. c. 3. §. 10. & c. 4. §. 38. & 4. c. 12. §. 10. ubi hæc eructat. [Non in totum excusare audeo veteres, qui & superstitionis quedam semina iecerint, & occasionem præbuerint tyranniæ, quæ postea exorta est, & tunc passim inualuerunt superstitiosa, cuius patrocinium suscipiens quidam de suo gregis porcus, Vuilielmus Vuitak. sic ait. Verum est, quod Caluinus ait, & qui Centurias scripserunt, in multis erratum esse à veteri Ecclesia, ut de Limbo, de libero arbitrio, de meritis operum &c. sed de hac re iterum redibit sermo inferius ar. 7.]

CONCLUSIO ORTHODOXORVM

Callidè Nouatores Patres recipere simulant, quos tamen impiè rejiciunt, & sugillant: vel firecipiunt, iniqua conditione recipiunt.

Respondeo dicendum, quod peculiare est hæreticis Patres impugnare, & nihilominus se eorum viadices profiteri, cum sciant nouitatē ab omnibus explodendam. Vnde Eunomius sic introducit loquens apud Basilium lib. 1. Eam verò quæ iamdiu iam apud Patres obtinuit, inquit, pia traditio, tanquam amussim quandam, aut regulam reponendo præmittimus, ut quæcūq; dicantur, tutius per eam possimus iudicare, sed ut ibidem Basilius paulò ante monuerat, idcirco fidem suam dictis Patrum confarcinarat: Primum ut innouandi dogmatis suspicionem effugiat, cum ipsorum Patrum fidem tanquam rectam suscipiat: deinde, ut omnes integritate verborum freti, nihil sibi prospicientes in cauillationum laqueos inciderent. Simul autem etiam illud conspexit, quod & sententiam suam probabilius inducere possit, cum dicta Patrum interpretaretur, & facile impietatem se esse occultaturum. Quod si suspectus foret sine ulla culpa esse videatur, quod non è suo, neque à se dici, sed alienæ mentis sit interpret. Quæ in re dignum quid risu commisit, & non sentit: nam cum eandem Patrum fidem summis laudibus extulisset, post pauca illam ipsam turpissimis probis affudit] hoc eodem modo accidit Nouatoribus, qui Patres se recipere fingunt, ipsædem rationibus quibus veteres isti hæretici Patres se recipere

cipere fingebant. Primo ne nouorum dogmatum architecti deprehendantur. Secundo ut securius Patrum dicta corrumperet, vel extorqueret incautos decipiant. Tercio ut dum interdum Patres se recipere simulant, cum impietatem proponunt, pietas tradi extimetur probabilibus suis coniectis. Hoc modo confess. Vuittembergensis. ad Patres confugiendum dicit, ut supra dictum est. & Caluin. Epistola ad Regem ait. *cum improbis clamoribus nos obruant, cum Patrum contemptores, & aduersarios; Nos vero adeo illos non contemnimus, ut si presentis instituti essent, nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem, quæ hodie à nobis dicuntur, ipsorum suffragijs comprobare*]. Verum ut contigit Eunomio ex vna parte Patres recipienti, & altera Patribus illudenti, idem accipit Nouatoribus: Nam si Patres fingunt se recipere, illos hac conditione recipiunt; si verbo Dei dicta ipsorum concordent; ita confessio Vuittembergensis, ita & Calu. loco cit. dicens; *Sic tamen in eorum scriptis versamur, ut semper meminerimus omnium nostra esse, quæ nobis seruiant, non quæ dominantur: Nos autem vnius Christi cui per omnia, sine exceptione parendum*]. Hæc autem exceptio probrum est Patrum.

Primo quia absolute dicitur Proverb. 22. *Negra sgeriariis terminos, quos posuerunt Patres tui: & iterum: Sapientiam antiquorum exquiret sapiens.* Quibus verbis significatur veneranda esse scripta sanctorum, etiam non intellecta: diutius sensus eorum exquirendos: sensus eorum non facile reiiciendos: *ubi senes sunt*, ait sapiens Eccl. 32. *ne multum loquaris*, & Iacob. 3. *nolite fieri plures magistri fratres mei: velle autem fieri hoc modo magistrum, est magistrorum Ecclesiæ consorem agere, discutere præsumendo, num congruenter verbo Dei locuti sint, à quibus debemus recipere interpretationem verbi Dei.* Vnde merito ad illos dicere possumus, quod contra Pelag. & Celestium scripsit Augustinus de gratia Christi c. 41. *Videtis ait quod qui ista sentiunt, ignorantes Dei iustitiam, suam volunt constituisse, & longe ab illa sunt, quæ nobis ex Deo est, non ex nobis, quam in scripturis etiam sanctis maxime canonicis aduertere, atque cognoscere debuerunt: sed quia eas secundum sensum suum legunt, profecto in illis neque aperte contuentur.* Utinam ergo saltem in Catholicorum virorum scriptis, à quibus eas recte intellectas esse non dubito, quid sit de adiutorio diuinæ gratiæ sentiendum, non negligenter attenderet, nec suæ sententiæ amore nimio præterirent. & S. Celestinus Epistola ad Episcopos Galliæ, ait, *Legimus supra magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quempiam ad iniuriam doctorum, vindicare doctrinam, & contra eorundem Patrum contemptores, ait. Nec mirari possumus, si hæc erga viuentes doctores, in nunc audeant tentare, qui nituntur etiam quiescentium Patrum memoriam denigrare.* Secundo quia semper quæstio redibit de Iudice iudicante, an Patrum scripta cum scriptura concordent, & cum ex scriptura (quam volunt ipsi iudicem) hoc decidi non possit, interminata quæstiones erunt, & interminabiles: sed iusta est diuina retributio, quod Lutherus virgula censoria examinans dicta

Patrum, ipse (& merito) hac poena multatus est, quod à Vuittembergensibus, pro ipsorum arbitrio multatus, truncatus est, & examinatus, atque reiectus.

Solutio oppositionum.

AD Primam Resp. vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Nam Lutherus alibi Patres pro nihilo ducit, libello namque aduersus Latomum, cum sibi obijceretur autoritas Patrum dicentium, non remanere peccatum post baptismum, ait, *sed nunquid præceperunt Patres, aut præcipere potuerunt sic esse dicendum?* & ibidem pro reducendo vsu Paulinæ vocis ait: *hic omnia omnium Patrum dicta semel in unum negamus, & in procemio assertionum, quo sensu Patres receperit, exponit.* Hæc volui in hoc protestari, ne ij, qui sanctorum Patrum alicubi dictis suffarcinati, præsumunt victoriam sibi, seseque aliquid fecisse putent, si me aduersarium ostenderint, vel vnius Patris Ecclesiastici vnico alicui verbo quod hactenus à scholasticis Doctoribus ad Ecclesiasticos semper prouocauerim: non enim sic ad eos prouocauit, ut omnia eorum vera arbitraret, sed quod priora veritati senserint, quam scholastici, qui nihil veri habent reliquum, ut sensim ad fontem ipsum riuiulis deducuntibus veniremus. Idem docet Epistola ad Equitem Germanum 1521. Vbi apparet inconstantia Lutheri. Nam à scholasticis ad Patres prouocauit, quia putabat sua cum illis consentire: at vbi dissentire deprehendit, spe frustratus, Patres abnegare cepit, vel sub censura, recipiendos dogmatizauit, negatur etiam scripturas, si non ad suas hæreses colorandas, extorquendas, prouinciam non assumpsisset, quas demum abnegauit, & ad atheismum properauit. vide in nostro deposito Apostolico cap. 21.

Ad secundam Respondetur, quod in locis communibus tit. de Ecclesia fol. 6. sic dicit Melancthon. *Dicendum est scriptores, qui extant, sæpe lapsos esse, & fortasse aliquos, ne quidem membra Ecclesiæ esse, & paulò inferius hanc regulam Lesbiam tradit. dixi audiendos scriptores, sicut & nunc quoque dicimus, audiendos concionatores, qui alioquin manent in Ecclesia, qui retinent veritatem, semper manet regula doctrinæ*]. Vbi apparet non simpliciter Patres recipere, sed sub illa conditione impertinēti, & falsa, & superius refutata, quod scilicet sint recipiendi, si concorditer loquantur ad verbum Dei.

Ad tertiam respondetur, ab iisdem Centuriatoribus in suis centonibus male fabrefactis passim nguis asperfos, & paleis Sanctos Patres pronunciari, ita ut vna manu lapidem, altera panem (ut in veteri proverbio dicitur) habeant: proferunt enim eos, ut testes antiquæ doctrinæ, sed testificata dogmata ne recipiant, ut quisquillas habent, & incommodas opiniones. Sed recolere debent, quod scripsit Basilius de Spiritu Sancto c. 29. quod *[veteribus, ac beatis illis viris, qui iuxta exactam suam eruditionem quidquam statuerunt, ipsa antiquitas fidem conciliat.]*

Ad quartam respondetur, eundem Caluinum sapient-

sæpissime in Patres debacchari, eorundem iudicem se constituere, ut dictum est quæstione prima articulo primo, dum recipi vult, *ut nobis seruiant, inquit, non ut dominantur*. Sed vetus fuit hoc hæreticorum supercilium, dicente Augustino de vtilitate credendi c. 1. Manichæos *terribili aut horitate separata, mira, & simplici ratione, eos qui se audire vellent, introducturos ad Deum, & errore omni liberaturos; catholicos, superstitione teneri, & fidem ipsi ante rationem imperari, seque nullum præmere ad fidem, nisi prius discussa, & enodata veritate* / sic isti discussis Patrum monumentis, Manichæorum virgulam censoriam arripientes, iudices Patrum videri volunt.

Ad quintum, ex eorum numero est Beza (& similes) de quibus scriptum est ps. 11. *labia dolosa in corde, & corde locuti sunt; & postea disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam*: nam si ex vna Patres magnificat, alibi dolosè Patribus insidiatur, non secus, ac male feriatus Semei in Dauid lapides contorquens. Vnum afferamus exemplum, de Hieronymo enim loquens, ut dixit Rescius, verbo [*Patrum hostes*] *æque damnatum facit, ac diabolum, iniuriosum Apostolo, blasphemum, scelestum, impium &c.* an non hæc monstrant Bezam bilinguem, & Satyrum, calidum, & frigidum vno eodemq; halitu spirantem? ore benedicentem, ac maledicentem, & insultantem?

Ad sextum, sicut dicit Augustinus primo contra Iulianum Pelagianum: *tam sunt graues Patrum sententia, ut te videam sub earum onere laborare*. Unde non est mirum, quod veritate pressi interdum Nouatores, cum sine Patrum testimonio, & autoritate de alijs triumphare non possint, eos doctores quos ad infernum detraxerant, è tenebris rursus eruunt, summoq; cœlo locant. Sed illud commodum reportatur, quod eadem fides, quam exigunt, ex doctrina Patrum, sibi præstari debere in materia Trinitatis &c. non est mirum si præstanda vrgetur ab Orthodoxis, in materia Eucharistiæ, iustificationis &c. sed oportebat mendaces esse memores.

Ad vltimum. Subdolè illa confessio Vuittembergerensis procedit: nam ibidem vult Patrum doctrinam exigi ad normam scripturæ, non simpliciter accipiendam: quam iniquam conditionem in scholijs, & in assertionem catholica confutat noster egregius vir F. Petrus de Soto. Sed ad detegendam fraudem Hæreticorum, qui Patres recipere simulant, operæ pretium est, ipsorum fraudes detegere, circa vsum huius loci ab auctoritate Patrum, sic enim magis euincetur, eos solis labijs, Patres recipere, factis autem eos insectari.

ARTICVLVS II.

An supposititijs, aut confictis, aut detractis, aut falso interpretatis sententijs veterum Patrum Catholicos fallere studuerint noui Gabao-nitæ.

Nouatorum fraudes.

Vm aperto Marte catholicos superare non valeant Nouatores, hoc est Patrum testimonijs sincerè, & veraciter prolatis; callidi, & versipelles ad astutias, & stratagemmata confugiunt, ut quò perungere non possit Leonina, vulpina assuatur, ut veteri prouerbio dicitur. Hic quondam Gabao-nitæ contra Iosue callidè cogitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, & vtres vinarios scissos atq; consutos, calceamentaq; perantiqua, quæ ad indicium vetustatis, pitacijs consuta erant, induti veteribus vestimentis, ut dicitur Ios. c. 9. Hi pergentes ad Iosue dixerunt, simulq; omni Israeli. *De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes*, qui repulsam passi adhuc ad Iosue insisterunt: *Serui tui sumus*. A quibus percontante Iosue *Quinam estis vos? aut vnde venistis?* responderunt. *De terra longinqua valde venerunt serui tui, & panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, & vetustate nimia comminuti: vtres vini nouos impleuimus, nunc rupti sunt, & vetustate soluti: vestes, & calceamenta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus ob longitudinem longioris viæ trita sunt, & penè consumpta*. susceperunt igitur de cibarijs eorum, & os Domini non interrogauerunt, fecitque Iosue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est, ut non occiderent. Sed cum iureiurando Iosue vitam illis promississet, noluit ab Israel eos occidi, sed decreuit, eos esse in ministerio cunctis populis, & altaris Domini cedentes ligna, & aquas comportantes vsque in præsens tempus in loco, quem Dominus elegeret. Gabao-nitarum nomine ij significantur ait Isidorus in c. 9. qui credunt, sed erga seruos Dei deuoti, vel Ecclesiæ cultum habere videntur, tantum signum salutis habentes, sed inter sanctos libertatem non consequuntur. Sed hæreticos etiam optimè dixeris ad populum Dei decipiendum astutias meditantes. Ad decipienda ergo simplicium corda vetustos panes, pannos, calceamenta habere se simulant, hoc est vetustatem, antiquitatem habere se iactant, Patrum consensionem pro se habere procla-

proclamant. Tales fuerunt ab initio veteres heretici. Vnde S. Martinus Papa consultat. 4. de Monothelitis loquens, dicit quod talibus mendacijs, & astutijs se muniebant [ideo subdit] *Sanctos Patres per omnia, & in hoc sequentes unam voluntatem Domini nostri Iesu Christi confitemur: addentes etiam: hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis, qui ab initio præsentialiter viderunt, & ministri verbi facti sunt, eorumque discipuli, & successores, & sequentes à Deo inspirati Ecclesie Doctores, idest sanctæ, & vniuersales quinque Synodi Beatorum, & à Deo inspiratorum Patrum, qui in Nicæam, & in hanc regiam ciuitatem, necnon in Ephesinam primum, & in Calcedonen. venerunt, & iterum in Constantinopolim in quinto congregati sunt Concilio] & lecto typo, vbi heretica doctrina tradebatur. Martinus Papa dixit. *Igitur arbitrati sumus ab omnipotenti Deo inspirati, sicut talem accensam discordie flammam, extinguere, & non concedere eam ulterius humanas animas depasci]* nimirum, vt in tali questione de vna, vel duabus voluntatibus tantummodo de eis sequi, & sufficienter habere diuinas scripturas, & traditiones quinque vniuersalium Conciliorum, & simplicibus, sine questione, Sanctorum probabilitum Patrum vsibus, siue vocibus, quorum dogmata, regulæ, & leges Sanctæ Dei, & Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiasticæ consistunt, nihil eis addentes proprium, neque minuentes, aut præter suam intentionem eas interpretantes: sed priorem habitum ubique custodiri, sicuti antequam procederet contentio prædictarum questionum, quasi nulla sit de eis exorta contentio &c.] & post adducta symbola Synodorum, & lectis iussu Martini testimonijs Patrum, mendacia sunt detecta. Vnde Synodus sic pronunciauit. *Necesse est enim in omnem terram exire nostrum super hac re sonum, & in fines orbis terrarum Sanctorum nostrorum consuetam virtutem, videlicet pro cautela Orthodoxorum populorum, & omnibus manifestum facere, quoniam in scripto, & sine scripto Patres calumniati sunt, sicut & sancta quinque Concilia, Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus: deuidti sunt autem contra suam temeritatem mentiri, qui nunquam per quemlibet modum, aut verbo intellexerunt aut predicauerunt, quæ Orthodoxi Patres dixisse siue intellexisse noscuntur.**

Sed & Luth Philippus. Caluinus, & Oecolampadius, Centuriatores, hæreses, persuadere facilius volentes, Patrum sententias annotarunt, aut monumenta eorundem, distributis locis congesserunt, affixis titulis hæreticis, vel marginibus, aut interpretationibus sinistris, intellectum Patrum deprauantes. Initio multi catholici putantes eos vera sentire, antiquitatis testimonia habere, in eorum nassam pertracti sunt. Sed non mirum quia os Domini non interrogarunt, hoc est Ecclesie sensum non consuluerunt, cum ipsæ scdus iuxerunt nonnulli, liberè eorum fiducias spaciari permittendo, vitæ eorundem parentes, qui vitæ ipsorum spiritali insidiabantur. Animaduertere debebant cum Patres, cum vetustatem, cum concilia inculcabant, satis vetustos esse pannos, quos lacerauerunt in alijs articulis fidei; & antiquitatem e mentitis, cætones protulisse vetustos, & la-

ceros, nec integra fide prolatos sed truncatos mutilos, detritos, conscissos. Sic quondam (vt rectè Cardinalis Hosius scripsit Epistola 63. ad Sanctum Carolum Cardinalem Borromæum) responderunt Trinitarijs Sacramentarijs, opponebant illi Patres vetustatem, Concilia; sed responderunt illi [*vetustos esse hos pannos, qui ipsi primo lacerauerunt in alijs articulis fidei*] potiori iure id respondere poterunt catholici omnibus, & quibuscumque hæreticis proferentibus antiquitatem, nimirum vetustos pannos adducere, sed quos lacerauerunt in alijs articulis fidei, imo eos etiam de quibus controuertitur, non integrè, non fideliter, sed truncatè, & corruptè &c. afferre. Verum id ex hæreticorum fraude reportatum est, quod dimissis (à nonnullis) liberis, quos iure necare debebant, eorum ministerium Ecclesie deseruit; nam congeminantes testimonia antiquitatis pro vnoquoque dogmate controuerso (vt patet in Centuriatoribus) satis ostendunt, fidei catholicæ firmitatem ad tempora Apostolica census suos deferentes, vt infra ostendetur. Vt ergo Gabonitarum, & deceptorum istorum fraus appareat primo de confictis operibus sub Patrum nomine, Secundo de corruptelis librorum Patrum, Tertio de falsis interpretationibus, & extorsionibus agendum, oculari demonstratione, vt temeritas impiorum pudore suffundatur.

OSTENSIO PRIMA

De supposititijs operibus, sanctis Patribus attributis.

VT hæresibus suis fidem, ex auctoritate insignium authorum, conciliarent hæretici venenatis poculis veterum Patrum dulcia nomina, & cognomina fingentes, circumposuerunt, vt tali imposturæ genere incautos decipientes, pro necare excrementa, pro medicinis, & remedijs, letifera venena propinarent. Vnum, aut alterum è veteribus proferamus exemplum.

De Nestorianis dicit Euagrius lib. 3. c. 31. *Sanctorum Patrum libros sepe deprauarunt, multosque Apollinaris libros Athanasio, Gregorio Taumathurgo, et Iulio, in scriptionibus, commutatis, attribuerant, quibus quidem libris plurimos in suum impium errorem induxerunt.*

De Dioscoro, & alijs dicit Marcianus in Epistola ad Alexandrinos, quæ habetur in Synodo Chalcedonensi, *quod libros Apollinaris non dubitarunt plebi dispergere, vocabula Sanctorum Patrum eis attribuentes, quatenus ad plenum simplicium mentes, sua falsitate deciperent.*

Leontius lib. de sectis, seu hæresibus act. 8. sic scribit de hæreticis Eutichyanis. *Afferunt, aliud quoque dictum, velut à Beato Iulio, profectum, quod existat in Epistola scripta ad Dionysium, Corinthi Episcopum, cuius initium est: Miror de quibusdam audiens: estq; dictum huiusmodi [necesse est eos, cum duas naturas dicunt, vnâ adorare, alteram non adorare, at in diuinam quidem baptizari, in humanam verò non baptizari, aliaque plura et hæc Epistola continet. Sed nos argumentis plurimis conuicimus illam Epistolam, non esse*

esse beati illius Iulij, sed Apollinaris primum ex eo, quod si quis eam subtiliter consideret, nihil Iulij nomine dignum habeat, quin et septem illæ Epistolæ, quas eius esse dicunt, Apollinaris sunt. Deinde quod in eodem Epistolæ corpore, mentione facta, nunquam id mente præditum, vel animatum dixerit etc. & postea. Præterea inde etiam non Beati Iulij, sed Apollinaris esse demonstratur, quod Nissenus ille Gregorius in opere contra Apollinarem, aperte multa recitet, quæ hac Epistola continentur, eaque cetera prava refutet. Potest etiam aliunde conuinci, quod Beati Iulij non sit. Aiunt enim actis Synodi Ephesinæ sub Beato Cyrillo, insertam, quod quidem aperte mentiuntur: nam ibi nihil tale in textu reperitur. Sed alia, quædam inserta est epistola, veluti à Iulio scripta, nec ipsa Iulij, sed Thimothei Apollinaristæ, quem admodum de multis exemplaribus intelligi potest. Sed & Gelasij Papæ nomine attitulum librum aduersus Nestorium, & Eutychianitas illud monstrat supposititium esse, quod ibi inter cætera, Eusebius Cæsariensis Episcopus hæreticus Arius inter Patres recensetur, præter alia quæ annotauit Baronius anno 496. num. 5. & seq. Sed & Cassiodorus alia sub eiusdem Gelasij nomine falso edita, quæ Pelagianismum sapient, his verbis testatur est: sic ergo ait de diu. lect. c. 8. In Epistolas tredecim S. Pauli annotationes conscriptas, in ipso initio meæ lectionis inueni, quæ in cunctorum manibus, ita celebres habebantur, ut eas à S. Gelasio Papa Urbis Romæ, doctissimi viri studio, dicerent fuisse conscriptas; quod solent facere, qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis autoritate defendere. Sed nobis ex præcedentibus lectionibus diligenti retractatione patuerunt, subtilissimas quidem esse, ac breuissimas dictiones: sed Pelagiani erroris venena illic esse seminata. Sub nomine Vigilij Papæ scriptas litteras ad Iustinianum, & Theodorum, finxerunt hæretici Eutychiani ad hæresim comprobendam: sed malitia eorum detecta est in sexta Synodo act. 15. tom. 2. concil. vbi dicitur. Anathema libro, qui dicitur *Mene* ad Vigilium, & qui eum finxerunt, siue scripserunt. Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum, & Theodorum, & qui sunt demonstrati Monothelitas quoque falsa scripta Patribus supposita patet ex actis Maximi cum Theodosio apud Baronium anno 656. nu. 14. vbi dicitur. Et produxit Theodosius eas, quæ falso nomine ab eis afferuntur, ut Iulij Romæ, & Thaumaturgi Gregorij, & Athanasij Sanctorum auctoritates, & eas recitauit; dixit verò Maximus. Metuamus sanè Deum, & nolimus eum ad incundiam prouocare, has proferendo hæreticas auctoritates: nemo enim ignorat has esse impij Apollinaris &c. & cum proferret eumentita loca velut nomine Chrysostomi; dixit Maximus. *Hæc Nestorij sunt*, &c.

Notris temporibus insignis ille noster Fr. Senensis in præfat. ad lib. Bibliot. Sanctæ obseruauit, Oecolampadij volumen aduersus Sacramentum corporis, & sanguinis Christi euulgasse Nouatores, sub titulo conficti Patris, Bertrami Præsbyteri, de corpore, & sanguine Domini ad Carolum Magnum: ac si Bertramus inter Patres esset col-

locandus, cum Berengatianæ hæresis fuerit patronus, ut notat idem Senensis lib. 6. annat. 96. unde merito hic liber in Indice à Clemente Papa VIII. proscriptus est: nec ipsemet Bertramus rectè sensisse de Eucharistiæ Sacramento iudicatus est, lege Posseuinum in apparatu. sic etiam de libris Carolinis, de Vigilio Tridentino, & alijs obscuriorum, & ignotarum gentium, ac sæculorū hominibus, Caluinus solet gloriari, ut dicit Sanctes repet. 2. de Eucharistia.

Rursus ex eodem Sixto in prologo, prodijt opus Carolstadij contra cultum Sanctarū Imaginum, cum inscriptione Caroli Magni de cultu Imaginum ad 6. Synodum in Oriente congregatam: sed quod illi libri eumentiti sint, apparet ex libello Adriani Papæ ad Carolum, vbi libri hi accuratè refelluntur. extat liber Adriani tom. 3. Concil.

Rursus aliud Caluini opus emiserunt, sub nomine Alcuini præceptoris Caroli Magni ad eundem Carolum. unde in Indice Romano Alcuini, seu potius Caluini commentarij in libros de Trinitate prohibentur.

Sub titulo D. Athanasij de vera, & pura Ecclesia, emanauit liber contra visibilem Ecclesiam, ex eodem Senensi, vbi supra; sic eundem stylium imitati alij hæretici eumentita inscriptione. Gloriosæ memoriæ Ioannis Episcopi Rossensis de misericordia Dei opusculum, in Buceri, aduersus operum bonorum merita, commutatum; sicut & sub nomine Thomæ ordinis Prædicatorum Episcopi Iustinopolitani, ediderunt conciones Bernardini Olini Apostatæ, & hæretici. plura dinumerare volumen integrum postulat.

OSTENSIO II.

De corruptelis factis per eosdem, in opusculis Patrum.

Sed nec tantum vno peccati genere peccatum est, adulterinos foetus supponendo Patribus; sed etiam corrumendo, ex Florimundo Raymundo lib. 3. de origine, & progress. hæres. c. 7. Oecolampadio prouincia demandata est corrumendi homilias Chrysostomi super Genes. cum Theoph. Vuolphangus Musculus similiter plura Sancti Basilij opuscula corrumenda suscepit. Sed et Ioannes Langius Iustinum, & Lambertus Honcfredus Cyrillum Alexandr. Iacobus Faber Damascenum, Bobibaldus Pichieruerus Gregorium Nazianzenum, Laurentius Homfredus nonnulla opuscula Origenis, Ioannes Louenclauius Gregorium Nicænum peruerterunt. Sed, ut distinctè procedamus, sciendum ex Tertulliano lib. de præscriptionibus c. 38. quod corruptio tribus modis accidit, truncatione, additione, transmutatione. Quantum attinet ad truncationem, olim Dionysius Corinthiorum Episcopus de hac re conquestus est apud Euseb. lib. 4. c. 22. Epistolas inquit rogatu quorundam fratrum, qui me ad scribendum compellebant, conscripti, atq; eas ministri diaboli & zizanij refererunt: nam quædam pro suo arbitratu execerunt, alia adiecerunt: quibus planè

plane ut in extremum iudicium repositum est. Nec mirum certè quidam dominicas scripturas, dedita opera, deprauare aggressi sunt, cum has meas, quæ non sunt certè eius generis adulterare studuerunt.

Sed, & in 6. Synodo Constantinopolit. act. 8. Macarius Sancti Athanasij testimonia detruncasse legitur, ut adstrueret in Christo vnam voluntatem: cunque de hac re conuinceretur, in Synodo, dixit Macarius. *Ego testimonia, quæ deflorauit, secundum proprium intentum deflorauit.* & S. Synodus. *Et hoc testimonium Sancti Patris peremissi: non congruit orthodoxis ita truncatas S. Patrum voces deflorare: Hæreticorum potius proprium hoc est.* & dicente rursus, quia, *querens stabilire intentionem meam, hoc modo deflorauit:* Sancta Synodus exclamauit. *Hæreticorum scriptum manifestè demonstrauit: Nouo Dioscoro anathema huiusmodi reponatur: Nouum Dioscorum foras mitte: Nouo Apollinario malos annos &c.* & act. 9. rursus in Macarium, & Stephanum. *Definuimus igitur, postquam apertè approbati estis ad subuersionem diuinorum dogmatum festinare, & Sanctorum, ac probabiliū Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis sensum assumere, & quæ ab eis dogmatizata sūt sectari, ad cōtagium orthodoxæ plebis, ab omni vos sacerdotali dignitate, & ministerio alienos existere: Alia exempla vide actione 7. 9. 12. 13. & 14. etiā Septima Synodus legenda est act. 5. 6. item 8. Synod. act. 10. cap. 6. Concil. Florent. sess. 23. Constantien. sess. 21.*

Idem, dicit noster Senensis in præfatione citata, Nouatorum malitia accidit, qui pestilentiori audacia truncarunt, mutilarunt, resecauerunt, & pro animi sui libidine quicquid eorum non sano palato minime arrisist, respuerunt.]

Oecolampadius cum heresi in Sacramentarium ex Ambrosianis scriptis maxime euertere cerneret) libros S. Ambrosij de sacramentis tanquā Ambrosio parente indignos, ab alijs operibus se iunxit.

Lutherus opera Dionysij, tot sæculis à grauissimis authoribus contestata (ut ipse inquit) tanquam Platonis somnijs, & imperitis, ac frigidis al legorij referta, & in quibus author ille perpetuo luderet, prorsus ut indigna Dionysio, abiicit, ut dicit idem Senensis supra. Quare displicet mihi, quod è nostris Caiet. in acta Apost. abijcerit, & nouissimè Poza tract. 3. cap. 7. post tot vindicias Areopagiticæ del Rio, Leshj, Lansellij ad solos libros de Ecclesiastica, & Hierarch. & de diuinis nominibus se retrinxit, subdens. *video tamen in tanta luce Pontificum, & Doctorum hanc veritatē torqueri, & obscurari, multos enim adduxerat qui, vel Dionys. Alex. vel Corinthio, aut alteri ea deferunt opuscula.* & cap. 8. satis incertum reddit nobis Dionysium, & cap. 9. tract. 3. dicit satis de prauatam eius translationem (subdens) In celesti Hierarchia, 150. diuersas, & aduersas esse interpretationes declarationes; in lib. de eccl. hierarch. 190. & subdit, *scatet totus hic liber in Græco t. & Latino uarietati b. & postea. In l. de diu. nom. sexdecim sunt variæ, & contrariæ translationes, & c. 9. ait. Dionysius Areopagita quasi aquila in purissi-*

mo ætheris, locum euectus, stylum exercet humana voce grandiorē &c. verum à temporum, & hominū corruptela nō pauca tolerauit. Optasse ne arma impijs ministrasset, vel argumenta dissoluisset, dicendo has diuersitates etiam in scripturis deprehensas; & tex. illibatum permanisse, in verioribus exemplaribus, quæ ante censuram Ecclesiasticam (ubi discordia accidisset) consulebantur.

Erasmus magna temeritate censoriam virgulam arripuit in magnos sacri nominis authores, & magnam partem expunxit, adimens à Cypriano dimidiam pene suorum laborum portionem; à Hieronymo, quartam, ex Ambrosio ex quatuor tomis vnum, à Chrysostomo vnus tomis dimidiū, ab Augustino libros, seu opuscula plusquam sexaginta, aliqua etiam de suis commentarijs à Theophylacto. vnde Melancthon, qui multa dicta Patrum expressit contra Oecolampadium collegerat, ut scribit epistola ad Miconium, postmodum delirus senex improbat, quod fecerat, & ne deinceps fiat, hortatur epistola ad Ioannem Heruagium impressorem dicens *Extant sententiæ collectæ de cœna Domini, in quibus sunt additamenta quædam scriptoribus, quorum esse feruntur falsè tributa: nollem produci Cypriani, Ambrosij, aut Theophylacti nomine plurima, quæ illi non scripserunt, & quibus abusus cœnæ confirmatur.* Ita quisque sublatum desiderat quo offenditur, ut fecit Melancthon. Ministri Basileenses anno 1564. suppressa questione 34. ad Antiochum tanquam, aiunt, Papistica, Athanasium ubi hæc antiquitus legebatur, in lucem emisserunt. eadem machæra Lactantium castrauerunt.

Sed, & Rossensis ostendit luculenter multa de industria in Patribus loca truncata ab Oecolampadio lib. 4. de Euch. Ambrosium enim Oecolampadius ep. ad Irenæum 62. citat ressecando verba, quibus probabatur veritas catholica carnis Christi in Eucharistia [*Quarīs à me cur Dominus Deus manna pluerit populo Patrum, & non pluat? si cognoscis pluit, & quotidie pluit de cœlo manna seruientibus sibi, & corporeum quidē illud manna, hodie plerisque in locis inueni: sed nunc non est res tantū miraculi, quia venit, quod perfectum est: perfectus autem panis de cœlo corpus ex Virgine, quo satis euangelium te docet.*] Sed quæ sensum illustrabant pro veritate carnis Christi, Oecolampadius detrūcauit, omisit enim hæc verba [*Quanto præstantiora hæc superioribus.*] & infra [*Oriente autem insititæ sole, & splendidiore Christi corporis, & sanguinis sacramentis resurgentibus, cessarent inferiora, & perfecta illa sumenda populo forent.*] hæc autem detruncata verba excellentiam huius sacramenti super alia veteris legis sacramenta monstrabant, & quod præstantius sit corpus Christi, quod est corpus vitæ, quàm fuerit ille panis, Angelorum ministerio, nempe manna, datus populo Iudæorum.

Idem Oecolampadius alium locum Cypriani falsificauit, sic enim allegat Cyprianum, & ideo panem nostrum quotidie querimus, ut qui in Christo manemus, & viuimus à sanctificatione,

ne, & corpore eius non recedamus. Hunc locum erasit Oecolampadius ad probandam mādicationem istam non esse sacramentalem, per summptionem veri corporis Christi, sed tantum per fidem; cum tamen Cyprianus sic habeat: *Et ideo panem nostrum ideo Christum dari nobis quotidie petimus. Petimus ergo dari nobis quotidie Christum in Eucharistia*, quod non faciunt qui per solam fidem etiam absque esu sacramenti, Christum se habere putant, & nihilo præsentius aut plenius existimant illum in Sacramento recipere, quàm sola fide. quare S. Cyprianus reddens rationem huius petitionis, subdit. *Vt ne qui in Christo manemus, & vivimus [nempe fide scilicet formata] posthac per abstinentiam à tanto cibo sem pariter à sanctificatione, & ab ipsius corpore mystico recedamus.*

Idem, Augustini aliud testimonium mutilat 3. lib. de Trinit. *Nec linguam quippe eius, nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos lingue editos, nec signa litterarum conscripta corpus Christi, & sanguinem dicimus, sed illud tantum, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica ritè sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis dominicæ passionis.* J truntè refert Augustinum: nam illam dictionem, in qua tota vis negotij contra sacramentarios consistit, truncavit: nam sic habet Augustinus. *Quod ex fructibus terræ acceptum, ac prece mystica consecratum ritè sumimus.* J particulam illam [consecratum] truncavit. plura vide apud eundem Rossensem lib. 4. contra Oecolampidium.

6

Sed non solum truncatione, verum etiam appositione, & transmutatione utuntur hæretici. In Sexta Synodo act. 8. sic dicitur. *Invenimus, & illud quod hæretici solent facere, quædam ex his, quæ SS. Patres scripserunt, circuncidetes, quædam verò falsa ex semetipsis componentes, & confingentes.* Cyrilli s. memorie epistolam conabantur quasi ex testimonio Patrum, prædictum impium Theodorum anathemate liberare, in quibus, & ipsis veritas demonstrata est. his quidem, quæ circumsa erant per assequentiam anteriorem, & posteriorum perlectis, mendacio autem falsitatis per collationem eorum, quæ vera erant per omnia convincto J Photius quoque in sua bibliotheca scribit de S. Germano Constantinopolitano Patriarcha, quod defenderit Nisseni scripta à supposititijs clausulis Origenistarum errorum. *Contendit, ait, Gregorium Nissenum Episcopum eiusque scripta ab Origenis errore esse immunia.* Et enim quibus delirium illud placet, demonibus, & hominibus in æternam pœnam coniectis liberationem inde expectandam, illud quod virum doctrina singularem, & eloquentia insignem eum agnoscerent claræque sanctitatis existimationem, per omnium ora decantatam viderent, aggressi sunt, claris, & salutaribus eius scriptis obscuras, & perniciosas Origenianis somnijs venena admiscere. Quare partim additamenti falsis, partim rectis argumentis violenter detortis, multa ex inreprehensibilibus eius monumentis, calumniari conati sunt. contra quos Germanus pietatis patronus acutum veritatis gladium strin-

git. Vnde Casauboni os oppilatur, qui Nisseno ausus est Origenianos errores attribuire. Falsitas etiam deprehenditur, quod in eadē ratione cathetica fit mentio Severi Hæresarchæ qui post Nisseni obitum extitit. Vide hæreticos habitos non solum truncatores librorum Sanctorum Patrum, sed mendaces etiam per appositionem componendo, transmutando &c. Et quantum attinet ad mendacium hoc per appositionem, & confictionem, & transmutationem (de primo enim genere dictum est supra) luce meridiana clarius est, quod hoc genere peccati, pluries notati sunt Novatores. Nam, quantum attinet ad additiones, Lutherus falsarius deprehensus est multa affigendo operibus Rupei Abbatis, ut notat Cochlaus in actis, & vita Lutheri. Passim Luthericola, & Caluinicola, ut notavit Senensis supra, admiscuerunt lilium tritico, facem vino, nugas solidas Patrum sententijs, nam præter Indices, summaria, corollaria, appendices, glossemata, annotationes, castigationes, antitoda, & alia, imprudentissimæ temeritatis parerga (ut fecit Oecolampadius, & Lucianus in Chrysostomum, Rhenanus in Tertullianum, Erasmus in Hilarium, Hieronymum, Augustinum, puras quoque sententias Patrum, additione, veriti non sunt falsare. Vnum exemplum affertur ex infinitis. Lutherus in assert. art. 2. hæc habet. *Augustinus dicit, peccatum remitti quoad reatum, sed non quoad actum, seu [ut ipsius verbis utar] peccatum istud reatu transiit, actu manet: imponit ergo Augustino, quod nunquam scripsit, ut egregie annotavit Rossensis. sic enim habent verba Augustini c. 8. lib. 1. de nuptijs, & concup. [dixi sanè quomodo manent peccata reatu, quæ præterierunt actu, sicut è contrario fieri potest, ut concupiscentia maneat actu, & prætereat reatu] Ecce, quod nondum cit Augustinus manere peccatum, sed manere concupiscentiam. Aliud exemplum quantum ad transmutationem habetur in Oecolampadio. eitans enim epistolam Cyrilli ad Nestorium (quæ postea lecta est in in Ephes. Concil.) hæc verba allegat tanquam dicta à Cyrillo. *Quomodo enim iuxta suam naturam vivificatiua esse caro hominis poterit? sed verè propterea esse factam, qui propter nos filius hominis, & factus, & vocatus.* J sed Oecolampadius transpositione usus est dicendo. *Sed verè propterea* J cum Cyrillus habeat [sed verè propriam esse factam] & sensus Cyrilli est: non debemus, hanc carnem in Eucharistia, ceu cuiusvis nostrum carnem extimare; nam caro, per naturam carnis, vivificare non potest. cæterum, quatenus eius propria facta caro, eatenus habet vim vivificandi. Caluinus quoque falsarius conuincitur, nam contra immunitatem Ecclesiasticam hanc falsitatem adinvenit. lib. 4. cap. 11. sect. 15. *Pij quoque Imperatores, nullo reclamante ad sua tribunalia quoties opus erat, Clericos semper vocarunt. Sic enim loquitur Constantinus epistola ad Nicomedienses. Si quis Episcoporum inconsulte tumultuatus sit, ministri Dei, hoc est mea executiones, illius audacia coercetur.* & citat Theodoretum lib. 1. cap. 20. *Falsarius est, nunquam dicit Constantinus si quis Episcoporum &c.* Sed potius populo*

Ni-

Nicomediensi minatur, si velit episcopis Arianis adherere. 2. lib. cap. 3. sect. 13. Corruptit, & immutat verba Augustini dicendo. *Gratiam percipiendi in bono Adā fuisse datam si vellet, nobis dari, ut velimus ac voluntate concupiscentiam superemus. Habuisse ergo illum posse si vellet, sed non velle ut posset, nobis, & velle dari, & posse.* Sed Augustinus sic dicit. *Prima ergo libertas voluntatis erat posse non peccare; nouissima erit multo maior, non posse peccare: prima immortalitas erat posse non mori, nouissima erit multo maior non posse mori: prima erat perseverantiæ potestas, posse bonum non deserere: nouissima erit felicitas perseverantiæ, bonum non posse deserere.* Hæc S. Augustinus quem Calvinus transmutat, loco enim vocis *nouissima*, ponit *nostra*; loco erit ponit *est*, libertatem immortalitati equiparans.

Sed, & de mendacio deprehendi soliti sunt hæretici, qui ne deprehenderentur in falsitate, non solum fingeant multa in aliquo auctore, quæ tamen non erant ab illo prolata, sed etiam non designant locum libri, unde testimonia desumebant. Quare cum citaretur ab hæreticis testimonium Theodoti Ancyrae Episcopi à Gregorio quodam in Nicæn. 2. Synod. act. 6. Respondit Epiph. *Si Theodotus esset in præsentī vita clamaret utique cum B. Susanna ad Dominum, dicens. Deus æternus, arcanorum cognitor, novit cuncta priusquam facta sunt. Tu novisti Domine, quod falsò me accusant imitati presbyteros Babylonice confusiois, qui omnis vaniloquentie sunt auctores: sed seipsos idoneos, & claros monstrare volentes, nova quædam garriunt, & mendax calamus scripturæ illorum reperitur, & apertè veritatis proditores deprehenduntur: multi enim nostrum diligenter quærentes, & indagantes in sermonibus huius Theodoti præsentem sententiam, num alibi extaret, nusquam sanè inuenimus. Nihil enim tale ipse unquam sermocinatus est. Satis autem argumenti fuerit, quia totus hic sermo amarulentia, & exacerbatione plenus sit, & lingua incontinentis, & labiorum impurorum audacia, imò diabolicæ fraudis inuentio, ita contra effigiationem sanctarum Imaginum garrire. Quomobrem Christianos accusantium figmentum est, & idioma, non autè Theodoti: nam si illius essent, debebant utique apertè locum designasse sermonis, aut libri, unde hæc sententia esset descripta. Sed quia noverunt falsum esse mendacium, locum silentio præterierunt.* Sed, & Pelagius apud Augustinum libro de natura, & gratia cap. 61. dicit. *Oportebat magistrū, doctoremque virtutum, homini simillimum fieri, ut vincendo peccatum, doceat hominem vincere posse peccatum, quod, sine certo auctore pronunciauit, & tamen ex Lactantio sumptum videtur 4. diuinstit. cap. 24. quo testimonio abutebatur ad suadendum sine Dei adiutorio, posse vincere peccatum, cum tamen idem Lactantius cap. 25. diuinæ gratiæ necessitatem orthodoxè demonstrat.* Sed similis est Nouatorum praxis: Lutherus enim citat illud *non sacramentum, sed fides sacramenti iustificat.* & Augustino tribuit, sine libro, & capite. & Philippus in Apolog. 13. sine libri, & capitis citatione, eandem inuersam sententiam eidem impingit

fides sacramenti, non sacramentum iustificat. uterque falsarius, nec enim in Augustino reperitur talis sententia. Vuolphangus Musculus, in libro de baptismo in S. Basilio, quæ maleuolè, & sinistre transtulit, silentio suppressit. Missæ sacrificium, cuius bis in eodem libro meminit Basil. similiter & alij veriores in alijs Patrum versionibus præstiterunt &c.

Calu. 4. 11. 34. ait. *Ac ne congerie me pugnare dicant aduersarij, scire velim quomodo ab una eius Augustini sententia se expediant, ubi dicit sacramenta in solis electis efficere, quod figurant? locum non citat Calvinus: & si alibi citare videtur de baptismo paruulorum, rursus de falsitate reuincitur, nam titulus est de peccatorum meritis, & remissione. sunt etiam eiusdem Augustini tres libri, & nihil notat de libro nec capite, ut hæreticam sententiam ementitis verbis Augustini fucaret. Amplius lib. 2. c. 8. §. 10. citat Augustinum ad Bonifacium, cum citare debuisset ad Ianuarium, sed timens mendacium, quo docebat partitionem Decalogi Augustino repugnare, repugnantem sibi Augustinum, falsa citatione voluit occultare. Innumera prætereo. sed nouissimè in omni mendaciorum, & falsariorum, genere. Plessius Calvinianæ sectæ addictus in volumine de Eucharistia ex veteribus falso cōfarcinato, deprehensus est, 400. falsas Patrum citationes protulisse: eas episcopus Ebroicensis annotauit, & christianissimo Gallorum Regi demonstrauit. unde coactus est opus castigare, & ministrellis in Conciliabulo Vapicensi, reuidendum offerre.*

OSTENSIO III.

Peruersarum, & falsarum, & violentarum extorsionum, eorundem Hæreticorum.

Sed nedum additione, truncatione, & transmutatione vtuntur hæretici; sed violenta extorsione. Præclare hæreticorum versutia in Concil. Romano sub Martino consult. 3. descripta est, ubi sic dicitur. *Qui spirituales oppugnant Hierusalem, videlicet Catholicam Ecclesiam, configurantur quodammodo ijs, qui terrenam Hierusalem oppugnant: student enim Patrum uti sermone, quemadmodum Rapsaces aliquando Hæbraica lingua contra Hierusalem usus est. Siquidem contra Patres, & catholicam Ecclesiam hæretici isti Patrum doctrinam, & Ecclesiæ vocem usurpant: sed à fructibus eorum, inquit Dominus, eos cognoscetis: assimilatur enim sepulchris dealbatis, quæ foris quidem hominibus speciosa videntur, quomodo, & hi accusatores Patrum qui dem verbis tecti, intus autem ossibus & impuritate omni, cadaverum inquam foeditatū languoribus scatent. Nos autem sepulchrum aperientes, omnem eorum impuritatem, ad lucem manifestandam producemus, maxime quia iuxta libidinem suam, ea quæ à Pontificibus in Ecclesia tradita sunt, peruerterunt, & vocibus quidem eisdem vtuntur, sed sententiam deprauant. Et in his testan-*

tur verba eorum, quæ super omnem radium solis nitescunt. & in consultatione quarta dicitur, sed & veritas prædicationis eorum, ubique omnibus eos publicantes, qui nobis in præfenti relictæ sunt, quique tradiderunt nobis, in primis quod accepisse noscitur, unum eundemque confiteri Dominum Deum nostrum Iesum Christum, ex duabus, & in duabus existentem naturis substantialiter unitis, inconfuse, & indiuisæ, & duas vnius, eiusdemque scuti naturas, ita & naturales veraciter esse voluntates, idest diuinam & humanam, & duas essentiales operationes, diuinam, & humanam neque transitorie. Hæc autem postpositæ, neque in hoc ipsum specialiter minime habentes omne studium sermonis eorum, sicut aduersarij garriunt, et in hoc detrahentes propter suam hæresim venerabilibus Patribus, dum dicunt, nihil de voluntatibus, vel operationibus Saluatoris nostri definitiue eos exposuisse. Ecce etenim non solum definitiue, sed & dogmaticè, & syllogisticè, ac naturaliter, demonstratiue, & secundum scripturas agonisticè, et per exempla, & compendiosè, & per omnem modum, & verbum intellectualis eorum, et prudentissime doctrine, ut potè legitime, et viriliter pro ipso incarnato Deo Verbo, contradicentibus resistentes, et repugnantes hæreticos, Arium, Apollinarem, et Nestorium, et omnes omnino sequentes illorum, eiusdemque vnius Christi Dei voluntates, et operationes professi sunt, et profiteri prædicauerunt, per numerum, et nomina hæc proferentes, per pronomina, per alterius intellectum, per eiusdem significationem, per qualitatem, per proprietatem, per virtutem, et compendiosè omne verbum, et positionem, per quam potuisset approbari earundem voluntatum, et operationum vera fide dictio, et constantia. i. per numerum ex hoc quod dicunt in vno eodemque Christo duas voluntates, et operationes, et duplicem operationem: per nomina, ex hoc quod dicunt diuinam voluntatem, et humanam voluntatem Deificantem, et deificatam; & iterum diuinam operationem, et humanam operationem: per pronomina verò ex hoc quod dicunt aliam voluntatem esse diuinam, & aliam humanam, et aliam, atque aliam operationem: per alterius autem intellectum, ex hoc quod dicunt, quoniam, quæ alterius generis sunt (sue naturæ, similem operationem habere) nullus sapiens dabit; per eiusdem autem significationem, ex hoc, quod dicunt, quoniam quæ eiusdem operationis sunt, ut quæ eiusdem substantiæ consistunt, et communio voluntatis unitatem ostendit substantiæ: per qualitatem verò, ex hoc quod dicunt, sicut habet diuersam substantiam, & qualitatis rationem, ita & diuersam operationem: per proprietatem verò ex hoc quod dicunt, si enim tantum possibile est quicquam de diuinis proprietatibus inesse alicui, qui non est eiusdem substantiæ, & ita potest esse quomodo, & ipsa Deitas, dic mihi quid est, quod impediat, & iam omnia, quæ sunt Deitatis, cedant? quidnam, ex hoc euenit? confusa sunt omnia nobis, & alia cadent in ima; ima autem ascendent in alia. Per virtutem verò ex hoc quod clamant, quæ eadem operatione, & eadem naturali virtute vtuntur, eiusdem esse substantiæ, modis omnibus necesse est, & nulla natura alterius substantiæ, vel generis indistinctius habebit potestates, & opera-

tiones. Et hac quidem ipse Sanctorum Deus Dominus noster Iesus Christus multifarie, multisque modis per Sanctos Patres de se ipso loquutus, illuminauit nobis fidem suam orthodoxam, sic & in transgressibiliter tenere eam, sicut Patres prædicauerunt.

Ex qua doctrina, & praxi habetur Hæreticorum mos, quod mendacijs, & calumnijs suam causam agere solent, Patribus tribuendo, quod non dixerunt, & quæ prædicauerunt, & apertè enunciarunt ab eisdem non esse dicta, aut per transennam, & obiter, & perfunctorie esse prolata, contendendo; cum tamen ex professo, constanter, definitiue, syllogisticè, agonisticè, per nomina, per numerum, per proprietatem, & huiusmodi, dogmata, quæ in Ecclesia hodie controuertuntur, sint apertissime asserta. Dies mæ deficeret enarrantem peruerfiones, & deprauationes, quæ Patribus veteres hæretici affigebant, quæ passim legentibus Patres, & Concilia occurrunt, quæque, ut breuitati consulamus, omittimus: ad Nouatorum peruerfas, extortasque expositiones detegendas properamus, pauca exempla subiicientes ne paginas oneremus.

Oecolampadius ad fouendam hæresim Sacramentarium citat Ignatium ep. ad Romanos sic dicentem. *Non delektor pane corporali, sed panem volo Dei eius, qui ex genere David. & iterum. potum volo sanguinem ipsius. Quid hoc aliud est, quàm Christum ipsum volo, fideque in mortem pasci peto?* falsa interpretatio est: nam S. Ignatius ait, dixit Roffens. lib. 4. contra Oecolampad. c. 3. loquitur de esu carnis Christi, in Sacramento; Oecolampadius verò de manducatione per solam fidem, in mortem eius, declarat, & extorquet. Sed & verba Ignatij hæc sunt. *Panem Dei volo, panem cælestem qui est caro Iesu Christi filii Dei viuui, qui natus est ex semine David*] quare falsò citauit Ignatium, & etiam iniqua expositione Ignatij sensum deprauauit.

Idem citat Origenem contra Celsum sic dicentem. *Celsus ut Dei ignarus, gratias Deomonibus reddat, nos verò conditori rerum, pro eius collatis in nos beneficijs, ubi & gratias diximus, oblati panibus vescimur, qui utique ex oratione, & precibus, quoddam corpus conflatur, quod sanè sanctiores hos reddat, qui mente integriore, hoc ipso vtuntur.*] quibus verbis Origenis clarè habetur panem verti in corpus Christi, & pios mādūcātes efficere sāctiores. Sed hoc extorquet Oecolampadius dicēs, dicitur sāctus, quia creatura omnis ex creatione sancta efficitur, sanctior, gratiarum actione, & si non in se, nobis tamen. Sed Origenes palam affirmat precibus, & oratione conflatum sanctius esse corpus, quod per consecrationis verba conficitur, & ipsum hoc corpus postea sanctiores reddere, qui eo vtuntur.

Citat Hilarium in psal. 64. *Habemus etiam cibum præparatum, & quis est iste cibus? ille scilicet à quo ad Dei consortium præparamur, per communionem sancti corporis, in communionem deinceps sancti corporis collocandi; id enim psalmus præsens significat: Parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio tua. Quamuis in præsens saluemur, tamen in posterum præparamur*] Extorquet

quæ idem Hilarius, dicendo *fides cibus est quo ad consortium præparamur*. Sed in rigore quis fidem dicet cibum? non enim est id, quod editur, sed quo editur. Christus cibus est, verbum cibus est. Sed Hilarius aperte dicit, cibum esse, quo præparamur ad Dei consortium, per communionem sancti corporis, cui tribuit Hilarius hanc efficientiam, ut in præsens saluemur, & in posterum præparemur.

Citat Ambrosium lib. de Incarnationis dominicæ Sacramento, ubi dicit: *nam & si credis à Christo carnem susceptam, & offeras transfigurandum corpus altaribus, non distinguit tamen naturam diuinitatis, & corporis, & tibi dicitur si recte offeras, non autem recte diuidas peccasti, quiesce. Diuide enim, quod rectum, diuide quod suum est, quod suum verbi est. Ego, quod erant illius, non habebam, & ille quod meum non habebat, suscepit quod meum est, ut impartiret quod suum est: suscepit, non ut confunderet, sed ut repletet. Si credas suspensionem, affingas autem confusionem, Manichæus esse desisti, nec tamen Ecclesiæ solius esse coepisti, si credas suspensionem corporis, adiunges diuinitatis compassionem, portionem utiq; perfidie, non perfidiam declinasti*] ex quo loco dicit Oecolampadius habetur, fieri istius diuinitatis participationem per solam fidem. Sed Ambrosij verbis, hæc extorsio conuincitur: nam dicit [& quod credenda sit veritas carnis Christi, & transfiguranda non quidem sub specie propria carnis, sed sub specie panis, & quod offerens diuidere debet inter diuinitatem, & carnem, id est non confundendam esse diuinitatem, & carnem, sed mente, & cogitatione separandam, & talis recte diuidens recte offerre potest.]

Citat Tertullianum sic dicentem: *sed & caro abluatur, ut anima emaculetur, caro ungitur, ut anima consecretur, caro signatur, ut anima munatur: caro manus impositione adumbratur, ut et anima spiritu illuminetur: caro corpore, & sanguine Christi vestitur, ut anima à Deo satiatur*] si per hæc ait Oecolampadius habetur, quod in pane contineatur corpus Christi realiter, vel corpus carnaliter manducetur. Tale quidam & de aqua baptismi, de oleo, deq; manibus sacerdotum asserere cogentur. Sed extorta expositio est. nam caro, ait Tertullianus, corpore, & sanguine Domini vescitur, at Oecolampadius de pane mentionem facit, cuius Tertullianus nihil meminit; nec sequela Oecolampadiana sequitur, etiam si mille funibus torqueatur.

Citatur etiam ab Hæreticis Sacramentariis Hieronymus in c. 66. *Es. omnes voluptatis magis amatores, quam Dei, sanctificari ait in hortis, & liminibus, quia in mysteria veritatis non valent introire, & comedere cibos impietatis, dum non sancti corpore, & spiritu, nec comedunt carnem Iesu, nec bibunt sanguinem eius, de quo ait: Qui comedit carnem, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & Hæretici multas immolant hostias, & comedunt carnes earum, vnam Christi hostiam deferentes, nec comedentes eius carnem, cuius caro cibus credentium est*] extorquetur dictum Hieronymi, ut manducatio ista non sit Sacramentalis, sed per solam fidem. Sed re vera

Hieronymus non negat absolute percipi substantiam carnis Christi ab indignis, sed fructum, non percipi, quo tanquam veluti fine, & scopo, manducatio Sacramentalis, quæ omnium est, discernitur: nam cibus iste quoad fructum credentium est, & qui æternæ vitæ participes fiunt.

Sit aliud exemplum in materia pœnitentiæ. Cum à Patribus vrgentur alij aduersarij de satisfactione, respondent. [*Veteres satisfactionem vocasse non compensationem, quæ Deo redderetur sub publica testificatione, qua qui excommunicatione mulctati fuerant, cum in communionem recipi nollent, Ecclesiæ reddebant de sua pœnitentia certiores, atq; ita dicebantur, non Deo sed Ecclesiæ satisfacere, quod etiam his ipsis verbis sub Aug. expressum est in Enchirid. c. 61.*] Hæc Calvinus 3 instit. c. 4. §. 38. 39 sed tortor deprehenditur, & falsarius, quoniam Augustinus non addit illa verba (Non Deo) & in Enchirid. c. 70. expressè ait per elemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, legendus c. 71. & hom. 5. ubi satisfactionem inculcat.

Cum Patres etiam vocant Pœnitentiam secundam tabulam post naufragium, improprie & dure id dictum esse (aiunt Aduersarij) à Patribus præsertim à Hieronymo, Calvin. 4. instit. c. 19. sect. 19. & Iemnitius in exam. Conc. Tridentini, ludens quod pœnitentia reparetur baptismus, quasi per peccatum deleatur baptismus, Calvinum, & alios succenturiatos imitatus. Sed tropica illa locutio Patrum, quod pœnitentia sit secunda tabula post naufragium, nedum à S. Hieronymo asserta, sed à Concilio Trid. sess. 6. c. 14. ex veritate, & Patrum doctrina, illa .n. phrasi vsi sunt Pacianus ep. 1. ad Sympronianum, Tertull. de pœnit. Ambros. de habitu virginum, de pœnit. d. 1. c. 1. 4. sent. d. 14. c. 1. nec .n. sensus est per peccatum naufragare baptismum, ut assignant aduersarij, nec .n. ad trop. cam, & figuratam locutionem, oportet, ut signata habeant correspondentiam signis in omnibus, satis est quod in eo sensu sit appropriata locutio, quod sicut vel naui, vel tabula è naufragio sumpta, à submersione præseruamur, sic in proposito, ubi per baptismum tanquam per nauim transferre non contigit, saltem per secundam tabulam (ut naufragis contingit) à submersione caueamus, quæ tabula est pœnitentiæ sacramentum.

Amplius (ut de vno exemplificemus Hieronymo) miris inuersionibus, & peruersionibus, ad sua probanda dogmata, iidem aduersarij vtuntur: ad iustitiam .n. illam imputatiuam suadendam Centuriatores in medium producunt Hieronym. 3. aduersus Pelag. & ep. 88. & epist. ad Rusticum, & in cap. 6. ad Galat. in quibus locis, etiam in hominibus quantumuis sanctis, culpas agnoscit. Sed falsa extorsio ibi .n. loquitur S. Hieronymus de peccato veniali, quod non repugnat veræ iustitiæ, licet .n. illa perfecta non sit, veram iustitiæ rationem habet. legendus Staplet 6. de perfectione iustitiæ. & lib. 7. de imputatiua iustitia, & Vega de iustific. lib. 1. c. 20. Centuriatores iidem eundem Hieronymum extorquent, dicentem 4. comment. in Es. & 5. in Ezech. homines non ob merita saluari, sed ob fidem, et gratiam Christi, & lib. ad-

uerfus Pelag. *Mariam* vocantem, *Beatam*, non proprio merito atq; virtute, sed Dei habitantis clementia, quasi opera excluderet Hieronymus, & solam fidem adstruxerit. Sed Hieronymi sententia est, nulla opera iustificationem præcedentia, eandem posse promereri, cum omnis iustificatio sit gratuita: subsequencia verò opera meritoria, ita sunt iustificati hominis merita, vt & Dei sint dona. Etiam iidem Centuriat. pro coniugio Sacerdotum allegant S. Hieronym. i. contra Iovin. c. 19. quod dixerit, suo tempore plurimos Sacerdotes matrimonij vinculo adstrictos, & quod Apostolus Episcopum describit *vnus uxoris maritum, & filios habentem*. Sed hæc crassa Magdeburgensium mendacia, & extorsiones violentæ, nam Hieronymus eodem loco sic explicat seipsum, quod intelliguntur ea dicta de præterito non de futuro, dicit. n. sed & ipsa Episcopalis electio mecum facit. Non. n. dicit. eligatur Episcopus, qui vnā ducat uxorem, & filios faciat, sed qui vnā habuerit uxorem, & filios subditos in omni disciplina, & mox. eliguntur mariti in sacerdotium, non nego, quia non sunt tanti virgines, quantum necessarij sunt Sacerdotes, vbi etiam de iam maritis, de præterito loquitur.

Eundem Hieronymum extorquent aduersus Petri Primatum, eò quod dixerit in comment. ad Galat. *Nequaquam Petrum obiurgare ausus fuisset Paulus, nisi ipsi se parem esse nonisset*: illa enim æqualitas ad Apostolatū refertur, ceterum illum, vt superiorem habuisse, ostendunt ea verba. *Nec Paulus procaciter offenditur arguisse maiorem etc.* Innumerae sunt Patrum extorsiones, quæ vix in vno volumine contineri possent. Hæc satis in exemplar adduxisse sufficiat, vt hæreticorum vafriem agnoscamus.

ARTICVLVS III.

An omne quod in scriptis Patrum reperitur sanæ doctrinæ aduersum, sit attribuendum dolo, malitiæ, corruptelæ hæreticorum, temporum conditioni, & amanuensium inscitia, & socordia.

Fraus Græcorum.

 Vbitatio ista non levis momenti est, tum p. hæreticos, tum propter nonnullos Ecclesiæ filios. Propter hæreticos, quia multoties à veritate victi eo titulo Patres reiecerunt, vel reicere possent, quod multa dixerint, de quibus conuinceretur dogmatibus, esse corrupta &c. vnde in Concilio Florentino sess. 20. cum plana Patrum testimonia adducerentur à Latinis de

capitibus à Græcis controuersis, de processione Spiritus Sancti etiam à Filio &c. ad illud asyllum confugiebant, videlicet exemplaria esse mendosa, vel corrupta; emendatiora, & synceriora exoptari quibus conuincerentur. Sic putabant Latinos fatigare, sed tãdem hac fraude, vt & aliâ, detecta, tandem eliminati atque proscripti.

Positio cuiusdam Neoterici.

Quidam verò Catholici tenuerunt omne, quod reperitur in scriptis PP. pietatis, vel sanæ doctrinæ aduersum, non eorum calamo attribuendum, sed malitiæ, vel socordiæ describentium, vel transcribentium. id in terminis reperio apud Patrem Poza in elucid. tractatu 3. lib. 4. c. 1. pag. 1128. cuius verba formalia sunt hic transcripta. *Quæcunq; in scriptis Patrum inueniuntur minus Ecclesiæ fidei, aut sedis Apostolicæ sensibus consona, non ab eorum calamo, aut mente promanarunt, sed à corruptione temporum, ab iniqua translatione, ab inscitia, aut socordia amanuensium, ab erroribus Typographorum, ab Hæreticorum calumnijs, & subdit. Neque verò Patrem in aliqua existimatione fuisse falsa, donec sedes Apostolica discussis antiquis exemplaribus, et libris membranaceis, et priscis Bibliothecis, vbi asserviantur, decernat, cui tandem lectioni, aut lectioni fidendum sit.* Idem præcipue in Græcorum Patrum libris accidisse docet c. 8. & c. 13. & cap. 4. defendit etiam ex malitia hominum, incuria, vel temporum serie, contradictoria quoque irrepsisse.

Oppositiones Neoterici.

Aguitur primo, quia hoc ipsum repertum est in Gentilium libris, nam Galenus lib. de suis proprijs libris, sic dicit. *Libros meos multi multifariam leserunt, tanq; ipsorum proprios, alij in alijs gentibus legentes quædam, tum demendo, tum addendo, tum immutando* j quid non audebit, vel superstitio, vel propriæ opinionis amor, vel vincendi studiū, vel temporum corruptela, vel typographorū & amanuensium incuria aduersus libros PP. & autorum, qui in viuis non sunt, quando Galenus, & alij Principes viri, tantam suorum voluminum iacturam præsentis, & viuentes tolerauerunt?

II. id ipsum passæ sunt sacra, & diuinæ scripturæ, quas fuisse vitiatas, veteres multi tradiderunt, Tertull. lib. de habitu muliebri c. 3. Orig. i. cōtra Cels. Euseb. 10. dem. os. Athanas. lib. adu. Iudeos &c. quod si hanc iniuriam in multis exemplaribus scripturæ patiebantur, quid mirum, si sæpè incuria, aut malitia, aut ignorantia, aut bona fides, aut rabies augendi patronos propriæ sententiæ, libros Patrum deprauarint? ergo vt ex minus verè, aut piè scriptis, in illorum operibus aliquod fatear à Patrum calamo profectum, Sedis Apostolicæ declarationem, plurium exemplarium, & manu scriptorum collationem, plurima testimonia circa autorem libri desiderabo: semper

semper. n. standum est pro Patribus, semper Romana Sedes consulenda, antequam decernamus in causa odiosa errorem aliquem antiquis Patribus ad scribendum, quamquam illum exemplaria circumferant.

III. quia notissimum est à quot vitijis sit emaculata editio vulgata, vt habetur ex bulla Clementis VIII. ipsis Biblijs affixa, & ex Hierony. in summarijs Biblicis præsertim præfatione in Iosue. Ergo ne audacia minor aut fortuna maior, in libris Patrum? Ergo vt omnia benè dicta illis deferam, nullo argumento egeo (vt errorem exemplaribus adiectum illis tribuam) debeo explorata habere vetustissima exemplaria, quæ in eo errore consentiant, & autoritate Apostolicæ Sedis exigam, vt statuatur, quam fidem mereantur ea exemplaria: nam fauores sunt ampliandi odia restringenda.

IV. quia exemplaria scripta, vel prælo commissa, multis in locis deprauata deprehendimus, tum ex ignorantia amanuensium, & Typographorum (quæ errores augent in infinitum) ex characterum similitudine, abbreviaturis, vel cõpendiarijs litteris, vocum assonantia, & similitudine, vt *tumorem* pro *timore*, pro *firmamento*, *frumentum* trascribentes, vel imprimentium, litterarum; denique adiectione, truncatione, transpositione. Aliquorum est malitia proprios sensus, vel clausulas alienis opusculis inferens, vt maiorem suis placitis auctoritatem conciliet. Ita, vt dicit Hierony. ultimo prolog. in Paralipp. ex inemendatis codicibus, alij inemendati producantur. Hæc Poza.

V. leges ciuiles, & iura Ecclesiastica iisdem iniurijs olim sædata. Ergo non mirum si idipsum in Patrum opusculis contingat (ait Poza) & subdit. [Patrum volumina post exactam plurimorum hominum correctionem alia nunc habere, & non pauca, quæ nec à calamo, nec ab eorum mente prodierunt, dicunt plurimi, quid ego sentiam aliàs dictum.]

VI. in Scholasticis libris certiora, ait Poza, habemus documenta in vno solo S. Thoma apparet, cuius opera emendanda, à Generali Seraphino Brixienfi commissa sunt F. Francisco Garfiae Dominicano, qui 1478. in lucem edidit correctionem multorum locorum [qui ex Garfia non modò obscuram, sed etiam falsam orationem effecerant, & eiusdem D. Tho. doctrine repugnātem] & subdit [quod noua impressio ex solita Typographorum incuria nouos peperit lapsus, & dum ex archetypis veteribus inemendatis noua sunt excussa, inemendata quoque prodierunt.] Fuit igitur necessaria noua diligentia &c.

VII. Idem probat Poza cap. 2. inductione. & primo notat errores in Patribus qui scriptorum vitio irrepperunt. nam Nissenus hom. 13. in Cant. citat Michæam pro Zacharia. lib. de virginitate t. 2. edit. Parisiens. citat locum Pauli qui non est in Paulo: oratione de resurrectione pag. 838. notatur quidam locus Ioannis, qui non est. Sic ergo errores non sunt profecti à calamo Nissenii. Elias in orat. 1. Nazianz. verba Annæ matris Samuelis, Virgini Mariæ Domina nostræ attribuit. & oratione 19. Iacobo tribuit quæ in Ioan-

nis Epistolis sunt. In Sancto Basilio 2. Hexam. citatur locus quidam Amos, in eo non est. similiter homil. quod Deus non sit author malorum, citatur 1. Reg. cap. 11. sed immutatis verbis: hom. etiam in aliquot script. locis. citatur locus ex Prouerbijs, qui leuia respexerit, misericordiam inueniet, qui nullibi extat. In Isidoro Pélusiota lib. 1. Epist. 1. deest locus scripturæ ab ipso allegatus.

Et, quod ex alteratione litterarum potuerit error irrepere, prosequitur idem cap. 5. In Basilio hom. in ditescentes, legitur. *Famine ab malitiâ interdum capillos edunt.* & legendum est *ob maliciam*, quæ est morbus prægnantium appetentiû insolitos cibos. Et hom. in principio erat verbum olim legebatur *principium bonæ viæ*, nunc dicitur *primum viæ*. Accessione quoque quædam addita sunt in eodẽ Basil. oratione de ieiunio, ad illa verba *non aratorem*, interpres de suo addidit, *vt ait Hesiodus*. similiter in principio Proverb. in illa verba *si quis paruum ijs diligenter attendat*, vsque ad *illa: perfecti estote*, addititia multa etiam sunt ad p. 115. ad finem in editione Parisiensi Græco Latina 1618.

In Nisseno multa addita, hæreticorum studio, scripsit Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, defunt quoque multa opuscula in eodem Nisseno, nempe tertius decimus liber contra Eunomianos ex Io. Cypariotto allegatus, & commentarij epistolæ ad Philipp. qui citantur à Cyrillo ad Eutropium. Multæ etiam causulæ restitutæ sunt in editione Græco Latina Parisiens. 1615. apud Somniû. Et in expositione Ecclesiastes, in Cantica, lib. 1. de virginitate multa huiusmodi aduertit Fronto Duxus in Nazianz. in carmine de vita sua, multa suppleta à Billio. oratione in laudem Cæsarij dicitur, *Niceæ terremotus*, sed alius terremotus ex Theod. 2. hist. c. 26. non eo tempore contigit, oratione 19. fidem videtur docere cadere sub merito, dum dicit. *Pro ijs rebus fidem quoque, vt opinor præmij loco retulit.* oratione 33. illa verba *tā indicēdo* &c. supposititia existimatur. ratione 3. ab Elia restituitur lectio, quam Billius improbat, & improbatā ab Elia probat. sed fortius instatur, nam in quodam hom. super verba Matthæi; nonnulla edita sunt, quæ Massiliensium sententiam redolent. ibidem locus ex Ieremia citatus malè, corrigendus. oratione ad Euagrium, ait: res spirituales ratione carere, visionem fieri per extra missionem. ratione 2. de Theol. dicit nō constare an Enoch. Dei naturam comprehenderit, vel comprehensurus sit: Angelos ad malum immobiles, vel certè non facile mobiles. quod terra sit inferior, id esse à Dei imperio. oratione in S. Baptisma, nō iurandum insinuat oratione in nouam Dominicā, formam solis ante materiam esse creatam, in tetrastichis sent. 8. negatur licitum esse votum emittere. oratione ad Iulianum exactorẽ. citat sub oratione Salomonis verba Iob 3. carmine de genuinis scripturæ libris, Esther non agnoscit esse canonicum. oratione in laudem virginitatis. *natura est omnibus vna, vnaque mens*, quasi nullæ sint species Angelorum, sed omnes naturæ eiusdem. tamen vt patet ex 2. nocturno officij de S. Nazianz.

zian. vbi dicitur: *Nihil in eius scriptis nisi ex vera pietatis, & Catholice religionis regula reperitur, nemo quidquam iure uocare possit in dubiū.*

In Chrysofamo multa inter cetera sunt quæ Pelagianus fauere videntur vt ho. in Genes. 41. & 54. & in Matth. 16. 20. 22. 24. 25. 34. 35.

In Ephrem Syro tract. de locis beatis, videtur negare distinctionem sexuum: de timore animi. ad Semipelagianos inclinat sic & in tract. de vita religiosa. In confessione, & sui ipsius reprehensione videtur innuere Spiritum sanctum non procedere à filio. hæc Poza ca. 11. plura promittens se annotaturum in Bibliotheca Scholastica mystica, & Philosophica.

Lib. vers. 4. idem Poza c. 6. multa ait corrigenda in Patribus Iunilio, Tichonio Anastasio Niceno &c. vt suum propositum firmet.

CONFUTATIO

eiusdem positionis ex orthodoxis fundamentis.

Sed contra est primo autoritas Gelasij Pape in Concilio Romano quod habetur S. Romana dist. 15. vbi multa opera Patrum inter Apochrypha ponit, vt Russini, Cassiani, Fausti, &c. & nullus dicere audebit, ex supposititijs sententijs tales habitos, & non ex proprijs quibusdam sententijs ab ipsis assertis.

II. Quia dum nimium effert priuata dicta Patrum, & priuatos sensus, materiā dat hæreticis calumniandi orthodoxiam; cum ipsdem inclementijs permiserit Deus sacra scripta in multis codicibus esse subiecta, nempe corruptioni, inscitie, & malitiæ librariorum &c. vt & scripta Patrum, & in eo solum sit differentia, inter sacra, & non sacra scripta, quod in solis canonicis nullus sit error qui à canonicorum scriptorum calamo profectus sit, qui tamen à multis PP. in priuatis opinunculis, vel etiam in fidei dogmate ab vno, vel altero absque pertinacia assertus error repertus est. Non ergo talis propositio generalis, à nullo autore prolata, proponenda erat: nempe: *quæcunque errata deprehenduntur in Patrum dictis, nō ab ipsis, sed à deprauatoribus corruptoribus sciolis, amanuensibus, Typographis apposita, vel inserta, &c.*

Antecedens patet ex c. quis nesciat dist. 9. vbi dicitur. *Quis nesciat sanctam Scripturam canonicam tam veteris, quam noui testamenti, suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari non possit, vtrum verum, vel vtrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem litteras quæ post confirmatum canonem, vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientiorum cuiuslibet in ea peritioris, & per aliorum Episcoporum grauiorem auctoritatem, doctioremque prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè à veritate deuiaum est, & de sumptus est hic canon ex Augustino 2. cōtra Donatist. cap. 3. leg. glos. eadem distinct.*

Et cap. noli frater (quod etiam desumptum ex eodem Augustino ep. 48. contra Donatist.) sic dicitur. *Noli frater contra diuina, tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias, ex Episcoporum scriptis, siue nostrorū, sicut Hilarij, siue (antequam pars Donati separaretur) ipsius unitatis, sicut Cypriani, & Agrippini. Primo quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire non liceat, sicuti fortè aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: & si quid aliter sapitis id quoque vobis Deus reuelauit: cap. negare (quod acceptum est ex eodem lib. 4. de anima, & eius origine cap. 1.) dicitur. Negare nō possum, nec de beo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate damnari. Supponitur ergo in his canonibus multa esse errata in opusculis Patrum, quæ corrigi, & damnari possunt.*

III. Probatur ex Patribus nā præter Augustinum locis citatis (& alijs adductis supra quæst. 5. art. 6.) est expressa sententia Lerinensis cap. 39. vbi cum dixisset, non esse oportere nos addictos Patribus in quæstunculis priuatis, sed in publico dogmate, quod solum pro indubitato, firmo, & certo habere oportet, subdit. *Quicquid verò, quamuis ille sanctus doctus, quamuis Episcopus, quamuis confessor, & martyr, præter omnes aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opinunculas à communis publicæ ac generalis sententiæ auctoritate secretum sit.* supponit ergo multa eiusmodi priuata, quæ tanquam falsa, & à veritate aliena refutari possunt, & non esse adscitita, vel supposititia. Præterea dum multas cautelas in intelligendis veteribus, ipsimet Patres adducunt, ad duriusculè dicta ab ipsdem interpretanda, non omnia inserta supponunt, vel concedunt supposita esse dolo, malitia, inscitia.

IV. rationibus quas assert noster Sixtus Senensis in sua Bibliotheca præfatione in librum 6. quibus probat non oportere, sicuti aliquem errorem in aliquibus Patrum scriptis lector deprehenderit, illico ad totum opus abiciendum, & Patrem dilacerandum se conuertere, sed potius expendere causas, & occasiones huiusmodi lapsuum.

Primo considerare enim debemus, primos ipsos, ex veteri prouerbio, intentatum iter agresos, & vt dicitur veteri Prover. glaciem scindisse. Sicut autem primis in vnaquaque facultate, non ea felicitas contingit, vt in nullo impingerent, ita & in aperiendis diuinis mysterijs, Patribus nonnullis accidit, quod in aliquo offenderint.

Secundò, quia tot fuerunt scribendi occasiones, tam in materia dogmatica, & contentiosa, quam interpretandi scripturas, & instruendos mores, & Gentiles confutandi, vt necesse fuerit, innumera opuscula scribere, in scribendo autem sæpe delinquitur (vt ponderauit etiam Basilus

Episc.

Epist. 74. & etiam Augustinus, qui se ipsum quoque excusat) labi necesse est: unde etiam scriptum [in multiloquio non deerit peccatum] & S. Gregorius Nazianz. ad Cledonium quasi coactus ad scribendum in arenam descendisse scribit. *Ac ne nunc quidem, mihi credas velim, scripsissem, nisi Ecclesia cum alijs prestigijs, tum etiam presenti vanitatis concilio, laceratam atque conscissam viderem.* quare, ut parcius etiam loqueretur Gregorius ad carmina se restrinxit, in vltima etatis periodo.

Tertio, quia ad vitandum vnum errorem extremum, in alterum extremum propendisse multi PP. videntur, ut oppugnant Arium Sabellianis & e contra Sabellianos impetentes iidem, Sabellianis fauisse, similiter oppugnant Pelagium in Manichæos inclinasse, & contra Manichæos confutantes, Pelagio dedisse manus videntur, vide Nicephorum lib. 6. cap. 25. dantem exemplum de Basilio in Epistola ad Maximum. Augustinum de bono perseuer. alludentem ad Chrysostomum &c. & S. Thomam in opusculo contra errores Græcorum. consule nostras cauzelas in intelligendis Patribus q. 1. art. 9. cautela secunda, & sexta: unde merito idem Senensis admonet, quod licet lapsus aliquot sint in libris veterum, qui prorsus excusari nequeunt, nihil officit eorum sanctitati, & tunc esset quædā ab Ecclesia, quid in obscuris, & difficillimis questionibus tenendum esset, quare cum debita cautela, & reuerentia legendi, unde Anselmus, vel quicunque est author, in commentarijs ep. 2. ad Cor. ita scripsit. *In libris Sanctorum Doctorum, quos authenticè legit Ecclesia, nonnunquam inveniuntur quedam praua, vel heretica: non tamen prohibis, vel libri, vel autores damnantur. perlegat eorum libros prudens lector, & inueniet verum esse quod dico.*

Quarto principaliter ad hominem arguitur contra Pozam, nam lib. 4. cap. 1. tract. 3. quoque ait, *in scriptis Patrum inveniuntur minus Ecclesiæ fidei, aut Sedis Apostolicæ sensibus consona, non ab eorum calamo, aut mente promanarunt, sed a corruptione temporum, ab iniqua translatione, ab inscitia, aut fœcordia amanuensium, ab erroribus Typographorum, ab hereticorum calumnijs, & deinde vltimo ad primum, sic dicit. Fateor excusanda veterum delicta, nullum tamen est antiquorum dedecus, vel peccatum si rarissimè ex rerum obscuritate, vel intellectus conditione, id quod extimabant, verum, tandem ex magisterio temporis, & Ecclesiæ comperiatur esse falsum vel hereticum. Deinde, quod sepius amanuenses Typographi, heretici deprauauerint alicuius, vel aliquorum Patrum volumina, nulla est sanctorum iniuria, sed inuitabilis corruptela. Si quædam, & si rarissima sunt veterum errata, ut dicit hic author) & alia ipsdem inserta, falsa est vniuersalis illa eiusdem assertio, quæcunque errata reperiuntur in Patribus minus consona pietati, non ab eorum calamo profecta. Sibi ergo videtur author contradicere.*

Amplius arguitur contra eiusdem positionem ex cap. 12. eiusdem tractatus, in censura Fauſti, & Chrysostomi dicit: *ex his fit, plura deprehen-*

di interdum minus vera, tempore magistro, in approbato Doctore, vel quia opuscula plurima, vel quia materia dubia, vel quia deprauata scripta, quam in alio cuius opera apochrypha censerentur. plures ergo sunt causæ errorum, nempe pluralitas opusculorum, materiæ difficultas, ob quæ motiua dicebat noster Senensis loco citato, hallucinari potuerunt nonnulli veterum absque vlla falsatione, & huiusmodi; & absque alicuius notæ rubore. Insuper deprauatio, malitia, vel inscitia facta asseritur ab autore: non ergo vera est vniuersalis illa sua propositio: *Quæcunque errata non potuisse prodire ex calamo, & mente Patrum, cum aliqua postea (quæ est contradictoria vniuersalis propositionis) prodierint falsa ex materia difficili, vel dubia &c. & quædam ex supposititia appositione.*

Circa alterum dictum eiusdem authoris, quod oportet expectare Apostolicæ Sedis iudicium an opera PP. veniant certo authori tribuenda, & an sint addita, vel corrupta, vel diminuta, an legitime translata, ut dicit c. 1. & c. 7. eiusdem tractatus, si de iudicio tacito, quod ex sensu Doctorum colligitur, loquatur, verum est, si de expresso iudicio, quemadmodum fecit Gelasius dist. 15. c. S. Rom. in multas angustias rediget orthodoxiam, ut probauimus in q. 1. articulo 1. & falsitas deprehenditur huius dicti, nam ante omnem Ecclesiæ expressam definitionem, sententiam de anabaptismo, agnouerunt præci Patres à Cypriani calamo profectam, & abunde confutatam scimus. sic & de Origenis erroribus dictum ab ipsius promanasse mente, & sic ante Gelasium ex communi Ecclesiæ consensu, & calculo Hieronymi creditum semper fuisse constat, ut Origenis laudatores habiti sint, qui falsata scripta omnia Origenis defenderunt: quod Hieronymi iudicium expressa postea definitione probauit Gelasius, & libellum editum sub nomine Pamphili martyris, eo quod deprauatione defenderet, etiam proscribitur aliorum quoque Patrum natos eosque in culpabiles, ex veterum traditione absque noua Ecclesiæ definitione, & expressa censura agnoscentis. Quare in dubium hæc reuocare velle, & semper expectandum, donec expressa adsit Ecclesiæ definitio, est quodam interim meditari, & summa inis miscere.

CONCLUSIO

Ut cauenda est impietas in prodendis nonnullis aliquorum Patrum lapsibus, ita nec temeranda veritas illos negando. Item quæ nostro instituto adaptare non possumus, non debemus negare esse Patrum factus, sed alienos esse, & suppositos affirmare, sed potius duriusculi dicta, exponere, vel Ecclesiæ examini relinquere debemus.

Respondeo dicendum duo esse extrema cauenda. Primum, non sic in Patrum aliquorum lapsus oculos figere, ut etiam alijs propalemus temerè: in quo oportet cauere temeritatem hæreticorum, qui consultò, ut infirmā demonstrant Patrum auctoritatem, lapsus eorundem signant, &

& vulgant. Istis certè adaptari potest, quod scripsit Irenæus lib. 4. c. 30. de illis veterum Patriarcharum, catalogum lapsuum, & erratorum censentibus. *De his quidem delictis, de quibus ipse scriptura increpat Patriarchas, et Prophetas* (dicebat quidam de antiquis presbyter) nos non oportere exprobare eis, neque fieri similes Cham, qui irrisit turpitudinem Patris sui, et in maledictionem decidit: sed gratias agere pro illis Deo, quoniam in aduentu Domini nostri, remissa sunt eis peccata: etenim illos decebat gratias agere, et gloriari in nostra salute. Cham ait Aug. 16. de Ciui. c. 2. qui interpretatur callidus medius Noe filius tanquam se ab utroque, discernens, et inter utrumque remanens, nec in primitiis Israelitarum, nec in plenitudine gentium, quid significat, nisi hæreticorum genus callidum, non spiritu sapientiæ, sed spiritu versipellis astutiæ, quo solent hæreticorum feruere præcordia, et pacem turbare sanctorum? ea autem est astutia inter ceteras hæreticorum (ait Lerinenf. c. 11.) quod ut alijs venena propinent, & eorum socios se habere ostendent, veterum quosdam priuatos lapsus [tamquam sopitos iam cineres prophana manu ventilant, & quæ silentio sepeliri oportebat, rediuiua opinione diffamant, sequentes omnino vestigia auctoris sui Cham, qui nuditatem venerandi Noe, non modo operire neglexit, verum quoque irridendam cæteris enun-
ciavit.

In alio extremo sunt, qui omnia errata ad typographos, amanuenses, &c. referunt & nullum agnoscunt à calamo Patrum profectum: & illi, qui sententias quas suo dogmati, vel placito congruere non videntur, non ut à Patribus profectas, sed vel, ut supposititias, vel adulteratas, conclamant. Quorum primum genus officit nobis, quia capciosos, & non synceros nos facit existimari, & calumnijs impiorum exponit: secundum, ut subdolos, & captiosos infamandos exhibet: utrumque autem suppositionem allatorum Patrum supra, euertit, & manifestè cum ipsorum doctrinis pugnat, ut latius proprio articulo demonstratum supra q. 1. art. 6.

Sicut autem, ut dicebat Irenæus supra, de antiquis Patriarchis. *De quibus autem scriptura non increpat, sed simpliciter sunt posita, nos non debere fieri accusatores, non enim sumus diligentiores Deo, neque super magnitudine possumus esse, sed typum, seu figuram, querere*: ita de Patribus dicendum est, quod ubicunque non est aperta propositio Patrum, damnatio, sed simpliciter posita sunt, & commodam pati possunt explanationem, & ad bonum sensum euocari; non debemus eorundem fieri accusatores, & in publicum tanquam errata euulgare, sed pii esse excusatores & expositores, nec .n. super Magistros Ecclesiæ nos efferre decet. Quando vero ipsorum dicta, nobis videntur duriuscula, vel nostris placitis, & scetibus non congruere, melius est eorum tunc dicta agnoscere, ut à Patribus asserta, & proprium eorum esse scetum, & vel exponenda, vel Ecclesiæ emendanda relinquere, quam præfixa fronte ipsorum opusculis, ab alijs eadem supposita esse conclamare: utrumque .n. pietati valde officeret, nuditatem Reuerendorum Patrum alijs pa-

tere, vel nostris oculis temerare, quod est ex S. Vincentio Lerinenf., ubi supra, eam, vel approbare, vel prodere, vel mentiendo, vel lapsus diffimulando non lapsos dicere, & quod peius, quod phantasiæ nostræ incongruum videtur nullo censurante, pro paradoxo, & errore habeamus, & tamquam alienos partus suppositos Patribus, fallaci assertionem pronunciemus (ubi manifestè in aliquo, vel aliquibus deprehenduntur) qui .n. à veritate excidit (ait idem Irenæus supra c. 52.) *In multam incongruentiam, & plurimas contradictiones necesse est incidat huiusmodi: ad quas nullas dabit rationes, neque secundum verisimile, neque secundum veritatem.* Quare extrema deuitantes, non omnia esse supposititia dicendum, sed aliqua à calamo Patrum profecta, quæ modestè, vel cooperiendæ, vel reuerenter exponenda, ut superius dictum est.

Solutiones oppositionum.

AD primam respondetur, in codicibus Gentilium fatemur multa irrepsisse, sed nullus dicet omnia dogmata, quæ reperiuntur in libris Gentiliū, quæ lumini naturali, vel Oeconomica, vel Politicæ repugnant, esse profecta, dolo vel malitia supponentium, & nullum, e calamo gentilium sapientium profectum. Frustra laborassent aduersus gentes Tertullianus, Minutius, Lactantius, Iulianus, reprehendendo Gentilium dicta, & positiones repugnantes etiam bonis moribus, & ipsi lumini naturali, hac .n. via possent tot sapientissimorum virorum tela haud infeliciter eludere, dicendo non esse tam deliras positiones à calamo eorundem sapientium profectas. Quare sicut eorundem scholæ agnouerunt, genuina eorundem dogmata, & supposititios scetus, idem promeruit Christiana schola, & successio Doctorum, ut agnoscerent, quid ex calamo Patrum profectum est, quid aliena socordia, vel malitia in ipsorummet Patrum volumina irrepsit.

Ad secundam. hoc solum priuilegium diuinæ scripturæ, ut nec in minimis lapsos scriptores Canonicos fide firmissima credamus, ut latè ostensum est, tom. 2. controuersia prima generali a. 1. 2. 3. An vero corruptioni, & deprauationi fuerint obnoxia præter menda, quæ ex oscitantia librorum multa exemplaria corrupta sunt, abundè tractatum est eodem tomo 2. controu. x. a. 10. dato vero his omnibus subiactuisse, diuina permissione volumina Biblica, solum id casta Dei eloquia promeruerunt, ut nullum minimum lapsum ex oscitantia, vel ignorantia, aut lapsu memoria eorundem scriptorum, paterentur. Quare argumentum non est simile, nisi in solis mendis aduentitijs, quæ non negamus in Patrum codicibus accidisse.

Ad Tertiam. Priuilegium illud in vulgata agnoscimus, ut vitio interpretis nullus locus non rectè versus ab Orthodoxis adstruatur, innumera vero menda irrepsisse profiteamur, ut tradidimus t. 2. cum de versione vulgatæ tractatum est. hoc autem priuilegium in Patribus seorsim non agnoscimus, unde multa ab eorum calamo profecta sunt, præter multa menda, quæ irrepsent, quorum

rum Biblia sacra, nec fuerunt expertia in multis videlicet exemplaribus, non autem omnibus.

Ad quantum concedimus totum argumentum Similiter ad quintum, & sextum, sed præter errata, quæ irrepserunt multa quoque sunt, quæ ab ipsis Patribus profecta, doctrinæ sanæ non congruere admonuit ipsa Antiquitas, ad quos scopulos cauendos, cum multa eiusmodi, nec sine pietatis offensa, vel legentium perturbatione, aut periculo, & hereticorum subfannatione legi non poterant, à doctissimis viris, in Patrum monumentis Antitoda, scholia, annotationes, notæ, cautelæ, animaduersiones diligenter sunt elaboratæ, ut à Pamelio, Feuardenino, Bissio &c. & summa diligentia ad hunc effectum à nostro eruditissimo F. Sixto Senensi in sua Bibliotheca tom. 5. & 6. laboratum est, ut à pietate abhorrentes sententias explicaret, vel suspectis locis antitoda, vel ex ipsismet authoribus, vel alienis apponerentur, & dubia, vel non cohærentia cum pietate, per certiora loca apertius explicata, vel retracta ex integro adducerentur; & non benè à calumniatoribus adducta, vel perperam intellecta, vel violenter extorta explicarentur, & enodarentur; & tandem corrupta loca, & mendosa, vel à falsariis adulterata, vel incuria amanuensium, vel Typographorum, in pristinum ex correctioribus exemplaribus, & communi lectione restituerentur; ut hac via diuinorum interpetrum errata cum venia, non cum negatiua proteruia (quod esset hæreticos in errore firmare) excusarentur, & mitissima lenitate corrigerentur, & falsarii in posterum adulatione, extorsione, sanctorum explicationibus in suâ perniciem non abuterentur, vel de detectis machinationibus erubescerent, vel de futuris importunis cauendis cogitarent. Et amanuenses, & Typographos diligentiores post hac inquireremus, ne errata ista venialia rursus irrepant, in sanctorum correctæ, & emendata, quantum par est, exemplaria.

§

IN specie autem ad singula loca, quæ recenset Poza, respondetur, & quantum attinet ad authoritatem Nissenii: cum nulla tunc essent lexica, concordantiæ & omnia memoriæ Patres committerent, nullum esset piaculum concedere, in his & huiusmodi minutis lapsos memoria, vel in citando loco, vel in sententia non ad verbum prolata, præsertim cum magis illis curæ fuerit interdum, sensum scripturæ asserre, quam uerba. Quid ergo mirum si Nissenus Michæam pro Zacharia substituerit &c. hoc solum priuilegium est scriptoris Canonici, unde ad saluandum Matthæum à calumnijs hæreticorum citantem Ieremiam pro Zacharia euidentissimas solutiones proceres Ecclesiæ afferunt. Ige si placet eas tom. nostro 2. controuersia v. artic. primo. Ad Eliam dñ, illa uerba secundum quandam adaptationem Mariæ Sanctissimæ Deiparæ appropriata sunt, cum sensus idem sit. Quare non est tam insigne mendum, ut peculiari solutione egeat.

Ad Basilium illa hom. sic dicit: *dies n. inquit Domini magnus est & præclarus, & rursus cur*

*vos queritis diem Domini, atq; hic non est lux sed tenebræ, & nullo modo citat Amos. unde prima clausula descripta uidetur à Ierem. c. 30. ubi dicitur magna dies illa, nec est similis eius, quod in sensu est, ac dies magnus, & præclarus, hoc. n. est esse aliquem præclarum, quam excedentem, ut alter ei non sit similis: sequens autem clausula Amos est, & nostræ vulgatæ respondet, in qua dicitur. *Vae desiderantibus diem Domini, dies illa tenebræ, & non lux, & nulla est prorsus discretia, sed solum error est Poza, qui in hoc loco erratum se inuenisse profert. Locus, qui desumi dicitur ex lib. 1. reg. c. 2. non arguit mendum; ait. n. Basilus: illud quoque considera, ergo interficiam, & ego viuere faciam; percutiam, & ego sanabo, & in script. habetur Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit, in sensu namque idem sunt. Sed quando unquam Basilus citauit lib. Regum? potius illa sententia descripta est ex Cantico Moysis Deuter. 32. ubi disertis uerbis scribitur. *Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo.* Ad aliam authoritatem ex Basilio hom. in aliquos script. locos S. Basilus ad sensum illius sententiæ respexit, licet non ad uerbum, dicitur. n. c. 22. Prou. qui pronus est ad misericordiam benedicetur: de panibus. n. suis dedit pauperi, quod Pagninus uertit: *Bonus oculus ipse benedicetur, quia dedit de pane suo tenui.* quid autem leuius respici potest, quam panis tenuis? ad q̄ leuia respiciens benedicetur à Domino, quod est misericordiam consequi, & quod hic sensus sit intentus à Basilio probatur, ex uerbis eius, nam ille bonus oculus dicitur ibidem à Basilio, qui leuia uidet, hoc est illa, quæ specie plana existunt, hoc est æqualiter uidet, sic pauperem ciuē, ut externum: unde subdit *si tuus adfuerit, qui necessitati suæ consultum cepit, ne tum quidem inxqualia videas, neū dicas: hic mihi amicus hic propinquus, ille mihi uilis, alius peregrinus &c. hoc n. modo misericordiam apud Deum non inuenias, nec plana spectas: natura namque una est. homo & hic & ille: una in utrisque necessitas: da fratri, & peregrino, nec fratrem auersare, & alienum tuum fac esse fratrem, equalia igitur respicere oportet ad fugiendam (ut subdit) acceptionem personarum.***

De Isidoro Pelusiota. Fortè in alijs exemplaribus erunt, quæ desiderantur. Circa alia loca Basilij non sunt illæ particule magni momenti, ut sensum destruant, nam & si malicia sit morbus ille prægrantium mulierum, malitia dici potest per quandam translationem, unde etiam duplex lectio potest insinuari. Sicut cum Esaie cap. 40. dicitur *completa est malitia eius*, ab alijs lectum est *militia eius*. siue etiam dicatur *principium bonæ viæ*, siue *primum viæ*, non est mendum, quod de industria saltem irrepsit in codices, unde tā seueri examinis censura, non erant tot minutie appendendæ ad nouam thesim introducendam.

Sic respondendum est ad ea, quæ annotantur ex Nazianzeno, quanquam multa non addititia, sed quæ explicatione indigeant, & quæ verè Sancti sunt uerba, oportet agnoscere, ut sunt illæ sententiæ, quæ nimium videntur efferre liberum arbitrium, vel non sit iurandum, quæ secundum sensum

sensum rectum sunt explicanda iuxta ea, quæ diximus sup. q. 1. a. 8. similibus respondendo obsecris Patrum dictis, vnde & cautelas multas ar. 9. adiecimus ad diuiscule dicta Patrum asserta explicanda, & per solutiones easdem, & cautelas obseruatas, poterit diligens lector, diuiscula Gregorij dicta interpretari, absque eo, quod confugiat ad dicendum omnia eiusmodi esse supposititia. Quod dixerit res spirituales nomine carere, intellexit de nomine deducto ex aliqua proprietate sensibili. Quod terra sit inferior, benè dixit esse ex voluntate Dei radicaliter, quæ voluit esse infimum elementum. Quod forma solis sit creata ante materiam, intellexit de forma accidentali. f. luce secundum multos, quæ præcessit solè. Quod dixerit Angelos esse immobiles, vel non facile mobiles, ad condescendentiam cum quo disputabat, illa disiunctiua apposita est. Quod aliquos libros non numeret canonicos, debebat scire oppugnans, quod aliud est omittere, aliud reijcere. Quod vnā naturam asserat esse in Angelis, id analogicè intellectum à Nazianz. vnde non oportet ad illud asyllum Poze confugere, quod omnia dicta dura Patrum sint supposititia, vel falsata, cum interpretationem patiantur, & expositionem; alioquin, nec S. Augustinus aliquid profecisset cum Pelagiano Iuliano, quando diuiscule dicta sanctorum afferebat, si S. Augustinus ad idem asyllum confugisset, sed dum videmus Augustinum sanctorum dicta exponere, & interpretari (quod & alij Patres fecerunt in disputationibus cum hæreticis) non debemus, nisi vbi de manifesto mendo constat, illam vniuersalem regulam Pozianam introducere.

Ad Chrysostomum, multa alia noster F. Sixtus Senensis ad pium sensum interpretatur. lege cautelas nostras a. 9. Sic & Ephrem exponi potest.

Ad alia loca Ephrem, vbi videtur negare distinctionem sexuum in beatis, non est intelligendus quantum ad organa &c. sed quantum ad vsum sic. nerunt uelut Angeli Dei in cælo. Quando videtur negare processionem Spiritus S. à Filio, exponendus est, sicut & Damascenus, uel, ut illi reijciendus, secundum censuram S. Thomæ, de qua re superius dictum est.

ARTICVLVS IV.

An Nouatorum doctrina cum Patrum magisterio conueniat.

Hæreticorum vafricies.

Alia quoque fraus etiam antiquitas est deprehensa, ut cum auctoritate sincera suam causam agere non possunt hæretici, ad pseudologias, & mendacia fabricanda confugerent, ad pseudo ipsorum Euangelium stabiliendum, iactantes interdum Patres ueteres, & Synodos à partibus suis stare. Huius

fraudis meminit Maximus Episcopus Aquilensis in Concil. Lateranen. cōsultatione 4. sic loquens de Monothelitis. *Imitatores Dei, conuenit, ut licitum est, in omni verbo, & opere imitari Dominum, ideoque, & illud oportet nos dicere pro sanctis, atque vniuersalibus quinque Concilijs, quod ipse de se se perhibuit Dominus: veniat princeps huius mundi, & in me nihil inueniet. Quoniam venerunt Principes huius nouitatis idest Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus, & in nobis de suis inuenerunt nihil, licet propterea calumniari nos irrationabiliter studuerunt, quod facere assolent hæretici, suā ex hoc cooperire dementiam properantes; quatenus per mendacium veritatem valeant obumbrare, & ex hoc patrem mendacij agnoscunt per eos propria contra fidem opera, insituentem: quod utique Euangelista B. Ioannes significans in catholica sua Epistola, ad tuitionem nostram, perhibuit dicens. Quisnam est mendax, nisi qui negat, quia Iesus est Christus? Hic est enim Antichristus, & sicut audistis quia Antichristus veniet, & nunc Antichristi multi facti sunt. Ergo huiusmodi mendacē s. aduersariem suæ dispositionis sermone redarguens Dominus ait, quando videritis abominationem desolationis stare in loco sancto, qui legit intelligat locus autem sanctus est omne verbum, & definitio pia, de dispensatione eius à venerabilibus Patribus venerabiliter prædicatum. In ipso igitur contra eum per nouitatem aduersarij insistentes, machinantur quodammodo falsare eum, & inducere dicentes. Nos sumus, qui veram sanctorum Patrum, ac Synodorum fidem habemus sicut, & malignus in deceptionem audientium. ego sum, asserit Chrysost. Sed iuxta quod dictum est: qui legit intelligat, oportet enim legere diuinas scripturas, si aut ad destructionem, Antichristi, quoniam ipsi denunciant atque redarguunt dolosus eius insidias, ita et in detectione hæreticorum sanctas probabiliū Patrum, vel Synodorum doctrinas. Ipsi namque nobis ostendunt hæreses illorum, quas nuper legentes cognoscimus, sicut nostis sanctissimi præiudicium, quod factum est, ab aduersariis fidei violenter contra eas in paradiso catholice Ecclesiæ, illicita præsumptione: in quo paradiso pia confessionis, per oleum unctionis spiritus perficitur in omnibus purgatio. Ideoque cum beata, et nos ad Dominum exclamemus Susanna, contra iniquos Sacerdotes, in defensione memoratorum Sanctorum Conciliorum, dicentes. Aeternæ Deus occultorum cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu nosti quoniam falso calumniatur nos Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus: propterea erexit Deus Spiritum Sanctum viri zelo zelantis pro Domino, cuius venerabile nomen: Martinus quoque sanctè nos conuocauit, & propterea autoritate præsidet nobis, atque exclamauit voce magna: mundus sum à dogmate huius nouitatis reuertantur igitur omnes ad audientiam, atque illorum examinemus sermones] & infra relectis sermonibus impiorum, dicentium sua dogmata à Patribus, & Concilijs accepisse subdit. [Per hanc allocutionem simpliciores dolose subripientes, persuadent malum vti bonum complecti, per Patres, & Synodorum suauem nominis appellationem.] Hanc astutiam etiam obseruauit insignis. ille Ma-*

Magister F. Petrus de Soto maior in defensione Catholica confessionis c. 73. de Patrum auctoritate sua dogmata astruenda Hæreticos gloriari.

Sed & Arius, vt est uidere apud Epiph. hæres. 65. Theodoret. lib. 1. c. 5. (abutens testimonijs Luciani Martyris suos sectatores, Collucianos vocabat: Pelagiani (vt cæteros omittamus) ad integritatem humanæ naturæ, & liberi arbitrij sine gratia astruendam, testimonijs Patrū, Cypriani, Ambrosij, & aliorum, imo ipsius tunc uiuentis Augustini sententijs, malo modo intellectis, abutebatur. Hæsitantes, hæretici similiter, ut notat Leo Bizantius de sectis scholæ. act. 8. Cyrilli, Athanasij, & aliorum auctoritate suam hæresim fulcire satagebant, contra Christi Domini geminam naturam. Nouatores temporis nostri satis inconstanter de Patrum Magisterio loquuntur; modo reijciunt, modo conuictijs, & contumelijs incesunt, modo eos sequi simulant. Vndique angustijs se uallari prospiciunt: si admittunt de tota causa eorum actum est; si non admittant in peius absurdum incidunt; nam fateri coguntur hæc impossibilia Christi sponfam iam per mille, & quingentos annos adulterasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, imo & contra Christi promissiones (quas negare non audent) iam portas inferi præualuisse aduersus illam, & paulatim Satan uinculis admotis, & arietibus in muros insiluisse, donec tandem funditus eam subuerterit, & capta, & euerfa Ecclesia nedum de illa, sed de eius sponfa, & capite triumphasse. Hinc cum non habeant miseri quò se uertant, noui isti Vertumini, modo in contraria studia rapiuntur, nunc quà uentus impulerit, incitato errore, uoluntur Patres contemnendo, & euerendo; nunc in semetipsos reuersi illos probando, tanquam contrarij fluctus, eliduntur; nunc temeraria præsumptione, quæ recepta sunt ab illis edocta dogmata reprobant; nunc irrationabili metu, quæ reiecerunt, defendenda suscipiunt: incerti, quà eant, quà redeant, quid appetant, quid dimittant, spiritu uertiginis agitati, suas confusiones despumantes.

Hoc in genere Caluinus præ cæteris uersipellis apparuit, qui (ut visum est supra) cum Patrum testimonijs se non teneri protestatus sit, eosdemq; conuictiorum plaustis onerasset, in contrariam uiam tamen deflexit, Patrum testimonia non solum approbare simulans, uerum etiam hanc struit calumniam; quod suos errores eorum auctoritate muniri posse, pronunciet, & velut iactabundus Goliath, catholicorum castris insultet. Sic autem scribit ad Regem Gallia pag. 5. [cum improbis clamoribus nos obruunt, ceu Patrum contemptores, & aduersarios: Nos uero adeo illos non contemnimus, ut si id præsentis instituti esset, nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem, quò hodie à nobis dicuntur, ipsorum suffragijs comprobare.] ibidemque sexdecim annotat Patres, & unum, aut alterum Concilium pro se adducit: passimque in toto suarum impiarum institutionum opere, auctoritate Patrum abutitur. Eos tamen in suam partem trahere desperat, quia, ut loquitur, ut manifestos Papistas habet. Vnū Sanctum Augustinum in duabus præcipue materijs suum esse, sed falsò gloriatur, uidelicet in mate-

ria Eucharistiæ 4. instit. c. 17. num. 28. & in materia prædestinationis, & iustificationis sepiissime, sed quam alienus sit Augustinus à Caluino ex dicendis apparebit suo loco. Sutcliffus in examinatione recognitionis doctoris kellisoni pag. 17. ante med. ait. *Patres in omnibus fidei articulis nobiscum consentiunt, non cum Papa.* Vuilletus in Antilogia pag. 263. act. *Deum testem inuoco, ante cuius tribunal rationem redditurus sum, fidem ac religionem illam, quam propagamus, quoad præcipuos eiusdem articulos, ab illis historijs, Concilijs, Patribus tradi, & confirmari, qui infra quingentos, aut sexcentos à Christo annos fuerunt, signanter Humfredus Iesuitismi p. 2. rat. 3. pag. 326. & Simon de Vuyon in tabula num. 107. venerabilem Bedam suis aggregare non dubitant, & S. Bernardus quoque in eodem numero x. reponitur à Giffordo ser. in Apoc. p. 195. & S. Thomas in Catalogo Protestantium, recensetur ab Illyrico in cat. testium veritatis.*

Idem præstant passim alij Nouatores de alijs Patribus, quorum oppositiones recensentur, cum ipsis oppositoribus: sed & Iuellus Anglus, ut in eius vita habetur per Humfredum impressa anno 1573. pag. 123. post medium, ad crucem Londinensem concionabundus ad multos ex Sanctis Patribus nominatim exclamauit dicendo. *O Gregori, & Augustine, & Hier. & Leo, & Dionys, & Anacleto, & Calixte, & Paule, & Christe, cuius uerba, vel probans, vel extorquens Vvikali: ad rationem v. Campiani ait. ea est nostra omnium professio, idem omnes pollicemur, fidem non fallemus, insinuans Patres pro suis stare si decepti sumus. uos nos deceptis; hæc uos nos docuistis.* Hoc diabolico sophismate plurimos deceptiunt, sub mellitis uerbis Patrum uerbis, uenena propinando.

Oppositiones Nouatorum.

Prima. si principia fidei, nempe uerbum scriptum spectemus, Hieronymus librum Sapientia, & Ecclesiastici e canone truncat, similiter, & libros Iudith, et Macabæorum, ut supra visum est. Ergo Nouatorum doctrina Patres habet patronos. Sic Lutherani, & Nouatores communiter qui eosdem libros e canone truncant, Hieronymum citantes.

Secunda. circa uerbum Dei non scriptum nempe traditiones S. Cyprianus, & alij Episcopi consuetudine reiecta ad scripturas prouocabant, & epistola ad Antonianum dicit, *proinde frustra quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo maior sit ueritate* &c. & Basil. epist. 70. ad Eustachium cum consuetudinem reieciisset, subdit. *stemus itaque arbitrato inspirata à Deo scriptura.* communiter Lutherani, & Caluini & in specie Kemnitius in exam concilij contra traditiones.

Tertia. circa Trinitatis mysterium Basilus ep. 141. dicit [Deum non esse unum numero.] sūt ergo personæ diuinæ plures numero, ac proinde tres Dij, & communiter Patres tribus hominibus, vel Angelis comparant easdem personas diuinæ. Ita Trinitas docent, renouantes errores Philoponi. ergo.

Quarto

Quarta. circa Christi diuinitatem Ignatius hæc docet. *Vnum & solum verum Deum patrem suum annumerauit.* Ep. ad Magnesianos, & ep. ad Tharsenses, *Christum esse filiū Creatoris, & neque esse illum, qui est super omnia Deus &c.* & Irenæ. lib. 2. c. 3. loquens de Deo Israel, *qui fecit cælum, & terram, ait. hic Deus, est Pater Domini nostri Iesu Christi.* Tertull. lib. contra Hermogenem. *Pater ait tota substantia est, Filius verò derivatio totius, & portio.* Seruetus primo de Trin. fol. 35. & ministri Transylu. in disput. Albana lib. 3. c. 11. & lib. 4. c. 37. pro se Patres istos adducentes.

Quinta. circa Mysterium Incarnationis Patres nonnulli docuerunt, ita vnitas fuisse diuinam, & humanam naturam, quo modo ferro ignis vnitur. ex quo habetur, quod non sit idiomatum communicatio: nec enim ignis dicitur ferrum, & è contra: sola ergo vnio facta est sicuti ignis cum ferro, absque communicatione idiomatum: ferrum enim retinet suas proprietates duritiem, & huiusmodi; ita dicit Origenes 2. de principijs c. 6. Basilii oratione de natali Domini, hæc kemnitius lib. de duabus naturis c. 22. & 23. qui vtitur exemplo Origenis.

Vbiquitatem quoque humanitatis Christi astruere videntur SS. Patres. Chrysostomus homil. 17. de Christo loquens ait, *quod dicit; nisi intrauerit in cælum, non apparebit Deo, qui ubique est, & omnia replet?* & Cyrill. epist. 1. ad Successum: *in singulos impartibiliter transiens vni-genitus, & animas, et corpora eorum sanctificans, impartibiliter atque integrè in omnibus est, cum vnus ubique sit, nullo modo diuisus.* Augustinus serm. 14. de verbis Apostoli ait. *sedet in cælo, per ambulat, in cælo erat, quia ubique Christus,* hæc Brentius, Smidellinus, kemnitius, & alij, qui tenent supradictam communicationem attributorum duarum naturarum adinuicem factam esse, & passim sectarij Vbiquetarij.

Sexta. esse mediatorem Christum Dominum etiam secundum diuinam naturam docet Augustinus in enchirid. c. 108. nam inquit, *neque liberaremur per vnum mediatorem Dei, & hominū, nisi esset, & Deus,* homil. 10. de ouibus c. 12. *diuina humanitas, & humana diuinitas mediatrix est.* Hæc Vbiquetarij similia proferentes ex Irenæo, Epiph. Chrysostomo, Ambrosio, Theodoro: Melancton in loc. c. de filio, Simlerus lib. contra Stancarum, & in lib. concordia pag. 356. 667. 736. Lutherani communiter.

Septima. circa Sacramenta non raro Patres Sacramenta vocant sigilla, vt Basil. hortatione ad Baptisma, Hierony. in c. 4. ad ephes. Nazianz. oratione de baptismo &c. Sacramenta ergo nihil aliud sunt nisi sigilla diuinarum promissionum, quod ex scripturis etiam male intellectis probare nititur Calu. 4. c. 14. §. 5.

Octaua. Verbum Sacramentorum operari non quia dicitur, sed quia creditur, docet S. Augustinus tract. 80. in Io. ergo formæ Sacramentorum (vt dicunt) concionales sunt, non consecratoria. Calu. lib. 4. c. 14. §. 4.

Nona. non omnia sacramenta instituta à Christo dixit Cyprianus serm. de ablutione pedum,

quem citat kemnitius in exam. Concil. Trid. sess. 7. ait enim Cyprianus: *ipse summus sacerdos sui est Sacramenti institutor, & auctor: in cæteris homines Spiritum Sanctum habuere doctorem.* ergo &c.

Decima. Alexander Episcopus Alexandriae ratum habuit baptismum, quem Athanasius puer, alijs pueris per iocum contulerat, ergo non requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia, Luther. lib. de abroganda missa priuata.

XI. Fides, non ipsum Sacramentū viuificat, vt dicit Augustinus, dicunt Philippus in Apolo. a. 13. Lutherus lib. contra Cochleum: citant eundem in qq. veteris, & noui testamenti, *Nec cæleste, ait donum, poterit consequi, qui se per aquā, non per fidem commutari credit.* Calu. vero 4. c. 11. citat August. lib. 99. in Leuit. 84. vbi dicit. *Deū inuisibilem dare gratiam, hominem Sacramentū visibile, nullam ergo causalitatem habent sacra-menta nouæ legis.*

XII. Sacramenta duotantum veteres docuerunt. ergo &c. probat Caluinus 4. c. 19. §. 3. ex August. 3. de doctrina Christiana c. 9. & ep. 118. Ad Ianu. kemnitius 2. p. exā. p. 25. Iustinū Apol. 2. Tertullianum. 4. contra Marcionem, Cyrillum in catech. Ambrosium de ijs, qui sacris initiantur mysterijs, vbi hæc duo enumerantur.

XIII. cæremonia Ecclesiæ, & ea, quæ adhibentur in Sacramentis, damnantur à Patribus: nam Augustinus ep. 118. conqueritur de earum multitudine, vt tolerabilior ait sit cōditio Iudæorum, vnde refecandas esse existimat; ergo. Caluinus 4. c. 10. §. 13.

XIV. In necessitate Laicos baptizare dubitauit Augustinus dicens, *in tali casu nescio, an sic quicquam dixerit, baptismum repetendum,* & Tertull. conquestus est aufas esse fēminas hæreticas baptizare lib. de vel. virg. Epiph. hæresi 42. Calu. 4. c. 15. num. 20. 21. 22.

XV. Baptismum paruulorum non videntur Patres admittere; Nazianzenus enim optat differri baptismum, donec pueri possint de fide sua respondere, & Augustinus 4. de bap. contra Donat. paruulorum baptismum dicit, non fuisse à Concilijs stabilitum; incepisse autem Origenis tempore. Ministri Transylu. in calce librorum contra Trinitatem, & Incarnationem Domini.

XVI. Veteres de manuum impositione loquuntur, hoc est de confirmatione, sed non Sacramentum vocant. Augustinus aperte affirmat lib. 3. de Bapt. c. 16. nihil aliud esse, quàm orationem. Calu. 4. c. 19. §. 4.

Similiter, vnctio ipsa est desumpta à veteri disciplina, ex Tertull. lib. de bapt. similiter, & Cyprianus dicit, relictam hanc vnctionem ex veteri testamēto kem. 2. p. exam. 297 Hieronym. lib. contra Lucif. dicit ob honorem Sacerdotij factum, vt soli Episcopi manus imponāt, non ob legis necessitatem. kemni. 3. p. pag. 324. Non ergo Episcopus est minister huius Sacramenti.

XVII. S. Ignatius de Eucharistia dicit epist. ad Philadelph. *Vnus est panis, pro omnibus confractus, & vnus calix totius Ecclesiæ* hæc autem non conueniunt nisi vero pani. Petrus martyr lib. 1. contra Gardinerum obiectione 149. Dionysius

nysius par. 3. cap. 3. de ecclesiast. hierarch. dicit similiter Pontifex, opertum panem, & indiuiduū aperit, & in frustra concidit, idem obiectione 150. item ex pane alia corpora nostra dicit Iustinus, & contra Triph. expresse Iustinus Ecclesiasticum vocat panem, idem obiectione 151. Ipsum panem, Ireneus lib. 4. cap. 32. & cap. 57. vocat corpus Christi, consimilia profert ex Origene, Cypriano, Athanasio; citat etiam Ambrosium 4. de sacram. cap. 4. ubi panis vocatur Christi corpus, & nos bibere similitudinem preciosi sanguinis, idem obiectione 188. Basilii in sua liturgia, vocat Eucharistiā *αὐτῆς τοῦ σώματος* idest figuram corporis, obiectione 185. Chrysostomus (vt objicit Oecolampadius) etiam in psalm. 22. panem vocat similitudinem corporis, & homil. 11. in Matt. expresse dicit, non verum corpus continere, sed mysticum corporis eius, & homil. 83. eucharistiā vocat symbolum passionis eius, idem obiectione 197. Hieronymus in cap. 1. ad Ephes. dupliciter caro Christi, & sanguis intelligitur, vel spiritus illa, & diuina, de qua ipse dixit, caro mea vere est cibus, vel caro, & sanguis, quæ crucifixæ est &c. idem obiect. 120. Augustinus lib. contra Adimantum cap. 12. Non dubitauit Dominus dicere, hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui, in psal. 98. Non hoc corpus, quod videtis, māducaturi estis, & bibaturi illum sanguinē, quem fusi sunt, qui me crucifigent: sacramentum aliquod commendauit vobis: idem dicit de doctrina christiana libro 3. cap. 16. locutionem esse figuratam cum dicitur, nisi manducaueritis carnem, videndus etiam epistola 28. ad Bonifac. & alibi, Petrus martyr, & alij, & ante istos Berēgarius apud Lanfrācum. Cyrillus in epistola Cyrilli à Concil. approbata Eucharistiam dicit non esse comestione, nudi, & puri hominis, quod non est aliud, ait Petrus Martyr obiect. 211. quā mutatis verbis negare *ἀνθρωποφαγίας* idest carnis humanæ comestionem, & epistola ad Calosirium dicit in pane, & vino sumi carnem, & sanguinem Domini, idem Petrus Martyr. Theodoretus ait 2. dialogo, quod mystica signa post sanctificationem non recedunt à sui natura, manent enim in priori substantia, & forma &c. & Gelasius lib. de duabus naturis apertè docet naturam panis remanere. Lutherani communiter, inter quos Kemnitius 2. parte exam. sess. 13. cap. 4. consimilia testimonia adducunt ab iisdem aliorum Patrum, quæ ad prædicta reuocantur, quibus vel transubstantiatio, vel realis præsentia Christi negatur, vel canalistica, vel spiritualis astruitur.

XVIII. Sub vtraque specie necessariū esse fidelibus omnibus communicare, dicunt Ignatius epistola ad Philadelph. unus est panis omnibus confractus, unum poculum omnibus distributum, idem dicit Iustinus: qui dicunt in Iesum Apostolis qui euangelium scripserunt præcepisse, hoc facite &c. Cypri. etiam dandum esse sanguinem fidelibus, vt roborarentur ad martyriū dicit ep. 62. Kemnitius. Et Caluinus profert Hieronymum in cap. 7. Malach. dicentem Sacerdotes esse qui Eucharistiam cōficiunt, & sanguinem domini populo distribuunt. idem scribit Algerius lib.

2. cap. 8. communiter Lutherani. citatur etiam Chrysostomus homil. 18. in 1. ad Corint. nunc nō sic, vt in veteri lege, sed omnibus unum corpus proponitur, & poculum unum. Hieronym. quoque Malach. cap. 2. idem asserere videtur. Ergo &c.

XIX. Formā consecrationis esse deprecatoriam insinuant liturgiæ Chrysostomi, & Basilij, nam post illa verba hoc est &c. dicunt supplicamus, & deposcimus, vt mittas Spiritum Sanctū tuum, & fac panem istum quidem, preciosum corpus Christi tui, & quod in calice isto, preciosum sanguinem Christi tui. Luth. de abrog. missa priuata.

XX. Pœnitentiam e numero Sacramentorum dispungere videtur Augustinus serm. de baptis. ad infantes, & lib. 3. qq. vete. Testamēti, vbi Sacramenta, visibilia esse signa decernit. Quid tale autem ipsi videntur, aut alijs, querunt ostendere in eo, quod Sacramentum pœnitentiæ vocant? ait Calu. 4. c. 15. §. 15. 16. 17.

XXI. Pœnitentia idem est ac *μετανοια* hoc est respicientia ex Lactantio lib. 6. c. 24. nulla ergo requiritur animi mutatio interior, sola respicientia fat est. Lutherus.

XXII. confessionis necessitatem de medio tollit Chrysostomus dicens homil. 2. in psal. 50. si cōfunderis alicui dicere, quæ peccasti, dicito quotidie in anima tua, non dico vt confitearis cōseruo tuo, qui exprobaret, dicito Deo, qui curat ea. Calu. 3. c. 4. sect. 8. qui profert alia similia ex eodem serm. de pœnitentia, homil. 5. de incomprehensibili Dei natura, hom. 4. de Lazaro: Philippus in confessione art. de confessione alium similem ex homil. 31. in c. 17. ep. ad Hebræ. adiūgit, Kemnitius pag. 1019. Cassianum similia dicentem coll. 20. c. 8. & Ambrosium hom. 10. in Lucan. c. 96. vbi dicit: Petrus doluit, & flevit, quia vt homo errauit, non inuenio, quid dixerit: inuenio quod flevit, lachrymar eius lego, satisfactionem non lego.

XXIII. satisfactionem negant Patres, dum docent non infligere Deum pœnas pro peccatis, sed peccatores excitare ad respicientiam; ita videtur loqui Chrysostomus lib. 3. de prouidentia, adducit etiam alium locum Chrysostomi hom. 2. in psal. 50. dicentis, vbi misericordiarum questio nulla, vbi misericordia condonata responsio est, & homil. de B. Philogonio: nihil aliud, inquit, Deus requirit ad satisfactionē, benignus est etc. & Augustinus de Eccles. dogmat. c. 54. ait pœnitentiæ satisfactio, est causas peccatorum excludere, nec eorum suggestionibus aditum indulgere, Calu. c. 4. §. 35.

XXIV. Indulgentias non continere merita Sanctorum, docent Leo Pontifex Rom. ep. 51. vbi dicit quamuis multorum Sanctorum in conspectu Domini preciosa mors fuerit, nullius tamen occisio propitiatio fuit, mundi, & Augustinus tract. 84. in Io. & si frater pro fratribus moriantur, nullius tamen sanguis martyris in remissionem peccatorum funditur, similia habet 4. ad Bonifa. c. 4. Calu. c. 9. sect. 40.

XXV. Vnctionis extremæ ceremonia vti fuerunt Valentiniāni, quos refutat Irenæus lib. 1. c. 18. & similia hæc sūt Ethnicis superstitionibus, quas

damnat Dionysius c. 7. de Ecclesiæ hierarch. non ergo Sacramentum. kemnitius in examine Concilij Trident.

XXVI. Episcopos non esse superiores præbyteris docuit Chrysostomus homil. 15. ad Tim. inter præbyterum, ac Episcopum interest ferè nihil, idem docet Dionysius, Theophil. Oecumen., & Hieronymus in ep. ad Tit. & August. ep. 59. ad Hieron. Calu. lib. 4. c. 4. sect. 2. kemnit. in exam. sess. 23. c. 4. Item quinque solos esse gradus ordinum numerat Hieronymus, in comment. Esaiæ c. 9. v. 3. Episcoporum, Præbyterorum, Diaconorum, fidelium, & cathecumenorum, Calu. lib. 4. c. 4. Ambr. c. 4. ad Ephes. quinque numerat, & loco Cantorum ponit exorcistas. S. Ignatius epist. ad Anthiochenos, Epiph. in fine Panarij, plures numerant, quam septem, addentes laborantes, & confessores. Tres facit ordines (kemnitius ait in exam. 23. sess. Concilij) Pontificum, Sacerdotum, & ministrorum Dionysius in Eccles. hierarch. c. 5. In Petro nullum cognoscunt Primum: Cypri. lib. de simplicitate Prælatorum: Hoc erant vitæque, & ceteri Apostoli, quod fuit, & Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis. S. Augustinus tract. 50. in Ioannem: Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Luth. de potest. Papæ, Calu. 4. instit. c. 6. Obijciunt etiam Nouatores auctoritatem Hilarij 6. de Trinit. ubi dicit, quod Petrus ædificationi Ecclesiæ subiacet, & non dixit esse fundamentum, nam fundamentum Christus est. Hæc illi contra primum S. Petri.

XXVII. Matrimonium posse dissolui docet Hier. qui in epita. Fabiolæ dicit eam, non peccasse mortaliter, cum post diuortium alteri marito nupsit. & Origenes in c. 19. Matt. quosdam Episcopos dicit tale coniugium permisisse, kemnit: Idem docuit Ambrosius supra relatus ab Eusebio, & alij, ut Iustinus Martyr, quem allegat Philippus Melanctho in appendice locorum communium. Accedit Hil. can. 4. in Matth. dicens, nunc meritò fides euangelica non solum voluntatem pacis indicat, verum etiam reatum contineri in adulterio uxoris imposuit, Si alij ex dispensationis necessitate nubenda sit. Idem tenent Chromatius in Matt. Theoph. Luc. 16.

XXVIII. finienda supplicia adstruit Origenes, & Hieronymus in comment. Epistolæ ad Ephes. c. 2. exponens illa verba, ut ostenderet in seculis superuenientibus. Hæc affert Stanislaus Pannonijs Anabaptisticæ sectæ minister libello de diuina Philandrophia apud Senensem nostrum pag. 290. infamans S. Hieronymum, quod Origeni partim abnuat, partim annuit.

XXIX. Purgatorium videtur negasse Chrysostomus hom. 9. 1. Cor. ibi sic saluus erit quasi per ignem: itidem, ait, in hoc loco cum inquit, saluus erit, nihil aliud quam supplicij incrementum significat, quasi dicat ipse perpetuo in supplicio permanebit, & homil. 1. de Lazaro neque enim qui in præsentis vita peccata non abluerunt, postea aliquam consolationem inuenturi sunt. Hieron. 3. comment. in Amos c. 9. duo loca agnoscit, Infernum & Paradisum. & in ea verba Ecclesiastes: si ceciderit lignum suum ad Austrum, siue ad Aquilonem

&c. Nouatores communiter: Augustinus tract. 49. in Ioannem ait: requiem, quæ post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipiet quisque cum moritur. Calu. 3. instit. c. 5.

XXX. Deum esse auctorem peccati, docuit Augustinus 5. contra Iulian. c. 13. explicans illud. Tradidit eos in passionem ignominie, & sequitur, audis propter hoc, & quæris inaniter, quomodo intelligendum sit, tradere Deum multum laborans, ac ostendens eum tradere deserendo. non ergo deserendo tantum, sed efficaciter efficiendo concurrat ad mala. In Enchirid. c. 100. peccata docet Deo volente fieri, quia non fierent, ait nisi sneret: idem de gratia, & lib. arbitrio c. 21. docet etiam Deum inclinare voluntatem hominum, siue ad bona pro misericordia, siue ad mala pro eorum malis meritis. Hæc Calu. 3. instit. c. 23. & Beza in responsione ad Castilionem, & in responsione ad Heshusium.

XXXI. Concupiscentiam, siue fomitem veram habere ratione peccati dicit Cyprianus: ita cum ambitione congressio est, cum carnalibus vitijs, & homines propter hos malos motus, quamuis de origine venientes, dicit Hieronymus: quamuis habeant culpam, tamen non teneri crimine, in cap. 7. Matt. Lutherani communiter, Calu. & kemnitius in exam. sess. 6. Concil. pag. 480. Item August. 1. de nuptijs, & concup. c. 25. dicit peccata dimitti in baptismo non ut non sint, sed ut non imputentur, & c. 26. Idem peccatum dicit reatu transire, actu manere. Luther. in assert. 2.

XXXII. Liberum arbitrium negat Augustinus 6. de Genes. ad litteram dicēs. Hoc autem necessario futurum est quod Deus vult, & ea fere futura sunt, quæ ille præsciuit de gratia, & libero arbitrio c. 2. ita dicit creaturam ita esse in Dei potestate, ut eam quod voluerit, quando voluerit, quomodo voluerit faciat inclinari, & in Enchiridione c. 30. libero arbitrio male vtens homo se perdidit, & ipsum. Caluinus 2. instit. 9. & alij Calu. & Luth. communiter.

XXXIII. Item liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere dixit Augustinus 3. contra Pelag. c. 8. ita Lutherus disputat aduersus Ekium apud Senensem annotat. 278. nihil ergo boni potest operari, imo in operibus malis nunquam peccat.

XXXIV. Pœnam, hoc est mortem, non culpam Adæ ad posteros transfundi, docet Chrysostomus homil. 10. in illa verba, in quo omnes peccauerunt, & hom. 39. ad Corinth. in ea verba sicut in Adæ omnes moriuntur. hom. 24. ad Ephesios, ubi dicit, neminem expedit primi parentis damnationi fieri obnoxium. his auctoribus Iulianus Pelagianus olim Chrysostomum faciebat suæ sententiæ auctorem, negando originale peccatum: & Erasmi eodem se tuetur testimonio in annot. 5. cap. ad Roman. docendo peccatum originale nihil aliud esse, quam obligationem ad mortem ortam ex primo peccato Adæ. Ambrosius etiam idem insinuat in Epist. ad Rom. duplicem mortem distinguens corporis, & animæ: illam dicit ex Adam esse, istam ex propria culpa nostra, est argumentum Serueti apud Senensem lib. 6. annot. 236.

XXXV. solam fidem iustificare tenet Ambrosius lib. 1. de vita beata. *Non operibus iustificantur, sed fide, quoniam carnalis infirmitas, operibus impedimento est.* Origenes citatur etiam, in collectaneis Lutheranorum aduersus Tridentinum, apud Sixtū annot. 233. dicit ergo in cap. 3. ad Romanos: *credens quis tantummodo, iustificatur, etiamsi nihil ab eo opus fuerit expletum.* Hic can. 8. n. Matt. ait: *sola fides iustificat.* Nouatores Lutherani, Caluiniani communiter.

XXVI. Certos esse homines de sua gratia, docet enim Hilarius in c. 2. Matth. i. dicens: *regnum colorum, quod Dominus in te postum est professus, vult sine aliqua incertæ voluntatis ambiguitate spectari.* kemnitius in exam. Trid. Bernardus 1. sermone de annunciat. hoc est testimonium, quod perhibet in corde nost. o Spiritus Sanctus dicens, dimissa sunt tibi peccata tua: sic enim arbitrabatur Apostolus gratis iustificari hominem per fidem, hoc testimonium adducunt, Lutherani. Calu. Bucerus, & alij adducti à Controuertistis in materia de incertitudine gratiæ, Soto, Bellarm. Staplet.

XXXVII. Non fieri per infusionem charitatis nostram iustificationem asserere videtur Ambrosius in pag. 18. serm. 3. dum dicit: *qui dicit peccata sua, iustificatur.* Augustinus lib. 6. de Ciuit. Dei. c. 27 ipsa iustitia nostra potius peccatorum remissione constat, quam perfectione virtutum. Bern. epist. 190. *iustum me dixerim: sed illius iustitia.* Calu. 3. instit. c. 11.

XXXVIII. Neminem esse verè iustum astruit Hieronymus 3. in Hierem. ibi, *omnis laguncula implebitur vino, sic dicens. Hæc autem ebrietas, qua obliuiscimur præceptorum Dei, & vitij, atque peccatis, omnis impletur humana conditio, dicente Propheta: non iustificabitur in conspectu suo omnis viuens.* & iterum in p. dial. contra Lucifer. nos tunc ergo iusti sumus, quando nos peccatores fatemur, & iustitia nostra, non ex proprio merito, sed ex Dei consistit misericordia. August. lib. 9. confess. c. 13. *Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia discunt eam.* Calu. 3. instit. c. 14. Philipp. in loc. commun. tit. de peccato. kemnitius in examine Trident. & alij adducti à Controuertistis Bellarm. Staplet in controu. de iustitia imputatiua.

XXXIX. Peccatores non esse Ecclesiæ membra dicit Hieron. in regula Monach. c. de poenitentia, & misericordia. *qui peccator est aliqua sorte maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari,* idem dicit in Epistolam ad Ephes. lib. 3. Lutheranij apud nostrum Senensem annot. 307. lib. 6.

XXXX. Sanctos non esse orandos inuit Chrysostomus, cum dixit homil. de profectu Euangel. Philipp. 1. ibi *sive occasione, siue veritate:* ait enim loquens de Chanaan. *Vides quomodo repulsi cum alij precarentur, ubi verò ipsam et pro dono clamauit, annuit.* Ergo &c. Hunc locum obijciunt Lutheranij apud Senensem annot. 310. lib. 6.

XXXXI. Imagines non esse colendas dicit Hieronymus in Daniele ibi, *Deos suos non colimus. Qui adorant imagines hoc se facere intel-*

ligat, quod tres pueri facere nolentes, placuerunt Deo. Nouatores apud Bellarm. c. 11. de Imagin. Sanctorum lib. 2. c. 16.

XXXII. Non esse lugendam mortem Christi tenet Ambrosius in Luc. c. 23. explicans illa verba filie Hierusalem, & Teophylactus eandem clausulam tractans dicit: *non decet lamentari eum, qui sponte pro salute omnium patitur.* Bed. lib. 6. in Lucam idem asserit, ex his locis contendit Erasmus mortem Christi non esse plorandam apud Senensem annotat 162. lib. 6.

XXXIII. Ecclesiasticam disciplinam corruptam esse docuit Iustinus Imp. epist. ad Zenam, & Serenam, dicit enim: *de quorundam, prout eorum fert præsumptio, institutione, & disciplina, sed præter rationem suscepta illa, & inutili, iuxta traditionem hominum, quasi hereditario ab eis iure occupata, per similia Phariseis facientibus, & sentientibus, in Epistola ad Papam, per quam diligenter, & accurate differui.* ex hoc loco Nouatores conclamant, conuulsas traditiones à Romana Ecclesia veras, et Apostolicas, statutis hominum superinductis. apud Bar. tom. 2. pag. 191. num. 10. anno 165.

XXXIV. Immunitatem Clericorum non admittere videtur Hieron. in Matt. lib. 3. ibi: *Reges terre &c. conueniunt enim, quod nos pro illius honore tributa non reddimus, & quasi filij Regis à vectigalibus immunes sumus.* Erasmus in annotationibus, ex hoc loco Hieronymi in immunitatem nuehitur clericorum, apud Senensem annot. 76.

XXXV. Clericis habere possessiones temporalium non licere, scripsit Chrysostomus homil. 86. in illud Lucæ. *vade & vende vniuersa, quæ habes.* dicens: *has haberi à Sacerdotio est alienum.* vide eundem hom. 15. 1. Timoth. Idem docere videtur Hieronymus ad Nepotianum. ubi dicit, quod Clericus nihil extra dominum habere potest. Idem dixit Ambrosius in Luc. c. 12. in ijs verbis congregabo omnia, quæ nata sunt mihi. cui subscribit Basilus homil. de eadem re: *esuriens panis est, quem tu detines.* & similes locutiones, quibus insinuat, diuites esse dispensatores non dominos. Vnichlephitæ apud Vvaldenses in doctrin. fidei, & nouissimi hæretici communiter apud Senens. annot. 121.

XXXVI. Hæreticorum scripta legenda expresse ait Hieronymus Epistola ad Minerium, & Alexandrū, simil. id declarans, quod in terra aurum queritur, & de fluminum alueis splendens proferetur glareæ. Theophilus laudat libros Origenis, eosque comparat prato omni generis floribus ornato, & ex illis inquit: *Si quid boni in illis reperio, illud excerpō: si verò spinosum quid visum fuerit, hoc tanquam aculeatum prætereo.* Socr. hist. Eccl. c. 17. ex Eusebio, & lib. 7. c. 7. refert quod visione admonitus Martyr, ut omnia, quæ ad manus suas deuenirent, legeret, expenderet, approbaret. Oecolampadius hæc asserit, apud nostrum Senensem in annot. lib. 6. 266.

XXXVII. fidelium multitudinem à Christo potestatem habere ordinandi ministros Ecclesiæ videtur docere Cyprianus lib. 1. epist. 4. dicens. *Plebs maximè habet potestatem, vel eligendi*

gendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi, quod & ipsum videmus de diuina autoritate descendere, ut Sacerdos plebe præsentē, sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio, & testimonio comprobetur. argumentum est Illirici lib. de electione Episcop. & kemn. tij defumptum ex Luthero, Brentio, Caluino, & nouissimi M. Antonij de Dominis de Republica lib. 3. c. 3.

XXXXVIII. Celibatum probare non videtur Ignatius, qui in epist. ad Philadelphios dicit Patriarchas, Prophetas, & Apostolos maritos fuisse. Calu. 4. institut. c. 12. S. Gregorius etiam teste S. Vldarico ad Nicol. Papam, Sacerdotibus vxores ademit, sed postea ex adulterijs, & aliis inconuenientibus continuo decretum reuocauit. Centuriatores 9. c. 10. col. 540.

XXXXIX. Politicam potestatem non esse bonam, neq; licitam docet Augustinus lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 11. dicens rationale factum ad imaginem suam noluit Deus nisi irrationabilibus dominari, non hominem homini, sed hominem pecori, inde primi iusti pastores magis pecorum, quam Reges hominum constituti sunt. idem videtur asserere Gregorius lib. 21. mor. c. 11. dum omnes homines natura æquales genitos dicat, & per vitium inæquales factos. est argumentum Ministrorum Transyluanie in opusc. attitulato, antitheses Christi veri, & falsi, edito Albæ Iuliæ 1568.

L. Christianis non esse licitum bellum gerere videtur asserere Hieronymus epist. ad Ageruchiam de Monogamia dicens, olim bellatoribus dicebatur. Accinge gladium tuum super femur tuum potentissime, nunc Petro dicitur conuertere gladium tuum in vaginam. idem videtur asserere Tertull. lib. de corōna militis, & alios Patres ad id probandum affert Erasmus, Origenem lib. 2. contra Celsum, & tract. 7. in Matt. & Chrysostomum, Basilium, & Theophilactum ex catena B. Thomæ & Ambrosium 10. in Lucam, & Augustinum in psal. 37. & epist. 5. ad Marcellinum, & epist. 158. Erasmus in annotationibus 3. capitis, & 21. in Lucam, apud Senensem annot. 156.

CONFUTATIO EORUNDĒM Ex orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est primo auctoritas S. Gregorij Nazianzeni, Epistola ad Cledonium. Nec vero hoc indignum censendum est (quamuis utique graue, & indignum sit) quod homines isti perniciose sua dogmata simplicioribus animis præ alijs versutiores, & sceleratiores infundunt: sed quam nos in eadem opinione, & sententia esse mentiuntur, hamum suum hac esca circumtegentes, atq; fuso suo, & pretextu cupiditatem suam nefarie explentes, simplicitatemq; nostram, quæ fiebat, ut non alienorum loco eos haberemus, sed fraterna beneuolentia complecteremur, in sceleris occasionem arripientes.

S. Vincentius Lerinen. lib. cōtra prophan. voc. Nouitates cap. 11. Captant (ait) plerumq; veteris cuiuspiam viri scripta, pauld inuolutius edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo, quasi

congruāt, ut illud nescio quid, quodcunq; proferūt, neque primi, neq; soli sentire videantur.

S. Greg. 12. mor. c. 16. explicans illa verba Iob. c. 15. & senes antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam patres, &c. ait, ideo hæc dicta, quia omnes heretici à sancta vniuersali Ecclesia sunt egressi: testatur Ioannes, qui ait, ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, sed ut ea, quæ assentur commendare stultis mentibus hominum, quasi ex antiquitate possint, antiquos Patres se habere testantur, atque ipsos doctores Ecclesiæ suæ professionis magistros dicunt. Cumque præsentēs prædicatores despiciunt, de antiquorum Patrum magisterio falsa præsumptione gloriantur, ut ea, quæ ipsi dicunt, etiam antiquos Patres tenuisse fateantur: quatenus hoc quod rectitudine astruere non valent, quasi ex illorum auctoritate confirmant.

Secundo ex Leone Bizantio de sectis scholæ act. 8. qui de hæreticis Hæsitantibus loquēs dicit. Ad faciendum verò fidem dogmati suo plures auctoritates producunt, quarum prima est, quod S. ille Cyrillus, vnā naturam Dei sermonis incarnatam dixerit. Ad quod respondemus fateri nos id à Sancto Cyrillo dictum, sed idem nihil omnino sententiæ nostræ refragari: nō enim Christi naturam incarnatam dixit, sed vnā naturam Dei Verbi incarnatam dixit, v3. alteram aliam naturam denotans: & quod alteram illam significare voluerit, dum incarnatam ait ex ijs manifestum est, quibus seipsum in secunda ad Successum epistola declarat, inquit: quod si vnā Dei sermonis naturam &c.] quod dictū quoq; exposuit S. Th. 3. p. q. 2. ad 7. dicens, [cū Cyrillus dicit [vnā naturam Verbi esse incarnatam non intelligitur, quod ex duobus sit facta vna, sed quod natura Verbi sibi vniuit carnē in persona] vbi vides praxim, quod obtegentibus hæreticis hæresim sub verbis Cyrilli, ex Cyrilli verbis mens Cyrilli sit explicata. Et afferentibus auctoritatem Iulij ad Dionysium Corinthi Episcopum respondet: sed nos pluribus conijcimus, non illam epistolam esse Beati illius Iulij, sed Apollinaris, & multis probat. Afferentibus etiam auctoritatē S. Greg. Taumaturgi ex quadam fidei confessione respondet. Ad hoc, inquit, respondemus. primum de hac itidem dubitatum apud antiquiores, an sit Gregorij: deinde Gregorius Nissenus orationem, de illo prodigiorum effectu, funebrem scribens: nullum, ait, opus in manibus eius esse, præter solam fidem, quam in visione conspexit. Amplius ex eodem, nam obijcientibus auctoritatem Athanasij respondemus, ait, primo dictum hoc nobis non aduersari: non enim ait: duas naturas ita tradimus, ut adoretur vna, non adoretur altera: sed vnā statuimus esse naturam Dei sermonis incarnatam: deinde ne quidem est Athanasij, nam cum à nobis interrogantur, vbi dictum hoc extet, nec eius ostendendi copiam habent, in arctum coarcti pusillam quandam orationem proferunt, quasi duorum filiorum, in qua dictum hoc legitur: at notum est vniuersis omnia S. Athanasij opera, valde magna &c. & cum obijceretur illud testimonium: legi in inuectiuis Cyrilli contra Theodorum, respond-

respondet: ita esse, sed mendum esse priscum. Dioscorus enim successor B. Cyrilli factus, quum eius opera reperisset, forte non veritus est inferere nonnulla, quæ ipsi subitum fuit. Producent aliam auctoritatem ex Erechesio, cuius inter Patres, nec auditum est vnquam nomen, adeo quidem, vt cum Thimotheus contra Synodum scripsisset, & auctoritatem Erechesii citasset, Cyrus qui apud ipsum presbyteri loco erat, his ad eum verbis rescripsit, *malem hoc te corrigere, nam Erechesii nomen inter Patres auditum nunquam fuit.* Vbi vides primo sub nomine Patrum, falsas doctrinas hæreticos citare solitos, dubias auctoritates afferendo, supposititia dicta allegando, incognitos etiam Patres adducendo, quam praxim secuti sunt Nouatores huius temporis, vt patebit ex responsionibus ad argumenta, & alijs adductis animaduersionibus in hac questione.

Tertio cum Ariani pro se stare dicerent Lucianum Martyrem, citantes libellum de fide ab eodem compositum, ex Athanasio, per eundem libellum conuicti sunt mendacii: illumq; vindicauit S. Athanasius in decreto contra Arianos, egregie.

Quarto ex Nouatorum ipsorum testimonio ad hominem. Vvotonus in Apolog. Parkinsi p. 491. sic contra ipsosmet dat testimonium dicens, *Patres à parte nostra non sunt. Quid tum deniq; nihil ne verum erit, quod non ipsorum testimonio probari possit? vide claram confessionem aduersarii, quod dissonent Nouatores à Patrum doctrina. Sed vide vafriem, patrum adhuc eorundem, ne conuincantur, auctoritatem ablegantem.*

CONCLUSIO CATHOLICA

*Nulla modo Nouatorum doctrina cum
Patrum traditione concordat,
& si subdolè Patrum di-
ctis malè intellectis
se amicare co-
nentur.*

Respondeo dicendum idem accidere Nouatoribus, sicut accidit Academicis, & Scepticis Philosophis, qui sciētia certitudinē tollentes semper querebant, & nunquam inueniebant; & veritatis patrocinio destituti, nedum septem sapientes, sed & Democritum, Heraclitum, Empedoclem, Hippocratem, Socratem, Platonem suæ inscitia authores producebant, ex Laertio 9. de vitis Philosophorum in Pirrhone. Hæc callidè quidem, vt suas nimirum opiniones speciosis verbis obtegerent, & tanquā à maioribus probatas, facilius animis imperitorum instillarent. Callidius longè Nouatores, qui peruersas suas sententias tueri non valentes, Patrum specioso titulo, tanquam superinducto fuso, colorare conantur; ac si eadem cum illis sensisse videantur: cum tamen nihil à nouitijs istis dogmatibus sit adeo alienum, quàm veterum Patrum constans, & firma doctrina. Sed sicut Cicero illos incusabat, ita isdem ferme semitis eosdem licitè interpellamus. Dicit ergo lib. 4. Academ. 99. *Primum*

mihī videmini (ait ille) cum veteres Physicos nominatis, facere idem quod seditiosi ciues solent, cum aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares vt eorum ipsi similes esse videantur, referunt iam P. Valerium, C. Flaminium, L. Cassium, Q. Pompeium, P. Africanum &c. Horum nominibus tot virorum, atque tantorum expositis, eorum se institutum sequi dicunt. Similiter vos cum perturbare, vt illi Rempublicam, sic vos Philosophiam benè constitutam, velitis; Empedoclem, Anaxagorā, Democritum, Parmenidem, Xenophōtem, Platonem etiam & Socratem profertis. Sic ergo vos incusamus, Nouatores, cum veteres Patres nominatis, Clementem, Iustinum, Irenæum, Augustinum, Ambrosium, id quod seditiosi illi ciues, & quod Sceptici Philosophi faciebant, & vos facitis. Et sicut illi Rempublicam perturbare, & Philosophiam demoliri satagabant, ita fidem, & Theologiam confundere studetis, proceres illos allegando; vt horum nominibus, tot inquam egregiorum virorum expositis, vestrum institutum, eorum auctoritate, probare videamini. Sed nullus veterum simile quicquam dixit, quod habet recens vestra Mateologia, quæ cum Patrum ipsorum doctrina è diametro pugnat, vt fusius alias ostensum est, & ex solutionibus ad argumenta patebit. Non ergo nisi subdolè Patres allegantur, dum contra veritatem extorquentur.

Solutiones ad oppositiones.

Ad Primam, quæ fuerit mens Hieronymi, satis ostensum est, cum de scripturis canonicis ageretur, nimirum negasse eos esse de canone, non Ecclesiastico, sed de canone Hebræorum, vnde & idem Hieronymus, librum Iudith auctoritate Concilij Niceni se recipere fassus est, quem tamen Hebræi, suo non recensent in canone.

Ad secundam. Cyprianus dubiam eam putabat consuetudinem, & ab Apostolica Traditione discrepantem, vnde veritatem putabat se illi opponere. In genere verò quantum consuetudini, & traditioni debeamus, monuit idē Sanctus, dum consuetudinem non rebaptizandi, volebat dirigi ad canalem Apostolicæ traditionis: non ergo in eo axioma errabat, quod consuetudine, & Ecclesiæ traditiones essent reiiciendæ, sed in eo quod consuetudo non rebaptizandi ab ipso putabatur scripturis, & veritati cōtradiceret. Sanctus Basilius adeo tenax est in defendendis Apostolicis traditionibus, & verbo Dei non scripto, vt satis aperiat mentem suam, in lib. de Spiritu Sancto, vt earundem sit fortis Hysperaspistes. Quando ergo consuetudinem videtur reiicere, id factum est ad condescendendum ad aduersario, qui cum negaret consuetudinem, & traditionem, consuetudine, & traditione conuincere non poterat; propterea tanquam ad asylum ad scripturam, quam recipiebat, confugit, dicendo, *Stemus itaque arbitratu diuinæ scripturæ.*

Ad tertiam. illud verbum Basilij intelligitur affirmatiue, & sensus Basilij est: vnitatem Dei nō

constare ex collectione alicuius numeri, sicuti humanæ naturæ unitas specifica, constat ex pluribus humanis naturis indiuiduis distinctis, quæ constituunt vnum numerum, quomodo dicitur, quod participatione speciei, plures homines sunt vnus homo: Ceterum cum dicimus Deum esse vnum numero, id intelligimus negatiuè, & sensus est, quod secundum rationem indiuiduæ unitatis, quæ solet constituere numerum, non nisi vnum Deum esse confitemur.

Ad quartam, cum ex vera Theologia dictio exclusiua non excludat concomitantia, nec quæ eandem naturam participant, multo minus ea, quæ sunt eiusdem naturæ: in eo ergo solo vero Deo, qui est pater includitur Verbum, & Spiritus eius, & tantum excluduntur falsi Dei per illam particulam *solum*, sicut ergo quando Christus dixit, *hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum*, ex hac regula non excluditur à Christo eius diuinitas, ita nec similibus Patrum locutionibus nequaquam Verbum à Deitate Patris separatur.

Ad quintam. Eo exemplo Patres nolunt ostendere communicationem idiomatum, nec totum Incarnationis mysterium: certum enim est, ferrum non esse ignem, & ignem non esse ferrum, at de fide est Deum esse hominem, & hominem esse Deum: solum eo exemplo voluerunt ostendere, quod sicut ignis ex ferro non nigrescit, nec rubigine scedatur, ita impatibilis remansit diuinitas, nec miseriis humanis scedata est: & quemadmodum in vno ferro duæ naturæ inspicuntur, ita in vno supposito duas naturas confitemur impermixtas, ita vt vnus naturæ proprietates alteri non sint communicatæ, sed hypostasi vtriusque naturæ communicatæ sunt: vnde in abstracto prohibentur hæ voces: deitas est passa &c. in concreto verò, nempe Deus est mortuus &c. catholicè enunciamus.

Ad Vbiquestarios. Chrysostomus se ipsū explicat: docet enim ibi clare, Christū (qui vt Deus vbique est) secundum carnem debuisse in cælum intrare, vt appareret vultui Dei pro nobis; quia secundum carnem, non erat in cælo antequam ascenderet. Cyrillus autem illis verbis dixit, Christum esse vbique, non absolutè, sed iuxta subiectam materiam, de qua loquebatur, nempe vbicumque essent hostiæ consecratæ: Augustinus verò loquitur de Christo, non secundum quod Deus homo est, sed secundum, quod Deus est; seu de persona diuina, non de humana natura: vnde ibidem dicit *propter unitatem personæ in terra Filius Dei, propter eandem unitatem in cælo Filius hominis*, non dicit esse in cælo humanitatem, in terra deitatem, sed in cælo Filium hominis, i. personā in terra, & in cælo Filium Dei, nempe eandem personam, quia vbique est illa persona.

Ad sextam respondetur, loqui Augustinum de persona, quæ operi debet dare dignitatem, vnde 9. de Ciuit. cap. 15. vbi dictum est, *querendus est mediator, qui non solum homo, verum etiā Deus*, subdit Augustinus, *nec tamen ob hoc mediator est quia Verbum, & maxime quia immortale, & maxime beatum Verbum longe est à mor-*

talibus miseris, sed mediator, per quod homo Christus Deus, & homo mediator est, sed forma, secundum quam mediator est.

Ad septimam respondetur, dici sigilla in alia significatione ab ea, quam usurpant hæretici: nā dicuntur signacula, eo quod rem sacram continent, idest inuisibilem gratiam, ut multa mysteria, quæ fidelibus deteguntur, ita Nazianz. oratione de baptismo. prope finem: Vel quia ijs profitemur fidem: ita Basilii de Spiritu Sancto c. 12. Vel quia obfignantur fideles, vt ab infidelibus distinguantur, ex eodem Basil. hom. ad baptismum. & lib. 19. contra Faust. c. 11.

Ad octauam respondetur, dixisse Augustinū verbum Sacramentale operari, non vt aer percussus est, & dictio quædam est, sed quatenus reseat supernaturalis, ac proinde vt est obiectū fidei, seu sola fide cognoscibile. Vnde propterea subiunxit S. Augustinus: *nam & in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud manens.*

Ad nonam. illud verbum Cypriani [*in ceteris*] non intelligitur de Sacramentis, sed Sacramentalibus, & ritibus per homines introductis; quare ex vi aduersarij, non Sacramenta, sed Sacramentalia excluduntur, ab institutione Christi.

Ad X. Respondet Hugo lib. 2. de Sacram. p. 6. c. 13. quod duplex est iocus, quidam, in quo deest intentio conferendi Sacramentum, & hic illusio est, & deceptio impediens veritatem Sacramentali: alter iocus est, qui secum habet finem verè conferendi Sacramenta in ipso ludo, & hic non impedit collationem veri Sacramenti. Ludus ergo Athanasij, & illius Sacerdotis, qui baptizauit illum mimum Genesium posteriori modo contigit, & sic vera fuerunt Sacramenta in ludo collata, quia vera adfuit intentio, qua deficiente irritum fuisse Sacramentum.

Ad XI. liber ille non est Augustini, sed alicuius hæretici propter multos ibi admixtos errores; nam inter ceteros q. 109. Melchisedech asseritur esse Spiritus Sanctus. secundo dicitur auctorem illum posse intelligi locutum esse de causa formali, & ea est fides, non quæcumque, sed viua, iuxta quod scriptum est Act. 15. *fide purificans corda eorum*: at Sacramenta iustificanc efficienter, instrumentaliter tamen, Deo principaliter gratiam causante.

Ad XII. non integrum numerum septenariū Sacramentorum adduxerunt Patres, quia exemplariter satis erat duo, vel tria adducere, vel quia id requirebat genus argumenti, vt de aliquibus non de omnibus tractaretur: duo verò frequenter numerant nempe Eucharistiam, & baptismū, quia hæc sunt præcipua Sacramenta, vnum necessitatis, alterum perfectionis; primum est Baptisma, secundum Eucharistia, quæ est (ex Dionysio lib. de Eccl. Hierarch.) finis Sacramentorū: vnde figuram habent in effusione aquæ, & sanguinis à latere Christi, & explicitè habent materias, & formas expressas etiam in scripturis. tria etiam numerantur, quia hæc dari solita erant baptizandis, baptismus, confirmatio, Eucharistia. Ex omnibus autem Patribus, imo ex vno Augustino septenarius numerus Sacramentorum aper-

tissime

tissimè colligitur, ut patebit in proprijs locis, Deo dante.

Ad XIII. respondetur Augustinum non cæmonias ab Ecclesia institutas damnare, sed illas temerarias priuata auctoritate introductas: vnde ibidem dicit Augustinus, quod ea, quæ neque in sanctarum scripturarum auctoritatibus continentur, neque in Concilijs Episcoporum statuta inueniuntur, neque recepta ex consuetudine, refecanda sunt.

Ad XIV. ijs verbis Augustini nulla continetur dubitatio, nam idem est dicere: *nescio an aliquis piè hoc dixerit*, quàm dicere hæc verba æquipollentia: *Non nisi impiè hoc dici potest*. Quare sicut hæc verba huius propositionis assertiua sunt, ita & præcedentia.

Ad XV. respondetur, optasse Nazianzenum differri baptismum ad triennium, ut possent respondere infantes de fide sua. Sed excipit periculum mortis. Sed quoniam alios inopinatos, & periculosos casus incurrere poterant paruuli, propterea alijs Patribus non placuit Nazianzeni consilium. S. Augustinus eo loco voluit ostendere consuetudinem illam baptizandi paruulos ex Apostolica traditione descendere: vnde dum talem traditionem profert, nunquam Augustinus dixit: Origenis tempore talem consuetudinem cepisse quare mendaciter, & subdole Augustinus citatur ab aduersarijs.

Ad XVI. S. Augustinus ibi loquitur de manus impositione, quæ fieri solebat in reconciliatione pœnitentium, non de ea, quæ fit cū chrismate, quam Sacramentum esse, agnoscit sepius idem Augustinus: vnde dum dicit hanc repeti posse, satis Augustini mens declaratur, non de manus impositione, consecratione, & consignatione per chrismatis vñctionem, fuisse locutū. Fuit autem desumpta vñctio ex veteri disciplina, non quantum ad institutionē, & efficaciam, sed quantum ad figuras, quæ præcesserunt, insinuata enim videtur in vñctionibus antiqui testamenti. Quod verò Hieronymus dicat non ob legis necessitatem conferri Cōfirmationis Sacramentum ab Episcopis, non excludit ministrum ordinarium, qui est Episcopus, à collatione huius Sacramenti: sed voluit ijs verbis indicare, quòd ob necessitatem legis diuinæ necessarium non sit, ut consignatio, seu confirmatio ab Episcopo suscipiatur, cum salutem per baptismum quis possit consequi: vnde subdit *aliqui legendi essent, qui in vinculis à presbyteris, vel Diaconis baptizati, antè moriuntur, quàm ab Episcopis inuisantur*.

Ad XVII. q. à Patribus Eucharistia vocetur panis, non vñctio noster triticeus intellectus est, sed panis cœlestis, & diuinus ratione rei contenta: vnde & Christus Dominus se ipsum vocauit panem de cœlo descendentem. Etiam ratione specierum vocatur panis, scripturarum more, quæ res exterius apparentes ordinariè vocat secundum id, quod apparent: ita angelos apparentes hominibus viros vocat, & serpentem aneum, serpentem vocat. Panis quoque vocatur, quia hæbra phrasi nomine panis, quicumque cibus intelligitur: est autem Eucharistia alimonia cœ-

lestis, & panis super substantialis.

Dicitur autem à Patribus Eucharistia antitypon, hoc est imago, quia species Sacramentales sunt signa corporis, & sanguinis Domini ibi realiter, & substantialiter existentium; & quia idem corpus, & sanguis representant sacrificium crucis, & illius typus sunt, ut dicit Chrysostomus homil. 17. in ep. ad Hebr. Vocatur etiam ab eodē (ut obijcitur in contrarium) *similitudo corporis*, quia species exteriores, illius Sacramentum sunt. Quanquam illa commentaria falso adscribantur eidem; sicut etiam commentaria imperfecta in Mattheum, in quibus illa verba (quæ obijciuntur) ab hæreticis inserta putantur, & varijs etiam erroribus ea scaterere docuit noster Senensis lib. 4. biblioth. quod etiam Erasmus in præfatione, & idem Petrus Martyr fatentur. Vocatur autem Eucharistia *symbolum Passionis eius*, quia Sacramentum nedum est signum demonstratiui rei præsentis, sed etiam est rememoratiui rei præteritæ, vnde etiam Ecclesia dicit, quod per hoc Sacramentum *recolitur memoria passionis eius*. Hieronymus ijs verbis, non distinguit carnem Christi in Eucharistia ab eadem, ut erat in Cruce quoad substantiam, sed solum quoad qualitatem: hic enim spiritali modo est, & impassibiliter in cruce verò passibiliter &c. sū eadem distinctionem passibilitatis, & impassibilitatis carnis nostræ, ut aliter sit caro nunc in corruptibilitate, aliter in resurrectione: certū est autem non intellexisse, ut aliam esse, & aliam secundum substantiam significaret, sed aliam, seu potius alterā ex qualitate: nihil enim profecisset contra Origenem contra quem scribebat. Porro Augustinus cum dixit Eucharistiam *signum corporis sui*, loquitur de signo corporis, prout in Cruce immolati: nam Eucharistia est verè corpus Domini, & signum corporis eiusdem, ut in Cruce immolati: ut dicebatur ad Chrysostomum. Alium vero locum eiusdem in psalmos, iam pridem dissoluit Lantfrancus contra Berengarium, dicens: Augustinum dicere, non esse corpus idem, non quidem secundum substantiam, sed non esse idem secundum qualitatem, ac proinde non eodē modo manducandum. Siquidem concedendum, esse sub aliena specie impartibiliter, & indiuisibiliter. Quod verò Cyrillus dicat non esse in Eucharistia *manducationem puri hominis*, magis firmat propositum; nam contra Nestorium docet esse manducationem hominis Dei, & si puri esset manducatio hominis, nihil manducaretur, nisi res terrena: nec admirabiles illi fructus concorporationis cum Christo reportarentur, quos Cyrillus commendat. Porro Theodoretus dum dicit *substantiam symbolorum* manere, non mutari, loquitur de substantia, quæ distinguitur contra accidentia, & substantiam more Græcorum vocauit vñctio. i. essentia: dicit ergo essentiam, & naturā accidentium, remanet enim quantitas, odor, sapor, &c. Et per hanc doctrinam respondetur Gelasio, quanquam ille liber non sit Gelasii ut docent omnes fermè recentiores orthodoxi (vide Canum lib. 6. de loc. theol. c. 8. ad 9. Baronium t. 6. anno 496. c. 2.) sed potius est Gelasii cuiusdam Græci,

Græci, qui sub Basilio Imperatore ad annum Domini 476. floruit. Dicit ergo remanere substantiam ad modum explicatum, vel etiam quia ea accidentia vicem, & proprietatem substantiæ inducunt.

Vt autem ad has, & similes auctoritates respondeamus, tres regulas obseruandas ex Doctrinis tradit Senensis. Prima regula est, quod in Eucharistia spectare oportet id quod est res, quod est signum, quod res, & signum. Res est corpus Christi, signum species Sacramentales, res, & signum idem corpus Christi, prout etiam unitatem corporis eius mystici representat. Quando ergo Patres dicunt corpus Christi esse signum, intelliguntur, secundum quod ipsum corpus Christi est res, & Sacramentum.

Secunda Regula, quod duplex est edendi carnis Christi modus, quidam carnalis per carnalem commestionem more Lestrigonum, & Anthropophagorum humana carne vescientium; alter spiritualis, seu Sacramentalis. Quando ergo Patres manducationem realem excludunt, spiritualemente admittentes, secundum hanc regulam sunt interpretandi.

Tertia Regula, quod præsentia Christi dupliciter intelligitur, vel in propria, vel sub aliena specie: quando ergo Patres præsentiam corporis Christi negant, illam intelligunt prout est sub propria specie, qua olim in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

Ad XVIII præceptum datum Apostolis, datum est ut sacrificantibus, non ut simpliciter communicantibus, unde de institutione sacrificij, non communionem locutus est Iustinus. Cyprianus eo loco, ubi dicit *muniendos martyres sanguine Domini* &c. dicit etiam muniri debere *protectione* corporis Domini, quare non tribuit peculiariter sanguini effectum, ut distinguitur contra corpus Domini, ad eum modum quo multa attributa enunciamus de Filio, quæ non excluduntur à Spiritu Sancto. unde, cum sanguis etiam in corpore Christi contineatur, qui corpus sumit, etiam Christi sanguinis virtute roboratur. Quod vero Chrysostomus, Hieronymus, & alij pastores olim sub utraque specie benigna dispensatione, & indulgentia populis communicare concesserint, nunquam obligationem, vel præceptum esse intellexerunt, unde merito Nouatores indulgentiam, & benignam dispensationem in præceptum vertentes, anathemate in Constantiensi, & Tridentina Synodo feriuntur.

Ad XIX. ijs loquendi formulis, quæ sunt in Chrysostomo, & Græcorum liturgijs, non insinuat, tunc fieri consecrationem, quæ iam antea facta est, sed solum ostenditur, quod licet sermo Christi in voce transierit, tamen remanet effectus consecrationis sub speciebus panis, & vini: unde & mulier, quæ fluxum sanguinis patiens, tangendo Christum sanata est, adhuc audiuit: *esto sana à plaga tua*, Mar. 5. per quod significatur, quod licet tactus fimbriæ transisset, effectus sanationis perseverabat. Vel dicendum quod ea verba per figuram accipienda sunt, ut intelligamus tunc inuocari Spiritum Sanctum tanquam perfectæ iam consecrationis, & iam perfectæ con-

uersionis operatorem. Vel tandem illos loquendi modos exponi non de vero Christi corpore, sed mystico, ut populus fiat corpus Christi mysticum, quod etiam Paulus expressit, quod *omnes unum sumus, qui de uno pane, & de uno calice participamus*. Cor. I. c. x.

Ad XX. non desunt signa visibilia, tam ex parte poenitentis, quam Sacerdotis absoluentis: internum enim animi dolorem, & peccati detestationem ex vera confessione, satis exprimunt, poenitentes, & hi actus poenitentis materia sunt; forma vero sensibili voce profertur: quæ & si propriè non videantur, sensibilibus discernuntur, ut merito visibilia signa dici possint: nam quod odoratur, quod sentitur communi loquentium usu videri dicuntur ex Augustino 10. confess. c. 35. rectè enim dicimus *vide quid sapiat, vide quid oleat, vide quam durum sit* &c.

Ad XXI. respondetur quod idem Lactantius lib. 6. diuin. instit. c. 14. docet pariter eos verè respiscere, quos errati poenitet, & se ipsos castigat dementiæ. & præclare Tertullianus 2. contra Marcionem nomen Græcum poenitentiae, à mentis immutatione dictum, docet apertè. Quare vanè Luthericolæ ad etymologiam, seu id, à quo nomen est impositum, solum attendunt.

Ad illa loca Chrysostomi. Cum Chrysostomus expressè lib. 2. de Sacerdotio dicat ad poenitentis medelam necessariam confessionem [*& Sacerdotum curationi se se submittere oportere*] necessario exponendus est, quod locutus sit de confessione publica, quæ olim fieri solebat in Ecclesia, quam sustulit Nestorius prædecessor, quare cum prædecessoris sui exemplum mordicus defendere conaretur, ad publicam istam confessionem non adstringebat, & propterea illam non esse necessariam (ut re vera non est) inculcabat. eodem modo locutus est Cassianus Chrysostomi discipulus de Theatrati, & publica confessione, non auriculari, melius, Sacramentali.

Ad auctoritatem Ambrosij. Etiam in lacrymis confessionem agnouit Ambrosius dicens: *verecundæ lacrymæ, sine errore culpam loquuntur*. Vel dicendum, quod Ambrosius locutus sit de confessione Petri facta Deo, qui omnia nouerat, nec tunc temporis confessio Sacramentalis instituta est, quam post resurrectionem à Christo institutam legimus Io. 20. ex Concil. Trident. sess. 14. cap. p.

Ad XXIII. Chrysostomus loco illo de prouidentia, loquitur de poenis præcedentibus conuersionem, quæ post flagellationem Domini cessant; sed non propter hoc laboriosa opera, & poenales excludit, quibus conuersi diuinæ iustitiæ satisfaciunt, quas cum exoluerint, etiam temporalia flagella cessant; & non immittuntur ad punitionem, sed ad virtutis exercitationem. In psalmi vero 50. expositione, probare contendit, quod ubi ex misericordia plenam quis consequitur indulgentiam, nulla alia poena à Deo infligitur: sic exponendus est in homil. de B. Philogonio, qui si ibidem legatur attentè, tantum abest ut satisfactionem eneruet, ut satisfactionis modum utiliter tradat, dicens. *Proinde & tu quibus modis prouocasti Deum, per hos rursus facito propitium* &c.

Ad

Ad locum ex Augustino de Ecclesiasticis dogmatibus: ille liber non est Augustini, sed Gennadij, qui etiam si legatur attentè c. 53. satisfactionem lachrymis, & orationibus esse faciendam docet apertissime. Quando ergo dicit *pœnitentiam esse satisfactionem*, per illam particulam, esse, causam peccatorum excludere voluit, & definiuit satisfactionem ab effectu. Vel dicendū quod causæ peccatorum cum non excidantur, nec euellantur nisi dignis pœnitentiæ fructibus, & operibus laboriosis, aperte etiam ijs verbis includitur satisfactio.

Ad XXIV. quamuis solius Christi Domini mors, reconciliatio fuerit totius mundi, nihil obstat, vt propter vinculum charitatis vnus possit alteri satisfactionem applicare pro solutione temporalis pœnæ: hoc autem fieri per Indulgentias Ecclesia fatetur. Quare & si primū negauit Leo, secundum nūquam exclusit. Similiter Augustinus rectè docet solius Dei esse remissionem peccatorum causare, quod in iustificatione contingit: hanc autem per Indulgentias non fieri (quæ non remissionem culpæ, sed pœnæ respiciunt) liberrime confitemur.

Ad XXV. respondetur, vt dicit Tertullianus lib. de præscriptionibus, etiam res Sacramentorum nostrorum diabolus esse emulatum, propterea non est mirum, si etiam in suis conuenticulis hæretici illi, sacra vnctione abuterentur. Accedit longe diuersam fuisse illam vnctionem à nostra: nam Valentiniani vngebant oleo, & aqua mixtis, vt esset loco baptismi, nos separatim aqua vtimur pro baptismo: illi mortuos vngebant, vt explicatur ab Epiphaniò hæresi 36. nos viuos vngimus ad finem etiam (si sit expediens) sanitatis. Forma etiam longe est diuersa, cum illi horribilibus verbis hebraicis vtébatur, nos aperta, & intelligibili prece, & forma. Falso quoque dicit kemnitius à superstitionibus Gentiliū hunc ritum desumptum: cum potius illi vnctiones ab Hebræis, qui fuerunt antiquiores sint suffurati: fuerunt autem illæ vnctiones hæbreorum, figura eorum, quæ tempore reuelandæ gratiæ præstanda erant, vt & præstitum est.

Ad XXVI. quamuis nomina Episcopi, & præbyteri fuerint olim communia, officia tamen erant diuersa, vnde semper seruatum est, vt Episcopi ordinarent, & confirmarent, quod nunquā præbyteris est concessum. Item Episcopi præficiabantur non tantum vt consules in Senatu, vt fingunt aduersarij, sed etiam, vt Prælati in regimine Ecclesiastico: vnde quoddam imperium illi attribuitur à Nazianzeno, oratione ad Principem irascentem, Chrysostomo de dignitate Sacerdotali: in cuius signum excelsa subsellia pro Episcopis super alios præbyteros locabantur, & ex hac ordinandi, & regendi facultate consueuerunt populi olim Episcopos *Apostolos* vocare: sic Paulus etiam c. 1. ad Rom. Andronicum Episcopum vocat, ad Philippenses, Epaphroditum Apostolum Philippensium: ad Ephesios quoque dicit positos esse *quosdam Apostolos* &c. & Apostolorum nomine à Patribus multis, intelliguntur Episcopi.

Circa numerum ordinum, Hieronymus ibi

loquebatur de ordinibus, seu statibus Christianorum, non de ordinibus Clericorum. Quinarium numerum vero expressit, quia quinarium, illum numerum Esaia, erunt quinque Ciuitates, per allegoriam interpretari voluit, sic etiam Ambrosius, quinque ordines voluit explicare, quia explicabat illum locum Pauli: *Quosdā quidem dedit Apostolos, alios Prophetas* Eph. 4. &c. & quinque illis officijs quinque ordines adaptauit, per *Apostolos* intelligens Episcopos, per *Prophetas* præbyteros, per *Euangelistas* Diaconos, per *Pastores* lectores, per magistros, seu *Doctores* exorcistas. Ignatius præter ordines, etiā status quosdam secularium voluit enumerare. S. Dionysius, quia de Hierarchia tractabat, voluit tres functiones hierarchicas recensere, perfectium, purgantium, illuminantium, & perfectiū ordinem Pontificibus, illuminatiū presbyteris, purgatiū Diaconis appropriauit.

Ad obiectiones contra Petri primatū respondetur, quod Cyprianus, seu quicūque eius libri sit auctor, agnoscit rectè æqualem potestatem non in omnibus, sed quantum ad Apostolatū: ceterum inter Apostolos, Petrus primatum gessisse fatetur lib. de vnit. Eccles. vnde Leo epistola ad Anastas. 83. ait quod *cum omnium par esset electio*, nempe ad Ecclesias fundandas, prædicandum Euangelium, *vn̄ tamen datum est, vt ceteris præemineret*. Ad Augustinum. sicut cū dixit Augustinus de Christo lib. 15. de Trin. c. 26. quod *cum baptizatus est figuram gessit Ecclesie*, historiā non euertit realis baptismi Christi ita nec typica ista figuratio, quod *Ecclesia suscepit clauēs in persona Petri*, realem historiā excludit, quin Petrus in propria persona in clauium acceptione, per quas significatur plenitudo potestatis super vniuersam Ecclesiā, primatum super omnes acceperit, vnde vtrumque copulans Augustinus in psal. 108. ait *Ecclesia gessit personam, propter primatum, quem in discipulis habuit, & term. 13. de verbis Domini Ecclesie figuram portans, Apostolatus principatum tenuit*.

Ad Hilarium. Mens Hilarij obscura ex alijs locis clarioribus intelligitur: cum ergo Hilarius can. 16. in Matt. & in psal. 131. dicat *[super Petrum] tanquam fundamentum, Ecclesiam esse fundatam*, proculdubio Petrum agnoscit Ecclesie esse fundamentum: sed quoniam primario fundamento nempe Christo innixum profitemur, merito etiam dicitur, quod Petrus ædificationi Ecclesie subiaceat, & super Christum innitatur: cum hoc tamen stat, quod super ipsum omnem aliam Ecclesie structuram ædificatam ex illis verbis agnoscamus: *tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*

Ad XXII. respondetur ex nostro Sixto Senesii lib. 6. annot. 41. quod duplex est ordo Patrum, in hac materia explicanda. quidam etsi diuortium ob adulterium, & incorrigibilitatem consulerunt, & præceperunt, at noua fœdera conubij iniri posse, altero coniuge superstiti, vterunt. In hac serie, ait, sunt Hilarius Chrysostomus, auctor operis imperfecti; Euthymius, Theophi. & Augustinus præcipue lib. de adulter.

ter coniugijs. Quidam qui diuortium quoque in connubij vinculo fieri posse dixerunt. Sed hi diuiduntur in eos, qui ad tempus ad vitanda maiora incommoda atque tollenda, non per vniuersam Ecclesiam, sed certis locis à particularibus Episcopis repudium permiserunt, concesserunt, iusserunt: tales sunt Episcopi, qui tempore Origenis repudium concesserunt, quos Origenes non laudat, sed clarè reprehendit. Quàquam rectius dici possit, quod Episcopi illi (sicut & nonnulli Concilia prouincialia sanxerunt, sicut & Zacharias Papa dist. 32 q. 7. concubuit) locuti sunt de coniugio, quod parti innocenti conceditur, non quidem superstiti altero coniuge, sed post ipsius mortem. Alij verò indubitatè licentiam repudij etiam quoad vinculum probarunt, sic Tertull. & Ambrosius, quanquam Magister. d. 35. lib. 4. Ambrosium (si tamen eius sint ea commentaria, ut re vera non sunt) excusat, & explicet. Ad Hieronymum ergo dicitur, quod expressè dicit, Fabiolam fuisse ream peccati, & per consequens factum illud non probauit: Origenes expressè dicit Episcopos fecisse contra præceptum diuinæ scripturæ. Ambrosij commentaria sunt corrupta, vel saltem adhuc num sit eorum author, dubitatur. Iustinus laudat mulierem illam diuortium fecisse, sed non dicit nupsisse alteri superstiti coniuge, quod Melancthon debebat probare. Hilarius similiter, ut Iustinus intelligendus est, & exponendus.

Ad XXVIII. Origenes propterea damnatus est, quod illud dogma inuexit in Ecclesiam. Sed Hieronymus à calumnia illi affixa à Pannonio, iam pridem se defendit, respondens Rufino ibi in Apologia contra eundem, et alijs locis præsertim in c. 3. Ionæ ubi Origenem confutat, primo quia eam sententiam de finiendis damnatorum supplicijs nunquam diuina scriptura doceat. Secundo quia in Euangelio ignis æternus dicitur. Tercio quia illa sententia de finiendis tandem supplicijs timorem Dei euerit. Vltimo quia nulla esset distinctio inter electos, & reprobos. Quando ergo Hieronymus (ut in comment. ad Ephes.) annuere videtur Origeni, loquitur ex sententia aliorum. Vel referendus est ad ignem purgatorij, à quo animæ purgatæ tandem egrediuntur. Sic videtur loqui in fine comment. Esaiæ.

Ad XXIX. circa primam auctoritatem Chrysostomi dicitur, quod nomine ignis intelligat pœnam æternam, reclamantibus alijs Patribus, sed expositio non potest subsistere. Secundus locus nil contra nos: aperte enim Chrysostomus loquitur de Epulone, & damnatis, qui in hac vita pœnitentiam non egerunt. Ad Hieronymum, loquitur ibi de anima impia contemplante, quæ quocumque se verterit, vel in cœlum, vel ad infernum, Deum ultorem reperiet. Vel loquitur de vltima retributione æternitatis, vel gloria (inter quæ mediæ purgatorij, ubi retributio pro peccatorum solutione, temporarijs pœnis datur) & finalis non est; cum bonis operibus merces visionis æternæ perpetuo tandem debeatur. Augustinus dicit, omnibus dari requiem si nihil habeant, quod exoluant. Vel dicendum quod

quod requies maxima est (etiam si locus sit cruciatu) certitudinem habere suæ salutis: requies ergo vniformis non est: quædam enim est sine vlla prorsus admixtione doloris, quædam non sine admixtione pœnarum.

Ad XXX. ad primum locum ex Augustino. Quia Iulianus volebat admittere vnum peccatū esse alterius peccati præcedentis pœnam; ideo Augustinus dixit peccatum esse alterius peccati pœnam, siue homines deserendo, siue quocumque alio modo, ac propterea ibi ostendit, inaniter laborasse Iulianum docentem solum Deum tradere deserendo, vnde nullam efficientiam assignat Augustinus, sed alium modum præter solam desertionem, vnde subdit; *sed quomodo libet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deseruit, curauit enim Apostolus dicere quantum pœna sit credi passionibus ignominie siue deserendo siue alio, vel explicabili, vel inexplicabili modo, quo facit hæc summè bonus, & ineffabiliter iustus.*

Ad alium locum. Bene docuit Augustinus peccata non fieri, si non sineret fieri; sed hoc sinere non est velle malæ, sed velle permittere malæ. Quare & si Deus non habeat velle fieri, quod malæ voluntatis signum est, habet velle permittere, quod bonæ est voluntatis vnde c. 96. ait *quamuis quæ mala sunt, in quantum mala sunt non sint bona; tamen ut non solum bona, sed etiā, sint & mala, bonum est.*

Ad alium locum de gratia, & libero arbitrio respondetur, illam inclinationem non esse, malitiam inferendo, vel corda peruertendo; sed voluntatem proprio vitio inclinatam non impedire, ne præceps feratur, vnde idem c. 23. sic dicit, *cum ergo auditis: ego Dominus seduxi Prophetam illum, & quem vult indurat: eius merita cogitate, quem sic obdurari, vel seduci permisit.*

Ad XXXI. S. Augustinus lib. 2. contra Iul. qui Cypriani testimonium expendit, expressè dicit impium esse existimare, Cyprianum esse ambiciosum, carnalem &c. quia cum illecebris secularibus confligebat, imo subdit, *nihil eorum erat, quia his malis motibus, partim de origine, partim de consuetudine venientibus, fortiter resistebat: tantum ergo abest, ut ijs motibus peccatus reus fieret, ut ex illo fomite relicto ad agonem coronas sibi decoris innumeras extrueret paratas in cœlis.*

Sanctus verò Hieronymus non loquitur de concupiscētia, pro ut inclinatio, quam impiè aduersarij volunt esse peccatum, sed de actu, qui si sit voluntarius peccatum est, si non voluntarius plenè, vitij culpam habet, quia veniale peccatum est, crimen non est, quia mortale peccatum non est.

Ad Augustinum respondetur, nunquam Augustinum docere in renatis concupiscētiā esse peccatum: dicit tamen non imputari, nec reos facere; quia ad peccatum extimulās nunquam peccati quis reus est, nisi consentiat, & secundū hanc excitationem, & stimulationem actu remanere dicitur, quamuis reatus, & culpa ex baptisinate sint dimissa.

Ad XXXII. in primo loco Augustinus loquitur

tur de necessitate consequentiæ, non consequentis. Ad alium locum. Est in potestate Dei quicumque voluerit mentes hominum inclinare veris, sed miris modis, ut fortiter agat pro se, suauiter pro nobis; attingens fortiter, sed, salua liberi arbitrij facultate, suauiter. Ad alium locum S. Augustini idem respondet lib. 2. contra Epistolam Pelagi. quod libertas perijt quidem per peccatū, sed illa [*quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam*] itaq; loquitur S. Augustinus de libero arbitrio non simpliciter, sed in statu miseriæ, & peccati, vnde perdidit libertatem, ut ex se non possit exurgere à peccato, & miseria. Ceterum in ipso peccatore non perijt, ait idem Augustinus loco mox citato, ut per illam peccet, maxime omnes, qui cum delectatione peccant.

Ad XXXIII. respondetur ex Rossensi, eum (& similes locos, quibus hominibus non adhuc iustificatis per gratiam, facultas auferri videtur agendi bona opera) intelligi de operibus meritorijs, quæ sine gratia perfici non possunt. Ceterum hominem bona opera moralia præstare posse, & si non omnia, ut ædificare domos, plantare vineas, idem docet Augustinus, & experientia demonstratur.

Ad XXXIV. respondetur, quod S. Augustinus olim sic retundit Iulianum in p. lib. *Ita ne nobis verba S. Ioannis Episcopi audes opponere? absit, absit, hoc malum de tanto viro credere, aut dicere* &c. cum ergo dixit, neminem ex peccato protoplasti à regno cælorum excludi, & obnoxium fieri damnationis eternæ, noluit originale peccatum damnare, sed negare voluit posteros Adæ, non ex eo capite peccato originali obnoxios, quia actualiter tantum ipsi peccauerint (nullus enim ex alieno, & à se non participato scelere impius existit, ait Chrysostomus) sed ex eo quod eandem cum Adam naturam participant, eiusdemque naturæ vitium contrahunt. Ad auctoritatem Ambrosii, quam adducit Seruetus respondetur S. Ambrosium negare illam mortem deberi, qua anima gehennæ suppliciis alligatur in inferno inferiori, vel sequi ex originali peccato; hæc enim mortalibus actualibus peccatis debetur; ceterum mors illa, quæ in inferno superiori, hoc est in Limbo, vbi Patres detentisunt, vel animæ paruulorum in originali decedentium, detinentur, ex Adæ peccato sequi ab Ambrosio non denegatur.

Ad XXXV. Ad auctoritatem Ambrosii ex Magistro 3. d. 2. 3. respondetur, quod loquitur Ambrosius de fide formata. Ad Origenem: dixit peccatores sola fide sine operibus iustificari, ut excludantur opera, quæ sint iustificationis meritoria; si enim gratia ex operibus, iam non est gratia: itaq; loquitur Origenes de prima iustificatione, hoc est de principio, & initio iustificationis, non de profectu, atque incremento iustificationis. Ad Hilarium: loquitur Hilarius de fide formata, vnde can. 7. in Mat. opera cum fide coniunxit dicens: *salus gentium omnis in fide, & in præceptis Domini, vita est vniuersorum*. Vel dictum est, *sola fides*, ad excludendam legem Moysis, de qua dicit ibidem, quod peccatum

lex laxare non poterat, ut sensus sit, sola fides iustificat, lex non iustificat; fidem legi opponens, non operibus.

Ad XXXVI. S. Hilarius non loquitur ibi de fide propriæ iustificationis, sed de fide dogmatica resurrectionis corporum, vnde ibidem subdit, *desperationem futurorum inde nasci, quod aliqui futuram resurrectionem desperant*.

Ad S. Bernardum respondetur, loquitur de fide Catholica, qua credimus Deum, quantum est ex parte sua, certò remittere nobis peccata, vnde ibidem eodem tenore dicit *credendum esse nobis donari merita, & vitam eternam*: ceterum de remissione peccatorum quantum ad nostram dispositionem attinet, securi esse non possumus. Vnde etiam Bernardus ep. 107. & serm. primo de septuages. dicit de vita æterna consequenda, spem nos habere, non securitatem.

Ad XXXVII. respondetur, quod qui dicit peccata sua, iustificatur, sed in iustificatione, non tantum intelligimus terminum à quo, sed terminum ad quem, ita ut non solum anima mundetur, sed etiam dealbetur, non solum macula auferatur, sed gratia quoque infundatur, sic exponitur Ambrosius.

Ad Augustinum dicitur, quod dixit iustitiam nostram magis constare remissione peccati, quàm perfectione consistat (cum alias ipsemet Calvinus dixerit 3. instit. c. 11. §. 15. Augustinum pro se non stare, eo quod ad sanctificationem, & renouationem, gratiam iustificationis etiam Augustinus ipse retulit) sed quia, remissione peccati facta, simul non eget noua infusione virtutum: at, virtute semel infusa, eget noua remissione peccati, non mortalis sed venialis: vnde subiunxit ibidem Augustinus, quod iusti etiam competit dicere: *dimitte nobis debita nostra*.

Ad Sanctum Bernardum respondetur, aliquè dici iustum iustitia Christi, non quia ille iustus est, sed qua nos iustos facit, cuius sumus participes per regenerationem; hoc est causaliter, non formaliter.

Ad XXXVIII. respondetur ad Sanctum Hieronymum, ibi loqui de humana conditione, Dei gratia destituta, vel etiam si loquatur de humana conditione per gratiam sanata, etiam, peccatis venialibus aspergitur: vnde non iustificatur in conspectu Dei omnis viuens. Si enim quilibet iuxta diuinæ iustitiæ rigorem examinetur, septies etiam in die iustus cadere deprehenderetur.

Ad alium locum Hieronymi respondetur, eius verba posse referri ad primam iustificationem, per quam homo ex impio fit iustus, quod si referatur ad secundam iustificationem, adhuc in ore iusti veritas ista perseverat, quod: *In multis offendimus omnes, & iterum: si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*.

Ad auctoritatem S. Augustini, fatemur, cuiuscumque iusti vitam quamcumque laudabilem, egere misericordia in ipsius iudicio, saltè propter peccata venialia: cum hoc tamen fiat, quod iustitia secundum quam iustus ex fide viuít, [quoniam per spiritum gratia homini ex Deo est] verè iustitia est, ut dixit Augustinus 3. contra

tra duas epistolas Pelagianorum cap. 7.

Ad XXXIX. respondetur ex eodem Sixto Senensi, quod Hieronymus non de hac terrena, & militanti loquatur Ecclesia, quæ quotidie orat: *dimitte nobis debita nostra*, sed de Ecclesia cælesti triumpante, & gloriosa, quæ à peccatis omnibus libera, neque rugam habet, neque maculam.

Ad XXXX. respondetur hunc locum, quem Lutherani veluti Achillem Zenonis, contra inuocationem Sanctorum catholicis opponunt, nihil pro ipsis facere; cum innumeris locis Chrysostomus eandem intercessionem fateatur; sed inuehitur in desides, & socordes, qui ita Sanctorum patrocinio fidunt, ut interim omnem sollicitudinem, & curam salutis abijciant, quique nihil pro sua salute agere velint, vnde in homil. 1. ad priorem epist. ad Thessal. dicit. *His itaque cognitis, nec Sanctorum preces contemnamus, neque totum in illas projiciamus.*

Ad XXXXI. Sanctus Hieronymus ibi docet non esse adorandas statuas Regnum, qui habebantur pro dijs, & quorum statuae diuinis honoribus afficiebantur, vnde bene è fecerunt pueri nolentes transferre Dei gloriam in idolum, venerationem eiusmodi recusantes.

Ad XXXXII. non prohibuit Christus Dominus, mulieres ne charitatis, & pietatis affectu illum lugerent, sed quia illum veluti imbecillum, & infirmum hominem indecorè plangebant, propterea admonuit eos, atque reprehendit; Quare non prohibuit religiosum catholicorum affectum, qui anniuersaria die Passionis dominicæ, pijs lachrymis Christo patienti compatiuntur, imò & peccata propter quæ delenda Christus passus est, recogitantes eum quitalet sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus eòtraditionem, ex Apostolo ad Hebræos c. 12. vnde error Erasmi valde est detestandus.

Ad XXXXIII. quod Iustinus scribit, ad Papam scripsisse &c. nihil concludit pro Nouatoribus; etiam ex ipsorum doctrina, qua tenent cum catholicis, olim nomen Papæ ceteris Episcopis fuisse commune. Accedit potuisse illud nomen Papæ esse proprium nomen: nam etiam martyr quidam in Lycaonia Papa vocabatur. sed scripserit Iustinus ad Papam Romanæ Urbis, & orbis Episcopum; non possunt aduersarij probare corruptelam traditionis Apostolicæ in Vrbe Romana, aut in Ecclesia, quæ si paulatim in aliquibus personis ob diuersarum sectarum antesignanos in Urbem aduentantes, corrumpi cœperat, ut gregi consuleret, merito Iustinus Papam admonerat: ceterum, quæ sententia habita sit omni tēpore à viris orthodoxis de auctoritate infallibili Romanæ Ecclesiæ, & quomodo semper in ea sit semper illibata seruata traditio, legat lector Iraneum lib. 3. c. 3. fidelium sensum exprimentem de incorrupta doctrina Ecclesiæ Romanæ.

Ad XXXXIV. respondet Sixtus noster, Hieronymum non loqui de tributo Principibus huius mundi debito, sed de tributo, quod debemus Christo, qui cum talis, ac tantus pro nobis vestigalia soluerit, cur nos miseri, ait Hiero-

nymus, qui Christi seruos, nos esse profiteamur, maiestati ipsius debitum seruitutis tributum non reddimus?

Ad XXXXV. Chrysostomus non damnauit in Clericis diuitiarum possessiones, sed potius causam, ob quam cogebantur Episcopi, & Clerici easdem diuitias ministrare. Erat autem ea causa nempe diuitum sui temporis crudelitas, qui ut se ab onere liberarent ministrandi necessitatibus pauperum, compellebant Sacerdotes, ut relictis Sacerdotalibus officijs, pauperum curæ intenderent, contra formam Actorum 6. præscriptam; Apostoli namque dixerunt: *non est æquum relinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* quanto magis Chrysostomus deplorasset Lutheranorum, & Caluinistarum audaciam, & sacrilegium, qui ad explendam auri sacram famem, Ecclesiæ gazas diripuerunt, quas olim catholici Reges, & Principes Episcopis, & Clericis donarunt. Ad Hieronymum iampridem S. Thom. 2. 2. q. 85. respondit, docens [hæc pronūciasse non aduersus Clericos, qui diuitiarum possessione recte vtuntur, sed contra eos, qui earundem possessione abutuntur, negligendo id quod potissimum est, nempe Dei cultum, & rerū spiritualium curam.] alias responsiones vide in nostro Sixto Senensi pag. 161. t. 2.

Ad XXXXVI. nō fuit olim omnino prohibitū ne scripta hæreticorū legerentur, sed ne sine facultate maiorum legerentur, vnde olim Quarta Synodus Carth. c. 16. concessit eam lectionē Episcopis, ut eos possent confutare, quæ etiam postea restricta est: omnibus. n. siue doctis, siue indoctis eorundem librorum lectio propter periculum merito talis lectio vetita est. Antiquitus autem nō erat facta talis restrictio Patribus illis priscis, cum propter eminetem eorum eruditionem, & in fide constantiam, tum etiam quia cum non longè ab exordijs nascentis Ecclesiæ distarent, ob inopiam catholicorum doctorum, cogebantur eorum euoluere commentaria, ut haurirent aurum de cæno: & eos confutandi etiā necessitas immineret, & ipsdem respondendi: & propterea eorum lectio erat necessaria. Nūc verò, cum tot sint feliciter commentaria à diuersis catholicis doctoribus elaborata, & abunde hæreticis responsum sit, non opus est ut vulgus indoctum, nec etiam docti, ad hæreticorum scripta se conferant, cum abundè in limpidissimis fontibus catholicorum purum fluentum doctrinæ ebibere possint, relictis lutulentis hæreticorum lacunis.

Ad XXXXVII. Cyprianus nihil ibi tribuit populo circa electiones Sacerdotum, sed solum, ut testimonium ferrent de vita ordinandorum, qui mos etiam in ordinationibus seruatur in Ecclesia catholica: non ergo habet populus potestatem eligendi per calculum more iudicis, sed solum se habet, ut testis.

Ad XXXXVIII. S. Ignatius excepit Ioannē. Quanquam in Vaticano Codice, & alijs vetustis, nec habeatur nomen Pauli. Clemens Alexandrinus 3. Stromatum aliquos Apostolos nominatim Paulum coniugatos asserit: sed quicquid sit, ante vocationem ad Apostolatū, certum est

vt

vt dicit S. Hieronymus, primo contra Iovinian. officio coniugali renunciaſſe, vt colligitur ex ſcriptura: *ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Ad auctoritatem S. Vldarici illam epiſtolam fuiſſe conſictam, ex eo apparet, quod Vldaricus eſt factus Episcopus anno 924. ex Hermanno Contraſto, & Abbate Vſpergenſi, Nicolaus vero iam pridem, obierat anno 903. ex Panuinio.

Ad XXXIX. Auguſtinus loquitur de ſeruitute propriè dicta, dicit enim: conditio ſeruitutis iure intelligitur impoſita peccatori. Quod verò dicat primos illos cuſtodes paſtores potius pecorum, quàm hominũ factos, inſinuauit quid poſtularer ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Vel etiam reſpexit ad deſpoticum principatum: vnde dixit 5. de ciuit. c. 12. *Rex dicitur à regnando, & conſulendo, non à regnando, atq; dominando*. Gregorius non loquitur de principatu politico ſimpliciter, ſed adiuncto metu, & perturbationibus alijs, quæ per peccatum ſunt inducta. Et cum ait homines natura eſſe æquales: intelligit quantum ad ſpeciem, non quantum ad dona, vel officia. Cum dicit vnum alteri non debere dominari, intelligitur, non debere dominari principatu deſpotico, ſed non negat ciuilem principatum.

Ad vltimum, non interdicit illi Patres bellum Chriſtianis, ſed illis viris, qui totos ſe diuino cultui mancipaauerunt: Vel dicendum non eſſe licitum ſi non adſint conditiones iuſti belli, de quibus S. Thomas 2. 2. q. 40. ar. 1. ſignanter autem ad Hieronymum: vult dicere, in veteri teſtamento fuiſſe imperata bella ad acquirendam terrã promiſſionis, in teſtamento vero nouo non ſunt neceſſaria ad acquirendum regnum cœlorum. ſed Tertullianus per accidens iudicabat eo tẽpore non eſſe licitum bellum, quia Principes omnes Gentiles erant, & temeraria fuiſſet Chriſtianorum aduerſus eos irruptio, & per hæc patet reſponſio ad ſimiles aliorum etiam Patrum auctoritates.

Illud autem neceſſario aduertendum, quod & ſuperius oſtenſum eſt, quod cum loca obſcura quædam obijciuntur, quæ difficultatem ingerunt ex dilucidioribus locis explicanda ſũt. Quod & Patres ſequentes in omnium Patrum dictis obſcuris obſeruant. Diſcant ſaltem Proteſtantes ex vno Beza, qui cum Caluini obſcura quædam dicta explicaret, ſic ſcripſit in Epiſtoliſ Theologicis ep. 82. pag. 382. ante medium *Comparanda ſunt. n. inter ſe ſepe numero vnius eiſdemq; ſcriptoris loca, vt quæ fuerit eiſ ſenſentia liquido perſpiciatur, cum omnia omnibus locis etiam de re vna quapiam dici, nec poſſint, nec debeant. Hoc qui non faciunt, dici non poſſeſt, quantam iniuriam ſepe bonis doctiſque faciant*. Hæc ipſorum proprius propheta. Cuius doctrinam à noſtris tamen ſuffuratam, ſi ſequi voluiſſent aduerſarij noſtri, nũquam tam friuola, & à Patrum mente aliena (quæ quotidie paſſim in omnibus colloquijs, vel controuerſijs diſputant, vel ſcribunt) obijcerent, & inculcarent.

ARTICVLVS V.

De pseudologijs, & mendacijs, quæ ab Hæreticis modernis, aſſiguntur Patribus Eccleſiæ.

Hæreticorum ſpiritus mendax & impius.

Vo (ſcripſit quidam) ſunt coniurata decemonia, mendacium, & iniquitas, vtraque hæreſis foetus, ambo proles obſcurati intellectus, & flagitiõe voluntatis, inde nihil magis hæreticis familiare eſt, quàm mendacia ſin-

gere, & catholicis quæ inopinabilia ſunt aſſigere, vt ex mendacitate quoque ſuam oſtendant genituram ex patre diabolo eſſe, qui *mendax fuit ab initio*, vt dicitur Ioannis c. 8. olim de Gnoſticis ſcripſit S. Iræneus lib. 1. c. 15. quod nullus perfectus inter eos habetur, qui non maxima mendacia fructificauit: perfecti quoq; in generatione ſua ſunt Nouatores, qui nedum ab uſculas institutionum, confeſſionum, mendacijs onuſtiores, quàm folijs, proferunt, & magiſteri ſui apicem conſtituiſſe videntur in conglomerandis mendaciorum aceruis, in quibus profundendis, adeò inter ſe certare videntur, vt in hoc palmã reportare videãtur, ſi vnus aliũ in eſſingendo mendacio excedat: omnia enumerare poſſibile non eſt, magnos aliquos, & maturos mendaciorum fructus colligo, qui ſuo ſe odore produnt, magnitudinis mole ſe oſtendant, ſed dignos arboris germinẽ, ſcilicet vt de pomis ſodomiticis ſcripſit S. Cyprianus, vel Tertullianus in carminibus Sodoma, videlicet, quod eius regionis arua, & ſi *letas Autumni* conentur opes, facile optima ſeſe promittunt oculis, pira perſica, & omnia mala, donec carpan- tur: nam protinus indice tactu, ſoluitur in cinerẽ, fit vana ſauillaq; pomum: euaneſcunt. n. tandem mendacia (& vt ſcripſit idem Cyprianus ad Cornel. ep. 55.) cogitare debemus quod *mendacia non diu fallunt: noctem tam diu eſſe, quam diu illuſceſcat dies, clarificato autem die, & ſole oborto, luci tenebras, & caliginem cedere, & quæ graſſabantur per noctem, latrocinia ceſſare*. Et ne putent aduerſarij nos falſò illis imponere pseudologias, & mendacia, oculari oſtenſione aliquot recenſebimus, vt ex his cœtera agnoſcantur, & videant Catholici. Proteſtantium ſi-

dem super mendacia appensam, ipsoq; mendaciorū esse architectos, & eorundē fraude, qua ad mentiendum instructi sunt, detecta, in disputando, vel agendo cum iis (ne fallaciarum muscipulis decipiantur) sint cautiores.

OSTENSIO OCULARIS

Aliquarum pseudologiarum, & mendaciarum, quæ Patribus Ecclesiæ, affigunt Nouatores.

Mendacium.

Rationem partiendi decalogi, ut tria præcepta dent primæ tabulæ; septem, secundæ, puriori sæculo fuisse incognitam dicit Calu. i. instit. 8. nu. 12. & pro se Origenem habere gloriatur, qui hom. 8. quattuor multiplicat in prima tabula.

Conuictio.

Falsum, nam eam partitionem disertis verbis secutus est Clemens Alexandrinus lib. 6. Strom. c. 8. Author commentariorum in psal. sub nomine Hieronymi, si Hieronymus non est in psal. 32. & S. Augustinus disertissime in psal. 32. & ep. 119. & q. 71. in ex lib. 15. contra Faust. Manich. his testibus tanquam exceptione maioribus, qui puriori sæculo vixerunt, retunditur impudentia Caluini. Ipse quoq; Origenes aliorū quoq; sententiam ponens (qui mandatum de non colendis aliis diis, nec de faciendo aliquo idolo expimentes, unum & idem asserunt) Caluium quoq; reuincit, vide S. Th. 1. 2. q. 100. 3. 4.

Mendacium.

Nemini veterum consilia Euangelica in mentem venisse, ait Calu. in 4. lib. instit. c. 13. num. 12. *Apertè docent se (de nostris loquitur) plus oneris suscipere, quam suis Christus imposuerit, quoniam scilicet Euangelica consilia de diligendis inimicis, de non appetenda vindicta, de non iurando &c. se seruatiuros promittant, quibus non sunt communiter adstricti Christiani: in eo quam nobis antiquitatem obtendent? nulli unquam veterum hoc venit in mentem: omnes una voce clamant, nullam penitus voculam à Christo emissam, cui non sit necessario obtemperandum.*

Conuictio.

Omnes veteres, mentiri Caluinum demonstrat apertissimis suis dictis. legatur Orig. in c. 15. ep. ad Rom. Euseb. lib. 1. demonstrat. Euāg. c. 8. Gregorius Magnus lib. 29. moralium c. 20. Fulgentius præfat. ad Monimum. Paulinus ep. 4. ad Seuer. Aug. serm. 61. de tempore. Chrysost. hom. 2. in ep. ad Cor. & de pœnitentia, Optat. 6. contra Parmenianum ante med. Hieronym. 1.

contra Iouinianum c. 7. Ambros. lib. de viduis vltra med. Nazianz. oratione 3. contra Iulianum, S. Basil. lib. de virginit. Epiph. in Panario, Cypri. de habitu Virginum. Orig. lib. 10. in ep. ad Rom.

Mendacium.

Num caput visibile in Ecclesiā esse, veteribus fuisse ignotum. Calu. lib. 4. c. 6. sect. 17. *axiomā illud quod Romanenses pro confesso, et indubiè sumunt de unitate terreni capitis in Hierarchia, veteribus fuisse prorsus ignotum, & c. 7. sect. 2. 1. ait nomen etiā capitis nihilo magis fuit vñitatum & c. 7. sect. 3. quod esset Summus Pontifex, & vñicum Ecclesiæ caput, nesciebatur.*

Conuictio.

Tam apertum est hoc mendacium, ut sola Patrum, omnium sæculorum, inspectione arguatur. legatur Clemens Romanus epist. 1. Dionys. de diu. nominib. c. 3. Ignatius Martyr. ep. ad Ro. Anaclet. epist. 3. Sixtus ep. 1. Pius ep. 1. Victor Epistola ad Theophil. Alex. Iræn. 3. aduersus hæreses c. 3. Tertull. lib. de Monogamia, S. Athanasius ep. ad Marcum Papam S. Basilus oratione de peccato. Ambrosius serm. 11. Optat. 2. contra Parmen. Chrysostom. in psal. 50. hom. 2. Aug. serm. 124. Cyrill. 12. in Ioann. c. 64. Vincent. Lyrinē. lib. cōtra prophan. vocū. nouit. c. 9. Cyp. lib. 1. ep. 8. lib. de vñit. Eccles. Hieron. epist. ad Damasum, Prosper lib. de ingratis. Gregorius Papa, vltimus, Caluini iudicio, Episcopus Romanus existimatus lib. 1. epist. 24. & ep. 42. lib. 11. & ep. 54.

Mendacium.

Omnes vetusti Patres Sacerdotum, & Episcoporum coniugia approbarunt. Cal. lib. 4. c. 12. num. 26. dicit de vetustis Patribus *non modo coniugium in Episcoporum ordine tolerasse, sed etiam approbasse, & num. 25. subdit & si Deo placet, hac generali vituperatione non contenti, immunditiam, & pollutionem carnis in suis canonibus vocant.*

Conuictio.

Sed hi omnes Patres contra se testes instaurat. Legendi sunt Clemens Rom. 6. constit. Apostolicarum c. 17. S. Ignatius epistola ad Heronem. Orig. homil. 23. in Num. ante medium, S. Cyprianus, vel author libri de singularitate Clericorum, Epiph. in Panario versus finem, & hæres. 59. S. Hierony. contra Vigilantium c. 1. Ambros. 10. ep. 82. Chrysost. hom. 2. in Iob. Aug. de adulterinis coniugijs c. 20. S. Innocentius Papa ep. 2. c. 9. Isid. Pelusiot. lib. 3. ep. 75. S. Leo. ep. 90. ad Rusticum c. 5. S. Greg. lib. 2. epist. 42.

Mendacium.

5 Quid transubstantiatio non fuerit agnita à Patribus, & sacrificium à Gentibus, & Iudæis, Patres mutuati.

Veteribus ignotam fuisse transubstantiationem, dicit Brentius in confess. Vuitemberg. & Calu. 4. instit. c. 17. §. 15. Bernardi quidem ætate, & si durior inualuerat loquendi ratio, transubstantiatio tamen nondum agnita erat. Plessæus lib. 4. de Eucharistia per multa capita, & in fine cap. 7. sic concludit. *In augusta illa antiquitate transubstantiationis nullum vestigium.* Adamus Francisci in margarita Theolog. p. 256. commentum, ait, Papistarum de transubstantiatione maturè in Ecclesiam irrepsit, & Vilettus in Antilogia p. 263. hæc scribit. *manifesto constat Papistas, pro absurdis illis dogmatibus suis Papesticis, Transubstantiationis, sacrificij Missæ &c. ne speciem quidem ullam habere vultus testimonijs Patrum, qui intra quingentos post Christum annos vixerunt.*

Conuictio.

Sed non vnum, verum multa extant vestigia, imo & evidentissima loca Patrum, quæ hos Nouatores de mendacio conuincunt. Dionys. c. 3. de Ecc. hierarch. S. Ignatius Martyr. epist. ad Symnenses apud Theodoretum dialogo 3. Alexander Primus Epist. ad omnes orthodoxos tom. 1. conc. Clemens lib. 6. apost. const. c. 23. Thelesphorus epistola ad vniuersos tom. 1. conc. & apud Gratianum de consecr. d. 1. cap. nocte quadam, Pius Papa apud Gratianum de consecr. d. 1. cap. si per negligentiam, & in Breuiario 11. Iulii. S. Iustinus Martyr. Apolog. 2. ad Antoninum Imperat. S. Iræneus lib. 4. aduers. hæres. c. 34. Tertullianus lib. de resurreçt. carn. c. 8. Origen. homil. 1. in diuersos. Cyprianus ferm. de laps. Pontianus Papa epistola ad omnes fideles. S. Dionysius Alexandrinus epist. 5. ad Sixtum. Papam. Magnum Concilium Nicænum. S. Hilarius lib. 8. de Trinit. S. Greg. Nazianzenus orat. 2. in Sanctum pascha. S. Cyrillus Hierosolymitanus mystagogica 4. S. Basilus lib. 2. de baptismo c. 2. S. Ambrosius lib. 4. de Sacra. c. 4. Nissenus lib. de vita Moyssis, S. Epiphanius in Anchorato. S. Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum, & 85. ad Euagrium, Chrysostomus homil. 83. in Matt. 26. Augustinus concione prima in psal. 33. Leo sermone de ieiunio septimi mensis, Greg. lib. 3. dialog. c. 58. Ipsi quoque aduersarii contra se & suos dant et testimonium, nam Centuriat. cent. 5. c. 4. col. 496. lin. 4. Chrysostomus, inquit transubstantiationem confirmare videtur, & cæt. 4. c. 10. col. 985. Emisenus transubstantiationem fassum esse dicunt: S. Damascenus eandem docuisse eum Theophylactus scripsit Vrsinus lib. cui titulus commonefactio cuiusdam Theol. de Sacra Domini cœna pag. 221.

Mendacium.

Circa oblationem pro defunctis.

6 Sacrosancti Eucharistiæ Sacramenti oblationem pro mortuis tempore Augustini, non fuisse, mendaciter asserit Philippus Melancthon de Ecclesia. Mornæus in suo myst. iniquitatis obmurmurat. in præfat. ad Ecc. Rom. sectatores: totis mille annis solitarias Missas, non fuisse pro uiuis, & defunctis oblatas.

Conuictio.

Sed ante, & post Augustini ætatem, oblationem Sacrosancti Eucharistiæ Sacramenti pro mortuis fuisse, habetur ex Cypriano, qui libro 1. epist. 9. meminit: quod tota Africana Ecclesia in Synodo vetuerat, pro quibusdam offerri Eucharistiam. Tertullianus de exhortatione castitatis, & de corona militis c. 3. Ambrosius oratione funebri sui fratris Satyri. Cyrill. catech. 5. mystagogica: Chrysostomus homil. ad Antioch. 69. August. ferm. 32. de verbis Apost. Enchirid. c. 110. ad Dulcitium q. 4. Confess. 9. c. 12. Epiph. hæres. 75. Ipsi quoque aduersarii testantur, quod Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, Hieronymus, sacrificium pro defunctis asseruerint esse traditionem Apostolicam: ita Fulco in confut. Purgatorii pag. 303. 393. Giffordus, ut in demonstratione, quod Brounista sint Donatistæ, asserit morem pro defunctis orandi præcessisse tempora Augustini, allegatque Patres proximos Apostolorum temporibus.

Mendacium.

Contra sanctorum Inuocationem.

7 Sanctorum inuocationem non docuisse antiquos Patres, sed temporibus Gregorii in Ecclesias irrepsisse asserit Philippus Melancthon ibidem, & Plessæus lib. 4. de Eucharist. c. 14. pag. 520. dicit inuocationem sanctorum primitiuâ Ecclesiâ non docuisse usque ad Concilium Nicænum, & infra cap. 11. p. 534. dicit, quod inuocatio sanctorum in Ecclesia Orientali non est usurpata, etiam diu post Concilium Nicænum, & cap. 16. p. 545. idem affirmat de Ecclesia Occidentali. Kemnitius c. 1. p. 3. pag. à fine ait. Inuocatio sanctorum tandem circa annum domini 379. per Basilium, Nissenum, et Nazianz. in publicas Ecclesias conuentus, introduci capit.

Conuictio.

Cypriani ætate anno 160. Virgo Mater inuocabatur, uti ex eo recitat Nazianzen. oratione in Cypriano. Nestarius Constantino- politanus inuocat Diuum Theodorum. Augustinus lib. 7. de baptismo contra Donatistas cap. 1. Diuum Cyprianum inuocat, & ferm. 1. Diui Laurentij S. Laurentium. Ambrosius de viduis ait, obsecrandos Martyres. Hieronymus in Paulæ epitaphio Paulâ inuocat. Athanasius in ferm.

de Sancta Deipara Mariam inuocat. Basilius oratione in 40. Martyres: ad martyres orandos inuitat Nissenus oratione in S. Theodorum. Origenes com. in Iob. inuocat Sanctos, Chrysostomus ad Philipp. c. 1. docet Sanctos inuocandos. Dium Ephraem Theodoretus inuocat in vitis Sanctorum: & Ceteriatores in centurijs expresse, vt ostendemus infra cent. 3. col. 84. lin. 23. id in Cypriano fatentur haberi, & in Origene cët. 3. col. 83. lin. 49. ergo ante Basiliana tempora erat vsus, & traditio Sanctos inuocandi. Cent. 3. c. 4. col. 83. l. 47. dicunt. *Videas in Doctorum huius seculi scriptis, non obscura vestigia inuocationis Sanctorum, ergo ante Gregorij magni tempora, sancti inuocabantur.*

Mendacium

Contra Purgatorium.

Antiquos Patres multis seculis non agnouisse Purgatorium impie docet Pleffeus lib. 3. c. 9. p. 456. lin. 31. & cap. 11. p. 497. lin. 43. Nihil certi de Purgatorio definisse Augustinum asserit Brentius cum suis in confess. Vuittemberg. Gregorium magnum doctrinam de purgatorio primum ad credendum proposuisse Vuitak contra Durę. lib. 7. p. 480.

Conuictio.

Sed audiant Patres Purgatorium astruentes, Cyrillu Catechesi 5. mystagogica. Chrysostomus homil. 69. ad Populum, & specialiter Augustinum de cura pro mortuis c. 4. de verbis Apostoli 32. serm. de ciuit. Dei lib. 2. c. 11. & alibi frequentissime: vnde ipsemet aduersarij fatentur Augustinum Purgatorium agnouisse, ita Fulco in confutatione Purgatorij pag. 161. & p. 78. Ipsemet Calu. lib. 3. c. 5. Institut. s. x. agnoscit, ante mille, & trecentos annos vsu receptum fuisse, vt preces fierent pro defunctis, licet postea hæreticę subdat, sed fateor in errorem ab repti sunt, idem agnoscit in tract. Theologico p. 394.

Mendacium

Contra septenarium numerum Sacramentorum.

Dvo Sacramenta nouę legis tm̄, Baptismu, & Eucharistiam agnouisse veteres, cum de Sacramentis proprie loquuntur docet Caluinus in institutionibus lib. 4. c. 19 s. 12. dicens *veteres dum proprie loquuntur nusquam plura duobus Sacramentis recensent, Baptismum, & Eucharistiam, etiam ipse Augustinus: idem dicit Pleffeus lib. 4. de Euch. c. i. pag. 648. & pag. 654.*

Conuictio.

Purium Sacramentorum meminit Cyprianus quam Baptismi, & Eucharistię lib. 1.

epist. c. 12. & serm. de ablutione pedum, Tertullianus lib. de pœnit. Hieronymus contra Luciferianos. Leo magnus epist. 90. Augustinus confirmationem agnoscit lib. 1. contra Petil. c. 104. & lib. 5. contra Donatistas c. 20. Ordinem agnoscit lib. 2. contra epistolas Parmeniani c. 13. Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis coniugijs c. 26. & 28. Matrimonium lib. 1. de nuptijs, & concupiscentijs. Extremam vnctionem serm. 211. de tempore, Baptismum, & Eucharistiam epist. 118. ad Ianuarium, & ita ex vno solo Augustino, quem alibi magnificiunt, habetur, septem esse Ecclesiastica Sacramenta. Hugo de S. Victore septem expresse recenset. Sex Sacramenta à Dyonisio asseri cõfiteatur Lutherus t. 2 lib. de capt. Babyl. f. 84. edit. Vuittemberg. anno 1562. & Humfredus 2. p. Iesuitismi pag. 519. circa m. & Balæus in catal. Paparum fol. 26. & Szegedinus in speculo Pontif. p. 33. ante m. profitentur Innocentiũ primum asseruisse, extremam vnctionem esse Sacramentum. Cõtradicunt ergo sibi dum ad duo, vel tria &c. se restringunt. Quinq. numerasse Cyprianum dicit kemnitius in exam. pag. 2. pag. 7.

Mendacium

Contra necessitatem confessionis.

Caluinus 3. instit. c. 4. sect. 7. dicit, *non dubitant in alijs rebus excudere fictitia decreta, quę vetustissimis Concilijs adscribunt, vt ipsa antiquitatis veneratione simplicium oculis perstringant, in hoc capite talem fallaciam obicere non venit illis in mentem, itaque ipsi testibus, nondum elapsi sunt anni trecenti, ex quo iniectus ab Innocentio Tertio laqueus, & imposta confitendi necessitas.* Vuitak. lib. 7. contra Duram p. 490. Innocentio Primo tribuit talem institutionem. Simundus vero in Apoc. pag. 57. Leonem primum facit authorem confessionis Sacramentalis.

Conuictio.

Sed antiquitas contrarium manifeste demonstrat, nam Origenes de necessitate confessionis clare loquitur homil. 2. & 3. in Leuiticum, & homil. 2. in psal. 37. & homil. 17 in Lucam, Cyprianus lib. 3. epist. epist. 16. libro de lapsis. Lactantius lib. 4. diuin. instit. c. 17. Hilarius c. 18. in Matt. Basilius in regulis breuioribus, regula 229. Ambrosius lib. 2. de pœnit. c. 6. Nissenus epistola canonica ad Episcopum Mytilenes, extat in biblioth. Patrum tom. 1. Chrysostomus homil. 30. in Genesim, & homil. 33 in Ioannem. Hieron. ad cap. x. Ecclesiastes, & ad cap. 16. Matthei. Innocentius Primus epist. 1. ad Decentium Episcopum Eugubinum c. 7. Augustinus lib. 50. homiliar. hom. 12. & 41. & tract. in psal. 66. S. Leo epist. 80. ad Episcopum Campanę, & epist. 90. ad Theodorum Foroliuij Episcopum, Sozomenus lib. 7. histor. c. 6. Gregorius Magnus homil. 26. in Euangelia. Beda ad cap. 5. epist. Iacobi, & lib. 5. hist. gentis suę cap. 14. insigne describit exemplum cuiusdam militis, qui confiteri contemnens, iustis-

iustissimas inferni pœnas incurrit. Sed inimicos aduocamus, vt iudices. Centuriatores lib. 3. col. 177. lib. 27. dicunt quod confessionem magnopere urget Tertull. lib. de pœnit. & vtitur fuisse priuatam confessionem, qua delicta, & cogitata quoq; praua confessi sunt, ex aliquot Cypriani locis apparet, vt in lib. de lapsis, & lib. 3. epist. 14. & 16. ubi diserte ait, in minoribus etiam peccatis, quæ in Deum non committuntur, necesse est ad exomologesim venire, idq; frequenter iubet lib. 1. epist. 3. & c. sed iterum infra adducuntur.

Mendacium

Circa satisfactionem.

I Vth. in assertionibus art. 5. sic habet. Quare verum dixi, arbitrariam istam satisfactionem, nec in scripturis, nec in Patribus reperiri. Melancthon eius Achates in Apolog. confess. Augustinæ ait, satisfactionem esse commentitiam sine authoritate scripturæ, & veterum scriptorum Ecclesiasticorum.

Conuictio.

Sed veteres scriptores, & Patres satisfactione adstruunt. Iustinus allegans pœnitentiam Davidis in dial. cum Tryphone, Iræn. 1. adu. hæres. c. 9. Tertull. de pœnit. c. 9. Clem. Alex. 6. Orig. hom. 6. in Exod. Nazianz. oration. 38. Cyrill. catech. 3. Chrys. 2. de Sacerd. ser. 4. de Lazar. Theodor. Epitom. diu. decret. S. Ambros. de Elia, & ieiunio. Hier. ep. 22 ad Eustochium. Augustin. hom. 50. c. 5. in ps. 44. & ho. 50. sed, & Centuriatores, qui oculos Argi assumpserunt, vt reperirent Patrum nœuos, quos nunquam prehenderunt, sic dicunt Cent. 3. c. 127. l. 38. Imponi etiam solitam illis satisfactionem pro modo delicti apparet ex serm. 5. ex lapsis. Meminit eius, & Tertull. lib. de Pœnit. sed plura infra a. ultimo.

Mendacium

Circa matrimonium.

L Vutherus in captiu. Babil. C. de matrimonio [Matrimonium, ait, non solum sine vlla scriptura pro Sacramento censetur. verum eisdem traditionibus, quibus Sacramentum esse iactatur, merum ludibrium factum est. Matrimonium Sacramentum est, non diuinitus institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inuentum, ignorantia tam rei, quam verbi adductis.] Caluinus lib. 4. instit. c. 19. s. 24. [Postremum est matrimonium, quod vt à Deo institutum fatentur omnes, ita pro Sacramento datum nemo vsq; ad Gregorij tempora viderat &c.]

Conuictio.

Conuincitur primo Lutherus cum Caluino mendacij, nam Ephes. 5. dicitur Sacramentum hoc magnum est ego autem dico in Christo, et Ecclesia. Græcè autem habetur mysterium, quod

latine exprimitur Sacramentum. Sic autem dictum est, quod rei arcanæ, & sacræ signum sit, v3. coniunctionis Christi, & Ecclesiæ ex interpretatione Hierony. Ambrosij, Chrysost. hom. 20. ad Ephes. Aug. 1. de nuptijs, & concupiscentijs. Nō solum autem est signum coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, sed coniunctionis animorum, ex Aug. de nuptijs, & concupiscentijs cap. 21. quod in Christo, & Ecclesia, ait, est magnum Sacramentum, quæ dicitur res significata, & non contenta, hoc est in singulis quibusque viris atque vxoribus minimum, sed tamen coniunctionis inseparabile Sacramentum: & hoc dicitur res, & Sacramentum, de qua sepissime Augustinus in lib. n. de fide & operibus c. 7. ait in ciuitate Domini in monte Sancto eius, hoc est in Ecclesia, nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur, & de bono coniug. c. 7. fœdus illud initum cuiusdam Sacramenti res est, vt nec ipsa separatione irritum fiat: res autem significata, & contenta sanctitas est, & gratia, quæ idem quoq; connubium significat, vnde Augustinus bonum nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis, quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti c. 24. Sanctitas autem Sacramenti est ille nexus, non quicumq; sed Sacramentalis, qui vt significat sanctitatem dilectionis Christi, & Ecclesiæ, est obiectiuæ sanctitas, vt vero animos vnit in charitate, sicut Christus dilexit Ecclesiā, cum id sine charitate, & gratia fieri nequeat, est simul nexus gratiosus & sanctitas formaliter, vt dicemus ex Hugone infra: vnde & quidam dixerunt nexum esse dispositionem ad gratiā, vt & character, de qua re disputatur à schol. in materia Sacramentorum, vnde S. Th. 4. d. 31. q. 1. a. 2. ad 4. dicit, in verbo Sacramentum, quod est 3. bonum matrimonij, non solum intelligenda est indiuisio sed omnia illa, quæ consequuntur matrimonium, ex hoc quod est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia, dē reperit in 5 ad 7. consequitur autem ex nexu, vt diligant vxores suas, sicut Christus dilexit Ecclesiā, ne eas ob sterilitatē aborreat morbum, vel affectatam absentiam &c. hoc autem præstat sanctitas Sacramenti, quæ magis extimanda est, quam proles &c. vnde Aug. de bono coniugali lib. 1. c. 18. in nostrarum quippe nuptijs, ait, plus valet sanctitas Sacram. quàm fecunditas vtrius. Iam ergo habemus omnia, quæ in ceteris sunt Sacramentis, Sacramentum tantum: hoc est exteriorem coniunctionem, seu copulam coniugalem, per verba de præfenti factam: id quod est Sacramentum & res: id quod ultimo significatur, & est res contenta, & horum omnium effectuum, nexus coniugalis, & gratiæ causa est & significatio, Sacramentum nuptiarum. Quod si non integrè ex Pauli Apostoli verbis, ex sola significatione rei significatæ, & non contentæ, probaretur matrimonium esse verè, & propriè Sacramentum, ex alijs effectibus, nexu coniugali, & gratia, adiuncta PP. expositione, probaretur propriè esse Sacramentum nouæ legis, nec. n. tunc est solum symbolum rei sacræ, vel nudum signum, sed practicum, & efficiens, nempe causando ne-

xum Sacramentalem gratiosum, qui cuiusdam Sacramenti res c. 7. de Bono coniuga. dicitur ab Augustino, unde Hugo de S. Vict. 2. p. de Sacram. fidei p. 11. c. 7. *In quo Sacramento, ait, foris est indiuisa societas, res Sacramenti intus ad inuicem flagrans perseveranter animorum charitas, & infra exponens dictum Augustini, quod sola sanctitas Sacramenti est in monte Sancto eius, ait, sanctitas autem, suæ virtus Sacramenti, non nisi in Civitate Dei nostri, & in monte S. eius, hoc est in fide, & charitate, in Ecclesia v. 3. Sancta, & inter fideles esse perhibetur &c. quare non tantum matrimonium res bona est, ut tonstrina, agricultura, ut satis parce concedebat Caluinus, sed sancta res est, sanctitatem efficiens, & figurans, nexum indissolubilem cauendo, verè ergo Sacramentum esse ex scripturis quincitur, addita Patrum explicatione.*

Confirmatur, nam verè, & propriè Sacramentum illud est, quod supernaturalem aliquem effectum significat, & producit, at in matrimonio Christianorum causatur effectus aliquis supernaturalis, & spiritualis, ergo &c. minor patet ex eodem Aug. qui lib. de bono coniug. c. 7. ubi dixisset ex isto nexu Sacramentali, non posse fieri diuortium, quem diuina regula præscribere videtur [subdit] *Quem non faciat intentum, quid sibi velit tanta firmitas vinculi coniugalis? quod nequaquam puto tantum valere potuisse, nisi aliquis rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum, quodam Sacramentum adhiberetur, quod deserentibus hominibus, atq; id dissolvere cupientibus, inconcussum illis maneret ad penam.*] ergo ex mente Aug. supernaturalis effectus agnoscitur, qui etiam res Sacramenti dicitur, in eâ significatione, qua character Sacramentalis eodè modo ab ipso Augustino effectus baptismi dignoscitur: unde de adulterinis coniugijs hi duo effectus simul comparantur, nexus, & character baptismalis sic. n. dicitur lib. 2. c. 5. sicut. n. manente in se Sacramento regenerationis excommunicatur, qui reus criminis, nec illo Sacramento caret etiam si nunquam reconcilietur Deo, ita manente in se vinculo fœderis coniugalis vxor dimittitur ob causâ fornicationis, nec carebit illo vinculo etiam si nunquam reconcilietur viro, carebit autem si mortuus fuerit vir eius. ex quo effectum, & significatione (ait idem Aug. c. 18.) *Sacramentum nuptiarum temporis nostri, sic ad vnum maritum, et vnam vxorè redactum est, ut dispensatorem Ecclesiæ non liceat ordinare nisi vnius vxoris virum, unde & alium quoque effectum parit (ex ordinatione tamen Ecclesiæ, unde potest in eo fieri dispensatio) quem inuit Augustinus, quod seruans vnitatem Sacramenti, est capax ordinationis, bigamus verò fit irregularis, & subdit: propter sanctitatem Sacramenti sicut femina etiam si catechumena fuerit vitata, non potest post baptismum inter Dei virginis consecrari: ita non absurdè visum est eum, qui excessu vxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quædam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam.* Ex quo iterum desumitur ar-

gumentum in hoc potest fieri dispensatio, etiâ si Sacramentum aliquàlter violetur, nò in primo, diuinus ergo, & supernaturalis est effectus indiuisibilitas, ut viuente alterutro coniuge, non fiat quoad vinculum separatio. Cum ergo talis nexus significetur, & per connubium producat, & non possit ab homine produci, sed diuinitus, euidenter sequitur verè, & propriè Sacramentum esse.

Conuincitur secundo, ex traditionibus. Omnia. n. agnoscimus in matrimonio, quæ sunt etiam (ipsis hæreticis fatentibus) necessaria, ut aliquid sit Sacramentum, nempe signum sensibile, cum mandato, & institutione Dei, eiusdemque gratiæ promissione, & exhibitione. Hæc autem tria ab initio nascentis Ecclesiæ, Patrum traditio nos edocuit. De mandato, & institutione sic loquuntur Patres.

S. Martialis ep. ad Tholosan. *Magister meus Iesus Christus legitimum, & immaculatum thorum connubij approbavit, eis, qui ex sanctificatione, & honore castitatis nubere volunt, ut ad quasdam nuptias inuitatus eas præsentia suæ maiestatis sanctificauerit, & miraculo magnifice suspendo lætificauerit.*

Athanasius term. contra omnes hæreticos. *Nunquid auscultas in Euangelio, Dominum in Cana ad nuptias vocatum, easque benedixisse, & ex aqua vinum fecisse?*

Epiphani. heresi 67 quomodo non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes regnum celorum, cum vocatus sit ipse Saluator ad nuptias, ut nuptias benediceret? venerandæ igitur sunt nuptiæ, quoniam ipse illas decreuit &c. Quomodo apud te o Hierax nuptiæ reijciuntur post aduentum Christi?

Chrysostomus serm. contra Iudeos, Gent. & heret. t. 3. *Venit Iesus ad nuptias, quod si venit, quomodo ergo nuptiæ malæ? non potes excusare. ego autem non dico, quod tantum venerit, sed quod & dona secum attulerit. Aquam in vinum mutauit, & in Ioan. hom. 21. Tunc Iesus vinum ex aqua fecit, tunc atque etiam in præsentia lasciuas, & infirmas hominum voluntates mutare non desinat, &c. & hom. 12. in c. 4. ad Coloss. si voles, et miracula faciet, quemadmodum tunc, faciet & nunc ex aqua vinum, multoque præclarior concupiscentiam dissolutam, fluxam, & frigidam immutabit, & in spiritualem transferet: hoc est ex aqua vinum facere. Clarè innuens effectum Sacramentalem, ut diligatur vxor sicut Christus dilexit Ecclesiam, concupiscentiam immutâdo.*

Aug. tractatu 9. in Io. *Ac per hoc ergo Dominus inuitatus venit ad nuptias, ut coniugalis castitas firmaretur, & ostenderetur Sacramentum nuptiarum, sine gratia autem castitas firmari non potest.*

Gaudentius Brixien. tract. primo de lectione Euangelij. *Benedixit ergo, quod constituerat à primordio, legitimum Christus coniugium, dum pergere ad nuptias non renuit inuitatus.*

Maximus Taurinen. hom. 1. de Ephes. Domini. *Vadit ad nuptias Dei Filius, ut quas dudum potestate constituit, nunc præsentia suæ benedictionis sanctificet.*

Cyrrill. Alex. 2. in Ioannem c. 22. clarius, & expressius Christus profectus ad nuptias, non coniugij gratia, sed potius miraculi. Deinde quantum ad carnem attinet, sancti fieri oportebat certe quoniam totam naturam hominis ad melius restituerat, non solum iam natis hominibus benedicere, verum etiam nascituris gratiam præparare, & aditum illorum in hanc vitam auctoritate miraculi, & præsentia sua sanctum efficere. quomodo igitur aliter depellenda hæc maledictio erat, ne condemnata nuptiarum sanctimonia videretur, quam Saluatoris præsentia? qui cum sit verum gaudium, priscum nuptiarum maiorem præsentia sua depulit.]

Ex his omnibus Patribus habetur, sensibilibus nuptijs, Christum Dominum adfuisse eas decreuisse, & per gratiam eas sanctificatas esse, ad immutandam concupiscentiam, priscum maiorem vertendo in gaudium, & populo Dei nascituro prouidendum, ubi sensibile signum, mandatum, gratiæ promissio, & exhibitio (quæ etiā requirunt aduersarij) ab ipsis Patribus expressa, vel saltem insinuata apertissime citatis testimonijs cernimus.

Quod autem in hoc Sacramento gratia datur cum dignè suscipitur, docent etiam Patres. Clemens Alex. 4. Rom. sanctificatur itaq; quod per Verbum perficitur matrimonium, si coniugij se Deo submittat, & cum vero corde administratur in fidei certitudine: sanctificationum corda à mala conscientia, & ablutorum corpus aqua munda, & habentium confessionem fidei, fidelis. n. est qui promissit etc.

Ambrosius de Abraham Patriarcha lib. 1. c. 7. cognoscimus velut Præsulem custodemq; coniugij esse Deum, qui non patitur alienum thorum polui, et si quis fecerit, peccare eum in Deum, cuius legem violat, gratiam soluit, & quia in Deum peccat, Sacramenti cœlestis amittit consortium. Quod gratiam soluit, & consortium cœlestis Sacramenti amittit, qui iura matrimonij soluit, ad Sacramentalem gratiam alludit Ambrosius: ob quod cauendum dicebat Lact. in epito. diu. institut. Qui habet coniugem nihil quærat extrinsecus & c. inuolati cubilis Sacramenta custodiat, & Theodoricus Rex apud Cassiodor. 2. epist. x. cauendum dicebat, ne illud humani generis procreabile Sacramentum scelerata temeritate profanetur.

Innocentius I. ep. 9. sensum totius quoq; Catholicæ Ecclesiæ exprimens, interrogatus de eo, qui viuente prima vxore, aliam duxerat, respondet. Quæ de re Domine fili merito illustris, statuimus fide catholica suffragante, illud esse coniugium; quod primitus erat gratia diuina fundatum: cœuentq; secundæ mulieris priore superstitie, nec diuortio electa esse legitimū. Gratia legitimum matrimonium fundatum asserit Innocentius. Clarissimè Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. fidei p. 2. c. 13. quærens an Sacramentum coniugij sit apud infideles, hinc inde afferens argumenta dicit: omnia, quæ præter fidem sunt, & si vera sunt ad speciem, non sunt vera ad substantiam, & si vera sunt ad formam Sacramenti,

ad effectum tamen virtutis & gratiæ spiritualis vera non sunt, & infra tractans, an peccatores fideles vera suscipiant, & conferant Sacramenta, respondet, Itaq; dicimus veritatem Sacramentorum Dei duplicem esse, aliam scilicet in sanctificatione Sacramenti, aliam in effectu spirituali dicitur. n. veritas Sacramenti virtus, & gratia spiritualis, quæ in ipsis, & per ipsa Sacramenta percipitur, quam veritatem accipere non possunt qui Sacramenta Dei indignè percipiunt. Secundum itaq; hunc modum sac. script. aliquoties dicit, quod Sacramenta Dei illis vera adsunt, qui ea indignè percipiunt pro eo quod sola exterius Sacramenta contrectando, ad veritatem illorum, qui in gratia spirituali consistunt non pertingunt. Sic itaq; Sacramenta Dei, & in se vera sunt semper, quantum ad eam, quæ per verbum Dei fit, sanctificationem: & indignè tractantibus, ac percipientibus vera non sunt, quantum scilicet pertinet ad eam, quæ in ipsis percipitur, gratiæ spiritualis participationem] & exemplificat de consecratione corporis, & sanguinis Christi per schismaticos, & peccatores, quod per illud non sanctificantur, quamuis sanctificent, & alios, & subdit. [sic ergo dicimus de coniugij Sacramento: quod secundum aliquid apud illos rectè verum suè ratum, suè sanctum non esse dicitur, qui solū Sacramentum habentes, vel non rectè credentes, vel prauè viuendo, veritatem eius hoc est virtutem, & effectum spirituales accipere non merentur, dicit B. Aug. quod Sacramentum coniugij omnibus commune est: Sanctitas autem Sacramenti, non est nisi in ciuitate Dei nostri, & in monte Sancto eius.] expresse ergo in Ecclesia tempore reuelatæ gratiæ, dari effectum spirituales coniugibus, qui in fide, & charitate congruunt dixit Hugo, vt clariora verba proferri non possint.

Præterea ad gratiæ ostensionem faciunt, quæ alij Patres tradunt, nimirum coniugium fidelium benedictione Sacerdotali consecrari. Euaristus PP. ex traditione Apostolica docet in Ep. ad omnes Episcopos Africae, quod semina, cum precibus & oblationibus benedicatur.

Chrysostomus hom. 48. in Genes. loquens de immodestis nuptijs, ait, cur honesta nuptiarum mysteria inuulgas? oportebat hæc depellere, & verecundiam principio docere puellam, & Sacerdotes vocare, & precibus, & benedictionibus concordiam coniugij constringere, vt amor sponsi augeatur, & continentia crescat, & omnia, quæ sunt, eo spectent, vt virtutes ingrediantur domū illam, tollanturq; de medio omnes diaboli insidia, & ipsi gratia Dei vniti, iucundè vitam perficiant. Vide quot effectus spirituales inducuntur ex benedictione Sacerdotali.

Ambrosius ep. 70. cum coniugium velamine Sacerdotali, & benedictione sanctificari oportet, quomodo par est coniugium dici, ubi non est fidei concordia? Concilium Chartagin. quartum præsentis Augustino c. 13. offerrendo Sacerdoti sponso, cum benedicendi sunt, statuit.

Siricius Papa ep. 1. c. 4. desponsatam vni, non posse ab alio accipi prohibet, quia ait, illa benedictio, quæ nupturæ sacerdos imponit, apud fideles,

les, cuiusdam sacrilegij instar est, si ulla transgressione violetur. Sacrilegium non esset nisi aliquod Sacramentum violaretur.

In Caroli Magni lib. 6. de legibus c. 300. sicut ait qui castas, & incorruptas uxores cupiunt inuenire, sic ad eas casti, & incorrupti debent accedere, easque benedictione sacerdotis, sicut in Sacramentario Gregorij continetur, accipere.

Rodolphus Ardens Dom. 2. post Epiphan. accessuri sponsus, & sponsa ad Sacramentum nuptiarum, debent de præteritis penitere excessibus, & peccata sua confiteri. Percepta benedictione nuptiali, non statim debent se se cognoscere, sed dare honorem Sacramento, & prima nocte cum luminaribus in Ecclesia vigilare, & orationi vacare. Si gratia non conferretur, non inculcasset peccatorum confessionem iste Pater, ut purius ad hoc Sacramentum, nedum contriti, sed & confessi accedant, vide Trid. sess. 24. c. 1. de reform.

Iuo Carnotensis ep. 56. ad Galtherium. requisitus ex parte tua, qua penitentia multatus sit presbyter, qui verba diuina Sacramenti, & insignia sacerdotalis officij in coniugali benedictione cuiusdam virginis illusorie transmutauit, & alia pro alijs interposuit &c. & respondet, quod ubi speciales sententiæ non occurrunt, quantum mihi videtur, generales, quæ super diuinorum Sacramentorum tameratores promulgatae sunt, sufficere possunt.

Et epist. 130. ad Odonem loquens de matrimonijs quibusdam ad contrahendum vetitis, qui autem contra interdicta talia, coniugia contraxerint, vel presbyteri, qui ea consecrauerint, pro inobedientia sua digna satisfactione ad arbitrium iudicis sui corrigantur, ut ceteri à tali temeritate compestantur: coniugia vero nisi causa legibus cognita minime soluantur. Sicut. n. Sacramentum ordinationis, quamuis ab ordinatoribus ordinationem illicitè usurpantibus semel acceptum manet in ordinatis, sic Sacramentum coniugij, quamuis ab inobedientibus Presbyteris impositum, manet in coniugatis, quia virtutem Sacramentorum cassare non possunt, praua merita usurpatorum: semper ergo sanctitas eorum est honoranda, usurpantium punienda.

S. Thom. 4. contra Gent. c. 78. matrimonium, secundum, quod consistit in coniunctione maris, & feminae intendentium prolem ad cultum Dei generare, & educare, est Ecclesiae Sacramentum: unde & quædam benedictio nubentibus per ministros Ecclesiae adhibetur. J

Sed quia Canus hæc, & similia dicta Sanctorum allegans, putans benedictione sacerdotali tanquam forma Sacramenti, perfici Sacramentum, & illud tantummodo pro Sacramento agnoscit, quod per ministros Ecclesiae traditur, notandum quod merito à posterioribus scriptoribus reiectus est, & sententia opposita est securior, & communior maxime post Trid. eam docuit antiquitus venerabilis Hugo in summa sent. tract. 7. c. 6. consensum ait prædicto modo diffinitum sufficere credimus ad contrahendum coniugium, licet dos defuerit, & sacerdotalis benedictio.

Ad Sanctorum vero dicta tuendo, optima

est aduertentia insignis nostri P. Fr. Petri à Soto in Concil. Trid. celebris in instruct. Sacerd. de matrimonio lectio. 2. qui in verbis coniugum exprimentibus consensum, seu in mutua traditione, & acceptatione per verba de præsentem, perfectionem essentialem Sacramenti cum communiori constituit, subdendo, quod per benedictionem sacerdotalem prior coniunctio perficitur, præsertim, si non ritè sit facta in gratia, ex renouatione. n. consensus (occasione acceptationis illius benedictionis) gratiam infundi probabiliter existimat, tunc. n. ait, & perseverat, & quodammodo renouatur prior ille consensus, & superadduntur benedictiones Ecclesiae, sed non oportet ad has redigi angustias, benedictiones. n. Sacramentalia sunt, non propriè Sacramentum, & impetrant spirituales effectus ex opere operantis, & ministrantis sacerdotis in persona Ecclesiae, essentialia vero matrimonij ex opere operato concurrunt ad causandam gratiam: & benedictio illa externa symbolum est, internæ benedictionis Dei, qui Presul connubij ab Ambrosio vocatur, qui animos necit coniugum per gratiam, sicut exterius per anulum exterius dexterarum iungit Sacerdos (cuius ceremoniæ epistola ad Anytium Nazian. meminit,) & gratiâ intus dari, per illas benedictiones proficitur Ecclesia, ita ut non solum, ut ciuilis contractus habeatur, vel ut tostrina, vel sutrina, ut ludebat Caluinus, sed ostendatur coniugium verè, & propriè Sacramentum, ut cætera, quæ per ministros Ecclesiae administrantur. Quare tanquam à signo, ex his ceremonijs, tanquam rem sacram matrimonium semper habitum, non ut prophanum contractum &c. Patrum testimonijs contra Caluinum, & Lutherum abundè demonstratur, ut egregiè idem Petrus de Soto aduersus eosdem loc. cit. edisserit.

Accedit, quod nedum sacerdotali benedictione matrimonium, sed & missæ sacrificio, sacrabatur, unde Tertull. 2. ad uxorem c. 9. unde ait sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat (per benedictiones sacerdotales) & confirmat oblatio, nempe sacrificij &c. quale iugum fidelium duorum, vnius spei, vnius voti, vnius discipline, vnius seruitutis) vide nexum coniugalem, qui est res, & Sacramentum: His Deus pacem suam mittit, ubi innuitur gratia ad quam augendam impetrat oblatio &c.

Conuincitur 3. nam & si vox Sacramentum sepius in scriptura in latiori significatione acceptum inueniatur, tamen quando significatur aliquid, quod non solum est signum, sed & causa efficiens alicuius effectus supernaturalis, tunc verè, & propriè Sacramentum dicitur. in tali significatione locutus est sepius Augustinus, ut supra probatum est multis locis, qui super naturalem effectum in Sacramento agnouit coniugij, & rem cuiusdam Sacramenti vocauit, similiter, & sanctitatem, quam Hugo sup. interpretatus est esse virtutem, & gratiam Sacramenti, nexum illum supernaturalem, cum charactere baptismatis comparauit: omnium autem sententia, comparatio est inter ea, quæ sunt eiusdem generis.

Ante

Ante Augustinum Tertullianus meminit, nā ubi dixisset lib. de præscript. c. 40. diabolus ipsas quoque diuinorum Sacramentorum in idolorum mysterijs emulatur: subdit: tinguunt & ipse quosdam utiq; credentes, ac fideles suos, expiationem delictorum de lauacro repromittit, & sic adhuc initiat Mithræ; vide baptismi emulationem: signat illic in frontibus milites suos, en confirmationem: celebrat panis oblationem, vide Eucharistiam. Quid? quod & Summum Pontificem in vnīs nuptijs statuit, vide matrimonium. Vnde ex Monogamia, Episcopos, Presbyteros, Diaconos dicit esse eiusdem Sacramenti c. 5. de monog.

In Patribus vltimæ ætatis, autor libri altercationis Ecclesiæ, & synagogæ anno 890. expressius Sacramentū vocat. ex omnibus ait Sacramētis, quæ ad remedium hominis sunt instituta, solum coniugium Sacramentum ante peccatum homini legitur institutum, non tamen propter peccatum, sed ad Sacramentum solum, & officium; ad Sacramentum propter eruditionem, ad officium propter exercitationem &c. ad Sacramentum inquam, vt erat purum signum coniunctionis futuræ Christi cum Ecclesiā. B. Petrus Damianus serm. de dedicat. Ecclesiæ agens de Nuptiarum Sacramento ait. Hoc magnum est ait Apostolus, & Dominus in Euangelio: Propter hoc relinquit homo patrem, & matrem &c. quid. n. magis vniū, quā illi, quibus est vna caro &c. honorabile connubium dicit vas electionis, thorus immaculatus, & de Sacramento strictè sumpto loqui patet ex toto discursu.

Hugo de S. Victore clarius lib. 1. erudit. Theol. c. 12. d. Sacram. Ecc. ubi ait. Septem sunt principalia Sacramenta, quæ in Ecclesiā ministrantur, ubi recenset vl. imo loco matrimonium, & quod de propriè Sacramētis loquatur, subdit distinctionem, aliquando Sacramentum dicitur sacræ rei signum, velut in bapt. smate, exterior ablutio, quæ interiorem significat emundationem: aliquando dicitur Sacramentum sacrum secretum veluti Sacramentum incarnationis, & huiusmodi; quare cum idem Hugo coniugium annumerauerit cum baptismo confirmatione &c. verum Sacramentum falsus est esse coniugium.

Petrus Lombardus septem Sacramenta quoque enumerat, & inter ea matrimonium recenset. initio 4. sent. d. 1.

Lucius 3. c. Ad abolendam de hereticis, matrimonium cum alijs recenset Sacramentis anathemate inuoluens, aliter sentientes de Sacramentis quam Sancta Romana Ecclesiā prædicat, & obseruat.

Gregorius X. Palæologo Michaeli Imperatori possessionem fidei transmisit, cui Imperator subscripsit: habetur in Concil. Lugdunensi 2. in tom. 3. Romæ impresso sub Paulo V. ibi ergo sic dicitur. Tenet, etiam, & docet S. R. E. septem esse Ecclesiastica Sacramenta, vnum S. baptismum, de quo dictum est supra; aliud est Sacramentum Confirmationis, quod per manū impositionem Episcopi conferunt, chrismando renatos; aliud est penitentia, aliud Eucharistia, aliud Sacramen-

tum Ordinis, aliud est Matrimonium, aliud extrema vntio, quæ secundum doctrinam B. Iacobi infirmantibus adhibetur. Et subdit: supra scripta fidei veritate (prout plenè lecta est, & fideliter exposita) veram, sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem cognoscimus, & acceptamus, & ore & corde confitemur, quod verè tenet & fideliter docet, & prædicat S. Romana Ecclesiā.]

In Concilio Constantiensi sessione 15. damnatur error iste Hus inter alios. Sacerdotes quomodolibet criminosè viuentes, Sacerdotij polluit potestatem, & sicut filij infideles infideliter sentiunt de septem Sacramentis Ecclesiæ, & clauibus, & officijs &c. vnde nec ipse Hus septenariū numerum Sacramentorum abnegauit. sess. 19. In abiuratione Hierony. de Praga dicitur Cōsentio autem S. R. E. & Apost. sedi, & huic Sacro Concilio, & ore accorde profiteor, in omnibus, & per omnia, & præsertim de clauibus, Sacramentis, & officijs &c. & à Martino V. vt habetur in eodem Concil. sess. 45. damnatur Hus, Vuitclephus, & Hieronymus Pragensis, quod inter cæt. de sacro Eucharistiæ Sacramento, & alijs Sacramentis Ecclesiæ, & articulis fidei, aliter quam S. R. E. credit tenet, & prædicat, & docet, quamplurima temere, & damnabiliter credere ac tenere; prædicare atq; docere pertinaciter attentabant] & inferius, vt hæreticos habendos pronuntiat, qui de Sacramento corporis, & sanguinis D. N. Iesu Christi, vel de baptismo seu peccatorum confessione, penitentia pro peccatis iniunctione, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis, seu fidei articulis, sentire, aut docere (auderent) aliter, quam Sacrosancta Rom. Ecclesiā prædicat, & obseruat.] & iterum ponitur art. 8. Ioannis Hus, ad inquirendum, & castigandum eos, qui illum cum alijs articulis damnatis, defendere, vel prædicare præsumperint &c.

In Concil. Florentino in vnione Armenorum, recensentur septem Sacramenta, inter quæ matrimonium. Nouissimè Tridentinum sess. 24. sic dicit. Cum igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubijs per Christum gratuita præstet, merito inter nouæ legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres nostri, Concilia, & vniuersalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt, aduersus quam impii homines insanientes &c. & mox anathematismū dirigit in Luth. & Calu. can. 1. si quis dixerit matrimonium non esse verè, & propriè vnum ex septem Sacramentis à Christo D. institutum, sed ab hominibus in Ecclesiā inuentum, anathema sit. Traditioni innixum est Concilium Trid. quæ quando sola esset, sufficiens est oppilare Calu. & Luth. calumnias: & quando nollent ea conuinci aduersarij, satis esset consensus Ecclesiæ à tempore Hugonis per 500. annos ad eos euincendos, cui consensui Lucius 3. & Concilia citata inherendo, aliter sentientes ex doctrina, & praxi, seu obseruatione Rom. Ecclesiæ, damnarunt. Conciliorum etiam meminit Tridentinum, alludendo ad Constantiense, & Florentinum: Sanctos Patres quoque allegauit, non solum respiciendo ad vltimæ ætatis Patres, sed ex particula semper, vt se opponeret Calu. no.

no, ad antiquiores ante Gregorium respexit, ut ad Augustinum, & alios citatos, ubi nota ex nostro F. Petro de Soto, quod licet raro inueniatur nomen Sacramenti in antiquis Patribus tribui, ut aperte in hoc consensum Ecclesiæ ab eius ortu aperte probari posse non appareat, res tamen semper à Patribus, ait, idem fuit credita, nempe matrimonium esse sacrum signum, & diuinum, & in eo esse sanctificationem, & à Christo sanctificatum, ut probatum est: cui veritati signum illud ad stipulatur, quod Patres noluerunt aliter celebrari matrimonium, quam benedictionibus Sacerdotum, & oblationibus; non. n. ut tōstrinam, vel agriculturam habebant, sed ut sacrā ceremoniā à Christo sanctificatā, & signū diuinitus institutum, causans ut explicatum est nexum coniugalem, & virtutem spiritualem, nempe gratiam. Accedit antiqua praxis confitendi, quæ de consilio est ex Petro Soto, ut purius Sacramentū suscipiatur, ut dictum est. Sic euandē monstrantur calumniæ horum impostorum.

Mendacium

Circa liberum hominis arbitrium.

L Vth. in colloquijs latinis c. de libero arbitrio sic dicit,
[Nomen liberi arbitrij odiosissimum semper fuit omnibus Patribus, quamuis ipsi nos concedimus, Deum homini dedisse liberam voluntatem.]

Conuictio.

S Ed mentitur in caput suū impius apertissimē & reuincitur ab Iræneo lib. 4. c. 9. Clē. Alex. primo Strom. & lib. 4. Orig. hom. 1. in Ezechielē, & præfat. in lib. Periarcho. Ath. Oration. 2. cōtra idola, Cyrill. Hierofoly. catech. 4. Nazianz. apolog. 1. Epiph. har. 61. Chrysof. hom. 22. in Genesim, Hiero. 2. contra Iouinia. Aug. lib. 1. & 2. de libero arbitrio, lib. de gratia, & lib. arbitrio. tract. 4. in Ioann. ep. 47. ad Valent. Ipsemet à seipso confutatur Lutherus, tot. n. Patrum testimonijs victus, eo libro quem visitationem Saxoniam vocat, hæc habet. *Muli de libero arbitrio indiscretē loquuntur, ideo hanc breuem informationem adscripsimus. Homo habet ex propria virtute liberum arbitrium ad faciendum, vel omittendum opera externa, per legem, & pœnas adactas. Quapropter potest, & secularem iustitiam, & bona opera facere de propria virtute, à Deo ad hoc data, & obtenta; Paulus. n. eam vocat iustitiam carnis, hoc est quam caro, aut homo propria virtute facit. Si ergo operatur homo ex propria virtute illam iustitiam, utiq. habet electionem, & libertatem, & fugiendi malum, & faciendi bonum, & Humfredus Iesuitismi parte 2. p. 530. ante med. docet, quod Clemens Alexandrinus, Theophilus, Cyprianus, Iustinus meritorum operum astruunt.*

Mendacium contra calibatum Sacerdotum.

I N cœlibatum Sacerdotum mendacium fabricatus est Gulielmus Vuitakerus lib. 7. contra Dur. pag. 460. ante med. dicens. *Is primus calibatum Sacerdotibus imposuit.* nempe Siricius.

Et Mortonus in Apologia Cath. c. 73. pag. 219. conglomerat plura testimonia, quibus probare conatur Siricium primo decreuisse Sacerdotes cœlibes esse debere.

Conuictio.

A Nte Siricium fuisse legem in Ecclesia de eiusmodi cœlibatu, patet ex Origene hom. 23. in Numeros in hom. 8. in Leuit. Epiph. hæres. 59. Hieronymus quoq. qui tempore Damasi vixit, prædecessoris Siricij, in Apolog. ad Pammachium c. 3. & in c. 1. ad Titum, & lib. 1. c. 19. aduersus Iouinianum, tanquam Ecclesiæ praxim à Patribus receptam, recenset abstinentiam Sacerdotum, & Diaconorum à connubio. et Optatus Mileuitanus qui (ut ex eodem Optato colligitur) 2. lib. contra Parmenianum, Siricio cœtanæus fuit, cum Siricio totum orbem communicasse docuit; totus autem orbis cœlibatus legem seruabat in Asia, Africa, Europa, ex Hieronymo supra. Agnoscunt id quoque Centuriatores infra citandi a. ultimo.

Mendacium contra Matrimonij indissolubilitatem.

P Er diuortium licere coniugi innocenti alterum inire matrimonium, fuisse in vsu in veteri Ecclesia scripsit Melancton in examine ordinandorum anno 1554. & in appendice locorum communium anno 1552. id, imponentes, docuisse Origenem, Eusebium, Hieronymum &c.

Conuictio.

S Ed crassum est mendacium impostorum, nā Origenes in Matth. solum scripsit id solum permisisse quosdam Episcopos ad vitandum maius malum. Eusebius meminit cuiusdam particularis diuortij, sed nunquam scripsit viuente altero coniuge, alteri nupsisse. Factum vero Fabiola Hieronymus improbat, reamq. peccati facit &c. ut supra dictum est.

Mendacium contra Primatum S. Petri.

M Ideltonus in Papiſtomastyge impref. so 1606. pag. 200.
Papias, ait, primus parens, ac inuentor fuit traditionum, & primatus Petri, seu fasces Romanæ Pontificis.

Conuictio.

Sed præter PP. & antiquitatis testimonia, qui apertissime primatū Petri etiam ex scripturis demonstrant supra reliquos Apostolos, nempe Clement. Ignatium, ipsimet Nouatores catholicā veritati testimonium perhibent. Caluinus citatus ab Vvitgisto in def. p. 173. sic dicit ex duodecim Apostolis unus ceteris præerat. Musculus ibi d. cit. p. 66. sic dicit, *nec angelici spiritus, nec ipsi Apostoli omnes inter se æquales sunt, multoties legimus Petrum primum inter ceteros locum habuisse, quod non negamus. ipse Vvitgistus p. 375. ait inter Apostolos unus primus fuit, qui ceteris authoritate pollebat, ut schismata componeret, & in eodem tract. p. 62. & seq. respondet quibusdam scripturæ locis, quibus aduersarij contra primatum S. Petri abutebantur. hæc pauca de plurimis.*

Sed Lutheri ipsius calculo ipsos sic euincimus satis mendaces, lib. de votis monasticis, ubi sic dicit. *Mendacia certè dignoscere non potes nisi quando sibi metipsis contrarij sunt. A Deo. n. ita ordinatum est, ut impij semper se ipsos confundant, & quod mendacia non consonent, sed semper contra semetipsos conantur.* Cum ergo hæc omnia non consonent veritati, imò & plerumq; contra se pugnent (ut patet cum varia, & contraria mendacia effutunt circa defectionem Ecclesiæ, quam somniant, circa Antichristi ortum, & huiusmodi, non conuenientibus eorum testimonijs, his hæc, illis alia secula designantibus) hæc sola varietate, & pugnantia, spiritus hereticorum mendax deprehenditur. Vel ex hoc tandem resipiscant seducti, & non veluti aureas Pythagoræ sententias, quas imperitis veluti dulces liquores, e cathedra instillant, tam splendida mendacia amplectantur: sed in earūdem peccati penam illud adimplerum est, quod Hierem. 5. cap. scripsit: *stupor, & mirabilia facta sunt in terra: propheta, Lutherus, Caluinus, &c. prophetabant manibus suis: & populus meus dilexit talia, nēpe hereticorum vulgus deceptum, & captum muscipulis pseudoprophetarum circumuenientium. sed de hac re iterum redibit sermo infra, cum de moribus, & tesseriis hereticorum tractabitur.*

Mendacium.

16 **A**duersus Romanos Pontifices lib. 1. Reipub. c. 4. sic Spalaten. oblocutus est. [Sed neque silentio prætereo, ipsosmet Episcopos Romanos hoc primum videri suæ sedi attribuisse, eam esse Petri sedem, & consequenter se Petri successores asseruisse, &c. & citat pro se Firmilianum.]

Conuictio.

Splendidissimum mendacium. Nam & Cyprianus, Optatus, Athanasius, Hieronymus, Chrysolog. quos idem citat Spalaten. summo consensu, hunc Sacrum Principatum cum successione, in Romano Pontifice, non usurpatum,

sed diuinitus institutum agnoscunt, quibus nefas est homunculum se opponere. Parum vero illi suffragatur Firmiliani authoritas, apostatico. n. spiritu contra Stephanum insurrexit, quem M. Antonius imitatus est, sed dissimili forma, nam tandem Firmilianum admissi sceleris huius puduisse, & penitus scribunt Hier. contra Lucif. Aug. contra Cresco. l. 3. c. 3. at & si M. Antonium suæ apostasiæ penituerit, iterum relapsus, in cadauere igneas pœnas exoluit. Hæc dixisse satis est, ut agnitis mendacijs, quæ isti velut venena suffundunt, caueant Ecclesiæ filij vel etiam seducti ab eorum dictis, & sciant antiquitatis monumenta euoluendo, ut dicebat Tertull. contra Gnosticos: *nulli infirmorum facile nocitura, si quis hanc nostram ex fide præberit, vel etiam super ebiberit potionem.*

ARTICVLVS VI.

An iustæ sint calumniæ Nouatorum, quibus sanctorum Patrum personæ proscinduntur, & lacerantur.

Positio blasphema Nouatorum.

Vm luce clarius vidissent hæretici testimonijs seculorum recurrentium, usq; ad Apostolica tempora conuinci, eaque firmissima esse tela ad eorum contundendam perniciaciam, primum, successionem istam oppugnare ceperunt, proclamantes non ad certas personas, & loca, sed ad Dei verbum, & Euangelium esse alligatam: mox cum nec id subsistere posse cernebant, centurias ediderunt, ut non pertinere ad catholicos successionem, ostenderent: sed cum etiam viderent antiquitatem, nec pro se stare, veritatis argumentis destituti, ad calumnias, & conuicia contra Sanctos proruperunt, linguam, & calamus armando, fingendo nescio quas inclinationes doctrinæ. n. uos, paleas lapsus Patribus tribuendo nedum in genere, sed & in specie. De S. Dionysio hæc effutit Luther de captiuitate Babylon. cap. de ordine: *in illo nihil esse solidæ eruditionis, et in colloq. mensalibus c. de theologia schol. multa, inquit, garrit de diuinis nominibus, de Ecclesiastica, & celesti Hierarchia.* Melancton in 14. cap. ad Roman. *In eo ait sunt initia Monachatus: quod graui reprehensione dignum est: non discernit inter sacramenta diuinitus instituta, & humanas traditiones.* In scuto fidei Geneuensis dial. 11. Caluincolæ in effingendis mendacijs, & vanis somniorum portentis, audacem, & insolentem fuisse ausi sunt proclamare. Caluinus ipse lib. de vera parti-

participatione Christi in cœna eosdem libros Dionys. multi insulsis, & monachalibus nugis, & multis absurdis commentis, & impijs speculationibus scaterere, pronunciauit; & lib. 1. c. 14. 5. 4. *varium, stultum, & garrulum*, pronunciat, & lib. de reformatæ Ecclesiæ ratione post mediocræ ait. id probant nescio cuius testimonio, quæ Sanctum Dionysium vocant, cum ad libidinem suam, etiam in sanctorum numerum retulerint.

Bartholomæus Causæus dial. 3. & 11. vocat delirum senem. Clementem Romanum, idem Causæus vocat superbum nequam, à Diabolo fascinat: Fecit & Zizania protulisse. Centuriat. lib. 2. c. 10. centu. prima diabolico infecto contagio & superbia animi obcæcatum. Nebulænem, vocat scutum fidei Geneu. dial. 11.

In epistolis Ignatii putidas nenas ait inueniri Calu. lib. 1. c. 14. & Vvoctonus in defens. Parkinsi pag. 340. testimonio cuiusdam S. Ignatii martyris respondens, ait. liberè dico huius testimonium nihil valere, quia in Theologicis parum uersatus est. Iræneum Cent. 2. c. 10. traducunt, quod opiniones incommodas, seu stipulas quasdam, & non exiguas habuerit. Nescio quid fanaticum Iræneum edidisse, pronunciant. Idem obmurmurat Vitakerus apud Campianum. Adam Sculterus lib. 3. c. 8. medullæ theologiæ, stipulas superaddidisse fundamento Apostolorum, Scutum fidei Geneu. dialog. 8. a t nunquam sacras perlegisse scripturas, nec intellexisse Apostolorum symbolum, sed & multa in Christum protulisse pestifera nefaria, & ab omnibus reicienda; multa temerè commutasse, & à vera Apostolicaq; doctrina; nec habuisse veram confessionis fidei sanctæ, religionis Christianæ, intelligentiam.

In Iustino reperiri sententias militantes, natos, lapsus memoriæ, pronunciauit idem Sculterus cap. 17. Magicam incantationem, consecrandi morem, descriptam à Iustino apolog. 2. ad Antoninum pium vocat Calu. lib. 4. c. 14. In Athenagora vero idem Scultet. lib. 2. c. 5. nauos lectorem agnoscere liberum arbitrium more Philosophorum nimis extollere. Osiander epit. cent. 2. p. 56. & cent. 2. col. 207. Puritani in breui enarratione falsitatum concionis D. Brancrofti pag. 203.

Clemens Alexandrinus à Tilmanno Heshusio lib. de seruo arbitrio, vocatur, rudis in doctrina Christiana.

De Gregorio Nazianzeno dicunt Centuriat. supra cap. 10. quod peculiaribus luserit opinionibus, & Scutum fidei dial. 8. pag. 258. Dei perpetuum vocat inimicum, qui que ignorauerit, quæ propria manu consignasset. Melancthon in 14. ad Rom. dicit, quod fictas narrat fabellas, & una cum Basilio errores traxit suorum temporum; malo exemplo instituerunt cætus Monachorum; & quidam libri eorum sunt pleni falsarum opinionum, de calibatu, & quod continent ridiculas nugæ. & in eundem sanctum, Orientis iubar, iocatur scutum Geneu. dial. 8. nempe: Quod Sanctum Gregorium citas, orantem Basilium, uti pro se oraret & c. docere te volo, Gregorium dum eiusmodi sermonem habuit, quid dice-
ret nesciuisse.

Cyprianum Luth. 1. cit. de Patribus supra vocat infirmum theologum. Magdeburgenses, Turpidum, destitutum a Deo deprauatorem pœnitentiæ. Cent. 3. c. 4. sibi contradicere in doctrina de libera arbitrio dicit Sculterus lib. 8. c. 24. Scutum fidei dial. 11. inter declamandum ait, effundere interdum absurdas sententias, & inmoderatis hyperbolis exaggerare causam, quam instituit. multa continere plena absurditatis, quapropter ipsius dicta pro dogmatibus habenda non esse.

S. Athanasium Sophistam vocat Valentinus Gentilis apud Calu. in historia de actis Gentilis, & quod quartum Deum introduxerit, sacrilegi incusat, Symboli corruptorem nuncupat: & symbolum eius nugæ dicere non erubescit.

Chrysostomum Centuriat. 5. cap. 5. irrident, vocantes eum bonorum operum encomiasten, & iustitiam fidei obscurare. Lutherus supra impudentius dicit, Chrysostomum nullo loco habeo, nescit nisi loquaculus. Eius Achates Philippus in comm. 14. ad Rom. Chrysostomus, ait, multos citatis sue vitiosos mores recensens, non reprehendit, sicut laudat adeuntes monumenta Sanctorum, monasticam immodicis, & falsis laudibus ornat, eius enarratio est obscura, nec ubiq; secum ipsa consentit, longius excurret extra septa scriptum eius de pœnitentiâ, pleraque falsa continet, & confusum, & perplexum est.

Theophilum Alexandrinum Causæus dial. 15. Hypocritum, intoxicatum Monachum, & Doctorem trium lectionum vocat.

S. Hieronymum sic Luth. traducit lib. de seruo arbitrio. Hieronymus mihi obicitur homo nullius iudicii, neq; diligentie. in serm. conuiu. eundem dicit Monialium amatorem, & in Aurifabro t. de PP. Nullum scio inter Patres, cui ita inimicus sim, atq; Hieronymo] & in c. 22. & 31. Genesis impia ait, & detestanda est vox Hieronymi, quin te Hieronymum conculamus una cum Bethleem, cucullo, & deserto. Brentius in Apol. confess. Vvittemb. vocat cum conductitiu Rhetorem Caluinus in 4. Ionæ v. 14. Hierony. ait fuit natura cauillosus, luserit proteruè, eundem vocat maligni, & peruersi ingenij, in p. Corinth. 7. impium quoq; dicit, idem apud Rescium verbo Patrum hostes, eo quod dixerit pœnitentiæ esse secundam tabulam post naufragium, hominem furiosum, mente alienatū præcipuum scripturæ corruptorem vocat Causæus dial. 6. 7. & 8. Brentius in prolog. fol. 110. in Patribus ait sunt errores, Cyprianus anabaptizat, Hieronymus Origenizat. Melancthon in 14. ad Rom. eundem ait, confirmare falsas, & superstitiosas opiniones de traditionibus humanis, vituperare contugium, contumeliosa oratione in sectari nuptias & c. esseq; multos in scriptis Hieronymi non exiguos lapsus. Beza Hieronymum æquè damnatum facit, ac diabolum, iniuriosum Apostolo, blasphemum, sceleratum, impium. Scutum fidei dial. 6. 7. 8. Hieronymum dicit hominem inconstantem, furiosum, rabidum, mente captum, sibi que repugnantem sacre scripturæ euerforem: eum stultas ait infelices, & fanaticas opiniones nititur asserere, & quod pro cereis contra Vigilantium scripserit, & magis fidelem se præstitisse Vigilantium, illum
morem

morem irridendo, quàm Hieronymum dial. 8. pag. 223.

Ambrosium ieiuniè scripsisse (dixit Lutherus). Per multa crassa habere de inuocandis mortuis, dicunt Centuriat. 4. c. 4. diabolica visione fascinat, & cacodæmonis voce delusum dicit Causæus 6. 7. & 8. dial. diabolica illusum malitia dicitur Geneuenses in Scuto fidei dialog. 6. Brentius fol. 138. suæ Apolog. sic dicit. Illi Ambrosium habent magistrum, nos Christum, magnum doctorem sequimur, quia Ambrosio aliquoties nonnulla verba exciderunt, eundem deridet Vviterus.

Augustinum Lutherus lib. contra Regē Angliæ sic traducit. Quis est Augustinus? quis nos cogit illi credere? & in colloq. conuual. tit. de Patribus, suum Melanthonem præfert Augustino dicens. Apologia Philippi omnes Ecclesiæ doctores superat, etiam Augustinum: Melanthon in c. 14. ad Roman. de Augustino loquens ait. Interdum in eius scriptis figuræ orationis occurrunt non satis explicatæ, aut commodæ, nec satis asfuefactus fuit ad accuratas disputationes & c. sermones de purgatorio, qui huius ætate percrebescere ceperunt, nec refutat, nec confirmat, plus tribuit votis, quàm conueniebat, non satis considerauit quid viui in votis fuerit: vincebatur enim vulgaribus opinionibus sui sæculi. Theodoricus Sneppius lib. de Eucharistia dicit D. Augustinum, non leuium errorum semina iecisse, vel ab alijs iam sparsa auxisse, atq; confirmasse. Gentilis censura de Patrum scriptis: Magistrum imperiosum appellat, Magicum scriptorem, & Sophistam. Aretius addit quod si superstes esset in hac Euangelij luce, libros de Trinitate ipsemet in ignem projiceret. Calvinus eundem Sanctum vocat Theogastum nugacissimum, blaterantem nugæ, quod τὸν λόγον Græcum latine reddiderit, Verbum, eiusdemq; commentaria dicit, falsa, prophana, inepta, absurda plusquam anilia deliramenta, effusa fabularum insomnia, allegorias pueriles, & frigidas, hominem in omni doctrina varium, & inconstantem, quem decrepitate vetulæ emoueat desideria, comment. in Io. c. 1. 6. 11. 3. 15. 20. & lib. 3. instit. c. 20. §. 20.

Gregorium dicit Lutherus in colloq. mensal. à diabolo deceptum. Melanthon supra, quod Biblico more ornauerit statuas: magnæ impietatis confirmauerit initia: in Ecclesias alienas sibi imperium sumpserit: impiè destruxerit coniugia iniustus aduersus eos, qui infantes è monasterijs abstraherant, fuerit & c. lapsus denique sit in manifestam impietatem, & tyrannidem. Calu. in 2. cap. Abachuc: Multis erroribus Gregoriū esse imbutum pronunciat, & lib. 1. c. 11. §. 5. negat in schola spiritus fuisse edoctum. In schola Spiritus Sancti minime educatum lib. 1. c. 11. Bullin. lib. de Origine erroris Mistæ c. 4. eundem vocat Magistrum ceremoniarum, nouandi cupidum. Gaspar Peucerus in chronicis, superstitionum architectum. Eundem cum S. Augustino Angelorum Apostolū vocat, duces, & coriphæos superstitionis Papisticorum, ita Villetus in Te-trastylo Papismi p. 122.

Leonem ambitiosum facit Calvinus lib. 4. in-

stit. c. 7. similiter Leonem, Iulium, Clementem Pontifices, de Christo dixisse, quod in schola Iuliani didicerunt. Sed & Prudentium Vviterus apud Campianum, non vt Christianum, sed vt poetam dicit martyria decantasse. Bedā inuolutū erroribus Pontificijs diffimant Osiand. epit. cent. Cent. 8. l. 2. c. 3. S. Bernardum dicunt Centuriat. centur. 12. c. 10. coluisse Deum Moosin, & acerrimum esse propugnatorem Sedis Antichristi. In genere vero contra omnes linguam armat Lutherus, tumidus, & superbus, bellua apocalyptica habens in ore blasphemias dicens. Valde spectosum, & robustum videtur argumentum Papistarum: Ecclesiæ tot sæculis sic sensit, & docuit: Sic senserunt, et docuerunt omnes primæ Ecclesiæ Doctores viri Sanctissimi, quis es tu, qui ausis ab ijs dissentire? quid responderi debeat respondet vafre idem Lutherus. Quando Satan hoc vrget, constanter dicas: Siue S. Cyprianus, Augustinus Ambrosius, siue S. Petrus, Paulus, Ioannes, imo Angelus de cælo aliter doceat, tamen hoc certo scio, quod humana non suadeo, sed diuina: ibi enim cum fiducia dicere possum, esto sanè Ecclesiæ, Augustinus, & alij Doctores, item Petrus, Apollo, imo Angelus de cælo diuersū doceant, tamen mea doctrina est huiusmodi, quæ solius Dei gloriam illustrat. Petrus Apostolorum summus vinebat, & docebat extra verbum Dei. vnde tale est ipsius argumentum. Ego suadeo diuina, & humana omnes ergo Patres stipites, & fungifuerunt, hæc impius in comm. ad Gal. c. 1. fol. 290. & Centuriatores similiter vniuscuiusq; sæculi Patres infamant. Sed & Calvinus cum his omnibus pessime aduersus Patres tot scommata eructat: vt ad decem sequentia prædicamenta redigi possint.

Prima categoria oppositionum.

Patres sunt erronei, ergo nullam habent auctoritatem: antecedens authoritate Thraonica enunciat.

Centuriatores circa animæ productionem cent. 5. l. 4. inter errores, & nauos Augustini referunt, quod docuit animam non esse ex trahere.

Parum ait Calvinus me mouent circa satisfactionis articulum, quæ in veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos, dicam simpliciter: omnes fere quorum libri extant, aut in hac parte lapsos esse, aut nimis aspere, ac dure locutos 2. instit. c. 4. §. 38. Vviterus in Campianum rat. 5. pag. 78. obmurmurat, quod Cyprianus, & [alij Sancti Patres illius temporis, in eo fuerunt errore, quod satisfactiones de peccatis oporteat facere pro pœnis, peccato debitis, dimittendis] idem scribit in defensione translationis Anglicanæ, eosdē Patres satisfactionem asserentes, vocat Lutherus in ep. ad Galat. iuxta versionem Anglicanam, operarios iustitiæ veteris Papatus, in specie Hieronymi. Ambrosium, Aug.

De lib. arbitrio 2. instit. c. 2. inter scriptiores ait Ecclesiasticos multi eorum longe plus æquo philosophis accesserunt, & infra: certè quas retulimus

sententias videlicet antiquorum Patrum de libero arbitrio esse falsissimas paulo post constabit. Cent. 2. c. 4. col. 581. § 9. obscuratam esse à Patribus eo seculo doctrinam de libero arbitrio, & addit: eodem modo Clemens liberum arbitrium, ubiq; asserit, ut appareat in eiusmodi tenebris, non tantum fuisse omnes eius seculi DD. verum etiam in posterioribus eas subinde creuisse.

Et circa cooperationem liberi arbitrij cum gratia lib. 2. c. 3. num. 47. non rectè ait à Chrysostomo scriptum est, nec gratiam, sine voluntate, nec voluntatem, sine gratia quicquam posse operari. & superintendens Cantuariensis Vvhigistius in defens. sua contra Cartoungit. p. 472. & 473. agens de doctrina cuiuscūq; ætatis ab ipsis Apostolorum temporibus ait omnes ferè Episcopi, et scriptores, tam Græcæ, quam Latine Ecclesiæ, maxima parte infecti sunt doctrina illa de libero arbitrio, de merito, de inuocatione SS. & similibus.

Circa iustificationem lib. 3. c. 11. §. 15. scholæ ait in deterius semper aberrarunt, donec tandem præcipiti ruina deuolutæ sunt ad quemdam Pelagianismum. Ac ne Augustini quidem sententia, per omnia recipienda est de persona mediatoris lib. 2. c. 14. §. 3. atque hic excusari, ait, non potest veterum error, qui dum ad mediatoris personam non attendunt, totius ferè doctrinæ, quæ in Evangelio Ioannis legitur, genuinum obscurant sensum, seque implicanti multis laqueis. Cent. 5. col. 1178. Chrysostomum impurè dicunt tradere doctrinam iustificationis.

Circa concupiscentiam lib. 3. c. 3. §. 10. neque opus est multum inuestigando laborare, quid hic veteres sēserint, & paulo post inter Augustinū, & nos hoc discriminis interest, quod ipse concupiscentiam non audeat vocare peccatum, sed infirmitatem, nisi consensus acceperit, nos autem pro peccato habemus.

Circa orationem pro defunctis, dicunt aduersarij, quod S. Ambrosius illam probauerit, & quod sit communis error illius temporis, Fulco in confut. Purgat. p. 78. & 320. ante m. & s. Augustinus ex cecitate eam defenderit idem p. 194. Calu. 3. instit. c. 5. §. 5. cum mihi, ait, obi ciunt aduersarij, ante mille, & trecentos annos usureceptum fuisse, ut preces fierent pro defunctis, eos vicissim, interrogo, quo Dei verbo? quare reuelatione factum sit? & postea de Patribus hæc dicit. Abrepti etiam ipsi fateor in errorem fuerunt, nempe ut inconsiderata credulitas priuare iudicio solet mentes, et paulo post. Monicam matrem suam in libris confessionum Augustinus narrat vehementer rogasse, ut sui memoria in peragendis mysterijs fieret ad altare. anile scilicet votum, quod filius non exegit ad normam scripturæ, sed pro naturæ affectu, probari alijs voluit. Liber autem de cura pro mortuis ab eo compositus tot hæitationes continet, ut suo frigore merito debeat fluiti & calorem extinguere, sic quis mortuorum patronus esse appareat. & 2. instit. 2. §. 4. veteres omnes, excepto Augustino, sic in hac re, aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, ut certi ferè nihil ex eorum scriptis referre liceat. & 2. c. 16. n. 9. Sed hæc fa-

bula ait, tametsi magnos authores habet, & hodie quoque à multis serio pro veritate defenditur, nihil tamen quam fabula est, nam concludere in carcere mortuorum animas, puerile est.

Circa prædestinationem Calu. c. 3. 22. num. 1. neque hæc vulgo recepta opinio solius valgi est: habuit enim seculis omnibus magnos authores, quod ingenuè fateor, nequis causæ nostræ magnopere obfuturum confidat, si eorum nomina contra opponantur.

Circa meritum, Calu. lib. 3. c. 15. 2. vbi sunt fa-teor passim vetustæ Ecclesiæ scriptores nomine meriti, atque vti nam vocula vnius abusu, erroris materiam posteris non præbuisse. Circa chris-matis Sacram. Kemnitijs PP. antiquos reprehendit in exam. p. 2. pag. 88. signanter Cyprianum, Cornelium: & Ministri diocesis Lincolnensis in compendio pag. 42. Cypriano, et Ambrosio impingunt tanquam errorem, quod esse Sacramentum confirmationem falsi sint.

Circa solemnem pœnitentiam, lib. 4. c. 12. §. 8. qua in parte excusari nullo modo potest immodica veterum austeritas, quæ & pro suis à Domini præscripto diffidebat, & erat mirum in modum periculosa. Vniuersaliter sic pronūciat in materia de votis Petrus martyr. de cælib. pag. 462. Quamdiu consistimus in Concilijs, & PP. semper in iisdem erroribus versabimur, et Luth. de seruo arbitrio p. 934. asserit. Patres præcedentium seculorum cæcos fuisse, imperitos scripturarum, toto tempore vitæ suæ errasse etc.

Circa delationem Eucharistiæ ad ægrotos, sic dicit 4. cap. 17. §. 39. si quis vetustate tueri huiusmodi inuentiones velit, nec ipse ignoro, quam vetustus sit chris-matis, & exsufflationis in baptismo usus: quam non longe ab ætate Apostolorum cœna domini tacta rubigine fuerit, sed isthac scilicet humanæ confidentiæ procacitas est, quæ se continere nequit, quin semper in Dei mysterijs ludat, & lasciuat. Et 4. 19. 1. Iam verò cum verbo Dei, & probabili ratione definiti se vident, prætexunt, quod solent, vetustissimam esse hanc obseruationem, & multorum seculorum consensu firmatam, etiam si id verum esset, nihil tamen efficiunt. Circa sacrificium scripsit Calu. in ep. ad Heb. c. 7. v. 9. p. 924. miror tot veteres Ecclesiæ Doctores hac opinione occupatos fuisse, certè, ut error errorem trahere solet, cum ipsi sacrificium in Christi cœna, nullo eius mandato finxissent, adeoq; cœnam adulter assent, addito sacrificio, colores postea hinc inde accersere conati sunt, quibus errorem suum fucarent, idem dicit l. b. de vera Eccles. reformat. p. 389.

II. Secūda Categoria. sūt PP. Idolatræ, & Dei abiuratores, ergo &c.

Caluinus l. 4. c. 17. §. 36. circa adorationem sacræ Eucharistiæ, quare ait qui Sacramenti adorationem excogitant, eam non modo à seipsis somniantur citra scripturam, ubi nulla illius mentio ostendi potest (quæ tamen non fuisset prætermittenda si Deo accepta foret) sed reclamante scriptura, suæ sibi libidinis arbitrio, Deum fabricati sunt, de

derelicto Deo viuento, quid enim est idolatria si hoc non est, dona pro datore ipso colere? Vbi duplex peccatum est: nam & honor Deo raptus ad creaturam, traductus est, & ipse etiam impoluto, ac profanato suo beneficio inhonoratur, dum ex sancto eius Sacramento factum est execrabile idolum, & cap. 5. §. 13. profectum videmus ista ingeniosa subtilitate, ut panis pro Deo haberetur.

Et 4.c. 19. §. 7. qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abiurant, Christum abnegant, partem in Regno Dei non habent.

§.

III. Categoria. sunt Impostores, & Incantatores.

¶ Calu. 4. 15. 19. Cum antem videret Sathan stulta mundi credulitate, absque negotio ferè inter ipsa Euangelij exordia, receptas esse suas imposturas, ad crassiora ludibria prorupit, hinc spectra, & similes nugæ palam in baptismi probum effræni licentia inuictæ.

Et 4.c. 15. nu. 19. totam antiquitatem infumilat, ut veteres ipsi appareant prestigiatores, & incantatores: quasi enim res esset contemptibilis ex Christi præcepto aqua baptizari, inuenta est benedictio, vel potius incantatio, quæ veræ aquæ consecrationem pollueret, & 4.c. 17. 15. tam brute imaginationis causa fuit, quod consecratio tantundem apud eos valebat, ac magica incantatio, & 4.c. 17. 39. Ita sanè non hic magicam aliquam incantationem imaginati sunt, decet ut satis sit verba demurmurasse, quasi ab elementis exaudiantur, & 4. 19. 10. Os sacrilegum, tunc pinguedinem fœtore duntaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Christi Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei sanctificata?

§.

IV. Categoria. Sacrilegi, & blasphemii, in Passionem Christi iniurij.

¶ Circa professionem Monasticam, quod in ea peccata dimittantur sic obmurmurat Calu. 3. 12. §. 14. nondum enim natum erat sacrilegum illud dogma, quod professionem Monasticam Baptismo comparat, imo palam asserit formam esse secundi Baptismi.

Circa sacrificium Missæ 4. 18. 2. ostendamus in missa intollerabilem blasphemiam, & contumeliam Christo irrogari, & §. 3. altera missæ virtus proposita erat, quod Christi Crucem, Passionem, opprimit, & obruit.

§.

V. Categoria. sunt Superstitiosi, ergo &c.

¶ Caluinus, circa materiam negationis gratiæ efficacis obstinatis 2.c. 4. §. sic dicit. hic Augustinus quidem illa superstitione interdum solutus est, quemadmodum, ubi dicit indurationem, & excitationem, non ad operationem Dei, sed ad præscientiam spectare.

Idem circa ieiunia 4. 12. 19. At vero semper in primis cauendum ne quid obrepit superstitionis, in ieiunijs, quemadmodum ante hac magno Ecclesiæ malo accidit, & infra, qua in parte non in totum excusare audeo veteres, quia, & superstitionis quædam semina iecerint, & occasionem præbuerunt tyrannidi, quæ postea exorta est, & §. 20. & tunc passim inualuerat superstitiosa Quadragesimæ observatio, & infra fuit igitur mera naxoçnia, & superstitionis plena, quod titulo, ac colore imitationis Christi ieiunium ornabant.

Circa signum Crucis. 4.c. 17. §. 28. ait, Augustinum superstitiosum ritum inter symbola presentie Christi numerasse. Circa alias cæremonias, quæ in baptismo, & alijs Sacramentis fieri solent, sic dixit Beza in ep. Theol. c. 8. totum illud apparatus, quo vetustissimi etiam illi Baptismo & cæna Domini, se exornare posse putarunt, non satis mirari possum. pag. 79. eas vocat histrionicas ineptias, pag. 80. ut superstitiones habet, ait enim Pleriq; tamen ex vetustissimis illis, Christianorum sacra, non aliter, quam Cereris mysteria quædam occultanda censuere &c.

§.

VI. Categoria. Dæmones sunt, & Dæmonis satellites, ergo.

¶ Caluinus. Circa coniugium sacerdotibus interdictum 4. 12. 28. Paulus, ait, ex Spiritu Sancto denunciat, fore nouissimis temporibus homines impios, qui coniugium prohibeant, eosque non modo impostores nuncupat, sed Dæmones. Hoc igitur vaticinium, hoc Sacrum oraculum est Spiritus Sancti quo Ecclesiam ab initio præmunire aduersus pericula voluit, doctrinam Dæmoniorum esse, coniugij prohibitionem.

Idem. Circa operum necessitatem 3. 17. ii. nunc persequamur alia quoque argumenta, quibus Sathan per suos satellites fidei iustificacionem, aut diruere, aut deterrere molitur, nempe, quod obseruantibus legem promittatur vita.

§.

VII. Categoria. sunt Iudæi, & Pseudoprophetae, ergo.

¶ Idem. Circa sacrificium, & sacrificandi morem 4. 18. §. 11. Imitati sunt enim propius Iudaicum sacrificandi morem, quam aut ordinauerat Christus, aut Euangelij ratio ferebat.

Et 4. 19. §. 31. scilicet rem ingeniosam conantur ex Christianismo, & Iudaismo, & Paganitate veluti consutis centunculis, religionem vnā conficere &c eadem verba effutiunt Feildus lib. 3. de Ecclesi. c. 19. Fulco in reduplic. Brift. replic. p. 28. Aschamus in Apol. pro cæn. Domini p. 31.

Circa festiuitatem dierum 2. 8. 24. ita euascent nugæ pseudoprophetarum, qui Iudaica opinione populum superioribus seculis imbuerant, nihil aliud afferentes, nisi abrogatum esse, quod ceremoniale erat in hoc mandato (id vocant sua lingua die septimæ taxationem) remanere autem, quod morale est, nempe vnus diei obseruationem in hebdomada.

§.

VIII. Categoria. sunt sine discretione, & iudicio, & deliri.

¶ Idem circa orationem pro defunctis lib. de vera reformandæ Ecclesiæ ratione, edito, Genevæ anno 1566. non nego eiusmodi preces à Sancto Chrysostomo, ab Epiphanio, à S. Augustino, alijsque similiter fuisse receptas, quod eas à suis haberent antecessoribus &c. Verum boni illi, quos nominavi, nimia credulitate absque discretionem ulla, vel iudicio id secuti sunt, quod intra breuè tempus auctoritatem obtinuerat.

Et Caluiniani in clypeo dial. 11. aiunt meras esse delirationes, quæ illi de hac re litteris consignarunt, talemque eorum doctrinam præcipiti, qua ipsorum impellebatur caput, stupiditati esse adscribendam, cum vacui essent Spiritu Dei, Circa traditionum confessionem, sic in Chrysostomum inuehitur Vvitak. de script. p. 678. eo quod dixerit 2. ad Thes. 2. Traditio est, nihil amplius queras. Respōdeo, inquit Vvit. [sermo iste inconsideratus est, & tanto Patre indignus.]

§.

IX. Categoria, quod modum excedant, Christi admonita negligant.

¶ Circa liberum arbitrium Calu. lib. 2. c. 2. §. 4. Græci præ alijs, atque inter eos singulariter Chrysostomus, in extollenda humanæ voluntatis facultate, modum excesserunt.

Circa Virginitatem, Calu. 1. Corint. 7. §. 7. & 9. Præcipui doctores dum toti occupantur in effenda virginitate, humanæ infirmitatis obliti, hanc Pauli admonitionem imo Christi ipsius neglexerunt.

§.

X. Categoria. sunt barbari, stolidi, fatui profani.

¶ Calu. Epist. ad Polonos pag. 1972. in opusc. edit 1566. hæc precatio, ait, communiter recepta: Sancta Trinitas unus Deus miserere nobis, mihi non placet, ac suam planè barbariem redolet, & postea pag. 1973. stolidam, fatuam, ac prophanam vocat eorum fidem, qui docent credere in Deum esse credere in Trinitatem.

CONFUTATIO EORUNDÉM Ex Orthodoxorum firmamentis.

§.

Sed contra. Primo quia secundum succedentes ætates, præclara posteriorum Patrū extant testimonia de præcedentibus. Ignatium enim laudat Dionysius, aliosq; cœlestis scientiæ laude præstantes, inter cæteros Hierotheum. Iræneus Polycarpi, & Clementis Romani auctoritate, Sacra dogmata fulcit: idem præstat passim in suis operibus Clemens Alexandrinus honorificè de Patribus sentiens prioribus: eadē vestigia sequitur Athanasius filij Dei propu-

gnator acerrimus. Basil. lib. contra Eunomium Augustinus contra Donatist. & Pelag. decertans, vt diffusius, sup. cum de PP. elogijs.

§.

¶ II. quia hæreticorum mos fuit semper alienè sentire de Patribus. Vnde Augustinus 2. contra Pelag. Iulianum, eundem Patribus obtestantem reprehendit, his verbis. Nunquid Iræneus, Reticus, Cyprianus, Olympius, Hilarius, Gregorius, Basilus, Ambrosius, & Ioannes de plebeia fece sellulariorum, sicut Tulliane iocaris, in vestram inuidiam concitati sunt? Nunquid milites, nunquid scholastici auditoriales? nunquid nautæ, tabernarij, cæmetarij, coqui, lani, nunquid adolescentes ex Monachis dissoluti? Nunquid postremo de qualicumque clericorū turba, isti sunt, quos Urbana exagitator dicacitate, vel potius vanitate contestaris? &c. & post hæc, Isti Episcopi sunt docti, graues, sancti, veritatis acerrimi defensores aduersus garrulas vanitates, in quorum ratione, eruditione, libertate, quia tria bona iudici tribuisti, non potes inuenire, quod spernas.

Et lib. 3. c. 17. hæreticis Pelagianis blasphemantibus per Sanctos Patres Ecclesiam deceptam, sic resistit: si enim per sanctos antistes Dei memorabilesque doctores Iræneum, Cyprianum, Reticum, Olympium, Hilarium, Ambrosium, Gregorium, Basilium, Ioannem, Innocentium construxerunt Ecclesiam Manichæi, dic mihi Iuliane, quæ te peperit? Vtrum te casta, an vero meretrix in lucem, quam deseruisti per vterum gratiæ spiritualis enixa est? an vt dogmata Pelagiana defendas, coningis Christi, & matris tuæ viscera instinctu nefario non erroris, sed furoris infamas? Usque adeo enim contra vetustam pulchritudinem Saræ non inuenit, quod nouitia deformitas mentiatur, vt tot Episcoporum gloriosorum catholicorum, in tanta suarum sententiarū manifestatione, cum sensum in quibus sunt, qui Manichæi, nec nōme audierunt, Manichæorum blasphemiam criminetur? in specie autem in his libris contra Iulianum honorificis epitetis, ac titulis sanctos illustrat. Iræneo, quod non longe extiterit ab Apostolorum ævo, plenam auctoritatem tribuit, Cyprianum beatissimum martyrem, & Episcopum appellat; Reticum ab Augustaduno magnæ in Ecclesia auctoritatis; Olympium Hispanum magnæ in Ecclesia, & Christo gloriæ; Hilarium Gallum venerandum, & Ecclesiæ catholicæ aduersus hæreticos acerrimum defensorem; Ambrosium excellentem Dei dispensatorem sibi, vt patrem in Christo venerandum; Gregorium de partibus Orientis magni nominis, Basilium sine ambiguitate sanctum; Ioannem Constantinopolitanum Sanctum Episcopum. Ambrosium iterum florem Latinorum excellentem fidei dispensatorem. Hieronymum græco, latino, & hebræo eruditum eloquio.

Rursus idem Augustinus, vbi in confessum Patrum Iulianum aduocasset, subdit, & quid facies cum tibi dixerint tolerabilius dente male dico nomina conscinderes nostra, quam fidem nostram

stem, cuius merito in cælo nomina scripta sunt nostra &c.

§.

¶ Tertio propterea inuasi sunt Patribus, quia iam nondum natis hæreticis, iam apud ipsos causa nostra acta erat. unde euidenter apparet, quod hæc lumina ciuitatis Dei impudenter, & imprudenter, hostiliter insectantur, quæ fideliter sectari deberent. antecedens probatur, debellat enim Dionysius Nouatores, qui Ecclesiasticam hierarchiam defendit, traditiones monstrat: eosdem propulsat Clemens rituum Sacramentorum, & cæremoniarum, & legum Ecclesiasticarum, & disciplinæ asertor.

Debellat Ignatius, ordinum gradus recensens, notas Ecclesiæ tradens: debellat Iustinus cum Antenagora liberum arbitrium defendendo, opera virtutum prædicantes. Debellat Cyprianus exomologesis inculcator, sacrificij incruenti, primatus Romani Pontificis vindex. Debellant in vniuersum alij Patres, purgatorium, memoriâ martyrum, cultum Imaginum sanctarum, sacra dogmata (controuersa ab impijs) manifeste tradentes, bona fide consignantes filiis suis, aurum, quod in deposito, acceperunt tradentes, nõ plumbum supponentes, nec scænum superextruentes, & stipulas, vt mentiuntur Magdeburgenses, sed aurum, & lapides preciosos super fundamentum locantes.

Et tandem, quia Nouatorum totum Euangelium est in impietate fundatum, nulloq; modo potest consistere, nisi veteres reijciantur, & maledictis aspergantur, non est mirum si rationibus relictis ad conuicia, & maledicta prosiliunt, & veluti desperatissimi homines, impietatis arma sumperunt, argumenta in contumelias transfere-
rentes.

§.

Ad hominem ex eorum inconstantia: nam Patres contemnentes, ipsimet Nouatores reijciunt atq; confutant. Iosias Simlerus de eterno Dei filio lib. 1. c. 2. [noui nostri Samosateni, Serueto imprudentiores, suas blasphemias aperte prædicant, quas tamen sileio perpetuo sepeliremus, nisi nostra ætate plures huius impietatis patroni, nos quasi vi protraherent ad disceptationem. Vitemur autem in harum confutationum paucissimis Patrum testimonijs, non quod ea desunt nobis, sed vt aduersariis morem geramus, hi enim nos ad scripturas prouocant, & quia omnem antiquitatem sibi aduersari non ignorant, omnes sine exceptione reijciunt: imo Irenæum, Iustinum, Ignatium vetustissimos scriptores damnant, atq; Antichristos, & falsiloquos nominant. & in Caluinoturcismo lib. 1. c. 5. introducitur in persona Caluinistarum Samuel sic loquens. Illud autem animaduerto, quum ex nostris alij Patribus multum tribuunt, alij nihil prorsus &c. illos priores esse, vt pauciores minus eruditos homines populares vulgi plausum captantes, eorumq; auribus,

vt probabile est, sese accomodantes, & nusquam comparent nisi in Anglia nostra, vbi populus, tū tenella veteris suæ fidei tenacior, tū Episcopos, & Sacerdotes suos Patrū egregijs encomijs audiendis magis assuetus, diuinam planè de Patribus opinionem conceperat.] & postea loquens de Luthero, Caluino &c. ait quod longe aliam opinionem suam in voluminibus suis ad omnem posteritatem transmissis, nobis reliquerunt, vt tu eleganter attigisti.] & mox, quanquam ad exactæ rationis lancem reuoco doctrinam nostram, non concipio, quemadmodum nos hæreticorum nomine liberemus, nisi doctores illos, vt improbos respuamus, & quos illi vocant hæreticos eorum in nos patrocinium suscipiamus: neque enim negari potest quin Arrium, Vigilantium, Iouinianum, Pelagium, & multos alios Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Phil. hæreticos vocent, propter certa et notissima capita religionis nostræ quia negarunt Missam, cum illud sacrificium, & preces pro mortuis, inuocationem Sanctorum, quæ vocabant vota Monachorum, & sanctimonialium, necessitatem perobaptismi, iustificationem ex operibus, et eius generis alia, quæ omnia quam nos ex verbo Dei defendamus contra Papiſtas nostri temporis eosque, vt hostes Euangelij excramur: qui hæc cum vetustis illis Patribus impugnant, vitari non potest, quin, vt hos recentes Papiſtas, ita & veteres illos Patres ab eodem loco ducamus & vtrosque ex æquo detestamur, nisi nobis ipsis hæreseos maculam malimus inurere. Ioannes Serranus Arausicanus Minister in sua concordia religionum pag. 5. Quos autem meliores, & aptiores Apostolorum interpretes agnoscere possumus, quam & orthodoxos illos Doctores Ecclesiæ Catholicæ, qui ante natas controuersias vixerunt in Europæis, Asianis, Africanis Ecclesijs illustres, Irenæum puta, Athanasium, Gregorium Nazianzenum, Basilium Chrysostomum, ceterosque illos veros augustos Patrum nomine apud omnes maximè reuerendos: planè illorum fides, & authoritas omnibus peræque accepta est sanis. Hos testes, hos interpretes prophetæ, & apostolicæ doctrinæ, quæ in sanctis scripturis continetur omnes amplectimur, quod si per spicuum sit Ecclesiæ in Concilijs, vt magnis suis comitijs coadunatam ei doctrinæ assensisse, et quis Christianorum dubitare amplius possit illam veram esse doctrinam, omnibus semper, & ubiq; ratam quam scriptura doceat, doctores orthodoxi Ecclesiæ interpretentur, Ecclesia denique ipsa catholica suo consensu confirmet? & fol. 18. Non possum æquo animo, vel legere, vel audire sciolorum proteruas, & conuictioſas sannas in orthodoxos Ecclesiæ PP. qui in illorum quidem scriptis hospites atq; peregrini, ac animosi Aristarchi de tota lege pronuntiant, e legis particula carptim, & temere designata iudicio inciuititer præcoci, nimirum sæpe damnantes, quod ne legerunt quidē ipsi vnquam, vel minimè intellexerunt, eo audaciores quò imperitiores. Solide eruditi de Sanctis Ecclesiæ Patribus aliter iudicant. Hæc illorum propheta verissime.

CONCLUSIO CATHOLICA

*Satis impiè hæretici autoritatibus
Patrum pressi, ad conuitia, &
contumelias aduersus eos-
dem erumpunt.*

Respondeo dicendum sicut dicit S. Gregorius in 8. cap. Iob. c. 23. lib. 8. moral. *Sæpe hæretici eosdem nobiscum Patres quos veneramus, laudant, sed intellectu deprauato, ipsis nos eorum laudibus impugnant*] cum verò ipsorum auctoritate se premi sentiunt, ad maledicta prosiliunt, unde idem dicit Grego. lib. 3. c. 15. *Si autem recta loqui incipimus (Patres allegando) graues mox contumelias ex eorum responsione sentimus, protinus in aduersitatem prosiliunt, & contra nos in vocem doloris erumpunt.* Cuius ratio inde accipi potest; quia cum abiectissimè iacere se sentiant, si eorum auctoritas cum auctoritate Patrum Ecclesiæ conferatur, propterea Ecclesiæ lumina tetrīs blasphemiarum suarum nebulis obfuscare conantur, & ad contumelias confugiūt, quod quam impium sit satis Augustinus 1. contra Iulianum inculcat dicens, *tantum ne apud te possunt Pelagius, & Cælestius ut à solis ortu vsque ad occasum tot, ac tantos Catholicæ fidei Doctores, et defensores, antiquos, & nostræ ætati contiguos, dormientes, & manentes, non solum deserere, verum etiam Manichæos audeas appellare?*

Secundo, quia dum hæreticis prioribus à priscis Patribus damnatis manus iungunt, & subdolè patrocinantur, & consanguineæ sibi improbitati, improbo suffragantur affectu, volentes eiusdem esse sensus, & spiritus, dolentes cognatas sibi hæreses ab Ecclesiā esse disiunctas, quas sciunt sibi esse simili peruersitate coniunctas, in Patres inuehuntur, per quos ab Ecclesiā eliminati sunt prisci hæretici, de quorum stripe surrexerūt Nouatores; ut enim dicam cum Cassiano de Incarnat. Verbi lib. 1. c. 2. *dubium admodum est, antiqua magis dici, an recens debeat (Lutherana) hæresis; noua enim assertoribus, sed vetusta erroribus fuit.* quare non est mirum si ad defensionem veterum hereticorum, spiritū calumnias, dicēdo, *Patres lapsos quia inquit, mortuos adorauerunt, missarum sacrificium inuenerunt, Monachorum vota, & merita probauerunt, qui nucleum, & medullam Euangelij solam fidem iustificantiem ignorauerunt*] qui tamen si eos ut hæreticos haberent, Patres laudare necesse esset, per quos prisci illi, ut hæretici sunt damnati, unde in simili dicit Augustinus Iuliano laudatori Pelagianorum, Patrum obrectatori: *abicieres laudes Pelagianorum quibus tanquam magnus eorum defensor extolleris, et stylū ut mitius dixerim, contumeliosum, non tanquam pallio pudoris absconderes, sed tanquam manu emendatori confringeres.*

Tertio ex Philautiæ vitio: ut enim se solos sapientes se diuinitus afflatos prædicent, se ipsos encomijs prædicant, & venerandam Patrum caniciem, ut delirantem, ut insanam aspernantur. Vnde sicut à simili Iulianum Pelagianum Au-

gustinus arguebat, vocantem antiquos Patres Manichæos; sic hæreticos modernos interpellare possumus [*Muta iam istam mentem, obliuiscere huius erroris, & propemodum furoris, quo in tot, ac tales Patres Manichæum iaculaberis opprobrium, si nesciens hoc fecisti cur non miseram respicis imperitiā? si sciens, cur non sacrilegā deponis audaciā?* iniuste ergo, & arroganter, & blasphemè Patres subfannant, astutiæ, & fraudis, & superbiæ spiritu incitati.

Solutiones oppositionum.

Ad primam Categoriā, & si Augustinus, ut patet libro de origine animæ, aliquando de hac re dubius fuerit, alibi, ut supra monstratum est, suā mentem expressit ex lib. de hæresibus. Tertull. idem error tribuitur: eam sententiam fuisse multorum hæreticorum habetur lib. de Ecclesiasticis dogmatibus c. 14. ex Concilio Toletano p. in assertionē fidei. eadem, (ex Leone Papa, & ep. 93. ad Turibium c. 10.) veritas Catholica definitur, quod anima intellectiua creetur: licet autem forte ab aliquibus existimatum, non adhuc esse eam per Ecclesiā damnatam, dicunt tamen esse hæresi proximam, ut potè communi Patrum, & Ecclesiæ doctrinæ repugnantem: sed inter damnatas recensenda, ut patet ex Concilio cit. & decreto Leonis. lege Sanctum Thomam 2. contra gentes c. 86. vbi inter errores Apollinaris eam recenset, *quod dixerit animas ab animalibus generari, sicut à corporibus corpora*, & expresse hereticam vocat eandē sententiam 1. p. q. 118. a. 2.

¶ Circa articulum satisfactionis, Concilia, & perpetuus vsus Ecclesiæ testimonium perhibet operibus pœnitentialibus, ex Concil. Nicæno can. 12. alias. 13. Carthag. 4. can. 76. Arausic. 1. c. 3. 5. Leo. ep. 9. Cyprianus sermone de lapsis, Greg. 3. lib. Reg. & innumeri Patres sensus Ecclesiæ sunt fidissimi testes, qui satis sunt ad nouitiolā Nouatorum paraturam reuincendam, & delicatulos istos ministellos ventris, & carnis mancipia retundendos.

¶ Circa liberum arbitrium, errarunt Simoniani, Bardefanes, Manichæi, Mahometani, Petrus Abailardus, Viclephus. At illud propugnerūt Clemens Romanus ep. 3. Arcopagita de Ecclesiastica hierarchia c. 2. p. 3. S. Ignatius epistola ad Magneſianos, Iustinus Martyr. ad q. 103. Athenagoras in Apologia pro christianis, Iræneus 4. lib. c. 9. & alij. Vnde progeniem viperarum se monstrant, & mali corui oua, liberi arbitrij oppugnatores.

¶ Circa cooperationem liberi arbitrij cum gratia, antiquissima doctrina est Sanctorum, & Conciliorum vtrumque requirentium in opere iustificationis, & adeo sunt clara etiam scripturæ testimonia, in quibus modo gratia petitur adiutorium, modo gratia exigit voluntatis consensū, ut mirum sit tenebriones homines cecutisse in luce Euangelij, & in verbis Euangelij scripti, quod tantopere commendant. vnum Augustinum legant, quem sui obliti, sic efferunt Nouatores præsertim Calvinus, ut in eo solo quicquid anti-

antiquitas dixit in materia iustificationis reperire liceat, ita scribit 3. instit. c. 3. Melanthon, in declarat. S. Augustini.

Circa iustificationem, satis sit vnum testimonium aduersariorum: nam Osiander in consutatione scripti Melanthonis, viginti discrepantes sententias apud solos Confectionistas nominari docet. Et Calvinus ab Apostolo longe discrepat, qui cum iustificationem in sanctitate, & interiori renouatione posuerit: *abluti estis, sed sanctificati estis: eratis tenebræ: nunc autem lux in Domino* &c. ipse lib. 3. iustificationem tanquam vocabulum forense habuit, vt nihil aliud iustificare sit secundum Calvinum, quam iustum pronuciare lib. 3. c. 11. §. 2. Si Apostolo non consentit, quid mirum si ab Apostolicis Patribus dissentit iste bardus, & indoctus sophista?

Circa concupiscentiam, non peccatum est, sed fomes peccati relictus nobis ad agonem, vt per eum probemur tanquam aurum in fornace, ex Methodio apud Epiphanium hæresi 64. vnde talem phantasiam (quod concupiscentia peccatum sit) nedum Augustinus, sed & alij Patres profligarunt, Hieronymus ep. ad Oceanum S. Prosper lib. 3. de vit. contempl. c. 4. S. Gregorius lib. 9. epist. 39. Bern. ferm. 56. in cant. & alij, vt magis credendum sit his Ecclesiæ proceribus, quā nouissimis his nebulonibus, qui se ipsos, vt prophetas intrudentes, pseudopphetas se demonstrant.

Circa orationes pro defunctis. malunt isti Aerio, Armenis, Albanensibus, Petrobusianis Pseudoapostolis, Vualdensibus, Albigenibus credere, quam cum veteribus sentire Doctoribus, qui eas cū Purgatorio affirmarūt: quis credet tenebras pro luce venditanti, fontes limpidos pro cisternis dissipatis relinquenti?

Circa prædeterminationem, si magni nominis autores catholicam de prædestinatione sententiam secuti sunt, cur magnis ipse tantillus, & humi repens non credit? plus certe apud prudentes valere debet vnius Augustini (quem alibi commendauit, vt dictum est, etiam si sola esset sententia) quā vnius homuncionis, ex sola libidine perperam sentiendi, prolata sententia.

Circa merita. Si horum assertione Patres erronei sūt, an erroneus Christus dominus cum dixit [*gaudete, & exultate, ecce n. merces vestra multa est in cælo*? an erroneus Paulus, cum dixit: *Bonum certamen certavi &c. in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ*? &c. sed cum Christi, & Pauli doctrina vera sit, & hæc sit fidei Catholice sanitas, ostenditur satis prauitatis hæreticæ vanitas, & præsumptio spiritus, vnde si Christo Domino, & Paulo non credunt, quid mirum si Patribus non credant, recte dicebat vnus de eorumdem castris Strigel. orat. de Adamo *Primus ad ruinam gradus est dubitare de certitudine verbi diuinitus traditi, & relicto verbo Dei querere sapientiam magis blandientem rationi*.

Circa sollemnem pœnitentiam delicatulo, & mollibus vestito displicet pœnitentiæ sollemnis actus, quæ tota antiquitas vsque ad nostra tempora exercuit. Vel vnius Fabiolæ exemplo superbus iste cōteratur, si non vult erudiri à Leo-

ne ep. 80. Siricio cp. 1. Innoc. ep. 6. Tertull. lib. de pœnit. Paciano parenasi de pœnit. Cyp. lib. 3. ep. 8. Concilij Carth. 2. can. 4. & 3. can. 31. Arelat. 2. can. 22. &c. Si vnam ex notis Ecclesiæ ponunt esse sub cruce, cur crucis mortificationem in corpore refugiunt?

Circa votorum obseruationem, non mirum si votifragi, tam insolenter, in Patres votorum defensores, & laudatores insurgant, deberent recolere, quod scripsit Aug. de Sacta virginitate c. 14. quod, est quædam egregia gloria preparata, non omnibus in æternum victuris, sed quibusdā ibi tribuenda, cui consequendæ parum esse liberatum à peccatis, nisi aliquid ipsi liberatori voueatur, quod non sit criminis non vouisse, sed vouisse, ac reddidisse sit laudis.

Circa delationem Eucharistiæ, ab incunabulis Ecclesiæ fides ista monstratur, vt est videre apud Dionys. Alex. ep. ad Fabium, apud Eusebium 6. histor. c. 16. Concil. Nicen. primum can. 14. alias 18. alias 20. & alios. si testibus irrefragabilibus fasces submittere iam veretur, satis suo cerebro indulgens, manifestè ostendit se spiritu ventoso superbix agitari, & dum catholicos suffigillat, quod antiquitate se muniant in hac parte, sicut in ceremonijs baptismi &c. se ipsum destruit, cum scripturam audire debeat (cui soli inherendum putat) dum dicitur: *Interroga maiores, & dicent tibi &c.* Sed vt dicebat Strigel, in 1. Reg. c. 22. *Ariani iactabant suum consensu, & Athanasium tanquam pertinacem sine mente persequabantur: sed exitus ostendit, Arianos à diabolo agitados esse, & Athanasium vera docuisse.* Sic in ceteris dogmatibus dicendum, non Patres sine mente, sed oppugnatores arreptitios, & à Demone possessos.

Ad secundam Categoriam.

Sed ad derogandam homini fidem satis est inconstantia doctrinæ, nouitas eiusdem &c. non minor causa est iactare mendacia, & calumnias, maledictaque congerere. Non sunt Patres idolatræ, qui Christum Dominum verum Deum, & hominem sub speciebus Sacramentalibus contentum coluere. Idolatræ essent, si imitationem constituerent, vel canalisticam phantasiam Caluini sequerentur; sed cum hæc adoratio ad Christum verum Deum, & hominem sub illis speciebus (quæ signa sunt Sacramentalia) terminetur; impij ipsi sunt, & idolatris peiores, blasphematores. De hac adoratione lege Clemens. lib. 2. Ap. const. c. 61. Cyrillum cat. 5. Ambrosium 3. de Spiritu Sancto c. 12. Nazianz. oratione de S. Gregorio, Chrysostom. homil. 61. ad populum Antioch. Aug. in psal. 98. ep. 118. & in psal. 21. conc. 1. sed bene contra illos virgere possumus, quod scripsit Philipp. Camer. in oper. lucisii. c. 42. p. 455. *omnis transfuga, vel apostata est persecutor sui ordinis, vel eorum a quibus desciuit, quid mirum, si in sanctos iniurijs, à quibus descuerunt.*

Non abiuratores Dei sunt, qui oleum salutis vocant, nec enim ab oleo Patres salutem expectant, sed ab ipso, Deo cuius virtute oleum sanctifi-

ificatur: ipsi Deum abiurant, quem vel negant posse materialia ista elementa eleuare ad producendam gratiam, vel sacri vnguenti chris-matis (cuius meminerunt Apostolorum discipuli, Dionysius, & aliorum sæculorū succedentes Patres) virtutem nolunt agnoscere, cuius quoque signaculo Calvinus consignatus, dum ad castra rebellium confugit, Christum, & eius Sacramēta (quæ tanquam militiæ desertori ad pœnam remanent) eierasse deprehenditur, vnde bene contra ipsum quadrat dictum Melanct. in postilla per Pezaliū edita p. 3. pag. 176. *semper apostata sunt pessimi.*

Ad tertiam Categoriam.

Non sunt impostores, & incantatores, qui ceremonijs ab Apostolica traditione susceptis baptisma, & Sacramenta diuina celebrant, cum verbo Dei sanctificentur, & Ecclesiæ auctoritate, imo Apostolicæ disciplinæ sanctitæ sint: ipsi potius impostores, & incantatores: nam vt dixit quoque Tertullianus lib. de præscriptionibus c. 43. *Notata sunt ipsorum commercia cum Magis*, neque vlla hæresis vnquā fuit, quæ incantationibus, & impostoribus huiusmodi careret: talium esse Genueæ ordinariū conuentū, Calvinianus Danæus fassus est, prope summam ædem, vt in ea vrbe, spacio trium mensium, quingentas personas iudicibus morte multatas asserat. vide Crespetum de odio Sathanæ lib. 1. discursu 15. & Delerium in disquisit. in prologo.

Ad quartam Categoriam.

VTri Sacrilegi, aut votifragi, an qui rupto iugo votorum, quæ distinxerunt labia eorum, dicentes *non seruiam*, semetipsos tradiderunt impuditiæ, & auaritiæ tanquam liberi onagri aberrantes per abrupta vitiorum, an verò qui se, & sua Deo altissimo vota reddunt, seq. in holocaustum offerunt, nihil sibi reseruando nec bona externa, nec interna, ipsam quoque propriam voluntatem abnegantes? quæ cum omne genus satisfactionis excedant, & martyrij incruenti vices subeat talis oblatio, eam satis rationabiliter Patrum veneranda canicies baptismo comparauit, hi sunt Leontius Cyprius in vita Simeonis Abbatis, Hieron. ep. 8. cohortans Demetriadem. Bernard. de dispensat. & præcepto. *Quasi denique secundo baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati denique similitudini mortis eius, æquiualeat autem baptismo professio, non quoad infusionem gratiæ, & virtutum, sed quoad satisfactionem, quando, & omnem pœnitentiam, publicamque satisfactionem pro quâ tumuis enormi delicto, (quod fit in religione) commutant patres, & habetur 33. q. 2. Quod si his non credant, scripto verbo credant. Matt. 19. vbi de castitatis consilio fit mentio, non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Et de paupertate, & obedientia item: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & veni, & sequere me*, quæ consilia Euange-*

lica voto firmata, religiosum statum constituunt, & iam ab initio nascentis Ecclesiæ agmina religiosorum, Christum sub religionis iugo secuta sunt vsque ad nostra tempora. sed vt dixit Augustinus in psal. 132. contra Donatistas statum Monachorum detestantes. *Quid opus est, vt verbis nostris comparentur, ebriosi cum sobrijs, precipites cum consideratis, furentes cum simplicibus, vagantes cum congregatis? sed tamen dicere consueuerunt, quid sibi vult nomen Monachorum? quanto melius dicimus nos, quid sibi vult nomen Circumcellionum, Calvinistarum, & huiusmodi quiscularum?*

Circa sacrificium missæ. Ipsi blasphemiam, & contumeliam Christo irrogant. Ipsi passioni Christi sunt iniurij, imo sunt Antichristi prænunciij, sicut enim tempore persecutionis Antichristi publicus cultus, & sacrificium publicè cessabit, dicente Daniele cap. 12. *& cessabit iuge sacrificium*, sic & in ijs regionibus, vbi est erecta nouatorum pestilentia cathedra, idem iuge sacrificium cessasse videmus. Si nolunt antiquitatis testimonia venerari, quæ sacrificium istud, eiusque virtutem commendant, vel noui testamenti scripturis se erudiri nunc patiantur: audiāt saltem noui Iudæi veteres predicationes Malachiæ c. primo. *Quoniam à solis ortu vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & oblatio munda*, quem locum vnanimiter Sancti intellexerunt de sacrificio incruento: vnde Irén. lib. 4. c. 32. *noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo &c.* de quo in duodecim Prophetis Malachias, is præsignificauit: *non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, quoniam à solis ortu vsque ad occasum &c.* mirum est, quod sacrificium Calvinistæ velint oppugnare, dexteris miscendo potius cum Bogomilis, Petrobusianis, Vniclephitis, quam cum Patribus omnibus seculorum hostiam istam immaculatam reuerenter adorare.

Ad quintam Categoriam.

Falso superstitionis infamatur Augustinus, quod Deo nequaquam attribuat tanquam causæ efficienti indurationem, & excacationem: cum sententiam Augustini probent sacra litteræ, Deo summam bonitatem attribuendo, omnē quæ causalitatem circa peccatum, excludant, Abachuc. 1. *Mundi sunt oculi tui, & ad iniquitatem respicere non poteris* Osee. 13. *Perditio tua ex te Israel: tantummodo in me auxilium tuum.* Rom. 9. *nunquid iniquitas apud Deum?* Quanto (vt ita dicam) vobis modestiores (& si in causa hæresis veneno vobis æquales) fuere Manichæi: illamque mala, & peccata, Deo malo tribuebant, bona vero Deo bono: vos autem summæ bonitati, quæ vnus, bonus, & solus Deus, efficientiam peccatorum attribuisitis, & ne blasphemix proclamaremini, præoccupatione insulsa nos superstitionis incusare tentastis. Bene contra vos, quod symmista quidam Pezelius scribens in Genes. c. 29. pag. 547. scripsit adaptari potest.

potest. Improbis, & fallaces homines, ubi semel à norma rectitudinis deflexerint, nullum peccandi finem faciunt, interim tamen fucum semper faciunt, & prætexus foris querunt, quibus culpā à se rejiciunt. Vt .n. crimine se non teneri suadeant, maiestatem blasphemant peccata illi tribuendo, cum tamē Deo sint odio impius, & impietas eius, alioqui .n. quomodo Deus iudicabit hunc mundum?

Sed si ieiunij superstitiosam dicant observationem, iam iustificabitur causa Aerij, Manichæi, & aliorum, qui tamen iam pridem ab Ecclesia sub anathemate, eo etiam titulo, sunt separati, quod ieiunia Ecclesiastica contemnebant. Utinam illud Ambrosius attendant, quod scripsit de quadragesima serm. 25. & 34. Non enim fratres leue peccatum fidelibus indictam Quadragesimam à Domino non ieiunare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissolvere: scriptum est: qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Si vis ego Christianus esse, debes quod Christus. Ille, qui non habet peccatum quadragesimam ieiunavit, tu non vis quadragesimam ieiunare, qui peccas? Si ergo superstitiosos dicis Christi exempla sequentes, superstitiosum oportebit dicere eum, qui ieiunandi nobis dedit exemplum. Superstitiosos dicere oportet tot Sanctos, & fideles, quorum tamen, etiam in scripturis, legimus commendata ieiunia: tales autem voces non sunt nisi fulmine dignæ.

Si superstitiosum cultum dicit signum crucis in mysterijs celebrandis adhibere: cur illud tantopere diabolus perhorrescit, ut etiam ad vas vacuum, sed signatum, ad Iudæum inquam se signantem veritus sit accedere (de qua re Gregorius in dialogis) cur vel ipse Iulianus Apostata, eodem signo se muniuit à Demonibus oracula fiscitaturus? illum, ut scribit Nazianzenus oratione prima in Iul. terrores adoriri cœperunt [re inopinata percussus, ad crucem, vetusque remedium confugit, eoque se adversus terrores consignat, eumque quem persequabatur in auxilium adsciscit] & c. si parædro suo Calvinus dedit manus, & Lutherus diabolo magistro se gloriatur, miror quod diabolico aspectu perterriti noluerint à Iuliano signi crucis efficaciam, & virtutē addiscere: sed si à Iuliano, à Patribus, ab Ecclesia, à Sacerdotibus, à fidelibus, qui ad omnem progressum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas & c. frontem crucis signaculo terimus, ut dicit Tertull. lib. de corona militis, & Cyrill. catech. 4. saltem à magistro eorum diabolo edocerise patiantur, à quo non solum ipse, sed & omnia eius opera magica compescuntur, ut docet Athanasius de incarnatione Verbi. Non ergo potest esse superstitio, quæ superstitiones vincit, diabolum fugat: non potest esse superstitio, cuius signo Sacerdotes benedicuntur, Sacramenta perficiuntur, ut eleganter prosequitur S. Leo sermone de Passione Domini. Aliæ ceremoniæ Ecclesiæ, quas impij, ut histrionicas, & superstitiosas fugillant, valde salutare sunt, & mysterijs plenæ, quando .n. ait Augustinus ep. 119. ad Ianuarium, de inferiori creatura ducuntur

ad dispensationem Sacramentorum, eloquentia quædam est doctrina salutaris, movendo affectui discipulorum accommodata, à visibilibus ad invisibilia, à corporalibus, ad spiritualia à temporalibus ad æterna.

Ad sextam Categoriam.

Demoniorum doctrinam vocat Apostolus eam, quæ in universum legitima coniugia damnat. Sed idem quoque Apostolus apertè dicit de viduis, quæ castitatem promiserant in Ecclesia, quæ cum luxuriata fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt: concedit Apostolus connubium, at non ijs, qui ex voto religionis, aut ex susceptione sacri ordinis se diuino cultui manciparunt. In omnibus ait honorabile connubium, & thorus immaculatus Heb. 13. ijs, qui illo sanctè utuntur, sed non illis, qui primam fidem irritam fecerunt, quales sunt Apostata Clerici, & excucullati monachi. Ipsi sunt Demones, & demonijs peiores, qui impudicitij Deo consecratos polluere satagunt, & Christi cenobia fieri, ut accidit in nonnullis regionibus, Iupanaria Antichristi. Rectè aduersus eos adaptari potest, quod scripsit Strigelius in Chro. p. 66. semper hæretici, & Idolatrae sunt libidinosi, & Paucerus in lect. Chron. 3. libidines, & confusiones coniugiorum, præbent occasiones mutationibus, & confusionibus religionum, & libidines plerumque comitantur idolatriam tanquam indidua sociâ. Id magno Germaniæ malo expertum est, cum libidine extimulati, qui votis obstricti erant, transierunt ad castra rebellium, pudorem & religionem cum homine exuentes.

Si satellites sunt Patres eo quod docuerunt vitam æternam dari observatoribus legis, euidenter ex ipsorum sētentia, Christum Dominum infamant, regnum paratum à constitutione mundi in retributione dando ijs, qui in sanctis, & bonis operibus se exercuerunt, dicendo Venite benediciti & c. Matthæi c. 25. esuriui enim, & dedistis mihi manducare. ab initio. Genesis usque ad Apocalypsim opera bona commendantur, præcipiuntur, consuluntur, exempla Sanctorum in medium adducuntur. Ab omnibus, ait Lactantius lib. 4. c. 24. bona opera exigit: semper enim habet locum illud Prophetæ. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Solis istis Epicureis opera non placent, qui belluinam retributionem in carne, & sanguine fundatam cū Milienarijs, & Mahometanis expectant.

Ad septimam Categoriam.

Circa cultum Eucharistiæ, non imitati sumus Iudæorum sacrificandi modum, quando hostia in hostiam transit, & cruentum sacrificium in incruentam hostiam commutatur, ex prophetia Malach. c. 1. de oblatione munda futura in omni loco prænunciante secundum interpretat. Iræn. lib. 4. c. 32. Cyp. in Iud. c. 16. Chrys. in ps. 95. Aug. 18. de ciuit. c. 35. Nec ex Paganismo, & Iudaismo cōpactus est sacrificandi ritus. Certè

Certe sacrificij ratio apud omnes gentes viget, sed excellentiori modo apud catholicos reperitur. Ipsi videant: an humanæ societatis nomen mereantur, cum enim nulla natio sit absque sacrificio, nec sacrificium absque sacerdotio, dum sacerdotium eliminarent, & sacrificio vale dixerunt, etiam hominem exterunt, & in belluas se transformarunt; unde non est mirum si sacrificij olores imitati Donatistas, ut scribit Optatus Mileuit. canibus Sacramentum Eucharistiæ obiectis, altaria confregistis [Quid vos, ait Optatus, contra vos, & eosdē Donatistas offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus, & sanguis habitabat? Hoc modo subdit, Iudeos estis imitati, illi iniecerunt manus Christo in cruce, & vobis percussus est in alvari. Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices, Christi sanguinis portatores. Item, in hoc genere tamen damna fecistis Deo, quanta lucra Diabolo procurastis.

Si talem distinctionem in diebus festiuis, quā Sancti tradunt de festiuitate diei 7. quod alia sit ratio cæremonialis, alia moralis, Caluinus voluisset attendere; & quod ratio cæremonialis cessauit, morali ratione permanente, virgulam censoriam arripiens totam Ecclesiam de Iudaismo, nō tam audacter infamasset. Iudæi enim Sabbathi obseruatione futura significabāt; quare cum post Christum habeant falsam significationem, non potest sub hac ratione celebrari: in lege verō gratiæ, cum per festiuitatem Dei beneficia primario recolamus propter, quæ instituta sunt, merito dicit Augustinus contra Adimantum c. 16. quod illi ad prædictiones, & significationes attendebant: nos autem, ait idem, qui dominicum diem, & Pascha sollempniter celebramus, et quasi libet alias christianas dierum festiuitates, intelligimus quod pertineant, & non tempora obseruamus. sed quæ illis significantur temporibus, unde successerunt Iudaicis festa nostra, ut lux vmbra, lux nocti, exemplar figuræ: quare illa vmbra, & carnalia, nostra spiritualia merito nuncupantur.

Ad octauam Categoriam.

Maxima fuit sapientia, & discretio cum humilitate coniuncta, morem orandi pro defunctis, à tota antiquitate seruatum, ab Apostolis traditum retinere: ipsi fatuos deliros, & sine iudicio, & miriones, ac stupidos se demonstrant contra receptissimam consuetudinem disputando, dicente Augustino insolentissime insanie esse disputare contra id, quod per totum terrarum orbem frequentat Ecclesia. vnum audiant Dionysium à tempore Apostolorum de his precibus sic loquentem c. 7. p. 3. Eccles. Hierarch. Precibus, ait, Pontifex, à diuina benignitate contendit, ut omnia peccata, quæ humana fragilitate admissa sunt, ei qui excessit à vita remittat.

Circa traditionum assertionem, ipse Vitakerus satis inconsideratus, & proprio iudicio condemnatus, qui nec ad verbum Dei scriptum, traditiones inculcans, voluit attendere. State ait scriptura 2. Thessal. c. 2. & tenete traditiones,

quas didicistis. siue per sermonem, siue per epistolam nostram.

Ad nonam Categoriam.

Non fuit excessus Chrysostomi, & aliorum Patrum Græcorum, si libertatem extulerunt; cum enim non esset illis sermo contra Pelagianos, sed contra Manichæos, qui liberum negabant arbitrium, in vitium vitio prudenter coarctati sunt alieno, liberum extolles arbitrium excessu laudabili; & de hoc fusè cum de canonibus, seu cautelis pro Patrum intelligentia tractatum est sup. q. 1. art. 9. Porro Patres humanæ infirmitatis obliti, vocem auscultantes Christi Domini virginitatem commendantis, & Apostoli eandem suadentis, suaque gratia Deo robur tribuente, ad illam seruandam in eo omnem spem posuerunt, & eius ope perfecterunt, unde ab eo tempore, ex quo, ut dicit Nazianz. apparuit castitas diuidens mundum, tot agmina virginum sequentium sponsum visa sūt, ut hoc solum Augustino olim reluctanti Deo, in illecebris deuoluto, magnum ruborem incusserit, ut tot pueri, & puellæ Dei ope seruariet. quod ipse ferè impossibile iudicabat; si, mussitantes illas cogitationes carnis, & sanguinis, & insultantes dorso suo audire volunt, non est mirum, si sordidissimo cæno, hoc est carni, & sanguini demersi volutentur.

Ad decimam Categoriam.

Si barbari sunt Patres, quod Trinitati supplicant, & latinitatem volunt oppugnare, nō est, quod timeamus grammatorum ferulas, quid Athenis, & Hierosolymis? quid Prisciano, & Paulo, quid Patribus cū istis Burgimagistris? si barbariem obijcias, quod barbarum sit, ac ferinum sacrosanctæ supplicare Trinitati, tales errores effundens, Bestia es Apocalyptica, quæ non contenta Sanctos blasphemare, Patres inapetere in habitaculum eius, in cælum, & in sanctos, & in Sanctum Sanctorum furore incredibili debachata es, illum de throno deturbare conatus es, eius naturam abnegando, nam si fatuum putas esse ponere, & credere in Deo Trinitatem, iam auferis essentiam vnitatem, quæ Trinitatem personarū includit nexu indiuiduo. Desperatè agrotas Hæretice, quando medicos, hoc est Patres talem fidem tibi propinantes, tam durè cadis. desperatissime agrotas, qui in omnium parentē Deum manus iniicere non es veritus. Paulatim à Patrum abnegatione in Dei abnegationem terminasti. Ogigantem, vel ipsi Ioui formidabilem, quid supererat nisi, ut de his blasphemij lento gradu diuina ira vindictam procedens, tarditatemque supplicij grauitate compensans, tandem sumeret ultionem? Nam sicut Nestorius, qui Deiparam blasphemauit, lingua vermibus exesa, toto corpore computrescente miserrime periit, ex Theodor. lib. 4. hæret. fabul. & Copronymus inextinguibili igni, percussus in anima, & corpore, traditus est; & Sancti Antonij conuictiores, tam subito puniti sunt igne sacro, ut in pro-

proverbum abierit: *neminem in Sanctum Antonium impunè peccare*; ita mirum non est si Calvinus, varijs correptus infirmitatibus præter alios dolores ptisi, asmæthe grauissimè afflatus fuit, & sicut alter Herodes, & Antiochus, Epiphanes, & Honorius secundus Vandalorum Rex, & Arnulfus Imperator Caroli Crassi successor, consumptus est: & quod magis horrendum est, grauissimos dolores non ferens demonibus inuocatis, vitam execrans atq; blasphemias, horribilem foetorem spirans, miser ad blasphemiam loca sit destinatus: harum, & omnium blasphemiarum æterno cruciatu, & igne inextinguibili pœnas luens, & decem plagas Ægyptijs illis horribiliores experiens, ob iniuriarum aceruum decem categorijs conclusum, vt merito secundum mensuram delicti, sit & plagarum modus.

ARTICVLVS VII.

De nonnullis aduersariorum technis obseruandis, atque cauendis circa Patrum doctrinam.

Illegenter ergo obseruanda sunt nonnulla aduersariorum technæ quibus Patrum authoritatem infirmare conantur.

Primo simulat se multum antiquitati deferre, vt interea omnè antiquitatis testimonia eludat. Sic Calvinus ep. ad Regem Galat. *improbis clamoribus nos obrunt cœu Patrum contemptores, & aduersarios. Nos vero adeo illos non contemnimus, vt se id præsentis instituti esset, nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem, quæ hodie à nobis dicuntur, ipsorum suffragijs comprobare.* Sed vilationem. Sic tamen in eorum scriptis versamur, vt semper meminerimus omnia nostra esse, quæ nobis seruiant, non dominantur: nos autem vnius Christi, cui per omnia sine exceptione parendum est.

Secundo. vbi possunt eorum authoritatibus abuti, Patres pro suis partibus stare pronuntiant. Sic suos esse falso gloriatur Calvinus in materia Canalicæ suæ Cœnæ 4. inst. 17. inst. 17. n. 28. & in materia iustificationis 1. c. 7. num. 3. 2. c. 5. 3. c. 18. 7. 4. c. 10. 15. & c. 17. num. 21. & alij Nouatores passim obtorto collo in suam hæresim petrahere nituntur.

Tertio. tantum valere volunt quantum ipso- rum partibus fuerit commodum, sin autem, vale illis dicunt, & veluti Satânica commenta eliminant: vnde Calvinus lib. 4. c. 15. num. 19. *quum autem videret Satan stultia mundi credulitate absque negotio ferè inter ipsa Euangelij exordia*

receptas esse suas imposturas ad crassiora ludibria erupit. imposturas vocat constantes patrù sententias, ab ipso nascentis seculi exordio potestati traditas.

Quarto. si eos pudeat antiquitatem reiicere, ad crimen falsi prorumpunt, Patres corrumendo, & apponendo quod nunq; somniarunt. vnde Calvinus 1. inst. 11. num. 12. sic S. Augustinum corrumpt, de suo etiam addens contra S. Augustini doctrinam [suffragatur, ait, & Augustinus ad Bonifacium, *qui in enumeratione nempe decalogi huc ordinem seruat, vt vni Deo religionis obsequio seruiatur, vt idolum non colatur, vt nomen Domini non in vanum accipiatur, quum ante seorsim de umbratili sabbati præcepto locutus fuerit &c.* sed suam falsitatem prodit falsarius predicatione, & stylo, vbi n. Aug. habet, ea verba, *Vt vni Deo religionis obsequio seruiatur?* sed longe est mens Aug. vt patet ex c. 11. & 12. eiusdem epistolæ, quæ non est ad Bonifacium, sed ad Ianuarium ep. 119. nam ponit distinctionem de præcepto Sabbati, & aliorum, dicēs: *vera tamen ibi præcepta propriè sicut præcepta sunt, sine vlla figurata significatione obseruamus: nam & idola non colere manifestè didicimus, & non accipere in vanum nomen Dei nostri &c.* non figuratè aliud prætendunt, sicut præceptum de Sabbato, & mysticè aliud significant, sed hic obseruantur, vt sonant. vide ergo quam diuersa sit mens Augustini, & quam perperam eiusdem verba per additionem corrupta. Citant quoq; sanctorum loca sine capite, vel libro, Caligulam imitati ex Suetonio, *qui legem de vectigalibus proposuit, sed & minutissimis litteris, & angustissimo loco, ut ne cui describere liceat, id familiare Caluino, qui authorum citationes non ponit, vel sinistrè allegat, vel interdum, tamen dextere, vt inuenire non liceat.* Satis quoq; elucet in eodem Origenistarum imitatio, vt sicut illi pro Sixto Pythagorico, nomen Sixti Pontificis, & martyris supponebant ex Hieron. 4. comment. in Ierem. c. 22. vt sub nomine, inquit, martyris biberent de aureo calice Babylonis; sic emérito nomine, vel sine nomine vulgavit idem Calvinus, vt patet ex eius lib. Gallicè edito: & in indice librorum prohibitorum extat dicitur: Alcuini seu potius Caluini commetarij in libros de Trinitate.

Quinto. insidiatur, ait Claudius de Sanctes in repetit. 2. de Eucharistia in repetitione, singulis Patrum syllabis, ac voculas aucupantur, & si quam possunt captare, ex ea amplissimis, & clarissimis paginis præscribunt, vt præiudicium afferant.

Sexto. ineptissimas regulas ad Patres eludendos sunt fabricati, sed hoc nouum non est aut inusitatum. Antiquitus enim hæretici pressis argumentis ex auctoritate Patrum, dixerunt dicta Patrum non ex professo ab ipsis esse tractata, sed perfunctoriè, & per transennam: ita in Concilio Lateran. sub Martino Primo factum est, quando prolatis clarissimis sententijs, his technis se se absconderunt, vt suprà dictum est: nihil enim, dicebant, impij definitiue Patres locutos de duplici Christi operatione &c.

Simili astutia Nouatores vsi sunt, qui ad varias coniecturas, fantasiasque inanes, pro suo arbitratu fingunt, ac refingunt extortas regulas veluti summi essent legislatores, & solum quod causæ eorum videtur commodum, probant; scilicet non possint auctorem, vel codicem calumniari, vel truncare, vel immutare.

Prima regula irregularis. Cum simpliciter, & clarè Patres aliqui enunciarent, quod ipsorum non quadrat iudicio, Patres hyperbolicè loquuntur. Hac regula vsus est Calvinus in vltima admonitione ad Vuestphalum perpendens enim illum locum Hilarij 8. lib. de Trinit. [*de veritate carnis, & sanguinis non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipse Domini professione, & fide nostra vere caro est, & verè sanguis est*] dicit Hilarium loqui hyperbolicè, quam extorcionem, quasi præuidens Hilarius iam pridem confutauit dicens: non est humano, aut seculi sensu in Dei verbis loquendum, nec per violentiam, aut impudentem prædicationem cælestium dictorum, sanitati alienæ, atq; impiæ intelligentiæ extorquenda puerfitas est &c. & subdit. Si enim verè Verbum caro factum est, & nos verè verbū carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est?

Eadem regula vsus est Kemnitius 2. p. exam. 1082. ad euertendam satisfactionem, cuius Patres sunt luculentissimi testes [*Veteres, ait, ut ritus illos satisfactionum hominibus magis commendarent. sepe cohortatorie magis, quam verè iuxta Chrysostomi dictum, de ritibus illis per hyperbolem locuti sunt, peccata s. & pœnas peccatis debitas purgari, compensari, tegi, iudicem placari, & reconciliari operibus illis satisfactionum. Sed impossitura est loquacis, & garruli: & manifestis testibus conuicti, verba conantur eludere. sic. n. posset omnis impius omnia verba scripturæ extorquere, & viam atheismis aperire.*

Secunda Regula irregularis. quod asperè, & durè sint locuti. Sic Calu. 3. instit. c. 12. §. 8 qui conuictus autoritatibus satisfactionis ait: *quæ in parte non excusari nullo modo potest immodica veterum austeritas, quæ & prorsus à Domini præscripto dissidebat, & erat mirum in modum periculosa, & c. 4. §. 38. eosdem dixerat, aut lapsos esse, aut nimis asperè, & durè locutos*] sed satis ostendit vnus homuncionis temeritas, quam parum sit Lesbiæ regulæ fidendum, qui ausus est nedum regula Patres regulare, sed & eadem illustres proceres Ecclesiæ impetere, & extortam amussim Ecclesiæ inuehere.

Tertia regula irregularis. quando difficilis est res ad intelligendum secundum rerum proprietatem, ad tropos oportet confugere, hanc viā mentiti sunt Arianæ, qui illa verba. *Hic est filius meus dilectus*, metaphoricè exponebant, de quibus scripsit S. Athanasius. *Admiror inquit, cur isti, cum vnus sit Deus, plures secundum sua excogitata, figuras, sapientias, & verba introducunt, alterumque adhuc proprium, & naturale verbū Patris existiment, in quo hunc filium procreauit, quàm verum filium per metaphoram, ac secundarium intellectum appellari censent, non aliter quam & vitis, & via, & ianua, & lignum vitæ,*

sapientiæq; nomine tenus nuncupatur: esse tamen nihilominus, & alteram sapientiam propriam, & veram Patris ingentiam illam, & coexistentem cum ipsa, in qua cum hunc alterum creasset, nominauit eum ex participatu naturæ, illius sapientiæ sapientiam] hoc modo Sacramentarij cum Arianis conspirantes, hoc est corpus meum per metonymiā, & similitudinarie exponunt. Zuñgillus cum laboraret ad inueniendum exemplū in scripturis, ipsi illud suppeditauit diabolus. *Agnus est phasæ.* sed & Calvinus lib. contra Heshusium ex alijs particularibus exemplis de scriptura collectis, curauit vniuersalem legem tanquam in duodecim tabularum numero locandam, efformare, dicendo. *vbi de Sacramentis agitur, peculiaris regula scripturæ tenenda est, nimirum de intelligenda illa metonymica locutione* [*Sed videant, quæ fides diabolo suggerenti illud exemplum debeatur, videant, quam falsum sit Sacramenta metonymicis locutionibus promulgari, ita ut nomen rei significata soleat signo attribui*] vide Claudij de Sanctes repet. 4. vbi sub hac forma regulā dicta proponitur [*Quotiescumq; PP. dicunt Christum Sacramentaliter sumi, vel in mysterio adesse corpus Christi, id nō valet realiter, sed in solo signo cū absentia rei,*] sed hæc regula thrafonica est, superciliosa, quæ rabidis ministrellis, non cordatis catholicis venditāda, & breui cōpendio satis superq; confutatur, nam in baptisinate, eum dicitur baptizari, *antes eos &c.* nulli hic tropi, & aqua in propria significatione retinetur, & nullus dicit, aquam significare spiritum, etiamsi habeatur hoc exemplum in scripturis *Si quis sitit, veniat &c.* hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.]

Quarta regula insulsa, quod Patres secuti sūt communes opiniones vulgi, vel de Gētilitate, aut Iudaismo dogmata hausta (sic passim Centuriatores, & Calvinus gratis, & calumniose sine probatione, sed pro suo placito, & phantasia loquentes) vel eosdem non publicam, sed priuatam doctrinam tradere; ita Illyricus contra Tiletanum dicit: *satis apparere eum, Augustinum, doctrinam de purgatorio nequaquam vt à Christo traditam, certam, & à tota Ecclesia receptam, proponere.* cum tamē Augustinus explicans Ecclesiæ sensum, & consuetudinem, tam aperte loquatur de purgatorio, nedum in enchiridione (in quo frustra causam suam agere putat falso Illyricus) c. 110. sed etiam lib. de cura pro mortuis, c. 4. 9. confess. c. 13. ep. 64. de ciuit. 2. c. 13. vt etiam in hæresi 53. numeret inter Aerij dogmata hæretica, pro mortuis orare, vel oblationem offerre non oportere.

Quinta regula blasphemica, & athea. Patres aliquos hoc, vel illud dixisse, videlicet quando erat inclinata doctrina, id dicit in Ioann. c. 4. v. 20. Calu. Baptistas, *vbi paucos nominarunt honore dignos coaceruare ingentem hominum sui similitum cateruam, vel saltem descendere ad corruptiora secula, quibus, etsi nondum, tam crassa barbaries inualuerat, religio tamen, & doctrina penitus multum declinauerant, & subdit. ergo tenendum est sedulo discrimen, ne Patres censentur,*

tur, nisi quos constabit fuisse Dei filios, deinde qui pietatis suæ excellentia hunc honoris gradum promeriti sunt. Sed utinam diceret nobis Caluinus, qui sint isti Patres honore digni. Si restringunt numerum ad priora sæcula, iam vacillauit fides, nisi aut nullam Ecclesiam, aut sine legitimis patribus extitisse contra Christi promissionem fingant: sufficit nobis saltem, quod aliqui sint isti Patres purioris sæculi, ad quæ cum omnia dogmata referamus ab hæreticis controuersa, satis ex hac ipsorum irregulari regula confutantur.

Alias technas, & diuerticula passim habent isti calumniatores, de quibus proprijs controuersijs tractabitur, sed rectè Sanctes supra dicit, quod quamuis insani hominis sit semper adiudicatum Patribus aduersari, insanissimum magis hac via Patrum iugum, & reuerentiam excutere. *Simplicius animum*, ait & intentionem proderent hæretici, & meliori fide nobiscum, & cum ipsis Patribus agerēt, quam agunt, cum per tot calumnias, argutias, præstigiatorum regulas, & malè sibi consciorum diuerticula, Patribus imputant, à quo fuisse alienissimos etiam lapides ipsi loquantur. consule aduersus hanc vafriem Theodor. in fine Dial. 1. & 2. Polymorph.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo eadem numero dogmata, quæ Patres professi sunt quæ modo prædicat Ecclesia, ex Nouatorum testimonijs, & quæ ipsi callida vafricie næuos, & paleas vocant, sunt nihilominus sacrosancta, & de Apostolica disciplina atq; doctrina descendunt: & de præcipuis capitibus controuersis exemplificatur.

Sicut ad ostensionem Nouatorum doctrinæ hæreticæ satis est ostendere, quod præcesserit in suis parentibus priorū hæreticorum iusta damnatio, sic ad demonstrandam veritatem nostrorum dogmatum satis est hæc eadem, quæ nunc prædicat, & constitetur Ecclesia, de Apostolicorum Patrum doctrina descendere. Quare sicut conducit ad fidei defensionem, ut idem diuini sermonis gladius in nouis anguibz desecet, qui prius in antiquis serpentibus Draconis caput amputauit, ita valde confert nostram doctrinam

à Patribus prædicatam ostendere, ut eadem prædicationis veritas appareat, & quæ manifestatur in fructu, & quæ in radice, vel germine monstrabatur; cumq; renascentes colubri pestiferos in Ecclesiam flatus emittant, veterum doctrinā causando, ut per illos, hæretica licentia, iam pridem damnati hostes de hæresi excusentur, & Patres, per quos damnati sunt veteres hæretici, in filijs rursus renascentes errores, superstitiones, idolomaniam introduxisse conclamatur: propterea propter has nouas infirmitates, recens est hæc apponenda, & coniungenda veteribus medicina, nempe ostendere, non esse quæ nunc prædicantur (ut alias causantur) nupera inuēta Sorbonistarum, Thomistarum, &c. sed antiquissimam, & robustissimam fidem, traditam ab initio, decurrentis Ecclesiæ, ut quamuis ipsi calumnientur esse næuos, vel stipulas, satis sit ea dogmata, quæ impij reiiciunt, sub antiquitatis nota, ipsis non diffidentibus, lucem aspexisse, & toti mundo conspicuè prædicata, ut si quando vera non fateantur, antiqua tamen profitendo, in nouitij dogmatis suspicionem incurrant, & si quod nunc agimus non valet ipsorum malitia ad pertinaciæ morbum depellendum, valeat saltem ad nutantium, & seductorum languentiū sanitatem. Per principalia ergo capita hodie controuersorum dogmatum ex ipsis Protestantibus, ostendemus, antiquitatis suffragio, & calculo fuisse comprobata.

§.

De libris Canonicis.

Multos libros canonicos ab hereticis controuersos receptos iam pridem à Patribus, & Concilijs ostendunt Nouatores.

Rainoldus in conclusionibus annexis collationi conclus. 2. pag. 699. post medium ab Aug. & patribus Concilij Carthaginensis apertè id confitetur, unde à veritate, & antiquitate conuictus linguam in Patres armauit.

De iisdem libris, quamuis inuitus, agnoscit iudicium eiusdem Concilij, & Innocentij, & Gelasij, Zanchius de sacra script. pag. 32. & 33. & Hospinianus in historia Sacrament. parte prima pag. 160. ab eodem Concilio, Innocētio, Gelasio, Augustino receptos in canone agnouit, sed impiè reiicit, sic & Lubbertus de principijs Christiani dogmatis lib. 1. c. 4. pag. 8. & Hipperius in methodo Theologica lib. 1. pag. 46. sic dicens. In Concilio Carthaginensi adduntur Canonici &c. Sapiētia, Ecclesiasticus, duo libri Machabeorū, Tobias, Iudith &c. quos omnes eodem ordine numerat Aug. Innocent. & Gelas. idem agnoscit iudicium Fieldus de Ecc. lib. 4. c. 23. pag. 246. Couellus contra Burghesium pag. 76. & 77 78. & quamuis reclamante antiquitate Ecclesiasticum Canonem à Patribus, & Ecclesia traditum proscindant Nouatores, ab alijs Symmists satis discerpuntur dicentibus, Ecclesiam habuisse Dei Spiritum ad discernendum veras à falsis scripturis, ita Fulco responsione ad Pseudo Catholicum pag. 5. Iuellus Anglus in defensione Apologiae

logia pag. 201. quidam alius Protestans à Bullin-
gero laudatus lib. de script. & eccles. c. 16. fol. 74
& Couellus respons. ad Burgesium pag. 3. &
Feildus lib. 3. de ecc. lib. 3. fol. 170. & Gommarus
in speculo veræ Ecclesiæ pag. 96. Augustinum,
qui illi Concilio Carth. interfuit, à Deo inspira-
tum, Doctorum maximum agnoscunt, & quod
magis est nonnullis apparëtibus rationibus, qui-
bus aliqui moti sunt, ad truncandos eosdem li-
bros, de canonicorum voluminum catalogo, fa-
tisfacere nititur, idem Couellus responsione di-
cta pag. 83. dicens. *Facile possemus ea cum alijs
scripturis concordare, & sine dubio ea quam ve-
rissima esse ostendere, & nonnullis objectionibus*
pag. 87. 88. 89. & 90. respondet.

§.

*Verbum Dei non scriptum aequè cum
scripto recipiendum.*

T Radiderunt hanc doctrinam Patres nostri.
Chrysostomus 2. ad Theol. hom. 3. Epi-
phan. hær. 61. Basilii de Spiritu S. c. 27. Euseb.
1. dem. Euangelic. Aug. 5. de bapt. c. 20. & ep.
118. de Ianuar. Dionys. de Ecc. Hierarch. c. 1. &
alii innumeri. Sed de Chrysostomo quid dicit
Vvitalik. de sac. script. pag. 678. sermonè Chry-
sostomi esse *inconsideratum, & tanto Patre in-
dignum*: de Basil. & Epiph. Rinoldus loquens cõ-
clus. 1. pag. 639. eosdè sigillat, & subdit [iudicet
autem Ecclesia, num consideratè satis] Caru-
rightus in defensione Vvhitgifti, ait, quod pro-
bare Augustini dictum de traditionibus est
Papismum introducere, & alibi id dicere esse
scripturam magis cam prædicare. Sed & Kemni-
tius omnium virulentissimus in suo examine
Concil. Trid. parte 1. pag. 87. 89. 80. reprehendit
Clementem Alex. Orig. Epiph. Ambros. Hiero-
ny. Maximum, Theophil. Damasc. & c. traditio-
nes prædicantes: & Fulco contra Purg. pag. 362.
303. 397. ob assertas traditiones à Chrysostomo
Tertull. Innoc. Leone, Basil. Eusebio, Damas.
eosdem Patres corrigere audent. Sed rectè in hoc
dixit quidam iporum Propheta Strigelius in
Chronico pag. 204. *semper in mundo eadem fa-
bula agitur, mutatis dumtaxat personis, nomi-
nibus, occasionibus, & ceteris circumstantijs*: sic
& diabolus subinde reuocat eadem certamina
nunc de dogmatibus doctrine, ait Gorlicius in
axiom. Ecclesiast. pag. 137. siquidem traditiones
iam pridem oppugnarunt vetustiores hæretici,
Gnostici, Ariani, & c. ut dictum est t. 1. cum de
traditionibus ageremus. Vnus sit pro omnibus
traditionibus Dionysius Areopagita, quem ex-
plodere non audent Humfredus in Iesuitismi q.
2. art. 5. pag. 513. & 514. vbi dicit, hunc Areopa-
gitam agnoscunt Suidas, Michael Singelus,
Gregorius Turonensis, & alij Patres.

Auditorè credunt fuisse Pauli, & autorè cele-
stis, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & Hamelman-
nus in traditionibus Apostolicis col. 707. l. 27.
col. 736. Vvitalenus de sac. scrip. pag. 655. ait,
*Concedo Dionysium pluribus in locis favere tra-
ditionibus.*

*Sacramentorum numerus, &
efficacia.*

V Binec vestigium numeri Sacramentorum
præter duo, tria, vel 4. reperiri in antiquis
Patribus Nouatores contendunt, tandem (& si
non fateantur septem) plus, quam duo, tria, 4.
reperiri agnoscunt in veteribus expressa mentio-
ne, Lutherus .n. tom. 6. Vvitèberg. anno 1562.
de captiu. Babyl. fol. 84. obijciens sibi restringen-
ti numerum Sacramentorum ad duo, ait [*At
dices quid ad Dionysium dices, qui sex enumerat
Sacramenta? Respondeo. Scio hunc solum haberi
ex antiquis pro septenario numero Sacramento-
rum, licet matrimonio omisso, senarium tantum
dederit*] idem scripsit Humfredus Iesuitismi
p. 2. pag. 519. Kemniti in 2. p. exam. fatetur Au-
gustinu de quinque mentionem fecisse, Balæus in
Catal. Paparum fol. 29. Szegedinus in speculo
pontificum profitetur Innocentium primum
de extrema vnctione mentionem fecisse. Sed si
vel solum vnum Augustinum attendere vellēt
in vno solo Augustino reperirent omnium sep-
tem Sacramentorum confessionem. vide confes-
sionem Augustinianam Torrensis. In Tertullia-
no quoque eandem septem Sacramentorum con-
fessionem haberi, disertè ostendit Pamelius in
notis ad Tertull. de præscriptionibus. Vel hoc
vnum pro nobis faciat, quod plura reperiantur
in Patribus Sacramenta, quam ea pauca, quæ fa-
tentur, ut veritas ex inimicis probetur.

§.

Baptisma.

P Er eadem Sacramenta, & in specie de bap-
tismo, non tantum gratiam significatam, sed
collatam, veterum doctrina, consentitur Cen-
tur. Centur. 2. c. 4. col. 47. v. 43. & Centur. 3. c. 4.
col. 82. l. n. 55. vbi Cyprianu referunt afferentem,
quod persona baptizans Spiritum S. conferat, &
baptizatum intus sanctificet.] & cæt. 4. col. 1160.
l. 53. & 1161. l. 2. col. 2243. 29. Centur. 5. col. 515 &
516. Periculose admodum aiunt Chrysostomus
videtur loqui de efficacia in 1. cor. 13. hom. 40. di-
cens solus Deus peccato liberare potest, quod in
isto generationis lauacro facit mentem gratia
tangit, hinc radicale peccatum euellit.

De baptismo vero sanguinis, seu martyrio
(licet Sacramentum non sit) quod condonen-
tur delicta Patres quoque citant Magdeburgen-
ses, in præf. 2. cent. aiunt. *Martyria Sanctorum
tantis euexerunt laudibus, ut quidam sentire
cæperint esse peccatorum expiationes. Disertè aut
Clemens inquit martyrium esse expurgatorium
peccatorum cum gloria, & iterum. In epistolis
suis pluribus Ignatius valde periculose loquitur
de martyrii merito, ut ad Smyrnenes; item ad
Antioch. Pro animabus vestris ego efficiar, qua
phrasi etiam ad Polycarpum, & Ephes. vititur,
col. 54. Item cent. 3. col. 85. citant pro eodè dog-
mate Tertull. in Scorpiaco, & in Apolo gia
ijs verbis, qui non pati exoptet Cyprian. 2. epist.
6. & in*

6. & in exhortatione martyrij. Sed Patres contemptentes, de Gnosticorum semine progenitos se monstrant, qui martyrium, vt inane exuffiant.

Paruulorum baptisma constanter à Patribus traditum asseuerant cent. 2. col. 62. de baptismo aiunt extat opinio non satis recepta sac. script. in responsione ad quæstiones orthodoxorum Iustini operibus adiunctis, infantes s. affici bonis baptismi, propter fidem eorum, qui eos ad baptismum afferunt, quæ opinio nimium alienæ fidei tribuit &c. Cent. 5. col. 516. Augustinus infantes aliena fide baptizari, & parentum, non sine fide sua credere passim docet, & col. 656. Augustinus scribit, eos, qui gestarunt infantulos ad baptismum pro ipsis solitos fuisse renunciare Satanae. Caruignus in defensione Viginti p. 522. & 516. & Bulling. in decad. Anglic. decad. 5. serm. 8. cū eodem confessisse alios PP. asseruit Muscul. loc. communibus de baptism. p. 208. sed dum Patribus id tradentibus insultant, genimina viperarum se ostendunt, Pelagianorum, Armeniorum, Albigenium, Lollardorum, Viclephistarum.

§.

De confirmatione.

Confirmationem esse Sacramentum nouæ legis à Patribus agnitum, fatentur aduersarij, Centuriatores baptizatos signari ab Episcopis, & Chrismate inungi asserunt 4. col. 423. l. 4. & 837. l. 20. col. 478. l. 17. 4. col. 420. vt scribit Ambros. baptizati spirituale signaculum acceperunt, vt perfecti fierent, & ductis ad altare illiti sunt oculi. col. 422. adducunt canonem Concilij Laodiceni, sub Damaso. oportet, baptizatos post baptis. Sacratissimum chrisma percipere, & regni cœlestis participes fieri. Kemnitius p. 2. exam. pag. 58. & 64. & 65. Cyprianum, Melchisedem, Cornelium, & Tertullianum, & p. 298. insanit vocando propter hanc assertionem, Cyprianum & Tertullianum Montanistas, & per contemptum Cyrilli Hierosolym. de eo Sacramento egregie differentis, oleum confirmationis vocat Cyrillicum oleum. Idem oleum chrismatitis asseruati solitum monstrant cent. 4. 420. l. 10. dicentes: *Chrisma in ampulla conseruari solitum* indicat Optatus. Cœt. vero 4. col. 865. l. 43. col. 503. l. 8. col. 1174. 44. & col. 864. agunt ex veterum monumentis de consecrat. Chrismatis per Episcopum. Sed dum huic Sacramento sunt iniuriæ, & in Patres debacchantur, originem, & censum suum iam deferunt ad Nouatianos, Vvaldenfes, Viclephitas &c.

De Eucharistia.

Eucharistiam esse Sacramentum permanens ex asseruatione in pastophorio, vel tabernaculo, quod disertis verbis Tertull. Cyp. Basil. Ambros. &c. confessi sunt, planè euincitur, & Nouatores expresse confitentur id à Patribus agnitum Lib. 4. c. 17. §. 39. Infit. Calu. ait, qui sic faciunt, nempe asseruare Eucharistiam, habent

veteris Ecclesiæ exemplum. Sed impie subdit. Verum in re tanta, & in qua non sine magno periculo erratur, nihil tutius est, quam ipsam veritatem sequi. Petrus Martyr. impudentius perstringit nunc Chrysostomum, nunc Nazianz. modo Bernardum. modo Damascenum, lib. de Euch. aduersus Gardinerum obiecit. 203. col. 858. respondens ad authoritatem Cyrilli. ait [consuetudo seruandi Eucharistiam spectat ait opinor ad receptam quandam consuetudinem, ea tamen consuetudo, & si sciret non nihil superstitionis, tamen illi Cyrillus aliq; subscribebant &c. sed proprio gladio se iugulant, dum malunt nouitatem sequi, quam veteris Ecclesiæ doctrinam, & consuetudinem à tot heroibus assertam, vt formidans Kemnitius 2. p. exam. Trid. sess. 13. c. 3. & 6. veteres traducere, illud effugium (sed inane) sit meditatus, alios Patres contrarium sensisse, ferulam. n. timebat vniuersos Ecclesiæ Proceres ablegare.

§.

Euch. Mysteria.

Eucharistiam continere verum corpus, & sanguinem Christi transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, aduersarij profitentur, agnitum esse à veteribus. Centuriat. 3. col. 58. Cyprianum citant dicentes *serm. 5. de lapsis, sentit in cœna corpus, & sanguinem Christi esse, & vt vocat serm. de cœna Domini panis iste quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatu &c.* & subdunt ibidem dicere. *Christianos vsq; hodie Sanctissimum, & veracissimum suum corpus creare, sanctificare &c.* Cent. 5. col. 517. lib. 23. in serm. de cœna Domini eandem transubstantiationem docet [quare & si multi eum librum Cypriani fecum non agnoscant, tamen Fulco contra testam. Rhemenfem & 1. cor. 11. fol. 282. dicit, quod autor eius libri non multo recentior Cypriano fuit, & Erasmus in notis Cypriano annexis Basile. 1558. dicit illud opus fuisse alicuius eruditi, tempore Cypriani. Plura pro transubstantiatione iisdem Cent. 3. 7. col. 184. l. 33. Chrysostomus aiunt videtur transubstantiationem confirmare, nam ita scribit, *num vides panem, num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadunt, absint, ne sic cogites quemadmodum. n. si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit ita, & hic puta mysteria consumi corporis substantia. similiter & Musculus in loc. commun. pag. 336. qui eundem Chrysostomum refert, & reijcere non formidat. Petrus Martyr. in defenf. Gardineri p. 4. 724. & in Epistola annexa suis loc. comm. Anglic. in ep. sua ad Bezam p. 106. non facile ait Cyrillo assenserim, qui talem communionem asseruit, vt per eam ipsa Christi carnis, & sanguinis substantia. primo benedictioni (sic. n. panem illum sanctum vocat) iungatur &c. Inutiliter [Eusebiu Emisenum de transubstantiatione locutum dicunt Centuriat. 4. c. 10. col. 985. l. 30. sunt verba Eusebij. Ecce Sacerdos in æternum &c. mox in eius sanguinem. vinum*

S 2

conuer-

conuertitur Anton. de Adamo in anatom. Missæ fol. 221. & cent. 4. col. 295. l. 3. & Oecolampad. in lib. epistol. & cent. 4. col. 242. Ambrosium eandem profitentem agnoscunt lib. de Sacram. dicentem [sicut est verè Dei filius &c. usque ibi cōuere-re genera instituta natura] & col. 244. [panis est ante verba Sacramentorum] S. Ignatiū agnouit Vvigtgustus in discussione sua contra replicat. Cartuighiti pag. 408. eidem transubstantiationi testimonium perhibere, & Kemnitius p. p. exam. pag. 94. à fine, ipsiq; Lutherani in confirmationē realis præsentia, quam tuetur, affirmant de hæreticis sui temporis eundem Sanctum pronunciasse. *Eucharistias, & oblationes non admittūt, quia non consentiunt Eucharistiam esse carnem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui pro peccatis nostris passus est*, sic habetur in libro concordie impress. Lipsiæ 1581. nona recitatione pag. 177. Veteribus ergo istis manus dare debent, nec. n. Ecclesiā errare potuisse, etiam testimonijs aduersariorum non semel euicimus, & euincemus. Alios quoq; Patres adducunt Centuriat. 4. col. 144. Epiphanium dicentem. *Videmus quod accepit Saluator in manus suas velut Euangelium habet &c.* usq; ibi, *is excidit à gratia, & salute.* col. 294, subdunt. *Athanasius expresse negat ex carne, & sanguine Christi aliquid in mundo inueniri, nisi illud, quod in ara Crucis per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur.* Est & phrasis noua apud Nazianz. in prima inuestiua in Iulianum. *mox in incruenti sacrificij oblatione, manus commaculat.* citant, & Greg Nisenum oratione Catechetica. *Rectè nunc etiam Dei verbo sanctificatum panē, in Dei verbi corpus credimus immutari,* & col. 662. Canonem Patrum Concilij Nic. referūt his verbis. [Peruenit ad S. Concilium, quod in locis quibusdam presbyteris Sacramenta Diaconi porrigunt. Hæc namq; neq; regula, neq; consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his, qui offerunt corpus Christi porrigant] Cent. 5. col. 516 dicunt de Theodoret. Theodoretus scribit. [symbolica corporis, & sanguinis Domini, alia quidem sunt ante inuocationem Sacerdotis sed post inuocationem immutantur, & alia fiūt] col. 518. Eucherium citāt. *Christianis præceptum est, ut oblationem panis, & vini. i. co. poris, & sanguinis Christi Sacramentum in sacrificium offeramus &c.* qui locus etiam sacrificium probat. Habentes ergo tantum testium nubem, immerito illos reijcere cōtendunt, more. n. malorum litigantium cum testibus, & (quod maius est) iudicibus premātur, quid mirum, si eos, ut legitimos antiquitatis testes producant, pro solo placito, & temerario ausu repulsent?

Eucharistiam sacrificium quoque esse tam vetustum in Patrum doctrinis, ut Akamus in apologia pro cœna Domini pag. 31. scripserit originem eius post Apostolos ostendi non posse, sunt testes luculentissimi antiquissimi Patres citant Centur. 2. c. 4. col. 55. l. 43. Ignatium epistola ad Smyrneses, & Irenæum lib. 4. c. 32. & de Ignatio dicunt suspicari ab aliquo quædam inserta esse in eius epistola col. 113. l. 9. cum tamen

ea verba sacrificium adstruentia, in omnibus exemplaribus, & Bibliothecis extant. de Iræneo 1. 23. dicunt, *oscitanter, & improprie locutum,* quando Eucharistiam, oblationem vocauit. amplius 2. col. 127. l. 17. ab Ignatio aiunt, *tradita incommode, & esse periculosa errorum semina.*

Calvinus quoq; in Epistolam ad Heb. c. 7. u. 9. ait *tot veteres Ecclesiæ Doctores hac opinione occupatos fuisse miror &c.* certè, ut error errorem trahere solet, cum ipse sacrificium in Christi cœna, nullo eius mandato finxisset, adeoq; cœnam adulterassent addito sacrificio, colores postea hinc inde accrescere conati sunt, quibus errorem suum fucarent. similiter lib. de Eccles. reformat. pag. 389. Veteres ait, excusandi non sunt, quatenus 53. ipsos apparet à primo, & genuino Christi instituto deflexisse &c. Feildus 3. de Ecc. c. 19. pag. 107. Caluino subscribens, dicit ideo veteres dixisse Eucharistiam esse sacrificium, quia cum inter Iudæos, & Gentiles viuerent, Christianos sacrificium habere multo nobilius ostenderent, & Fulco in replicat. ad Briston pag. 28. *sacrificij* ait *vocabulum, quo Patres passim pro Cœnæ Dominicæ celebratione, vsi sunt, à Gentibus, & Iudæis mutuarunt &c.* confiteatur ergo, vel inuiti Patrū esse de sacrificio doctrinā, sed ne à veritate vinci videantur, calūnias struūt, sed ut scripsit Peucerus in præfat. tom. 2. epist. Phil. [post multam calumniarum virulentiam tandem vincit veritas, quæ non pendet ex iudicijs, vel affectibus hominum, nec temporum momentis mutatur.]

De mixtionē aquæ cū vino in sacrificio, quid afferri debet, tam euidenter ex omnium seculorum, & ætatum Patribus constat, ut nec illud negare potuerint aduersarij, nam Iuellus in replica pag. 34. dicit Sanctus Cyprianus, & alij PP. de ea mentionē faciunt, & multum vrgent. Cartuighiti in defensione Vvigtgisti pag. 625. ex Iustino, & Cypriano id haberi confitetur. Vvigtgustus vero Cyprianum dicit, in eo lapsum esse, quod tamen subdit, illo tempore, alijs cum Cypriano commune fuit. Sed iam in eorum prodromis damnati sunt Nouantes, nam Armeni hoc titulo damnantur à Theophylacto in Io. c. 19. quod non admiscent in mysterijs aquam vinum, & quod maius est ab Ecclesia in Concilio 6. Constantinopolit. reiecti sunt, quod [vinum tantum in sacra mensa offerunt, aquam illi non miscentes] & ibidem subditur. [nam & Iacobus Domini nostri Iesu Christi frater &c. & Basilii Cæsareæ Episcopus &c. mystico nobis in scriptis tradito sacrificio, ita peragendum in Sacro mysterio ex aqua, & vino, sacrum poculum ediderunt.]

Sacrificium offerri à solis Sacerdotibus ritè initiatis, & ordinatis, etiam ab antiquissimis Patribus asseritur. Vnde Centuriatores in Cyprianum calamum acuentes scripserunt cent. 3. col. 83. l. 34. [Cyprianus inquit vice Christi fungi, & Deo patri sacrificium offerre] & in tab. Alphab. ipsius centur. littera, S. dicunt. Sacerdotem vice Christi in cœna Domini fungi superstitiosè asserit Cyprianus] ep. 83. sed bene illis quadrat, quod Strigelius in Eccles. c. 10. scripsit [& si calum-

omnia aliquātiſper confirmat auditorum opinionem: tamen progressu temporis ipsa nihil est imbecillius, quæ etiam viperæ instar ipsi parenti tandem perniciem affert.]

De ara in qua sacrificium offertur, frequens mentio est apud PP. fatentibus Nouarioribus, unde Rainoldus in collat. p. 552. in fine, altare, & sacrificium asserit correlatiua esse, & mutuo se inferre, ut vno probato probetur, & reliquum, unde Petrus martyr in loc. commun. p. 4. pag. 255. Patres multos recenset eosdemque sigillat. v3. [Petrus Alexandrinus, ait, plus tribuit externo altari, quam uiuis tēplis Christi] de Optato ait [Optatus contra Parmenianum ait, quid est altare? ipsa sedes corporis, & sanguinis Christi.] & mox subdit impius [Huiusmodi dicta non ædificauerunt populum] Cartuighus 2. replica p. ult. pag. 264. antiquorum, ait, abusus in hoc facile apparēt, quod nimia loquendi licentia (Patres) cœna Domini sacrificium, & communionis mēsam, altare vocare soleant. idem dixit Petrus martyr. in loc. communibus 4. p. 225. Et Prætorius de Sacram. p. 287. magis representare, ait, Iudaismum, quam Christianismum. Centuriat. 4. col. 409. l. 15. aras dicunt in templis fuisse, id quoque huius seculi historia testantur etc. Verum hæc etiam consuetudo à Iudaica in Ecclesiam Christi promanauit. Sed bene illis quadrat, quod Eusebius lib. 15. de præparat. Euangelica scripsit citans dictum Aristorelis de suis calumniatoribus. [Omnes erant Sophistæ, & contentiosi, quorum nomina, & libri citius, quam corpora perierunt. Sic vniuersaliter spumæ scopulis allisæ rursus defluunt, cum ipsi scopuli stent immoti.]

Sacræ Eucharistiæ adorationem agnitam à priscis Patribus, patet ex Martino Kemnatio, qui in 2. p. examinis pag. 92. multa ex Ambrosio Nazianz. Aug. citat, quibus Eucharistiæ adorationem aperte docent, & Calvinistas perstringit, quod eam negent, quas ob causas Sacramentarios appellat. Sed Fulco de dicto Nazianzeni (quod habetur in oratione funebri Gorgoniæ sororis) in responsione ad Stapletonum de successione Ecclesiæ p. 230. satis nugaciter nugatur, sed tandem hic à veritate conuictus, in hæc mēdacijs verba prorupit [Eucharistia in altari non fuit ab ea adorata, quamuis in magna reuerentia, & fortasse non sine superstitione habitaret,] ò mēdacium calumniosum, & mendacem calumniam. Vel saltem ad Centuriatores attendissent, qui de Ambrosij verbis in præparatione Missæ tractantes cent. 4. col. 430. l. 25. sic censent. *Continent verba ista adorationem panis in Sacramento*, Idem iudicium adhibent Crispinus lib. de Ecclesia pag. 87. Bilanus in vero discrimine p. 4. pag. 622. Parkinsus in problem pag. 21. Basilius etiam adducitur à Fulcone in triplicato contra Bristoum pag. 685. cuius auctoritati futilissimam responsionē adhibet, sed à suis perstringi possunt: rectè. n. n. hoc scripsit Strigel. 1. p. loc. fol. 391. communium [Et si calumniæ, & errores aliquantisper florent, & dominantur, tamen paulatim fiunt languidiores, ac tandem euanescent omnino, veritate triū-

phante, & conculcante suos hostes] sed Spiritus S. eiusmodi imposturas euertit Prou. 12. vbi scriptum est. [labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis repentinus, concinnat linguam mendacij] inconsiderati ergo, & repentini testes, dum contra veros testes antiquitatis insurgunt, multa mēdacia confarcinare oportet.

A ieiunis sumendum Eucharistiam, in honorem tanti Sacramēti, docuerunt Patres: id agnoscunt Protestantes, nam Hospinian. in hist. Sacram. p. 1. lib. 2. pag. 45. & 25. allegat Aug. ep. 118 & subdit p. 25. [nō obscure innuit Aug. ieiuniū hoc traditionem esse Apostolicam.] A castis sumendam, à Patribus commendatum, iidem agnoscunt, unde Hieronymum refert Fulco contra Heskinum Sanderum pag. 458. & Hospinianus in hist. Sacram lib. 1. p. 46. e plerisq; antiquis Patribus demonstrat, sed dum ille dictum Hieronymi, *indignam, & Papisticam Theologiam vocat*, ab isto redarguitur, dum ait, *hunc Papismum, ceteri Patres religiose obseruauerunt*. Si religiosa obseruatio habetur à symmista, indigna cæremonia non est. Sed benè res se habet, quod calumniatores dum perniciem alijs struunt, sibi inueniunt.

Sacrificium offerri etiam pro mortuis testatur Fulco in confutat pag. 362. & 303. & 395. cōfitendo, quod Tertull. Cyprian. August. Hieronymus dicant esse Apostolicam traditionem. Idem habetur in Calu. de vera Ecclesiæ reformat. quæ extat in tract. Theol. Caluin. pag. 394. Centuriat. 5. 679. citant Chrysostomum dicentē offerri missam pro ijs qui dormierunt, ex traditione Apostolica: idem dicunt cent. 3. c. 5. col. 138. l. 56. [Tertullianū approbasse oblationem pro defunctis] à quibus mutuatus est Osiander Cent. 3. lib. 1. c. 5. pag. 10. Idem Centuriat. 4. c. 4. col. 92. l. 3. perstringunt Ambrosium, quod *non rectè de Trāssubstantiatione, & applicatione Eucharistiæ pro mortuis scripserit*. de Cyrillo Hospinianus in hist. Sacra p. 167. ait. Quod ad Cyrillum Hierosolymitanum attinet, *dicat ille pro sua tum temporis recepta consuetudine, sacrificiū altaris maximum iuuamen esse animarum*. sed sola antiquitas contra eos dat testimonium, & calumniarum oppilat ora.

Plura quoque citant Centuriatores testimonia antiquorum circa vsum, & celebrationem Eucharistiæ, nam à Diaconis solum distribui, non offerri, scribunt 4. col. 662. l. 2. col. 703. l. 36. col. 705. l. 31. In vasis sacris reponebatur, quæ Laici, (nec etiam Subdiaconi tunc) tangere non poterant Cent. 4. 835. l. 46. nec ingredi Sacrarium cent. 4. col. 409. l. 40. Cruce signari solitam 3. Cont. c. 6. 141. l. 34.

Pœnitentia.

Circa Pœnitentiæ Sacramentum, agnoscūt ex antiquis Patribus Tertull. & Cypriani tēporibus in vsu fuisse confessionē etiā cogitationū Cent. 3. c. 6. col. 127. l. 28. absolutionem deinde à peccatis ita conferebāt [si qui pœnitentiā agebant, peccatum prius confessi essent] & mox Tertull. & Cyprianum in multis locis citant. Satisfactionem etiam imponi solitā, iuxta modū offensæ, & delicti, agnoscūt ex Patribus idē

Cent. 3. c. 6. col. 29. l. 40. per eandem debitas pœnas exolui, agnouerunt Vvital. contra Campian. rat. 5. pag. 78. & apud Fulconem c. 13. p. 368. impiè tamen dicit idem p. 78. paulo ante m. nedû Cyprianum, sed etiam omnes ferè illius aui Sanctissimos Patres in eo fuisse errore, per eiusmodi satisfactiones pœnas delictorum exolui, & diuinæ iustitiæ satisfieri, quod à suo Caluino accepit lib. 1. c. 4. sect. 38. Centuriatores 3. cent. c. 54. etiam doctrinam de pœnitentia maxima ex parte obscuratam hæc ætas habuit: de contritione n. & satisfactione potissimum Doctores eius ætatis loquuntur, de fide vero parum. col. 81. Plerique huius seculi scriptores doctrinam de pœnitentia mire deprauarunt. Origenes iubet lapsos pœnitendo, flendo, & satisfaciendo delere, quod admiserunt, quia dicit Propheta si conuersus ingemuisi saluus eris, & pœnitentiam, i. lacrimas asserit esse pretium, quo peccata nostra redimantur, & lapsi post baptismum spem tantum Purgatori j polliceri videtur. Cyprianus quoq; peccata, ait redimi, & ablui satisfactionibus, & lapsos auxilio martyrum apud Dominum posse adiuuari. Pœnitentiæ vero definitionem eiusmodi extruit. Pœnitentiæ ille agit, qui diuinis præceptis mitis, & patiens, & sacerdotibus Dei obtemperans, obsequijs suis, & operibus iustis Dominum promouetur. Cent. 4. l. 1. Pœnitentiæ aiunt hæc ætas, ut ferè, & superiores, nequè rectè definiunt, neq; partes eius satis explicauit. col. 231. l. 12. doctrinam pœnitentiæ, & cœtera satis tenuiter, & frigide &c. ut in superioribus ætatibus tractatam videas ab hac ætate. Amplius confessione facta, & pœnitentia iniuncta absolui pœnitentes adhibita cœremonia illa manuum, ut nunc fit impositionis iisdem Centuriatores agnoscunt 3. col. 127. lin. 44. Hoc idem agnoscit Caluin. lib. 1. c. 4. sect. 38. initio, Vvital. in Campian. rat. 5. pag. 78. paulo ante medium falsò tamen calumnias miscent.

§.

Extrema vnctio.

Extremâ vnctionem agnoscunt à veteribus agnitam Centuriatores 5. c. 6. de ritu visitationis infirmorum testimonio Innocentij P. epistola ad Decentium Eugubinum c. 8. probant eo seculo fuisse consuetudinem vngendi ægrotos. quare calumiose Kemnitius à Felice 4. institutam gratis, temere, & impiè asserit.

§.

Ordo.

Ordinem habitum, ut Sacramentum inter cœtera ex Cypriano serm. de ablutione pedum fatetur velit nolit Kemnitius in exam. p. 2. pag. 7. 6. post medium, in eo n. sermone aperit fit mentio baptismi, & aliorum Sacramentorum, inter quæ sacrum ordinem recenset. Sed nullum aliud subterfugium habuit Kemnitius, quam negare eius opusculi esse Cyprianum auctorem. Sed effo, satis est, quod eius libri author es-

set ætate cœuus Cypriano. vide Pamelium in notis Cypriani. Varios esse ordinum gradus. ut Diaconi, Subdiaconi, Accolijthi, Exorcistæ, Lectoris agnoscunt, & fatentur Centur. ex veteribus. 4. col. 873. & 874. sacris ritibus initiari ab Episcopo ex Theodoro, iisdem pronunciant col. 435. dicendo *Recitat Theodoretus rursus, & alios rit. s & c. ut flexis genibus ad sacram mentem assistere, & in frequenti populi conuentu, manus imponere, qui rursus inde ab Apostolis ipsis, in omnium locorum Ecclesijs hæsit, & ibidem Constitutiones Concilij Laodiceni ordinationes iudicio multitudinis fieri prohiberunt &c.* Ac pro ijs apud eum Episcopum, penes quem esset ius ordinandi, precabantur, quemadmodum ex Epistola 4. Basilij, & Gregorij eiusdemq; ad Cæsarienses trigesima apparet, & cent. 4. col. 489. Lin 60. ordinatio ministrorum propria erat Episcopi. col. 4.

Primatus Papæ super omnes Episcopos, patet ex Primatu Petri super reliquos Apostolos, ex veteribus agnito, ut fatentur Nouatores, nam pro hac re citant Centuriat. 4. col. 1215. l. 2. Sanctum Hieronymum, in cent. 4. c. 555. 130 Hilariū, & col. 558. l. 54. Nazianzenum, lib. 3. col. 84. l. 73. dicunt Tertullianum (sed non sine errore aiunt ipsi errone) sentire videtur clauis solè Petro commissas, & Ecclesiam super ipsam extructam esse, & col. 84. l. 59. Passim dicit Cyprianus super Petram Ecclesiam fundatam esse. & col. 85. l. 3. Origenes 5. in Matt. dicit per promissionem meruit fieri Ecclesiæ fundamentum. Calu. l. 4. c. 6. §. 6. in Petro ait fundatam esse Ecclesiam, quia dictum sit super hanc Petram &c. ut nonnulli ex Patribus sic exposuerunt, sed re clamat tota scriptura, sed pessimè impius tot Patrum expositiones, scripturæ vim etiam inferendo reijcit. Vel vocem nouelli Protestantis Couelli Puritanos euincens audirent in tract. examinationis contra actionem causæ &c. pag. 106. & dicentis. Vnum cœteris præponi necessarium ad euitanda schismata, & dissensiones tollendas. Petri successoris Rom. Pontificis primatum, ex veteribus ostendunt Centuriat. 2. col. 62. vnde Ignatium citant vocantem Ecclesiam Romanam eminentia dignam, Iræneum: ad eandem propter potentiorē principalitatem necesse omnes conuenire, col. 209. Hanc Ecclesiam fundantes, & instruētes BB. Apostoli Petrus, & Paulus Lino Episcopatu tradiderunt &c.] & cent. 5. col. 1262. de Leone Papa dicunt. Multum laborat Primatum Petro præ cœteris Apostolis datum esse, et inde ortum habere Ecclesiæ Romanæ primatum &c. alios quoq; Patres allegat Fulco in responsione ad pseudocatholicum, & in retentiu &c. pag. 285.

Actus & exercitia eiusdem primatus agnoscunt iisdem ex veterum monumentis, videlicet, Synodorum conuocatio, & indictio. Cent. 5. col. 781. l. 20. earundem, sine autoritate conuocatarum, reiectio, ibidem in iisdem Romani Pontificis præsentia. col. 781. l. 36. & legatis præsentendi suo nomine concessa facultas. Sic Celestinus Cyrillo Alexandrino in Ephesina Synodo, & Leo Paschasino Sicilia Episcopo, ut Chal-

Chalcedonensi præsiderent, mandarunt. ibidem decretorum Synodaliū approbatio col. 782. *Patres in Concilio* s. aiunt *sapē honoris ergo petebant à Pontificibus sua decreta confirmari*. Sed non ob honorem tantum, quantum, vt robur haberent decreta Synodalia. *Chalcedonensis Synodus ad Leonem scribit: Rogamus &c.* col. 936. *sic loquuntur Episcopi in damnatione Dioscori. Sanctissimus, & Beatissimus Leo &c.* Ad ipsū appellatio ab Episcopis. *Gent. 5. com. 778. l. 51. & c. tant. act. 6. Synodi Carthagin. Sixtum Ep. 2. ad Oriental. & col. 1013. d. Theodoreto scribunt. appellasse ad iudiciū Leonis.* citatur ab iisdem cent. 4. col. 764. l. 6 & ab Osiandro in Epitome p. 294 septimus canon. concilij Sardicenis, vbi de grauatorum Episcoporum appellatione ad Sedem Romanam loquitur, quamvis postea inique, vt &c. fugillent.

Grauatīs Episcopis ius dixerunt, eos absoluen- do à criminibus in sedibus restituendo, aduersarios dirisuouendo. Sic de Theodoreto cēt. 5. col. 1013. l. 26. restituit Theodoreto Episcopatu Sanctissimus Leo: aduersarium Chrysostomo Theophilum excommunicatum, & depositum pronunciauit Innocentius col. 663. l. 39. nec præcario, vt iisdem scribunt cent. seu vt arbitro restituti à Iulio Episcopi orientales, qui ad eum appellarunt, sed Ecclesie Romanæ prærogatiua fretus Iulius id præstitit. col. 550. l. 15. & linea 20. id ipsum fatetur Philippus Nicolai Protestās de Regno Christi l. 2. p. 149. Episcoporum citatio, vt Romæ compareant col. 779. Patriarcha Constantinopolitanus à Papa Romam citatur ad dicendam coram se causam, & Maximum se citaturum promittit Bonifacius. Quem locum Patriarchæ tenere debeāt indicūt cēt. 5. col. 850. de Synodo Constantinopoli. scribunt, Episcopū Constantinopolitanum locum proximum post Romanum obtinere debere col. 852. id statutum ideo, quod Constantinopolis noua Roma est. Vt maiores causæ terminandæ ab Episcopis ad Papam deferrentur fol. 779. l. 43. Leo Thessalonicensi Archiepiscopo hanc legem promulgauit: Vt Bina per annum Prouincia Concilia celebrarentur, & si res difficiles emerferint, nec fuerit Thessal. Episcopi iudicio determinata, ad Romanum referatur antistitem. Inferiorū manus ligat, Papa ne soluant, quos ipse ligauit. cent. cen. 5. col. 779. l. 38. nam Gelasius in tomo Anathematum, Petrum Alexandrinum secundæ sedis antistitem negat absolui à quoquam posse, quā ab Episcopo primo sedis S. Romanæ. Iurisdictionem etiā in remotissimos Episcopos, & Archiepiscopos, ac etiam Patriarchas exercuit, iisdemq; priuilegia concedit col. 777. 5. cent. Celestinus Papa Cyrillo Alex. cui suas partes videlicet, vt in Synodo Ephes. præsideret, priuilegium dedit, vt supradicti tituli Papæ, & mitram, teste Niceph. qui etiā addit famam esse, quod ab eo tempore Alexandrinus Episcopus appellari cœperit iudex vniuersi orbis, sed licet insignia, & legationis, & Præsidentis munus concefferit Pontifex Romanus Cyrillo, non dedit, quod ipsi Papæ est proprium, vt esset iudex vniuersi orbis, quod inuidiosè fabricatum à Centuriat. Hormisdæ sub-

dunt Remigium facit inspectorem Ecclesiarum Gallie, & dat ei potestatem conuocandi Synodos dirimendiq; controuersias, & componendi dissidia, sed ita tamen, vt ad se acta referat. Celestinus Patriarchis Alex. & Antioch. mandat, vt Proclum Constantinopolitanum designent Episcopū. Sixtus Hierosolymam mittit legationem, qui congregata synodo damnat, & deponit Polychronium Episcopum Hierosolymitanum quem tamē postea restituit. Titulis quoq; illustribus Romana Sedes decorata agnoscitur à Centur. at. 5. col. 774. & 775. à Fulcone in retentiua contra Bristoum pag. 278. qui Prosperum, ait, nimium illi fauere, quod caput mundi Romanam Petri sedem vocarit. Hæc vero omnia cum luce clariora sunt, nesciunt aliud respondere Nouantes, quam hæc omnia, vel à Pontificibus vsurpata, vel ab adulatoribus introducta, vel inclinari tum cepisse Christi doctrinam, vt homines decepti longa erroris duratione, existimarint plusquam Dei verbū permittat Petri super cet. Apostolos & Rom. Pontificis super omnes Episcopos orbis, Principatum. Quæ effugia non habent alias probationes nisi calumnias, & mendacia, à ceteris symmictis etiam confutata, qui necessitatem huius Primatus fassi sunt. vnus pro omnibus Nouantibus satis sit protoparens eorūdem Lutherus, qui in locis communibus class. 1. c. 37. pag. 107. post medium ait, Cum Deus voluerit vnā habere Ecclesiam Catholicā per totum orbem, necesse fuit, vnum aliquem populū, imo vnum aliquem Patrem istius populi vnus eligi, ad quem, & suos posteros spectaret totus orbis, & fieret vnum ouile, & sic ex omnibus Gentibus in infinitum variatis moribus, tamen vnica fieret Ecclesia, idem asserit Beza apud Sarauiam de diuersis ministrorum gradibus pag. 491. & 492. & alij.

s.

Matrimonium.

Matrimonium pro Sacramento à Veteribus habitum fatentur Nouantes, nam Martinus Kemnitius 2. p. examinis pag. 1225. & si falso affirmet [ante Augustini ætatem ostendi non posse Matrimonio attributam, vel ipsam generalem Sacramenti appellationem] fatetur saltē, licet dimputē, ab Augustini ætate vsq; ad præsens, vt Sacramentum agnitum à veteribus, & Caluinus lib. 4. instit. c. 19. §. 24. restrictius loquens dicat: nomen ante Gregorium vidisse Matrimonium pro Sacramento datum. Nō diffitetur agnitum ab ætate Gregorij, quod sufficiens est argumentum ad eos euincendos, dicentes esse inuentum Sententiariorum, & Soibonistarum, & ab ipsis antiquis Gnosticis Hugnotici confutantur, illi n. ad suas obscenas coniunctiones firmandas, dicebant, vt est videre apud Iraneum lib. 1. c. 1. & Tertullianum contra Valentinianos c. 30. semper honorandorum supernorum coniugiorum gratia. Syzygiæ id est coniugij, vel coniunctionis meditari mysterium, & vt Tertull. loquitur, & celebrandum semper

Sa.

Sacramentum, comiti .i. fœmina adherendo in q̄ loca legendi Pamelius, & Feuardentius. Sed satis superq; supra confutati sunt in mendacio 12.

§.

*Cæremonia Sacramentorum, & primo
sollemnia baptismi.*

Ipsis quoq; Sacramentis adhiberi solitas cæremônias, disertis, & apertis verbis in Patrum monumentis reperiri, non diffidentur Nouatores. Signo crucis perfici Sacramenta agnoscunt Cæt. 3. pag. 657. (quamuis in solo Sacramêto Confirmationis sit de essentia ex doctrina Ecclesiæ.)

Eodem signo aquam sacrari Cent. 4. col. 415. l. 44. agnoscunt, à veteribus, dum dicunt aquam baptismi consecrari solitam, Basilus indicat, & Ambrosius testatur. Baptisteriorum meminit Athanasius, & Ambrosius, cent. 3. col. 28. l. 50. & col. 148. l. 4. Baptizandus, aiunt, similiter cent. 4. c. 415. de symbolo interrogabatur, aut aliqua symboli verba, coram toto cætu recitabat, ibid. deinde renuntiabat diabolo, & pompis eius ibid. similiter 3. c. 124. l. 13. & col. 126. l. 20. & 4. col. 415. ex Ephraem, aiunt, apparet baptizandos secundum fidem coram multis testibus professos esse, & sic dixisse. Abrenuntio tibi Satan, & operibus tuis, & ibidem: Ambrosius scribit, Sacerdotes baptizatuos primum dixisse Ephetha, deinde interrogatos respondisse renuciare se diabolo &c. Exorcismos adhiberi solitos, ijdem ibidem testantur. Etiam exorcizationem adhiberi solitam Nazianzenus scribit. citant etiam Optatum lib. 4. contra Parmenian. dicentem, Demone necesse esse ante salutare lauacrum ab homine excludi, & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem Spiritus immundus depellitur, et in loca deserta fugatur. Ibidem meminerunt de signo crucis, quod imponitur baptizatis. Origenes etiam signo crucis baptizatos signari solitos ostendit, cuius ritus etiam Tertull. meminit, & cent. 5. col. 657. Chrysostomum citant, licet calumnijs impetant. Chrysostomus de signatione crucis superstitiose loquitur, quod signum suè in frontibus credentium, suè ipsi aquæ, qua regenerantur, suè oleo quo unguntur, suè sacrificio quo aluntur, nihil eorum rectè perficitur. Trinam immersionem quoq; agnitam tradunt 4. c. 415. Postea ter in aquam mergebatur, aut saltem perfundebatur, et recitabatur formula Christi Baptizor te &c. & postea. Merfionem, seu ablutionem illam sequebatur unctio: illam sequitur unctio, & manus impositio, quem ritum Cyprianus non sine errore, calumniose pro more suo, necessariam facit, & iterum. Erat phrasis apud Basilium, leuare e sacro fonte, & rursus baptismi ablutionem sequebatur olei inunctio, deinde candida vestis suè stola. A tanta testium luce conuicti Nouantes non habentes nisi calumnias, & maledicta pro responsione, hæc itidem scommata commenti sunt, nam Calu. l. 4. c. 17. §. 43. ait. Siquis vetustate tueri huiusmodi inuentiones velit, nec ipse ignoro, quam vetustus sit Chrismatis, & exufflationis usus, quam non longè ab

Apostolorum etate cæna Domini, tacta rubiginefuerit, & Beza in epistola Theologica c. 8. Totum illum apparatus, quo vetustissimi etiam illi Baptismum, & cænam Domini se exornare posse putarunt, non satis mirari possum. etiã iterum p. 79. sacras has cæremônias implè vocat histriônicas ineptias, & iterum, & si Apostolicos PP. agnoscant easdem cæremônias exercuisse, tamen in has rudas voces erumpunt. Certè qui Apostolos faciunt istarum ineptiarum authores, ne refutatione quidem digni sunt, quantumcunq; sint vetusti scriptores, & tandem. Pleriq; tamen ex vetustissimis illis Christianorum sacra, non aliter, quam Cereris mysteria quædam, occultanda censuerunt &c. & totam illam actionem &c. in æreppnta quædam, & ne ipsis quidem mystis pleriq; intellectis sacra, transformarunt.

Chrisma, vel oleum in altari sanctificari profitentur ex antiquitate Nouat. Cæt. 4. col. 143. l. 48. Kemnitius p. 2. pag. 58. post mediũ, & col. 420. ut scribit Ambrosius, baptizati spirituale signaculum acceperunt, ut perfecti fierent, & ductis ad altare illi sunt oculi. Faciunt quoque mentionem ex antiquitate de consecratione, Chrismatis per Episcopum 4. col. 865. l. 43. 503. l. 8. 1274. l. 44. in ampulla seruari solitam, aiunt 4. 440. l. 10. dicit Optatus.

In Eucharistiæ celebratione cæremônias adhibitas, vetustate firmas esse consentitur, nã inuocationis verba, dum ostendebatur Eucharistia, tradita à Basilio, expresse dicunt, cui nonnisi futilè responsionem adhibet Bristous in triplicat p. 685. Signo crucis signari Eucharistiam agnoscunt ex veteribus Centur. 3. c. 6. c. 141. l. 34. Ex parte personæ celebrantis, requiri vestes sacras, & has antiquissimas fatentur Centur. nam Cent. 4. col. 504 l. 7. aiunt meminit Athanasius vestimentorum Ecclesiasticorum, ornamentorumq; vtenfilium, in particulari albæ stolæ, seu Orarij col. 835. l. 48. & 51. Dalmaticam fuisse in usu, Cypriani ætate fatetur Vhigistus in defensione p. 269. & 270. vbi affert pro se Petrum Martyrem, Pluuiialis aurei Cartuighas apud Vhigistũ in defens. pag. 268. & 269 qui ad hæc probandum affert Theodoretum lib. 2. hist. c. 27. Mitra alias Petalon, ex Petro Martyre in epistola annexa suis loc. commun. Anglicè pag. 119. Et Ioannes Reinold. in collat. p. 616. agnoscit in liturgijs sub nomine Basilij, & Chrysostomi, amictum, cingulum, casulam, manipulum. Ex parte loci, sunt tæpla, & altaria, ex parte instrumentorum vasa sacra, ex parte temporis dies, & hora celebrandi, & in ipso sacrificij actu, vbi ceri, thus, osculum pacis, & alia cæremônia interueniunt, quas passim annotant Centuriat. & vnica eademq; impietate fugillant, & vt superstitiosas abominantur, sicut, & Calvinus, qui vbi missæ cæremônias antiquissimas esse recognouit, ausus est deinde tanquam rubigines ablegare. sic. n. dixit 4. instit. c. 17. §. 43. eas omnes natas esse ex procacitate humane confidentiæ, quæ se continere non potest, & quæ in Dei mysterijs ludat, & lasciuat. Satis ipse lasciuus onager, qui retinaculis antiquitatis, & pietatis non est passus astringi, & ad illum confutandum satis est, quod multas agnoscant asse-

ri à Dionysio, & alijs PP. vt mutua salutationis in osculo pacis, vt Sculterus in medulla Patrum 484. Thuris ad altare incensi, Hospinianus in hist. Sacrament. c. 1. pag. 104.

Impositionis manuum in reconciliatione poenitentium, ex vetustate recensent. Cen. 3. col. 127. 1. 44.

Ritus quoq; in extrema vnctione agnoscunt Nouatores ex veteribus, sed more suo irrident, Kemnitius in specie 2. p. exam. 1. 102. & deinceps, & ad ritus Valentini, & Ethnicorum reducit, qui ex Iren. c. 18. lib. 1. & Epiph. hares. 36. suos affectas inungebant. Sed diuersus ritus, nam illi portentosis nominibus miscentes aquam cum oleo, mortuos iam vngebant, nos vero morituris, vel moribundis, simplex oleum ab Episcopo benedictum, sub certis formulis, precibus Ecclesie adiunctis ad sollemnitatem, ministramus.

In Ordine adhiberi caeremoniam manus impositionis cum alijs, agnoscunt Nouatores ex Theodoro 4. centur. col. 435. Vnctionis Sacerdotalis meminit Cyprianus ferm. de Chrism. initio, quem propterea rejicit Kem. p. 2. exam. pag. 247. ante medium. Tonsuræ, & coronæ sacerdotalis meminit Sculterus in medulla Patrum pag. 484. dicens: in lib. de Ecclesiastica Hierarchia Dionys. multa scribit de templis, altaribus &c. de tonsura, &c. ratiōe capitum.

Sponsos, & spōsas dum nuptiæ celebrantur à Sacerdote benedici agnoscunt Centur. 4. col. 453. l. 33. col. 874. l. 37. & col. 482. l. 28. eas celebrari in quadagesima à Patribus vetitas iidem agnoscunt col. 453. l. 29. 837. l. 33.

§.

Monachatus.

PRO Monachetu Centur. 4. col. 300. citatur Basil. ferm. exhort. de renunciat. huius seculi, in Affect. multa habet de fraternitatibus, & flauis fratrum, vt c. 14.

Monachorum consecrationes habentur apud Centuriat. 4. col. 466. l. 42. sub tit. de consecratione Monachi. Eorundem castitas col. 300. l. 52. Paupertas col. 301. l. 29. 39. col. 464. lin. 58. Apparet Monachicam professuros facultates suas prius distribuisse: Monachum ante omnia id vite genus amplecti, vt nihil possit leat, col. 471. l. 23. Obedientia. col. 471. ex Hieronymo ep. ad Eustochium: Prima apud eos fœderatio est, obedire maioribus. eorundem abstinencia à carnibus &c. nec pane, nec obsonijs vescentes, neq; vinum bibentes, & alij à volucribus abstinent, vtuntur ouis, & piscibus: alij etiam à piscibus abstinent &c. col. 475. l. 42. col. 706. Vigiliæ recēsentur: Noctū, vt plurimum Monachi ad psallendum, & precandum conueniunt, vocatiq; sunt hi nocturni congressus, eas secutæ sunt matutine orationes post non ita longum interuallum. Hinc demum illæ diurnorum officiorum horæ suo ordine successerunt, Tertia, Sexta, Nona &c. Vespertina quoq; præces vsitatae fuerunt. In claustris reclusio apud Osiandrum in Epit. Cent. 4. pag. 100. Eorundem austeritas. Cent. 4. 474. l. 22. multi etiā

humid dormiunt, alij neq; calceamenta induunt, alij saccum gestant occultum. Cucullus, cingulum, reliquiq; religiosorum habitus Cent. 4. col. 471. l. 49. & col. 7. 2. amictum aiunt Monachorū, Chrysostomus esse scribit, qualis Eliæ, Elisæi, Io. Baptista, quem omnium Monachorum Principem statuit: etiam de Anachoretis, & Eremitis edisserunt iidem ex antiquitatis testimonijs 4. col. 470. l. 20. & col. 474. lin. 5.

De Virginum vero consecratione expresse loquuntur cent. 4. c. 865. l. 44. col. 869. l. 15. col. 874. l. 27. De Monasterijs Virginum 4. cent. col. 467. l. 28. & 36. col. 476. l. 34. col. 1355. l. 58. col. 1371. l. 11. Osiander in Epit. cēt. 4. p. 507. De Virginum velamine Centur. 4. col. 468. l. 18. Velabatur in templo, ad altare, in die Paschæ, solenni conuentu, candelis accensis. Earundem habitus religiosus asseritur, col. 874. l. 28. 879. l. 37. Earundem præfecta, & magistra col. 1335. l. 38. col. 1251. 30 erat aiunt in eadem vrbe Publica nobilissima fœmina, cœtus virginū, quæ castitatem profitebantur, magistra. Virginitas earundem, col. 300. Basil. citant de Virginitate, qui damnat eas virgines, quæ postquam Christo virginitatem vouerint, & desponsatæ quasi fuerint, ad carnis vitia deflectunt, vt viris iungantur col. 301. Ambrosius aut, nimis insolenter (sic loquuntur ipsi insolētes virginum sacrarum maliti) pronūciat, de virginum meritis, cum ait: Virgines non solum sibi prodesse, sed etiam parentes, & fratres virginitatis merito redimere. citant quoque Ephraemum de luctu Spiritus c. 4. Hierony. in reg. c. 6. cent. 3. col. 140. Tertull. citant lib. de cul. virgin. & de ieiunio: Cyprianus aiunt etiam indicat, Epist. 9. & 11 fuisse inter Christianos virgines Deo dicatas, quæ continentiam præstare voluerint, & potuerint cent. 4. l. 4. c. 20. col. 467. l. 28. 36. col. 467. l. 32. Osiander in epit. Sculterus in medulla PP. pag. 450. citant Ignatium ad Philip.

§.

Horæ canonicae.

HORÆ canonicae ex antiquitate recēsetur Centur. 4. col. 433. l. 27. cent. 3. 134. l. 45. & 459. l. 18. quin & de nocte surrexerunt, vide col. 411. l. 52. col. 434. l. 24. & col. 676. Orationum, aiunt, canonicarum manifestè meminit Sedulius inquiring, aut ergo dicendum est eum semper orare, & non deficere, qui canonicis orationibus quotidie iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodijs, precibusq; consuetis, Dominum laudare, & rogare nō desistit Cent. 7. col. 1134. l. 44. In lib. de ieiunio Tertullian. ait tres illas horas tertiam scilicet, sextam, & nonam insigniores esse in orationibus diuinis: Cyprianus verò in orationem Dominicam, primam, tertiam, sextam, & nonam, horas vocat antiquitus obseruatas.

Obfer-

*Observatio quadragesima, & præcepto-
rum Ecclesie.*

DAnt his quoque testimoniū, sed more suo po-
stea calumniando, iidem Centuriatores 3.
c. 136. frequens, aiunt, sanè apud scriptores huius
seculi occurrit ieiuniorum mentio, adeo ut in opi-
nionem meriti ieiunia abijisse videantur 4. col. 65.
Doctrina de libertate Christiana nonnihil cepit
obscurari, & succreuit paulatim error de tradi-
tionibus necessario observandis, & incessere cepit
homines quædam electitiorum cultuum religio,
Ignatius ad Philadelp. sic scribit. *Adhuc dico,*
Episcopis & sexta feria ieiunato, col. 120. Ori-
ginem habuisse, atq; in Ecclesia diu durasse, inde
ab observationibus Iudaicis, perinde ut alia mul-
ta, etiam ieiunia certum est, quæ in pluribus Ec-
clesiis non minori sollemnitate, & religione, quam
Pascha ipsum observata sunt, & quidem initium
fuerunt, & quasi parascene celebritatis Pascha-
lis, quamobrem, & ieiunia paschalia, ideo quod
aliquot apud alios diebus, apud alios septimanis
ante Pascha observabantur, dicta sunt, Eusebius
indicat. & cent. 5. col. 586. Invaluerunt paulatim
opiniones de traditionibus humanis, nam ieiunio-
rum Quadragesima, non tantum mentionem
fecit obiter Augustinus, sed etiam auctoritatem
habere asserit in veteribus libris, ex ieiunij
Moyse, & Eliæ, tum in Evangelio ex ieiunio
Christi, col. 687. citant pro ieiunij Quadragesi-
mæ Chrysostomum, Maximum Taurinensem
hom. in die cinerum, Augustinum, & solus Au-
gustinus non debebat eis sufficere, quem cum
alijs impudentissime rejiciunt? sed & Martinus
Kemnitius eodem Centuriatores transcribens
p. prima examina. 89. Quadragesimam ait Am-
brosius, Maximus Taurinensis, Theophilus,
Hieronymus, & alij affirmant esse traditionem
Apostolicam, unde, & Acrius qui hæc ieiunia
impugnauit etiam ab ipsis Nouatoribus, licet ali-
qui reclamēt, pro hæretico est habitus, ita Hoo-
kerus in Ecclesiastica Politia lib. 5. sect. 77. p.
210. & author Protestans lib. cui titulus, Placitum
Ecclesiæ Londini impressus 1592. pag. 31. & q.
10. & 104. idem quadragesimale ieiunium à S.
Ignatio probatū, ac præceptum agnoscit Vviti-
gustus in defensione sua pag. 408. eamq; Episto-
lam ad Philipp. vbi ieiunium commendat, ge-
nuinum esse fœtum Ignatij asserit Vviti-
gustus, & Hookerus in Politia lib. 5. sect. 72. pag. 209.
aduersariorum obiectionibus respondet.

Item de alijs ieiunijs sic dicunt Centur. col.
440. l. 39. Epiphanius hæres. 75. ieiunium sextæ
feriæ, quartæ, & sextæ, seu prosabbato, in omni
orbis terrarum regionibus, in Ecclesia constitutum
esse asserit, usq; ad horam nonam, eiusq; consti-
tutionis auctoritatem ad Apostolicos refert.
Excipiunt iidem ex antiquitate diem Domini-
cum, & Natiuitatis 4. col. 441. l. 51. scribentes.
Diem Natalis Domini à ieiunio liberum habe-
ri, etiam si in quartum, aut prosabbatum inci-
dat. & Cent. 3. col. 159. l. 39. Origenes hom. 10. in
Leuit. dierum Quadragesimalium meminit, ieiunij

consecratorum, item quartæ, & sextæ, in quibus
sollemnia dicit fuisse ieiunia. quoque ieiunium
quatuor temporū, & si per Calistū institutum as-
ferat Vviterus contra Puræum lib. 7. pag. 480.
tamen cum, vno intermedio, Victori Papæ suc-
cesserit, ut respondit superintendens Cantua-
riensis Vvitiustus in defensione pag. 510. qui di-
centibus Victorem primo permisisse, ut femina
baptizarent adiecit. [Hinc certè maior causæ
vestræ accessio facta est, quam ipse suspicamini.
Victor. n. Pontifex fuit, & martyr, & Ecclesia
tunc temporis intemerata] ita & similiter quan-
do non essent antiquiora testimonia pro ieiunio
quatuor temporum, cum alia proferri possint,
satis est tradi id à Calixto, qui etiam fuit Ponti-
fex pius, & martyr illustris ad confutandum
Vviterum.

Ciborum quoque delectum agnitum à veteri-
bus profitentur, ita Hamelmannus de tradi-
tionibus Apostolicis col. 251. & 253.

Cœlibatū Sacerdotum ad doctrinam Aposto-
licam referri, agnouit ex antiquitate Iuellus in
defensione Apolog. p. 164 & anni 1571. fol. 195.
causam suam superiorem, ait, arbitratur Har-
dingus, ut potè quæ sine dubio plurimos pro se
Patres habeat. unde immerito Kemnitius in
examine Trident. p. 3. pag. 50. S. Hieronymum,
Ambrosium, & Origenem perstringit, & Epiph.
pag. 62. qui ex antiquitate, & Apostolica doctri-
na cœlibatum defendunt. Centuriatores cent. 3.
col. 86. Origenem citant pro cœlibatu eodem.
cent. 4. col. 616. citatur primus Canon. Concil.
Neocæsariens. vbi dicitur [Presbyter si uxorem
duxerit, illū ab ordine suo deponi debere] Ful-
co in testamentum Rhemens. Matt. 8. sect. 3.
fol. 14. Bancroftus in recognitione præsentis di-
sciplinæ p. 386. Cartwrightus in 2. repl. ca p. 1. p.
485. sed & col. 659. idem Centuria. 4. col. 659.
referunt pro cœlibatu Canonem Nicani Concilij
col. 663. Ambrosium citant eiusdem canonis
mentionem facientis, col. 698. referunt canonem
Concilij Elbertini, Placuit col. 868. canonem
Concilij tertij Chartaginensis, vbi S. Augustinus
interfuit 887. canonem Concilij Carthaginensis
quarti. col. 704. Concilij Arelatensis secundi
626. Canonem Neocæsariens. Presbyter si uxore.
col. 486. locum asserunt Eusebij 487. adducunt
Hieronymum similiter, & 300. sed et col. 303.
asserunt Epiphaniū ijs verbis. *Reuera non susci-
piat Sancta Dei prædicatio &c.* Centur. 5. col.
754. [Augustinus ait cū ministri Ecclesiæ quo-
tidie Christi vicem agant, oportere eos mundio-
res esse alijs, & à concubitu abstinere, non quod
malus sit, sed quia personæ non competit,] col.
825. Synodi Carthag. canonem referunt &c.

Signum Crucis.

Signum crucis tanquam triumphale signum
habitum, eoq; signo communiri fideles osten-
dunt ex Antiquitate Centuriat. 3. col. 141. Ori-
ginem citant similiter, & Tertull. lib. de corona
militis ad omnem progressum &c. Cent. 4. col. 302.
citant

citant Ambrosium oratione de obitu Theodosij, Prudentium in hymno ante somnum. *Cruce pellit omne crimen, fugiunt crucem tenebræ, talis dicata signo, mens fluxionem nescit* &c. Ephræm. *Pingamus inquit in ianuis, atq; in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atq; membris omnibus viuificum signum.* sed nihil aliud respondere potuerunt miscelli, nisi blasphemias, & voluntarias respõsiones, Ephræm, dicunt, crucis signationi multũ videtur tribuere: sic, & Fulco (allegans Ruffinum, & Cyrillum) lib. contra Hefkinum, Sanderum &c. pag. 657. dicunt eos *superstitiosa de signo crucis opinione imbutos esse.* sed hos confutat Burgesius apud Couellum in breui responsione ad eundem Burgesium pag. 130. excepta namq; adoratione crucis, quam immerito & sacrilege omittit, quicquid de Patribus de Cruce asserit, admittit. Sic. n. Nouator iste contra alios dat testimonium, & eorundem opp. lat ora. *Nihil cruci in baptismo, vel extra baptismum à rigidissimis Papistis adscribitur, quod non Patres eodem tenore asseuerauerint: si ergo usum eius secundum Patres probemus, existimandum est animam armari cum corpus cruce signatur, & crucem habere vim consecrandi Sacramenta arcendi dæmonis incantationes,* in cuius rei testimonium in margine citant multos Patres quarto seculo æquales. Sed cur non adorationem recipit, cum de eadem Patrum doctrina descendat? quare immerito ipse conspirat cum alijs suis symmictis Fulcone contra Hefkinum Sanderum pag. 617. Parkins in Problem. Danao p. p. 2. parte ad Bell. 5. controu. 1. p. 1415. Cyrillum, & plerosq; Patres plane *superstitiosos* dicentibus, & adoratione crucis obsecratos, nam si vim crucis ex Patribus recipiunt, adorationem recipere coguntur. Similiter & Puritani virtuti crucis testimonium perhibent, in nupero eorum tractatu de signo crucis edito Amsterdami per I. H. 1604 pag. 21. his verbis. *Patres nobis crucem tradiderunt, tanquam virtutem habentem, non modo nos benedicendi, ut cū de facto nos eadem signamus, sed, & Dæmones expellendi, & super benedicta consecrandi ad quod roborandum referunt dicta Tertull. Hierony. Lactant. Cyp. & August. Vtinam, & cetera, iam admissio hoc principio traditionis Patrũ, & omnia, quæ de Cruce, & alijs controuersis diffidentur, recipiant. Eiusdem crucis festiuitas, & adoratio agnoscitur à Fulcone, & alijs mox citatis supra.*

§.

Orationes, & SS. inuocationes, & intercessiones.

Orationes fieri solitas à Christianis, & verso vultu ad Orientem scribunt Cent. 3. col. 135. l. 13. [orabant vultu ad plagam Orientalem conuerso, quemadmodum rursus in Apologet. Tertull. asserit] & c. 432. 1. 98. 433. l. 8. 663. l. 8. Osiander Cent. 4. pag. 111. Fideles, Sanctos etiam inuocasse ex antiquitate ostendunt Nouator. Fulco in suo duplica-

to ad Bristoum pag. 5. *Confiteor, ait, Ambrosiũ Augustinum, & Hierony. sanctos inuocare licitũ esse, existimasse.* Idem contra testam. Rhemense, & in 2. Petr. 1. sect. 3. fol. 44. fatetur, ait, quod in Nazianz. Basilio, & Chrysostomo inuocationis Sanctorum mentio fiat. Ibidem, quod Theodoretus orationes ad martyres fusas commemoret. Ibidem. Leo multum fudit precibus S. Petri pro se fuis. Idem agnoscit Kemnitius, sed extenuat p. 3. pag. à fine: *Inuocatio*, ait, S. S. tandem circa annum Domini 370. per Basilium, Niffenum, Nazianz. in publicos Ecclesiæ conuentus introduci cœpit] sed multo antiquiores Patres produciunt Centuriat. nam cent. 3. col. 83. l. 49. citant Origenem dicentem; *O beate Iob ora pro nobis miseris,* & col. 75. l. 29. dicunt. Angelos etiam Origenes inuocandos putauit hom. p. in Ezech. col. 84. l. 23. aiunt. Certè in fine prioris Epistolæ lib. 1. non obscure sentit Cyprianus *Martyres, & Sanctos defunctos pro viuentibus orare.* col. 83. l. 47. Videas dicunt in doctorum huius seculi scriptis, non obscura vestigia inuocationis Sanctorum. Centur. 4. col. 295. citant pro eadem re Athanasium de Incarnatione Verbi, licet mox impiè addant, hæc idolatriam spirare. Citant quoq; Basilium oratione in 40. Martyres Nazianz. in fine orat. in laudem Basil. & in S. Cyprianum col. 297. Afferunt Prudentium in hymnis S. Laurentij, & de decem, & octo martyribus Cæsaraugustanis, & de S. Cassiano: Ephræm de compunctione cordis 1. c. 13. & eundem col. 1009. & seq. citant, qui in oratione de laudibus Mariæ, eam peccantium & auxilio destitutorum adiutricem vocat, & postea: *sub alis tuis custodi me, & protege, & miserere mei.* Cent. 5. col. 510. citant Augustinum, & Chrysost. 412. citat Leonem serm. 1. de ieiunio septimi mensis, Theodoretum lib. 8. de martyribus, & col. 674. iterum citant Augustinum.

§.

Christi Domini, B. Virg. & Sanctorum festiuitates.

Cent. 2. col. 118. ex historia Rom. Eccles. probant celebrata esse festa, Epiphaniæ, Dominicæ in Albis, Natalitiae Apostolorum, in quibus consecrandæ sunt Virgines] sub Antonino martyrum memorias celebratas scribunt ex Eusebio.

Cent. 3. c. 136. [meminit vigiliarum Paschæ Euseb. & Tertull. indicat totam noctem diem Paschæ præcedentem, fuisse solemnem. Idem Pentecostes meminit, & diei dominicæ, & annuæ diei oblationum pro defunctis, pro Natalitijs celebriores festiuitates Christianis fuisse, indicat Origenes, diem Dominicam, Parasceum Paschæ, & Pentecosten. Meminit etiam festiuitatis in memorijs Sæctorum, sicut & Cyprianus]

Cent. 4. col. 451. citant Athanasium pro festo Annunciationis. *Festum hoc inquit vnum est ex Dominicis festis adeo primarium, ac prorsus venerandum: Martyrũ festiuitates in omnibus, pæne hoc seculo Ecclesijs solemnes fuisse videntur.* sic Iunen-

Iuuentio, et Maximiniano pro certamine de veritate pretiosa monumenta Antiochena statuit, eorumq; memoriam annuis festis resoluit, ut Theodoretus indicat. Basilius reprehendit quosdam, qui in martyrum festiuitatibus negotiationes exercebant. pro Encænij Nazianzenum citant dicentem. *Nazianzenus inquit, ut Encænina honorentur vetusta lex est.* pro Martyribus 2. cent. col. 119. scribunt, ex Eusebio [reliquias Polycarpi conditas, & cum exultatione, et gaudio natalem Martyris celebratum monstrant.

§.

Sacrarum reliquiarum cultus, & translatio.

Pro hæretico habent Vigilantium Nouatores, quod inuocationem Sanctorum, reliquiarum cultum, & alias ceremonias scriptis impugnavit Cent. 4. col. 1250. l. 45. Osiander in Epit. Cent. 4. l. 4. p. 506. Crispia. de statu Eccles. pag. 131. Sarauia in defens. tract. de diuersis pag. 349. Beza apud eundem pag. 346. & licet Centuriatores debacchentur vocando talem cultum superstitiosum, se Vigilantij sectatores ostendunt, eosdemq; ut hæreticos habemus, ut hæreticum existimarunt Hierony. c. p. & 3. contra Vigilant. & S. Augustinus de Ecclesiast. dogmat. c. 73. item cent. 4. col. 419. ex Rufino lib. 2. c. 33. referunt Theodosium ante martyrum, & Apostolorum thecas fuisse prostratum. Cent. 5. col. 512. Hæc verba Theodoretus referunt [martyrū corpora non singula quidem singulis monumentis conduntur, sed Ciuitates, oppida paganiq; conuentus hæc inter se sortiti, partiti sunt, laborantibusq; animis, & ægrotis corporibus salutare ea confiteri non cessant. Nihilq; secius vrbium custodes, ac locorum præsidēs venerantur quoq; precibus, & interuentu apud Deum, eatenus per ea demum diuina munera consequuntur; factis itaq; eorum corporibus, integra tamen vis, & gratia perseuerantes nuteq; ac tantillæ reliquæ toti parem habent.]

Earundem reliquiarū translationes recensent 4. col. 457. inuenta, seu studio, seu casu sancti alicuius reliquæ, populo monstrabantur, & cuius essent Martyris significabatur. Deinde ordine componebantur, & transferebantur ad aliquod templum, ubi vigilie sequebantur, tota nocte habebantur, & concio de vita illius martyris fiebat, & miracula, si Ambrosio credimus col. 482. si quæ sanctorum, vel Martyrum reliquæ Romæ ex alijs locis transferebantur, fiebat id hoc ritu, ut in quamcunq; Ciuitatem, aut vicum illatæ essent, per psalmodias exciperentur, & deducere-
tur teste Sozomeno cent. 5. col. 698. in Africa pluribus in locis reliquias Stephani fuisse patet, Ignatij reliquæ Antiochiam sunt illatæ: Augustinus de reliquijs Stephani scribit superstitiosum verbum (de more suo falso additum ab istis centonistis) & magnum concursum multitudinis ad eas in Africam usq; factum, demeratis populis, quibusdam illusionibus (hic etiam

additijs Augustino verbis more suo garrunt) quæ pro miraculis habitæ sunt 22. de Ciuit. c. 18. Circū gestationis reliquiarum, Martinus Kemnitius in exam. p. 4. pag. x. ex translationibus mox secutæ fuerunt circū gestationes reliquiarū, ut apud Hieronymum, & Aug. &c. quam circumgestationem Bullingerus lib. de origine erroris, ex Hieronymo etiam agnoscit, licet dicat quod in hoc asserendo: Nimis fuit Hieronymus, ipse tamen nimis insolens potius Vigilantium sequens, quem Ecclesiæ proceres.

Miracula in reliquijs eorundam facta idem Bullingerus ex Hieronymo agnoscit, dicente, ad Sanctas Andreæ reliquias rugiunt dæmones, sicut ex Augustino Centuriat. alia miracula, ut dictum est, & quamuis ijs fidem adimere conetur, eis alij symmistiæ conuicti à Patribus contradicunt, nam Vitalerus contra Duraum l. 10. pag. 866. ait. *Non ea miracula vana iudico, quæ ad Sanctorum monumenta facta referuntur,* & Foxius in actis impressis 1576. pag. 61 B. Cessauit idolum oracula fundere, dicens se ob Babylæ (martyris) corpus præsens responsa dare nolle, & Lutherus eorum magister hac eos seruila castigat in purgat. quorundam artic. dicens: *Quis contradicere valet ijs quæ Deus vsq; hodie ad diuorum sepulcra visibiliter, & miraculosè operatur: vnde tandem mitius locuti sunt cent. 4. col. 457. l. 37. Si Ambrosio credimus, ægri qui vestes Sanctorum manu contigissent sanabantur obfessi liberabantur, & Kemnit. August. citat p. 4. pag. x.*

Altaria cum martyrum reliquijs consecrari scribunt cent. 5. col. 829. PP. Concilij quinti (aiunt) Carthaginensis, cui præfuit Augustinus Canonem hunc recitarunt: *Basiliæ, quæ sine martyrum reliquijs dedicata sunt, euertantur.*

§.

Sacrarum imaginum cultus.

Imaginum cultum à Patribus traditum agnoscunt aduersarij Nouat. Paulinum imagines pingare iussisse in templi parietibus scribit Fulco contra Sanderum, Keskinum pag. 672. & 675. Christi Domini imaginem eximie virtutis à Lactantio assertam agnoscunt Nouatores; Cent. 4. c. x. col. 1080. l. 50. item & Bedam citant. 8. c. 10. col. 850. sed vtrumq; Patrem immerito superstitionis sugillant, de S. Leone scribit Balæus in Catal. Paparum, & Symondus in apoc. p. 57. *Leo imagines venerandas decreuit. Xenaiam ob id notatum atq; damnatū, quod primus Iconoclasta fuerit.* Functius in lib. 7. comment. in Chron. ad annum Christi 494. dicens, *Porro is Xenaias primus in Ecclesia bellum contra imagines excitauit.* idem Cent. 4. col. 407. & seq. citant Athanasium pro imagine Saluatoris Berythi, & Martyrium representantes in templo locari solitas lib. 3. c. 12. citant Euseb. pro imaginibus Christi Domini, & Sanctæ Crucis, lib. 1. c. 18. eiusdem Euseb. locus adducitur pro imaginibus Petri, & Pauli, & Saluatoris, & iterū. *Crucis tamen imaginem seu in locis publicorum congressuum, seu domi*

domi priuatim Christianos habuisse Tertull. in Apolog. indicare videtur, ob hoc. n. Ethnici Christianis obiciebant, quod Crucis religiosi essent. Cent. 5. col. 645. fuisse imaginem (in Ecclesia Constant.) a Luca depictam & auctor est Nicephorus.

Peregrinationes ad imagines, & loca Sanctorum.

Sanctum Gregorium suis indulgentijs peregrinationes ad imagines stabilisse, scribunt Osiand. in Epitome cent. 6. p. 288. Petrus Martyr in loc. communibus p. 2. pag. 243. Kemnit. in exam. p. 3. pag. 32 & pag. 10. ante medium, ait. Suscipiebant etiam peregrinationes ad loca, ubi reliquias miraculis celebres, & claras audiebant. Centuriat 4. col. 457 l. 57. idem ex antiquitate adstruunt, & Osiander cent. 4. pag. 393. post medium Cent. 4. col. 458. Helenam dicunt profectam Hierosolymam adorandi causa, et reperta Crucis duo templa extruxisse, unum prope antrum Dominice natiuitatis, alterum in Monte Oliueti, et Constantinum in loco cranijs templum extruxisse accersita Synodo Patrum, apud Tyrum congregata, & postea. Quae res in anniuersariam sollemnitatem abiit, confluentibus eo Christianis ex omnibus terrae partibus, sed mox blasphemando subdunt, solita ipsorum zizania, & paulatim in errorem multitudinem induxit, ut non in postrema pietatis laude ponerent terram sanctam, & loca sacra inuifere.

Templa, & ara, & eorum usus.

Aveteri disciplina tradita templa, & aras, & eorundem usus contentur aduersarij nostri. Cent. 4. col. 417. loca aiunt in quibus conueiebant Christiani templa vocabantur, seu Dominica, seu oratoria, seu Basilica, seu martyria. Constantini temporibus, cum in Martyrum memoriam templa constituerentur. In templis nondum consecratis non conuenisse Christianos, clare indicat Athanasius. Sed satis superbe hanc sacram traditionem has dieterijs conspurcare conatur 4. col. 497. l. 50. dicendo [templorum exornationes superbae, & superstitiosa Rom. Ecclesiae in Missa celebranda insolentia, quam in nullis praeterquam in sacris locis faciendam esse, tunc temporis Concilium Romanum sub Syluestro constituit] & col. 407. citant Euseb. Quomodo Constantinus templum Hierosolymis extruxerit, & auro, & gemmis exornauerit. & 5. cent. col. 645. sic taxant pietatem veterum: templa picturis, vasis aureis, & alijs etiam rebus immodice ornare atque locupletare studuerunt. In Ecclesia Constantin. videtur fuisse imago argentea praeseptis Domini, imaginis B. Virginis a Luca depicta, templum struxisse Pulcheriam auctor est Nicephorus, qui etiam scribit (aiunt) Theodosium auream Crucem misisse Hierosolymam, ponendam in loco Caluarie. Eadem templa consecrari, & benedici solita ex antiquitate agnoscunt Cent. 6. col. 364. 365. sicut, & Humfredus p. 2. Iesuitismi pag. 5. & 627. & vt nouitia

repudiant immerito: nouas intulerunt templorum consecrationes.

Aras aiunt etiam Cent. 4. col. 407. in templis fuisse huius seculi historiae testantur, ad eas offerebant munera, & imponebatur eis corpus, & sanguis Domini. Athanasius Throni in templis, subselliorum, mensae lineae, & tabularum mentionem facit: sacrarij Ambrosius, &c. & cent. 5. col. 645. Habuerunt, & altaria quaedam, nam eorum est frequens mentio apud Aug. & Chrysostomus dicit. Sacerdoti altari assistentem, precari pro praesentibus, & absentibus: Sacram mentem ex auro gemmisque purissimis artificiosissime ornatam, ex voto pro virginitate sua, Ecclesiae Constantinopolitanae dedicasse Pulcheriam Imperat. Sozom. recitat, & col. 774. l. 24. consecrationis altarium, testimonia referunt. Osiander in Epit. hist. Ecclesiast. Cent. 6. pag. 289. & 290. nedum altaria, sed vestes, Cruces calices, candelabra, thuribula, vexilla Sacra vasa, iustiales aquas, a PP. Gregorio Anglis tradita agnoscit, sic, & Ioannes Balæus in actis Rom. Pontif. Basil. impressis 1558. pag. 44 45. 46. 47. luminaria accendebantur ex iisdem 5. col. 744 & 647. [fuit usus aiunt lucernarum, tum propter nocturnos conuentus, tum etiam (sic solent mentiri, & antiquas traditiones maculare) praua imitatione Iudaismi]. Cœt. 2. col. 317. distinctionis diuersorum locorum in templis faciunt mentionem: ex decreto Clementis apparet in templis distincta fuisse loca, ubi presbyteri, & sancti steterint. Vetat. n. laicos Presbyterium ingredi dum sacerdotes missas celebrant.

Orationes, & sacrificia pro mortuis.

Orationes, & oblationes pro defunctis fieri solitas monstrant ex antiquitate Centuriatores 3. c. 138. indicat Tertull. lib. de anima, mortuos etiam oratione a presbyteris componi consueuisse, apud quem frequens etiam est mentio oblationum, vt in lib. de corona militis [oblationes pro defunctis, pro natalitijs, annuat die facimus septima] meminit in lib. de castitate, & Monogam. etiam annuarum oblationum pro vxoribus, vide supra, quae dicta sunt, cum de sacrificio differuimus.

Orationes istas fuisse in usu a trecentis post Christum annis docent Fulco in retentiuia, Bucerus in 4. Euangelia, quod eas probet Ambrosius agnoscit Fulco in consut. Purgat. p. 78. & similiter eas probarint Chrysost. Hierony. ibidem pag. 194. quod Augustinus easdem defenderit scripsit idem Fulco ibidem. Sed & Kemnit. 3. p. exam. p. 93 96. Origenem, Ambrosium, & Prudentium, & Hieronymum citat, antiquiore usum agnoscit ex Cypriano, & Tertull. Fulco in consut. Purg. pag. 362. 203. & 393. & Calu. de vera eccles. reformat. in Calu. tract. Theolog. pag. 394. antiquiores, Bucerus loc. cit. & in Matt. c. 12. pag. 311. ab initio inquit, quod in Ecclesia, preces & eleemosynae fiant pro defunctis, sensim irrepsit ea sententia (quam D. Aug. ponit in Enchiridio cap. 110.) neque negandum est defunctorum animas, pietate suorum uiuentium releuari cum

pro illis sacrificium mediatoris offertur &c. Hinc itaque non dubitamus exortum hoc in defunctos officium, pro illis orandi, & sacrificandi, sed non sensum irrepsit ea sententia fidei orthodoxæ, sed ab Apostolica traditione descendit, ut Fulco, & Calvinus, ex Patribus quos citant, ostendunt.

Funera, & exequia Christianorum.

Cent. 4. col. 453. pro exequiis Christianorum citant Prudentium.

Gandore nitentia clavo Prætendere lintea, mos est. Asper saq; mirra, Labeo corpus medicamine servat.

Quod psalmi canerentur, citant Nazianzen. de Constantis funere. *Constantius inquit communibus omnium elatus est laudibus*] Eusebium similiter afferunt de funere Constantini dicentem, quod corpus Constantini sub altissimis gradibus in Basilica positum est. *Luminibus super candelabris aureis circum circa accensis.* Inde deductum in aliud templum, ubi conditum est. Turba frequens omnis generis secuta est, ac preces cum fletu pro anima Imperatoris fudit. col. 455. Præcatiuncula inter deponendum in terram defunctum, recitabatur. Post conditum, & curatum funus dabatur elemosynæ. *Celebris ob defuncti memoriam fuit dies quadragesimus post obitum.* Ambrosius inquit, septimo ad sepulchrum redimus qui dies symbolum futurae quietis est col. 456 citant Dionys. dicentem *Accedit diuinus Antistes, & orat &c.*

Cent. 5. col. 695 citant Chrysost. *Quid sibi volunt illa splendide lampades, quid hymni? Cogita quid psallas in illo tempore, reuertere in quis anima in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi item Non timebo mala quoniam tu mecum es* col. 596.

Purgatorium.

Agnoscent Purgatorium, antiquitatis testimoniis fultum Cent. 3. col. 87. *semina inquit Purgatorii in aliquot locis apud Origenem subinde sparsa videas, ut hom. 2. & 3. in ps. 36. hom. 8 in Levit. hom. 15. in Ezechiel. 5. contra Celsum* Cent. 4. col. 104. Lactantij, Prudentij, & Hieronymi multa loca adducunt, quibus affirmant Christianos quosdam post obitum perfringi, & amburi igni & moderatam, ac mixtam iudicis clementiam experiri. Cent. 5. col. 32. Augustinum citant pro Purgatorio, & miramentitas, & insigne mendacium Fulconis in cōfut. Purgat. pag. 161. & pag. 78 quod Augustinū agnoscat de Purgatorio loquentem, & subdat, sed nullam pro tali igni fundamentum habuit, sed ex communi errore illius temporis locutus est. Cum a tempore Apostolorum fidei Purgatorii ante Augustinum tot illustria sint Patrum testimonia, ut non nisi proteruis possit denegare, ipsomet fatente in tract. de reform. Ecclesiæ ratione in tract. Theol. pag. 394. superest, ait, aliter ordo mortuorum, quorum mentionem in cœna fieri volunt, ut detur eis locus refrigerij, lucis, & pacis. Non nego hanc fuisse vetustissimam consue-

tudinem, & quoniam magna est vis consuetudinis, aut potius regnum, ideo huiusmodi preces fateor. Chrysostomo, Epiphonio, Chrysostomo, Augustino, & similibus probatas fuisse, quod a maioribus, quasi per manus traditæ essent, non ergo Augustini error esse potuit, quod de Apostolica traditione manauit.

Limbus Patrum.

Patrum Limbum agnitum à veteribus, agnoscunt Nouatores, indeq; Patriarchas liberasse &c. nam, & Danæus ad Rob. Belar. disput. p. 2. 176. post medium, auctoritatibus Iustini, Clementis, Origenis, Eusebij, Basilij, Nazianz. Nissen. Epiph. Chrysost. & c. nihil aliud respondet, nisi solitis calumnijs, & scommatibus non mirum quoad illos Patres attinet, non erant verbo Dei instructi, nec inde opinionem suam confirmant, sed coniecturis suis & Vitakerus contra Duræum l. 8. p. 567 quod scripturis euincere minus potuisti, id Patrum proculdubio testimonijs conficies, de quibus, ut tibi quod sentio, liberè, breviterq; respondeam, apud me una scriptura plus habet ponderis, quam mille Patrum sine scripturis pronunciata, sed etiam Patres recipiendos euicimus supra q. 1. artic. primo ex ipsorum met dictis. satis est ad eos nunc reuincendos, quod Ioannes Lascicius l. 7. de Russorum, & Moscovit. ie. ig. pag. 222. dicat Protestantium doctrinam de Limbo Patrum à manifestis S. Ign. ij testimonijs deuicare, etiā Thadæi Apostoli dictum apud Euseb. 1. hist. c. ultimo allegat, & defendit Bilsonus in recognitione passionum Christi pag. 657. & Frigeuillaus Gavius in palma Christiana pag. 74.

Liberum arbitrium, & meritum operum.

Centuriatores liberum arbitrium agnoscunt assertum à Patribus 2. col. 58. l. 30. citant autorem apud Iustinum ad q. 103. Irenæum lib. 4. c. 92. sed more suo ludunt, dum subdunt. *Hæc certe satis, & crasse, & aperte dicuntur, eodem modo Clemens liberum arbitrium, ubiq; asserit, ut appareat in eiusmodi tenebris, non tantum fuisse, omnes eius seculi Doctores, verum etiam in posterioribus eas subinde creuisse, & auctas esse.* Hæc illi ipsi crassissimi, & execrati, qui contra manifestam experientiam locuntur, & hominem veluti truncum, & stipitem faciunt. Cent. 4. col. 29. l. 7. aiunt, *Patres omnes ferè huius ætatis de libero arbitrio confuse locuntur, & citant, & reijciunt dicta quadam Lactantij, Athanasij, Basil. Nazian. Epiph. Hierony. &c. tanta est vis veritatis ut ne in speculo suas sceditates, & crassas imposturas videant, illud posternere, & frangere satagent, nam etsi, ut dicebat Augustinus nullus veritatem odio habere possit, cum se illi visendam exhibet, odio tamen haberi potest, cū illum indicat, & deformem ostendit.*

Idem Cent. 2. col. 60. doctrinam de fide bonorum operum docent obscuram Clementis ætate, quia inquirunt in illis salutem æternam alias

alias fidei, alias operibus modo utrisque simul ascribit, & citant Theophilum lib. 2. dicentem. *legem, & præcepta sancta communicavit nobis Deus, quæ si homo servauerit, salutem consequi, et resurgens, hereditatem incorruptibilem nancisci poterit.* Sed isti tenebriores nolunt attendere, quod non sola fides, nec opera absque charitate ad meritum sufficiant, propterea nedum de fide, sed de charitate, & alijs præcepta, dari dixit Theophilus, quibus servatis, bene operando hereditatem merentur æternam. Cent. 5. col. 506. & 507. dicitur. Nimirum hæc ætas bonis hominum operibus adscripsit, idque de prauato iustificationis articulo. Chrysostomus immodicus encomiastes est operum humanorum. Augustinus etiam nimirum interdum operibus tribuit, docetque mala opera condemnare, et bona vitam æternam mereri, ita. n. Leo, Prosper, Saluianus, Salonius, Maximus, & alij.

Cent. 4. col. 291. Patrum verba afferunt quibus docuerunt [nos mereri vitam æternam, virtutibus, & ærumnis nostris: nihil prodesse si habeamus omnia, sola autem nos saluante charitate careamus, & recitatis Patrum locis hoc Epiphonema attexerunt. *Iam cogitet pius lector, quam procul hæc ætas in hoc articulo ab Apostolorum doctrina desciverit.*

Quod Clemens Alex. Theophil. Cyprianus, Iustinus Martyr. merita bonorum operum astruant, docet Abraham Scultetus in medulla Patrum p. 48. 122. & 141. Humfredus 2. p. Iesuitismi p. 530. sed vere hi omnes tanquam cæci palpant in meridie, nam cum reiectis Patribus, non nisi Euangelium buccis inflatis crepant, & ad solas scripturas se adstringant, cum in Evangelij, Pauli Epistolis passim bona opera, eorundem meritum inculcentur, nec ipsi scripturis pepercerint, nam & Petrum, Paulum, & Christum Dominum reicere ausi sunt. Sic præiit suos discipulos à diabolo edoctus Lutherus in c. p. ad Galat. *Esto Ecclesia, Augustinus, & alij Doctores, item Petrus, Apollo, imo Angelus e cælo diuersum doceant, tamen mea doctrina est huiusmodi, quæ solius Dei gloriam illustrat.* Hæc impius Atheus, cuius spiritum sui accipere meruerunt.

Iustificatio.

Doctrinam iustificationis, à Patribus traditam, à Nouatoribus conceditur. Centur. 5. col. 505. Augustinus in illo Rom. 3. iustificati gratis: nihil aliud vult intelligi per gratis nisi quia iustificationem opera non præcedunt. Cyrillus contendit non solam fidem ad salutem sufficere, sed fidem, & opera, quam sententiam habent Leo, Prosper, Iſychius, Sedulius, & alij. Cæt. 5. col. 504. dicunt. Operibus in iustificatione hominis coram Deo etiam nimium tribuunt huius sæculi Doctores, plerique interdum quidem satis commode loquuntur, interdum vero quasi sui oblitii toto impetu debacchantur. & quidem satis iuste Patres locuntur, ante. n. primam gratiam iustificantem, nullum opus agnoscunt ex humano arbitrio procedens, quod vocantem gratiam

præcedat, vel quod iam homo excitatus mereatur gratiam, quæ omne meritum excludit, sed prima gratia iustificante accepta, crescere meritis crescentibus catholicè docuerunt, quod ægre ferunt hi nebulones delicatuli ponentes cum pigro illo manum sub ascella, operari renuentes, & propterea quidam eorum male traducunt Augustinum docuisse fiduciam in meritis hominum ad peccatorum remissionem ex Centur. col. 507. l. 40. & 1133. l. 26. Brentius in confess. Vitemberg. colloquium Altebur. fol. 307. & quod Origenes dicat bona opera esse causam iustificationis Cent. 3. c. 265. l. 54. & col. 266. & quod Chrysostomus doctrinam iustificationis impure tractet, Patres. n. nunquam de operibus, quæ primam gratiam præcedunt, loquuti sunt, sed de subsequentibus, per quæ homo crescit in gratiæ augmento. Sed hoc sufficit ad eos debellandum, quod Catholicum Patrum sensum etiam ad tempora Apostolica deferant, sic. n. Bulling. in Apoc. ferm. 87. fol. 270. dicit, doctrinam meriti, satisfactionis, & iustificationis ex operibus (hæc. n. omnia supponunt primam gratiam) ab Apostolorum tempore prima iecisse fundamenta.]

Legem Dei non esse seruatu impossibilem.

Centuriatores 3. col. 240. linea 17. de Tertulliano dicunt non poneretur, ait, Tertullianus *lex ei, qui non habet obsequium debitum legi in sua potestate*, & col. 265. lin. 48. de Origene dicunt. *Legis possibilitatem asse it*, &c. h. m. 8. in Exod. Baptizatos, ait, *per omnia posse legem implere*, & col. 78. l. 41. & Vinkelmanus in Apocal. pag. 206 de Origene loquens, ait, *statuit Origenes legem hominibus non impossibilem esse seruatu.*

De Ordinibus Angelorum.

Cent. 3. col. 75. l. 23. sic dicunt de Origene: de ordinibus Angelorum multa somniant Origenes inepta lib. 1. Periar. c. 8. & lib. 4. contra Celsum, ubi sic inquit, *nec nos quidem clam habet in hoc Angelorum ordine thronos alios vocitari, alios dominationes, alios potestates, & principatus dici*, ibidem col. 44. l. 43. Methodius pro eadem re recensent. Sed Patres isti non de suo, sed ex antiqua doctrina Ecclesiæ, imo, quod tantopere flagitant Nouantes, ex verbo Dei scripto, ordines istos angelicos tradiderunt, nouem si quidem, ut dicit Gregorius Angelorum ordines sacro testante eloquio didicimus, hom. 24. in Euan.

Antichristum singularem hominem futurum.

Agnoscunt id asseri à Patribus Cent. 3. col. 86 citat auctorem de Sina, & Sion, inquit, *apud Cyprianum delirantem (ipsi tamen deliri, & insani) eo quod dixerit Enoch, & Eliam seruari in quendam locum translatum*

T. 2. ad

ad confundendum Antichristum quo interfecto martyria sua completuri sibi viuentes in æternum.

Cent. 4. col. 280. citant Hilarium dicentem: Antichristi abominatio à Daniele dictus est, similiter pro eadem re col. 281. citant Hierony. exponentem ea verba: iam mysterium operatur iniquitatis. col. 306. Lactantium, & Ambrosium, & Hierony. col. 307. Nazianzenam col. 284. Eusebium Emesenum, col. 1010. Ephremum, & col. 1250. Hieronymum. Centuria. 5. col. 419. citant Augustinum col. 420. Aug. Prosperum, Theodoretum. col. 1151. & 1552. Primasium, ad quorum auctoritatem elidendam, more suo postea iudunt, eosdem Patres criminantes, & aculeato stylo perstringentes, ne à veritate victi videantur. Hæc pauca exempla ad nostrum propositum probandum sufficiant, alia Centuriatorum loca ex singulis omnibus Centurijs, breuitati studentes, omittimus, & fusius producturi, cum successione doctrinæ Catholicæ ex PP. monumentis, Centuriatoribus affirmantibus directè oppositam eorum doctrinæ Apostolicæ adducemus, cum de notis Ecclesiæ tractabimus infra in 2. parte huius tertij tomj.

§.

Argumenta, quæ ex ista confessione Protestantium de Patrum doctrina circa articulos controuersos deducuntur.

Tanta ergo cum sint aduersariorum testimonia, quod primarij fidei articuli ante tempora quibus ipsi prodierunt in mundum, in Patrum monumentis expressa inueniantur, qui ante quam nos, vel ipsi Protestantes nascerentur, pro nobis ferunt suffragia, quando cetera nobis argumenta deessent, hoc solum satis esset ex Patrum auctoritate, quam agnoscunt pro nobis pronunciatum, & eorum causam victam esse. Hoc modo Augustinus contra Pelagianum Iulianum processit, in controuersijs de gratia, & peccato originali, qui, ut fit in forensibus iudicijs, ad iudices vetustos tanquam alienos ab omni studio partium, litigantibus ignotos, nempe Patres veteres prouocauit, & tanquam firmissimo telo ex eorum testimonio, quod nullam exceptionem habet falsitatis (nisi quam friuole male litigantes prætexere solent) eos reuicit.

Sed ne nostros adducere videamur, audiant suos de Patribus testimonium hoc perhibentes. Iuellus in concione ad Crucem D. Pauli habita, ut patet ex eius vita per Humfredum impressa anno 1573. pag. 123. tractans de viginti septem articulis ab ipso singillatim enumeratis hæc ingeminat. *Quod ante dixi nunc repeto, libens me submittam, & palinodiam canam, si modo vnus quispiam aduersariorum nostrorum eruditorum, vel omnes simul sumpti viuentes proferre possint, vel aliquam dilucidam sententiã ex veteri aliquo Patre, vel doctore, vel generali Concilio pro tempore sexcentorum post Christum annorum,*

qua vel vnus aliquis articulus ex 27. à me propositis probetur. De qua voce Iuelli testimonium reddes Vviterus responsione ad rationes Campiani ratione 5. in fine pag. 90. sic ait. *Audi Campiane, quam ea die Iuellus vocem verissimam; & constantissimam emisit, quando ad sexcentorum annorum antiquitatem prouocauit, vobisq; obtulit, ut si vel aliquam dilucidam sententiam &c.*

Per easdem lineas ferram reciprocans Rex Britanniæ in præfatione monitoria idem replicauit, ut patet art. xij. quæst. prima principali supra, & in edicto German. pag. 48. & 69. [Ego, ait, (audiamus verbum Regium) quoties religionis, quam profiteor, vllum caput ostendetur non antiquum, non Catholicum, & Apostolicum, sed nouitium, & recens in rebus scilicet spectantibus ad fidem, me statim ab eo discessurum. Totum ergo locum Vincentij Lerinensis auctoritate sic concludam, me nunquam vllum fidei dogma quod quidem ad salutem est necessarium, complecti nunc saturum, quod tota Cathol. Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus sine intermissione multis post seculis, constanter docuerit, & crediderit] Iam ergo sic palmare argumentum, tanquam trophæum veritatis in hæc syllogisticam formam reducimus.

Quæcunq; dogmata ex antiquitate, Patrum consensione, iam inde à primis seculis constanter prædicata sunt, recipienda, & credenda.

Sed iam omnes articuli controuersi (de quibus multi adducti sunt) ex antiquitate, & Patrum consensione ab initio, à primis seculis constanter sunt prædicati.

Ergo omnino sunt recipiendi, & credendi.

Maiores asseritur ab Iuello, & Rege Angliæ; Minor monstrata est oculari ostensione etiam ab Aduersarijs præcipuè Centuriatoribus. Conclusio remanet euidenter probata.

Huius palmarij argumeti energia, & vi conuicti, Minorem propositionem, sic aliqui obscurare contendunt, dicendo: *Patres errasse, semina superstitionis iecisse & sexcenta huiusmodi.*

Sed contra, quia non est possibile, ait, Martyr illustri Rossensis in primo congressu de sacra sacerdotij defensione contra Lutherum, quod Christi Dominus Ecclesiam suam, quam tanto precio nempe sanguinis sui redemit, tanto tempore neglexisset, tam cæco errore implicitam. neq; minus mirandum, quod Spiritus S. qui potissimum eius rei gratia missus fuerat, ut Ecclesiam in omnem induceret veritatem passus eam fuisset, tam diu seduci. Sed nec est credibile, quod Præsides Ecclesiarum, quum tot citra nascentis Ecclesiæ tempora præcessissent, & ad regendam Ecclesiam ab ipso Spiritu fuissent constituti &c. non est inquam credibile, quod omnes ad vnum in tantis tenebris, tot secula fuissent hallucinati, ut eam horrendum mendacium publicitus docerent. Postremo superat omnem admirationem, quod quum tot Ecclesiæ, quæ per Christianum orbem sparsæ sunt, tanta cura, tantaq; sollicitudine, Christi, simul, et sacri Spiritus eius, atq; præsidij

eis

eis, ad hoc institutorum hactenus gubernatae sūt, tanta potuit omnium esse conspiratio, ut in tam fædos errores laberentur. Sed ne velut neotericum repellant illustrem martyrem, id ipsum Tertullianus expressit lib. de præscriptionibus c. 18. Age nunc omnes errauerint, deceptus sit, & Apostolus de testimonio reddendo quibusdam: nullam respexerit Spiritus S. uti eam in veritatem deduceret, ad hoc missus à Christo, ad hoc postulatus de Patre, ut esset doctor veritatis: neglexerit officium Dei villicus, Christi Vicarius sinens Ecclesias aliter intelligere, aliter credere, quam ipse per Apostolos prædicabat. Ecquid verisimile est, ut tot, ac tanta in vnam fidem errauerint, nullus inter multos euentus est vnus exitus, variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum quod apud multos inuenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse, qui tradiderunt?

Subdit porro Martyr præclarissimus [nam si tamdiu veritas in tenebris conclusa delituisse, ut vnum Lutherum post tot annorum centenarios expectaret liberanda, frustra Christus de maioribus nostris tantam curam habuit, frustra similiter, & Christi Spiritus, ut doceret eos omnem veritatem fuerat missus, frustra quin etiam ab illis petita fuit, & quæsit veritas, dum interea, tam vnanimiter omnes mendacium adeo perniciosum prædicassent &c.] qui discursus ne de nouitio teste conquerantur, ab eodem vetustissimo Tertull. loc. cit. his verbis ponitur. *Quoq; modo sit erratum: tamdiu utiq; regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos ergo Marcionitas, & Valentinianos liberanda veritas expectabat: interea perperam Euangelizabatur, perperam credebatur, tot milia milium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot Sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot deniq; martyria perperam operata, tot Sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot deniq; martyria perperam coronata, quæ verba parum immutata, fideliter ad sensum adducta sunt ab eodem Roff. loco cit.*

Sed si Tertullianum, ut Montanizantem (sic .n. effugere solent) reijciunt, suos audiant. *Operet Pastores in Ecclesia semper manere Ephes. 4. & dixit, & docuit ex scripturis Fulco contra testam. Rhemense, in 4. Ephes. sect. 4. fol. 335. & contra Heskinum Sanderum pag. 569 eisdemq; falsa dogmata semper coarguere, ex eodem in responsione ad Pseudo Catholicum pag. 11. 92. dicente Propheta Es. 72. Super muros suos Hierusalem posui custodes: tota die, ac nocte, non tacebunt. Vigilarunt itaque alij superfeminarent zizania, tantum ergo abest, ut custodes paleas, & stipulas, vel zizania, & non frumentum electum iam pridem seminatum excoleretur, ut custodirēt, ut contra inimicos, contra fures, superfeminatores falsæ doctrinæ semper proclamauerint, expellendo paleas inutiles de agro Dominico, granis dogmatibus v3. sanis in suo pondere remanentibus. Diaboli astus est, ut notat Chrysologus serm. 97. ut in multis partibus triticæ messis superfeminarentur zizaniorum errores, at nunquam messis in vniuersum adulterata est. tenebris .n. celantibus molitus est, ut adulterata messis noxa redundaret ad seruos, & hinc pœnā sumerent, unde sperauerunt palmam, sed vix deprehensis erroribus clamauerunt, indecessum, ait, idem promittunt laborem, nec patiuntur messis videre, vel temporaliter fœditatem, & ex eodem ille diabolicum astum vidit, qui totius, & fraudis testis est, & laboris, & subdit Manent ergo laboris sui fructus beneficientem, manent et nequitia suæ fraudantem, illi triticum ad horreum cælestē portabunt, diabolus zizaniorum suorum portabit fasciculos ad gehennam. Quid ergo paleis ad triticum o Centuriatores? si vos vel antecessores vestri, quorum errores, vobis confitentibus, profitemini, zizania seminastis, & stipulas, & paleas intulistis, vigiles ergo pastores, & Doctores habeatis necesse est, & vestros antiquos hæreticos quibus successistis, imo & diabolum vtrorumq; parentem habeatis boni seminis interclusorem, triticæ messis Apostolice inturbatorem, zizaniorum superfeminatorem, & collectorem, ut in ignem tandem conijciat.*

CONTROVERSID II. GENERALISSIMA,

De authoritate, & sensu præsentium Pastorum, atq;
DD. & Ecclesiæ sensu, atq; consensu in dogmatum
traditione, & interpretatione.

Controversia ista (qua nulla alia perniciosior à Ministris Satanae agitata est, quippe qui recentiorum Theologorum, & Pastorum, ac Patrum Venerandum Senatuum, & denique posteriorum temporum diuturnam feriem, ac successionem infidelitatis, ac perfidiæ damnare contendit, atq; ipsum Ecclesiæ Catholicæ sensum, & consensum traducunt) diligenter tractanda est: stabilita enim etiam præsentium Pastorum, & magistrorum, ipsiusq; Ecclesiæ sensu, facile est omnes alias controversias dissolvere, atq; componere. Propterea, ut accuratè tractetur, sequentes sunt examinandæ quæstiones. Prima de sensu Præsentium Pastorum, & DD. sensu. Secunda de ipsius Ecclesiæ sensu, atq; consensu.

Circa primam tractabuntur sequentes articuli. Articulus Primus. An soli Patres primorum quatuor, vel quinque, vel ad summum sex centenariorum, sint audiendi, an etiã subsequentiū, atq; præsentium temporum pastores, atq; Doctores.

Articulus II. An præsentis Ecclesiæ Doctorū, atq; Pastorum sensus, & magisterium, nedum scripturas, earumq; interpretationes, Apostolicas traditiones, sed veterum Patrum doctrinã venerari valeant, & consignare, ut ex illa argumenta desumantur in fidei quæstionibus.

Articulus III. an propterea, quia apud antiquiores Patres de multis dogmatibus, quæ in Ecclesia prædicantur, non fit mentio, ea sint explodenda, quia ea solum apud posteriores DD. tradita reperiuntur.

Articulus IV. an Episcopi Ecclesiarum in proprijs sedibus confidentes, per eorum responsa, & consentientes sententias, firmum præsent Theologo argumentum.

Articulus V. an si hac parte sint seniores Provinciarum viuentes, hinc gravis Patrum numerus, potius hos, quam illos sequi debeamus.

Articulus VI. an Doctores scholastici, & Universitates Theologicæ, per eorum firmas consentientesq; sententias firmum quoq; præsent argumentum.

Articulus VII. An erroneum sit scholæ decretis, atq; dogmatibus contraire.

Articulus VIII. An Theologorum decreta, & scholasticorum sententiæ Iurisperitorum placitis sit præferenda.

Articulus IX. qui nam Theologi scholastici sint à Theologo auditore vsurpandi, & de doctrinarum examine.

Articulus X. Quantam authoritatem sibi vendicat S. Doctor Thomas Aquinas in Ecclesia Dei.

Dubitatio I. an scripta S. Thomæ sint unquã ab alquo scriptore articulis fidei, vel scriptoribus canonicis, vel PP. comparata, ut placulum sit ab illis discedere.

Dubitatio II. an ex commendatione doctrinæ S. Th. sit tanta Angelicis scriptis tributa authoritas, ut cæteris scholasticis, cum eorundem iniuria, adempta sit.

Articulus XI. An tota summa Theologica S. Thomæ, sit ab ipso S. Doctore composita.

Articulus XII. A quibus interpretibus mentem S. Thomæ intelligere possumus.

Articulus XIII. An ab insigni schola Salmonina sit sapienter iuratum in verba SS. Augustini, & Thomæ, pro defensione Augustinianæ, & Thomisticæ doctrinæ.

QV AESTIO I. PRINCIPALIS

ARTICVLVS I.

An soli PP. primorum quatuor, vel quinq; vel sex centenariorum sint audiendi, an verò subsequentium, & præsentium ætatum Pastores atque DD.

Positio Nouatorum.

Vtherus in captiu. Babyl. Melancthon. in locis communibus, Smidellinus responsione ad Fridericum Staphylum, Caluinus Epistola ad Sadolerum, videntes ipsorum nouitatem etiã à mediæ, & vltimæ ætatis

Pastoribus, atq; doctoribus profligari, nec non præsentium temporum eorundem Pastorum, & DD. magisterio confutari, ad sola primorum seculorũ, ad minus sexti centenarij, testimonia se restrinxerunt, recipienda, cœteras vero ætates, vt corruptas, & plenas aiunt Papisticis superstitionibus reijciunt, ac proinde totis mille annis, & amplius scriptores, & Doctores omnes, magistros, atq; Pastores in tenebris plusquam Cimmerijs volutatos, fœdis idolomanij immersos errasse, blasphemasse, fide penitus caruisse. Propterea, inquit, ad primam Ecclesiam tanquam purissimam traditionem retinentem appellare, eamque solam fidem illibatam prædicant, quã primo illo sæculo Apostolici viri Apostolorum immediatè successores tradiderunt, ceteros autem tanquam infames homines, aiunt, iam falsitatis conuictos (ipsis tamen iudicibus) à publico veritatis testimonio repellendos, ac proinde ex illis primis sæculis, non autem medijs, vel sequentibus temporibus sumenda testimonia pro religionis dissidijs componendis. Authores Apolog. Anglicanæ sic dicunt. Nos Christi, & Apostolorum, atque Sanctorum Patrum primitiuam Ecclesiam semper iudicauimus esse Catholicam, neque eam dubitamus arcam esse, Sponsam Christi, columnam, & firmamentum veritatis appellare. Alij vsq; ad sexcentos annos prouocant ad antiquitatem Patrum inspiciendam. Sic fecisse Iuellum Vitakerus testatur in responsione ad rationes Câpiani rat. 5. pag. 90. vnde Humfredus in vita Iuelli pag. 212. conquestus est, quod amplum nimis spacium Papistis concessit, & quod ex hac concessione se ipsum, & Ecclesiam perdidit, idem quæritur, & Fulco in retentiua contra Bristou pag. 55. Iacobus Rex Angliæ in suo Basilicodoro dicit, quod si Rom. Ecclesia ex officina fidei ar-

ticulos ante quingentesimum Christi annum inauditos, ac inuisos recenter excudit, non credo, quod sin dampnandus pro heretico, si ad hæc nouitia, & nupera accedam, per hæc doctrinæ Ecclesiasticæ veritatem intra quingentos à Christo annos concludens, atq; suscipiens.

Oppositiones eorundem.

Arguitur primo, quia adhuc recens erat Apostolica prædicatio, cuius testes erant, qui ab Apostolis instructi fuerunt. nec facile poterant cum tritico zizania hæresum miscere, & adulterinam doctrinam pro vera obtrudi; facillimè enim per auritos illos testes, Apostolicos viros, confutari, & falsitatis deprehendi, quod procedente tempore fieri nequiuit. nullus enim Pater tertij, vel quarti sæculi testificari poterat; hæc ab Apostolis audisse, & accepisse, vt proteruos conuinceret. Ab illis ergò solis, vel ad summum ijs proximis, qui Apostolos audierunt, fidei controuersia componi possunt.

II. quia dicit Egesippus primis illis temporibus (vt scribit Euseb. lib. 3. c. 36.) virginem mundam, & immaculatam mansisse Ecclesiam, verbi Dei temeratoribus, aut nusquam omnino extantibus, aut certè delinquentibus. Vbi verò Apostolorum chorus, & omnis ætas illa, quæ à Domino suscepit viuæ vocis auditum, de hac luce decessit, tunc veluti in vacuam domum falsæ doctrinæ, in impium se immerisse errorem, & tantquam nullus iam diuini sensus defensor existeret, nudato (vt aiunt) capite corripientes, verba mendacis oppugnare veritatem hæreticos cepisse. Nunquam autem oppugnare cœpissent Ecclesiam, si vidissent superstites Apostolicos, quia falsitatis manifestè conuinci poterant: tunc ergo oppugnarunt, cum testimonia sequētis Ecclesiæ efficaciam habere non putabant. Et re vera efficaciter conuincere illos non poterant, deficientibus auritis viris atati Apostolorum successoribus proximis. Est Vitakerus ad responsio. Campiani rat. 7. pag. 102.

III. quia quò Christo vicinior fuit Ecclesia, eò maiori lumine illustrata est: vnde propterea Apostoli receperunt primitias spiritus, & plenitudinem cognitionis propter propinquitatem ad Christum: Quò ergo remotior, eò minori lumine illustrata. Cum ergo remotissima sit posterior ætas à Christo, exiguo, vel nullo lumine illustratur Ecclesia; ac proinde ex antiqua testimonia proferenda sunt, ad veritatem illustrandam.

IV. quia in multis obscurata est doctrina de iustificatione, fide &c. multi etiam Gentilium ritus introducti, & multi nati in Patribus reperiuntur: à primitiua ergo Ecclesia tantum, illibata doctrina suscipienda est, quæ lites componat religionis.

V. profiteamur nos credere Ecclesiam Apostolicam; at hæc sola est, quæ tempore Apostolorum viguit, ergo &c.

VI. Quia Apostolis iniuncta fuit prædicatio Euangelij, & ijs solum factæ sunt promissiones Spiritus Sancti: non ergo ad posteros DD. transmissæ.

Confu-

*Confutatio eorundem.**Ex orthodoxorum firmamentis.*

Sed contra est Primo, quia iam probatum est supra Pastores præsentis prioribus Ecclesiæ Pastoribus, & Doctoribus succedere in eadem potestate, munere, prærogatiuis &c. sicut ergo ab illis sumitur firmum argumenti genus, etiam à Pastoribus, & DD. posterioribus præsentibus, similiter ratum erit, & firmum.

II. quia præscriptionem istam, quam faciunt Nouatores contra præsentem Ecclesiam, vel faciunt, ut filij, & membra Ecclesiæ, vel ut hospites, & aduenæ, & ciues diaboli: si ut filij, nullo iure, diuino, & humano sunt contra suos Patres audiendi. Si ut extranei, contra domesticos fidei eorum accusatio nequaquam recipienda, nulla ergo est eorum exceptio, atque præscriptio.

III. iuxta Apostoli regulam 1. Tim. 3. aduersus præbyterum nulla accusatio recipienda est, nisi sub duobus, vel tribus testibus, multo magis contra integrum præbyterorum chorū nulla accusatio nisi maiorum testium numero roborata recipienda est, accusatio ergo Nouatorum contra posteriorem Ecclesiam, inanis est, nisi fide dignis testimonijs roboretur.

IV. ex iure habetur, quod actio sequitur forum rei, ergo si Ecclesia tanquam rea inculpatur apud tribunal aliquod trahenda. non Nouatorum, ne sint iidem actores, & Iudices, est deferenda: nec in terris aliud tribunal agnoscitur, nisi quod relictum est à Christo Domino Matt. 18. *Dic Ecclesiæ*, nec alius supremus Iudex, nisi Petrus, eiusq; successor Rom. Pontifex de cuius sententia illud elogium Sanctorum profertur, quod in terris sententia Petri præcedit sententiam cœli, ergo &c.

V. quia pari ratione hæretici damnati prioribus illis sæculis, possent etiam (ut nonnulli ipsorum etiam fecerunt) vel ipsam antiquam Ecclesiam sub Apostolorum temporibus vigentē damnare affectati iudaismi &c. sic nullum dogma erit in religione firmum: quia enim ratione posteriorem Ecclesiam damnant Nouatores superstitionis, gentilitatis, iudaismi, eadem ratione antiqui Gnostici, quos nonnulli protestantium imitati sunt patrociniū Simonis Magi suscipientes, contra Ecclesiam Apostolorum tempore vigentem potuissent insurgere, eorundem criminum eandem insimulando: sic autoritas Ecclesiæ ad nudum nomen contrahetur. Confirmatur, nam quod solis quingentis, vel sexcentis annis Ecclesia illibata permanferit, & puritas doctrinæ retenta, vel id casu, vel diuino consilio factum est. Si casu iam particularis providentia Dei erga Ecclesiam in scripturis Prophetis, & Euangelijs clarissime prædicata, corruet. Si diuino consilio factum est, Ecquid verisimile est, ut cum cōsiliū Dei in rebus naturalibus fouēdis permaneat, suæ Ecclesiæ sit oblitus, illam post annos 600. ab errore non præseruans? & rursus si intra eosdem annos non errauit; vel id asseritur, quia ex facto id habetur; vel ex intima

Ecclesiæ natura, vel proprietate: si ad factum recurramus, cum id nonnisi ab historicis dependere possit, resoluetur tandem fides Orthodoxa in fidem humanam; si infallibilis fuit intra eos annos ex Ecclesiæ natura, vel proprietate, tamdiu ergo permanere debet infallibilitas, quousq; perseverabit Ecclesia, cum ergo Ecclesiæ cōstitutum vera fides sit, ut dicitur, eiusq; proprietates sit infallibilitas in fidei doctrina, non pro vno, vel altero tempore asserenda, nec certis temporum limitibus adstringenda, sed pro omnibus sæculis in quibus durabit Ecclesia, unde & absq; limitatione temporis, Ecclesia dicitur *columna, & firmamentum veritatis*, eidemq; de Spiritus S. directione in æternum promissiones factæ, ergo &c.

VI. Si Deus priorem illam Ecclesiam superstitionum flammis, procedente tempore, deteriorandam reliquit, ut ex eius cineribus Lutherica factio castior nasceretur, eandem sic crescentem, non rebellantem, & (ut iactant) prædicantem purum verbum (ipsorumq; iudicio) fidem cōstantissimam, fouere debebat, & non v. x. natam illam tradere, non viris fortissimis, sed vni Bucerō, Zuuinglio, vel Caluino, omni proflutitionis genere constuprandam. ergo hinc potius hinc nebulones cognoscuntur veræ religionis euerfores, cum etiam suæ sectæ admodum sint infelices defensores. Est argumentum à simili deductum ex Augustino 3. de ciuit. c. 7.

VII. Quia prioris Ecclesiæ doctrina, & priorum Patrum autoritas (ut dicitur) per præsentem innotescere opus est: aliàs in controuersijs fidei, quæ oriuntur in dies, hanc, vel illam sententiam cum doctrina apostolica congruere, quis indicaret? quis ex præscripto, vel contra præscriptum Apostolorum, & prioris Ecclesiæ doceri, vel non doceri ostendet?

VIII. Quia hæc Ecclesia præsens eosdem libros sacros, eadem Sacramenta &c. retinet ante 300. vel 400. annos, ut patet ex scriptis Thomæ, Bonauenturæ &c. Ecclesiæ quoq; istorum tempore, cum illa conspirabat in eadem doctrina, quæ prædicabatur tempore Patrum medijs sæculi, & ista, quæ ætate Hieronymi, Augustini &c. & ista, quæ tempore Apostolorum doctorū, (quod & ipsi Centuriatores volentes, nolentes suis scriptis demonstrarant, & visum est articulo vltimo q. 3. principalis supra) ergo &c.

IX. Quia alias oporteret dicere à præsentī Ecclesiæ deperiisse veritatis attestationem. Sic impunè vnicuique licebit nouam fingere hæresim. vnusquisque non habens iudicem, faciet se diuinæ scripturæ iuxta sua somnia temerarium interpretem.

X. Saltem constanter tradere debent (si iactant Nouatores desijisse Ecclesiam Dei) quo tempore degenerauit Ecclesia, ut sciamus quam doctrinam purioris Ecclesiæ recipere debeamus: at inter ipsos mira est inconstantia defectionis purioris doctrinæ, ut dicunt, non ergo hæc eorum est vera doctrina. Minor patet nam immediate post Apostolos interisse scribit Fulco ad pseudocatholicum pag. 35. Naperus toto secundo, & 3. sæculo perseverasse, & eo tempe-

re religionem obfuscata, in Apocal. pag. 191. initio. Alij usque ad annum 605. protrahunt in corruptionem doctrinæ, ita Simon Vayeton in comment. suo Catal. Doctorum, Pouelus in considerat. rationum Papiſt. & mirum, & diffidium inter Nouatores de inclinatione doctrinæ.

XI. Immerito uocata esset etiam prima Ecclesia Catholica, cum uniuersitate temporum caruerit. Rursus sequitur quotquot post priora illa secula, eidem nomen dederunt, perijisse, cum tantum primis temporibus Ecclesia fuerit velut Arca Noë. Certè modestiores fuerunt Donatistæ, qui & si Ecclesiā restrinxerint, quoad loca tantum, usque in finem seculi cum suis prærogatiuis duraturam admiserunt.

Vltimo ad hominem, nam Fulco in responsione ad Pseudocatholicum pag. 11. 92. ante medium, & lib. contra Heskinum Sanderum pag. 569. initio, è scriptura colligit oportere Pastores, & Doctores in Ecclesia semper manere (quod à Christo Domino usque ad Lutherum confitetur Fulco) eorundemque munus esse, falsa dogmata semper coarguere, sicut à Propheta scriptum est, *super muros tuos Hierusalem posui custodes: tota die, ac nocte non tacebunt.* El. 62.

Conclusio Catholica.

Cuiuscunque ætatis primorum, mediorum, & extremorum temporum Pastores, & DD. audiendi.

Respondeo dicendum sicut dicitur in 3. physic. quod *motus est actus mobilis à mouente*, & propterea virtus mouentis apparet in mobilis motu, qui tamdiu durat quandiu impressio durat agentis, mobile ad finem aliquem destinando, ut patet etiam in motibus horologiorum, & omnium huiusmodi, quæ arte, & ingenio elaborantur. Sicut autem hæc artificialia comparantur ad artem humanam, ita & Ecclesia ad artem diuinam. Diuina autem ars, & sapientia ita Ecclesiam ordinauit, ut usque ad consummationem seculi Doctores, & Pastores (quos Deus posuit in Ecclesia ad fideles instruendos, & errores eliminandos) non deessent: hos quoque eadem sapientia ad dictum finem ordinante, illosque mouente. Tandiu ergo virtus mouentis, & dirigentis cernitur in mobili quousque hunc finem consequatur, quem tunc consequitur cum sublato omni erroris periculo occurret, ex Apostolo Eph. 4. in nouissimo Ecclesia, *in mensuram ætatis plenitudinis Christi*. Sicut ergo à principio apparuit diuina motio in primitiua Ecclesia illam gubernando, & dirigendo, ne infide erraret, ob id de Pastoribus, & DD. prouidendo, ita & in finem seculi virtus eadem permanebit, ut nec istis temporibus usque in semperiternum à religione cadat, aut ab eadem fide excidat, & ad hunc effectum de Pastoribus, & Doctoribus prouidebitur. Plenissima ergo est ista offensio ut dicit Iræneus lib. 3. c. 3. *vnā & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conseruata, & tra-*

ditā in veritate] ac proinde, tam ab illa, quam à posteriori Ecclesia, tam à prioribus Pastoribus, atque Doctoribus, quam à posterioribus, firmissima posse desumi argumenta ad religionis controuersias dirimendas.

Solutiones oppositionum.

AD Primam respondetur, ut dicit Tertullianus de præscriptionibus c. 32. quod quauis multæ Ecclesiæ nullum ex Apostolis, vel Apostolicis authorem suum proferant, ut multo posteriores, quæ denique quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ, & ut idem alibi dicit c. 20. *traducem fidei exinde, nempe Apostolicis mutuata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesiæ fiant, ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum.* Omne genus ad originem suam recensetur necesse est, hæc ille] tam ergo illæ, quam posteriores Ecclesiæ propter eandem fidei tesseram, adulterinas à legitima doctrina possunt discernere: illa solum accidentali differentia dispares, quod primæ originaliter, ut dicit Tertull. vel fontaliter, ut dicit Vvaldensis in doctrin. fidei tom. 1. l. 2. a. 2. fidem tradunt, & hæreses præcauent, posteriores verò ex quadam mutatione, & ut dicit Vvaldensis *ex quadam deriuatione, & translatione*, & propterea ex doctrina Tertull. c. 21. *Omnis doctrina, quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis manibus, & originalibus fidei conspirat, veritati deputanda est, reliqua verò de mendacio præiudicanda est*: Cum ergo eadem v. g. aqua sit quantum ad substantiam in fonte, & riuulis existens, solum accidentariam habens conditionem, prout est in fonte ab ea quando est in riuulis, differentem; ita eadē est fides, & autoritas determinanda fidei temporibus Apostolorum, & præsentis Ecclesiæ, sola conditione accidentali differens: quod illam primi in suo fonte biberunt: successores verò canali deducto per seriem pastorum sibi inuicem succedentium, eandem, ad nos promanantem, in riuulis potauerunt.

Ad II. post mortem Apostolorum, & Apostolicorum virorum liberius, & manifestius debaccatos in Ecclesiam hæreticos propter rationem assignatam in argumento, non tamen inde sequitur, tunc non potuisse deprehendi, & si non efficaciter, propter Hæreticorum malitiam, sufficienter tamen, nam facillimè etiam demonstrari poterat suas sectas non esse Ecclesias, cum nulla ab Apostolicis fidei semina essent mutuata, nec in pacem, & communionem Apostolicarum Ecclesiarum fuerint admissæ, nec vllō modo cū iisdem in eadem doctrina conspirarint, & licet Ecclesias aggressi Cathedrales sedes occupantes, multos infirmiores deceiverint, numquam tamē uniuersalis, vel Romana corrupta, vel adultera facta est Ecclesia, sed semper virgo illibata, sicut sponsam Christi decebat, permanſit.

Ad III. respondetur quamuis regulariter quantò fuerint Christo propinquiore Patres post Christum tantò fuerint doctiores, quales fuerunt

fuerunt Apostoli, & Apostolici, non propterea quanto remotiores eo indoctiores, ut rectè notauit Caietanus 2.2.q.1.a.7. nam anno millesimo doctiores fuere, quàm fuerint anno 800. unde non est (exceptis Apostolis, & Apostolicis viris) alligata illuminatio diuina ad ordinem istum pro omnifeculo. Et propterea non bene colligitur tantum posse elongari Pastores, ut exiguo, uel nullo lumine illustrentur, qui & si minus illustrarentur, quam primi, nihil officeret, cum magis, uel minus in eadem specie non uariant rei substantiam. Verum est quod ubi posteriores à prioribus, & antiquioribus discrepant, magis standum est priorum Patrum doctrinæ, qui propter uicinitatem ad Apostolorum tempora, certiores testes esse potuerunt Apostolica traditionis.

Ad IV. illud argumentum non ab alio loco sumitur, quàm à licentia hæretica, pronuntiando scilicet aliquid absque probatione, supercilio Thraconico.

Ad V. dicitur Apostolica Ecclesia, quia ab Apostolis fundamenta accepit, eorumq; doctrinæ innitatur, & Apostolicas traditiones conseruat, & per Antoniniam Romana Ecclesia, Apostolica dicitur, inter cæteras. n. quas Apostoli fundarunt (quæ etiam ob hoc Apostolica dicuntur) supereminet Petri Cathedra: non ergo à numero, uel solo Apostolorum sæculo Apostolica dicitur, ut argumentum opponebat.

Ad VI. Illa promissa non fuerunt personalia, propterea etiam ad successores transmissa sunt, ut alias dictum est, & plenius infra cum de Ecclesia tractabitur.

ARTICVLVS II.

An ad præsentis Ecclesiæ Pastorum, & Doctorum sensum, & Magisterium pertineat, nedum Sacram scripturam, eiusdemq; sensum cum traditionibus, sed et Patrum doctrinam venari, eandemq; consignare, atq; probare, ut ex illa argumenta desumantur in fidei quæstionibus.

Positio Nouatorum.

Nouatores apud Petrum de Soto in confessionis catholice defensione c. 69. præsertim Brentius Catholicos sapissimè criminatur, quod in controuersijs fidei ad Patres iam veteres, & mortuos mittant, & quod modo ad traditiones modo ad

scripturas confugiamus. Insinuant ergo consequenter perperam Ecclesiam, vel Pastores, & DD. Patrum doctrinam approbare, & consignare, & frustra ad illam confugiri q. fidei. Addit & Petrus martyr lib. de votis pag. 467. paulo post mediū *quandiu cohærebimus Concilijs, & Patribus iam diu in erroribus versabimur.* & Iacobus Acontius in lib. 6. Statagematū Satanae pag. 196. sic dicit. *Quidam eo redierunt, ut PP. auctoritatibus omnia denuo repleret, quod utinam, tam secundo fecissent successū, quam bonæ spe aggressi sunt, &c. & quidem perniciosissimam emminoq; fugiendam hanc esse arbitror consuetudinem.*

Oppositiones eorundem.

Arguitur Primo nullus valet aliqua scripta consignare, & ut credantur præscribere, nisi prius pro comperto habeat illa esse legitimæ, & infallibilem veritatem continere. Sed præfens Ecclesia non potest hoc pro comperto, & explorato habere de libris Sanctorum Patrum, & antiquorum monumentis, ergo. Minor probatur: nam inter historiographos, & scriptores Ecclesiasticos multoties de legitimo operis auctore dubitatur, & interdum ab ipsidem Catholicis tribuuntur auctoribus, quæ ab hæreticis conscriptæ sunt. Amplius non potest pro comperto haberi, num infallibilem veritatem contineant, non enim hoc exploratum erit quousq; omnia, & singula monumenta ueterum ab Ecclesia legantur, hoc autem nunquam factum est, nec fieri potest, tam in Concilijs, quàm in Sede Apostolica, & interdum in ipsis libris multi sūt lapsus ex Augustino lib. 2. de bapt. c. 5. qui omnes ex consequenti probarentur approbato lib.

II quia ut notauit Basilus epistola 84. in Patrum monumentis, quædam non dogmaticæ, sed contentiosæ, seu disputatiuæ dicuntur, ut etiam dixit Athanasius in libello de decretis Nicenæ Synodi: non ergo poterit constare quando unius dicendi genus, quando alterum probet, & consignet Ecclesia.

III. etiamsi extollatur Patrum autoritas, non poterit à Pastoribus consignari, & approbari. Gratianus enim dicit d. 15. c. 5. Rom. quod Sancti Patres, ubi dixerunt aliquid, quod pertinet ad fidei declarationem, & scripturæ explanationem, magis credendum est sacra scripturæ explanatoribus, quam Summis Pontificibus supremis Ecclesiæ pastoribus: cum ergo autoritas Patrum præcedat in nobilitate, & certitudine non potest ab eo, quod deterius est, certitudinis sumere auctoritatem nempe ab Episcopis, uel Pontifice.

Confutatio eorundem ex Orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est, quia non aliunde explosæ sunt doctrinæ hæreticorum nisi ex præfenti Ecclesia, ergo non nisi à præfenti Ecclesia monumenta Patrum possunt approbari. antecedens demonstratur auctoritate Gregorij lib. 1. mor. cap. 7.

cap. 7. in Iob. liquet inquit, quod Arius, Photius &c. docendo, atq; suadendo conati sunt Patres videri, sed errores eorum sancta vniuersalis Ecclesia districta seueritate diuidicans, eos inter custodes gregis sui non numerat, quos eiusdem gregis unitatem dissidentes damnat. idem eleganter demonstrat Lyrinensis de Apollinari, Origene, Tertulliano, de quo etiam scripsit Hilarius can. 5. in Matth. quod error hominis detraxit scriptis probabilibus auctoritatem. & tandem probatur ex Gelasio loco cit. in Concilio habito 70 Episcoporum, vbi quæ scripta sunt cauenda præscribit. Consequentia manifesta: eiusdem enim est approbatio, cuius est reprobatio.

II. quia sublato præsentis Ecclesiæ iudicio circa Patrum doctrinæ consignationem, unusquisque quos vellet, & quæ vellet veterum Patrum, posset introducere, uel respuere in fidei iudicio: hoc autem ad innumeras hæreses, & schismata formanda viam aperiret.

III. quia de Patrum doctrina loquens August. 2. contra Iulianum v. finē ait, quod talibus post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, edificatoribus, nutritoribus creuit & posita [insuper, & vniuersam Christi Ecclesiam, cui diuinæ familiæ dominica cibaria fideliter ministrantes, ingenti in Domino gloria claruerunt] Nullus autem est, qui nutritore, & administratore pro comperitis non habeat, quique de cibo, qui ministratur, non discernat, nec ullus cibaria ab inimico suscipit, vel oblatum cibum ab amico non approbet. ergo &c. merito ergo tot amicorum opuscula, vt securos cibos suscipiunt præsentis Pastores, & DD.

IV. quia etiamsi Patres ueteres sint mortui, ut ludebat Brentius, tamen etiam num in Ecclesia voce, & magisterio non recedunt, ex Cassian. 7. de Incarnat. c. 28.

Conclusio Orthodoxorum.

Præsentium Pastorum Ecclesia in legitimis Concilijs, vel solius Ro. Pontificis munus est, Patrum doctrinam consignare, atq; probare ad quod confert Pastorum, & DD. nunc viuentium sensus.

Respondeo dicendum, quod sicut consonum est in ordinæ naturæ; ut ab inferioribus, & proximioribus ascendentes ad primum illius generis perueniamus, sicut etiam apparet in scientijs; Ita in consignatione doctrinæ catholice dispositum est, ut à præsentibus, & proximioribus ad præterita, & remotiora tendamus. Certum est autem ex dictis, quæ à Deo nobis pro regulis præposita sunt, u. s. scriptura, traditio, Patrum consensus, præsentis Ecclesiæ Pastorum, & Doctorum sensus, & magisterium, ita, esse inter se disposita, & coherentia, ut quemadmodum à primo ad ultimum ordinatè descendimus, sic ab ultimo ad primum sit ascendendum.

Cum enim ad stabiliendum, uel definiendum aliquod dogma definitio necessaria sit, non nisi ad animatos testes, uel iudices consurgere oportet. Quare ex præsentium Pastorum, & DD. sensu nunc in Ecclesia viuentium, ad præcedentes Patres recurrunt Rom. Pontifices, & Concilia inuestigando scripta, & testimonia eorum, ex quibus antiquioris Ecclesiæ sensus deprehenditur, ex Patribus in traditionum cognitionem deuenitur, ex traditione quomodo sit scriptura intelligenda cognoscitur, & per istum modum quæstiones soluantur. Tribunal autem præsentium Pastorum in Concilijs legitimè congregatorum, vel solius Romani Pontificis absq; Concilijs, nisi auctoritatem præcedentibus, & mortuis Patribus daret, eorum opuscula cognoscendo, & approbando, & eorum doctrinam veridicam iudicando, nec ipsius scripturæ canon posset innotescere: merito ergo ad illud pertinet doctrinæ Patrum præcedentium consignatio, & approbatio, per quod antiquioris Ecclesiæ sensus, traditio, & ipsa scriptura cognoscitur, quam hac via etiam cum traditionibus credendam, postea præscripsit.

Solutiones Argumentorum.

AD Primum. ex fidelium filiorum suorum priuatis laboribus Ecclesia conscia est illos Patres, quos approbat in nullo à Sanctæ Ecclesiæ consortio deuiasse, & ex publica Ecclesiæ consensu, vel locorum attestatione. Nec vllum præiudicium est, si interdum Catholicis, opus hæretici alicuius tribuatur, & è contra, nam in probatione vniuscuiusque libri non tantum scriptor, quantum ea, quæ scribuntur, attenduntur, & si in suspectis, auctoritas eorum scriptorum infirmetur, vt dictum est ex Hil. vnde magna cautela legendos aduertit Hieronymus ep. 76. ad Tranquillum, qui loquens de Origene quomodo legendus sit, inquit, ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror quomodo Tertullianum, Nouatianum, Arnobium &c. vt bona eorum eligamus, vitemusq; contraria: iux. Apostolū dicentem: omnia probate, quod bonum est, tenete &c. Neque tamen propter hoc sequitur omnia, quouis libro Catholici Doctoris probato, approbari, nec enim, quia probatur opuscula Cypriani intendit Ecclesia errorem Cypriani de baptismi reiteratione approbare. Iuuat autē, vt dicit Abul. 2. p. defens. c. 83. quod eorum lectionē Christianis Ecclesia commendat, vt utilem ad doctrinam fidei, & morum; quod omnem hæresis formalis ab illis suspicionem tollit, vt tuto legi possint &c.

Ad II. Respondetur, quod approbans librum Ecclesia, non omnes, & singulas propositiones approbat, vt de fide habeantur, sed liber probatur, vt tuto legi possit, & quod contineat utilem doctrinam &c. multoties tamen vsque ad vnum iota aliquis præcipitur tractatus de fide suscipiendus, sicut factum est à Gelasio circa Epistolam Leonis Papæ descriptam ad Flavianum, vt superius dictum est. Ex iisdem quoque sensus Patrum assumuntur, ab eadem Ecclesia, super

super quos sua dogmata firmat, ut patet in Concilio citatis art. 1. q. 1. controuersia prima Generalissima.

Ad III. dictum illud Gratiani nullam habet auctoritatem, & in hac parte non cogimur illum recipere.

ARTICVLVS III.

An quia apud antiquos Patres, vel veterem Ecclesiam, non fit mentio aliquorum dogmatum, quæ postea Ecclesia definiuit, vel Posteriores Pastores, & DD. tradiderunt, propterea reiicienda sint.

Positio Nouatorum.

Rotestantes summo consensu in hac nefandissima præscriptione conspirant, multa dogmata reiicienda, eo quod sint iniqui, inuenta trecentaria, quod Patribus antiquis fuerint incognita, quod apud eosdem mirum sit interdum de illis silentium. Sed ab antiquioribus hæreticis hoc desumpsisse, patet ex Sancto Ignatio Epistola ad Philadelphios, dicebant. *si non inuenero Euangelium in Archiis, non credam*, tamquam recentem conficta habentes. Diuina eloquia, nisi originalia exhiberentur, contra quos inuehitur Ignatius hoc modo. *Talibus autem ego dico, quia mihi antiquitas Iesus Christus est cui non obedire manifestus, & irremissibilis interitus est.*

Oppositiones eorundem.

Arguitur I. quia ut dictum est ex Tertuliano de præscript. illa doctrina veritati deputanda, quæ cum Ecclesijs matricibus, & originalibus conspirat, reliqua de mendacio præiudicanda: tunc sic arguitur. Defunctis iam Apostolicis illis Rectoribus talium Ecclesiarum, non potest fieri ista collatio, nisi eorum monumenta euoluamus: illa ergo doctrina pro vera recipienda est, quæ cum doctrina illorum conspirat, & eorum patrocinio approbatur, sed cum de multis dogmatibus, quæ tamen prædicat posterior Ecclesia, mentio non fiat apud veteres, non potest ostendi ista conspiratio doctrinæ, nec haberi eorum approbatio: de mendacio ergo præiudicanda sunt.

II. quia ex antiquitate dogmata accipienda sunt, sed ut dicit S. Vincentius Lerinensis c. 3. *tunc antiquitatem sequimur, cum ab his sensibus*

non recedimus. quos maiores, ac patres nostros celebrasse manifestum est, consensionem iidem, si in ipsa vetustate, omnium, vel pene omnium sacerdotum pariter, & magistrorum sententias, definiunt, & sectemur; at ubi nulla fit dogmatum mentio apud Patres, quid sentierint Patres nequit agnoscere: ergo infirma dogmata ea sunt, quæ destituta sunt patrocinio antecessorum.

III. quia Prosper scribens ad Augustinum, Messaliensium argumentum affert rationabile, contra prædestinationis sententiam, de nouo ab Augustino assertam, videlicet: *tot annis, & tot tractatoribus, tot præcedentibus libris, Catholicam fidem fuisse defensam, absque eo, quod talis sententia ab illis fuerit asserta, aliqualem ergo vim habet argumentum, ex auctoritate negatiua Patrum præcedentis Ecclesiæ.*

IV. ex Tertull. lib. de præscript. c. 31. *audent hæreses se interficere etati Apostolica, quasi, & ideo videantur ab Apostolis tradita.* Similiter idem prætendunt Catholici: nulla ergo erit victoria in pari contentione, nisi maiora proferantur. At nullum maius argumentum afferri potest, nisi in medium testimonia Apostolicorum proferantur, quibus hoc traditum, illud non traditum demonstratur, ergo quoad usque non proferantur, non poterunt esse dogmata firma.

Confirmatur, quia hac ratione daretur occasio fingendi, tam à catholicis, quam hæreticis innumera dogmata, quæ nunquam tradita sunt, & multa, quæ ex solo vulgo communiter suscepta sunt, vel communi consensu posteriorum doctorum sancita, in articulos dogmaticos erigendi, quin de facto (ut dicit Marloratus in præfat. côm. in nou. test.) foetidas, & inanes traditiones (de nostris doctoribus loquens) quas ex putidis carnalis prudentiæ lacunis hauserant, in orbem inuexerunt, & pro oraculis haberi voluerunt.

Vltimo. Quia Apostoli ex Irenæo lib. 3. c. 4. quicquid acceperunt in Ecclesiam *tantum diues depositoryum contulerunt.* Apostolici ergo in suis monumentis omnia tradita reliquerunt, ut de Ignatio scribitur, quod traditiones Apostolicas scriptas reliquerit, & propterea dicuntur *Patres fidei*, quod omnem doctrinam monumentis consignarint: nihil ergo posterius tradi potuit, vel potest præter id, quod in scriptis Apostolicorum reperitur.

Confutatio eorundem ex Orthodoxis firmamentis.

Sed contra est primo, quia dicit Eusebius lib. 3. c. 4. proximos successores *Apostolorum minimam habuisse scribendi rationem, nec tam edendis libris, quam erudendis populis operam dedisse.* Vnde tantum apparet illos scripsisse de dogmatibus, quantum se obtulit disputandi occasio contra Gentiles, vel Hæreticos, vel fideles Epistolis adhortandi: ceterum nulli catechismi conscripti, pauca commentaria scripturarum edita &c. quibus, mirum non est si multæ controuersiæ componi non possint, cum non omnia dogmata scripserint.

Amplius

Amplius confirmatur, nam mox persecutione grassante post primos illos Apostolicos, non tam hominum, quam librorum Sacrorum fuit traditio in manus Gentilium: unde & propter hoc Donatistæ etiam Cæcilianum falso accusarunt, quod sacros codices tradidisset, ut dicit Augustinus lib. 7. contra Donat. c. 2. & sub Diocletiano (ex Niceph. lib. 7. c. 3.) in publico foro libri SS. scripturarum, & Patrum exusti sunt. Bibliotheca omnes tempore Valentis similiter exusta, ut dicit Ammianus Marcellinus lib. 29. histor. Idem accidit ex Sabellico temporibus Vandalorum, Hunnorum &c. Romanum Imperium deuastatum, ut optimorum authorum, inquit, destructiones sint consecutæ, unde ipsemet Augustinus lib. 3. contra Faust. c. 2. perpaucos dicit fuisse in lingua Latina scriptores, in Græca quis numeret? & tamen ex ijs, qui præcesserunt Augustinum, plures habemus Latinos quam Græcos, ergo stante tanta scriptorum paucitate infra quadringentos, vel etiam sexcentos annos, sicut inane est ex illa velle probare singulos ritus, & caeremonias, & omnia mysteria religionis nostræ, multo magis temerarium est, quia hæc omnia apud illos non reperiuntur descripta, velle confutare, atque reiicere.

II. & si multa Apostoli circa ritus, & mysteria præscripserint, non potuerunt tamen omnia executioni mandari ducentis, vel trecentis illis annis, quibus in priuatis ædibus, vel paruis ædificiis, propter Iudæorum malitiam, vel Gentium infirmitatem, occulta pompa sacra celebrabantur, & huiusmodi, donec sub Constantino, eleuante caput Ecclesia, cultus diuinus toto orbe resplenduit: Infirmum ergo argumentum est, quod ex non obseruatione præcedentis Ecclesiæ circa aliquem ritum affertur ad illum repudiandum, cum aliud sit institutio, aliud institutionis executio. Unde quis etiam malè colligeret, quia Concilia generalia celebrari cœperunt sub Constantino, & nō ante, Concilia non propterea esse celebranda. Iterum si obferuorem primitiue Ecclesiæ indulgentiarum vsus (ut multi etiam Catholici defendunt) non fuisset, ita frequens, vel nōdum in Ecclesia ante tempora Gregorij exercita non fuisset (ut similiter alij dicunt) potestas illas elargiendi, non bene colligitur ex non vsu antiquæ Ecclesiæ negatio Indulgentiarum: nam licet vsus esset posterior, potestas fuit antiqua, & doctrina antiqua, quod poterant ab Ecclesia fieri huiusmodi poenarum remissiones, extra Sacramentum poenitentiae. Itē cum potestas Pontificis maxima sit, & varios actus complectatur quos primis sæculis Ecclesie non omnes exercuit, nec exercere potuit, nulla tunc occurrente occasione, vel opportunitate &c. non bene deducitur, hæc procedente tempore non potuisse Pontificem exercere. Vanæ quoque sunt istæ collectiones: quod ante Gregorij fuerit facultas data Sacramenti confirmationis à simplici Sacerdote administrandi non legimus, & fortasse, ita factum est: ergo Pontifex Gregorius id facere non potuit. Similiter nullus Imperator primis illis temporibus propter Apostasiam, vel hæresim depositus est, ergo nec postea

deponi potuit &c. inanis ergo est talis discursus, quia apud antiquam Ecclesiam multorum rituum, & caeremoniarum executio non cernitur, quod eorundem non fuerit institutio, atque præscriptio.

III. quia huiusmodi modum arguendi olim contra Catholicos hæretici vsurparunt, ut de Hieronymus epistola ad Pammachium de erroribus Origenis, contra fautores Origenis inuehitur. *Alius, non possum, inquit, de huiusmodi fautoribus damnare, quod nemo dānauit. Alius, nihil super hoc à Patribus statutum est, ut dum totius orbis prouocatur autoritas subscribendi necessitas differatur. Quidam constantius, quomodo inquit dānabimus, quos Synodus Nicæna non tetigit? quæ enim dānauit Arium damnaasset utique, & Origenem, si illius dogmata reprobasset.* Quibus technis occurrens Hieronymus, ait. *Scilicet uno medicamine omnes simul morbos debere curari, & idcirco Spiritus Sancti neganda maiestas est, quia in illa Synodo super substantia eius silentium fuit. De Ario tunc, non de Origene quæstio fuit, de Filio, non de Spiritu Sancto. Confessi sunt, quod negabatur, tacerunt de quo nemo querebat: & postea aliqui hoc argumento, nec Valentinus, nec Marcio, nec Cataphryges damnari debent, quia Synodus Nicæna eos non nominat, quos certe ante Synodum fuisse non dubiū est, ante Hieronymum Basilium Epist. 60. eandem doctrinam docuit dicens. Quoniam verò doctrina de Spiritu Sancto indefinita est, propterea quod tum nondum comparerent Pneumatomachi. i. bellum contra Spiritum Sanctum gerentes: an condemnandi sunt, qui Spiritum Sanctum creatæ, ac seruilis esse nature dicunt, in eadem Synodo nulla facta est mentio. Nihil. n. prorsus creatū in diuina, et beata Trinitate. & ep. 78. sententia vero de Spiritu S. in Synodo Nicæna in transcurso sine omni diligentia posita est, propterea, quod nondum mota esset quæstio, sed adhuc credentium mentibus securus &c. nullis obiectus insidijs, inesset de Spiritu Sancto inielectus.*

IV. quia efficacius argumentum est, quod ex autoritate affirmatiua, quam quod ex negatiua desumitur: ergo autoritas negatiua præteritæ Ecclesiæ, non potest præscribere cōtra præsentem autoritatem affirmatiuam, cum præteritum, vel præsens non diuersificent, vel varient eandem regulam immobilem, & irreformabilem.

Confirmatur, nam eatenus aliqualem vim habere putat aduersarius argumentum desumptum ex autoritate negatiua præcedentis Ecclesiæ, quatenus illius Ecclesiæ silentium arguit, tali Ecclesiæ non fuisse cognita ea, quorum non meminit, ac proinde à posteriori Ecclesia, ea, quæ controuertuntur dogmata esse conficta. Sed hoc non sequitur, imo sic arguere est committere fallaciam à communi ad determinatū. Siquidem tale silentium multa alia arguit, ut supra dictum est, videlicet, quia non erat scribendi occasio, vel ne mysteria publicarentur, vel quia non erat exorta controuersia. malè ergo inferitur, stante tam multiplici causa silentij, ex silentio inferre dogmata, de quibus controuertitur

titur primæ Ecclesiæ fuisse incognita: est enim figura fallaciæ dictionis à communi ad determinatum sub illo descendere.

V. quia iam satis constat ex dictis cum ageretur de traditionibus, quod non est necesse, ut cuiuscumque dogmatis resolutio fiat ad positiva testimonia cogitantium etatis Apostolicæ, sed satis est si constanter, & asseueranter quondam in Ecclesia prædicatum sit dogma, etiam si apud antiquiores, perueniendo ad Apostolos, nulla eiusdem facta sit mentio, ergo ex silentio, vel authoritate negatiua antiquioris Ecclesiæ contra præsentem, nullum desumitur certum argumentum.

Confirmatur etiam nunc idem antecedens aliàs probatum. Illud quod constanter quondam in Ecclesia vniuersaliter est prædicatum non potuit esse ab Ecclesia cōfictum: dicit enim Tertullianus de præscript. c. 18. *quod apud multos unum inuenitur, non potest esse erratum, sed traditum*, & contra Marcionem lib. 4. pro eodem accipit esse aliquid vniuersaliter receptū in Ecclesia, & de traditione Apostolorum descendere, dicit. n. *si constat id verius, quod prius, id prius, quod ab initio, id ab initio, quod ab Apostolis, pariter eque constabit id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias fuerit Sacrosanctum*, ergo abique intermedia probatione ad Apostolos referendum.

Probatum etiam rursus idem antecedens: nam mediæ etatis Patres, quod inuenerunt tradiderunt, quod fideliter acceperunt, bona fide consignarunt posteris suis, alioquin infideles dispensatores fuissent infideliter dispensantes dominica cibaria: non ergo aliud prædicarunt, quam priores Patres, quibus successerunt, & hi similiter sicut, & primi, donec ad Apostolos sistamus auctores. Et iterum. Si aliquid à maioribus istis mediæ etatis v. g. aliquid de suo confixerunt, vel hoc factum est tacentibus, vel ignorantibus, vel consentientibus totius orbis Ecclesijs. Si tacentibus ergo iniusto silentio fouerunt errores, & contra præceptum Christi perniciosè tacuerunt, sicut enim prædicationem Euangelicam iussit non abscondi dicens, *quod in aure audistis prædicate super tecta* Matth. x. & iterū, *qui erubuerit me, & meos sermones &c.* Luc. 9. ita voluit Euangelicos Pastores vigilantes esse, ne supereminarentur tritico zizania. Si illis ignorantibus, iam Spiritus Sancti illustratione destitutas Ecclesias, & in tenebris cæcutisse dicere oportet, & quod peius est, illis videntibus, & consentientibus sacrilega fuisset conspiratio, & damnanda consensio, quæ omnia cum sapientia, & Ecclesiæ sanctitate e diametro pugnant.

Et præterea in multis dogmatibus, quæ traditione innotescunt, cernimus fideliter Ecclesiā Catholicā idem sensisse super infantium baptismatione, sacrificio, votis Monasticis &c. tempore Bernardi, sicut illa, quæ sexcentis annis Bernardum antecessit qualis fuit tempore Augustini, Hieronymi &c. & hanc sicut præcedentem Ecclesiam docuisse ex veteribus monumentis apertissime constat, ascendendo vsque ad Apostolos, sicut ergo in his fidelis deprehenditur ex

contestatione Patrum præcedentium, etiā absq; alia testificatione præcedentium Patrum digna est fide, ac proinde hæc dogmata etiam, quæ non habent antiquioris Ecclesiæ testimonia, à primordio etiam fuisse credendum est.

Quod si dicas in primi generis dogmatibus, propterea idem sensisse cum prioribus Patribus, quia ex eorum testimonijs arctabatur idem sentire. Contra ergo eò magis in secundi generis dogmatibus, de quibus non fit mentio in primitiua Ecclesia, ex priori traditione fideliter processit, quò sciebat non fore eius auctoritatem recipiendam, Patrum testimonijs destitutam, si firma contestatione, & asseueratione fideliter se accepisse à maioribus talia dogmata non demonstraret. Tantum ergo abest, ut hoc quod non fiat mentio apud veteres de nonnullis dogmatibus, quod Ecclesiæ auctoritatem infirmeret, quod potius firmet, nullo enim modo traderet, Patrum testimonijs destituta, si aliunde ex traditione non esset suffulta.

VI. nam sicut dicebat Basilius Clericis Neocæsariens. ep. 63. loquens de quibusdam consuetudinibus, iam pridem receptis, quas dicebant quidam nuperas esse: *Quod autem ea quæ facimus sub præclaro Gregorio in vsu non fuerint, quibus testimonijs euincere poteritis? Nihil eorum, quæ illa in vsu habuit, sq; ad hunc diem illibatum seruastis.* ita à simili possumus arguere, quòd facimus in præsentī Ecclesia, non fuerint in vsu antiquis temporibus quibus testimonijs euincetis? nullis certè, imo contra vos sunt Magdeburgensium centuriæ fermè omnia controuersa dogmata recensentium, quorum nullum illibatum seruastis: vestrorum ergo iaculis satis confossi estis, ut oculariter ostendimus supra q. 3. principali a. 8.

Vltimo ad hominem; nam Vvigitus in defensione sua pag. 451. post medium (cui adscriptur Fieldus de Ecclesia lib. 3. c. 21. p. 242. cuius capitis argumentum est de regulis cognoscendi veras traditiones) ea dogmata refert ad Apostolica tempora quorum origo, & initium inueniri queat, quæ regula nedum ab Aug. ep. 118. recipitur, sed etiam à Zuuiglio tom. 2. fol. 94. c. medium Gualtero, Caluino, & neminè, ait, *puto doctum ab illis dissentire*. Ergo satis est ad dogmatum veritatem, & quod sint Apostolica, ostendere, quod non determinato tempore cæperint.

Conclusio Catholica.

Non est necesse ad dogmatum, veritatem, positium consensum priorum seculorum demonstrare.

Respondeo dicendum, quod sicut supradictum est à præsentis Ecclesiæ Doctoribus, atq; Pastoribus tanquam à proximioribus, & notioribus nobis ad primæ Ecclesiæ testificationem procedimus. In omnibus autem processibus, tam scientificis, quàm moralibus non necesse est, ut ad priora principia semper recurramus,

mus, satis est si proxima habeamus, unde ad demonstrandas conclusiones scientificas, satis est assumere principia mediata, quia hæc à primis etiam si illa nobis non innotescant fidem sumperunt. Etiam rerū quoque possessiones ex præscriptione firmantur, etiam si non habeamus antiquioris ætatis testimonia manifesta. Nec opus est in segete, quod apparente spica innotescat radix, ut probetur spica radicem habere, vel in fluminibus, ad hoc, ut originem habere probeatur, opus est caput, unde emanant inspicere. Sic & in dogmatibus satis est si testimonia mediæ ætatis habeamus, quia hæc à primis fidem sumperunt, & satis est si tot longo temporum tractu prædicata sint, & Ecclesiæ sit antiqua possessio, etiam si desint priorum scriptæ tabulæ, & cum innotescat spica Catholicæ doctrinæ satis arguitur semē habuisse, quod Christus, & Apostoli seminarunt, quod debet crescere usque ad messem; Etiam indeficiens, & iugiter fluens canalis doctrinæ Catholicæ, quamvis caput, & origo nequaquam cernatur, ad primam scaturiginem fontalem Apostolorum reduci dicendus est. Firmissimum igitur argumentum desumitur solum ex præsentī Ecclesiā, etiam si præcedentis esset autoritate destituta, cum non aliunde dogmata, quæ prædicat præsens Ecclesiā processerint, quam ab Apostolicæ traditionis semine, & fonte. Vnde & Basilii lib. de Spiritu Sancto c. 29 illud magnificans, tractans de glorificatione Spiritus Sancti, ait, *quid opus est vetera commemorare? imo, qui nunc sunt Orientales, non hoc uno pietate sentientes cognoscunt, hac voce velut suos ab alijs indicantes?* &c. & Epistola 64 non antiquissima protulit, sed contentus Gregorij Nazianz. doctrina ad successores deriuata, Sabellium confutauit dicens, *quod eius doctrina inimica quoque traditioni magni reuera Gregorij, & eorum, qui illum ex ordine subsequuti sunt ad Beatum usque Musonium, cuius etiam nunc dogmata, quam sint apud vos sonora manifestum, est.*

Solutiones Argumentorum.

AD Primum, conspiratio in doctrinā, sicut, & antiquitas doctrinæ nedum agnoscitur per Patrum scripta, & monumenta, sed traditione per manus accepta, cuius initium non reperitur, & quæ omnem hæresim antecedit, & prior est illa, quæ euidenter in hoc demonstratur posterior, dum id, quod prius est, corrigit, & per hæc patet ad secundum.

Ad III. sic respondet S. Augustinus lib. de prædest. 55. c. 14. *quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad soluendum questione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur,* & lib. 6. contr. 2. epistolas Pelag. c. 10. de simili silentio præcedentium dans rationem, ait: *non dum contra hæreticos fuerat veritatis suscepta defensio, neque id agebatur, ut eis responderetur &c.*

Ad IV. & si audeant se inserere hæreses at-

ti Apostolicæ, semper de posteritate euincuntur, & de nouitate. Catholica verbo Ecclesiā semper proponit, quæ sunt antiquitate, & clara celebritate notissima, ut in quocumque dogmate (sicut dicit Augustinus ibidem) *quisquis id astruit, unde hoc quod verissimum, & fundatissimum est, destruat, siue sit ille filius, siue inimicus Ecclesiæ, aut corrigendus est, aut cauendus.*

Ad confirmationem. Si quolibet filio Ecclesiæ noua proferente, illico reclamant Ecclesiarum Antistites, multo magis si antistites aliqui id conarentur, reclamarent alij vigilantissimi Pastores: sic omnibus præciditur fingendi occasio, quam mendaciter obijciunt aduersarij, unde S. Basilii ep. 93. contra quosdam Nouantes, sic dicit. *Nouationes istas circa fidem compefcatis, hypostasēs diuinas ne irritetis, nomen Christi non abnegetis, Gregorij voces sinistrè non interpretamini. Quod si secus egeritis, donec spirandi loquendiq; facultas erit, ad tantam animarū perniciem nunquam filere poterimus.* Vnde reclamationem Pastorum cæterorum nouitates exterrētium.

Ad vltimum respondetur, veteres Patres etiā Apostolos imitatos, ut edicta vulgarent, dogmata vero silerent: quare non fuit necesse omnia monumentis consignare, & hæc est præcipua ratio cur multorum dogmatum apud Patres non sit facta mentio. S. Cyrillus catechesi prima monet, catechumeno interroganti, quid dicerent Doctores, nihil esse respondendum, permixti siquidem erant cum catholicis Ethnicis, Iudeis, hæreticis, cathecumenis, quare illud præceptum Domini Presules obseruantes nolite projicere margaritas ante porcos: nolite sanctum dare canibus &c. in occulto silentio mysterijs autoritatē conseruauerunt. Vnde Tertull. in Apologet. c. 9. cum obijceretur calumnia de infanticidio potens illam dissoluere facilliter declarando sacrificij in-cruenti mysterium, ne verbum quidem de sacrificio, sed alijs medijs calumniæ respondet. Idem loquens de Eucharistia, quam ante cibum etiam sumebant his verbis concisus lib. ad uxorem exhortatur Christianas mulieres vxoratas. *Non sciet maritus (ethnicus videlicet) quid ante omnem cibum gustes, & si scierit panem, non illum credat, qui dicitur.* Origenes hom. 9. in leuit. eandem religionem obseruans de eodem Sacramento loquens, ait. *Non it qui mysterijs imbutus est, carnem, & sanguinem Verbi Dei. Non ergo immoremur in his quæ, & scientibus nota sunt,* & Epiphanius in Ancorato, videmus inquit, quod accepit Saluator in manus suas, veluti Euangelium habet, quod surrexit in cenā, & accepit hæc & ubi gratias egit dixit: hoc meū est hoc, & hoc, nolens Epiph. nec materiam, nec formam euulgare suo ore, quamuis in Euangelio descriptam. Sed & Chrysostomus de eodem Sacramento ad populum loquens hom. 27. in Genesim sciunt initiati quid dicatur, & alibi hō. 22. ad Heb. scitis, qui imbuti estis mysterijs, loquens autem de ritibus, & cerem. baptisimi in hom. 40. in primam ad Corinth. sic dicit. *Cupiam sanè clarè proferre verba, si per prophanos illos liceret. Nam hi difficiliorē nobis interpreta-*

tionem reddunt, cogunt enim aut non clare dicere nos, aut mysteria euulgare, idem dicit Esichius lib. in Leuit. c. 4. Theodor. in cap. 8. ad Hebræos, & in Dialogo secundo. Dicam tamen, sed quantum fieri potest adumbrate, & in 2. ad Corin. hō. 18. de cæremonijs Sacramenti ordinis loquens. *Ordinaturus*, ait, *adstantium* vocat preces, & ipsi sententias ferunt, & acclamant id, quod initiati faciunt. Non enim fas est non initiatis omnia detegere. Sed & Innocentius Chrysostomi contemporaneus, ad Decentium Eugubinum de quadam quæstione circa Sacramentum confirmationis consultus, post multa tandem dixit. *Verba vero dicere non possum, ne magis mysterium proderet videar, quam ad consultationem respondisse*; quæ verba imitatur Ambrosius lib. 1. de Sacramentis de omnibus mysterijs fuisse morem illa occultandi docens apertissime his verbis, nunc de mysterijs dicere tempus admonet, atque ipsam Sacramentorum rationem edere, quæ ante baptismum si putassemus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius, quam edidisse estimaremur. Dionysius vero Areopagita de omnibus Sacramentis loquens, & quantum ad materiam, formam, & effectus dixit lib. de Ecclesiast. Hierarch. c. ult. consummativas vero invocationes, non est æquum scripturas interpretantibus, neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes ex occulto ad commune deducere, sed nostra sacra traditio sine pompa eas edocet. Sed de omnibus mysterijs Christianæ religionis ait Nazianzenus in or. 1. The. ut secreta, quæ sunt, et à vulgi cōspectu semota secreto quoque tractemus, & quæ sancta sanctè, nec in prophetas aures, quæ silentio sunt adoranda proiciamus, & oratione s. de Theol. ait, hunc esse Theologiæ ordinem, ut nec repente atque confestim omnia in lucem efferamus, nec in finem usque occultemus: illud enim inconsultum, hoc impium, illud alienos offendere, ac vulnerare queat, hoc nostros à nobis alienare. Et Clemens Rom. in quadam Epistola ex persona Petri sic loquitur, oro, atque obsecro, ut mearum prædicationum libros, quos ad te misi, cum nullo ex Gentilibus communices, neque cum nullo ex nostris antequam eum experiaris. Si quis vero postquam erit renatus, tunc ei tradas ad exemplum institutionis, qua Moyses 70. senioribus, qui cathedram eius susceperunt scripturas tradidit, & alia ibi lectu digna. Et S. Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 1. expresse dicit Ecclesiæ Catholicæ Antistites atque ministros passim cauere à nudandis mysterijs: quam praxim ipse quoque seruat cōcione 1. in psal. 21. con. 1. in psal. 33 in Ioh. tract. 26. contra aduers. legis, & prophet. c. 20. Ipsimet Gentiles tantæ obseruationis expressi sunt testes: namque Aurelianus Imperator ex Flauio Vopisco in eius vita. Sic suos Pontifices Ethnicos allocutus est. *Miror vos Patres sancti tandiu de aperiendis Sibyllinis dubitasse libris, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, non in templo Deorum omnium tractaretis.*

Accedit quod propter Christianorum persecutiones Ecclesiastici homines priorum saculorum maxime primi pauca scripsere, si quæ

scripserunt, non omnia perseuerant, nullos in sanctas scripturas commentarios ediderunt, nulla controuers. & excitata, ut quis esset legitimus scripturatum sensus, nobis cum scripturis transmitterent, nullos catechismos ediderunt, vel methodicam mysteriorum fidei rationem scripserunt, propterea non est mirum, si mirum quandoque sit de nonnullis silentium. Multa tamē in ijs, quæ scripserunt esse fidei mysteria, & sensus scripturarum reperiri indicantur in genere, & in traditione contenta. Quare ab eorum auctoritate negatiua non valet argumentum. Unde hæc esset inepta consequentia: Petrus indicauit in scriptura multa esse difficilia intellectu, de quibus in specie ipse Petrus non fecit mentionem, ergo ab Ecclesia, ut (dicunt) recentiori, non possunt sensus præscribi sacrarū scripturarum: ita insulsa est hæc collectio: Multa à prisca Patribus traditione haberi indicantur &c. & in particulari de hac, vel illa traditione non meminerunt, ergo à præsentī Ecclesiæ, quæ ex traditione habentur præscribi nequeunt. Sicut & ista insulsa collectio est. Nunquā oēs Patres dixerunt Sacramenta esse septem, nec omnium multi Patres meminerunt, ergo numerus eorum ab Ecclesia definiri nequit, unde & Lutherus 2. 2. de capt. Babyl. fol. 84. impress. Vvitēberg 1562. ante med. um obijciens sibi ipsi admittenti duo Sacramenta, per hæc verba. *At dices. Quid ad Dionysium dices qui sex enumerat Sacramenta &c. respondeo (inquit) scio hūc solum haberi ex antiquis pro septenario numero Sacramentorum, licet matrimonio omisso senarium tantum dederit.* Sed non propterea Senarius Sacramentorum est numerus, quia Dionysius fatente Luthero sex recensuit, nam ea recensuit Dyoniſ. quæ per actiones Hierarchicas sacrorum ministrorum administrantur, Sacramentum vero matrimonij, quia est Sacramentum Laicorum per Laicos, qui actionibus hierarchicis non consummantur, administratur. Similiter & nonnulli alij Patres modo trium, modo quatuor, modo quinque mentionem faciunt, prout se ferebat occasio disputandi, unde ex auctoritate negatiua horum Patrum infirmum argumentum desumitur.

ARTICVLVS IV.

An Episcopi Ecclesiarum in proprijs sedibus confidentes per eorum responsa, & consentientes sententias, firmum præstent Theologo argumentum.

Prædis hæreticorum.

Ntiqua fuit Pelagianorum quærela referente S. Augustino lib. 4. cõtr. duas epistolas Pelagianorum c. 8. talia responsa vim non habere nisi in Concilijs Episcopi sint Congregati [nõ minus stultum, quam impium dogma

esse susceptum dicebant, & simplicibus Episcopis sine congregatione Synodi in locis suis sedentibus ad hoc confirmandum subscriptionem queruntur extortam, cum potius eorum prophanas vocum nouitates Ecclesia Christi, & Occidentalis, & Orientalis horruerit &c.] & lib. primo contra Iulianum c. 1. iactabant Pelagiani Catholicos propterea esse victores, quia scilicet ipsis non erat datum. [sicut desiderabant examen] iidem referente eodem Augustino lib. 4. cõtra duas Epistolas Pelag. c. 12. dicebant [de simplicibus Episcopis siue congregatione Synodi in locis suis sedentibus, extorta superscriptio est]

Hos imitati Nouatores priuata colloquia, Academijs, Pastorum voces, & monita respuentes, ad Generalia concilia prouocarunt, ea fraude, & astutia, vt Ecclesiæ sensum eluderent, & magnum nomen, quod propter eos generalis Cõgregatio Episcoporum indiceretur (per eosdẽ postea refutati in orbis theatro, ut comperitum est experientia) sicut in proprijs sedibus eandem doctrinam docentes despexerunt.

Oppositiones aduersariorum.

PRima, nam forma, & medium dijudicandi de controuersijs, ab Apostolis tradita sunt, vt in Concilio Congregati de rebus controuersis iudicaretur. Cum .n. Barnabas, & Paulus Antiochiæ contradicentes reprimere non valerent circa legalium obseruationes. Conuenerunt, ait, scriptura Actorum c. 15. Apostoli, & seniores videre de verbo hoc, vt dubitantium mentes Apostolicæ Synodi auctoritate firmarentur, ait, Beda. nunquam tamen è proprijs sedibus absq; à tali congregatione decisio facta perhibetur. Ergo solum in Concilio Congregati Episcopi, non extra Synodum in proprijs sedibus consistentes, præstant firmum argumentum.

Confirmatur, quia Episcopis congregatis assistentia diuina promittitur, dicente Domino. *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum &c.* Matth. 18.

Secunda, Episcopi in proprijs locis sedentes non representant vniuersalẽ Ecclesiã, ergo non possunt ferre leges obligantes omnes, & singulos, nullus .n. dicit V. G. Arium in Diocesi Alexandrina ab vniuersi orbis Episcopis, antequam Concilium Nicænum indiceretur, fuisse damnatum, aut damnari potuisse.

Confirmatur, quia in C. ad abolendam de hæreticis ad summũ singulis Episcopis in proprijs tamen Diocesis, conceditur de hæresi exorta iudicare cum Concilio Clericorum, vel etiam si oportuerit, vicinorum Episcoporum, Non ergo id extendendum ad Episcopos aliarum Diocesium.

Tertia, quia cum in rebus controuersis multa reperiatur incertitudo, recta ratio suadet ad iudicium non esse deueniendum absque inquisitione, & consilio, multo magis in rebus fidei, vnde propterea indicuntur, Concilia, vt ex inquisitione, & collatione Episcoporum veritas indagetur. Non ergo in proprijs sedibus Ecclesiæ pastores consistentes possunt rationabiliter, ac proinde infallibiliter, de dogmatibus pronunciare.

*Confutatio aduersariorum.**Ex Orthodoxorum firmamentis.*

SEd contra est, primo Patrũ auctoritas: Cyp. lib. 1. Epistol. 3. ait *Felicitissimum hoste Christi* non tantum sua, sed plurimorum Coepiscoporum sententia condemnatum, eaque de causa ad eum, & alios fratres Episcopos, Epistolas direxisse constat, & lib. 1. ep. 7. contra Fortunatianum Nouatianæ factionis inuehitur, & docet nõ posse deprecari in die nouissimo dominum [qui & ante hoc Christum, & nunc quoque Ecclesiam Christi negauit, & Episcopis sanis, & integris, & viuientibus non obtemperans] vide quanti facit Episcoporum consensum, etiam in proprijs sedibus consistentium.

S. Alexander Alexandrinus primo differendo, monendo, excommunicando, postmodum suæ prouinciæ Synodo 100. Episcoporum Ariũ condemnauit, & ne ad alios venenum diffunderetur, aliarum Ecclesiarum Episcopos, de depositione eiusdem admonuit, vt habetur in Epistola apud Socratem lib. 1. Hist. Ecc. c. 3.

S. Athanasius Epistola contra Arianos de sententia Dionysij Episcopi Alexandrini, eum ab hæresis nota hoc modo vindicat. [Magni certè argumenti ab alijs Episcopis de impietate conuictus est, neq; hæresim propugnando ab Ecclesia secessit.]

S. Basilius Ep. 64. ad Neocæsarienses contra Sabellianos, ait. *Si verò in istis perseverauerint, cogemur, & ad alias Ecclesias acceptum damnum proclamare, efficereq; vt à pluribus ad vos Episcopis mittantur litteræ, quibus impij huius figmenti magnitudo destruat.* Et Ep. 75. loquens

de receptione eorum Arianorum, qui ad Ecclesiam reuerſi erant, tuetur illud factum ex litteris B. Athanasij quas ab ipſo acceperat, in quibus etiam Macedonia, & Achaia Episcopos idem ſentientes allegabat idem Athanasius, & ſubdit. *Fuerat (inquit) iuſtus res noſtras extimare, non ex vno, aut altero eorum, qui ad veritatem haud recto pede ingrediuntur, ſed ex multitudine totius orbis Episcoporum, qui gratia Chriſti coniuncti à nobis ſunt. Requiritur Diſide, Lycaones, Iſauri, Phryges, & qui utriusque ſunt Armenia, quotquot vicini nobis ſunt Macedones, Achei, Illyrij, Galli, Hiſpani, tota ſimul Italia, Siculi, Aphri, et qui in Agypto adhuc ſunt, & quæ reliqua portio eſt Syria, qui quidem litteras ad nos mittunt, & viciffim à nobis recipiunt, ex quibus cum quæ illinc ad nos feruntur, tum quæ vice verſa iſthinc ad ipſos mittuntur, cognoscere poteſtis, quod unanimis omnes eodẽ ſenſu præditi ſumus.*

In tomo 2. operum Hieronymi habetur epiſtola Theophili ad Epiphaniũ, ubi ſic dicitur. *Dignationis tuæ eſt, quæ in huiusmodi certaminibus ſæpe ante nos pugnavit, & poſitos in prælio conſolari, & congregare totius inſulæ Episcopos, ad Synodicas litteras, tam ad nos, quàm ad Cõſtantinopolitanæ urbis Episcopum, & quos alios putaveris mittere, ut conſenſu omnium, & ipſe Origenes nominatim, & hæreſis nefaria cõdemnetur.*] & paulo poſt [*Cura igitur tuæ ſit, ut cunctis Episcopis per Iſauriam, atq; Pamphyliam, & cæterarum provinciarum, quæ in vicino ſunt, rei ordinem pandas, & noſtram ſi dignam putas Epiſtolam ſubiicias, ut omnes uno Spiritu congregati, cum virtute D. N. Ieſu Chriſti tradamus eos Satanae in interitum impietatis, quæ poſſidet eos.*

S. Ambroſius Ep. 32. ad Valentinianũ ſic dixit. *Si ad Synodum pronocat Auxentius, ut de fide diſputet, licet non ſit neceſſe, propter unum tot Episcopos fatigari, qui etiam ſi Angelus de cælo eſſet, qui non deberet præferri, cum audiero Synodum congregari, & ipſe non deero.*

S. Auguſtinus loc. cit. reſpondens quærelæ Pelagianorum Synodum poſtulantium reſpondet his verbis. *An vero congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? Quasi vero nulla hæreſis aliquando, niſi ſynodi congregatione damnata ſit, quin potius rariffimæ inveniuntur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit, multæq; ſint, ac incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnariq; meruerunt, atq; inde per cæteras terras deuitandæ internoscere potuerunt.*

Secũdo pbatũ rationibus. Primo quia Chriſtus Dominus voluit plures ſub ſe habere paſtores hoc eſt Episcopos, unde, & 1. Petr. 5. *Princeps paſtorum* appellatur, quorum munus eſt paſcere, gregem doctrina ſalutari, exhortantes (ut ait Paulus Tit. 1.) *in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguendo: ergo pariter diuino lumine illuſtrari cenſendi ſunt, ad eorum miniſteria exercenda ad conſignandam veram fidei doctrinam, ſi non pari menſura, qua Apoſtoli donati ſunt, quorum vnusquisq; ſeorſim ſatis erat*

ad fundandam fidem, tali tamen, ut aliorum Paſtorum opera, & ſenſus requiratur, ut certus Eccleſiæ ſenſus, & doctrina Apoſtolica inueſtigetur.

Secunda ratio, quia in Concilijs idem ſenſus, & doctrina, quæ per vniverſum orbem conſtanter ab Eccleſiæ Paſtoribus prædicatur, chirographo conſignatur, unde Theodoretus in ſuo Philotheo in vita B. Iacobi Niſibiens. loquens de Nicæno Concilio, ait, *Multis ibi bene, & recte, nonnullis perperam ſentientibus, obtinuit illa, quæ tunc per vniverſum orbem vicerat, ac diuulgata fuerat fidei confeſſio, & Leo magnus Ep. 10. c. 2. in Euthychete ſene, hoc grauiffimè criminabatur, quod quæ per totum mundum omnium reſeneratorum voce depromebantur illius adhuc ſenis corde non caperentur*] certiffimum autem eſt populos fideles non aliunde Catholicam illam doctrinam, niſi ab Apoſtolicis edoctos, qui eã ab Apoſtolis acceperunt. Apoſtolici autẽ ſunt Episcopos Apoſtolicis Cathedris ſuccedentes, à quibus populi inſtruuntur, hæc. n. eſt lex diuinitatis, & Eccleſiaſtica hierarchiæ, ut minores per maiores illuſtrentur, ex Dionyf. c. 1. de Eccleſ. Hierar. ergo ſi diſcipulorum, qui per orbẽ diſfundũtur, concors ſententia, Eccleſiæ conſenſus adiudicatur, multo magis ipſorum Paſtorũ, & Cathedris docentium conſenſus, Eccleſiæ Catholicæ conſenſum demonſtrabit.

Tertio, quia populi ſuis Episcopis, vel credere tenentur, cum e ſubſellijs loquuntur, vel non. Si credere non tenentur, iam perit tota certitudo fidei noſtræ, dicente Auguſtino de vtilitate credendi ad Honoratũ c. 10. [*in religione vero, quid iniquius fieri poſſet, quàm ut Dei antiſtites nobis non fictum animum pollicentibus credant, nos eis præcipientibus nolimus credere?*] Si vero credere tenemur, ij omnes poſſent conſpirare ad aliquod falſum in fide edocendum, nihil inſelicius eſſet fide noſtra, quæ ſub pœna perfidiæ iubet Dei miniſtris obtemperari debere, quod cum ſit impoſſibile, dicendum eſt cum eodem Auguſtino eodem lib. quod [*non poteſt eſſe via ſalubrior, quàm idoneum primo fieri percipiendæ veritatis, adhibendo ijs fidem, quæ ad præcolendum, & procurandum animum ſunt diuinitus conſtituta.*]

Concluſio Orthodoxorum.

Ex ſententijs Episcoporum in proprijs Cathedris conſidentibus, eorumq; litteris, vel reſponſis, firmum ducitur argumentum, quod ille conſenſus ad regulam fidei pertineat, & multo magis ex reſponſis Ro. Pont.

R Eſpondeo dicendum, quod primũ, & præcipuum mediũ probandi, ac finiendi dogmata, eſt regula fidei, ut ſuperius dictum eſt. Regula autem fidei eſt publica Eccleſiæ doctrina

na à Patribus, & Episcopis prædicata, & custodia tanquam depositum, vt dicit Apostolus scribens Timotheo 1. Tim. 6. à Timothee Depositum custodi hoc est exponere Lerinensi c. 26. depositum Catholicæ fidei, talentum inuolutum illibatumq; conserua. Quare resiliens Hæreticis ab hac regula, nouaque peruersaq; dogmata cudentibus plumbum pro auro supponentibus, non aliunde arceri possunt, quam à Sacrosancti depositi custodibus Episcopis videlicet populorum, non aliunde docentibus, & instruētibus filios, quam ex notissima regula veritatis. Vnde in Epistola Synodica ad Nestorium, sic illum Cyrillus alloquitur. Non sufficit tunc religioni solummodo symbolum fidei confiteri, quod expositum est per idem tempus, Sancti Spiritus largitate, à venerando, & magno Concilio apud Nicæam congregato; sed consequens est, & iureiurando fateri te, quod anathematizes quidem tua prophana, & polluta dogmata: sentias autem, & doceas, quæ nos vniuersi per Orientem, seu Occidentem Episcopi, & Magistri, Præsulesq; populorum credimus, & docemus.] hæc ille. Similiter introductibus nouitium, ac proinde profanum dogma, quod Italia non accepit, Gallia ignorat &c. & maior pars orbis exhorret, præsto sunt Episcoporum sedes quibus nupera doctrina suspecta reddatur. Vnde Iuliano Pelagiano prouocanti ad Antistes Orientis sic Augustinus respondit lib. 1. c. 2. Non est ergo cur prouoces ad Orientis Antistes, quia & ipsi vtiq; Christiani sunt, & vtriusq; partis orbis terrarum fides ista vna est, quia fides ista Christiana est, & te certe Occidentalis terra generauit, regenerauit Ecclesia. Quid ei queris inferre, quod in ea non inuenisti? Imo quid ei queris auferre, quod in ea quoq; accepisti?

Vbi verò non constat apud omnes de fidei regula, nec res est certò adhuc explorata illud Augustini documentum, & regulam sequi debemus, nempe, quod in re dubia valet Ecclesiæ auctoritas Ecclesiæ Catholicæ, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, vsq; ad hodiernum diem succedentium sibimet Episcoporum serie, & tot populorum consensione firmatur, vide lib. 32. cōtra Faust. c. 6. maius in dubijs dissoluendis, auctoritatis pondus subministratur, ab ijs Ecclesijs quas Apostoli fundarunt, quibus Apostolici successerunt, quam eorum quæ ab illis traducem fidei mutuata sunt, vt Ecclesiæ fierent. Vnde idem August. 3. de doctrina Christiana c. 8. scripsit. In canonicis scripturis recipiendis (antequam certò aliquid esset per Concilia definitum) Ecclesiarum Catholicarum lector quam plurimum auctoritates sequatur, inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & Epistolas accipere meruerunt. Inter quas eminet Romana, cui Apostoli Petrus, & Paulus doctrinam cum sanguine profuderunt. Vnde idem Augustinus lib. 1. in Iulia. ait, [Puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo Martyrio coronari, cui Ecclesiæ præsidem B. Innocentium si audire voluisses, iam tunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianis

laqueis exuisses. Quid n. potuit vir ille sanctus Aphricanis respondere Concilijs, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesijs.]

Hæc ergo semper fuit vetus Ecclesiæ praxis, vt in quacunq; Ciuitate, aut Prouincia hæresi nouella se attollente aduersus antiquam fidem, soleret Episcopus aduersus illam insurgere, vel Metropolitanus: qui si non sufficerent, auxiliares peterent copias ad ceteros Episcopos eiusdē Prouinciæ, aut ad alios aliarum Prouinciarum scribendo, & præcipue ad Summum Pontificem, vt nouum dogma, vel aliorum Coepiscoporum litteris, & iudicio, vel totius Romani Pontificis consensu, & definitione damnaretur. Quare nunquam generale Concilium fuit congregatum quin prius ab Episcopis in suis sedibus considentibus, maximè à Romano Pontifice, prophandum dogma exufflaretur, & litteris damnaretur. Similiter nec Generalia Concilia primo congregata, sed prius prouincialia, & ante hæc Diocesana celebrata sunt, vt ad pleniorē, & euidentiorē, & infallibilem definitionem, gradu quodā perueniretur de quo more S. Aug. 2. cōtra Donat. c. 4. contra ipsos Donatistas loquens, ait. Quomodo potuit res ista tot alternantium nebulis inuoluta ad plenarij Concilij luculentam illustrationem confirmationemq; deduci, nisi prius diutius per orbis terrarum regiones multis hinc, atq; hinc disputationibus, & collationibus Episcoporum pertractata constaret?] Propterea videmus radicem definitionis in Concilijs esse consensum Ecclesiæ, ad quem confugiunt congregati in Concilijs dicendo in fine acclamationum. Hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum.

Quando vero ex vniuersis orbis, vel multarum Prouinciarum Episcopis consensus Ecclesiæ non habetur, sed ex vna tantum Prouincia, tunc non sumitur irrefragabile argumentum, sed tantum probabile, sicut probabile quoq; argumentum faciunt cum iisdem Episcopis in vna, vel altera Prouincia congregantur.

Ex litteris ergo Episcoporum totius, vel maioris partis orbis, firmum, & exploratum, sed nō conuincens argumentum desumitur, ex litteris vero Romani Pontificis ad consulta respondentis, vel hæreses damnantis, firmum, & exploratū, & astringens habetur argumentum, sufficientissimum modestis Ecclesiæ filiis: ex plenario vero Concilio Rom. Pontificis auctoritate congregato, & confirmato firmum astringens, & proteruentium ora occludens, medium habemus, vt merito hæreticus damnatus censetur, qui decretis huiusmodi Synodorum parere detrectat, sicut hæresi proximus, si planè hæreticus non sit, merito præsumi debeat, qui eorundem Pastorum sensum, & consensum reijcere non formidant. Sed de hac re q. 2. inferius tractabitur.

Solutiones oppositionum.

AD primum ergo, quod etiam Apostoli facti sunt in littera Synodali ad Gentes missa Actorum 15. præcessisse praxim in cōtrarium

rium circa legalium obseruationem, & conquesti sunt, sine Apostolico mandato à nouis prædicantibus superseminatum dogma Iudaizantium. *Audiuius habet sacer tex. quia quidam à nobis exeuntes turbauerunt vos verbis, quibus non mandauimus* ex ista ergo praxi reprehensi sunt nouelli Iudaizantes, qui postea ad pleniorē ipsorum damnationem præmissa magna inquisitione, decretum est, non amplius seruanda esse legalia; qui tamen pro execratis etiam haberi meruerunt, ante eorum in Concilio Apostolico iam præiudicatam sententiam.

Ad confirmationem, etiam Spiritus S. dirigit PP. & Episcopos populorum, quos dedit Pastores, & DD. Ecclesiæ, ut in vnam sententiam conspirantes errare nequeant, unde, & Concilia ipsa ex eorundem sententia decernunt. Sic ut patet ex epistola Synodi Ephes. ad definitionem fidei Episcopi processerunt. *Sequentes*, aiunt, *itaq; omnium S. S. PP. confessiones, quas loquente in eis Spiritu Sancto protulerunt, & intentioni eorum æquis vestigijs inherentes, profiteamur etc.*

Ad secundum, & si Episcopi in proprijs locis confidentes vniuersalem Ecclesiam non oblitent, nihilominus cum secundum Catholicam fidem loquuntur, quæ ubiq; toto orbe diffunditur, vera esse ostendunt dogmata, quæ vniformiter, & indubitata pronuntiant, & hoc modo Ecclesiam instruant, & ad sententiam ferendam in plenario Concilio ferendam sufficiens exhibent argumentum. Vnde (ex Hist. tripart. lib. 2. c. 11.) Eusebius, cur consenserit Concilio Næno definiendi aduersus Arium sic dixit. *Nos Concilio consensimus, quoniam, & priscorum Episcopos aliquos conscriptores, eloquentes, & nobiles, nomine consubstantialis olim vsos fuisse cognauimus.*

Ad confirmationem. Quidam respondent eo loco permitti Episcopis iudicium de hæresi iam damnata. Sed hoc non potest stare, nam in eadem decretali non dicitur, quos Synodus Prouincialis, vel etiam Episcopalis hæreticos declarauerint, sed iudicauerint. Alij dicunt dari ex commissione Sedis Apostolicæ potestatem iudicandi Episcopis locorum, etiam ubi hæresis manifesta non esset, ut fidelis populus illius Prouinciæ, vel Diocesis à tali abstineat doctrina, & à nouis prophanisq; inuentis caueat, & eorundem architectos tanquam hæreticos fugiat. Adhibentur insuper aliorum Episcoporum litteræ, & assensus, ut non possit excipi aduersus talia decreta Prouincialia, vel Diocesana. Vnde Basilii Epist. 74. reddens rationem cur ab absentibus quoq; in reprimendis hæresibus, Epistolas postulare, ait. *Quæ nos loquimur multis suspecta sunt, quasi propter priuatas quasdam contentiones, metum, ac pusillanimitatem illis in eutere velimus. Vos vero quanto ab illis habitatione remotiores estis, tantum plus apud plebem habetis fidei.* Sed quod vltimatum iudicium decidendi res nunquam decidas, Episcopis committi possit à Sede Apostolica, non Theologicè dicitur. Dicendum ergo est, quod Episcopi possunt cognoscere de hæresibus palam manifestis, & etiam de hæresibus dubijs, quæ apud

simplices manifestæ non sunt, sed solum apud sapientes, cognoscere possunt, & sunt illæ, quæ saltem euidenti consequentia deprehenduntur principijs fidei contraire, unde ut bene notauit Turrecremeta 2. p. summæ de Ecclesia lib. 4. c. 12. *hæreticus dicitur, qui sentit contra sacram scripturam, siue contra ea, quæ necessaria, & formali consequentia ex ea eliciuntur. siue qui scripturam S. sanctam male interpretatur, 24. q. 3. hæresis, ubi B. Hiero. ita loquitur. Quicumque sacra scripturam aliter intelligit, quam sensus Spiritus S. efflagitat à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, hæreticus appellari potest.* Quædo autem subtiliora sunt, & inter sapientes etiā concertatio est, cum hoc ad maiores Ecclesiæ causas pertineat, non nisi per Sedem Apostolicam terminanda sunt, ut quid sit Catholicum, quid Orthodoxum discernatur. c. maiores de baptismo, & eius effectu, & 24. q. 1. c. quoties, legendus est Io. Gerson. tract. de doctrin. exam. consider. 3. & serm. de Purificatione. Henricus de Bottis tract. de Synod. Episco. p. 4. n. 102.

Ad Tertium, quamuis commodius, & clarius viua voce fiat in Synodis collatio, atq; discussio, tamen etiam per Episcoporum litteras, & consensum, potest innotescere Ecclesiastica doctrina, ut interdum non vnius, vel alterius, sed multarum Prouinciarum Catholicarum communione refugiens, ab vniuersa quoq; Ecclesia Catholica discrepare, se hæreticum comprobet. Hinc Basilii ep. 74. scribens ad Episcopos absentes, quorum litteras exposculabat dixit. *Quod si plures quoq; vniuersales ea decreuerint, manifestum est, quod multitudo eadem decernentium, indubitata omnibus efficiet dogmatis susceptionem, & ep. 75. Interrogate Patres vestros, & annuntiabunt vobis, quod etiam si loci sui diuise inter se sint paræcia, tamē veluti coronameto quodā unite, vnaq; sententia gubernata fuerint. Asti- dua quidem fuit populi inter se commixtio. Ipse vero Pastores tanta præditi fuerunt mutua charitate, ut alius alio in negotijs Domini pro præceptore, & duce vsi fuerint.*

ARTICVLVS V.

An si ex hac parte sint pleriq; seniores Prouinciærum omnium, hinc gravis Patrum numerus, potius illos, quàm istos sequi debeamus.

Positio Moderni illius cum suis fundamentis.

Modernus ille in suo elucidario lib. 4. tract. 4. s. *Quæ nuper sustinet magis standum pleriq; senioribus Prouinciærum, quàm grauioribus Patribus, eosque octo, vel decem Patribus Ecclesiæ præpo-*

preponendos, ac præferendos.

Primum ergo Fundamentum defumit ex diff. 20. c. de quibus, ubi hæc habentur. *De quibus causis nulla soluendi ligandiq; authoritas in libris veteris testamenti quatuor Euangeliorum, cum totis scriptis Apostolorum appareat, ad diuina recurrere scripta Græca: si neq; in illis, canones Apost. Sedis intueri: si neq; in illis ad Catholica Ecclesie historias à DD. Catholicis scriptas manum mitte: si nec in illis, Sanctorum exempla perspicaciter recordare. Quod si in omnibus ijs inspectis, huius questionis qualitas non lucide inuestigatur, seniores Prouinciæ congrega, & eos interroga: Facilius namquam inuenitur, quod à pluribus senioribus queritur. Verus. n. repromissor Dominus ait: si duo ex vobis, vel tres conueniant super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo. Hæc verba (subdit Poza) hunc habent sensum.*

[Primo inuestiganda est veritas à Sacris scripturis: si ibi nulla affulgeat lux, euoluenda sunt scripta Græca. i. Concilia, quæ tempore Innocentij primi in sola Græcia, vt plurimum fuerat celebrata: si nec scripturæ, nec Concilia lucem afferant, consulenda sunt decreta Sedis Romanæ: si neq; in illis, quidpiam appareat, vnde veritas constet, legendæ sunt historiæ Catholicæ: si nec scripturæ, nec Concilia, nec decretales Epistolæ, nec historiæ Catholicæ quidpiam iuuent ad indagandum verum sensum, examinanda sunt iustorum hominum exempla. Tandem omnibus alijs desperatis, conuolandum ad Concilia Seniorum alicuius Prouinciæ. Nam si plerique ex vniuersis prouincijs conspirarent, CERTIVS adhuc esset argumentum, quàm ex nonnullis Patrum &c.] & postea. [Hinc licet quo ordine sint autores suscipiendi. Primo scripturæ, Concilia, & decreta Sedis Apost. recolantur. Secundo Patres, & exempla Sanctorum. Tertiò plurium seniorum vnius Prouinciæ consensus examinetur. Quod si plerique seniores Prouinciarum omnium conueniant, & conspirent, pluris facienda est opinio, quæ ex illa concordia nascitur, quàm quæ ex OCTO, vel DECIM PP. testimonio oriri consuevit.

II. Fundamentum. Ratio (subdit) succurrit facilis, neq; n. Christus alligauit promissionem de reuelanda veritate decem, aut viginti Patribus, qui extra consensum, & Concilij formam seorsim suam sententiam exposuerunt, alligauit tamen communi Ecclesiarum sententiæ.

Pro parte opposita.

Sed contra est. Primo. Nam vel Seniorum nomine ipsi quoq; primarij, & anciani intelliguntur, vel Episcopi Prouinciarum. Si primum, iam Laicocephali, & Consistoria Geneuensis caput erigent, Laicocephalam, & Laicalia Consistoria roborabunt. Si Episcopos, in Concilijs Prouincialibus adunatos, cum secundum leges, & critirion quo hi iudicare debeant, præscribatur forma iudicandi ab Innocentio, primo per scripturas; Secundo per Generalia Concilia, &

manifestè, vt probatum est art. primo à Concilijs præscribatur, vt Episcopi non contra coetum Patrum, sed secundum Patrum interpretationem, & dogmata definiant (vt patet in Chalced. act. 1. & 4. & 5. in 6. Syn. act. 12. can. 19. & Nicen. 2. act. 2. & 4. & 6. & 7. & in 8. Syn. c. 1 quorum loca expendimus, & adduximus a. p. pag. 5.) non est credibile, vt voluerit Innocentius contra PP. Episcopos in Concilijs Prouincialibus adunatos, audiendos, cum à Concilijs, consensus Patrum fuerit adeò commendatus, vt secundum illum Episcopi scripturas exponere, & interpretari, dogmata definire, in Concilijs etiam generalibus congregati, præscribatur.

Confirmatur, nam & ipsa quoq; generalia Concilia tantum Patribus detulerunt, vt DECIM Patrum num. contenta, dogmata ex doctrina eorundem credenda præscripserit. Illustre Concilij Ephesini exemplum nunquam à memoria abolendum (quod fortè Poza non vidit) ex S. Vinc. Lerinensi adducimus lib. contra proph. vocum nouit. c. vlt. qui ubi recensisset testium nomina, qui in Concilio Ephes. allegati sunt videlicet Petri Alex. Athanas. Theopili, Cyrilli, Nazianz Basilij Nisseni, Felicis, & Iulij PP. Cypriani, Ambrosij, mox subdit (e diametro P. Poza se opponens, & quasi eiuſdem positionem præuidens.) *Hi sunt igitur omnes apud Ephesum Sacratio DECALOGI numero Magistri, Consiliarij, Testes, Indicesq; producti: quorum B. illa Synodus doctrinam tenens, consilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absq; odio, præsumptione, & gratia de regulis fidei pronuntiavit. Decem sufficiunt Synodo, & Poze non satisunt.*

Confirmatur secundo, nam vt dicit Lerinensis c. 4. *si nouella contagio non iam portiunculam tantum sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur? &c. Tunc subdit idem Sanctus providebit Catholicis, vt antiquitati inhereat. Quid si tale aliquid emergat, ubi nihil huiusmodi reperiatur? tunc dabit operam, vt collatas inter se maiorum consulat, interrogetq; sententias.*

Non ad seniores Prouinciarum transmisit decidentes contra veterum canonicam, sed ad Patres per quos Prouincialium Conciliorum Episcopi sunt emendati, & Generalibus etiam directi. Quod si hæc licentia permittatur, vt contra decem Patres sentiri possit adherendo senioribus, dici non potest, quàm breui compendio sepulta multa dogmata reuiuiscerent, & noua nascendi secunda genitura ministraretur. De hoc argumento iterum tractatum est in nostro fac. Deposito c. 10.

CONCLUSIO

Nunquam seniores etiam omnium Prouinciarum, Patrum veterum, saltem grauiorum, Choro præponendi, quin hos potius, quam illos sequi necesse est.

Respondeo dicendum, sicut dicebat Basilius ep. 75. ad Neocæsarianos, quod ad concordiam

aliam plurimum confert si datur eisdem, uti Doctoribus sunt autem, dicebat Neocæsariani iisdem, & nobis & vobis Doctoribus mysteriorum Dei, & spirituales Patres, qui vestram fundarunt Ecclesiam, Gregorium dico illum priscum, & quotquot Episcopalem apud vos sedem suscepērūt qui ordine succedaneo, instar astrorum exortiti, ingressi sunt vestigijs: ita ut non facile sit volentibus conuersationis ipsorum indicia deferere. Idem in alijs plebibus, & Ecclesijs factum est, ut suis vterentur Doctoribus, qui ut suos Patres, & fundatores habuerunt, quibus successionis ordine, in cathedris, & doctrina successerunt, & ep. 62 huius rei rationem reddit quia Lupi granes sub prætextu ouicularum fraudem tegentes, ubiq; terrarum gregem Christi dissipant, qui vobis præsidio vigilantis cuiusdam pastoris cauendi sunt, & ideo dicit de diuina prouidentia, quod eius est designare, qui à tempore magni præsidis Ecclesiæ vestræ Gregorijs, usq; ad beatum istum, alium post alium semper, ut in alijs Ecclesijs quoq; factum est quasi ex quadam preciosorum lapidum serie de promptis, adiciens, & adaptans admirabilem Ecclesiæ vestræ pulchritudinem largitus est &c. propter quod ut ibidem dicit: unumquemq; Sanctorum suæ ætati seruire permisi. Cum ergo beata ista successio Pastorum, & DD. diuinitus prouisa sit, ad fraudes detegendas, & in nouandarū rerū studiosos nullo pacto seniores (si Laici intelligantur) Prouinciarum sunt anteponendi Patrum doctrinæ, nec etiam paucioribus, & grauioribus præponendi. Si vero per Seniores Episcopi denotentur, cum subsequentes Pastores iisdem successerint, non est intelligibile, quod possint à prædecessorum vestigijs declinare. Cuius ratio est, quia ut scripsit Basilii ep. 73. aduersus eos, qui quosdam eiusmodi Seniores Patribus præponebant, fides Catholica semper vniformis, & irretractabilis perseverat; heretici verò [habent astutum quoddam dogma, ad eiusmodi tuas mutationes paratum. Nam verbis fidei more medicorum vtuntur, pro commoditate, aliter sese ad affectionum rationem, ac varietatem attemperantes, & subdit, Marcidum vero istud sophisma, non conuenit, ut ego redarguam, sed vobis obseruandum est (dabit n. vobis intellectum Dominus) ut cognoscatis, quæ recta, & plena sit sententia, quæ obliqua, & perversa. Si n. alias atq; alias fidei confessiones conscribere, & pro temporum varietate mutare fas est, falsa est sententia eius, qui dixit: vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma si verò hæc vera sunt, nemo vobis inanibus istis verbis imponat. Hæc ille, vnā præcedentium Patrum, & subsequentium Præsulū Ecclesiarum esse fidem significans, si n. alia, & alia esset doctrina, & Præsulibus liceret contra veteres, quibus succedunt, sentire, tanquam inanis, & fluctuaga ab hereticis orthodoxa doctrina taxaretur. Nullo ergo modo senioribus Laicis contra Patres, sentire licuit, vel licebit: & Præsulibus Ecclesiarum etiam omnium Prouinciarum nunquam accidet, Domino prouidente, ut contra grauiores Patres solo Decalogi numero contentos, sentiant, ut ante mille, & plus annos te-

statur etiam Lerinensis in Concilio Ephesino factum esse.

Solutiones oppositionum.

AD primum, respondetur opponenti repugnare Glossam sic textum exponente in, quod primo sit recurrendum ad scripturas Apostolorum. Secundo ad gesta Conciliorum, & Pontificum. Et deinde ad Sanctorum expositiones, ultimo ad seniores, Cui etiam concordat Hug. Gloss. eadem illa verba Apostolorum interpretas Apostolicorum: nomine vero seniorum sapientes interpretatur, & tunc DD cum sint Apostolici, & sapientes, seniores, si laici sint, nouiter introductos dirigere debent, atq; corrigere, non autem ab eisdem corrigi, & dirigi: facilius vero reperitur, quod à pluribus istis senioribus viris inquam Apostolicis tenetur, quam Prouinciarū tractus ad inueniendos seniores peurrere. Hi autem Episcopi Prouinciarū à prædecessoribus doctrinam accipere debent, in quorum Cathedris successerunt, Vel dicendum eum textum loqui in casu, nempe cum defuncti testimonia scripturarum, Conciliorum, & PP. ad seniores confugere oportet, ad sciendum aliquam consuetudinem, sic n. dicebat Augustinus in eo casu nihil definiente scriptura &c. *mor populi Dei, & maiorum instituta pro lege suscipienda sunt.*

Ad II. promissio Christi Domini etiā ad SS. PP. se extendit, saltem grauiores, si non omnium haberi potest clara autoritas, diuinitus n. pro tempore dispensati sunt, ut fidam, & puram doctrinam tradant, & cibaria Dominica fideliter ministrent, ut supra ex Augusti dictum est, & Apostolus diuinitus docet esse datos Eph. 4. *ne circumferamur omni vento doctrine.*

ARTICVLVS VI.

An Theologi Scholastici, & vniuersitates, per eorum firmas, & consentientes sententias, firmum præstent Theologo argumentum.

Hæreticorum positio.

Aduersus scholasticos DD. & eorum magisterium Viti-
cleph primus, quem Iego,
linguam, & calamum arma-
uitnam apud Vualdensem
t. 1. lib. 2. a. 3. c. 67. doctora-
tum nostrum Theologicū,
tamquam Gentilium ma-
gisterium repudiat his verbis: *Breuitus omnis
secta, status, vel operatio, quam Christus non ap-
probat in suo Euangelio, est rationabiliter dimittenda: ideo, quia Christus non approbat, sed re-
probat*

probat gentile Magisterium supradictum, quod est de Ecclesia dimittendum] & postea inferius. Quia n. Christus non ordinavit istas Universitates, seu Collegia manifestum videre, quod ista, si sunt graduationes in illis, sunt vana Gentilitate introducta, in cuius signum, tam collegiati, quam alij graduati querunt, quæ sua sunt charitatis regulas deserentes, ex quo pullulant invidia, comparationes personarum, & patriæ, & multa alia seminaria patris mendacij] hæc in speculo militantis Ecclesiæ c. 26. quæ doctrina sub hoc articulo postea in Concilio Constantiensi damnata proponitur, videlicet; [Universitates, studia, Collegia, graduationes, & magisteria in eisdem esse vana gentilitate introducta, & tantum prodesse Ecclesiæ, sicut prodest Diabolus.]

Lutherus per semitas easdem incessit, Scholasticos. n. DD. aperte rejicit, unico concilio solum Constantiensi fasces submittere, ut patet ex eius propositionibus initio namque sui schimatis ad disputandum propositis, & in colloquio Varmatiæ habito 1523. ubi à scholasticorum auctoritate ad PP. provocasset, & ad decretales Rom. Pontificum, quas cum pro scholasticis facere manifestè deprehendisset, his quoque fidem abrogandam censuit Thraconico spiritu.

In Proemio assertionum. Hæc volui in hoc protestari, ne ij qui sanctorum Patrum alicubi dictis suffarcinati præsumunt, victoriam sibi se se aliquid fecisse putent, se me adversarium ostenderint, vel unius Patris Ecclesiastici, unico alicubi verbo, quod hætenus à SCHOLASTICIS Doctoribus ad Ecclesiasticos semper provocaverim: non. n. sic ad eos provocavi, ut omnium eorum vera arbitrarer, sed quod propria veritati senserint, quam scholastici, qui ferè nihil veri habent reliquum, ut sensim ad fontem ipsum, rivulis ducentibus veniremus.

In libro de abroganda Missa priuata, contra Academiæ Theologicæ sic inuehitur. Gymnasia sunt Sodoma, & Gomorra, imo ipsa Satana Lupanaria. & lib. contra Ambrosium Catherinæ (prout idem Catherinus refert lib. 2. de consideratione præsentium temporum) ait. Ad Evangelium funditus extinguendum videtur Satan, nec astutius, nec efficacius inuenisse commentum, quam Universitatum erigendarum. Hæc ille.

In captiuitate Babylonica c. de baptismo sic scripsit. Esso contemptor Magistri sententiarum, cum omnibus suis scribebantibus, qui tamè de materia, & forma Sacramentorum scribunt, dum optime scribunt, idest mortuam, & occidentem litteram Sacramentorum tractant, ceterum spiritum, vitam, & usum i. promissionis diuinæ veritatem, & nostram fidem profus intactas relinquunt &c.

Matthias Flaccius Illiricus lib. cōtra Staphylum multa garrit aduersus Scholasticos, & ad eorum auctoritatem infirmendam, diffensiones eorum obijcit, & in Magistrum sententiarum inuehitur, fingens quod in 2. d. 25. & 26. asseruerit, ita humanas vires corruptas, ut liberum arbitrium nihil boni possit facere, nisi in homine denuò Deus nouum arbitrium de nouo creet.

Philippus tom. primo declam. 588. alludens ad Theologiam scholasticam; omnibus seculis, ait, Sophistica contaminauit, & dissepauit religionem, & in Epist. ad Camera pag. 386 Sophistica; ait, Principibus, & ignauia, exitio sunt rebus publicis, & iterum. Dux sunt pestes Ecclesiæ, & Reipublicæ præcipue Tyrannis, & Sophistica: Sed hæc multo nocentior Tyrannide.]

Peucerus in lect. Chron. 24. Iulij 1573. Cum tyrannide semper est conuincta Sophistica, & calumniatrix, & præstigiatrix, & iterum hæc sunt conuinctæ pestes inter se: sed perniciose rebus publicis, & Ecclesiis, per sophisticam scholasticam impiè intelligens.

Lutharus Pappus anno 1597. edidit librum cui titulus. contradictiones Doctorum nunc Romanæ Ecclesiæ &c. cuius scopus est, Romanæ Ecclesiæ Doctores, in multis, ijs quæ grauissimis fidei Christianæ capitibus inter se dissidere, ac pugnare fingit, & taxat.

Conradus Grasserus author libri plage regie scribit Ad clangorem quintæ tubæ profilisse locustas, ad uexandam Christi Ecclesiam, & per locustas quatuor temporum, hominum genera intelligit, Clerum inferioris ordinis, DD. Scholasticos, & Canonistas, Religiosos Monachos, Iesuitas, &c. somnium ad hanc imposturam colorandam, visionem cuiusdam Nicolai Monachi adducit falsò à se inuentam, cui, inquit, apparuit rotundus campus, ubi inclusum erat caput Pontificis triplici diademate ornatum cum orbiculo, & cruce, in eius fastigio: cuius facies (ut fingit) erat rubicunda, vultus minax, barba hirsuta, cana, & in tres cirros discreta, &c. quam Apocalypsim sic somniator iste interpretatus: quod campus sit Ecclesia, caput Pontificis triplici corona, redimitum triplicem potestatem, seu tyrannidem representare; faciem rubicundam feruitiam, & crudelitatem, quam exercet (ait) in pios Caluinistas: barba hirsuta (subdit) significat syluam traditionum, quæstionum, & legum Pontificalium; tres circi barbae sunt (ait) scholastici, Canonistæ, Monachi &c. ex hoc concludens virulenta blasphemiam, Papam esse Antichristum. & mendaciam, & somnia.

Samuel Huberus prædicans Lutherus in suo Antibellarminiano, blasphemus, & impius, Romanam Ecclesiam scribit sub typo Babylonis Apocalyptica, eiusque fronti decem cornua, cornifex iste Diabolicus, affigit, & sunt primo, Papa, secundo deprauata scripturæ. Tertio traditiones. Quarto Patres. Quinto Concilia. Sexto scholastici. Septimo miracula, & apparitiones. Octauo Iudaismus. Nono Gentilismus. Decimo Apotheosis Satanae, & Satanismus.

Maledicentias verò aliorum Nouatorum recenset Gretzerus in actu doctorali typis paucis ante annis excusso. Sed & Archiepiscopatæ nouissimi M. Antonij verò de Dominis delicatulus gustus adeò offensus è degustatione doctrinæ scholasticorum, ut illam tamquam amaram respiciens, inter ceteros, hunc quoque commentus prætextum inanem, ut ab Ecclesia discederet, quia, dicit, deprehendi inter PP. & Scholasticos implacabile bellum, & noua ut fingit periculum

fulum luce, nostrorum temporum disciplinam plurimum a veteri dissidentem, fallacia (perspicillâ assimendo) intrueretur, ut proinde merito causâ fingeret apud rebelles non sine causa, Italia cum fide relicta, confugisse ad diuisos ab orbe Britannos. Id tradit in suo pessimo consilio suæ apostasiæ c. 5. ubi ait, [observabâ hinc in Theoricis Patrum valde communi doctrinâ quâ imbutus in scholis fueram, in multis aduersantia, & ea vel prætermittenda à meis magistris, vel non fideliter adducta, vel non sufficienter, aut etiam perperam explicata: animaduertebam, inde Ecclesiasticæ disciplinæ regiminiq; spiritualis nostrorum temporum normam et præxim plurimum a veteri dissidentem, non sine admiratione, intuebar.]

Calvinus sui exercitus ductor lib. 1. insit. c. 2. sect. 2. scribit, Theologos scholasticos, velut obdueto velo Christum texisse, & plurima mala illis accepta referri debere, & in acta c. 16. nu. 31. dicit, quod tota Papatus Theologia, immane sit Chaos, & horribilis, labyrinthus, quia neglecto Christo, sibi insanis, & ventosis speculationibus indulgent, & eosdem passim Sorbonicos DD. appellat. lib. 2. 3. f. ct. 13. similiter etiam Sophistas 3. 4. s. 1. & 3. 9. de Petro Lombardo verò sic dicit. [Lombardus eorum coriphæus, centones suos contexit ex insulsis quorundam Monachorum delirijs, quæ sub Ambrosij, Hieronymi, Aug. & Chrysost. nomine feruntur: Sæpiissimè etiam in eundem acerbè inuehitur: Longobardû sepe per contumeliâ non semel appellans.] Ab Ocolampadio hoc dictum mutuatus est larvata hæc simia. Is. n. lib. de verbis Domini. Hoc est corpus meum c. 2. age, ait, consulta dissimulatione præteritis illis, quandoquidem omnino respondendum est, ad errorum communem magistrum me conuertam, ne condiscipuli expostulati secum autument, is. n. est qui nos semel in barathrum erroris præcipitavit. Bibimus ex eius fontibus non aquam viuam, sed ne quid dicam asperius turbulentam. Non autem Thomam Aquinatè, neq; Albertum, neq; Scotum, neq; ex recentioribus quæpiam traducere est animus sed Petrum illum sententiarum confarcinatorem, quem Magistrum appellant inuiso, qui, & ipse errorem suum, rapsodo alijs, uti Damasceno, vel Gratiano, affricare posset.]

Consimilem calumniam Mornæus in Mysterio iniquitatis struit oppositione 46. ubi post factam mentionem de compilatione decreti Gratiani, dicit de Petro Lombardo [eadem methodus Petri Lombardi (is Gratiani frater) in quatuor sententiarum, libris, quos ex Patrum locis hinc inde collectis, in certum ordinem compingit &c. ut deinceps unus Gratianus consular, unus in scholastica prælegatur Lombardus, in his tota iuris prudentia, seu Theologia Christiana posita sit, fontem repetere in sacris veteris, & noui testamenti scripturis, in PP. adeò monumentis, antiquorumq; Conciliorum actis, nemo de hinc curet.] in progressu 48. Academiam Sorbonensem sugillat, quod contrarium de Thoma Cantuariensi definierit, quàm quod Romana Ecclesia probat. Sugillat quoq; alias vniuersi-

tates, quod ut legitimam probarint electionem Amadæi, & depositionem Eugenij. opp. c. 3. p. 581.

In libello edito Poloniæ contra fidem S. Trinitatis in prima parte libelli iidem scholastici perstringuntur. *Ecquis intelligens vir non animaduertat, quo artificio, ium Romani, quia pristini memores imperij, maiestatis, & gloria, totâ postea Christi doctrinam Christianamq; religionem, in pompas vnius hominis imperium penè diuinum commutarint? tum Græci, scholasticiq; Theologi, quoniam acutissimi disputatores essent totas ferme sacras litteras in disputationes conuerterint &c.* Hæ impiorum voces, & calumniæ inferius confutandæ.

Oppositiones eorundem.

Arguitur primo, Nam magisterium videtur reprobari à Iacobo Apostolo c. 1. nolite fieri plures magistri fratres mei. Non ergo possunt DD. & Vniuersitates firmum præstare in dogmatibus argumentum. est argumentum Vviteleph.

II. dissident quoq; Scholastici in multis Christianæ fidei capitibus, in materia iustificationis, Sacramentorum &c.

III. Quia doctrina Scholasticorum à Patrum doctrina longe dissidet, ut aliâ videatur doctrina M. Antonius de Dominis.

IV. contra doctrinam Ecclesiæ multa determinarunt, ut adhæredum Amadæo, relicto Eugenio, Concilium esse supra Papam &c. sic dicunt de Sorbonica Academia. Mornæus, & M. Antonius de Dominis. Item Romæ disputatum est contra canonizationem S. Thomæ Cantuar. damnatumq; esse quod à Rege rebellasset. idem Mornæus.

V. [Sorbonicæ scholæ errorum omnium matres, iustificationem fidei, quæ pietatis est, totius summam nobis sustulerunt.] Calvinus 3. c. 15. num. 7. [Item contendunt nostri Pharisei, charitate nos iustificari potius, quàm fide] 3. 18. s. 8. [Item omnes scholæ sorbonicæ ne summis quidè labris degustant, quid sit fidei iustificatio.] Itè 1. c. 14. num. 14. [Scholastici iustitiam contra fidem pollicentur.]

Amplius, (ait idem) 2. 8. num. 16. pestilentissimæ, vel ignorantie, vel malitiæ fuit, quod Scholastici ex præceptis consilia fecerunt.

Præterea 3. c. 20. s. 20. merum, ait, est nugamentum, quod balbutiunt, Sophistæ, Christum esse redemptionis mediatorem, fideles autem intercessores.

Rursus 4. c. 17. 14. loquens de transubstantiatione, ait, mirum autem est eo inscitia, imo stuporis fuisse prolapsos, ut non solum repugnantè scriptura, sed etiam veteris Ecclesiæ consensu monstrum illud in medium proferrent.

Eodem lib. c. 14. s. 14. magno ait consensu Sophisticæ scholæ tradiderunt Sacramenta nouæ legis, hoc est quæ nunc in usu sunt Christianæ Ecclesiæ, iustificare, & conferre gratiam.

Ibidem c. 10. num. 15. loquens de Sacramento penitentiae. Romanenses, & scholastici (quibus solemus

solemne est omnia perperam interpretando corrumpere) anxie hic in reperiendo Sacramenta desudant, nec mirum videri debet, nodum. n. in Scirpo quarunt. hæc pauca de multis huiusmodi quibus resperæ sunt Calvinianæ institutiones.

IV. arguit M. Antonus de Dominis lib. 2. c. 4. num. 41. [scholastici plus interdum indulgent dialecticis, ac ingeniosis humanarum rationum subtilitatibus, quam studio Sacrarum litterarum, Conciliorum, & PP. & post Romanam Monarchiam iam stabilitam exorti sunt, & multiplicati.]

Item in Aquinatè, Alensem, Bonauent. insurgens lib. de Republ. 2. c. 4. num. 25. quod Episcopatum docuerint non esse nouum ordinem ait. [aut ergo cum Episcopus habeat facultatem ordinandi presbiteros fateri debent diuersum ordinem à presbyteratu distinctum, aut presbyteralem characterem per additionem graduum debere extendere, per nouam ordinationem Episcopalem, quæ extensiones, & additiones sūt inexplicabiles, sicut, & multiplicare diuersos ordines, & etiam multiplicare Sacramenta, ex iis præsertim quæ dicuntur à nobis imprimere characterem] Hæc ille.

VII. arguunt scholasticos passim inconstantia, & discordia, cum tractant materiam de peccato originali, in quo eius essentia consistat, de dispositione, & preparatione ad iustificationem, vt multi, aiunt, ad Pelagianismum inclinēt; similiter de ipsa iustificatione, an prius infundatur gratia, quam peccatum remittatur. In casualitate Sacramentorum, tot sunt capita quot sunt sententiae. parum non est ostendere interdum opinantur, in materia transubstantiationis &c. & alijs huiusmodi, quæ Martinus Kemnitius in examine Concilij Tridentini colligit,

VIII. Quæcumq; sit eorum autoritas ad verbum Dei exigendum est quod in scholasticum dogma: vnde Calvinus 4. instit. lib. 4. c. 9 [nullo, ait, Conciliorum, Pastorum, Episcoporum nomine, quæ tam falsè obendi, quam verè usurpari possunt, nos impediunt, quò minus & verborum, & rerum documentis moniti, omnes omnium Spiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo sint] tantam ergo auctoritatem obtinebunt, quantam ex verbi Dei testimonijs vindicabunt.

IX. Adhuc in multis etiam Christianæ fidei capitibus inter se digladiantur DD. Rom. Ecclesiæ, vt non tam dissensiones sint, quam apertè contradictiones Catholicæ fidei. Sic Scotus characterem dixit non posse probari ex aliquo manifesto scripturæ testimonio: Gabriel verò, ait, præsumptuosum esse negare, dubitat tamen, an Ecclesia illum definierit: ceteri verò nedum auctoritate Ecclesiæ, sed ex scriptura, & Patribus probari posse docent. Hæc Pappas Argentoratensis.

Quod si dicas non esse dissensionem, & contradictionem de conclusione, sed de medio. Contra, instat, [esto sint inter scholasticos contradictiones, quæ conciliari vtrinq; possunt: nihilominus tamen ipsorum controuertentium in-

terq; se tamquam pro aris, & focis digladiantiū opiniones, contradictiones erunt, & quamdiū suos vna quæquæ factio affectas habebit, manebunt, nec propter conciliatores cessabunt hæ pugna, cum in hos vt arbitros, non dum compromiserint. Accedit quod conciliatores scholasticorum ab alijs non admittuntur.] Hæc Pappus.

Quod si dicas esse interdum contradictionem de rebus de quibus non constat an sint de fide. Contra instat idem. Saltem ergo ij non possunt excusari, qui suas opiniones tamquam de fide, & pro fide, Ecclesiæ obtruderunt. Adhuc quid necesse fuit disputare si baliām m est de essentia chrismat, si neutra opinio est contra fidem, vel de fide?

Quod si dicas non esse in multis quæstionibus huiusmodi Ecclesiæ iudicium interpositum. Contra, ait, idem Prædicans, licet quando isti, vel illi hoc, vel illa senserunt, non dum essent definita de fide, ab Ecclesia, sunt tamen, & manent contradictiones, quia alij affirmant, alij negant.

Quod si dicas in quæstionibus de fide multos retractasse sententiam. Contra, ait, Pappus; nam non desunt, ait, [inter Pontificios qui Catholicorum nomine superbiunt, qui cedant animas Purgatorij habere omnia requisita ad meritum, & mereri. Nam ipse etiam Thomas 4. d. 21. q. 1. ar. 3. ap 4. dicit. Post hanc vitam posse reperiri meritum respectu præmij accidentalis: idem tamen mutata postea sententia q. 8. de malo a. ij. disertè docet in Purgatorio nullum posse esse meritum, nec essentialis, nec accidentalis præmij. Hoc vero non est ostendere inter Pontificios de hac quæstione nullam esse dubitationem, sed potius Aquinatem de ea non modo ab alijs, sed etiam ab ipso dissentire.] Hæc ille.

Magister quoq; sententiarum, ait, Illyricus [turpiter lapsus est liberum arbitrium negando 2. d. 25 & 26. apertissimè Palagianis multi alij Scholastici, dant manus, nam (vt dicūt in Apologia de traditionibus humanis) tribuunt naturæ totam virtutem, nempe quod homo viribus proprijs possit Deum diligere super omnia item quod ex proprijs viribus possit seruare Dei præcepta: Item Deum diligere quantum ad substantiam actus, & multa (ait Philippus) absurda sequi ex his Pelagianis opinionibus, quæ in scholis magna voce docentur. Item peccatum originis extenuant &c. eodem modo loquitur Lutherus, cum suis, qui Scoto, Ochamo, Pelagianismum attribuūt. Similiter, ait Calvinus &c. passim alios Scholasticos (vt obijcit et Illyricus) de opere operato, bonis operibus sinistrè locutos, pronunciat, dicens, Nemo Scholasticorum, ita scripsit, nemo ita sensit, & si qui, ita senserūt vnquam, damnator ab Ecclesia scito.

X. Quia tota Theologia nostra hodie, sicut olim medicina, quæ ad praxim salutarem nobis præire debebat, in meros logomachias miserè deuoluta est, & vt Paulus loquitur, circa contentionem, & pugnas verborum inanes versatur, & hoc malum à retro temporum serie ad nos deductum. Nam vt dicit ethnicus Ammianus

Marcellinus de Constantio Imperatore, quod religionem Christianam absolutam, & simplicem anili superstitione confudit, in qua scrutanda perplexius, quam componenda grauius excitauit dissidia plurima &c. de Andronico Imperatore Nicetas Coniatus, ait, tantum absuit, ut morem tunc, & nunc receptum de diuinis dogmatibus differendi probaret, aut de Deo nouum aliquid, vel dicere, vel audire vellet, & si ipse rerum diuinarum peritissimus esset, ut Nouarum Patrum Episcopum, Euthymium virum eruditione clarum, & Io. Cenamum in tabernaculo suo contra Lopadium differentes, super illo: Pater maior me est, non solum obiurgarit, sed etiam abiecturum se in profluentem amnem Rhindacum serio minatus sit, ni desisterent talia loqui. Hodieque apud Turras, & Moschos capitale est de sacris, aut religione disputare &c.

XI. Quia ingens temeritas est in altissima, & supra caput hominis mysteria obtutus defigere, vnde Gentilitas prudentior, cui visum est de auis Deorum credere potius, quam scire, vnde Tacitus de moribus Germanorum, ait, superesse adhuc Herculis columnas fama vagauit, siue adiit Hercules. seu quicquid, ubique magnificum est, in claritatem eius referre, conferre consensimus. Nec defuit audentia Druso Germanico sed obstitit Oceanus in se simul, atque in Herculem inquiri mox nemo tentauit, vnde præclare fuit Philætæ monitum *θεον βλέπειν καὶ σέβειν ζῆταειν δὲ μὴ* Deum Cole & crede: noli querere.

Consutatio eorundem ex Orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est. Primo. Iosue 19. & Iudicum 1. dicitur de Ciuitate Dabir, quod prius vocaretur Cariat sepher. i. Ciuitas litterarum, erant. n. ibi Academia doctrinæ legis, ut exponunt in eum locum Lyranus, & Carthusianus.

Secundo Reg. 20. Academia in Abela celebris habita est, vnde sit dicitur sermo dicebatur in veteri proverbio &c. interrogent in Abela, & sic proficiebat. Nonne ego sum, quæ respondeo veritatem in Israel? & tu queris subuertere Ciuitatem, & euertere matrem in Israel? vbi patet, quod veritas ex Academia petebatur, vnde mater scientiarum Abela, ex Academia, vocabatur. Ab Esdra quoque Hierosolymis Academiā, tam diuinarum, quam humanarum artium institutam scribit Genezbrardus in Chronol. 183. Machabeorum tempore, dū Mathathias diuinæ legis assertor fuit doctrinæ studia insinuantur reparata, & magis instituisse cultores Dei studio doctrinæ compertum est, cum Diabolus hinc Giecam Philosophiam armauit, inde acies Saducæorum extruxit.

Accedit, quod & ex antiqua consuetudine, & traditione Moysis qui 70. senes doctores elegit ad iudicia exercenda legis, scripturæ norma, continuati sunt DD. qui & Magistri dicti sunt vsque ad Christi Domini tempora, vnde dixit idē Dominus noster Matthæi c. 23. super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei, & antequā Synagoga sepeliretur cum honore, etiam de

ijsdem DD. fit mentio in Actis c. 4. vbi dicitur superuenerunt Sacerdotes, & Magistratus templi, vbi Beda interpretatur, qui DD. & iudices videbatur templi, & in Act. 22. Paulus eruditus ad pedes Gamalielis inducitur.

In nouo testamento Act. 13. dicitur erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ Prophetæ, et DD. in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manaben, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus, à quibus postea à Spiritu ad nobilius ministerium segregati sunt Barnabas, & Saulus, nempe in Apostolatam. Exinde continuata serie Scholæ, & Academia DD. in Ecclesia flourerunt, ut Alexandrina in qua illustris fuit Pantenus, de quo Hieronymus in catalogo, & Cassiodorus in prol. institut. meminerunt, quibus alij successerunt. eiusque successionis linea est apud Eusebium lib. 6. c. 5. Constantinus magnus illustrissimam Constantinopoli struxit Academiam, quam multis præconijs extulit Nazianzenus in laud. Basil. Cæsariensis etiam illustris, vbi Origenes docuit. Instar Alexandrinæ, Cassiodorus professores Scholæ, & Doctores Romæ aduocari, suasisit Agapito Papæ. Carolus quoque magnus Parisiensem Scholam erexit in qua docuit Alcuinus Bedæ discipulus, & (ex Vincentio lib. 24. speculi histor. c. 174.) sapientiæ Scholam Roma ad Parisios transtulit. Vnde Alcuinus ob hanc institutionē Carolū (ob eruditionem, etiā & virtutem bellicā) alterum Dauid appellauit. Ludouicus Pius eisdem Academiam amplificauit suasionē Patrum Concilij Tullensis, vbi sic dicitur, ut Scholæ Sanctarum scripturarum, & humane quoque litteræ vnde annis præcedentibus per religionum Imperatorum studium, magna illuminatio Ecclesiæ, & eruditionis utilitas processit, deprecandi sunt pij omnes principes nostri, &c. & vtriusque eruditionis, & diuinæ scripturæ, & humane in Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Eundem exhortati PP. Concilij Parisiens. l. 2. c. 12. quoniam aiebant ex hoc facto magna utilitas, & honor Sanctæ Dei Ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet. Alias itidem alij Reges instituerunt de quibus mentionem fecit Maucerus de Monarchia t. 2. 3. p. lib. 6. fol. 1427. & alias nos in primo Tom. diffusè enumerauimus præscrips.

His ergo DD. quamuis posterioribus etiam illud aptatur, quod in Ecclesia Deus posuit quoque Pastores, & DD. ut non circumferamur omni vento doctrinæ Eph. 4. firma ergo in rebus fidei, & motum doctrina est ipsorum doctrina, alioqui fluctuantes essemus, si firmum ex eorum doctrina non desumeretur argumentum, & quemadmodum deficiente prophetia populus dissipandus prænunciabatur in scripturis, cum defecerit prophetia dissipabitur populus Pro. 29. ita sublata Scholasticorum doctrina, (qui vt cæteri tractatores Prophetæ nomine designantur dicente Apostolo Ephes. 4. posuit quosdam prophetas, ut dicit Lerinensis c. 4.) dissiparetur Ecclesia, cuius fides eorum doctrina augetur, defenditur, roboratur.

Tertio ad hominem, & omiſſis multis eorundem Nouatorum testimonijs hæc pauca ſufficiant Stancarus lib. contra Tigurinos ſic ſcripſit [quid à Tigurini ſententias Petri Lombardi lacunas appellatis? calumnia, & blaſphemia eſt. Damnatis. n. omnium SS. PP. tam Græcorum, quam Latinorum ſententias, & totius Eccleſiæ Catholiæ dogmata; Hac. n. de cauſa appellatur Magiſter ſententiarum, quia in vnum volumen diſtinctum in 4. libros, omnium SS. PP. authoritates, & Eccleſiæ dogmata colligit. Vnde apparet vos nunquam libros eius legiſſe, quod ſi eum legiſtis, non intellexiſtis, neq; etiam eos intelligere poteſtis: cum nec Philoſophi, nec Theologi; nec boni Dialectici ſitis, vt ſcripta veſtra teſtantur, et ego ſupra indicaui. Sed quemadmodum ſues auro, quod non cognoscunt, nec delectantur, ſed luto, lacunis, & latrinis; ita & vos non delectamini libris Magiſtri ſententiarum, quos nō cognoscitis, ſed delectamini facibus, & extremis Melanchthonicis, & veſtris deliramentis, ac impijs cogitationibus cordium veſtrorum. ideo Deus tradidit vos in ſenſum reprobum, vt faciatis, dicatis, doceatis, ſcribatis, & conſulatis alijs, quæ praua, mala, & hæretica ſunt. Plus. n. valet vnus Petrus Lombardus, quam centum Lutheri, ducenti Melanchthones, trecenti Bullingeri, quadringenti Petrimartyres, & quingenti Caluini. Qui omnes ſi in mortario tunderentur, non exprimeretur vna uncia veræ Theologiæ, & præſertim in articulis, de Trinitate de Incarnatione, de Mediatore, & Sacramentis.

Ter miſeri, & infelices homines neſciunt, quid ſcribant, aut de quibus affirmant, & quicquid boni in eorum libris habetur, illud totum à SS. PP. quos blaſphemando Lombardum vituperant, acceperunt &c. testimonia PP. quæ allegatiſtis in fauorem veſtrum contra vos ſunt, & condemnāt vos hæreſum, et ſummam ignorantiam cum melitia coniunctam indicant veſtram. Magiſtri vero autoritas maxima eſt, quia non à ſe, ſed à ſcriptura, & SS. PP. loquitur, & ſcribit. Quare omnibus pijs miniſtris verbi Dei ſuadeo, vt relinquunt ſæces, excrementa, & lacunas Melanchthonianas, Bullingerianas Petrimartyrianas, & Caluinianas cum ſimilibus, & libros Magiſtri ſententiarum, & SS. PP. aureos diligenter legant ſi veram fidem cognoscere velint] Hæc ex ipſorum caſtris Propheta.

Philipp. in loc. Man. fol. 515. nunquam vera Eccleſia ſine Scholis eſt; ac ne quidem diu conſeruari doctrina poteſt, niſi Scholaſtici cætus adiungantur ad Eccleſiam, & fol. 519. omnibus ætatibus Eccleſijs Scholas adiunctas fuiſſe, & amiſſis litteris lucem Euangelij extingui docent Hiſtoriæ] in reſponſ. ad Colonienſ. [ſemper Eccleſijs frequentioribus collegia adiuncta fuerunt] & tom. 5. Intim. c. 6. anno 1563. ſic dicitur, ſunt inſeparabiliter connexæ Scholæ, & Eccleſiæ, & Scholæ pars ſunt Eccleſiæ precioſiſſima, quæ diuino conſilio ſemper additæ Eccleſijs fuerunt, & adiungi adhuc oportet, quod ſublatis Scholis, & amiſſis litteris Euangelij etiam lux extinguitur] idem dicitur tom. 6. intim. fol. 6. anno 1564.

Concluſio Orthodoxorum.

Magnum authoritatis pondus habent Scholaſticorum doctrina, & Academia ad orthodoxa dogmata firmanda.

Reſpondeo dicendum, ſicut dicit Clemens Alex. lib. 1. Stromat. Nō deſuiſſe, ſicut fuerunt poſteriores Hæretici, contemptores PP. & Scholaſticorum doctrinæ, qui dicunt oportere in ijs verſari, quæ ſunt maxime neceſſaria, & quæ fidem continent, externa autem, & quæ ſunt ſuperuacanea tranſilire, inquiebant, quæ nos fruſtra conterunt, & detinent in iis, quæ ad finem nihil conſerant. Vnde, & propter hoc vt dicit inferior, ſe ingenioſos putantes, nec Philoſophiam attingere volunt, nec Dialecticam, ſed nec contemplationem diſcere naturalem, ſed ſolum, & nudā fidem requirunt, perinde ac ſi cum nullam vitis, aut arboris, curā geſſerint, velint ab initio ſtatim botros accipere. Hinc videmus Lutherū, & alios Nouatores Philoſophiam quoq; & Dialecticam ſpernentes, Scholaſticam, quæ philoſophia vtitur in ſui obſequium, penitus repudiāſſe, & ad ſolū purum, & nudum verbum ſcriptum credendum ſe adſtrinxiſſe, hunc ſolum locum Theologicū habendo, contempta PP. & Scholaſticorum doctrina, quæ verbi Dei interpres, & explicatiua magiſtraliter:

Certiſſimum autem eſt, vt idem dicit, quod diuina agricultura fidei in reuelatione diuina, conſiſtit. Vna ait idem Clemens, quæ ſcriptis, altera, quæ non ſcriptis continetur, vnde vt ibidem dicit, fidei ſemina ſolis, vt exiſtimo, conuenit ſeruari agricolis fidei, tales fuerunt Apoſtoli, qui bonum ſemen ſeminarunt prædicando, & ſcribendo, qui vero poſt Apoſtolos in eadem agricultura laborauerunt, non noua ſemina ferendo, ſed excolendo, rigando, & huiusmodi, ſuā quoq; operam impenderunt; vnde, vt idem, ait, vtrius autem modo Domini operarius præclarum frumentum ſeminauerit, & ſpicas auxerit, & meſuerit, verè diuinus apparebit agricola, & vt ſubdit, qui plantat, & irrigat, cum eius, qui augeat ſint miniſtri, in miniſterio vnum ſunt. propterea dixit Apoſtolus 1. Cor. c. 3. Dei adiutores ſumus. i. ex Anſelmo in eum locum Apoſtoli excolendo agros illius, & iterum: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. ſicut autem ex eodem Clemente putare oportet, fodere, ligare, & reliqua facere, falce, vt ſentio, & ligare, & aliis ruſticis inſtrumentis ad vitis curam opus eſt, vt nobis fructum producant eſculentum, ſic à miniſtris atq; Doctores ſimili diligentia, & agricolendi arte, quæ fit ratione, ac ſermone fructus eſt vindemiandus. Hinc eſt quod foditur terra, & putatur vitis, dum ſuperflua, vel falſa, quæ in inferioribus artibus reperiuntur reſecantur, & extirpantur, quod fit à Scholaſticis, vnde idem dicit, quod talis eſt valde peritus veſtigator veritatis, & veluti lapis Lydius potens diſcernere adulterinum à probo, & aptus eſſe ad ſeparandū &c. ligatur quoq; vitis dum aliarum diſciplina-

rum fulcra sibi assumit Scholasticus ad explicandum, & declarandum fidei mysteria, dicente Clemente; *eadem mens prophetici, & docentis; spiritus occultè loquens, propterea, quod non sunt aures omnium intelligentes, artificiosas doctrinas exigit ad explicationem*: unde subdit, *quia securè nonerunt illarum sensum Prophetæ, & discipuli Spiritus*, artes non didicerunt huiusmodi, *sed quia ex fide, & quàm dici non potest facile dixit Spiritus, sed non iam facile percipere possunt ij, qui ita non didicerunt*, eiusmodi opus est explanationibus pro fidei doctrina animis hominum inferenda; qua explicandi ratione sublata, fides quoque corrumpatur necesse est: nam (ait idem) sicut beneficio affici tollitur, si tollamus benefacere, ita tollitur obedientia, & fides si nec præceptum, nec qui est ipsum explicaturus assumantur. Est etiam aliquid extraneum immitens, si quis inserit agricola, id autem quod inest excitans (ait idem Clemens) sic Scholasticus assumit multa lumine naturali cognita, propositionibus reuelatis adiungens. Unde id quod intus erat excitatur, & postea explicatur, & agnoscitur pariter esse virtualiter reuelatum. Quamobrem sicut impudentia esset ab agricultura cessare, vel agricolas diligentiam suam impendentes vituperare, & in sola seminum satura, vel arborum plantatione quiescere; sic Theologiam Scholasticam, & Academiis cum Doctoribus conari eliminare, & in solo puro semine per Apostolos iacto, hoc est in scriptura, velle quiescere ridiculum est, cum Theologica facultas sit scientia, qua fides explicatur, gignitur, roboratur ut dicit Aug. sicut autem, ut observauit Chrysost. homil. 8. in 1. ad Corint. in explicatione eiusdem loci: *palme per continuationem vitis naturam trahit, ut nihil mediet inter palmitem, & vitem*; sic nihil extraneum mediat inter nos, & Christum fundamentum, fidei nostræ authorem. & quemadmodum eadem substantia fructus exculti est, qui manifestatur, ac eiusdemmet manentis prius in semine: ita ad eandem doctrinam cœlestem pertinet, esse reuelatum formaliter, & esse reuelatum virtualiter, licet sit differentia, quod ad inueniendam virtualiter reuelatum scientia, ad formaliter verò ad credendum fide opus est. Unde Clemens altera quidem accedit disciplina & exercitatione, altera vero potestate, et fide, est. n. donum doctrina pietatis, gratia verò fides. Quare non est mirum, si qui exploserint facultatem Scholasticam, quæ virtualiter reuelata explicat, fidem totam quoque processu temporis, & principia formaliter reuelata, abnegarint.

Verum est quod sicut vnus, & idem Agricola terræ Deus, principalis est causa reuelationis, qui ex alio seminat & constitutione mundi alentia semina, qui vno quoque tempore verbum principale impleuit tempore autem, et loca quæ susceperunt, genere differentiam, (ut ait idem Clemens) ex maiori, vel minori reuelatorum copia, & fructuosa & in ministris est differentia, si quidem Apostoli dici possunt post Verbum satores fidei Euangelicæ, PP. vero post Apostolos, ut dicit Aug. 1. contra Iulian. plantatores, rigatores, Scholastici post PP. vitis ligatores, inserto-

res &c. Quibus suas pariter in Ecclesia auctoritatis gradus debetur.

Quare quæ sit eorum auctoritas rimandum est. Nam vel consideratur doctrina, Scholastica procedens ex proprijs, vel ex extraneis. si ex proprijs, vel per communem consensum tradit principia, hoc est quæ habetur in scripturis, vel traditionibus, vel ea, quæ cōnexionem habent cum principijs, si tradit dogmata, quæ euidenter continentur in verbo Dei scripto, vel tradito, tunc Scholasticorum consensus, & auctoritas redit in naturam suæ formæ, ut cum de fide sint ea, quæ traduntur, forma quoque dogmata ex verbo Dei proposita censeantur, ut talibus dogmatibus refragari sit refractaria hæresis. Si tradunt Scholæ, quæ continentur in principijs per euidentem consequentiam, tantam obtinent talia dogmata auctoritatē, ut erroneum, vel hæresis proximum sit, ante definitionem Ecclesiæ illis contraire. Si vero non euidenter, sed valde probabiliter deducantur, maior erit, vel minor certitudo, & firmitas ex maiori, vel minori connexionem cum principijs fidei, & maiori, vel minori cœsura opposita denotabitur. Quod si in deductione non appareat euidentia, alijs diuersimode ab istis opinantibus, non præstatur ex eorum auctoritate certum argumentum etiam in rebus pertinentibus ad sacræ doctrinam, sed quale rationes, vel auctoritates ad faciendam fidem promerentur. Si vero procedant ex extraneis, hoc est assumendo exteras disciplinas, vel argumenta petita ex ratione humana, similiter non erit irrefragabilis locus petitus ex auctoritate Scholasticorum, sed tanti ponderis erit auctoritas eorum, quanta talibus dogmatibus ex ipsa ratione, vel exteris disciplinis eisdem communicatur.

Solutiones oppositionum.

AD Primam respondetur ex Hieronymo tom. 9. in annotationibus, quod comparatiuè illud dictum Apostoli intelligendum est. *Ad comparisonem aliquorum* (ait) *possunt dici Magistri*; ad Christi verò *comparisonem nemo Magister est verus*. Vel dicendum vetuisse Christum Dominum pluralitatem dissidentem, & ad inuicem aduersantem magistrorum, unde non vetuit fieri Magistros, sed ne plures fierent magistri. *Magistros autem plures tunc fieri existimo*, ait S. Augustinus in prologo retractionum, *cum diuersa, atque inter se aduersa sentiunt, tales sunt Magistri Geneuensis Scholæ &c. qui etiam in fundamentalibus articulis discordant: cum autem id ipsum dicunt omnes, et verum ab vnus veri Magistri Magisterio non recedunt*. Vel dicendum, quod reprobandur Magistri insufficientes, qui indifferenter assumuntur ad Magisterium, non autem discreti, & in scripturis edocti ex Gloss. Et tandem Apostolus loquitur de Magisterio, quod competit Prælati Ecclesiarum. i. nolite esse plures *Magistri vnus Ecclesiæ, i. Prælati*; qui soli sunt Ecclesiarum *Magistri, non n. qui de aliquo collegio docet, Ecclesiæ Magister est, quamuis collegium* de

de quo eſt, Eccleſia dicatur. Hæc S. Tho. opus 19. c. 2. verſus finē: quæ verba notetur in eos, qui vnumquemq; Doctorem poſſe dici Magiſtrum Eccleſiæ, nouiter adinuenerunt, vt dictum eſt ſup. controu. 1. q. 2. a. 6.

Ad II. Reſpondetur hunc quoq; conflictum, etiam ſi fuerit de dogmatibus ante Eccleſiæ definitionem, multum ad veritatem indagandam conduxiſſe: vnde Clemens 1. Strom. loquens de Philoſophia, & doctrinæ reuelatæ natura dicit, *quod ipſorum quoq; dogmatum conflictus, dum inter ſe conferuntur, veritatem conciliat; vnde ſequitur cognitio.* Sed & illa impoſtura eſt, quod de capitalibus articulis certent Scholaſtici, cum de ijs ſit vnica, & ſola Scholaſticorum pugna, in quibus, *ſalua fide qua Chriſtiani ſumus, aut ignoratur, quod verum ſit, & ſententia definitiua ſuſpēditur, aut aliter quam eſt humana, & infirma ſuſpicionē conieciunt*, vt dicebat Aug. 2. de peccat. orig. contra Pelag. c. 23. In ipſis quoq; quaſtionibus ad fidem pertinentibus, non tamen ſententialiter determinatis, hoc fecit charitas pacis, *vt cum diutius aliqua obſcuriora quaruntur, & propter inueniendi difficultates diuerſas poſuerunt in fraterna diſceptatione ſententias, donec ad verum liquidum perueniretur, vinculum permaneat charitatis, ne in parte præciſa remaneat inſanabile vulnus erroris*, vt dicebat Aug. de diſſidentibus Cypriano, & ceteris collegis, à Stephano Papa in materia baptiſmi hæreticorum. lib. 2. contra Donatiſt. c. 6. ſed plura in alijs ſolutionibus infra adducendis.

Ad III. continuationem Scholaſticæ cum doctrina Patrum oſtendimus ſupra, exemplo palmitis, qui cum v. te coniungitur, & ſuperius factis ſuperq; diſputatum eſt de hac re. Articulo 9. Contro. 1. q. 1. Sed de ſimilibus impoſtoribus dixit rectē Clemens Alex. lib. 1. Strom. *quod iſti ſunt, qui funiculos trahunt iniquitatis (ex diuina ſcriptura) & nihil texunt, inanem laborem plurimi facientes, quam impoſturam, & aſtutiam ipſe vocauit Apoſtolus aptam, ad erroris inſidias: ſunt. n. inquit, multi inobedientes, vaniloqui, mentem decipientes.*

Ad IV. verē, vt verbis Clementis utar, demonſtrantur hi hæretici, *Lupi rapaces, teſti pelibus ouium, plagiarij, & diſerti animarum abigei, qui clam quidem furantur, ſed fures eſſe conuincuntur, qui dolo, & v. nos conantur ſeparare, mendacia fabricantes.* Nunquam vt ſomniat Mornæus Academicus Pariſienſes adiudicauerunt, iure potuiſſe Patres illius Conciliabuli, è throno Apoſtolico Eugenium exturbare, & Amadeum intrudere, vnde, & acta illius conciliabuli reſciſſa ſunt: illaq; propoſitio, quod Concilium ſit ſupra Papam à fundamentis corruiſit, quam, et ſi aliqui DD. Pariſieſes Gerson, Almainus &c. (ut obijcit quoq; M. Antonius de Dominis lib. 2. c. 5. Reipub.) ſtabilire, ac defendere conati ſunt, non præiudicat alijs pientiffimis DD. Pariſienſibus afferentibus Concilium Baſilenſe in grauiffimos impegiſſe errores, cum deſignauit hæreticum eſſe negare Concilium eſſe

ſupra Papam, & Pontificis authoritatem ſupra Concilia mirifice defendentibus inter quos eſt doct. Maucterus in ſuo opere de Monarchia Eccleſiaſtica nuper edito 2. p. lib. 3. c. 16. de quo aliàs, cum de authoritate Conciliorum. Sed non mirum, quod de tam inſigni Academia obmurmuret Veneris, & uentris mancipiū, cum (ut illi acute reſpōdet noſter Fr. Nicolaus Coeſſetaū in diſcuſſione eiufdem quinti capitis in deſenſione pro Monarchia Eccleſiæ, & oſtēdit) ſemper eadem Academia Pontificis prærogatiuas defenderit, & pro uiribus niſa ſit Principatū Monarchicum ſuper Episcopos defendere, Primum ſummumq; rectorem agnouerit, illudq; Spalatense dogma flammis deuouendum adiudicari, quo docuit Summum Eccleſiæ Præſidem Episcopis coæquatum. Sed qua fronte idem Mornæus potuit dicere Sorbonicā Scholam contra canonizationem S. Thomæ Cantuarienſis decreta formaſſe? hic ne nouus locus eſt Theologicus ad impetendum Chriſti Martyrem, & ad Eccleſiæ libertatem infringendam, mendacia meditari? quando unquam Pariſijs tale decretum emiſſum eſt? an prius factum eſt decretum, quā Schola Sorbonica fundata? nondum erat Sorbonica in rerum natura, cum Robertus à Sorbona author talis nominis, multos poſt annos claruerit, ſub Ludouico Rege, qui inter diuos relatus eſt: At cur non produxit Rogerium de Houedem in Henrico 2. anno 1179. referentem Ludouicum Gallorum Regem Patrem Philippi, pro eius ſalute recuperanda Angliam petiſſe, ſepulchrum S. Thomæ uiſitaſſe, donaria obtuliſſe, & in proprium regnum reuerſum filium incolumen reperiſſe? ad id natus uidetur, ut ueritates occultet, & mēdacia euulget mendaciorum confarcinator.

Ad V. Sorbonica Schola nunquam abſtulit iuſtitiam fidei, quam in Abraham quoq; commendauit Apoſtolus, ſed illa iuſtitia Abraham non erat ſola fides (quam ſomniant animarum prædones Hæretici eſſe ſummam omnium uirtutum) cum operibus iūctam eſſe opus ſit, quibus associata fides perfectā, & conſummata eſt, ut dicitur Iacob. 2. unde nec ſoli eius fidei promiſſio facta eſt, ſed & obedientiæ mandatis Dei, Genef. 22. *quia inquit Deus obedisti voci meæ &c.* Vnde meritō PP. & Scholaſtici docent potius charitate, quā fide iuſtificari, quia fides initium eſt iuſtificationis, charitas uerō, & gratia, forma. Sed non mirum ſi adeo ſunt in fructibus bonorum operum ſteriles hæretici: nam ut perbelle Clemens, *qui incidit in hæreſim, tranſit per ſolitudinem ſine aqua, eo, qui uere Deus eſt, relictō, à Deo deſertus inhabitabilem, & ſitibundam terram peruadens, colligens manibus ſterilitatem fructuum.* Vnde & meritō alia calumnia eſt, quod iuſtificationis naturam non intellexerint Sorbonici, ſolam ex fide iuſtificationem repudiantes, immeritōque traducuntur, quod citra fidem iuſtificationem pollicentur, cum prædicent eam eſſe iuſtificationis initium, & cum Apoſto-

to dicant: *sine fide impossibile est placere Deo.* Heb. 11.

Iam vero, quod Scholasticis impingit, præcepta fuisse ex consilijs, ex proprijs loquitur, ac proinde mendax deprehenditur, non .n. præcepta auferunt, dum consilia superinducunt. Nullus autem catholicorum diffitetur consilia à præceptis seungi: illa .n. omnibus imponuntur; ista, & si omnibus proponantur, non ab omnibus exiguntur, nisi ab ijs, qui voto consilijs se addixerunt; vt sacrilegium sit post vota, à consilijs, quæ iam materia religionis effecta, præcepti naturam ingrediuntur, resiliire, dum vouens consilia, apud Deum voti religione obstringitur.

Ipse quoque nugator deprehenditur non agnoscens Christum mediatorem, nec Sanctos intercessores, cum de Christo ab Apostolo dicatur, *mediator Dei, et hominum, homo Christus Iesus* 1. Timot. 2. & c. 5. Apocalypsis de Sanctis senioribus dicatur, quod habebat *Phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum*: certum est autem Caluinum Apocalypsis auctoritatem non respuere. Sed quid mirum, quod talia pronunciet homo ad contentionem editus? cum vt dicit Clemens Alex. 1. Stromatum: *litigandi, ac concertandi artis principium sit, id quod visum fuerit.* Sed bene eos reprehendit Apostolus sicut, & tales, vt inflatos, nihil scientes, reprobos, mente corruptos, reprobos circa fidem, vt habetur 1. Tim. 6.

Quod vero monstruosa bellua addat, quod repugnante scriptura, & veteri Ecclesia transubstantiationis monstrum irreperit, si nostros non vult agnoscere, agnoscat sibi similes Centuriatores, qui centur. 4. c. 10. col. 985. Eusebiû Emisenum, pro transubstantiatione adducunt, & Cætur. 5. c. 4. col. 496. alios. Adducuntur etiam alij ab Osiandro in Epito. cent. 9. nu. 11. pag. 95. Adam Franciscus in sua medulla Theolog. p. 256. alios quoque Patres adducit. Horum ergo suarum Symmistarum gladijs Goliath superbus euincitur. vide sup. a. 8. q. 3. plura testimonia Nouatorum.

Magno vero consensu Scholastici Sacramenta conferre gratiam edocti à Paulo, docuerunt Tit. 3. *saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Si Sophistæ dicendi sunt, qui conformiter ad ad scripturas loquuntur, in hoc ipsi Sophistarum duces deprehenduntur scripturis repugnantes: imo illam ipsi Sophisticam artem, quam sectati sunt Græci gloriolæ aura perflati profiteri se demonstrant: quam Clemens loco cit. sic definiuit: *quod sit potestas plantastica seu quæ visionem qualis est homini artium, percipit, verbis falsas opiniones tanquam veras ingerens.*

Sed quæ anxietas in Sacramento penitentiae reperiendo, in Scholasticis deprehenditur? nullus est qui neget illud esse Sacramentum, solum inter aliquos controuersum (ante tamen Tridentini, & Florentini Concilij definitionem) an in sola absolutione essentia eius Sacramenti consisteret, an etiam in ipsius actibus penitentis, quos requiri non negabant ad Sacramenti perfectionem, sed solam ab illis causalitatem excludebant, & sententia fuit Scoti 3. d. 14. q. 4. totam ef-

sentiam Sacramenti penitentiae consistere in forma, actus vero penitentis non concurrere essentialiter, sed solum dispositiue, quæ sententia à tota schola Theolog. merito rejicitur, & cû Tridentino, & Florentino consentit actus penitentis esse quoque materiam eiusdem Sacramenti, an propter vnum, vel alterum, Scholasticum tota Theologorum Schola repudianda? non vna Myconis linea: nec vna hirundo facit ver, dicebatur veteri prouerbio.

Ad VI. argumentum, quod est M. Antonij Spalatenfis: eandem cum Nouatoribus occinit cantilenam, quantum .n. attinet ad vsum Dialecticæ, illam repudiant Orthodoxi, quæ in deceptione, & sophismatibus gradum figit: illam amplectuntur, quæ fallacias aperit, & ea est, quæ ex Clemente 1. Strom. *debilem aduersus eam efficit sophisticam argumentationem, & propulsans dolosas aduersus veritatem insidias.* iure suo autem vititur Theologia, Dialectica, etiam alijs scientijs tamquam ancillis, quas si superbire contigerit exemplo Saræ corrigitur, & admonetur. Vnde item Clemens, ait, *Abraham, cum Saram emularetur Agar, quæ erat in maiori, quam ipsa, existimatione, vt qui secularis Philosophiæ solum id, quod est vile elegisset, ecce inquit ancilla in manibus tuis, vt ere ea, vt libet. Quasi diceret, secularem quidem amplector doctrinam, & vt iuniorem, & conseruam, scientiam autem tuam, vt perfectam dominam honoro, & colo, & cet.* Eiusdem quoque vsus, & vt ceterarum naturalium facultatum, valde conducit ad Scholasticam palæstram, nam, eodem Clemente docentes *Ipsa quoque bonarum disciplinarum copia, est veluti quoddam condimentum Athletæ cibo permixtum, non delicias quidam captantis, sed bonum appetitum fumentis, laudis honorem.* Itaque non ad delicias sed ad appetitum veritatis, indagandæ, hæc, veluti condimenta à Schola assumuntur. Illa tamen documenta seruat Schola. *Ne sit multum apud alienam, vt enim, sed non immorari, & permanere in doctrina seculari, admonet (sapienter) ex eodem Clemente: sic sobrietas licet in multis desideretur, in grauioribus tamen, seruatur Scholasticis, vt tantum ijs scientijs, & facultatibus vtantur, quantum ad finem conducunt.* Verum est quod sicut dicit Clemens: *quidam ancillarum inescati amatorijs, contempserunt dominam Philosophiam, & ex ipsis, alij quidem consenserunt in Musica, alij vero in Geometria, alij autem in Grammatica, plurimi autem in Rhetorica, ita, & sacram Theologiâ contempserunt, qui in his artibus consenserunt potius, quàm vel de limine Theologiam Scholasticam salutarint.* Ipse certè Spalatenfis delirus senex, qui dominam Ecclesiam reliquit, vt ancillis Anglicanis etiam carnaliter inito incestuoso conubio misceretur, sed merito senem edentulum, & luridum despexerunt Anglicanæ iuuentulæ, quod fuit medicina concupiscentiæ, sic in senectute desipere.

Quod verò in Scholasticos illos Principes Aquinatem, A lenssem, Bonauenturam insurgat, & pugnas de distincto charactere præbyteratus, & Episcopatus, vel de eiusdem characteris presby-

presbyteri extensione cum Episcopus consecratur, obijciat, hoc nihil officit, multa .n. sunt sicut in cæteris Sacramentis difficillima, quæ saluæ fidei substantia discutiuntur, & opinioni probabiliori locus est. Prodest autem huiusmodi exercitatio in subtilioribus quæstionibus, ut magis appareat disciplina Scholastica irrefragabilis, unde ut etiam dixit idem Clemens loco cit. oportet arguendi, & refellendi genus persequi, ut Sophistarum fallaces repellatur opiniones. quare laudabiles sunt eiusmodi quæstiones ad veritatis indagacionem, & promptiorem in dogmatibus, hostium propullacionem: vocum verò nouitates, quas excitant hæretici cauendas D. monet Apostolus: unde Clemens propterea dictum id esse scribit eodem loco: *iuniores fugite quæstiones, sunt .n. pueriles huiusmodi contentiones. Virtus .n. non tenetur amore iuuenum* (inquit Plato Philosophus) & certamen nostrum, ut vult Gorgias Leontinus duabus habet opus virtutibus, audacia, & sapientia; audacia quidem, ut adeat periculum, sapientia autem, ut discernat enigmas.

Et ex his patet solutio Ad VII.

Ad VIII. quæ à Scholasticis dicuntur, nedum ex scripturis, sed etiam ex traditione, Patribus, Ecclesiæ decretis habent originem, quare nimis angusta restrictio est, ut è solo scripturarum fonte dogmata Scholasticorum examinentur. Præterea multa ex exteris disciplinis assumit Theologus Scholasticus ad explicanda, & tuenda diuina dogmata, vnde neq; ex hoc improbandi præclare dixit Clemens loco citat. Quemadmodum autem in agricultura, ita etiam in medicina illa vtiliter didicit, qui varias attingit disciplinas, ut possit melius colere, & curare. Ita hic etiam eum bene, & utiliter eruditum existimo, qui omnia referi ad veritatem, adeo ut ex Grammatica, & Musica, ut ex Grammatica, et ex ipsa Philosophia, colligens quod est utile, nullis insidijs interceptam seruet fidem. Sed esto externa ad finem Theologiæ non conferrent, negandum non est quod mundana sapientia Theologo afferat splendorem, & venustatem. Vnde Clemens. *Multa itaq; licet ad finem non conferant artifici, tamen ornamentum afferunt.* Accedit quod, ut dicit idem, *varia, & multiplex doctrina, & variè probat id quod adducitur, & catechumenis admirationem afferens, ea quæ sunt præscripta dogmata, ad eorum, qui audiunt persuasionem deducit, & ad veritatem.*

Ad IX. Diffensiones illæ Scholasticorum, non sunt de fidei capitibus, & articulis fundamentalibus. Sunt .n. quædam quæstiones, ait, Clemens l. b. s. Strom. ex doctrina Arist. quæ punitione dignæ sunt, ut illæ, an sit prouidentia &c. quædam increpatione egent, ut an oporteat honorare parentes, quædam sensu, ut an ignis sit calidus, cæterum, ait idem Clemens, ea quidem, quæ una cum fide conueniunt quæstionem, quæ supra fundamentum fidei superædificat, splendidam, ac magnificam veritatis cognitionem, optimam esse scimus. Tales sunt Scholasticorum quæstiones, quæ fide supposita, cōfectaria ad fidem,

tractant. Quidam etiam infideles, quidam contentiosi non afferunt veritatis cognitionem, unde oportet huiusmodi quæstionibus, per earum solutiones ad veritatem informare, & ad pacem componere. Vnde dicit idem: *perspicientem quidem animæ facultatem ad intentionem oportet dirigere, & quæ impedimentum afferunt expurgare, & rursus contentionem, inuidiam, & ipsam litem pessimè perdendam abijcere*, non autem omnes quæstiones vitandas voluit Apostolus, sed stultas, & ineruditas, idem obseruat, quales sunt Hæreticorum, & nō Scholasticorum. Si ergo de fidei capitalibus quæstiones agitant, non fiunt ad subuersionem, sed profectum quærentium, & dubitantium. In ijs autem in quibus inter se pugnare videtur, etiam ad fidem quoq; pertinentibus, in conclusione conueniunt, non in medijs, quod etiam ad dignitatem pertinet Theologiæ varios habere exitus ad soluendum, & introitus ad ingrediendum viam veritatis, quod ponderans Clemens dixit, & merito nostro proposito adaptat id dictum in scripturis: *aperite mihi portas iustitiæ &c. sed via quidem ad iustitiam, cū Deum seruet (multimodis est nobis) sunt multe, & variæ, et ferentes ad viam Dominicam, & portam. Quod si viam regiam, & ingressum queris valida autoritate munitū, audias. Hæc porta Domini iusti intrabunt in eam.* Accedit quod varias dogmatum inuenire rationes, & explicandi modos, eminentiam dogmatum demonstrat, ut quod vnus non obseruat, alius videat. Omnes certè, ait, Clemens 1. Strom. *Qui visu utimur ea quæ cadunt in ipsum contemplamur, sed alij aliorum, iam non similiter quem contemplatur coquus, & pastor, ille quidem, an sit pinguis diligenter scrutatur, hic vero lac ouis obseruat, an sit generosum, mulget quidē alius si cibo egeat vellus tondeat, si ei tegumento opus sit.* Et postea subdit ad nostrum propositum. *Nullam .n. existimo scripturam adeo fortunatam præcellere, cui nullus omnino contradicat, sed illam existimandam esse rationi consentaneam, cui nemo contradicat.* Quare non est mirum si in rationibus, & medijs probationem dogmatum Scholastici scriptores adinuicem pugnent.

Multa quoq; controuersa sunt de quibus incertum erat, an sub fidei obiecto caderent, ante Ecclesiæ iudicium interpositum, & tales dissensiones erant, & contradictiones, alijs affirmantibus, alijs negantibus, sed nullo modo præiudiciales erat, cum non destructis Christianæ obedientiæ repagulis, saluo indicio Ecclesiæ, assererentur; unde etiam si quædam asserta ante definitionem hæreses essent in se, hæretici non fuerunt assertores, cum nō pertinaciter errarint, pertinaci animositate errores defendentes, sed cauta sollicitudine veritatem inquirentes, propter quod etiam multi retractauerunt sententias cognita veritate. Dicamus in summa, ut olim ad similes calumnias Illyricanas respondit Staphyl. in confutatione trimembris Theol. Lutherane. *Omnes Scholasticorum disceptationes, quas ipsi inter se dubio, contrariiq; sensu controuertunt, esse vel de casibus ad ius posituum pertinenti-*

inentibus, vel de minutioribus Theologicarum questionum spinetis, vel de his denique quibus adhuc nulla extant decreta Catholice Ecclesie: non autem de solidis Christiane doctrine membris, non de ipsis fidei nostre articulis, non de alijs questionibus per Ecclesie iudicium definitis, etc.

Quantum attinet ad sugillationem S. Tho. Si ipsemet se ipsum retractavit exemplo S. Aug. quid opus est Pappanica lima? an reprehenditur S. Thomas, quod meliori intelligentia præditus, minus cautè dicta repudiavit? reprehendatur Aug. qui 6. contra Iulianum c. 11. dicit quod illum locum: *ego autem carnalis sum &c. aliter inquit intellexeram, vel potius non intellexeram &c. sed postea melioribus, & intelligentioribus cessi, vel potius ipsi, quod fatendum est, veritati &c.* & sic ista intelligerem quemadmodum intellexit Hil. Greg. Ambros. & ceteri Ecclesie Sancti notiq; Doctores. Potest etiam amice, & beneuole excusari, quod sit locutus de merito improprie, & largo modo, quemadmodum excusat Cardinalis Bellarm. lib. 2. de Purgat. c. 3. vel causaliter exponendus est, hoc est de merito in sua causa, secundum quod scripsit Aug. de iisdem qui expiantur in Purgatorio, quod reuelatur ij sacrificijs, oronibus &c. *qui cum viuerent hæc sibi, ut postea possent prodesse, meruerunt.* Aug. in Enchir. c. 108. Magister vero sententiarum cum Patribus affirmat triplicè libertat. m. posse considerari in primo homine, naturæ, gratiæ, gloriæ, & libertatem quidem primam post peccatum, remansisse, reliquas perditas, nec. n. in pura potestate hominis fuit à peccato, & à miseria subleuari, nisi desuper ei datum fuisset.

Nullus vero Scholasticorum cū Pelagio sensit in materia gratiæ, nam & si quidam fenserint viribus naturæ se posse disponere ad gratiam, ut Scotus, & Durandus, nihilominus benignè excusantur à nonnullis, quod longo interuallo fecernuntur à Pelagianis fecibus, nam hic dicebat posse hominem mereri primam gratiam ex facultate naturæ, illi Scholastici gratissimè dicūt nobis conferri. Pelagius ex sola facultate nostra absq; fide, & charitate, illi hæc requirunt, quæ dona confert Deus, ut ad gratiam præparetur. Pelagius tanquam ex lege infallibili primam gratiam sibi vendicabat ex bono vñu naturalium, hi nullam legem agnoscunt, sed solam misericordiam interpellāt, ita noster Medina 1. 2. q. 109. a. 6. Sunt alij, qui duriori, & atro calculo horum Scholast. dictum inurunt, ita Stapletonius, qui dicit parum dexterè multos de hac re opinatos legendus Vega opus. de iustificatione, Alvarez opus. de auxilijs, & alij DD. in materia iustificationis. sed satis sit iustificatio Scholasticorum illorum, qui minus caute de dispositione ad gratiam ex naturalibus viribus humanis locuti sunt, ex Aduersariorum confessione, & ore accepta. Philippus Melancthon in apologia c. de tradit. humanis, ubi locutus esset de fiducia, & amore Dei, subdit, post vñam, vel alteram pagellam, sui oblitus. Nam & ipsi Theologici Scholis tradunt ista non effici sine certis donis, & auxilijs gratiæ. Calvinus vero, & Il-

lyricus dicta Thraonica probare debebant, nominatim Doctorum quos carpūt nomina recensere, loca & folia annotare, sed quid mirum quod nō notarint, verebantur. n. vulgo imposturas detegendas, si authores, & sententias, & loca falsata citassent.

Ad X. ijs locis patet stultas esse illas quæstiones, ac proinde vitandas, quæ fiunt ad subuersionem audientium, quales mouent hæretici, de quibus authores quoq; allegati loquuntur, quos etiam Nouatores imitantur, qui in fidei capitalibus articulis, quos non negant ad fidem pertinere, ut de Adæ peccato, libero arbitrio, iustificatione, Sacramentorum numero, Ecclesia, ritibus, ciuili magistratu, adeo dissentiunt, ut tot sint capita quot sententiæ, ut ipsimet Nouatores affirmant, ita, Gallus in lib. Hypothes. & Amstdorffius in pub. confessione suæ doctrinæ, aiunt, dissensiones suas non esse verbalia certamina, sed de ipsa Euangelij medulla, quæ nullo modo conciliari possunt. Verba Galli sunt loco cit. fol. vlt. *sunt inter nos non lenibus de rebus dissensiones, sed de lege, & Euangelio, de iustificatione, & bonis operibus, de Sacramentis, & vñu caeremoniarum, quæ quidē coire, simulq; stare haud possunt, ut sunt: lex in templis, docenda est, & non est: iustitia vestra, aut ipsa est Dei essentia, aut ipseus in nobis opus, aut imputatio obedientiæ eius extra nos: amplius Christus nemine iustificat contra ad stipulatur huic Pauli sententia: Per ipseus sanguinem iustificati sumus Rom. 5. Nemo sine bonis operibus salutem adeptus est: Huic contrarium, bona opera non sunt necessaria ad salutem. Deniq; Christus corporaliter in cæna adest, & promiscuè à bonis multisq; sumitur; & Christus spiritualiter præsens à bonis tantum percipitur.* De qua plura infra cum eorum ministrationachia in publica scēna proponetur suo loco.

Turcica verò gens dolo potius de suæ sectæ origine disputare vetat, ne à Christianis confundatur, & ut dicit S. Tho. 1. contra gēt. c. 6. ne falsitatis arguatur: mirum est, quod eam non sit imitata factio hæc noua Gigantum; poterat imitari Illyricana co. tio, quando testante Schola Vuittembergensi Arianam hæresim diffeminauit, quem Turcicæ quoque sectæ parentem extitisse, sapientes omnes fatentur. Illud vñum reportasset, si opponens tacuisset, quod minus ridiculum se demonstrasset, nūc vero in spectaculum admissa cornix, risum teneatis amici.

Ad XI. temerarium est velle diuina scrutari, ex naturalibus principijs, laudabile verò est ex reuelatis ad illa intelligenda intendere. Vnde contra Simonidem suadentem hominem mortalem non debere curare immortalia intelligere, scripsit Arist. primo Ethic. c. 9. *homine debere se ad immortalia, & diuina trahere quantum potest, & in Ecclesiastico c. 3. & si datur altiora te ne quæseris* reprimendo humanam mentem in sua confisam intelligentia naturali, tamen ad eam rimanda superiori lumine ibidem inuitatur, dū dicitur: *plura supra sensum hominis ostensa sunt tibi, & 1. Cor. 2. quæ sunt Dei nemo nouit nisi Spiritus Dei; nobis autem reuelauit Deus per Spiritu-*

Spiritum suum, unde docet S. Tho. i. cōtra gent. c. 5. quamvis ea, quæ supra rationem sunt, ratio humana capere non possit, tamen multum sibi perfectionis acquirit, si saltem ea qualitercūq; teneat fide.

ARTICVLVS VII.

Vtrum erroneum sit Scholæ Theologicæ decretis contraire.

Pro parte negatiua.

Videtur, quod non. Primo quia non est facta Theologis aliqua promissio ne à fide deuiant, sicut facta est Ecclesiæ Proceribus, & Patribus: non ergo tantam sibi reuerentiam pepererūt, ut erroris nota inurendus sit, qui eorum decretis contradixerit.

II. Si recipienda Scholasticorum autoritas cum tali qualificatione, ob id esset, quia cum quicquid vni formiter Theologi docent, recipitur ab Ecclesia, non est putandam aberrare à uero, ne in errorem Ecclesiam inducant. Sed hoc est imaginarium periculum, nullo n. periculo exponere possunt Ecclesiam, quæ ex Patribus, & Concilijs etiam instructa, communiter tradita à Theologis posset reprobare.

III. eadem dogmata prius tradita à Theologis, cum ab Ecclesia definiuntur, ut probabiliora, tunc obtinent autoritatis robur, V. G. cum definitum est iuxta probabiliorum Theologorum doctrinam in baptismo paruulis infundi gratiam, & uirtutes in Concilio Viennensi ergo antea talem definitionem, nulla acerbata censura inurendus qui eis contradixerit.

IV. Nam dogmata Scholæ plerumq; deducuntur è doctrina reuelata discursu humano (unde pròpterea differt Theologia à fide) siue cum ex duabus de fide, uel una saltem propositione, adiuncta altera, cognita lumine naturæ, conclusio aliqua colligitur: at discursus humanus, cum in lumini naturali innitatur, potest esse fallibilis ergo.

V. Autoritas Scholasticorum postponitur authoritati PP. sed Patrum authoritati derogare, erroneum, uel errori proximum adiudicatum est; ergo Scholasticis repugnare, nō erit pariter erroneum, sed uel temerarium, uel improbabile.

VI. Quia multa uno tempore, ut decreta Scholæ sunt habita, quæ postea procedente tempore à iunioribus Theologis sunt reprobata, antecedit patet, quia cōstater à Scholasticis traditum est, non requiri Sacerdotale ministerium tanquam de essentia in matrimonij Sacramento, quod postea à iunioribus quibusdam Theologis improbatum est.

Confirmatur quia dum Concilium Viennense modernis Theologis tantum deculit, ut sententiam eorum fuerit amplexatum, uirtualiter docuit antiquorum Theologorum communes sententias, ex iuniorum placito posse emendari. Emendari autem utiq; non possent si irrefragabilem authoritatem obtinerent.

Pro parte opposita.

Sed contra est Primo Autoritas sacrę scripturæ Ephes. 4. quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores, & DD. ad consummationem Sanctorum, ne simus uelut paruuli fluctuantes. Ex qua authoritate clarè deducitur, quod cum nunquam Ecclesia Dei sit destituta, nec destituenda à Doctoribus, diuina prouidentia eos dispensante, & post Patres, Scholastici successerint, ad nutantium corda firmanda, idcirco diuinitus positi sunt, ut dogmatibus eorum instructi, non esset Dei populus nutans uelut arundo uento agitata omni uento doctrinæ.

II. Quia secundum temporum successiones præcepit Deus audiri maiores natu Patres, & Magistros, à quibus populi in fide instrueretur, & fidei ipsorum acquiescerent, quod eleganter edisserit S. Greg. 2. moral. c. 25. exponens illud Iob. 1. *Boues arabant, & asinæ pascebantur.* Insuper Scribas, qui erant legis Doctores, & Phariseos audiendos uoluit, dicens: *quæcūq; dixerint uobis seruate, & facite* Matth. 23. adhuc suo modo post Apostolos, dictum est Doctoribus, *qui uos audit me audit.* Luc. c. 10. non ergo possibile est posse hallucinari in rebus fidei, uel morum, ne erratibus pastoribus, plebs quoq; aberraret, ac proinde uniuersi fideles qui à suis magistris edocentur, tenentur obtemperare.

III. Quia nullum decretum est à DD. Scholasticis retentum, quod Ecclesia non acceptarit eorū authoritate mota, quando ea definire coacta est, antecedit patet unico exēplo Clementis V in Concil. Viennensi, ubi orta difficultate de effectu baptismi paruulorum hæc uerba pronunciauit. *Nos autem attendentes efficaciam mortis Christi, quæ per baptismum applicatur omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit, tam paruulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam, & uirtutes, tamquam probabiliorem, & Sanctorum dictis, & doctorum modernorum Theologiæ magis consonam, & cōcordem. s. approbante Concilio duximus eligendam.* Similiter quod Pater, & Filius sint unum principium Spiritus Sancti, definitum est ex communi Theologorum doctrina, plurima quoq; possunt adduci exempla ex Concil. Florent. & Tridentino, quæ breuitatis causa omittuntur.

IV. Nam in rebus ad Sacram Doctrinam pertinentibus, in tantum discordes sunt Scholastici, in quantum non certò constat de conclusionibus, an euidenter è principijs fidei deducantur, unde propter hoc locus opinioni datur, ergo quando simul concordant in aliquo dogmate, signum est quod euidenter, illud ex iisdem princi-

principijs colligunt: repugnans autem conclusioni, quæ euidenter deducitur, ex principijs erroneum, & temerarium adiudicatur. ergo &c.

V. Quia credendorum regula est S. Scriptura cum traditione, secundam quam de doctrinis iudicandum est, an ueræ sint, an falsæ, ergo eorum iudicia firmiter amplectenda sunt, qui secundum istam regulam procedunt, & conformiter ad istam regulam ratiocinantur. Sed talia sunt Scholasticorum iudicia, & decreta, ergo. Vnde Hugo. Viñ. Primo suarum sententiarum sic scripsit. *Vbiq; possumus, auctoritatem vestigia imitemur, ubi autem certa auctoritas deesse, his potissimum assentiri debemus, qui maxime autoribus accedunt, & non de nobis præsumentes, scripturas ex pietate interpretemur.*

CONCLUSIO

Certo, & communi Scholasticorum decreto, in materia dogmatica, contraire, nedum improbabile, sed errori proximum reputatur: in rebus vero grauib; dissentire, temerarium adiudicatur.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt non inducere tãtam firmitatem communem sententiam Theologorum in his, quæ ad fidem pertinent, ut exinde illis contraire sit erroneum, uel errori proximum, sed solum sit temerarium, si communia eorum placita, non saltem ut probabiliora recipiantur. Id tribuitur Veg. lib. 9. in Trid. c. 14. quem sequitur Gillus in p. p. q. 1. a. 8. de locis 7. cap. 13. & P. Falsolus & Gillo transcribens i. p. q. 1. a. 8. sed Vega sic habet, *tanta apud quemcũque pium esse debet Scholasticorum idem sententiarum auctoritas, ut temerarium censeri, habeat, ab eorum concordia sententia, absq; apertissimis saltem, vel manifestissimis argumentis discedere.* Alij uero D. D. nostri tenent, quod cum concorditer aliquod dogma tradunt in rebus ad fidem pertinentibus, adeo certum sit, quod traditur, ut erroneum, uel errori imò heresi proximum sit talibus decretis refragari. Sic docent expressè Canus lib. 8. de locis c. 4. conclusionem 3. Bãnes p. p. q. 1. ar. 9. dubit. 3. & hoc suadent argumenta pro parte opposita.

Et certe, ut rem ab ipso principio aspiciamus. *Sola est à Deo tradita Theologia principatum tenens, ait, Clemens Alex. lib. 6. Strom. Quæ est apud nos doctrina, à qua dependent omnes fontes sapientiæ, quicunq; ad veritatem tamquam ad scopum feruntur. Venientis certe ad homines Domini, qui nos erat docturus, innumerales fuere significatores, annuntiatores, præparatores, præcursores ab alto ex mundi constitutione &c. deinde præcursor ostendit præsentem, post quem Prædicatores, docentes aduentus virtutem significant, & hi fuerunt Apostoli, qui Christi aduentum eiusdemq; mysteria hominibus annunciarunt, per vniuersum orbem, infinitas*

gentes, & ex ijs etiam Philosophos (ait Clemens) non paucos iam traducens ad veritatem. Post Apostolos prouidit Deus Ecclesiæ de Pastoribus, & doctoribus. Pastor namq; dicit Clemens eodem lib. & singularum ouium curam gerit, eas maxime prouidendi, & visendi tenet studium, qui sunt, & præclaro ingenio, & populo multum prodesse possunt, ijs autem sunt, qui ad regendum, & docendum sunt apti. Quos Paulus post Prophetas, & Apostolos ultimo loco ponit viz. Pastores, & DD. per quos subdit Clemens prouidentia euidentia aperte ostenditur, quando vel per doctrinam, vel magistratum aliquem, & administrationem vult Deus benefacere hominibus, vult autem semper. Quia ergo diuinitus Pastores, & DD. sunt prouisi, & à diuina prouidentia destinati ad mysteria fidei enucleanda, & eadem defendenda, & elucidanda, & ut dicit Clemens inferius, tradere cognitionem, quæ est perfectio fidei, & abundare, ultra catechesim, conuenienter maiestati Domini, & regulæ Ecclesiasticæ; propterea diuinitus diriguntur, & illustrantur gratia gratis data, scientiæ, & sapientiæ: vnde de ijsdem dicit Clemens, quod cognita eorum, qui sunt virtute præditi, per diuinam sunt inspirationem, cum anima aliquo modo efficitur, & diuina voluntas in humanas animas transmittitur, dum, qui sunt singulares diuini ministri, ad talia opem ferant ministeria. Vnde concludit, & ideo monet eos, qui sunt apti ad ea utiliter efficienda, quæ pertinent ad pacem, & fidem (quæ est eius fundamentum) & virtutem &c. Cum ergo in ordine ad fidem, assumptum sit Scholasticorum ministerium, eorum cogitata, & decreta ex fide deducta, propter diuinam inspirationem, & illustrationem, & ex fine vnitatis fidei, maximam vim habent, vnde eorum ministerium, cum sit dispositio ad formam nempe definitionem Ecclesiasticam, transit in altiore ordinem (depositio. n. est eiusdem ordinis cum forma, & ad agentem eundem pertinet disponere ad formam, & introducere formam, vel attingere vnionem formæ cum materia disposita) ut quauis in se Physice, & moraliter considerati Theologi, falli possint, ut assumpti tamen ad ministerium introductionis, dispositionis respectu formæ, hoc est Ecclesiasticæ definitionis, infallibilitatem sortiuntur, diuina namque prouidentia facit eos vera dicere, ut sic præseruet Ecclesiâ, ne per humana testimonia decipiatur (quod simile est de testibus in canonizatione Sanctorum) quandoquidem Theologorum motiui, & autoritate mota, tamquam dispositionibus ad definiendum, formam definitionis sepe introducit. Quare sicut hæreticum est, formæ Ecclesiasticæ. i. definitionibus Ecclesiæ contradicere, ita dispositionibus, hoc est decretis Theologorum in materia dogmatica, errori saltem proximum nedum improbabile, & temerarium. In rebus vero grauib; ijsdem contraire temerarium adiudicatur.

Solutiones oppositionum.

AD Primam. promissio habetur implicita eo ipso, quod in ministerium Ecclesiæ sunt positi Doctores Scholastici *ne simus, ut parvuli fluctuantes* &c. non assumitur autem aliquis ad al quod ministerium, nisi detur id per quod congruè illud exequi possit, unde de gratijs gratis datus prouisum est, scientia, sapientia, vel fide, quæ secundum S. Doctorem est super excellens eius cognitio per quam fides gignatur, roboretur, vel nutriatur, & explicetur, quare licet non habeant tantam authoritatem qualem habent Pastores nempe Episcopi in Concilijs legitime congregati, vel qua præditus Summus Pontifex, maximam habent in suo genere, quatenus ad eorum quoque normam decisiones fiunt, in genere inquam dispositionis, quæ & si non influat ad definitionem Ecclesiæ, cum non dependeat infallibilitas dogmatum nisi à principali agente, nempe Spiritu S. mouente infallibiliter Pontificem ad definiendum, tamen attingit eam quatenus, ut infallibiliter assistat Spiritus Sanctus, necesse est præcedere tales dispositiones, nempe loca Theologica, quæ consulant: inter quæ est locus ab authoritate concordi Scholasticorum in fidei dogmate.

Ad II. Respondetur, non dependere definitionem ab authoritate Scholasticorum tanquam à determinante, & ultimam formam in decisione tribuente, sed velut à dirigente, manuducente, disponente, ut nullum sit periculum, si consulta authoritate Scholasticorum, definiat Ecclesia: maximum vero esset, si ijs per impossibile non consultis, aliquid statuendum attentaretur, quod ne eueniat ad suauem Dei prouidentiam spectat, ut contra decreta Scholæ nihil determinetur, ut hucusque nunquam determinatum est.

Ad III. Respondetur. non eundem gradum certitudinis obtrinebunt ea dogmata, nam post definitionem hæretico ducitur spiritus, si quis illis aduersetur, tamenarius, erroneus, errori proximus, qui ante eandem definitionem contradicit. Quando autem solum definiuntur, ut probabiliora, ut in casu argumenti, tunc temeritatis censura inurendi sunt, iudicialiter quoque plecti poterunt. Secus autem ante definitionem illius Concilij, cum vnaquæque factio suos haberet patronos, & res non esset explorata.

Ad IV. deducuntur discursu humano ea dogmata Scholæ, sed non soli lumini naturali innituntur, verum diuinæ illustrationi, directioni in ordine ad futuram definitionem.

Ad V. inter Patrum sententias concordēs, & Scholasticorum dogmata, ea est differētia, quod PP. habentur, ut testes traditionis, & propterea PP. fidei vocantur, & proceres, & doctores primarij Ecclesiæ habentur, posteriores verò Doctores, sunt veluti discipuli, eadem docentes, quæ bona fide à suis Patribus acceperunt. Vnde quantum attinet ad principia, quæ traduntur, firmiorem habemus in PP. testificationem; licet quando iidem Scholastici eadem principia tra-

dunt, quæ Patres, erroneum est etiam, aut errori proximum, illis quoque refragari: in tradendis verò Conclusionibus, quæ deducuntur, erroneum quoque est aduersari, quia mediātē principijs contradicitur.

Ad VI. Magister Bannes 2. p. q. 1. in ar. 8. dub. 3. dicit, quod potest vno tempore aliquod dogma esse commune omnibus, & deinde tempore succedenti, veritate patefacta à iunioribus Theologis oppositum posse sustineri absque temeritate. Sed bene Melchior Canus aduertit aliud esse loqui de cōmuni dogmate Theologorum, aliud de communi eorūdem opinione, & in casu proposito argumenti docet illam sententiam de sacerdote, quod non sit de essentia Sacramenti matrimoni, fuisse quidem Scholæ opinionem, non firmum dogma, vel iudicium, & velis equisq; ut dicitur certat, sed frustra conatur ad id ostendendum. Verum quicquid modo sit de hac re, de qua Deo duce cum de Sacramento matrimoni tractabitur (& superius quid sit sentiendum cum Petro Soto, & communi respondimus q. 3. principali a. 7.) satis est ad confutationem huius argumenti cum Cano negare maiorem, & contra Canum negare etiam minorem, communis. n. sententia Theologorum fuit, & est, non esse de essentia sacerdotale ministerium. Concedimus verò cōtra communem opinionē, posse, vel communem aliam opponi, vel singularem contra communem, si melioribus rationibus fulciatur, vel authoribus melioribus, nunquā tamen communi decreto firmoq; iudicio Scholæ posse, vel vnus, vel paucorū sententiæ preferri affirmamus, & nūquam euenisse, quod cōcorditer, firmiterq; traditum aliquod, à posteriori schola fuerit reiectum.

Ad Confirmationem 2. ex nostro Cardinali Turrecremata in tract. de Concept. p. 1. c. 7. ut quoque, dicit Ioannes Andreas super illud verbum Clementinæ, *Doctorum modernorum doctores illos quorum sententias præfert Concilium, fuisse Magistrum sententiarum, Alexandrū de Ales, Albertum Magnum, & S. Thomam, qui moderni dicti sunt respectiue ad Patres. Nec est dicendum subdit Turrecremata, quod Sacrum Concilium ideo horum sententias cæteris prætulit, quia moderni, siue quia posteriores cæteris erant tempore, sed quoniam istorum dicta magis scripturæ Sacre, & Sanctorum dictis erant conformia, & concludit. Planè si opponens Concilium attendisset, non quod ex aduerso prætendebatur, non antiquos doctores, sed magis modernos, & conuicinos tempore præfati Concilij nominasset. quæ doctrina diligenter ponderanda; ne novos antiquis Scholasticis præferamus.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Theologorum placita
Canonistarum placitis sint
æquanda, vel præfe-
renda.

Positio quorundam Iuristarum.

Ncharanus in disputat. cuius initium est *antiquis temporibus*, & Ioannes de Anania cap. in *Ciuit. de usuris*, Alex. in *Consilio primo*, & Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ lib. 2. c. 20. Hostiensis c. penult. de *etate*, & qualitate ordinandorum, dicunt in Materia usurarum Simonæ, & alijs huiusmodi, ubi de peccato agitur ad iurisperitos potius, quam ad Theologos decisionem pertinere. Ioannes à Roias p. p. de *Hæreticis* num. 399 loquens de materia dogmatica distinguit, aut. n. in dubium vertitur, num aliqua propositio expresse iam damnata sit ad Ecclesiæ, & tunc, ait, [hæc cognitio pertinet ad Canonistas, quia, ait, hæreses damnatæ continentur in decret. extrauagantibus & c. & Concilijs generalibus c. quidam 24. q. 3. si non est aperte decisa propositio, pertinet ad Theologiæ professores huiusmodi discussio.]

Oppositiones.

Arguitur Primo, quia de translatione Episcoporum c. 1. dicitur, quod ex iure diuino canonica manarunt instituta, nempe ex generali priuilegio, quod Christus Dominus Petro concessit, & cap. *qualiter*, & *quando de accusationibus* dicitur, quod modus, & tempus punitionis excessuum subditorum ex *authoritatibus noui*, & *veteris testamenti colligi videtur* sex quibus postea processerunt canonice sanctiones. Circa eadem ergo versatur Iuris prudentia, ac Theologia, & sic saltem æquanda placita Canonistarum cum Theologis.

II. Quia canones Ecclesiastici etiam respicientes mores, & disciplinam Ecclesiasticam, editi sunt à Spiritu Sancto, ut habetur 23. q. 1. c. *violatores*, & decretales quoque Rom. Pontificum, sunt eiusdem authoritatis sicut canones in corpore iuris d. 19. per totum, at in his exponendis versatur iuris prudentia canonica, parem igitur authoritatem obtinent cum Theologis, qui decreta fidei à Concilijs, vel Pontificibus edita considerant, & in illis elucidandis laborant.

III. Quia iuris prudentia canonica, nihil aliud videtur esse, quam quedam practica Theologia, easdemque ferme materias tractant Canonistæ, quas Theologici, ut patet intuenti, ut de *usuris*, *voto iuramento* & c. ergo æquiparantur in dog-

matum consensione, tam iurisperiti, quam Theologi Doctores.

IV. Quia cum æque sit necessaria Ecclesiæ fidei doctrina, & morum disciplina, ut in officio Christiana plebs contineatur, æquum fuit, ut sicut pro dogmatibus Ecclesiæ accepit Doctores Theologos diuinitus directos in interpretatione dogmatum, ut haberet quoque Iurisperitos Canonistas, ut interpretes earum legum, quibus Ecclesiæ dirigatur.

V. Magis videtur circa praxim Theologicam standum iurisperitis canonistis, nam Alex. 3. de *Consang. & aff. c. primo ex litteris* sic dicit. *Cæterum tuam prudentiam volumus non latere, quod non sunt causæ matrimoniij tractandæ per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeant indicandi, & statuta canonum non ignorent.* amplius de voto, & voti redemptione c. *ex multa*, dicitur, quod eorum, qui religionis habitum assumpserunt plures idiotæ sunt, & iuris ignari, nisi ergo Decretistis subijciantur (in materia voti, & huiusmodi) Theologi, quamuis eruditi, hallucinari facillimè poterunt.

Confirmatur, quia ad Episcopatum magis eligendus est Canonista, quam Theologus, circa .n. res agibiles, & procurandis bonis Ecclesiæ eiusque iuribus tuendis, aptior est Canonista, quam Theologus, ergo signum est, saltem circa praxim, magis standum esse Decretistarum doctrinis, cum regimen Ecclesiarum ipsis magis adiudicari debeat.

Ultimo, quia hæreses multæ damnatæ reperiuntur in decretis, decretalibus, & extrauagantibus, at hæc sunt considerationis Canonice ergo.

Pro parte opposita.

Sed contra est, quia S. Tho. in opus. 17. contra impugnantes religionem. Cap. 13. in 2. ad 11. loquens de particularibus Iuristarum sententijs, videtur docere non habere robur. *Ad ea*, ait, quæ de *apparatu Decretalium*, & *Summis Iuristarum* proponuntur, ad propositum non faciunt, quia locuntur de voto solemnî, quod monachum facit, vel cuiuscunque religionis professum, de quo fuerunt inter DD. iuris canonici quæstiones diuersæ. & postea. *Quamuis in congruū, & derisibile videatur, quod Sacre doctrinæ professores Iuristarum glosulas in authoritatem inducant, vel de eis disceptent.*

Et quod lib. 11. ar. 9. ubi obijcisset authoritatem multorum, & magnorum Decretistarum dicentium comedentem, vel stantem cum excommunicato peccare mortaliter, respondet. *Ad Primum*, quod *opinio Decretistarum non est vera*, quia ipsi plus assentiunt in his, & sequuntur ius humanum, quam diuinum, cum plus sit assentiendum diuino, quam humano, & ideo melior est opinio aliorum, qui dicunt contrarium.

Lege de hac re Gersonem in quadam oratione commendatâ p. 2. S. Antoninum 3. p. tit. 5. c. 2. §. 2. Albertinum de agnoscendis aff. q. 10. nu. 14. quilibet .n. scientia nobilior esse dignoscitur ex præstantiori obiecto, ad Theologiam autem pertinet interpretatio iuris diuini, ad Canonistas

nistas interpretatio, & cognitio legum humanarum, licet non sine diuino instinctu factæ sint. Vnde & Bartolus l. possideri ff. de acquirenda possessione, & l. inter stipulantem §. Sacram. ff. de verborum oblig. quæstionem de baptismo primo ad Theologos, secundo ad Canonistas refert, vide Rojas alia ad hoc idem propositum allegantem à num. 385. viq. ad 403.

CONCLUSIO

In ijs, quæ concernunt ius naturale, vel diuinum magis Theologis, quam Canonistis deferendum, secus in ijs quæ humanæ iura, & Canonicas sanctiones concernunt, tunc n. magis his, quam Theologis est deferendum.

Respondeo dicendum, quod quæ continentur in iure Canonico, vel pertinent ad legem naturalem, vel diuinam, vel Ecclesiasticam dirigentem mores, vel cultum, vel iudicia forensia. Si loquamur de ijs, quæ spectant ad ius naturæ, vel diuinum continens legem nouam, vel veterem, & Sacramentorum institutionem, & articulos fidei &c. cum decreta ad hæc pertinentia accepta sint è fontibus, & locis Theologicis, nempe Sacra script. &c. procul dubio Iuristarum, vel Decretistarum autoritas in eorundem expositione, Theologo subiicienda est: ita etiam cum de materijs ad ista pertinentibus inter Theologos, & Iuristas disceptatur, melius sua propria principia, & quæ illis annexa sint cognoscere, & interpretari potest facultas illa, quæ talia principia, cum conclusionibus agnoscendis, & intelligendis, proficitur, quàm facultas illa, quæ vt accepta, & supposita veluti subalternata ad suum usum assumit. vt patet de Musica, quæ Arithmeticæ subalternatur. Si loquamur de ijs, quæ per legem Ecclesiasticam decernuntur, vt sunt directiua morum, vel cultus, aut disciplinæ, tunc si leges illæ sint pariter, vt conclusiones deductæ à Theologicis fontibus, pariter Iurisperiti Theologis subiiciendi, vt cum quæritur, an hic contractus sit vsurarius, an hæc actio sit superstitiosa. Si vero sint puræ leges Ecclesiasticæ, has, vel illas circumstantias iuris naturalis, vel diuini statuentes, vt circa decimas, ministrorum officia, & huiusmodi, vel poenas, & censuras intransgressores statuentes; tunc an hæc, vel illa lex sit edita, & in quo sensu, item an huic, vel illi actioni sit annexa aliqua censura, vel poena, ex solo Pontificio iure, tunc accipient Theologi à Iuris peritis, cum n. hæc sint propria facultatis iuris prudentium, illis deferendum, vnicuique n. perito in sua arte credendum esse recta ratio præscribit. Bartol. in præm. ff. vet. s. r. nu. 8. Ang. l. si vacantia C. de bon. vaca. lib. 10. Vnde in his concors, vel quasi concors decretistarum sententia, firmissimum argumentum subministrat. In ijs etiā quæ pertinent ad causas forenses, & lites, similiter Iurisperitorum sententiæ est deferendum,

hæc n. ex professo in iure Canonico tamquam propria quoque tractantur. Similiter an aliqua lex sit per consuetudinem abrogata, an vero sit in viridi obseruantia, ab iisdem petendum est. Vnde S. Tho. quodlibeto 9. ar. 15. tractans de illa quæstione, an liceat alicui plures pbedas obtinere, &c. & esset controuersia de abrogatione legis, per consuetudinem ex vna parte, ex alia parte antiqua iura alij concederent non esse abrogata, S. Doctor subiunxit. *Hæc controuersia iuristis est relinquenda. verum prouerbiū: Ne sutor ultra crepidam, & iterum: figulina aræ non ingreditur textoriam* vide l. illicitas §. sicuti, de off. præsid. l. item quæritur §. si gemina ff. ad l. Aquil. l. culpa est de regul. iuris, & iterum illud: tractent fabrilis fabri l. i. ff. quod quis iur. l. doli mali §. fin. ff. de dona. cap. tua nos de homic. c. non est sine culpa de reg. iur. in 6.

Solutions oppositionum.

AD Primam Respondetur apertè concludi decreta Ecclesiæ, & canonicas sanctiones deduci ex principijs proprijs Theologiæ, & esse obiectum materiale iuris canonici, & Theologiæ, sed aliter, & aliter, penes diuersum modum considerandi, differunt hæc duæ facultates, vt rectè notauit Aug. Triumphus tract. de Ecclesia q. 207. ar. 3. primo, quia à Theologis considerantur, aut modo subtili, & quasi propter quid, in iure Canonico grosso modo, & solum quia. Secundo in Theologia eadem tractantur, sed principaliter propter veritatis contemplationem, à Canonistis vero magis principaliter, & propter actionem, & quæstionum occurrentium solutionem. Tertio, ait idem Author, quia à Theologo determinantur, prout principaliter pertinet ad cultum Dei, & vnius Dei fidei integritatem, à Canonistis autem considerantur decreta in ordine ad talem cultum, vt de ordine ministrorum, & Ecclesiasticis causis, & negotijs. Quarto quia in Theologia tractantur canones qualiter pijs opitulentur, & aduersus impios defendantur, in Canonico verò modus taxatur, quo modo fiat ista opitulatio. Tandem à Theologo tractantur magis vtiliter, & in foro cōsciētiae inter Deū, & hominem, saltem primo, & per se, à Canonistis magis particulariter applicando eos ad specialia negotia, & in foro exterioris iudicij inter hominem, & hominem: Vnde idem aduertit, quod sicut in materia morali sermones magis uniuersales, parum sunt utiles, ex primo Ethicorum, ita, quantum attinet ad consulendum salutem animarum, expediēse est Theologis, post cursum librorum sententiarum, & Theologiæ uacare saltem libris decretorum, & decretalium, ut experti sint etiam in singulari de concernentibus animarum salutem. Vnde in 2. ad secundum dicit idem quod [istos sermones tenentur scire Theologi, quod tradunt Canonistæ, & secundum eorum ueritatem debent quæstiones determinare, non quidem iuristarum modo forensi, sed magis modo Theologico, & in foro cōsciētiae] & concludit in 2. ad tertium quod [sicut dignus magistrandus in Theologia tenetur

netur scire primitiua scientias humanas, vt clarius, & subtilius possit Sacram scripturam interpretari, sic multo magis tenetur scire Sanctorum Canones, vt melius, & fructuosius possit salutis animarum consulere.] Vnde idem bene aduertit in corpore Articuli [dignam ordinationem fore, si magistrandus in Theologia post lectionem Theologiae, legeret librum decretorum.] hæc ille. E contrario etiam, nec esset doctorandus Canonista, vel non esset admittendus ad lectionem eorum canonum, qui Theologicam cognitionem requirunt, nisi Theologiae essent imbuti, nam experimēto videmus quantum aberrarint à vero cum Theologicas questionem forensibus causis iunxerunt, & eas determinare voluerunt, & ius diuinum exponere studuerunt. Porro si nullus debet falcem immittē in messem alienā, & nulla facultas alienę facultatis munus usurpare, nec. n. textoria fistulariam ingreditur, multo minus facultas, quæ magis forensia ex suo instituto, & præcipuo fine considerat, debet calammum arripere, exponendo quæ diuina sunt, & Theologicæ speculationis. Quas regulas dum quidam incauti transgrediuntur, non est mirum si erroribus sua scripta reppererint, & ridendi materiam, vel horribus Ecclesiæ ministrarint, dum Theologis, & vniuersæ Ecclesiæ Christi obiecerunt quorundam iuristarum errores asserentium V. G. quod in matrimonio gratia non conferretur, & huiusmodi, quos ante Trid. S. Th. confutauit. 2. 2. q. 100. a. 2. ad vltimum.

Ad II. concessio antecedit, distinguitur consequens, quod in ijs canonibus, qui ex iure naturali, vel diuino positio traduntur, Theologus procedit velut à priori, iurista à posteriori, item ille, vt subalternans, iste vt subalternatus, in ijs vero canonibus, qui ad iudicia forensia Ecclesiastica spectant, è contrariis se habet, vnde Theologus hæc à iurista mutuatur, vel propter sui eminentiam potius ad sui usum assumit, sicut, & ceteras facultates, vnde vt circa prima est efficax argumentum ex autoritate Theologorum, ita in his secundi generis firmum argumentum desumitur ex autoritate Canonistarum.

Ad III. Iuris prudentia canonica praxim continet mutuam à Theologia, hoc est eam partem moralem sibi assumit tractandam, quæ mores concernit, & in foro conscientię, sed non primario, & ex proprio instituto, hoc enim spectat ad iudicia forensia, satis quoque habet praxis rationem, vt est directiua exteriorum actuum in iudicijs iisdem forensibus &c. vnde (quantum ad primum) eandem materiam considerat Theologus, & Canonista, aliter tamen, & aliter, vt dictum est. Quantum verò ad leges spectantes iudicia forensia, ordinem ministrorum, causas decimarum &c. ex proprio instituto Iurista ista considerat, non autem Theologus: & sicuti ad res primi generis efficax locus est ab autoritate Theologorum, ita in rebus secundi generis efficax est argumentum, quod desumitur ex autoritate Iuristarum, si omnium, vel penè

omnium sententia sit. Quando verò res dubia est inter Canonistas ex diuersitate sententiarum V. G. an hic sit, vel non sit excommunicatus, tunc non facit firmum argumentum eorum positio, & vt dicit S. Tho. quodlib. 4. ar. 14. in mītiorem partem inclinare debemus, hoc tamen inquit S. Doctor, intelligendum est ante sententiam in foro iudiciali, nam post sententiam iudicalem, magis standum est sententię iudicium, tum quia, ait, *iudices sollicitius discutientes negotium, plenius possunt percipere veritatem, & si minus periti, quam alij qui perfunctorie constituuntur, & extraordinarie* tum etiam, *quia esset in magnum nocumentum vilitatis cōmunis status hominum, si sententię non staretur, sed quilibet pro suo libito vellet sententię calumniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia, & ideo in tali casu magis standum est sententię iudicium, nisi forte sit per appellationem suspensa.*

Ad IV. pro morum directione, si sit circa ea, quæ pertinent ad ius naturale, vel positium diuinum, Theologus Canonistam præcedit, si sit circa ius Pontificium, primus Canonistis debetur locus.

Ad V. Pontifices loquuntur, de ijs quæ puram legem Canonicam concernunt.

Ad Cōfirmationem. sunt quidem multi Decretistę, qui Canonistas Ecclesijs præficiendos defendunt, Hostiensis, in c. 1. de consang. & aff. vbi etiam Abbas num. 9. distinguit, quod in locis, vbi pululant hæreses Theologi ad Episcopatus promouendi, vbi causarum iurgia, & lites versantur, Canonistę Theologos præcedunt, vide Dec. c. Cler. nu. 7. de iudic. sed cum præcipuum munus Episcoporum sit prædicare, sanā doctrinā defendere, & eos qui contradicunt arguere, hoc. n. est pascere oues, potius Theologi præficiendi sunt, vbiq; siquid è ad forenses lites, Canonistas iudices, & Vicarios præficere possūt. Licet autem possint canonistę prædicare, fidem defendere, cū id faciunt, si qui faciunt, vt Theologia subalternatiua munia præstant, semper autem is cui subalternatur, quam qui subalternatur, in eminentiori loco constituitur.

Ad vltimum, quæ ponuntur diffinitiones fidei in corpore iuris, vel hæresum dānationes, e scripturis, traditionibus &c. collectę sunt, hæc autem sunt Theologorum loca propria.

ARTICVLVS IX.

Qui nam Theologi à Scholastico auditore usurpandi, & de doctrinarum examine.

Hæreticorum impudentia.

Vetus fuit hæreticorum mos se ipsos Doctores Ecclesię obtrudere. Sic fecerunt Gnostici, Manichæi, & alię eiusmodi pestes, de quibus Irenæus Epiph. August. abunde scripserunt, qui etiam se

se super Apostolicos imo, & Apostolos efferebant. Horum temeritas secutus Lutherus Epistola ad amicum de fide sola iustificante, sic dixit, quod ipse esset *Doctor omnium DD. in toto Papatu*, Et de doctrina sua lib. aduersus falsò nominatum statum Ecclesiasticum, dicit nullo opus esse suæ doctrinæ examine, subdens. *Nec volo meā doctrinam à quequam iudicari, atq; adeo ne ab Angelis quidem: cum. n. certus de ea sim, per eam quoq; & hominum, & Angelorum iudex esse volo, ut qui ei fidem non adhibuerint saluari nequeat, nam Dei doctrina est nō mea, quamobrem iudicium meum Dei est & non meum.* Scipios Theologos intrudunt Vuitembergenses lib. de persona. Tigurini in confessione Germanica Tiguri impressa 1544. Casimiriani se ipsos extollunt, & alios Symmistas in admonitione sua de lib. concordie Bergensis c. 4. extant Catalogi DD. in bibliotheca Conradi Gesneri, & alijs, ubi inter Theologos recensentur, innumeri Nouatores. Simon Pauli Postilla in festo S. Andreae antesignanos suos Lutherum, & Philippum collocat in Doctorum numero, adiungit Gasparum Crugigerum, Io. Bugenhagium. Io. Brentium: & hodie (ait) adhuc uiuunt, qui fuerunt Lutheri, & Philippi auditores [Prodest autem (ait) continuam DD. seriem in Ecclesia in conspectu habere, ut de ueritate doct. Christianæ confirmemur.] Hinc passim iactant se reformatores, repurgatores linguarum, & bonarum artium introductores depulsis hominum doctrinis, Sophismatibus &c.

Examen uero Theologicæ doctrinæ uolunt fieri ad solam scripturam addidit Lutherus, ut diximus t. i. Præscrip. in analysi c. 7.

Alia quoq; signa superaddita ad cognoscendos ueros à Pseudigraphis Theologis statuunt. Prima quod pij ministri medentur uulneribus conscientiarum, hoc est dubitationi, & desperationi. Secundo quod pij Doctores non extimulant Reges, & Principes ad sanguinem, & cruorem. Tercio quod fidei suæ reddunt rationem, ut Petrus præcipit, & ea dicunt, quæ sunt uera, grauitati conuenientia, iusta, casta, amabilia, & laudabilia. Vnde etiam simplicem continent orationē. [Strigel. in ps. 5. pag. 45. Additur ex Mathæio in Synici. c. 33. pag. 61. quia captiosæ, & argutæ disputationes iniuriosæ, et captiosæ interrogationes plus lauciat mentes quam sanant; plus ueritati obfunt, quam prosunt] hinc inuehuntur in Sorbonistas, Scotistas, & Thomistas &c.

Oppositiones.

ARguitur Primo, quia, ut in acie sunt dispositi milites certo ordine, ut in præliando alij alijs succedant; ita in Ecclesia diuino consilio doctores, & testes, uera autoritate præditi alij alijs succedunt, omnes ergo, qui ex uerbo Dei diuina mysteria defendunt in Theologorum, & DD. Ecclesiæ numero sunt habendi.

II. Quia per hos DD. Ecclesia repurgata est à doctrinis hominum, idolomania, & huiusmodi.

III. Quia cum phanaticis opinionibus coniuncta sunt, orationis confusio, ac deformitas, ipsaq; linguarum neglectio tenebras, & ignorantiam affert. Vnde expertum est omnibus ætatibus amissis litteris, lucem Euangelij extinctam, & simul, ac linguarum lumen effulsit, simul emicuit purior lux doctrinæ Euangelicæ, & ceterarum ingenuarum artium, Philip. in loc. Man fol. 198. & 519. & tom. 4. declam. fol. 419. & 420. & 5. quare (ex præfat. Vuinshemij in Thucydidem) Deus quosdam præstanti ingenio, & doctrinæ præditos destinauit, Capnionem, Erasmodum, Roterodamum, Melancthonem, & alios quorum opera linguarum studia, quasi ab Orco reuocata, atq; diuinitus restituta sunt. Quæ ubi reuixerunt, statim cœpit una cum illis illucescere, & reliquarum disciplinarum purior, & syncerior tractatio, quam protinus secuta est in Ecclesia (hoc & Deus agebat) illa diuina lux Sacratissimi Euangelij Christi, & repurgatio doctrinæ Sacræ à tenebris prioribus.

IV. Ipsi Theologici Nouatores consulunt animabus eas facientes securas de gratia, de prædestinatione &c. & pseudoprophetæ dubitant de uoluntate Dei, & auditores relinquunt in dubitatione. Nouatores à nece manus temperant, & ad fundendum sanguinem humanum, ipsi pseudoprophetæ armant manus Regum, inde uastitas (aiunt) fit Ecclesiarum, uerè Panteris crudeliores, nam & illæ in Circo, & thæatro sanctis pepercere. Nouatores iusta rationabilia docent fidei suæ reddentes rationem: at pseudoprophetarum os exhalat blasphemias aduersus Deum, conuicia aduersus honestos homines, mendacia impudentissima &c. Nouatores non habent fucos, nec cauillosas captiunculas, sed simplex est eorum oratio, at mala causa pseudoprophetarum indiget medicamentis fucati candoris, & ruboris, quæ Paulus appellat Rom. 16. *οὐλογίας καὶ χυρσολογίας*: fingunt quoq; impij DD. Cothurnos, & fucatas conciliationes, quibus applaudunt, sed nimium sibi blandiuntur Sycophantæ, si putant se impurè ludere in Ecclesia, inuoluere res ueras, fucis ornare errores, unde sicut Iudas Christum osculo tradidit, ita Euangelium quadam blanda specie delere illi conantur.] hæc impij, & perduelles obijciunt.

Anonymi cuiusdam positio circa Theologos Catholicos.

ANonymus ille in suo libello supplici sic modernos effert, ut in eadem gradu eum ueteribus Scholasticis, imò & Ecclesiæ DD. collocet, plura, & meliora attigisse Neotericos, quam ueteres, & Ecclesiæ esse iniuriam (ait) si tam pauperem illam efficiamus, ut ueteribus solum, nō etiā Neoterics illustretur, & proinde nos sequi posse vnus Neoterici sententiā etiā nouam, à prioribus discrepantē. Arguitur primo, quia omnes DD. illustrant Ecclesiæ suæ scriptura, ut vnusquisque obsequium præstare Deo possit Ecclesiæ, varias uias, & si à prioribus discordantes, si bonis rationibus innitatur, adinueniendo, defendendo dogmata pietatis, discordantes vincendo, si

optimo fundamento innitatur.

II. Quia multoties posteris multa reſeruata ſunt intelligenda; quæ præci non attigerunt.

Confirmatur, quia non eſt tam inops Deus, vt multis modis, & diuerſis ætatibus non illuſtret Eccleſiam, & paruulis reſeruet, quæ ſapientiores effugerunt, creſcit. n. ſapientia quotidie: & veritas ſi ſua temporis.

III. Quod nullibi prohibetur nouas opiniones inuenire, ſi non diſcordant à regulis, & nulla ex hac nouitate inconuenientia ſequuntur, ergo &c.

Confutatio Nouatorum, & Orthodoxorum firmamentis.

Sed contra eſt Primo authoritas Eccleſiæ, quæ non inter DD. ſed inter hereticos in Catalogo indicis enumerat eos miniſtros, quos Theologi nomine inaniter volunt honorare Nouatores.

II. Ex ipſorum aduerſariorum dictis. Nam Theologi Caſimiriani in admonitione lib. concordie Bergenf. c. 6. Lutherum Theologi nomine expoliant, nec ſuam doctrinam, vt examen recipere volunt doctrinarum aliarum, dicentes [*Non æquum eſt anteponi, & opponi Lutherum ſolum, omnibus ſcriptis antiquis, & recentioribus, & ex ipſis ſcriptis de omnibus ferre ſententias, nedum hereſeos damnari, omnes qui cum illo non ſentiant, Veteres. n. tot ſeculis ante quot vixerant Orthodoxos graues agnouit Eccleſia vniuerſa. Nec Recentium veteribus, ſed potius Veterum conſenſus recentibus authoritatem conciliat, ideoq; veteres etiam aduerſarijs opponi poſſunt, non autem Lutherus, & alij*] & infra. *multa in libris eius nimis inconsiderate eſuſa ſophiſmata, calumnie, conuicia, hyperbolica præter pietatem, multa in modestiam confidenter, & arroganter dicta, ſcurriles in rebus ſerijs luſus, mimorum ſannæ, & inſacete facetiæ, cum multa acerbè, & iniurioſè ſcripta, non tam in Chriſti Eccleſias, in viros doctiſſimos, ſanctiſſimos innocentiſſimos, ſed etiam in magnos Principes contumeliouſa, & animo Theologi Chriſtiani, & tanti viri perſona indigniſſima reperiuntur, non debent, non debet, inquam, Lutheri libri ſententiæ, eſſe norma confeſſionis Auguſtane, aut doctrinæ de Cœna domini.*] Ad inuicem pugnant ſectarij, & mutuo ſe lacerant, & Theologi nomine expoliant, vt ipſorummet bellum ſit Eccleſiæ triumphus.

Anonymi confutatio.

Conſutatur etiam Anonymus. Primo quia maior honor deferendus eſt ſenioribus, quam Nouitijs, tum quoad actiones, quam quoad ſpeculationes, quantum ad ſpeculationes, melius. n. penetrat principia ex ſolidiori intellectus habitu, indeq; ex habitu ſcientiæ firmius deducunt concluſiones. Quantum ad actiones, nam multarum rerum uſus purgauit, & excoluit eorum mentes, multaq; item obſeruatio in ſimilibus, memoriaq; item rerum præteritarum: iuue-

nes verò quantum ad ſpeculationes, non ita vigent. ex paſſionibus animæ feruentibus impediunt inſpeculationem: quantum ad actiones cum conſilio, & prudentia minus vigeant. Vnde in regimine non datur iunioribus gubernacula, ſed veteranis, ſicut in nautica dicit Nazianz. in Apolog. Nullus admittitur ad gubernacula, niſi ſederit prius ad remos. eodem modo in ſpeculabilibus diuinæ doctrinæ, & in moribus fidelium dirigendis, ſicut etiam in præſtaturis Eccleſiaſticis, veteranis Theologis potius, quàm Nouitijs, & qui vix Theologiam de limine ſalutarunt, debemus nos, & noſtra committere. melius. n. veterani ex grauitate, maturitate, experientia nos ducent ad debitum finem, quam illi nouelli, qui nouitatibus alliciuntur, & non niſi accepto damno ſapiunt, edocti experientia ſtultorum magiſtra. Vnde ex veteri Prouerbio Cicero interroganti, qui nam euerterint Rempublicam, dixit: *Oratores noui, ſtulti adoleſcentuli.* & Xenophon venuſtiſſimè. *Sicut Nouitijs citharædi multas citharas corrumpunt, ita iuuenes gubernatores euerunt Rempublicam,* ita à ſimili cum reliquantur veteres Scholaſtici, & nouæ contra receptas communiter ſententiæ, reiecta vetuſtate introducuntur, periculum eſt ne Reipublica, & Eccleſia, ex improbabilibus nouitatibus afferant detrimentum. Per antiquiores ergo ſi exorbitant corrigendi, noui ſi diſſonent; ſi concordent cum illis, at poſt illos, recipiendi: ſed ſi inſolitum proferant, per antiquorum doctrinam examinandi.

CONCLUSIO

Illi pro Theologis habendi ſunt, qui fide Catholica illuſtrati, concluſiones inde deducunt, explicant, atq; defendunt: & quod in hoc excellent, eò illuſtiores, & ſapientiores. His oppoſiti baretici, & ſana doctrina deſtituti: & qui nouas, vel peregrinas voces introducunt, & inſolita, quæ proinde orthodoxiæ regulis examinanda.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut dicit Auguſtinus Theologica facultas eſt, per quā fides gignitur, nutritur, roboratur de lib. 12. Trinit. c. 14. quare ſicut, vt in alijs aggeneretur fides, Theologia opus eſt, quæ ſubminiſtret exterius argumenta, quibus euidenter fiat credibilis, & prudenter credatur; ita in habente Theologiam, vt in eo generetur veri nominis ſcientia, ſanctorum fidem præcedere neceſſe eſt: Cuius ratio inde accipitur, quod non eſt poſſibile haberi poſſe de aliquibus ſcientiam, niſi præcedat in ſcientifico intellectu principiorum, ita non eſt poſſibile quempiam poſſe dici uerum Theologum, niſi fidem habeat, quæ eſt habitus principiorum, nempe articulorum, qui ſunt à Deo immediatè reuelati. & ſicuti non poteſt ſcientia remanere in aliquo ſi ſit vniuerſaliſſimorum principiorum praua æxiſtimatio, ita non poteſt eſſe ſcientia Theologica in eo, qui à principijs fidei

fidei, nempe articulis etiam in vno aberret. Quare Theologus incidens in heresim, & si videatur habere Theologiam, non nisi æquiuocè Theologus dicitur, sublata anima fidei, nempe habitu principiorum. Sicut autem homo mortuus non dicitur uerè, & propriè homo, sed æquiuocè, quia formam humanam nempe animam rationalem humani corporis formam, non habet, ita qui non habet formam sanorum uerborum, seu Spiritum fidei, propter quem, & loquimur dicendo *credidi propter, quod locutus sum* ex Apostolo, David citante Rom. c. 6. Theologus minime dici potest, quia fidelis dici non potest, nisi æquiuocè.

Vt ergo ex ordine ad hanc formam, seu Spiritum fidei, vel animam Theologiæ desumitur ratio Theologiæ, ita ex eodè desumi potest perfectio, & graduatio habentium doctrinam Theologiæ. Sciendum ergo est, quod sicut in ordine ad uitam illæ meliores dispositiones sunt uiuentis, quæ uiuentem seruant hominem, ne anima destituta informetur, & è contrario pessimæ dispositiones sunt illæ, quæ tendunt ad interitum, & dissolutionem animæ à corpore, ut pote per febrem, uulnera &c. ita in nostro proposito nedum hæresis, quæ mors est fidei (quæ totaliter per unicum actum infidelitatis destruitur) sed & morbofa doctrina, si non tollant fidem, etiam fidei aduersantur. Sicut enim nedum fidem habere tenemur, sed & sanam doctrinam, ita cauere opus est, ne fides destruat, neque per morbofas doctrinas in tantillo lædatur. Vnde Chrysost. homil. 13. in Genes. contra adducentes peruersas, & non sanas doctrinas (qui persuadere conantur, ijs qui sibi aures accomodare uolunt, ut aliud quiddam imaginentur) circa paradysum uoluptatis, præter, uel contra diuinas scripturas ait. *Ceterum uos obsecro ne seramus tales, sed obturemus aures, credamus diuinæ scripturæ, & ea quæ in illa dicuntur, sectemur: sanas doctrinas in pectore reponamus.* Sicut ergo signa fidei præsentis arguimus, cū est rectus habitus principiorum in credente, ita & doctrinæ sanitatis signa, cum deprehendimus, quod recta habitudo est in habente doctrinam, non quamcunq; sed fidei affinem, & coherentem: & his aduersa, tunc cernimus, cum adsunt ea quibus, uel extinguitur fides, uel dissoluitur sanitas. Sicut uerò priuationes per oppositos habitus intelligimus, & ad eorundem normam priuationes rectificamus, ita ex fide hæreses, & ex sana doctrina morbofæ examinandæ, & iudicandæ. quæ autem sint istæ morbofæ doctrinæ, quæ examinandæ sunt explicauit Apost. 1. Tim. 6. *[si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi (Ecce denotatur morbofa doctrina) & ei quæ secundum pietatem est doctrina, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas uerborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiae &c.]* super quæ uerba Chrysost. hom. 17. *[Qui sanam doctrinam nouit, non infirmatur, quod enim in corporibus tumor, hoc in animabus superbia est. Denique sicut illic, quod immodicè turgēt sanum non est, ita & tumidos carere sanitate dicimus,*

*& postea; nedum tumidus est qui non habet sanam doctrinam,] sed & qui languet circa quæstiones [languere. n. querere est.] merito sanè, Quando enim anima cogitationum uritur febrī, quando ambiguitatis iactatur fluctu, tunc quarit: cum uero illa sana est, non quarit, sed fideliter credit &c. Quare quemadmodum in ordine ad sanitatem eos dicimus saniores, qui habent meliores dispositiones uitam conseruantes, ita & eos Theologos saniores vocare possumus, qui magis Spiritum fidei, hoc est, intellectus habitum conseruant, per habitum Theologicum, eos uero infirmiores, qui peiores habent dispositiones sanæ doctrinæ repugnantes, quæ ab Apostolo duæ præcipue, recensentur, *tumor, & languor*, superbia sapiendi, & inquisitio fluctuando; inde enim ex eodem Chrysostomo *[opinionēs, & peruersa dogmata, & quæstiones ducuntur]* quæ etiam fidem extinguunt, ut patet in hæreticis. secundum ergo fidei regulam, & sanam doctrinam doctrinæ appendendæ, unde à Patribus, & Doctoribus regulas traditas, post argumentorum solutiones assignabimus.*

Solutiones oppositionum Hæreticarum.

AD primum & non quæcunq; Doctorū successio à Dei prouidentia constituta est in Ecclesia, sed eorum tantū qui Patribus, & Apostolis successerunt, iisdemq; coniuncti sunt in consanguinitate doctrinæ. Ceterū apud hæreticos, ait Irenæus lib. 3. c. 4. *nequidum cōgregatio fuit apud eos, neq; doctrina instituta: ante. n. Valentinum non fuerunt, qui sunt à Valentino*, ut nec ante Lutherum, qui à Lutherō, neq; erant sensus maligni, quos supra enumerauimus, antequam initiatores, & inuētores peruersitatis eorū fierent. Nec doctor dici potest, qui ex uerbo Dei perperam intellecto hæreses suas uendit, sed qui uerbum Dei, iuxta Traditionem Ecclesiasticam, & PP. intelligentiam, interpretatur. Falsus potius Doctor dicendus est hæreticus, ut pater eius diabolus, uerbi Dei peruersus allegator, qui ex Cassiano coll. 1. c. 20. filio Dei, *uelut homini simplici tentauit imponere, dum ea, quæ generaliter sunt super omnium iustorum intelligenda, personis, maliuola interpretatione corrumpens, specialiter huic, qui Angelorum custodia non egēbat, conatur aptare, dicens: Quia Angelis suis mandauit de te &c.* alioqui si ex eo tantum quis dicendus est Doctor in Ecclesia, quia uerbum Dei allegat, etiam diabolū scripturam allegatē, doctorum aureola decorare oporteret. Sed sat est quod in hæreticorum numero Princeps, & doctor habeatur, & sint tales discipuli, sicut magister eius.

Ad II. dum hoc prætextu repurgationis doctrinæ hominū, Doctoratus nomen, & titulos sibi usurpant hæretici, non solum hæretica machera sacras traditiones adorti sunt, sed & Biblicos libros

bro, ipsumque verbum Dei detruncant; & verbi Dei traditi, & scripti, & sacrarum, & Apostolicarum, & Ecclesiasticarum loco, etiam fæces Iudæas, ipsam quoque circumfisionem in suis cōuenticulis inuixerunt, de qua re in p. tom. in Catal. Hæret. verbo *Circumcisi*, & *Sabbatharij*, &c. sed vetus est hæreticorum ambitio se suosque speciosis titulis exornare, ex Iren. lib. 2. c. 19. quid mirum si se vocant, reformatores, sanctificatos in vtero, tertios Elias: dicas deformatores, errantes ab vtero, Herodianos, Antiochos.

Ad III. Recte scripsit Hieronymus in Daniel c. 5. quod hæretici laudant idola, et deos suos aureos hoc est impia dogmata in seculari ratione composita, argenteos in venustate eloquentiæ artis Rhetoricæ, æneos, & ferreos in fabulis Doctorum, ligneos, & lapideos in his, quæ ineptè proponunt. 7 quare non est mirum si iactant, comptulum, & calamistratum scribendi stylum, ingenuas artes colant, & linguarum cognitioni intendant, non ad veritatem illustrandam, & Dei verbum defendendum, ut fecerunt Patres, & sacri DD. Ecclesiæ eloquentissimi, & in linguis peritissimi (qui eos tantum in sapientia seculari excedunt, quantum gigantes Pygmæos) sed decipiendum, & auertendum à fide simplices, & incautos, falsitatem cum his inuolucris operientes, & accipientes vasa templi Dei, hoc est cœlestem disciplinam, admiscentes vinum merû secularis sapientiæ, inebriantur in eis, & laudant idola sua &c. & tantum abest, ut lux Euangelij per eos effulserit, ut per ipsos sit obscurata. Unde inaniter Capnionem, & Erasmm, & Melanctonem de linguarum peritia, & per eos, ob id, restituta pietate, laudant opposites, cum ingentia venena sub mellitis humanis litteris, sint dementatis populis propinata. Olim de Ariana hæresi scripsit Athanasius oratione 2. contra Arianos, quod cum videret sorores suas ceteras hæreses ætate gradiores, publice palamque probrofas haberi speciem suam dissimulat, & litterarum sacrarum vocibus, quasi honesto cultu induitur, ut pater eius diabolus, ac satagit denuo intrare in Paradisum Ecclesiæ, quod sub specie Christianismi nonnullos seducat, ut credibilitate falsarum rationum persuasit, contra Christum sentiant. Superaddidit Lutheranismus, & Calvinismus pigmentatos fucos, vaniloquentiæ potius, quam eloquentiæ, & Azonicæ potius, quam Hebraicæ, Atticæ quam Laconicæ linguæ sonos, ut per linguas quoquomodo ostentant peritiam, auream linguam, seu regulam Ecclesiasticæ traditionis noui Achimitæ furarentur, quare merito anathematizati, proscripti ab Ecclesiasticorum DD. albo, & si à Gesnero, & alijs eiusdem farinae illustribus titulis, impiè decorentur, & in albo Doctorum recenseantur.

Ad vltimum & Dulcia promittunt hæretici ex Hierony. in c. 14. Ierem. quæ vertuntur in, *amaritudinem*, & comparantur oleo peccatoris de quo ps. 140. *oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*, & *venenato ore mella promittunt* 7 talia sunt prædestinationis, & gratiæ certitudo, cum sac. scriptura reclamet, ut simus *in timore*, & *tremore* nostram salutem operan-

tes; & *de propitiatio peccato*, non simus sine metu &c.

Quod vero conquerantur, quod ad fidem, quam semel professi sunt, astringantur doctrinis Catholicorum, iniusta est quærela, & rebellium vox, cum scindi mereantur ij, qui ut dicit Hierony. in c. 16. Hierem. *Dominicam tunicam contexam per totum scindere volunt, cum nullam recipiat scissionem*. Sed quam rationem suarum fidicularum reddere possunt? nam ex eodem Athanas. oratione 1. ad Episco. Egypti, quæ scribunt hæretici, non vera veritatis scribunt, sed ludi causa, regnorumque gratia id faciant, ad imposturam hominum: cuncta igitur mouent, & turbant, neque vel ita suis decretis acquiescunt, & quotannis conueniunt (sic visum est in Confessionistis) fædi, & ridiculi, cum scripta eorum nõ modo ab alijs, sed etiam ab ipsismet explodantur.

Quod iterum simplicitatem sectati iactant, & Ecclesiæ DD. tanquam Sophisticos, traducant, iactationes sunt, ut quodam Augustinus 4. contra Iul. c. 9. dicebat, *hominis anhelantis, & peruenire, quod nititur non valentis, & in nebulis quas perturbatus effundit, se peruenire fingentis*. Ipsi Sophistæ, cauilliosi, de quibus Athan. oratione 5. qui omnia miscent, & turbant, cauillationesque excogitant, & ex eodem oratione p. ad Episcopos Egypti, cum insidijs student, se simulant de fide scribere, & dum videntur manus lauare cum Pilato, maiores errores consingunt, & docent, & suam incertam fidem demonstrant, vel potius certam infidelitatem, dementiamque ostendunt.

Iam uero quod Catholici traducantur, quod conciliare studeant dissidentes sententias; Si in materia fidei loquantur opposites, sacrilegum verbum proferunt, nec n. patiuntur Idolum hæresis ante arcæ Dei collocari, nec Christum Dominum cum Belial, quare non osculo tradunt Saluatorem, nec per pacem discunt facere bellum. Si in rebus adiaphoris, magna laus est DD. cum possunt dubia dicta præcedentium PP. exponere, & cum modernioribus conciliare. Ipsi caractere hæretico, ex mutua Monomachia notati deprehenduntur, etenim ex eodẽ Athanasio. *Illud est admirabile*, omnes quotquot sunt hæreses in fingendo, diuersa pugnantiaque inter se adferre, nec alibi nisi in falsitate sibi inuicem consentire, & copulari: nequid mirum, cum vnũ habeant autorem, qui ipsis vbilibet mendacia seminat. Simplex verò, & non firmiter institutus, dum solummodo verba considerat, nec eorum mentem obseruat, statim illarum astutijs seducitur. Cordatus vero, & sensatus, illico eorum fallacias agnoscit. Sic hæreticorum ratiuncularum versutie, nexusque araneorum telis infirmiores, quibus simplices irretiunt, dissolutæ sunt sufficientissime.

Argumentorum Anonymi solutiones.

AD primum. satis illustris Ecclesia est, nedũ veteribus, sed tot etiam sapientissimis modernis Doctoribus, qui sunt in ea, sed non omnium

omnium idem fulgor, uel splendor, cum alia sit claritas Lunæ alia Stellarum &c. si de ijs loquatur Anonymus quæstionibus in quibus aberrare periculosum, non possumus posteriores DD. prioribus anteferre, nec super illos nostra placita efferre. Si vero quæstiones sunt adiaphoræ, & huiusmodi, quibus in contrarium inclinare fas est, idq; cum vero & reali fundamento, non apparentibus ratiunculis, quas solet Philautia, & principatus ambitio ministrare, fieri permissum est, cum modestia tamen, & reuerentia. unde Cassianus coll. 8. c. 4. ait, *quod non nunquam cum super una re diuersa promatur sententia, potest utraq; rationabilis iudicari, & sine detrimento fidei, fixe, vel mediè suscipi, idest, ut ei nec plena credulitas, nec absoluta refutatio deputetur; prioriq; sequens opinio derogare non debeat, cum neutra earum fidei inueniatur obistere, in quibus (subdit c. 5.) oportet nostram sententiam temperare, ut quando fidei nihil præiudicant, inter illa habeantur, quæ media sunt tenenda: quamquam, subdit hanc moderationem, non tali opinione qualis suspicionibus tantum, & coniecturis colligi solet, sed manifestis Patrum testimonijs omnia comprobentur. Sæpe .n. decipimur, & ut probabilia venditamus, quæ vix apparentibus coniecturis probantur, & demonstrationes existimamus, quæ non excedunt latitudinem infimæ opinionis Theologicæ, & sola nouitatis prurigine, vetera iam sopita reficimus, vel noua ferimus, ut apud omnes eruditionis, & ingenij testimonia aucupemur. Certe (ut dicebat Nazianz. in Apologet. primo [nostri ingenij solertia, & cæcus nostri amor, & quod facile cui quam cedere, nec sumus, nec sustinemus, plurimum ad virtutem impediementi affert.]*

Ad II. esto quædam consecraria attingant moderni, quæ prius virtualiter veteres attingerunt, assimilantur pueris innixis super gigantes, & laquearia digitulis attingentibus. Unde eos ut Patres à quibus omnia accepimus debemus reuereri, & non aduersus illos insurgere in grauioribus dogmatibus. quare Nazianz. de Theol. oratione prima eiusmodi farinæ homines, qui æquiparabant suos doctorculos, cum Ecclesiæ colūnis, sic perstrinxit acutè. *Esto sis ipse altus, & sublimis, & sublimibus sublimior, & nubibus sublimior, & nubibus altior, si ita lubet, rerum ab occultis remotarum spectator, ut arcanorum auditor post Heliam in sublime raptus, post Moysen de conspectu dignus habitus, post Paulum in cælum euectus, quid tandem est, quod alior quoq; vnius diei sãctos fingis, & Theologos creas?* quasi ad Anonymum aspexerit, qui modernos DD. in sanctorum subsellijs locauit, & nuperos Doctores, eodè in gradu cū veteribus collocauit, & subdit. S. D. has esse technas ad infirmiores eludendos, & hostibus occasionem dare in fidei Patres fortius debacchandi, cum pares videant haberi mox ortos doctores, cum venerabilibus Patribus, *Cur aranearum telis infirmos illaqueas, ex eoq; tibi scitus, ac magnus videris? Cur contra fidem crabrones excitas, infidelibus nos deridendi occasionem præbens? &c.*

Ad confirmationem, augetur (ut in omnibus

artibus, & facultatibus contingit) à tempore, sapientia, si secundum regulas artis consequenter procedatur, nec præter illas, vel contra, aliquid attenteretur. Post Demosthenem, aut Ciceronem nullus modus fuit in Rhetoricis scribendis, nec tamen hucusque eloquentia, aut maior, aut purior. Nūquam quoq; (dixit quidam) minus Latine Scholæ locutæ sunt, quam multiplicatis, & exaggeratis Grammatulorum commentationibus, ita & de scriptoribus Politicis, & artium humanarum cultoribus alij obseruant, & non ob aliud, nisi quia priora non videntur exemplaria veterum, nec illa explanare nudent, sed sua obtrudere, quando vero super Antiquorum labores nostra superextruimus, tunc uerum est, quod scripsit Lampridius de Apollinare Sidonio. *Antiquos cum reuerentia lego, sine iniuria recentes.* Et Plinius dicebat: *sum ex ijs, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam, nostrorum temporum ingenia despicio.* Illustrat ergo Deus per posteriores antiquorum sapientiam, cum vestigijs inhærent eorundem, cum vero ab illorum itinere trito deflectunt, longè à veritate aberrant.

Ad vltimum. non est prohibitum dicere *no- uè*, sed *noua* inuenire (dixit Lerinensis) in materia religionis: in adiaphoris vero noua inuenire nulla vetatio. Verum sobrietas in his quoq; retinenda, ne assuetus nouitatibus Philosophicis, idem attētet in Theologicis. Scrutetur, & rimetur secreta naturæ, sed arcana Theol. sobriè attingat, & caueat præcipitium. Nunc ad regulas examinandæ doctrinæ transeamus.

Regula pro examinatione doctrinarum.

Prima Regula. Illa doctrina veritatem continebit, quæ conformis reperitur Dei verbo, tum scripto, tum tradito, vel decretis sedis Apostolicæ, uel Conciliorum legitimorum, ac probatorum: illa autem hæretica falsa, vel erronea respectiue, quæ cum verbo Dei pugnat, vel repugnat, vel ab eodem dissonat; similiter, quæ dissonat à traditione Ecclesiæ, & eiusdem decretis. Fundamentum, quia regula, & critirion quo res nobis proponuntur ad credendum, est veritas prima in verbo Dei contenta, siue scripto, siue tradito, & nobis ad credendum proposito per Ecclesiam tamquam critirion quod.

II. Regula. Cum traditum verbum ex antiquitate vniuersitate, PP. cōsensione deprehendatur, illa doctrina, quæ ab antiquitate vniuersitate, PP. consensione discordat, ut hæreticalis, vel erronea, vel impertinens ad religionem habenda est. Hæc regula appendix est præcedentis, nam sicut traditione doctrinas metiri debemus, ita & antiquitate &c. quæ sunt traditionis notæ. hanc regulam fusè tradit, & probat S. V. incentius Lerinensis lib. contra prof. vocum nouitates c. 3. & fusè in nostris cōmentarijs in eundem, Deo dante, in lucem edendis.

III. Regula. Doctrina repugnans communi Scholasticorum sententiæ in materia dogmatica, vel in grauioribus rebus, ut erronea, suspecta, est abijcienda.

abijcienda. fundamentum, quia concors scientia Scholasticorum, ex communi PP. sensu deriuatur, ergo ex traditionis fonte dimanat. quare sicut traditioni Patrum non possumus contraire, ita nec sine nota, communi Scholasticorum, in dogmate aliquo astruendo.

Hinc deducitur. Primo ex Gerson lib. de exam. doctrinarum considerat. i. quod doctrina nouitia tanquam suspecta abijcienda talis, vt refert, reputata est doctrina Raimundi Lullij, nam [*ex statuto Parisensi cautum est, (ait, ne derelinqentes modum doctrinalem Sanctorum DD. per Ecclesiam approbatorum, & qui tentus est hactenus, in sacra Theologie facultate, transferret ad nouam hanc phantasiandi curiositatem) Lullianam; quæ modo nouo speciali, ad certa nomina, ad characteres, & figuras inquit Theologiam edocebat.*]

Item etiam si res, quæ traduntur ab Vniuersitatibus, & consensione DD. discordant, vel saltem etiam si sententiæ rectæ sint, modi loquendi saltem extranei sunt à communi loquendi modo, suspectam quoque faciunt doctrinam, vnde quando eiusmodi nouæ doctrinæ, vel Theologia oritur continens nouas, peregrinasque sententiâs, nouos, vel peregrinos terminos, ad sententiâs communes Patrum, & DD. Ecclesiasticorum sunt conferendæ, & per illas discutiendæ. Hoc inquit Gerson, *Christus contra Diabolum egit, Theologiz. at. n. ait Climacus, Dæmon, vt patet ex Euangelio. Hoc, subdit, Magnus Antonius docuit. Hoc Paulus intellexit cum diceret ad discipulum prophanas vocum nouitates deuita.* Hoc Aug. dicens lib. de Ciuit. Dei lib. x. c. 23. *libris verbis videntur Philosophi, nobis autem ad certam regulam loqui fas est.* Hoc Hieronymus, qui scripsit: *ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis.* Cuius rei vnum (ait Gerson) è multis sit hoc exemplum. Vnus licentiatus posuit in vesperijs, quod *Pater erat causa filij*, i. Pater generat filium, confestim oppressum est os eius: nequifibi permiffum est talibus vti terminis, licet ostenderet exponendo, se verum tensesentum. Sic Aug. loquens de fato iuxta Philosophorum sententiâ dicens, quod in Deo erat fatum, ait, *tene sententiâ, sed linguam cohibe.* lib. 5. de Ciuitate cap. 8. S. Th. i. p. 1. 116. a. 1. in corp. & 2. ad 1.

III. Regula si verba portentosa, vel mysteria adhuc inaudita introducuntur, vt vetustati, & vniuersitati contraria, tanquam monstruosi partus ablegandi. sic Gnostici veteres portentosa vocabula inducebant ad fallendum, & stuporem stipibus, & truncis inducendum, quod & alij hæretici præstiterunt. exemplis plena sunt omnia. Vide Irenæum lib. i. c. 18.

IV. regula si ex nuperis reuelationibus, prophetijs, prætendatur aliquid acceptum, ac proinde, ut huiusmodi aliquid tanquam de nouo reuelatum prædicetur, quousque confirmationem non habebit à script. Ecclesiæ sensu, & auctoritate, est suspendendum iudicium multo magis si contra legem communem Dei, & Ecclesiæ reuelatum dicatur aliquid, illico. n. de veritate suspectum est. Fundamentum, nam nunc Eccle-

lesia non expectat nouas reuelationes, sed ea quæ nobis Filius Dei enarrauit per Apostolos, & Apostolicos suscipienda, ad remouendam omnem imposturam, Ecclesia præcipit tanquam ad communem fidem spectantia; nouas autem reuelationes publicandas vetat sine diligenti examine, quæ faciunt ad directionem morum. Quare multo magis dissona, vel præter ea, quæ pertinent ad doctrinam fidei, si iactarentur; sic adamussim doctrinæ reuelatæ per Christum, & Apostolos, & viros Apostolicos mensuranda. Quare explosa merito est à censoribus fidei illa propositio cuiusdam auctoris i. tom. p. 2. tract. 8. disput. vnic. sect. 5. num. 51. in solut. argumentorum, in impressione Barchinonensi, videlicet, quod *existente dubia reuelatione, vel probabili; potest religiosa persona, si habet verâ probabilitatem, ad euitanda magna inconuenientia nubere, quod neruosis rationibus confutatum est egregiè à Magistro Patre Fr. Raphaele de la Torre 2. 2. q. 95. ar. 3. disp. 2. ibi errorem, & confutationem legat diligens lector: de qua re iterum redibit sermo in nostro tractatu de cognoscendis veris à falsis reuelationibus.*

V. etiam attendenda sunt nouitia, & peregrina vocabula, seu termini, cauendum enim ab Apostolo, dum dicit: *prophanas vocum nouitates deuita*: non quicumque nouas voces dicit Aug. tra. 97. in Ioan. prohibitas ab Apostolo, nã hoc vocabulum *Christianus*, &c. nouum fuit, cum primum captū est vocari Antiochiæ discipulos Christianos, sed nouitias priuata auctoritate, & profanitate introductas. Inde ex hac regula S. Aug. vt p. i. retractatione c. 2. *Omen quippe, me legisse non recolo, seu in sacris litteris, seu in sermone cuiusque ecclesiastici disputatoris, quamuis abominatio inde sit dicta, quæ in diuinis litteris assidue reperitur, vnde in Concil. 6. Constantinop. act. 2. lecta fuit, & probata Leonis epist. vbi duas operationes in Christo admittendas docebat, & acclamatum est. omnino necesse est non solum secundum sensum, sequi Sanctorum PP. dogmata, sed & eisdem vocibus vti cum illis, nihilque penitus inuari*] hæc si seruassent filij gehene numquam hæreses in Ecclesiam inuexisset. Sint etiam inimici, & aduersarij nostri, eius rei iudices. Philippus Melancthon in postilla per Pezelium edita p. 2. p. 25. *Plerumque mutatio verborum parit etiam sententias nouas.* Et postea. *Thucydides inquit, natura hominum est, deimpos nas ξιζόκαivos, fastidit præsentia, & appetit noua, & alibi. hæc est pestis ac perniciēs Ecclesiæ, quod vulgus etiam in doctrina, quæ est Ecclesiæ propria, amat nouitatem, & allegans dictum alterius Nouatoris, ait, existimare se illam fuisse causam, aut certè occasionem, quare doctrina Ecclesiæ primū corrupta sit, quia docentes habuerint studium noua docendi, & populus similiter fastidians consuetam, voluerit audire aliquid noui. Hoc studium vanitatis semper inuexit errores ad Ecclesiam, ideo vt exemplo nostro moneamus in principalibus materijs eandem formam doctrinæ, & explicationis retinendam esse, dicimus, eandem per eandem, & Deo dante dicemus, eandem in omni ater.*

eternitate, nam quæ vera sunt, perpetuò sunt eadem, atque vniuersam possemus eadem quæ vera, & vniuersa sunt, non tantum ijs verbis, sed etiam ijsdem syllabis, & litteris asserere, credo Christum suas quoque conciones legales, & euangelicas sæpe ijsdem verbis repetiisse, sicut apparet ex collatione Euangelistarum. idem par, 3. pag. 109. vbi ad marginem Pezelius: *Studium nouitatum, corrumpit doctrinam Ecclesiæ.*

Idem eadem p. pag. 337. Non volo, ait, mouere Logomachias, est insania, vel malitia potius, quod aliqui tumultuantur Logomachijs, semper Logomachia sunt perniciose significant naturas cauillatrices & malitiosas. ex Logomachijs plerumque accenduntur odia. vocabula valent vsu in Ecclesia non aspernemur matrem Ecclesiam sic loquentem. Quid est, quod multi sibi singulares phrasas excogitant, aut reiiciunt vsitatas, & receptas voces, si rectè sint declarata?

Iacobus Meist. Semper ex mutata temerè phrasa secuta est dogmatum mutatio. ideo tantum voluit esse vnum templum Deus in populo Iudaico, ut vna etiam esset, & consentiens vox doctrinae. Quam sepe audiuius, & etiam num legimus illam beatam animam (damnata ducas, & in inferno reclusam) Philippum optantem, ut vera sonaret doctrina, non tantum ijsdem verbis, sed ijsdem etiam syllabis, & videmus etiam num eos qui ad nullam formam loquendi se se in Ecclesia alligant, mirifica portenta doctrinae gignere.

Gaspar Cruciger, uerius Furcifer, non transferas limites, quos posuerunt maiores tui, quando mutatur phrasa ab antiquitate recepta, illa mutatio semper parit dissidia, mutatio formarum dicendi parit errores.

VI. Regula, & si magno sit Theologiæ adiumento Philosophia, recognoscere tamen debent illam assumetes, ut Ancillam, & studere, ut humilietur domine Theologiæ. Quare in mysterijs gratiæ præsertim in Oeconomia Saluatoris, & Sacramentorum natura, non per Philosophiam Theologorum veterum decreta, sed sunt Philosophorum placita per Theologos emendanda: id si non deprehendatur in doctrina aliqua, suspecta est habenda.

Prima pars luculenter demonstratur à PP. præsertim Clemente Alexandrino lib. p. Stromatum. Basil. homil. quomodo proficiamus ex disciplinis Gentilium. Hieronym. epist. ad Magnum Senatorem. & fundamentum est, quia cū Philosophia luminis naturali innititur, non potest contraire Theologiæ, cum verum vero non contradicat: quia vero Philosophos decipi contingit in deductione conclusionum, vel in acceptione principiorum, & huiusmodi, quod in Schola Theologica non contingit (in dogmatum traditione) consequens est, ut cum placita Philosophorum repugnant veræ, & sanæ doctrinae Theologicae, per decreta vniuersitatum, & Scholarum iure emendari possint.

Secunda vero patet experimento, hac. n. via processerunt Gentiles, & heretici ad impugnanda diuina mysteria. V. G. Trinitatem Incarnationem &c. Nam aduersus Triadem illud urge-

bant non posse vnam naturam numero esse in tribus distinctis personis. Contra Incarnationem, Vnionem non fieri nisi in natura &c. quæ superiori lumine correctæ, & emendata sunt, & quæuis multa esse falsa idem Philosophi cognouerint eorum, quæ naturali lumine agnoscere possunt, sed ad noscendum quid non sit, tamen non peruenerint ad cognitionem quid sit, unde Laet. 1. Instit. c. 3. [falsum intelligere est quidem sapientiæ, sed humanæ: ultra hunc gradum procedi ab homine non potest: Verum autem scire diuinæ sapientiæ est. Homo autem per seipsum peruenire ad hanc sapientiam non potest, nisi ducatur à Deo. Itaque Philosophi, quod summum fuit humanæ sapientiæ assequuti sunt, ut intelligerent quid non sit. Nota Ciceronis vox. Vtinam tam facile vera inuenire possem, quam falsa convincere.] at non tantum falsas positiones deprehendimus in Philosophia, sed ad veritates fide cognoscendas supernaturaliter reuelatas, etiam eleuamur.

Secundo, quia hac esca heretici suos auditores inescabant, quod Philosophica dogmata sequerentur. Sic Felix dicebat ad Aug. ex lib. 1. c. 9. contra eundem, quia venit Manichæus, & per suam prædicationem docuit nos initium, medium, & finem, docuit, vel nos de fabrica mundi, & quare facta est, & unde facta est &c. quæ in Paulo non audiuius, nec in ceteris Apostolorum scripturis, ob hoc credimus, quod ipse est Paracletus, cui Respondet Aug. idcirco non factam de his mentionem, Christus n. Dominus Christianos volebat facere, non Mathematicos. Sufficit autem, ut homines de his rebus quantum in Schola didicerunt, nouerint, propter vsus humanos. Christus autem venturum Paracletum dicit, qui inducat in omnem veritatem, sed non ait, initium, medium, & finem, non ait, Solis, & Lune cursus &c. quæ subdit [ad doctrinam, & disciplinam Christianam non pertinere.]

Tertio quia multa, quæ ipsi Philosophi iactant se à vera Philosophia haurire contra placita Theologorum, vix excedunt latitudinem opinionis Philosophicæ, non ergo præponenda firmis Scholæ decretis: consequentia patet: antecedens probatur ex Aug. in Enchirid. ad Laurent. c. 9. cum, inquit, queritur quid credendum sit, quod ad religionem pertineat, non rerum natura ita rimanda est, quemadmodum ab eis, quos Physicos Græci vocant: nec metuendum est quemadmodum ab eisdem ut aliquid de vi, & numero elementorum de motu, atque ordine, & defectibus syderum, de figura Cæli, de generibus, & naturis animalium, fructuum, lapidum, fontium, Fluminum, montium: de spatijs locorum, & temporum: de signis imminentium tempestatum, & alias scientias de his rebus, quas illi, vel inueniunt, vel inuenisse se existimant, Christianus ignoret. Quia nec ipsi omnia receperunt tanto excellentes ingenio, flagrantibus studio, abundanter ocio, & quadam coniectura humana inuestigantes, quædam vero historica experientia perscrutantes: & in eis, quæ inuenisse gloriantur, plurima opinantes potius, quam scientes.] quare non æquum est, ut opiniones Philosophicas decretis

cretis Theologorum opponamus V. G. si in questionem vocetur, An aqua in calice prius transmutetur in vinum, quam vertatur in sanguinem, communi sententiæ Theologorum facies dicunt se submittere Philosophi. Item vero cum in materia de baptismo disceptatur, an ex aquis destillatis, vel chymicis fieri possit baptismus, non opinatio Physicorum, & chymicorum præferenda torrenti Theologorum, sed per illa potius regulanda, & emandanda, aut amandanda. Similiter cum ad generationem Medicum Galeno foeminam actiue concurrere, & seminificare afferant, si cum id extenditur ad conceptionem Iesu Christi Domini nostri, à Theologorum decretis, Theologiæ ea assertio subiuganda in obsequium Christi, cum ex B. Maria purissimis sanguinibus à Concilijis caro Christi concepta asseratur.

Aliud quoque extremum hic cauendum, vt nō passim proinde Philosophos temerè reiciamus, ne fidem in ludibrio exponamus quando vera, & rationalia dicere compertum est. Vnde Aug. v. confessionum dicebat: *cum audiam Christianum aliquem ista scilicet, quæ Philosophi de cælo stellis, & Solis, & Lunæ motibus dixerunt, nescientem, & aliud pro alio sentientē, patienter intueor opinantem hominem, nec illi obesse video, cum de te Domine creator omnium, non credat indigna, si fortè sitis, & habitus creature corporalis ignoret. Obest autem, si hæc ad ipsam pietatis doctrinam pertinere arbitretur, & pertinacius affirmare audeat, quod ignorat.* Quod autem obicit, manifestat Aug. i. super Genes. ad litteram c. 19. *Turpe est, ait, nimis, & perniciosum, ac maxime cauendum, uti Christianum de his rebus, quasi secundum Christianas litteras loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto Cælo errare conspiciens risum tenere vix possit, & non tam molestum est, quod errans homo derideatur, sed quod auditores nostri ab eis, qui foris sunt, ita sensisse creduntur, & cum magno corū exitio, de quorum salute satagimus, tamquam indocti reprehenduntur, & respuuntur: cum n. quemquam de numero Christianorum in eare, quam optimè norunt errare deprehenderint, & vanam sententiam suam de nostris libris asserere, quo pacto illis libris credituri sunt, de resurrectione mortuorum, & de spe vitæ æternæ regnoque cælorum, quando de his rebus, quas iam experiri, vel indubitatis numeris percipere potuerunt, fallaciter putauerint esse conscriptor? quæ loca S. Thomas adducit, & ponderat opuscul. 10. c. 1. subdens optimum documentum. [Vnde mihi videtur tutius esse, ut hæc quæ Philosophi communiter senserunt, & nostræ fidei non repugnent, neque sic esse asserenda, ut dogmata fidei, licet aliquando sub nomine Philosophorum introducantur, neque sic esse neganda tamquam fidei contraria, ne sapientibus huius mundi contemnendæ doctrinæ fidei occasio præbeatur.] Caterum quando communiter à Philosophis è principiis naturalibus deducuntur axiomata, quæ in recta Philosophia negari non possunt, iure suo illa Theologus sibi assumat, magno n.*

adiumento erunt tunc huiusmodi, ad Theologiæ principia explicanda. Quare insulse, & impiè Vv. cleph apud Vvaldens. tom. 2. de Sacramentis c. 76. cum e Philosophorum communidoctrina argueretur ab insigni illo Fratre Thoma Vvaldensi, quod accidenti non repugnat posse separari à subiecto, in l. b. de apostasia c. 5. iussit, satis insulse & inurbanè illius Vvaldensi dicendo, quod ob hæc positionem [opporteret Papæ, Porphyriū, & Aristotelis sententias canonizare.] Cōtra Primæ partis regulam, de sequendis Philosophorum doctrinis receptis, procedit Poza lib. 2. tract. 5. c. 6. qui cum videret suæ Patrimaternitatis assertionem re, & nomine inauditam habere Aristotelem sibi infensum, ad Aristotelem fugandum (quem iam veluti ancillam Agar euagantem, Angelus noster in domum Saræ. i. Theologiæ reduxerat humiliatum sub eius manu) omnes nervos intendit ad eum impugnandum, illumque de gradu ejicere, & cap. 6. titulum sic orditur: *quanta sit auctoritas Aristotelis regnantis nunc in Scholis*, vbi id præstat. Debebat advertere quantum Scholasticæ doctrinæ opes auxiliares ministrarit Peripatetica doctrina, ad hæreticorum elenchos soluendos, ad Theologales syllogismos, & demonstrationes efformandas, quantum Doctor Angelicus eadē doctrina fidei dogmata defenderit atque illustrarit, vt eo nomine, & his verbis à Lutherō sit impetitus ex S. Dep. c. 25.

Nostra ætate vidimus proscriptos Telestianos, qui relicto Aristotele, negando formas substantiales, ad Transubstantionis mysterium abnegandum viam preparabant. Quare aliorum exemplo oportet addicere, ne recepta principia Philosophica in Scholis Theologicis abnegantes, vel noua superinduentes, semitam nouitatibus aduersus Theologica decreta ableganda, præparemus.

Sed idem Poza ne nouitate offenderentur lectores præuidens hæc inconuenientia sic se munuit tract. 1. cap. primo dicens [non impediri debet Philosophus, aut medicus nouitatis nomine, si alia quàm quæ à Philosophia accepta sunt, & Medicina tradita probanda accipiat: allegans Gal. 2. composi. medicam c. 8. quod quædam ignorata, quædam male iudicata, quædam negligentiùs tradita, item arguit ex Tertull. Veritati nemo præscribere potest, non spacium temporis non patrociniū personarum, non priuilegium regionum; & Seneca: Quid ergo, non ibo per priorum vestigia: ego vero utar via veteri, si propriorem inuenero hanc munitam, & veniens ad res Theologicas, de formatione corporis Domini Iesu citat 6. Synod. act. 8. dicentē, natus est de muliere ex prima formatione, formam hominis sibi ipsi resuscitans in ostensione carnis in imagine Nouitatis, subdit mox Poza: formatio Iesu, et corpus ipsius semper exhibet imaginem, quæ nouitatem sentiendi, & opinandi quotidie absque veritatis detrimento inuehat, & postea citat Theophilum Antiochenum lib. 3. Existimas nostra scripta esse recentia, & nupera, ego nihil cunctabor à prima origine repetere nostrarum litterarum antiquitatem, & mox vbi de puncta

puncta à nemine tractata primum aggredi dixisset, & ignotas præcis regiones lustrare, & ad hoc citat Clem. Alex. i. Strom. quod ævo multo est potentior veritas, & mox addit. Certe ut veteres opiniones mutare data opera, non debemus, sic eas probabilioribus alijs commutare expedit, si quando noua placita visa sunt veriora, ijs in rebus, quæ fidem, et doctrinam non traducunt, aut alienant &c. & post modum. [Radberrus Abbas in prologo comment. super Matth. simile quid edixit. Philosophis seculi tale quid post priorum studia videtur concessum, quorum DD. quanto iuniores fuere, tanto utiq; perspicaciores. Lactantium insuper citat lib. 2. diu. instit. c. 8. dicentem. Sapientiam sibi adimunt, qui sine vilo iudicio inuenta maiorum probant, & ab alijs pecudum more ducuntur. Eundem prosequitur discursum c. 2. Quintil. 10. institut. c. 2. auctoritate, & dicentis: Nostra potissimum damnamus huius infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat. His ergo præludijs multa deinceps aggreditur tractare de Christi Domini, & matris eius Deiparæ corporibus, an habuerint varia ætatū temperamenta, & communes humanæ naturæ defectus, quales sunt nimius humor infantia, &c. quæ ætatum progressu dominantur, ut rudis, & malè limata caro, tardus motus, sputum pituitotum, & cetera vegetantis, & nutrientis vitæ excrementa &c. & dubitabundus negatiuæ parti subscribit, argumenta in contrarium dissoluens cap. 5. à præcis, & antiquis medicis, ut dicit cap. 1. timidè degenerans, & viuæ vocis oraculis quorundam, ut dicit medicorum, Philosophorum, & Theologorum subscribens.

Verum hic auctor, dum à Medicis, & à Theologis antiquis discedit, præstat suam sententiam nouam, quam vocat adhuc dubiam, suspensam, interlocutoriam, in suspensione relinquere, quam placita veterum, tum Medicorum reiicere. Nam quod dicta tum nostrorum, tum extraneorum conglomerando, probare nifus est posse in vnaqua; facultate probabilissimis principijs nixos, nouos tractus, & vias requirere, nihil moror, dummodo firma stent principia illa medica, & Philosophica receptissima atq; firmissima, quæ ad pietatem, & dogmata tuenda, deferuiunt, hæc. n. quoq; Theologus suo iure defendere debet, ne labefactentur, & hoc probat discursus eius cum suis autoritatibus. Duo tamè in eo solum displicent in eiusmodi allegationibus; Primum, quod Tertulianum Montanizantem, & ad suum Paracletum adaptantem, ea verba citat, nempe, quod veritati non potest præiudicare spacium temporum, si quidem exponente Pamelio, illis verbis consuetudini, & traditioni iam pridè ab ipsomet Catholico assertæ, derogare volebat. Alterum quod verba Synodi VI. generalis, v. z. formam hominis sibi ipse resuscitans in imagine nouitatis, ad nouitias intelligentias extorsit, cum de nouitate in essendo hoc est de carne nouiter assumpta, vel noua qualitate glorificationis, ut in resurrectione contigit, nullo modo de nouitate in dicendo, vel sentiendo, vel loquendo, illa Synodus euidentissimè loquatur.

Quid vero sentiendum sit de ipsa doctrina de Christi Domini temperamentis, varijs ætatū gradibus &c. iuxta Poæ positionem, iudicet Ecclesia, an hæc sine piaculo doceri possint: nobis sat est cum Damasceno eos omnes humanos defectus assumpsisse, qui naturales sunt, quos idè vocat indetractabiles, idest cum non obstant perfectioni Christi Domini, minimè detractari debuerunt lib. 3. c. 28. cum, ut loquimur Nicætas lib. 3. Thesauri c. 25. nulla in Christo sit facta καίνοια idest à communi lege immutatio, nisi in partu, & conceptu, in reliquis siquidem accidentibus, & passionibus nobiscum (excepto peccato) ac proinde nobiscum communem voluit habere naturam. vnde & Apostolus dixit quod per omnia debebat fratribus assimilari: excepto peccato, & in Epistola Synodica Sophronij, quæ lecta est in 6. Synodo act. vnde sic dicitur. Verbum verè factum est incarnatum, & veraciter homo, & in utero virgineo deportatus, & tempus expleuit legitimi puerperij, & per SINGULA naturalia, & peccatum non trahentia nobis hominibus similis factus est, & infra (quæ debebat Poæ ponderare) Deinde partu nostro natus, lacte nutritur, & crescit, & corporales ætates (alias ætatum mutationes) discurret, donec ad humanæ ætatis perfectionem pertingeret. Faciebat quippe, & incedendi similiter nobis operationem, quæ humaniter actitata, & secundum humanam substantiam progrediens humanæ eius naturæ erat ostensio. Vnde, & ex loco sicut nos ad locum commigrabat: quia, & veraciter factus est homo, & naturam nostram habuit indiminutè, & circumscriptioni carnis suscepit, & habitum nobis competentem indutus est. Corporalis. n. idest corporis, & forma ipsius habitus existit, iuxta quam in utero conceptus formabatur, & quam semper seruauit, & in seculum indiuise conseruabit. Idcirco esuriens cibabatur, idè sitiens potabatur, & ut homo bibebat: ideo pueriliter baiulabatur, vlnis virginalibus superuectus, & materno sinu repositus: ideo fatigatus sedebat, et somni indigens dormiebat: sed & dum cederetur, dolebat &c. dabat itaq; cum volebat, humanæ naturæ tēpus OPERARI, & pati quæ sua sunt, ne forte phantasia quedam, & visio inanis, nominabilis eius iudicaretur incarnatio, & postea. Corpus. n. se passibile, & mortale atq; corruptibile induit, & naturalibus nostris atq; irreprehensibilibus subiectum ægrimonijs; & huic quæ naturæ suæ decenter conueniebant, pati atque PATARE indulsit usq; ad resurrectionem ex mortuis. Hæc Sophronius (Poæ e diametro oppositus) cuius ut præcedentium Patrum doctrinam Angelicus isdè pene verbis professus est, vide 3. p. q. 14. a. 2. & 3.

VII. REGVLÆ præcedentibus valde affinis. Si res sit aliqua pertinens ad materiam grauem, & nullus sit assertor præcedens, quem imitetur nouum aliquod introducens, pede plumbeo incedendum, ad illud dogma sequendum, maxime si eiusdem promulgator, & auctor, nunc primum sibi veritatis faciem præluxisse, & nouas semitas, vel plus vltra progredi datum sit, inaniter gloriatur. Prima

Primæ pars patet ex S. Cyrillo ad Clericos Constantinop. qui cum ad Nouitates Nestorianas infringendas, & meritam ab Episcopis damnationem ostendendam laborasset; *quum*, ait, *satis fuisse*, nepe, quod *etiam* in illis exegesis legantur, cuiusmodi à nemine in Ecclesijs dicta compèriuntur. Si ergo in fidei materia eo solo titulo suspecta habita est Nestorij doctrina, quod exemplar non haberet, vel autorem, idem in doctrina Theologica, & in graui materia obseruandum proportionaliter.

Et in Concil. Ephes. t. 2. c. 9. illud S. Capreolus admonerat Epistola ad Concil. Ephes. *Nouas doctrinas*, & ante hæc Christianis auribus inusitatas, priscæ auctoritatis robore instructi, e medio prostigatis &c. loquens de iam definitis. Quod si quid forte nouarum controuersarum inciderit, id tepestiue discussioni subiiciatur, oportet, ut vel rectè dictum comprobetur, vel condempnatione dignum explodatur, & postea. Porro qui illum perpetuam stabilitatem retinere voluerit, quæ de Catholica ratione statuerit, is NON PROPRIA auctoritate, sed antiquorum Patrum iudicio sententiam suam corroborare debet, ita ut partim veterum, partim recentiorum sanctionibus, & sententijs placita sua comprobans, unam eandemque veritatem, iam inde ab initio, ad præsentem usque temporis articulum, simpliciter puritate, inuictaque constantia, & auctoritate decurrentem se docere, & tenere ostendant.] si hæc regula seruaretur S. Capreoli, nunquam exorirentur nouitates, vel ortæ, tamquam nebulae ab huius doctrinae sole lucidissimo dissoluerentur.

Secunda pars patet ex verbis S. Cælestini Papæ ep. ad Concil. Ephes. tom. 1. c. 18. ubi contra inuentores nouitatum sic inuehitur *Palam* est autem eiusmodi sermonum nouitates, non aliunde quàm ab inanis gloriæ cupiditate proficisci Nam ubi primum quidam acuti, & perspicaces prudentesque videri volunt, STATIM in id incumbunt, ut NOVI quidpiam commententur, quod hac nimirum ratione apud ineruditos, simplicesque mentes, momentaneam aliquam acuminis gloriam consequantur. Sed quis unquam vera potius est gloria, qui sibi ipsi sapientis nomen arrogaret? &c. is enim hoc ipso stultum se declarat, quod se sapientem autumat,] & de hæreticis S. Hierony. in Ep. c. 22. Clamoris plena vrbs, doctrina hæreticorum: non in sensu, sed in multiloquio, & clamore versatur, est vrbs plena, & exultans per superbiam, inflati. n. tument, & Sacratiora se inuenisse gloriantur.

Idem quoque obseruandum in materijs grauius, ne propria placita intrudamus, & nos eorum primos autores faciamus, ne quod absit, rupto antemurali sanæ doctrinae, ad murum sacrorum dogmatum irruamus.

Hæc regula vti fuit falso nominati Theologi Mansfeldenses in sua Confess. pag. 120. sic dicentes. [suspectam meritò habemus Sacramentorum doctrinam. Primo propter nouitatem exiti n. recens nostro tempore, & ignota fuit veteri Ecclesie.]

VIII. Regula quotiescunque in difficillimis

mysterijs, doctrina traditur sub hoc prætextu, quod sit facilius, vel magis quietatiua intellectus, vel sensus, & non magis, est correctiua sensus, & intellectus, vtrumque captiuando in obsequium Christi, de falsitate est suspecta. Hæc regula fundatur in 2. ep. Petri 1. vbi dicit Apostolus: non. n. voluntate humana aliquando allata est Prophetia; sed Spiritu S. inspirati locuti sunt Sancti Dei homines, ubi clarè insinuat, non humano captui, & voluntati subiicienda mysteria, sed potius humanos sensus, & intelligentiam, diuinæ reuelationi regulandam committere opus esse. Sicut ergo ait Beda in eum locum, non sua propria, sed Dei verba scribebant, ita lector eorum non sua propria interpretatione potest uti, ne à sensu veritatis exorbitet, sed hoc omnimodis debet attendere, quomodo sua verba voluerit intelligi ipse qui scripsit. Idque proprium est Christianæ modestiæ (ait Lerinens.) non quo volumus religionem trahere, sed à religione trahi. lib. contra prophanorum nouitat.

Ex hac regula Vvaldens. t. 2. doctr. de Euch. c. 64. confutat Tropistas, & alios Hæreticos Sacramentarios, quorum patrocinium fusciperat Vuitcleph, qui impanationem, vel tropum induxerunt, tanquam viam facilem, & sensibus, & capacitati accommodatam, vnde introducens postulantes istam viam, sic dicitur num. 4. [Quid si dixerint Philosophi? ista via vicinior sensui pro accidentibus sustinendis, aut lenior est nostris conceptibus, constitue nobis illam.] Frustra sibi petunt, quod optant sensibus scilicet suis fidem artare, & ad libitum peruertere veritatem. Quid ad hæc Ecclesia sancta respondet? Non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut plus vel minus loquar: quamuis dederis mihi domum auro plenam. Ecce facilius esset nostris conceptibus dicere, Christum purum hominem, & non Deum cum Ario, quàm supra omnem sensum, Dei Filium æternaliter sine mutatione, vel ordine temporis propagatum à Patre in identitate numerali essentiæ, & tamen viam primam abiecti Sacrum Nicænum Concilium, & elegit secundam. Lenius esset dicere cum Anichæo Christum non fuisse verum hominem, ne immortalis Deus mori credatur in cruce, & tamè reiecta est, damnata est, & via difficilior præelecta. Quare autem ista electa est, illa reiecta? sola ratio est: quia hæc est sententia veritatis, illa non sic. istam ergo sequebatur magnum Concilium, & in sequebatur illam, sed quomodo videbatur ista tunc veritas, & illa non? quia hoc semper in consuetudine docere solebat ANIMATA FLIDES Ecclesie à tempore Apostolorum &c.] quem discursum erudite prosequitur. Non ergo ex facilitate, vel leui via, sed ex certa doctrina fidei, Ecclesia dogmata tradit, & hæreses facilitatem intelligentie promittentes, hoc exemplo posteros præmunens.

Idem S. Aug. lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione c. 22. sinuosam, & perplexam questionem tractans de vocatione efficaci, & alta, & mirabili prædestinatione diuina, non ad quietatiuas, & sensum mulcètes ratiunculas recurrit, sed

sed ad fidei documenta dicens. [*Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta causa esse potest, iniusta non potest. Numquid iniquitas apud Deum? absit. Sed prius Sanctarum scripturarum autoritatibus colla-* subdenda sunt, ut ad intellectum per fidem, quisque perveniat. Neque enim frustra dictum est. Iudicia tua sicut abyssus multa. Cuius abyssi multitudinem veluti expauescens exclamat Apostolus. O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei &c. Valde enim paruum sensum habemus ad discutiendam iustitiam iudicio summi Dei, ad discutiendam gratiam gratuitam nullis præcedentibus meritis, non iniquum, quæ non tam monet cum præstatur indignis, quæ cum æquè indignis alijs denegatur. Nam & hi quibus videtur iniustum, ut parvuli sine gratia Christi de corpore exeuntes, non solum Regno Dei, quo & ipsi fatentur, nisi per baptismum renatos intrare non posse, utrum etiam vita æterna, & salute priventur, quærentes quomodo iustum sit, ut alias ab originali impietate solvatur, alius non solvatur, cum eadem sit utriusque conditio, ipsi respondeant secundum suam sententiam, quomodo idem iustum sit, ut huic præstetur baptismus, quo intret in Regnum Dei, illi non præstetur, cum sit utriusque par causa. Si enim monet, cur ex his duobus cum ex æquo ambo sint originaliter peccatores, alius ab hoc vinculo solvitur, cui conceditur baptismus, alius non solvitur, cui talis gratia non conceditur, cur non pariter monet, quod ex duobus originaliter innocentibus, alius accipit baptismum, quo in regnum Dei possit intrare, alius non accipit ne ad regnum Dei possit accedere. Nempe in utraque causa ad illam exclamationem reditur. O altitudo divitiarum. Ex ipsis deinde baptizatis parvulis, dicatur mihi, cur alius rapitur, ne malitia mutet intellectum eius, & alius vivit impius futurus? Nonne si ambo raperentur, ambo in Regnum cælorum ingrederentur? et tamen non est iniquitas apud Deum, & c. 22. prosequitur discursum. Vnde enim fit, ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperatior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras prouectior, aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit? Quomodo enim inuocabunt, in quem non crediderunt &c. Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitijs, et facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit laudabiliter vivat? Vbi isti tam diuersa merita contraxerunt, non dico, ut iste credat, ille non credat, quod est propriæ voluntatis, sed ut iste audiat, quod credat, ille non audiat: hoc enim non est in hominis potestate. Vbi, inquam, hæc tam diuersa merita contraxerunt? &c.] & infra [quid huic respondeant omnino non video, qui volentes humanis coniecturis iustitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbables texuerunt.] ecce quomodo Aug. ne in tam alto erretur mysterio, non ad humanas coniecturas recurrendum docet, & apparenter Quietatiuas vias, sed humiliter diuinis eloquijs

colla submittere. Nimis longum esset si in alijs materijs alia adduceremus, hæc quæ adducta sunt sufficiant ad regulam demonstrandam.

Ex hac regula confutari possunt heretici, qui quietatiua dogmata sectari se iactant, unde proinde quietos, atque securos volunt esse suæ sectæ homines, ut nullo pacto hæsitent de prædestinatione, & gratia, ut inani fiducia freti liberè afferant, vnumquemque fidelem si fidem habeat debere credere esse de numero prædestinatorum, unde Calu. 3. inst. c. 2. §. 16. dicit, quod verè fidelis non est, nisi, qui diuinæ erga se beneuolentiæ promissionibus fretus, indubitata salutis expectationem præsumit. reclamante diuina scriptura 1. cor. x. qui stat videat, ne cadat, & Philipp. 2. cum timore, & tremore vestræ salutem operemini. & omnes fideles certo item astringit idem Calu. in institut. debere, & teneri ad credendum se esse in gratia. idem scripsit Luth. in lib. de fide, & oper. Philipp. in Apolog. confess. Augustanæ, reclamante tamen eodem Apostolo 1. Cor. 4. atque dicente: nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, & in Ecclesiastes c. 9. Nemo potest scire utrum odio, vel amore dignus sit, idque Dei dispensatione merito factum est, ut nesciente se homine, fatagat ut timeat, ut humilietur, ne præsumat in se, ut conditoris sui auxilium requirat, & qui in se fidens, mortuus est, auctoris sui adiutorium appetens uiuat. vide Greg. 30. moral. c. 32. Bernardi serm. 1. de septuages.

IX. REGULA in materijs moralibus, ut extrema vitanda in sequela opinionum, ita via media incedendum est, ut ne conscientia ex nimio rigore, vel scrupulositate suffocentur, nec adeo laxentur habena, ut in præceps ruant. Si tamen declinandum esset ad extrema, potius ad strictiores, antiquiores, probabiliores communiores, & receptiores, declinandum, quam laxiores, singulares, à paucis receptas. huius regulæ ratio accipitur ex Lact. lib. 3. c. 7. In disponendo vitæ statu, formandisque moribus, periculo maiori peccatur, quare maiorem diligentiam necesse est adhiberi, ut sciamus quomodo nos oporteat viuere. Illic 7 scilicet in Physicis, & huiusmodi, potest venia concedi, quia, siue aliquid dicunt, nihil profunt, siue delirant nihil nocent. Hic verò, in moralibus, nullus locus dissidio, nullus errori locus est. in illa, nempe Physica ut periculi minus, ita plus difficultatis, quod obscura rerum ratio coegit diuersa, & varia sentire; hic, ut periculi plus, ita minus difficultatis, quod ipse usus rerum, & quotidiana experimenta possunt docere, quod sit verius, & melius.

Ex qua regula in materia temperantiæ cauendæ sunt opiniones illæ satis lubricæ, quæ pro probabilibus venditæ sunt, in materia venerea, paruitatem delectationis assignantes, in multis illecebris solum peccatum veniale concedentibus, quæ ut improbabilis reiectæ, item in materia ieiuniorum, & abstinentiarum, molles, & delicatuli quidam ad nudum nomen, carnis afflictionem, & macerationem deducere conantur: in materia iustitiæ commutatiuæ multa introducta, à nonnullis, contra communem

circa venditiones, & emptiones, & in materia usurarum statera dolosa adiuenta, vt multi usurarij contractus iustificentur: in materia iustitiæ distributiue multa emollita, circa officiorum distributiones, & venditiones, & sub imagine virtutum multa palliata, quæ virtutes non sunt, ex Lactantio, sed virtutum euerfiones.

Hinc Gerson de examinat. doctrinarum consideratione quinta §. attendendum, scripsit quod in examinatione doctrinarum oportet considerare, si sit ad commodum temporale, vel quæsum: dici non possit, quam mendax cupiditas, nec diuinis parcat, nec humanis. Hoc in aduocatis pluribus erudit, ad mendacium qualibet in casu, Hoc in doctrinis usurariorum, & simoniacorum. Vide quæ scripsimus c. vltim. de deposito Apostolico ad hoc propositum necessaria valde, & oportuna. Et ex consideratione 3. cauenda sunt doctrinæ si aptentur ad gratiam aucupanda eorum quibus consuntur. Quid. n. inquit Gerson est efficacius ad corrumpendam omnem doctrinam, quam adulatio sub dola, vel consulentium, vel conscribentium, vel audientium, vel recipientium cum indiscreta laude, & inexaminata gloria simul cum admiratione. o quoties (subdit) vidimus impletum illud Comici de adulate: hic profecto ex stultis insanos facit. Quod in de amicitia vetuit Cicero, dicens, homines adulationis impletos vento sibi sumere species improbosissimas, vel errore suo fundatas, vnde nihil superest illis nisi discrimen, & perditio. Aduersus has doctrinas ad placitum audientium fabrefactas, & ex laudatione recipientium tornatas, illud verificari asseruit Hieronymus, Prophetæ, nempe illi falsi DD. prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus, & populus meus dilexit talia, & in c. 4. Osce ait, Hierony. pseudopphetas fuisse in Ierusalem, qui propter dona, pacem, quæ eis data non erat, prædicabant, & si quis munera non dedisset, quamuis Sanctus esset iram Dei nuntiaret esse venturam. Contra quos Origenes hom. 3. in c. 15. Es. liberet nos Deus de manutatum Magistrorum, qui ubicunq; fuerint ad voluptates audientium loquentes, sciunt, et diuidunt Ecclesiam, quia plures sunt magis amatores voluptatis, quam Dei.

X. REGULA. In materia Theologiæ mysticæ, diligenter, quæ eduntur à nonnullis, animaduertendū est, nū Scholasticæ doctrinæ conueniant, plerumq; .n. in his deprehendes, quæ ad apathiam stoicam spectant, & huiusmodi. vnde, & merito Cassianum sugillans id aduertit Cancell. Parisiensis Epistola ad Bartholomeū Carthusiensem, de operibus Io. Rusbrochij. Alij quoq; alia parum examinata, aut nimis rigida tradunt, quæ communis Schola Theologicæ veritatis merito non admittit, aut reijcit. multas eiusdem propositiones enumerat, quod in contemplatione spiritus perdit se ipsum, & suscipiens illā claritatem sine intermissione, ipsa sit ea claritas, quam accipit. Quod esse nostrum creatum secundum essentialē existentiam, vnum est cum esse eterno, & similia nedum in hoc authore, verū in eiusmodi mysticis tractatoribus reperies, quæ

vt quantum fieri potest piè potius, secluso fidei, & simplicium periculo, interpretanda, quam rigide condemnanda: nihilominus oportet recollere Augustini regulam superius traditā, quod nobis ad certam regulam loqui fas est, & in ipsis nominibus, vel venenum posset latere, vel sub dolo sensus, vel erroris occasionem ex sua significatione parere posset, vnde constans Sanctorum etiam traditio, nec in nominibus oportere conuenire cum hæreticis: vnde si SS. Patres, vel saltem in nominibus, vt expostulabant hæretici, & patet in Concilijs, condescendere voluissent, bellum cessasset, at iudicabant, melius esse iustū bellum pace impia, & à Deo distrahente, vt docebat Nazianz. Apol. 1. Quamobrem ex eodem Gerson in alia Epistola ad eundem Carthusiensem, modus ait, loquendi DD. si reperiatur improprius, & parabolicus, & iniustus, aut figuratiuus extendi, vel in usum trahi non debet, sed ad sensum proprium, & non figuratiuum reuerenter exponi, alioquin frustra essent DD. in Theologia constituti principaliter ad hoc officium elucidandi sacram scripturam, quin magis, atq; magis aliter agendo confunderent. Vnde si quis ad vim vocis sustinere vellet, quod Deus ad liberandum hominem, non horruit virginis vitam, vtiq; erroris reus esset: Tolerent igitur patienter homines inferioris gradus, & scientiæ, si dicta eorum querantur ad proprium usum coartari, non in perniciem doctrinæ Catholicæ dilatari. Hac consideratione permotos existimo doctores nouissimos, Thomam, Bonauenturam Alexandrum de Ales. & similes; dum omisso omni verborum ornatu, tradiderunt Theologiam per quæstiones, vt sub certis regulis, & sub præcisa verborum forma tutissimam haberemus Theologiam, tam practicam, quam speculatiuam, reducendo doctores omnes priores ad vnā, securamq; locutionis proprietatem. Similiter, & posteriores omnes, vbi contigerit diuersis locutionibus, à communi locutionum genere discrepare, per limam Scholasticam, vel emendandi, vel amandandi, sed plura de hac materia in nostro opusculo de locutionibus mysticorum. interim consule Mech. Canum 12. lib. de loc. c. x.

XI. Regula. Sicut doctrinæ à mulieribus sanctitate præditæ editæ, maximè per Ecclesiam albo sanctorum conscriptis, vt cum omni reuerentia recipiendæ, sic passim, quæ à mulieribus deuotis scribuntur, non nisi cum magna discussione, examine, & superiorum iudicio recipi debent, nec vilo pacto ante hæc omnia, publicanda.

Prima pars patet, & ex reuelationibus S. Brigittæ, S. Catherinæ Senensis, & S. Theresiæ constat apertè, quæ in Ecclesia tanquam viles, & conducentes ad profectum spiritualem à pijs fidelibus, Ecclesia, vel probante, tacitè vel expresse passim leguntur, ad instructionem &c.

Secunda pars ex Apostoli doctrina constat, ait. n. spiritum prophetiæ non esse extinguendū, sed illico subdit: Omnia probate: quod bonum est tenete: ab omni specie mala abstinete vos. Vnde optimum est documentum Gersonis loc. cit. considerat. 3. dicentis [caueant, qui dati sūt in regimen, & exemplum, ne leuiter suis verbis, aut

aut factis approbent doctrinas earum, vel miracula, seu visiones insolitas ipsæ maxime scientibus, seu coram eis, nulla planè posset altera dari talibus ad fingendum fortior occasio. Experti pluries loquimur.] sed maiè hanc doctrinam applicando, sic in S. Catherinam stylum acuit, ut patebit legenti hanc subsequenter periodum.

[& Gregorius XI. testis fuit idoneus, sed tardus nimis, hic positus in extremis habens in manibus sacrum Christi corpus protestatus est coram omnibus, ut cauerent ab hominibus, siue viris, siue mulieribus sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis, quia per tales ipse seductus dimisso suorum rationabili consilio se traxerat, & Ecclesiam ad discrimen schismatis imminenti, nisi misericors prouideret sponsus Iesus, quod horrendus usq; huc nimis patefecit euentus.] deinde sequitur in Gersono. [Hic Papa cū esset Auenione per Catherinam de Senis inductus est, qualiter se Romam transferret, Cardinalibus, & ceteris dissuadentibus, quo cum veniret circa dimidium anni obiit. Ex tunc cepit schisma quod durauit per circa annos XL. Urbano VI. & suis successoribus in Roma vz. Bonifacio IX. Innocentio VII. Greg. XII. Alex. V. Ioanne XXIII. Martino V. usq; ad Concil. Constantiense. In Auenione vero Clemente, Benedicto XIII. qui & Petrus de Luna, electis] sed historia Greg. XI. nulla auctoritate fulcitur, & Gerson Gallus satis passione excecatus est, & translationem Romanæ Sedis, e Galliis ad Urbem Principem, quare non est mirum si in S. Catherinam hæc euomuit, hic autor, qui etiam parum solidè sensit de Sacro Petri principatu subdando eius auctoritatem Concilij. Sed Ecclesia Romana tanti beneficii memor in aula Cōstatiniana hanc translationem depinxit.

XII. Regula vitandæ quoq; sunt nimie affectatæ, uel obscuræ locutiones, quæ uel sensum Theologicum non explicant, sed potius obscurant, & inuoluunt ex ambagibus uerborum, & affectata descriptione, unde de Tryphilio uerborum aucupatore tractans Niceph. lib. 8. c. 42. cum aliquando multorum Episcoporum suasionem in suggestum ascendisset concionaturus, & illud explicandum se offerret; Surge tolle grabatum tuum, & ambula Ioan. cap. 5. affectatis uerbis utens, uerborum simplicitatem in calamistratos fucos transmutans sic dixit: Surge tolle cubile tuum, & ambula. cuius non tam temeritate, quam audacia offensus, Sanctus ille Spiridion Trimituntin. Cypriorum Episcopus, in medium conuentum profiliens, in hæc e zeli sui pectoris officina, accensa uerba prorupit, eidem silentium indicendo [non tu quidem præstantior es eo, qui grabatum dixit; qui igitur pudor iste est, uerbis illius, cum decore nō uelle uti? atq; his dictis in conspectu omnium Episcopali sede exurgens fastum, & supercilium eorum, qui oratione se se offerrent, obiurgauit.] ad extera transeamus.

Hinc dixit ille Franciscus Patritius lib. 5. de regno t. 2. pag. 299. affectatio uerborum, & aucupium syllabarum, minus grata grauib; uiris esse solet, & lib. 2. c. 10. pag. 117. exemplificat

de Asinio Pollione, qui librum in Crispum Sallustium scripsit arguens in illo nimiam priscorum uerborum affectationem, nimiamq; obscuritatem, & audaciam quandam nimiam in translationibus, & figuris, monuit quoq; eum, ut noto, ciuili, proprioq; sermone uteretur.

Vel inuidet, (ut exteros quoque afferamus ad symmistarum suorum affectationem eludendam scripsit Camer. cent. 2. oper. suis pag. 287.) uel fallere conantur, qui obscure dicunt, docentq; ac mōstruosa oratio mōstruose menti certum iudicium perhibetur.

Hoc in Antonio increpabat Octauius, qui dicebat illū ea scribere, quæ homines admirarentur potius, quam intelligerent.

Huius secessor Tyberius nimia etiam uerborum affectatione, & sententiarum quadam morositate, quæcunq; scribebat, adeo obscurabat, ut ex tempore cum diceret, præstantior, quam si dedita opera haberetur.

Ouidius dicebat. Sermonis, publica forma placet.

Lucianus quoq; laudat genus dicendi ευροπῶν. i. paratu facile, non affectatum, nō horridum, non durum.

Homines dicebat Homerus sunt υπερόπται τῶν εὐδαμον καὶ δαυνατῶν τῶν καίων, contemnūt uisitata, & admirantur peregrina, noua, absurda.

Discursum claudamus cum Greg. Nazianz. orat. in laudem Athanasij. Fuit quondam tempus, cum res nostræ florent ac præclare se haberent, cum nimirum superflua hæc, & uerborum lepore, atq; arte fucata tractande Theologiæ ratio ad diuinas causas ne aditum quidem haberet. Verum idem erat calculis ludere inuersionis, celebritate aspectum fallacibus, aut omni-genis, & lasciuis corporis flexibus spectatores ludificari, quod noui quidpiam, ac curiosi de Deo, uel discere, uel audire, simplex contra ingenuaq; oratio, atq; doctrina pietas existimatur. At posteaquam Sexti, & Pyrrhones contradi-cendi libidine incitata lingua uelut grauis quidam, ac malignus morbus in Ecclesijs irrepsit, quodq; Actor liber de Atheniensibus narrat, ad nihil aliud uacamus, quam ad noui aliquid dicendum, uel audiendum.] & mox exemplificat de hæreticis, qui nō minis tantum societate, & lepore Trinitatem honorabant, ceterum sensu, & intelligentia conculcabant.

Sunt quoque & alij quos refert August. de anima, & eius origine lib. 1. c. 3. quæ inutilia sunt, delectabilia sermone compto faciunt. Sed hoc, ait, ut facile corrigitur, uel sine detrimento fidei à leuibus amatur, toleratur à grauib; habemus. n. quosdam spumeos in sermone, sed in fide sanos.] sic de quodā argutulo, & loquaculo scriptore [non itaq; desperandum est etiam hoc in isto, quamuis sit intolerabile si permanserit, posse tamen expurgari, & temperari, atq; ad integrum, & solidum, uel perductum, uel reuocari modum, præsertim, quia iuuenis esse perhibetur, ut quod minus habeat periti suppleat diligentia, & quod cruditas loquacitatis eructat, etatis maturitas decoquat, & cetera] & coronidis loco hanc auream sententiam apponit, Illud

est molestum, & periculosum, vel perniciosum, si cum laudatur eloquentia, persuadetur insipientia, & in precioso poculo bibatur pestifera potio.

Ultima regula, si noua doctrina, quæ introducit in rebus Cath. religionis supererectur supra ueterum sapientiam, & tanquam nouiter de cælo lapsam, à nemine traditam, & huiusmodi, sectandam suadeant inuectores, suspicionem prauæ dogmatis seminati, vel seminandi præfert. Hoc specioso titulo sua infanda mysteria Gnostici obtegebant, ex Irenæo lib. 3. c. 1. dicebant. n. se non solum præbyteris, sed & Apostolis esse sapientiores, sinceram adinuenisse ueritatem, & uerum lib. 5. c. qui relinquunt, aut præconium Ecclesiæ, imperitiam Sanctorum Præbyterorum arguunt &c. De Ariano scribit Theodoretus in hist. Ecclesiastica lib. 1. c. 4. hæc uerba. Neminem uoluit ex antiquis Patribus sibi comparari, neque illos quibus nos ab ineunte ætate uisum præceptoribus, se pares existimari sinunt. Imò uero ne unum quidem collegarum nostrorum, uel ad mediocrem sapientiam peruenisse censent, SED SE SOLOS sapientes, & sibi solis ea doctrinæ patefacta esse mysteria, quæ in nullius unquam sub sole cogitationem, ac mentem uenerunt, arbitrantur. J & lib. 7. c. 32. sic dicitur à Socrate de Nestorio. Veterum interpretum scripta perdiscere dedignatus est. Lingua. n. uolubilitate, & elegantia insolenter se effrensus, cum ueteres propè neglexit, tum se ipsum omnibus antecelle, existimauit. Vnde Patres Concilij Ephesini, quod etiam annotauit Lerinensis, merito hanc presumptionem, & superbiam Nestorij à posteritate cauendam, his uerbis, litteris consignarunt. Inuesti sumus in Nestorij secleratam presumptionem, quod sacram scripturam se solum, & PRIMVM intelligere et omnes eos ignorasse iactaret, quicumque ante se Magisterij munere præditi, diuina eloquia tractauissent. J simili petulantia, nec Patribus, nec Concilijs, nec Angelis deferendum scripsit Lutherus lib. contra Regem Angliæ sua dogmata, e cælo hausisse, nec secus ac Elcesæi, doctrinam, e superis descendisse gloriabantur, ex Theodoret. & Epiphano. Quare quotiescunq; in aliquo talis superbus, & superciliosus spiritus deprehenditur, ut se solum, primum, melius, quam ueteres aliquid in scriptura, & in dogmatibus se inuenisse iactet, stylym Hæreticalem æmulari, non leuis est suspicio, si superbia illa sit cum doctrinæ nouitate coniuncta.

Hæ pauca de multis regulæ, plures tradituri eum de astutijs, & moribus hæreticorum tractabitur tom. ult. Deo duce.

His ergo regulis deprehendi possunt propositiones, an cum pietatis doctrina cohæreant, & deferuire possint qualificatoribus Sanctissimæ Inquisitionis.

In quibus duo cauenda primum ne nimio affectu asseratur ad pietatem pertinere, quod sub pietate non est. Secundum ne nimis remissi, & negligentes simus non refellendo contraria. Spiritu (ait, Nazianz. oratione de moderat. in disput. seruanda) feruamus, ne aliqui paulatim in mortem obdormiamus, aut dormientibus nobis

perniciosa & ætæ ania hostis superferat, ignauia. n. & segnitie somno coniuncta est: nec rursus cū temeritate, & cæco nostri amore inferuescamus, ne in transuersum abripiamur, viaq; regia excidamus, ut uel calcariibus propter traditam opus habeamus, uel propter temerarium animorum impetum in præceptis ruamus. Quin potius curam adhibeamus, ut uirique utilitatem colligamus, illius nimirum lenitatem, & moderationem huius zelum, uirique rursus uitium fugiamus: illius scilicet ueterinosam pigritiam, huius uero temeritatem. Hac ratione fiet, ut nec ob defectum steriles, et infrugiferi simus, nec propter excessum periclitemur. J Ea quoque lex est seruanda, cum propositiones qualificamus, quod nos non agnoscamus Iudices, sed cōsulares, magistros, & Doctores, non autem Pastores, hoc est ut dicunt alij, id fiat magistraliter, non autem iudicialiter. Præterea, ut si iustis de causis pro Ecclesiæ pace, Rom. Pontifex, uel tacendum, uel manum à censura temperandum iusserit, nec etiam magistraliter censuremus, sed humiliter pareamus, ut decet modestos Ecclesiæ filios: alioquin præter inobediētiam, magna esset imprudentia: acrius, quam par est, (ut dicebat Nazianz. oratione 1. de Theol.) pro Verbo certare, quàm Verbo ipse sit gratum, ac proinde tales dicit Sanctus: haud hominibus mente captis dissimiles sunt, qui suas domos incendunt, uel liberos dilacerant, uel parentes protrudunt, pro alienis uidelicet eos habentes.

Cauendum rursus est, ne pēdente, in controuerijs nondum decisis, iudicio Romanæ Ecclesiæ, dicamus definitum, quod definitum non est, nec pro hac, uel illa sententia controuerfa, hoc uel illo authore pronunciatum, ne Ecclesiæ iudiciu anteuertere videamur. Libet in hoc Bæzæ t. 3. lib. xy. c. 2. placitū quodam referre, ut lectores iudicent, an hunc canonem obseruarit. Is ergo cum cuiusdam diceria confutasset, ad societatem Iesu comedandam pergens sic scripsit. Da errorem exortum in hac tempestate, qui non inueniatur confossus à filiis societatis IESV Nullum dabis? omnes obtruncat Bellarminus, Canisius, Valentia, Beccanus, Turrianus, & alij, & nouissimos illos Anglicanæ Synagoge sapientissimè confecit Xuarez. Quis hæreticos, uel erroneos in tota Germania, in Belgio, in Anglia in Gallia, qui non spicula senserit filiorum societatis? Hi ueri fidei milites, non ad illam falsò confugiunt, sed pro illa contendunt, & dicis, & calamo. Hos imitetur, qui inter fidelissimos homines fidem vociferatur, & in arenam pro fide descendat notans hostem in particulari, quod si descenderit, hoc unum scio, quod pro fide ad armarium confugiet scriptorum societatis Iesu. Hæc pro pietate Bæza pro matre sua decertans, quæ bene merita de Ecclesia in hostes fidei suos cuneos non ab alijs seiunctos, sed cum alijs diuersorum ordinum coniunctos direxit, & cū alijs famigeratissimis omnium ordinum uiris (quorum catalogum non est nunc ad propositum texere) pugnauit fortiter bella Domini. Mox ad institutum nostrum laudandum se accingens hæc subinfert. Laudo etiam Sacrum

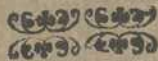
Prædi-

Prædicatorum ordinem, qui pro fide stans, ubi Ludouici Molinæ Societatis Iesu splendidissimi Theologi concordiam de libero arbitrio suspectam habuit, rem ad fidei iudicem Pontificem detulit, & vel suspecta commata asterisco notans, coram tanto iudice alacriter, & fortiter pro fide pugnavit. Hæ ordinis Sancti Domini laudes. Quid subinfert tandem? Sed ea erat Molinæ doctrina, quam nec anni domuere decem, nec prælia mille; imo post tot prælia, post tot doctissimorum hominum iacula IVDICANTE PONTIFICE MAX. inuulnerabilis apparuit. Admiranda scilicet prærogatiua, Aeneæ donis excellentior, nam illi cum armis fatidicis accinctus esset dictum, ne superbos, Aut acrem dubites in prælia poscere Turnum. huic datum in prælia nedum poscere, sed vincere Pœnum. Qualis autem sit doctrina Molinæ, non est nostrum iudicare, vetante Apostolico Throno, ne in hac materia censura priuatorum hominum locum habeat, & quælibet manus à scribendo in hac materia se temperet, quibus decretis humillimè obtemperamus. Quia verò, quæ continetur in his verbis sc. doctrina Molinæ iudicante Pontifice Max. inuulnerabilis apparuit, decreto Summi Pontificis contraire videntur, propterea non est silendum pro eiusdem decreti defensione, & honore Sedis Apostolicæ, & ne incauti hæc legendo in lapidem offensionis impingant. Sciendum igitur est, quod sub Paulo V. felicitis recordationis, ubi completa essent disputationes de auxilijs, eius iussu ordinatum est anno 1608. vt consultores, & disputatores ad propria possent commeari, interim partes non auderent se inuicem censurare, & definitionem Sedis Apostolicæ expectarent. Vbi iudicauit Pontifex, inuulnerabilem doctrinam Molinæ remansisse? Quo decreto? quo verbo id pronunciatum? sicut non est nostrum nosse tempora, vel momenta, quæ Christi Domini Vicarius posuit in sua potestate, quando scilicet definitio promulganda, ita nullus nostrum scire, vel dicere potest, quod hic vel ille autor sit vulneratus, vel non vulneratus. quæ alia definitio expectanda esset, si iudicante Pontifice, iam apparuit Molina inuulnerabilis? perinde .n. est ac dicere iam Molinam approbatam, oppositam sententiam non approbatam, sed reprobam, imo, & vulneratam. Si suspensio iudicii, vel dilatio promulgationis definitio est, aliarum quoque controuersiarum fidei assertores vulnerabiles, vel inuulnerabiles dici possunt, pro placito assentientium, summo Pastore suspendente iudiciū, vel sententiam in opportuniore tempora reservante, inde innumera inconuenientia, lites interminabiles oriri possent, dum inuicem sibi insultare possent, & ante Victoriā triumphū, & Pœna canere. Suspensio iudicii maiorum diffidiorum, quod est impium dicere potius fomes esset, quam extinctio, plauderent hæretici, & ex diffidijs, & controuersijs nostris, vt lugebat Nazianzenus oratione de pace, fierent insolentiores. Iam vero cum idem autor, vt supra visum est q.2.a.9. Augustinum profiteatur se

non sequi, sed ei contraire in antiqua concordia, qua confutauit Pelagianos (quam insufficientē iudicauit) quid est aliud dicere (dum dicit Baeza,) iudicāte Pontifice, apparuit ille inuulnerabilis) nisi (quod ab opposito potest inferri) quod Augustinus, quem non sequi proficetur in hac materia, remansit vulneratus? Parua est ne ista illatio euidenter sequens ex verbis Baezæ? Viginti, non tantum decem, & amplius annis (dicebat S. Prosper contra Collatorem) contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies, huius viri (nempe Augustini) ductu pugnat, et vincit. Vincit dico quia non patitur respirare, quos vicit, & in quorum excidium vnā, cunctorum sacerdotum manu, sententiam scripsit. Pulsi Pontifices, & communione priuati querantur, quasi de nostræ felicitate victoriæ, & arment in nos linguas suas, qui exulare à veritate, quam ciues Ecclesiæ esse maluerunt. Nostri autem corporales, & comparticipes gratiæ Christi, cur de his armis quibus communis fides est defensata causantur? Cur bellum confectum retractant, & munitiones securæ dudum pacis infirmant? an victores displicent, & victi placent? tantaque insolentia damnati fouentur errores, vt prauitatis inuidia, & aures nostri pulsantur, & iudices? &c. Quid? quod ipsi Pontifices, qui in materia prædestinationis, & gratiæ Augustini doctrinam Canonizarunt iam vulnerati essent, si doctrina istius inuulnerata apparuisset ex decreto Apostolico, & tamen vt dicit Prosper, non vulneratus Innocentius quando nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: nō Zozimus, quum sententiæ Innocentij sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detractionem gladio Petri, dexteris omnium armavit Antipitum. Melius ergo erat dicere, vt debebat, nihil adhuc de definitione constare, quam dicere illum nedum inuulneratum, sed & inuulnerabilem.

Fateamur Pelagium vulneratum, & Augustino adaptemus id quod Cypriano Augustinus aptauit, Pelagium perstringens, & Virgilium illud adaptās: Pallas te hoc vulnere Pallas Imolat, & pœnā scelerato ex sanguine sumit. Videlicet: Pœnus te hoc vulnere Pœnus.

Imolat, & pœnam scelerato ex dogmate sumit. Molinā vero nec vulneratum, nec inuulneratum dicere possumus, nec debemus, multo minus inuulnerabilem. Certè modestius est expectare Sedis Apostolicæ decreta, quam eius iudicium anteuertere. Quare, vt dicebat Prosper, Confidimus Domini protectione præstandum, vt quod operatus est in Innocentio, Zozimo Bonifacio, Cælestino operetur in Xysto, vel illi successori cui Deus placuerit, & in custodia Domini gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata Pastori, vt definita promulget.

ARTICVLVS X.

Quantam auctoritatem sibi
vendicet Angelicus Doctor
S. THOMAS Aquinas
in Ecclesia Dei.

Positio Hæreticorum.

Adhuc viuentē. S. Doctore, inimici Domini contra Sanctū Dei malignauerunt consilium, eius auctoritatem infirmare conantes, cum in arenam descendens, pro statu religionum mendicantiū D.D. aliquos nempe Gulielmum de S. Amore, & Gyraldum impugnasset. Post eius obitum aliqui articuli, à quibusdā æmulis Doctoris Angelici, atro lapillo notati sunt. Licet post modum, maxima Sancti Doc. laude, ab Illustrissima Academia Parisiensi, aboliti sint atq; proscripti.

Procedente tempore, à Luthero S. Tho. non tam argumentis, quam calumnijs impetitus. Thomas dicebat impius, est veræ fidei corruptor, & scripturarum dilacerator, diuinique verbi peruersus interpres, vereq; adulterator Theologie, hæresum, atq; falsitatum plurimarū inuentor, & qui Christum ad mundi doctrinam, non mundum ad Doctrinam Christi trahat, & rursus. Thomas præcipue sine Patribus sine Canonibus sine scripturis, sine rationibus, plerumq; loquitur, & ad Syluestrum Priorem. Per omnia ferme scripta sua, nil aliud facit, quam disputat, & quod grande etiam est, etiā ea, quæ sunt fidei, in questionem vocat, & fidem vertit, in VTRVM, & alibi. Thomas Aquinas multa hæretica scripsit, quid ad me quod Bullarum Episcopus eum Canonizauit. ? & lib. de abroganda Missa priuata, eundem Sanctum vocat Alinum, Mulum, & officium de Sacramento non nisi à summo Dei hoste conflatum &c. Plura huius, & aliorum hæreticorum conuitia lege tom. I. præscriptionum in Prolegomenis c. 2. & 3.

Quorundam positio Neotericorum.

Quidam Anonymus prodijt Oshæ 1627. qui non contentus Patrum auctoritatem infirmare, ijsq; Neotericos DD. coequare, & in iisdem subfellijs collocare, omnes neruos postea intendit ad Doctorem Angelicum proscindendum, vbi. n. primo proposuisset quandam imposturam dicendo S. Th. discipulos, doctrinam angelicam scripturæ Canonice adæquare, & nil aliud prætere, quam Thomæ superstitie, cetera alia Ecclesiæ luminaria extinguere conari (vt postea dicitur) eo deuenit, vt

incertam reddat Sancti Doct. sapientiam, vt diceret: non est certum de reuelationibus, quibus eius sapientia à suis commendatur: insuper, quod multa expresse contra fidem in S. Tho. reperiantur, & tandem, quod magnam partem suæ summæ S. Th. ab alijs sit suffragatus. P. Poza in Elucid. l. 4. tract. 5. cap. 5. multa in laudem S. Thomæ primo congerit, dicens. Ignorat, an Sole collustretur Mundus, qui D. Th. dignitatem ignorat. Hortus sunt eius scripta: ex quo ætherei spirant odores, & c. 6. Vt in Sole, oriente, & occidente gratissimi colores conspiciuntur: in Oceano tot rerum opulentia, littorum decor, & insularum amenitas, oculos simul, & mentem trahunt: sic in D. Thomæ doctrina, vniuersa lumina, facies, margaritæ, & scientiarum promptuaria, alliciunt clarissimos discipulos, & alumnos. Displicent rosa, & balsama, cui Thomas non placet, ille. n. singularis, acutus, neruosus, densus, solidus sapientiæ, sanctitatis, & iudicii plenus est. Nihilominus eodē tract. c. 1. refert aliquos (quibus conuiuere videtur:) dicere, quod approbationes Ecclesiæ DD. Hiero. Bonau. hæc solū præstant. Primò vt aliquam accipiant auctoritatem, & honorem ex Pontificum laude. Secundo, vt declarentur vitia scripta, atq; adeo alliciuntur fideles, ad eorum disciplinam. Tertio vt amoveatur ab ipsis, suspicio de heresi voluntaria. Quarto vt horum allegatio faciat probationem, etiam si author nullam afferat, dum tamen oppositum non probetur:] vnde (ait) colligunt sic esse probatos DD. tempore Gelasij, iisdemq; adnumeratos S. Bonau. & Thomam: similiter, subdit, Sic etiam nostro seculo grauissimi, & diligentissimi viri, qui omni studio in hæreticorum errores inuecti sunt, à Rom. Pontifici literis honorantur: vt illi, & doctrinæ, & integræ fidei sint argumentum. Hæc apud Pozam. Quibus verbis, vt peculiarem gloriam, & approbationem. S. Doct. prima fronte admittere videntur, ita etiam extenuant, dū peculiarem S. Thomæ auctoritatem faciunt cum ceteris recentioribus communem: perinde. n. esset dicere. Tantæ auctoritatis, est S. Thomas, quanta huius, vel illius Neoterici, qui literis meruerunt honorari, à Sede Apostolica, quæ comparatio, vel odiosa, vel contentiosa satis demonstratur. Idem met Poza trac. 5. c. 3. pag. 1213. vbi adduxisset multos tenentes in S. Th. doctrinam multas reperiri propositiones quas Ecclesia repudiavit, quæ referentur in argumentis, sic suū interposuit iudiciū dicens. nullam esse in operibus D. Tho. propositionem damnatam, quæ ab illius mente, & calamo sit profecta, si quæ autem est illa à tempore, ab amanuensibus, & Typographis irrepsit, & postea relatis ijs (quos affigunt) erroribus (& referentur infra) subdit Poza. Nolo decernere, an vniuersæ illæ propositiones, quas huius Tertie solutionis DD. adducunt, mereantur: censuram, & quæ tandem illa, esse debeat aliquas mereri insinuans ex recensitis, se censore dignas esse censura.

Obiectiones antiquæ.

Arguunt Primo. quia in articulis Parisiensibus in 79. sic dicitur, quod substantiæ separatae sint sua essentia, quia in eis idem est quod est, & per quod est, error, hoc autem docetur à S. Tho. p. p. q. 3. a. 3.

Secundo in arti. 82. sic dicitur, quod quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non potest plures eiusdem speciei facere, error, id autem docuit S. D. q. 50. a. 8.

Tertio quod inconueniens est ponere aliquos intellectus nobiliores alijs, quia cum ista diuersitas non possit esse à parte corporum, oportet quod sit à parte intelligentiarum, et sic anima nobiles, & ignobiles, essent necessario diuersarum specierum, error, quia sic anima Christi non esset nobilior, anima Iudæ, & hunc art. docuit D. Tho. p. p. q. 85. a. 7.

Quartus articulus 229. vbi dicitur, quod voluntas manente passione, & scientia particulari in actu, non potest agere contra eam: error, cui est consimilis art. 163, quod voluntas necessario sequitur, quod firmiter creditum est à ratione, & quod non potest abstinere ab eo, quod ratio dicit, error, & iterum quod voluntate existente in tali dispositione, in qua nata est moueri, & mouente sic disposito, quod natum sit mouere, impossibile est voluntatem non velle, error, & art. ille, quod si ratio recta, voluntas recta: at hoc docet S. Tho. p. 2. q. 77. a. 2.

V. art. est 136 vbi dicitur: si Cælum flaret, ignis non ageret in stuppam, quia nec Deus esset. Error, at hoc docet S. Tho. in disputatis 4. de potentia. 7. 8.

VI. Art. est 173 quod scientia contrariorum solū est causa, quare anima rationalis potest in opposita, Error, at hoc docet S. Th. 1. 2. q. 6. a. 7. ad 2. & q. 17. 1. 2.

VII. Articulus est 187. quod nos melius, vel peius intelligimus, hoc prouenit ex intellectu passiuo, quem dicit esse potentiam sensitivā, error, quia hic ponit vnum intellectum in omnibus, aut æqualitatem in omnibus animabus, at hoc docet S. Thomas. p. p. q. 29. a. 2. ad 2. videtur, n. dicere intellectum passiuum esse potentiam sensitivā.

VIII. est 212. quod intelligentia sola voluntate mouet Cælum, error sequeretur. n. posse mouere vniuersum, at voluntate celum moueri docet S. Th. multis in locis, vt quolib. 6. a. 2. q. 2. 1. ad 2. de malo q. 16. 1. 14.

IX. & est penultimus articulus Parisiensium, quod intelligentia, Angelus, vel anima separata nusq; est, error. at hoc sequitur ex S. Th. doctrina, qui p. p. q. 52. a. 1. docet Angelum non esse in loco secundum suam substantiam, sequitur autem nusquam esse Angelum, si suam virtutem nulli loco applicaret. has omnes obiectiones recenset Magister Fr. Ioannes de Neap. quolib. 6. q. 2. in M. 5. codice qui extat in insigni Bibliotheca Sancti Dominici de Neapoli.

Alia Obiectiones moderna
Illius Anonymi, & sequacium.

I. Amplius S. Thomas est particularis Doct., sicut Durandus, & Scotus, & ceteri alij: tantam ergo auctoritatem habebit, sicut, & ceteri. Anonymus in suo memoriali.

II. Præterea in doctrina S. Thomæ multa sunt per Ecclesiā reprobata, non ergo auctoritatem tantam obtinere dicendū est, quanta desideratur à suis. Anonymus. Antecedens probatur primo ex 3. p. q. 27. a. 2. ad 2. vbi dicitur quod si anima B. Virginis non fuisset contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi secundum quod est omnium Saluator.] & in ad 3. ait: nec per hoc quod festum Conceptionis celebratur datur intelligi, quod in sua conceptione fuerit Sancta, sed quia quo tempore sanctificata fuerit, ignoratur, celebratur festum sanctificationis, quā conceptionis, in die conceptionis ipsius.] hoc tamen repngnat intentioni Eccles. &c.

II. in 3. p. q. 25. a. 2. ad 3. expresse docet humanitatem Christi non esse adorandam, adoratione latriæ: hic autem est error manifestus. ergo &c. Anonymus, & alij apud Pozam trac. 5. c. 3. pag. 12. 12.

III. S. Tho. 2. 2. q. vlt. ar. 2. ad primū hæc verba habet. vota simplicia sunt ineptia ad Religionem, &c. at hoc per bullam Gregorij XIII. quæ incipit ascendente Domino, reuocatum est. Nam Iesuitæ sunt veri religiosi, quando emittunt vota simplicia, & constitutionibus Ecclesiæ id declaratum est.

IV. q. 156. a. 3. in corpore ait: votum paupertatis cum rerum Dominio non conuenire: & hoc similiter per eandem Bullam est reprobatum.

V. S. Tho. in 4. d. 24. q. 2. in corpore, & solutione ad primum: ait, Episcopatum non esse Sacramentum, quod est contra doctrinam Concilij Trident. sess. 23. c. 4. dicit. n. Sacrosancta Synodus declarat, præter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc Hierarchi cum ordinem præcipue pertinere, & positos sicut idem Apost. ait de Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, eosq; presbyteris superiores esse, ac Sacramentum confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare &c.

VI. 3. p. q. 78. a. p. ad primum docet Sanctus Thomas. non fuisse Dominum Iesum Christum vsu in cœnā alijs verbis benedictionis, quam consecrationis, quod etiam dicit Anonymus: hoc vero est contra Conc. Trident. sess. 13. cap. primo, vbi sic dicitur Christum Dominum ante consecrationem sui corporis, & sanguinis benedixisse panem, & vinum. vnde subdūt alij apud Pozam, quos non reprehendit, emendandos Theologos Cathedris Pij V. tit. de Eucharistia, qui aliter sunt opinati.

VII. S. Tho. 2. 2. q. 64. a. 7. ad 3. docet Clericum se

se defendentem, & sine peccato occidentem alium, irregularitatem incurrere hoc autem reprobatur per Ecclesiam in Clemen. *si furiosus*, de homicid. idem arguit, et inculcat Poza lib. 4. tract. 7. c. 4.

VIII. p. 2. q. 102. a. 4. ad 6. asserit Propitiatorium esse tabernaculum lapideum, cum tamen exod. 35. & 3. dicatur fuisse ex auro mundissimo.

IX. 2. 2. q. 188. ar. 7. asserit S. Tho. voti sollemnitate consistere, in quadam consecratione, seu formula spirituali, quæ ex Apostolorum traditione, & iure diuino, habet vim ligandi: Hoc autem est cōtra decretum Bonifacii VIII. in c. vnico de voto, & voti redemptione, & Greg. XIII. in Bulla *Ascendēte Domino*, dicentiū sollemnitate voti, sola constitutione Ecclesiæ inuentam esse. Idē arguit, & inculcat Poza lib. 4. c. 4.

X. 4. d. 41. q. 1. q. 4. ad tertium docet S. Tho. quod quando sponsalia, sunt irrita, & nulla, oritur ex impedimento publicæ honestatis. Sed hoc reuocatum est per Alex. 3. c. ad audientiam tit. de sponsalibus.

XI. Alij arguunt apud Pozam tract. 5. c. 1. q. 5. Tho. p. 2. q. 81. ar. 3. in corpore dicit, quod secundum fidem catholicam, firmiter est ponendum, s3, omnes homines præter solum Christum ex Adam deriuari, & peccatum originale, ex Adam contrahere, alioquin non omnes indigerent redemptione, quæ est per Christum, quod est erroneum: hæc tamen doctrina sine errore iam non potest defendi, & ab Ecclesia proscripta est. hæc illi.

XII. Arguunt alij apud Pozam in Elucid. lib. 4. tract. 5. c. 4. s. debeo &c. S. Tho. docet votū simplex castitatis in religione non irritare matrimonium contrahendum, sed solum irritare, votum sollemnē: hoc aduersatur Bullæ Greg. XIII.

XIII. quod Pater, & Filius, possunt dici duo spiratores, sicut duo spirantes. 1. dist. 11. a. 4. cuius contrarium in Lugdunensi Concilio definitum est.

XIV. S. D. sequens Magistrum 2. dist. 6. q. 2. ait: Filius Dei assumpsit hominem ex humana carne, & anima rationali constitutum. insuper quod hæc propositio: *ille homo cepit esse Deus, & Deus cepit esse homo, licet, ait, sit falsa, non tamen est hæretica*: hæreticam tamen dicit idem S. Doctor 3. p. q. 7. a. 4. in fine.

XV. p. p. quæstione 47. a. vlt. ad 3. ait, quod Deus, non potest de potentia absoluta, aliam terram creare, præter istam, quam habitamus: hoc autem est contra Dei omnipotentiam.

XVII. 2. contra Gent. c. 30. docet quod sit possibilis creatura, absoluta necessitate existens, quæ proinde non possit non esse. Certum autē, quod talis creatura Deus esset, hæc quidam apud Pozam.

XIX. Non est maior S. Tho. Chrysostomo, & alijs PP. quorum tamen multas sententias repudiat Ecclesia, quid mirum si aliqua propositio eius possit ab Ecclesia censurari? quidam apud Pozam lib. 4. trac. vlt. c. primo.

XX. Addit Poza, quemadmodum Ecclesia, contra scripta Irenæi, Cypriani, Chrysostomi,

& aliorum, qui dignitate pollebant, & antiquitate, decreuit nonnulla, potest, & in Angelici DD. scriptis minus piā sententiam de conceptione, erroneam, vel hæreticam in posterum declarare. pag. 1211. ergo &c.

XXI. Autoritas D. Tho. maxime eleuatur: quod diuinitus accepta fuerit, & visionibus diuinis illustrata: at hoc nihil est, quia apparitio Apostolorum, quæ facta fuit S. Tho. fuit, etiā facta S. Chrysostomo, & tamen vterque diuersas, & aduersas sententias habent, in epist. ad Rom. & ad Galat. & citat Poza multa dicenda, in sua Bibliotheca Scholastica. Secundo detur, quod fuerint veræ istæ reuelationes, non sunt intelligendæ, quod singula verba, & sententias probarint. Tertio quia tales reuelationes particulares, vim non habent, nisi probentur à Summis Pontificibus: solummodo habent vim ad coniecturalia, & ad pietatem, & popularem captum, si cum prudentia adhibeantur. Quarto quia, multæ euanidæ deprehensæ sunt, vt patet de multis relatis à Sancto Vincētio Ferrerio, epist. ad Benedictum, & S. Antonino in Apolog. pro S. Vincentio. Quinto quia etiam pro Scoto fuit diuinitus facta reuelatio, vt dicit Ludouicus de Manganelis S. Amadæo sub his verbis: *Angelus erudiens Amadæum de Sacramento altaris monuit, vt in eius difficultatibus cum Scoti doctrina consuleret dicens. Senties de ipso, secundum modum, quem scripsit vnus Pater Ordinis tui, qui plenus est Sanctitate, quia primus exemit gladium pro immaculata conceptione.*

XXII. Alij apud Pozam arguunt, quia Thomistis commune latibulum est, vt vbi probare robusta ratione, vel auctoritate sententias nequeunt illico inclament, *Patres contemni, alluari Bonauenturæ dignitatem, Thomæ Sanctitatem contemni*: at hoc falsum est, ait Poza, quia sicut Irenæus lib. 3. c. 132. confutauit eos, qui Paulum dumtaxat affirmabant ex Apostolis cognouisse veritatem, sic, & ij confutari merentur, qui se arbitrantur Damascenum, vel Thomam, vel Bonauenturam, aut alium ex Scholasticis etiam PP. verum sensisse, alijs spretis, siue DD. siue Sanctissimis Ecclesiæ viris, vnde sic dicit Irenæus. *Neq; n. vt solum Paulum saluaret venit Dominus noster, nec sic pauper Deus, vt vnum solum haberet Apostolum, qui dispositionem filij sui cognosceret. Paulus autem dicens: o quam speciosi pedes Euangelizantium bona, Euangelizantium pacem, manifestum fuit, quoniam non vnus, sed plures erant, qui veritatem Euangelizabant. Ad quid n. mittebat duodecim Apostolos, quomodo, & 70. vera prædicabant?* Non adeo pauper Deus, vt solum habeat Athanasium, vel Augustinum, vel Thomam, vel Bonauenturam &c.

Amplius. cum nec Damascenus, nec Bonauentura, nec Thomas pro nobis fuerint Crucifixi, nec Patres sint, vel Matres secundum carnem eius, qui pro nobis crucifixus est, pluris apud nos esse debet Christi, & Mariæ illustris gloria per quamcumq; probabilem opinionem collucens, quā Doct. cuiuslibet existimatio in controuersijs arbitrarijs, & liberis, ex permissione

sione Sedis Apostolica, & Romanæ ergo illæ præferendæ in rebus arbitrarijs, quæ cum maiori pietate, & honore, Virg. nis, & filij consentiunt, etiam si aperte D. Tho. in opposita mente, quæuisset, hæc Poza.

XXIII. quia vanus, & inconstans S. Tho. deprehenditur in multis; multa .n. retractauit senex, quæ iuuenis edocuit vnde summa à suis, vltimum testamentum, & codicillus appellatur: ergo dicant hi authores (dicit Poza lib. 4. c. 4.) id quod quoque Phabadius lib. contra Arianos dictauit, cui cum obijceretur Hosius Cordubensis, quod priorem sententiam sanam abieciisset, vt Arianis subscriberet, ait. *Non potest eius autoritas præscribi, qui, aut nunc errat, aut semper errauit. Nonit. n. Mundus, quæ in hanc sensuit ætatem, quam s. diuersa nunc sentit, & quæcumq; ab eo retro damnata fuerant, defenduntur, quæ defensa damnantur: rursus dico, non eius autoritate mihi præscribitur, nam si 40. annis verè non credidit, post 40. illum rectè sentire non credam.*

XXIV. potest argui ex Pererio in Genes. lib. 2. q. 7. nam S. Th. 9. de anima in disput. 28. non solum secundum Philosophi sensum, sed etiam de suo ostendit cætos esse animatos anima intelligente, & 2. contra Gentes c. 70. dicit hoc non pertinere ad fidem, cum tamen, error sit damnatus Origenis in 6. Synodo, vt patet ex præfatione in qua hic canon ponitur. *Si quis dicit cælum, solem, lunam, stellas &c. esse animatas quasdam, & rationales virtutes, anathema sit.*

Argumenta in Oppositum.

Sed contra est Primo autoritas, Summorum Pontificum. Innocentius V. in sermone, qui incipit: *Eccæ plusq; Salomon hic*, tale testimonium perhibuit doctrinæ Sancti Thomæ. *Huius DD. sapientia præ ceteris (excepta canonica) habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum, ita quod qui eum tenuit nunq; inuentus est, à veritatis tramite deuiasse & qui eum impugnauit semper de veritate suspectus fuit.*

Infirmare hoc testimonium conatur, Poza in Elucidario lib. 4. tract. vlt. c. 1. dicens, ait, hoc testimonium non esse datum à Pontifice, nec in chronis Fernandi Castillo reperitur, nec admitendum est, cum nullam habeat veritatem. Nūquid de veritate suspecti Nominales, Scotistæ Bonauenturistæ, Durandistæ, & alij Scholasticorum greges, quorum Scholas Christianæ Academiae, & Summi Pontifices probauerunt?

At clara contra Pozam, est impugnatio, cum in operibus S. Tho. & antiquis alijs libris, à tali Pontifice tale testimonium prohibitum legamus, vide Albertum de monte in initio lib. de anima impressis 1494. & Ioannem Flaminium in vita S. Th. Nec quia Hernandez Castillus illud non recenset, confictum extimari potest: argumento negatiuo impugnator nō inniti debebat, continet autem illud dictum veritatem respectiue, quod qui Thomam impugnauit, est de veritate suspectus: nec .n. in diuinæ legis

quæstionculis S. Tho. impugnare piaculum reputatum est, sed in ijs quæ dogmata, & sanam doctrinam continet, publicamq; communiter receptam doctrinam.

Nitela etiam Damiani Hiberni pag. 42. vbi prius lusisset de hoc testimonio, quod non sit vniformiter citatum, nam alij citant Innocentium IV. alij V. alij VII. respondet incertum esse an Pontifex id dixerit in minoribus, an in dignitate Pontificali constitutus. Et iterum, eo admissio [pro deuotione in Sanctum virum magis benignus laudator fuit, quam quod ex cathedra quicquam ordinare intendit. 7 Quis dubitat? sed sicut, nec definitorem eius asserti Pontificem pronunciamus, ita nec vt assentatorem, sed potius veridicum laudatorem defendimus, ea laude, vt non de omnibus quæstionculis Pontifex locutus sit, vt iam dictum est, nec de opinionibus, sed claris, & firmis sententijs ex Patrum doctrinis, & Ecclesiæ sensu depromptis, notoria publicaq; doctrina Ioannes XXII. qui S. Tho. Canonizauit sic dicit: in doctrina S. Tho. [illud] *Rigrens montes de superioribus suis, de fructu operum suorum satiabitur terra; in eo verissime implebitur, quod vtiq; Thomas idem S. Th. dicit, esse in Sacra pagina magisterium sumpturus assumpsit, quodq; (vt fertur) reuelatione sibi post suam orationem, facta didicerat, dū propter iuuentutem suam, ipse se inhabilem ad Magisterium reputans, quid proponeret, in instanti principio hæsitaret]. & infra dicit: quod opera sua Theologica, [non absq; speciali Dei infusione perfecit] hæc ille Pontifex. De eodem Ioanne 22. fertur dixisse: S. Thomam tot miracula fecisse, quot articulos composuit. Ridet hæc Nitela Hibernica dicens fol. 43. *Quidam Ioanni 22. hæc verba adscribant. Bulla tamen canonizationis id non exprimit, nec aliunde indubitabili fide adstruitur talia dixisse.* si e nostra domo esset solum profecta ista sententia, apparet esset responsio: sed etiam ab exteris scriptoribus fide dignis indubiè refertur. legat opponens Gersonem opus. contra impugnate ordinem Chartus. tom. 2. eam refert sententiam à tali Pontif. prolatam, & subdit: *eiusdem dicti rationem: [quia omnes resoluit lumine plusquam humano]* sed adhuc Nitella. *Dixerit Ioannes PP. non dogmatica, sed Hyperbolica locutio est, Dogmaticam non esse agnoscimus, Hyperbolicā si dicit grauem sententiam Pontificis, videat ipse Parabolicus.**

Sed quid respondebit Poza, qui reuelationes, quibus S. Tho. doctrina probata est eo tit. reiecit, quod *infirmæ sunt, vt pote*, ait, *Apostolice Sedis Rom. approbatione destituta*? Nonne in suo tamen gradu Pontifex Rom. reuelationem, qua eius scientiam probauit, ex communi fama petitam nedum non spreuit, sed etiam assumpsit ad intentum probandum, quod reuelationibus diuinis Sanctus decorabatur? quid respondet eidem Pontifici dum dicit, *non sine speciali Dei infusione*, opera Theologica S. Tho. dictasse? an specialis infusio, diuinis illuminationibus, & reuelationibus aduersatur? cur S. Tho. doctrinam, ex non probatione, reuelationū istarum

istarum infirmare nititur cum non leue, Pontifex ijdem testimonium perhibeat? An dicet Bullam canonizationis à Dominicanis confictâ, sicut ausus est dicere de testimonio Innocentij? quæ certitudo erit per hanc reuelationem si post tantam nubium testium licet hæsitare? alia testimonia afferamus. Clemens VI. in Bulla Auenioni die 5. Feb. vt refert Castillus tom. 1. l. 3. & 2. eandem doctrinam S. Doct. commendâs, ait, illam esse singularem, ex qua vniuersalis Ecclesia vberissimos fructus spiritualis abundantie colligit, cuius odore recreatur, & nutritur.

Urbanus V. in Bulla ad Archiepiscopum, & doctores vniuersitatis Tolosanæ data apud Montem Flaconem die 30. Aug. tale de S. Tho. doctrina, testimonium perhibet. [*Nos attendentes quanta à Deo scientia dotatus, Ordinem FF. Prædicat. & vniuersalem Ecclesiam S. Thomas illustrauerit: volumus, & tenore præsentium vobis iniungimus, vt dictam B. Tho. doctrinam tamquam, veridicam, & catholicam sectemini, eamque studeatis totis viribus ampliare.* Hæc ille. Sed quid Nitella pag. 4. vbi hanc bullam, seu Epistolam recensuisset, quasi ludês hisse moueri non ostendit, ac si essent figmentas; vnde subdit. *Huius doctrinæ certiores approbationes non reperio, præterquâ quod in Doctorum numerum sit ascriptus, & quod viros habeat grauissimos sectatores.* Sed parum est hoc? minime, nam hoc solum satis est ad S. Doctorem excellentiam declarandam, vt præferatur ijs quibus S. Thomam postponit: & fortissimum argumentum ex approbatione desumitur, cum approbatio sit vnus præ alio electio. alius ergo, & sublimis reperit Ecclesia in S. Doctore, quod in multis, & famosissimis non adiecit. Ergo approbationem adducamus, vt pondus doctrinæ noscamus.

Pius V. in Bulla 11. April. 1576. ait quod S. Tho. [*certissima Christianæ regula doctrinæ, Sanctæ Apostolicæ Ecclesiæ* (infinitis confutatis hæresibus) illustrauit]. & iterum dicit. *Diuina prouidentia [factum est, vt Angelici Doct. vbi & veritate doctrinæ (ex eo tempore, quo cœlesibus cinibus ascriptus fuit) multæ, quæ deinceps exorta sunt hæreses, confuse, & conuictæ dissiperentur, quod, & ante sæpe, & liquido nuper in S. Concilio Tridentini decretis apparuit]* & iterum, quod eius meritis [*orbis terrarum à pestiferis quotidie erroribus liberatur:*] amplius indulgentias concessit in Capella Sanctissimi Crucifixi in conuentu S. Dominici [*in quo scriptoris Angelici doctrinæ Saluatoris Crucifixi ore (sicut pia testatur historia) mirabiliter probata fuit*]. Dubitare ne audebit aliquis de huiusmodi approbatione, historijs pijs, indulgentijs decorata, litteris Apostolicis communita? Hic Nitella pag. 43. primo inuehitur fingens hostem quem feriat, quod dictum sit à nostris S. Thomam esse regulam Christianæ fidei, & Pium V. Pontificem dicere: ex certissima Christianæ doctrinæ regula adductum esse Io. 22. *vt eum sanctorum numero adscriberet, ex qua regula dicit Thomam confutasse hæreticos,* & subdit, *de reliquo in bulla præfatam doctrinæ*

non aliter approbat, quam commemoratione fructus eius, & institutione festi &c. eius autem doctrinam Ecclesiæ sequendam, nec proponit, nec præcipit, &c. Nullus Scholæ S. Thomæ prudens, & cordatus potuit dicere S. Thomam esse mensuram, & regulam credendorum, quam S. Th. in Pontifice Rom. cognoscit 2. 2. q. 1. a. x. vnde symbolum Athanasij ex Pontif. Rom. habuit, vt regula fidei haberetur. Sed cum ex regula Christianæ fidei afferatur Thomam confutasse hæreses, &c. magna Thomæ laus est, quod illi tanquam Angelo sit datus iste calamus mensuræ ad d. storta à rectis separanda, & per consequens à fidei regula sit primo regulata, vt cetera per Thomam in materia dogmatica dirigerentur.

Clemens VIII. in breui ad Neapolitanos cum sibi S. Tho. in patronum delegerunt sic dicit, in Breui directo ad Cives Neapol. die 23. Nouëb. 1612. Proinde piè prudenterque cogitatis de nouo Ciuitati Patrono adsciscendo, cive vestro, diuinæ voluntatis ANGELICO INTERPRETE: cuius doctrinæ tantum fuit tributum, vt Christianæ eruditionis suæ, illud habeat testimonium: Bene de me Thoma scripsisti. Pressus huius testimonij author Nitella Hibernicæ pag. 43. Quod de verbis Crucifixi, & de Epistola Urbani Papæ profertur, libentissimè admitto, & malignus est, qui negat D. Thomam bene de Christo scripsisse, aut doctrinam eius non esse sanam, & veridicam; hoc tamen nihil prohibet, quin & alij in Ecclesia fuerint sani & veridici. Quis hæc inficiat? sed quis negabit prærogatiuam factam Thomæ doctrinæ, non alijs præiudicalem, sed Thomæ specialem. Non præiudicatum est ceteris prophetis, quod Moyse Deus locutus sit, sicut loquitur amicus ad amicum suum, nec ceteris Apostolis, quod Ioannes super pectus Domini in cœna recubuit, specialis prærogatiua communem dilectionem non abstulit ita in nostro proposito dicendum, non ex hoc Alensi, Alberto, Bonauenturæ, Scoto præiudicatum est, si in hac benedictione dulcedinis sit præuentus, cum & ipsi alias obtinuerint benedictiones, & alias gratias datis datas, nec n. vnum gradum habent scientia, & sapientia; & multiplex, & multiformis sit gratia Dei, vt meliora charismata cui vult, elargiatur.

Idem Clemens in alio Breui ad eosdem deputatos Neapolitanos, inter alia sic dicit, *Hic siquidem honor eius virtutibus cum admirabili doctrina coniunctis iure optimo debetur, ac doctrinæ quidem Testis est ingens librorum numerus quos breuissimo tempore in omni disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate sine ulla prorsus ERRORE conscripsit. In quibus conscribendis interdum SS. Apost. Perum, & Paulum alloquentes, locosque illi quoque Dei iussu enarrantes habuit, & quos deinde conscriptos, expressa Christi voce comprobatos audiuit*] quid dubitandi occasionem dat Poza de visionibus factis S. Thomæ tanquam si essent somnia, & visiones nocturnæ? Quid mussitat Anonymus (eodē Poza nō contradicente) in S. Thomæ doctrina reperta multa, quæ sint cōtra ortho-

orthodoxam fidem, cum testimonium perhibeat S. Doctore, quod sine vilo prorsus errore conscripserit. Quid aliqui momi rodunt, S. Th. magnam partem, suæ doctrinæ hausisse ex Belouacensi, cum Pontifices, infusioni potius, quam inuentioni, vel humano labori tantam librorum copiam adscribant?

Idem Clemens ad Proregem Neap. die 23. Nou. 1603, anno 12. Pontif. sui scripsit, quod sapientia Thomæ [diuino eloquio, & cælesti doctrina, miraculisq; illa quidem illustris, meritò apud remotissimas nationes, summa Christiani nominis cum laude, atq; Ecclesiæ utilitate celebratur, & postea. Huic certè ardentiori quadam voluntate annuimus, quod [Nos ipsi Angelico huic Doctore, & nostro, & totius Christianæ, Ecclesiæ nomine, plurimum DEBEMVS] &c.

PAVLVS V. in breui 1607. 17. Decemb. cuius sollicitator esse merui cum Romæ effem focius Procuratoris Generalis b. m. M. Fr. Marci de Marthenisio, cuius memoria in benedictione est. *Splendidißimi Catholice fidei athletæ B. Thomæ Aquinatis, cuius scriptorum clypeo militans Ecclesia hæreticorum tela feliciter eludit, honores, & venerationem in dies magis magisq; augeri, plurimum in domino gaudemus.*

Secundo arguitur, quia doctrina S. Tho. tribus illis notis exornatur, quæ doctrinam Apostolicam monstrant, nempe, vnitatis, vniuersitatis, & consensionis. Vnitatis, quia vox S. Tho. videtur esse vox illa multitudinis de ore Christi expressa, siquidem omnium Patrum, quinta essentia expressa cernitur eius doctrina, propter quod sæpè appellatur communis Doctor, vnde ne latum vnguem à PP. discedit, duriuscula dicta ad bonum sensum trahens, obscurissime interpretans, vt merito de illo pronūciauerit Caiet. in 22. q. 148. a. 4. quod S. Th. illud præmium reportauit, vt intellectum omnium PP. sit adeptus, illi quoq; potest adaptari, quod de quodam antistite Ecclesiæ Neocæsariensis scripsit Basil. Ecclesiæ Neocæsariensis. [nihil de suo, nihil quod noue alicuius cogitationis inuentum caperet, in medium attulit, vel nouitiam doctrinam sacræ fidei inconsonam, & moribus repugnātem hic vir, sed iuxta benedictionē Moysi ex ipsis arcanis cordis sui, ac bonis thesauris vetera veterum, & quæ antefaciem iuniorum vetera essent proferre nouit.]

Vniuersitatis nota, eius doctrina refulget, nā per vniuersum Orbem terrarum, illustriores Religiones, illius Scholæ sunt addicti. Prædicatoribus iniungitur ex cap. generali Bononiensi 1564. vt quicumq; à solida doctrina S. Tho. recesserit, & verbo, vel scripto contrarium dixerit officio lectoratus, & quocumq; alio gradu, & dignitate in perpetuum priuatus sit.

In constitutionibus Societatis Iesu p. 4. c. 14. §. 1. sic dicitur legatur doctrina Scholastica D. Tho. & in Congregatione generali can. 9. sequatur nostri PP. in Theologia Scholastica doctrinam Sancti Tho. nec deinceps ad Cathedram Theolog. promouantur, nisi qui D. Tho. doctrinæ benè affecti fuerint, ab ea vero alieni, docendi

munere repellantur. Hæc præ sua religiositate, & modestia Reuerendi PP. Societatis. In relatione pro canonizatione facta pro S. Ignatio eiusdem Societatis parente per Dominum Cardin. de Monte dicitur, quod hic S. *Nouas opiniones haud vnquam admisit, & in Theologia Scholastica doctrinam Doctoris Angelici secutus est.*

Religio Carmelit. discaleat. Lectores Theologi operam dabunt, sacram doctrinam à SS. PP. præcipuè à D. Tho. traditam edocere, idèq; Lectores artium obseruent, sin minus officio lectoratus priuentur; & multū insudant pro sua pietate qua pollēt in illustrāda S. Th. doctrina. Idem in collegio S. Laurentij el Regal, mandato Philippi II. Regis statutum est: In multis alijs Religionibus idem sancitum est, eorundem municipalibus legibus.

Consensus mirificè refulget in S. Th. Doctrina, omnes .n. ferè Doctores antiqui S. Thomam, *Doctorem communem* vocant, quem non nominassent, si in eo communem Theologorum sensum non aspexissent, communemq; doctrinam, quam semper sequitur, nouellas phantasias semper abhorrens. Vnde ad communem hanc doctrinam, communemq; veræ doctrinæ traditionem respiciens Stephanus Episcopus Parisiensis aduersus æmulos S. Thomæ hæc pronūciauit. *S. Thomas vniuersalis Ecclesiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum, fons doctorum, vniuersitatis nostræ Parisiensis speculū clarissimum, & candelabrum insigne, ac lucens, per quod omnes, qui veræ vitæ, & sanctæ doctrinæ vias ingrediuntur, lumen vident, claritate vitæ, famæ claræ, & scientiæ lucide, velut stella splendida, & matutina refulget.*

In Concilio Trident. vbi consensus Doctorū Ecclesiæ inuestigatur, veluti epilogum omnium Doctorum in vnum S. Thomam post inspectos Patres, Priora Concilia, oculos coniecerunt, per eas semitas incedendo per quas bos mutus, imò bos lassus in veritate indaganda, fortius fixerat pedes. Testis eius rei Baronius in notis martyrolog. Rom. *Vix quisquam, ait, enarrare sufficeret, quantū vir Sanctissimus, atq; eruditissimus Theologorum præconijs celebretur, quantumque illius illibata doctrinæ à SS. Patribus in sacrosancto Concilio Tridentino confidentibus fuerit acclamatus.*

Quidam orator hæc de S. Thoma in eodem Concilio Tridentino pronūciauit. *Non potuit D. Thomas Ecclesiasticis interesse Concilijs, morte præuentus. Verum ecce superflus, atq; in æternum victurus, vobis adest, bona suæ spiritualis doctrinæ thesauros, hereditario iure vobis adlegauit. Nulla proinde Concilia ab eius felici transitu, sine sacro Doctore celebrata sunt. Vt de cæteris fileam, quod audiuius, quod uidimus quod manibus nostris contrectauimus, quid nī aperta voce in laudem eius testemur? Vestra Concilia perpendite, ex plurimo eoq; honorabili Patrum cætu, quotusquisq; consultor accedit, qui D. Thomæ authoritate splendenti gemma, suam sententiam non exornet? At in consultissimo Patrum recessu, Doctor hic sententiam suam*

rogatus

rogatus frequentissime censet, ad quem ut ad lapidem Lydium, siquid ambiguitatis, aut contro-
uersiæ fuerit exortum, communibus votis refe-
rendum existimetis, & quicum sui placiti pa-
tronum obtinuerit, incertam iudiciorum aleam
non sit aditurus, quin secundum eum sententia
ferenda sit. Quam praxim seruata Dydacus
Payua, qui eidem Concil. interfuit, in ferm. S.
Thomæ pronunciauit dicens. [multoties Conci-
lium Trid. suspendisse sententiam, cum contro-
uerteretur, an quod statuebat, esset contra Sancti
Thomæ mentem, id quod signanter accidit in
sessione 22. nunquam. n. decretum fuit, in cœna,
Christum Dominum Apostolos Sacerdotes conse-
crasse quousq; de S. Thomæ mente constitisset, quæ
in cōtrouerfiam vocabatur] ex his ergo tribus
notis S. Thomæ doctrinæ soliditas apparet.

TER TIO, quia doctrina S. Thomæ est velu-
ti succus totius doctrinæ, quæ in Patribus repe-
ritur, à quorum vestigijs nunquam declinauit,
præsertim Augustini, vnde & omnes Academiæ
vel principales, sibi sequendum elegerunt,
varia quoq; ad doctrinam S. Doctores expli-
candam commentaria conscribentes. Id quod
vel indignabundus, admixta calumnia, quoq;
malè feriat Lutherus agnouit in proæmio as-
sertionum dicens. *Primo neglectis sacris litteris
soli Augustino insudatum est: post hoc non in-
tellecto, Thomas Aquinas regnavit, & hunc alij
sine fine interpretes secuti sunt. cuius dicacitatē
Roffensis comprimens, sic scripsit. Neque Tho-
mas Aquinas usq; adeo tibi Luthere parvipen-
dendus est, quem pleriq; in sacris litteris exerci-
tatissimi, Theologiæ florem appellare consueve-
runt.*

QVARTO, ex odio insigni hæreticorum er-
ga S. Thomam, & doctrinam Thomisticam, nul-
lam. n. aliam doctrinam adeo infectantur, quam
Thomisticam. hæc autem (ut quidam spiritus
mendax Heimingus falsus est in Postilla
269.) est ars satana, quod quando non potest
veritatem inficiari, confugit ad conuicia, audia-
tur bellua Lutherus sua verba resonans in art.
30. fortassis, ait, & in hoc peccauit Ioannes Hus,
quod duodecima consilia Euangelica fecit, quum
non sit nisi unicum virginitatis, siue celibatus,
in qua tamen re deceptus est per impiam Tho-
misticam Theologiam, & art. XVII. in indul-
gentias sic inuehitur, nullis scripturis sua
probant, sed sola impia illa extranagante Clemen-
tis VI. ex opinionibus Thomæ insulsißimis, &
meris figmentis concepta. Impiam certe vocem,
cum doctrina illa consiliorum, ut ibidem per-
pendit Roffensis à vetustis Patribus etiam asse-
ratur, ac proinde piam dicere necesse est: & ex-
trauagans summæ autoritatis, ut perbelle Ros-
fense eundem retundendo scripsit, ex Ecclesiæ
doctrina desumpta sit, & non de opinionibus D.
Thomæ, quas [subdit] tu velut insulsißimas cō-
temnis, & nihil aliud facis, quam mera figmen-
ta, quum nemo mentis compos fuerit, qui non plu-
ris vnum Thomam æstimet, quam Lutherus de-
cem. Amplius cum Rex Angliæ Henricus tunc
Catholicus aduersus Lutherum scripsisset asser-
tionem septem Sacramentorum, & videret im-

pius S. Thomæ doctrina vrgeri, ad has calum-
nias erupit. Videat itaq; Lector ex uno hoc argu-
mento, quam asinina ruditas sit Thomistarum,
vel puerilis animi impotentia, quæ non sinat eos
sua ipsorum verba intelligere, & audent tamen
assertiones Sacramentorum scribere, & magnifi-
cas ampullas suæ incredibilis inscitie testes ia-
ctare. In hoc. n. hunc libellum regis scriptum
arbitror, ne stuporem, & inscitiam sophistarum,
præsertim porcellorum istorum (Thomistas di-
co) falso à me traduci crederet mūdus fuit enim
meum iudicium tali ipsorummet opere, & sigillo
comprobandum, & confirmandum, sed quid
egregius martyr contra funestam belluam in c.
2. lib. contra captiuit. Babyl? Primum, ait, hic
perpende lector, quanta iaculetur in Thomistas
opprobria, quibus, & illius Diui gloriam deni-
grare studet, cuius nomen: & doctissimi, et eru-
ditissimi viris in magna semper hactenus fuit
veneratione, quippe quem Theologiæ florem pas-
sim appellant.

Sed & in hoc etiam, quod in ijs, quæ salua
pace charitatis discipulari possunt, ab innumeris
sit S. Doct. contradictum, ut penè omnes sylla-
bæ sancti Doctoris sit euentilata, & cum non
potuerint assertiones innumeræ orthodoxæ, &
catholicæ impugnari, in rationes arma verterunt
quibus orthodoxa explicabatur fides; hæc in-
quam contradictio, S. Th. doctrinæ felicitatem
attestatur, dicit namq; Clemens Alex. lib. 1.
stromatum. nullū est autem scriptum adeo felix,
cui non contradicatur. Sed bene subdit, viden-
dum, an iure contradicatur.

QVINTO ex qualitate doctrinæ, quæ ad 4.
capita reducitur, ad Copiam, Breuitatem, facili-
tatem, securitatem, quæ implacabiliter pugnan-
tia, indissolubili tamen pacis fœdere coniunxit,
ut recte obseruauit Senensis lib. 4. verbo Tho-
mas Aquinas, subdens. Ac primum tanta inest
ei rerum omnium copiosa vberitas, ut nihil ferè
ex vniuerso Theologiæ, ac Philosophiæ ambitu,
desiderari queat, quod non ipse ditissimis scriptis
suis fuerit copiosissima varietate complexus.
Breuitas deinde, cuius exiguis angustijs copię
amplitudo contineri non potest, ea est, ut quæ tam
veteres, ac recentes autores vix innumeris, &
immensis voluminibus comprehendere potuerūt,
hic intra vnius strictæ epitomes, hoc est summæ
Theologicæ compendium, locupletissima breuita-
te, plenissime strictissimequē concluderit. Breui-
tati verò, quæ obscuritatis mater est, & comes
indiuina ita facilitatem omni seclusa difficul-
tate copulauit, ut ordinis dispositione, sententia-
rum perspicuitate, & verborum splendida cla-
ritate, scriptores omnes longo post se reliquerit in-
ternatio, & quod multò admirabilius est, cum in
scriptis Ecclesiasticis multorum magni nominis
Patrum cautè, & suspensio pede legentibus pro-
grediendum sit, ne in sententias quasdam parum
tutas imprudenter impingant, huic vni verè
diuino viro, tanta assertionum sententiarumque
securitas diuinitus obtigit, ut in lectione eius le-
ctor omni suspitione erroris liber, citrà vllam of-
fensam tutus, & securus expedito gradu expa-
riari possit, veluti per viam regiam communi
Eccle-

Ecclesiasticorum Patrum incessu tritam, longe à deijs illis particularum sectarum semitis, ac diuiculis, quæ sæpe incautos abducunt in ambages inextricabiles, & errores irremediabiles. Sed ne nostræ familiæ testes assumamus,

Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus D. Thomam, ait, nescio an aliquis sectatorum plusquam ego admiretur, & colat. Ego si quis suis scriptis animum adhibuerit, hunc nullus alijs indigere opinor.

Cardinalis Hosius in confessione c. 73. aliquot locos afferemus ex eorum libris tantum contra iustitiam imputatiuam, quos Theologiae Scholasticæ Principes fuisse constat &c. Ac primo quidem loco, eum qui cum primis celebris habetur, Thomam Aquinatem collocabimus.

Posseuius in Bibliotheca selecta lib. 3. c. 12. Theologiam S. Thomæ miris laudibus effert, & præcipue eius summam tanquam quintam essentiam suorum laborum, unde cap. 13. subdit, cum autem si S. Thomas adhuc esset in hac vita superstes, nemo sit quin libentius eum quam alios quo suis cõsuleret in eius summa Theologiae percipiendâ, certe in primis ex alijs ipsius scriptis, quæ ad easdem materias spectant, petenda erit, & facilius, & securius sententia Sancti viri, quam ex quouis alio interprete.] quantum existimat hic autor S. Th. ut pro intelligendo S. Th. Thomæ opus sit interprete, ut securius eius mens percipiatur.

Vitimo ad hominem. nam Luth. lib. de captiu. Babil. de Eucharistia nostrum D. T. Angelicum Sanctum vocat. Sed sui oblitus in art. 37. hæc habet. Si non credam Thomam Aquinatem esse Sanctum licet à Papa Canonizatum, non sum hereticus. Quando & hi non sunt heretici, qui Thomam negant, licet à Papa approbatum, & confirmatum in suis libris. Sed suo se gladio iugulat, nam ad credendam sanctitatem S. Doct. ex indefectibili Ecclesiæ Canonizatione astringitur, & fatēdo vellet, nolit approbationem S. Thomæ, & si non omnibus diuinæ legis quæstionibus, in dogmatica parte D. Th. doctrinæ illum adherere necesse est, quia non tam Thomisticam tunc sequitur doctrinam quam Ecclesiæ vniuersalis, cuius auctoritatem, ut eneruet sepissime truculenta bestia, orthodoxa dogmata Papistica, & Thomistica inuenta appellat, ut scripsimus t. 1. in Prolegom. eum confutantes. Sed & Bucerus in illam audacem vocem prorupit, ferulam S. Thomæ expauescens: Tolle Thomam, & ego Ecclesiam dissipabo.

Ioannes Casus Oxoniens. in speculo quæstionum moralium. Multi, ait, hodie cum audiunt nomen Thomæ supercilia statim contrahunt, & distorquent labia, sed si isti seridū unam, vel alteram quæstionem in illo sine præiudicata sententia legerint, deiracta palea (grammatulam comptam exoptant Grammatica) purissimum granum sublata scoria, aurum splendidissimum forsitan se innensisse dixerint. Hæc pauca de multis aduersariorum fidei nostræ testimonijs.

CONCLUSIO

S. Doctoris Tho. Aquinatis doctrina, magnam in Ecclesia obtinet Auctoritatem, unde merito Angelicus Doctor, & diuinæ voluntatis interpret est appellatus.

Respondeo dicendum, sicut dicit Clemens Alex. lib. 2. Stromatum c. 2. quod [perfecta sapientia est, quæ est diuinarum, & humanarum rerum scientia, quæ vniuersa complectitur, & continet] quare sapiens est perfectus, qui diuinarum, & humanarum rerum cognitione superabundanter præditus est. Sunt autem, ait, idem Clemens lib. 2. sapientie viæ variæ, ut recto tramite incedamus ad viam veritatis. Via autem est fides, & postea, amplius cognitionum omnium, quæ facta sunt in hoc Mundo sensibili naturalis contemplatio; insuper occultorum secretorum Dei cognitio, sermonum, & parabolarum, & anigmatum, interpretatio, & dissolutio (ut ibidem ex scripturis idem Clemens insinuat). Qui ergo multiplices vias assequutus est, magis diuinam sapientiam participasse, dicendum est. Id de nostro Angelico dicendum, diuina namq; mysteria (eximia, quæ præditus fuit fide) non solum, quæ ad virtutem Theologicalem pertinent, sed quæ ad super excellentem diuinorum mysteriorum cognitionem, inter gratias gratis datas ab Apostolo recensentur, intellexit. De rebus naturalibus apprimè instructus, qui & in eo admirabilis extitit, scientias naturales in obsequium fidei trahens, cui ut ancillæ ministrarent, oratione, & ieiunijs multa occulta, nec non, & diuinis reuelationibus instructus didicit. Nam si (ut dicit idem Clemens) qui Spiritum S. possident profunda Dei scrutantur: hoc est qui ea assequuntur, quæ latent in prophetijs, non est mirum si dicta prophetica, & obscuriora intellexerit S. D. qui Spiritu Dei vitæ sanctitate, & virginitatis dono fuit insignitus.

Porro idem Sanctus diuinorum mysteriorum difficultates adeo mirificè enodauit tanta claritate, cum breuitate, cum copia, & securitate coniuncta, ut merito Angelici Doctoris, nomen sit promeritus, ut n. angelorum superiorum proprium est inferiores illuminare, & quod perfectiores, eo intelligunt per pauciores species; sic Doctor Angelicus, quot verba pronunciat, tot principia statuit, ut declaratio sermonum diuinorum; det intellectum paruulis; Insuper, ut eandem claritatem S. Doctoris amplificemus, illud est admirabile, quod difficillimas res, & altissimas simplici eloquio explicauit, & quod admirabilius, absque inuolucris, & verborum inani ornatu, sed neruoso, & plano dicendi stylo, veritatem affectus sit: Tale n. Doctorem exquirebat idem Clemens Alex. 2. Strom. dicens [oportet eum, qui curam gerit veritatis, non insidiosè, captosq; consilio, ac cura adhibita, dictionem componere, sed

conari tantum id quod vult quoque modo potest disponere: eos. n. qui hærent dictionibus, & in eis sūt occupati res ipse effugiunt]. Amplius tam multa scripsit, & tam securè, vt intellectiones Angelicas sit æmulatus, vt enim illi in multitudine obiectotum cognitorum homines exuperant, sic suo modo Thomas, nullum. n. scriptorum genus fuit in quo diligenter non fuerit versatus acri in genio cuncta difficilia perlustrans, memoria incredibili species conseruans securitate vero doctrinæ angelorum perfectionem quodammodo participauit: vt. n. in intelligendo Angeli non errant, sic nullus error in dogmate in S. Thoma deprehensus est. Circa verò ea quæ salua fide disceptari possunt, sic incedit, vt dubia pro dubijs, certa, vt certa pronunciet: non improbabilia pro probabilibus vèditet, nec vetera pro nouis commutet. His autem modis erudire fideles, vt scripsit Clemens 1. Strom. *[scientia est quodammodo Angelica, utrouis modo iuuans, siue per manum, siue per linguam operetur]* sine errore quoque describere facultatem humanā exuperat, vnde Aug. cōtra Donatistas l. 2. c. 5. *aliter sapere, quā res se habet, humana tentatio est. Nimis autē amādo sententiam suam, vel inuidendo melioribus, vsq; ad præcedendæ communionis, & condendi schismatis, vel hæresis, sacrilegium peruenire, diabolica præstigio est. In nullo autem aliter sapere quā res se habet, ANGELICA perfectio est.*] cum ergo ex verbis Clementis Papæ VIII. doctrina S. Tho. sit absq; errore conscripta, Angelicam propemodum obtinet perfectionem doctrina S. Doctoris, & Angelicam perfectionem æmulatur] vnde in materia dogmatica nullus nisi impius ausus est (sicut de Nazianzen. idē S. Thomas descripsit p. p. q. 61. art. 3.) inferre calumniam, & non nisi sciolus finistre de tam insigni Doctore oblocutus est.

Solutiones Argumentorum.

AD Primum. Iam pridem respondit Ioannes de Neap. in quodlibetis M. S. quod ille articulus Parisiensis editus est contra aliquos Philosophos, & Artistas, qui docuerunt Angelos, siue substantias separatas, non habere causam efficientem, sed finalem tantum; vnde ista propositio, Angeli sunt essentia per ablatiuum casum intelligebant, hoc est, *sua essentia* sunt substantiæ separatae, hoc est efficiēter: quod erat dicere, non habēt per causam primam. Ceterum si vocula, *sua essentia*, accipiat pro vt est casus nominatiui per quod insinuat, quod idem sit suppositum, & natura in Angelis, vt dixit in ar. cit. & de ente, & essentia cap. 5. dicendum quod nomine suppositi, intellexit indiuiduum, & sensus est quod singularitas illa, per quam natura Angelica fit hæc & indiuidua, non distinguitur à natura, & forma Angelica, quæ cū sit spiritualis omnemq; perfectionem suæ speciei habeat, per se, non per materiam signatam indiuiduatur: Verum quia suppositum addit super indiuiduum aliquod positium, quod est esse vltimum naturæ terminum, dicendum est

S. Tho. dum dicit suppositum non distingui in natura Angelica, debere intelligi à natura non distingui tamquam rem à re, sicut Petrus, & Paulus, cum hoc tamen stat, quod distinguatur realiter, quia aliquid reale est in natura, quod non est in supposito, & natura indiuidua, & è contra.

Ad secundū Respondetur à Io. de Neap. in eo ar. Parisiensi damnari Auerroistas, qui propterea intellectum possibilem humanum multiplicari non per se sub eadem specie dicebant, quia nullam habet materiam tamquam partem sui, quod probat ex ar. 117. Parisiensi in quo sic dicitur: ratio, quod intellectus sit vnus est, quia forma, non multiplicatur, nisi quia educitur de potentia materie, error, vnde dicere, idē angelos, non multiplicari posse per diuinam omnipotentiam, quia non habent materiam tamquam partem sui, est error, sequeretur. n. quod Animæ humanæ multiplicari, non possent in eadem specie: ceterum dicere non posse, nec per Dei potentiam, multiplicari Angelos sub eadem specie, ex illa causali, quia Angelus se ipso indiuiduatur, & à sua forma specifica, & non ex materia signata, vel ordine, & commensuratione ad illam, nullum est inconueniens. Sicut, nec est absurdum dicere, impossibile esse posse dari plures albedines separatas, cum non sint plures, nisi cum sunt in pluribus subiectis. Multiplicari vero possunt plures animæ licet separatae sint, ex commensuratione, & naturali aptitudine ad plura corpora: vnde non est eadem ratio, ac de substantijs separatis. Vel dici potest ex eodem, voluisse Episcopum Parisiensem damnare illam clausulam, Deum non posse &c. quasi hoc sit ex impotentia Dei, vnde Magister lib. 1. d. 2. illud Augustini contra Maxim. non est dicendum quod filius non potuit generare, sic exponit: id est non ex eius impotentia fuit, quare S. D. in qq. disputatis q. p. de pot. in corpore ar. 3. eas propositiones quod Deus non potest hoc, vel illud facere, exponit, quod non hoc dicitur non posse facere propter defectum suæ potentiae; sed propter defectum possibilem, quod à ratione possibilem dicitur; sic impossibile est multiplicari aliquid in eo in quo non est materia signata, vel ordo ad illam. Vel dicendum S. Tho. loqui de potentia ordinaria, non posse fieri: nō de potentia absoluta, opus. 16. c. vlt. rectè dicit D. Tho. quod rudis ingenij est dicere, quod Deus de potentia absoluta, non potest producere plures intellectus separatos in eadem specie, ob id quod secundum naturam rei dari non possunt.

Ad tertium Respondeo, quod dupliciter potest intelligi vnā animam esse altera perfectionem, vno modo essentialiter, alio modo accidentaliter, vel quantum ad eius proprietates, quo modo omnes animæ sunt æquales, ex mente S. Tho. nam substantia non potest suscipere magis, & minus, ex Philosoph. in prædicam. Secundo modo inter illas potest esse inæqualitas, & hanc admittit S. D. expressè. n. dicit, cum in hominibus quidam habeant corpus, ex perfectioribus potentijs, tam intellectuina, quæ sensitiuis, melius

melius difpofitum fortiuntur animam maioris virtutis in iatelligendo: & iterum ex parte inferiorum virtutum quibus intellectus indiget ad fui operationem: illi enim in quibus virtus imaginatiua, & cogitatiua, & memoria, est melius difpofita, funt melius difpofiti ad iatelligendum &c. & fic faluatur inconueniens articuli dammati Parifis, femper .n. anima Chrifti Domini perfectior fuit omni alia anima, ex nobiliori intellectu, & nobilioribus potentijs fenfitiuis. Sed etiam fi teneamus S. Thomam docuiffe, nedum extrinsecè ratione difpofitionum, fed etiam intrinsecè, non folum, quo ad potentiam intellectiuam, fed etiam in ipfa perfectione fubftantiali, vnam animam effe altera perfectiorè, diftinguendum eft de perfectione fubftantiali, quod quædam eft ex forma specifica, quædam eft perfectio indiuidualis: prima æqualis eft, nec fufcipit magis, & minus, fecunda defumitur non ex ordine animarum ad corpora, fed ex Deo create has, vel illas, ad hæc vel illa corpora perficienda, & actuanda, quæ funt inæquali difpofitione difpofita, vt talis difpofitio non fit caufa, vt hæc anima perfectior, creetur, quam illa, fed occasio, ficuti perfectio naturalium in Angelis fuit occasio, vt cum perfectiori gratia perfectior natura crearetur, & fic non eft inconueniens animas in ifta perfectione indiuiduali creatas à Deo, effe inequaliter perfectas. Vel tandem dicendum eft, quod etiam admiſſa æqualitate, perfectione, & nobilitate anime Chrifti in essentialibus cum anima Iudæ; nullus error fequitur: Parifienſes .n. loqui funt de omnimoda nobilitate, tam in effe naturali, quam gratuito, in quo non potuit, æquari anima Iudæ, anime Chrifti, qui fuit plenus gratia, & fi in essentialibus eius anime aquaretur.

Ad quartum, ex verbis, & mente Io. de Neapoli Refpondetur, quod ftante actuali apprehensione, & iudicio rationis de aliquo faciendo, vel refpuendo, omnibus ponderatis, vel tamquàm melioribus penſatis, & oppositis repudiatis, non poteft voluntas, velle oppositum, effe .n. duo iudicia oppofita, ideft vnum de volendo illo & aliud de refpuendo, hoc .n. effet simpliciter omnibus penſatis iudicare, effe hoc omnibus proſequendum, & fimul effe refpuendum: hæc autem duo iudicia simpliciter funt oppofita, & per confequens repugnat, vt poſſint effe fimul, (licet intellectus fecundum vnam conditionem iudicare poſſit obiectum effe, proſequendum fecundum alteram refpuendum, vt patet in intellectu incontinentis, qui duplici vtitur ſyllogiſmo (ex Ariſt. 7. Ethic.) cum tali autem apprehensione, & iudicio intellectus, ſtat potentia voluntatis ad oppositum: quæ remanet etiam aptitudinale iudicium intellectus, quo poteft oppositum iudicium formare, & illud voluntas amplecti: quare cum ſint potentiæ ad oppositum ſe habentes, remanet potentia abſoluta, quæ ſtat cum vno actu, cum indifferentia, ad euſdem actus carentiam, vel ad actum oppositum, & impoſſibilem: vnde ſolum infertur neceſſitas conditionata, & ex ſuppoſitione, quæ non deſtruit libertatem, abſoluta verò

reſſitas, quæ vim inferret libero arbitrio, denegatur. Porro articuli Parifienſes non neceſſitatem conditionatam, vel ex ſuppoſitione damnarunt, ſed abſolutam, ſicut (vt aduertit Ioannes de Neap.) dicebant errantes, contra quos talas articuli editi funt.

Ad quintum benè notauit Ioannes de Neap. loco cit. illos articulos factos contra docentes, Deum mouere cælum ex neceſſitate nature, vt patet ex ar. 59. vbi dicitur, quod *Deus eſt cauſa neceſſaria motus ſuperiorum corporum, & coniunctionis, & diuifionum, contingenter in ſtellis, error.* Stante vero eo errore, rurfus alter articulus conſequenter damnatus eſt in hac forma, *ſi Cælum ſtaret, nec Deus eſſet.* Ex priori .n. artic. ſequitur, neceſſitas .n. illa nature inferit diuinæ exiſtentie abnegationem, non ſecus ac abnegatio prop etatum hominis V. G. riſibilitatis, tollit naturam hominis S. autem D. & ſi dicat, quod ceſſante motu cæli ceſſaret generatio, & corruptio in inferioribus, numq; tamen dixit (quod impoſtores obiecerunt) quod ſi cælum ſtaret, nec Deus eſſet.

Ad Sextum, imponitur Sancto D. quod ſola ſcientia oppoſitorum fit cauſa libertatis, nam & ſic dixerit S. Tho. multis in locis, libertatè fundari in indifferentia iudicij rationis, locutus eſt de libertate radicaliter, & hæc eſt in intellectu: formalis verò libertas eſt in voluntate; vnde vtrumq; cõprehendit Philoſophus cum definiuit, liberum arbitrium effe *facultatem voluntatis, & rationis*, & vtramq; exegit S. D. vnam radicaliter, alteram formaliter. Parifienſes ergo damnant negantes formalem libertatem.

Ad ſeptimum. ille Articulus damnat, Auerroïſtas dicentes vnum intellectum effe in omnibus hominibus, & graduationè, melius, vel peius intelligendi oriri ex diuerſitate potentiarum inferiorum, quas in diuerſis diuerſas tantum agnoſcebant. At S. D. ne dum ex meliori difpofitione virium fenſitiuarum, fed etiam ex nobiliori potentia intellectuina nobiliorem modum intelligendi arguit, & nobiliorem animam quantum ad naturalia, vti ſupra expoſitum eſt. immeritò ergo Angelica doctrina impetita eſt. dicitur autem à quibuſdam (ait S. Th. loc. cit.) appetitus intellectus paſſiuus, quia eſt rationalis per participationem, fed verè eſt actus alicuius organi corporalis, qualis non eſt intellectus, qui eſt in potentia ad intelligibilia, & ſic obiectio non eſt ad propoſitum.

Ad octauum. ille articulus Parifienſis formatus eſt contra quosdam ſuſtinentes, intelligentiam effe animam Cæli, quod damnatum eſt in ar. 102. ex qua poſitione ſequebatur, quod intelligentia aliter poterat mouere, quam moueat, tardius, vel velocius, ſicut anima mouet corpus, quare, vt notauit Io. de Neap. conſulto non dixit corpus, ſed Cælum, in dubium .n. cadere non poterat, pro ſolo libito voluntatis, tardius, vel velocius ſola voluntate, ſeu libito, aliqua corpora mouere ad diuerſa loca. Ceterum S. Tho. docuit Angelum non poſſe mouere Cælum ſola voluntate, niſi ſuppoſita diuina ordinatione, de mouendo Cælo, à quo omnis motus

inferiorum dependet &c. quare non posset Angelus alio motu, nempe recto, vel aliter quâdo mouet, mouere, nisi Deus vellet. Vel dicendū ex S. Th. quod lib. 6. a. 2. ad 2. quod cum actio voluntatis limitetur secundū modū essentiae, nō oportet, quod Angelus possit agere omnia, quæ vellet, vnde vt dicit in corpore ar. nec virtutem, nec essentiam habet infinitam.

Ad nonum 32. quod aliud est loqui de existentia animæ, vel substantiæ separatæ in loco ex sui natura, aliud supernaturaliter vel miraculose. Primo modo, animæ, vel substantiæ separatæ conuenit esse in loco ratione operationis, vnde Boet. quoq; dixit communem esse sapientum intelligentiam, substantias separatas, non esse in loco, nempe secundum essentiam; sed ratione suæ operationis. Secundo modo Angelus, vel anima separata potest esse in loco, etiamsi ibi non operetur, vel ab alio patiatur, vt dicit 4. sent. d. 45. a. 1. siquidem animæ Patrum fuerunt in limbo, & puerorum in originali decedentium animæ nunc in limbo sunt, & tamen non operantur in aliquod corpus, nec ab aliquo corpore patiuntur, vnde verè ibi esse dicuntur, licet modus, quomodo existant, nobis ignotus sit. Sed etiam Art. vltimus Parisiensis mentem eorumdem exponit. dicit n. quod substantiæ separatæ nusquam sint secundum substantiam. error. Si n. intelligitur, quod substantia animæ, vel Angeli non sit in loco, error est, si autem intelligitur, quod substantia sit ratio essendi in loco, vera propositio est quod substantia non est ratio existendi in loco & ar. 204. sic dicitur, quod substantiæ separatæ sint alicubi per operationem, vt quod, non possunt moueri ab extremo in extremum, nec in medium, nisi quia possunt velle operari, aut in medio, aut in extremo. error. si intelligitur sine operatione substantiam esse in loco, nec transire de loco ad locum. Breuius dicitur, quod dato, quod Angelus non applicaret suam virtutem, nullibi esset tanquam in loco, esset tamen tanquam pars vniuersi in toto, nec hoc est difficile penetrare, quando cælum supremum est in mūdo, & nusquam tanquā in loco.

Anonymi, & aliorum solutiones.

AD primum respondetur sicut dicebatocrates apud Clementem Alex. lib. 1. *sicut vt aiunt in misteriis multi quidem, qui gestant ferulam, pauci vero Bacchi* hoc est multi, qui Theologici classici vocari ambiunt, sed pauci, qui Thyrsus gestant, & principatum, hoc autem iudicium non ex multitudine vulgi habendum est, vt idem lib. 5. ex Cleanthe scribebat.

Ne spectes formam dum vis sophus esse repente,

*Terreat amentis nec te sententia vulgi,
Iudicium sapiens, & iustum non habet vllum*

*Vulgus, et in paucis vix hoc reperire licebit.
Comicus quoq; perbellè dixit.*

Pulchra in tumultu, iudicare non decet.

Ex Concilijs ergo, & Rom. Pontif. autoritas

S. D. ponderata sciolorum censuras non formidat, vt nec à vulgo titulos emendicat.

Ad secundum, vt adnotauit Clem. Alex. lib. 7. vetus erat prouerbum [*quicquid est pulchrum insequitur Momus*] vnde mirum non est si opponens S. D. pulchritudinem, submordere conetur. negatur ergo antecedens.

Ad probationem primam, vt dicit idē Clemens Alex. lib. 7. [*etiam condemnantur non assentientes in quibus oportet parere, non discernentes, id quod repugnat, & indecorum, & præternaturam, & falsum à vero, & cōsentaneo, & decoro*] quare cum Summi Pontificis Romani lege, quæ solum silentium indicit, interdicitur ne vllus S. Doct. sententiam audeat præiudicio aliquo prædamnare, à vero, & cōsentaneo, & decoro deflexit opponens, quare meritò in indice est suspensus, non assentiens decretis Apostolicis, quibus parere opus erat.

Ad secundum probationem. præclarum dictum Strommatæ 5. libro. *Non omnibus, qui impudenter, & temerè, dicunt, ac scribunt, oportet aures præbere.* sunt hi Theopomphi & Timæi, qui fabulas, & maledicta componunt, vel Hipponacti & Archilochi, quibus turpiter scribere, temeraria licentia conceditur, ex eodem lib. 1. initio. Falsum est quod D. S. cōtra imponunt, quod non somniauit, cur non legit aduersarius, argumētū, sed cōtra, vbi oppositū docet Angelicus? cur omisit percurrere 29. de verit. 3. 4. ad 4. & 3. dist. 9. q. prima a. 2. potius, quod assumitur propositū firmat, quā euerstat, Christū n. Dominum adorandum docuit, adoratione latræ, ratione diuinitatis, nō ratione humanitatis, quod est dicere, non per se, & absolute, esse terminum latræ adorationis ipsam humanitatem, sed ratione diuinitatis, vna tamen adoratione Christū in utraq; natura ueneramur, scilicet latræ.

Ad tertiam probationem: si Epimenides (de quo scribit, Clemens Alexandr. in exhortatoria ad gentes dixisse fertur quod, *contumelia, & impudentia Athenis erexit altaria*, opponentis impudentiam inspexisset, proculdubio thus eidem adoleuisset: insignis est contumelia, & impudentia affigere S. Tho. notam hæresis, quia dixit vota simplicia, non cōstituere religiosum. Nesciuit opponens distinguere, aliud esse loqui, de votis simplicibus, ex natura sua, aliud ex institutione Ecclesiæ. primum asseruit S. Tho. de 2. nihil S. Tho. pronunciauit, post n. tempora S. Tho. constitutio edita est à Greg. 13. cui S. Tho. non contradixit, agnoscebat n. simplex votum posse esse religionis materiam ex constitutione, & statuto Ecclesiæ. Vel dicendum quod S. Th. ibi ponit differentiam inter votum simplex, & sollemne, in eo quod, voto simplici aliquis obligatur ad religionis ingressum, eo autem certum est nullum fieri religiosum: voto autem sollemni obstringitur religionis vinculo; hæc autē longe distant, vt cælum, & terra, at plura de his diximus in nostro deposito Apostolico c. 22. Anonymi iisdem obiectionibus occurrentes.

Ad quartam probationem. Vlyssis ferula vapulandus loquax opponens: loquacem enim Thersitem, ait, Clemens Alex. libro secundo pædagog.

pædagog. c. 1. castigauit moderatus Vlysses.

Immodicis verbis turbabat nā omnia solus.

Plurima, mente sua temerè is confusa tenebat.

Sed certo nihil ordine] talis est anonymus cum fœderatis loquacibus qui omnia turbant, & miscent. Certè si S. Tho. attentè legatur, docuit incapacitatem, cum rerum dominio esse cum quis absolutè, & irreuocabiliter sollempnibus uotis Deo se consecrat, ut dicitur in c. cum ad monasterium: ceterum in Religione Societatis Iesu, potest esse capacitas dominij, non absolutè, & perpetuo, sed quamdiū religioni placuerit, ut fiat professio à PP. societatis, nempe expleto biennio, emittendo uota simplicia.

Ad V. Anonymi dicendum est, quod quidā respondit argutè ominanti murem calathū arrosisse [*quid mirum si mus [calathum] arrosset, cum non inueniret, quod comederet?*] ex Clē. lib. 7. Quid mirū si hæc inania objicit opponētes cum nihil aliud habeāt, quod rodant, mures isti Pontici? An solus est S. Tho. in hac sententia? non ne communis est Theologorum, à Canonistis quidem discrepans, nō à sincera Theologia? aliud certè est, negare Episcopatus gradū, presbytero, & ministro, supereminentem, & principem locum, in Ecclesiastica Hierarchia sibi vendicantem; aliud est non esse distinctum ordinem. primum S. Tho. apertè fassus est cum solius Episcopalis gradus sit, chrisma conficere, Dei ministerium futurum, ordinibus initiare. Secundum prorsus abnegauit, vnum. n. & eundem sacerdotalem, characterem in ordine ad corpus Christi verum in Episcopo, & Sacerdote simpliciter agnoscit; licet in Episcopali consecratione non nouum agnoscat, sed antiquum per nouum modum realem extendit, ad Hierarchias quædam exercendas actiones, quas simplex Sacerdos exercere non valet.

Ad VI. probationem: sicut dicebat Clemens Alex. lib. 7. sunt quidam, qui [*Inani sapientiæ opinione elati perpetuo litigant, apertè ostendentes se magis curare, ut videatur, quàm ut philosophentur*] & ut subdit ibidem [*cum non necessarijs rerum nitantur principijs, & humanis moti opinionibus; ut finis deinde eis necessario sequatur comparatur. sauciuntur argumentis eorū, qui veram tractant philosophiam, & quoduis potius tolerant & omnem, ut aiunt rudentem mouent, etiam si futuri sint impij*] sic oppositæ tales esse se demōstrant, cum eligant potius reiectis à cōmuni Theologorum calculo opinionibus adharere, quam veritati cedere certè eā sententia, quæ docet Christum Dominum alijs verbis, quam consecrationis, diuina perfecisse mysteria, ab aula Theologicarum Academicarū discessit, nec potest hodie, sine temeritate, ne dicam amplius defendi, sic censurant Theologi, cōmentatores, scripturæ, & controuersiarū tractatores, scribentes aduersus hæreses, reclamation. n. Cōcil. Florent. docens formam huius Sacramenti esse verba, quibus saluator hoc confecit Sacramentū etiam idem innuitur in Conc. Trid. sess. 13. c. 1. Constans quoque est Patrum traditio idem attestantium, ex Tertull. 4. contra Marcionem c. 4 Cyprian. ser. de can. dom. Ambros. 4. de Sacra. c. 4. & 5. Id etiam habetur in Sacris canonibus

de consecrat. dist. 2. & cap. cum Matthe de celebrat. missarum. Quare oppositæ dū volunt emendandos Rom. catechismi Theologos, qui hanc Conciliorum, & Patrum sententiā secuti sunt, catecheses, & elementa quoque impetunt fidei nostræ, & nedum Deiloquos Patres, sed etiā Concilia, & magis se esse ostendunt suarum opinionum amatores, quam publicæ catholicæ, & Apostolicæ doctrinæ defensores. Certè iacobundi nouarum opinionum Agyptijs facerdotibus sunt per omnia similes, qui pepla, & deaurata vela, quæ oculos rapiebant, contrahentes tamque Deos ostensuros abundè ridendi numinis, materiam ministrabant ex Clem. lib. 3. c. 2. *Neque, n. Deus verus apparebat, qui querebatur, sed felis, vel Cocodrili imago, templo quidem indigna, cœno verò congrua sic & isti dum ad vera dogmata intuentia maximo apparatu, & furo circumuoluta inuitant, belluas vero hoc est nouas phantasias intuentes exponunt; tantum ergo abest, ut ex oppositione erroris notam S. D. affigant, quod potius peregrinorum numinum, & phantasiarum sunt ostentatores.*

Ad VII. probationem, perbelle dicit Clemens 3. pædag. c. xi. quod *vestes congruunt ætati, personæ temporis, ita, & leges humanæ pro temporū & locorum diuersitate variantur.* quo exemplo etiā vtuntur PP. contra Manichæos docendo rationabiliter veterem legem cessasse, nouam successisse. S. Th. respexit ad decretalem antiquam, quæ suo tempora abolita non erat.

Ad VIII. rectè dixit Clem. lib. 1. pædag. c. 8. *ambo probrum obijciunt amicus, & inimicus, sed inimicus irridens: amicus autem bene volens.* Sed non ad vindictam, ait idem, excitat virum Christianum, *sed ad veritatem exasperat:* hostiliter Anonymus nedum probris, sed etiā calumnijs S. Th. adoritur, sed ad veritatem indagandā excitauit nos ad videnda alia exemplaria incorrupta, quæ illud verbum additum nō habet. consulatur idem S. Th. in ep. ad Heb. c. 9. lect. 1. lege etiā, quæ diximus in deposito Apost. c. 22.

Ad IX. probationē, & si S. Th. dixerit ex Apostolica traditione descendere voti sollempnitatē, nō subinde consequens est eā esse de iure diuino nā quadragesimæ ieiuniū de Apost. traditione descendit, & nō est de iure diuino: sed esto sit de iure diuino asserta traditio à S. D. rectè intulit, quod stante Monachi statu dispensari cū eo nō pōt, sicut nec calix cōsecratus in sua integritate manēs nō pōt in alios vsus cōmutari: sed si oppositæ quoque distinxisset substantiam voti sollempnis à circumstantijs, & conditionibus, facillimè S. D. cū bulla Greg. xii. concordasset. Si. n. D. S. de iure diuino dixit esse voti substantiā, circumstantias vero supponit esse de iure Ecclesiastico, nempe, vt his, vel illis conditionibus fiat, quod esset dicere eū glossa c. rursus, qui cler. vel uouentes &c. quod uota sollempnia ex intrinseca natura sua sunt de iure diuino, possunt tamen quoque sollempnizari uota ab extrinseco, & ex statuto Ecclesiæ, sicut votum clericorum sollempnizatur, quando sacris ordinibus insigniuntur: Vel tandem dicendum quod S. Tho. loquutus est de dispensatione; uota uero simplicia societatis Iesu non dispensantur, sed irritantur: ea. n. cōditione pro-

fitentur si Religioni placeat, & quādiu placeat. Has ergo distinctiones Sācti opponēs aduertere debuisset, nec. n. doctorē S. fugillare ausus fuisset. Sed vt dicebat de vero Theologo Clemens Alex. lib. 6. dicamus nos de S. Doct. [*clamauit autem Dauid in æternum non commouebitur iustus: neque ergo fallaci oratione, neq; falsa voluptate. Vnde neq; mouebitur à sua hereditate, ab auditione ergo mala non timebit: neq; ergo ab inani calumnia, sed nec à falsa opinione, quæ eum circumfistat, sed neq; astutas, & callidas pertimescet rationes, qui eas potest discernere ad interrogandum, & respondendum*] talis est S. D. sapientia, & doctrina, cui numquā iure, aliquis notā erroris potuit, vel debuit affigere, post tot testes omni exceptione maiores, testimoniū perhibētes de eius incorrupta doctrina quos supra in argumētis, sed cōtra, recēsumus.

Ad X. probationem, vercor, nedum Anonymus in S. Tho. spicula intorquet, in Tridentinā Synodum quoq; sagittas acuat. Sacra. n. Synodus sess. 24. de reformat. c. 3. sic scribit *iustitiæ publicæ honestatis impedimentum, vbi sponsalia quacumq; ratione valida non erunt. S. Synodus prorsus tollit. quod, & Alex. c. accessit, de sponsalibus docuerat prius, & S. Tho. loco cit. q. 3. ad primum sequitur, prohibuit solum Alex. quod S. Tho. uestigio secutus est, matrimonium in eo casu, non quia sponsalia nulla fuerunt, sed ex scandalo, quod oriri poterat si vni fratri promissa mulier, alteri iungenda tradcretur. malē etiam citatur S. Tho. dicit. n. non sequitur alia affinitas, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus, & bonus Anonymus pro verbo affinitatis substituit captiose impedimentum publicæ honestatis. Falsitatem autem femina recit Anonymus, vt armati hostes prodirent, *Cadmæam* (tales. n. sūt ex Clem. Alex. 1. Strom. vim veritatis inferentes) *Victoriam* cupientes.*

Ad XI. Respondetur in hac inani obiectione, certē videre mihi videor opposcentes assimilari montibus illis Persicis, de quibus dicit Clemens Alex. lib. 6. Stromat. qui vocem emittunt, confusam veluti clamantium non paucorum, millium hominum. perinde, ac si essent in acie: ad medium autem cum venerint, maiorem simul, & euidentiorē strepitum apprehendere, tandem audire in fine canentes pæana, perinde ac, qui vicissent. Cuius vis autem soni causa est, vt existimo, locorum leuitas, & concauitas] confusas. n. clamando emittunt voces, & strepitus, & victoriam de S. reportare conclamant, ac si vicissent: sed benē leues, & concauos aere solum vanitatis repletos se ostendunt. An non est leuitas, tam friuola S. Tho. obijcere? certē doctor S. de votis simplicibus nullo decreto tunc ab Apostolica Sede probatis doctissime, & verissime loquutus est: quid ergo culpandus S. Doctor quod de eo, quod non vigeat suo tempore, loquutus non sit: non dum erat edita constitutio Greg. xij. in qua matrimonium contractum à Religiosis habentibus vota simplicia, nullum, & inualidum pronuntiatur, quod tamen non irritum esse ex vitalium votorum, seclusa Ecclesiæ constitutione, quæ postea facta est, directē probat P. Suarez lib. 4. c. 1. tom. vii. de Reli-

gione, & c. 3. eodem nu. 7. dicit non dum in Ecclesia visum (tempore Bonifacii, qui fuit posterior S. Tho.) aut interdictum impedimentum irritans matrimonium ex vi voti, quod auferri postea posset, & mutationem seu electionem personæ à statu religioso] similiter idem dicit non fuisse visum tale interdictum ante tempora Gregorij xij. initio Societatis, & sanctissime factum admonet à Greg. xij. ad subueniendum Societati, aduersus malitias, & fraudes hominū, quæ contra bonum Ecclesiæ, & Societatis meditari irreligiosi potuissent. An lex hæc irritans, & annullans culpabit, sub antiquo iure viuentes? certo certius est, quod per nouum ius ab antiquo non discedimus, nisi, quatenus in nouo expressum est, vt sumitur ex l. præcipimus C. de appellat. Sic patet ad 12.

Ad 13. sunt multi (ait Clem. Alex. lib. 1. Strom. qui non iure volunt contra omnes dicere, omnia autem nomina, ac verba turpiter, & indecore eiuculantur, & se ipsos fallentes, et eorum qui sibi adherent oculos perstringentes, & infra de isdem dicit, quod calumnias verbis inuenire contendunt, contentiosas comparantes questiones, dictiuncularum venatores, pusillarum quarumdem artium emulatores, litigatores, & iurgiorum confarcinatores. Si S. Tho. mentem penetrassent non de facili de errore notassent, qui etiam si errasset, calumniarum ferulam præuenit, se ipsum corrigendo. Certē S. D. in primo sent. (vt egregie noster F. Petrus Bergomas ad notauit) non nisi significationem attendit, in prima vero parte attendit modum significandi, quia. n. nomina verbalia, vt est spirator & actus significant, & actus numerant supposita (actiones. n. sunt suppositorum, ex primo Metaph.) propterea S. D. dixit in primo sent. quod sunt duo Spiratores Pater, & Filius: Verū quia nomina verbalia (si spectetur modus significandi) non significant per modum actus, vt sunt verba, & participia, sed per modum substantiæ, & substantia non numerantur nisi secundum numerum formæ significatæ, quia vna est forma significata, virtus vna vñ spiratiua, non possunt dici duo spiratores substantiæ, sed solum duo spirantes adiectiue; propterea hanc viam in prima parte præposuit primæ viæ, & meritō, nam vt dicit Clemens 1. Strom. *duæ sunt idææ, seu species veritatis, nomina, & res: alij quidē dicunt nomina, qui in ornatu, & elegātia, versantur orationis, cuiusmodi sunt apud Græcos Philosophi; hæ autem sunt apud nos barbaros, (sic. n. gentiles propter peregrinam linguā hebraicam fideles vocabant) verum cum præter res significata, & modus significandi, ipsa nominis significatione, non est (vt dicit idem Clemens) versantur in dictione, sed in ijs, quæ significantur, quod præceptum sequutus est D. Tho. ab ijs perstrictus, qui in vocibus eliquandis annos insumunt, quos postponendos voluit Clemens Realibus, nam vt inquit, corui quoq; voces imitantur humanas, cum eius rei, quæ dicunt nullam habeant notitiā.*

Ad XIV. Numquid dixit S. Tho. imo beneuole modestissimus D. ar. 7. ad primum voluit excusare PP. dum dicit omnes auctoritates quæ

quæ dicunt *hominem assumptum* exponi debere, quod vsurparint concretum pro abstracto. vnde dicit, quod Christus est homo non quem assumpsit, sed cuius naturam humanam assumpsit. in resp. ad 2. & 3. part. quæst. 14. ar. 3. ad primum illam propositionem, quod *Christus incepit esse*, dixit S. Tho. esse simpliciter falsam secundum sententiam fidei Catholicæ, subdens, *etiam si esset vera, non ea utendum absq; determinatione*, nempe secundum conditionem humanæ naturæ. non vocauit autem S. Tho. illā hæreticā; nam Scotus d. 2. q. 3. existimat eandē propositionem esse veram in proprietate sermonis, Durandus in d. 12. q. prima esse distinguendam, propterea S. Tho. in loco citato 3. sent. non hæreticā vocauit, sed inintelligibilem, quare non est cur D. S. errore aliquo denotetur, qui adeo modestiam coluit, vt ne de errore illā sententiam notaret, à rigida censura abstinuit, sed solum falsam, secundum sententiam Catholicæ fidei, & inintelligibilem appellauit. sed vt dicebat Clemens Alex. primo Stromat. *non similiter ouem scrutatur coquus, & Pastor, ille, quidem an sit pinguis diligenter scrutatur, hic vero lac ouis obseruat, an sit generosum*; ille, vt perdat, hic vt fructum percipiat, ita similiter non iisdem oculis omnes Doctorem Sanctum intuentur, qui n. deuorare cupiunt toruis oculis; qui lac sapientiæ exprimere cupiunt, sincero affectu respiciunt, sed vt dicebat idem Clemēs, *mulgeat quidem aliquis si cibo egeat, vellus tondeat, si ei tenguimento opus sit; sic mihi procedat fructus bonæ Græcorum [dicas tu S. Thomæ] doctrine*.

Ad XV. Iam pridem Caiet. Potianam confutrat obiectionem dicendo, quod cum S. Tho. dixit non esse possibile, esse aliam terram, non sumitur possibile pro possibili logico, vel physico, in ordine ad Dei potentiam (id. n. S. Tho. numquam negauit) sed pro possibili sumpto ex potentia creata iuxta principia suæ naturæ, secundum quod dicimus, non esse possibile mortuum resurgere. signanter autem S. Tho. de terra, non de mundo dixit, non esse possibile esse aliam terram, quàm istam; quia si terra alia extra orbem crearetur, naturaliter ferretur ad hoc medium ubicumq; esset (& loqui uidetur de facto stante ordine uniuersi) de possibili tamen si crearetur, materialiter distingueretur ab ista terra, & ad hanc inclinaretur, & non nisi miraculo aliquo substineri posset. obijcere hæc ij possēt, si per impossibile reperirentur, vt terra ista uisibilis nō sufficeret, & aliā extra uniuersū terram exoptarent, ut ab ipsis solis sapientibus, solis incolis possideretur, qui si ideō in S. Thomam talem terram, non concedentem, & ipsi insurgerent, adhuc tamen ibi positos, data hac hypothesi imaginaria, ad nos pertinere rationalius dicemus, nedum affectu humano, sed naturali ordine uniuersi, & inclinatione, nam sicut dixit Clemēs primo Stromatum; *sicut in mundo uniuerso partes omnes etiam si inter se differūt, seruant eam, quæ est cum toto coniunctionem, & conuenientiam*, sic illam terram cum illis imaginarijs hominibus, si darentur, ad hanc terram,

& terræ incolas pertinere diceremus, ex cōiunctione, & conuenientia. & si fingeremus imaginātes, q. cū diuisa terra particulas aliquas Thomisticæ sapientiæ secum asportarent, & articulos multos S. Thomæ, secum ferrent, & à corpore suæ doctrinæ auellerent, non secus, ut recenset Clemens I. Strom. *Bacchæ Penthei membra discerpsērūt, et abstulerunt*; perfectio magna esset ueritatis auulsas particulas in unum redigere, de tali. n. compositore dixit Clemens (loquens de adunante ueritates sparsas in libris exteris cum Theologia) *qui diuisa rursus cum potuerit, et perfectum verbum unum fecerit, scias futurum, ut ueritatem citra periculum contempletur*.

Ad XVI. Respondetur ex Ferrariensi dupliciter rem posse intelligi simpliciter, & absolute necesse esse, uno modo ex respectu ad causam agentem primam, rerum productiuam, & falsa est intelligentia. Alio modo in sui naturā considerata, & tunc dicitur res necesse esse, quæ posita in actu, non habet in se unde possit non esse. Sunt. n. quædam in quibus, uel non est materia, uel si est, non est potentialitas, vel possibilitas ad aliam formam, ut est materia Cœli. Verè istis opposentibus, quod refert Clemens Alex. primo Strom. applicari potest, quod de elephanto scripsit, *qui cum in cœnum ceciderit, & clamauerit, præsens aliquis alius id contemplans, reuertitur paulo post, & secum ducit gregē Elephantorum, aiunt (subdit idem) Scorpionum quoq; in Lydia si ei non succedit, ut hominem feriat, abeuntem reuerti compluribus, alter autem ab altero instar catenæ dependentes, ita moliri insidias &c.* sic cum unus, aut alter in Doc. Sanctum insilire feliciter, non potuerit, conglomeratim plures accurrerūt, ut uelut scorpionum pungerent (ut uidimus per tot annorum centurias) sed frustra laborarunt.

Ad XIX. Non est maior S. Tho. PP. uno, uel altero, sed cum uox S. Tho. sit uox multitudinis, & eliquatus succus omnium SS. PP. & eorūdem interpres, non est mirum si Doctor communis dictus sit, & uni, quatuor facies, bouis, leonis, hominis, aquilæ, typus illustrium Ecclesiæ doctorum, accommodentur, & adaptantur, eo priuilegio, ut sicut unumquidq; illorum quatuor animalium planta pedis uiculi incederent, ita ad mensuram Thomisticæ interpretationis incedere uideantur præsci DD. & præterea Patres, quia uox S. Tho. ut uox PP. agnita est. vnde merito illud elogium à Pontifice reportauit, quod sine ullo prorsus errore doctrinā S. Tho. descripta sit: Illud autem acerbum, quod dānandam sententiam S. D. de Conceptione pronunciat opponens. Nō dum fœtus iste iugulandus ab Ecclesiā enunciatus est, de hoc articulo, uel pro alterutra parte, non hæc, uel illa determinante, sed suspendente sententiam, atq; dicente *donec articulus iste fuerit ab Apostolica Sede decisis*, & tamen uoto, & desiderio interficitur adhuc fœtus iste, qui est in uberibus matris, & occidi enunciat a priuatis hominibus. Benigna lex, ait, Clemens 2. Strom. *prohibet eodem die fatum, & matrem sacrificare* l. prægnantis

gnantis. ff. de pœnis. Hinc etiam Romani si qua mulier prægnans fuerit damnata capitis non prius permittunt, ut supplicium subeat, quam pepererit, & subdit Clemens: *Aperit, inquit, quæcumq; vterum gerunt animalia, ea lex non prius mactari permittit, quam pepererint. eminus retundens hominum, ad iniuriam faciendâ presumptionem. Ita, vel usq; ad bruta animalia extendit benignitatem, ut cum eam in ijs, quæ sunt diuersi generis, exercuimus longe maiori humanitate, utamur, in ijs, quæ sunt eiusdem generis. Qui autem in aliquorum animantium ventres, ante partum calces impingunt, ut contemperata lacti, carne vescantur, matricem, quæ est creata ad generationem, faciunt sepulchrum fœtus, qui gestatur in vtero, cum lex aperte iubet, sed neq; coques agnum in lacte matris suæ.]* sic matricem, quæ tot fœtus protulit, & tot miracula concepit quot dictauit articulos, volunt facere sepulchrum fœtus, qui gestatur in vtero calcibus, diſterijs, scommatibus eundem impetentes: imperantes, non obediētes decretis Ecclesiæ. Vnde Poza meritò in vltimo indice suspensus est, ut etiam aduertimus in nostro Sacro deposito cap. 22.

Ad XX. cessat obiectio si opponens patitur se erudiri à Io. xxij. qui dicit doctrinam S. Th. diuinitus partam; & à Pio V. qui à Crucifixo approbatam doctrinam agnouit (sicut & Clemens VIII.) in cuius capella etiam indulgentias est elargitus ijs, qui illam visitarent. Vellet author, ut diuina fide id probaretur, quod non est necessarium, sed satis est si post tot testes inrefragabiles ex prudentia infusa agnoscamus, id rationabiliter esse credendum, ut stultum sit velle de eo dubitare: sed bene Empedocles ex Clem. Alex. lib. 5. Strom. *Præuis hoc est familiare, velle quæ sunt vera ex eo quod non credunt* etiam vulgus, non contentum fide, ait idem, *exigit probationem tamquam pignus veritatis, & iterum idem dicit sapientiam, vel iustitiam, non ex veritate, sed ex ijs quibus delectatur, maxima pars vulgi meretur delectatur autem non magis alijsq; ijs, quæ sunt sibi similia:* frustra vero laborat opponens dicendo, esse Chrysostomo factam reuelationem, & tamen S. D. cui etiam reuelatio facta est habere sententias contrarias, non. n. dicimus has reuelationes factas ad omnia, & singula verba, & sententias, id. n. propriū est scripturarum canonicarū, sed ad multa difficilia, & obscura penetranda, dicitur. n. Es. 45. *dabo tibi thesauros tenebrosos occultos, id est ut ponderauit Clemens veram occultorum intelligentiam. Dei autem Thesauri,* subdit, & quæ non deficiunt diuitiæ, est, quæ est venatu difficilis sapientia, item ad orthodoxē, in omnibus, & per omnia sentiēdo, cuius illustrationem meruerunt dicti Sancti ex oratione, & gemitibus, & magis genibus, quam humano conatu, diuinorum intelligentiam promerentes, quæ dona inflatis non conceduntur, dicente tragico Poeta Sophocle apud Clem. lib. 5. *Diuina semper exhibet sapientibus, præuis simplex est, magisterq; brevis.* Sic satisfiſt primo, & secundo motiui. Tertium motiuum satis puerile est

non. n. quod quædam sint euanidæ reuelationes, fides veris adimitur, nec. n. verum aurum abiiciendum, quia auricalchū speciem auri præsefert. Innumera regula sunt quibus veræ à falsis reuelationibus discernuntur præsertim S. Vincentij, & nos in proprio de hac re tractatu propediem imprimendo, de veris, ac falsis reuelationibus agnoscendis, cuius Sancti prædictiones de Antichristo à S. Antonino explicatas, si opponens legere voluisset, modestior fuisset, nec Apostolicum virum momi dente lacerasset. Vtinam eilet in homines eiusmodi, nota aliqua, qua fictus sapiens à sophista discernetur, & verus S. Thomæ defensor à ficto Hyperaspiste. vnde Teognis apud Clem. 6. Strom.

Argentum reprobum, atq; aurum falsaue moneta

Non egrè sapiens vir reperire queat,

Mentem autem chari num pectore fallat amici

Callidus atq; intus corda dolor detegat

Quæ non à superis, res est magis reproba, nosse

Inter res omnes est magis difficile.

Iam vero quod Scoto dicat Manganellus factas reuelationes, fides sit pœnes authorem de tali Apocalypsi, hoc scimus, quod in difficultatibus, non ad Scotum S. Franciscus suos fratres Minores transmisit, sed ad Orbis oraculū Aquinatem, id refert Fr. Ioa. de S. Maria Ord. Discalceatorum in arte viuendi spiritali impressa. Valentia 1620. lib. 5. c. 8. quod quidam vocatus Fr. Lautherius cum in difficultatem obscurissimam. f. Theologiæ incidisset, cuius solutionem, reperire non poterat, & summam Theologicam voluere contemneret, ad orationem se contulit, supplex Deum omnipotentem, & S. Patriarchā Franciscum implorat, ut dubietatis, & perplexitatis illius nodos dissolueret. In somnis apparuit S. Patriarcha cum Aquinate, associatus, tanta claritate refulgentes, ut solis lucem exuperarent: præter solis speciem, cappa S. Doctoris rutilantibus stellis effulxit: super capita quoq; eorum Deipara locum tenebat, quæ, & hos SS. pretiosissimis coronis cingebat: extendit manum S. Franciscus, & orantem his verbis admonebat, *crede huic, quia eius doctrina nō deficiet in æternum.* Excitatur à somno religiosus, summam aperit, occurrenti dubietati primo ad legendū locus occurrit, cum solutionis antidoto, tenebræ luce S. D. depulſæ, ad gratias agendas componitur. Vir pius visionem publicat, & non semel in publicis prædicationibus S. D. oraculo se instructum professus est. Idem refert Ioa. Guascon in commentarijs vite spiritalis S. Vinc. c. x. §. 5.

Quod verò traducantur Thomistæ ad Patres confugere, ut maxima laus eorum eſt, sic maxima temeritas, quod hoc refugium infametur. Mater, ait, Clemens 1. pedag. c. 5. *ad se pueros adducit, & nos matrem quærimus Ecclesiam, quod quod itaq; est imbecillum, & tenerum, ut quod propter imbecillitatem auxilio egeat, gratum est, iucundum, & delectabile, animosa animæ parte, ei quod est tantillum auxilium ferente* & mox subdit, quod Patres, & matres libenter filios suos paruulos vident, & exemplificat de bobus

bobus qui paruos vitulos, ceruis, qui hinnulos defendunt, & protegent, ipsiq; ad eos confugiūt, Quid mirum si ad PP. recurrimus, qui nos ab incurribus hæresum tueantur, & ibidem rursus, ait. *Nos autem infantes, qui ad inflationem perflantes hæresum ventos vitantes, eisq; non fidem habentes, qui nos aliter docent, quam patres tunc perfecti efficiuntur quando sumus Ecclesia capite Christo scilicet retento.* Si hæc culpa est quod patres cōtemni dicimus, cum patres refutantur, iam caput efferet Zvinglius uidens consimilibus sannis, Patres eludis sic. nait in explanat, ar. 64. *mox incipis clamare Patres, nempe Patres, sic tradiderunt, sed ego non Patres tibi deferō, non matres sed verbum Dei requiro &c.*] hæc impius. Sed falsò Thomistas Gnosticis pares efficit oppugnās, illi. n. se solos sapientes, Apostolos ignorantes, plenitudinem prædicationis dogmatizabant, solo Paulo excepto, ex Ireneo lib. quinto. Nos sic Patres, & veteres Scolasticos, ita, defendimus, vt posteriores minimè aspernemur, id concedimus, vt vnicuiq; suus deferatur honor, nimirum, vt moderniores, & iuniores, veteribus, & classicis fasces submittant, & non pari passu incedant, nam ex Clem. Alex. 7. Strom. cum in sola veritate, & antiqua Ecclesia sit perfectissima cognitio, i. magis de veritate participabunt, qui sunt antiquitati proximiores, cum quibus si posteriores conspirent, tanto magis de veritate participabunt, vnde nolumus apud nos solum diuitem Deum, qui omni tempore, & de omni ordine, & natione doctores dispensauit; omnia dicebat Clemens 1. Strom. à superis in bonum dispensantur, vt per Ecclesiam, cognoscatur multiplex, & varia Dei sapientia; nouitates autem doctrinarum execremur, quamq; id sit etiam diuinæ prouidentia argumentum, vt idē dicit, non finire, vt vitiū, quod ex voluntaria defectione, ortū est, inconducibile maneat, & inutile, sed nec sit omnino noxium, vnde & sophistici & qui sibi tamquam propria dogmata attribuerunt, vel adulterarunt, vel alia superuacanea quadam diligentia indocte tamquam sapientes pronunciarunt, alia autem etiam inuenerunt, ad indagatiōem veritatis profuerunt, vnde etiam furio subrepta Philosophia, velut à Prometheo parua ignis scintilla ad lumen excitandum profuit tunc. n. aliquam subdit Clemens habuit utilitatem furtum quod redibat ad homines, non quod is, qui subripuit vtile sibi proponeret sed prouidentia Dei ad vtile dirigeret, audacis cepti euentum.

At quis dubitat maiorem apud nos debere esse auctoritatem Christi Domini, qui pro nobis crucifixus est: sed scimus, quod crucifixus ascendens in altum dedit dona hominibus, inter quæ illa recenset Apostolus Eph. 4. quosdam quidem dedit Apostolos, alios Pastores, & DD. in consumationem S. S. &c. ne circumferamur omni vento doctrinae; quare qui his PP. erudientum non se credit tamquam pulvis erit quem proijcit ventus à facie terræ, & cum à DD. per quos Spiritus S. loquitur deuuiat, à Spiritu S. deuuiat, qui fons est doctrinae, & omnia continens, scientiam habens vocis. Corrupti sunt, qui voces

imitantur humanas, cum eius rei, quam dicunt, nullam habeant notitiam ex Clem. Alex. 6. Strom. Plus debet etiam esse existimatio Christi, & B. M. quam cuiuslibet priuati doctoris existimatio in controuersijs arbitrarijs, & liberis existimatio autem honoris debiti, desumenda est ex auctoritate S. Scripturæ, & Ecclesiæ, cuius est decernere, an quod ad pietatem pertinet rationum pondere, scripturæ traditione, Patrum consensu roboretur, atq; firmetur. inconstantia vero inmutanda opinione, quæ alicui Doctori non videtur probabilior, non potest sapientibus Doctoribus obijci. Illi inconstantes dicendi, qui, vt scripsit Clemens p. Strom. ex Platone absque mente, & scientia credunt opinionibus, vt pote, quod non oporteat relictā rectā, & sana ratione, ei credere, quæ est falsi particeps à veritate enim aberrasse malum est. Vera autem dicere, & ea quæ sunt opinari, bonum, probabit ne aduersarius falsitati. S. D. adhæsit, cum sententiam aliquam mutauit? qui semper id studuit, vt verū diceret, & res opinatas prout sunt, quod valde bonum esse scripsit Clemens. Ceterum, vt subdit idem: Bonis priuantur homines, ex triplici capite, vel quod circumueniuntur, vel quia coacti, vel quia prestigijs decepti, & subdit, quod ille circumuenitur, qui in contrariam persuasionem traducitur, oblitus, quod alia quidem tempus; alia vero ratio aufert imprudenter; cogit autem sæpè dolor, & angor, & rursus contentio, & ira, postquam suscepta fuerit opinio: postremo autem prestigijs decipiuntur, qui vel à voluptate sumi inducti, vel timore præterrati, sunt autem mutationes omnes voluntariæ. Atq; nihil quidem eorum inquam acceperit scientiam. In eo autem excellens fuit S. D. quod duplex illud orationis genus Peripateticorum secare cognouit, nempe quod opinabile, & quod *επιστημικόν* idest animam constituens, de quo meminit Clemens lib. 5. & in dogmatibus, non quod vulgo dogma existimatum est pro dogmate haberi voluit, Parmenidi Elcate, viarum, duarum, doctrinam introducenti, subscribens, de quo apud Clem.

Vnam quidem veri est, bonè quam vt credere constans

Possit, opinio, sed nimium leuis altera vulgi, Cui, nō certa fides, nec inest persuasio vera.

Et in hoc etiam eius modestia maximè enituit, vt nunquam opinata pro dogmate tradiderit, Ecclesiæ iudicium semper sequens, nunquam anteuerrens. Quid ergo Hosij verba vsurpantur, & ea, quæ sunt contra hæreticos dictata, in hæresum euerforem intorquent? quid erroribus, cum opinionibus? sed rectè scripsit Clemens lib. 5. Nec omnibus, qui imprudenter, & temerè dicunt, & scribunt oportet aures præbere, nam calices quoq; qui à multis sumuntur per aures, hoc est ansas, aures quidem amittunt, præterea autem, & ipsi excidentes confringuntur. eodem modo, i. quoq; qui multis nugis, fidei castam incestarint Patrum, & præcipuorum Scolasticorum doctrinam [infirmant] auditionem ad veritatem iam tandem obfuscescentes, & inutiles fiunt, & in terram decidunt. Hæc documenta

menta inculpare oportet in nostris mentibus, ne erremus.

Ad XXIV. idem S. Thomas in loc. cit. in disputatis ponit positionem Origenis, & sequaciū putantium corpora cœlestia esse animata script. n. O. ig. t. i. comment. in Ioannem esse nedum stellas aiatas, sed etiam vitij capaces, & non est veritus in c. 25. Iob. stellas appellare immundas ex peccato, ac proinde pro ijs quoq; mortuum esse Christum Dominū c. quoq; 7. eiusdem primi lib. Periarcho ponit eadem astra proficere in virtutibus &c. Hieronymus etiam in Ecclesiastem, explicans ea verba: *Girans girando vadit spiritus*, ait, *solem vocari spiritum, quod animet*, inspiret, & vegetet. Licet Lorinus non sit veritus dicere in Ecclesiastem c. i. v. 6. S. Thomā id imposuisse Hieronymo (o egregiam modestiam) & duleiter submordet, quod citaverit Ecclesiasticum pro Ecclesiaste, cum in littera posuerit S. Doct. Eccl. malē à Lorino uiridi cōspicillo lectum. Ibidem quoq; S. Thomas recenter oppositam sententiam citans Damascenū lib. 2. c. 6. vbi certum dogma disciplinæ Christianæ nuncupat. cuius quoq; sententiæ fuit Basil. hom. 3. in Genes. Cyrill. 3. contra Iulian. Laet. 2. lib. c. 5. Hierony. in Es. c. 1. & 45. & in Cant. *audite cœli*, & ep. 69. ad Augu. Aug. lib. de duab. animabus c. 4. & 2. retract. c. 7. & p. c. 5. addidit etiam S. Thomas in disput. quod hæc positio docens esse inanimata *communior est apud Modernos Theologos*, unde & S. Bonau. 2. d. 14. oppositam uocauit *falsam, & erroneam*. Quare satis apparet de mente S. Thomæ, quod Patrum & communiorum Theologorum sententiam sit secutus. Quia vero viderat sententiam S. Augustini, quam ibidem refert in Enchirid. c. 58. & 2. super Genesim c. 25. esse in suspenso, voluit præ reuerentia ipsum exponere dicendo, corpora cœlestia moueri ab intellectu separato, vt forma intellectiua, non vt sensitiua, vnita corpori non propter operationem intellectualem, sed propter executionem virtutis actiua, secundum quam potest adipisci diuinam similitudinem in causando per motum cœli.

Vel dicendum quod in p. p. q. 70. a. 3. uolens etiam saluare Augustinum dicit quod [*corpora cœlestia non sunt animata eo modo quo plantæ, & animalia, sed æquiuoce: unde interponentes ea esse animata, & ponentes ea inanimata, parua, vel nulla differentia inuenitur in re, sed in voce tantum*] ea autem doctrina uidetur desumpta ex Aug. 2. retract. c. 7. vbi quæ de cœlestium corporum vita asseruerat per tropum intelligi posse asserit, quod exponens Valentia disput. 1. p. q. 3. de opere sex dierum pūcto 4. dicit posse vocari cœlum animatum, extrinsecè à forma nimirum intellectiua ipsi assistente vt motore.

Vel dicendum ex Vasquez, quod S. Th. loc. cit. de mente Aristotelis disputet, & opusculo 15. de Angelis c. 2. id fit manifestum quamuis idem Sanctus cum communi Theologorum sentiat, sed ne hoc effugium videatur miserorum, iam habemus perspectam mentem S. Thomæ in p. parte cui responsioni standum est.

Circa verò qualificationem propositionis aperte S. Thomas loc. cit. contra Gentes, dicit non pertinere ad fidem eam questionem, quare insinuat non esse hæreticam affirmatiuam sententiam. Nō esse apertum errorem in fide similiter astruit Claudius Espenceus in proprio tract. de cœlorum animatione, & si cum articulis Parisiensibus, & S. Synodo inanimata fateatur. Sed & Conimbricenses in primo de cœlo c. 1. q. 1. a. 2. dicunt: *non tamen huiusmodi dogma de cœlorum animatione hæresis titulo notandum censemus, propterea, quod an decretum illud à Quinta Synodo editum fuerit, haud omnino constat*. Accedit quod ponderauit Pererius in c. 2. Genes. q. 7. non tam damnatam esse à Synodo opinionem Origenis dicentis astra animata, quàm causam, vel rationem eiusdem positionis, quia propter peccata prius commissa Angelos ad dictas Astra animandas, idem dicebat Origenes.

Placet mihi censura S. Bonauenturæ, quod sit falsa, & erronea in fide, præsertim quod in vltima impress. Concil. Generalium Romæ in tractatu Iustiniani Imperat. (cuius meminit Libertatus Diaconus c. 23. qui testatur instant. Pelagio Apocrisiario dictatam, & à Vigilio Rom. Pontif. approbatam) sic dicitur. *Præterea hoc quoq; Origenis demonstrat amentiam, quod affirmat Cœlum, & Solem, & Lunam, & Stellas, & aquas, quæ super Cœlos sunt, animata esse, & quasdam virtutes ratione vtentes*. Etiam pridem ab Irenæo p. contra hæreses, & Epiph. 2. Panarij, inter Marcossiorum dogmata recensita, sit positio de cœlorum animatione. Quare, & si dixerit S. Thomas, quod ista quæstio nō pertinet ad fidem idcirco dixit, quia non erant apertæ Conciliorum definitiones, vt nec modo constat indubitatè de iisdem ex Conimbricēsis, vt opposita sententia hæreseos damnata censeatur. Nunquam vero alias censuras exclusit iuxta Theologicas regulas, & sic nihil solidi opponitur contra irrefragabilem sententiam S. Th. *Delecter ergo Domine, vt in simili dicebat Aug. 12. confess. c. 23. cum eis in te, qui veritate tuæ pascuntur, in latitudine charitatis, & accedamus simul ad verba libri tui, doctrinæ quam voce probasti, & quæramus in eis voluntatem famuli tui, cuius calamo dispensasti ea*.

DUBITATIO I.

An scripta Doctoris Angelici sint vnquam ab aliquo scriptore artic. fidei, vel Canonice scriptura, vel PP. comparata, & in eodem gradu collocata, vt piaculum sit ab illis discedere.

LVtherus ad Syluestr. Priorem Apostolici Palatii Magistrum talem contra Thomistas calumniam est commentus, *Vos Thomistæ grauiter estis reprehendendi, qui sancti huius viri opiniones pro articulis fidei venditis*.

S.

Huic imposturæ alia noua, sed non dissimilis calum-

calumnias adinuenta, nam Anonymus ille fingens hostem quem feriat, impostura Lutheri, imponit Thomistis, quod doctrinam S.D. æqueque scripturæ canonicæ, *Si Deus, inquit, sic existimat scriptores Canonicos, inhibeatque, ne quis minuatur, vel addat à Sacris libris, quid est quod aliquis velit addere minuire, nec consentiente Ecclesia, integra volumina particularium Doctorum vtz. Thomæ, aut Bonauenturæ, ac si essent Canonica scripta?*

Nilela Hibernica pag. 39. multum laborat ad probandum scripta S. Th. vt & cæterorum Sanctorum non sic suscipienda, sicut canonica scripturæ suscipiuntur, & assertur 1. S. Aug. ep. 18. ad Hierony. & d. 9. c. noli. Si ergo à Sanctis discedere licet quando humano sensu sunt locuti, multo magis à S. Thoma.

Secundo, esto S. Thomas quasi Sol à vanis quibusdam prædicatoribus appelletur (ait Niteles pag. 38.) id non potest intelligi respectu Priorum Patrum, esset. n. impudentia Augustinum, aut alios inferiores facere, aut his parem in scholis, aut Ecclesiæ autoritate receptum, asserere.

Confirmatur, quia nihil definitum est sine Patribus, quicquid. n. ad traditionem spectat, vel ad interpretationem sacrarum litterarum ex Patrum archiuo depromptum est. Vt patet ex Trid. sess. 4. in v. Synodo, in Concilio Romano sub Martino consult. 5. Concil. Valent. c. 1. Romano 2. sub Zacharia, vbi Clemens hereticus habitus, quod Sanctorum dicta respuebat. In Florentino, quod totum in sensu Patrum interpretando fuit [Taceo (subdit Niteles) quod sessio 5. & 6. Tridentini verbis, & sensu, & doctrina Augustini ferè concepta sit, sicut & reliqua, siue in Oriente, siue in Occidente aduersus Pelagium, aut Semipelagianos determinata. Qui hæc & similia de D. Thoma, eiusque operibus proferre cum veritate possunt, eum Patribus conferre etiam possunt, præferre verò iactantia est.]

Tertio, si à quouis Patre aliquando discedere licuit, & etiam num licet, ex sententia S. Augustini, iniquus erit, qui à Doctore Scholastico dissentire, in quibusdam placitis, vertet errori, hæc magis S. Augustini, quàm ipsius D. Thomæ doctrina esse comprobatur 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. dicentis, *authoritatibus autem Canonica scripturæ vtitur propriè ex necessitate argumentando, authoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ, quasi arguendo ex proprijs, sed probabiliter innititur. n. fides nostra reuelationi si qua fuit alijs DD facta, unde dicit Aug. Ep. ad Hieron. solis. n. scripturarum libris, qui Canonici appellantur &c.*

Quarto, Sacra Theologia ex sex potissimum sedibus velut locis, seu principijs discurrit, vtz. scriptura, Traditione Apostolica, & definitione Concilij Oecumenici approbati, ex definitione Pontificis Romani, ex consensu Ecclesiæ, ex vniuersali consensu Patrum, addamus etiam, & Theologorum: tunc ligat quando certa, & euidente illatione deducit conclusionem, quando verò probabilis est illatio, salua fide Doctorum inquisitionibus, controuersijs, & opinatio-

nibus sine villo discrimine patet locus. Dicant mihi (subdit Niteles) an omnia Thomæ placita, ita inhæreant illis principijs fidei, vt euidenti sequela ea comitentur? si ita est, Scotus salua fide dissentire non potuit, sed ita esse quis probabit, vel quis probare velit, nisi qui tam durè in ipsum D. Thomam, quàm in Scotum decernere intendat, cum & multa, quæ alibi ille docuit, alibi retractauit, nec. n. quæ fidei sunt retractari queunt. Si tamen probabilia sunt aliqua, quis tam crassus est cerebri, vt neget illa liberæ opinioni subesse, atque contrarium simili, vel sufficienti certitudine sine nota erroris asserere ei licere, qui in verba superstitiosus non iurauit?]

Confirmatur primo. Prouocemus amplius homines ad communem scholæ stylum, vbi nā inuenient, inter suos etiam grauires auctores discipulos S. Thomæ, aliquid durius statui contra quemuis Doctorem Scholasticum, in hoc præcisè, quod D. Thomæ non consentiat? vel dicant quando hæc, vel illa opinio suis aliquin principijs fundata, ex eo quod Bonauenturæ Scoti, non autem D. Thomæ sit explosa? quot ex domesticis suis, & D. Thomæ discipulis ab eo recedunt, & in pluribus eius authoritati non defertur? in alijs eum durius suoque sensui commoda explicant interpretatione.

Confirmatur secundo Transeamus si placet, & ad oecumenica Concilia, in quibus nullum damnatum inuenies, quia se Thomæ opposuit, nihil definitum de fide, quia præcisè id ille asseruit, sed & fidei sacra tribunalia consulamus, & perpendamus quibus ex capitibus propositionum qualitates inuestigant, hereticam dicunt, quæ veritatibus fidei implicite, vel explicitè repugnat; erroneam quæ veritatibus Catholicis &c. non cohæret: nullam verò notant, aut damnant in eo præcisè, quod D. Thomæ non sit, aut eius doctrinæ cōtraria censeatur. Adeas Canum lib. 12. de locis, nostrum Castro, directorium Inquisitorum, Simancas Bannes, Cordubam, & alios. Quid refert commemorare decretum Sacre Inquisitionis, quo cautum perhibetur Magistro Sacri Palatii, ne in vllum eius placitū nempe Scoti animaduertat, verum sine vltiori examine modo Scoti esse constet, pertranseat.

Confirmatur III. Hæc etiam communi ueterum, qui ante 1515. annum floruerunt, uenerationi statuta est lex, titulo de emendatione librorum §. 4. *In libris autem Catholicorum veterum, nihil mutare fas sit, nisi, vbi aut fraude hereticorum, aut typographi incuriam manifestus error irrepserit.* Inter hos autem non modo Scotum, uerum alios plerumque fuisse, qui doctrinam D. Th. impugnarunt, res admodum nota est. Quid ergo? has eorum hereses fouet Ecclesia? ita planè, nō tamē pro heresi. Vanum itaque est adstruere, siue Scotum, siue alium ab Ecclesia, aut à quoquam graui in hoc notari, quod à D. Thomæ placitis, in quæstionibus tātum probabilibus recesserit, rationesque eiusdem Doct. inuestigandæ ueritatis ergo impugnauerit.

Confirmatur IV. Imo quantum hæc Scholasticorum

hæcorum sine contentione, aut emulatione dissertationes conducunt, non modo iudicio Ecclesiæ (que in antiquis uetat quidquam mutare) & Academiæ in quibus publico stipendio diuerforum placitis docendis conducuntur uiri docti, clarum est, sed etiam ipsa ratio experientia, & profectus ingeniorum monstrat, vel in eo solo, ne dolosa commutatione, incertum pro probabili, opinio pro fide, pro vero falsum in Scholis distrahatur. Quid n. facturi essent aduersarij, quali, quamq; fallaci pondere doctrinam Thomæ ponderent, nisi ex opposito Scotus aliq; Doctoris Scholastici suspensionem iusta, æqualiq; libra stateram retinerent. Si n. Thomæ eorum iudicio reliquis non modo præponderat, sed eò authoritatis peruenit, ut ab ipso cuiquam recedere sine nota non liceat, quid dicturi tandem essent, si solus ille in stadio curreret? id facillè coniecturis decidendum relinquo.] Hæc ex Nitela.

Pro parte opposita.

Sed contra est, quia in laudibus S. Thomæ sententia, quæ affertur in laudem S. Thomæ, ex Innocentio V. Papa, expresse excipitur doctrina Canonica. *Huius viri, ait, doctrina (excepta Canonica) habet veritatem sententiarum &c.*

Secundo sunt affimiles locutiones, quæ Sanctis Patribus, ab alijs sunt attributæ consimiles illis quibus S. Thomæ doctrina illustratur, non ergo nouum, ac insolens, quod similibus titulis S. Doctor decoretur. Antecedens patet, nā Nisænus in laudem Ephræm scripsit, *Quotquot ab eo scripta sunt volumina demonstrationibus sunt plena. numquam ergo veritatis hic filius ab ipsa deflexit veritate.* Gregorium quomodo effert Basilii? *Profecto, ait, iniuria affecerimus veritatem, si non animam illam annumeremus ipsi, quæ velut insignis, magnaq; lucerna in Ecclesia Dei resplenduit.* Epistola ad Neocæsar. 63. de eodem Rufin. in Historia. *cum, ait, tanti meriti fuisse, ut quicumq; ausus fuerit doctrinæ eius in aliquo refragari, ex hoc ipso, quia magis sit hæreticus arguatur: manifestum namq; indicium est, non esse rectæ fidei omnem, qui in fide Gregorio non concordat.* Huic affimile, quod scripsit Innocentius supra, *qui eam tenuit, nempe doctrinam S. Th. numq; inueniatur à veritatis tramite deuiasse, & qui eam impugnauerit, semper fuerit de veritate suspectus.* Hanc certe gloriæ prærogatiuam S. Thomas ex sua sibi promeruit modestia, & reuerentia erga eundem Sanctum, nam p. p. q. 61. a. 3. in corpore hoc elogium à Hieronymo desumptum, Gregorio attribuit. *[cuius tanta est in doctrina Christiana authoritas, ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit, sicut nec Athanasij documentis.]* Ergo sicut nullus ausus est crimini vertere dictis autoribus, quod tales titulos Patribus attribuerint, vel calumnias attexit, quod vel Canonica scripturæ exequarint, vel pares vetustioribus Patribus effecerint, sic nec calumniandi sunt, qui eosdem cum propor-

tionem quadam, ipsdem titulis Doctorem Sanctum decorarunt: nec traducendi, vel fingendi, quod vel scripturæ canonica Sancti Thomæ scripta, vel Patrum voluminibus eadem exæquarint, ut piaculum sit eadem impugnare, propemodum cum hæreticis annumerari, si quāpiam sermonibus sancti contradicat. Similes autem locutiones cum sint indefinitæ, satis est ut verificentur, non in omnibus, & singulis sententijs doctrinam SS. istorum, sicut & S. Thomæ irrefragabilem authoritatem habere, sed solum in materia dogmatica, vel graui Theologica: non in priuatis sententijs, & opiniuculis, sed in publico dogmate, nec. n. tunc dogmatica, vel publica sententia defenditur mordicus, quia Thomæ, vel Augustini est, sed quia à Thomæ, vel Augustino asserta, cum ipsa quoq; deprehenditur esse concors Patrum sententia: in quo casu sic suscipienda est Patrum authoritas (Aug. 2. contra Iulianum) sicut *contra impios defenditur Euangelium.* Et quod sic efferatur S. Thomæ doctrina, ex eo patet, quia ex Hilari. XI. de Trinit. in sola fidei indemutabili constitutione *credi aliter atq; aliter non licet*, & non possumus esse arbitri religionis, cum religionis opus in obedientia consistat officio. Aliorum autem priuata placita, sub discrimine salutis æternæ recipere non temeremur, tyrannis. n. esset velle adstringere, vel vim facere, vel legem dare, ubi vnusquisq; abundare in suo sensu ab Ecclesia permittitur. Cum ergo hæc sint prima elementa Christianæ Scholæ, & communis Catholicorum sensus, impostura est Anonymi cum dixit: *Thomistas, vel Bonanenturistas scriptis suorum Ducum tantam tribuere authoritatem, ut ea æquarint, cum canonica: vel Thomam & Bonanenturam Patribus veteribus adæquarint: vel quod hominum ingenia captiuent, ut etiam in eis, quæ ad fidem non pertinent, nullus eis possit sub peccati pœna refragari.*

III. quia quàm maximè orthodoxis cauendæ sunt technæ Hæreticorum, nam hæc fraus fuit Pelagianorum ex lib. 2. c. 7. in Iulii. imponere Augustino, quod nec somniarat. vnde illum sic reprehendit [quod autem hoc opere tuo quomodo fiant à Dialecticis Syllogismi, vnde questionem tibi nullus obiicit, docere conaris, quantum tibi places, tantum grauibz lectoribus displices, & quod est peius fingis me dicere, quod non dico, concludere sicut non concludo, concedere quod non concedo, & concludis tibi ipsi, quod renuo.]

IV. quia ad tentationem diaboli id pertinere videtur, ut videntes, vel audientes hæretici, hæc S. Thomæ (quod etiam ad S. Bonanenturam extenderunt) imponi, & quod pares pronuncientur scriptores Ecclesiastici sacris, & canonicis amanuensis, & ita linguæ habenas laxet, & cauillentur Orthodoxos, ima summis miscere, verba hominum pro verbo Dei venditari, & infamandi Orthodoxiam (dum de tali æquiparatione ficta, Orthodoxos fugillant) præbet occasionem, & sagittas administrant, quibus simplices vulnerentur, & sagittent in obscuro rectoris corde.

V. quia non est verisimile id. in mentem venisse

nisse virorum sapientium, ut in adiaphoris cap-
tiosos vellet fieri Doctores alios contrarium sen-
tientes, unde & Cyprianus dicebat (de anabap-
tismo Hereticorum loquens, quem ipse falso
tamen putabat esse de indifferentibus, cum ea
quæst. ad fidem attineret) cū ceteris collegis meis
scripsi ad Stephanum Rom. Urbis Episcopum. In
hac re nec nos vim cuiquam facimus, aut legem
damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione
voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisq;
Præpositus, rationem actus sui, domino redditu-
rus &c. quæ verba non illi, quæ tunc ventila-
batur quæstioni de fide, sed potius alijs indif-
ferentibus quæstionibus competunt, in quibus
nullus priuatus ad suam sequendam opinionem,
rationabiliter sentientes oppositum, potest, vel
debet captiuare, & astringere. Non ergo im-
ponendum discipulis S. Thomæ, vel Bonauen-
turi quod ingenia hominum captiuarint, ut in qq. ad
fidem non pertinentibus, nullus S. Doctore, vel S.
Bonauenturæ valeat refragari: tentatio dæmo-
nis est, inter famigeratas Scholas iurgia (qui-
bus adinuenire, & Cadmi dentes ferere, ut ijs Ana-
dabatur more pugnantibus, subintrent alij
qui virgulam censoriam arripientes, modo Sco-
tum, modo Thomam, uel Bonauenturam iubeat
uapulare, & cæ neutrales, utriusque aptos co-
thurnos adaptent, aut cum uerspersionibus
Æsopicijs se adiungentes, modò in castris ali-
tum contra quadrupedem militent, modò sti-
pendiati à quadrupedibus in aues insiliant.

CONCLUSIO

*Calumniæ Lutheri est, quod Schola S. Tho-
mæ, doctrinam eiusdem parem fecerit
cum articulis fidei, vel ut dixit Anony-
mus, quod sit ab eadem, scriptoribus Ca-
nonicis, vel Patribus æquiparata.*

Respondeo dicendum iuxta documenta.
Basilij lib. 1. contra Eunomon. quam ma-
ximè cauendum ab imposturis, & fraudibus
inimicorum Ecclesiæ. Hæc autem est eorum
fraus, ut fingant hostem quem feriant, imputan-
do Patribus, vel scriptoribus Ecclesiasticis, ali-
quid, quod nec somniarunt, ut inuidiam ortho-
doxia subeat, & imaginarios ex impugnatione,
ac propterea immeritos triumphos, eorundem
prociacitas reportare videatur. Sic fecit Euno-
mius apud eundem Basilium, finxit enim ima-
ginarium hostem, contra quem lanceas, & spi-
cula contorqueret, & nullo etiam oppugnan-
te, ac si oppugnaretur, responsiones edidit, ut in
specie responsionis doctrinam suam compone-
ret, & quasi necessitate propter calumniatores,
ad eos sermones uenerit, hoc modo auditorum
beneuolentiam uenatus. Sed ex eodem Basil. ea
fictio inde facile deprehensa, quod cum huius
causæ, quam dicere simulat, accusatorem nomi-
nare habuerit neminem, accusatoris persona re-
lictæ, ad respondendum aggressus, nec ex dementia,
nominatim eos, qui sibi molesti erant dicere

abstinuit, cum omnes, qui aliter, quam ipse sen-
tiat, laceſſat. Verum mentiri, & certas accusatio-
rum personas adducere dedecus sibi putauit. Nā
si nuncupare aliquos posset, dixisset profecto, &
exclamasset. Quæ ergo de causa quando scribe-
bat, reticuit? nunc interrogetur, nunc respondeat,
qui sunt, qui eum incusarunt? qui sunt, qui prius
detrahendo necessitatem sibi respondendi effecer-
unt? Quæ ex parte orbis terrarum uenerunt?
qui fuerunt iudices apud quos certamen hoc su-
biit? quod in iudicium hæc accusatio delata
fuit? &c. Quam ergo necessitatem respondendi
tunc habuit? sed ut arbitror etiam si uoluerit
mendacio, uti non poterit, quare nihil uerius,
quàm huc dicendi modum, ad decipiendum ab ipso
excogitatum fuisse. Non dissimiliter ijs, qui hæc
comminiscuntur in S. Th. doctrinæ professores,
& similia paradoxa imponunt (ut fecit Luthe-
rus) adaptari possunt, quasi enim ad retun-
dendam audaciam imaginatorum D.D. aquan-
tium, ut fingunt, Doctoris Angelici scripta cum
scriptis Canonicis, in acie figunt gradus, omneq;
neruos intendunt, ut à recta estimatione, & fa-
ma, quam sibi ex doctrina comparauerunt, uelut
ab arce deiſciant: accusant, & traducunt ad ima-
ginarios iudices ueritatis, ut fecit Anonymus in
libello supplici ad eosdem directo, ut an ulor-
um gratiam, & beneuolentiam aucupentur. Qui
uero sint isti, aduersus quos pugna suscipitur nō
designantur, qui destinati fuissent, si reperti hu-
iusmodi essent fabricatores talium paradoxo-
rum. Ergo si nunc astringantur (præsertim
Anonymus ille) ut de authore doceant, tam
perniciosa dogmatis, quis nam fuerit, quibus li-
bris sit exaratum, in qua Cathedra edoctum, etiā
si mendacijs daretur locus, nec reperietur. Qua-
re consequens est, hunc & similes dicendi mo-
dos fingendi hostes imaginarios contra quos
pugnetur, à ueritate, & sinceritate alienos, & ad
iniuriam Doctorum Ecclesiæ, ut eos è suo gra-
du deiſciant, fabricatos. eos itaque loquendi
modos eliminare oportet (ut laceſſitis patro-
cinium præstetur, & aduersantium calumnie
propulsentur) & rationabiliter S. Thomæ di-
scipulos tueamur, quos uelut homines imaginarios
exemplarunt, & tanquam terribilia puer-
orum venditarunt.

Solutiones oppositionum.

AD primum. non est cur laboremus in re-
spondendo, ut laborat opponens autori-
tates de papyro in papyrum transferendo, cū
nullus neget, quod negatum falso supponitur.
Certè qui transfert lapides affligitur in eis.

Ad II. meritò S. Thomas Soli assimilatur, quæ
nedum in manibus, sed in pectore gestat, at quæ
deductio est, ex ea laude ceteros Patres inferio-
res fieri? An etiam quia S. Augustini doctrina
Soli assimilatur propterea Christo Domino de-
tractum est, qui Sol in scripturis describitur? in
comparationibus autem est attendendum in-
terdum assumi res sensibiles, ait, Hil. 7. de Trinit.
ut rerum familiarium consuetudine admonenti
ex nostri sensus conscientia ad insoliti sensus

opinionem educemur. Sic quia nihil habemus inferioribus, quod fulgorē magis designet, quā Sol, dictum est Matt. 13 *fulgebunt iusti sicut Sol*, non quod maiorem lucem non habeat Christus Dominus &c. Sed quod nihil in terris sit splendidi-
us, quod eorum lucem possit declarare. Vel dicendū ex Cyrillo 2. lib. Thesau. c. 3. quod quæ sunt eiusdem naturæ, & gradus comparationem suscipiunt, quare cum alius gradus sit Patrum, alius Scholasticorum, comparatio non est facta primo modo inter Patres, sed inter Scholasticos, & sic patet ad confirmationem.

Ad III. Non sunt Tyranni ingeniorum S. Th. discipuli, vt velint captiuare ingenia (vt in liberis, & adaphoris quæstionibus non liceat cōtra sentire cōtra Angelicum) maximē illorum, qui suas habent distinctas Academiās florentes, sui Ducis sectando doctrinam. non sunt discipuli supra magistrum, nec plus S. Thomæ tribuunt, quam S. Thomas sibi, & reliquis Doctoribus docuit tribuendum esse. Non sunt quoque nostra (dicebat etiā Aug. lib. 2. contra Donatistas c. 2.) ita pertinaciter amanda, sed quæ aliquādo à fratribus, & collegis nostris vtiliter, & salubriter suggeruntur, si sint vera, & legitima, ipsa potius nostra ducamus. Propterea liberos correctores exoptat sapissimē idem Sanctus, vt melioribus rationibus, si afferentur, cederet, vel à priori, quam semel imbiberat sententia, si rationabiliora proferrentur, resiliret. Sed hæc diffusius infra, cum de iuramento scholæ Salmanticensis tractabitur.

Ad IV. Recte illa Theologica loca stabilita sunt, nec locū Theologicum, scilicet vnius priuati Doctoris autoritas firmum, & irrefragabile facit, nisi quando in illius sententia, ceterorum Scholasticorum multitudo conspirat. Probabilē tamen sedem argumenti subministrat, iuxta rationum firmamenta, & vniuersalem, vel cōmunem receptionem, & sequelam, quod absque aliorum iniuria S. Th. sibi promeruit, vt nullus post Magistrum sententiarum, tot commentatoribus, & expositoribus fuerit illustratus.

Ad primam confirmationem patet responsio ex dictis. Et opposites tenentur ostendere cēsuras, si quando oppositum sentientes defendēdo al. quam sententiam contrariam S. Th. impugnati sunt. Euoluant nostrorum, & ceterorū cōmentaria; designent positiones, impugnatas cum qualificationibus, & proferant eas in mediū, vt retractentur. Ostendant, si aliquando aliqua duriusculē sūt impugnata, an ex eo capite sint proscripta, quia Thomæ cōtraria, an vero quia principiis Theologicis parum sunt accommodata? & si ex hoc capite impugnata quædā sunt, nulla culpa impugnatoris, si tales inueniat assertores, qui nedum D. Tho. sed Scholasticis ceteris, Patribus interdu, imo ipsis Cōcilijs fermē aduersentur.

Ad II. Cōfirmationem. Verē sic est quod nullus ab Oecumenicis Concilijs damnatus est, si S. Doctori se opposuerit, sed multos in errores & hæreses damnatas in Concilijs impingere cōtingit, quia paulatim in grauioribus assueti contradicere sermonibus Sancti, vel si non possunt impugnare conclusiones, rationes infirmare co-

nantes, eò tandem deuenire possunt, vt ad nouitates prosiliant, quæ nedum S. Doctori, sed Patribus aduersæ merentur progressu temporis eandem accipere damnationem, quæ habuerunt consanguinitatem nouitiæ impugnationis, quare sicut dicebat Aug. se diuinis tractatoribus sensū suum submittere, qui in Ecclesia foruerunt præcipuē Ambrosio, *quoniam stabiles erant in antiquissima, & robustissima fide, non autem nouitio monebantur errore*, concludens. Nos autem paratiores sumus cum istis viris, & cum Ecclesia Christi in huius fidei antiquitate firmata, qualibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cuiuslibet eloquijs prædicatione damnari. 2. de nupt. & concupisc. 19. ita magis eligunt discipuli S. Thomæ in fidei dogmate, & grauioribus mysterijs indefectibiliter doctrinæ Angelici adherere, quia non tam suum quā Ecclesiæ sensum expressit, nec nouitio aliquo errore scdatus est, eligendo potius (vt factum est à Lutherō) maledicta, & contumelias, & calumnias perpeti, quā ex conniuentia nouitatum eruditos prædicari.

Ad III. confirmationem respondetur. verē, & prudenter in libris Catholicorū veterum cautū est, ne aliquid immutetur, ne, dum ipsorum testimonijs vtimur ad antiquitatem demonstrandam, si aliquid emendetur, vitata à nobis fuisse veterum exemplaria condament Hæretici. Benē tamen in duriusculē dictis, vel postea per Ecclesiam determinatis in quibusdam Doctoribus, (vt patet ex indice expurgatorio Romano à nostro Magistro S. Palatii laboribus P. Mag. Maluendæ cōcinnato) cautela in legēdis adhibita sunt, & in alijs apponendæ similiter desiderantur, vt inoffenso pede decurrant. Quod inter hos antiquos sint Scotus, & alij, qui S. Th. impugnauerint, nō inficior. Sed non ex hac impugnatione S. Thomæ notādi essent, si aliquid notari deberet, sed quia quod asserit S. Thomas ex communi Ecclesiæ sēsu tradit, & expl. cat. Vnū (ut multa præteream) exemplum adducitur, S. Thomas assertionem characteris à temporibus Apostolorū autoritate Dionysii demonstrat. 3. p. q. 63. a. p. Scotus (cui Caietanus noster subscribit) fatetur quidem haberi ex autoritate Ecclesiæ, sed aiunt non esse multum antiquam. Hoc assertum in Caietano, quia est modernus, à Pio V. expunctum est, Scoto ex antiquitate hæc reuerentia adhibita, ne ob antiquitatem expungeretur, tamen cauendum esse in hac re Scotum, nō Thomistam aliquis, sed insignis ille Thomas Vindensis disputans contra Vittephum tom. 2. tit. 3. a. p. 109. non sine indignatione pronunciauit cum illum Hæreticū characterem infamantem oppugnaret, vt mox dicitur.

Ad vltimam cōfirmationem Profcit libertas illa aliter sentiendi, vt varijs vijs, & modis dogmata explicentur &c. nec solum cum Sole, ut dicitur *pugnare* uolumus, si Doctorem sequimur quem in hoc commendant communiter, quod egregiē dogmata defenderit, explicat, censuras debitas apposuerit erroribus, quos impugnauit, nec certa pro incertis uendicauit, nec opinionēs pro fidei articulis obtruserit, ut impie Lutherus

therus debaccatur, Quare pro S. Doct. quadrat, quod dixit Aug. ad Orofium c. 11. contra Priscillianistas, q. cū ex Apostolo docuisset, vnumq; debere sapere iuxta mensuram fidei subdit. *Docebunt te ista fortasse Doctores, si ad illos afferas discendi scientiam, quam tam sciendi habes curam, ne incognita pro cognitis, ne non credenda credas, vel credenda non credas. Imo docebit ille vnus magister, et verus, siue per illos, siue quibus modis voluerit, qui te pro sua Ecclesia laborantem intus inspicit, vbi, & hoc in te contulit, ipse referabit latius veritatem.*

S.

Difficultas incidentalis
An saltem S. Thomas sine conatu, vel
conamine humano, sua ediderit
scripta.

Positio cuiusdam Neoterici
cum suis funda-
mentis.

BAeza in 3. p. concion. lib. 14. c. 16. specialem requirit sapientiam, qua verba sapientiæ scribantur, sine qua, ait, etiam sapientissimus nullum in scribendo facit gradum. Sic subdit D. Lucas exorditur suum Euangelium. *Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem eorum, quæ in nobis completa sunt. Et sanè multi tunc temporis erant disertissimi, & sapientissimi viri, qui scriptis mysteria Dei mandare cupierunt, imò vt ait D. Lucas, id conati sunt præstare: sed solum ostenderunt conatum, & laborem suum; opus autem non perfecerunt. Deerat vocationis diuinæ gratia, quæ opus implet, facit sic promptos ad scribendum, vt videatur calamus ipse sententias stillare, in alijs autem solus appareat conatus, & irritus labor.* D. Ambrosius ibi ait: *Conati vtiq; illi sunt, qui implere nequeunt. Sine conatu sunt. n. donationes, & gratia Dei, quæ vbi se infuderit, rigare consuevit, vt non egeat, sed redundet scriptoris ingenium. Non conatus est Matthæus, non conatus est Marcus, non conatus est Ioannes, non conatus est Lucas, sed diuino spiritu vbertatem dictorum, rerumq; omnium ministrante, sine vlllo molimine capta, complerunt.]* Insufficiens est sapientum conatus, & labor conscribendis libris adhibitus nil perficiet: & post sudorem multum, vix gradum faciet. Cui autem Dei gratia aspirauerit, qui scriba à Domino fuerit designatus, ferè sine conatu, & labore scribenda inueniet parata, & sic affluent, vt redundet ingenium donec scripta perficiantur. Huc respiciebat Psal. 44. aiens. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Alius habet. *Lingua mea calamus scribæ celeris.* Quem vocat scribam celerem? Illum solum, quem Dei gratia illud opus afflauerit. Nullus. n. licet sapientissimus verborumque affluens celer in scribendo est, nisi diuina gratia afflatus. Pulchrè ibi D. Chrysostomus,

Quid sibi vult illud, celeris? Qui enim aliquid domo prolatus loquitur, differt, cunctatur. Quando autem mentem mouet spiritus, nihil est, quod impediatur, sed quemadmodum aqua impetus, qui cum magno impetu præcipitat, progreditur, ita gratia spiritus cum magna celeritate procedit, omnia lenia, plana, & expedita proferens. Celerem scribam vocauit, vt ostendat diuina gratia afflatus. Solum enim hic celer est in scribendo, & nescit molimina, vt impleat orbem conscriptis chartis. Vnde Esdræ 1. c. 7. dicitur: Ipse Esdras, ascendit de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moysi. Quare scriba velox? Glossa ex D. Iren. lib. 3. c. 25. ait. Inspirauit Deus Esdræ Sacerdoti tribus Leui præteritorum Prophetarum omnes rememorare sermones, Non sua eruditione, & sapientia ductus Esdras, sed inspiratione diuina accessit ad tantum opus conscribendum, nimirum ad scripturæ libros iterum exarandos, & proliendos, indeque velox scriba factus est, in nullo cunctatus, sed omnia plana, prompta, & expedita inueniens.

Hinc notandum est, quàm largè diffusus sit hic conscribendi spiritus per vniuersas sacrarum religionum familias, quæ omnes tot fecerint scriptoribus sacris, vt euidenter ostendant, cum religionis vocatione ebuisse hunc ibi adnatum scribendi spiritum. Benedictina familia tot sacrarum litterarum commentatores habet, vt nescias quid potius mirearis in illis, numerum ne an præstantiam, an rebus, an dulcedinem, & vtilitatem doctrinæ. Post hunc non secundus Bernardus à quo primarij scriptores sacri perenniter scaturiunt. Qui Dominici in scriptorum genere prolem numerare vellet, stellas simul numeret, quas doctrinæ omnigenæ fulgentissimus Sol D. Thomas facit in perpetuas æternitates præbere lumina. Iam de humillimi Francisci filijs quid dicam? Non vnicum Doctorem subtilem, sed milles, & subtilissimos, & disertissimos parturiunt, & parturit, Prodit etiam Aug. filios suos doctrina Patristantes, numero nullo familiæ impares, ad hos credidisset scribendi facultatem iure hereditario fuisse deuolutam, nisi iure illam propriam, ab omnibus ordinibus hereditatam fecisset. Non impar his omnibus Carmelitarum familia, quæ vt Carmelus filios Prophetarum habuit, sic hæc doctissimorum scriptorum nobilitata est libris. Non me contineo, quin in præsentem memorem religionem e Societate Iesu, religionem inquam scriptorum doctissimorum ex gratia vocationis, vt ostendit, & præstantia, & facilitas, & incredibilis promptitudo, & celeritas eius in conscribendis, & euulgandis libris, accedunt Societatis IESV filij, & sumpto calamo, redundat scriptoris ingenium, & diuino Spiritu vbertatem dictorum, rerumque omnium ministrante sine vlllo molimine, cepta complentur. Non conatus est Suarez, non conatus est Vasquez, non conatus est Bellarminus, Maldonatus, Toletus Salmeron non

conati sunt; nec alij innumeri, quorum scripta thesauros vacuant, Bibliothecas replent &c.] hæc ille.

Deinde attexit catalogum librorum à solo anno 1621. vsq; ad 1627. & subdit, [horum scriptione potuisse compleri seculum integrum, vt proinde lector non dubitet, gratia illos potius afflatos esse diuina, quæ sola tantam materiæ segetem potest parare suis scribis, vt sine cunctatione velociter scribant.] hæc ille & iterum in specie de Societate dicit lib. 14. c. 15. §. 4. quod [*Societatis scripta euulgantur quotidie, in quibus scribendis in hoc seculo vniuersos ordines sacros filij societatis Iesu superant*] hæc ille.

Ex hac ergo positione à fortiori dici posset, non conatum S. Thomam, non Bonauenturam, non Scotum, non Bacchonem, nō primos Scholarum duces, qui quoscunq; moderniores præcedunt, & superant, & sunt ductores exercitus Scholasticorum.

Eiusdem positionis refutatio, & dubitationis resolutio.

Sed nihilominus contrarium dicendum existimo, nempe S. Thomam (quod de principibus alijs Scholarum, & Academiæ, & à fortiori de posterioribus DD. dicendum est, Capreolo, Caietano, Bannes, Valentia) conatos esse etiam adscribendum, quamuis donis gratiarum, quas dicunt gratis datas, secundum mensuram spiritus, aut iuxta sapientum æstimationem fuerint decorati.

Patet hæc positio, nam ex communi DD. sententia, hæc est differentia inter canonicos, & non canonicos scriptores, quod hi multo labore, & studio opera sua confecerunt, vt patet de Hierony. Aug. &c. illi cum non aliquo labore, dictabant, sed quæ à Spiritu Sancto suggererentur, excipiebant, vnde Baruch quomodo descripsit sermones à Hieremia Propheta prolatos respondit Hierem. 36. *ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, & ego scribebam in volumine, atramento: vnde nēdum res dictabantur à Spiritu S. sed & verba, & quantum ad res, multoties species de nouo præter lumen propheticum, & supernaturale, & diuinum infundebantur, sic regulariter in Prophetis, quandoq; n. res præsto erant, aderat spiritus diuini lux, vt ea quæ naturaliter cognoscebantur, certius ex lumine diuino diiudicarentur, & noscerentur. Idem quantum attinet ad verba, multoties verba non erant in imaginaria, & diuinitus sunt formata; aliquando erant in promptu in sacro scriptore, & tantummodo directa sunt diuino Spiritu, ne vnum pro altero supponeretur, & à Spiritu S. consignificandū aliquid adhibebantur ex S. D. 3. p. q. 60. a. 5. omnes tamen, & si diuersimode illustrati diuinitus tamen acti, vt dicitur 2. Petr. 1. *Spiritu S. inspirati locuti sunt Sancti Dei homines*, vbi vocula *ἐκ προνοίας* impulsione, & incitationē significat, & propterea à Patribus Prophetæ, vt scriptores*

canonici, vocantur *instrumenta diuine vocis*; ita Clem. Alex. 2. Strom. *virī per quos loquitur spiritus Dei*, propter quod scriptura, quæ canonica nominatur, est *eminentissima auctoritatis* Aug. 11. de Ciuit. Dei c. 3. *diuino spiritu afflati* à Chrysost. hom. 21. in Genes. *organa spiritus* Athenag. pro Christianis. Hæc autem est differentia inter eosdem sacros scriptores, quod quando res, & verba dictantur, nullus est scriptoris labor, cum vero solum est diuina assistentia eleuans res, & verba sacro scriptori cognita, tunc cernitur etiam industria, & labor, quod eleuatur à Spiritu S. ad scribendum ea, quæ per ea verba vult significare. Vnde author lib. Mach. ut patet ex lib. 2. c. 2. sic dicit. *Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breuitandi causa suscepimus, non facilem laborem, imo verò negotium plenum vigiliarum, & sudoris assumpsimus*, quibus verbis offensus Vuitakerus contra Ecclesiæ doctrinam, negauit eundem authorem esse scriptorem canonicum, quasi indignum sit Canonico scriptori humanam etiam industriam adhibere, ignorans, cō commendabiliorem esse Dei gratiam, quō nostram non excludit industriam, si illam eleuando ad altiores fines dirigit, ut fecit in sacris scriptoribus.

Iam uero si Sanctus Thomas, S. Bonauentura (dicamus de recētoribus) Caietanus, Bannes nostris, uel quibus alijs de Societate n. h. conatus est, uel conati sunt, ut dicit Bæza; uel hoc intelligitur, quod non sunt conati quantum ad res, & verba, sed utraq; diuinitus infusa, & tunc oportet dicere, non fuisse congruenter à Paulo Eph. 4. in 3. loco recensitos nempe inter DD. sed primo, uel secundo loco inter Apostolos, & prophetas debuisse numerari, inter quos Prophetas recensentur sacri scriptores: si non infusa res, nec uerba, sed tantummodo directi, necessario oportet dicere labores, & uigilias impendisse, ac per consequens conatos esse, quod si non hoc modo conati sunt, in sublimiori loco deberent collocari Thomas, Bonauentura, Caietanus, Valentia, S. a. quā author libri Machabæorum, & sic maiore obtinebunt iidem auctoritatem, cū maiori dono, quā ille, fuerint dotati. Quod nullus Ecclesiæ filius dicere somniabit.

Præterea quia & si Rupertus Abbas diuinæ reuelatione multa accepisse doceat scribens in Matt. lib. 12. *Vere Deus librum suum id est scripturæ Sanctæ mihi aperuit*, laborem, & diligentiam adhibuisse non est negandum.

S. Bernardus, & si dicat serm. 2. de Pentecoste se Platonis argutias, & Aristotelis versutias non intellexisse, neque vt intelligeret laborasse, & epist. 106. dicat. [*experto crede, aliqui d. amplius in syluis, quam in libris, ligna & lapides docebunt te, quod à Magistris audire non possis*] nihilominus industriam, & laborem eundem factum impendisse non leuē in discendo, & studendo disciplinis varijs, aperte habetur ex epistola illa famosissima, vt longissima Petri Venerabilis. In vita S. Th. & si dicatur, quod diuinitus magis, quā labore humano, plus oratione, quā studio, tantam diuinorum cognitionem sit adeptus; nullum fuit scriptorum genus, quod non

non euoluerit, vt dicitur in Rom. Breuiar. in studio, & contemplatione totus erat, hæc autem quid erant nisi quoq; canatus humani?

Amplius, si tanta est spiritus affluentia in his scriptoribus quos effert Bæza, & omnibus indifferenter adest tanta promptitudo spiritus, copiosiora bona in vltima ætate collata, quàm antiquitus, vbi propiores erant DD. ijs qui receperunt primitias spiritus, cum tñ ordo in gratijs gratis datis sit, à fontis plenitudine Apostolorum temporum ad riuulos posteriorum descendens, vt alias dictum est de maiori cognitione mysteriorum fidei, quod eò perfectior cognitio quò Apostolicis temporibus vicinior.

Adhæc, conatus exclusio, eo modo quo asseritur à Bæza tentationis materiam subministrare posset incautis, nam facillimè posset quis decipi, & illud quod Spiritus S. affluentiam solam expectet, qui subito potest cohonestare pauperem, & linguas infantium facit disertas. Sic multi decepti sunt eorum superbia audientes S. Antonium absq; conatu sacras litteras didicisse, sicut, & alios refert Augustinus, in prol. de doctr. Christiana diuinitus absq; labore, & conatu Sacrarum litterarum cognitionem adeptos, & sic a laboribus, & a studiis alienatos. Similiter Cassianus lib. 5. de capit. vitiis de Theodoro Abbate refert, ex puritate vite absq; conatu, scientiam adeptum esse diuinarum litterarum, & oratione, absq; studio esse affectum solutionem difficillimæ quæstionis, & cap. 34. admiratibus eiusdem cognitionem dixit. *Monachum scripturarum notitiam perungere cupientem; neque tam debere labores suos erga commentariorum libros impendere; sed potius omnem mentis industriam, & intentionem cordis erga emundationem vitiorum carnalium detinere. Quibus pulsus, confestim cordis oculi sublato velamine passionum, sacramenta scripturarum velut naturaliter incipient contemplari.* Sed quale antidotum S. Aug. præparauit aduersus has tentationes, audiamus. *Cauemus, ait ne talibus inimici versutis, & peruersitate decepti, ad ipsum quoq; Euangelium audiendum atq; discendum, nolimus ire ad Ecclesias, aut codicem legere, aut legentem prædicantemq; hominem audire, & expectemus rapi vsq; ad tertium cælum &c. & ibi audire ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui, aut ibi videre Dominum Iesum Christum, & ab illo potius, quàm ab hominibus audire Euangelium. Cauemus tales tentationes superbissimas, & periculosissimas.* ad eadem exempla respiciens Cassiodorus in præfat. suæ institutionis, allata ex Aug. & Cassiano dissoluens, sic nos instruxit, ne ex tanta gratia (quam largitur Bæza) superexcidamus [licet, ait hæc fuerint supenda miracula, & omnia possibilia credentibus approbentur, non nos tamen debere talia frequenter expetere, sed in usu communis doctrinæ satius permanere, ne cum illa, quæ sunt supra nos audacter exquirimus, culpam tentationis contra Domini præceptum potius incurere videamur, dicentis in Deuteronomio. Non tentabis Dominum Deum tuum, & iterum in Euang. Generatio mala, & adultera

signum querit &c. At vnde decepti Poetæ nisi ex hoc afflatu sine conatu? est Deus in nobis agitate calescimus illo. Et iterum.

Nos sacri vates, & Diuini contra vocamur, Spiritus æthereis sedibus ille venit.

Vnde Enthusiastarum militantium in castris Anabaptistarum (vt i. tom. diximus in catalogo) secta? quia à solo spiritu se erudiri absq; humanæ conamine prædicabant.

Detur Deo primus locus, at non conatus excludatur humanus, quo circa dictum est, vt notat Cassiodorus *vt oremus, vt nobis aperiantur illa, quæ clausæ sunt, & à studio legendi, nullatenus discamus, nam & David cum esset in lege Domini iugiter occupatus, tamen clamabat ad Dominum dicens. Da mihi intellectum, vt discam mandata tua.* Mittat Dominus cœlestes semen, rectas intelligentias in terram intellectus nostri, sed oportet illud excolere, glebas proscindere, omnè operam adhibere, & conamina impedire, vt agricultura Dei crescat, floreat, maturescat.

Minervæ adhibe manum, dicebat antiquitas. Nō esset Domini sermo preciosus, i. rarus, vt dicitur in p. Reg. si passim omnibus ista gratia daretur, quam largiter Bæza subministrat nostris, & suis. Talibus donis non esse nos dotatos libere profiteamur. Humiliter ergo sentiendum est, non sic sentire de nobis, vt putent hyperbolis nostris nos velle cum DD. vel cum Prophetis, vel Apostolis ipsis in iisdem subsellijs confidere, easq; voces non vsurpemus: Non conatus est hic, vel ille scriptor modernus &c. ne ludibrio nos exponamus.

Quod si in alia vsurpatione accipiatur conatus, nimirum pro solerti cuiuscunq; diligentia adiuncto aliorum labore, ut ex aliorum adiutorio facillima sit scriptio, vbi difficillimū esset si solus quis tot euoluere deberet volumina, & manuscripta undiq; conquisita; bonus sensus est, & commendabilis, unde eum laudat noster Nazarius 3. p. ultimo in præfatione ad Lectorem his verbis dicens. *Quare laudari semper eorum institutum, qui plures in vnius voluminis compositione laborant, dum quidam sententiarum varietate, quidam locorum, & probationum sylvas aut etiam responsiones ad argumenta aduersariorum sollicitè colligunt. Vnus autem ex eis præcipuus, vt sapiens architectus præparatam, & oblatam sibi materiam distinguendo, & ordinando disponit opus paulatim à fundamētis ad parietes, & demum vsq; ad culmum erigendo. sic. n. breui tempore multa facile conficiuntur volumina, quamq; nō ignore in hoc scribēdi multos posse defectus diuersi generis haud leues accidere, quos in quibusdā nō raro deprehendi etc.* Quapropter admirandi sūt Thomas, Albertus magnus, HVGOCARD. Paludanus, Capreolus, Caietanus, Maluenda, qui nuper super totū vetus testamentū doctissima cōmentaria elaborauit, & F. Ludouicus de Soto maior, qui in totā fermē scripturā reliquit monumenta, & F. Petrus de Herrera, cuius scriptis bibliothecæ, & membranæ multorū distantur, qui in totam summam descripsit plures lecturas, & in sacrā scrip. plures tomos adhuc nō impressos elaborauit, & alij religionis nostræ

procures, qui nullo auxiliante nisi vno forte descriptore ingentia, ac multa volumina summa eruditione referta proprio Marte composita ediderunt. hæc Nazarius. sed relinquamus pueriles iactationes de nimia scriptitatione, vt Martialis monuit, q. de Marso poeta de multitudine librorū gloriante, perbelle cecinit.

Sepius in libro memoratur Persius vno,

Quam levis in tota Marsus Amazonide.

Sed si quis sciolus de magnitudine, & multitudine librorum suorum adhuc se super Thomam gloriaretur (vt quendam fecisse, à fide dignis proprijs audibus audiui) illud accipiat.

Quinq; simul diuersa docēs dictabat Aquinas

Quinq; tibi dictant; nec bene sufficiunt.

Quinq; simul pennis variè scribebat Aquinas

Scribunt mille tibi, sint tua magna satis.

Ad rationem dubitandi in oppositum respondetur, ijs locis scripturarum probari scriptorū canonicorum prærogatiuas, quas non licet ad scriptores Ecclesiasticos extendere, qui dono scientiæ, & sapientiæ plus, vel minus illustrantur à Deo secundum temporum dispositiones. & hæc de ista dubitatione sufficiant.

DUBITATIO II. APPENDIX

An ex commendatione Doctrinae S. Thomae sit tanta scriptis Angelicis attributa autoritas, vt à ceteris Scholasticis, cum eorundem iniuria, adempta sit.

Anonymi positio.

Fingit Anonymus in suo libello ad iudices veritatis, Thomistas, ita Sanctum Thomam efferre, quasi solus, & singularis sit in veritate doctrinæ, & proinde à ceteris Scholasticis sua auferatur autoritas. Verba illius sunt, quæ etiam recenset in sua Apologia P. Fr. Alphonsus Baptista Cathedraticus Caesaragustæ nu. 6. [Ne extinguamus alia lumina, quæ Deus, & Ecclesia, Sancta Inquisitio, Vniuersitates, & religiones volunt sint accensa ad gloriam ipsiusmet scientiæ. Proinde non sunt demergendi, vel abscindendi ceteri filij Ecclesiæ, vel condemnandi. Inhonorat Ecclesiam, qui eam facit adeo inopem, vt vno solò Doctore decoretur, cum multos habeat: iniuria Deo irrogatur conari extinguere omnia luminaria, vna candela superstita, vt sit in heddomada Sancta.] hæc ille. Cui ad stipulari videtur Nictela Damiani H. berni pag. 36. qui quendam scriptorem reprehendens, quod dixerit. (non negamus ergo Scholasticos tanquam homines alicubi esse lapsos, & sepe meliora posse ab eis desiderari. Sed nunc Aquinati tantam gratiam spirituum impertisse Deū contendimus, vt nullibi, aut contra fidem, aut bonos mores errasse videatur) statum quæstionis immutans, sic eleuat hoc pronunciatum, vt in omnibus materijs, & quæstionibus id extensum suspicetur: vnde tantam à Thomistis S. Doctori attribui autoritatem, vt reliquas omnes do-

ctrinas, si discrepent, postulet ad subsellia, imo, vt de veritate suspectas dijudicet.

Oppositiones.

Arguitur ergo primo ex inductione affectionum, nam quidam dixit, quod Innocentius dixerit de S. Thoma, eos qui ab Angelici Doctoris mente discesserunt, fuisse semper de veritate suspectos, non est Scotus, quamuis ingenij acutissimi ea laude dignus, qui cumulat fuisse assertor doctrinae Thomisticae. & quod alius in explicanda similitudine quattuor animalium Ezechielis, adaptando illa quattuor DD. Aug. Ambros. Greg. Hier. super extulerit S. Thomam super illos, assimilando illum firmamento. Alius quod typis mandarit currum in quo post canonicos authores, Thomas subsequatur, & Patribus præferatur. & alius in thesibus Augustino præferendum S. Thomam proposuerit. Item subdit Nictela, erroneum esse illud eloquij genus pronunciatum [tolle Thomam, & dissipabo Ecclesiam] & illud: Thomam esse regulam fidei, Theologiæque qua si quis magistra non fuisset vsus, toto cælo aberrasset. insolens quoque, quod alij apud Alphonsum de Castro iactabant ex pulpito, ipso audiente, & vidente, Non sunt inquit veriti ad populum in publica concione hæc effundere. Quisquis à B. Thomae sententia discesserit, suspectus de hæresi est censendus: multa (subdit Nictela Hibernica) eiusmodi conglobauit Spina.] & mox. [Incidi in alium qui vt singularem doctrinam extolleret S. Thomam (quasi is solus sine errore fuerit) ceteros censurabat authores, inter quos Alenssem, in hoc, quod senserit vberiore Eucharistiæ gratiam, dari sumptione duarum, quam vnus tantum speciei] quæ assertio nulla auctoritate, aut ratione probatur erronea, eamque grauissimi authores tenent probabiliorē, vt Vasquez. 3. p. t. 3. d. 215. c. 2. Tapper a. 15. Cassalius, Arboræus, Suarez t. 3. p. d. 63. Sotus, & alij quos citat Henriquez lib. 8 c. 44. Accedit quod quendam reprehendens, quod dixerit Scotum irreprehensibilem, & doctrinam eius infallibilem, ait, quod non est veritus, quod verbi Dei est proprium, doctrinam hominū tribuere, ergo, per retorsionem argumenti non debet id de S. Thoma affirmare, & de ceteris Scholasticis luserum facere, dicendo. Non negamus ergo Scholasticos tanquam homines alicubi esse, & sepe meliora posse in eis desiderari. Sed nunc Aquinati tantam gratiam spirituum impertisse contendimus, vt nullibi, aut contra fidem, aut contra bonos mores errasse videatur.

Hinc alij quidam submurmurant ad hoc auctoritatis culmen D. Thomam euectam esse doctrinam, vt non modo contra eam nihil hætenus decisum sit, sed nec decidi, aut determinari posse ab Ecclesia constanter affirmant. Codices omnes ad eius normam reducendos, & castigandos, quicquid fidem, aut mores concernit, ex eius tantum sententia differendum, & determinandum, qui ab eadem discedunt errores, & velut hæreticos iudicandos. Si autem quæatur

quærat vnde huic Euangelio tanta auctoritas, nihil solidi præter ea, quæ congesta sunt respondere possunt.] hæc Nitella.

II. principaliter, quia variæ sunt S. Doct. sententiæ in quibus communiter S. Thomas non tenetur, & ad hoc ostendendum infra scriptas questiones recensent, ubi placitum Scholæ inspiciendum monet Nitella, ut quid in eis cõsuerit Th. quidvè Scotus, aut alii diligenter inspiciatur. Questiones sunt ex pag. 46.

Prima. Si perueniens ad vsum rationis, nisi conuertatur ad Deum, peccet mortaliter, nec primum eius peccatum possit esse veniale.

II. Si peccatum veniale sit in sensualitate.

III. Si vltima dispositio ad iustificationem fiat elicitiuè ab habitu charitatis.

IV. Si habitus charitatis, per actus æquales, aut remissiones non intendatur.

V. Si augeatur non per adiectionem nouæ entitatis, sed per maiorem in subiecto radicationem.

VI. Si Angelus in primo instanti non potuerit peccare.

VII. Si in æternitate res coexistent Deo.

VIII. Si natura assumpta existat existentia increata, seu Verbi.

IX. Si in eadem specie Deus possit creare plures Angelos.

X. Si Deus de absoluta potentia non possit creare albedinem extra omne subiectum, aut à subiecto separare, & conseruare in eodem subiecto, aut extra subiectum multiplicare numero.

XI. Si Deus prædeterminet physicè ad actus liberos nostram voluntatem.

XII. Si existens in peccato mortali (etiam occulto) peccet mortaliter faciens ex officio correctionem fraternam.

XIII. Si aliud fuit corpus Christi viuum, & mortuum, & si reliquæ illæ Sanctorum, quas veneratur Ecclesia, vt ossa, corpora, non sint illa, quæ in viuis fuerunt, sed alia noua plane substantiæ, quæ nunquam Sanctorum fuerunt, qui articuli sequuntur ex vnitæ formæ substantialis in homine, & teste Ochamo scâdaloſi fuerunt habiti olim in Angliâ: imò vt quidam apud facultatem Parisiensem, in supra allegato processu, ille articulus de vnitæ formæ substantialis in homine erat decimus quartus quintæ partis erronei libelli de Euangelio æterno damnati per Alex. IV.

XIV. Si Angelus sit in loco per operationem tantum.

XV. Si omnia verba in forma calicis recitata in Ecclesia Latina, sint essentialia.

XVI. Si character idem, in diuersis ordinibus extendatur, nouus non imprimatur.

XVII. Si B. Virgo sit in peccato originali concepta.

XVIII. Si in Canonizatione Sanctorum pietas tantum credatur, Ecclesiam, aut Pontificem errare non posse.

XIX. Si virtus moralis tantum sit in appetitu sensitivo, excepta iustitia, & prudentia.

XX. Si sint in rebus creatis quadam, quæ

simpliciter necesse est esse, vt quid de assertione in vigore sermonis dicendum sit, erroneam. n. censet facultas Parisiensis.

XXI. Si sine solemnî professione non possit esse quis verus religiosus. Vide constitutionem Ecclesiæ.

XXII. Si Papa non possit dispensare in voto solemnî. Vide praxim Ecclesiæ.

XXIII. Si sit irregularis, qui occidit alium cû moderamine inculpatae tutelæ. vide sensum Ecclesiæ.

XXIV. Si non possit commisceri aliquid calici consecrato. Consule praxim Ecclesiæ Græcæ.

XXV. Si Papa non possit dispensare in matrimonio rato extra casum professionis Monasticæ. Vide praxim Ecclesiæ. Hæc inquam videant aduersarij, & videbunt S. Th. non illud authoritatis pondus habuisse in Scholis; vt ab eo non liceret discedere &c. Hæc Nitella, quæ ad verbum exarauit, & transcripsit ex Poza lib. 4. elucid. tract. 1. c. 2. vers. ad huius rei probationem hæc conferunt: qui & hæc duo habet, quæ Nitella omisit. & sit.

XXVI. Quod in Christo non fuerunt habitus per accidens infusi.

XXVII. Quod formale vnionis hypostaticæ sit quædam fictio, seu ens rationis 3. p. 1. 78. a. 3.

XXVIII. 3. p. q. 52. a. 1. videtur dicere fuisse aliquam pœnam in Christo esse in Inferno secundam animam, & in sepulchro secundum carnem. Bellarm. t. 1. lib. 4. de Christi anima c. 16. dubio 2.

III. Principaliter quia non propterea, quod S. Th. aliquid cum arridet, procurandum idcirco est, vt libri prohibeantur, quos Inquisitiones aliquot locales probauerunt, & iterum sub incude reuocandi procuratur, imo hoc procurantes, nec vt iudices, nec vt testes (dixit quidam) accipiendi sunt.

Pro parte opposita.

Sed contra est, primo, quia nullus verè doctus, & sapiens, potest esse, vt dicit Lerinensis c. 27 contra prophan. vocum nouitates, [tam inuidus hominibus, tam exesus Deo, vt religionis profectum prohibere conetur] Prohibetur autem si quis posteriores I. P. vno sublimato S. Doctore tollere vellet. Quare vt idem docet [crescat igitur oportet, vt multum vehementerq; proficiat, tam singulorum, quam omnium, tam vnius hominis, quam totius Ecclesiæ ætatum, ac seculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat genere, in eodem s3. dogmate eodem sensu, eademq; sententia.]

Secundo, quia vt rectè dixit Ambrosius in ps. 118. multas habemus lucernas (loquitur autem de Doctores Ecclesiæ) accende omnes, quia multe sunt tenebræ, multe lucernæ sunt necessariae &c. istas lucernas lex significauit, semper lucere debere in tabernaculo testimonij, hoc est in Ecclesia (non illas quas accendunt Iudæi quotidie) Illæ sub vmbra lucent, & extinguuntur quotidie, quia quod faciunt, non vident, quod legunt

legunt nesciunt. Ordo tamen est in istis luminibus, nec. n. secundum situm eundem, vel gradū omnes locantur, & inæqualiter lucem participant. Cavemus proinde, ne in situ sit indiscretio, & ne antiquiora lumina auferantur, ut novis faculis detur locus, Ecclesiæ luminaribus extinctis, quando. n. novæ faces procedunt, illæq; nocturna contra doctrinam Sanctorum, tunc Iudaorum est imitatio, qui ad lumen mundi extinguendum exierunt cum facibus, & laternis, sed bene res se habuit, nam tunc, ut ait alibi Ambrosius, *emerunt funus sepulchri sui.*

Tertio arguitur. in luminum istorum situatione ordo postulat, à viris orthodoxis, & discretis, si quidem in rerum creatione diuisum est inter lucem, & tenebras, nam ut dicit Chrysostomus hom. 3. in Gen. *suam cuiq; regionem distribuit, nā ab initio cuiq; suos terminos præfixit, quos perpetuo absq; impedimento custodiret, id quod cuilibet, qui mediocriter sapit contueri licet, quando ex eo tempore, usq; in illud præsens neq; lux terminos suos transgressa sit, neq; tenebræ suum ordinem præterierint, confusione deordinatione introducta* ergo cauendum ne nova lumina introducetes antiqua vel extinguant vel esse pariter sūma, nec minora hæc esse velint æquiparata maioribus, & dū affectant summa lumina esse in Ecclesia, nulla sint lumina, confusione, & deordinatione introducta.

Quarto, iocus ille, de extinctione luminariū, vno superstiti, ut sit in hebdomada sancta, in laudem S. Thomæ, ut etiam Bonaventuræ Scoti, & aliorum DD. classicorum redundat, ut. n. ex Chrysost. hom. 5. ad Corinth. 2. *lucerna quando ipsa est illustris, innumeras alias incendere potest, extincta verò, neq; se ipsam illuminat, neq; alias lucernas incendere valet* &c. ita de S. Thomæ, Bonaventuræ, Alex. de Ales, Alberto magno, Scoto &c. dici potest, quod si soli hi Duces in Scholis remanerent, plures accedere possent, eo namq; lumine dicit idem Chrysost. in doctorum persona, *innumeros tam Doctores, quā discipulos velut archetypo faciemus.* Videat anonymus opponens, quot discipulos, imo quot doctores produxit S. Thomas, & iocari desinet, imo in ioco faciem insignem demonstrat, ex qua quotidie aliæ faculæ mutuantur, ut luminaria fiant.

Quinto, si par omnium doctorum sit æqualitas, iam

Certēt Cycnis vlula, sit Tytirus Orpheus, dixit ille, & ut scripsit Nazianz. in carminibus confusione Ecclesiastici ordinis, sui temporis.

Sint paria argentum, atq; aurum sunt æque chalybsq;

Vnio cum scrupo, et liquido cum sote salebra.

Deniq; cuncta simul mixtim referantur in vñ

Hæc præscripta malis. Sed ad cultum pertinentia

Præcipuo supra reliquos sunt aucta decore

Cælestis templi, namq; hoc fecere ministros

Sacrorum hi, sacriq; soli finesq; laborum

Distinctas operas, diuisaq; munia obibant,

Nec ex inæqualitate ministerij, quia vnus alteri præficiatur, iniuria cæteris irrogabatur

ergo idem dicendum in nostro proposito.

CONCLUSIO

Nunquam à Schola S. Thomæ, doctori suo tantum est tributum, ut ceteros Scholasticos maxime suarum Academiarum Duces & principes sua autoritate spoliaret.

Respondeo dicendum ex elogij S. Thomæ (ut etiam ex elogij S. Bonaventuræ) nūquam à Schola Thomistica, vel discipulis Seraphici Doctoris, sic euectos istos sanctos, ut præterea sit cæteris derogatum, sed solum, ut præcæteris in aliquo dono maiori prærogatiua præfulgere ostendatur. Pro cuius rei intelligentia, notandum est quod diuersimode Deus ad suorum secretorum intelligentiā suos admittit, ait, Greg. Nazianz. de moderat. in disput. seruanda. *Aliter Aaron, aliter Ithamar, & Eleazar eruditi sunt, si quidem Moyses Deum adiit, & facie ad faciem allocutus est. Secundo loco ascendit Aaron, ad extra nubem in propinquo constitit: Tertio loco velut in tertia sede quiescentes, gradum fixerūt Ithamar, & Eleazar, belluis, & plebe sub pæna mortis à monte ablegatis, ut dicitur Exod. 19.* Primo ergo cum Deo loquentes fuerūt Apostoli, mox Apostolici, quibus Patres succedunt, in tertia classe Scholastici. Sicut ergo inter Apostolos excessus fuit vnus super alterum in cognitione absq; cæterorum Apostolorum contemptu, sic inter Patres, ut dictum est sup. q. prima art. 8. vnus prærogatiua super alterum, absq; aliorum Patrum præiudicio ostensa est, & ex varijs titulis, & encomijs vnus super alium excessus, aperte demonstratus. Idem in Scholasticorum classe fieri potest, idemque ordo seruandus ex eodem Nazianz. qui in arcæ ministerio seruabatur, *alij enim præstantiores partes, alij inferiores minoresq; precij, prout cuiusq; dignitas ferebat, distribuebantur, et quoniam eam quoq; custodiri oportebat, quidam eā quoquo modo custodiebant, alij videlicet aliud latus, alij aliud: nec quicquam indistinctum, & perturbatum erat, nec minimarum quidem rerū, ita in proposito in ministerio doctrinæ cælestis sunt primi, medij, infimi, iuxta primæ, mediæ & postremæ ætatis status, ut de Patribus quoque dictum est. Primas partes damus primæ ætatis Scholasticis, ut Gulielmo Parisiensi, Altisidorenfi, Alberto Magno, Alexandro Ateni, S. Thomæ, Bonaventuræ, Egidio, Scoto, quos Principes meritò dixeris, & primæ classis legionarios. Secundas partes assignare possumus, Argentinæ, Ariminensi, Bachono, Durando, Herueo, Paludano. Tercias cæteris Scholasticis, qui ab anno 1400 vsq; ad præsens floruerunt, atque scripserunt. Sicut autem inter istos est ordo, ut primi secundos, secundi tertij ordinis DD. præcedant, ita & graduatio eorundem in vnaquaq; classe conspicitur. Inter primos autem ijs Principatum deferimus, qui hac prærogatiua sublimati*

mati sunt ab Ecclesia, vt Doctoris titulo decorarentur, tales sunt S. Bonauentura, & S. Thomas. Quare nullum præiudicium allatum est cæteris, sua. n. laus manet cæteris, nam Albertus gaudet nomine Magni, Alensis titulo irrefragabilis, Egidius fundamentalis encomio, Scotus subtilis priuilegio decorantur. Verum quia vt periculosum est de meritis Sanctorum disputare, ita & de doctrina, quare ad cauendam inuidiam, & æmulationem, fruatur Angelicus, titulo doctoris Cherubici, & Doctoris Angelici, Bonauentura (ex Gerfone) doctoris Seraphici illustretur, charitas. n. horum Sanctorum non quærens quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, honore sibi inuicem præuenient. Cedet enim Bonauentura sapientiæ omnigenæ, multitudini, varietati scriptorum Angelici (vt in officij de Sancto Sacramento compositione humiliter cessit) cedet autem Angelicus inflammata, & affectiua, & deuota dictioni Bonauenturæ. Hæc autem inæqualitas ordinem diuinæ sapientiæ mirabiliter demonstrat, si quidem prædicatio Euangelij diuersimode illustrata ex multiformi gratia Dei, mirabiliter commendatur, vnde vt granum sinapis satis creuit in arborem magnam multiplicium ramorum varietate constantem; hoc granum, ait Chrys. in hortum suum misit Christus, id est in promissione Regni sui, quod radicatum est in Prophetis, creuit in Apostolis, in Ecclesia fecit arborem magnam, multiplices dedit in donationibus ramos, quos enumerat Apostolus dicendo: alij datus est sermo sapientiæ, alij verbum scientiæ &c. in quibus cæli, non aeris aues, in pennis sapientiæ, & prudentiæ volatu, fidei securitate requiescant: non vnus ramus est, multi rami sunt, vt in tantis, & talibus ramis iam nullis laqueis (hereticorum) attendenda requiescas semper, vt columba, & de volatu tali valida, & de tanta mansione secunda. & si vis, vt intelligentia diuinorum, in magnam arborem, vt sinapis granum crescat, & sensus altitudine tota leuetur ad cælum, & tota scientiarum diffundatur in ramos, in ramis S. Thomæ consistet. Sed si vis sinapis eiusdem feruentia viuido saporis sui fructu ora succendi, & nostra pectora ardeant, & inflammentur, Seraphici scripta percurrere: & quia varij rami sunt ceterorum doctorum, ad eos quoque vocant aues cæli ad spirituales sensus sacræ doctrinæ percipiendos, easdemque inuitant, quieta suscipiant mansione. Cum ergo varia multiplicia inæqualia sint Doctorum charismata, nulla cæteris fit iniuria, si inæqualiter vnus, vel alter celebretur, & extollatur, vt de S. Thomæ, & S. Bonauentura dictum est, cum ordo diuinæ sapientiæ eluceat in hac inæquali varietate multiformis gratiæ Dei, & vniuersimode difformiter, variorum ingeniorum, & conditionum hominum, diuersi aptati sint rami, vbi securè degant, & caueant voraces vultures, quæ sunt ex eodem Chrysosol. omnes spirituales nequitie Dæmones scilicet, & Hæretici. serm. 98.

Solutionses oppositionum.

AD primum respondetur ex S. Greg. Nazianz. oratione in S. Iuliana, quod in eodem vitio sunt, tam effrenata, atque omni animaduersionis metu soluta licentia, quam seu, nec vlla clementia temperata, condemnatio. Qui ea verba ampullosa protulit, licentia effrenata protulit, si tamen protulit, at immodica esset animaduersionis, si extenderetur paucorum imprudentia ad totam Scholam Thomisticam, satis vt vbi orta culpa est, ibi poena consistat. Eo titulo commendatur Africanus a Liuiio, quod non totam multitudinem, sed seditionis cuiusdam auctores puniuerit, & in triginta hominum capitibus expiarit octo milia hominum noxam. an omnes Thomistæ incusandi, quod pauci imprudenter excefferint, si tamen verè excefferint: si ij qui fuerunt recensiti in hoc argumento, pluribus exemplis propositis imprudentes fuerunt, fat sua imprudentia flagellati, vt congeminare plagas opus non fuerit: si viri prudentes, & cordati illud Platonis recolat opponens, cuius meminit Plutar. in vita Demetrii. *A magnis ingenijs, vt magna virtutes, ita iniuriæ etiā magna proficiuntur*, & iterum idem Plato, in *Agypto etiam nascuntur optima remedia, & nocentissima venena*: & magnis virtutibus, interdum magna vitia coniuncta. Sed si quorundam nostrorum licentia est effrenis, sola mulsetur: si autem eorum, qui reprehendunt, deprehendantur sodales, qui abiectissimè de S. Thomæ obloquuntur, mitior ob consortium culpæ, sit eorum censura, & Christiana modestia ex alia parte in nõ formandis erratorum catalogis, & indiculis, appareat, nam esset, vt dicitur veteri Prouerbio ex Nazianz. *malum malo extrudere, & insaniam insaniam sanare*, charitas autem supereminet, quæ animos vniat aduersus hostes fidei, sibi inuicem auxiliares copias ministrantes, nam ex Nazianz. in sent. therasticis *manus manu, & per pedis auxilio indiget*. Sed singula Nitellæ exempla expendamus. Ad 1. & 4. exemplum responderi potest. eos concionatores, illud dictum asserentes: quicumque Thomam impugnauerit, & c. locutos fortè in ijs materijs, quæ dogmata, & communem sensum Ecclesiæ exprimunt. Si eo titulo non est decoratus Scotus, vt Thomas ab Innocentio, æquivalentes, & illustres quoque titulos habuit in Ecclesia Dei, quibus quoque, effulget, vt stella firmamenti in perpetuas æternitates. Quod vero firmamento æquatus sit Thomas, & præfectus quattuor doctoribus Ecclesiæ, hyperbolica locutio est familiaris Nazianzeno, Basilio, & alijs sanctis, cum vtuntur genere demonstratiuo in sanctorum laudibus. Similiter, vt dicitur in 3. exemplo, quod pictus sit medius inter Patres, & canonicos scriptores, non ob digniorem locum positus est medius, sed cum Doct. Angelicus, scripturas ex Patribus exponat, quasi amborum nexus, cum sibi locum vindicauit. Quod verò censuratus sit Alensis ab illo de quo fit mentio, in d. exemplo, dum non qualitatem censuræ exponit, nec possumus censurantem

surantem potuit rejicere eam sententiam, quia contraria communior, & verior. Ad illud quod deductum est in exemplo 6. hoc promeruit S. Thomas, ut quod de Nazianzeno ipse dixit, *quod eius dictis nullam quis ausus est inferre calumniam*, & magnam in Ecclesia obtinere auctoritatem de ipso quoque idem sentiat à viris doctissimis, & (sicut dictum est de Ephre à S. Greg. Niss.) *quod nunquam hic veritatis filius ab ipsa deflexit veritate*, & ex auctoritate magna, quam in Ecclesia adeptus est, certò speratur, ut sicut hucusque in omnibus Conciliis post mortem eius celebratis, & in alijs Ecclesiæ definitonibus S. Thomas consultum suffragium ministravit, ut in posterum sit subministraturus potius, quam quod virgula expunctoria Ecclesiastici iudicii (cui omnia tam humiliter, quam veraciter subiecit, tam insignis filius pacis, & unitatis) aliquid de eius doctrina delendum sit, cum à Clemente VIII. sit præconizatum, absque ullo prorsus errore scripsisse, & eiusdem doctrina in materia dogmatica (nec n. de indifferentibus sermo est) corrigendos, & emendandos, qui novitias, & peregrinas inducunt doctrinas, si unquam in posterum oritura, ei repugnare deprehenduntur.

Ad II. caput principale ille indiculus solus, integrum librum expostularet, ad singula capita respondentem.

Breuitè ad primum, quanta eius sententiæ S. Th. sit probabilitas satis ostendunt interpretes Doct. S. q. 59. 1. 2. a. 6. Zamel ibidè, & alij, & Victoria propria de hac re relectione. Capreo. 2. d. 40. q. 1. ad arg. Scot. contra secundam opinionem eo lectores remitto.

Ad II. actus appetitus sensitivi non potest esse peccatum veniale præcise procedens ab ipso appetitu absque ordine ad voluntatem, ex doctrina Concilij Trid. sess. 5. c. 5. ut autem consideratur, ut subest imperio rationis, & voluntatis potest esse veniale, si sit motus indeliberatus, poterat enim illum voluntas reprimere; mortale vero si sit deliberatus &c. est communis interpretum S. Th. q. 74. a. 3.

Ad III. quod ultima dispositio ad gratiam fiat ab habitu charitatis in genere causæ efficiētis, præcedat autem in genere causæ materialis, ex Philosophia quoque potest suaderi, in probabilissima sententia, tenētū dispositiones naturales eodem modo se habere ad formas substantiales rerum naturalium. Sunt Doctores, qui explicant S. Thomam, quod dispositio V. G. contritio, quæ sequitur ad iustificationem procedit à gratia, & virtutibus, ut habet rationem virtutis, & habitus; æterum ut præcedit iustificationem procedere non ab illa secundum rationem virtutis, aut habitus, sed secundum rationem auxilij operantis. Sed satis est, quod & si alij in hac re diversum senserint, quod S. Thomæ sententia est principiis veræ Theologiæ, vide Reuerendissimum D. Alvarez lib. 7. de aux. disput. 66.

Ad IV. insignis est q̄stio inter Scholasticos de eiusmodi augmento, & multæ solutiones peti possunt ex Bannes tractatu integro de hac re: &

doctissimus Magister F. Petrus Paulus Philippius opusculo de eadem re plura descripsit. Ille modus à multis Thomistis assertus probabilissimus est (quem etiam tenet Scotus 1. d. 22. q. 2. & colligitur ex S. Th. 1. 2. q. 114. a. 8. ad 3. & defendit Alvarez disput. 60.) quod gratia, & charitas augentur etiam per actus remissiores in esse gratiæ, & charitatis, non autem in esse habitus, & qualitatis.

Ad V. similiter ex Philosophia dependet, quomodo fiat accidentalium formarum accretio, an per additionem novi gradus, an per maiorem radicationem in subiecto, & probabilissima est via quam S. Th. sequitur, & ad supernaturales formas extendit. legendus S. Th. 1. 2. q. 52. a. 2. Cum interpretibus Capreo. 5. d. 17. q. 2. Soncin. 8. met. q. 21.

Ad VI. sententia S. Th. & si sit cōtra Scotum, & Marsilium, & quosdam Nominales, grauioribus habet secum Doctores classicos, nam idem cum S. Doctore sentiūt Alensis 2. p. q. 209. mēb. 11. Bonau. Ricc. 2. d. 5. & quod magis est in S. Augustino fundamentum habet 11. de Ciuit. c. 14 vbi non peccasse in primo instanti Angelum docet ea ratione, quia ab optimo authore conditus est.

Ad VII. de coexistentia rerum in æternitate, non tam sententia S. Thomæ est, quam Augustini in ps. 49. ijs verbis *pulchritudo agri meū est*, & serm. 11. de verbis Apostoli explicando illum locum: *elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, & ratio iustificatur euidens, quia cum Dei cognitio mensuretur æternitate, omnes differentias ambit temporum, & quæ in futuro tempore continentur, & erunt, & propter hoc magis standum est S. Th. quam Scoto, & Durando oppositum sentientibus, præsertim cum rationes eorum ex imaginatione procedant, quæ id non potest capere. Sed oportet cordatos viros transcendere sensum, & imaginationem: vnde S. Ang. contra eos, qui non poterant capere, quomodo Deus extiterit ante secula dicebat ij Confess. c. 30. *Stabo, & consolidabor in te forma mea veritate tua, nec patiar quæstiones hominum, qui parali morbo plus sciunt, quam capiunt*. ibidemque docet nullam creaturam potuisse, & esse posse coeternam in sua propria mensura, & differentia temporis de qua loquebatur, innuens posse esse, & coexistere in æternitate tanquam in superiori, & inadæquata, mensura, ut in alijs locis docuerat.

Ad VIII. quod natura assumpta non existat existentia diuini verbi, sed propria, Scotus suffragatur 3. d. 6. cum multis alijs authoribus, Negat S. Th. 3. p. q. 2. a. 2. cum Gandaviensi quodlib. 3. q. 2. sed pro qua sententia suffragium ferat antiquitas, audiamus. In Concil. 6. generali a. 11. in epistola Sophronij Hierosolymit. approbata. Patrum calculis sic dicitur: *in illo scilicet Verbo, non in semetipsa habuit existentiam vnā*, & loquebatur, ut patet ex contextu de humanitate. Idem innuit Leo Epist. 11. *natura quippe humana nō ita assumpta est, ut prius creata assummeretur, sed ut ipsa et assumptione crearetur*, & sensus est non fuisse assumptam, ut præexistentē secundum

secundum existentiam propriam, per creationem acceptam, sed assumptionem creatam, vt denotaretur existentia, seu creationis dependētia ab ipsa assumptione. Legantur Fulg. de Incarn. verbi c. 3. Ioannes 3. Damasc. 3. lib. c. 22. & pro S. Thoma ferre suffragia aspicias. Cumque hæc res magis traditione, quam rationibus metiēda sit, potius Thomæ adherendum, qui in Conciliorū, & PP. lectionibus versatus, quā subtilitatibus Metaphysicis D. subtilis, qui pace sua parum in PP. lectione, & antiquitate euoluēda infudauit.

Ad IX. stāte probabilissima sententia S. Thomæ, quod indiuiduatio cuiuscunq; angeli nō desumitur ex principio quasi materiali, & extrinseco, sed ex formali, & essentiali, per quod veluti per formam est Angelus, & hic Angelus, quælibet forma Angeli in vnico indiuiduo non solum continet omnem perfectionem de facto sibi debitam suæ naturæ, sed etiam possibilem, quare cum nō sit limitabilis in vnico indiuiduo (se ipsa. n. Angelus indiuiduatur) implicat contradictionem, vt sit in eadem specie multiplicabilis, sūt & moderni scriptores aliqui Thomistæ, qui dicunt in via S. Thomæ posse sustineri non implicare de potentia Dei absoluta talem multiplicationem, dicit. n. S. Doct. opusculo 16. contra Auerroistas contra vnitatem intellectus, quod dato, quod nō esset de natura intellectus, quod multipl. caretur, non propter hoc posse intellectum multiplicari includeret contradictionem. Legēdus Zumel. 1. p. 9. f. 50. a. 4. q. 2. sed de hac re in materia de Angelis diffusè tractatur, nec est huius loci, & temporis de his pertractare quæstionibus.

Ad X. dicitur ex eadem doctrina S. Thomæ, & principio probabilissimo, quod cum separata albedo sit illimitata (nec. n. per substantiam limitatur à quo fingitur separata) per consequens repugnat illi multiplicatio, cum multiplicatio accidentium per subiectum, & in ordine ad subiectum fiat à quo indiuiduantur.

Ad XI. de prædeterminatione actuum liberorum, expressius Scotus quam S. Thomas illud vocabulum posuit. Quare quicquid sit de hac quæstionis veritate cuius decisionis promulgatio à Sede Apostolica expectatur, nihil tractandum est de hac re controuersa humiliter parendo decretis S. Congregationis S. officij iubētis, vt nec incidenter de hac controuersa quicquam tractetur, & disputetur. Videat opposens, si paruit, hunc articulum obijciendo, & sibi consulat.

Ad XII. existens in peccato alterum corrigens peccat mortaliter, ait S. Th. si peccatum corripientis sit manifestum 2. 2. q. 3. a. 5. vel si in superbiam efferatur in corde suo, & se præferat fratri &c. vbi mentio de peccato occulto? nonne hæc est impostura manifesta? at in hac calūnia feruēmus, quod scripsit Nazianz. lib. 1. sentent. spiritualium carminibus thetrastis descript. *Melius est malè audire, quā malè dicere.*

Ad XIII. Christi corpus fuit idē numero, mortuum, & viuū simpliciter, hoc est absolutè ex

identitate suppositi, quod sub pœna perfidiæ negari non potest: non fuit autem idem numero simpliciter, pro vt simpliciter, idem est, ac omnino, vel totaliter, ait S. D. 3. p. q. 50. a. 5. aliàs sequeretur, quod non esset corruptum corruptione mortis, seu separatione animæ à corpore, nam vita est aliquid de essentia viuētis corporis, id autem dicere esset hæresis Caiana. Quare non oportet ponere illam formam corporeitatis, quæ secundam Philosophiam bonam, non est constituenda, nec faciat ens in actu completo, nec posset sine miraculo defendi (cum sit secundum opposites coruā materiæ formæ corporeitatis) quod ex corruptione vnus non sequatur alterius generatio, quod in sententia S. Th. non sequitur, separata. n. anima Christi, eius corpus forma cadaueris, quæ substantialis est, fuit informata. id autem fuit conueniens, vt corpus Christi mortuum, cum nostris demonstraretur in hoc esse eiusdem rationis, nec in schola nostra orta est distinctio ista corruptionis, vna quæ est ex separatione animæ, altera quæ est per resolutionem in elementa, nam eam tradit expressè Damasc. 3. de fide c. 28. vnde & si non fuerit in Christo secunda corruptio, fuit prima, verè. n. passus est mortem, ergo primi generis corruptionem; cumq; corruptio ista fuerit substantialis, ad nouam formam terminata est, nō corporeitatis ex vera Philosophia, ergo ad cadaueris formam.

Nec sequitur ex positione S. Thomæ reliquias Sanctorum non esse easdem, nam bene respondet S. Doct. 3. p. q. 25. a. ultimo ad 3. quod licet non sit idem numero corpus Sancti defuncti, quod primo fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quæ est anima, est tamen idē identitate materiæ, quæ est iterum suæ formæ vnienda. Quod si hæc doctrina, vt dicit opposens, fuit scandalosa existimata in Anglia, fuit scandalum passiuum, sicut fuit scandalum Phariseorum, qui sæpe de uerbis Saluatoris scandalizabantur, quos vt duces cæcorum nedum cæcos haberi voluit Saluator in Euangelio, vt & omnes, qui de orthodoxa doctrina scandalizantur, sed satis cæcus fuit Ocham, qui dictas animas posuit in homine sensitiuam, & rationalem, propterea vicina hæresi est adiudicata eius sententia, quare de illo non est curandum. Articulus vero ille qui fingitur damnatus ab Alex. IV. mera calumnia est, vnde & illi articuli Parisienses, vt calumniōsi contra doctrinam S. Thomæ ab eadem alma vniuersitate postea reuocati sunt, à Stephano Episcopo Parisiensi.

Ad XIV. quod Angelus dicatur esse in loco per operationem, non negatur non esse Angelus in loco, sed datur ratio per quam est in loco, nempe quod non est per se ipsum tanquam rationem essendi, sed per operationem, vt quemadmodum substantia est in loco non per se ipsam, sed per quantitatem molis, ita Angeli substantia est in loco per quantitatem virtutis, & sicut substantia remota quantitate non diceretur esse præsens alicui localiter, ita substantia Angeli nullibi esset localiter. expauit autem opposens de articulo Parisiensi, quo cauetur, ne dicatur

dicatur Angelus nusquam esse, quod videtur illis sequi, si dicatur Angelus esse in loco per operationem: at nec articulus ille Apenninum pertransiit, & ex forti imaginatione non percipitur, quod recta ratione sensum corrigente, & imaginationem frenante rationabiliter asseritur.

Ad XV. non perceperunt opposites mentem S. Th. dicit. n. S. Th. 3. p. q. 78. a. 3. omnia prædicta verba sunt de substantia formæ. sed per prima verba cum dicitur: *Hic est calix sanguinis mei*, significatur ipsa conuersio in sanguinem eo modo quo dictum est in forma consecrationis panis: per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc Sacramento: verba vero illa de substantia formæ recte exponuntur à Schola Thomistica de integritate, unde sunt partes integrales non essentielles, & similis est hæc locutio: consecratio vtriusque speciei est de substantia Sacramenti, id est de integritate Sacramenti, non autem de essentia. Quod vero sit hic sensus S. Doct. apparet manifestè, nam cum per prima verba docuerit significari conuersionem vini in sanguinem, consequenter ijs verbis transmutatur vinum in sanguinem, Sacramentalia. n. verba, mox efficiunt, quod figurant, ergo iam per illa verba fit transubstantiatio, ergo illa sola sunt de essentia, cetera autem de substantia. i. integritate rationabiliter dicuntur.

Ad XVI. de extensione characteris, respondetur, quod debet erubescere idem obijcere opponens, quod obiecerat M. Antonius de Dominis, ut dictum est sup. a. 4. ad 6. quod cum communis sit Theologorum sententia Episcopatum non esse Sacramentum, consequens erat non imprimi in illo characterem, quia vero quasdam actiones Hierarchicas exercet Episcopus, quas non potest exercere simplex Sacerdos, satis rationabiliter positus est character Sacerdotalis exte. di. acquiri. n. nouam perfectionem character Sacerdotalis (cum simplex sacerdos Episcopus consecratur) seu modum quandam realem, indelebilem, & initerabilem (unde non est moralis deputatio) (ut quidam dicunt) qui nihil aliud est, quam quædam realis ordinatio ad illum effectum. Sed cur opponens festucas in alienis oculis videt, trabem vero oculorum suorum non attendit? decimant anethum, & ciminum, & relinquunt grauiora legis. Cur non probabilem sui Ducis sententiam in theatro Philosophico exposuit discutendam, tenentis characterem esse relationem extrinsecus aduenientem? cum Sacramentalis operatio characterem imprimat, ex definitione Ecclesiæ, quis Philosophus suadebitur de Ecclesiæ doctrina? cum habeatur pro indubitato ad relationem non esse per se motum? sed quomodo ipsam characteris existentiam defenderit Scotus in Scholis, satis est manifestum, tenuissimam. n. scripsit noster Soto opinionem Scotum de characterem Sacramentali habuisse, nā in 4. d. 6. q. 9. contendit probare, nec ex sacris litteris, nec ex SS. Patrum testimonijs, neque per rationem naturalem colligi, & subdit quod cum nec Ma-

gister sententiarum, nec Gratianus, qui dicta Patrum collegerunt, fecerunt mentionem de characterem, indicium est non esse effectum multum necessarium. Quare timens Ecclesiæ ferulam, propter solam Ecclesiæ autoritatem, tutum non existimat ipsum negare: hæc Soto. A Scoto suffragatus Vuitcleph in quarto dialogo c. 15. scripsit [quidam multiplicanti in ordinibus, & Sacramentis multis, characteres: sed istorum fundationem, & fructum, nec in scriptura sacra, nec in ratione considero &c.] quem impugnavit insignis ille athleta fidei Thomas Vvald. antiquitatis indagator scitissimus, in Scotum quoque, zelantissime pro Ecclesiâ, his verbis inuehitur t. 2. de Sacram. cap. 109. ubi. n. hæreticū Vuitcleph confutasset, & docuisset ex continuata traditione Apostolorum characteris dogma haberi, quod & canones postea sanxerunt] mox subdit [Quod mirum doctor verè subtilis non aduertit in hoc, sicut in alijs, nesciens (ut dicit) aliam auctoritatem scripturæ, vel antiquitatis adducere, nisi Ecclesiæ sic determinatis de nouo. Si B. Aug. habuisset hunc modum probandi unicum baptismum contra Donatum, aut Dei gratiam contra Pelagium &c.: quam facile disputasset, sed quam difficile conclusisset hæreticos, nec tam omnes auctoritates, tam viaces, tam claras intulit, ut non aliquis versutus, & defensor protervus eas declinare valuerit, & concludit characteris positionem in eo fundatam, quia sic vniuersa iam olim sanxit Ecclesiâ, ideo ab Apostolorum traditione venisse nos credimus, & mox Patres afferit in quibus elucet traditio, & definitionem Ecclesiæ de characterem, non nouam, sed in antiquis fundata fide super adificatam ostendit, ut non suo modo sensu gloriari videatur, Ecclesiâ, cum hæreticis: & illius Satyrici voce formari decreta: sic volo sic iubeo, sit pro ratione voluntas. Hæc insignis Vvaldensis Carmelitarum decus, egregius fidei defensor. Bellarminus quoque, lib. 2. c. 19. de effectum Sacramentorum, ait Theologos aliquos, ut Durandum, Scotum, Gabrielem videri quidem admittere characterem, sed quædam docere, quæ videntur facere pro Kemnitio. Sed & aliquos modernos hæreticos ob hanc Scoti, & Gabrielis sententiā, Orthodoxiam infamandi occasionem dedisse, ostendimus supra a. 4. & scribit Gretzerus t. 1. Appendice 1. ad 1. librū Card. Bellarmini pag. 352. 361. de Pappo ministro Argentoratensi in lib. attitulado contradictiones DD. nunc Romanæ Ecclesiæ &c. in contradictione 97. Quis autem fortius hæreticis resistat Scotus an S. Th. videat opponens, cum legerit S. Th. & ex Dionysio, Damasceno, Augustino Ecclesiæ definitionē solidè fundare. Præstasset opponenti hæc non obijcere, ne exussando in puluerem, excitasset terram in oculos suos.

Ad XVII. meminisse, & recolere debuisset opponens, quæ sancita sunt à Sixto 4. Cōcil. Trid. Pio V. & nouissime à Paulo V. & Greg. XV. ubi nullum, etiam ex silentio, opinioni S. D. præiudicium illatum, nec finis de eadem tractari posse sancitur, quare extra limites decretorum euagantes caueant præcipitum. Sed de hac re supra

supra dictum est art. 10. ad obiectionem 19. & plura in deposito Apostolico c. 24.

Ad XVIII. particula illa, [piè] non libertatē sentiendi aliter semper importat, sed e regione quandoq; opponitur impietati. ea loquendi formula fuit quoq; Aug. familiaris, agens. n. de baptismo dato à Laico in necessitate dixit. *Nescio an piè quisquam dixerit esse repetendum cōtra ep. Parmen. lib. 2. c. 13* quæ propositio æquipollet huic. *Non nisi impiè quispiam dixerit esse repetendum.* pia etiā dicitur Ecclesiæ prædicatio in Concil. Lat. secre. 4. impres. Sixti V. eadem phrasi vsus est S. Th. 1. contra Gentil. in proēm. quod religioni contraria est falsitas, *quæ impietas nominatur, & impietatis nomen assumit.* Canonizare autem Sanctos ad religionem pertinet, unde dicere posse Ecclesiam errare in cultu perniciosus error est, & impietatis sibi nomen assumit. vide alia similis doctrinam ad Rom. c. 11. lect. 1. quare asserere errare posse Ecclesiam in Canonizatione SS. temerarium, impium, imo & hæresim sapiens dogma est ex Cano. Bannes, Nunnez, & alijs Doctoribus, & si quidam DD. nostri t. mporis hæresis nota etiam idem dogma denotarint.

Ad XIX. si opponens, Philoso. 3. eth. c. 10. legisset, reperisset collocare fortitudinem, & temperantiam in appetitu sensitiuo, & si distingueret irascibilem, & concupiscibilem, ut sunt partes appetiui secundum se, & quatenus participant rationem, hoc est quatenus natæ sunt obedire rationi, videret, quod & si primo modo non possint esse subiectum virtutis, possunt nihilominus perfici per habitus ad fortiter, vel temperatè agendum, ut sunt motæ à ratione, de qua re nunc S. Th. 1. 2. q. 56. a. 4. tam nostri, quam exteri interpreses acutè defendunt.

Ad XX. respondetur eo modo quo responsum est ad obiectionem xvj. Neotericorum opponentium, propositam in articulo 10. huius quæstionis, ex quo opponens transcripsit, si ipse non primo scripsit.

Ad XXI. & XXII. patet responsio ex dictis eodem articulo in responsione ad 9.

Ad XXIII. patet per responsionem ad 7. hæc autem instantiæ, vel vnus, & eiusdem authoris sunt, vel sunt tanquam caligine vnus panni, unde ead. resolutione omnes dissoluntur.

Ad XXIV. si opponens vult oppugnare S. Thomam id docentem 3. p. q. 74. a. 8. ad 3. timeat ne Ecclesiam Latinam oppugnet, quæ ante consecrationem ex veteri traditione, vino modicas aquæ stillas apponit. Sed nec Ecclesia Græca à Latina discordat, ut rectè notauit Cabasilas in expositione Liturgiæ c. 8. dicendo hæc verba. [cum ante consecrationem aquam vino infundunt, aiunt statim: exiuit sanguis, et aqua] verū est aliquorum Græcorum consuetudinem fuisse, ut idem refert c. 37. aquam calidam sacris mysterijs admiscere, sed bene aduertit, illam ceremoniam fieri solitam solum in vsu seu cōmunicatione Eucharistiæ, ad significandum Spiritus S. effectum qui per illam datur. Hæc autem duo, ita sunt disparata, sicut cælum, & terra, & turpe fuit opponenti, Græcissare, & cæ-

remonas eorum ignorare. Indiculū mereretur, ut cum alijs erratis, hoc quoq; recenseretur. Sed vetat Christiana modestia, & prudenter Nazianz. lib. 1. sent. spiritualium.

Ne vince semper, nec tibi id studio fiet,

Plerumq; vinci, pulchrius, quam vincere.

Ad XXV. iam pridem dissoluerat hanc instantiam F. Dominicus Soto, cui cum obieceretur autoritas Martini, & Eugenij, quod in tali matrimonio dispēsarunt, respondet 4. d. 27. q. 1. a. 4. id ad factū pertinuisse, non ad fidei determinationem, opinionē Canonistarum esse secutos, & subdit. *alios Pontifices nō legi talē fecisse dispensationem, cum credibile sit, multas eiusmodi dispensandi oblatas occasiones,* unde dicit, quod *Adrianus 6. vir, tum viriusq; turis peritissimus, tum & rei Theologiæ non infimè doctus, cum ab illo huiusmodi dispensatio fuisset postulata, oblataq; faulrix sententia Caietani, demiratus est, virum Theologum hoc sibi in animum inducere potuisse: & ideo improbis precibus succumbens, respondit, se dare quod posset, sed tamen credere nihil posse.* Hæc Sotus.

Ad XXVI. mirū est, quod opposcentes ponūt, & ponere cogātur in Christo scientiā acquirētā, & virtutes morales ablegēt, cū decentissimū fuit etiā Christū Dominū cōperari modo sibi cōnaturali, sicut decentissimū, ex eodē modo cōnaturali, p̄fici intellectū Xpi Dñi, ex sciētia acquisita.

Ad XXVII. locus non bene citatus est, citari debuit q. 2. a. 7. in corpore, & docet ibidē, quod cū unio sit relatio realis, est in humana natura, in Verbo rationis, quid inde? an ex hoc propterea negatur, quod unio non sit substantialis, an diffinitur terminū nō esse substantiālē nō sequitur, quod sint Deus, & homo vnū per relationē, nam similitudo est relatio, & non dicitur quis alteri similis ex relatione, sed per albedinē, ita Capr. 3. d. 5. q. 1. cōtra Aureolū, & quando dicitur, quod Deus est homo, & è cōtra, propter vnionē, quæ est relatio, nō est sensus, quod esse hominē cōpetat Deo relatiuè, sed quod hæc unio aduenit Deo, sine sui mutatione, quæ est relatiuorū proprietates, unde importat consequēter relationē, & habet proprietatem relatiuam.] Hæc Medina.

Ad XXVIII. non fuit propriè pena illa mora in inferno, & sepulchro, nec. n. erat cōtra Christi voluntatē, nec ex aliquo peccato (pena autem omnes in morte terminatæ sunt) sed fuit penalis, seu effectus pœnarū, & mortis, ex qua etiam dehonorat o, & infamia apud infideles secuta est, & permanebit, quousq; ad iudiciū descēdet, & hæc penales sunt, pena propriè non iunt.

Ad Tertium principatē, nō prohibētur libri, nec procuratur prohiberi ex hoc capite, quia S. Th. contradicāt, sed quia iux. præscriptas regulas Indicis Romani sanā doctrinā nō continent, unde & propterea emēdādi. quod si ex doctrina S. Tho. emēdētur, ipsa est Nitela qua sordes nouitiolarū doctrinarū absterguntur. Nec localibus Inquisitionibus fit iniuria, si per supremum Inquisitionis Tribunal Romanū, quod omnibus supereminet, à quo ceteræ Inquisitiones traducē velut à matrice suscipiūt, emēdari contingat, maxime cū approbationes Inquisitorū particu-

larium prodeant, semper subintellecta cōditione, si nihil emendandum supersit, & cum subordinatione ad Urbē principē, quā quo loco ceteris supereminet, ita & auctoritate p̄cellit. Procurare autē ne sint, qui errata, si deprehenduntur, significēt, n̄ hū aliud est, quam velle, si qui sunt qui id prætendant, canum excubias tollere, ē gregibus, vel anseres ab arce Capitolina abigere. Recolat autem oppugnatores quid in simili dixit Prosper Augustinum defendendo, quod nō oportebat tanta scrutatione pondera locutionū, numeros quoq; syllabarum S. Doct. obseruare, sed recolere, quod hæc *[doctrina hæreticorum commenta discit, & diabolicum tumorem hæreticæ prauitatis elisit,] ad alia transeamus.*

ARTICVLVS XI.

V. Sanctus Thomas fuerit auctor totius Primæ secundæ, & Secundæ secundæ Partis summæ Theologicæ.

Nupera Anonymi positio.

Proiores (scripsit quidam) homines sunt ad detractionem, & reprehensionem, quā imitationem: suē enim id ex inuidia proficiscatur, dum alios sibi preferri vident, suē lucem veritatis ferre non possint, scriptores ubiq; gentium fama celebri diffamatos denigrare, & deprimere satagunt, sic de Virgilio testatur Hieronymus Epistola de loc. & nominib. Hebraic. quod a suis æmulis accusabatur, quod quosdam Homeri versus ad verbum trāsulisset, inde *compilator veterum* dicebatur, ibidemq; refert Ciceronē, Oratorū Principē, linguæ latinæ illustratorem, *repetundarum* a Græcis accusari. Athnæus lib. 11. Dipnosophist. c. 22. Platonem submordet, irridēs libros eius de Republica, vt potē asperfos nominibus fictis Timæi, Gorgiæ, &c. addidit, & Chius lib. cōtra Platonis consuetudinē, non solū, vt inutiles, & mendaces, sed etiā quosdam furto sublato, vt aliqui sint Aristhenis, alij Heracleotici Brisonis. Apollodorus Atheniensis (referente Laertio) cū cōtenderet multo plura Epicurū, quā Chrysippū edidisse sine vilius adminiculo, illud respōsum reportauit: si quis tollat de Chrysippi libris omnia quæcūq; sunt aliena appōita, vacua illi charta relinquetur. In Sallustium Romanæ historiæ conditorem hæc carmina publicata,

*Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe Iugurthinæ conditor historiæ.*

Porphyrus apud Eusebium taxat Euagrationem Cyrenensem, quod integrum Musæi librum de Thesprotis expilarit. Terentius

Afer Poeta præstantissimus a L. Lauino urgebatur; qui eum tanq; publici ararij furem traducebat.

Cecilius scripsit sex libros de Menandri furtis. Philostratus Alexandrinus similiter librum attulauit de Sophlocis furtis. Lysimachus quoque opus elaborauit duobus libris comprehensum, de furtis Ephori diligentissimi scriptoris. Asinius similiter Pollio, de furtis Theopompi libros edidit, quem tamen Cicero parentem historiæ nuncupauit.

Has, & similes calumnias, & maiores etiam Procures Ecclesiæ passi sunt. Sanctus Basilius de Spiritu Sancto versus finem de sui obrectatoribus hæc dicere coactus est, videlicet, quod *implacabiles, & amari sedent errorum examinatores, iniqui verò, & maleuoli recte factorum iudices.* Cuius causam ibidem reddit, quæ superius tacta est, quia *pruata similitas plus est, quā commune, & publicum bellum, dum aduersarios vincendi gloria, præfert publicæ omnium vilitati, quibus præsens, temporariæque gloriæ voluptas, prior, ac portio est præmijs, in posterum repositis.*

Gregorius Nazianzenus in quadrages. ieiun. quia *[dicebat]* perpetuus liuor sermones meos inimico atq; in festo oculo perspectat, idcirco faciendum mihi censui, vt silentio acquiescerem, & ad Christum conuersus dicebat. *At o Christe certissime hominum medico, liuorem quæso compesce, meque ab acerbis, & virulentis linguis extractum, ad tuum splendorem perdu-cito.*

Hieronymus quoque (de quo Augustinus dicebat *nemo hominum sciuit, quod Hieronymus ignorauit*) calumnijs, & obrectationibus innumeris est impetitus, ut patet ex eiusdem Epistola ad Asellam. Et in alia præposita tractatui de loc. communibus Hebraic. 99. & in Prologo super Iosue.

Idem accidit nostro Sancto Doctori, cuius doctrina multis titulis a detractoribus impugnata, illustrior super est habita, & tanti ponderis extitit semper in Ecclesia Dei, præsertim in Concilio Tridentino, vt testati sint patres superstites illius Concilij, post scripturarum testimonia, Apostolicam traditionem, patrum consensus inuestigationem, ad summam S. Thomæ, quæ in medio Concilio aperta erat, recurrere solitos, vt nedum in sententia, sed & in verbis cum doctrina Sancti conuenirent, Fernasdez in concertatione prædicatoria anno 1562. Vnde factum est, vt Pius V. Canonēs Sacri Concilij Tridentini in doctrina S. Thomæ fundatos diserte pronunciarit, & id maxime apparet in doctrina de iustificatione, quæ in p. 2. S. Th. habetur.

Videns ergo diabolus sibi per S. Doctorem bellum illatum, scrupulos iniecit quibusdam Neotericis, vt angerentur, & ea difficultate præmerentur, an S. Tho. fuerit auctor primæ secundæ, & secundæ secundæ, vt facilius auctore in dubium euocato, ad doctrinam Sancti Doctoris oppugnandam occasiones capta-
rent, & noua comminiscendo, eam auctoritatem
infr-

infirmaret, quæ de perduellibus gloriosum triumphum reportauit. Anonymus ergo in suo libello supplici ad iudices veritatis, defendit expressè S. D. à Beluacensi dictas partes magna ex parte transcripsisse. Anonymo quidam subscribentes, eandem occinunt cantilenam, ita Poza lib. 4. tract. 7. c. 5. elucidarij, & nonnulli in compitis, & triquijs coram vulgaribus obloquentes.

Verum ad hos inanes scrupulos, & imposturas eradicandas elaborauit Cardinalis Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in S. Thoma, obseruatione tertia sic dicens. [*Mirum est valde, quod magna pars primæ secundæ, & secundæ secundæ inueniatur iisdem verbis in primo, & tertio libro speculi Moralis Vincentij Bellouacensis, & quidem non videtur Vincentius potuisse speculum suum morale conficere ex doctrina, & verbis S. Thomæ, cum ipse obierit anno Domini 1256. ut testatur Antonius Senensis ex Vaseo in Bibliotheca Patrum Prædicatorum, & S. Thomas obierit anno Domini 1274. & in extrema ætate summam Theologiæ consecrerit. Sed neque est villo modo credibile S. Thomam summæ suæ partem secundam, eamque nobilissimam ex alio scriptore hausisse. In his angustijs nihil mihi occurrit, nisi speculum illud morale fortasse non esse Vincentij Bellouacensis, sed alicuius auctoris posterioris, qui fortasse Vincentius etiam diceretur, quique secundam partem S. Thomæ in compendium redigere voluerit, id quod videtur posse confirmari ex eo, quod speculum morale grauius multo esse videtur, quam sint speculum doctrinale, & historiale, quæ tria sine villo dubio sunt Vincentij Bellouacensis.] sed quia hæc excusatio maiores scrupulos parit, quam euellat, operosius de hac re differendum est.*

Oppositiones.

Prima, quia S. Thomas obiit anno Domini 1274. mense Martij, vocatus ad Concilium Lugdunense cum S. Bonauentura: constat autem S. Bonauenturam sedisse in prima sessione Concilij anno 1274. die 7. Maij triduo ante Ascensionis festum. Vincentius vero Bellouacensis ex Garfia obiit. 1240. ex Vaseo, ex Antonio Senensi obiit anno 1256. potius ergo S. Thomas ex Vincentio, quam Vincentius doctrinam suam hausit, quandoquidem summam S. Doctor in vltima scripsit ætate, vt tanquam scriptura testamentaria habeatur à suis, & præcedentium operum epitome, & aliquorum locorum retractatio.

Confirmatur, quia Vincentius Bellouacensis in speculo Historiali lib. 3. cap. vltimo sic dicit, *Ecce tempora sextæ ætatis vsq; ad præsentem annum, summam perstringendo descripsi, qui est annus Christianissimi Regis nostri Ludouici 18. Imperij vero Friderici 33. Pontificatus autem Innocentij 3. secundus, qui est porro ab Incarnatione Domini 1244. & in speculo naturali lib. 82. sic dicit c. 102. Ecce tempora ætatis 6. vsq; ad*

annum præsentem summam perstringendo, auxiliante Deo, descripsimus, qui est annus ab incarnatione Domini 1250. & postea hic est annus pontificatus Innocentij IV. vacationis Imperij Ilij. à depositione Friderici V. Regni vero Christianissimi nostri Regis Francorum Ludouici 14. sed S. Thomas multo post descripsit summam, tunc enim iuuenis erat anno 1244. vel 1250. annos viginquinq; circiter natus, & summa in extrema ætate sua descripta est.

Tertio, quia hoc nihil officit, nam vt dicit Franciscus Zumel in præfatione ad primam partem, antiqui Ecclesiæ Patres, aliorum etiam laboribus, & vigilijs interdum suffulti secundissia scripturæ diuinæ commentaria, & Theologiæ ediderunt: sic & S. Hieronymus, plerumque se didicisse multa fatetur ex alijs. Quoniam cum Prophetarum vaticinia illustrat, multa dicit non solum ex suo, sed ex aliorum fonte emanata: & quæ prolixo, ac incredibili labore comparauit, sæpe ex alijs se didicisse pronunciat. Sed humilis, & obediens erat Hieronymus. Sanctissimus præceptor S. Thomas Aquinas cum gloriosum nomen in Scholastica Theologia comparasset, inter mirabiles articulos quos ille peruulgauit, plures inuenies ex Augustini libris, ex Alexandri Alensis disputationibus, ex Aristotelis etiã capitibus mirè decerptos. Sed humilis & obediens etiam erat Thomas Sanctissimus. hæc ille, ergo pari ratione non est mirum, si quæ à Vincentio Bellouacensi scripta sunt, ab ipso decerpserit S. Thomas, & ad suum institutum accommodauerit.

Quarto, quia S. Hieronymus ferens iudicium de scriptis S. Ambrosij sic dicit scribens ad Pammachium, & Oceanum. *Noster Ambrosius sic Origenis Hexameron compilauit, vt magis Hippolyti sententias, Basilijq; sequeretur.* Item Gregorij Nazianz. verba de fide transcribit in tract. de fide, scribens ad Gratianum. Idem de se testatus id fecisse Hieronymus. pro. in Mich. Theodoret. præfat. in Cantica. Idem cum laude fieri posse docet Aug. 4. de doctr. Christiana c. 29. imò multi sunt, vt Beda, Sedulius, qui sua ex alienis scriptis confarcinarunt, & sunt DD. Ecclesiæ. Ergo nihil prohibet dicere S. Thomam maiorem partem summæ exarasse à Beluacensi (ait Poza tract. 7. c. 3. lib. 4.) qui in fine Alensem, & Thomam, & ex alijs transcripsisse musitat: vnde DD. Ecclesiæ esse posse sustinet, qui aliena scripta diuerso stylo, vel ordine promulgant V. ex ipsis domesticis profertur exemplum, nam F. Franciscus Garfias Dominicanus, qui prouinciam suscepit 1100. errata in operibus S. Th. veræ lectioni restituere, dicit multoties in p. 2. & 2. 2. repurganda ad speculum morale Vincentij Bellouacensis confugebamus, & insert. Ex quo apertissimum est Sanctum Thomam mutuassee ferè omnia, quæ in duobus codicibus de virtutibus, & vitijs scripta reliquit.

Pro parte opposita.

Sed contra est primo, quia doctrina S. Thomæ (cuius nomine principaliter summa Theologica intelligitur) tanquam diuinitus reuelata, & approbata recipitur in Ecclesia Catholica, non ergo fieri potest, ut sit in magna parte, qualis est prima, & secunda secunda à Vincentio, aut alijs exarata. Cōsequentia manifesta, quod .n. exaratur e papyro in quinternum describitur, & nulla illustratione diuina opus est, nisi concursu generali ad transcribendum, & mediocri ingenio ad disponendum, vnde magis talia opera laboriosa, quam ingeniosa habentur, & rapsodiæ potius, & centones dicenda.

Antecedens (in quo tota machina argumenti fundatur pater) primo, nam Ioannes 22. in Bulla Canonizationis sic dicit de S. Doctore [nam in diuersis Philosophiæ partibus (ut non esset sciofus) sed operaretur terram, nec non in sacra scripture pagina, tam super nouum quam vetus testamentum scripta, plurimæque alia, Dei opera, in Dei laudem, fidei dilatationem, eruditionemque studentium, clara (cum sciens esset) famosa cum cognitis, Non absq; Dei speciali INFUSIONE perfecit. Doctrina quippe prudentium facilis, & omnino scientis est posse docere] & ibidem Summus Pontifex, ait quod fama clara in breui adeo scientia profecit, ut adhuc etate iuuenis ad magisterium, Parisijs, loco utiq; celeberrimo, assumptus magno inibi suisq; ordinis, ac Parisiensis studij fauore, per multorum annorum curricula Cathedram regeret magistralem, quippe cum illi uita existentiam, conuersatio famam, doctrina pararet opinionem, opera diuulgationem, eademque tam, BREVI confecta TEMPORE, admirationem, merito exhiberent, ut illud psalmi rigans montes de superioribus suis de fructu operum tuorum satlabitur terra, in eo verissime impleretur. Si desuper irrigatus est mons iste, ut de fructu operum suorum satiaretur terra, quis audebit, dicere, aquas sapientie, e terra haustas, quas caelesti irrigatione suscepit? vnde ex hac irrigatione, caelesti opera, eiusdem tam breui confecta tempore admirationem exhibent, nullam admirationem allatura, si humanitus ab alijs essent exarata: nec solus ordo, vel librorum dispositio breui confecta tempore, sed inuentio, vel iudicium, & materia, quæ describitur, admirationem parit, quæ omnia in S. Thomæ doctrina reperta, non tam humanitus, quam diuinitus par tam demonstrant, & auctorem non compilatorem, & Rapsodum prædicant, & cum breui tempore scripta, & promulgata sint, facillimè ad manus Vincentij perueniunt.

Secundo ex Clemente VIII. in Breui ad dilectos filios deputatos Neapolitanos sic dicente. *Ac doctrinæ quidem testis est ingens librorum numerus, quos illi breuissimo tempore in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate sine ulla prorsus ERRORIS conscripsit, in quibus conscribendis interdu S. Apostolos Petrum, & Paulum col-*

loquentes, locosq; illi quosdam De iussu enarrantes habuit, & quos deinde conscriptos expressè Christi Domini voce comprobatos audiuit. & in alijs litteris ad Comitem Benauenturæ regem Neapolitanum, appellat doctrinam D. Thomæ eloquium diuinum, doctrinam caelestem, miraculis illustrè, [addens] meritò apud remotissimas regiones summa Christi nominis cum laude atque Ecclesiæ utilitate celebratam.]

Si humanitus esset parata, & exarata, & ab alijs excerpta, & non diuinitus infusa, non posset dici à Clemente breuissimo tempore, in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate sine ulla prorsus errore conscripta, nam, ut dicit S. August. lib. 2. in Donatistas cap. 5. *Vnde aliter sapere, quam res se habet humana tentatio est: Nimis autem amando sententiam suam, vel inuidendo melioribus, usque ad præcedendæ communionis, & condendæ schismatis, vel hæresis sacrilegium peruenire, diabolica præsumptio est: in nullo autem aliter sapere, quam res se habet, angelica perfectio est.* at hucusque in dogmatibus, & sacra doctrina, non est repertus S. Doctor aliter sensisse, quam veritas haheat, merito ergo doctrina eius ANGELICA dicenda est.

Quod etiam à Clemente dicatur doctrina S. Thomæ ab Apostolis Petro, & Paulo suggesta, & Domini voce comprobata; insuper quod sit eloquium diuinum, doctrina caelestis, de superna Hierusalem ortam, & è celo potius exemplatam, quàm à Beluacensi exaratam, certissime ostendit; & quod apud remotissimas regiones summa Christi nominis cum laude, atque Ecclesiæ utilitate celebrata sit; etiam intentum nostrum corroborat, in eo .n. maxima gloria Christi nomini accessit, quod mundo dederit caeleste prodigium, scientiarum omnium officinam, S. Thomam Aquinatem, diuinitus potius instructum, quàm humana voce à terrenis magistris de litteris informatum, vnde & ipse dicere solebat: *suam scientiam nō tam humano labore partam, quàm oratione diuinitus susceptam; & merito, nam cum scriptum sit ecc. 32. qui timet dominum excipiet doctrinam eius, iugiter antequam scriberet, ad pedes Crucifixi confugiens, & ieiunia congeminans, lacrymis intelligentiam rerum diuinarum interpellans, nedum sinceritatem doctrinæ, promeruit, sed & approbationem illam audiuit: Bene scripsisti de me Thomas, & ex hac diuina suggestione, Iesu Christi approbatione, merito subdit Papa Clemens, quod sit miraculis illustris. Quamquam eo quoq; titulo miraculis illustris dici possit, quod sicut dixit Papa Io. 22. tot miracula fecit, quot articulos composuit, & ut dicit Pius V. infinitæ hæreses tunc temporis iam exortæ, & deinde nuper inuente fuerint confutata, ut miraculi loco habendum sit, ex vno Thoma omnes hæreses natas, & origines confutari, & merito Paulus Quintus vocarit eundem Sanctum splendidissimum fidei athletam, cuius clypeo militans Ecclesia hæreticorum tela feliciter eludit, quod & repetiuit Gregorius XV in Breui ad Auerfanos cū Ciuitatis patronus, & aduocatus, & tutelaris susceptus est, quod*

quod si miracula teste S. Th. 2.2.q.178. a. 2. fieri solent ad probationem vitæ, integritatis doctrinæ, absit ut miraculis illustrata dicatur ea doctrina fuisse subrepta, & vnus pro altero, doctrinæ supposititijs auctor fuerit comprobatus.

Accedit quod in eodem Breui (subdit Clemens) *nep̃e [petitioni, vt inter patronos, & tute- lares Sanctos annumeraretur, ardentiori quid- em voluntate annuimus, qui & nos ipsi Ange- lico huic Doctore, & nostro & totius Christianæ Ecclesiæ nomine plurimum delemus.]* Hæc ille. Non Thomæ, sed Beluacensi deberet Ec- clesia, magnum enim emolumentum sumitur ab vniuersis ferme fidelibus in moribus dirigendis, à morali parte. i.2. & 2.2. comprehensa, quæ si est exarata à Beluacensi, quantumuis in nobiliori forma disposita, tandem in Beluacensem auctore refunditur tam illustris labor, ac proinde huic, & non Thomæ se debere Ecclesia profiteretur. præclare. n. dixit Aristoteles lib.2. Met. c.1. *Nō solum autem illis gratiæ agendæ sunt, quorum opinionibus quis acquiescit, sed illis qui superficietenus dixerunt. Si. n. Timotheus non fuisset, multum melodia nequaquam habuissimus, si ta- men Phrynis non extitisset, ne Timotheus quidē simili modo, & de illis est qui de veritate asse- runt, à quibusdam enim aliquas accepimus opiniones, quidam verò, vt hi fierent, causa fue- runt.]* Ita & in proposito nedum Thomæ ordinatori sed Beluacensi inuētori, gratiæ quoque essent habendæ; nam & si verum esset, quod si Thomæ non fuisset, non tam illustrem doctrinā habuissimus, verum quoque esset dicere, si Belua- censis, non extitisset, ne Thomas quidem. At cū S. Thomæ Clemens Pontifex, Ecclesiæ nomine, & suo plurimum se debere profiteatur, doctrinæ moralis etiam (quæ non leuis est Theologiæ portio) Thomam fatetur auctorem.

Tertio Pius eius nominis quintus in diplo- mate edito anno 1567. quod incipit. *Mirabilis Deus in Sanctis suis*, ait. *Omnipotentis Dei pro- uidentia factum est, vt Angelici Doctoris vi, & veritate doctrinæ, ex eo tempore quo celestibus ciuibz adscriptus fuit, multa quæ deinceps exor- ta sunt hæreses confusa, & conuicta disparentur, quod & ante sepe, & liquide nuper in sacris Tridentini Concilij decretis apparuit.]* nonne Begardi in Concilio Viennensi, Armeni in Flo- rentino ex prima secunda in materia de beati- tudine satis superq; refutantur? nonne Luthera- ni in iustificationis articulis, integra sessione sexta Concilij Tridentini, quæ sunt formalia, & ipsissima verba S. Thomæ in p. 2. in materia de iustificatione, & gratia eliduntur? non Thomæ sed Beluacensis ope, & vi tot hæresum monstra prostrata essent, cuius contrarium Sanctissimus Pius affirmat.

Secundum caput argumētōtum. Quia quan- tum ad materiam doctrinæ, solum in Vincentij Beluacensis operibus reperiuntur corpora arti- culorum, non autem reperiuntur argumenta in contrarium, cum solutionibus, quæ tamen repe- riuntur in p.2. & 2.2. Sancti Doctoris, potius er- go simplicem doctrinam à S. Thomæ corpore hauisse Vincentius dicendus est, relictis argu-

mentis (hoc. n. erat ad ipsius institutum acco- modatum, moralem doctrinam simpliciter, & de plano tradere) quamquod à Vincentio ar- ticularum corpora exararet Thomas, incruitan- do illos argumentis, eorundemq; solutionibus.

Accedit quod eadem doctrina varijs, & di- uersis occasionibus à S. Tho. repetitur in libris sententiarum, & lib. Ethic. in disputatis, & libris contra gentes; & tamen de S. Doctore nullus am- bigit, quod eorum librorum non fuerit auctor. non ergo in dubium reuocari debuit, num pri- mæ secundæ, & secundæ secundæ S. Thomas, an Vincentius fuerit auctor, cū vna, & eadem facies sit eloquiorum castorum, ex similitudine eundē progenitorem demonstrantibus fatibus.

Tertium caput ex stylo scribendi, is enim, vt ait Senensis noster l. b.4. Biblioth. tit. de falsa- librorum inscriptione est lapis I. ydius, qui fal- sas inscriptiones à veris discernit. *Nam & si cuius impostori facile sit autorem, patriam, ge- nus, temporaq; mentiri, aut dogmata sequi, nihil tamen difficilius est, quam aliterius imitari sty- lum]* & explicans idem Doctor, quid nomine styli significetur, subdit [*stylum autem appello non illam exteriorē sermonis effigiem, sed ora- tionis characterem, actionis contextum, texture- continuitatem, elocutionis formam, figuras lo- quendi, dispositionis artificium, tractationis me- thodum, & cætera, quæ cuique deserto auctori propria sunt, sicuti. n. suus cuiq; homini corporis habitus est, suus cuiq; cultus suus cuique natiuus color sua cuique vox, aliæq; singulares notæ, qui- bus à cæteris hominibus distinguatur:] ita singulis Ecclesiæ scriptoribus singulares quædā pri- uietates insunt quæ aut nunquam, aut raro al- teri conueniant; veluti sunt, plausibilis Antiochi pompa, Basilij accurata dictionis diligentia, sub- limis Gregorij Theologi cothurnus, Chrysostomi sponte fluens Atticismus, purissima Cypriani fa- cilitas, Gallica Hilarij grandiloquentia, argu- ta & breuium sententiarum in Ambrosio copia, in Hieronymo picturata rerum verborumque varietas, in Augustino cola similiter finientia, & commata similiter cadentia, in Gregorio nume- rosus periodorum alternatim respondentium in- cessus, et alia his similia, quæ quantumlibet quis affectet, minime tamen assequi possit.] hæc ille.*

At mustitabis nullum esse iudicium stylo fal- lacijs, quoniam non idem semper sit eidem di- cendi modus, sed pro argumenti ratione, vel ætatis mutatione, vel studij profectu, vel affectus diuersitate, etiam duorum auctorum cum cha- racter possit esse similis, stylus quoq; non dissi- milis reperitur.

Respondetur non id negari, nam exempli gratia aliter in Epistolis scribit Hieronymus, mus, aliter aduersus Rufinum, & Vigilantium loquitur, aliter in commentarijs Prophetarum: rursus alio dicendi genere adolescentiam agens, alio in matura, & prouectiori ætate vsus est, semper tamen ita loquitur, vt Hieronymum ex- primant, non secus ac lineamenta eundem ho- minis effigiem repræsentant, siue tristitia obnu- bilatam, siue risu vernantem inspicias.

Nec conturbare nos debet, quod plerumq; in

scribendo tanta interdum potest esse similitudo, ut vix percipi possit inter eos esse discretio, nam tandem aliqua in vno deprehenduntur, accidentia, quæ in altero non erunt, sic etiam vno natio gemellos fatus internoscimus, & periti artifices adamantes magnitudine pares, & splendore dissimiles internoscunt, ergo si stylū S. Thomæ consideres, videbis sanctum Doctorem semper sibi similem, in paritate verborum, in gravitate sententiarum, in soliditate rationum, in vbertate argumentationum, in subtilitate solutionum, fidelitatem in referendo, modestiam in repellendo, docibilitatem in Patrum, maxime Augustini, vestigia sectando, religiositatem, Gentiles, & præsertim Aristotelem in obsequium fidei captiuantem.

Certè idem S. Thomas est qui libros Ethicorum Aristotelis doctissimis commentariis illustravit, & si quis eos legat, planè aduertet nedū sensus, sed, & verba suorum commentariorum, ubi agit de ultimo fine, de beatitudine, de voluntate, de virtutibus, secundum quod occasio Aristotelem exponendi se se offerebat, ab eodē sancto in prima secunda repetita, & similiter easdem materias diligenter pertractavit, in libris sententiarum diuersa occasione, non diuersa doctrina, & stylo. erit ne aliquis sciulus, qui adhuc reuocabit in dubium an S. Thomæ commentaria in Ethicam, & libros tertium, & quarum sententiarum elaborarit? Idem ergo stylus eademq; doctrina eundem procul dubio demonstrat auctorem.

Quartum caput argumentorum ex successione à temporibus S. Thomæ vsq; ad præsens. quando nedū eius discipuli, & schola, sed etiā exteri, omnes Academiae orbis pro doctrina S. Thomæ habuerunt partem moralem in prima secunda, & secunde secunda descriptam, eandemq; explanarunt, defenderunt sui; sub Thomæ nomine, vel communis doctoris alij impugnarunt, non impugnaturi tanto ardore, si Vincentium auctorem agnouissent, hæc. n. fuit eorū mens, ut in arenam ad pugnandum cum Aquinate descenderent, cui si vel ex titulo, vel leui verbo non intellecto monomachiam attentarūt, & multi etiā nō pepererunt, detraherentes sermonibus Sancti (ut coactus fuerit Romanus Agidius defensorium corruptorij doctrinæ S. Thomæ componere) quanto felicius bellum aggressi essent, & vnica impugnatione vicissent obijciendo fuisse Thomam non ex ingenio sublimi inter Scholasticos Aquilam, sed ex furto Asopicum graculum?

Quanti vero ponderis sit ad cognoscendum præsentis libros huius, vel illius auctoris esse, ad antiquitatem, vel successionem confugere, Augustinum audiamus, qui contra Faustum Manichæum scripturas Sacras à Canonicis scriptoribus editas, ex successione demonstrans, ex hoc arguit, quod in alijs libris, eodem vtimur ex successione deducto argumento, ait ergo lib. 33. c. 6. [*Infelices inimici animæ vestræ, quæ vnam litteram vllum habebunt pondus auctoritatis. si Evangelicæ si Apostolicæ non habebūt? De quo libro certum erit cuius sit, si litteræ quas*

Apostolorum dicit, et tenet Ecclesia ab ipsis Apostolis propagata, & per omnes gentes tanta eminentia declarata, vtrum Apostolorum sint incertum est, & hoc erit certum scripsisse Apostolos, quod huic Ecclesiæ contrarij hæretici proferunt auctorum suorum nominibus appellati, longè post Apostolos existentium? Quasi vero & in litteris secularibus non fuerunt certissimi auctores, sub quorum nominibus postea multa prolata sunt, & ideo repudiata, quia vel his quæ ipsorum esse constaret minime congruerunt, vel eo tempore quo illi scripserunt nequaquam innotescere, & per ipsos vel familiarissimos eorum in posteros prodi commendariq; meruerunt. Nonne, ut alios omittam, sub Hippocratis medici nobilissimi nomine, quidam libri prolati in auctoritatem à medicis non recepti sunt? Nec eos adiuvit nonnulla similitudo rerum atq; verborum, quando comparati eis quos verè Hippocratis esse constaret, impares indicati sunt, & quod ab eo tempore, quo, & cetera scripta eius non innotuerunt, quod vere eius essent. Hos autem libros, quibus illi qui de transuerso proferuntur comparati respondent, unde constat esse Hippocratis, unde si quis hoc neget, nec saltem refellitur, sed videtur, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore vsq; ad hoc tempus, deinceps successionis series commendavit, ut hinc dubitare dementis sit? Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis aliorumq; eiusmodi auctorum libros, unde nouerunt homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporis sibi met succedentium contestatione continuat. Et postea, sed quid pergam in longè præterita? ecce istas litteras quas habemus in manibus, si post aliquantum tempus vitæ huius nostræ, vel illas quisquam Faustissime, vel has neget meas, unde conuincitur, nisi quia illi, qui nunc ista nouerunt, notitiam suam ad longè etiam post futuros continuatis posterum successionibus traieciūt? quæ cum ita sint, quis tandem tanto furore cæcatur, nisi Dæmoniorum mendaciloquorum malitia, atque fallacia, consentiendo subuersus sit, qui dicat hoc mereri non potuisse Apostolorum Ecclesiam, tam fidam, tam numerosam fratrum concordiam, ut eorum scripta fideliter ad posteriores traicerent, cum eorum cathedras vsque ad præsentis Episcopos, certissima successione seruaret, cum hoc qualiumcumque hominum scriptis, siue extra Ecclesiam, siue in ipsa Ecclesia tanta felicitate proueniat?

Quintum caput argumentorum. Quia dubitare an hæ partes sint S. Thomæ, vel Vincentij, nō leuiter est eiusdē sanctitati derogare, nam qui alienos fetus sibi supponunt, tanquam perdoes fouentes, quæ non pepererunt, non leuiter peccant, & tanquam furunculi habentur, qui instar Asopice corniculæ se se alienis penis venditant, & Coccycis ritu in alienos nidos insilientes aliorum scriptorum labores furantur. Sed & pseudopropheta apud Hieremi. c. 23. taliter arguuntur. Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea, unusquisque à proximo suo. Illud ergo signum ponitur non esse diuinitus reuelata verba pseudoprophetarum, quod non ex ore Domini fuerint

rint excerpta, sed quod fuerint suffurata à proximo suo: & ut latrones, & impostores damnantur. Furunculus erit ne Aquinas, non aurum, & argentum, & huiusmodi, sed quod maius est, & grauius, sapientiam alienam, & gloriam, & celebritatem nominis alieni, quæ literarios, & honestos labores insequitur, super omne aurum, & topatium splendidiorem, sibi appropriando in pseudoprophetarum ne cætum aggregabimus hominem diuinitus illustratum, si à proximo, & fratre suo Vincentio moralem partem furatus est? potius S. Thomam, ad pedes Sanctissimi Crucifixi prostratus depingendus esset cum illa inscriptione [ecce ego ad prophetas, qui furatur verba mea vnusquisque à proximo suo], nõ autem cum illo elogio. *Bene scripsisti de me Thomam, quam ergo recipies pro tuo labore mercedem?* si alienos labores sibi appropriauit, penam potius, quam mercedem intinere ei debebat Crucifixus: at cum mercedem non transcriptioni, & furto, sed solo labori, hoc est sui operis vniuersaq; doctrinæ sub laboris homine comprehensæ, repromittat, proprium opus laboremq; commendat, non commedaturus aliqui furto, & rapinam, si vir Sanctus ea commisisset.

Quod si docilitas multum ad modestiam, & humilitatem confert, & indicando quoque per quos profeceris, ea vir sanctus caruisset, & superbia insigni notari posset, cum tamen in vita (ut habetur in sollempni eiusdem officio) *pestera superbia nunquam per se sit stimulum, & in morte sit testificatus confessor eius Regina dus, qui sacras confessiones, in eo præsertim articulo audierat, animam Sancti Doctoris tanta puritate, & innocentia præditam reperiisse, ac si pueruli quinquennis conscientiam perlustrasset.*

Sed si sapientia indebitum sibi finem præstans, celesti sapientiæ contrariatur, vnde ut habetur 2.2. q. 45. a. 1. cum præstitit sibi finem in bonis exterioribus terrenis vocatur sapientia terrenæ; si in bonis corporalibus vocatur sapientia animalis, si autem in aliqua excellentia vocatur sapientia diabolica, propter imitationem superbiæ diaboli, de quo dicitur Iob. 41. *Ipsa est rex super omnes filios superbiæ; diabolica fuisse sapientia S. Thomæ humanam auram affectans, animalis, & terrena non desursum descendens per infusionem à patre luminum, magna; deceptio esset Ecclesiæ vniuersalis venditantis sapientiam Thomæ pro auro, & argento purissimo, cum terream, plumbeam &c. prædicare debuisset. Quod cum impie diceretur, villo modo in dubium reuocare licet, quod tot inconuenientium, & absurditatum est seminarium.*

Sextum caput argumentorum, ex ijs desumitur, qui catalogum librorum S. Thomæ consecrunt, & spuria, vel supposititia à legitimis se creuerunt, ut præstiterunt S. Antoninus, Antonius Senensis, & Pius Quintus in editione Romana, qui sub titulo S. Thomæ primam secundæ & secundam secundæ, non Bellouacensis, in lucem ediderunt. His, præter multos alios Neotericos adiungo, Antonium Posseuinum ex inclita

Societate Iesu, qui in tertio tomo sacri apparatus pag. 298. loquens in specie de summa S. Th. ait [summa questionum 515. & articuli bis mille quinquaginta quattuor, in qua omne pertulit punctum, ac reliquis omnem videtur præcidißimam, quæ aliquid augustius, aut plenius, aut breuius fieri posse vnquam putent, ut diuinitus pronunciassent existimetur. Sanè methodus est incomparabilis, stylus brevis & perspicuus, nexus autem rerum dictarum, ut alius ex alio, posterius à priori non solum pendeat, verum etiam lucem, ac robur accipiat.] Card. Bellarminus, dicit: esse incredibile hos fatus non esse S. Thomæ. innumeri prætermittuntur authores.

VII. Caput ex verbis ipsius Vincentij, nam in Proemio totius operis sic dicit in speculo naturali. *Visum est tandem accedente etiam maiorum meorum consilio quosdam flores præmodulo ingenij mei electos ex omnibus ferè quos legere potui, siue nostrorum. i. Catholicorum DD. siue Gentilium s. Philosophorum &c. in vnum corpus voluminis quodam compendio, & ordine summatim redigere, ex his dumtaxat præcipue, quæ pertinere videntur, vel ad fidei nostræ dogmatis astructionem, vel ad morum instructionem &c. & c. 3. addit priscorum auctorum dicta annotasse, & inseruisse inter lineas ipsas. interdum tamen ea quæ ipse, vel à maioribus meis scilicet modernis doctoribus, vel in quorundam scriptis notabilia reperi nomine meo idest auctoris intitulaui] quid clarius? humillime fatetur hic auctor, quæ acceperat à maioribus, idest modernis doctoribus, vel quæ notabilia in quorundam scriptis acceperat, suo nomine attituisse: inter modernos doctores S. Thomam intellexisse, magis patebit ex dicendis.*

Cap. 4. ait *Hoc ipsum opus quidem nouum est, simul & antiquum antiquum est auctoritate, & materia, nouum vero partium compilatione, & earum aggregatione.*] solum ergo compilationem fuisse aperte docet Vincentius. & ne de usurpatione, & furto conuinceretur ait. [Hoc ipsum opus utiq; non meum simpliciter est, sed illorum potius, ex quorum dictis ferè totum contextui illud, nam ex meo ingenio pauca, & quasi nulla addidi.] Vide humilem confessionem piissimi auctoris, asserendo hoc opus tantum esse suum ordine, & collectione, non inuentione, vnde simpliciter asserit ob id nõ esse suum, sed aliorum, idest eorum, vel quos recenset, vel quos suppresso nomine, maxime ea ætate uiuentium, & qui in scientia præclari habebantur, tanquam notissimos recensere non vult, & ut hoc impri meret firmius in animis legentium [subdit] *Ipsorum igitur est auctoritate, meum autem sola partium ordinatione.*] vbise auctorem non esse rursus fatetur, & sibi solam ordinationem adscribit.

Et eodem capitulo ait. [Nec me profiteor, ex his, quæ legere potui (inter quæ omnibus propalata erant scripta, & libri S. Thomæ) cuncta, quæ notabilia sunt expressisse, sed de bonis, ut arbitror meliora, vel certe de melioribus.] certe ad viuum S. Thomam designans, e cuius scriptis de bonis meliora selegit, nam in suo speculo mora-

Ita etiam Sancti Thomæ Doctrinam moralem describens, dum solam doctrinam in corporis cuiuscunque articuli contentam exarat, omittis argumentis in contrarium eorumque solutionibus, nec non argumentis, sed contra, in quibuscunque articulis à Sancti Doctore collocatis de bonis certè meliora elegit.

Et c. 7. iterum inculcat (quasi futuros scrupulos de aliorum laboribus præuidens) *Audiat iterum me, non per modum auctoris sed excerptoris ubique procedere*] quod dictum ad omnia opera ostenditur ex particula *ubique* [*nec certè difficultates quarumlibet artium enucleandas propositum meum instituisse; sed leuia quedam, & plena de singulis memoriæq; utilia sub breuitate quadam, ut cetera posuisse.*] quod seruauit dum in primo libro speculi primi, pauca eaq; utilia sine disceptatione de Sanctissima Trinitate, de Angelis, sed simplici stylo omnium capacitatis se accomodando, ut repererat in doctoribus, transcripsit, & q; vberius in parte morali in speculo morali præstitit, ubi plena de singulis memoriæq; utilia sub breuitate transcripsit, amputatis argumentis, mutuatus est integra articulorum corpora, & capitulo 18. ait. *In prima quidem parte de Deo, & Angelis ceterisq; quæ ad Theologia materiam pertinent, ex diuersis capitulis pauca capitula colligens de singulis questionum articulis breuiter, ac succinctè percurrendo transui, quoniam de hac materia multa, & varia scripta à fratribus, & alijs ubiq; haberi cognoui, & postea in cap. 19. expressius de morali loquens ait: In tertia vero parte, ait, virtutes, ac vitia describendo, non potui, ut iam supra dixi, omnium librorum moralium, etiam quos in promptu habebam, omnes flores in unum colligere. Sed de multis pauca pro modulo meo eligere, alioquin oporteret volumen in immensum extendere.*] ubi vides varia scripta ad manus fratrum, & Vincentij deuenisse, ex quibus flores collegit, & e bonis meliores, inter quæ scripta, propter celebre Sancti Doctoris nomen, non infirmum eiusdem opera tenebant locum.

Ex quibus omnibus vna integra formatur ratio. Omnium suorum operum præsertim moralis, ubi neminem citat, Vincentius Bellouacensis, sese profitetur extitisse collectorem, non auctorem, solum ordinem rerum disposuisse, non res ipsas dictasse. Non ergo tam illustris partis moralis auctorem esse compertum est. Et cum ex aliorum scriptis multa collegerit, & inter bona meliora accepisse profiteatur, e famosissimis scriptis Sancti Doctoris, quæ inter manus fratrum euoluebantur meliora seligens, multis ijsq; apertis indicijs, deprehendi potest.

Dices, non sequi, quod auctor S. Thomas extiterit, etiam si apertè constet ex Bellouacensi, quod ipsemet Bellouacensis non fuerit auctor, potuit enim esse alius Anonymus, cuius scripta Bellouacensis exarat, qui ætate prior, vel coætaneus Vincentij fuerit, quod de S. Thoma dici nequit, qui multo post Vincentium scripsit.

Contra quia aduersario (si litem hanc intenteret) incumberet quoque probatio, ut defi-

gnet Anonymum, & demonstret auctorem. Sed quid apertiora proferre moramur, cum Vincētius Bellouacensis expressè S. Thomam citet? quas citationes si vidisset Card. Bellarminus ab anxietate animum suum liberasset, & à scioliis dubitandi occasionem radicitus amputasset, & efficacius iisdem respondisset.

Sit ergo vltimum argumentorum caput. Ipse Vincentius expressè citat S. Thomam in multis suæ doctrinæ locis, ergo non S. Thomas à Vincentio, sed Vincentius à S. Thoma mutuatus est: Consequentia patet.

Antecedēs, pbatur ex eodē in speculo naturali Primus locus est in lib. 26. c. 74. cui titulus qualiter Angelus animam doceat. Vbi sic habet Vincentius. [*Thomas de Aquino. Cū autem Angelus sit medius inter Deum, & hominem secundum ordinem naturæ, medius sibi modus docendi hominem competit, inferior quidem Deo, sed superior homine. Ad quod intelligendum scire oportet qualiter Deus, & qualiter homo docet. Sciendum est ergo, quod inter intellectum, & corporalem visum hæc est differentia, quod visui corporali omnia sua obiecta equaliter sunt propinqua ad cognoscendum. Sensus. n. non est vis collatiua, ut ex vno obiectorum necesse habeat peruenire in aliud. Sed intellectui non omnia equaliter vicina sunt ad cognoscendum, sed quadam statim conspiciere potest, quadam verò non conspiciunt nisi ex alijs principijs inspectis. Sic ergo homo ignotorum cognitionem per duo accipit, scilicet per lumen intellectuale, & per primas conceptiones per se notas, quæ comparantur ad istud lumen, quod est intellectus agens, sicut instrumenta ad artificem. Quantum ergo ad utrumq; Deus hominis scientia causa est excellentissimo modo, quia, & ipsam animam intellectualem lumine insigniuit, & notitiam primorum principiorum ei impressit. Quæ sunt quasi seminaria scientiarum, sicut & alijs naturalibus rebus impressit seminales rationes omnium effectuum producendorum. Homo autem, quia secundum ordinem naturæ alteri homini par est, in speciem intellectualis luminis, nullo modo potest alteri homini causa scientiæ existere in eo lumen causando, vel agendo. Sed ex parte illa, qua scientia ignotorum per principia per se nota causatur, alteri homini causa sciendi quodammodo existit, non sicut notitiam principiorum tradens, sed sicut quod implicite, & quodammodo in potentia in principijs continebatur educendo in actum, per quadam signa sensibilia exteriori sensui ostensa, sicut supra dictum est. Angelus vero quia naturaliter habet lumen intellectuale perfectius, quàm homo, ex utraq; parte potest homini esse causa sciendi, tamen inferiori modo, quàm Deus, & superiori, quàm homo: ex parte. n. luminis quamuis non possit intellectualem lumen infundere, ut Deus facit, potest tamen lumen infusum confortare ad perfectius inspiciendum. Omne enim quod est in aliquo genere imperfectum, quando continuatur perfectiori in genere illo, magis confortatur virtus eius. Sicut etiam videmus in corporibus, quod corpus locatum confortatur per corpus locans, quod comparatur ad ipsum, ut actus ad potentiam, ut habetur*

habetur in 3. Physic. Ex parte etiam principiorum potest Angelus hominem docere, non quidem ipsorum principiorum notitiam tradendo, ut Deus facit, neque deductionem conclusionum ex principiis sub signis sensibilibus proponendo, ut homo facit; sed in imaginatione aliquas formas formando, quæ formari possunt ex commotione organi corporalis, sicut patet in dormientibus, & mente captis, qui secundum diuersitatem fumositatum ad caput ascendunt, diuersa fantasmata patiuntur, & hoc modo commixtione aliterius speciei fieri potest, ut ea quæ ipse Angelus scit, per imagines huiusmodi, ei cui immiscetur ostendat.] quæ verba ad verbum expressa habentur apud S. Thomam in qq. disputatis quæstione vndecima de veritate articulo tertio in corpore.

Cap. 72. eiusdem libri sic dicit.] Thomas. sciendum autem, quod aliquid recipitur in aliquo dupliciter, vno modo, ut forma in subiecto consistens, alio modo per modum passionis, sicut pallor in eo qui naturaliter, vel ex aliquo forti accidente hunc colorem habet, est ut quædam qualitas, in eo vero, qui subito aliquo timore pallescit est, ut quædam passio. Similiter etiam & lumen corporale est quidem in stellis, ut stellarum qualitas, ut pote, ut quædam forma in eis permanens, in aere vero, ut quædam passio, quia lumen non retinet, sed recipit tantum per oppositionem corporis lucidi. In intellectu igitur humano lumen quoddam est, quasi qualitas, vel forma permanens s. lumen essentiale intellectus agentis, ex quo anima nostra intellectualis dicitur. Sic autem lumen propheticum in propheta esse non potest. Quicumque enim aliqua cognoscit intellectuali lumine, quod est ei effectum quasi connaturale, ut forma in eo consistens, oportet quod de eis fixam cognitionem habeat, quod esse non potest nisi in eo inspicat in principio, in quo possunt cognosci, quando enim non fit resolutio cognitorum in sua principia, cognitio non firmatur in vno, sed apprehendit, & quæ cognoscit improbabilitatem quamdam, ut pote ab alijs dicta, unde necesse habet de singulis acceptionem ab alijs habere. Sicut si aliquis nesciret Geometriæ conclusiones, ex principiis deducere, habitum Geometriæ non haberet, sed quæcumque de conclusionibus Geometriæ sciret, apprehenderet quasi credens docenti, & sic indigeret, ut de singulis instrueretur, non posset. n. ex quibusdam in alia peruenire firmiter, non facta resolutione in prima principia. Principium autem in quo possunt cognosci futura contingentia, & alia, quæ cognitionem naturalem excedunt, de quibus est prophetia, est ipse Deus, unde cum propheta Dei essentiam non videant, non possunt ea, quæ prophetice vident, cognoscere aliquo lumine, quod sit forma habitualis eis inherens, sed oportet, quod de singulis sigillatim instruantur, unde oportet, quod lumen propheticum, non sit habitus, sed magis sit in anima prophetae, per modum cuiusdam passionis, ut lumen solis in aere. Vnde sicut lumen non remanet in aere, nisi apud irradiationem solis, ita nec lumen prædictum remanet in mente, nisi quando actualiter diuinitus inspiratur, et

inde est quod Sancti de prophetia loquentes de ea per modum passionis locuntur, dicentes eam inspirationem, vel tactum quendam quo Spiritus S. dicitur tangere cor prophetae, & alijs huiusmodi verbis, de prophetia loquuntur, & sic patet, quod quantum ad lumen propheticum prophetia non potest esse habitus &c.] quæ verba habentur ex q. 12. de veritate art. primo expresse exarata.

Idem Vincentius eodem lib. à c. 82. vsq; ad 95. sequens tractare de prophetia, quicquid dicit S. Thomas in disputatis eadem quæstione de prophetia mutuatur, atq; transcribit.

Et c. 101. iterum expresse S. Thomam citat. [Thomas de Aquino. Est autem raptus prout describitur à Doctoribus ab eo quod est secundum naturam, in id quod est supra naturam, vi naturæ superis eleuatio] & plura addit, quæ habentur in disputatis, & 2.2. q. 174.

Vltimo ad hominem. Non potest, melius quis historicus de falsitate reuinci, quam si erret in tempore, & chronologia, unde in 6. Synodo in edicto Imperiali, ex supputatione temporum veri, vel spurij authorum scetus agnoscuntur. Sed Garfias, Anonymus, & scæderati dicunt Vincentium excessisse e viuis, anno 1240. ipse tamen author, ut dictum est sup. speculum naturale dicit scripsisse 1250. eoq; tempore vixisse, ergo errante opponente in certo tempore nullam fidem merebitur, ut etiam non valentes alij tempus aliud designare, nisi quod eorum phantasia subministrat.

CONCLUSIO

S. Thomas author est totius primæ secundæ, & secundæ secundæ, non autem F. Vincentius Bellouacensis.

Respondeo dicendum indubitanter asserendum esse S. Doct. hæc duo integra volumina elaborasse. Id autem ut summam colligamus, quæ dicta sunt ex triplici firmamento demonstratur. Primo ex sanctitate vitæ. Secundo ex scientiæ infusione. Tertio ex constanti successione ab initio vsq; ad præsens.

Circa primum sciendum est, ut dicit Clem. 1. Strom. quod, iniuste se gerit, qui sibi aliena usurpat, & tanquam propria iactans, suam agens gloriam, & ementiens veritatem. is fur dictus est à scriptura, dicit itaq; Ecc. 17. Fili ne sis mendax, deducit enim mendacium ad furtum, iam autem fur id quod habet surreptum vere habet, etiam si sit aurum, etiam si argentum, etiam si oratio, etiam si decretum, iniuste tamen possidet, quia alienum & propterea mendacium loquitur, tales erant pseudoprophetae, & pseudo doctores reprehensi supra à Domino per Hieremiam. Sicut autem aliena retinens, restitutioni semper est obnoxius, nec dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, non dissimiliter, si alienos labores S. Thomas esset suffuratus, peccasset furando, & magis non restituendo, hoc est, propalando legitimum

timum authorem, & possessorem, quod vel cogitare, est eius sanctitatem subuere.

Circa secundum, cum omnes cit. Pontifices, testimonium perhibeant, eius scientiam diuinitus infusam, copiosè descriptam breuissimo tempore &c. falsa essent ista elogia, si magna pars dictorum operum fuisset transcripta, & exarata.

Circa tertium, vt dicit S. Aug. 33. cōtra Faust. c. 6. cum de quocunque scriptore Ecclesiastico controuertitur an hoc vel illud opus descripserit, non aliunde, ait constat, quod eius sit, nisi quia his temporibus, quibus ea quisque scripserit, quibus potuit insinuauit, atque edidit, & inde in alios atque alios continuata notitia latiusque formata, ad posteros etiam usque, ad nostra tempora peruenerunt, ita vt interrogati cuius quisque liber sit, non hæsitemus, quid respondere debeamus. Cū ergo ex successione ab initio, hæ partes nunc controuersæ, vt indubitata habitæ sint esse S. Doctoris, nedum nostris, & discipulis S. Th. Egidio, Ioanne de Neapoli, &c. sed etiam ab exteris, qui quas impugnant sententias, easdem vt genuinos partus S. Præceptoris agnoscunt in materia virtutum &c. quæ in iisdem partibus continentur, & ipsemet Vincentius S. Doctor eicit, non sola præsumptio, sed efficax argumentum trahitur, S. Th. esse harum partium authorem, & oppositum dicere, vniuersorum operum oppugnandorum, quæ tam prophani, quam sacri DD. descripserunt, leuissimis ratiunculis daretur occasio, & lucem Cimmerijs tenebris obducere.

Solutiones oppositionum.

AD primam, & si Beluacensis dicatur à Garfia obiisse anno 1540. satis apparebit falsitas ex mox dicendis ex eodem Vincentio. Sixtus Senensis, & Poss. dicunt claruisse Vincentiū sub Federico Imperatore anno 1240. sed aliud est authorem hoc tempore claruisse, aliud hoc tempore obiisse. Vassus & Senensis dicunt obiisse anno 1250. sed vtrunq; ab eodem Vincentio refutatur, nam contra Garfiam, idem Vincentius lib. 31. c. ultimo speculi Historialis scribit. *Ecce tempora sextæ ætatis usque, ad præsentem annum summam perstringendo descripsi, qui est annus Christianissimi Regis nostri Ludouici 18. Imperii verò Friderici 33. Pontificatus autem Innocentii IV. secundo qui est porro ab Incarnatione Domini 1244.*] qua fronte ergo dici potuit mortuus anno 1240? contra Vassum, & Senensem idem Vincentius p. p. speculi dicit. *Ecce tempora ætatis sextæ usque ad annum præsentem summam perstringendo, auxiliante Deo descripsimus, qui est annus ab incarnatione Domini 1250.* impossibile autem tunc mortuum, cum adhuc speculum morale, & doctrinale componenda remanerent. S. Antoninus 3. p. Chron. tit. 23. c. 11. §. 2. sub anno 1260. inter multos scriptores ordinis nostri recenset Beluacensem, sed quando præcisè obierit non recenset, sicut nec mentionem aliorum Doctorum facit (qui ante Vincentium, & postea claruerūt)

quando excefferint, vt assignant, Castillus 1. cent. ord. lib. 2. c. 69. p. 317. & alij vt Iacobus Sufatus in Chroni. Ord. Albertus Castellanus in Chro. c. 9. Alphonsus Ribera tract. vltim. hist. Sanctissimi Sacramenti §. 15. anno 1264. parū ante, viuentem agnoscit Historia Pontificalis. Sed & F. Felix Castet Franco in additione Chronice Sufati scripsit floruisse circa tempora Alberti Magni, qui obiit anno 1280. Verum ex ipsa Vincentij temporum supputatione ab ipso descripta, difficultatem solumus, dicēdo, quod cū appareat primo à Beluacensi descripta quartam partem 1244. & postea primam 1250. quod post hæc opera elaborata, sint descripta speculum morale, & doctrinale, & protractio operis potuit fieri usque ad annum 1260. vel ultra usque ad annum 1262. sicut. n. non potest præcisè constare de eius morte in quem annum præcisè incidit, ita nec de anno præcisè, quo speculum morale descripsit, & aduersarijs negatiuā probare incumbit. Quando vero daretur aduersarijs, quod Vincentius opus morale scripserit, primo loco, ante vel circiter 1244. tunc S. Thomas 20. annum attingebat, & ingereret se res difficultatem, sed quia ostensiuā probatio desideratur ab aduersario, non conuincimur hoc tempore, vt omnia cohereant S. Th. scripsisse. Rationabiliter dicitur, vel scripsisse speculum morale intermedio tempore, inter 1244. & 1250. vel quod est verisimilius post annum 1250. si dicatur scripsisse intermedio illo tempore, iam S. Thomas 25. annum attingebat, & ex *Breu. Rom. 25. annos natus magister est appellatus, publicèq; Philosophos, & Theologos summa cum laude est interpretatus, & iam de more antiquo, sententias exposuerat, quæstiones disputatas sustinens.* Cumque tam ea, quæ in sententijs, & qq. disputatis, quam quæ in p. 2. & 2.2. de vitijs virtutibus &c. vniuniformia cernantur, eademque videatur facies eloquiorum castorum, eundem referunt authorem: Si vero tertia pars speculi scripta sit anno 1260 vel 1264. iam S. D. 40. vel 36. annum agebat, & tunc magna pars summæ Theologicæ erat elaborata, & potuerunt facillimè scripta, vel schedæ S. Doct. in manus Vincentij peruenire, ynde flores excerptit ad suum institutum perficiendum, fieri quoque potuit, vt prius S. Th. primam 2. & 2.2. ederet, quam Primam, & tertiam partem, prout se se occasio obtulit, & sic à iam scripta 1. 2. & 2.2. Vincentium mutuatum. Sed detur cum Vasso, & alijs obiisse Vincentium anno 1250. facillimè obiectioni occurrimus, dicēdo, eo quoque tempore scripta S. Th. super primam secundam, & secundam secundam euulgata. Nam illud argumentum, summam S. Thomæ extremo tempore perfectam, cum tertiam partem præuentus morte imperfectam reliquerit, satis est inane, & futile. Si enim alicuius ponderis est ista consequentia: Summa S. Thomæ imperfecta relicta est à S. Doctore, mortis præuentione; Ergo vltima eius fuit in extrema ætate compositio; Hæc etiam erit vera secundus liber Perihermienas imperfectus a S. Thoma relictus est; ergo in extrema ætate sua composuit in illum librum commentaria.

taria: item S. Doctor in parua naturalia morte præuentus commentaria non absoluit, ergo in extrema ætate descripta: similiter alia opuscula, quæ morte præuentus non absoluit, qui dicit in ætate extrema descripta? imo ex hoc non leuis coniectura desumitur, in iuuentute composita plura .n. opera præ manibus habebat, ad Philosophiam, & ad Theologiam pertinentia, & iuxta varias occasiones inter docendum, & studendum multa inchoata habebat, multa poliebat, multis extremam manum imponebat, propter quod non vni, vel alteri, sed pluribus amanuënsibus dictabat de diuersis quandoque rebus, vt dicitur in eius vita. Vel dicendum, quod & prius moralia tanquam faciliora euulgata, vltima vero ætate tertiam partem elaboratam, vnde ait Beluacensis primo 3. partē, mox primam, deinde reliqua absoluit, ita forte S. Th. 1.2. & 2.2. mox. 1. partem, vltimo 3. p. absoluit, & sic fuit tota ratio dubitandi. Quod vero testamentaria scripta dicantur, non obest cum etiam testamentaria fieri possint multo ante mortē, & Co dicillies, vel alijs additioni augeri &c. Quod autem eadem opera sint epitome, & retractatio præcedentium operum, quid quæso prohibet vt multo ante mortem Angelici sint edita? & cū facilius sit ipsi auctori summare, & retractare, sua, quàm primam manum operi admouere, & perficere paulo post aliorum operum editiones: imo dum ipsamet opera dictabantur, potuit summam edere: vnde etiam nunc scholares cernimus dum scripta excipiunt, eorundem facere summulas, & compendia.

Iam vero, quod Cardinalis Bellarminus dicat duos extitisse Vincentios, vnum, qui speculum naturale, & historicale, & doctrinale, alium qui speculum morale edidit, aperte confutatur, nam in exemplari vetusto Henrici Gandauensis de script. Eccles. in Vincentio aperte speculi moralis mentio habetur, quod sit à Vincentio editum: claruit autem Henricus paulo post Vincentij, & S. Th. tempora, sed fortius propositum demonstratur, & magis Bellarminus euincitur ex ipsomet Beluacensi, ait .n. Bellouacensis decimo sexto cap. proemij sui operis. *[Ipsius opus vniuersum in quattuor partes principales tanquàm in quattuor volumina perfectum, & à se inuicem separata distinxit. cap. vero 19. de tertio speculo nempe morali dicit. in tertio vero vitia, & virtutes describendo. non potui, vt iam supra dixi, omnium librorum moralium, etiam quos in promptu habebam, omnes flores in vnum colligere, sed de multis pauca pro modulo meo eligere, alioquin oporteret volumen in immensum extendere.]* & ex hoc magis Vincentius probatur collector eius voluminis, & S. Thomas auctor, nam si pars ista (vt dicit Bellarminus) est ceteris grauior, quam reliquæ partes aliorum speculorum, dum dicit Vincentius è floribus collectis paucos excerpisse, non est mirum si selectiora eligens è floribus, grauius opus ediderit, & tanquam apes industriosa meliora delibans, dulciora mella formarit, & dum solos flores eligendo, stipitem argumentorum, & frōdes solutionum (quæ sunt in S. Thomæ operibus)

reliquit, ex deflorato stipite industriosa Vincentij, manum agnoscimus flores colligentem, & alia, quæ suo non deferuebant proposito relinquenter. Ita Cardinalis Bellarmini mentem ex angustiis liberamus, qui ex sua solutione in maiores angustias se constrinxit, & maioris perplexitatis fomentum æmulis S. Doctoris (& si bona fide loquens) ministravit.

Et per hæc pater ad confirmationem.

Ad secundum. Ea est Doctorum Ecclesiæ conditio, vt tanquam scribæ docti, noua, & vetera proferant, & prædecessorum Patrum vestigijs innitentes, quæ acceperunt dogmata, pariter iisdem verbis posteris consignent. Sed aliud est flores decerpere ex antiquiorū libris, aliud est eosdem libros describere. Nec .n. quia Virgilius multa ex Homero, Terentius ex Plauto mutuari sunt, non sunt auctores dicendi, sed compilatores *nihil certe sub sole nouū* dixit Ecclesiastes c. 9. semper .n. in scientijs etiam semina præcedunt, vnde progressu temporis maturæ, seges conclusionum abundè colligitur, non hūc profectum in Theologia denegamus, quæ in tantum processit, vt *repleta sit terra scientia Domini*. Nihil dictum quin prius fuerit dictū (vt est in veteri prouerbio.) at nihil prohibet, quod aliorum dicta, vel explicentur, vel super eadem, summa cum laude superextruatur. Nō ergo absurdum esset (dato, & non concessio) quod dum Parisijs degeret S. Thomas, Alensem legentem audierit antequā Coloniā sub Magistri Alberti disciplina erudiendus traderetur, imò in maximam Sancti Thomæ gloriam cederet, quod quæ Alensis instructione didicit (quod non didicit) in memoriæ thesauro condiderit. & opportuno tempore effuderit, quæ hausit abundè, & sicut excellentia S. Doctoris emicuit in eo, quod Patrum vestigia insectatus est præsertim Augustini, sicut etiam Gentilium quoque præsertim Aristotelis dictis Theologiam illustrauit ita in hoc pariter præclarus haberetur (admissa hypotesi) quod Magistri sententiarum, Antisidiodorensis, Guillelmi Parisiensis, Alensis, Alberti nonnullis sententijs, vel doctrinis, tam illustre opus exornarit, vnde & in Breuiario Romano pro summa laude dicitur. *Quod nullum fuerit scriptorum genus, in quo diligentissime non fuerit versatus.* Argumentosa certè (data hypothesi) apis extitisset S. Thomas Aquinas varios doctorum flores adeundo indeq; mella formando suauissima (vt factus distillans poruissent labia eius describi, cum tot cellulas fabricarit quot articulos composuerit, & Catholica doctrinæ per Sanctos, & doctores tradita, melle suauissimo replevit, illiq; pariter adaptari: *mel & lac sub lingua tua*) Sed absit, quod aliena aluearia apis ista inuaserit, vel mella subripuerit *faciunt hoc, & Vespæ*, vt ait Tertullianus, apes imitantes, sed apum laborem, & operam suffurantes.

Sed non opus est ad has hypoteses cōcedendas astringi, non enim Alensis, sed Alberti fuit discipulus, nec eius, vel Alensis transcriptor, nam si fiat collatio inter Alensem, Albertum, & S. Thomam, & si in conclusionibus, & dogmate

vna eademq; apparet facies sacrorum dogmatum, nihilominus rationes S. Thomæ, quibus doctrinæ comprobantur, sunt adeo diuersæ! (vt omittamus modum procedendi, ordinem, methodum, styllum, & huiusmodi) vt non alienæ exemplantem S. Doctorem inspicies, sed aliorum umbras, lineas, eruditionis varietate, splendore, claritate, implentem, vt summam videas inter cætera, vniuersitate rerum terminatam, eruditionis varietate decoratam, rerum gradibus ordinatam: in dissimilibus. n. materijs, ipse admirabili arte semper sibi similis, quia in vnoquoque genere, & quaestione perficienda, vbiq; perfectus est, nec. n. vniuersam summam, vel quaestiones diuersas condidit in singulis, sed singulas ad vniuersum Theologicum cursum coaptauit, omnia congruenter suis locis adaptans, & ordinibus faciens, atque disponens; peritum magistrum, & artificem in vniuersa summa se præbens, & singulis, omnibus vniuersaliter atq; particulariter, congrua tribuens, sic magnus in magnis materijs absoluendis, vt non sit minor, nec se ipso inferior in minimis. Duo hæc perpetuo in probationibus seruans, vt supernaturali lumine innixus, inferiores scientias corrigat, vbi deficiunt, iidem ad diuina explicanda, vbi congruunt, ad ministerium Domine Theologiæ assumat, & præeunte fide captiuetur intellectus in obsequium Christi, & subsequente ratione si non quietetur intellectus, non inquietetur à Gentili vel Philosophorum argumentis, cum illorum solutionem apparere faciat euidētem: ex proprijs arguens, scripturis, traditionibus, Patrum omnium, & Conciliorum autoritate, quæ omnia etiam in Alense, & Alberto in simili copia desiderantur: ex exteris quoque authoribus, & disciplinis rationem cum fide non esse discrepantem, & verum vero non contradicere elaborat, & quoad fieri potest, coniungens, nobiscū Philosophos; & cum ad normam rectæ fidei eorum dicta examinat (vt fecit de Aristotele) apparere eos faciat Christianos. Si hæc mutuata nedum in ordine, sed etiam in substantia, & argumentorum pondere ab antiquioribus deprehendantur, vincant opposites cum arguunt.

Ad 3. quod in corrigendis mendis summa Angelici habitus sit recursus ad opera Beluacensis, non euincitur idcirco esse author illorum operum: nam ad exemplata sæpe in correctione librorum recurritur, & ad descætos riuos, ad purgandum cænosos fontes.

Ad 4. & si multa sit S. Ambrosius mutuatus, à dictis doctoribus, non tamen integros tractatus exscripsit, vt volunt S. Doctores affigere. Ipsemet S. Hieronymus multa mutuatus est, sed non integros tractatus expilauit, vt de S. Thomâ fingunt, quod & verba eius demonstrant, & si inspiciantur eius verba, non nisi de translatione, & versione loquitur, quod magis est veluti authorem citare, & exponere, & sub alieno idiomate in lucem proferre (vt fecit Hieronymus multa Origenis traducendo, vt pater de homilijs in Cantica) quam suffurari, vnde sic dicit, nam qui dicunt [*Origenis me volumina compilare, & contaminari non licere veterum scrip-*

*ta: Quod illi maledictum vehemens esse existimant, eandem laudem ego maximam esse duco, cum illum imitari volo, quem cunctis prudentibus, & vobis placere non dubito. Si. n. criminis est Græcorum bene dicta transferre, accusetur Ennius, & Maro, Plautus, Cecilius, & Terentius, Tullius quoque, et ceteri eloquentes viri, qui non solum versus, sed multa capita, & longissimos libros, ac fabulas integras transtulerunt, quorum omnium æmulari exopto negligentiam potius, quam istorum obscuram diligentiam, & iterum. Hilarius noster furti sit reus, quod in Psalmis quadraginta ferè millia versus supra dicti Origenis, ad sensum verterit. Similiter respondetur ad Theodoretum, quod ab alijs dicta explicatius dicere voluit: vnde in loc. cit. sic dicit. Ne furti nos insimulent si quid, quod à Patribus dictum est, in his commentarijs offenderint. Fatemur, & nos ab illis explanationis occasionem accepisse. Hoc autem furtum appellari non debet, sed paterna hereditas. Ad explicandum! ego Patres, non ad appropriandum sibi alienos labores à Patribus accepit Theodoretus. Sic opponetes ad verbū libros dictos acceptos à Beluacensi probare, iam frustra conati sunt. Ad authorit. S. Augustini, ibi loquitur, non de scriptoribus, sed de concionatoribus illis alienas, & integras conciones memoriæ mandantibus, & pronuntiātibus de quibus ait, quod [*sunt quidam, qui bene pronuntiare possunt, quid autem pronunciant excogitare non possunt: quod si ab alijs sumant eloquenter, sapienterq; conscriptum, memoriæq; commendat, atq; ad populum proferant, si eam personam gerunt (nempe Christi) non improbe faciunt. Sic. n. (quod profectū vtile est) multi Prædicatores veritatis sunt, nec multi magistri, si vnus veri magistri idipsum dicant omnes, & non sint in eis, schismata. Nec deterrendi sunt voce Hieremiæ propheta, per quem Deus arguit eos, qui furantur verba eius, vnusquisque à proximo suo. Qui. n. furantur, alienum auferunt, verbum autem Dei non est ab illis alienum, qui obtemperant ei: potiusque ille dicit aliena, qui cum dicat bene, viuit male. Quare non est hæc autoritas ad propositum adducta. Beda & similes, dum hoc præstare professi sunt, in summam redigere Augustini dicta &c. diligentiam imitandam præstiterunt, non furta æmulanda: id ipsum præstitit, sed vberius, & vniuersaliter S. Thomas contextens catenam auream. Extensio vero illa, quod aliena scripta diuerso stylo, & ordine promulgans possit esse Doctor Ecclesiæ, verum est, si cum Beda, & alijs huiusmodi, ab Ecclesia, vt Doctores Ecclesiæ recipiantur. Ceteris sufficit, si sint Doctores, & Magistri in Ecclesia, vt supra dictum est. Satis ergo sufficienter obiectiones ex Anonymo, & alijs fabrefactas dissoluimus.**

Videant etiam qui Anonymo iungunt dexteram, perperam Anonymi positionem extendisse, vt Doctores quoq; faciant Ecclesiæ omnes quoscunq; scripta aliena, stylo mutata euulgantes, & perperam ad id probandū S. Thomam ab Alense, & vtrunq; ab alijs sua mutuasce pronunciant. Iam S. Thomam pro viribus defendimus,

dimus nempe, quod non sit exarare, priorum sententias referre, & præcedentium argumenta proponere, si omni probationum genere sententia illa probentur, & argumenta noua solutione soluantur, ut facit Angelicus, eodemq; modo defendendi Alensem, suis, viam, modumq; præparamus. Verum hos obiurgatores, ut in simili dicebat Nazianz. scribens Basilio 31. vel 22. *Sane valere sinamus, & quæ dicant dicere: nemo lingue libertatem coarcebit.* Sunt certe qui in S. Doctorem has technas meditantur (postquam omnia ipsi à S. Doctore in omni compositionis genere omnia penè transcripserint) ijs non ab similes, ex Greg. Nazianz. ep. cit. *qui postquam operibus Sancti vti sunt, eadem velut sordidissima vasa, & instrumenta proijciunt, aut admixcula ea, quæ fornicibus supponuntur, quæ simul atque structura firmata, & compacta est, subduci solent, atq; pro nihilo haberi, id in multis sciolis deprehensum esse scribunt DD. Salmanticensis in Apolog. iuramenti, vnum .n. ex multis motiuis ad propugnandam doctrinam S. Tho. & Aug. (aiunt) non infimum, extitit, quod quando horum Sanctorum Augustini, & Thomæ autoritas allegabatur in Scholis, dicere quidam solebant. *Transseat Aug. transseat Thomas, inde processerunt, ut quæ Doctori Sancto opera totus orbis attribuit, ipsi abnegarent, ne tantæ autoritatis mole premerentur, & incertum relinquatur, quid crastina sit dies paritura, & si Africa afferat aliquid noui, sed non fuit difficile de egregij viri opusculis hæsitantibus, ac submordentibus respondere, nec erit in posterum difficile nouis impugnatoribus contraire.* Hæc sciunt oppositores, quod eò magis S. Tho. in dies crescit, & crescit doctrina, atq; sapientia, quanto magis oppugnabitur, & quo deprimi putatur, eò contra oneri non cedens assurgit, non secus, ac (ut scripsit Alciatus in emblem.)*

Niitur in pondus palma, & confurgit in altum

Quò magis hæc præmitur: hoc magè tollit onus.

ARTICVLVS XII.

Qui nam mentem Doctoris Angelici affecuti sint: & ad quos DD. pro mente assequenda Angelici D. confugere opus sit.

Positio cuiusdam.

Q Vidam in præfatione ad Turrianum in 2. 2. in tom. de iustitia, sic scripsit. *In hoc opere, ut D. Thomæ in dispu-*

*tando methodum, sic doctrinam promere sciamur: sed non illam quam aliqui putant solis ipsi Doctorem Angelicum suæ doctrinæ sensum afflasse, sed sapientia elamitat profectò non nullat, ut à quibuslibet quamuis in longinquo positus, possit audiri, & nostri homines licet instituto, & viuendi ratione diffusi, studio tamen, & amore plus nimio propinqui. Sed postea sic scribit. *Aliena etiam quandoq; venamur, ut ij qui in verba iurant nec quid dicatur æstiment, sed à quo, sciant quæ optima sunt esse communia.* Hæc ille simul defensoris, & impugnatoris partes agens.*

Oppositiones.

P Rima, quia, ut donum interpretationis diuini eloquii non est ad vnum, vel alterum personarum genus alligatum, sed commune est omni populo, & nationi, ita vnius Doctoris intelligentia non est ad vnā familiam, vel Academicam restringenda.

II. Quia tunc veritas magis illustratur, cum non vna via, sed multa reperiuntur ad eam venandam, vnde variis sensibus etiam ipsa scriptura referta est, & modo ex vno, modo ex altero sensu mysteria enodantur, & aduersariorum argutia eliduntur, & lectores è tædio subleuantur, vnde Greg. in proem. lib. Reg. dicit opus suum noua expositione contexere, ut [anti-
quorum PP. autoritate sit validum, & lectori nequaquam fastidiosum, dum inter ea, quæ nouit, vetera, & etiam quæ non nouit, noua representat] multò ergo minus vnius expositioni Doctoris Angelici debemus esse addicti, sed diuersis, & varijs ingenijs uariæ viæ quoq; relinquendæ sunt.

III. Quia etiam si non assequeretur quis mentem S. Doctoris, magnum S. Doctori obsequium præstabit, nec ullo modo falletur expositor, Non ergo reiiciendi sunt, qui aliter, etiam si quam res se haberet, interpretarentur, vnde S. Aug. de doct. Christiana lib. 2. c. 36. loquens de expositione S. Scripturæ (quod maius est quam S. Thomam interpretari) dixit. *Quamcunque sententiam aliquis ex loco Sacrae scripturæ eliciendam putet, modo fidei consentanea sit, & charitatem Dei, & proximi promouere possit, non falletur perniciosè, etiam si non assequatur id quod scriptor canonicus intendat] ergo &c.*

IV. Quia possunt posteriores interpretes meliora cogitare, quam veteres, etiam si sint de familia S. Thomæ, vnde & modo etiam ab alijs familijs Sancti Thomæ doctrinæ addictis, commentaria omnigena eruditione referta elaborata. Scitè Horatius 2. Epist. ad Augustum.

*Si meliora dies, ut vina poemata reddit
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus?*

Scriptor ab hinc annis centum, qui decedit inter

Dd

Perfe-

*Perfectos veteresque referri debet, an
inter*

Viles atque novos.

non ergo ex vetustate antiquorum tantummodo expositorum res metiendæ, atque rimandæ, sed noui quoque in maximo precio habendi.

V. Quia restringere solum intellectum verum S. Tho. suis discipulis, & priscis commentatoribus Thomistis, præterquam quod profectus ingeniorum, & ipsius Christianæ religionis, imò intelligentiæ vberioris doctrinæ Angelici præcluditur terminus Deo præfigitur, quasi in posterum non sit producturus fertiliora ingenia, vel fertiliores commentatores, quàm præcedentes ætates habuerint. Vnde merito ea ferula castigandi, qua Iudith suos presbyteros correxit c. 8. *Posuisti vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituisti ei.*

VI. Quia videtur doctrina S. Tho. abyſſo comparata, & puteo aquarum, ergo piaculum est, sibi soli vendicare istas aquas, & prohibere ne putei foras deriuentur, communis enim veritas est (ait Aug.) non ergo mea, & tua sit, vt tua, & mea sit non ergo ad determinatos interpretes restringenda.

Vltimo, quia in multis interpretibus è familia S. Doct. multa falsa, & absurda reperiuntur, signanter in Caietano, qui Origenis dogma secutus videtur, non intelligendo ad litteram, Euam formatam esse e costa Adæ. in multis quoque expunctus est à Pio V. innumeros etiam errores notant Sifus Senensis in Biblioth. & Ambrosius Catherinus proprio de hac re opusculo de erroribus Caietani.

Pro parte opposita.

Sed contra est autoritas Academiae Salmanticensis, quæ ad intelligentiam S. Doctoris assequendam, interpretes S. Tho. Caiet. & veteres interpretes se sequuturam promisit, & adstrinxit, vt patet in opusculo edito, seu Apologia de hac materia.

CONCLUSIO

*Studioſi doctrina Thomistica, vel eidem
doctrinæ addicti, Sanctissimi præceptoris
mentem melius assequen-
tur, qui fidei, & verustis
interpretibus eius-
dem, se commi-
serint.*

Respondeo dicendum quod sicut in constructione tabernaculi, duos præ ceteris

elegit Deus, Beselel, de quo dicit scrip. Exo. 31. *quod vocauit eum Deus ex nomine, & impleuit eum Spiritu Dei sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid potest fabricari, ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diuersitate lignorum: & dedit ei socium Ooliab quoque (vt dicitur ibidem) similiter sapientia impleuit, & ambos erudiuit sapientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij c. 35. & texat omnia, & noua queque reperiunt c. 31. [Similiter in corde omnis eruditus in artificibus s3. inferioribus] posuit sapientiam: ita Christus Dominus ad ædificationem spiritalis tabernaculi, quod est Ecclesia prima loco, Spiritu sapientiæ, & intelligentiæ dotaui Apostolos, suos inter quos præcipue Beseleel, & Ooliab. i. Petrum, & Paulum erudiuit, DD. quoque subsequentes, & quotquot in Ecclesia Dei operam suam impendent in suo quoque ordine, vt iuuarent mystici fabricam tabernaculi, velut Apostolicos viros Beseleel, & Ooliab mira prouidentia dispensauit. Sed mysticæ duo insignes in Christo Ecclesiæ DD. denotantur Beseleel, & Ooliab, Augustinus, & Thomas, in cuius obsequium sunt quotquot in particulari S. Augustinum, & Thomam adiuuant, ac obsequium deferunt pro opere tabernaculi efficiendo, & hi sunt, qui ex doctrinæ horum docent, & erudiunt, illamque suis commentarijs, vel vortis illustrant, quos diuino quoque spiritu, & intelligentia tangi dicere opus est, ad texturam nouorum operum, quæ in dies à commentatoribus diuersorum statuum, & ordinum quotidie elaborantur, ea tamen lege, vt cum dicatur, *nouè, non dicant noua*, vt scribit Lerinensis c. 19. de mystico Beseleel, & adiutoribus. Inter hos autem qui auxiliares operas præstant, videndum est, qui magis fuerint adiumento, & qui proprius mentem, S. Tho. præsertim, sint assecuti. sciendum ergo est, quod ij artifices architectonicis inservientes meliorem operam impendunt, qui iuxta exemplar exhibitum, & normam incedunt, maxime in opere polymitarij, ac plumarij: plumarius est Phrygicum opus acu intexens, Polymitarius (vel vt in Hebraico dicitur, *cogitans cogitationes*) est, qui ingeniosus est, & ingeniosa varia efformat, vt fit in tapetibus, ex interpretibus huius loci. Qui ergo non deuians ab exemplari, consequenter addit suas expositiones coherentes ad mentem Angelici, ille potius Sancto Thomæ, in opere manus præbet, & auxiliares copias: è contra verò qui sua obtrudens, exemplar quoque obscurat (Commentatoris officium certè est, dixit Hieronymus ad Pammachium, *non quid ipse velit, sed quod sentiat ille, quem interpretatur exponere, alioquin si contraria dixerit, non iam interpret erit, quam aduersarius eius quem nititur explanare*) non secus, ac polymitarius lineas, & regulas architectonice transiliens, sua potius exhibet, quàm architectonico operi*

operi splendorem adiciat, non enim in opere socium, sed se correctorem, & censorem demonstraret. In specie autem eos designare odiosa est tractatio, atque materia, quare in genere satis est has regulas ponere, ut prudens lector alienus ab omni studio partium, iudicet quibus commentatoribus veram interpretationem, & intelligentiam Doctoris Sancti tradentibus adherere debeat.

Prima regula. ij melius S. Doctoris percipiunt mentem, qui ex S. Doctore Doctorem Sanctum exponit, hæc enim communis est regula in alijs auctoribus explanandis, & ex Possuino etiam observata est ubi supra.

II. Regula. ij. potius verum exhibent sensum S. Tho. qui non sensum suum (impugnando sanctum Doctorem, quem sub tituli Commentatoris Angelici, illustrare intendunt, sed qui sensum D. Th. communiter receptum, & intellectum tradunt, etiam si immensis commentarijs summam cohonestent) & S. Tho. mentem non quò volunt trahunt, quam sinant se trahi à S. Doctore: ipsi potius suarum positionum Doctores haberi debent, & authores, qui sua potius tradunt quam positioni S. Doctoris velint esse addicti.

III. Regula. ij. facilius mentem S. Doctoris explanant, qui præ viribus argumenta contra S. D. efformata solvunt, & non antiquatas Nominalium opiniones, vel reiectas positiones, vel alias eiusmodi doctrinas instaurant, & in Scholis volunt introducere, & sub nomine Thomistico palliare. Quare si quis profitetur se esse S. Doctoris commentatorem, ut sua dicat, timeat ferulam Martialis in Fidentinum.

Quem recitas meus est Fidentine libellus

Sed malè cum recitas, incipit esse tuus.

IV. Regula. qui communibus etiam S. Tho. & Thomistarum nedum sententijs, sed etiam ijsdè terminis, & vocibus utuntur, hi Thomistæ nomine gloriari possunt. Vnde quemadmodum pugnantibus Galaaditis cum Ephraïtis Iud. 12. & ad vada pervenientibus, cum fingerent Ephraïti qui venerant ad Civitatem occupandam ad eludendam mortem se esse Galaadidas, & eadem voce patria cum illis uti contenderent, ad pronuntiationem שִׁבְלֵת sibolet, pro scibboleth nescientes pronuntiare eam vocem (quæ triticum, vel spicam sonat) detecti sunt Ephraïti, non Galaaditæ: ita si aliqui essent qui Thomistas, se dicerent, opus est ab eis pronuntiationem scibboleth extorquere; si. n. pure pronuntiabunt, hoc est si doctrinam S. Thomæ (qua velut spica, & tritici adipe Ecclesia reficitur) legitimè, & prout inter veros interpretes ab antiquo pronuntiata est resonabunt: eiusdem labijs, & pronuntiationis habebuntur; sin autem ad aliorum DD. clarissimorum classes attinebunt.

V. Regula. Alienum esse debet à legitimis S. Tho. commentatoribus, ut ijsdem verbis utantur S. D. & sensum alienum, & illegitimum abscondant, verum, & proprium extorquendo. Fundamentum, nam hoc esset potius menti S. Doctoris illudere, quam illam explanare, quare

etiam contra legem agit, qui sub verbis legis mentem legislatoris impugnatur, ut commune est iuristarum proloquium.

VI. Regula. cum intelligentiam Theologiæ S. Doctor orationibus, ieiunijs, & affectu eximio iuvandæ Ecclesiæ, & dilatandæ Christi gloriæ affectus sit, eius intelligentiam quoque commentator ille merebitur, si ad orationem confugiens Dominum deprecabitur, si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ, & mentis Sancti Doctoris replebit illum. Vnde quid simile accidit, quod Elisæo cōtigit 4. Reg. c. 2. qui cum pallio Eliæ aquas Iordanis scindere vellet, ait scriptura divina: *aque non sunt diuise*. Sed ubi oravit, & dominum inuocavit. *Vbi est Deus Eliæ etiam nunc? percussitque aquas, & diuise sunt huc, atq; illuc, & transiit Elisæus*. vnde à filijs prophetarum conclamatum est. *requieuit Spiritus Eliæ super Elisæum*. Thomistica ergo fluente si quis secare contendat, ut perveniat ad ripam intelligentiæ in via S. Thomæ, sciat, quod sine inuocatione diuinæ sapientiæ, non scinduntur aquæ; assumat pallium Eliæ, scripta scilicet Angelici, ac inuocata diuina sapientia, ut per Sancti intercessionem aditus pateat ad veritatis, & intelligentiæ Thomisticæ fructum capiendum, diuidentur aquæ, via patefet, & Spiritum Eliæ hauries, hoc est Angelici Doctoris mentem, conclamabitur: *requieuit Spiritus Eliæ super Elisæum*. Sic (ut nostros præteream) super illos quieuisse apparet de instituto Eliæ descendentes, præclarissimos PP. Carmelitas discalceatos, qui S. Thomam Commentarijs illustrarunt secundum mentem Angelicam, ut nihil sit, quod desiderari possit pro Sancti Preceptotis defensione. Sic apud multos e familia Illustrissimæ Societatis Iesu, (antiquiores maxime, qui doctrina S. Thomæ ab initio imbuti, posteritatem ea informandam curarunt) abundè requieuit. Vnus præ ceteris sit Sanctus Ignatius fundator, qui doctrinam S. Th. studiosissimus fuit, ut patet ex relatione Canonizationis satis elucet, Toletus, qui Soto Magistro, doctrinam S. Th. exhibuit, Pererius Philosophus ille Christianus, Patres Colonienfes, quorum patrocinium suscepit aduersus Kemnitium Andradam in explicat. orthodox. dogmatum c. de iustif. & gratia, Bernardus Colnaga, pientissimus, & doctissimus &c.

VII. Regula. A studiosis doctrinæ Thomisticæ (ceteris paribus) magis audiendi sunt illi, qui in familia S. Tho. nati, & educati, & quasi per manus traditam susceperunt S. Tho. intelligentiam, & qui eadem doctrina, iuxta veterum commentatorum explicationem, nobilissimos triumphos de hostibus Ecclesiæ usque in præsens reportarunt, Alij quoque, & si in illis inspicatur fortissimorum Ducum imitatio, ipsi quoque suspicendi atque suscipiendi. Ratio moralis suffragatur, nam etiam in bello, prætorum gestorum imitatio, observatio disciplinæ militaris parit victorias, ut è contra temeritas, inobedientia militaris, & huiusmodi omnia evertit, & infelices exitus fortitur. exemplum est in

lib. I. Machab. c. 5. cum enim Ioseph, Zacharia filius, & Azarias Principes audissent Machabæorum triumphos, & res bene gestas, & prælia, quæ facta sunt, dixerunt. Faciamus, & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare aduersus gentes, quæ in circuitu sunt, & subdit scriptura, fugati sunt Iosephus, & Azarias usque in finem Iudææ, & ceciderunt illo die de populo Israel, ad duo millia viri &c. & ratio assignatur. Quia non audierunt Iudam, & fratres eius existimantes fortiter se facturos, ipsi autem non erant de semine illorum, per quos salus facta est in Israel. Proculdubio trophæa reportassent hi, si Machabæorum familiæ se adiunxissent, & præcepta militaria didicissent eorum, per quos antea victoria reportata est. Ergo cum urgemur hostibus Ecclesiæ, magna prudentia est illis nos adiungere ducibus fortissimis quorum, & prudentia, & sapientia iam pridem tot trophæa fidei de hæresibus reportata, ut experientia compertum est, quot quot enim hæreses post S. Tho. exortæ, doctrina Thomistica præsertim, dissipatæ sunt, ut fatetur Pius V. in Bulla supra citata articulo x. sicut & eiusdem fidei interpretes ex sensu Sancti Thomæ Iosephinos, Passaginos, Catharos, Vualdenses, Fraticellos, Græcos, Lutheranos, Calvinianos confutarunt: & multæ aliæ familiæ aduersus hæreticos concertantes, quia S. Doctoris castris se adiunxerunt, gloriosissimè hæreses profligarunt. exemplis plena sunt omnia.

Solutiones oppositionum.

AD primam. Non hæc interpretationis gratia facta est, ut ad vnā familiam sit restricta, hoc est (ut ludit opponens) quæ iurat in verba Magistri, non enim vult apud se solum diuitem Deum, sed ita in meritis, & impetratione S. Doctoris confidit, quod in eius sensum, & mentem non sit conspiratura, quin potius alienas intelligentias à mente S. Doctoris perpetuo sit oppugnatura, & veritatem Angelicam propugnatura.

Ad II. non prohibet Academia Thomistica excindi multas vias, & tramites ad uendam intelligentiam S. Tho. sed eò omnes, neruos intendit, ne uie aperiantur, nedum alienæ à S. Doctore, sed ab ipsa ueritate inuiæ, & ad præcipitia ducentes; maxime si nouitiæ illæ sint, & in Scholis inauditæ; in eo namque multoties peccare contingit, unde Columnela in initio suorum operum ait. *Vsus, & experientia dominatur in artibus, nullaque disciplina sine peccato addiscitur.* quod si in trito itinere etiam erri are contingit, quid in noua, & inusitata, nullo usu, uel experientia approbata? quare insigni prudentia (ut per omnia) in decreto V. Congregationis, & in libello de ratione studiorum mandatum est PP. Societatis, ut S. Tho. doctrinam sequantur in Theologia, & can. 9. qui *D. Tho. doctrinæ affecti non fuerint, à legendi munere repellantur*, ut su-

pra dictum est. non esset autem piè affectus, qui quod communiter existimatur esse de mente S. Tho. ad eludendum illud, noua diuerticula fabricaretur.

Ad III. exhibet magnum obsequium S. Doctori, qui quantum par est, mentem eius affectui conantur, consulendo ueteres interpretes S. Doctoris. Secus autem, qui relicta uera solida, & communi interpretatione S. Doctorem uellent extorquere. Multi enim sunt (ut quidam uenerabilis uir conqueri solitus erat) qui profitentes doctrinam sequi S. Doct. in hoc omnem curam, studiumque posuerunt, ut quantum possunt, S. Doctorem extorqueant, cui malo illud antidotum præparandum dicebat, si vnus fides S. Tho. interpres assignaretur, cuius iudicio se subiicerent, ut tutius, & facilius mentem S. Doctoris penetrarent. Sic enim, dicebat, facillimè ueritas doctrinæ appareret, essetq; dicebat, terra labii unius: sed cum nouis phantasiis, uti uolunt quidam, imo seipsis, ut interpretibus ex uno dicendi modo, & interpretatione, plures fiunt, inter se diuersi, atque contrarii, ut quod unus ædificat alter destruat, & ut faciebat Penelopes, telam quam sub luce texebat, die, in tenebris nocte dissoluebat: imo in uocibus, & terminis compertum sit (dicebat) ad eò dissimiles extitisse, ut unus eiusdè domus, alterius idioma uix intelligeret, ad eò Theologiæ labium ex ista diuisione breui temporis spatio immutatum erat. Quare & si præstans diligentiam in assequendo interprete, adhuc S. D. mentem non assequeretur, sicut non perniciosè, laudabiliter tamen ageret: ita ex opposito, qui summam in nouando diligentiam adhiberet, illud pro inani labore reportaret, ut nec Thomistam se faceret, nec Scotistam, nec hyperaspitem S. Tho. ex sua professione, uel legibus, aut constitutionibus demonstraret, sed ad alienas, et si laudabiles Academiis, pertineret: uel sub eorum Ducum Castris militaret, quorum Positiones defenderet: frequenterque accideret, ut relinquendo uetera, se demonstraret, nec excogitatum nouum modum fundasse, ita ut nec sua probaret, & uetustam germanamque intelligentiam S. Doct. violaret.

Ad IV. semper poterunt posteriores meliora excogitare, ad normam ueræ Theologiæ incedentes, & super solidam doctrinam S. Doctoris superextruentes, poterunt enim S. Doctoris dicta scripturis PP. Concilijs roborare, noua commenta deriscere &c. at relictis solidis, uelle phalerata introducere, non probata, imò improbanda meditari, & supposititios partus, ueluti genuinos S. Doct. supponere, non est proficere, sed potius à profectu Thomistica doctrinæ cadere, & profectum ocludere, & tanto citius Thomistica sapientiæ uestigij inhaerentes, qui eius doctrinam sequi profitentur, mentem S. Tho. assequuntur, quo non per deuos, anfractus, sed per tritos calles incedunt, illum enim fructum reportabunt, quod non nouo

uo itineri absque ductore se committent, sed ruto incedent absque illo periculo incidendi in abrupta præcipitia, vel interminabiles, & sinuosas vias, vt tãdem lassati, iterum ad iter regium, si aberrarent, reuerti necesse sit: qui, si tutis interpretibus velut post terga monentibus se committant, illud audient. *Hæc est via, ambulate in ea.* Legatur consilium Posseni Theologi Societatis Iesu, in Bibliot. de sequenda ratione interpretandi doctrinã S. Thomæ, dignum tanto viro, & de Catholica fide benemeritum. Quod si tandem in æquiparatione persistant, quod S. Doct. se æquare conentur, ferulam Martialis pertimescant in Callistratum, sibi assimilẽ pronunciantem. *Hoc ego tuq; sumus, sed quod sum non potes esse. Tu quod es, è populo quilibet esse potest.*

Ad vltimum respondetur. non fontes Thomisticos obtrudunt sectatores S. Thomæ cum à fidis vetustissimisq; præsertim Doctoribus venandam S. Thomæ aquam intelligentiã pronunciant, sed potius hoc est Thomisticæ doctrinæ fluente, vel canalem ad caput, & originem per succedentes ætates dirigere, vt quo proximiores fuerunt veteres S. Thomæ ætati, eò melius, & syncerius, tanquam testes, è proprio S. Th. ore doctrinam haurientes, eandem successoribus discipulis tradidisse rationabiliter dicatur, omnesque inuitantur à discipulis S. Thomæ, vt bibant de hoc fonte, qui Dei Ciuitatem laudat, quarantq; potius fontem viuum, quam cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, hoc est frivolas illas doctrinas, quæ tractu temporis sunt dissipatæ, hæc .n. est vis veritatis, quod hæc permanet, maximè si contradictionibus agitetur, commenta vero, & phantasias, vt ille dixit.

Abstulit una dies, conficit una dies. Et meritò, sunt .n. vt eorundem architecti, vt scripsit Nazianz. Theologi vnus d. ei, tales fuerunt Lullus, Amadeus, similis farinæ Theologi.

Ad vltimum respondetur. lapsus Caietani testimonium perhibere doctrinæ S. Th. quando .n. Caietanus per semitas S. Thomæ incescit, nihil melius, quando recessit nihil peius: commentator enim non debet contra authorem, insurgere, sed potius mentem commentatoris fideliter sequi. In eo ergo loco Genesis errauit aperte quia à S. Thoma discessit p. p. a. q. 92. a. 3. satis autẽ immodestè Alphonsus de Castro verbo Adm. & Eua de Caiet. est oblocutus dubitando. [An autem propter hoc, vel alios errores Caietanus sit intra hæreticos computandus] quæ verba transcripsit Prateolus in Cat. hæreticorũ in virũ, tam insignem de Catholica religione benemeritum. Excæcauit illum nimius censurandi feruor, ne discurreret, quod Augustinus de se, quoq; dixerat, *errare potero, et hæreticus nõ ero.* Quod si Pius V. multa expunxit, vt dixit quidã proprio filio suæ religionis non pepercit, an alijs commentatoribus deuiantibus à sana Theol. pepercisset? Mastix vero Caietani Catherinus, diligens fuit ad Caietani defectus videndos, tutas trabes non considerans, nec omnes, quos illi affricat, errores, tali acerba censura inurendi.

Hoc quoque probat merito Caietanum, post S. Thomam, ingeniorum florem hallucinatum, cum sui ducis vestigia sequi detrectauit.

ARTICVLVS VLTIMVS:

An rationabiliter pro tuenda doctrina SS. Thomæ, & August. sit iuratum à Schola Salmanticensi in eorum verba.

Impidissimos puteos Isaac opplerunt Allophyli, & limpidiſſimam doctrinam SS. Aug. & Thomæ turbare conati sunt etiam in materia dogmatica, ab Ecclesiæ extorres, Pelagius, Lutherus, & alij imo penitus reiicere eam conati sunt. De rebus indifferentibus non est sermo; quare magnam laudem sibi compararunt DD. Salmanticenses, qui hos puteos à calumnijs hostium Ecclesiæ repurgare conati sunt, & puteum iuramenti vocarunt, etiam ad indifferentia quoque se astringentes iuramento, vt dogmatica magis firma subsisterent, & nouandi occasio præcideretur. Quia tamen nonnullis doctissimis viris zelo doctrinæ accessis (vt puto) contrarium visũ est, & irrationabile putarunt esse tale iuramentum, discutiendum est, an sint eorundem obiectiones rationabiles. Si motuum Allophyloꝝ attendas, scriptura manifestauit, dicens Genes. 26. quia ad Isaac dicebatur: *recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.* Vnde de istis dicitur *paruulum occidit inuidia* Iob. c. 5. inuidere autem non possumus (ait Greg. moral. lib. 5. c. 32.) *nisi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus.* Paruulus ergo est, qui liuore occiditur, quia ipse sibi testimonium perhibet, quod eo minor sit, cuius inuidia torquetur. non puto modestos Ecclesiæ filios, hoc motiuo motos ad contradicendum. Id Allophyloꝝ, hoc est hæreticorum, eis .n. sunt familiaria, contentio, zelus, inuidia, philautia, ambitio principatus, unde inter causas hæresum ambitio maximè denotatur, hæreticus namq; est qui affectandi principatus gratia, nouos, vel veteres sectatur errores, quæ à nostris absunt. Quare hos non tanquam contradictores, sed tanquam domesticos fidei, salua pace charitatis, amicè & beneuolè impugnamus, & quid sit sentiendum aperimus, propositis eorum fundamentis, vt in ceteris articulis factum est.

Oppositiones quorundam.

Arguunt ergo Primo. Sedes Apostolica, & fundatores vniuersitatum plures Cathedras instituerunt ob maius bonum Ecclesiæ, vt ex diuersitate probabilium opinionum, veritas facilius indagaretur, ergo iuramentum, vt his DD. sint ceteri addicti, nullo modo est obligatorium.

rorium. Antecedens patet, consequentia manifesta, quia per illud maius bonum impeditur: imo mala introducuntur, ut libertas captiuetur, & vniuersitatum iura soluantur.

II. Hoc iuramentum iniuriosum est alijs Scholasticis, nempe S. Bonauenturae, & religioni S. Francisci. Porro S. Bonauentura tam insignis est, quam S. Thomas, & totidem encomijs, quibus S. Thomas decoratur, & est cohonestatus à Concilijs, & Pontificibus. Rursus ingratitudinem inuoluit, nam principes Scholasticorum offendit Alexandrum S. Alensem, à quo multa suffragatus est Angelicus Doctor.

Confirmari posset hac obiectio ex Gerson p. p. in Epistola post tractatum de examinatione doctrinarum, sic. n. laudat Bonauenturam his verbis [*considerans ista noster Eustochius Dominus Bonauentura voluit esse Doctor ardens sciens quoniam lucere parum est, & sepe noxium, quoniam scientia inflat &c. & postea securus est iste Doctor (tradens) doctrinam communem, & solidam, quae Parisijs vigeat maxime &c. & mox S. Thomae illum præferre videtur, subdēs in fine Epistolae. Sint alij doctores, qui dicantur Cherubici, hic verissimo nomine Seraphicus simul, & Cherubicus, quia inflammat affectum, & erudit intellectum, reducit, & unit ad Deum per amorem excitatiuum, dum alij multi solum diuariat, & dispergunt intellectū, per præcisiones, & posterioritates, & signa, & contingentia, cum tamen vnum sit necessarium, & in fine tractatus examini. doctor. quæris à me quis inter ceteros doctores plus videatur idoneus. Respondetur sine præiudicio, quod Dominus Bonauentura, quoniam in docendo solidus est, & pius, & iustus, & deuotus, recedit à curiositate quantum potest &c. Hac ille. Tandem est iuramentum istud iniuriosum S. D. quia non alio modo quæritur, & via, eius defensio, quam vi, ut Mauri, & Turcæ quærant suum defendere Alchoranum.*

III. istud iuramentum obligare cogit pro minori bono, non ergo potest licite seruari; Antecedens patet, quia melius esset sequi doctrinam veterū, quorum opera non potuit habere S. Tho. vel quia non erant traducta, vel defectu impressionis non ita euulgari potuerunt, ergo cum iuramentum istud non obliget ad sequendos Chrysost. Cyrillum, Athanasium, & alios innumera-biles, qui post modum traducti sunt, & impressi, multo minus equū est ut S. Thomas tempore, & autoritate posterior, præponatur, non videtur ergo obligatorium tale iuramentum, nam sicut omne votum est de meliori bono, ita, & iuramentum.

IV. Major est autoritas scripturæ sacrae, quam Doctoris Angelici, sed nunquam Ecclesia iudicauit, vel iuramento quempiam adstrinxit, ut secundum priuati Doctoris V. G. Hieronymi, aut alterius expositionem, eandem scripturam interpretaretur, ergo indecens est iuramento adstringi quempiam ad sequelam S. Th. iuxta interpretationem Capreoli, Ferrariensis: & pro propria doctrina habere, quod Thomistæ scripserunt, est iniuriam irrogare Scotistis, Nominalibus, Recentioribus quoque Theologis,

qui ingenio, gratia, stylo, & subtilitate fuerūt dictis Thomistis feliciores.

V. In tribus partibus S. Tho. Aquinatis multæ insertæ sunt quæstiones de formalitatibus, & entibus rationis, quæ ex sententia Thomistarum non cognoscuntur à Deo eo modo, ac proinde nec ea Deus reuelat. Multa quoque ad Philosophiam pertinentia in ipsdē traduntur, quæ non decisa sunt, nec vnquam decidentur, ergo cum ad fidem non pertineant, non possunt esse materia obligatoria iuramenti.

VI. impossibile est hoc iuramentum, nam non habet materiam certam, & determinatam, quis namque potest cognoscere, quæ sint partes S. Tho. nam quantum attinet ad summam; multi tenent secundam secundæ, & primæ 2. non esse S. Tho. etiam ex scriptoribus Dominicanis. Circa lecturam sententiarum, aliqui dicunt non esse partem S. Tho. sed sctum aliorum, compilatum cum esset discipulus ex lecturis diuersorū Magistrorum. In lectura Epistolarum S. Pauli multi errores, menda, mixturæ, contradictiones, quæ factæ sunt studiosè à religione S. Dominici.

VII. Hoc iuramentum satis fauorabile est hæreticis, qui timent ex varijs modis probabili-bus defendi fidei dogmata, & nihil illis gratius, quam ablatas videre tot semitas, quibus eludi possunt, ergo hos modos, & vias varias obtrudere, & vnum compitum solum apertum relinquere, est nobis ipsis vias præcludere, & defensionem, & auxiliares copias diuersorum militum auferre.

VIII. Vniuersitatis quoque Salmanticensis auctoritatem extra metas eleuat, prædictum iuramentum, nec. n. auctoritatem publici, & generalis Synodi, sed priuatam obtinet auctoritatem, & talem quæ priuatas domos non excedit.

Ultimo est impeditium multorum bonorū. Primo quia qui doctor præficitur debet esse, in varijs opinionibus instructus, ergo non vni debet esse quis ex iuramento addictus. Amplius etiam ingenia in captiuitatem rediguntur, & religionis profectus tollitur, nec alio modo in scientijs facta est, progressu temporis, accretio, nisi ex diuersorum ingeniorum speculationibus, & quod vni non datum est videre, alteri concessum est. *multi pertransibunt* dicebat Propheta Daniel c. 10. & *multiplex erit scientia*, profecto mirabile esset, si nunc viverent Aug. & Thomas, quod arctaretur in alterius magistri verba iurare, & tam felicia ingenia ligare, quod si sibi ipsis liberis relictis, tot diuitias, & thesauros operum reliquerunt, vnde præciosior facta est Theologia Scholastica, idem tribuendum modernis ingenijs, qui in subtilitate, & ingenio fuerunt felices. Accedit iniustitiam esse arctare Graduandos, & Cathedralicos in illud iurare, (in successione Cathedræ) ad quod non inclinatur, ex quo oriri posset, ut non sicut sentiunt legant, & crimen falsitatis incurrant, ut aliud ore, aliud corde sentiant: maxima autem falsitas est, maximeque deceptio, Magistrum aliquem legere, & publicare itaquam verum, quod interne iudicat falsum. Tandem non plus tribuendum S. Aug. & S. Tho. quam sibi ipsis ipsi tribuen-

tribuendum voluerunt, sed quod eis tribuendū esset S. Aug. satis superq; declarauit epist. 7. ad Marcellinum dicens, *vos qui me multum diligitis, scitalem me asseritis aduersus eos quorum malitia, vel imperitia, vel intelligentia reprehendat, ut me nusquam scriptorum meorum errasse dicatis, frustra laboratis, non bonam causam suscepistis, facile in ea, me ipso iudice superagmini.*

Aliæ item oppositiones cuiusdam Moderni.

Sed, & Bæza lib. 15. commentarioꝝ moralium c. 8. s. 2. id quoq; assumit probandū, quod differentia Doctorum placita multum conducant ad veritatem fidei propagandam, & iuramentum Salmanticensis Academiæ infirmare nititur, sequentibus verbis.

I. Sic ergo orditur suum propositum. [Binos mittit discipulos suos nolēs vnius Magistri placitis publicationem doctrinæ suæ committere, quæ ut diuersis hominum genijs erat tradenda, sic per diuersa Doctorum placita facilius biberentur.

II. Huc spectat Dominus Cant. 4. sic ad sponsam nimirum fidelium Ecclesiam locutus. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quam pulchre sunt mamme tue.*] in oculis, in crinibus laudat concinnitatē, in mammis autem nihil dicit de vnitate, de conuenientia earum, sed & plures, & pulchras eas esse asserit &c. in oculis, & crinibus sponsæ denotatur speculatio veritatis fidei, secundum se, quæ ab vno solo petenda est, nempe Deo, & eius Vicario Ecclesiæ capite, in quo vno nititur, & quiescit; verum in mammis intelliguntur motiua, & rationes, & argumenta, & modus explicandi, quæ faciunt veritatem fidei persuasibilem, & credibilem paruulis; hæc autem totam suā pulchritudinem, & completam efficaciam habet, in varietate, & pluralitate. Merito ad hæc Gliber. Abbas, qui Canticorum explicationem à D. Bernardo Magistro suo inceptam, continuauit. Is ergo tanti Magistri discipulus ait serm. 31. in Cant. *Cur post oculum, & crinem statim ad mammas sermonem defleuit? aut cur in illis vnitas commendatur, in his commendatur pluralitas? mihi in superiori, mentis quidam, & cogitationum excessus ad Deum videtur innui, sobrietate autem, & temperantia ad paruulos in isto: ibi vnum necessarium est: hic sollicitudo, & sermo doctrinæ partiendus in plura.*] Itaq; vbi fidei veritas secundum se inspicitur vni solo fundamento nitendum est, nimirum Deo, eiusque Vicario Rōm. Pontif. verum vbi accedimus ad veritatis fidei credibilitatē, faciendam paruulis, & pluralitate, & varietate, imò diuersitate doctrinæ nobis opus est. Sæpe enim quod vni verisimile est, nullius momenti videtur esse alijs, vnde necessaria est diuersitas sententiarum, ut nullus sit, qui non habeat vnde capiatur.

III. Id quod persuadebat Nazianz. oratione

secunda dicēs. *Quemadmodum si quis variam, & multiplicem belluam ex multis belluis, magnis iuxta paruisq; feris, ac mitibus compactam cicurare aggrediatur, huic in natura adeo præpostera gubernanda maximus labor subeundus est: quippe cum, nec vocibus eisdem, nec alimentis, nec mantum blanditijs, ac sibilis, belluæ omnes delectentur, sed aliæ alijs pro sua quæque natura, & consuetudine, vel gaudeant, vel offendantur, ut qui eiusmodi belluæ curam suscepit, cum varia omnino, & multiplici scientia ornatū esse oporteat, & eam quæ cuiq; apta sit rationem adhibere: eodem modo cum commune hoc Ecclesiæ corpus instar compositæ cuiusdam, & inæqualis belluæ ex pluribus, varijsque moribus, & rationibus constitutum sit, sursum opere necessum est Antifistitem simul, & simplicem esse, quantum ad rectitudinem, & rursum quam maximè variam, ac multiplicem, quantum ad id attinet, ut vniuscuiusque animum sibi adiungat, apteq; & appositè ad omnes alloquatur. In re adeo euidenti, & ab Ecclesia obseruata, dum plures Doctores inter se dissidentes admittit non immoror, ne videar commentaria texere aduersus celebrem orbis Academiā, quæ his diebus iurauit, se à sola sententia S. Augustini, & D. Thomæ in Theologicis conclusionibus staturam, ut sic periculosa nouitati in suis scholis occludatur aditus.*

IV. Et quidem sapientius occluderent aditū periculosa nouitatis, si non in vno, aut altero DD. sic tenacius adhererent, quando Ecclesia Cath. à Spiritu S. gubernata, ut periculosos nouitatibus occluderet aditum, nō vno Doctore contenta est, sed ex Græcis Basil. Nazianz. Chrysost. Athanasios, ex Latinis Ambrosios Hier. Aug. Greg. Magistros accepit, & post hos adhuc longè posteriores addidit D. Th. & D. Bonauenturam, licet inter se dissidentes: nec iurauit se deinceps nullum alium recepturam, sciens donum scientiæ, & intellectus nondum esse exhaustū, & posse adhuc resurgere talia peruerforum hominum ingenia, pro quibus efficaciores sint sententiæ, vel D. Thomæ, vel Bonauenturæ contrariæ.

V. Inuenio in Concilio Ephesino Generali idē studium fuisse Sanctissimis Concilijs, Patribus, quod Academico claustro de occludendo aditu periculosos doctrinæ Catholicæ nouitatibus, sed quam aliud remedium adhibere illæ firmissimæ Ecclesiæ columnæ? habet id Vincen-
tius Lyrinensis adductus à P. Ribera in prol. ad Aggeum Prophetam, ait ille. *Exemplum adhibuimus Sancti Concilij, quod ante biennium ferme in Asia celebratum, vbi cum de faciendis fidei regulis disceptare ur, nè qua illis forsitā profana nouitas in modum perfidiæ Auminensis obreperet, vniuersis sacerdotibus, qui ducenti fere numero conuenerant, hoc Catholicissimum felicissimum, atque optimum factū visum est, ut in medium Sanctorum Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero Catholicos Sacerdotes fuisse, & permansisse constaret, ut scilicet ritè atque sollempniter ex eorum consensu, atque decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, & profana nouitatis*

tatis blasphemia condemnaretur? Perpendite modo quid faciant Ephesini Patres ad repellendas nouitates periculosas, & quid faciant Academici Doctores. Illi omnium Doctorum placita requirunt, putantes ex diuersarum viarū Doctorum Catholicorum consensu pro vera fide telum firmiter nasci: hi præterquam duobus, nulli alij nolunt credi Patri, nec Basilio, nec Hier. nec Cypria. nec doctissimis, Catholicisssimisque Magistris ab vniuerso orbe decantatis, quorum Theologia vti sunt summi Pontifices in Concilijs pro stabiliendis fidei veritatibus, in hæreticorum duello, pro perimenda perfidia, & falsitate. Illi à spelūcis, à furtis Tyrannorum exquirunt Sacerdotes Catholicos, quorū varijs placitis vna fidei veritas stabiliatur aduersus periculosas nouitates: hi etiam clarissimos Doctores, Catholicarum Scholarum fundatores, in pulpitis, in Cathedris, in Concilijs magno honore habitos repellunt, & suis terminis iubent exulare.

VI. Sanè verendum magis esset, nedum nimia vnitas in doctrinis tradendis affectatur fidei p̄sura abijciatur propugnacula, & aliquid contra eius securitatem stabiliatur. Non enim parum nocuum securitati Regni esset Decretum Imperatoris, quo cupiens vnionem exercitus sui, repelleret ab exercitu omnes nationes, quæ non eodem modo pugnarent, eisdemque vterentur armis, & sic vna hominum natione cōtentus incredibilem hostium multitudinem expectaret. Quam nimia hæc, & quam periculosa vnionis cupiditas? Prudentius agit Imperator, qui dum milites Regnum propugnent, & hostes arceant, non cauet diuersos nationum modos pugnandi: imò ex omnibus in auxilium vocat ut à diuersis munitus, tutius agat.

VII. Prudentius aguat Rom. Pontifices, quod noscentes præclarissimorum DD. per hoc nouū iuramentum repulserunt gladios, & limatos ad fulgendum, & acutos ad perimendum, licet dissimiles sint, & differentes, vel à Thomæ, vel à Bonauenturæ gladijs, tamen ex illis validissimū aduersus hæreses cornu erexerunt pro Germania, pro Anglia, illisque crediderunt magnæ, & apud Gentiles Iapponios, & apud Schismaticos Athiopes Ecclesiæ fundamina. Et quod mirere magis in horum DD. præstantia, cum per integrum ferè seculum in arena iam sint aduersus Ecclesiæ hostes tot librorum arma in illos iacentes, quot non capit ingens armarium, inter mille hostium strages, nullum ipsi receperunt in fide vulnus letale. Quis Imperator tam validos pugnatores ab exercitu abijciat ob armorum diuersitatem?

VIII. Fuerunt Parisiis, qui religiosissimos sapientissimosq; Magistros Ordinis Prædicatorū à DD. Academicorum albo, & honore reiiciendos asserent ob armorum diuersitatem, quam sententiam, & rationem validissimè contriuit D. Th. opusc. 19. c. 2. & tandem fatetur [& omnes quibus pugnare licet possunt communicare in eodem exercitu, quod est Societas ordinata ad pugnandum. Non enim videmus, quod milites religiosi repellant milites seculares, e suo exerci-

tu, nec è conuerso. Est etiam prædicta sententia friuola, quia rationes quibus innititur, nullius momenti sunt, & ostendunt ignorantiam eorum, qui eas inducunt, vel veram, vel fictam.] Hæc Angelicus Doctor ex quibus discēs, non ablegare è Scholis armorum diuersitatem, sed potius omnes diuersitates Catholicas amplecti, ut tulerit occasio.]

IX. Et quidem non absimile consilium dans Nazi. oratione 26. sic finit [Etenim si ut vnus Dominus, vna fides, vnu baptisma, vnus Deus, & pater omnium, & per omnia, & in omnibus; ita vnaqueq; esset per disputationem, & contemplationem ad salutem via, ut qui ab ea exciderent ejdem à toto quoque aberrarent, nihil sanè periculosus esset, quam vel huiusmodi consilium dare, vel huic parere. At si in rebus humanis multa, & diuersa sunt viarum genera, & instituta, alia maiora, alia illustriora, sic in diuinis non vna salutis ratio est, sed plures, nec vna quidem virtutis via. Pergit vir sanctus adhuc eos pungens, qui etiam in disputationibus de Deo nimiam vnitatem amabant. Mihi sufficiant hæc dicta, quibus patet, quam friuolum, & inane sit, ex eo, quod vnus est Deus, vna fides, & vnum baptisma, & vnus Pastor, & vnus orbis moderator, omnem diuersitatem disputationum Catholicorum abigere velit.

XI. Fallor, nisi sanctius, & religiosius veritas nulli Doctori tribueretur in particulari: imò & nulli in omnibus propriam profiterentur veritatem ps. 75. *vouete, & redidite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu eius offertis munera* [ubi August.] *Hoc interim quod Dominus ad monet dicam vobis, quid ex his verbis ipse mihi inspirare dignatus sit, si melius aliquid postea visum fuerit, & hoc vestrum est, quia communis est omnibus veritas, Non est mea, ut tua, non est illius, nec illius: omnibus communis est, & fortassis ideo media est, ut in circuitu eius sint omnes, quod diligunt veritatem, & post pauca sic monet vniuersos. Nemo dicat meum est, ne in parte sua velit facere, quod in medio est commune omnibus. Quod est ergo omnes, qui in circuitu eius offerunt munera? omnes qui intelligunt communem omnibus esse veritatem, & non illam faciunt quasi suam, superbiendo de illa, ipsi offerunt munera, quia humilitatem habent, qui quasi suam faciunt, quod omnibus commune est tanquam in medio positum ad partem seducere conantur, non offerant hi munera, quia omnes qui in circuitu eius sunt offerunt munera terribili.] sapienter, & religiosè maximus Ecclesiæ Doctor Augustinus ostendit, qualia vota, & munera pro veritate Deo placeant, non sanè, quæ partialitatem redolent, nec quæ in medio posita ad partem seducere conantur.*

XII. Diuo Augustino subscripsit Reginus Senatus minimè probans vota, veritatem e medio in partem tollentia, nedum vnicus in omnibus veritatis datur propugnator, carpatur diuina, prouidentia, quæ pro veritate diuersissimos sæper propugnatores excitat, & excitabit, adificata enim est nempe Ecclesia, cum propugnaculis, non cum propugnaculo: imò ipsa sapientia carpa-

carpatur, quæ non contenta vna columna, ſep-
tem excidit quibus valeat ſuſtentari.

Pro parte oppoſita.

Sed contra eſt, Primo tam inſignis Aca-
demix ſapientia, & Authoritas.

II. probatur propoſitum rationibus, & qui-
dem efficaciffimis.

Prima ratio, quia ceteræ facultates habent
Ducem quem ſequentur, ergo conuenientiſſi-
mū fuit in Theologica facultate designari Du-
ces, quos illa Academia inſignis ſequeretur. an-
tecedens latè demoſtratur ab Aug. de vtilitate
credendi ad Honoratum c. 17. *disciplina ait
quaque vilis, & facilis, vt percipi poſſit, Docto-
rem, aut Magiſtrum requirit, & iterum c. 7.
Aſper, Cornutus, Donatus, & alij requiruntur,
vt poſſint intelligi, tu in eorum libros irruis, et de
iſtis ſine præceptore audeſ ferre ſententiā.*
Conſequentia clara.

Confirmatur. Nam ſi id obtinuit Ariſtoteles
in vniuerſitatibus, vt eludi nō poſſit, multo ma-
gis id expoſcit fidus eius interpres, & anima S.
Thomas, maxime cum doctrinam Peripateti-
cam, captiuarit in obſequium Chriſti, eamque
velut vagantem Agar in domum Saræ reduxe-
rit, vt dominam ſuam Theologiam agnoſceret
magno Eccleſiæ bono, nam Peripatetica do-
ctrinæ vſu, Hæreticorum Sophiſmata adeo diſ-
ſoluuntur, vt moderni Hæretici velut canes etiā
in Philoſophiam inſiliant, & Thomam eo titulo
perſtringant, quod ſit (ait Lutherus lib. contra
Latomum) *regnantis Ariſtotelis defenſor.* qua-
re nō debebat Poza, glad os Aduerſariis mini-
ſtrare, dum ad matripaternitatem Virginis
introducendam lib. 2. elucid. tract. 5. c. 8. cuius
initium eſt, *quanta ſit authoritas Ariſt. nunc
regnantis in Scholis,* Ariſtotelem ablegauit eū
inuſum reddendo, vt ſupra oſtenſum eſt arti-
culo 9.

Porro vtilitates in ſequendo determinatos
magiſtros hæ ſunt. Primo, quod Philautiæ mor-
bus præciditur, vnusquisque enim principatus
ambitum affectans, ſe cupit conſtituere regulā
veritatis: Inconſtantia doctrinæ tollitur, flu-
tus animorum ſedatur: interminata addiſcendi
confuſio præciditur: melius. n. ab vno princi-
pia proponente, concluſiones eliciuntur, quā
à pluribus diuerſa principia tradentibus vaſta
concluſionum ſylua ſtrommatica. Præclare di-
xit Seneca epiſt. 43. commendans vnus deter-
minati Magiſtri ſequelam. *Lectio certa prodeſt
delectat, qui quò deſtinauerit peruenire vult,
vnam viam ſequatur, non per multa vagetur,
nam ire iſtud errare eſt, & epiſt. 5. Nihil ita ſa-
nitatem impedit, ſicut remediorum crebra muta-
tio, non conualeſcit planta, quæ ſæpe transfer-
tur. Nihil ita vtile eſt quod in tranſitu proſit.*
*Sed modo hūc librum euoluere volo, modo illum,
faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare, quæ
vero varia ſunt, & diuerſa inquinant, nō aiunt.*
*Accedit quod in omni ſtudjo, vt dixit Hugo de
S. Viſt. 3. dydaſcal. qui ſine ordine, & diſcretio-
ne operatur, laborat quidem, ſed non proſcit, &*

*quæſi aerem verberans, vires in ventum fundit;
propterea (dicit idem) tam pauci ſunt e mul-
tis ſtudentibus, qui ſcientiam attingunt.* Sine
ordine vero, & diſcretione laboratur, cum ma-
giſtri ſunt indeterminati diuerſa à diuerſis tra-
duntur abſq; cohærentia ſubſequentium cum
præcedentibus, fatigando diſcipulos in multi-
plicatione inutilium quaſtionum, fingendo quæ
non dicta ſunt, imaginarios hoſtes formando,
onerando paginas imaginarijs poſitionibus, am-
puloſis verbis, cōſutationibus inanibus, & eua-
nidis ſpeculationibus, quò ſit vt ex multiplici-
tate rerum auditores ſtomachati, ex irrefolutio-
ne dubiorum perplexi, in triuiſo ſectandarum
rum ſententiarum relictī, neſciant quam eli-
gant viam, & ad terminum nunquam perue-
niant. Huiusmodi aut inconuenientia ex ſeque-
la determinatorum authorum Aug. præſertim,
& Thomæ facillimè tollerentur.

Illud vero non leue, quod Moderni hucusq;
antiquos DD. non ſuperarunt, vnde illis ſacces
ſubmittere neceſſe eſt, illoſque potius euoluere
præſtat, qui ſunt eximiæ authoritatis, & ex pro-
ceſſu temporis decurſi, authoritatem ſibi com-
parant: merito ergo præſcripti ſunt, tam inſi-
gnes DD. ad hæc inconuenientia tollenda SS.
Thomas, & Auguſtinus, eoſque tanquam Duces
quos ſequerentur merito adlegerunt, inſignes
Salmanticenſes, & breui tempore, faciliq; & cō-
pendioſa via veritates Theologicas aſſeque-
rentur.

Et tandē cum Ariſt. dicat 6. E hic. quod opor-
teat attendere expertorum, & ſeniorum, atque
*prudentium indemoſtrabilibus enunciationibus,
& opinionibus, non minus, quam demonſtratio-
nibus,* quia per experientiam vident principia;
vt præceptos præceptores tanquam ex bonis
meliores, & melioribus optimos ſequi voluit
Academia Salmanticenſis. Sed ſi recta ratio
præſcribit, vt intellectus inferior ſuperiori ſub-
datur, vt ruſtici Philoſopho, hominis Angelo,
Angeli Deo, non eſt mirum ſi hos voluit præ-
ceptores Salmantina Schola, quibus credat, cum
plus poſteriorum intelligentias, Auguſtinus, &
Thomas, quā Philoſophi ruſticorum mentes,
excedant.

Confirmatur, quia natura id requirit, vt dicis
Seneca, *vt melioribus, & potentioribus deterio-
ra ſubmittantur, vnde multis gregibus præſunt,
maxima corpora, & Elephantorum gregum ex-
cellentiffimus ducit, inter homines pro ſummo
optimus, & rector eligendus.* Stultitia certè
eſſet ſi cornix cum Aquila vellet contendere.
*Non eſt turpe (dicebat Velleius Paterculus lib.
2.) ab eo vinci, quem vincere nefas eſt, nec ei
inhoneſtè, aliquem ſubmittit, quem fortuna ſuper
omnes extulit.* Præſtat cum ſuperiori intelle-
ctu paucis ſpeciebus plus cognoscere, quā mul-
tis pauca intelligere. Melius cum ſapientibus
errare, quā cum inſipientibus hominibus ſa-
pere. Vnde Bernardus ad Aug. Epiſt. 77. vbi
citaffet ſententiā Hieronymi, & Aug. ſic dicit.
*Ab his columnis difficile auellor, cum his vel er-
rare, aut ſapere me fateor.* Quod ſi hæc non
ſuadeant, ſed aliquis cum Angelico pugna-
re, &

re, & illum superare contendat, videat ne claudus remaneat, & quomodo contendet exuperare? si cum peditibus currens laborauit, interpetribus non cœquatus, quomodo currere poterit cum equis?

Secunda ratio, vt tollatur principatus gloriola, quæ solent in hæreses terminari, Vnde Iacobi I. scriptum est. *Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumetis*, que uerba exponens S. Aug. in prol. retract. ait, *magistros autem plures tunc fieri existimo, cum DIVERSA, atque inter se aduersa sentiunt, cum vero ad ipsum dicunt omnes, verum dicunt, ab vnius veri Magisterio non recedunt, offendunt autem, non cum illi multa dicunt, sed cum addunt sua, sic quippe incidunt ex multiloquio in falsiloquium. non ergo multitudo magistrorum idem sentientium reprobatur, nec Cathedrarum multitudo, sed dissidentium magistrorum cathedræ dissidentes diuersa (quod optabat Bæza) docentes, qui ex despectu vetustatis possunt incurrere in varias phantasias nouitatis, & ab unitate, ex multiplicitate deuiantes, in multiloquium, & falsiloquium terminare.*

Accedit quod tales plures Magistri inter se sè, & à priscis magistris dissentientes, difficile sibi fidem ab auditoribus conciliabunt, tam ex destitutione autoritatis veterum, quàm ex contrarietate nouarum doctrinarum, vnde Athanas. epist. ad episcopos Afric. dicebat, quod *quisquis eorum sibi persuadebat, si soluerit aliquid ex decretis maiorum occasionem se daturum pasteris, vt quod ipsi egissent rescinderent, & postea. Sed quomodo eos quibus successerunt Patres suos appellabunt, quorum sententias ipsi culant? aut quomodo veraces apud suos discipulos habebuntur, quibus persuadent præceptoribus non credendum? imo faciliorem sibi ad credendum adytum aperirent, cum intelligent populi, præstare posteros esse, & profiteri se esse discipulos veterum, & nolle esse tyronum novos præceptores, imo præcedentium DD. in difficillimis sensibus esse potius benignos excusatores, quàm eorundem aculeatos censores, vnde Nissenus dicebat in Hexam. *Nobis. n. est propositum, vt ea conciliemus, quæ protinus apparent esse contraria, quod si sint, qui potius Sanctorum censores velint haberi, quàm ducum doctrinæ sectatores, incertos ob id reddentes, auditores, & pendulos, quæ sequantur non habentes, vel Academiam introducent, vel in Libertinitatem terminabunt.**

Ipsi præterea addiscentes, cum meliora deligere non valeant, non habentes rerum defectum, securius informantur simplici, & antiqua, & trita sapientia, quem nouellis phantasij, diuersis atque diuersis placitis.

Tertio ad præcludendam viam Nouitatis, quæ ad fouendam eandem ambitionem, & principatum viæ sunt, & semitæ, quæstionibus enim interminabilibus, & diuersis placitis, liber aperitur campus, cum nullum sit vallum grauiorū Doctorum, quo effrænes restringantur, rationaliter ergo duorum horum ducum Aug. &

Thomæ disciplinæ, in dogmatica materia, & grauioribus quæstionibus se informandos tradent discipuli, in hac. n. sequela nullum periculum imminet, vt reperitur in libertate qualibet sentiendi contra hos duces, qui non tam suum, quam communem Ecclesiæ sensum sepius referunt: & in plurimum, via aptatur, his abiectis, paulatim ad vetustatis dogmata possundenda. Discursus iste patet ex Gregorio Nazianz. in laudem Athanasij, vbi sic habet. *Fuit quondam tempus cum res nostræ florent, & præclarè se haberent, cum nimirum superflua hæc, & verborum lepore, atq; arte fucata tractandæ Theologiæ ratio, ad diuinas caulas, ne aditum quidem habebant; verum idem erat calculus ludere in uersionis celeritate aspectum fallentibus, aut omnigenis, & lasciuis corporis flexibus spectatores ludificari, quod noui quempiam, aut curiosi de Deo, vel dicere, vel audire: Simplex contra ingenuaq; oratio, atq; doctrinæ pietas existimabatur. At postea quam Sexti, & Pyrrhones, & contradicendi libidine incitata lingua veluti quidam grauis, & malignus morbus in Ecclesias nostras infelicitè irrepit, quodque Actorum liber de Atheniensibus narrat, ad nihil aliud vacamus, quam ad noui aliquid dicendum, vel audiendum.] inde fit, ut qui in grauioribus materijs, qui nouas fantasias inducunt [omni pietatis via sublata, atque deleta, hoc vnum sibi proponunt, vt quæstiones, vel nectant, vel soluât, quemadmodum, qui in Theatris palestræ artem proferunt, eaque certaminū genera, quæ non iuxta palestræ leges ad victorias ferunt, sed imperitorum oculos perstringunt, ac laudem à spectatoribus captant] & vt idem dicit [res huc redit, & horum disputationibus, & forum omne circum strepat, & conuiuia omnia huiusmodi nugarum tædio obtunduntur, atque vt festiuium omne infestiuium sit, mæstitiæque plenum, & luctus omnis maiori calamitate, hoc est quæstionum argutijs mitigetur, ac denique Gynicæa omnia simplicitatis alumna turbentur, & pudoris flos præcipiti hac contentendi libidine completur. Quoniam inquam hæc ita se habent, adeoque intoleranda est vis huius mali, vt periculum sit ne magnum fidei naturæ mysteriū in argutatricem artem desiscat &c.] obuiandū saltem in grauioribus, & periculosis materijs, sequendo ueteres expertos potius doctores, quàm nouitati, & curiositati (ex qua tot argutiuncularum scaturigines profluunt) nos committere, & non nouellis spernentibus hæc duo lumina, erudiendos se tradere.*

Similiter, nouitatibus uiam præcludendam esse ex sequela famigeratissimorum DD. demonstrauit grauiissimis uerbis S. Capreolus Afer in Concil. Ephes. t. 2. c. 9. Epistola ad eandem Synodum scribens, *Rogamus ergo, vi Spiritu Sancto cooperante, quem in cordibus nostris, in omnibus, quæ acturi estis præsto futurum non dubitamus, nouas doctrinas, & ante hæc Christianis auribus inusitatas, priscæ autoritatis robore instructi à medio profligatis, Sacerdotum in vnum congruens securitas, cuiusque disputationis protextu, illos quos olim Ecclesiæ debellauit,*

atq; hoc rursum tempore repululascunt, doctrinam iam dudum proruptam, denuo renasci permisisse videatur. Quod si forte nouarum controuersiarum inciderit, id tempestiue discussioni subiiciatur oportet, ut vel recte dictum comprobetur, vel condemnatione dignum explodatur, at vero si quis in ea, quæ olim adiudicata sunt denuo inquirere tentauerit, is sanè nihil aliud facere censebitur quàm de fide, quæ hætenus valuit aperte dubitare. Vnde ad posteritatis exemplum, tum ut ea quoque, quæ iam olim pro catholica fide definita, & constituta sunt perpetuam firmitatem obtinere valeant, oportet ea omnia inconcussa immotaq; conseruare, quæ superioribus temporibus à S. S. PP. constituta sunt. Porro qui illam perpetuam stabilitatem retinere voluerunt, quæ de Catholica fidei ratione statuerit, is non propria auctoritate, sed antiquorum PP. iudicio sententiam suam corroborare debet, ita ut partim veterum, partim recentiorum sententiarum, & PP. sententijs placita sua comprobans, vnâ eademq; veritatem, iam inde ab initio ad præsentem vsq; temporis articulum, se docere, & tenere ostendat. Ergo in antiquis controuersijs ex sententia Sancti Capreoli iam pridem PP. maximè Conciliorum decretis in rebus iam decisis nouitati silentium illicò imponendum, si quis vero in nouis controuersijs aliquod noui afferre tentauerit, priorum, ac posteriorum PP. sententijs sua debet comprobare, aliàs ex nouitate caderet Patrum sententijs destitutus, securius ergo erit, ubi noua controuersia se offert (si se offerunt Aug. & Thomæ sententiæ) positiones eorum auctoritatibus roborari, quam sine horum, vel aliorum PP. auctoritate nouam fictamq; sententiam obtrudere, & si acuta, & mulcens aures, & plausibilis videatur.

Præterea experientia nostrum propositum comprobatur. Nam ad Principatum in doctrinis ambiendum, hoc medio vsi sunt Ecclesiæ perduelles, ut noua, & inania meditarentur, illud namq; semper suadet ambitio ceteros præire, & nouitatibus animos inescare, vnde Pompeius illum versiculum ore reuoluebat *ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τοῦ νεοῦ γένῃς, τότε γέρας* semper ita te geras, ut alijs antecellas, hæc autem præcellencia non haberetur si antiqua sectarentur, vel saltem si noua non inuenirentur: at eo res tenet, ut de medio sublati veteribus DD. noui contra veteres, substituantur. Hac via vsi sunt Nestoriani, & Eutychniani, ex Leone Bizantio contra Eutychem, & Nestor. c. 2. 3. 4. cuius verba ad præmunendos nos à nouitatibus, & cauendas possibiles insidias describimus ad verbum. Cum Nestorij, & Eutychemis sectatores [nacti esset aliquem, qui Synodum reciperent, percontabantur, quem nam ex PP. solitus sit, & placeat tractare, & exercere: deinde, si forte respondet, quem percontati sunt: aut magnum oculum Ecclesiæ Ioannem, aut duo magna lumina, duos illos inquam Cappadocia, aut clarissimum Athanasium: illi continuo mutant personam, nec nominari quidem solum: ne tamen in ipso primo congressu deterreant, quem illaqueare volunt, atque ita auolet: Boni in quam sunt isti

PP. non tamen meliores, quam nostrates. si vero rogat nomina, lege prius inquirunt, & quanti sint, quorum miser, inquit, nomina adhuc didicisti] & ad derelinquendos illos ueteres Sanctos, & sequendo (nouellos) quos proponebant Doctores hortabantur; insuper subdit idem Leo [multa alia munera, & auxilia pollicentur, & primum gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent cōuictum (d malorum immensitate) non prius discedunt, quam succumbant, siue in scitiæ, siue indigentia, siue ostentationi, siue alijs quæcunque illaqueare solent eos, qui non omni cura cor custodiunt: deinde postquā capti tenent, & obedientem in quibus volunt, habent, si Monachus sit, hortantur, ad legendos libros Gētilium, si tamen idoneum ad eos legendos videat, & postquam simplicitatem ordinis monastici multum irriserunt, quod nihil sit ieiunium, vel vigilia, vel secessus (si quidem virtuti practicæ idest in actione positæ obtreant, & neq; nomen eius pati possunt) æquo animo, ad mutandum habitum hortantur, quod sit ad studium virtutis politicæ, idest quæ in veritate versatur, impedimentum; promittunt se in ordinem Clericorum cooptaturos, aut alio modo auxiliaturos, modo fiat particeps impietatis eorum, si autem sit secularis, ea accommodata promittunt, non quidem vnū dicentes, hoc enim est in eorum malis beatum, sed sic tamen eum fallaci spe seducens cogunt inhiare ipsis] uide quibus technis, dolis, fallacijs, promissionibus, nouitatum Magistri Eutychniani vrebantur, ut eieratis Magistris veteribus noui errorum architecti ipsorum loco substituerentur. A simili ergo timentes ne progressu temporis in mundo oriantur, talium inuentionum imitatores, repagula iuramenti apposuerunt Salmantini DD. murum, & antemurale in doctrina constituentes, ne futuris, & oriuturis post hac nouitatibus, vetus, & sana doctrina impeteretur, ante languorem præparantes medicinam.

Confirmatur, quia etiā antiquitus Philosophi, & Oratores nouitatibus viâ præcludebant. vnde Thucydides dicebat in quadam oratione *ὡς Ἀθηναῖοις* semper essis serui nouarum rerum, & contemptores *ὑψηλῶν* in Græc. prouerbio dicitur: *communissima via est tutissima*] lege de hoc argumento Theodoretum lib. primo de fide.

Quarto, pro conseruatione vnitatis fidei, cum .n. fides vna sit, Theologia quoq; vna esse debet, ergo, ut eius vnitas seruetur Theologica, in hanc vnitatem redigenda erat, ut ad sequelam communium, & receptarum sententiarum (quales sunt præcipuè in doctrina S. Tho. & Aug. qui sensum Ecclesiæ in suis doctrinis in omni materia præferunt) Sacramento se obstringerent, & obligarent.

Confirmatur I. Quia hæc via ostendit, quam simus alieni à Philosophorum sectis, de quibus dicit Aug. 18. de Ciuit. Dei c. 4. tot etiam de summo bono extitisse distinctas, atq; cōfusas sententias, etiam in ijs quibus miserè, aut benè viuunt, ut eorum Ciuitas mysticè Babylonem replet, sentaret, erat autem eiusmodi confusionum parrens

rens nouandi præsumptio mater superstitionis, ipsius filia leuitatis: facillimè autem in infinitum excrescerent diuersa placita, si aliquibus repagulis non detinerentur ingenia indisciplina. ergo.

Confirmatur II. quia Gentiles ex Aug. lib. de ouibus, dissensionem Christianorum obijcerunt: Heretici, ut patet in Calu. 4. c. 23. num. 14. parum Scholæ deferunt, ob diuersa placita S. Tho. & Scoti, & idem antiquitus obijciebant, ex Nazianz. oratione de pace, ubi sic dicit. *istud hæreticis securitatem affert, nec præter id quicquam habeat, quod nobis impingunt*, & oratione 1. de Theol. dicit quod videntes hæretici *inanes contentiones, nihil magis optant quam malorum nostrorum scintillam in flammam asurgere, quam etiam furtim excitant atque accendunt, auræque suæ afflatu, in Cælum attollunt, et Babylonica flamma in orbem omnia populante sublimiorem reddunt, quoniam .n. in suis dogmatibus nihil sibi præsidij, roborisque constutum vident, hoc in nostrarum rerum imbecillitate venantur, ac proinde quemadmodum musca vulneribus, ita istis calamitatibus, aut si maius erratis imminere. licet autem hæc hostium fidei, hæc quæ obijcitur, sit calumnia, nec enim in rebus fidei, Scholæ tam celebres D. Tho. Scoti & c. dissentiant, sed in adiaphoris (vnde laudabiliter ex diuersis principiis diuersas conclusiones opinabiles deducunt) Tamen quia peiores scissuræ possunt fieri, & sub prætextu opinabilis inopinabilia introducere possent nouandarum rerum cupidi, & paulatim ad eludenda mysteria conuolare, & introduci opinionum hircoceruos doctrinæ suæ, quæ nec sint Thomistica, nec Scotica, sed Thomascotica, & Scothothomastica, absque vilius Scholæ præiudicio, prudenter prouisum est, ut in doctrina tam vniuersali vniuersalium Doctorum Ecclesiæ Aug. & Thomæ Academia Salmanticensis tenenda, & sequenda conspiraret.*

Cōfirmatur III. quia experimēto didicimus, quod multa, & magna ingenia omnibus ætatibus inanibus, vel perniciosis contentionibus fracta sūt, volūtates partiū ad omnia dogmata facile mutata, hoc malum egregiè S. Greg. Nazianz. deplorauit oratione 2. de Theolog. propterea illud antidotum apponebat, ut veterum vestigijs inhererent Theologiæ studiosi [ne exussaratione, & religionis freno, quo præclare coercemur, abiecto, procul extra metam feramur, quin potius finibus nostris Philosophiam circumscribamur, nec in Aegyptum abripiamur, neque ad Assyrios protrahamur, nec cantemus canticū Domini in terra aliena, promiscuè apud omnes auditores siue nostri sint, siue externi] mysteria edisserendo, & inanibus contentionibus deferuendo, metam ergo, & fines suis discipulis Academia Salmanticensis præfixit, rationabiliter retinaculis doctrinæ Thomistica, & Augustiniana suos firmando.

Confirmatur IV. ex eodem Greg. oratione 2. de Theol. supposito, quod diuersa sint viuendi gratiæ, atque instituta, quodque pro fidei proportionem alia uita, aliò ducat, quas nos vias nomina-

mus. Quid ergo his ne omnibus incedere necesse est an quibusquam solum? Omnibus siquidem unus atque idem hoc possit sin minus compluribus, aut certè aliquot, aut sine hoc quidem concederetur satis, ut quidem ipse existimo, præclarum fuerit, vel vnam egregiè assequi rectè hoc existimamus] ita in nostro proposito, omnes Academicarum diuersarum quidem viarum, egregiæ sunt, ad Theologicum inueniendum scopum. Si per omnes quis incedere posset, vel per plures magna felicitas, at cum nō concedatur, (cum interdum viæ sint oppositæ, licet ad vnum eundemque compitum tendentes) potius vera via, & simplex prudenter eligitur, absque sinuosis alijs perplexitatibus, & difficultatibus ad eundem compitum tendens. Sed quia ut dicebat Greg. de sui temporis hominibus, relictis alijs omnibus itineribus doctrinam nostram de paupertate dānantibus, ad hoc vnum iter ferebantur, quod per disputationes, ac speculationes, ut ipsi probabāt, quas tamen nugas, & præstigas tempus occupantes, existimabat, eidem malo medendum putabat doctor egregius callē tutum eligere, nepe ne nouæ Theologiæ incederemus iter, vnde contra illos Theologastros sui temporis inuehebatur oratione. Quid tandem est, quod alios quoque, vnius diei momento Sanctos fingis, & Theologos creas, eruditionemque ipsis velut inspiras, & multa eloquentium indoctorum conciliabula facis? cur aranearum telis infirmiores illaqueas? ex eaq; tibi scitus ac magnus videris? cur contra fidem crabrones excitas? cur dialecticorum agmen nobis ex tempore productis, non aliter, ac fabula olim gigantes? cur leuissimos quoque homines, & viri nomine indignos, veluti coluuiem quandam in vnum torrentem cogens, ac verborum illecebris magis, ac magis effeminans, nouā officinam condidisti, astutē interim eorum amentia ad vilitatem tuam abutens, ex eaq; mestrem faciens? (quod est perinde, ac dicere) illicitum esse, ut veterum Scholasticorum Academicis sublati, nouæ & contrariæ officinæ conderetur ex studio nouitatis, quæ nedum vnitati Theologicæ, sed fidei officerent. Non ergo ad vias, tam illustrium, quæ nunc in orbe sunt Academicarum, tollendas, Salmanticenses aspirarunt, sed ad nouitates possibiles, si non futuros nouitatum architectos frenandos, & ne nouæ fabricarentur viæ, veteribus ipsiq; varijs vijs derelictis, magno Theologiæ fideiq; in commodo. Quin? quod & Antiquorum Synedrion Salmanticenses voluerunt imitari, qui cum in monte Sion septem collegia fabricati essent (Alij 40. putant) conformis, & vniformis doctrina tradebatur, seclusis inanibus concertationibus, ex Optato Mileuit. lib. 3. contra Parmenianum, quippe rectè iudicabant, nihil tam à rebus diuinis abhorreretur, quam ad disputationes quæ ad res improbabilis, ac dubias pertinent anhelare, & semper esse in hac re intentos, tutoribus, clarioribus receptionibus sententijs, derelictis, minime vero eas, quarum assertio certissima cuique esse debet enucleare, & illustrare. Ita in proposito, ne rursus in Scholis Academica secta introduceretur, ad futuras nouitates præcludendas de plana, & aperta S. Tho.

S. Tho. doctrina seruanda merito est prouisum.

V. pro Regnorum, & Monachiarum conseruatione expedit vnitas doctrinæ; contentio enim, quæ solet ex doctrinarum nouitate initiū sumere, paulatim crescens, auget dissidia, & latius vagata totius orbis respublicas euerit, nec .n. tam infelicitas consiliorum, quàm ciuiles factiones fuerunt gradus ruinæ Regnorum, unde Plato recensitis pluribus victorijs obtentis de Barbaris ab Atheniensibus [*tantam inquit est nostra Ciuitas victoriam consecuta, ut nunquam expugnari posse, nec ab omnibus hominibus crederetur, & sanè id verum visum est, neque enim aliarum viribus, sed nostris ipsorum dissidijs oppressi sumus*] & ratio est manifesta ex Liui cum enim pars factionis ex domestico certamine inferior est, externo potius se ciui applicat, quam ciui cedat, ne succubuisse videatur, vnde ex Cicer. neq. solet esse discordiarum exitus inter claros, aut potentes viros, nisi aut vnuerfus interitus, aut victoria, dominatus, & regimen.] Peiores autem seditione sunt in materia doctrinarum, quam de alijs rebus. Sicut enim nihil magis animorum vires vnit, quàm religio, ita si scindatur, nihil magis separat, ac se iungit. Est autem quasi natium, vt posteriores velint esse antecessorum præstantiores, vnde Roboam quia Salomone potentior, atque sapientior videri voluit, inde scissiones istæ, quod ab eo defecerunt decem tribus, diuisioque regni, nedum nouos, & impios cultus, sed dissidia, & bella ciuilia peperit. Sic in doctrinis nouis posset accidere, vt veteribus Scholæ principibus, se sapientiores, earum inuentores asserere possent, vt non parum de veterum existimatione detraheretur, eorumq. scripta felicia ad summum extenuarentur, dormiente antiqua gratia, ex nouorum ingrata memoria, & irreuerentia. Inde (non secus factum est in Ieroboam) ciuiles factiones orirentur, his veteres, illis nouos defendentibus, eo periculo, vt nedum Religio, sed etiam regna turbata inclinari possent. Grandis est Philautiæ spiritus nostros fetus amandi, & si de Tigride dicit Ælianus (quod animal Philotecnon vocat) vsque ad naues proflire, vt interceptam prolem recuperet: longè depugnarunt nasutuli pro suis phantasijs, quas in prima ætate, abiectis fidelium præceptorum placitis imbibebant. Hinc etiam in omni facultatū genere tot dissensiones enatæ, vt Cyclopicas factiones exuperent. Prudenter ergo vnitas doctrinæ, non solum pro religione, sed etiam pro regnis seruandis, ea via à Salmanticensibus reperta est, vt doctrinam SS. Aug. & Tho. illa Academia profiteretur, & ob malum nedum in antiquis, sed in modernis hæreticis deprehensum, ipsius Germaniæ ruina, quæ non nisi à similibus factionibus subuersa est.

VI. vt facilius, & citius ad Theologicam sapientiam perueniatur, nam ex libertate ingeniorum, vnusquisque se authorem facit, & Ducem, dedignatus sub veterum vexillis militare, inde ex hac gloriola orta illa scribendi cacohetes, qua homines scripturiente hoc seculo laborant, vt quicquid inter pocula, in itineri-

bus, in somnis fallaci imagine quoque occurrat, in lucem prodeat, & singula nostra opinata, & cogitata pro oraculis haberi velimus, & vt posteriorum Doctorum lucubrationibus legendis locus detur, veteres relinquuntur, codicibus certantibus cum blactis, & tineis. Longe alia fuit Veterum ratio, qui non vnus diei periodo, Theologi facti, sua monumenta euulgarunt, sed in Academijs discussa, disputata, uetustate roborata, multorum annorum curriculo cribata, exagitationibus, in publicum emisserunt. Nonum in annum pressa poemata euulganda pronunciauit ille, & Isocrates Panegyricum suum decennio explicauit. Plato Dialogos suos ad octuagesimum annum cognouit, atque refixit: soli scioli abortiuum parere cupiunt, & suos fetus edere. quid tandem? fetus editi, è debili feminis uirtute, quos robustos pariet? & in quos fetus terminabunt? in euandios, & emortuos penè homunculos.

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

eam cacohetem diligenter S. Basilii annotauit in ep. 74. dicendo. *alter ex illis, de quibus vos admonemus, est Apollinaris haud parum, & ipse Ecclesias contristans: facilitati namque scribendi qua per occasionem ad quouis irrepfit, coniunctam eorum habens sufficientiam lingue facultatem orbem libris suis repleuit, Contempto Ecclesiaste, qui cauendum esse dicit, ne multi libri fiant, in multitudine autem certum est quod multum delinquatur.* Hæc autem inconuenientia tolluntur, & parandi robustiora, solidiora, datur occasio, si Aug. & Thomæ disciplina imbui patiamur.

VII. Quia cursus Theologi magno discipulorum profectu citius absoluerentur, & quatuor annorum spatio tota summa Sancti Thomæ absolui posset: dictandi difficultas, atque scribendi in Scholis tolleretur, & tempus illud ut supra inuimus, quod in scribendo, uel exscribendo à lectoribus consumitur, consumeretur in fontibus legendis probatissimorum autorum, maximè veterum Schol. PP. Conciliorum, Ecclesiasticæ historiæ: quare, & eruditiores, & sapientiores euaderent nedum discipuli scribentes, sed lectores, qui scriptorum commentariorum syluam sibi compararunt, ex vniuersis locis, & ex papyro in papyrum describunt, & summam S. Tho. nec in solo textu inspexerunt, vnde ad hæc omnia auferenda probatissimi Principes ab Academia ad eos sequendos merito propositi sunt.

VII. Quia si maximo religionum bono, certis doctoribus se addixerunt Religiosi Mendicantes, vt Franciscani sequendo Scotum, Carmelitani Bacconem, Augustiniani Ægidium, Dominicani S. Tho. cur non debebat Academia Salmant. Augustino, & Thomæ fascis submittere? extabat constitutio Salmantina, vt Cathedratici Vniuersitatis Scoti, Durandi, S. Thom. his DD. esset addicti, nec citarent alios authores (ex Antonio Nebriffensi in vna repetitionum suarum) non ob aliud, nisi, vt inconuenientia nouitatum euitarentur, & confusio

usio, tanta temporis iactura, non ne prudenter nouis extortis, vel futuris inconuenientibus obuiandis, se addixit Augustino, & Th. eadem vniuersitas, vt in conclusionibus ab illo Academici non discenderent, quas communiter recipi perfectum habebat Academia, & vt vniuersales Magistri, reciperentur, & citarentur in quouis Tribunali, & materia, duæ orbis columnæ Aug. & Thomas? illum profectum introducere optauit, vt ex optimo tritico, cibaria optima fierent, & vsitato pane quo tot seculorum tractu Dei populi enutriti sunt, eodem quoque cibosecui vescerentur.

Plures alias rationes attulimus in nupero Lib. iam in lucem edito, de sacro deposito Apostolico c. vlt. vbi ex professo hunc locum tractauimus defendendo insignem Salmanticensem Academiam; illum legere Lector ne grauetur.

CONCLUSIO

Sapienter, & prudenter Academia Salmantina iurauit in verba SS. Aug. & Thomæ.

Respondeo dicendum, vt dicit Clem. Alex. 7. Strom. quod eo magis laborandum est in assequenda, & tuenda veritate, vt examinetur quomodo sit exactè, & perfectè viuendum, & que nam sit vera pietas, & cultus in Deum, quò magis varij modi sunt persuasionum inducentium, & promittentium veritatem, & abstrahentium à veritate, & hoc illustrat exemplo. Quomodo si una via sit regia, & multis etiam aliæ, que ferant ad fluium rapidè fluentem uel ad mare profundum, nò dubitauerit quisquā viam ingredi propter dissensionem, sed vitetur via regia, & trita, & seiuncta à periculo, ita cum alij alia dicant de veritate, non est discendum, sed est exactius, & licentius inquirenda eius exactissima, & accuratissima cognitio. Quod dixit Clemens in fidei materia, & dogmatibus, idem in materijs Theologicis fieri debet, vt potius viam regiam, quam abstrusas vias ducentes ad præcipitium, sequi debeamus, ad cognoscendum ea, quæ conducunt ad perfectè viuendum, quod sit per doctrinam moralem, quam id quod congruit pietati, & cultui, quod ad dogmaticam, & eiusdem defensionem pertinet. Ad huc autem scopum via repertienda est, quæ ad huiusmodi conducat finem. Nam sicut ad salutem necessaria est pura, & catholica doctrina (vt enim rectè Aug. 7. confess. ultimo aliud est, de siluestri cacumine uidere Patriam pacis, & iter ad eam non inuenire, & frustra conari per inuia circumobsidentibus fugitiuis desertoribus cum principe suo Leone, & Dracone: aliud tenere viam illuc ducentem cura celestis Imperatoris munitam, vbi non latrocinantur, qui caelestem militiam deseruerunt, vitant. n. eam sicut supplicium] & hæc via est Catholica disciplina. Ita in sacra doctrina Theologica, quæ fidem conferuat, & explicat, via recta, & non in vianeccessaria est, ne aberrare contingat à trami-

te catholicæ veritatis, & in desertores angelos malos incuratur. Quia vero inter vias regias, quales sunt etiam ceterorum doctrinæ Alensis, Bonau. Scoti, vniuersalior, communior, tritior via Aug. & Thomistica communiter habetur, qui exactius omnia Theologiæ tum moralis, tum speculatiuæ pertractarunt, & robustius hæreticis restitunt, vt nullum argumentum ab hæretico fieri possit, quin horum Ducum doctrina tanquā nebula dissoluatur, nullūq; dogma sit, quod per eandē nò cōfirmetur, & explicetur, rationabiliter his DD. fasces submisit Academia insignis Salmanticensis. nam si discipuli Socratis, vt refert Apuleius eius sectam (quam & si superstitione Sanctam dicebant) adeo peroptarunt, vt in eius verba iurarint, potiori iure Sacramento se abstrinxit, quantum fuit ex parte sua, ut faciunt Dominicani, ad sequendam doctrinam S. Doctoris, & S. Aug. Non tamen fuit hoc iuramentum præiudicium aliorum DD. nec. n. eleuarunt doctrinam S. Th. & Aug. (ut nec omnes sententias S. Th. etiam in indifferentibus), ut tamquam dogmaticæ haberentur, sed fuit rationalis, & prudentialis prouisio, ut etiam in indifferentibus excernerentur, ad non discendum ab istis ducibus, ut securius in maximis indiuisis adhærent, nec transirent ad castra rebellium. unde Euagrius Græcus Autor uenissimè, & rectissimè scripsit, *ex prudentia Ducum, & obedientia disciplinaq; militari, bona ingentia sequi, & hoc iugo dissoluto, omnia euerti, atq; turbari*]. Certè ut Perez scripsit de Eccl. dub. 23. [*si ad euitanda scandala, vel maius bonum fidelium, aliquā philosophicam opinionem amplectendam, Ecclesia præciperet, ut suauius mysteria fidei defenderentur* V. G. quod mulier nihil actiue subministrat in conceptione, non eleuaretur illa sententia ad fidei dogma, sed esset canon correspondens gubernationi Ecclesiæ pro bono fidelium, & dogmatum tuitione, ut reuera esset. similiter si cogeret ait vniuersos fideles, ut iurarent in verba Magistrorum non secus, ac Dominicani iurant, non propterea dogmata D. Th. redderentur dogmata fidei, sed tantum canones prudentis gubernationis, nam non proponeretur à Pontifice tanquam diuinitus reuelata, sed vt proponuntur à moderatoribus Dominicane familie, tanquā dogmata maxime coherentia cum Evangelica veritate, ut apprime conducibilia ad hoc, ut alumni eius non circumferantur omni vento doctrinæ] ita in proposito dicendum, quod eum Academia tam illustis iuramento se abstrinxit ad sequendam doctrinam SS. DD. Aug. & Thomæ, non ut dogmaticam doctrinam omnibus assumpsit, sed solum in rebus ad fidem pertinentibus, & in adiaphoris, ut conducibilem ad eius defensionem sectari uoluit, & prudentiali statuto decreuit, ne ab horum sententia Academici declinarent.

Ad primum respondetur. Plures quidem cathedras institutas in vniuersitate Salmantina, sed cū discrimine, nā ut in statutis habetur tit. 1. n. 14. quāuis cathedraticus Scoti eius doctrinā p̄legere teneatur, in resolutione quouis nò adstringitur ad sequelā eius, quin ab eius sententia resiliat.

resilire non possit. Cæterum cum de doctrina S. Tho. loquitur statutum, ait in cathedra primaria vespertina lectores teneantur legere. 4. sententiarum libros, hoc modo quod legant partes S. Tho. in primo anno à prima q. usque ad materiam de Angelis &c. ubi ratio apparet statutorum. voluit S. Tho. fore inter Theologos, vt corpus iuris inter iuristas, & sicut Hippocratem, & Galenum inter medicos, vnde in statuto 10. tit. 6. studentibus grauatis ære alieno, & coactis ad vendendos libros pro soluendis debitis, tantummodo necessarij libri relinquuntur pro suarum lectionum cursu, nimirum (ait statutum) ius canonicum, & civile iuristis: partes summa S. Tho. Theologis, Medicis vero Hippocrates, & Galenus. Non ne vt principem agnoscit Academia S. Tho. dum priuilegiatos facit studentes Theol. vt non secus, ac Iuristæ libros vtriusque iuris, & Medici Galeno, & Hippocrate nullo modo expoliarentur? Indicaui insignis Academia, etiam si ceteris absq; Thomâ confarcinarentur Theologi authoribus, non adeo proficere posse, & cum solo Thomâ etiam alijs libris distractis, atque consumptis, Theologos magni nominis euadere posse. certè, vt dixit Clemens Alex. exhortatoria ad gentes. *Nemo eam, quæ verè verè est sapientia, optat excindere, & ære ferroque commutare*, contradicere ergo iam aperte Angelico Doctori, nihil aliud est quam sapientiam excindere velle, & aurum pro ære, & ferro velle commutare, & absq; duce, & præceptore veritatis adyta velle penetrare, & dum absque verbo veritatis operantur aliquid, vel loquuntur, sunt similes (vt dixit idem Clemens) *ijs qui conantur ingredi absq; pedibus*. Quod si sapienter, & solide à summo Pontifice Urbano V. Tholosanæ Academiae iniunctum est, vt B. Tho. doctrinam tamquam veridicam, & catholicam sectaretur, an culpanda est Academia Salmantina, quæ quod uni dictum est, ad seipsam extendit? quis nescit, quod tali uniuersitati dictum cæteris dictum intelligitur ex c. in causis de re ludicata, & l. si quis sermo C. de furtis, & ex DD. unus modus extētionis est per æquiparantiam. Quando uero his munimentis, & præsidij non posset iustificari iuramentum, ex eo iustificari potest, quod una quæque uniuersitas potest statuta condere in rebus ad suam gubernationem pertinentibus cap. cum omnes de constitut. & ex Bulla particulari id potest (etiā si antiquæ constitutiones non essent ab Apostolica Sede firmate) dummodo sint à 3. parte edita statuta, at in casu nostro etiam si constitutio Martini V. obstare uideatur, tamen ex eadem Sede Apostolica concedente, quod possint fieri statuta contraria, dummodo sit 3. pars claustris: dum hic toto claustro concurrente nullus extitit, qui moram à suffragio tradendo retardarit, suo priuilegio lesa est? Non ergo statuta infringuntur hoc iuramento, quin potius firmantur, nec libertas captiuatur, nam optimi carceres sunt ueritatis, qui ad custodiam seruant hominem, ut à simili dicebat idem Clemens, oportet, vt existimio, vt qui his diuinis sunt scripturis assignati, existimant eas esse

optimos carceres, à quibus emittatur sapientia, ad quamcunque uitæ partem ij conuersi fuerint &c.

Ad II. Nulla fit iniuria S. Bonauenturæ, nec religioni Sancti Francisci, quod S. Doctor ab Vniuersitate aries gregis fuerit denotatus, sicut nec iniuria fit Thomisticis Academicis, quod Scotus pro Scotistarum Principe habeatur, quis vnquam dicere audebit S. Francisci familiæ iniuriam irrogatam, quia Scotus, Cathedram in Salmantina vniuersitate meruit, quam non obtinuit S. Bonauentura? an quia non obtinuit Ægidius fundamentalis DD. Cathedram in Vniuersitate Salmantina, præiudicium factum est Augustini familiæ? an quia Bachonius, vel Thomas Vualdensis proprium suggestum non obtinuit in eadem Academia, Carmelitana familiæ iniuriam passa est? nulli fit iniuria, qui iure suo utitur, & qui electionis huius non illius suas habet rationabiles, & iustissimas causas, vnusquisque certè Scholasticorum classicorum proprium quid, & speciale habet, vnde excellentiam sibi vendicat: tamen nullum præiudicium factum est, quod oculos omnium attraxerit S. Tho. vt eum præ cæteris eligerent, sicut & in Sanctorum patrocinij quoque intuemur quod si hic S. Apolloniam, ille Agatham, iste Pantaleonem, ille Rochum pro peste in tutelares sibi adsciscit, non propterea alijs SS. iniuria infertur, quia ex particulari deuotione, vel ex particulari prærogatiua, vel beneficio obtinendo, magis huic, vel illi Sancto afficitur. Sicut ergo cum Regnum, vel Respublica, quæ S. Rochum (vt factum est à Conc. Basiliens.) patronum, & tutelarem nuncupat, aut pro peste auertenda, Sancto Bonauenturæ iniuria facta non est, ita pronouitate arcenda tanquam peste doctrinæ Catholicæ, (imo ne paulatim eò tenderetur, vt in cathedra pestilentia sederent homines derisores, & contemptores Patrum) S. Thomæ vt & S. Augustino voluerunt esse addicti tanquam peculiaribus patronis, imo, & curatoribus eius morbi nouitiæ uanitatis, qui semper non suam, sed antiquorum DD. inculcantes, ex antiquitate sanam doctrinam tradentes infinitos morbos, curarunt: vnde Pius V. dixit in bulla Doctoratus Angelici, quod eius doctrina orbis terrarum à pestiferis quotidie erroribus liberatur. sed quam iniuriam irrogauit Salmanticensis Academia S. Bonauenturæ, qui qui hortationem Urbani V. de amplianda doctrina S. Tho. ad Tholosanos facta, ad suos quoque magistros extendi iuramento procurauit? si hæc iniuria reputatur, calumnijs dicatur potius obnoxius Urbanus V. qui S. Tho. doctrinam ampliandam nulla facta mentione Scoti, vel Bonau. Apostolicis litteris hortatus est. Sed & si S. Tho. vellet gloriari se supra Bonauenturæ pluribus elogijs, & titulis cohonestatus ab Ecclesiæ Rom. Pastoribus, vt supra visum est, non esset insipiens. Sed humilis Tho. has comparationes non amat.

Sed quæ ingratitudinis nota aspergatur Salmantina Academia, nullo pacto concipi potest, dato. n. sed non concesso quod opponitur, quod

S. Thom. ab Alensi suffragatus esset, & auditor Alensis fuerit (de qua re præcedenti articulo 11. discussum est, & vt fabulosum tale somnium reiectum est) ingratitudo locum haberet, si debitum honorem non impenderet. Quando autem Alensem suam doctrinam insonantē Salmantina Academia audiuit, vt eo postposito, Thomæ se addicendo, ingratitudinis nota inuri promeruerit? At quæ furta fecit S. Tho. an quia positiones præcedentium, & aliquas, easq; paticas rationes ab Alberto, & etiam Alensi recensitas in meliorem formam redegit, vel methodo clariori collocarit &c. ? an solum doctor noua, non vetera tradere debet? frustra legeremus, & obtulerunt puerum Heli, quem locum explicans S. Greg. in 1. Reg. lib. 1. ait, [*quid est ergo quod puer Samuel Heli oblatus asseritur, nisi hoc, quod aperte cognoscitur, quia quisquis prædicando (vel scribendo) alijs prodesse nititur, non solum noua scribere debet, sed etiam vetera. Vnde Dominus in Euangelio per parabolam dicit, ideo omnis scriba doctus in Regno Cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera &c. & mox aperte igitur Samuel Heli oblatus asseritur, quia solum sufficienter noua prædicat, qui eam rationem, qua intelligenda sunt vetera, non ignorat.] fures autem illi sunt, qui, vel ab alijs oblata sibi attribuunt, vel suo nomine attitulant, sicut fecerunt Philosophi à scripturis nostris suffragantes, vnde à Clemente Alex. fures, & latrones vocantur: vel etiam qui vera falsis admiscunt, vel inopinabilia, & improbabilia cum opinabilibus, vel probabilibus, vnde ab eodem lib. 1. Strom. sic scribitur. [*Latro autem, & fur dicitur Diabolus, qui Prophetis Pseudopphetas admiscuit, tanquam frumento zizania. Vide quæ in toto articulo 11. tractata sunt pro dissolutione huius, & similis calūniæ.**

Ad Confirmationem respondetur, ad auctoritatem Gersonis, non esse tanti momenti, vt ponat in numerum cum DD. classicis, multis enim maculis est resperisus, non bene sentiendo de auctoritate Papæ illum Concilio subiiciendo, D. quoq; Chaterinam Senensem sugillat in tractatu de exam. doctrin. & PP. Greg. XI. reprehendit, quod Auenionem deseruerit, & Romæ Sedem restituerit mulieri fidem adhibendo. non est ergo mirum si nec S. Thomam ijs laudibus est prosequutus, quibus illum cohonestare fas erat, fortasse illum offendit, quod suæ positionis superioritatis Concilij supra PP. apertissimus est noster Aquinas destructor. Solum ieiunè hæc verba de S. Doctore pronūciat ep. contra Rufbrochium ad fratrem Carthusiens. Thomā, Bonau. Alex. optimè locutos reducendo omnes DD. priores ad vnā, securamq; locutionis proprietatē, sed sua sit laus Seraphico Doctore, nō destituitur Angelicus suis encomijs, sit ardēs Seraphicus & carbonibus ignitis labia purget, Cherub noster paradisi, cui plenitudo scientiæ tribuitur, viam ligni vitæ, & scientiæ custodiet, habēs gladium flammeum, & versatilem, ad rebelles arce-dendos, ne impuri nostra mysteria vitæ contingant. Si in illo ardorem miratur Gerson ex affectiua doctrina, hic præ ceteris splendorem

sapientiæ ex Scholastica licet admirari [*mira (dicebat Greg. homil. 10. in Ezech.) dispensatione omnipotens Deus sic in electis suis dona dispensat, vt & isti det quod illi denegat, & alteri maius, quod alteri minus tribuit, quatenus dum vel iste habere illum conspiciat, quod non habet, vel ille hunc maius accepisse considerat, quod sibi minus adesse pensat, dona Dei alter in altero, idest vicissim omnes admirantur, atque ex hac ipsa admiratione humilietur alter alteri, & quem videt habere, quod non habet eum diuino iudicio sibi prælatum putet] & mox exemplificat de Paulo Apostolo, qui Apostolorum innocentiam imitatus dicebat 1. cor. 15. ego sum minimus Apostolorum, & Apostolorum primus in Paulo mirabatur sapientiam dicens 2. Pet. 3. sicut, & charissimus Fr. noster Paulus secundum datam sapientiam scripsit, & postmodum subdit [*Hoc itaque omnipotens Deus facit in cordibus hominum; quod facit in regionibus orbis terrarum. Poterat namque vni cuique (Deus) regioni fructus omnes tribuere: Sed si vna quilibet regio alterius regionis fructu nō indigeret, communionem cum altera non habuisset. Vnde fit, vt huic vini, alij vero olei abundantiam tribuat &c. vt cum illa defert, quod ista non habet, & ista reddat, quod illa non detulit, communionem gratiæ sibi simul etiam diuise terræ coniunctæ sint: Sicut ergo regiones terrarum ita sunt mentes Sanctorum, quæ dum vicissim sibi conferunt, quod acceperunt, quasi fructus suos, regiones regionibus impendunt, vt in vna omnes charitate iungantur.] admiremur in Bonauentura excessum affectuum in suis scriptis, sed non dedignandum est, in Thoma sapientiam admirari, oleum quod est pabulum ignis, i. ardorem in Bonau. laudet Gerson, celebremus, & rōs sapientiæ vinum in S. Thoma, sed vinum quoque quod germinat virgines: sit Sanctus Bonauentura Ciuitas delicijs affluēs Theologiæ mysticæ; pro vtilitate Ecclesiæ, & maiori bono eam sit Ciuitas S. Thomas, vbi ferrum, & æs de terra tollitur, ad præliandum bella Domini. Sed dū submordet Gerson nimiam speculationem in S. Tho. vel externarum disciplinarum copiam, cautus sit ne Apostata Iuliano det manus ventanti Christianos discere externam sapientiam Philistinorum astutiam imitanti, qui ne aduersus eū ab Hebreis bellum inferretur, fabrilē artem filijs Israel interdixerunt.**

Ad III. eadem obiectio militet contra Sanctos tertij sæculi, qui post PP. primi, & secundi sæculi docuerunt in Ecclesiā, si contigisset iurari tempore Sancti Augustini de non discedendo ab eius doctrina &c. quod stultum esset asserere. Vel dicendum nihil officere posteritatem DD. eorum auctoritati, quando cū prioribus in fide conspirant, & priores explicat, & noua, veteribus tamē conformia, antiqua doctrinæ explicando superaddunt, talis deprehenditur doctrina Aug. & Tho. quæ a præcedenti SS. doctrinis non discrepat, sed coniuncta est, licet illi fuerint priores, isti posteriores, vnde Greg. 29. moral. c. 16. [*Stellæ Pleiades sicut*

sicut supra dictum est, vicinitate sibi coniunctæ sunt, & tactu disunctæ. Simul quidem sitæ sunt, & tamen lucis suæ variatim radios fundunt, ita omnes SS. alijs ad prædicandum temporibus apparentes, & disuncti sunt per visionem suæ imaginis, & coniuncti per intentionem mentis. Simul micant, quia vnum prædicant, sed non semetipsos tangunt, quia in diuersis temporibus partiuntur.] hoc est breuius dicere, vt idem S. subdit. *Diuisi quidem fuerunt tempore, sed non prædicatione, vnde, & hoc ipsum admirabile est, quod licet posterioribus temporibus edita sint multa opuscula vetustissimorum PP. quæ SS. Aug. & Thomas legere non potuerunt, tam è concordis reperitur doctrina SS. Aug. & Thomæ præcedentibus PP. doctrinis: è contra vero nolentes vnitatem doctrinæ horum Sanctorum, & multipliciter cum nouitate doctrinarum affectantes, à priscis DD. aberrasse quoque deprehendi posset, & per deuia incedere; vnde de his dici posset, quod scriptum est Prou. 21. qui aberrauerit à via doctrinæ, in catu gigantum commorabitur, quia ait Greg. 17. moral. 12. iter rectitudinis deserit, quorum se numerum spirituum superbiorum iungit, & iterum ex eodem exponente illum locum, veruntamen in diluuium aquarum multarum ad eum non appropinquabunt, sic dicitur [per aquarum ergo diluuium multipliciter intelligimus doctrinarum, à quibus Paulus nos prohibet dicens: doctrinis varijs, et peregrinis nolite abducere: quisquis enim hereticus, & prophanas nouitates susceperit, longe à veritate abducitur, & eo ad littus misericordie Dei non approximat, quo inanium garrulitatum fluctibus raptus in procellosam se disputationum caliginem omnes recipiens ineptias, iactat] Iniuriosa quoque est obiectio in Ecclesiam Latinam, quæ S. Tho. opera probauit eiusque Catholicam, & veridicam doctrinam dilatandam hortata est, etiam si postmodum in lucem prodierint alia opera Græcorum PP. quibus cum experimento probatum sit, non contradicere doctrinæ S. Tho. imo per eorum dicta, amplius doctrinam firmari, & roborari, vel ex hoc argumento probatur veritas doctrinæ S. Tho. imo totius Ecclesiæ, quæ doctrina S. Tho. in tot Concilijs vsa est, imo, & in canones redigit. quod si contenderet adhuc proterius dicta S. Tho. per nouos Græcorum PP. codices translatis emendanda, videat ne consequenter inferat: Latinam Ecclesiam per Græcam corrigendam. Suo ergo modo de doctrina S. Tho. dici potest, quod Chrysostomus in Acta c. 2. de Sancto Petro interpretatus est; explicans. n. locum illum, [stans autem Petrus cum vndecim leuauit vocem suam, & loquutus est illis] Quid est ait Chrysost. cum reliquis vndecim, communem quidem vocem edebant, at Petrus omnium erat os, sed adstant illi vndecim, testimonio suo comprobantes ea, quæ ab illo dicebantur.] ita & in proposito, si doctrinam S. Tho. inspicis, communis Patrum, & Scholasticorum vox videtur; adstant illi tam qui S. Tho. præcesserunt, quem qui secuti sunt doctores alij, tam opera Patrum usque ad S. Tho. tempora tradita, quam post S. Tho. obi-*

tum opuscula DD. edita de eius veritate testimonium perhibent, commune etiam os est S. Augustinus, qui omnium Patrum linguis loqui videtur in omni materia &c.

Sed & iterum alia responsione obiectio dicta dissoluitur, uotum esse de meliori bono, non sic intelligitur quasi de inferiori bono, non possit emitti, sed in eo sensu dicitur de meliori bono, quod sit melius ipsum, quam eius oppositum in compossibile cum ipso, ut patet de uoto castitatis: & iterum quod uouens melius bonum, non satisfacit si minus bonum exhibeat, & uouens minus, potest maius exhibere, ceterum de iuramento, quod sit homini, etiam Sancto, non est par ratio; nam iurans edificare Ecclesiam S. Basilio, non satisfacit si dedicet illud templum S. Petro, quia in iuramento assumitur Deus in testimonium ueritatis, & promissionis, cuius nomen in uanum assumeretur, si postea iuramentum non adimpleretur: præterquam, quod promittitur homini, promittitur in eiusdem utilitatem. Vnde iurans nuptui dare puellam, non satisfacit, etiam si monasterio, & alijs heroicis operibus talis elemosyna impenderetur. Quare iuramentum hoc obligatorium est, quod factum est S. Thomæ, & Aug. etiam si multi alij PP. in sanctitate, uel doctrina præcederent.

Accedit ad confutationem argumenti, quod S. Tho. præclaro hoc elogio cohonestatus est, quod sit vniuersalis Ecclesiæ præfulgidum flumen. merito ergo de tanto lumine sequendo iuramentum emissum est. Vnde S. Amb. explanans illud: iurauit, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ, sic ait. *Vox ambulantis in lumine est cum authoritate dicere: iurauit, & statui, qui n. statuit non mouetur, non metuit ne cadat, quia plus est statuere, quam stare &c. & mox. nemo bene iurat, nisi qui potest scire, quod iurat. iura igitur indicium scientiæ, testimonium conscientiæ est, & bene iurat, qui ad lucernam Verbi pedes suos dirigit, qui lucem in semitis suis cernit. Lux tibi præeat, si iurare disponis. i. cognitio ueritatis præcedat, vt vinculum Sacramenti tibi non possit nocere &c.*] cum ergo lux doctrinæ horum Doctorum omnibus sit manifesta, non est cur leue iuramentum hoc, & nullius momenti existimetur.

Ad IV. Respondetur, eam esse proportionem inter S. Scripturam, & doctrinam S. Doct. quod ad interpretationem, & explicationem, vt sicut non ab extraneis, nec hostibus Ecclesiæ, sed ab eiusdem filijs sensum accepimus (vnde & cautum est à Concilijs, vt non aliter, quam Ecclesiæ luminaria eandem interpretentur) ita & in explicatione S. Tho. optauerunt Salmanticenses, & iuramento cauerunt, vt non ab exteris, & extorquentibus mentem S. Doctoris expositionem acciperemus, sed fidei Thomistis, qui mentem Sancti penetrarunt, vnde vt egregie Tertull. de præscript. dicebat, in dogmatibus non apud omnes esse querendum, sed à filijs Ecclesiæ. [*Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini sui sperat? quis miles ab infederatis, ne dicam ab hostibus regis donatum, & stipendium optat, nisi planè desertor, et transfuga et*

rebellis? & concludit. [Queramus ergo in nostro, & à nostris, & de nostro; idq; dumtaxat, quod salua regula fidei potest in questionem devenire] ita in proposito nostro dicendum, non à percurrentibus mentem S. Tho. sed à receptis communiter fidelibus Thomistis mentem S. D. venandam rationabile adradicatum, & in nostro, & nostris quærendum salua fidei regula. Ambitiosè verò Moderni aliqui in subtilitate nonnullos Capreolo, Caietano præferre conantur opposcentes. Sed videant Lectores prudentes modernorum, & priscorum istorum Thomistarum opuscula, & à quibus ingenijs occupata sint meliora iudicabit. Multiplicitatem questionum, replicationem earundem rerum vsque ad nauseam inopportunam materiarum transpositionem, nec non, & concertationem infinitarum rerum, non nego reperiri in aliquibus modernis, quæ omnia vitanda S. Præceptor, ut patet ex proximo primæ partis, admonuit. Item elaboratiorem stylum cum elegantia coniunctum non negamus, sed utinam in Scholis non esset introductus à nonnullis, fortasse rerum magis, quam verborum essent homines studiosi [fuit (deplorabat Nazianz. orat. de laudibus Athanasij) cum res nostræ florent, & præclarè se haberent, cum nimirum superflua hæc, & verborum lepore atq; arte fucata tractandæ Theologiæ ratio ad diuinas causas ne aditum quidem habebat] Præclarè quoq; Clem. Alex. lib. 6. strò. cum distinxisset duas species veritatis, vnam in rebus, alteram in verbis scripsit [Quoniam ergo duæ sūt idæ, seu species veritatis, nempe nomina, & res, alij quidem dicunt nomina, qui in ornatu, & elegantia versantur orationis, cuiusmodi sunt apud Græcos Philosophi, res autem sunt apud nos barbaros (Sic enim Christiani à Gentilibus vocabantur) mox subdit. Iam vero Dominus non frustra voluit uti vili, & humili forma corporis, ne quis speciem laudans, & admirans pulchritudinem, absistat ab ijs, quæ dicuntur, & attendens ijs, quæ relinquuntur, abducatur ab ijs, quæ percipit intelligentia. Non est ergo versandum in dictione, sed in ijs quæ significantur. De Scotistis, & Nominalibus sua in suo genere cuiq; debetur laus (ut etiam reliquis modernioribus, cum à veritate non deuant) vnde & Scot. cathedram promeruit in Vniuersitate Salmantina, maxima cum sua, & suæq; scholæ laude.

Ad V. si principaliter Theologia S. Tho. versaretur circa eiusmodi formalitates, & entia rationis, nec non ad Philosophiam pertinentia, verè reprehenderentur iuratores in verba tanti Magistrini: nunc verò hæc omnia assumpta sunt in obsequium, & explicationem S. doctrinæ, quare in ordine ad Theologiæ explicationem assumuntur vnde Aug. 16. de Ciuit. c. 2. non omnia, quæ gesta narrantur aliquid etiam significare putanda sunt, sed propter illa quæ aliquid significant, etiam ea quæ nihil significant attextuntur. Solo. n. vomere terra proscinditur, sed ut homini seruire possit, etiam cetera aratri membra sunt necessaria, & soli nerui in citharis, atq; huiusmodi vasis musicis aptant ad cantum, sed ut

aptari possit insunt, & cetera in compagibus organorum, quæ non percutiuntur à canentibus, sed ea quæ percussa resonant, his connectuntur, ita in prophetica historica dicuntur aliqua, quæ nihil significant, sed quibus adherent, quæ significant, & quodammodo religuntur] ita in nostro proposito dicendum est; Quæ ergo Physica sunt, & ad fidem non pertinentia, ad fidem valde conducunt, vnde nihil prohibet circa vtrunque posse versari iuramentum. Sed vetus quorundam hæc fuit cantilena Philosophiæ exufflantiū. Non me latuerunt dixit Clem. Alex. 1. Strom. ea, quæ ab aliquibus imperitè tumultuantibus iactantur, qui dicunt oportere in ijs versari, quæ sunt maximè necessaria, et quæ fidem continent, externa autem, & quæ sunt superuacanea transilire, quæ nos frustra contemnunt, & detinent in ijs, quæ ad finem nihil conferunt. Sed bene dicit Clemens Philosophiam esse diuinum opus prouidentia, & quærelis, Respondet dicendo, quod licet multa ad finem non conferant, artificij ornamentum afferunt, & alioqui varia, & multiplex doctrina, & variè probat id quod adducitur, & cathecumenis admirationem afferens, & quæ sunt præcipua dogmata ad eorum, qui audiunt persuasionem deducit, & ad veritatem. Ipsa dissensio quoque Philosophorum (ait idem) veritatem conciliat, vnde consequitur cognitio, non quod per principalem rationem ingressa sit Philosophia, sed quod per eum fructum capiamus ex cognitione veræ comprehensionis, firmam, ac stabilem suscipiamus permañtionem, propter eorum, quæ subintelligitur scientiam, nec permixtio errorum veræ Philosophiæ deterret Theologum, quin Philosophiæ præceptis utatur, in ordine ad Theologiam. quomodo. n. ait Clem. lib. 6. in barbara Philosophia nempe doctrinis Prophetarum, ita etiam in Græca seminata sunt zizania ab ipso vero Agricola zizaniorum. Vnde etiam, & quæ sunt apud nos exortæ sunt hæreses in bono, & genitales tritico: & qui Epicuri impietatem, & voluptatem et quæcungq; alia sata sunt, præter rectam rationem, diuinitus datæ agriculturæ, sunt Græcis fructus adulterini. timere ergo de Philosophia ob falsa, quæ sunt permixta, est laruas timere (ait idem ibidem) præsto quoque (ait idem) Philosophia, si excolatur, hoc est veræ sapientiæ cognitione, in dulcem prorumpit fructum, vnde dicit quod Philosophus [agrestis oleæ assimilatur, cum multa habeat non contexta, propterea, quod & lubenter inquirat, & facile assequatur, & pinguedinem appetat veritatis, si per fidem, diuinam acceperit virtutem, in bonam, & mittem insertus cognitionem, tamquam oleaster insitus in sermonem verè pulchrum, & misericordè, & quod traditur nutrimentum concoquit, & fit bona, & sativa oliua Hæc ille. Vnde apparet quatum conducat Philosophia ipsi Theologiæ. Amplius idem Clem. lib. 1. assimilat Philosophiam Agar, Theologiam Sarai; ad Agar ingressus Abraham ad liberorum susceptionem, sed ex Sara suscepit legitimam prolem nempe Isaac [per Isaac autem, ait Clem. is qui per se didicit indicatur] ex congressu cum fidei sapientia: verum insolescente Agar contra Sarai meritò

merito dictum est. *Ecce ancilla in manu tua est, utere ut libet, quasi diceret. Secularem quidem amplector doctrinam, & ut iuniorem, & ut conseruam, scientiam autem tuam, ut perfectam Dominam honoro, & colo, & afflixit eam Sara-ra, quod perinde est, ac correxit, & admonuit.* Rursum ait idem Clem. iure suo Theologia, ubi veritatem inuenit, sibi assumit. Multa quoque reperimus, tam in barbara, quam in Græca Philosophia, apud Philosophos, & hæreticos, quæ omnino absurda non sunt, etiam si aliàs multa falsa habeant, & tunc assimilantur Bacchis, quæ Penthai membra euulserunt, *Æternæ namque veritatis auulsam quandam particulam non Bacchi mythologia, sed ex verbi, quæ semper est Theologia, decerpit.* Qui autem diuisa rursus composuerit, & perfectum verbum unum fecerit, scias futurum, ut veritatem citra periculum contempletur. Hoc autem præcipue præstitit S. Tho. in sua summa, multiplicem .n. doctrinam attulit Philosophorum, in admirationem mysteriorum nostrorum, ex Philosophorum diffidijs firmam ostendit veritatem, oleastrum in bonam oliuam inferuit, ex Agar prolem suscepit, & inolescetem in dominam correxit, auulsas particulas à veritate ab exteris suffuratas in unum composuit. Qui .n. quod Aristotelem fecit Christianum, captiuando eius Philosophiæ in obsequium Christi, ut timens, & tremens Lutherus de hoc obsequio, immerito obmurmuraret, dicendo Thomam fuisse autorem regnantis in Scholis Aristotelis, ut dictum est supra.

Ad VI. luce meridiana sunt opera eius clariora, quæ diligentia tandem, & opera Pij V. Pontificis Maximi in lucem prodierunt, & propter hanc calumniam explodendam, articulus specialis tractatus est: quænam opera sint D. Tho. præsertim p. 2. & 22. Quod dicunt: à religione S. Dominici factæ sunt additiones mixtura, reformationes, additiones: si velint opposcentes falsarios dicere religiosos. S. Dominici non est hic locus Apologia contra detrahentes, si simplici animo correctiones factas indicare, hoc est potius industriam nostram laudare, & tantquam benemeritos orbis fateri, quod restituta vera lectione, & emendata sunt, quæ per appositionem, vel additionem, vel transmutationem aliter legebantur, non secus, ac sunt benemeriti Pamelius qui id præstitit in Tertull. & Cypriano, Marianus Victorius in Hieronymo, Billius in Nazianzeno, Gentianus Heruetus in Clem. Alex. Feuardentius in Iræneo &c. imo martyr Lucianus in Biblijs Sacris, Origenes, Hieronymus, & nouissimè Franciscus Lucas, ipsique Romani Pontifices Xistus V. & Clemens VIII. pro sincera lectione vulgata *Mirum est, ut dicebat de S. Aug. Prosper, quod subtilissimi tractatoris disputationibus comprehensis, censura nunc districtior, & inspectio sagacior inuenerit, quod antea securus fauor, & benignitas iniuriæ sa non viderat.*

Ad VII. imo hoc iuramentum hæreticos penitus destruit. Nihil .n. magis hæreticis ridendi materiam subministrat, quam videre contrarias sententias contra veritatem defendi in magni

momenti quæstionibus, vel pro defendenda veritate adduci noua, inaudita, paradoxa. Ipsi recentior conuersi ad fidem videntes contraria esse principia, quibus hic ab hoc prædicatore, ille ab altero ad fidem amplectendam suasi sunt, cum scrupulo relinquuntur, quod non sit vera doctrina, verèque principia quibus imbuti sunt, cum contraria simul vera esse non possint, retardatur enim ac differtur veritas dicebat Clemens Alex. 7. Stromat. *dum alij alia dogmata constituunt.* Propterea selectus est S. Thom. (cum Aug.) tamquam via regia incedens, ut contra ipsum non doceantur alia diuerticula contrariarum opinionum, Et licet variæ explicationes ad eius mentem assequendam relictæ sint Academicis, tamen pro ijs intelligendis, qui se Thomistas fatentur, diligens examen relictum, iisdem, ne verisimilitudine doctrinæ pro Thomistica Neothomastica dogmata venditentur. Neque enim [dicebat Cl.] si appositus sit fructus, unus quidè verus, & maturus: alius autem factus ex cæra, quam maxime similis, propter similitudinem est abstinendum, ab utroque simul autem discernendum est comprehendente contemplatione, & principali consideratione verum ab eo quod apparet.

Nec est auxiliares copias præcludere, imò potius tutam viam præmunire, ne nouitatibus semitæ aperiantur, & vehementer eisdem obistere. Potius opposcentes (dum turres illas euertere conantur, & sub specie libertatis liberum campum volunt relinquere) hostibus adoriendi Ciuitatem Dei, non leuem occasionem subministrant ex diuisione exercitus, qui tunc formidatur quando adhæret galeæ galeæ, & viro vir.

Ad VIII. satis iniuriæ obiectio illa est, tam insigni Vniuersitati, quæ non unum, vel alterum doctorem, sed multos non vnus, vel alterius facultatis magistros optimos, sed omnium, vel penè omnium habet, quare non est timendum ex interdictione nouarum cathedrarum, vel non admissione nouarum opinionum, ut perireat sublimitas eiusdem Academiæ stabilendæ, nec enim (ex Laetio) Atheniensis Academia in partes dissecta est, nisi ex partitione eiusdem in plures partes, quarum vna comuni vocabulo Academia, alia Cinosarges vocatæ sunt. Ad inane nomen certè contraheretur Theologia, si de nouo Okam, & similium noua cathedra institueretur noua .n. introducta cathedra, si noui Magistri nouitias opiniones introducerent, quæ antiqua placita receptaq; dogmata ablegarent. Nec ista limitatio ad S. Doctorem sequendum, particulare studium constituit, sicut nec quia Philosophis Aristoteles, & Galenus Medicis est præscriptus ab eadem Academia, vniuersitatis titulum perdidit. In sequendo Aristotelem, ratum habuit Academia Auerrois sententiam 12. Metaph. t. 18. *sententia tamè Aristotelis est minoris dubitationis omnium sententiarum, et magis conueniens, ut vera sit.* potiori iure id deprehendit in S. Thoma, ut illi soli se addiceret in Theologia Scholastica, ubi securitas doctrinæ periculum cadendi aufert, & minimum habet de dubitatione veritatis.

Ad

Ad Vltimam negatur conf. Antecedens ad mittitur, quod Doctor debet esse varijs opinionibus instructus ad optima eligenda, non ut ex varijs opinionibus indeterminatus maneat tanquam Asinus Buridanicus: *absq; mente*, quoq; dixit Clem. i. Strom. *sunt, qui absque mente, & scientia credunt opinionibus, ut pote, quod non oporteat, relicta recta, & sana ratione, ei credere, quæ falsi est particeps*. Propterea ad interminationem hanc cauendam, & falsam electionem, determinati auctores SS. Aug. & Tho. propositi sunt quos sequamur. Ad illud quod additur captiuari ingenia, ex sequela unius doctoris: hæc maxima perfectio est ingeniorum, dociles fieri per credulitatem ad superiores magistros, unde nec uituperabile est addiscentē credere, sed omnino expediens, sicut autem (ut scripsit Clem. i. Strom.) *non est permittendum auditoribus, ut ex comparatione faciant probationem*: neque uerbum tradendum est examinandum *ijs qui educati sunt in artibus omnis generis doctrinae, & inflatorum argumentorum viribus, animam cum habent præoccupatam, & non dum exinanitam*; sic non est permittendū, ut uera doctrina Theologica iisdem auditoribus, ut censoribus committatur, sed docili mente, & captiuato, ut non magistros ipsi captiuent, sed potius ab eis captiuentur. Vnde Clem. ubi dixisset. *Si ergo fides nihil aliud est, quam anticipatio cogitationis, circa ea, quæ dicuntur, & hoc dictum est obedientia, uide captiuitatem, & intelligentia, persuasio; sine fide non discet aliquis, quoniam nec sine anticipatione, mox subdit. Hoc est quod dictum est à propheta. Nisi credideritis non intelligetis*. Nec profectus religionis tollitur, imò illud respicit iuramentum, ut profectus fidei sit, non permutatio, quæ tunc fit ex Lerinenſi c. 26. *quando aliquid ex alio in aliud transmutatur*, quod fit per nouitatem doctrinarum, cui malo occurritur, si scientia Ecclesiastica in eodem dogmate, eodem sensu, eademque sententia permaneat, vnde ut eadem esset sententia in speculabilibus, & operabilibus, rationabiliter iuramento cauerunt doctrinam SS. Aug. & Tho. sequendam vniuersitatis Salamantinæ proceres Profectus verò scientiæ factus est ex varijs ingenijs, sed qui veritatem indagare, cupiant, non nouitates introducere, sed si uiuerent Aug. & Thomas iniquum esset eos arctare ad nouitatum opinionum architectum, satis autem rationabile potuissent arctari, ut se arctarent, ad PP. auctoritatem sequendam. Nunc autem cum, & ipsi quoq; propositi sint ut Magistri orbis, admonent lectorem tumidum de reuerentia, illud dicendo (quod scribit 3. de Trinit. in principio Aug.) *Noli meas litteras ex tua opinione, vel contentione, sed ex diuina lectione, vel inconcussa ratione corrigere*; Nolens ex nouitate, vel apparentibus ratiunculis earum robor passim infirmari. Nec ulli periculo exponuntur graduandis, ut cōtra propriam mentem, & sententiam veniant; possunt enim propria opinione relicta, alteri opinioni se submittere in ordine ad altiore finem, nempe vnitatem doctrinae Theologicae, & præcludendi adi-

tum nouis opinionibus, sicut etiam non est illicitum confessario conformare se cum opinione penitentis, dummodo sit in praxi probabilis.

Ad vltimum motuum respondetur, illud esse vnum ex motibus hæreticorum ad infringendas PP. auctoritates, nec e penū hæreticorū erat extrahendum; cui obiectioni præter solutiones superius datas occurrimus, dicendo eam sententiam Aug. locum habere si spectetur priuata auctoritas Aug. ceterum respiciendo approbationem Ecclesiæ de SS. Aug. & Tho. doctrina sequenda, meritò post canonicas scripturas in eminenti auctoritate locantur, adeo enim secura est Aug. doctrina, ut dixerit Celestinus, quod Aug. *sinistra suspensiones, nec minimus unquam rumor asperſit, & Clem. de doctrina Thomistica loquens dixerit, quod doctrinam Theologicam sine ullo prorsus errore conscripſit*. Vnde sapienter Academia his duobus se erudiendam tradidit, quam liberis magistris, qui absq; retinaculis antiquitatum, facie in præcipitia labi potuissent.

Illud conari debemus, ut siue quis placita Thomistica, siue Scotica sequatur, id curet, ut totum ad Ecclesiæ perfectum ordinet, nam ex Aug. tract. 72. in Ioannem [*Quantum quisque amat Ecclesiam Christi, tantum habet Spiritum S. datur. n. Spiritus S. sicut Apostolus dicit, ad manifestationem, quam manifestationem? sicut ipse dicit, quia alij datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ &c. multa. n. dantur ad manifestationem. Sed tu forsitan eorum omnium, quæ dixi nihil habes. Si amas non nihil habes, si n. amas vnitatem, etiam tibi habet quisquis in illa habet aliquid. Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo, tollam inuidiam. & meū est, quod habes: liuor separat, sanitas iungit* Ergo si propria nostra auferamus, & non nostris placitis, sed communium orbis magistrorum doctrinis erudiri patiamur, lites, quæstiones interminabiles cessabunt, & pax Christi in vnitatem continens, de hostibus Ecclesiæ ex concordia etiam in indifferentibus illustriora, faciliora, frequentiora trophæa reportabit.

Solutiones oppositionum illius Moderni.

Ad primum Baezæ. B nos mittit discipulos Christus Dominus, plures, & distinctos in suppositis, & personis, plures enim operarij in messe necessarii, sed noluit hos plures esse magistros secundum formam docendi diuersis genijs se attemperantes; & diuersa loquentes, ut idem subiungit Baeza, in hoc enim sensu noluit eos vocari magistros, aliter nempe, & diuersa, & aduersa loquendo, quod clarius expressit Iacobus c. 1. *nolite plures Magistri fieri fratres mei scientes quoniam maius iudicium sumitis*, quænam locum S. Aug. in prologo retractationum explanans dixit. *Magistros autem plures tunc fieri existimo, cum diuersa atq; inter se diuersa sentiunt, cum vero id ipsum dicunt omnes, & verum dicunt ab vnius veri magisterio non recedunt* &c.

et: plures ergo illi erant, sed vnum in magisterio erant, quomodo poterat illis adesse diuersa placita loquentibus, qui in doctrina consentientibus se adfuturum promiserat [Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum &c.] perbellè Cyprianus de vnitatē Ecclesiæ, ita in vnanimi doctrina consentientibus adest, quomodo & cum tribus pueris in camino ignis fuit, & quia in Deum simplices, atque inter se vnanimes permanebant, flammis ambientibus medio Spiritu roris animauit. Quomodo Apostolis duobus in custodia clausis, quia simplices, quia vnanimes erant, ipse non fuit: ipse resolutis carceris claustris, ut verbum quod fideliter prædicabant, multitudini traderent, ad forum rursus imposuit. Sic & binos elegit sed in vnam copulauit magisterij formam, de quibus dicit Basiliius relatus à S. Thoma in catena, ad denotandum, quod quamuis essent aliqui pares (ait) in spiritualibus donis, hoc nempe vnitatis doctrinæ non sinat in eis prævalere propriæ opinionis passionem. quomodo ergo vnanimes fuissent, quomodo pacem seruassent, quomodo populi facilius conuersi essent, si proparte plures electi, ut diuersa placita prædicarent? Ipsos quoque Apostolos dicit Tertullianus nationum adlectos magistros, in vnitatem tamen vnius magisterij, vnde subdit de præscript. c. 22. quod in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei Nationibus promulgauerunt, nec se attemperarunt diuersis hominum genijs, vel diuersis catechesibus, vel ordine, sed vniformiter, non solum quoad dogmata, sed etiam quoad personas, & methodum seu catechesim Euangelizarunt, nullam in his nec in modo, nec in personis, vel docendi ordine inducentes diuersitatem. vnde idem Tertull. c. 26. in Ecclesia, ait libere prædicabant, qui in synagogis, & in locis publicis non tacebant, imo neque Iudeos conuertere, neque Ethnicos inducere potuissent, nisi quod credi ab eis volebant, ordine exponerent: multo magis iam credentibus Ecclesijs nihil subtraxissent, quod alijs paucis seorsum demandarent. Quamquam, & si quædam inter domesticos, ut ita dixerim, differre, non tamen ea fuisse credendum est, quæ aliam regulam fidei superinducerent, DIVERSAM, & contrariam illi, quam Catholicæ in medium proferebant, ut alium Deum in Ecclesia dicerent, alium in hospitio: & aliam Christi substantiam designaret in aperto, aliam in secreto: & aliam spem resurrectionis apud omnes annuntiarent, aliam apud paucos: cum ipsi obsecrarent in Epistolis suis: ut in ipsum, & vnum loquerentur omnes, & non essent schismata in Ecclesia, quia siue Paulus, siue alij eadem prædicarent, alioquin meminissent: sit sermo vester: esse est, non non, quod amplius, hoc à malo est, ne scilicet Euangelium in DIVERSITATE tractarent] vide nedum vniformitatem in sententijs, sed etiam in ordine, & catechesi seruata, omnemque diuersitatem eisdem oppositam ab Apostolis vitatam, & Bæza 72. discipulis permissum docet, diuersa placita prædicandi esse demandatum.

Ad secundum motiū. Agnosce in oculo

vno, & in vno crine colli Ecclesiæ vnitatem fidei designari, & speculationem diuinorum, atque cælestium, quod ante Riccardus aduertit, sicut etiam, ex eodem, vnicum crinem, hoc est vnam cogitationem, & præcipuam intentionem circa animarum salutem. Hæc autem vnitatis à Deo est, & eius in terris Vicario, nititur enim fidei nostræ diuinæ reuelationi per doctrinam vnius Summi Pastoris manifestatæ. Sed Summus Pastor (ut dicit Tho. Vualdensis tom. 1. c. 47.) non nouas reuelationes cudit, sed propheticum, inquit butyrum, & mel comedit. butyrum. i. PP. & mel, quod in cellulis industriose apes condiderunt, hoc est Monachorum, & religiosorum, doctrinam format, & aptat, nam in definiendo his locis etiam vitur, post scripturas. n. & traditiones inspectas, nempe locum ab autoritate Patrum, etiam Scholasticorum, quorum maiorū, vetustorum, solidiorum numerus in Monachis, & fratribus cernitur, quibus moderni succedunt: inter Patres autem, & Scholasticos iam vidimus, quod ex solo Augustino Romani Pontifices in materia prædestinationis, & gratiæ, Pelagianos profligarunt, doctrinam probarunt vsque ad vltimum iota, & ex solo S. Tho. ut patet ex Bulla Pij V. quotquot hæreses exorta sunt in Concilijs profligatæ, quare ut conuenirent in vnitatem, & securitatem, & euentilatæ doctrinæ merito à Salmanticensibus iuratum est.

In mammis vero scio cum Greg. & non solum cum Cassiodoro, Iusto Orgelitano, & Beda significari DD. sed cum Greg. Niss. & Psello, doctrinam ipsam, ita ut vnitatis doctrinæ in multiplicitate doctorum etiam commendetur, ut sicut in pluribus vberibus eiusdem qualitatis lac seruetur, nullam habens diuersitatem, ita in doctoribus diuersis eadem qualitas, & vniformitas doctrinæ conseruetur. Opus erat tot filijs Ecclesiæ, ut de pluribus operarijs, & DD. prouideretur, sed ad rectam educationem, eodem lacte erant pascendi, ut crescerent in salutem: certè, ut dicebat Aulus Gellius: sicut valet ad confingendas animas, atque corporis similitudines vis, & natura seminis, non secus ad eandem rem lactis quoque ingenia, & proprietates valere, ita & doctrinæ qualitas, ad spiritualem augmentationem, & ingenia optima efformanda. Inde ex diuersitate lactis non recta educatio, sicut ex mala qualitate, qui a lupa geniti primi fundatores Urbis, ad scæuitiam, & latrocinia, & cædes inclinati, vnde.

Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Ouidius cuiusdam færitatem increpans scripsit.

Natus es ex scopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam Silices pectus habere iutum,
Et Dido Æneæ illud.

Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæque admonerunt vbera
Tigres.

Hæc ille quia mammis ceruæ enutritus, ex Iust. lib. 4. tantæ in currendo fuit agilitatis, ut in cursu, vel ipsos ceruos superaret. Obseruatum est, quod si hædi ouium lacte aluntur, vel agni caprarum, in his lanam duriorē crescere, in illis autem capillum teneriorem, constat. Agai etiam

etiam qui casu aliquo non à matre, sed ab alia oue alantur, ex similitudine, quam à nutrice trahunt, hos alio nomine vocari voluit Varr. 11. de agricult. nempe [subrumi appellantur agni, cum mater parum habet lactis, & subijciuntur sub alterius mamma, mamma .n. rumus antiquo vocabulo dicebatur, inde rumare, suggere significat], idem in arboribus cōtingere frequenter deprehendimus, sæpe enim plantam procerem videas, in alienam terram transpositam etiā si deteriori non alatur succo, ex sola nutritionis differentia deperire. Constat igitur nati, infantis corpus, & animam optimis primordiis inchoatum, sola lactis mutatione degeneri differentiqua alimento corrumpi, præsertim cum nutritrix barbara, insosens, temulenta deligitur, quæ cum deteriori succo nedum corpus, sed & animam indirectè immutet. Hinc Gellius lib. 12. c. 1. scribit de Fauorino, quod cum visitasset quandam puerperam, & vidisset infantem vbera nutritricis suggestentem illud protulit. *Oro te mulier sine eam totam, & integram esse matrem filij.* cum lacte enim diuerso, diuersi ebibuntur mores. Hinc Apostolus. *Lac vobis potum dedi,* tanquam infantibus in Christo non escam, & cetera. i. vt exponit Clemēs Alex. 1. Pædag. c. 6. *vt per lectionis distinctionem talem sensum accipiamus, distinctionem ordinem, non diuersitatem, catechizant vos, per auditum in Christo institui, simplici vero, & ex se naturali alimento spirituali, & postremo, lac dedi, cognitionem vobis infundi, quæ ex catechesi data est, quæ nutrit ad vitam eternam, & postea, cibis autem, vel esca fides, quæ à catechesi in fundamentum coacta est, & conuersa, quæ cum sit auditione solidior cibo assimilatur, in ipsa anima corpus effecta.* Certe catechesis quæ lac est, non varia, & diuersa est, sed quantum ad substantiam vna, quo ad modum proponendi, licet multa, & varia exempla, rationes &c. adduci possint, multiplices dici possunt, diuersæ esse non possunt, & si diuersæ proficua magis ad iudicantur, prius nutritrices examinanda, & probanda, nam tutius expertis, & probatis mammis, quam nouitijs, quis infantes committet. Nam si, vt dixit Macrobius lib. 1. c. 11. in moribus excolendis magnam ferè partem nutritricis ingenium, & natura lactis tenet, multo magis probandi catechistæ suos catechismos afferentes diuersos, & potius ex Aug. de catechizandis rudibus, ex compendioso catechismo Hunnæ totius summæ S. Tho. & catechismo Romano ex S. Thom. & Aug. doctrina conflato, quàm ex alijs posterioribus securius, tutius, huriemus quæ pro catechesi faciunt. In cibo vero, hoc est in solidioribus differendis hoc est difficilioribus mysterijs, quæ captum catechumenorum superant, si eas diuersas rationes quas innuit Baeza solidiores, efficaciores, acutiores in posterioribus reperit authoribus, iam illos Augustino, & Thomæ liberè præponat. Iam vero si posteriores, ex duorum horum doctrinis suas paginas onerant, & honorant, agnoscant Duces per quos profecerunt, & doctrinas eorum non tam ipsis quam autoribus tribuant, nec solum suorum tan-

tum citationes afferant, sed tantorum Ducum. Illud caueat Baeza quod dum paruulos etiam imbuendos vult varietate, & diuersitate doctrinæ, ne diuersitas lactis paruulo officiat, vt mysteria non agnoscat, nam cum lacte nutricum (etiam ex Quintil.) verba effingere conantur, & naturam earum imitari, si diuersum lac tradatur ijsdem cōtraria, & diuersa etiam verba imitentur, & fiet babylonica confusio. Certè prudentissimè ad vnitatem familiæ, quam maxime seruandam Cato statuit (ex Plutharco in Catone) nedum voluit vxorem filium lactare, sed etiam filijs seruorum, vt eodem lacte potati, eosdem mores imbiberent cum lacte. Hoc iurauit Schola Salmanticensis, vt nedum suos Scholares, & filios D. Thomæ, & Augustino addictos, sed etiam exteros eodem alimento lactis nutrentur, vt essent vnus moris, nedum in vniuersissima Ecclesiæ domo, sed etiam in Academia tam celebri, quæ tot filios procreauit. Deditur igitur imitari suos proceres, vel eos detractare, qui eadem vbera doctrinæ Thomisticæ, & Augustinianæ in ista matre suxerunt, irritas ne reddet Societatis Iesu Sanctissimas leges, & constitutiones, vt qui his vberibus non delectatur lecturæ priuatur officio? Fabulati sunt Gentiles nomen in Deorum numerum adsciri potuisse, nisi prius lunonis lacte nutriti essent, sic ille eleganter cecinit.

Nec prius esse Deus potuit, quam suggeret infans

Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

Alciat. in emb. Hæc falsa Gentilium Apotheosis. Sed quid in Sacra Apotheosi Sanctorum Ecclesiæ? præter omnium virtutum genera, primum quod requiritur est, fidei excellentia, & si sit in illius sinu educatus de qua dicit Clem. supra c. 6. *quæ integra quidem, & inuoluta, vt virgo, amans autem, vt mater, & suos accersens infantes sano lacte, nempe in verbo infantili nutrit &c.* & si fidei catholicæ doctrinam Theologicam superaddiderit, maximeq; Thomisticam, excellentionis fidei non leuem subministrat argumentum. Vnde in Sacra Apotheosi S. Patris IGNATII, præter fidei excellentiam, illud quoque eiusdem excellentiæ ostendenda relatum est per Card. de Monte, quod doctrinæ S. Thomæ, & per consequens S. Augustini studiosus, vt dictum est art. 10. alias ne mammas suggeret Baeza filius, vel sugendas proponet, vbi deprehendit tantum parentem, vberibus S. Th. & Aug. abunde epotatum? Quid opus est tot diuersitate ciborum quando (vt dicit Clemens ibidem) pueris lactantibus lac solum sufficit, vt sit cibus, & potus, & vt paruuli efficiantur, ibidem erudite monet idē Clem. hoc egregio documento, omnes nos pramuniens ne ab infantili simplicitate effluamus. *Mibi autem in mentem venit mirari quomodo quidam audeant se ipsos vocare perfectos, & Gnosticos hoc est cognitione præditos, plus de se quam Apostolus sentientes inflari, & exultantes, cum ipse Paulus de se fateatur Phil. 3. Non quod iam capti vel iam perfecti sim &c.*

Ad tertium. Nazianzeni locus non est in oratione prima, sed in Apologetico primo. oportet ex eodem Sancto seriem suæ intentionis accipere. Multas ibi classes distinguit Oriens lumē: eorum qui contra rectam doctrinā insurgunt: annumerat etiam quosdam quos uocant neutrales: alios mediæ uix, & sunt ij, qui sermonibus omnibus magistrisque se subiicientes tanquam ex omnibus id quod melius certiusq; est, electuri, & *SIBI IPSIS*, hoc est malis veritatis iudicibus confidentes, a disertis postea verbis, & ad persuadendum comparatis subinde circumferuntur, atq; versantur omnibusq; sermonibus obruti, protritique, doctoribus permutatis, ac multis litteris, velut puluere, in ventos facile abiectis, auribus tandem, & animo fatiscētes (o insignem vecordiam) omnes puraque fidei doctrinas fastidiunt. Sic n. assueti in indifferentibus esse censes aliorum, & nulli doctori se velle subijcere, in hoc præcipitium deueniunt, ut hanc quoque perniciosam formam sibi ipsis insculpant, ipsam videlicet fidem nostram, ut incertam nihilq; sani habentem, & ridentes, & aspernantes stultaq; a doctrinæ professoribus, ad doctrinæ condemnationem transeunt, quod perinde est, ac si quis, vel oculorum morbo, vel aurum vitio laborans solum aut voces accusare instituat, illum ut obscurum minimeq; fulgentem, has, ut absonas, & inbecilles, & postea cum subdidisset. Ac tot tamque graues sint cum in reliquis animorum morbis, tum in doctrina etiam ipsa, peruersæ peruerbq; spiritus notæ, & impressiones, subdit exemplū cicuræ debetia; varijs modis ei debere curari, ac proinde Antistitem debere esse simplicem, & multiplicem. Sed non consistit multiplicitas ista in diuersitate doctrinæ, potius n. oleum infudisset, ut maior flamma assurgeret, si liberis illis hominibus omnium censoribus, & nulli additis, libertatem illam diuersa sentiendi tanquam antitodum præparasset. Quare per multiplici-
tatem, non diuersitatem doctrinæ intellexit Nazianzenus, sed eiusdem sanæ doctrinæ variū tradēdi modum, unde subdit mox post verba citata a Baeza, quidā n. lactis alimonia opus habent, hoc est, simplici, & rudimentaria doctrina, nimirum qui animi habitudine teneri sunt, recensq; ut sic dicam, compacti, nec virilem sermonis cibum ferent, quem si quis ipsis præter vires admouerit eius pondere appressi fortasse atq; obruti animo ad id quod transmissum est, attrahendumq; sibiq; accomodandum nequaquam satis virium habete (quem admodum nec corpus in cibis materia constantibus) pristinas etiam eorum vires labefactabit, alij sensuum organa ad veri falsque delectum atq; discrimen exercitata habentes, ac proinde sapientia ea, quæ inter perfectos exponitur, sublimioriq; et firmiori cibo indigentes, si quis lac illis propinet, oleribusque, hoc est infirmorum cibo, eos alat, indigne acerbq; id laturo sint, nec immerito, ut potè nihil Christiani roboris colligentes, nec laudabili illo incremento augeſcentes quod sermo diuinus affert, eum qui præclare aliter in virum absolvens atque ad spiritualis ætatis mensuram assumens.] Vide non diuer-

sitatem doctrinæ, sed personarum, & modi eam propinandi traditam, quæ quàm mirificè præſent inter omnes SS. Augustinus, & Thomas, res ipsa loquitur, & ad occludendam viam quæ passim omnes possent se facere catechistas, & magistros, vel saltem melius, quàm SS. Aug. & Thomas præstiterunt, huic tentationi superbæ occurrit Sanctus. Et ad hæc, qui idoneus? nēpe ad ministrandum verbum Dei eo modo quo dictum est. Non enim plerisq; similes sumus, qui veritatis doctrinam cauponum ritu adulterant, vinumq; aquæ admiscunt, hoc est doctrinam cor hominis exhilarantem, cum vili, & vulgari humiq; reptante, & euanida frustra que, & temere fluyente (ut ipsi ex hac cauponatione, non nihil emolumenti capiant) aliasq; alio modo cum ijs a quibus adeuntur verba faciunt, omnibusque assentantur, quales sunt qui secundum placita discipulorum, & consulētium responsa adeunt, ut fides sit potius, & doctrina temporū, quàm Euangeliorum, & Theologorum Isti certè (subdit Sanctus) ventriloqui sanè homines, & vaniloqui, voluptatibus suis obsequentes, easque verbis aucupantes, e terra pronuntiat, atque in terram accumbentibus (sapientia n. talis terrena, & animalis est) ut sic, maxime POPVLI existimatione, floreat, aucupantes, grauissimum sibi ipsis detrimentum imò exitium afferentes, innoxiumque simpliciorum animarum errorem effundentes, de manibus nostris aliquando requirendum. Et ad reprimendam adhuc eorum existimationem, qui se audent vetustis Sanctis comparare, & SS. Augustino, & Thomæ se æquare, subdit. Illud exploratum habentes MELIVS esse alijs, qui artis peritia præſent habenas nostræ concedere, quàm indoctos, & imperitos aliorum aurigas esse, præſtareque candidam aurem submittere, quàm stolidam linguam mouere: hoc inquam nobiscum, nec pessimis fortasse consultoribus, beneuolis quidem certè collocuti, laudabilius duximus Ea & VAE dicenda, & facienda sunt addiscere, quàm quæ nescimus docere. & quia aliquis posset de sui ingenii acumine gloriari, & cum Ecclesiæ heroibus se, vel æquè, vel plus sapere sibi persuadere, vel inter suos auditores iactant, subdit, ad hanc conuelliendam gloriolam. PRAECLARE cum eo agitur, cui vel alissima senectus doctrinam cannam attulerit, ut patet de Augustino Thoma Bonauentura, Scoto &c. eamque vim habentem, ut noue in pietate animæ utilitati atque adiumento esse queat. Ac meo quidem iudicio, admodum stultè temereq; illi faciunt, qui prius quam ipsi satis doctrina instructi sunt, aliorum se Magistros profitentur. Apparet ergo ex antecedentibus, & subsequētibz uerbis Nazianzeni discursus, quod non loquatur de diuersitate doctrinæ, sed uario modo proponendi diuina mysteria, & hoc feliciter canos, & sapientes præſtare Theologos, qui canam doctrinam afferunt, quam qui præ illis plus sapere uolunt, & pares eum illis, uel supra illos se offerre: ad quod inconueniens præcidendum Salmatina Academia (quam dum non impugnare fingit opponens, satis impugnare cenatur) in Augusti-

Augustini, & Thomæ uerba iurauit.

Ad IV. quando in uerba SS. Thomæ, & Augustini iuratum est, non excluderunt doctissimi Academici ceteros Doctores Ecclesiæ antiquos Patres, & subsequeutes Doctores Scholasticos, imo potius eos amplectendos docuerunt, dum SS. dictorum doctrinæ se addixerunt. In uno enim Augustino (si leges eius opera maxime in libris contra Iulianum, gratiam Christi defendente) deprehendes, non unum, uel alterum Patrem, sed uniuersum fermè præcedentium Patrum Chorum in Augustino loquentem, & in vno S. Thomæ, Hilarios, Augustinos, Nazianzenos dicta S. Thomæ confirmantes inspicies, & Augustini, & ceterorum dicta dubia, exposita, & fideliter interpretata. Quis fontes exclusit, dum in purissimis, & diffamatis riuis limpidissimam aquam epotari procurat? non unitatem vnus, uel etiam alterius Doctoris proposuerunt sectandam, sed doctrinæ unitatem, quæ maxime in his antesignanis Ducibus exprimitur, ad cauendam nouitatem, at quæ quæso doctrina, nouitatibus magis contraria, quam illa, quæ vna est? nam & multiplicitas doctrinarum semper posterior deprehenditur, prior. n. unitas est multiplicitate, & dum diuersa inducuntur, & multiplicia, eo prætextu inducuntur, quia priores non attigerunt, quod posteriores inuenerunt, posterior ergo correctio illo quod corrigitur: nullus. n. ait Tertull. 4. contra Marcionem *arguere potest nisi quod inuenerat*, emendatio culpæ non antecedit, sicut emulatio quoque ex eodem posterior re quam quis amulat, deprehenditur. Si multiplicitas, quæ est posterior unitate, filia nouitatis manifestis documentis comprobatur, dum inducitur noua sententia ad correctionem vetustatis, potius unitas est contraria nouitati, quam multiplicitas, quæ paritur à nouitate. Falsum ergo est assumptum opponentis, quod magis explodat nouitatem multiplicitas, quam sententiarum unitas. Vnde quando Ecclesia aduersus profanas nouitates decertauit, non Patres, ut multiplices, sed ut unitos in eodem sensu atque sententia, ut probat Lerinensis, produxit, id ipsum sentientes vno ore, & corde, qui cum uniti in sententijs SS. Augustini reperiantur, non est diuersitatem inducere doctorum, sed dispersos varijs ætatibus, & locis DD. in academia S. Th. & Augustini eodem intueri congregatos. In eo quod dicit posse exurgere talia hominum ingenia, ut nonnisi sententijs contrarijs D. Thomæ, & Bonauenturæ retundi possint; Si ea ingenia hæretica sunt (ut supponit modus loquendi auctoris ex antecedentibus, & consequentibus) iam fide catholica retundenda sunt, non ergo contrarijs rationibus, quibus S. Thomas, & Bonauentura suorum temporum hæreticos debellarunt, nam si contraria doctrina fuit horum Doctorum, ei quæ posterius inducta, aliud Euangelium defensum esse à Thomæ, & Bonauentura fatendum est, ab eo, quod contrarijs doctrinis defenditur, quæ nam ergo vera doctrina? prior. ergo superflue contraria sperinducitur, si vera posterior iam ergo, ut in simili dicebat Tertullianus contra Mar-

tionem lib. 1. c. 20. hæc noua cōtraria primā materiam, seu retro adulteratam recurauit. *O Christi se patierissime, qui tot annis interuersionem prædicationis sustinuisi, donec scilicet tibi Marcion subueniret*, seu ista petulantia ingenia, quæ peruersis ingenijs, obijciens contraponit. Si hic cāpus liber relinqueretur hostibus, quibus de media plebe magistellus, meliora quia contraria, acutiora quia noua, se inuenisse in materia dogmatica gloriabitur, & ne Bæza sine fundamento nos loqui putet, audiat quid dicit Nouator Bæza ad Rom. c. 8. reiiciens doctrinam Patrum, & Ecclesiæ de causalitate Sacramentorum nouæ legis, contendendo ex contrarietate, & diuersitate doctrinæ, esse solum sigilla consignantia fidem, vel diuinam promissionem abutendo ijs uerbis *signum accepit circumcisionis signaculum insititæ fidei*, sic dicit glorians de contraria, & nouitia sua expositione. *Hanc interpretationem si quis cum ijs contulerit, quæ non Origenes modo, sed nonnulli etiam ex Patribus aliquin pietate, & eruditione clarissimi in huc locum scripserunt, comperiet profecto quantam ueritatis lucem Dominus in nos, omnium hominum maximè indignos, nostra memoria fecerit.* Ita quia quilibet contraria doctrina, sub prætextu questionum indifferentium (sicut etiam multoties fecit Pelagius à S. Augustino detectus) & nouæ lucis irradiatione, ipsius Catholicæ fidei paulatim quateret fundamēta, merito Salmaticenses DD. Illustrissimi, S. Thomæ doctrina, quæ cum omnibus Doctoribus, imo cum ceterorum Doctorum sapientia conspirat, se erudiendos etiam Sacramento obstrinxerunt.

Ad quintum. dum citat Bæza, quod oculis non legit, sed citatum reperit apud Riberam, non potuit mentem illius auctoris Lerinensis penetrare, quæ ex toto illo libello aureo percipitur qui ad nouitates, & diuersitates sententiarum (pro fidei dogmate, & sana doctrina tuenda) reprimendas, diuinitus elaboratus est, (in quod opus pariter commentaria edidimus quamprimum typis, Deo fauente, mandanda) Totius libri huius Sancti Scopus est, ne sub prætextu reuelatæ doctrinæ humana inuenta subintroducuntur, ne benè fundata antiquitas, scelestæ nouitate subruatur, ne superiorum instituta uolenter, ne rescindantur scita Patrum, ne conuellantur instituta maiorum, ne certissimos limites incorruptæ uetustatis, profane, ac nouelle curiositatis libido peruat, & ad hoc propositum c. 15. adducit Apostolum anathematizantem omnem Ecclesiasten adducentem, præter id quod acceptum est, Hoc est, diuersam, uel contrariam doctrinam, & subdit. *Annunciare ergo aliquid Christianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit, & anathemate eos, qui annunciant aliquid præter, quam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nusquam non oportet, nusquam non oportebit, & subdit. quæ cum ita sint, est ne aliquis, uel tantæ audaciæ, qui præter id quod apud Ecclesiam adnuntiatur, adnunciet, uel tantæ lenitatis, qui præter id quod ab Ecclesia accepit, accipiat? Clamet, & repetendo clamet & omni-*

et omnibus, et semper, et ubique per litteras clamat ille ille vas electionis, ille magister gentium, ille Apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille cælorum conscius, ut si quis novum dogma annunciauerit, anathematizetur. Et contra reclamant rane quedam, et cynip. es, et muscæ moriturse, quales sunt Pelagiani, omnium hæreticorum versutissimi, quoties repulantes, toties, et damnati, et hoc Catholicis dicant: Nobis inquit, authoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damna te, quæ tenebatis, tenete quæ damnabatis: reiicite antiquam fidem, paterna instituta, Maiorum deposita, et recipite, quæ nam illa tandem? Horreo dicere: sunt enim tam superba, ut mihi non modo affirmari sed ne refelli quidem sine aliquo piasulo posse videantur.

Hoc ergo fuit antidotum contra nouitates præparare, non noua introducere, sed antiquitatem venerari, et Patrum consensum contra diuersa, vel aduersa adducentem, proferre, et de nouitate taxare. Quare locus allegatus (qui est in cap. 40.) à Bæza, in quo mendum irrepsit (loco enim ieiunium, legendum est biennium) tantum abest, ut propositum nostrum infirmet, ut potius irrefragabiliter confirmet. Nam non ex illis ut diuersa sentientibus, sed ut in vno sensu conspirantibus prolata sunt testimonia, quod insinuant verba Lerinensis [ut scilicet rite atque sollempniter eorum consensu atque decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, et prophæta nouitatis blasphemia condemnaretur.] et cum decem numero Patres attulisset Vincentius Lerin. (qui suffecerunt Ephesinæ Synodo, Poæ ut visum est supra non suffecerunt) in illud elogium prorupit. Admirati sumus quantæ fuerit illius Concilij humilitas, et sanctitas, qui cum essent tot numero, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, nihil tamen nouarent, nihil sibi resumerent, nihil sibi penitus arrogarent, sed omnibus modis præcauerunt, ne aliquid posteris traderent, quod ipsi à Patribus non accepissent, et non solum in præsentem rem bene disponeant, verum etiam post futuris exemplar præberent, ut ipsi scilicet sacræ vetustatis dogmata colerent profanæ verò nouitatis adinuenta damnarent.] quem locum ponderans Cardinalis Hosius de auth. sacr. script. lib. 3. ait. Videri piensissime Rex quæ fuerit in hoc quoque Concilio vox honestæ matronæ, quæ verò mulieris adulteræ; defugiebat hæc Patrum auctoritatem nempe secta Nestorij, Lutheri Caluini, diuersa à Patribus prædicando, illa contra suos parentes libenter agnoscebat, ex eorum iudicio pendebat, in eorum placitis acquiescebat. Sic ab eodem Concilio exemplar accipiens schola Salmantina, proprio iudicio abrenunciens, pro Patrum antiquitate tuenda totam se Patribus erudiendam commisit, et quia Patrum intelligentia maxime in Augustino, et Thoma elucet, his præcipue, absque Patrum exclusione, sed potius inclusione, colla humiliter subiecit. Satis ergo puerilis est antithesis opponentis, dum subdit. Perpende te quid fa-

ciant Ephesini Patres &c. potius sic erat construendum pararellum. [Perpendite modo quid faciant Ephesini Patres ad repellendas nouitates periculosas, et quid faciant Academici Doctores, illi omnium DD. placita requirunt, putantes non tractu diuersarum viarum, sed ex vno consensu pro firma fide telum firmitus assumi. Isti nempe Salmaticenses, non istos Sanctos repudiantes. (ut fingit argumentum) ad sensum, et concordiam eorum, confugientes, sicut Concilia, et Summi Pontifices in damnandis hæreticis effecerunt in hæreticorum monomachia, tanquam unico exercitu ad reprimendam perfidiam, et falsitatem, ipsdem vsi sunt, cum sit terribilis Ecclesia hæreticis, ex horum concordia, tanquam castrorum acies ordinata. Illi à speluncis, et furcis Tyrannorum exquisiti, in Concilio Sacerdotes conquisiti, non quidem, ut diuersis placitis fidem assererent, sed (ut patet legenti Synodales actiones Ephesini) nedum ipsdem sentibus, sed etiam verbis uterentur, ad diuersam Nestorianam fidem damnandam. H, nempe Salmaticenses, nequaquam à Cathedris, è suggestibus, (ut falso imponitur) iubent exulare, sed potius ex S. Augustino, et Thoma prouiderunt, ut Patrum dicta ex vera, et solida eorum doctrina tutius à concionatoribus prædicarentur, et conuicines scribentes, (qui interdum cartapacia rursus gant) scribendi modum addicerent, et limitatè, et Theologice loqui cum Patribus, et Scholasticis: plerumque enim ex ignorantia terminorum, et indigesto modo loquendi, erroris occasionem tyronibus illis legentibus posset ministrare: Non est hoc iubere ceteros patres ualere, imo potius alios Patres inuitare ad roborandam doctrinam SS. August. et Thomæ, quorum vox est vnisona cum doctrina Sanctorum, ut ostendimus in nostro deposito Apostolico c. 11.

Ad IV. si vnitas perfectionem importat, eo aliquid perfectius erit, quod magis ad vnitatem tendit, eo aliquid imperfectius, quod ad multitudinem vergit; et licet non quacunque maximè vnitas, quam volebat Socrates sit expediens communitati, nec enim esset communitas, quæ plura subiecta diuersarum conditionum, et ordinu (qualis est Ciuitas) requirit, nihilominus illa vnitas necessaria est ad consistentiam Ciuitatis, quæ in eadem intentione, et consensu, et legibus, et religione, ritibus &c. concordat, et eo magis ab ista vnitate receditur, quod ad diuersitatem, et multiplicitatem diuersorum sensuum festinare laboratur. Vnde magis recedit quis, à communi Patrum sensu, quod magis recedit ab interpretibus, et expositionibus Patrum, qui Patrum sensum venati sunt, vel qui diuersas Patribus sententias contraponunt, et Augustino, et Thomæ refragantibus, superinducunt, ad hoc ergo cauendum Salmantina Schola dictis Doctoribus se adstrinxit, conclusionum, et dictorum vnitatem seruandam voluit, multiplicitatem, et varietatem diuersis vijs, et modis (alias im-

prudenter fecisset) nullo modo vetans, sed suadens dum ad solas conclusiones se restrinxit defendendas atque tuendas.

Quod de exercitu adducit, nempe: oportere admittere in eo milites non eodem, sed diuerso modo pugnantes; militarem artem euerit. Primo quia ut recte audierat Hermocrates Syracusanus apud Thucydidem, non sunt temere potentiores homines in exercitu adiungendi in dissidijs publicis, aut arbitris, tota propositio illius orationis hæc erat. *Tueamur concordiam: faciamus inter nos pacem, & non accersamus arbitros Athenienses: qui cum antecellant potentia cæteris Græcis, sunt intenti in nostra errata, & honesto prætextu Societatis ad sunt, cum re ipsa hostiles animos adferunt, hos agunt, ut nobis oppressos sibi quarant, & stabiliant imperium in Sicilia.* Hinc illa maxima militaris. Regna quæ peregrino milite vtuntur, diuturna non sunt, sed ab istis exercitibus, quos defendendi sui causa attraxerunt, eueruntur. Vide Greg. Tholof. 11. de Repub. c. 3; pag. 656. adducunt ad hoc propositum militaris disciplinæ tractatores fabellam de vulpe, & Erinaceo. Erinaceus pene frigore absumptus in angustam vulpeculæ speluncam se contulit, instanter petit recipi se intra locum, ubi habitabat, ut defendatur à frigore, assentitur Vulpes, sed cum subterraneo calidum caluisset, exeruit aculeos, & pungi vulpem. Illa conqueritur, insequitur Erinaceus, & pungi finem non facit. Quæritur de ingratitude Vulpes. Respondet Erinaceus. Si tibi molestus sum exi. Sic faciunt, milites illi peregrini ad Societatem bellorum inuitati, vel qui ad disceptationem controuersiarum tanquam arbitri aduocantur, plerumque enim tales sunt hostes vtriusque, & vel ipsi ad quos accersuntur deletis aut repressis, socios deuorant, vel partitione facta, controuersias sic dirimunt, ut ad se trahant potiora. Exemplum est in Cyro, qui ex Xenophonte lib. 7. ad componendum bellum ciuile inter Canes exortum, exoratus, bellum componit, sed Caria libertate exutam sibi obediētem facit. Theodorici Rex Gothorum à Zenone Imperatore aduocatus contra Odoracum, eum perdomuit, sed Italia ea occasione à Gothis capta est. Rex Achaz inito federe cum Rege Assyriorum attraxit eum in Syriam, sed occiso Rege Syriæ expugnatur Damascus ab Achaz, & Syriæ coloni in Cyrenaicam transferuntur regionem, & Rex Achaz ad tributa soluenda adigitur. His legibus militibus instructa doctissima Academia Salmanticensis, cum in sinu suo cerneret diuersas esse Doctorum Cathedras, ciuili dissensione, pugnantes, potius inito inter ipsos federe, per conspirantem sententiam, academicorum animos vnire studuit, quam quod in hac dissensione, relictis factionibus ciuilibus daretur locus, & exinde occasio daretur, peregrinas copias in factionum subsidium aduocandi, id cogitans ne his, vel illis fugatis, qui ad ferendas supplicias aduocati, pulsus veteribus

magistris ipsi sedes occuparent.

Secundo etiam peregrinis, & exteris diuersarum gentium, & nationum in exercitu admissis, cum acies aduersus hostes longè distantes instruitur, illud summopere cauendum, ne cum Ducum multiplicatione, militaria quoque signa, pugnandique modi multiplicentur, sed potius sub determinatis vexillis, & patetis ducibus, & ab ipsis præscripta forma pugnetur. Alioquin accidet, quod de Britannis Tacitus scripsit. *Olim Regibus parebant, nunc per principes factionis, & studijs trahuntur.* Nec aliud aduersus validissimas gentes pro nobis utilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duobus, tribusque Ciuitatibus ad propulsandum commune periculum conueniunt. Ita dum singuli pugnant vniuersa vincuntur. Quare etiam si diuersarum factionum Scholæ aduersus fidei hostes præiaturi aduocentur, melius est in vnitate dicendorum concordare, maximè in materia dogmatica, quàm proprijs placitis vnumquemque pugnare. vnde Hil. ad Constantium Augustum. *Periculosum nobis ad modum, atque etiam miserabile est, tot nunc fides existere, quot voluntates, & tot nobis doctrinas esse, quot mores: & tot causas blasphemiarum pullulare quot vitia sunt.* Dum aut ita fides scribuntur, ut volumus, aut ita, ut volumus, intelliguntur, & cum secundum vnum Deum, & vnum Dominum, & vnum baptisma etiam fides vna sit, excidimus ab ea fide, quæ sola est, & dum plures sunt, id ceperunt esse ne nulla sit. consensum enim sumus post Nicæni conuentus Synodum, nihil aliud, quàm fidem scribi, dum in verbis pugna est, dum de nouitatibus quæstio est, dum de ambiguis occasio est, dum de autoribus querela est, dum de studijs certamen est, dum in consensu difficultas est, dum alter alteri anathema esse cepit, prope iam nemo Christi est. Incerto enim doctrinarum vento vagamur, & aut dum docemus, perturbamus, aut dum docemur erramus. quæ verba proportionaliter adaptanda sunt, ad doctrinas Theologicas dum scribuntur, ut volumus, vel ut volumus intelliguntur &c. propterea ne contingeret tanta varietas, sub his duobus militandum rectè Salmanticenses statuerunt.

Ad VII. quotquot in arena pugnarunt aduersus hæreses, his duobus ductoribus August. & Thoma victorias reportarunt, sic sola confessio Augustiniana P. Torrens opera compilata omnia capita controuersæ confutat, eademque Thomistica doctrina proferbit. vide quæ Bellarm. Valentia, &c. dicunt, ex his duobus orthodoxa dicta explicare, & reborare reperies. Iam vero quod destinauit Summus Pontifex ad Iaponios, & Indos etiam eos, qui sunt aduersi Sanctis Thomæ, vel Bonauenturæ, non sub ista causali, quia Diuæ Thomæ, & Bonauenturæ contrarij, sed quia Ecclesiæ filij, & in Schola Scholastica educati, & catechismo Romano, ubi doctrina Sancti Augustini, & Thomæ edocetur, inspicitur, instructi. euoluantur quæso

quæso. quot libri sunt controuersiarum, siue catechismi doctrinam spectantes, & nisi vnumquemque articulum, vel caput controuersum horum DD. præsertim autoritate roborari deprehendatur, à causa Salmanticenses cadant.

De Iaponiorum conuersione agamus, & Bæzæ non nostros, sed suos doctissimos auctores afferamus. vnus satis sit Possseuinus in Bibliotheca selecta lib. 9. c. 25. qui agens de iuandis Indis, & qui auctores præ ceteris aptiores sint ad hoc ministerium perficiendum, ait, *multum conducere lectionem Clem. Alex. Euseb. Tatiani, Crisost. Cyrill. Tertull. Augustini, demum in opere nunquam satis laudato, ait, de Ciuitate Dei &c.* & mox, extra *Africam* vero ij quos supra memorauimus nitidioris stylo: sed alij accuratiore, ac Scholastico examine quemadmodum inter OMNES, Sanctus Thomas Aquinas, eo præsertim opere, quod scriptum aduersus Gentes interpretatus est magna cum laude Franciscus Ferrariensis, & vero hic eius interpretes Clementi VII. Põr. Max. testatus est ingnæ, se nunquam, vel schedulam à B. Thoma neglectam legisse, quæ illum in eius admirationem non traxerit, aut nunquam B. Thomam euoluisset, quia abierit doctior, vel eius amantior. In libris tamen istis quos aduersus Gentium errores scripsit (ait Syluestrius) B. Thomas visus est superasse: neque enim Christianæ Reipublicæ (subdit) aut nostræ fidei, aut humanæ, diuinæque Philosophiæ, splendidi, luculentius, viliusque aliquid afferri potest.] hæc Possseuinus tanti viri dictum probans atq; commendans, & mox. *Sed quoniam in Scholasticis intelligendis altior est putens, quam vt inde omnes hauriant. Ad omnium autem captum visum ista scripsisse hoc sæculo, quod patria lingua suos hac de re labores ediderunt, idcirco sciant rudiores, vberem sese fructum percepturos ex ijs quos diximus, Ludouico Granata, & Io. Auila, quorum ille in introductione sua in symbolum, hic vero suis spiritualibus Epistolis de euidencia credibilitatis fidei (vt loquar cum Schola) appositissime egerunt. Vt certe valde essent commendandi, qui eam susceperent curam, vt ex illorum operibus, hi duo libelli exempti viderentur, atq; ijs qui in Gentes, atq; ad Indos commeant, subinde, cum soluunt e littore traderentur.] rectè hæc suasisi Antoni Possseuine pientissime, & doctissime Pater, in his .n. puram, efficacè doctrinam ab Augustino de Ciuitate, & S. Th. contra gentiles, desumptam, & illustratam & in quintam quasi essentiam destillatam contineri inexisti, & hos libellos veluti methodum Prædicatoribus Euangelij, vt proficerent, tradente nauigationem exoptasti, non diuersas S. Thomæ, & Bonanenturæ doctrinas assumere docuisti, lacerasses potius, si diuersam doctrinam tot egregijs viris contrariam in manus catechistarum reperisses, nihil .n. magis fidei officeret (quod experientia compertum est,) si operarij Christi in elementis Christianæ doctrinæ, vbi nullus discrepat, diuersæ & aduersæ sententiæ inducerentur, & antiqua motiua fidei, vel aliter traderentur, vel de nouo superinducerentur. Proferat Bæza quodcunque ca-*

put Gentilitiæ superstitionis, & nisi ex Augustino, & Thoma solidius, quam à quocunque posteriori confutatum reperiat, dicat nos toto cõlo aberrare.

Et vt ad Iaponios errores properemus enarrandos, Admittunt Iaponij vnum rerum principium perfectum quidem, sed non intelligens, cum tranquillitate quidem viuens, sed non curans, mortalia. Omnes res vnum, & idem esse cum primo hoc principio, intimumque hominis cor eandem rem esse cum hoc primo principio, quod cum cor hominis intrat, absumi, superesse tamen in eo primum principium, quod vitam prius conferebat: ex hoc interitu, nullam aliam vitam superesse credebant, nec pænas vel præmia restare. Docent quoque iidem in hoc seculo hominem per contemplationem huius primi principij ad summam illam Dei tranquillitatem posse peruenire, & ante hanc assecutionem continuo motu agitari, & ex vno inferno in alium subinde transferri, nulla re quietem adeptus. At quibus firmissimis arietibus, nisi ex summa Theologica, & libris contra Gentiles, eos doctissime reuincit Possseuinus à c. 2. vsq; ad quintum: illum consule.

Iidem in altero capite suæ doctrinæ, quam quidem non credunt, sed ad suæ sectæ homines in officio continendos, docent (vt quoque Gentiles Europei fabulosam à ciuili Theol. distinguebant ex Marco Varrone ex Aug. lib. 6. de Ciuit. c. 6.) fingunt leges latas à CAMI, & FOTOQVE quibus cultum, & venerationem intendunt. Per hos salutem, & felicitatem obtineri in alio seculo, consistentem in sensibilibus, & carnalibus oblectamentis, interim donec homines illam felicitatem assequantur, dari dicebant Metempsychiosim, hoc est animarum transmigrationem, vt secundum variorum statuum vitas, fiat transmigratione ex vno in aliud corpus, vt modo homines fiant, modo Dæmones, modo belluæ iuxta demeritorum, & peccatorum rationem. At c. 5. idem Possseuinus, è singulis penè verbis, & doctrina S. Thomæ eosdem reuincit, nec .n. alias rationes adducit, nisi quas ad horum dogmatum confutationem, tanto antè S. Doctor tanquam firmissima, & ineluctabilia tela præpararat. In vndecimo libro deinceps de præceptis decalogi, Saluatoris Oeconomia, eiusq; sacramētis, & præmijs, & supplicijs edisserit, quæ omnia etiam verba ex S. Aug. & Th. doctrina præcipue sunt deprompta. Similiter lib. 9. c. 25. Patris Rogerij profert catechismum editum pro Sinensibus, & eadem capita continet, quæ omnes catechismi, & nullū est quin Aug. & Tho. doctrina illustrari queat, & fortissimis rationibus communi. Quæ ergo tela diuersa profert Bæza habuisse Societatem in Indorum conuersione præcipue Iaponiensium? quid est hoc dicere quam, fomitem æmulis, & exteris à religione Christiana subministrare calumniandi, vel alijs capitibus Euangelizasse Patres Societatis, vel alium Deum induxisse, vel Christum, nam si capita nostræ fidei sunt, quod nus Deus sit in essentia, trinus in personis, &

Christus Dominus natus sit, passus sit &c. si diuersa, vt ait Baeza induxerunt, illud absurdissimum sequeretur, quod nec Trinitatem illis prædicarint, nec Christum Crucifixum, & quod nouum Deum protulerint, quasi eos veteris Europæi puduerit. non est hoc Baeza inclytos nostros commilitones, & operarios laudare, sed deiicere, nec gratias agent de hoc Baeza elogio quod non elogium, sed contumelia esset, non enim in gloriam eorum cedit noua, & diuersa diuinitatis professio. Nunquam talis nouitas à tot insignibus commilitonibus, nobis eodem fidei Sacramento, fide, sanguine, contesserati inducta, qui simul circo, flammis cum nostris expositi, quid valeat fidei vnitas, charitatis vinculum, fraternitatis foedus (etiam si diabolus Tetrarchias Iaponicas elaborarit introducere in tam vastissimo Regno pro dissoluenda concordia) spectante, cælo, mundo, Erebi portis, non tantum voce quam opere demonstratum est, scilicet non esse nisi vnum Christum, vnam fidem, vnum baptismum, vnam eandemque doctrinam Christianam catechesim. Hæsiisti Baeza velut inter illos duos Bosphori scopulos symplegadas, dum veterem catechismum negare non potes, id est nostrum Pij Quinti, & vestrum simul, & quem probare non potes, nempe tuum, quem diuersum asseruisti: in medio hæsiisti, vtrinque te inuoluunt fluctus veritatis. Quis diuersus, & nouus à Romano catechismo, qui est ipsissima Augustini, & S. Thomæ doctrina? diuersitas substantiam doctrinæ ex rigore verborum insinuat: nouitas initium testificatur, nec alia elabendi remanet rimula, nisi ad improprietatem vocis confugiendo si dicatur quod ea voce significetur alius, & alius docendi modus: sed hæc loquendi formula rudes animas percussit, ipsamque vetustatis grauitatem offendens; non eleuat modulum nuperum, super antiquos procedendi modos, & præferre nouum veteri inflationis spiritum subministrat; sed bene scripsit Tertull. primo contra Marcionem c. 7. quod *instantur pueri nouis calceis, sed à veteri pedagogo calceati, mox vanam gloriam vapulabunt.*

Sed circa Æthiopiam quid sit dicendum accipe. Iam pridem Sedes Apostolica fratribus Prædicatoribus commiserat, vt patet ex Innocentio IV. in breui quod incipit *cum sit hora vndecima*, vt ne dum Æthiopis, sed Bulgaris, Cumanis, Syris Georgianis, Armenis, Iudis, Tartaris, & alijs nationibus Orientalibus Euangelium prædicarent, quod idem præstiterunt iussu Nicolai IV. & Io. 22. præuenerat Æthiopia dans manus Deo, ante quam operarij nouissimi, ad eadem loca destinarentur. Qua doctrina Idololatria primum debellata, luci succensit, aræ Dæmonum demolitæ, schismatici reconciliati, nisi Ecclesiæ Patrum, Augustini, & Thomæ præsertim rationibus, & argumentis? si illa catechesis antiqua à nouissima diuersa asseritur, difficile, noua forma sigillari ponit antiquitus permanente veteri: & vtrique permanente integra, vel in vnum coalescere potuit, vna alteram tanquam æmulam superante, & absorbente, at nescitur à qua parte stet

Victoria, vel vnaquaque in se principatum tenente, nulla cessit alteri, & tunc cum melior ex sua victoria constet, tanquam de singularitate præstantiæ suæ, illa principatum obtinebit, at quis in pari concertationis gradu de principatu isto litē dirimet? Quod si deleta ex tractu temporis vetus forma afferatur, & non officere, vt noua superinducatur, saltem noua istæ catecheses cum veteribus comparentur, & si non concordat, veteri noua cedat: certe si pares sūt, in nullo differunt in quo pares, an ut desperatas quis recipiet? Certe cultura fidei euanida esset, & verendū ne ex diuersa abundantia officij, nostra Sacramenta, fides ab Ethnicis, Iudæis, Hæreticis, superstitione potius iudicaretur, quam religio extimeretur. Ineluctabilis est iste complexus in hoc opponentē cōstringens, vt non sit diuersa noua à veteri, & hæc antiquæ communicet, & ob solam præcedentiam tēporis, in substantia tamē unicam, Aug. & Th. antiquorum Ecclesiæ Doctōrum, explicatione, methodo, agnoscat illustratam. Si gladios fulgentes suorum miratur Baeza, rectē miratur, quia præstantur bella Domini: admiretur, & discipulos Aug. & Th. in luce sagittarū eūtes, in similitudinē fulgurantis hastæ spiritus Apostolici. Si quod nullum vulnus letale per integrum seculum, nullus eorum acceperit gloriatur, si gloriatur, in Domino gloriatur (qui etiam contritos sanat, & alligat contritiones nostras, etiam occultas, etiam si vulnere quis abscondat, nec sit qui designet, & pharmaca ostendet) A Cyro discat apud Xenophontem, quem numquam, scribit, ex uictoriis factum esse elatiorem: nunquam se effusē letatum. *Res secunda dicebat reddiderunt me timidiorem, & metus me non passus est vnquam fieri insolentiorē, aut vnquam effusē letari.*] amplius vix dicebat quidam sunt moderati in rebus secundis, vix ulli rebus secundis moderatē vtuntur, pauci qui non fiant insolentiores. Effusio esset si supra ceteros commilitones gloriari vellet, & in strenuitate præstantiorē se existimare, & sibi maiora præstitisse supra ceteros, vel præstitturos. Non parua tentatio est, à cacozelia κακοζελία descendens, est autem cacozelia affectata imitatio. Est certē duplex uirtus, quædam hæroica, quædam communis, seu mediocris, illa rara, est paucorum quos admirari decet, sicut gemmas prætiosas, qualis est sapientia S. Thomæ: hæc communior, sed tunc laudabilior cum ad hominibus conscijs suæ tenuitatis, & mensuræ donorum Dei, non extendentibus se super seipsos, sed uidentibus res aliorum heroicas, potius heroica aliorum admirabilia, quam imitabilia pronunciantur: unde rectē dicebat Polybius, quod qui non possunt imitari *εἰς* magnorum uirorum, imitentur tantum uelut simia *παρρη*. Crassus ex Cic. de Oratione heroicus, & uehemens fuit in dicendo, solitus pedibus excitare strepitum, quendam, sed quidam ineptē eum modum imitari uolentes, risum excitarunt. Themistocles in conuentu Olympiaco laudatur, quod eius consilio Persæ uicti in pugna Calaminia,

minia, patria seruata. Sed cum Themistoclem vellet imitari Demosthenes volens se Themistocli comparare, res confecta non est, nedum ex eo capite, quia personæ heroicæ se putauit assimilem, sed etiam (vt illi obiecit Demades orator, & eius collega) quia *Themistocles habuit integram nauem dicebant, tu vero fractam nauim, ruderem, & fractæ nauis tabulas congerens*. Cicero quoque infatuatus oppressione coniurationis Catilinariæ, similes sperans successus, Antonium laceſcebat, eadem facilitate Antonium oppressum putabat, exitus contrarium declarauit. Ad nostra pergamus. Sedechias à prioribus Regibus defensum esse templum agnoscebat, suam interponere defensionem sperans, quam Ieremias quoque dissuadebat, nihil perfecit. Machabæi fortissimè pro templo dimicabant, sed cum cacozelia extimularentur Ioseph, & Azarias i. Mach. 6. vt supra dictum est, infeliciter corruerunt. Vnde Nazianz. in tract. de diuersis beatitud. vijs sit ait. *Quod multi virtutem suam ad excellentissimorum hominum normam non exigentes, indiscreto faustu se se vò nunquam extollunt. Atque sæpe numero in modico quodam animi feruore, non secus, ac præferuidi quidam equulei, procul à curriculo præcipientes feruntur. proinde vel pennis omnino leuibus in altum tendit, vel vt periculi expertis tibi cursus sit, inferiori loco maneat, ne aliqui pondere suo pennæ deprimentur, tuque, altus quam par erat elatus, miserrimo tandem casu corruas.*

Pro fide ergo pugnare, fortiter in acie stare gloriosum, tamen inanis æmulatio cauenda, veltustiores exercitus, & heroes fortissimos Augustinum, & Thomam admirari debemus, & pro nostro modulo imitari, non inaniter æmulari, & vbi aliqua parta sit victoria, ne illico efferamur, sed primas heroibus demus, præsertim cum eorum armis utimur, alioquin vt dicebat Plutarchus de cacozelitis, *erimus sicut pueri, qui induentes coturnos, galeas, & thoraces parentum, vel grandium hominum, risum excitant theatralem*. Cauenda ergo saltem suspicio, vel umbra iactantiæ in vulneris exemptione, quæ in alijs asseritur, cum melius adaptari possit Thomæ, & Augustino illud: *sagitta Ionathæ nunquam alijs retrorsum*. & nedum hi Sancti inuulnerati, sed vulnerantes apparent, vt quot articuli, & capita, tot sagittæ sint, quæ penetrarunt corda inimicorum Regis. Certè hoc dicendi genus Bæzæ sapientissimis Patribus displicere percepi, à quo manum temperare debebat.

Ad VIII. non propter armorum diuersitatē quidam Parisienses DD. excludere voluerunt à Doctorum albo religiosos, sed propter statum quem, vt illis videbatur, incompatibilem existimabant, collegio, vel Academiæ aggregari, & propterea S. Tho. in eos inuehitur, dicens, non repugnare quin *sub eodem exercitu militent, qui est societas ordinata ad pugnandum*. Sed quos repulit Academia Salmantina, ne lauream magistris acciperent, vel eidem vniuersitati incorporarentur? quia tamen velut exercitus ordinata, voluit omnes militantes, militaria præcepta, & statuta ab incorporatis Academiæ seruari,

inter præcepta militaria, illud vnum satis à Politicis decratum, imitata est: Ne sint dissentientes Duces, & Ductores exercitus (quorum discordia plerumque nascitur, vel ex diuerso ingenio, temperatura, diuerso modo pugnandi etc.) ex dissensione enim vel exercitus in contrarias scinditur factiones, vel reigerendæ occasionēs præciduntur, vt nisi separentur, vel vniantur, contentio, & implacabilis sequatur rixa, rei bellicæ maxima iactura immineat. sic accidit ex Thucydide lib. 8. Padarico, & Astiaco ducibus Lacedæmonijs dissentientibus. Cum duo consules dissimiles, & discordes essent Æmilius vz. & Varro, an manus essent conferendæ cum hoste: ea die victi Romani ab Hannibale ex Polyb. lib. 3. Leontius, Megoleas, & Aratus in exercitu Philippi dissentientes res bellicas Philippi turbauerunt, ex eodem lib. 5. & priuata contentiones Megabates, & Aristagoræ publicas Darij defensiones destruxerunt. Si ergo societas, & conspiratio doctorum exercitus Ciuitatis terrenæ tantum prodest, vt illa posita, victoria in promptu sit, illa sublata periclitetur exercitus Ciuitatis terrenæ, quanto rationabiliter Academia Salmanticensis operosiori vnitate suos Doctores voluit copulare, vt candidatos, ex ducum vnione, redderet fortiores, & in congressu cum hostibus Ecclesiæ securior esset victoria? *exiguæ ratis* (dicebat Nazianz. in tract. de varijs vijs Beat.) *densissimis clauis compacta onus grauius gestat, quam vt amplissima nauis, quæ quidem reuulsas compages habeat alieno periculo erudiri præstat, quàm alios nostro, ex eodem Nazian. in plagam gradinis expedita virtus veritatis, pauca amat, ad ambages struendas multa necessaria.*

Ad IX. S. Gregorius loquitur nō de diuersitate doctrinæ, sed diuersorum institutorum, quæ tamquam semitæ ad eundem terminum perducunt, & clarius percipitur eius mens, non solū ex antecedentibus, & consequentibus, sed etiam ex tract. attitulato diuersorum generum beatitudines, vbi cum de varijs statibus disseruisset, secularis, & calibatus; sic tandem concludit. *Angusta quidem diuinæ portæ est via: ceterum semitæ ad vnā eam ducunt. Quo circa ad quod quisque viæ genus natura sua procliuor est, hoc sanè suscipiat; modo hoc omnibus curæ sit, vt angustam capeſſant. Vt n. non omnibus idem cibi genus arri-det, ita nec Christianis omnibus vnum, idemque vitæ institutum conuenit* 7 & ad strictius in illa viâ exequendum, mox adhortatur. sic in proposito, variæ viæ cognoscendi mysteria fidelibus suppeditantur, quibusdam sola simplicitas sufficit, nihil enim *infelicius esset fide nostra dicit idē Sanctus alibi si tantū in eruditos caderet*, de Moder. alijs plenior datur cognitio, strictius tamen in vnaquaq; viâ eligendum; vt sicut in fide captiuamus omnes intellectum Christo, & eius Vicario, ita in doctrina, quod est strictius, Doctoribus, & talibus Doctoribus iudiciū capitiuemus. Ceterum in viâ doctrinæ tanto securior illa est, quæ longè est à conflictationibus, & contentionibus docentium, ijs namq; vt dicit Greg. Nazianz. orationē ad 150. Episcopos: *nautis dissidentibus, & confligentibus, quomodo fieri*

potest, ut non deprimatur navis, fluctibus obruatur? Quomodo hos, subdit, aduersus thronis cathedris insidentes, atque aduersos in pascendo grege partes fontes connectam, atque in unum adducam, populumque simul cum ipsis abruptum, studiisque contrariis distractum (quemadmodum in ijs biatibus, qui ex terræ motibus accidunt, vicinæ, & propinquæ partes moueri solent, aut in pestiferis morbis famuli, & domestici simul abripiuntur, morbo nimirum ab alijs ad alios facile permeante.) Ac ne hoc quidem solum, sed etiâ orbis terræ segmenta, eodem cum dissidentibus affectu commota, ita ut iam in duas partes contrarias Oriens, & Occidēs secreti, atque diuisi sint, nec iam minus animorum, & voluntatum, quam finium segmenta esse videantur. Quousque enim hæc audientur, meus, & tuus, antiquus, et nouus, fecundior aut spiritalior, nobilior aut obscurior populi numero copiosior, aut tenacior &c. iidem quoque homines hodiè nobiscum throni fideique sententiæ sunt, si ita nos Duces, & Antistites nostrâ tulerunt, cras contrariæ Sedis, & sententiæ, si spiritus refluuerit, odiant atque amicitiam nomina comitantur, nec quod grauissimum est apud eosdem auditores, contraria loqui erubescimus, nec nobis ipsis constamus, subindè nos immutante contentione, dicas euripos quosdam esse nunc exi-dantes, nunc reciproco fluctu subsidentes? Quomodo vir S. Gregorius non summam vnitatem amabat? quomodo non omnibus viribus fategēbat, ut contentiones sopirentur, non solum quas excitabant heretici, sed etiam quæ inter Ecclesiæ filios oriebantur? at quæ aptior via, quam ut sub vnitatem communium Doctorum orbis, id ipsum ab omnibus Academicis Salmanticensibus diceretur?

Ad X. illi proprie veritatem sibi appropriât, (ut dicebat Alex. Alexand. apud Theodoretum) qui etiam neminem volunt ex antiquis PP. sibi comparari, neque illis, quibus nos ab ineunte ætate vti sumus præceptoribus, se pares existimati sūt. Imo verò ac nullum collegarum nostrorum, vel ad mediocrem sapientiam peruenisse censent, sed se solos sapientes, solos egestatem voluntariam sectantes, solos dogmatum inuētores & sibi solis, & ea doctrinæ patefacta esse mysteria, quæ in nullius unquam sub sole cognitionem, mentemque venerint. Nonne gloriatus est ille de sua quadam inuentione, quam S. Aug. non aduerterat (sic dicebat) in Pelagianis illis tenebris cimmerijs? Itaque quidam dicunt, mea est hæc sententia, & Salmanticenses, non est hæc mea sententia, sed Aug. & Thomæ, potius gratiosa asserunt munera, qui non sua.

Ad XI. Quicquid sit de Senatus placito, vel facto, dicimus fuisse specialem Dei prouidentiam, ne suas interponeret auxiliares copias, ad tollendas inanes causationes, quod ex Senatus auxilio S. Aug. & Thomæ doctrina obtinuerit authoritatem. Simile quid accidit, & maius, Tiberij tempore, cum n. tractaretur de Christo Domino adfiscendo in Deorum numerum, Senatus non assensit, ut scribit Tertull. in Apologet. ad Gētes: eius ratio à Chrysostomo hom. 66. ad pop. insinuat tom. 5. ne orbis ad Christum

conuersio, non veritati, sed potentia Senatus tribueretur. Hoc autem, ait, & ipsis nolentibus dispensatum est, ne mortali decreto Christi prædicaretur diuinitas, nec vnus de multis putaretur. Non ergo in sinum plaudunt hæc suffragia repudiantium iuramentum, sed potius quia antiquiori doctrine patrociniatur, commendabile, non reprehensibile iudicatur. Ad normam formæ, & regulam certorum probantur incerta. hoc multo certius, vetustatis vias sequendas potius, quam nouas semitas. quod si ad hanc causam quoque incertam, ut dicebat Tertull. 1. contra Marcionem c. 9. etiam argumenta de incertis adhibeantur, series implicabitur questionum &c. & ibitur in illas iam indeterminabiles questiones, quas Apostolus non amat. Ad summum, via antiqua si apud aliquos incerta, notior, & tritior, noua si plausibilior, non tutior cognoscitur, & præscriptione triumphat, ut notior: omnis res anterior, ex eodem ibidem, posteriori normam ministravit. vnde tanto rationabilior, quo antiquitatis fulta patrociniis, singularis vero quod notior, eò incertior.

§.

Difficultati incidentali occurritur.

V Erum quia semper posset Bæza habere recursum ad eludendum omnia argumenta, nimirum, ut diuersitas sit solum circa accidentalia, & non substantialia, ostendendum est, à non nullis catechistis esse diuersitatem circa substantialia introductam, vel saltem introduci posse, & propterea renitendū huic positioni, & ne catechistis licetia nimia permittatur, non esse vsurpandam illā locutionē, dico, quando experientia cōpertum est à quibusdam in diuersitate substantiali aberratum, ut nec accidentalia varientur, ut illa substantialia conferuentur.

Scendum ergo est ex Matthæo Galenio catech. 3. varijs modis catechesim factam catechumenis, quidam breuiter per scripturas discurrentes, quæ prophetiæ in illis prædicta sunt ostendebat esse impleta, id fecit Theoph. Alex. lib. tribus ad Autolycum. quidam vniuersam legem, & prophetas in Dei dilectione terminari, cui præire necesse erat fidem, quod Deus sit, & remunerator cum ceteris capitibus, vnde & symbolum exponebant, & spem quoque necessariam adstruebant. Vnde processu temporum compendiarie catechesis scriptis consignata, quam in diatribis ediscunt pueri, quæ prius catechumenos à sacris liturgiis ediscere opus erat, continentur ergo ibi Symbolum Apostolorum ad fidem, oratio dominica ad spem, decalogus ad charitatem fouendam. In his autem omnibus diuersis formulis fides in Christum tradebatur, & explicabatur &c. tamquam de catechismi substantia.

Nihilominus quidam catechistæ fuerunt in nouo orbe qui diuersitatem in catechizando introduxerunt, nedum circa accidentalia, sed ipsa substantialia. id refert Nazar. 3. p. q. 46. ar. 4. col. 2. in expositione textus se accepisse à quodā Episcopo Lusitano ordinis Predicatorum, quod quidam

quidam catechista apud Indos Orientales noui orbis, prætermissa prædicatione passionis, & mortis Crucis illatæ Domino nostro Iesu Christo, ea tantum eos docent, quæ ad eius decorem, & gloriam declarandam, & auditorum mentibus inserendam in sacris Euangelij, & alijs noui testamenti litteris sibi videntur accommoda. Id ipsum accepi à P. Predicatore F. Dominico Pico, qui ex India Orientali, ubi diu versatus, Romam venit, deinde Neapolim, omitti à quibusdam in catechesi articulum crucifixionis, ne exterrerentur Gentiles audiendo Deum passum, mortuum, crucifixum, acceptum etiam, à catechistis quibusdam Indicis præcepta ieiunij Gentilibus, & huiusmodi non publicari esse solitum ne terri illi catechumeni Christo vererentur dare nomē, post baptismum vero solitos eosdem de illis præceptis paulatim informari, quæ praxis ex dictis confutari potest.

Et quantum attinet ad vtrunque, hæc variatio non de accidentalibus est, sed de ipsis fundamentalibus sacræ catecheseos.

Si .n. loquamur de primo puncto talis prædicationis forma, & catecheseos repugnat scripturas, Patribus, recte Theologiæ, nullo ergo modo asserenda, vel in praxim deducenda.

Quod repugnet sacris scripturis. Patet 1. cor. 1. ubi dicitur, non .n. misit me Dominus baptizare, sed Euangelizare, non in sapientia verbi, ut non euacuetur crux Christi, ubi materiam circa quam prædicationis Euangelicæ, ponit Crucem Christi, non sapientiam mandanam ex D. Tho. lect. 3. quæ verbosos facit, in quantum per eam multis vanis rationibus homines vtuntur, hic enim modus loquendi ex eodem S. Doctore destruit, quod est principale in illa materia. principale autem in doctrina fidei Christianæ est salus per Crucem Christi facta vnde propterea dicebat: non iudicavi me scire aliquid inter vos nisi Iesum Christum, & hunc Crucifixum, vnde etiam si aliquibus stulta videbatur prædicatione Crucis, vel impossibilis, vt puta, quod Deus mortuus sit, non propterea Paulus ab ista prædicatione abstinerebat, vnde dicebat: verbum enim Crucis pereuntibus quidem stultiitia est &c. nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultiitiam, ipsis autem vocatis Iudæis atq; Græcis Christi sapientiam &c. omnis ergo prædicatione Pauli de Cruce Domini erat principaliter, etiam si illam stultiitiam reputarent, & si Iudæi de eadē scandalizarentur, non propterea ab eius prædicatione desistebat. Cum ergo catechesis sit prædicatione Euangelij summaria, principalem doctrinam respiciens nempe Crucis, & mortis Domini, non est sub silentio à catechumeno abscondenda.

Confirmatur. Quia in Cruce, diuina attributa manifestata sunt, vnde Apostolus dicit Ephes. 3. vt possitis comprehendere 1. apprehendere, quæ sit latitudo nempe extensio virtutis, & sapientiæ diuinæ, & longitudo .i. æternitas, & duratio Dei, sublimitas, & profundum .i. incomprehensibilitas sapientiæ eius. Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Dei, hæc omnia maxime elucet in mysterio redemptionis

humanæ, præcipue charitas, propter .n. nimiam charitatem Deus misit filium suum in mundum, de Spiritu Sancto Incarnatum &c. ubi etiā Trinitatis mysterium elucet, vnde ex diuina dispensatione datum interdum baptismum in nomine Christi, cognoscimus ex actis Apostolorum c. 2. 8. 11. 29. & qui Christum nominat, ait Ambros. de Spiritu S. c. 3. dicit filium, qui vnctus est, & Patre à quo vnctus est, & Spiritum S. quo vnctus est. quare Oeconomia Saluatoris continet alios articulos tamquam summa, & necessario baptizando proponi demandatum. Vnde dictum est: docete omnes gentes prout dubio tradendo fundamentales articulos, & mox baptizantes eos &c. passio ergo Christi cum pertineat ad fundamentales articulos proponenda est, & quæ virtute ceteros includit, quamuis principales articulos, vt mysterium Trinitatis, vt ex Ambros. dictum est.

Secundo ex praxi Apostolica, Nam quando Philippus Diaconus baptizauit Eunuchum Reginæ Candicis, iam præcesserat instructio, & catechizatio, ex occasione enim lectionis Isaia Prophetæ, & interrogationis Eunuchi perconctantis, num illa quæ diceret Isaia de se, vel de alio diceret, Euangelizauit illi Iesum, & eo instructo, in specie circa passionem, fecit stare currum, & baptizatus est, vt dicitur Act. 8.

Quod si dicas ille spado quem baptizauit Philippus nihil plus dixit. Credo filium Dei esse Christum, & in hac professione continuò baptizatus est.

Respondet S. Aug. t. 4. de fide, & operibus c. 9. his verbis. Num ergo placet, vt hoc solum homines respondeant, & continuò baptizentur? nihil de Spiritu Sancto, nihil de Sancta Ecclesia, nihil de remissione peccatorum, nihil de resurrectione mortuorum, postremo de ipso Iesu Christo, nihil nisi quia filius Dei est, non de Incarnatione eius ex Virgine, de Passione, de morte Crucis, de sepultura, de tertij diei resurrectione, de Ascensione, de Sede ad dexteram Patris aliquid dicendum est catechizanti, ac profitendum credenti? Si enim spado cum respondisset: credo filium Dei esse Iesum Christum, hoc ei sufficere visum est, vt continuò baptizatus abscederet: cur non sequimur atque auferimus cetera, quæ necesse habemus, etiam cum ad baptizandum temporis urget angustia, exprimere, interrogando vt baptizatus ad cuncta respondeat, etiam si ea memoriæ mandare non valuit? si autem scriptura tacuit atque intelligenda admisit cetera, quæ cum illo spadone baptizando Philippus egit, atq; in eo quod baptizauit eum Philippus intelligi voluit, impleta omnia, quæ licet taceantur in scripturis gratia breuitatis, tamen serie traditionis scimus implenda, pari modo etiam in eo quod scriptum est, Euangelizasse Philippum Diaconum Spadoni Dominum, nullo modo dubitandum est, & illa in catechismo dicta esse, quæ ad vitam, moresque pertinent eius qui credit in Dominum Iesum, hoc est .n. Euangelizare Christum non tantum dicere, quæ sunt credenda de Christo, sed etiam quæ obseruanda ei, qui accedit ad compagem corporis Christi. J ecce ex Aug. catechesim illam inclusisse Euangelizationem

tionem continentem articulos de passione, & morte &c.

Quod etiam noua illa praxis illorum catechistarum repugnet Patribus probatur aperte, præcedebat. n. catechismus baptismum ex Dionysio. c. 2. Ecclesiæ Hierar. Clem. ep. 3. ad vniuersos. Hieronym. 4. commentar. in c. 8. Matth. & pro hac instructione ex can. 45. Concil. Laodic. quadragesimam pro instructione requirebāt, decernentes, vt qui post dictas hebdomadas quadragesimæ nomen dare voluerint, quo in Pascha baptizentur, non admittantur: quia non satis supererat ad institutionem, & exercitationem huiusmodi candidatorum, itaque in Pentecosten, vel in alterum tempus baptismum differre cogebantur. Fiebant quoque septem scrutinia à die à quo dabāt nomina, inter quæ erat exploratio, num post renunciationem Satanae, sacra fidei verba in eorde fixissent, Amalar. 1. de Ecclesiæ off.

Turrecrem. can. cum ante viginti. Signabant sæpe catechumenos signo crucis Amb. de ijs, qui Sac. init. myst. dicens: *credit catechumenus in crucem Domini nostri, quæ & ipse signatur*. Illis quoque diebus fiebat à catechum. fidei professio per publicam symboli confessionem, ex Dionysio. Cyrill. Ambrosio. & ex Concil. Carthagin. 1. c. 1. Cyrill. Alex. 12. in Io. c. 64. Aug. 8. confess. c. 2. de fide, & oper. c. 11. & cum in foribus esset Pascha, feria quinta maioris hebdom. fiebat magnum catechumenorum examen, non solum ad explorandum quam rectè crederent, sed quam rectè intelligerent ex Laodic. can. 46. Trullan. 78. &c. licet autem multa ex his in disuetudinem abiierint, adhuc perseverat instructio catechumeni de fidei articulis per symboli traditionem: certum est autem in symbolo tradi articulum crucifixionis.

Quod repugnet sanæ doctrinae, & fidei talis doctrina probatur Primo. quia adulti sic baptizati non iustificarentur absque explicita cognitione mortis Domini, ergo necessario ante baptismum eos de hoc mysterio imbuiere opus est, antecedens probatur ex Concil. Trid. sess. 6. de iustif. c. 6. ubi fidem inter cetera necessario præcedere docet, credendo scilicet, *esse vera, quæ sunt diuinitus reuelata, & promissa sunt, atque illud in primis à Deo iustificari impium per gratiam eius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, & ad hoc inducit illa loca scripturæ: penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti: & euntes docete omnes gentes, baptizantes &c.* in doctrina ergo catechetica Concilium includit fidem in Christum redemptorem, & per consequens passum.

II. Quia baptismum pactum dicitur à Patribus, ubi fit professio vniuersæ fidei seruandæ, oportet ergo catechumenum instrui de ijs, quæ seruare, & credere tenetur, vt fit in professione religiosorum, vnde de recipiente olim circūcisionem dicebat Apostolus, quod constituebatur etiam debitor vniuersæ legis seruandæ, seruare autem non potest quis aliquid, nisi prius intimetur quid seruandum sit ergo &c.

Et confirmatur, quia absque plena instructione passionis Christi baptizati, si postquam audierint, vel legerint ignominiam Crucis à fide recederent, possent causari se deceptos, & dolos captos, & non intimatos omnes articulos, & mysteria difficiliora, quæ si prius exposita fuissent, non dedissent nomen Christianæ religioni, nec initiari passi essent, & maximus daretur apostatandi campus, ergo ad tollenda ista inconuenientia, nedum glorificationem redemptoris, sed eiusdem ignominiam, & mortem aperire debebant catechumenis noui orbis.

Confirmatur, quia inter fidei articulus principalis quoque est resurrectio mortuorum, ubi tota fidei nostræ ratio innititur dicente Apostolo 1. Cor. 15. *si Christus non surrexit, inanis est fides nostra, inanis est prædicatio nostra*; resurrectio autem Christi mortem eiusdem supponit, & resurrectionis gloria illustrior, ex ignominia mortis, sicut ergo necesse est prædicare resurrectionem, & gloriam, ita ignominiam, & Crucem, hoc est antecedentes passionem, & posteriores glorias, sicut prædicauerunt prophetae, & Apostoli.

Amplius. cum inter ceteras significationes baptismus significet, quod conspeliemur cum Christo per similitudinem mortis eius, & quod peccata abluantur per sanguinem Christi, omnino opus est, vt accedens ad remissionem peccatorum suscipiendam, id per Christi mortem fieri instruat, ac per consequens præcedere debet, non differenda catechesis de Cruce, & passione Domini.

Præterea ad exactiorem subiectionem intellectus nostri diuino intellectui, & ad eiusdem captiuitatem, voluit Deus proponi ad credendum stulta, & infima mundi non in se, sed prout videntur homini animali, & metienti diuina per humanas ratiunculas, in quo mirifice clucet diuina sapientia, & potentia: sed nihil stultius est reputatum, quam asserere Deum Crucifixum, ergo non est obticendum catechumenis (cum militaturi accedunt ad Christi castra) opprobrium crucis, vt maior appareat obedientia hominis, & eluceat virtus Dei. Vnde Tertull. lib. de carne Christi c. 4. *Turpe hoc Deo, vt indignum hoc Dei filio, & stultum propterea, qui ita credat. Sit plane stultum, si de nostro sensu iudicemus Deum, sed circumspice Marcion (qui natiuitatem, & passionem negabas) si tamen non delecti: stulta mundi elegit Deus, vt confundat sapientiam, quæ nam stulta hæc? conuersio hominis ad cultum veri Dei, reiectio erroris disciplina iustitiæ, pudicitia, patientia, misericordia, innocentia, quare ergo de quibus dixerit, & si te præsumptis inuenisse, non erit iam stultum credere in Deum natum, & sequitur sunt planè, & alia stulta, quæ pertinent ad passionem Dei, aut prudentiam dicunt Deum crucifixum. Aufer hæc Marcion, immò hoc potius, quid Deo indignius quid magis nasci an mori? carnem gestare an crucem? circumcidi an suffigi? educari an sepeliri? in præsepe deponi, an in monumentum recondi? sapientior eris, si nec illa crederis, sed non eris sapiens, nisi stultus seculo fueris, Dei stulta creden-*

credendo, & postea inuehitur in eundem. *Parce unica spei totius orbis, qui destruis necessarium decus fidei. Quodcumque Deo indignum est, mihi expedit. Saluus sum si non confundar de Domino meo. Qui me inquit, confusus fuerit, confundam ego eum: alias non inuenio materias confusionis, quæ me per contemptum ruboris probent, bene impudentem, & feliciter stultum. Natus est Dei filius: non pudet quia pudendum est: & moriturus est Deus prorsus credibile, quia ineptum est, et sepultus resurrexit certum est, quia impossibile est* Ioculus insipientium.

Itaque id quod stultum videtur, quod impossibile, electum est à Deo, ut credatur, quàm quod sapiens, & prudens à Mundo adiudicatur, & hoc esse necessarium decus fidei, & quod Deo indignum, nobis proficuum, & has materias confusionis facere Christianos feliciter stultos: nec de hac stultitia eosdem non pudet, quia pudendum est, & hoc a Deo remunerari, quod de pudenda secundum oculos Gentilium, non pudeat, sed de illa gloriantur.

Confirmatur. Nam sequeretur quod Apostoli neque debebant illico prædicare Crucem Christi, ubi aderat scandalum, sed alia mysteria, donec procedente tempore, populi suauis suaderi poterant crucifixum adorare: at non sic fecerunt, quia nihil sine crucifixo proponebant, unde Paulus, *non erubescio Euangelium*, ergo idem in casu nostro. Vnde Hil. aduersus Arianos de Synodis, sic dicebat *Nunquid quia ista sapientes mundi non intelligunt, & his stulta sunt, nos cum mundo sapientes erimus, ut hæc stulta credamus? & quia hæc impijs cæca sunt, nos non lucebimus intellecta veritate doctrina? Male Sanctis rebus præiudicatur si quia non Sanctis quibusdam habentur, esse non debeant. Non ergo gloriemur in Cruce Christi quia scandalum Mundo est, neque in viuente Deo mortem prædicemus, ne ab impijs Deus mortis arguatur.*

Inanis ergo erat prætextus ne scandalizarentur Gentiles illi, non prædicare illis articulum passionis Christi, imo in hoc laborandum erat, ut scandalum auferretur ante baptismum, quod erat facilius, quàm post susceptum baptismum, in discrimen illud incidere, ut non sublato scandalo, baptismi quoque, pæniteret, & ad pristinos errores anhelarent.

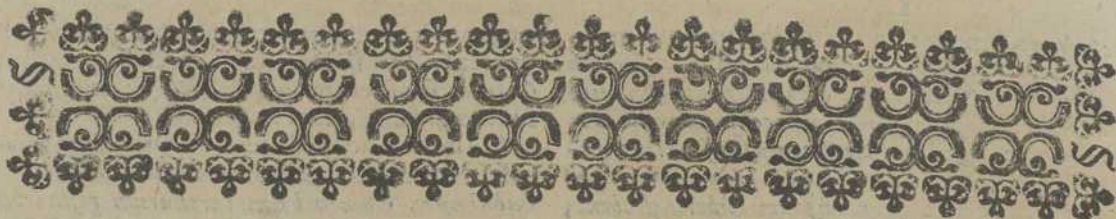
Quantum ad secundum punctum. S. Aug. expresse lib. de fide, & operibus c. 9. & c. 11. allegat locum Pauli. Heb. 6. *non rursus iacentes fundamentum, pænitiæ à mortuis operibus, & fidei doctrinæ* &c. Hæc. n. igitur omnia pertinet ad initia Neophytorum satis aperte scriptura testatur. Nempe ut non solum de fide instruatur, sed & de præceptis morum, & c. 13. per multa loca scripturarum ostendit falsam esse sententiã eorum qui dicebant, baptizatos tantum admonendos esse de moribus ad vitam Christianam pertinentibus, baptizandis autem solam insinuandam fidem: & ubi multis scripturæ locis talem consutasset sententiam, concludit hæc esse connecta, quia qui credit Deo debet facere, quod præcipit Deus, & qui propterea facit quia præcipit Deus necesse est, ut credat Deo. Cum ergo Deus

præceperit Ecclesiam audiendam etiam præter præcepta Dei in Decalogo, Ecclesiæ præcepta (etiam si asperum videatur V. G. ieiunium) sunt ex S. Aug. eisdem intimanda.

S. Ambr. initio lib. de his qui sacris init. myste-rijs sic dicit. *De moralibus quotidianum sermonem habuimus. Cum vel Patriarcharum gesta, vel prouerbiorum legerentur præcepta, ut his informati atque instituti assuesceretis maiorum ingredi vias, eorumque iter carpere, ac diuinis obedire oraculis quo renouati per baptismum eius vitæ usum teneretis qui ablutos deceret.* De his quoque præceptis ad mores pertinentes etiam admonendi catechumeni, ne ab antiquo Ecclesiæ more in scripturis quoque, & ratione fundati, discedere videamur.

Satis ergo utriusque catechiste quicumque illi sunt, à veteri more, & instituto discedentes, in non promulganda Christi Domini morte, & non intimandis præceptis, confutandi sunt, amandandi non sunt, in substantia si quidem catechesis aberrat, non accidentaliter variando, sed substantialiter, cum hæc necesse sit catechumenum adducere, ut latè in materia de fide 2.2. à Scholasticis tractatur. Hæc ideo confutata sunt, ut addiceremus in tradenda fide varietates etiam accidentales refecundas, ut scitata cæta catechesis, & illibate res substantiales, conseruentur, idque tum fiet, si quod est omnium caput, in vniuersa traditione rerum Theologicarum conueniamus, & orbis magistris sequendos, ut fecit Academia Salmantina, proponamus.

Certe quando argumenta decissent, sola antiquitas, sola prioritas, quæ est veritatis character hunc honorem merito delatum esse à tam inclitya vniuersitate demonstrat. Quod si impetatur Academia tam illustris, quæ leges has condidit, nihil aliud fiet, quam statuta insignis Societatis infirmare, ad quæ tenetur Bæza obseruanda, cum (ut supra diximus) ex constitutionibus Societatis non liceat doctissimis Patribus suæ etiam statuta (quibus cauetur ne in rebus Theologicis à S. Thomæ discedant) infringere, non ergo dicat se amore veritatis, vel studio sui instituti defendendi infringere Salmantina decreta. Quod si Augustino, & Thomæ nuncium remisit Bæza, non potest infringere particularis, quod vniuersalis societas sancit, nec defensionis pallio antiquitatis tuendæ, vel veritatis se amicit, Patribus tam inclityis renunciando. Quando hoc argumento à simili Tertull. gentiles reuincebat, quod suarum legum, & antiquitatis se dicebant studiosos, & ab antiquitate deuabant [Vbi religio? ubi veneratio maioribus debita? habitu videtur, instructu, sensu ipso, denique sermone proavis renuntiastis. Laudatis semper antiquitatem, & nouè de die viuistis. Per quod ostenditur dum à bonis maiorum institutis deceditis, ea vos retinere, & custodire, quæ non debuistis, cū quæ debuistis non custodistis.] Cū ergo Sancta Societas Iesu, doctrinam S. Thomæ sequendam sibi proposuerit, etiam si Bæza contradicat, non potest, eius inuentio Societati præiudicare, quæ cum eam deprehenderit, dictum suum procurabit emendare.

Q V A E S T I O II.

P R I N C I P A L I S.

De sensu Ecclesiae, quantam habeat auctoritatem.

EINDE considerandum, & discutendum, quis sit Ecclesiae sensus, & quantam habeat auctoritatem. Vocari autem solet à catholicis tractatoribus, *animata fides Ecclesiae*: ut enim anima, & sensus viuum corpus efficiunt; sic

membranis mortuis, & characteribus scripturarum, & Patrum, & DD. & Pastorum doctrinae, Ecclesiae intelligentia, veluti anima, & sensus copulatur, eosque viuificat: & sicut absque illa, littera sola occidit, ita cum spiritu viuificat. Circa quod sequentes articuli examinabuntur.

Articulus I. An consensus Ecclesiae sit ipsissimus PP. sensus.

Ar. II. An omnium Doctorum, & Pastorum vnus idemque sensus sit Ecclesiae sensus.

Ar. III. An fidelium sensus, Ecclesiae sensus dici possit.

Ar. IV. An Ecclesiae sensus sit infallibilis, vniuersalis, & inuariabilis.

Ar. V. An ex hoc solo sensu, possit Ecclesia dogmata definire.

Ar. VI. An ante expressam definitionem, eiusmodi sensus sit adeo infallibilis, ut haeticum, sit illi refragari.

Ar. VII. Quibus notis cognoscere possimus Ecclesiae sensum.

Ar. VIII. An cum constet, de Patrum, Pastorum, & DD. & de Ecclesiae sensu, illico procedendum sit ad propositionum damnabilium qualificationem, & definitionem orthodoxae veritatis.

Ar. Vltimus de eorundem locorum usu, & praxi.

ARTICVLVS I.

An sensus Ecclesiae sit ipsissimus Patrum sensus.

Oppositiones pro parte negativa.

Idetur quod non; quia sensus tactus, qui est omnium aliorum sensuum fundamentum, est diffusus in toto corpore, non ergo ad solam fidem, & sensum Patrum est restringendus sensus Ecclesiae: sed alia mem-

bra Ecclesiae debet connotare.

Secundo Patrum sensus est potius index, & signum sensus Ecclesiae, vnde Augustinus adducens testimonia Patrum dixit, ideo à se adductos, ut appareat, antequam Pelagianum virus erumperet, talem de peccato originali, vel de gratia, custoditam fidem 3. de peccat. meritis & remissione c. 7. Item docet eosdem, ex notissima regula fidei dogmata pronunciare lib. 1. contra Iulianum, exemplificans de Nazianz. prior ergo est fides, & sensus Ecclesiae eorum testificatione.

Tertio, sensus magis viget in capite, ergo potius dicendum, Ecclesiae fidem esse ipsissimum Romanorum Pontificum, quam Patrum sensum &c.

Quarto Ecclesiae sensus, solet vocari *regula*, vel *analogia*, item *depositum*, & *Apostolica Traditio*, at in sensu formali non sunt verè hae propositiones: Patrum doctrina, est regula, vel analogia; nec dici potest depositum, & Apostolica traditio, cum regulam Patres applicent, & sint testes, & custodes traditionis, vel depositi.

Pro parte opposita.

Sed contra est Primo autoritas Summorum Pontificum Sixtus PP. relatus à S. Vinc. Lerinenſi c. 49. sic dicit. Ergo quia (ſicut ait Apoſtolus) fides una eſt, quæ euidenter obtinuit, dicenda credamus, & tenenda credamus, & mox. Perſpicua maiorum fides, nulla cæni promiſſione turbatur] ubi pro eodem fides Orthodoxa, & fides Maiorum, accipiuntur ergo.

Hormiſda ad Poſſeſſorem ep. 69. Vnum eſt fundamentum extra quod quelibet fabrica ſe conſurgit, infirma eſt &c. & mox. Errat autem is, qui à via quam Patrum electio monſtrauit, exorbitat. Fundamentum ergo fidei, & via Patrum pro eodem computantur.

II. Ex Concilijs. in Ephes. Epistoſta ad Afros dicitur. ſequentes itaque omnium S.S. PP. confeſſiones &c. profiteamur, unde ibidem ſic acclamatum. hæc eſt fides Patrum ibidemque, pia, & catholica fides à S. Synodo ſecundum Patrum expoſitionem declaratur. In ſexta Synodo. Sic dicitur act. 12. &c. omnino neceſſe eſt, non ſolum ſecundum ſenſum, ſequi Patrum dogmata, ſed & iſſdem vocabulis uti cum illis &c. In 7. Synodo. Regiam viam incedentes, & S.S. PP. doctrinam inſiſtentes, & catholica Eccleſia, in qua ſpiritus Sanctus habitat, traditiones obſeruantes, definiamus.] eadem ergo ſunt traditio, & fidei Eccleſiæ ac Patrum ſenſus.

III. ex PP. S. Auguſtinus 4. de catechizand. rudibus c. 8. docet quod catechumenus aduerſus hæreticorum libros præmunendus eſt, prælatæ authoritatæ uniuerſalis Eccleſiæ, aliorumque doctiſſimorum hominum, & diſputationibus, & ſcriptionibus in eius ueritate florentium.] ubi viſes indiuiduo nexu copulatam fidem Eccleſiæ cum doctrina Patrum. Secundo contra Iul. docet quod fides paruulos naſci in peccato Originali, dicens, vera, Chriſtiana eſt, atq; catholica, ſicut per ſcripturas, & ſanctas antiquitus tradita, ſic à PP. noſtris, & uſque in hoc tempus, quo iſti eam conuellere tentauerunt, retenta atq; ſeruata, & deinceps propitio Deo retinenda, atq; ſeruanda.

Idem docet S. Cyrillus in apologet. qui extat t. 1. Concil. fol. 1164. ubi dicit quod in Patrum rectitudine dogmatum, unusquisque ſuam rectam fidem explorabit. vide nexum ſenſus PP. & Eccleſiæ, & ſubdit, quod omnes quibus integrum cor eſt, illorum ſententiæ ſequi, non deſectant: quia & ipſi Apoſtoli, & Euangelica traditione ſuam mentem cum impleuerint, & ex ſacris ſcripturis ſermonem in fide rectam, ac inculpatum pronunciarint, mundi fuere luminaria, ſermonem vite continentia.

IV. rationibus. Prima quia nihil conſuevit Eccleſia definire, nec aliquid unquam deſinit, niſi quod in ſcripturis, vel in traditionibus continetur, ut probauimus latè in de poſito Apoſtoli c. 5. quare, ait Vualdenſis de Sact. Eu. h. c. 64. quamuis aliqua pro poſitio, primo ſit declarata pro fide, ſemper tamen antea fuit fides PP.

Confirmatur ex eodem, quia quare hoc poſitum non illud deſinitur, non aſſignatur alia cau-

ſa, niſi, ait, Quia hoc ſemper vi conſuetudinis docere ſoleat ANIMATA fides Eccleſiæ à tempore Apoſtolorum per ſucceſſionem Pontificum, & plebium uſq; ad tempora illa, quamuis non eſſet expreſſe deſinita pro fide.

CONCLUSIO

Eccleſia ſenſus, ipſiſſimum Patrum conſenſum importat.

Reſpondeo dicendum ex S.D. ad Philipp. c. 1. lect. 2. quod ſenſus nihil aliud eſt, quam uis cognitiua circa propria obiecta, & ideo proprium eius eſt, ut ſtatim iudicet de proprio ſenſibili rectè.] ideo hoc nomen tranſlatum eſt ad actus noſtros rationis: quandoque enim ſignificat intelligentiam, ſeu actum conſideratiuum unde Luc. 9. dicitur de Apoſtoliſ: ignorabant uerbum iſtud, et erat uelatum ante eos, ut non ſentirent illud.] i. intelligerent, & Act. 28. Paulo dicitur: rogamus autem à te audire, quæ ſentis, nam de hac ſecta notum eſt nobis, quod ubique ei contradicitur. Aliquando ſignificat actum diſcretiuium, unde dicitur Eccl. 20. de fatuo, quod illud quod habebat, non rectè ſenſu diſtribuit iudicio; inde ait S. Th. quod ſenſati dicuntur qui habent rectum iudiciu[m] circa agibilia: utrumque actum conſideratiuum, & diſcretiuium conſiderans Apoſtolus Phil. 1. dixit: Charitas ueſtra magis, ac magis abundet, in omni ſcientia, & in omni ſenſu, ut probetis meliora, utrumque actum commemoras.] Quia uero iudiciu[m] diſcretiuium experientiam, & ætatem ſupponit, ad ſenes tranſlatum eſt quoque idem nomen, propter quod ij magis ſenſati, quam iuuenes dicuntur, unde Sap. 6. dicitur. Cani ſunt ſenſus hominis, quem locum Hierony. de Conſtitutione Monachi ad Paulinum: Cani hominis prudentia eius.

In noſtro autem pro poſito fides Eccleſiaſtica, ſenſus dicitur per translationem ab Apoſt. Paulo 1. Cor. 1. qui ubi diſſidia, & ſchiſmata hæreſeon conſutaret, ſubdit: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia in ex S. Th. ibidem ſenſu, quod iudicatur de agendis, ſcientia, quæ de cognoscendis; & infra cum dixiſſet, quod ſpirituſ ſanctus diiudicat omnia, quantum ad diſcretionem, & præmiſiſſet, quod nullus poterat cognoscere ſenſum Domini, ſubdit: nos autem Chriſti ſenſum habemus. i. ſcientiam Chriſti, quæ reuelata cognoscimus, cum ergo per Eccleſiaſtica fidem, ne dum de cognoscibilibus, ſed de agibilibus habeatur ſenſus, & iudicetur, quæ credenda ſint, & quæ non, ſimiliter quæ agenda, vel nõ agenda ſint, merito Eccleſiæ fides, ſenſus nomine (qui ſapientiam, & diſcretiuium iudiciu[m] includit) explicatur. Sicut autem ſenes valde ſenſati dicuntur ex iudicio prudentiæ, & ſapientiæ, diuturnitate comparata, eadem analogia ipſe Eccleſiæ ſenſus, uel fides, ipſiſſimus eſt Patrum ueterum fides atque ſenſus: unde merito ſcriptum eſt. Interroga Patres tuos, & dicent tibi &c. Ut autem ponitur in ſenſitiuo communis terminus

nus ad quem referuntur omnes apprehensiones sensuum, à quo etiam eorundem intentiones percipiuntur (sicut cum aliquis videt se videre) ad quem pertinet discretionis iudicium earundem, quod est quasi ultimum, & dicitur sensus communis; ita ultimum discretionis iudicium in eadem Ecclesia ponitur, cum sentit se sic sentire, & sensum suum percipiens, definit in Concilijs, vel Pontifex sine Concilijs sic esse sentiendum determinans. unde in Concil. Trid. in sess. 4. *Sacrosancta Tridentina Synodus Sacrarum litterarum, SS PP & probatissimorum Conciliorum testimonia & ipsius Ecclesie iudicium, & consensum sequuta, hæc de originali peccato statuit*. &c. est autem hæc differentia inter primum, & secundum iudicium, quod illud est velut inchoatum, & tacitum, hoc expressum, & consummatum: illud ut regula applicanda se habet, istud ut regula iam per definitionem applicata: illud in corde Ecclesie, hoc etiam (ut dicit Lerinensis) scripturæ chirographo consignatur, ut priori iudicio detrectans erroneus, secundo hæreticus expressus habeatur, & siue primum, siue secundum respicias, dem sit in substantia cum Patrum fide. Quare Ecclesie fides, vel consensus, vel iudicium, idem prorsus est cum Patrum sensu, & ipsissima fide.

Solutiones argumentorum.

AD primum respondetur ex Philosopho 2 de animat. 28. & 94. quod datur quadam species tactus, quæ est in lingua tantum, qui non distinguitur à tactu in genere, sed à tactu quantum ad illas species, quæ per totum corpus diffunduntur. Ita in proposito quantum ad communia credibilia, sensus iste per omnia membra corporis diffunditur. Sed specialiter in lingua Doctorum, & Patrum est sola ista species tactus, ubi sapor est discretivus dogmatum, unde eorū Choro illud aptari potest: *mel, & lac sub lingua tua*. Signanter autem in lingua Rom. Pontificis, qui est pater Patrum, unde dum definit, mystice *butyrum, & mel comedit*. i. opera pastorum, & apum, hoc est Patrum, qui fuerunt Episcopi, & apum, qui fuerunt Monachi in cellulis mella condentes, ut iudicio discretivo sciat reprobare malum, & eligere bonum: particulari ergo ratione merito dictum est, quod sensus Ecclesie sit sensus Patrum, hanc enim doctrinam, quam sentit, & tenet Ecclesia iudicio finali credendam proponit.

Ad II. omnes Patres retrocurrentium seculorum, non solum, ut testes recepti sunt, ex Lerinensi c. ultimo in Concilijs, sed etiam ut consiliarij, & iudices ex iudicio discretivo magistratili, propterea eorum sensus idem habitus est, ac Ecclesie fides, qui confirmatus est in Concilijs iudicio Ecclesie iudiciali.

Ad III. sensus viget magis in capite, & propterea, omnibus his sensibus Papa diiudicat, lingua Patrum, odora u &c. & superiori communi sensui, hoc est discretivo iudicio, & iudiciali sententia, tantum ergo abest ut sensus Patrum excludatur, ut includatur tanquam iudiciali

directivum, & regulativum magistraliter Ecclesiastica definitionis.

Ad ultimum. si illæ propositiones concedantur, sunt veræ s. Item in sensu identico, & plenè euacuant argumentum, an autem in sensu formali idem sint, posterius dicitur. idem autem sensus Patrum potest habere rationem testis, & magistri secundum diversas rationes, nam cum testantur Patres quod docent pertinere ad publicam fidem, hoc habet rationem testis; prout docent magistraliter sic sentiendum, vel dicendum habent rationem magistri, vel consiliarij, & sic in sensu Patrum, sensus totius Ecclesie exponitur.

ARTICVLVS II.

V. omnium Patrum, & Doctorum sensus, sit idem, ac Ecclesie sensus, ac proinde infallibilis.

Oppositiones pro parte negativa.

Idetur quod non, quia si omnes Episcopi, & DD. orbis errarent, adhuc Ecclesia sensus in vno Romano Pontifice permaneret, cuius est fratres corrigere, & emendare, ergo non est prorsus idem horum sensus, ac totius Ecclesie.

antecedens patet, nam, non minus omnes Episcopi, & DD. repræsentant Ecclesiam vniuersalem in Concilijs congregati, quàm in proprijs locis considerantes, ut sup. demonstratum est. Sed possunt in Concilijs congregati omnes errare, & à Pontifice corrigi, ut ex communi DD. sententia in materia de Concilijs patet, ergo & in proprijs locis considerantes. Consequentia manifesta.

II. quia infallibilis dogmatis sensus, non est promissus nisi Ecclesie vniuersali includenti caput, vel capiti docenti Ecclesie vniuersum corpus, non autem certo statui, vel hominum gradui vel Choro. Sed ex doctrina Apostolica, gradus, & Chorus Episcoporum, & DD. in certo, & determinato loco ponitur. Ephes. 4. *primum quidem posuit Apostolos. Secundo Proph. 3. Past. & DD. Maior patet quia Io. 14. dicitur dabo vobis paracletum, spiritum veritatis, ut maneat vobiscum in æternum*, quæ verba ad totum corpus Ecclesie vsque ad finem seculi directæ sunt ex communi PP. sententia, & Luc. 22. dicitur. *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.*

III. prerogatiua infallibilitatis data Summo Pastori, & Ecclesie magistro, ne erret in fidei doctrina diuina, diuinitus concessa est propter corpus

corpus Ecclesiæ, quæ cum sit columna, & firmamentum veritatis errare non potest, errante vero per impossibile Põfice, erraret Ecclesia, quæ teneretur sequi Pontificis doctrinam, ad præferendum ergo Ecclesiam ab errore, infallibilitas Summo Pastori, & DD. concessa est. Sed dato, quod omnes Episcopi, & DD. errarent, non necessario errarent particulares omnes Ecclesiæ orbis, possent .n. alijs vijs edoceri præsertim à Rom. Pontifice: non ergo eidem propter Ecclesiæ bonum concedenda est talis prærogatiua.

IV. & si non possent omnes conuenire ad vnũ & idem dogma statuendum fidei, uel sanæ doctrinæ contrarium, possent uarij uarios errores confingere, & suos populos edocere, ergo &c.

V. etiam si in docendo falso dogmate conuenirent, possent plebes ipsis commissæ resiliere, nõ enim habent potestatem Pastores seorsim dogmata fidei condere, nisi in Concilijs; legitime congregatis. Cum ergo nullum sequatur inconueniens, possibile est ut errent, possibile .n. reputatur quando nullum sequitur inconueniens. Quod si dicas nunquam euenire posse, ut sic conueniant.

Contra, & sit 6. argumentum, saltem possent interius errare, ut personæ particulares malè sentiendo, & si cathedra eorum foris cogeret eos vera dicere, ergo sensus eorum tunc non esset idem cum Ecclesiæ sensu. Antecedens patet. nam Papa ut singularis persona errare potest malè sentiendo, at non ut Papa, falsa e cathedra docendo, ergo non maior prærogatiua concedenda est Episcopis, ut dicamus, nec ut personas particulares à fide aberrare posse.

Pro parte opposita.

Sed contra est primo autoritas scripturæ S. Itai. 65. dicitur super muros tuos Ierusalem, constitui custodes, tota die, & nocte in perpetuum non tacebunt.

Act. 20. attendite vobis, & vniuerso gregi in quo Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

Ephes. 4. alios quidem dedit Apostolos, alios Euangelistas, alios autem prophetas, alios Pastores, & DD. &c. ut non circumferamur omnivento doctrinæ. quibus locis præceptum prædicandi rectam fidem Episcopis impositum est, eandemque ob incurfibus defendendi, idcirco charisma datum est, ne in fide fluctuare possent, nam vacillantibus illis, paruuli quoque multo magis fluctuarent: Vnde Greg. hom. 14. in Euag. cum Pastor per abrupta graditur, necesse est usque ad præcipitium grex sequatur.

Secundo ex autoritate Conciliorum: nam Conc. I. Ephes. (quem locum ponderauit Lerinensis c. 42.) sic contra Nestorium dixit. [Inuenti etiam sumus in Nestorij sceleratam præsumptionem, quod sacram scripturam, se primum, & solum intelligere & omnes eos ignorasse iactaret, quicunque ante se magisterij munere diuina eloquia tractauissent, vniuersos scilicet Sacerdotes, vniuersos confessores, & Martyres, quorum alij explorassent legem Dei; alij vero explanantibus confessissent, vel credidissent: totam

postremo etiam nunc errare, & semper errasse, adseueraret Ecclesiam, quæ ut ipsi videbatur ignaros, erroneosque doctores, & secuta esset, & sequeretur.] In eodem Concil. extat Epistola Synodalis ad Nestorium, in qua sic dicitur (ep. 26. quæ & Cyrill. impress. Romæ) Ceterum minime sat esse putamus, si reuerentia tua Fidei Symbolum, quod à magna illa Synodo, quæ in Spiritu S. in orbe Nicæa quondam cõuenit, expositum est, nobiscum confiteatur &c. Verum præter hoc opere prætium quoque fuerit, ut ea omnia scriptis, & execreris, & anathematizes, publicèque abiures, quæ scelestè, & proferre, hactenus sensisti, aliosque docuisti, & ea rursum post hæc te sensurum, & docturum sanctè publicare, quæ et nos & ceteri omnes quot, vel in Occidente, vel in Oriente viuunt Episcopi Doctores, ac populorum Duces, & infra. itaque communi omnium sententia illius quidem dogmata condemnauit, Euangelicè verò Apostolicæque traditionis puritatè, ac venustatem demonstrauit, atque ita veritatis vis obtinuit. ex Patrum ergo, & Ecclesiæ traditione veritas triumphum reportauit, quæ Epistola confirmata est in septima Synodo act. II.

Et in Epistola apologet. ad Theodosium 103. cur ad damnationem processerit Synodus Ephesina edisserit, ut .n. ait hoc faceremus, illud maximi nos impulit; Beati namq; Patres nostri cum Sacerdotium à Deo accepissent, hereticorum peruersitati suo quisque tempore sese intrepide opposuerunt.

In Concil. Alex. ex Socrate, de Spiritu S. Deitate, & Christi anima assumpta cum carne, tractatum est, non aliter; nisi sicut antiquis viris Ecclesiasticis visum est, non enim nouam aliquam religionem excogitare, inq; Ecclesiam introducere, sed quæ ab initio traditio Ecclesiastica præscripserat, & sapienter Christiani certis rationibus inquiserunt.

III. Ex Patribus, Irenæus lib. 4. c. 45. ubi charismata Domini posita sunt, ibi oportet discere veritatem apud quos est ea, quæ ab Apostolis Ecclesiæ successio, & id quod est sanum, & irreprobabile sermonis constat. Hi .n. fidem nostram custodiunt, & scripturas sine periculo nobis exponunt, & c. 63. In Apostolorum doctrina, secundum successiones Episcoporum, & secundum scripturas expositio legitima, & diligens sine periculo, & sine blasphemia est.

Origenes lib. 1. Periarchon docet, se demonstraturum illam regulam, & disciplinam, quam à Christo traditam sibi, Apostoli per successionem, posteris quoque suis sanctam Ecclesiam docentibus tradiderunt.

Athanasius oratione 2. contra Arianos, doctrinam acceptam à successione, vocat sylum Christiani smi, & phrasim Apostolorum.

Nazianz. 2. de Theol. ad cognoscendum dogmatis veritatem, ad tale confugit magisterium dicens. Nobis satis est quod nemo ex his, qui diuino numine afflati sunt, ex Patribus, illis, & Magistris nostris hanc sententiam hactenus, vel pronunciant, vel pronunciatam approbant.

Basilius de Spiritu Sancto, hac eadem via Pastorum, & DD. glorificationem Sancti Spiritus

G g

probat

probat. Hanc fidem, ait, & Firmiliano fuisse, testantur eius libri quos reliquit, insuper, & Melitum illum admirandum in eadem fuisse sententiam, narrant, qui cum illo vixerunt, & postea, igitur apud cordatos homines ad purgationem mei, sufficiens hæc, quæ dicta sunt, quod recipimus vocem adeo gratiam, & amicitiam sanctis, insuper, & tam diutino usu comprobata, quæ ex quo tempore est annūciatum Euangelium usque ad præsens, demonstratur in Ecclesijs usitata fuisse.

Euseb. lib. 4. hist. c. 22. hæc regula vsum esse Egesippum ad inveniendâ dogmata tradita, decet, inquirendo scilicet quid Episcopi Ecclesiarum, & DD. sentirent atque docerent.

IV. probatur rationibus. Prima quia Dominus idcirco cathedrarum Episcopaliū successionē servat, ut quibus de puro pabulo veræ doctrinæ provideatur, ergo nō est possibile, ut oēs in falso dogmate docendo conspirēt. Antecedens p̄r, quia sicut nō est homo p̄ templum, sed templum p̄ hominem, ita non est homo p̄ cathedrā, sed cathedra p̄ hominem erudiendū. Consequentia fundatur in p̄uid. pri. Past. & Ep̄i animarū n̄sarū mādātis, & iubentis (ac subinde miris, & veris modis providentis) ut in pascuis vberimis, pascantur.

Confirmatur quia in erectione Cathedræ DD. & Past. præceptum adiunctum est. *Quæcūq; dixerint vobis, servate, & facite* Matt. 23. ergo ut concludebat Iræneus [obedire oportet ijs, qui Cathedram cum charismatibus acceperunt lib. 4. c. 43.] si autē hi omnes decipere, vel decipi possent à Deo deciperentur, qui obedientiæ vinculo sine vlla exceptione, Ecclesiarum Propositis aures accomodare præcepit, quod est impium sentire. Vnde Aug. de securitate, & infallibilitate doctrinæ securus faciens fideles sic ait 4. de doctrina Christiana c. 17. *Christus autē veritas est, & tamen etiam nō veritate annunciari veritas potest, id est ut à pravo, & fallaci corde, quæ recta, et vera sunt prædicentur.* Sic quippe annūciatur Iesus Christus ab eis, qui suā quærent, non quæ Iesu Christi, sed quoniam boni fideles non quælibet hominum, sed ipsum Deum reuerenter audiunt, qui ait: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt, & non faciunt, ideo audiuntur vtiliter, qui etiam vtiliter non agunt suā, nō quære studēt, sed suā docere nō audent, de loco scilicet superiore Sedis Ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit.* Propter quod ipse Dominus priusquā de talibus, quod commemoravi diceret, præmisit super Cathedram Moysi sederūt; Illa ergo Cathedra non sorum, sed Moysi, coquebat eos bona dicere, etiam non bona facientes. Agebat ergo sua in vita sua: docere autem suā, Cathedra illos non permittebat. A fortiori mandante Christo Domino in lege gratiæ, ut obedientiam, præstemus Ecclesiasticis Prelatis, ut eorū doctrinam audiamus, non permittet falli Cathedrā, ut etiā si sentirent falsò, falsa doceant e cathedra, quando idē priuilegium datum tunc Moysi Cathedræ, ex verbis, & iussione, & præcepto Christi Domini apertè monstratur.

Cōfirmatur 2. quia ex eo quod Dominus iussit Ecclesiæ obtēperandum Matt. 18. *Si Ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et publicanus,* Patres, & DD. colligunt Ecclesiæ infallibilitatem

in dicendo, ergo pari ratione cum plebes, e Cathedralis loquētes, & docētes Past. Dñs audiri voluit, diuinitus de puritate doctrinæ & infallibilitate prouisū, ne omnes Ecclesiarum Præsides, falsa ad credendum proponerent. Discursus est S. Cypriani, qui ep. 69. (vbi demonstrasset multis scripturarum auctoritatibus Ep̄is parendum, & ad id Pupianum, ad quem scribebat, exhortatus fuisset, ad infallibilitatem eiusmodi cōfugit, v3. facile obtemperaturum, si (ait) *maiestatem Dei, qui sacerdotes ordinat cogitaueris, si Christū, qui arbitrio, & nutu, ac præsentiā suā, & Præpositos ipsorum, & Ecclesiam cum Præpositis gubernat, aliquando respexeris.*

II. Ratio quia nō alia via ante omnē definitionē Cōciliarē hæretici sūt quidā notati, nisi quia Prælati Ecclesiarum aures accomodare renuerunt. Vnde Iræneus 3. adu. hæreses c. 3. hanc praxim tradidit *Habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesijs, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt quale ab his deliratur, etenim si recōdita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim (ut fingeant hæretici) his vel maxime traderent ea, quibus etiā ipsas Ecclesia cōmitembat.*

Vltimo ad hominē, nā sicut administratio Sacramentorū necessariū mediū est ad salutē, & Ecclesie æppagationē, & consistentiā, ita & p̄dicatio recta, quod præstat per successionē DD. & Past. quamuis, n. Deus suos extra Sacramēta posset homines iustificare, ordinario tām modo id p̄ Sacramēta, vel in ordine ad eadē facere decreuit, ita & in doctrina factum est. vnde Caluinus 4. instit. lib. 4. c. 1. sect. 5. initio sic dicit. *Videmus ut Deus, qui posset momēto suos perficere, noluit tamē eos adolescere in virilē aetate, nisi educatione Ecclesiæ.* Videmus modum exprimi & c. modus autē est ex puritate doctrinæ Doctorū, & Past. Christi, & Apost. succedētū, qui innuitur ab Apost. ad Eph. 4. vnde in Ioan. c. 22. cū probasset Christū Dñum à Patre institutū Doct. ut præiret ait reliquis ad tempus, mox subdit, quæ etiā ratione Paulus dicit Ephes. c. 4. *eum dedisse alios Apost. alios Euang. alios Past. qui Ecclesiā usque ad finem mundi gubernent, Primū itaq; testatur Christus quamuis ipse habuerit temporale docēdi munus, Euang. tamen prædicationem non exigui esse temporis, sed aeternā fore, deinde, ne minor sit doctrinæ autoritas in ore Apost. iubet in eadem, quā à Patre accepit functionem succedere, eandem illis imponit personam, ac idē iuris assignat, idē ergo ius habent Apost. succedētes tanquā à Deo missi in puritate prædicationis (ad quam missi sunt) edocenda, ergo &c.*

CONCLUSIO CATHOLICA

Sensus omnium Pastorum, & Doctorum est ipsemet Ecclesiæ Catholice sensus, ac proinde est infallibilis.

Resp. dicendum, quod (ut supra dictū est) ex ratione cognoscitiua, & iudicatiua, nomē sensus in nostro proposito translatus est ad animam

mata fidem Ecclesiæ significandam, quæ est in corde Ecclesiæ per se primo. Sicut autem sensus humani dati sunt nedum propter cognitionem, tam sensitiuam, quam intellectiuam, ad quam ordinantur, sed etiam propter utilitatem totius corporis, ex S. Th. 3. contra Gent. c. 23. (vnde etiã videmus, quod animalia intellectu carentia eatenus delectantur, quatenus per cognitionem sensus consecuntur cibos sibi proportionatos) ita & sensus Ecclesiæ, non solum ad cognitionem ordinatur diuinorum, sed ad utilitatem, vt recta doctrina totum corpus, tanquam cibo congruenti nutriatur. Quia vero rectus ordo rerum cum ordine naturæ conuenit, sicut in ordine naturæ, ex tertio contra Gen. c. 26. videmus, quod res naturales in finem suum, vel operationes absq; errore ordinatur, vnde nec circa propria sensibilia decipiuntur sensus, et in capite in ordine ad directionem certam totius corporis collocantur; eodem modo dicendum est in ordine rerum supernaturalium, cuius modi est Ecclesiastica Hierarchia, vt ad has operationes, sensus & cognitiones doctrinæ Apostolicæ, sine errore, ea membra, quæ principes sunt, & veluti oculi, & neres &c. infallibiliter ordinantur, & sine errore discernant, quid utile, & conueniens est toti corpori mystico. Sunt vero principes isti sine dubio Pastores, & doctores. Vnde ipsi tanquam verâ sensationem, vel cognitionem ministrantibus ad nostram utilitatem, velut infallibilibus directoribus nostram directionem oportet committere, dicite Ireneo lib. 4. c. 43. *qua propter eis qui in Ecclesia sunt presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successionem, charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt.* et infra c. 45. *querens, ubi igitur tales nueniat aliquis?* respondet. *Paulus docens ait. Posuit Deus primo in Ecclesia Apostolos, secundo Prophetas, Tertio Doctores. Vbi igitur charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea, quæ est ab Apostolis successio, et id quod est sanum, & irreprobabile conuersationis, & inadultteratum, & incorruptibile*] cum ergo ex successionem Doctores atq; Pastores, diuinitus ad hoc consecrati Apostolorum cathedris successerint, qui proinde charismata sapientiæ, & scientiæ acceperunt, certum est quod quicquid omnes isti Proceres concorditer tradunt, vel sentiunt, siue in fide, siue in conuersationis materia, quod rectum sit, & sanum, & irreprobabile, ac firmum, vt errare nequeant. Ceteros autem abstantes à principali ista successionem, oportet ex eodem c. 43. *suspectos habere, vel quasi hæreticos, & male sentientes, vel quasi scindentes, & elatos, & sibi placentes, aut rursus, vt hypocritas, quæstus gratia, & vanæ gloriæ hoc operantes, sensus ergo Pastorum horum ipsissimus Ecclesiæ sensus est, ac proinde infallibilis, & ab illo dissidentes, vel suspecti, vel etiam hæretici nota, ab Ireneo qualificati, & huic conclusioni refragari erroneum ad iudicatur.*

Solutio oppositionum.

AD I. illa hypothesis non est possibilis, sicut non est possibilis, etiã secluso Summo Pont. totum reliquum Ecclesiæ aberrare, quia Christi

Dñi promissio, non tm facta est capiti, sed etiam corpori, sed capiti primario, corpori secundario. vnde, & pro eis qui credituri erant dñs orauit expressè, vt sanctificaretur in veritate Ioh. 17. quare vt non oēs fideles et secluso Pont. errare possunt sic nec oēs Past. & DD. à quibus populos edoceri necesse est. In principio hoc: *Eccl. nō pōt errare*, virtualiter includitur ista propositio: *Ecclesiæ DD. & Past. oēs sine seorsim, siue coniunctim errare nequeūt nec culpabiliter, nec inculpabiliter alio qui si cecus cecū duceret, ambo in foueā caderēt.* Quamuis aut omnibus errantibus Past. de possibili posset Summus Pont. populus veritatem fidei, contra Past. Doctrinam prædicare, hoc esset præter ordinem Ecclesiasticæ Hierarchiæ, vbi regulariter infimi à medijs, medijs à Summo Hierarcha illuminantur. Quare dato illo casu talis præseruationis per solum Summū Pont. esset veluti miraculum, quod non est asserendum absq; fundamento, quare suauius dicitur nec omnes DD. & Past. in promulgatione fidei posse aberrare, ne miracula, vel extraordinarium operandi modum nouiter introducamus.

Ad probationem antecedentis respondetur, esse disparem rationem, nam si Patres Conc. aberrant, mox à legatis contradicuntur, eorumq; doctrina impeditur ne proponatur, & ad subscribendum protinus iux. Pōt. Summi præscripta coguntur. Quare non est periculum seductionis in populis. Ceterū in proprijs sedibus confidentes, si contingeret aberrare oēs, nō ita facile doctrina falsa, quæ velut lues grassaretur, extingui posset, absq; extraordinaria Dei prouidentia, & miraculo, quare non est simile.

Ad II. resp. promissā infallibilitatē capiti pri. & p se, & formaliter. quare Summus Pont. est primaria, & infallibilis credendorū regula, Pastorib. quoq; & DD. secundario, & formaliter et data sūt charismata, vt docuimus ex Iræno, quod ordinem quodā, nā Episc. ex vi consecrationis, qā Past. primarij quoq; subordinatē ad Summū Pōt. sūt populorū DD. simplices vero DD. ipsis Episc. qui sūt, vt in cathedra successores, ita quoq; in doct. Apost. subordinantur, ex diuinitatis lege. Ultimo loco oib. populis infallibilitas pmissa est ne fluctuet, cū destinati sūt Past. & DD. *ne paruuli fluctuent*, sed cū differētia, nā Summus Pōt. Episc. & DD. oēs nequeūt et errare inculpabiliter, cū eis ex officio incubat illibatā fidē ex Dominico præcepto prædicare, est aut fides illibata, quæ mensurā suā nō excedit, nimirū, vt quæ de fide sunt credat, & extra fidei cancellos posita, nō credat. quare numq; Past. excedent in ista mensura, nec deficiēt. Plebes vero circa subtiliora possunt inculpabiliter errare, ac proinde ab Episc. erudiri, vnde Aug. ad Orosium contra Priscillianistas c. 11. sic dicit. *nō itaq; opus est plus sapere, sed sapere ad temperantiā sicut unicuiq; Deus partitus est mensurā fidei. Docebūt te ista fortasse DD. si ad illos afferas discēdi sciētiā, quantam sciendi habes curam, ne incognita pro cognitis opineris, ne non credenda credas, vel credenda non credas &c. & alias eundem locum penderauī superius.*

Ad III. respondetur, etiam viuente Summo Pontifice, non posse contingere omnes Pastores, vel Doctores posse docere aliquod falsū etiã in-

culpabiliter cōtra fidem ex dictis supra, cū cathedra, & diuina charismata eos vera dicere cogant, ex diuina ordinatione, & assistentia. quare repugnaret statui, & eorū officio, qui positi sūt vt lux alios illuminatura an sal infatuandum? *q. si sal euauerit in quo salietur?* &c. quāuis autē à solo Pont. edoceri possent, etiam Episcopis, & DD. contraria prædicantibus, id non fieret sine extraordinaria prouidentia, & miraculo, quæ multiplicare gratis, nec possumus, nec debemus.

Ad IV. Cum veritas sit veluti centrum, quot modis ab illo deuiatur, tot modis peccare contingit (vnde via veritatis vna, & simplex est, multo plures semita falsitatis) tam errarent populi decepti, vno & eodem errore ab omnibus imbuti, quā multiplicibus, à singulis etiam, & seorsim decepti, quare, vt præseruatio diuina asseritur, ne omnes vnum eundemq; errorem tradant, ita ne singuli singulos, ne vasta errorū sylta in tota collectiue reperiatur Ecclesia.

Ad V. Non admittitur illa hypothesis, & per impossibile, si nullo resistente aliquid falsū credendum esse prædicarent, tunc, dicunt quidam, fideles non tenerentur hoc credere, sed melius est, præseruari tunc omnes PP. ne talem ad credendum proponerent falsitatem.

Ad VI. est duplex dicendi modus. Quidam dicunt posse omnes falsa sentire, quia non sensus Pontificis Summi, sed determinatio est regula credendorum, ergo à fortiori idem dicendum de inferioribus Pastoribus, & DD. Secundo quia infallibilitas in docendo permixta est eorundem officio, nō personæ. Tertio quia si vera doceant, non vera sentiant (quod videtur supponere S. Augustinus supra allatus lib. de doctrina Christiana) nullum periculum plebibus afferunt, nec fidei ingenerant præiudicium. Tertio quia hæc disparata, & separata sunt, credulitas in sentiendo, & potestas in docendo. vnde ex mala credulitate, quia est priuata, non inficitur publica doctrina Episcoporum, sequitur obedientia plebium recipiendo publicam doctrinā, suā reportant vtilitatem populi ne decipiantur, etiam si interius malè sentiant, denominarentur Ecclesia Sancta, etiam si omnes Episcopi infideles essent, sicut modo Sancta dicitur etiam si omnes essent peccatores, vnde Ecclesiam nō defecturam in fide promissam est, non quod omnes Episcopi deficere non possint. Quarto quia non minus esset tacere, vel negare veritatem cū opus esset, quā interius praua sentire. Sed posset tempore persecutionis contingere primum, potest ergo etiam, & secundum contingere. Confirmatur quia probabile reputatur, vel saltem non est contra fidem, asserere, omnes Apostolos saltem exterius tempore passionis amisisse fidem, ergo &c.

Alij tenent quod non, quia inter Episcopales conditiones illa ponitur ab Apostolo ad Titum c. 1. *vt sit potens docere in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.* hæc autem doctrina, & redargutio maxime fit per gratiam gratis datā, quæ ab eodē Apostolo vocatur fides, dicente: *alij datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ* 1. Cor. 12. *alij fides* hæc autē fides, vt exponit S. Doctor, *ibiāem accipitur pro sermone fidei,*

prout scilicet homo potest rectè proponere ea quæ fidei sunt, vel pro certitudine fidei, quā aliquis habet excellenter, & 2. 2. q. 11. a. 4 ad secundum denotari, ait *quandam certitudinem supereminētē ex qua homo fit idoneus ad instruendum alios, de his quæ ad fidem pertinent, & in corpore ait, oportet enim quod ille qui debet alium instruere in aliqua scientia, primò quidem, vt principia illius scientiæ sint ei certissima, & quantum ad hoc ponitur fides, quæ est certitudo de rebus inuisibilibus, quæ supponuntur, vt principia in catholica doctrina. moraliter autē impossibile est, vt magister aliquis etiā in scientijs falsa principia habeat, & vera discipulis proponant, vnūquodq; n. intendit sibi simile producere secundū formā, & aliquem actū, quē habet, & qualis quisq; est, talis finis ei videtur dixit Philosophus, & non est possibile, quod diū retēta falsa principia nō eructet, & pariāt corda prægnantia, ex abundantia autē cordis os loquitur. Quare, & si metaphysicè, vel Physicè loquendo possit accidere, vt omnes falso sentientes, vera doceant, id fortasse accideret pro aliquo breui tēpore, diū velō retinere conceptū sermonē non poterunt. Sicut autem dicimus aliquem in peccatum letale lapsū, nō posse per aliquod tēpus notābile permanere, quā suo pondere in aliud relabatur, ita non est possibile, vt quis concepta (malè sentiendo) mala credulitate, foras in exteriorē infidelitātē, & doctrinam, precedente tempore, non prorumpat. Quare noua, & speciali gratia opus esset, & prærogatiua speciali, vt falso sentientes, adhuc vera edocerent, non secus ac interno peccato consentiens, ab exteriori actū præseruatus gratia indiguit, ne peccaminosum illum actū exerceret, vt dicit Concilium. Neccasar. can. 4. *si quis concupita muliere, etiam si cōcubitus eius desiderium habeat, nō autem fuerit secutus effectus, manifestum est hunc per diuinam gratiam fuisse liberatum.**

Et hæc opinio suauior est, & probabilior, vnde argumenta in oppositū non obstant. Primum n. facillimè soluitur, nam admissa illa sententia, quod Papa possit affici errore personali, specialis est ea prærogatiua, vt contra suam mentē vera definiat, ipse n. est prima, & singularis petra sup. quā edificij Ecclesiastici altitudo secutura cōsurgit. Secundū euanesceat, nā seclusa particulari prærogatiua, & speciali dono, nō est possibile, vt priuata doctrina mala interior, tandē in exteriorē prædicationē nō erumpat, & opus esset noua gratia præseruatione, vt falso sentiētes interius, recta docerēt exterius, & sic dissoluitur tertiū motiū: nā Metaphysicè, & per aliquod breue tempus, possent malus sēsus, & publica doctrina separari, at notabili tempore, cōcepta iniustitia pareret iniquitatem, et falsa credulitas publicū errorem, ni Deus noua prærogatiua id nō impediret, quod esset inaniter multiplicare miracula. Quar tū euacuatur, data n. illa hypothesi, esset peccatū contra confessionē fidei, fide remanente, & nullū esset periculū seductionis, quæ ex falsa prædicatione doctrinæ provenit, solū scandalū, & dispersio in ouibus, pastoribus terga vertētibus nasceretur. Ad confirmationē falsum est assumptum, quod omnes Apost. fidē perdidissent, vt demonstretur in tractatu de Ecclesia in secunda parte huius tertij tomi.

ARTICVLVS III.

An sensus fidelium Ecclesiæ sensus dici possit.

Positio Hæreticorum.

Mpius ille Vvith. vt Sacrorum DD. & Pastorum ministerium eluderet, sensum laicorum, & communium fidelium voluit pro sensu Ecclesiæ habere in omnibus quæstionibus, vnde in 4. Dialogi c. 5. sic dicit.

Deus semper seruat notitiam naturalem in laicis, sic semper seruat sensum catholicum in quibusdam, vt in Grecia, vel alibi, vbi placet. Idem in serm. Domini in monte c. 39. ait. Istud quadruplex testimonium triplicatum faceret fideles quiescere in antiqua fide Ecclesiæ, à popularibus vsque hodie obseruata scilicet, quod prius Sacramentum I cet in natura sua sit panis, est tamen mysticè corpus Christi, & postea. interroga parentes tuos, dum in ista materia fideles habueris, & dicent tibi concorditer fidem istam. hæc impius apud Vvaldensē tom. 2. c. 43.

Protestantes & Laicorephali tribuentes laicis potestatem iudicandi de fide vt dicitur in tract. de Ecclesiā, contouersia de illegitimis subiectis potestatis Ecclesiæ, à fortiori ex eorundem sensu atque consensu, in omnibus, firmum duci argumentum consequenter dicent, sensus, n. iudicium præcedere necesse est.

Oppositiones.

Arguitur primo. quia populorum sensum perinde, ac Ecclesiæ sensum veneratur, & suspicit Augustinus, scribens enim ad Honoratū pe vtilitate credendi, certissimum processum, & viam docet esse ad inquirendum, & inueniendum, consensionem populorum, & gentium, opinionem firmissimam, & famam celeberrimā vnde cap. 14 ait. *Nullis me video credidisse, nisi populorum. & gentium confirmata opinioni, ac fame admodum celeberrimæ: hos autem populos Ecclesiæ Catholice mysteria vsquequaque occupasse. Cur non ergo apud eos potissimum diligentissime requiram, quæ Christus præcepit, quorum autoritate commotus, Christum aliquid utile præcepisse iam credidi?*

II. Idem Augustinus de origine animæ scribens ad Vincentium Victorem, qui tamē laicus erat, liberum illi iudicium emendandi scripta commissa à suo præceptore in rebus difficillimis de eadem emendatione, vrget lib. 2. de anima, & eius origine cap. 26. *omnia itaque in eisdē libris ad te scriptis, & tibi traditis sobriè vigilantèrque considera, & plura quàm ego inuenies*

fortasse culpandam &c. & clarius c. 1. non improbo humilitatem tuam, imò vero etiam laudo, quod honorasti doctorem tuum, nec hominem, sed ipsam, quæ tibi per illum loqui dignata est, veritatem, si tamen potueris demonstrare, quid per illum veritatis acceperis, Vellem itaque rescriptis tuis quod te docuerit, me doceres absit enim vt erubescam à presbytero discere, si à laico tu non erubuisti prædicanda. & imitanda humilitate vera didicisse, à laicorum ergo consensu mysteria edisci possunt.

III. quia omnes fideles sunt membra Ecclesiæ, eodem ergo Spiritu vegetantur, & sicut anima nostra est tota in toto, & tota in qualibet parte, ita in quocunque fidei est Spiritus docens & inducens in omnem veritatem. Idem ergo sensus est membrorum, ac capitis, & totius corporis mystici.

IV. quia Sancti PP. multa dogmata probarunt ex consensu fidelium, vt patet ex Basil. 1 b. de Spiritu S. c. 29. ex voce populi conglorificat onē Spiritus S. probante Aug. 1. de pecc. meritis, & remiss. 1 b. 1. c. 24. ex voce Pūica popularium, necessitatem baptismi, & Eucharistiæ ostendit, & lib. 1. contra Iulianum c. 2. peccatum originale demonstrat, quia ait in hoc asserendo, ipsa toto orbe diffusa, à se non discrepat multitudo.

Pro parte opposita.

Sed contra est ergo autoritas in decretis, & habetur d. 62. c. docendus, vbi sic dicitur. *Docendus est populus non sequendus, nos quoque si nesciunt, eos quid liceat, & quid non, commone-re, non eis consensum præbere debemus.*

II. ex Patribus. Lactantius V. instit. c. 12. *à nobis autem absit hæc dementia, vt falsum vero anteponemus an boni nostri qualitas plus ex populi pendeat erroribus, quàm ex conscientia nostra, & iudicio Dei?*

S. Hilarius 6. de Trinit. ob malam populis propinatam doctrinam, quam ex consensu illius Ariani suadebant, grandem prouinciam dicit assumpsisse dicens *Non sum nescius difficillimo, me asperrimoque tempore, hoc aduersum vasa nā impiorum hæresim, Dei filium creaturam esse, affirmantem, aggressum fuisse multis iam per omnes ferme Romani Imperij promiscuas Ecclesijs morbo pestifera huius predicationis infectis, & velut ad fidem huius malè vsarpatam persuasionem longo doctrinæ vsu, & ementi to nomine veræ religionis imbutis. & postea. Gravis enim & periculosus est error in plurimis, & multorum lapsus, etiam si se intelligant tantum exurgendi pudore auctoritatem sibi præsumit, ex numero, habens hoc impudentiæ, vt quod erret prudentiam extimari velit quod cum multis errat, ac intelligentiam esse asserat veritatis, dum vult erroris esse existimatur in multis.*

S. Aug. tract. 95. in Ioannem dicit vnum eundemque Christum, & cætera mysteria proposita populis, & paruulis, ac Doctoribus, & sapientibus (sed carnalibus paruulis id tantum credendo tenentibus, spiritualibus autem capacioribus, id etiam intelligendo cernentibus, & ad hoc

propositum affert illud 1. Cor. 3. *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, ac si diceret: non potuistis quasi spirituales, sed quasi carnales capere, quod loquebar, animalis n. homo, idest qui secundum hominem sapit, animalis dictus ab anima, carnalis à carne, quia ex anima, & carne constat totus homo, non percipit, quæ sunt Spiritus Dei, idest quid gratiæ credentibus crux conferat Christi, nec alia subtiliora, unde iudicium discretiui non habent, nam & si late alantur, quo credat, bonum à malo non crededotantum, verum etiam intelligendo, quod pertinet ad solidum cibum, separare non possunt. Non ergo ex eorum sensu fidei intelligentia haberi potest.*

IV. Rationibus, quia (vt dicit Vvald. c. 43. t. 2. contra Vuticleph.) *Pete multos, de plebe, & nunquid dicunt Patrem Deum hominem satis antiquum? Spiritum S. esse columbam? quot credis de populo credunt ante Christi aduentum non fuisse mundum? innumera exempla subministrantur.*

Ultimo ex aduersariorum confessione. Caluin. enim in 7. cap. Ioannis ait. *Scimus quantus sit vulgi intemperies, quam deformis confusio mox sequatur necesse est, ubi cuique quodlibet licet, est igitur ad moderandum Ecclesie ordinem, necessarium frænum, eorum, qui præsent authoritas, atq; ita ex lege cautum erat, vt si qua excitata esset questio, vel cõtrouersia, eius cognitio penes Summum Sacerdotem foret.]* sensus ergo Ecclesie non est fidelium laicorum sensus.

CONCLUSIO

In symbolicis articulis quos populus scire tenetur, fidelium sensus, Ecclesia sensum demonstrat: secus in subtiliori mysteriorum intelligentia.

Respondeo dicendum sicut supradictum est) quod sensus cognitionem sui obiecti cum iudicio discretiui importat. Triplex autem cognitio discretiua in Ecclesia Dei reperitur, quædam est, quæ simplicem fidei assensum importat circa questionem, an est, inhærendo firmiter illis quæ sunt fidei, & communiter omnibus credenda proponuntur; opposita dogmata Gentilium ac hereticorum respuendo; & hic communis sensus, est etiam totius: Ecclesie sensus: unde Apostolus ab hoc sensu argumentum in re notissima Eucharistiæ scilicet Sacramenti, quod sub illis speciebus contineatur corpus, & sanguis Domini, quod omnes fideles credere tenentur, docuit, Corinthiorum sensum, & iudicium contra Sacramentarios interpellando 1. Cor. 2. *Vos ipsi iudicate, quod dico: calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Faciens in axioma notissimo iudices simplices quoque Corinthios fideles. Quædam est cognitio discretiua, quæ versatur circa intelligentiam eorum, quæ creduntur, & versatur circa questionem quid, & quomodo: & hic seriùs non est omnium fidelium Ecclesie, sed paucorum sa-

piendum scilicet, & doctiorum, unde Origenes in proemio Petriarch. ait, quod Apostoli necessaria quidem ad fidem omnes docuerunt, rationem tamen assertionis relinquentes ab his inquirendam qui spiritus dona acceperunt, subdens quod de alijs dixerunt quidem quia sunt (vt in dogmatibus, quæ omnes fideles scire tenentur) quomodo autem, aut unde sint, siluerunt, & sapientioribus hæc sunt relicta, & S. August. c. 4. contra epist. fundamenti, ait, in Ecclesia Dei sincerissima est sapientia, ad cuius cognitionem pauci spirituales perueniunt. Cæterum autem turbam non intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit. Quædam tamen est cognitio discretiua, quæ ex ministerio Pastoris Ecclesie attributa est, & magisterio, vt iudicent ex potestate diuina, de omni falsitate Ethnica, Iudaica, heretica, componatque religionis dissidia, & hæc primo per se est in Summo Pontifice, in Pastoribus autem prout à Summo Pontifice congregantur in Concilijs, vel in proprijs sedibus confidentibus, tanquam fidei depositarijs doctrinam Orthodoxam testificantibus atque tradentibus, iudicium Romanæ Sedis interpellantibus ad errorum damnationem, & eliminationem. Habent autem se ista tria, vt cõmune, proprium, & propriissimum, vt communis sensus Ecclesie sit etiã Laicorum, proprius sit sapientium, propriissimus Pastorum & Doctorum, & inter hos Summi, & primi Pastoris Romani Pontificis, & tertium genus cognitionis secundum, & primum includit, unde in hoc sensu rectè docuit Vvaldensis, dicens, quod fides Ecclesie laicorum testimonium non excludit, ex ipsorum enim iudicio discretiui, & testimonio in rebus communiter toti Ecclesie ad credendum propositis, firmum est quocumque Laicorum sensus, & iudicium, seu simplex assensus, vt explicatum est; non ad probandum, & cõfirmandum dogmata, sed ad indicandum ea dogmata esse indubitabilia, cum etiam popularium cognitionem non effugiant, vt dicebat Augustinus de peccati originalis a. 7. tertione lib. 2. contra Iulianum. Differunt etiam quod tertia cognitio, non solum est dogmatum testificatiua, sed & determinatiua. Secunda est consultiua, & testificatiua, prima solum testificatiua eiusdem fidei Catholice: ex communi enim fidelium in toto orbe consensione, vnitas, & vniuersalitas demonstratur. Sicut autem, quasi à priori, ex prima, & secunda cognitione dogmatum rationem accipimus, ita quasi à posteriori, & signo ex acceptatione multorum credentium eadem dogmata comprobantur, nõ vt in se crescant in substantia, sed vt ex credentium multitud. ne, hoc quoque argumentum ministretur credibilitatis fidei, ex consensione populorum, & gentium, vt sæpè inculcauit Augustinus de utilit. credendi, & contra Epistolam fundam. est ergo triplex sensus, & cognitio discretiua, autoritatis, & est in proceribus Ecclesie, & primo in Summo Pontifice, siue in Concilio, siue extra. Secunda est magistralis, & explicatiua refellendo errores. Tertia consensionis confessionis, & firmatæ commendationis, vt loquitur Vvaldensis sup. c. 20. & in hoc sensu, ipsorum sensus sensus Ecclesie est. In diffi-

fici-

scilicet verò implicitus sensus eorum sensus Ecclesie est, cū vnusquisque fidelis credat quicquid Ecclesia Catholica sentit, explicitus verò eorum sensus a communi Ecclesie aberrare potest; sensus vero Doctorum, & Pastorum sensus idem est, ac Ecclesie sensus (vt dictum est articulo præcedenti) nec enim hi in aliquo dogmate conspirant, quin idem Ecclesia eorum auctoritate mota sentiat, nec contra eorundem sensum aliquid esse de fide pronunciat, vt supra ostensum est.

Solutio oppositionum.

AD I. confugit Augustinus ad sensum populorum, vt à posteriori contestantē consensum totius corporis Ecclesie; sed à priori Pastorum, & DD. sensus præcipue Rom. Ecclesie populorum sensum, qui à Pastoribus, & doctoribus, edocet, vnde c. 4. contra Epistolam fundamenti ait. *Vi ergo hanc omittam sapientiam, quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, quæ in eius gremio me iustissime tenent tenet consensus populorum atque gentium &c. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli &c. vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Vides ergo nedum populi sensum, sed & sapientum, & Doctorum, Pastorum quoque præsertim Summorum Pontificum ab Augustino assertos, iisque tanquam pietatis retinaculis in Catholica se teneri profitentem, sed cum ea diuersitate, quæ in corpore articuli expressa est.

Ad II. sicut extraordinarium Dei donum, rarum, vel paucorum scientia laicorum, quæ multorum etiam Episcoporum scientiam superat, præiudicare non potest, nec debet ordini successione PP. & DD. diuinitus constituto; ita nullum præiudicium (ex loco allato Augustini) factum est statui Pastorum, dum laicos à Presbyteris docendos docuit, id. n. ad humilitatem referendum, non ad officium. Vel dicendum: non ad quoscunque aut endos laicos destinatos Ecclesiasticos, sed doctos, qui subtiliora dogmata noscunt, non ad quosvis de media plebe, nec vt ex officio doceant, sed ex scientia, qua pollent, illustrent, quare non est quod obijcitur ad propositum.

Ad III. sicut anima viuificat totum corpus, at non facit, vt membra omnia eundem actum habeant; sic & diuinus Spiritus omnia membra mystica vegetat sed, vt alij sint actus pedum, hoc est inferiorum, alij capitis, Rectorum, et Pastorum Ecclesie, quam analogiam quocque Apostolus recensens, ait, *alij datur sermo sapientie alij sermo scientie &c.*

Ad vltimum. In communibus credibilibus plurimum valere sensum fidelium, & populorum concedimus. In subtilioribus verò sensus sapientum Pastorum atque DD. exquirendus est, eisq; obtemperandum.

ARTICVLVS IV.

An Ecclesie sensus sit infallibilis vniformis, & inuariabilis.

Hareticorum positio.

VTHERVS puritatis Euangelij falsus iactator, ad solam scripturam restringens, omnem Ecclesie sensum, & auctoritatem passim respuit, sed præcipue in Regem Angliæ suæ Babylonice capriuitatis euerforem, sic inuehitur. *Christum Ecclesiam suam edificasse non super longitudinem temporum, neq; super multitudinem hominum, neq; super oportet sic esse neque super usum, & dictum Sancti rum neq; super Ioannem Baptistam, neq; super Eliam, nec super Hieremiam, aut unum ex Prophetis, sed super solam, & solidam petram super Christum filium Dei.*] In summa Regem perstringit, & cum illo Thomistas, quod vsum, consuetudinem, & Ecclesie sensum allegaret. Caluinus in Act. c. 16. num. 2. hunc locum fugillat, vt & alios Theologicos. Præiudicio, ait, nituntur, ne causa veniat in disputationem: qualiter, & Papiæ hodie nobiscum agunt. Hoc in generali Concilio decretum est: magis recepta opinio est, quam, vt fas sit dubitare Hoc diuinus usus approbavit. Hoc plusquam mille seculorum consensu sancitum est.

Caluin. eundem deridet passim sensum, & Ecclesie consuetudinem, nullumque habere firmitatis robur tale argumentum, donec scripturis probetur asserit id in 1. Cor. 2. c. 10 & Catholicos fugillans ait. *Atque hoc firmissimum est fundamentum Papiæ. Vetus est. Fuit olim factum. habeat ergo pondus celestis oraculi.*

Idem Caluinus in Act. c. 14. num. 15. antiquitatem, & consensum Ecclesie deridet, vt impertinentes ad religionem. quoniam, ait, duo non parua erant obstacula incredulis, longa temporis antiquitas, & consensus omnium ferè gentium vtrūq; hic diruunt Paulus, & Barnabas. Si multis seculis erratum est, inquiunt, & vagatus est mundus, sine ratione, & iudicio, ne ideo vobis minoris sit Dei veritas cum affulget, nam, cum eterna sit nec mutetur, minimè absurdū est, longam annorum præscriptionem illi opponi. Nihil plus patrocini in hominum numero esse contendunt. Non est, inquiunt, quod vos à recta via impediatur totius mundi conspiratio, inualuit omnibus populis cecitas &c.] exinde digreditur ad suadendum infirmū duci argumentum ab Ecclesie antiquitate, & sēsu &c. Augustinus Marloratus in Acta Apost. c. 10. num. 43. sunt multi qui citaturi testimonium Ecclesie, nescio quos mores, aut opiniones in Hispania, Gallia, Italia, inque alijs locis sibi consentientes

sentientes commemorant. At hoc nondum est consensus vniuersalis Ecclesiæ, quod Hispani, Galli, & Itali vno ore comprobant, sed quod propheta, & Apostoli sentiant.

Oppositiones eorundem.

Prima. Quia si tanti valet sensus, & consuetudo Ecclesiæ, vt sit infallibilis, qua ratione (ait Lutherus) probabimus fidem Turcarum esse erroneam, quæ iam ad millesimum ferè annum durat, ante ortā quam Germania ad fidem conuersa est? Impiorum quoque homines errores ex tot gentium sensu, sanam fidem dicere necesse est, cum ab initio mundi illorum superaret multitudo, & diuturnitas, & potètia, paucorum paucitatem, & ignobilitatem.] non ergo antiquitas vel sensus, aut Ecclesiæ consensus infallibilis est. Alioquin (subdit idem Lutherus) si hominum dicta valent, articulos fidei condere, cur non & verba mea faciunt articulos fidei? an non sum homo?] loc. cit.

II. quia S. Petrus in concione quadam ad populum annuncians Christum Act. 10. non gentium, & locorum sensum allegauit, sed solummodo testimonium prophetarum, in ipso nāq; (ait Marloratus ex Brentio) Ecclesiæ exordio vix adhuc Iudææ fines egresso, talem sensum allegare non potuit.

III. quia dum Paulus reprehendit Corinthios, quod in Ccenæ mysterio præsumerent priuatas suas cēnas manducare, satis (ait Calvinus 1. cor. 11.) admonemur, quid valeat sine ratione antiquitas, hoc est quantum habeat autoritatis longa consuetudo, nullo verbi Dei testimonio probata.]

IV. quia non potest esse infallibile, quod variationem recipit. Primo enim circa tempora, Augustini, vel Leonis primi sensus erat Ecclesiæ, vt esset in differens accipere Eucharistiam sub vna, vel alia specie, verum ab eodem Leone, vt patet ex serm. 4. de quadrages. vtrāque speciem necessariam aſertam legimus, ait. n. hoc signo notari, qui sint Manichæi, quod ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Et sub Gelasio Papa sic statutum est de consecr. d. 2. [Comperimus quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruris abſtineant: qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur, astringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur.]

Secundum exemplum sit aliorum innumerabilium, quæ irrepperunt postea in Ecclesiam contra sensum, & morem Apostolorū, prius. n. per immersionem, modo per infusionem, vel asperſionem celebratur baptisma. Prius poterant Christiani à carnibus abſtinere, & ieiunare die Dominico, modo esset hæretica suspicio de Manichæismo hæc patrare. Amplius ipso quoq; Apostolorum tempore, abſtinebant à sanguine & suffocato, modo abſtinere esset signum gentilitium. In primitiua Ecclesia in nomine Christi dabatur baptisma; modo sub hac forma bap-

tizare illicitum est. Ante Eucharistiæ sumptionem erat celebris illa cēremonia ablutionis pedum, & sermō Patres, Cyprianus de lotionē pedum Ambros. 3. de Sacram. c. 1. Bernard. sermone de cenā Domini, sic loqui videntur, ac si ad Sacramentum confessionis, & absolutionis aliquid pertineret, & sicut cetera valeret, quibus quotidiana nobis condonantur delicta: at modo hic vsus inoleuit. Circa materiam Eucharistiæ vetitum erat, ne in azymio pane fieret consecratio, modo ad Græcos fermentatio peruagauit, & Catholici à Græcis Azymitæ appellantur. Eucharistia post agapen, & conuiuium fraterna sumebatur, modo non nisi à ieiuniis posse sumi cōstans est Ecclesiæ sensus, & traditio. Plura sunt huiusmodi exempla, vnde ad iustificationē suā, orbi demonstrandam, Protestantes confessionem ediderunt Augustinam, vbi receptarum iā pridem consuetudinum abolitionem, non irrationabiliter factam tuentur: aiunt. n. [*Nouos tantum abusus suscepiimus, qui contra veteres canones, contra veteris Ecclesiæ exempla, sine ulla certa auctoritate, vitio temporum recepti sunt.*] & in fine eiusdem Confession. sic dicunt *In doctrina, & cēremoniis, apud nos nihil est receptū contra scripturam, vel Ecclesiam Catholicam, quia manifestum est, nos diligentissimè cauissē ne qua noua, & impia dogmata in nostras Ecclesias serperent.*]

Confirmatur ex multis dogmatibus Scholæ, quæ vno tempore communiter recepta erant, postea procedente tempore refutata sunt: exemplificant multi de illa quæſtione formæ cadaueris, quæ vno tempore fuit recepta, & communior existimata, postea proſtigata est, vnde & Articulus Parisiensis eam damnauit, & alia huiusmodi.

V. quia hic sensus Ecclesiæ à Patribus originē sumit, at plerumque aliquod dictum, vel factū, vulgique mores magis receptos, quam probatos, PP. probabant (ait Calvin. in art. Concil. Trident.) insuper (vt dicit Brentius in Apologia confess. Vindoburgensis) id quod breui tempore ante eorum ætatem in vsu obreperat, nimia facilitate, sine ratione, aut iudicio secuti sūt, & (vt dicit Melancthon in loc. communibus) incommodas opiniones de sacrificio, de precibus, &c. à populo veteres scriptores mutuati sunt &c. at quid vulgo, & populo inconstanter? ergo infirmus, & inconstans reperitur communis Ecclesiæ sensus &c.

Pro orthodoxis.

Sed contra est, primo auctoritas scripturæ 1. an. Cor. c. 10. qui vbi. n. Apostol. resurrectionem probasset ex auctoritate magistrorum, & Præpositorum Ecclesiæ, arguit. *si Christus, ait, non resurrexit, inuenimur falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, & iterum. Siue ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis* iterum sumit aliud argumentum a corpore Ecclesiæ, & communi fidelium sensu circa resurrectionis articulum, quem etiam omnes fideles credere tenentur, dicens. *Si Christus non resurre-*

resurrexit &c. inanis est fides vestra, quæ sic credere edocta est, & sequitur, & adhuc estis in peccatis vestris, quia sine vera fide non potest esse remissio peccatorum: ergo, & qui dormierunt in Christo perierunt, quia in falsa hac fide defuncti sunt. Sed hæc omnia absurdissima sunt, verus ergo sensus, est infallibilis, qui est in toto corpore Ecclesiæ circa articulum resurrectionis; & similiter verus sensus est, & infallibilis Ecclesiæ circa reliquos articulos symbolicos, alias si falsus esset sensus, defunctos tot seculorum catholicos, vera fide destitutos pro damnatis habere, necesse est, & uiuentes nunc delusos, vera fide carentes, ergo si ob grandem energiam, valuit ab Apostolo prolatum hoc arguendi genus, valebit quoque à tot iam Christianorum defunctorum myriadibus innumeris, & sexdecim seculis. vnde Nazianz. contra Apollinaristas sic arguebat Epistola 2. ad Cledonium. O miram absurditatem. Absconditam, post Christum, sapientiam, nobis annunciant. Res lacrymis digna. Si enim 30. his annis fides originem habuit, cum 400 fere anni ab eo tempore fluxerant, quo Christus palam conspectus est, inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra, & martyres, quidem frustra martyrium subierunt, frustra etiam tales tantique antistites populo præfuerunt. ita à simili arguimus (contra Caluinum 4. Institut. c. 1. num. 1. dicentem in Papatu adulterata, quæcumque Deus in salutem ordinauerat, & Lutherum præmonitione ad Germanos, debacchatem, nullam etiam literulam in Papatu esse, quæ non abneget, & blasphemet Christum, violetque fidem in ipsum.) cum iam mille, & 600. annis à predicatione Christi, & Apostolorum effluerint, & idem sensus dogmatum perseveret, idemque sensus ab Apostolicis acceptus vsque ad Apostolica tempora referatur, mane tanto tempore fuit Euangelium, inania martyria, inanis prædicatione, inanis Ecclesiastica Hierarchia &c. cum ergo hæc sint absurda, infallibilis, ac proinde immutabilis doctrina, & sensus Ecclesiæ perseverant. Hoc argumento usus est S. Athan. lib. de Synodis Arimini, qui in Arianos nouam fidem promulgantes contra antiquum sensum Ecclesiæ sic dicit. Quod si secundum ipsos ab istis consulis principii suum fides accepit, quid facient Patres, & B. B. martyres? aut quid faciet illi, qui ab eis in Christiana religione instituti sunt? & ante consules istos dormierunt? quomodo illos excitabunt, ut quod didicerint obliteretur? & quod ipsi scribendo inuenerunt in eos inserant? adeo ne crasse sunt, ut nihil fingere quant. &c.

Secundo ex eodem Apost. 1. Cor. 10. qui ad sensum Ecclesiæ, consuetudine innotescentem, velut argumentum firmissimum confugit, ubi cetera, quæ adduxerat argumenta contentiosis non sufficissent, ait ergo ad contentiosum finem prædicandum, circa velamina capitum mulierum: Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neq; Ecclesiæ Dei.

Respondet aduersarij, quod dicit Apostolus ad contentiosos referri potius coercendos, quam ad ritum velaminis probandi deferri, & conten-

tiosos autoritate Ecclesiæ coerces, non dogma consuetudine sola firmatur, sic Caluinus Vitak, & Musculus in hunc locum Pauli scribentes.

Sed contra, quia nedum Ecclesiæ consuetudinem vrgebat Paulus, sed & suam, hoc est (S. Th. interprete) nedum nos Iudæi in Christum credentes, sed nec Ecclesiæ Dei per gentes diffusæ hunc morem habemus, ut mulieres detecto capite orent. Præterea contentiosis culpam satis ex diuino præcepto, & lege charitatis alias Paulus reprehenderat, ipsamque natura, & lex gratiæ, etiā arguit, ut ad consuetudinem Ecclesiarum confugere non esset necesse. Secundo, quia videtur sigillum eorum, quæ præmiserat Apostolus, arguendo ex scriptura, ex ipsa natura, ad probandum velari oportere mulieres, quod si qui essent, ut ne scripturis, neq; ratione conuinci se paterentur, saltem ex more, & consuetudine desinerent esse contentiosi. vnde Tertull. lib. de velandis Virginibus c. 8. ostendit ait contentionem aliquam de ista specie fuisse, ad quam extinguendum, toto compendio (id est summa, & præ omnibus alijs rationibus, efficaciori, & compendiaris via, consuetudine inquam, vel sensu Ecclesiæ) usus est.

II. patet ex Patribus sic enim habet Origenes lib. 1. Periarchon. qui sensum, & prædicationem Ecclesiæ sequendum viget his verbis: cum multi sint qui putent se sentire, quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diuersa à prioribus sentiant, feruetur vero Ecclesiastica prædicatione per successionis ordinem ab Apostolis tradita, & usq; ad præsens in Ecclesijs permanens, illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica traditione discordat. Priuati ergo, & alieni sensus à sensu Ecclesiæ, qui & prædicatione, & traditio dicitur, tanquam ab immobili, & irrefragabili doctrina corrigendi.

S. Athanasius Epistola ad Serapionem de Spiritu Sancto ex sensu Ecclesiæ circa formam baptismatis tanquam recta dicendi forma Patripassianos confutat. Hæc est Catholica Ecclesiæ fides, & iterum Catholica quidem fidei forma hæc est, &c. in fide permanere. Vnde Aug. Ep. 17. loquens de eadem regula dicit, quod est pusillus magnusq; communis, perseveranter in Ecclesia retinenda, (vide etiam inuariabilitatem) si ab unitate corporis Christi recedere nolumus.

Secundo norma dicitur sensus Ecclesiæ, norma non solum prout significat gnomonem, hoc est fabrorum instrumentum, sed etiam ut significat formulam, & præscriptionem, ut usurpauit Cic. oratione pro Murena: vitam ad rectæ rationis normam dirigenti de officio meo respondebo. Significat quoque rectam normam loquendi. Vnde Horatius in arte Poetica. Si volet usus, quem penes arbitrium est & ius, & norma loquendi. & ipse quoque Apostolus 1. Tim. 6. cum recto sensu, & formula fidei, voluit quoq; loquendi rectam formulam contineri. vnde dixit formam habere sanorum verborum, quæ à me didicisti &c. infallibilis ergo debet esse, & inuariabilis in utraq; significatione, nec n. per gnomonem distentum, & formulam aliquam obliquam aliquid dirigi potest, vnde sic ad Ecclesiasticum sensum, & doctrin-

doctrinam idem Apostolus, Rom. 16. voluit controuersias, & dissensiones componi, vt si qui eam non paterentur, vt extorres ab Ecclesia haberentur. *obseruate eos, qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam, quam didicistis, faciunt doctrinam inquam traditam à maioribus, posteris consignatam, publica Ecclesiæ fide contestatam, & sensu declaratam, definitione postmodum obsignatam, in quem locum velit nolit Calvinus, sic dicit. Clarè demonstrat Paulus, se non qualibet dissidia sine exceptione damnare, sed quæ orthodoxæ fidei consensum dissipant: sed quamuis postea subdole restringat ad gentilitios, patrios ritus, & mores Romanorum fidei aduersos, tamē aduersatur ei Apostolus, qui de omni doctrina, & sensu Ecclesiæ loquitur, & de omni dissensione tali sensui, & doctrinæ repugnante, quales sunt hæreticorum pseudologia, & hæreses.*

Tertio vocatur idem sensus *analogia* hoc est proportio, à Cicerone appellata conuenientia. vnde Rom. 12. dicitur, *habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes, siue prophetiam secundam rationem fidei, ubi interpretatio scripturæ, innuitur secundam hanc analogiam faciendam. vnde Calvinus suo se iaculo iugulans in hunc locum ait. Admonet igitur eos, qui in Ecclesia prophetant, vt suas prophetias ad fidei normam conforment, nec ubi aberrent à linea. Fidei autem nomine significat primam religionis axiomata, quibus quæcunque doctrina deprehensa fuerit non respondere, falsitatis sic conuincetur. Velit ergo nolit Calvinus fatetur, non priuatu spiritu scripturam esse interpretandam, sed iuxta prima axiomata tradita, & publica, recepta in Ecclesia. & licet Beza restringat hæc axiomata ad solum symbolum Apostolicum, cuius articulos solos, axiomata *authoritatis* indubitata, & per se nota nuncupat, nihilominus multo latius patet regula, & analogia ista fidei, vt non solum fidei articulos symbolicos amplectatur, sed traditam quoque doctrinam, comprehendentem non solum articulos symbolicos, sed & Sacramentorum numerum, & alia arcana Patrum sensu, & consensione à primævis Apostolorum temporibus, ad nos perductas iuxta, quæ Priora Concilia, quæ ipsi Nouatores quoque recipiunt, Arianos, Sabellianos, Nestorianos, proscripterunt, & nouissimum Tridentinum, controuersias excitatas de lege, de peccato, de iustitia, de fide, operibus, cultu, &c. ex eodem sensu, & traditione definiuit atque composuit, indubitatum ergo, & infallibile argumentum sumitur ex ista analogia, seu norma, & consensu fidei.*

Vltimo arguitur ad hominem. Nam Calvinus lib. 4. instit. c. 10. num. 31. ubi contra Libertinos (causantes ritus Calvinianos in sua cena, necnon, et genuflexiones, certos dies, & loca orandi) disputasset, adhuc contra illos proteruentes, subdit. *Quod si quis obstrepat, & plus sapere hic velit, quam oportet, viderit ipse, quam morositatem suam ratione Domino approbet. Nobis tamē istud Pauli satisfacere debet, nos contendendi morem non habere, neque Ecclesias Dei. Tantum ergo possunt Calvinianæ consuetudines, & Ecclesiasticæ ab Apostolorum temporibus*

continuata, non merebuntur auctoritatem? præsertim cum hoc firmissimo ariete, secundum suorum temporum seriem vetustissimi Patres, hereticorum nouitates contra robustissimam fidem, & Ecclesiarum sensum atque consensum validissimè profligarint, vt fecerunt Tertull. contra Hermog. Iren. contra Valentinianos, & alij.

Et exponens illa verba 2. Cor. 8. *in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, in promptu habentes vltisci omnem inobedientiam, ait, [Nunc de ordinaria præparatione, qua homines ad obedientiam adducendi sunt, Apostolus loquitur, quamdiu ergo acquiescimus in proprio sensu, & nobis ipsis sapimus, procul absimus ab omni accessu doctrinæ Christi, ergo vt accessum habeamus ad Christi doctrinam, relinquendus proprius sensus, & subiiciendus sensui Ecclesiæ. vnde & idem subdit. Continenda, & frænanda humani ingenij libertas, nec coerceri potest eius audacia, nisi veluti captiuum tentatur. Hoc autem fit ductu spiritus per Ecclesiæ os, & ministerium loquentis, vt se in ordinem redigi sustineat, et maneat in captiuitate voluntaria. Submissionem ergo proprii sensus, sensui Ecclesiæ, velit nolit, agnoscit Calvinus, nec enim alijs subdendusest, nisi ijs quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam suam, quos etiā Christus sub pena perfidiæ audiri voluit Luc. 10. qui vos audit me audit &c. nullis enim alijs nisi à Deo missis, & destinatis magistris, quales sunt Apostoli, & Apostolici, non apostatæ, & apostatici, obedire tenemur, quibus arma spiritualia ad captiuandum omnem intellectum ex eodem Apostolo tradita sunt.*

CONCLUSIO ORTHODOXA

Ad fidem suscipiendam, & eius intellectum assequendum, de certo, & infallibili, uniformi, ac inuariabili sensu Ecclesiæ, diuinitus prouisum est.

Respondeo dicendum, quod sicut sensus exterior non potest decipi circa proprium sensibile, stante optima dispositione organi, obiecto debite approximato, & medio depurato; ita similiter, intellectiua cognitio circa proprium obiectum stantibus requisitis decipi non potest, positis namque causis per se sufficientibus, & rectè dispositis, infallibilis sequitur effectus. Sicut autem ordo est inter sensus exteriores, & sensum communem, ita inter hos, & rationē ordo quidam est, quia vis sensitiua deriuatur ab vna radice communi sentiendi, quæ diffunditur in organa ad quam terminatur omnes immutationes singulorum organorum. Similiter quilibet sensus proprius in virtute sensus communis discernit sensibilia contraria, vltimum tamen iudicium in cognitione sensitiua fit in sensu communi, qui ponit differentiam inter sensibiles immutationes inferiorum sensuum; ita dicendum est, quod respectu rationis horum quoque subordinatio cernitur, vt perfectio iudicandi ab ipsa

ipsa ratione suscipiatur, unde & æstimatiua in homine aliquid de ratione participat. Nō dissimiliter in sensu fidei dicendum est, quod si inspicatur proprius sensus, & cognitio fidelis, in iis quæ scire tenetur, stante debita proportione, obiecti credibilis, quod nullo modo decipitur, multo magis cum sensum Ecclesiæ totius participet, unde quilibet fidelis ex nota sibi regula, potest de fidei contrariis discernere. Si vero sit sensus communis totius Ecclesiæ, infallibilitatem maiorem habet, cum sit inferiorū iudicatiua, unde in hunc sensum dictum est: *spiritualis omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur*, quod Summis Pastoribus competit, unde infallibilis deprehenditur Ecclesiæ sensus, ac proinde inuariabilis.

Accedit quod fides non potest esse sine cognitione, & è contra, verum ex Theod. de fide lib. I. *fides cognitionem præcedit, cognitio subsequitur*, unde oportet primo addiscentem credere, ut exemplificat idem in arte Grammatica, Geometria &c. unde credit faciendum esse, quod sibi traditur, nec docenti quicquam repugnat: repugnaret autem si falli artifices possent: proficiunt autem, quia præceptorum sensum putant infallibilem, qui diuturnitate temporis, & experientia, doctrinam sunt affecuti. Cum ergo erudiendi tradamur Ecclesiæ, oportet accipientibus fidem, & quibus opus est, ut doceatur prima elementa, fidē adhibere nempe docentibus Præpositis, & magistris Ecclesiarum, eorundemque sensum, ut inuariabilem accipiamus. Post vero susceptam fidem cognitio sequitur, & intellectus, qui est merces Fidei, propterea iuxta Ecclesiastici sensus normam (dicit Lerinensis c. 2. contra prophanas voc. nouit.) intellectus, & cognitio fidelium dirigi debet. Unde idem Theodoretus subdit, *idcirco accedētibz ad Christianam religionem diuinarumque rerum mysteria, discere cupientibus, præ cæteris cunctis rebus doctrinam fidei proponimus: tum verò ut imbuti fide initiati que fuerint, aperimus, quarum rerum signa enigmataque præcesserint*. unde etiam Gentiles Diabolico astu mysteria nostra æmulantes (dicit idē,) *Sacrorum doctrinam secretarumque mysteriorum rationem cuncti nequaquam tenet, sed numerosa populi multitudo videt ea dumtaxat, quæ præ oculis sunt: qui vero Sacerdotes vocantur, caeremonias atque Orgia ritu legitimo exequuntur. Vnus autem magister sacrorum, atque interpres rationem tenet rerum omnium, quæ ibi fiunt, & celebrantur, solisque edisserit, quos idoneos approbat & concludit. Dux itaque vestra sit fides nimirum, & scientia consequetur. Purè si quidem ingenueque credentibus, ille in quem creditur Deus, cognitionem scientiamque concedit fideique adiuncta cognitio perficit scientiam eius*. Rationabiliter ergo à Deo constitutū est, ut tam ad fidem accipiendam, quam eius perfectionem, nempe cognitionem consequendam, à magistris, & Ecclesiæ sensu accipiamus, quem subinde infallibilem, & inuariabilem fateri necesse est, ne fides falsa sit, & inanis, & scientiæ Theologicæ habitus erroneus.

Solutiones oppositionum.

AD primam, satis indoctus is qui iactat se sua dogmata de cælo habere ex sola antiquitate, vel consensione, ceteris conditionibus, & adminiculis destituta. Argumentantur orthodoxi (ait Roffensis c. 3. defens. contra captiu. Babil.) ad veritatem catholicam probandam, non simpliciter ex consensione, sed etiam quia diuinitus reuelata, miraculis roborata sunt, & à Præpositis, & Præsidentibus eius populi cui lex data est, qui & à diuino spiritu regitur, consignata, communibus populi suffragiis, & plausu recepta. Sed melius dicitur, quod Elenchus committitur à Luthero. ipse enim arguit à communi ad determinatum, ab antiquitate, & consensione in vniuersali, ad consensionem, & antiquitatem in particulari; Cum Catholici procedant, non ab antiquitate, & consensione simpliciter, sed ab antiquitate, & consensione in Ecclesia, ut quod doctrina antiquior, eo Apostolica deprehenditur, & quod vniuersalior ex consensione, eo longior à suspitione nouellæ, & propriæ fantasie, unde quia hæretici posteriores in dogmate, et in paucitate demonstrantur, noui pauci, & turbulent, non veteres, et catholici deprehenduntur.

Ad II. Non poterat S. Petrus vti argumento consensionis omnium gentium, quando nondum prædicationis ruba per omnem terram infunderat: satis erat ad Hæbreos, & Gentiles reuincendos illud argumentum ex consonantia Prophetica cum doctrina Apostolica. Accedit quod etiam ex Prophetarum testimonio in nouo testamento argumentum firmum desumi posse docuerunt Apostoli, ita Paulus Eph. 4. recensens post Apostolos Prophetas (hoc est Ecclesiasticos tractatores) Pastores, & Doctores enumerat, ut ex eorum consentiente testimonio, certi reddamur, omni fluctuatione seposita.

Ad III. satis elumbis argumentatio à tam breui temporis abusu in Corinthiorum Ecclesiâ, ad multorum sæculorum, & temporum inueneratam consuetudinem argumentari. Dato enim quod Corinthij pro recentissimo abusu aduersus Paulum præscriptionis beneficio se tueri nō potuerint, non est consequens quin pro dogmatibus, disciplina, & cultu, aduersus Nouatores ex longo sæculorum usu, & consensione præscribere possimus. Sed & aduersus recentissimum abusum Corinthiorum, præscriptio erat antiquior scilicet recti vsus, ex quo Apostolus Paulus, nouellam consuetudinem corrigere studuit, ne vltius inualefceret.

Ad IV. quia Manichei, & ante illos Valentiani diffitebantur in calice contineri verū sanguinem Christi Domini, & ab eodem propterea abstinere, in signum protestationis fidei, quod in calice quoque esset verus Christi sanguis, perceptio sub vtraque specie ab Ecclesiâ fuit inculcata. Nestoriani vero quia in Calice purum sanguinem, à carne Christi seiunctum (vim verborum, non etiam concomitantia attendentes) contineri dogmatizabant, & propterea vtramque speciem exposculabant, ideo Patres Ephesini aduersus eos, vnicam speciem tanquam totius Christi pacem,

pacem, vehementius comendarunt. Respondetur etiam secundo Manichæos etiam in ea fuisse hæresi, ut vinum non biberent, & si uuas manducarent, quia dicebant vinum esse sel principis tenebrarum, unde quia poterant in sumptione specierum panis Catholicis communicare, à sumptione vini specierum abstinendo, & Catholicos existimari, propterea Leo Papa voluit, ex eo Manichæos prodi, si sanguinem in speciebus vini contentum, nedum fumerent, sed accipere detrectarent, non ergo Leo ijs verbis improbat communionem sub vna specie, vel iubet vtriusque speciei sumptionem, sed permittit, ut ex fuga, & affectata recusatione, eos Manichæos esse deprehenderet, nunquam tam iussione Leonis, vel eo tempore sic erat usitata communio sub vtraque specie, ut eius omissione simplici Leo deprehenderit Manichæos, sed quia omnino vinum haurire declinabant, hoc est ex proposito, & affectu, cum hæretica protestatione. Alij non improbabilius tenent in odium dictorum hæreticorum, nedum commendatam, & permissam sumptionem sub vtraque specie, sed etiam præceptam, ea tam moderatione, ut ad evitandum periculum effusionis, Eucharistia sanguine intincta daretur, ut habetur ex Prospero sub Leonis tempore in dimid. tem. c. 6. sed licet fuerit aliquarum Ecclesiarum particularis consuetudo, non fuit generalis, unde & in Concil. Brachar. 3. c. 1. prohibita est.

Gelasium, qui Leoni successit, eundem sensum, & doctrinam habuisse dicendum est, nec enim omnibus decretum promulgauit ad adstringendum sub reatu ad sumendam vtramque speciem, sed Manichæos tantum respexit qui ex superstitione sanguinem recipere recusabant, unde iubet, aut integra recipere Sacramenta, aut ab integris abstinere, & rationem subdit quia diuisio vnius eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio non potest provenire.] non quidem ex simplici omissione, sed ex affectata reiectione (ut faciebant Manichæi) qui ipsum mysterium sub specie panis commendabant, sub specie vini fastidiebant, & abominabantur. Non fuit autem Gelasij mens simplicem omissionem calicis damnare, alioquin, absternius, infirmos aliosque e rationabili causa abstinentes, per tot seculorum tractus, hanc consuetudinem sumptionis vnius speciei sequentes, damnaasset, & eierasset tanquam sacrilegos, quod est à mente tanti Pontificis alienum. Sed & alij respondent cum librum contra Eutychetem de duabus naturis, ex quo desumptum est Gelasij testimonium non esse Gelasij Papæ, sed Gelasij Cyziceni ita Baronius t. 6. annalium 496. sed S. Tho. 3. p. q. 80. ar. 12. aliter respondet.

Alij dicunt nullum à Christo Domino præceptum editum de sumenda vtraque specie, quare, & si olim vsa esset Ecclesia communione sub vtraque specie, nihilominus dicit Sainctes quod (ut notat S. Bernardus lib. de dispensatione, & præcepto, & ipsi aduersarij consentunt, ut Bucerus in confutatione Antitidag. Colonienf.) nimirum, quod ut habet Ecclesiæ potestatem, & facultatem etiam in rebus à Deo præceptis pro-

occurrenente necessitate, & conditione dispensandi, multo magis in his circa ea, quæ non à Christo Domino præcepta sunt, sed Ecclesiæ dispositio- ni relicta, iuxta illud. *cætera cum venero disponam*, sicut Ecclesia rationabiliter multa instituit, potest & pro temporum varietate mutare, ut in casu argumenti, & sequentium.

Et ad aliud exemplum de immersione, dicit Sainctes vlt. repet. de communione sub vtraque specie c. 4. ex necessitate, esse potestatem in Ecclesia recedendi à formula præcepti diuini: necessitas autem (inquit) est occurrendi hæresi, ut propterea multa sint immutanda, quædam deferenda, quædam retinenda &c. Quamdiu Præxani, vel Patripassiani, seu Sabelliani grassati sunt, Ecclesia formam trinæ immersionis retinuit, irruentibus Arianis, sicut personas diuiserunt, sic Ecclesia trinam immersionem aboleuit, unde in Concil. Tolet. 4. can. 5. determinatum est. *Propter vitium Schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplicem teneamus baptismatis immersionem.* eiusdem abolitionis meminit Greg. Ep. 41. ad Leandrum, ad Arianorum cauendam hæresim: Sed non est huius modi dicendi casta, propriaque locutio. Ecclesia enim non habet potestatem dispensandi in ijs, quæ sunt de iure diuino, quare ea omnia recensita in eo argumento erant de iure positio, & secundum rationem temporum, & occasionem, contraria statuta sunt, prioribus consuetudinibus abrogatis. lege apud eundem causas, & motiua dictarum mutationum, & consuetudinum.

Ad confirmationem, nunquam fuit sensus DD. concordis, ut supponit arguens, habuit enim semper sententia S. Th. graues Doctores quos secutus est, damnatio autem facta, quæ asseritur ab Academicis quibusdam Parisiensibus non transiit mōtes, sicut nec multa alia attentata contra S. Th. ut patet ex reuocatione illorum articulo- rum. Quam autem rationabili er à S. Tho. 3. p. q. 50. a. 5. asserita sit forma cadaueris in triduo, in Christi Domini corpore exaimi satis docent discipuli S. Th. legantur Conimbric. 1. de gen. & corrupt. c. 4. q. 20. S. Doctorem optimè vindicantes.

Ad vltimū omnia illa dicta Thraconica sunt, & ea facilitate, qua asserentur refutantur. Quomodo poterant Patres opinionem vulgi sequi à cuius consuetudine abhorrebant, nec sinebant mysteria illis popularibus proponere ne contaminarentur? adeo ne leues, vel inconstantes erant, ut quibus nostra sacra non committebant, eorum profana haurirent, & in depositum sacrorum dogmatum popularia dogma aggregarent? ita ne luscierant, ut nescirent discernere inter Prophetas reuelantes, & animas falso seminantes, & plumbum pro argento, æs pro auro supponerent? cum semper ad normam, & regulam Apostolicam, ipsi Apostolici tanquam, ad lapidem Lydium recurrentes, probum ab adulterino discernere, & tanquam probati nummularij, pondus, naturam, & alias circumstantias dogmatis dignoscendi, & in thesauro Apostolico recondendi, diligentissime obserua- rent. Ipsi desertores, relictis sensibus Patrum, & Ec-

& Ecclesia, ad fabulas se conuerterunt, & eietas feces Priscorum hæreticorum, muliercularum somnia, vulgaria axiomata ad populos eludendos, hæretica arte fabricarunt.

ARTICVLVS V.

An ex hoc solo sensu Ecclesia possit dogmata definire.

Hæreticorum vafriçies.

Communis semper fuit astus Hæreticorum ad fundandas nouas doctrinas, solam scripturam virgere, eaque dogmata, quæ ab Ecclesia (solo eius sensu, & consensu) tradita atque suscepta, contemnere, & respuere.

Hoc titulo Ariani cōsubstantialitatem Sabelliani innascibilem Patrem, Eunomiani Deum Spiritū Sanctum, Nestoriani Deiparam abnegarūt, causantes non de scriptura, sed de solo Eccl. sensu Profecta, etiam Nouatores ipsi vestigijs inherentes, omnem doctrinam Ecclesiasticam, quæ scripturæ testimonio non probatur, habent pro verbo hominum, non pro Verbo Dei, sic infirmum iudicant medium adducere sensum, & consensum Ecclesiæ, ad decidendas fidei controuersias. Et ut multa eorum dicta afferamus, vnum locum tantummodo proferimus Cal. in Acta Apost. c. 17. pronunciatis. *Nos verò sciamus, ut non alibi fundata esse potest fides, quam in verbo Domini, ita in omnibus controuersijs non nisi eius testimonio standum esse.*

Oppositiones eorundem.

Primo ergo arguitur, quia non aliter securi esse possumus de veritate, nisi Deus in verbo suo scripto, & iam nobis consignato, loquatur. ergo si aliunde, quam ex hoc verbo controuersia finiri attentetur, nunquam erimus securi de definitione. Sensus autem Ecclesiæ, non est verbum Dei, sed verbum hominum. ergo &c.

II. quia si aliunde quam ex verbo Dei definitiones fieri posse profiteamur, iam aperietur via innumeris portentis, paradoxis effigendis, & ut obrudatur pro fide quicquid homines auctoritate præditi comminiscuntur, vel quod ardet Principibus, vel eorundem potentia introducit, vel introductum fouetur. Vnde Hil. de Arianis scribens contra Cōstantium cōquerebatur, quod *quæstiones poscunt, iudiciorum subsellia desiderant, auctoritatem Regiam implorant, & nec sic peruerfitatem sceleris sui erubescunt, extorquere conuiuentiam plebium*

&c. & sub prætextu nominis nostri Christiani, seculari potentia laborabant falsa introduci dogmata, multis Episcopis obsequentibus, subrogatis, *qui palatio potius (ut dicit lib. contra eundem Constantium) quam Ecclesiæ Episcopi.* Filij à Patre dissimilitudinem damnantes subdole, & cum æquiuocatione similitudinem admittentes, ut consubstantialitatem negarent. Adeoq; inualuit ex potentia falsa ista confessio, *ut publicè ex consensu omnium eorum prophandissime huius similitudinis ratio prædicaretur.* Insuper creuit iste consensus cum potentia fauentium Episcoporum ex Hil. *ut orbem terrarum pro quo Christus passus est, diabolo condonaret.* Quare plangebatur Hilarius humana inuenta ab homine pro dogmatibus in Ecclesia edoceri dicens. *O miser as aures meas, quæ tam funestæ vocis sonum audierunt: hæc de Deo ab homine dici, & de Christo in Ecclesia prædicari, inde tot strages, & neces Catholici ab Ariani perpepsi sunt ex hist. Ecclesiastica. ergo similia, & maiora ex sensu hominum, adinuenta, principum fauore, prodire possent, & orbem perdere.*

III. si ex sensu, & consensu Ecclesiæ, ut ex vetustate, veritas dependeret, malè veritati præiudicaretur, nec enim ex multitudine sententium dependet, vel tempore, sed ex diuino testimonio, unde non propterea, quia pars populi Iudaici contra Hieremiam sentiret, veritatem attigit. Similiter in certamine Apostolorum cum Iudæis de templo, de cultibus, & cæremonijs Iudaicis, quamquā hi allegarent successionem Pontificum, haberentque maioris multitudinis suffragia, sensum, & consensum, adhuc Apostoli pellebantur, interficiebantur, non finita est hæc controuersia humano iudicio, sed diuinitus; destruyente Deo templum &c. pro Apostolis adiudicatum est, ergo similiter cum hinc inde certetur de dogmatibus, hic sensus multitudinis vigeat, ibi paucitas sit, & minora suffragia, non possunt controuersia humana auctoritate terminari, ait Philipp. in postilla p. 3. p. 412. &c. & contendente multitudine hic istud sentientium, ibi paucitate oppositum sustinentium, videtur esse iniustum iudicium, si præiudicatò, litigantibus his partibus, ex multitudine, non paucitate, multitudinis sensu quæstiones de dogmatibus terminarentur.

IV. quia non est difficile, ut inuenta aliqua phantasia, adsint, qui illam excolant, extendant, & paulatim serpat, donec multitudinem ad se trahat, eaque aut horitatem sibi conciliet, maximè si vetustas adiungatur, antecedens patet ex phantasia Papæ, quæ somnians post resurrectionem, mille annis, regnatos sanctos in carne cum Christo, & vires tempore accepit, multos eosque graues habuit sectatores, ut Iræneum, Clem. Alex. &c. Similiter fabulosa illa narratio, quod Christus dominus idcirco crucifixus est in Caluario, quia ibi erat primus parens sepultus, cuius ossa cruore sacro irrigaret, à Rabbinijs introducta est, & tantum inualuit apud veteres, quod multi Patres eam defenderint, nempe Tertull. 2. con-

Hh

tra

tra Marcionem c. 12. Origenes 35. in Mattheum Cyprianus serm. de resurrectione Athanas. ser. de pass. & Cruce, Basil. in c. 5. Ef. Epiphan. hæref. 46. Chrysof. hom. 84. in c. 19. Ioan. Aug. ser. 71. de tempore Cyrill. Monach. in vita S. Theodosij, Anastasius Sinaita 8. Hexamer. Ambros. 5. Epist. 19. 10. in Lucam c. 23. & tamē S. Hieronymus, quem sequitur S. Thomas, eam sententiam (quæ sensus Ecclesiæ ex multitudine sequaciū reputabatur) vocauit fauorabilem quidem, & mulcentem aures populi, non tamen veram.

V. esto olim ex sensu Ecclesiæ potuerit summi firmum argumentum, nihilominus (ait Philippus tom. 3. declam. fol. 33.) prima ætas pura erat Apostolica, & proxima discipulorum qui doctrinam nondum dilutam Platonici opinionibus, ac superstitionis ritibus tradebant. secunda tamen ætas Origenica defectum passa est, iā caligo diffusa erat in doctrina de fide, & in Ecclesijs latē dominabatur Philosophia Platonica, & superstitio, & vagabantur errores in magna parte Ecclesiæ, & si postea Deus emendet (vt post Origenicam ætate Augustini voce Ecclesia repurgata est) In tertia ætate Augustini ad fontes reuocata sunt hominum studia, licet propter bella Gothorum, & Vandalorum dissipatis Ecclesijs successerit ætas quarta, in qua illud monstrum conflatum est garulæ philosophiæ, & cultus idolorum, vnde & maior Ecclesiæ pars in his tenebris obrueretur. In quinta ætate in multis regionibus lux Euangelij rursus accensa, & integra doctrina, & Euangelium prædicatur, & si huic voci Euangelij propter multitudinem aduersentur. Saltem ergo in puritate Euangelij vox, & sensus multitudinis Ecclesiæ pura erat, postea tenebris obruta, ista multitudo, non potest argumentum subministrare in fidei materia.

VI. difficile est reperire subiecta in quibus talis sensus deprehendatur, nam, vel nec est populo, & Prælati, vel in populo est, & Prælati, vel in Prælati non in populo, vel in populo non in Prælati. si detur primum nullibi erit sensus, vbi nullum est subiectum sentiens, & Idealis, & Platonica introducitur Ecclesia: si in populo, & Prælati Democratia introducitur, & inconueniens est, populum in Pastorum subsellijs confidere: si in Prælati non in populo, semper erunt querelæ in promptu, quod authoritate Prælatorum simplices ad fidem astringantur; si in populo non in Prælati, iam Anarchia etiam Regnis perniciofa, & exitialis Laicocephalia inducitur, cum ergo difficile agnoscere vbi sit iste sensus, infirmum est ex hoc capite argumentum.

VII. etiam datis legitimis subiectis sensus Ecclesiastici, iam de quacumque re sensus Ecclesiasticus sufficiens argumentum ministraret definitionis at multa sunt, quæ ex communi sensu Ecclesiæ habentur, vt multi exemplificant de Conceptione Virg. quantum ad præseruationē, & tamē adhuc, vt opinio non vt dogma proponitur, & secundum mentem DD. & Pontificum est extra fidei cancellos, non de ijs dicit Pius V. in Bulla super specula de quibus scrip-

tum est, corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem, ergo &c.

VIII. quia adeo patens est cōsuetudo, & vsus, vt ea quæ præsertim à pueritia didicimus, habemus perinde, ac si essent naturaliter nobis nota, unde, & qui dixerunt Deum esse per se notum nobis, in hoc sunt decepti, quod à principio assueti sunt nomen Dei audire, & inuocare, ut dicit S. Th. 1. contra Gentes c. 11. ergo ex eadem consuetudine, præsertim, quæ ab infantia audiuius in Ecclesia, etiam si sint res concernentes ad SS. historias, ita firmiter teneri possunt, ac res concernentes dogmata, & difficile erit agnoscere, quid ad fidem, quid ad pietatem pertineat, cum eadem sentiēdi firmitas in utriusque cernatur.

Confutatio eorundem.

Ex orthodoxorum firmamentis.

Sed contra est primo autoritas scripture: Rom. 15. Deus (inquit) patientia, det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum, vt vniuersi vno ore glorificetis Deū, & Patrem Domini nostri Iesu Christi. ex unitate ergo sensus Ecclesiastici glorificatio sequitur Domini, per veritatis illustrationem, ubi S. Th. lect. 1. per hoc quod idem sapitis vniuersi existentes per fidei, et charitatis consensum, vna oris confessione, quæ ex unitate fidei procedit, honorificetis Deum omnium creatorem. quem locū ponderauit etiam Concilium Tridentinum ad dogmata finienda congregatum sessione prima ad nostrum propositum. 1. Cor. 1. obsecro autem vos fratres, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia, ut ergo communis sensus Ecclesiæ signum est Catholici dogmatis, illudque demonstrat, ita & sensum eundem distrahentes, hæresim insinuant, quod egregie post ponderationem eius loci Lerin. c. 40. subdit. Quod si quis ab eorum sententiæ communione desierit, audiet illud eiusdem Apostoli: Non est Deus dissensionis, sed pacis: id est non eius qui à consentienti unitate defecerit, sed eorum, qui in consentiendi pace permanserit, sicut in omnibus inquit, Ecclesijs Sanctorum doceo. i. Catholicorum, quæ ideo sanctæ sunt, quia in fidei communione persistunt, & ne quis (subdit) forsitan prætermittis cæteris se solum audiri sibi soli credi arrogaret, paulo post ait: An à vobis inquit Verbum Dei processit? aut in vos solos deuenit? & ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adiecit. si quis inquit vñ esse proph. aut spiritalis. i. spiritualium rerum magister, summo studio equalitatis, & unitatis cultor existat, vt se neque opiniones suas cæteris præferat, & ab vniuersorum sensibus non recedat. Cuius rei mandata, qui ignorat, inquit, i. qui aut nescita discit, aut scita contemnit, ignorabitur, hoc est indignus habebitur, qui inter unitos fide, & exequatos humilitate diuinitus respiciatur: quo malo nescio, an quidquā acerbius cogitari queat. Quod tamen verò Apostolicam comminationem Pelagiano illi peruenisse cernimus Iuliano, qui

se collegarum sensui, aut incorporare neglexit, aut excorporare præsumpsit.] en quomodo iuxta Lerinensem, ex communione sensus Ecclesiastici dogma fidei, vel assertor Catholicus agnoscitur, ex diffensione hæreticum, & hæreticus assertor insinuat. & eodem capite præmittit docere, quomodo ex sensu Ecclesiæ, vel Patrum sententijs vniformiter prolatis in praxi sit positum, vt secundum eas ex decreto, atque autoritate Concilij, Ecclesiasticæ fidei regulæ figeretur, quod præstat in c. 42. & 43.

II. ex Concilijs, & Patribus, ex præcedenti. n. traditione, & sensu priori semper Ecclesia dogmata definiuit, vnde in Concil. Ephesino p. 1. Epistola 22. impress. Rom. quæ est Cyrilli ad Acacium conqueritur S. quod publicè pro conuentione proposuit, quæ Ecclesiam grauissimè offenderent] atque etiam, vt subditur, conturbati fideles, ex qua offensione subdit, ferri potuisse in Nestorianos sententiam condemnationis, qui contra Christum obloqui, & iam nos ipsos, qui in uicinis adhuc degimus, quædam Sanctos Patres, qui iam olim ad Deum commigrarunt, ferire ausi sunt. Ecce quomodo ex sensu fidelium, Nestoriana phantasia, aures offendens, ante definitionem habita est, & ex eodem sensu Patrum; doctrina, à Synodis prouincialibus damnari potuit, quod & in Synodo Ephesina præstitum est. huius antiquissimæ praxis meminit S. Vincentius Lerinensis, elegantissimè c. 32. dicens. Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis enisa est, nisi vt quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur? quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur? quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? hoc inquam, nec semper, neque quicquam præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis, Catholica perfecit Ecclesia, nisi vt quod prius à maioribus sola traditione suscepserat, hoc deinde posteris etiam, per scripturæ chyrographum consignaret. Magnam rerum summam paucis litteris comprehendendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem, non nouum fidei sensum, nouæ appellationis proprietate signando] præcessit ergo ante definitionem Ecclesiæ traditio, vel fidei sensus, antequam idem sensus, qui erat in corde, & voce Ecclesiæ litteris consignaretur, exagitata quæstione hæreticorum, & pulsato communi sensu, & animata fide, quam (ad maiorem roborationem) in scriptis conciliaribus Patres descripserunt, iudicalem definitionem adhibendo.

S. Augustinus lib. 7. de baptismo. c. 3. Nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententia, quæ nulla in Catholico regionali Concilio capta, nullo plenario Concilio terminata sunt. Id autem sit cura secure vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri vniuersalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Quando ergo non apparet conciliaris definitio, consensus Ecclesiæ interim tenendus, ad quem respicientes Patres, exinde decreta Synodica formarunt, vt in quæstione de baptismo de qua Augustinus loquebatur factum est, nam ex lib. 5. de baptismo. c. 25. Stephanus Papa (qui lo-

cus est apud Cyprianum Epist. ad Pompeium) nihil innouandum, nihil faciendum esse decreuit, nisi quod traditum est, & contrarium sentientes ab Ecclesia excommunicandos esse censebat. 7. Vide decretum Stephani ex Ecclesiæ consensione emanasse. Etiam, vt scripsit S. Hieronymus dial. aduersus Luciferian. illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos cum Cypriano statuerant, ad antiquam consuetudinem reuocati, nouum emisere decretum. quid facimus? dicebant, ita, & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores &c.

CONCLUSIO ORTHODOX.

Ex sensu, & prædicatione Ecclesiæ, liquidius per definitiones declarari possunt dogmata Ecclesiastica, hæresesq; proscribi.

Respondeo dicendum, quod sicut sensus in corporalibus, interdum poscit determinatas sedes, vt patet de visu, odoratu, & gustu &c. interdum sensus per totum corpus diffunditur, sicut, & organum eius, ita & in proposito nostro, interdum sensus, vt in summo Pontifice, vel Episcopis Ecclesiarum sub capite adunatis; interdum in toto Ecclesiæ corpore diffusus cernitur: multa enim sunt credibilia, quæ non solû sapientes, sed & plebei credere tenentur, vt peccatorum remissionem, carnis resurrectionem, & alia huiusmodi. Hæc autem est differentia inter vtrumque sensum, quod tactus materialior, alij vero sensus eleuationes, spiritualius enim recipiunt sua objecta, quàm tactus, ita in cognitione diuinorum, sensus communium fidelium, crassius intelligit mysteria, vnde sub inuolucris, & parabolis eis proponuntur: at sapientes subtilius eadem penetrant mysteria.

Si ergo loquamur de communiter credibilibus, hoc est mysterijs omnibus ad credendum propositis, efficax sumitur argumentum ex sensu omnium fidelium totius Ecclesiæ. Cuius ratio accipi potest, quia sicut sensus tactus tunc deprehenditur in aliquo vigere, cum læsioni resistit (nam immobilitato sensus organo, immobilizatur, & sensus, & per consequens omnes alij sensus, & nedum vnus tantum sensus, sed totum animal destruitur, vt dicitur, lib. de somno, & vigilia) ita tunc sensus Ecclesiæ in hac consideratione deprehenditur, cum adueniente contrario corruptiuo, resistere conatur, illudque propulsare. Item etiam sicut sensus alij vigorem demonstrant, cum excellentiæ objecti illos immutantis, resistere conantur, exemplum est in oculo qui percussa eius acie à globo solis vim imparè sentiens lumini, reluctatur radio corusco: ita & suum sensum vigentè demonstrant Præsules Ecclesiarum, cum quærentibus Nouatoribus immutare aliquid, & excedentibus objectis suam metam, & regulam, eorum mentes resiliunt atque obluantur. Vnde Martinus Papa in Concil. Later. secret. 3. de Sergio, & Pyrrho loquens conqueritur, quod confirmarint Eæthesim (erat hæc professio hæretica) contra Sanctorum Patrum professionem, alios commonen-

res ad effectum huiusmodi turbulenti studij, licet, subdit, alterius nomine callide abusi sunt, timore contradictionis fidelium &c. ubi apparet illam contradictionem, & obliuionem, quærenti corrumpere, uel immutare sensum Ecclesiasticum, eiusdem sensus uigorem attestari, & satis esse ad corruptionem, & immutationem propulsandam per amotionem corruptentium, & immutantium, quod fit per damnationem dogmatum contrariorum, & præseruationem ecclesiasticum dogmatum, & sensus Ecclesiastici. Ex hoc ergo solo sensu contrariorum corruptentium, & immutantium fieri potest damnatio, & hoc est quod dicitur in Epistola Episcoporum Africæ ad Paulum, quæ lecta est in secret. 2. eiusdem Concilij, quod aduersus hæreticam astutiam: sancti & veri Pontifices exquiscentes mundam fidei orthodoxæ, & liquidius declarata dogmata, omnes hæreticos prædamnantes, unisonam dixere sententiam, facientes, quomodo fidelis populi credulitas obtineret solidata, & radicata &c. & iterum Africani Episcopi ad Theodorum Papam, ut habetur in secret. 2. intrapellantes eum, ut ex sensu, & prædicatione Ecclesiæ Pyrrhus damnaretur, sic dicunt. prosperè cognoscamus, si memoratus superius frater a nefanda se nouitatis adinuentione ad integræ reformatæ orthodoxæ fidei prædicationem, quod si dissimulauerit, auctoritas alme sedis vestræ iux. Patrum sanctiones salubri consilio pertractabit a sano corpore separare vulnus insanum, remotoque morbi sentientis flatu, cautius, quæ sunt syncera, perdurent, & quo est purior, ab hac mali contagione, spiritali vestri culminis feramento purgetur. ex antiquo igitur sensu, & prædicatione Ecclesiæ, liquidius possunt declarari dogmata, & hereticis proscribi, & a suo corpore, ut cautius syncera prædicatione, & sensus Ecclesiæ, imò & firmiter perseveret, vulnus insanum, per definitionis medicinale ferrum amputetur. Satis ergo ex sensu Ecclesiæ ad definiendum procedi potest.

Solutiones oppositionum.

AD primam respondetur. Negatur minor, nam sensus, & prædicatione Ecclesiæ ipsissimum est Dei Verbum, quod est nobis per Apostolos Euangelizatum, quod tanta diligentia (ne effluat, uel adulteretur) ab ipsa custoditur, ut habeat locupletissima promptuaria probatissimæ ueritatis, ueretur scilicet monimenta, quorum nulla possit esse suspicio de imposturis, uel supposititijs dogmatibus, unde depromat necessaria, siue ad dogmata statuenda, siue ad disciplinam seruandam, & cultus synceritatē firmandam. Unde in secret. 2. Martinus Papa in Conc. Later. retulit, & probauit Epistolam Victoris Chartag. scriptam ad Theodorum Papam, ubi sic dicitur. Vestrum est, sanctissime, canonica discretione aduersarijs Catholicæ fidei solite resistere, nihilq; permitti dici nouiter a quopiam, quod Sautorum Patrum traditio minimè definiuit. ecce quomodo ex promptuarijs, ubi sensus Ecclesiæ conseruatur, ad definiendum hortatur, Pontif. ubi quoq; ne synceritas Dei uerbi cum uerbis, & sensibus hominum, & proprijs placitis

confundatur, maxima cauetur uigilantia, ne unū pro altero uenditur.

Ad secundam. Omnes illi fructus recensiti in argumento, e radice prodeunt heresis, & proprii placiti, quod hæreticis, cōe fuit, unde infinita falsitatum potentia prodixerunt, unde secunda Synod. Nicæna act. 6. tom. 5. de illis loquens, ait scriptum, quod Ecclesiasticæ traditioni ceruicē subdere nolentes, sed excæcati in electione conuenientis, & apprehensione ueritatis, pietatis traditionem abdicarunt, & quas sententias Patrum attulerunt, quibus præpositam iustitiā conantur asserere, omnes peruersè intellexerunt: quæ uero contrariæ planè fuerunt, non erant ex spiritu diuino, & infra. ex propria sententia loquuntur, & impietatem nudam ob oculos ponunt &c. Concilia ineuntes non per dominum, & fœderantes, non per spiritum eius etenim tanquam graues lupi in ouile Christi insidias tendunt &c. Hi uero, & ab Ecclesiâ, & ueritate desistentes, non solum blasphemias pleni sunt, sed & insania, & imperitia. Debebant. n. communem, & non dissimantem vocem eloqui. Veteremq; traditionem confirmare, quam fidelium multitudo ex traditione Apostolorum, & Patrum seruauit hætenus, & confessa est: omnem autem nuperā uaniloquentiam euitare, & consuetudinem, quæ piè hætenus apud nos ualuit, nullo modo infringere & labefactare. Namq; in Ecclesiâ traditiæ sunt, neq; additionem, neq; ademptionem sustinet: maxima autem eos, qui ita agunt, pœna manet. Maledictus. n. inquit Prou. 21. qui transponit horrea Patrum suorum &c. Vide quomodo hæreticus propriâ uocē loquitur, orthodoxus cōmunē sensū, & traditionē Eccl. exprimit, unde non mirū, si insidias tēdūt in Eccl. Xpi, ut ppria placita tueantur. Hinc & ipsi ad subscellia Regū, ueritate destituti, prouocāt, ut fecerūt Donatistæ, & non modo linguam, ut dicit Epiph. Ep̃s tom. 6. act. 6. initio habent impietate, & peccato imbutā, sed & manus docuerunt oēm scophantiā expedit &c. continuam autem crudelitatem, & ipsi Principes, duces & falsi Episc. exercuerunt. Sed quæ nam lingua calamitatē istā poterit exprimere? Unde & quomodo hanc narrationem aggrediar non video. Nā quot terrores, persecutiones, per oēs Ciuitates custodie, Monachorum flagellationes, carceres, multis his annis extitere. Taceo pedicæ, catenis ligatos pedes, sacrorū uasorum ablationē, librorū exustionē, sanctorū templorū prophanationes, sanctorū Monasteriorū prophanas in mūdāna hospitā, & habitacula trāslationes, quod s. in ijs pietatis, & religionis studia si uiri habitarent. post raptū substantiæ, & bonorū, trās migrationes in barbaras nationes, existimantiū, se posse Apostolicè meliorem uitam inter gentes quam apud suos, ducere, & quod omnī grauissimū est, in hunc usq; diē ista ministeriorum apud quosdam adhuc manet. Et pro sacris hymnis, & uoce letitiæ in tabernaculis iustorum, cantica metrica, et satanica melodia audiuntur, et pro geniculationibus, saltationibus theatrales celebrantur. His adice pericula,urbationes, vexationes, verbera, pœnas, oculorum extritiones, narium amputationes, linguarum abscissiones, inhonestas fugas, & exilia piorum, quod

quod per omnem terram dispersi sunt, sanctorum fecerunt adustiones, barbæ vellicationes, adustionesque virginum, postquam Christo dedicate fuerant impias, & violentas nuptias, & quod vehementissimum est, malorum cædes. Hi sunt fructus horum hominum qui contra veritatem insurgunt.] tales protulit Arianismus principum potentia additos, quos deplorat Lerinensis c. 6. tales fructus quos Germania, & Gallia in Latheranis, & pseudoreformatis aspexit, ut nouitiolam paraturam facerent, quod in orthodoxis non est timendum, nam ex eodem Epiph. omnes Christiani qui in Ecclesia Catholica geniti sumus, traditiones quas accepimus seruamus, & in his stabiliti sumus, nouamque hanc vaniloquentiam securi diuinum secuti Apostolum, rejiciamus. Et quæcunque Patribus pro tempore, super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum edificare placuit recipimus: quæ vero secus se habent, ut hostilia respuimus.]

Ad tertium. Multitudo, quod pertinet ad consensionem, & vetustas, signa sunt in Ecclesia Catholici dogmatis, utrumque agnitus ab Epiph. in 6. Synodo t. 6. initio dicens quantum ad antiquitatem. Iam autem cognouimus omne, quod antiquitate excellit, venerandum esse. Quantum ad consensionem, ut dictum est superius: Ecclesia rectam fidem fideique prædicationem, quam multitudo ex traditione Apostolorum &c. seruauit, & confessa est, seruat, & custodit, quando ergo in Ecclesia multitudo fidelium cum paucitate (solent enim semper hæretici de paucitate gloriari) cõcertat, potius multitudini fecti consensui totius orbis, quàm paucitati hæreticæ in vno, vel altero angulo magis deferendum, sic vetustati primas dandum cum nouitate concertanti. Porro Apostoli, & si pauci, cum antiquis Prophetis conspirabant, & veteri Ecclesia circa veterum Sacramentorum abolitionem &c. vnde multo plures habuit Apostolica cõgregatio secum sentientes, quam habuerit synagoga iam sepelienda, habens scribas, & Sacerdotes adfuentes, quare non est mirum si veritas à parte Apostolorum steterit. Accedit promulgationem Euangelij in plures nationes effusam viuentibus Apostolis, quàm quod fuerit lex vetus promulgata, finibus Palestina contenta, & quando modo certat consensus totius orbis cum parte, & scissura hæretica, meritò pro se causam adiudicat, nec enim multitudo cum paucitate, sed Ecclesia Dei, cū diaboli synagoga contendit, & multitudinem, & consensionem, ut ueritati testimonium perhibentem, affert, pro se, sicut, & antiquitatem, quæ sunt notæ potius, & argumenta, non autem partes in iudicio litigantes, quibus uera Ecclesia à falsa, secernitur. Ipsi autem hæretici in potentia, astu, nouitate, sua potius stabilire cõtendunt: unde S. Zeno Veronensis serm. de fide. Sic in hæreticam fidem inuehitur. O quam misera est fides quæ uerba concinnant. O quam debilis cuius quotidie dissipantur varijs argumentationibus membra. O quam indefensa, quæ Regum, diuitiū, Aliquoties etiam, quod peius est, & gentium desiderat per momenta patrocinia. O quam turpis, & lubrica de qua iudit aliena sententia. O quam

adultera, quæ non cognoscit quo autore sit nata. O quam ridicula, quæ duobus confligentibus Christianis, ab altero eorum si non transducitur, perfida, cum transducta fuerit, fides vocatur; O quæ non uera si factionibus pollet. O quam publicana, cuius fabulantur etiam profani secreta. O quàm præsumpta, quæ mauult magis nouellæ traditioni suæ credi, quàm antiquitati. Hæc S. Episcopus pro consensione, & antiquitate Ecclesiæ, nouitatem, & distractionem sententiarum hæreticæ synagogæ eleganter describens.

Ad IV. & si id fieri possit in priuata communitate, nel etiam publica communitate Ciuitatis terrenæ, ut patet in sectis Philosophorum, id nūquam factum est in Ciuitate Dei, ut proprii fectus introducantur, & tandem in dogmata desinant, unde Agatho Papa in Epistola ad 6. Synodum act. 4. ait quod omnes Rom. Pontifices, Apostolicam confessionem, quam à principio perceperant (non dicit propria placita ab ipsis, uel alijs inuenta) etiam Synodali præconio prædicarunt, & absque cuiuspiam nouitatis errore citra ambiguitatem determinarunt &c. sed noui erroris authores perfectæque dispensationi quæ saluati sumus, infesli, non solū ueræ confessionis aduersarij, sed ut pote à uia ueritatis errantes, sibi ipsis contraria docuerunt, aliter, & aliter asserentes, & alterutrum dogmata destruentes. quod enim nulla ueritate fundatum est, necesse est, ut erroris inconstantia uarietur, nam uera fides immutari non poterit, nec aliter nūc, aliter postmodum prædicari, quia sit sermō uester, ut Apostolus docet, Est est, Non non enim quod plus est, à malo est.] Ecce quomodo particularia placita fundamentum non habentia substinere non possunt, & si multos ad tempus patronos habere videantur, tandem commenta delet dies, dogmata uerò firmata: talē fuit Papiæ fabulosa commentatio de mille annis, suo sensu excogitata carnali modo, traditionem intelligens, cui & si aliquot veterum subscripserunt, ab alijs est contradicū, procedente tēpore euauit, Chiliaſtis illam phantasiam tuentibus ab Ecclesia proscriptis.

Ad aliud exemplum de sepultura Adæ S. Hieronymus quem sequitur Theologorum Coriphæus S. Tho. 3. p. q. 46. ar. x. ad tertium hanc sententiam vocat mulcentem aures populi; non tamen ueram. Maluenda de Paradiso uoluptatis c. 55. Hieronymum sigillat, quod non ita locutus esset, si tot clarissimos Patres hoc ipsum tradentes attendisset.

Verum quia, ut supra dictum est controuersia p. ar. 4. tunc est Patrum firma traditio, cum constanter, frequenter, tenendo, firmando consignando &c. loquuntur, & non fluctuagē, vel quæ ab vno, vel altero acceptum est, promulgant, ideo si Patrum citatorum in oppositum uerba attendamus, non firmam traditionem, sed ab vno acceptam secuntur, & euulgāt. Origenes loco cit. ait. Venit ad me traditio talis &c. à particulari ergo fonte descendente insinuat eam esse traditionem. Eius sanguine, ait Cyprianus, conspersa creditur Adam Caluaria, qui sub loco quo Crux Domini fixa est, humatus, traditur ab antiquis. Sed vnde processit ista traditio

antiquorum? exprimere videtur Athanasius loco cit. dum dicit. *Neque in alio loco crucifigitur, quam in Caluaria loco, quem magister Hebræorum dicit sedem esse sepulchri Adæ.* Ad magistrum ergo Hebræorum, non ad Apostolos eius traditionis fertur initium. Vnde & Basilus non dicit hanc esse traditionem, sed famam. *obtinuit inquam fama quædam in Ecclesia memoriam conseruans, non quidem scripto prodita &c.* fama autem à tali magistro Hebræorum oriri potuit (ab vno. n. potest oriri) & vires accepisse, & S. Ambrosius etiam in Hebræos refert eam traditionem in Lucam loco cit. ipse Crucis locus, *vel in medio terre, ut conspicuus omnibus, vel supra Adæ, ut Hebræi disputant, sepulturam, vbi ad Hebræos refertur initium huius traditionis, & S. Ambrosius sub disunctione, & fluctu vagè locutus est, non certo, & constanter.* Chrysostomus, non Ecclesiæ, aut Patrum omnium, sed quorundam dicit esse eam sententiam, *vbi quidam dicunt Adam, & mortuum, & sepultum, & S. Aug. ad eisdem respexit, dicens, hoc antiquorum relatione refertur.* Sic loquitur Germanus in theorica rerum Ecclesiasticarum, & Ethym. in 27. Matthæi *quidam aiunt &c. vel quidam dicunt.* Non ergo certus sensus Ecclesiæ, cum non ex vniuersali traditionum fonte descendat, sed ab Hebræis originè id habeat, nec ut certò traditur à Patribus vniuersis, vel ab iisdem citatis, sed referunt quæ ab aliena, eaque Hebraica relatione, vel fama hauserunt. Quare dicendum est cum Hieronymo, & S. Thoma, quod sit ea sententia fauorabilis interpretatio, mulcens aures populi, non tamen vera.

Ad V. respondetur Philippo, quomodo respondit Epiphanius Gregorio hæreticorum partes agent in act. 6. 7. Synodi initio 6. tomi, *vocem quæ Dominus ad Coriphæum Apostolum Petrum vsus est animo debebant intelligere tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt illi: sed ab hac edificatione, & harmonia alienati, digna quæ risu excipiuntur desinunt, risu certe digna sunt, quæ enim proferunt, dicebat idem Epiphanius act. 6. tom. 6. neque Euangelicè neque Apostolicè, neque ex scriptis, aut Patrum testimonijs, neque etiam vllis probabilibus argumentis, ut vno dicam verbo subuerterunt ea, quæ à nobis pie sunt asserta: sed proprio ore loquentes in aciem contra catholicam Ecclesiam sese constituerunt.* Certè in aciem se constituunt, dum quæ sensit Ecclesia tot seculorum spacio labefactata dicunt, ut Christianos (ut dicebat Epiphanius loc. cit.) veluti pueros laruatibus suis sophismatibus terreant, sed ut dicebat idem act. 6. tom. 2. *talia cum dicunt non videntur cognoscere promissiones Catholicæ Ecclesiæ ab eo, qui illam fundauit Christus factas: neque consentiunt per liberationem eam, quæ est in Christo Iesu, humanum genus seruatum &c.* audiant igitur cantica, quæ lepide ad Ecclesiam ex persona Christi canuntur; *Tota pulchra, & cognata mea, & reprehensio non est in te. Iam audierunt illam totam pulchram esse, & cognatam Christi, & absque omni reprehensione, ad quam, & per Isaiam loquitur: in mani-*

bus meis descripsi te, & muri tui sunt coram me semper. Quo pacto autem Ecclesiæ, cum tales promissiones acceperit ab hostili Dæmonum potestate in prædam rapitur? uel in errores adducitur? & vbi Deus est ipsum caput iuxta Apostolum, quis hanc captiuitate pessundare poterit? Ipse hæc sibi ipse sine macula, & ruga addixit, quis autem eam iam inquinabit? Vah cum ista suspitione, & concludit. *Sed conati sunt Ecclesiam in nihilum redigere, & ob id Dominus eos pro nihilo habebit.* Eruntque apud omnes, qui in Ecclesiæ eius sunt contemptui, & anathematizati, mansit enim hæc semper prædicationi non obnoxia, infracta, & inconcussa &c. vnde impiè ab opposentibus errores in Ecclesiâ grassatos sine probatione obgannunt, iactent se esse reformatores, & repurgatores orbis, hæc enim verba sunt, sine mente sonum edentia, incircumspectas, & aniles fabulas venditantes. Quare superuacua, & inepta est eorum ratiocinatio.

Ad VI. patet solutio ex corpore Articuli: quandoque enim sunt res quæ nec effugiunt cognitionem popularem (ut dicebat Aug. 2. contra Iulianum) ut quod pueruli nascantur in originali peccato, & huiusmodi de quibus exemplificauimus supra controu. 1. q. 1. a. x. & tunc etiam ex fidelium communium, & infimæ plebis consensu desumitur, & probatur Ecclesiasticus consensus. Quandoque verò tractatur de subtilitatibus mysteriorum, & tunc ad subtiliores sensus, nempe ad Patres, & Doctores oportet confugere: & plures paucioribus, grauioribus minus grauibz præponendi, & in dubio Sedes Apostolica consulenda, desensu quem sequi debeamus, nihil enim de nouo tradit, sed id (ut dicebat Aug. primo contra Iul. Pelagianum) quod cum ceteris perseveranter tenet Ecclesijs.

Ad VII. non quilibet sensus, ut certus, & dogmaticus habendus, sed qui ut certo traditus ab antiquitate, & sine vlla contradictione prædicatur ab vniuersa Ecclesiâ. Vnde vsque in hodiernum diem, sententia de immaculata conceptione pijsissima est, & intra terminos probabilissimæ opinionis, ut patet ex decretis Rom. Pontificum Sixti, Pij, Pauli, Gregorij. Qui verò essent, qui suum particulare sensum dogmaticum existimarent, non præiudicaret decretis Ecclesiæ, mo ut modesti Ecclesiæ filij, iisdem conformari teneretur, vnde dato quod in tali estimatione ex particulari affectu inuincibiliter, vel etiam vincibiliter fallerentur, habendo, ut dogma, quod ut opinio relictum est, ab vniuersalis Ecclesiæ intentione corrigi possunt, dum sensum istum particularem, vniuersalis Ecclesiæ sensui submittunt. Sensus autem Ecclesiæ iam per decreta elucescit, quod neutra de fide sit definita, corrigi vero particularem intentionem ab vniuersali videmus in eo qui habet errorem circa aliquod Sacramentum quod ministrat, & tamen intendit facere, quod facit Ecclesiâ, conficit siquidè Sacramentum, quia particularis intentio, subordinatur intentioni vniuersalis Ecclesiæ. i. ut facere intendat quicquid facit Ecclesiâ, vnde hæreticus habens intentionem ministrandi Sacramenta verè administrat, habet enim intentionem facien-

faciendi, quod facit Ecclesia quæcunque tandem illa sit, vel quod Christus instituit, quare qui post decreta etiam nouissima dixerunt sententiam præseruationis iam non esse opinionem, sed dogma, cum contra mentem Pontificum Rom. veniant, ipsi videant an hæc dicta cum diplomatibus Rom. Pontificum concordent, sibi que consulant.

Ad VIII. Respondetur quod sicut ex consuetudine receptas impressiones corrigimus sapientum iudicio, cum ab illis edocti, veritatem addiscimus, ita & in dogmatibus, à sapientibus addiscere oportet quid de fide, quid ex pietate tenendum: vnde Cassianus lib. 6. de Incarnat. Domini c. 5. occurrens excusantibus se esse aliter imbutos à parentibus, & Magistris, quam quod in Ecclesia prædicatur, ait. *Nam cum hoc tenes, quod à paruo accepisses, plus haberet in te emendatio, quod de præsentii errore corrigeret, quam seueritas, quod de præterito vindicaret*, in sinuans priuatum errorem, publica Ecclesiæ doctrina emendari, à qua etiã errores cauendos discimus, & ad credenda, & gradum credendorum erudimur.

ARTICVLVS VII.

Utrum ante definitionem expressam, sensus eiusdem Ecclesiæ ita sit irrefragabilis, ut hæreticum sit illi contraire.

Positio quorundam Neotericorum.

Virinus in suo tractatu de concept. c. 47. §. 5. docet quod ꝑ Ecclesiæ Dei vocem portat Concilium generale, vnde Patres non solum sunt consilarij, sed iudices, ita ut ante approbationem Summi Pontificis, illa suffragia sint infalli-

bilia, ut definitio Pontificis non det illis infallibilitatem, sed solum infallibilem eorundem certitudinem declaret, & monstret, & promulget, ut Ecclesia obligetur ad credendum. ꝑ & iterum dicit ꝑ quod circa inuestigationem, Episcopi habent sententiam diffinitiuam, quatenus Ecclesiæ consensum exprimunt, & renunciant, in quo casu, ait, Summus Pontifex æquali iure suffragium dicere nihil prohibeat, & si definitiuã, & declaratoriam sententiam solus Pontifex dicere habet, infallibilitatem tamen habent, ut Ecclesiæ sensum exprimunt, qui sensus est vltimum complementum definitionis Synodalis, adeo ut, cum illi non possit subesse falsitas, non requiri-

tur alia diligentia à Pontifice, ad definitionem ab eo denunciandam, vnde infert pias opiniones solo Ecclesiæ consensu receptas, absque alijs diligentijs posse definiri &c.

Poza lib. 4. tract. 1. c. 4. dicit quod ꝑ etiam si nunc nec temeraria, nec erronea sit opinio contaminans Virginis conceptum, & illud ipsum frænum, quod iniecit Greg. XV. vix in Ecclesia Dei nominetur, illam non reddat improbabilem, verum futurum de illo silentium, & communis fidelium propensio tolerata à Sede Apostolica, ipsam temerariam, & erroneam declarabunt. Præsertim cum magis opinioni piæ faueat conceptionis vox, quam præiactæ veritati Assumptionis nomenclatura: propterea erit, qui suspicetur, magis futuram esse certam temporum decursu, conceptionem sine macula Deiparæ, quàm ipsius post triduum resurrectionem, etiã si nullum addatur decretum Pontificis aut Concilij, quia ardentior fidelium affectus in re maioris momenti ad Mariæ gloriam, qualis est immunitas culpæ, tenaciorem, & firmiorem, & celeritorem consensum generabit, ac proinde faciet ut tenacius, & firmitus, & celerius opposita sententia existimetur temeraria, & erronea. Similes probationes, & exempla obuia sunt, quæ promouere possunt hanc suspensionem, pro qua nullam nunc sententiam fero. ꝑ hæc Poza.

Oppositiones.

Arguitur Primo, quia ipse consensus Ecclesiæ ipsamet Ecclesiastica traditio est, ut patet ex communi notione Theologorum. Sed ex Concil. Trident. *qui traditiones non scriptas sciens, & prudens contempserit*, anathemate plectitur sess. 4. absque alia definitione anathema pariter erit, vel erroneus, qui prudens sensum Ecclesiæ reijcit.

II. ex dictis Lerinensis supra, in definitione Ecclesiastica Conciliorum nihil fit, nisi id quod sola traditione, & consensu Ecclesiæ credebatur, postea fortius, & instantius prædicatur, sed magis, & minus non variant speciem, ergo &c.

III. Non noua infallibilitas tribuitur dogmatibus ex Ecclesiæ definitione, sed id quod erat in se infallibile respectu nostri, per definitionem Ecclesiasticam declaratur esse infallibiliter tenendum, ergo ante Ecclesiasticam definitionem, ex infallibilitate dogmatum tenemur ex fide assensum præstare, & per consequens pertinaciter dissentiens hæresis crimen incurrit.

IV. Quia ante Nicæni Concilij definitionem V. G. Arius pro hæretico habitus est ex solo Ecclesiæ sensu, atq; consensu, similiter, & Nestorius &c. ut patet intuenti gesta Conciliorum ergo &c.

V. Quia Cassianus expresse docet lib. 1. contra Nest. c. 6. vbi loquens de confessione Leporij subdit. *Hanc ergo eius confessionem .i. Catholicorum fidem, & omnes Africani Episcopi, vnde scribebat, comprobauerunt, neque ullus adhuc omnino extitit, cui fides hæc sine infidelitatis crimine displiceret: quia professio impietatis est, probatam negare pietatem: sufficere ergo solus nunc ad confutandam hæresim deberet consensus omnium,*

nium quia indubitata veritatis manifestatio est autoritas vniuersorum, & perfecta ratio est, ubi nemo dissentit, ita ut qui contra hoc sentire nitatur, huius prima statim fronte, non tam sit audienda assertio, quam damnanda perversitas: quia præiudicium secum damnationis exhibuit, qui iudicium vniuersitatis impugnat, & audientia locum non habet, qui à cunctis statuta conuellit] hæc illi, solus ergo sensus Ecclesiæ præiudicium damnationis secum affert.

V. id ipsum dicere possumus de opinionibus non dum definitis ab Ecclesia, sed publico totius Ecclesiæ consensu receptis, quod præiudicium damnationis secum afferunt, dum ab vniuersitate, & consensu Ecclesiæ minus pia opinio haberetur, ut non sit opus expressa definitione, si procedente tempore pia præualeat, & oppositus sensus temerarius sit, & erroneus, qui illi contradicat, ut patet de Assumptione B. Virginis, quæ procedente tempore adeo inualuit, ut etiam si aliqui Patres, ut Sophronius, Ildelphonus, & alij pauci, vel reclaimerint, vel dubitarint, ad eum nunc statum deuenit ea sententia, ut absq; definitione Synodali, iam illa sententia de assumptione sit de fide, solo tempore præscribente, & communi fidelium sensu adstipulante.

Pro parte opposita.

Sed contra est, quia sensus Ecclesiæ est vnum è medijs quibus definitio Ecclesiastica innitur: conclusioni autem, vel dogmati definito contradicens hæreticus reputatur. nam de medijs potest esse controuersia, an scilicet constet de traditione, vel sensu Ecclesiæ.

II. quousque de ipso verbo Dei scripto non certificamur per Ecclesiam, illud nõ recipimus, ergo similiter non scriptum non tenemur recipere quousque pro eandem Ecclesiam tuti, & securi redamur, ergo etiam sensus eius non habebit firmitatem, quousque Ecclesia super suum sensum se reflectens, eum esse sensum diffiniat, ante ergo Ecclesiæ definitionem non habet Ecclesiæ sensus infallibilem autoritatem.

III. Quia multa hodie controuertuntur, distrahentibus diuersis ad suas factiones Ecclesiæ se sum, ut stent pro hac, vel opposita opinione, ergo quousque non determinetur, quod sensus Ecclesiæ stet pro hac parte vel illa, vel post definitionem colligatur Ecclesiam, iudicium, & sensum suum vetustū esse secutam, non erit inconcussa firmitatis, & autoritatis.

IV. Quia quod firma fide suscipitur, ab omnibus indifferenter suscipiendum est, at multoties contingit à paucis multis contradici alicui sensui, qui communis, & publicus Ecclesiæ reputatur, imò potest contingere, quod apud paucos conferuetur sensus, & traditio, & ex illo opposito antiquus, & prior sensus dirigatur, & quod illi Ecclesia inhereat, non verò communi placito quod plausibilis est.

V. in speciali arguitur contra Quirinum, & Primo contra Primum eius dictum: nimirum habere infallibilitatem illum consensum Patrum in Concilijs, & solum Pontificem, confirmantem

esse declaratum illius consensus infallibilis: vel enim est sermo de Patribus in Concilijs presentibus legatis habentibus instructionem in speciali, vel in generali. Si in speciali, vel seruant Pontificis instructionem, vel non. Si seruant, Concilium in tantum habet infallibilitatem, in quantum in sententia Rom. Pontificis conuenit, per legatos notificata, unde Leo Epif. 63. ad Theodoretum, [*quæ, inquit, Dominus nostro prius definitur in ministerio, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut verè à se prodire ostenderet, quod prius à prima omnium Sede firmatum totius Christiani orbis iudicium receperat, ut in hoc quoque capite membra concordent*] & ratio suffragatur, nam cum sit primum Papæ suffragium per presentes legatos, ipse est principalis definiens, & de sensu Ecclesiæ iudicans, an sit fauens decisioni, suum quoque Rom. Ecclesiæ sensum afferens, habet reliquos, ut coniudices subordinatos, & dependentes, & in disceptatione, an hic, vel ille sit sensus Ecclesiæ, suum iudicium Papæ subijcientes, imò & quod suum iudicium PP. iudicio submiserint, & concordarint in Pontificis instructione, non aliunde constat nisi ex eiusdem Pontificis approbatione. Vnde Nicol. PP. ad Imperatorem, litteras suas instructorias sibi transmitti postulauit ad videndum, si cum illis, quæ gesta erant concordarent, ut si concordarent gesta Synodica probarentur, si discordarent improbarentur. deseruit autem ista testificatio, & approbatio, quod gesta Conciliaria rata sint, ut pote facta ab Episcopis consentientibus primo suffragio, & primo Pastori sensum Ecclesiæ Romanæ referenti, & Episcoporum consensum præferre omnium aliarum Ecclesiarum sensum, atque consensum cum Ecclesia Romana concordare, ac proinde tota infallibilitas sensus Ecclesiæ ex subordinatione ad Rom. Pontificem oritur, quæ, quo ad nos, ex probatione Pontificis talia acta, facta conformiter ad instructionem, etiam vim obtinent infallibilem, tunc enim ex tali probatione certi reddimur, cum cernimus omnium Ecclesiarum sensum cum Ecclesiæ Rom. sensu, in diuino nexu copulatos. Si vero non seruant, tunc ut factum est in aliquibus Concilijs Ephesino secundo à Papa congregato, à legatis, discrepante, & si enim sensum Ecclesiarum eorum Patrum, qui illuc conuenerant, exprimere viderentur, tamen ex defectu istius subordinationis reiectum est, quia ait Nicol. Papa Epif. ad Patriarchas, & Metropolitans, *in contrarium verterunt omnia, quæ sibi fuerunt imperata. Sic exemplificari potest de Conciliabulo Basiliensi*, quod etiam si ex sensu Prælatorum exprimere prætenderent totius orbis consensum definiendo controuersiam de Conceptione B. Mariæ, quia tamen non fuit dependens à Pontifice, imò & contra Papæ autoritatem definiuit, Concilium esse supra Papam, pro Conciliabulo est habitum ab Ecclesia Catholica.

Quando verò ut factum creditur in Concilio Tridentino, mandatur, ut tractent causas controuersas in generali, tunc obtinet infallibilitatem inchoatiue, perfectiue verò cum confirmatur. Accedit, quod cum Pontif. admonet PP. ut tractent de

de dogmatibus in generali virtualiter quoque admonet, vt in grauioribus consulatur Sedes Apostolica, vt non semel fecit dictum Concil. & tunc ante confirmationem Pontificis, non est hereticum refragari, quia tamen illi PP. sensum Ecclesiæ, & traditionis Ecclesiasticæ referunt (sunt enim nedum iudices, sed & testes traditionis) tantam habent auctoritatem ea decreta ex sensu Patrum firmata, vt si non sit hæreticum, erroneum, vel heresi proximum adiudicetur. Non ergo ante approbationem Pontificis ille consensus Patrum in dogmate, habet infallibilitatem quouique cum Rom. Ecclesiæ sensu adiungitur; nec quo ad nos habebit infallibilitatem, quousque confirmetur, tunc enim elucet iste sensus Ecclesiæ, cum sensu Rom. Ecclesiæ conspirare, & non est sola declaratio illius infallibilitatis, vel nuda promulgatio, sed iudicialis diffinitio.

Præter arguitur contra alterum dictum Quirini. dum dicit Episcopos in inuestigatione veritatis habere sententiam diffinitiuam, quatenus Ecclesiæ sensum renunciant: nam ipsimet Episcopi, vt exprimunt consensum Ecclesiæ habent rationem testis, sed cum diffiniunt habent rationem iudicis, vnde adhibebitis Patres Concilij Ephes. ait Lerinens. c. vltimo nedum tamquam testes, sed tamquam iudices, ipseque Quirinus fateretur: nedum habere suffragium cōsultiuum, sed etiam decisiuum. Amplius dum eodem loco Papam in inuestigatione veritatis æquale suffragium dicit habere cum Episcopis, quantum ad exprimendum sensum Ecclesiæ, non bene dicit, nam vt testis exprimit consensum Romanæ Ecclesiæ, & in ipso, consensum explicat pariter totius orbis: vnde August. primo contra Iul. c. 2. loquens de Innocentio, ait. *Quid enim aliud potuit vir ille sanctus Africanis respondere Concilij, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet Ecclesiæ?* Patres vero exprimunt sensum ceterarum particularium Ecclesiarum; at maius testimonium est sensus Pontificis, quam totius corporis Ecclesiæ de eiuſdem Ecclesiæ sensu, ergo &c.

Quantum vero attinet ad votum decisiuum, non est æquale, nam vel Concilium definiens, id præstat per infallibilem auctoritatem, & eandem Pontificis potestatem (quæ illos conuocauit) vel per diuersam: non per eandem, quia illa est incommunicabilis: si per diuersam, ergo duæ essent ex æquo suprema infallibiles potestates, aliunde ergo metienda est infallibilitas Concilij, nempe ex suffragio primo Summi Pontificis, cui obtemperans fraternitas vniuersa, tamquam coniudex, & administra, quæ, quoniam à Pontificis infallibilitate non seiungitur, non ponit in numerum cum illa, sicut instrumentum non ponit in numerum cum principali agente, & eadem subordinatur, non de æqualitate contentens. Quomodo ergo Quirinus docere poterit æquali iure cum Episcopis habere diffinitiuam sententiam in inuestigatione veritatis? Deinde si æquali iure Pontifex sententiam profert, quantum ad veritatis indagacionem: si Patres ex vna parte, Pontifex ex altera, constituentur, tunc vel erunt duæ suprema potestates, vel vna alte-

ri subordinata. Si vna subordinata alteri, ergo non æquali iure, sed supremo, & primo iure suffragium, renunciat Pontifex Rom. Si duæ sunt potestates summae, & supremae, quælibet esset suprema, & nulla suprema, nam ex Tertull. 1. in Marcionem c. 4. propterea aliquod supremum dicitur, vel summum, quia par non habet.

V. in speciali arguitur contra Pozam. Quia, vel decreta Summorum Pontificum in materia dogmatica respiciunt tantum vnā determinatam partem temporis, vel omnem differentiam temporis. Si vnā, non esset doctrina catholica, vel dogmatica, & ad sanā doctrinā pertinet, & esset potius temporum, dicenda fides, quam orthodoxorum, quod est impium asserere, cum hoc proprium signum sit hæreticæ doctrinæ, quod tempora respiciat, & secundum tempora varietur, vt dicebat Hil. ad Constantium Augustum. Si omnem temporis differentiam, secundum formam, quæ proponitur vim habebit, quam, & nunc habet. Sed nunc non vt dogmatica proponitur opinio pia, & opposita, ita quoque præscribitur suis terminis, vt non propterea proscripta sit, & ei nullum sit præiudicium aggeneratum; ergo quoque procedent tempore, etiam si cresceret maior affectus populorum, & DD. pro pia opinione, non extraherent eam à ratione opinionis, & contrariam non eiuſcent, vt inter errores, vel temerarias propterea adnumeretur, si nihil ab Apostolico throno determinetur de nouo.

Confirmatur. Nam illa populorum propensio tolerata à Summo Pontifice nihil adderet decreto, quam diu non deciditur quæstio retractatione decreti (quod supponitur permanere) semper enim obedientiam postulat tale decretum, ne neutra opinio dicatur dogma, & quod affirmatiuæ nullum sit præiudicium aggeneratum: ex quacūque igitur longissima præscriptione temporis, ex illa propensione tolerata, numquam ita extrahetur à latitudine opinionis pia sententia, vt in materiam dogmaticam transeat, vel ad fidem pertineat, & fidei doctrinam, absque expressa declaratione Pontificis, cui qualificatio reseruata est, vnde in decretis Sixti IV. Pij Greg. dicitur expresse *donec fuerit iste Articulus ab Apostolica Sede decisus* &c. quæ verba debebant attendi.

Quod si dicas ex illo consensu, qui crescit tolerato, vires ammittere posse illam affirmatiuā sententiam, vt solo tempore consensescens, sepe-liatur, & opposita ad certissimum gradum perueniat, vt sub censura temeritatis, vel erroris, contradici ei non possit.

Contra, quia quando cresceret ille consensus, vel est in ordine ad subiectionem decretorum Ecclesiæ, vel independenter ab illa: si primum iam semper clausula Apostolica erunt in viridi obseruantia, nempe, non generari præiudicium, & non esse adhuc ab Apostolica Sede decisam eā quæstionem: si independenter, non potest esse consensus ille, vel propensio commendabilis, cum non nisi subordinatum consensum à filiis suis requirat Ecclesia. Sicut ergo non præscriberent, si procedente tempore inueherentur in
negati-

negatiuam, ita (cum oppositorum eadem sit ratio) non possunt affirmatiuam à probabilitate extrahere, & in dogmatibus collocare, si præscriberent censurando, iam ex inobedientia decretis Apostolicæ Sedis, melioris essent conditionis inobedientes quàm obediens decretis, quod est absurdum. euanidum ergo prognosticum atque prædictio Poæ est, quæ in præiudicium Sedis Apostolicæ tenderet, si defenderetur.

Præterea ad hominem, vt bene arguit Nitela Hibern. pag. 186. sicut error est ex Aug. ad Laurentium c. 15. *verum putare quod falsum est; falsum quod verum est, & certum habere pro incerto, & incertum pro certo*, ita in fidei materia, magis errat, qui incertum, & indecisum pro deciso, & indubitata fidei veritate habet, quomodo ergo poterit iste consensus stante hypothese, quod Ecclesia non definiat ad veritatem dogmaticam pertinere, & intrare eius latitudinem, & saltem censi possit de temeritate, & erroneitate affirmatiua sententia?

Confirmatur ex eadem Nitela, quia Sixtus Quartus in extrauag. damnauit, ut propositiones erroneas à ueritate alienas, quæ opinionem piam de impietate sugillabant, & merito, similiter eodem damnauit, qui in alienam oppositam obloquebantur, & propriam, ut de fide statuebant diuisis studijs partium, ita procedente tempore si quis obloqueretur, & putaret ex solo tempore infirmari illam, roborari hanc, esset eorundem decretorum poenis subiacere, nisi aliud Apostolicus Thronus decerneret.

Confirmatur præterea, vt notauit Nitela, quia sicut fides læditur nedum per defectum, sed etiam per excessum, nimirum subtrahendo aliquid à fide, quod de fide est, vel addendo aliquid, quod de fide non est, ita etiam peccatur dicendo, hoc non contineri in sana doctrina, quod verè in illa continetur, & contineri, quod non continetur. Vnde rectè dicit Nitela errorem esse in fide, quod non est decisum dicere esse definitum, quia contra sensum Ecclesiæ id afferens venit, habentem hunc sensum, quod non est tantum mysterium hucusque reuelatum, & vult ad se sensum Ecclesiæ trahere, non suum sensum Ecclesiæ sensui subdere, qui est motiuum, vt hoc credatur, vel teneatur, hoc vel illud tamquam ad doctrinam fidei spectans. inania ergo meditatus, & vacinatus est opponens. Hæc autem dicta sunt ad compescendas particularium censuras, & audentes Ecclesiæ iudicium anteuertere, & præuenire.

CONCLUSIO

Ecclesia, ex altitudine cognitionis, sentit aliquid esse pertinens ad materiam dogmaticam, & nescit se sentire.

Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est, ex analogia sensus corporis nostri de sensu, & intelligentia Ecclesiastica dicendum est, dictum est autem supra, quod

sensus est vis cognoscitiua iudicans de proprio obiecto sensibili, vnde visus videt colorem, & quamuis non cognoscat se videre, quia pertinet ad altiorem cognitionem, videt se uidere prout visio terminatur ad sensum communem, sicut & ceteri sensus terminantur ad eundem sensum eique continuantur, tanquam lineæ ipsi centro; sensus autem communis, qui altior est, nedum cognoscit obiecta particularium sensuum, sed etiam inter illa ponit differentiam, vnde nedum cognoscitiuus, sed & iudicatiuus est. Eodem modo dicendum est secundum hanc analogiam, quod particulares hominum status in Ecclesia in rebus reuelatis possunt habere suum sensum noscendo hoc esse de fide, non vt particulares sunt, sed ut communi sensui Ecclesiæ copulantur tanquam lineæ centro: ipsa uero Ecclesia, quæ diuersas sensationes, & actus inferiorum hominum cognoscit, uelut sensus communis, etiam ponit differentiam inter illos, corrigens inferiores: insuper cum sit altioris ordinis, quod non datur inferioribus, habet ut noscat se sentire, & iudicet sic esse sentiendum.

Sicut autem nulla est deceptio in sensu, quod fit quando proprium sensibile quod per se immutat sensum, & continet omnia, quæ per se sentiuntur ab illo sensu, si obiectum sit debite approximatum, & organum bene dispositum, & medium depuratum, imò tunc est verum iudicium sensus, quia natus est iudicare per speciem sibi impressam cum circumstantijs requisitis, ita tunc est vera sensatio, quando nulla est deceptio in tali sensu, quandoquidē versatur circa id quod pertinet ad fidem, & sub obiecto fidei continetur, & est debita approximatio obiecti vt cum V. G. clarè constabat de traditione ante definitionem Ecclesiæ apud omnes, vel gratiores personas Ecclesiæ de numero canonicorum librorum &c. & est organum bene dispositum, nimirum quod sentiens charismata habeat nempe officij pastoralis dignitatē, & mediū præsto est nempe ratio formalis assumitur quod est diuina reuelatio per manus tradita, vel scripturis consignata, vel quæ euidenter ex illa deducitur, & dicitur reuelatio; & tunc quia etiam adest propria species obiecti cum suis circumstantijs, verum quoque certum est, & indubitatum iudicium, vt sit manifeste tunc sensus ille pertinens ad fidem, & contrarium absque expressa definitione, vt hæreticum, vel erroneum habeatur. Quando vero vel aliquid non continetur sub obiecto fidei, etiam si sit consensus Ecclesiæ circa illud V. G. quod planetæ sunt septem, vel etiam si contineatur, non cognoscitur an sit sub obiecto, vel aliter appareat, quàm est, ex diuersitate sententiarum, quia non est debite approximatum, & quod videtur vni, non videtur alteri, & vniuersaliter (tunc enim datur locus opinandi) non erit certus sensus, & iudicium, & est locus inquirendi, an hic, vel ille sit sensus Ecclesiæ, & per regulas inuestigatur, sicut per regulas multoties, an hoc, vel illud ex traditione habeatur, & tunc non erit firmum argumentum, etiam si aliquid pro sensu Ecclesiastico à priuatis doctoribus venditur.

AD Primam dicitur, dum Concilium Tridentinum addit illa verba *sciens, & prudens* intellexit de illis traditionibus adeo certis, & indubitatis, & receptis ab Ecclesia, ut absque nouo decreto hæretici, & refractarij habeantur, qui illis contradicunt, ut potè repugnante animata fide Ecclesiæ. Sic ante canonem librorum canonicorum editum à Pontif. & Concilij pro hæretico habebatur, qui sacris libris repugnabat: quando vero dubitatio est apud quosdam de traditione, faciendum est, quod in scripturis rimandis (ante Canonem biblicum) monebat Aug. lib. 2. de doctrin. Christ. c. 8. esse faciendū nempe, ut plures paucioribus, grauioribus Ecclesiis minus grauib. antepoſant, ut sepius dictum est.

Ad II. illud argumentum probat, quando est dogma certum, & indubitatum, ut ex illa certitudine cognoscatur animata fides Ecclesiæ, tunc non nisi accidentaliter differt à scripta fide in concilijs (ut idem docet Lerinens. c. 32. dicens *hoc inquam semper, nec quidquam præterea hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis, perfecit Ecclesia, nisi ut quod prius à maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturæ chi-rographum consignaret: magnam rerum summā paucis litteris comprehendendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem, non nouum fidei sensum, nouæ appellationis proprietate signando.*)

Ad III. illud argumentum probat, ea dogmata ante Ecclesiæ definitionem, quando constat de indubitato, certo, communiter recepto sensu Ecclesiæ, tam circa scripturas, quam traditiones, pertinere ad animatam fidem Ecclesiæ, & per consequens contradictores hæreticos habitos.

Et per hæc patet Responsio ad quartum, & ad quintum.

Ad IV. est dispar ratio de alijs opinionibus nondum diffinitis ab Ecclesia, nec enim quilibet sensus ad animatam fidem Ecclesiæ pertinet, sed is qui certò, & indubius habetur ab Ecclesia, ut non relinquat locum opinioni, unde etiam si in sententiam aliquam piam videat filios suos inclinare, nō propterea habet illud, ut dogma certum, præsertim si opinione, & opinionis nominæ contrariam non expoliet, & obloquentes de ea animaduertat, & piam quoq; intra latitudinē opinionis relinquat. Vnde non opinio habita est assumptio B. Virginis, sed certa sententia, iam pridem ab antiqua traditione descendens, & ex antiquo tempore, quia verò magis ad traditionem pertinere, & de traditione oriri deprehensa est, ad eum statum deuenit, ut etiam si aliqui paucissimi recensiti in oppositum contraxerint, non extracta sit à limitibus traditionis, ex qua posset definiri de fide: de facto tamen (& si aliqui contrarium dixerint) de fide non est propter illorum Patrum reuerentiam, sed proxima fidei, ut nedum temerarium, sed erroneum ei contraire hodie meritò adiudicetur. Quare non est simile.

Quibus notis possimus cognoscere Ecclesiæ sensum, & de regulis Doctorum quibus certo, & infallibiliter Ecclesiæ mentem, vel prædicationem cognoscamus.

Prima Regula. Si aliquid perpetua consuetudine in Sacrosanctis mysterijs celebrandis in Ecclesia constanter obseruatum sit, ex illa, nedum, quæ ad essentiam Sacramentorū, accipere possumus, sed etiam quæ ad eo-

rundem effectus pertinent agnoscere debemus. Hæc Regula accipitur à S. Dionysio lib. de Ecclesiast. Hierarchia quam obseruauit, & explicauit S. D. 3. p. q. 72. a. 4. ad 1. *consummatiuas inuocationes, & in ipsis à Deo operatas virtutes, non est æquum ad publicum euulgare, sed sacra traditio sine pompa nos edocet.* Confirmatur ex Lucio 3. c. ad abolendam, ubi damnantur aliter sentientes de Sacramentis Ecclesiæ, præterquam, quod Romana Ecclesia prædica, & obseruat, itaq; quod oleum, quod aqua &c. adhibeantur, & semper adhibita sint quibus non adhibitis non sit perfectum Sacramentum, ex ista praxi, & consuetudine acceptum est, & sensu, & obseruatione Ecclesiæ, quæ est eiusdem ex sua praxi interpret. Confirmatur, quia ex Ecclesiastica consuetudine necessitatem confessionis ante sumptionem Eucharistiæ, habita copia confessoris, Concil. Trid. declarauit sess. 13. c. 7. ijs verbis: *Ecclesiastica consuetudo declarat &c.*

Præclare ut per omnia S. Tho. 2. 2. q. 10. a. 12. tanti fecit consuetudinem Ecclesiæ, ut dixerit, *quod semper sit in omnibus æmulanda, quia & ipsa doctrina Catholicorum. DD. ab Ecclesia auctoritatem habet &c.* imò & à non vsu Ecclesiæ tenet argumentum propterea subdit. *Hoc autem Ecclesiæ vsus nunquam habuit, quod Iudeorum filij inuitis parētib. baptizentur.* Vnde ex non consuetudine baptizandi hæreticos, de Donatistis Stephanus triumphauit.

Ex ipsismet ceremonijs Sacramentorum etiā aliqui effectus declarati, & asserti sunt à Patribus. Praxim exorcizandi puerulos ad ostēdendum illos ante baptismum adhuc originali obstrictos, & sub Diaboli potestate retineri, adeo S. Aug. vrgebat contra Pelagianos, ut illa contēderet ostēdi originale peccatum, quæ tanti pōderis est, ut & ceteræ Ecclesiasticæ obseruationes habitæ sunt, ut ipsi Pelagiani ex Aug. ep. 105. non auderēt dicere hæc in Ecclesia mēdaci-ter geri, & lib. 3. de pecc. merit. & remiss. c. 13. sic ait.

ait, ipsa Ecclesiæ Sacramenta, quæ tam prisca traditionis autoritate concelebrat, ut ea isti non audeant aperta improbatione respuere, satis indicant paruulos per gratiam Christi de Diaboli seruitute liberari. Vocat quoque 2. de nuptijs, & concupiscentia, antiquissimam Ecclesiæ traditionem, qua exorcizantur (ut dixi) & exufflantur paruuli, ut in regnum Christi, à potestate tenebrarum, hoc est Diaboli, & Angelorum eius eruti, transferantur. Episc. 107. ait hoc antiquissimo tradito, & retento firmo Ecclesiæ ritu paruulos, & cum exorcizantur, & cum ei per eos à quibus gestantur, renunciare respondent, à Diaboli dominatione liberari, & 6. contra Iul. c. 2. dicit, id antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Ecclesiam totam.

Eosdem recte gestantium corde credere, & aliena fide baptizari ex eadem consuetudine, docet apertissimis verbis Aug. serm. 10. de verbis Apostoli, ut quoniam quod agri sunt alio peccante prægrauantur, sic cum hi sani sunt, alio pro illis confitente soluantur, & subdit. Nemo ergo vobis susurret doctrinas alienas. Hoc Ecclesiæ semper habuit, semper tenuit, hoc à maioribus fide percepit, hoc usque in finem perseveranter custodit. Inter fideles, baptizatos paruulos locandos, ex eodem sensu, & consuetudine demonstrat Aug. serm. 14. de verbis Apostoli, ubi ponis paruulos baptizatos? profecto in numero credentium. Nam ideo, & consuetudine canonica, fundatissima, paruuli baptizati fideles vocantur. Oppositum verò sentientes sic confutat p. de peccat. ment. & remiss. c. 20. Non hoc indicat Ecclesiastica regula. Similiter omnes illæ ceremoniæ, quæ tam antecedenter ad baptismum, quam concomitanter, vel etiam subsequenter se habent ex praxi Ecclesiæ perpetua, ut Apostolicæ semper habitæ sunt, & ut effectuum mirabilium significatiuæ, ac proinde habitas tanquam Apostolicas, & Euangelicas. docet Gregorius Nazian. in oratione vltima de baptismo, cum multa de baptizandi institutione dixisset, de cereo, quod in baptizandi manibus traditur tractat, qui eam ceremoniam vocat Euangelium, dicens, Debeo præterea vobis hæc Euangelizare. de hoc argumento consulendi Ambrosius lib. de Sacram. & ijs qui sacris initiuntur myst. Amalarius, Rupertus &c. & nouissimi Galenus Cathed. 114. 115. Stephanus Durante de ritibus Eccles. Hinc collige maximi roboris esse argumenta, quæ ex ritualibus, & Sacramentalibus S. Greg. & huiusm. desumuntur, & maximi ponderis fuisse tempore vñionis in Concil. Florentino, quando inspectis vtriusque nationis libellis circa naturam, usum, & administrationem Sacramentorum, eorundem credendorum formula tradita est in litteris vñionis.

Secunda Regula. Ex cultu, in orationibus, & obsecrationibus, quæ fiunt in Ecclesia, & huiusmodi, sensum Ecclesiæ percipimus. patet ex S. Aug. ep. 599. qui sensum illorum verborum Apostoli 1. Tim. 2. de obsecrationibus, orationibus postulationibus, & gratiarum actionibus faciendis pro Regibus, ex praxi in Ecclesia obseruata in incruento sacrificio, exponit dicens

multa hinc dici possent, quæ improbanda non sunt, sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis, per orbem frequentat Ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod est in Domini mensa incipiat benedici: orationes cum benedicuntur, & sanctificantur, & ad distribuendum comminuitur, quam totam petitionem fere omnis Ecclesia dominica oratione concludit.

Similiter multa dogmata, quæ ab hæreticis in dubium reuocabantur, ex sensu Ecclesiæ eiusdemque praxi ab impiorum incurso propugnata sunt: talia sunt, quæ ante expressas definitiones Ecclesiæ, circa Dei gratuitam vocationem, & prædestinationem, donum perseuerantiæ, & virtutes obtinendas, ex sola praxi magis innotuerunt, ut etiam si essent scripturæ, ex sensu Ecclesiæ intelligerentur planius, ut extorqueri non possent. Hoc clypeo frequentissime usus est S. Aug. ad eludenda Pelagianorum tela. non enim tam ad scripturas, quas extorquebant Pelagiani, quam ad praxim Ecclesiæ recurrerebat. De bono perseuerantiæ lib. 2. c. 22. & 23. ad orationes, & preces, quæ in Ecclesia celebrari solent, merito confugit, ut sensum Ecclesiæ hauriret, & illo tanquam regula fidei vteretur, dicens. Atque vtinam tardi corde, & infirmi, qui non possunt, vel nondum possunt scripturas, velerum expositiones intelligere sic audirent, vel non audirent in hac questione disputationes nostras, ut magis intuerentur orationes suas, quas semper habuit, & habebit (Ecclesia) ab exordijs suis donec finiatur hoc sæculum. De hac enim re, quam nunc aduersus novos hæreticos, non commemorare tantum, sed planè tueri, & defensare compellimur, nunquam tacuit in precibus suis, & si aliquando in sermonibus exercendam, nullo urgente aduersario putauit. Satis ergo firmum argumentum Augustino subministratum est, ex orationum, & deprecationum formulis, quæ fiunt in Ecclesia, ut constet ex eorundem antiquissima praxi, tantamque vim habuisse existimauit Aug. ut veluti tacitam definitionem habuerit, eiusdem Ecclesiæ sensum tali praxi expositam, sufficere namque putabat Ecclesia, in actu exercito, vel in exercitio, sensum eius exprimere, quam in actu signato in propositionibus, vel decreta illum sensum redigere, cum ad id faciendum nullo tunc aduersario vrgeretur, superfluum enim videbatur dogma in pulcras tabulas redigi, quod satis praxis, & consuetudo explicabat.

Quid verò illis formulis orationis peteretur subiungit Aug. ad propositum demonstrandum. Quando enim non oratum est in Ecclesia pro infidelibus atque inimicis suis, ut crederem? quando fidelis quisquam amicum, proximum, coniugem habuit infidelem, & non ei petiuit à Domino mentem obedientem in Christianam fidem? quis autem sibi vnquam non orauit, ut in Domino permaneret? Aut quis Sacerdotem super fideles Dominum inuocantem, si quando dixit, da illis domine in te perseuerare usque in finem, non solū voce ausus est, sed saltem cogitatione reprehendere, ac non potius super eius talem benedictionem, & corde

Et corde credite, & ore confitente respondit Amē? sicut ergo in his orationibus ita et in hac fide natus est, et crevit, et creuit Ecclesiā; quā fide credimus gratiam Dei non secundum merita accipientium dari, quandoquidem non oraret Ecclesiā. In ore ergo Ecclesiæ orantis, fides eius deprehenditur, eiusdemque sensus in tali praxi, & formulis orandi dignoscitur.

Sed & idem S. Aug. Vitalem Pelagiana fuligine respersum, ex iisdem Ecclesiæ orationibus reuincit, docuerat. n. Vitalis consequenter ad suam hæresim, non orandum pro incredulis, sed illis tantum doctrinam impartendam, ait ergo Augustinus. *Exerce contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis, ut eos Deus conuertat ad fidem, et pro catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro fidelibus, ut in eo, quod esse ceperunt, eius muuere perseverent, subsanna pias voces, & dic, te non facere, quod hortatur, id est Deum pro infidelibus, ut eos fideles faciat non rogare, eo quod non sint ista diuinæ miserationis beneficiorum, sed humane officia voluntatis &c. & infirma. Si tantummodo prædicandum esse dicis, iussioni Domini, et orationibus Ecclesiæ contradicis.*

In lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 20. sic dicitur. *Obsecrationum quoque Sacerdotilium Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesiā uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi, cum enim Sanctorum plebium Præsules mandata sibi met legatione fungantur apud diuinam clementiam, humani generis agunt causam, et tota secum Ecclesiā congemisciente postulant, & precantur, ut infidelibus doctur fides, ut idolatra ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Iudeis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholice fidei perceptione respiscant, ut schismatici spiritum rediunæ charitatis accipiant, ut lapsis penitentiae remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, celestis misericordie aula referetur. Hæc autem non perfunctorie, neque inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus, quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutor de potestate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis suæ, et ex vasis iræ faciat vasa misericordie. Vide ergo ex his autoritatibus dogmata in materia diuinæ, & gratiæ prædestinationis, & gratiæ &c. ex orationibus Ecclesiæ, praxi, vel formulis orandi, manifestè doceri, ut nefas sit eis contradicere, cum lex credendi, statuat legem supplicandi, ex fide enim oratio, oritur, nullus. n. quis petere potest à Deo, quod non credit ab eodem præstari.*

Aduertendum tamen est, quod tunc ex orationibus Ecclesiæ de fide sumitur argumentum, & tunc lex credendi statuit legem supplicandi, quando absolute, & simpliciter sine aliqua in oppositum sensus sui declaratione, orat & petit. Si. n. exprimit sensum suum Ecclesiā

nolle definire aliquam controuersiam, & utrāque partem contradictionis, ut opinionem probabilem admitteret, iudiciumque definitionis suspenderet (ut in materia Conceptionis Beatissimæ Virginis) tunc etiam si pro opinione pia officium laudabiliter (ut fecit Sixtus 4.) approbaret, non propter hoc lex ista supplicandi, supponeret definitionem Ecclesiæ legemque credendi. Vnde contra mentem Sixti 4. venerunt, qui ex approbato officio iam probatum dogma deducunt, nec. n. officium ut declaratum dogmatis controuersi à Sixto indictum est, nam in eadē extrauaganti, ubi officium probat, opinionem oppositam non improbat, quin & improbantem ferit, non ergo ex lege credendi statuit legem supplicandi, sed ut dicit Bellarminus respondens hæreticorum subsannationibus, & argutijs, conati sunt probare, cultum dogmati contradicere, respondetur, nullā esse contrarietatem, nam intentio Ecclesiæ fertur in præcipuum fundamentum, hoc est primo & per se in Sanctitatem Virginis, secundario vero respicit opinionem piam, quā Sixtus 4. officio, Indulgentijs, & huiusmodi donis cum lauit, & optima est Responsio doctissimi huius Card. oppilans calumniosa hæreticorum ora, & apparentem nunquā existentem contradictionem dissoluens, & quod optima responsio Bellarm. sit & abunde difficultatibus hostium Eccl. satisfaciatur sequentibus considerationibus demonstro.

Primo nam ut dicebat Lactantius 4. lib. diuin. instit. c. 4. *Non potest religio, aut à sapientia separari, nec sapientia à religione secerni, quia idem Deus, et qui intelligi debet, quod est sapientia, & honorari, quod est religionis. Sed sapientia præcedit, religio subsequitur, quia prius est Deum scire, consequens colere. Itaque in duobus nominibus una vis est, quamuis diuersa videatur, alterum n. positum est in sensu, alterum in actu. Sed tantum similia sunt duobus riuus uno fonte manantibus, fons, autem sapientia, & religionis Deus est, à quo si duo riuus aberrauerint, ardeant necesse est, quem qui nesciunt, nec sapientes esse possunt, nec religiosi.* Hoc, tanquam maiori propositione, præmissa, sic minor subsumitur, sed nihil Sixtus 4. Pius V. & Paulus V. & Greg. XV. statuerunt (ut patet ex eorundem Bullis) de fide credendum, quod pertinet ad sapientiam fidei, ergo nec de fide aliquid in lege supplicandi, quantum attinet ad id quod est intra latitudinē opinionis primo & per se, ut dicebat Bellarm. quod pertinet ad religionem, & cultum, alias duo incompossibilia fuissent proposita Ecclesiæ, quod nullus dicere potest orthodoxus.

Confirmatur ex S. P. 2. 2. q. 8. art. 5. & si virtus religionis, sit distincta à virtutibus Theologicis, eius tamen actus ad miniculum requirit fidei dirigentis. Prius enim requiritur actus quo cognoscamus, quid colendum, quod pertinet ad virtutem fidei, quam quod exhibetur actus colendi, quod pertinet ad religionem, quæ etiā à fide dirigitur. vnde vera est ista causalitas. quia hæc est cognitio falsa V. G. Iudæorum, hæreticorum, Gentilium, falsus eorum cultus est, & e contrario, quia verissima, & sanctissima est orthodoxorum fides, atque sapientia, verissimus atque

religiosissimus cultus est. si autem dubia cognitio esset apud hæsitantes, vel per impossibile apud nos, dubius quoque cultus in dubia cognitione fundatur, & non tam dubius, quam superstitiosus unde Paulus in Actis cap. 17. Athenienses incertum Deum colentes, sub illa inscriptione altare erigentes [Ignoto Deo], tanquam superstitiosos reprehendit Apostolus timentes ait Chrysost. in eum locum, ne forsitan alius esset, quem ignoraret, ipsi tamen non dum cognitus, qui tamen alibi coleretur, & propter maiorem securitatem etiam altare illi erexerunt. & Christus Dominus ob falsam dubiamque cognitionem, Samaritanam de superstitioso cultu conuicit, dicens. [Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quem scimus Io. c. 4. idest ex Gloss. Nos Iudæi non omnes, sed electi adoramus, quod scimus, quia nobis cognitio Dei, testamentum, prophetia promissa recta ergo cognitio, quæ per fidem veram habetur, veri cultus est directiua, ut falsus, & superstitiosus cultus ille manifestè deprehendatur, qui in falsa, & dubia cognitione fundatur Cum ergo verissima sit orthodoxa fides, & intra fidei cancellos, non adhuc decisionem alterius partis proponendo, pia sententia restrinxerit Eccl. Cathol. non absolutum, & præcipuum cultum statuit, ut docuit Bellarm. sed in supereminente gratiam, & sanctitatem Virginis oculis direxit, tanquam (ait Card.) præcipuum fundamentum festiuitatis, secundario insinians per concessionem officij cum Indulg. elargitione ad opinionem piam, respectum habitum esse. unde quia non est præcipuum fundamentum festiuitatis, non inferitur ex lege credendi lex supplicandi, nam fides quia adhuc decisa questio non est, non præscripsit piam opinionem esse absolutum, & præcipuum obiectum cultus, & sic omnia consonant.

Secundo non est possibile in Eccl. Cathol. ut altare Cathed. contradicat. Sed ex Cathedra neutra de fide pronuntiatur sententia, ergo in altari lex orandi, vel supplicandi non habetur, ut declaratiua sententia pie, cum ex lege credendi oriatur lex supplicandi. Antecedens patet ex elegantissimo discursu S. Aug. 6. de Ciuit. c. 5. 6. & 7. cum in Gentiles irrisisset, quod Iouem, Venerem, adulteros colerent, & ab argumento relabi tanquam anguilla ficulnea deprehensæ conarentur, ex M. Varrone triplicem distinxerunt Theologiam, fabulosam, civilem, & Theatralem, & obiecta crimina Deorum dicebant ad fabulosam, & Theatralem pertinere Theologiam. Sed iterum Aug. sic eosdem perstrinxit. Non esse possibile Theologias istas diuersas coalescere posse, ut unum idemque colatur in altari, & derideatur in Theatro. Num quid barbatum Iouem, & imberbem Mercurium Poetæ habent, Pont. non habent? an aliter stat adorandus in templis, qui procedit ridendus in theatro? multo minus in vera religione contingere potest, ut aliter aliquid statuatur in templo calendum, quam quod statuatur ex Cathedra, ergo lex supplicandi, ex lege credendi dirigenda est, & quousque ex lege credendi non constat, ex lege supplicandi non statuitur aliquid, ut declaratiuum dogmatis, sed ut deuotionis promouendum (supposito præcipuo obiecto cultus.) Alia via occurrit hæreticis Suar. 3. p. q. 27. disput. 3. sect.

5. (cui Vasquez subscribit loc. cit. n. 71.) qui hæc habet [ut hoc festum concederetur fidelibus satis fuit existimare hæc opinionem probabiliorē, & magis piā esse, nihil. n. damni multum vero utilitatis fidelibus ex celebratione huius festi etiam si in sola opinione sanctitatis illius posita esset, provenire posse, iure existimarunt. 7 & q. 83. sect. 1. quocirca sic etiam occurrit ipsè dicendo quod quæ ab Eccl. proponuntur, quædam accipiuntur [tantum ut humana fide certa, aut probabiliora, ut sunt historis Sanctorum, & alia similia quæ tantum proponit Eccl. ut pia, & probabiliter credita, qualis est V. G. immaculata Conceptio B. Virg. aut in Epiph. ait, tribus Christi apparitionibus siue miraculis illum diem ornatum esse, et si quid aliud est simile. Et in his nullus est error, quia non sunt res, quæ per se pertinent ad Cath. doctrinam, neque huiusmodi proponuntur. Unde licet contingeret esse falsum id quod Eccles. ut piū, et probabile proponit, non esset propria deceptio, quia ipsemet Eccl. hoc non proponit, ut certa, sed tantum ut pia, & probabilia pro ut re vera sunt. Aliud vero est loqui de rebus, quæ pertinent ad certam indubitataque doctrinam fidei, in his. n. fieri non potest, ut vniuersalis Ecclesia decipiatur, & ideo neque in eis officiis, & orationibus, quæ ab vniuersali Ecclesia recipiuntur misceri potest aliquid huic doctrinæ contrarium, quamque aliquid fortasse possit interdum esse obscurum, quod aliqua interpretatione indigeat

Idem Suarez, ubi supra multa exempla affert, ad suam responsionem, quæ Vasquez secutus est, fouendam. sup. sect. 5. Multa. n. ait festiuitates celebrantur in Ecclesia occasione alicuius oraculi, quæ tamē non ex diuina reuelatione omnino infallibili, sed certitudine humana, & historia habentur. exempli gratia dedicationis S. Michaelis ob miraculum eiusdem factum in monte Gargano, Festum ded. c. S. Mariæ ad Nives propter miraculum illustre, quod contigit, ex elapsa nive in mēse. Aug. in exequijs ubi Basilica erecta est. Itē ded. Eccl. S. Saluatoris ob sanguinem miraculorum, qui effluxit de imagine Saluatoris in inuentionis S. Crucis, quæ omnia cum in historia fundata sint, & sic certa certitudine morali, non sunt tamen certa certitudine fidei, cui nequaquam possit subesse falsum, & nihilominus si contingeret per impossibile subesse falsum tali certitudini morali, nec essent in se certa sed dubia Historia, nunquam Eccl. cultus erit incertus, qui præcipue attenditur ad fundamentum celebritatis, sic exempli gratia (ut docet idē Suar. t. 1. de relig. c. 2. de diebus festis c. 7.) in inuentione Crucis n. 7. in festo inuentionis S. Crucis, tota religio principaliter fertur in venerationem Crucis, quæ licet etiam fieret in die Parasceues, occasione inuentionis noua festiuitas in eiusdem specialem cultum instituta est, unde subdit: parum refert historiæ esse certam aut dubiam, ut ab illa ritē, & sancte sumatur occasio honestissimi, et religiosissimi cultus, sepep. n. manet in tali festo practica certitudo de conuenientia talis festiui, & infallibilis veritatis de sanctitate Crucis, tali festo veneratione dignissimū, ex qua etiam doctrina occurrit hæreticis, dicendo cum his DD. ex eiusdem Ecclesiæ sensu, ferri,

fieri cultum in officio Conceptionis immaculatae in substantiam sanctitatis certissima fide, in circumstantiam præseruationis, vt pie creditam &c. & ex eodem sensu Ecclesiæ haberi, quando lex supplicandi de fide est, nimirum, quando ex lege credendi originatur, quem sensum nullus melius percipit, quam ipsa Ecclesia (nemo enim melius nouit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui est in illo, vt dicit Apostolus) Quare sicut quando non tacet in precibus his, ex Augustino de bono perseu. loc. sup. cit. etiam si in sermonibus, & edictis non statuat quia nullo aduersario vrgetur, desumitur argumentum inuictum, ita ab opposito, cum vrgente questione edicta constituit declarando mentem suam, quod neutra sit ab Apostolica Sede decisa, etiam si loquatur in precibus suis, lex supplicandi, nõ vrget vt ex cultu arguatur decisio questionis, cum indiuiduo nexu sapientia cum religione coniuncta sit, & cultus in altari, ex sapientia, & cathedra dirigatur, vt explicatum est.

Dubij incidentalis resolutio.

Sed ex dictis non leuis quest. emergit, an sit asserendum in diuinis officiis haberi quedam, vt incerta, & dubia, vel Apochrypha, pro parte, n. affirmatiua militant, quæ de Quirico, & Iulita, de Georgio, & Catharina martyre, deque vndecim mille virginibus referuntur. Historia Tho. Apost. fabulosa & commentitia habita est ab Aug. 22. contra Faust. c. 79. & à Gelas. 15. dist. c. S. Romana: similiter quod Magdalena fuerit soror Lazari, cõmuniter à PP. Græcis reijcitur, & quod hereditaria sorte Magdalene Magdalû, Marthe Bethania contigerit, falsum est, repugnantem textu S. Io. dicentis. Bethaniam Mariæ Marthæq. fuisse.

Amplius in martyrologio Romano, quod in Eccl. legitur in vig. Nati. Dominicæ sic dicitur *Anno à creatione mundi quinquies millesimo cõtesimo decimo nono. A diluuiio verò anno bis millesimo nonagesimo quinquagesimo septimo*, & quidẽ ab anno creationis varia est supputatio, etiã quãtum ad seriem annorum. A diluuiio verò ex recta supputatione, non n. si anni 1656. nam ex vulgata decurrunt ab Adam vsq; ad Noe 600. anni, licet apud 70. decurrerint 536. & Eccl. dum approbat vulgatam, vulgatam lectionem sequi debebat &c.

In hac difficultate Perez in tractatu de Eccl. dub. 24. refert sententiam Bartholomei de Ledesma in 2. p. 4. sent. q. 16. a. 13. ad argumenta in cõtrarium dicentis, non oportere omnia quæ recitantur in officiis diuinis, omnimoda pollere certitudine, quoniam aliquando apochrypha recitari solent tanquam vera in Sanctõrum historiis. Sed hanc sententiam sic impugnat Perez. *Si solutio hanc intelligenda est de his quæ vniuersalis Eccl. tanquam vera recipit, & approbat, grauiori censura digna est, quia si vniuersalis Eccl. falli non potest, consequens est, vt asserere, & recitare non valeat incerta, & dubia pro certis. Si autẽ intelligatur de aliquib. Eccl. particularib. immunis est ab omni duriori nota, sed tamen non est ad rem præsentis instituti quia hic tantum fit sermo de vniuersali Ecclesia.* hæc ille.

Sed Melchior Canus libro 11. de locis c.

5. in resp. ad 13. arg. vbi deplorasset multorum, abusu in immutatione diuini officij, vt antiqua religionis forma in quotidianis precib. v. x. relicta videretur, vnde & sapienter à Trid. Conc. reformatio Breu. indicta est, quæ & postea pfecta, subdit. *[sed esto quedam in publicis Eccl. precib. habeantur ambigua, quædã et falsa, num idcirco historiis Eccl. in omnib. fidem abrogare perges, quod nonnullæ eorum sunt vulgo iactatæ, & creditæ, in quib. pferim quoties de miraculis incidit sermo, sicta reperies, fortasse plura, quæ iure, ac merito reprobentur?]* M. hi. pfecto illud Gelasij cõsil. placet, vt cū huius generis historias Catholici legerint, B. Pauli sntia præcedat 1. Thess. v. *omnia probate, quod bonũ est tenete:* atq; irridere Episc. de Theol. Scholæ ludere, in Monachorum imperitiã insultare, quasi fabulas huiusmodi vtrius gratia rudi vulgo inferat, & intrudat, hæc nō putoequidẽ hominis ingenui esse, qui ad bonitatẽ fuerit à natura cõpositus, ne dū eius quem Christus simplicẽ sicut columbã ad legẽ Euãg. formauerit. Quod si ex quibusdã fictis, falsisq; narrationib. historias gentiũ æstinemus, nulla omnino erit, quã nō similiter illudamus. *id s. hominũ imprudentium, atq; adeo stultorũ est, maneat, Diuorum gesta, quæ in Eccl. legi solent despicere nullo modo oportere: quamquã nonnulla ex his incerta sunt, apochrypha, leuia, falsa, nam, et pleraq; credibilia, & vera sunt, quedam etiam certa* hæc ille Ledesma sententiæ concordans.

Pro resolutione sciendũ ergo est, quod in officiis Eccles. multa sunt, quæ in Eccl. lectantur, qdã, quæ ad vitã, & res gestas Sãctorũ attinent, & ad miracula, q̃ a grauib. viris descriptæ, vel ab ipsa Eccl. diligẽti informatione suscepta, vt sit in processib. in Canonizatione, & in lectiones redactæ leguntur ad ædificationem plebis, & morũ informationẽ. & in his rursus quedam sunt, quæ ad substantiã sacrę Apotheosis faciũt, vt q. fide, charitate ille sit præditus, & dono pferatiz, & quod in Dño obdormierit: quedã, quæ quosdam actus virtutũ, & miracula concernũt. Quedam vero sunt quæ in precib. & orationib. habentur. Si loquamur de gestis Sanctõrum, quæ faciunt ad substantiã Canonizationis, vt quod hic aut ille Sanctus cum pietate dormierit, & huiusmodi, vel quod pro Christo martyr occubuerit, necessario dicendũ est, cū, Eccl. in cultu Sanctõrum errare nequeat, quod ea quæ narrantur, verissima quoq; sint, nec. n. aliter declarari poterunt esse in cõlo, quã quod certificata sit Eccl. de finali perseuerantia, maxime per instinctum Spūs S. De reliquis autẽ circũstantiis, vt de modo mortis, & huiusmodi, vel et de miraculis, siue in vita, siue et post mortem, similiter de visionibus Prophetiis & alijs gratis datis Sanctõrum, tunc oportet inspicere ad authores, qui vt testes eius rei asserantur, si. n. doctores graues, Sãcti, & huiusmodi graues historici adducuntur, tantã authoritatẽ tribuunt, Eccl. quantam ij SS. & historici Eccl. merentur, si verò ex ipsismet actis Canonizationis eiusmodi collecta sunt, in maiorem authoritatẽ eleuantur, ex iudicio definitiuo Eccles. circa sãctitatẽ alicuius, ad quã miracula, virtutum multarũ actiones particulares, dona prerogatiuæ motiua subministrarũt ad Sacram Apotheosim

theosim perficiendam, vt si non eleuent ad eam certitudinem, qua aliquis Sanctus proponitur in gratia decessisse, eleuant ad tantam certitudinem, vt prudentialem assensum necessario requirat ex prudentia infusa, cum quadam graduatione, secundum, quod magis, vel minus sanctitas probatur, vt ea detrectas capitosus, imprudens merito taxari possit, imo vt temerarius, non assentiens ijs, quæ tanta cum maturitate recepta sunt, & Apostolica sedes tanta cum maturitate decoxit. Accedit quod cum nonnisi diligenti examinatione facta, & ex fidei relatione nunquam proponat Ecclesia nisi id quod pro comperto habuerit, satis audax est, qui post tam diligentem trutinam, examinatoris examinatore per emendationem, vel apparentem ratiunculam, se demonstrat. Quia vero cautela eiusmodi historiarum quæ legi solita sunt in Ecclesia, iam pridem à Gelasio Papa testata est d. 15. c. S. Rom. haud proposito dissonum est tanti Pontificis lectu dignissima verba adducere. *Gesta ait Sanctorum Martyrum* (erant enim tunc frequentiores, quam Confessorum) *qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant, quis ita esse Catholicorum dubitet & maiora eas in agonibus esse perpassos, nec suis viribus, sed Dei gratia, & adiutorio vniuersa tolerasse? sed ideo secundum auctoritatem antiquam, vel consuetudinem singulari cautela in S. Romana Ecclesia non leguntur, quia eorum qui scripserunt nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut dicta superflua, aut minus apte, quam rei ordo fuerit scripta esse putantur: sicut cuiusdam Quirici & Iulite matris eius, sicut Georgij aliorumque passiones huiusmodi, quæ ab hæreticis probantur conscriptæ: propter quod (vt dictum est) ne vel lenius subsannandi oriretur occasio, in S. Rom. Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta Ecclesia omnes Martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quàm hominibus noti sunt, cum omni deuotione veneramus. Item vitas Patrum Antonij, Pauli, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Item actus B. Syluestri Apostolicæ Sedis præfulis, licet eius, qui scripsit nomē ignoremus, à multis tamen in Vrbe Roma Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ hoc imitantur Ecclesiæ. Item scripta de inuentione sancte Crucis Dominicæ, & alia scripta, de inuentione capituli B. Ioannis Baptiste, nouellæ quidem reuelationes sunt, & nonnulli eas Catholici legunt, sed cum hoc ad Catholici manus peruenerint, B. Pauli Apostoli sententia præcedat: omnia probate, quod bonum est tenete. Vide quanta cautela circumspectione, examinatione legendas vult Ecclesia Sanctorum vitas, & audebit sciolus, audax, liberius licentius immoderatus, vt fecerunt Erasmus, & huiusmodi farine homines, in legendas SS. irruere?*

Si autem sit sermo de orationibus similiter distinguendum est, nam vel substantiam sanctitatis concernunt, vel miracula, & huiusmodi. primo modo, transeunt in altiore ordinem, & calumniam apochryphæ, vel falsi pati non possunt,

sub pœna acerbæ notæ. Secundo modo si miracula illa probata sint ab Ecclesia, vel à DD. grauius scripta, & propterea securè ab Ecclesia recepta, promulgantur, vt orationis fundamentum, tunc pariter non possunt sine audacia, & effræni licentia atque temeritate negari. Vnde si quis illam orationem: *Deus qui B. Raymundum insignem sacramenti pœnitentiæ ministrum elegeris, & per maris undas mirabiliter deduxisti: concede, vt eius intercessione dignos pœnitentiæ fructus facere, & ad salutis portum peruenire valeamus* si quis inquam infringere vellet negando illam historiam, & miraculum, audax erit, & temerarius cum ab Apost. Sede receptum, & probatum sit. In ceteris autem, quæ ad substantiam eiusmodi non faciunt, vel non sunt ab Ecclesia tanta approbatione suscepta, & si aliqua à parte rei supposititia, dubia, vel apochrypha immiscerentur, nullus ex hoc alijs rebus præiudicatur, nec enim omnia ab Ecclesia æqualiter, & eadem graduatione probantur. Quare cauendum est aliud extremum, ne omnia, & singula sic recipienda putemus, vt tanquam pro religionis dogmate decertandum sit, aliter namque quæ de fide sunt, præponuntur aliter quæ ex prudentia infusa assensum oportet adhibere, ne capitosos iudicent Hæretici nos esse, sed prudentes, & graues, vt talis fides rebus adhibeatur, qualem vel natura patitur, & Ecclesia præscribit præbendam esse sic via regia incedentes, nec omnia recipiemus eodem certitudinis gradu, nec passim temerari leuitate abijciemus recipienda, sed & solum quæ vult Ecclesia recipienda præscribit, accipiemus.

Ad argumēta in oppositum. Ad I. Respond. Si quæ dubia, & apochrypha progressu temporis reperta sunt, examine Ecclesiæ sunt repurgata, vt patet ex Gelasio, & si quæ post Gelasium irrepserunt, emendata pariter sunt, vnde, & propter similia, reformatio Breuiarij facta est à Pio V. & multa officia expuncta. Ea autem, quæ irrepserant in officijs Ecclesiasticis, & si dubia, vel Apochrypha, nihil cultui offererunt, nec rei substantiam attingerunt. V. G. historia, vel legenda de S. Georgio, & huiusmodi, salua rei substantia, remansit in sua veritate eiusdem martyrii, & per hæc patet solutio ad similia. Ad II. quod obijcitur de Magdalena, quod non fuerit soror Lazari, communis est latinorum sententia, quam prouide rationabiliter Ecclesia secuta est.

Ad Tertium, Martyrologium, Eusebij Chronicon secutum est in temporum supputatione, qui & septuaginta interpretes secutus est, & licet post vulgatam, quæ sola præ ceteris suscipienda, non sit illa supputatio tenenda iuxta 70. versionem, quæ in ea parte à tempore, vel sciolis deprauata est, vt in multis alijs similibus, vt patet ex Aug. lib. 15. De Ciuitate Dei c. 13. nihilominus, quia ea lectio consensit in auribus Ecclesiæ, toleratur, ne puerilli ex mutatione offendantur, quæ, cum Ecclesiæ videbitur, emendari potest, vnde etiam, & multa post correctionem Sixi in ipsa vulgata emaculanda supersunt, & per Ecclesiam, cum ei visum fuerit emendari possunt, vt diximus 2. tomo cum de vulgata tractaremus.

Tertia

Tertia Regula. Ex exercitio, & usu potestatis Ecclesiasticæ colligi potest, sensus Ecclesiæ, qui in traditione fundatur. fundamentum, nam cum cognoscat Ecclesia potestatem sibi datam esse non in destructionem, sed ædificationem, agnouit quoque qui sint limites eius, & ad quæ potest se extendere, cauendo ne excedat mandati fines, quos sponsus Iesus Christus præscripsit; quare sicut non amittit sua, ita nec usurpat aliena, unde ex usu, & praxi indulgentiarum concedendarum, merito potestas illa tributa Ecclesiæ à Christo cognoscitur; similiter, & facultas dispensandi in votis, & iuramentis. quare etiam si expressè veteres Patres non facerent mentionem de eiusmodi usu, & exercitio, adhuc ex illo potestas euidenter agnoscitur, & cum illa sensus eiusdem potestatis, nec enim sibi usurpasset, quod concedere non potuisset, tanta fidelium satisfactorum iactura, & deceptione.

Quarta Regula. Si in ijs, quæ de iure diuino constituta sunt, aliqua dispensatio fieri cernitur, tunc ex illam dispensatione sensum Ecclesiæ argumentamur, ex quo edocemur fieri posse, ac proinde licitam, & ex Apostolica traditione descendere. Exemplum est in matrimonio ratio non consummato, quod per solemnem Religionis professionem dissolui posse definitur in sac. Canonibus, & Concilio Tridentino, cuius Canonis veritas ex animata fide Ecclesiæ collecta est, in canonibus postea descripta c. ex publico de coniugijs, & alijs c. ex demum adiuncto anathemate in peruelles confirmata in Tridentina Synodo. Conati sunt multi traditionem hanc Ecclesiæ exemplis SS. roborare, nam S. Ioannes à Hieronymo p. contra Iovinian. (cui Beda, & Simon Metaphrastes subscribunt) post ductam uxorem à Christo reuocatum, à nuptijs docuit, sed reluctatur Epiphanius hæres. 51. & 78. erat. n. Ioannes ad eum adulescens, ut de uxore cogitare non potuerit, erat enim statutum tempus in Hebræorum consuetudine, uxoris ducendæ. Præterquam quod eum qui supra pectus Domini recumbere debebat, & matris futurus custos, & filius, dedecerebat post se item imaginatos Hymeneos, ad tantam protrahi dignitatem. Teclam à nuptijs à Paulo absolutam tradidit idem Epiphanius, 78. Alexij notissima historia, quam citat Mag. 4. d. 17. quam etiam scripsit Metaphrastes, & Romana monumenta, & Breniarium testantur, quod inito matrimonio prima nocte aufugerit. Macharius ex libro Vitas Patrum ab alijs adducitur, e nuptijs ad vitam eremiticam conuolasse, sed liber ille fictitius est, & Palladius utriusque Machario familiaris longè alia refert. Unde in his non debemus tantum præsidium collocare, cum aduersus hæreses decertamus. Melius ergo est definitionem Tridentinam tueri aduersus Erasmus, & argutulos quosdam alios Theologos, dicendo hanc definitionem fundatam in traditione, & sensu Ecclesiæ, cum enim ante Evangelicam legem, matrimonium scdus, nisi per mortem, indissolubile sit, omnem potestatem humanam excludit ne dirimatur, quare cum dirimi cernatur, omnino dicendum, Ecclesiam eum sensum

habuisse, quod id fieri possit in lege Evangelica, ubi ad meliorem frugem, intacta sponsa, conuolandi dantur induciæ, idque ex Apostolica traditione suscepisse, nec enim quod ad ius naturæ pertinet, tanta libertate usurpasset, nisi à conditore naturæ, & auctore gratiæ, & perfectionis suæ, mediante Apostolica doctrina didicisset, in præiudicium enim iuris naturalis id reuocasset, nisi e superiori potestate id concedente, & dispensante, agnouisset, grauique error fuisset concedere, quod naturæ iuribus repugnasset, quod de columna, & firmamento veritatis non nisi hæreticè dici potest. Et si cui consuetudo Ecclesiæ eiusque sensus cum definitione Tridentina non sufficit, nec exempla, quæ aliquam exceptionem pati possent à contentiosis, & liberæ fidei hominibus, sufficient. Multo minus pro fundamento, nisi pro congruentia, assumi potest, quod communiter assertur, nempe quod cum matrimonium istud sit spirituale in animorum consensu consistens, per aliud spirituale connubium dirimi potest, non enim deessent artes, & molitiones, quibus infringi curaretur. Quare melius est, antiquissimam Ecclesiæ praxim assumere, ut hæreticorum ora oppilemus, quam non solidis exemplis, nec demonstrationibus Theologicis armati, velimus, incertis, & dubijs rebus, vel coniecturis ad prælium descendere. Ex sensu ergo Ecclesiæ satis superque rationabiliter Concilium Tridentinum definuit posse dissolui matrimonium ratum non consummatum per religionis professionem, & illusor probatur Erasmus, qui Catholicos traducit, per mutationem pallioli, iure connubiali uxores priuari, cum de mutando palliolo suo Apostasiæ, & perfidiæ confugiendo ad castra rebellium, cogitare debuisset, & reuerti ad Catholicorum tentoria.

ARTICVLVS VIII.

An cum constet de his locis, nempe Patrum, præsentium Pastorum, & DD. & ipsius Ecclesiæ sensu, illicò sit procedendum ad proscribendas propositiones damnabiles, an vero definitiones deferendæ.

Vastio ista usum & praxim conuenit, quid fieri debeat, cum manifestè falsa doctrina veluti lues perniciosa Ecclesiæ corpus inuadens grafsatur, vel periculum est, ne contagio locus detur, & præsto sunt, & expedita eiusmodi loca quibus inuri potest, an illicò

illicò proferri possit atque damnari, an vero differendæ sint diffinitiones. Si autem non sunt certa, & expedita huiusmodi loca, an saltem in eo casu diffinitiones differri possunt, & quibus remedijs occurrendum, & si silentium indicetur utrique parti vel saltem uni, an ex illo silentio determinatio aliqua colligatur.

DVBITATIO I.

An cum constet de his locis Theologicis, definitiones illicò interponenda.

Fraus hostium Ecclesie.

Varij fuerunt prætextus hæreticorum in retardandis Ecclesiasticis definitionibus, ne tanquam lupi detecti, ab Ecclesie ouili arcerentur.

Quidam definitiones retardabant, quòd pro pietate bellum suscipere, & pro Ecclesia decertare simulabant, eamque præ viribus defendere gloriabantur. Sic scribit Basil. Epist. 74. *Iam ad defensionem mutui belli, & dissidij excogitatus est, quibusdam hic prætextus, ut simulent se orthodoxiam vlcisci, & quòd proprius contegant inimicitias pietatis se gratia hostes nobis factos videri volunt. alij vero quòd caueant ne de erroribus, & commetis hisce turpissimis argui possint, plebem ad mutuam contentionem instigant, vasanamque reddant, & publicis malis sua ipsorum delicta obsecrant, quocirca, & inconciliabile hoc bellum, propter quòd qui malè egerunt, veram pacem, & suspectam habent, ac metuunt, ut quæ turpitudinis ipsorum abscondita in lucem productura sit. Interea rident nos infideles, nuntiant qui modicæ sunt fidei, fides ipsa in ambiguum vocatur, ignorantia offunditur mentibus, propterea, quòd formæ ac speciem veritatis prætexunt, qui sermonem versutè adulterant. Silent enim pie docentium ora, resoluta est quævis blasphemæ lingua.* Quare ad hæc componenda ad Episcopum Romanum scribendū ceteris Episcopis Orientalibus suadebat.

Alij quæstionū fidei decisiones retardabant, quòd dicerent quæstiones, quæ mouebantur nō pertinere ad fidem, ut deprehensi non criminaliter, sed ciuilitè errasse viderentur. hæc fuit fraus Pelagianorum apud Augustinum lib. 2. contra duas Epist. Pelag. lib. 3. c. 10. contra quos inuehitur Aug. lib. 2. c. 22. ostendendo alias esse quæstiones, quæ fidem concernunt, alias in quibus salua pace Catholica, tractatores orthodoxi possunt adinuicem dissentire. Pelagium secuti sūt Nouatores, dicēdo quæst. inter orthodoxos, & ipsos esse non de capitalibus, & fundamentalibus articulis, sed de indifferentibus, seu adiutoris, quibus, aiunt, fides Catholica nullo modo conuellitur. Per has semitas incescit M. Antonius de Dominis sic dicens in Consilio prof. sue. p. 29. *paratus sum communicare cum omnibus, quamdiū in essentialibus nostra fidei articulis, & Symbolis antiquæ Christi Ecclesie cōuenimus: si tamē novos articulos, siuè sacræ scrip-*

turæ apertè contrarios, siuè à Symbolis prædictis alienos simul omnes detestemur.

Alij definitiones retardabant, quòd dicerēt, Ecclesiam non se debere intromittere in difficultioribus, & subtilioribus quæstionibus, quæ magis videntur ex contentione, & æmulatione oriri, quàm ex studio veritatis, tales fuerunt Ariani, qui id Constantino suggererunt, ut patet ex Epistola ad Alex. Alexandrinum, vide Euseb. lib. 2. de vita Constantini.

Alij definitiones, vel publicationes definitionis retardabant, quòd dicerent, eiusmodi definitiones orbem turbare. tales fuerunt Eutychiani politica hac via conantes, ne decreta Synodi Chalcedonensis publicarentur, quorum suasio Basiliscum, & Magnum Imperatores attraxit, ut datis litteris earundem hæresim obnixè fouerent.

Alij tandem, ut patet ex Epistola Sergij ad Honorium in 6. Synod. act. 12. retardabant definitiones, quia multos alios Patres ex sua parte stare mentiebantur, & ad hoc proferebant auctoritatem Sophronij, qui dicebat multa esse aliorum PP. testimonia pro vna asserenda in Christo Domino, operatione, idque Patres dixisse, ut lucrarentur, ait plurimam animarum salutem, dum talia emergerent capitula, Deo placitis dispensationibus, ac placitis vti fuisse videtur, nihil de subtilitate rectorum Ecclesie dogmatum exagitant, & dicentes, quòd oporteat, utique etiam in presenti, dum tantorum millium populorum salus, præ manibus ponitur, nihil de hoc per contentionem altercari, idcirco quòd (dictum est) à quibusdam sacris Patribus, vox huiusmodi dicta est, nihilque de hoc lædatur rectæ fidei ratio, memoratus Deo amabilis Sophronius talem disputationem nullatenus accepto tulit &c. hæc subdolius hæreticus, qui sub prætextu pacis, & confectis Patrum auctoritatibus pro sua assertione decidi nolebat controuersa, ut liberius sua venena spargerentur.

Oppositiones eorundem.

Arguitur primo, quia cum vigeret error Quartadecimanorum, nempe eorum, qui dicebant Pascha celebrandum esse 14. Luna Martii in quemcumque hebdomadæ diem incidisset, & Victor Papa se accingeret ad definiendum oppositam sententiam interposuit se S. Irenæus ad rogandum Victorem, ne tot Asiaticos à corpore Ecclesie (definiendo, eam controuersiam) eliminaret, multi enim erant, qui eorum patrocinium susceperant, ut Polycarpus, Tharseas, Sagatis, Melito, & alij S. Io. Euangelistæ auditores, quos recenset Polycrates Ephesus Episcopus Epistola ad Victorem, rationem assignabat Irenæus, quia licet esset mos diuersus ceterarum Ecclesiarum à consuetudine Asiatica, tamē pacē atque concordiam inter se retinuerunt, ac nunquam propter istum varium illius festi observandi modum, fuere ulli aliquod ab Ecclesia eiecti. Accedit quòd super hac quæstione Polycarpus Io. Euangelistæ discipulus ad Anicetum Papam perrexir [cumque de alijs rebus de

de quibus inter se discrepabant, pauca contulissent, confestim pax fuit inter eos conciliata. neque tantum Anicetus Polycarpo poterat persuadere, ut suū observandi morem (quippe qui cum Ioanne discipulo Domini nostri, & cum reliquis Apostolis, quibus cum multum versatus fuisset, eundem semper ad illum modum observasset) deponeret: neque contra Polycarpus Aniceto persuasit ut consuetudinem Asiaticam (quippe qui morem Presbyterorum, qui illum erant antegressi, debere sedulo retinere assereret), ullo modo observaret. Quæ cum ita essent constituta, communicabant inter se mutuo &c. & placida pace, & tranquilla Ecclesiæ fruebantur. Hæ erant rationes Irenæi retardantis Victorem, ne eam definiret controuersiam. Extant apud Euseb. S. Hist. c. 24.

II. arguitur, quia etiam si pertinaces sint, contradictionem mouentes, possunt ad meliorem fragem conuerti. Vnde Sergius Episcopus Cypri scribens ad Theodorum Papam, quæ Epistola lecta est in Concil. Later. sub Martin. I. secretario 2. scribit dilationem proscriptionis hæreticorum fuisse spem aliquam conuersionis. *Vsq; ad hanc igitur diem dispensationem aliquam querentes, tacuimus eis, arbitantes ad meliora immutare eos proprias doctrinas.* Si ergo talis spes concipitur, definitio retardari potest. & secretario eodem lecta sunt littera Victoris Carthag. ad Theodo. Papam, ubi sic dicitur. *Ecce enim Ecclesiæ Dei non leuiter perturbantur, Christianorum voces, ac gemitus Episcoporum non supportamus querentium, & clamantium nouitates, & concinnationum figmenta à Paulo Venerabili confacerdote nostro, ut dicitur, contra fidem veracissimam approbata, debere repelli.* Nos autem temperamenti causis innectentes, expedire putauimus prædictorum beatissimorum, confacerdotum nostrorum, licet iustissimos quæstus, æquanimiter supportare, & ad auditus, venerandos fraternitatis vestræ hoc ipsum peruigili cura deducere, æquanimiter ergo supportari possunt eo temperamento, ut resipiscant.

III. quia multoties eiusmodi definitiones nondum sunt turbatiue Ecclesiæ pacis, sed et Politicæ etiam subuersiue, ad cædes, tumultus, & sanguinem terminantur: at scandalorum radices præcidendæ. ergo &c.

IV. quia cum Synodus Chalcedonensis damnaasset tria capitula, & Vigilius Papa idem decreuisset, orta est ex hac definitione non leue dissidium inter Occidentales, & Orientales, nolentibus enim eadem damnare Occidentalibus, Vigilius sententiam mutauit V. Synodo subscribendo, sed veritus ex hac mutatione, ne Orientalis Ecclesia ab Occidentali se separaret, iterum damnationi consensit eorundem trium capitulorum, vnde ex hac determinatione Vigilius præceps, & inconstans etiam est adiudicatus.

V. quia quod in Christo Domino sint duæ voluntates apertè ex scripturis colligebatur, & ex Patribus asserabatur expressè, & nihilominus Honorius ad consilium Cyri Patriarchæ Ale-

xandrini suadentis omnes Aegyptios hæreticos, nostris Catholicis facillè posse coniungi, si quæstio ista de duabus voluntatibus, & operationibus non decideretur; sed duarum voluntatum, & operationem voces supprimeretur, & Dei virilis voluntas, & operatio diceretur; statuit silentio indicto utrique parti, ut nec vna, nec duæ operationis dicerentur, ut patet ex Epistolis Honorij ad Sergium.

VI. quia interdum imo & sepius inter ipsos Catholicos quæstio versatur, & quæcunque pars pro pietate bellum suscipere videtur. absurdum autem videtur, ut qui inuincibiliter prius errabant, ex definitione postea, si contrarium sentirent, in eas angustias redigantur, ut ab Ecclesia extorres habeantur, qui paulo antè condebantur tanquam filij intra sacraria veritatis.

VII. quia interdum quæstiones non sunt de capitalibus, & fundamentalibus articulis, sed de subtilitatibus, & sinuosis, & difficillimis rebus, quæ magis videntur exoriri ex ingeniorum luxuria, quam ex cupiditate indagandæ veritatis, vnde aduersus eas quæstiones declamauit Constantinus apud Euseb. l. b. 2. de vita Constantini dicendo, quod tales quæstiones, qualis nulla lex, canonue Ecclesiasticus necessario præscribit, sed inanis dissoluti otij certatio proponit, licet ad exercendi ingenij acumen instituuntur, tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temerè efferre, neque vulgi auribus inconsulto concredere.

Accedit, & Zozimus Papa, qui ad Episcopos Africanos scribens (apud Baron. anno 417. nu. 22.) putabat quæstiones Cœlestij esse potius subtilitates quàm Metaphysicas, quàm quod ad fidem attinerent, vnde dicebat ipsum quoque sanæ Cœlestij, & quoscunque qui eo tempore regionibus aderat sacerdotes admonui, has tendiculas quæstionum, & inepta certamina, quæ non edificant, sed magis destruunt, ex illa curiositatis contagione profluere, dum unusquisque ingenio suo, & intemperatè eloquentia superscripta abutitur, cum in hoc etiam magnorum viro- rum nonnunquam cum ipsis autoribus scripta, periclitantur, post per multam temporis miseriam interpretatus arbitrio.] & postea commoneo, & iam ingenia vestra, sanctarum omnium scripturarum, quæ secundam traditionem PP. & Maiorum præcepta sunt, præscriptis obseruationibus custodire.]

Ipsæ quoque Cœlestinus de iisdem quæstionibus loquens dicebat. *Profundiores verò, difficilesque partes incurrentium quæstionum quas latius pertractarunt, qui hæreticis resisterunt, non necesse habemus asseruere, quia ad consistendam gratiam Dei, eius operis dignis nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quicquid secundum dictas regulas Apostolica scripta nos docuerunt, ut prorsus non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis sententijs esse contrarium. habetur in p. tom. Chrysostomi sub nomine eius homil. de Adam, & Eua, quæ tamen est foetus Cœlestini; nō ergo similes*

miles quæstiones expedit diffinire.

Vltimo quia causa 11. q. 3. c. graue sic dicitur. *graue satis est, & indecens, ut in re dubia, certa detur sententia*, non ergo certa sententia dari debet, præsertim in fidei quæstionibus, & causis, quæ omnes alias præ sua grauitate excellunt. Confirmatur quia multoties pro parte, quæ damnatur multi sunt Patres, non ergo æquum est contra illos definire nec oportet, *maximè si pax esset scienda.*

Pro parte opposita.

Sed contra est primo autoritas Rom. Pontificum, qui ex officio pastoralis necessitatem decisionum eiusmodi controuersiarum collegerunt.

Eraristus Epistola ad omnes orthodoxos sic dicit. *Cogitantibus nobis metum diuini iudicii (fratres carissimi) & post vitam hanc unumquemque prout gesserit recepturum, quid versat in querelam tacere non licuit, sed nobis, vobis loqui necessitas imperauit, dicente Propheta, exalta, ut tuba vocem tuam, & cui Ecclesiarum commissa est cura, si dissimulem, audiam Domino dicente, reiecistis mandatum Domini, ut statuatis traditiones vestras.*

Sother ep. 2. sui quoque muneris necessitatem in respondendo consultationibus, & qq. fidelium agnouit, dicens. *Diuinis præceptis, & Apostolicis monitis informamur, ut pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu, & si quod vsque reprehensioni inuenitur obnoxium, celesti sollicitudine, ab ignorantia imperitia, & presumptionis usurpatione reuocemus.*

Fabianus consultationibus iisdem respondens, Orientalibus Episcopis, idem fassus est. dicens. *Exigit dilectio vestra, ut ex autoritate Sedis Apostolicæ, cõmunibus debeamus respondere consultis, & quamuis succinctè hoc agere festinarem, denuò tamen ob has, vel illas necessitates, quasi ad caput mittere non dubitatis.* idem quoque ab Africanis Episcopis consultus quid agendum esset in causa Donatistarum, nihil in eo negotio dissimulandum esse, respondit, cuius oraculi fidem his verbis iisdem Episcopi his verbis testati sunt. *Recitatis litteris Reuerendissimi fratris, & Consacerdotis nostri Anastasi Romanæ Ecclesiæ Episcopi quibus nos paternæ, ac fraternæ sollicitudine charitatis, et sinceritate adhortatus est, ut de hæreticorum, & Schismaticorum Donatistarum insidijs, & improbitatibus, quibus Africanam Ecclesiam Catholicam grauitè vexant, nullo modo dissimulemus.* Gratias agimus Domino nostro quod illi optimo, ac Sancto Antistiti suo, tam pie curam pro membris Chri-

sti, quamuis in diuersitate terrarum, sed in vnâ compage corporis, inspirare dignatus est.]

Cælestinum interpellauit Cyrillus in causa Nestorij, ut contra illum definiret dicendo. *Digneris proinde quid hic sentias aperire quò liquidò nobis constet, communicare ne nos cum illo oporteat, an verò liberè eidem denunciare, neminem cum eo communicare, qui eiusmodi erroneâ doctrinam facit, ac prædicat.* Cui respondens Cælestinus professus est hoc esse sui muneris, *ut fideles in vnitæ fidei persistant subdens. Interim nostrarum partium est, ut illum (Nestorium) in præcipitio proximè adductum, vel in ipso præcipitio, unde eum prolabi necesse est, iam constitutum, si qua ratione poterimus à lapsu prohibeamus, ne, si opem non tulerimus ipsi ad casum impulsisse videamur.* admonendo ni resipiscat et si pertinaciter in sua falsa doctrina perseueraret, à liminibus Ecclesiæ arceretur.

Agathoni ab Imperatore supplicatum est, ut patet ex Epistola ad Imperatorem scripta, quæ in 6. Synodo recitata est, ut definitio à Apostolica Sedis manifestaretur aduersus hæreses. Porrigere dignemini dexteram Apostolicæ doctrinæ, quam cooperator piorum laborum vestrorum B. Petrus Apostolus tradidit, non ut sub modio condatur, sed tuba clarius in toto orbe prædicetur, quia eius vera confessio à Patre de cælis est reuelata & c. cuius adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia, nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.] Sed quid eidem Imperatori Constantino Pogonato rescripserit Agatho attendamus [Consideret etiam vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promissit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse cunctis semper est cognitum. Quorum & pusillitas mea licet impar, & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit mihi, si veritatem Domini mei quam illi synceriter prædicarunt, prædicare neglexero.]

Gelasius PP. ad Anastasium Imperatorem scribens dicebat. *Dispositione enim diuini sermonis mihi iniuncta. Væ mihi erit, si non Euangelizauero, quod cum Paulus vas electionis formidet, & clamet, multò magis metuendum est, si diuinitus inspiratum, & paternè transmissum, subtraxero.* Et Epistola 4. ad Honorium loquens de Pelagianis controuersijs nouè pululantibus ait. *Non putauimus vllatenus differendum, & c. æstimantes melius nos videri impatientius talia vestigare voluisse, quàm crescere dissimulando perniciem, neque enim vel silentio premere causas huiusmodi, vel differendo ferre debemus, & allegans exemplum Apostoli 1. Cor. 13. qui vbi Corinthiorum dissensiones agnouit confestim scribere non omittit, ut vel nascentibus iurgiis pius medicator occurreret, vel de eorum comperta mox, incolumitate gauderet: Quod nos quoque litteris, quæ super hac re directæ sunt, iudicasse reminiscimur, ut scilicet, aut repertinis obsteremus insaniis, aut si nihil horum penitus acci-*

et diffuset, de Catholice veritatis integritate le-
garentur.

Hormisdas Epistola 13. ad Episcopos Orientis. Non amat fides Christiana secretum, quam quisque in argumenta effudit, abscondit. Per uniuersas Gentes verbi prædicatione mandatur Apostolis, & quam excusabiliter hoc quisquam potest sibi tacere commissi? Quid prodest cuilibet paternarum reuerentiam seruare regularum, si concuti hæc ab alijs, si sine honore tractari patienter accipiat? infirmum ostendit affectum, qui quod diligit non tueretur. incurvantur passim sancta à perfidis constituta, & rediuiua subinde de compressis, & excessibus resurgit improbitas, quem admodum ergo pietatem in Deum probat, qui tam nefanda dissimulat? &c. Tacet qui scit sibi esse mandatum; Exalta vocem tuam, qui Euangelizans Hierusalem, exalta, noli timere. Nonne ante oculos habens discipulum, ita gentium doctor instituit, ut opportunè importunè Euangelizare non cesset, admonens. Attende tibi, & doctrinæ, instat in illis &c. ergo vel propheticiis stimulis excitati, vel normis Apostolicæ eruditionis instructi, curam salutaris prædicationis assume, Diligite & vindicate sententias probatas pijs, infidelibus inimicas, & ad petram supra quam est fundata Ecclesia reuerentes, apud illorum etiam vos Patrum spiritus, quorum veneranda constituta improbè labefactantur, absoluite &c.

Ioannes Papa primus ep. 2. Quapropter fratres hortor vos, & moneo contra Arianam perfidiam, quæ olim non semel, sed sæpe damnata est, & modo in quibusdam reuultu, armari gladio Spiritus S. ut eam (ita adimiculantem diuinam gratia) opprimere, & extirpare valeamus, ut nec radix eius in posterum inueniatur.

Vigilius interpellatus, ut de tribus illis Capitulis ageretur, sic respondit Ep. 8. Poposcit fraternitas vestra, ut nobis præsentibus de tribus capitulis ex quibus, quo nata est, sub tranquillitate, & Sacerdotali mansuetudine sanctis propositis Euangelij conferatur, et finis questionis ipsi Deo placitus, & conueniens ijs, quæ à memoratis sanctis quatuor Concilijs definita sunt, imponatur, ita omni de medio dissensione sublata, quæ ab eisdem quattuor sanctis Synodis definita sunt, inconcussa seruentur, earundem Synodorum reuerentia in omnibus custodita &c. Unde diuinæ clementiæ supplicamus, ut omnes nos in hac confessione, & in paternis traditionibus permanentes, nostro digni reperiatur officio: & in die diuini iudicii, nulli præuicationi paternarum constitutionum inueniantur obnoxij.

Pelagius Papa I. de fide deitatis Patris, & Filij consultus, respondit Ep. 1. concludens infra, memor sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præfidere, cuius à Domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat, negantium filium non esse eiusdem naturæ cum Patre, & intelligo aliter mihi non licere, quam ut omnes conatus meos ei cause, in qua vniuersalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam.

Synodus Ephesina in, Nestorium diffinitio-

nem non distulit, ut patet ex a. 1. parte 2. in sententia depositionis, dicendo Reprehendentes itaque partim ex litteris commentarijsque ipsius hic publicè lectis, partim ex sermonibus quos nuperrimè in hac Ephesorum Metropoli habuit, quique testimonijs illum impiè sentire, & prædicare, coacti per sacros Canones, & Epistolam S. P. N. & comministri Cælestini Romane Ecclesiæ Episcopi, lacrymis subinde perfuncti, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus.

In Synodo Constantinopolitana, a. 1. ad Agapetum Papa scribunt Orientales, ut opem ferret, prauas doctrinas hæreticorum Acephalorum eliminando. Si enim qui hæc sapiunt, & faciunt simul nobiscum omni tempore, & modo degerunt permittuntur, considerate Beatissime, quod nobis non occurrentibus his quæ illi sentiunt, neque istorum ebrietate euasemur diminuta, ipsos accipere potestatem congregandi, aut ipsos permittere talia audere, nihil aliud est, quam veriores putare quam dogma nostrum, & iniquiores, ac violentiores efficere contra nos. Si enim illi tanquam pie sapientes, docere sicut sentiunt, & prædicare cum fiducia dogma suum permittuntur, manifestum est, quod reprehensa est Ecclesiæ ratio, cum apud eos sit veritas, nam duas contrarias rationes, veras esse de eadem re natura non habet, ut ait magnus Gregorius, concludens mox. Vigilante iusto iudicio canonum, à vobis benè custoditorum, paulum refrigeretur Dei Ecclesia, ab istis liberata, & infra. Purgate Dei Ecclesiam, et à Lupis liberate, immitentes ipsi non pastorem, sed disciplinatum virgam vestram &c. hæc illi munus & necessitatem prædicationis urgentes, & ad memoriam reducentes.

In Synodo Lateranensi sub Martino I. secret. 2. idem Pontifex voluit, ut in Concil. legeretur Epistola Victoris ad Theodorum Papam transmissa, in qua sic dicitur. Nos enim humiles corde quæ recta sunt adiutore Domino sapientes, uno vinculo charitati vobiscum sumus constricti, veram fidem, ac Religionem Catholicam in omnibus fortiter defensantes. Studiosius itaque à Catholicis improbis probè resistere imminendum est; ne torpore desidie oppressi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quasi fauorem impendentes iudicemur, dum aduersa Catholica fidei propulsare negligimus; à B. namque Felice Apostolico vestre sanctitatis prædecessore dictum est: negligere quippe, cum possis, deturbare peruersos, nihil est aliud quam fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifestos facinorosi desinit obuiare, quæ dicta probans, & repetens in eodem Concil. idem S. Martinus subiunxit. Itaque oportet Catholicos improbis probè resistere, ne torpore desidie oppressi, taciturnitatis teneamur obnoxij &c. & postea. Non nos oportet de cætero negligere, & differre, ne quod absit, memoratis criminibus submittamur, irrationabiliter possponentes, & expectantes eos, qui nolunt ad Dominum conuerti.

Secundum caput argumentorum desumitur ex parte ipsius Ecclesiæ, ut sciat, quod sequi, quid fugere debeat, ex discretione veri à falso. Vnde Victor Chartaginensis scribens contra

Mono-

Monothelitas ad Papam Theodorum sic dicebat. *Vestrum est frater sanctissime canonica discretione, sollicitè contrarijs Catholica fidei obuiare.* Ad eundem Pontificem scribebant Africani Episcopi dicentes. *In honorem Beatissimi Petri, Patrum decreta (Pontifici) omnem decreuere reuerentiam in Dei rebus, quæ omnino, & sollicitè, debent, maxime verò ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quam probare laudanda.* Tunc autem maxime est necessaria ista discretio, quando sub specie boni falsum dogma proponitur. vnde S. Ambrosius lib. 1. de fide c. 1. contra Arianos, & sunt ipsissima verba Nazianzeni tract. de fide. *Multas (ait) quidem & graues hæreses nouimus à plurimis ebullire, & veneni vice ad intimum pectus cancri sui virus infundere, sed vinci, vel facile possunt, vel facile vitari, quarum prima propositione omnium consilium pectoris proditur: at verò hi quibus multa nobiscum paria sunt, facile possunt innoxias mentes, & soli Deo debitas fraudulentæ societate percutere, dum malorum suorum virus per bona nostra defendunt. Nihil enim periculosius his hæreticis esse potest, quæ cum integrè per omnia decurrant, uno tamen verbo, ac si veneni gutta, veram illam, ac simplicem fidem Dominicam, & exinde Apostolicæ traditionis insciunt.* Vnde vehementer vobis cauendum, ne se vel sensibus, vel auribus nostris huiusmodi latenter insinuet. Quia nihil tale cogit in moriem, quam sub obtentu fidei integritatem eiusdem fidei violare, ut enim gypsum aqua permixtum tactis colorem mentitur, ita hic per verisimilem confessionem, traditio inimica suggeritur. Qua de re non similitudo confessionis, sed sensus mentis est ponderandus, quia confessio ipsa firmatur.

Amplius ut detegantur, & discernantur pietatis cultores ab impijs orthodoxiam simulantes, vnde Basilius exhortatur Athanasium, ut scribat pro hæreticis detegendis atque damnandis & infra, itaq; ne occasionem habeant, qui occasionem, quæ aiunt, ex eo quod Sanctitati tue coniunguntur, qui fide sani sunt, manifestandi sunt omnibus, qui ad veram fidem claudicant, ut & post hoc cognoscamus consensientes, & non perinde atque in nocturna pugna inter amicos, & inimicos sine discrimine versetur. Porro ex ista mixtione illud incommodum sequitur, quod ethnici propter immixtos, qui latent sub colorata pietate, hæreticos auersantur, & traducunt orthodoxos, ut scripsit Epiphanius. heres. 27. contra Carpocratianos: indiderunt sibi ipsis cognomen Christianorum, ad hoc ut gentes per ipsas offendantur, & sanctæ Ecclesiæ utilitatem, & veram prædicationem propter illorum nefaria facta, & incomparabilem improbitatem auersantur, & ut gentes ipsorum assiduò opera considerantes, putant enim Sanctas Dei Ecclesias tales esse, & auertant, veluti dixi, aures à Dei, ac veritatis doctrina, vel ubi vident, saltem aliquos similiter blasphemias proferre, & hac de causa plures ex gentibus, ubicunque viderint tales, ne accedunt quidem ad nos ob communionem accipiendæ doctrinæ, aut audiendi verbi diuini,

& neque aures admouent, improbis scelerum illorum factis consternati. Ne ergo ex ista immixtione malè audiat nomen Christianorum in gentibus, expedit ex parte Ecclesiæ, ex definitione internosci pios ab impijs.

Præterea ne ipsi hostes hæretici videntes doctrinam suorum ducum tolerari, magis in suo errore firmentur, vnde Nazianzenus loquens oratione 46. ad Nectarium de Apollinariis, qui iam à quibusdam tolerari ceperant, sic dicit. *Si illis, ut pie sentientibus, & quæ sentiunt docere, libereq; promulgare permittitur, quis non videt Ecclesiæ doctrinam condemnari, perinde ac veritate ab illorum paribus stante? neque enim fert duas de eadem re contrarias doctrinas veras esse. Quomodo igitur excelsus, & præstans animus tuus ad tanti mali correctionem consuetam libertate non vti sustinuit?*

Adhuc ex parte Ecclesiæ necessaria definitio, est, ne ipsimet fideles fluctuent, nescientes, quid esset amplectendum in rebus ad salutem necessarijs, si viderent per impossibile errores tolerari. hinc ad eiusmodi nebulas dissoluendas scribebat Sergius Cyri Episcopus ad Theodorum Papam. *Tu prophanarum hæresum depositor existis, tu Princeps, et Doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur ne despicias Patrum tuorum, scilicet antiquiorum Pontificum Pater fidem æstuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, nec non periclitantem, resoluas nebulam insipientium, lumine sapientiæ tuæ, & sanctissime absconde blasphemias, & Marianus Archimandrita ad Agapetum Papam dicebat. Non possunt duo contraria simul vera esse. Si hæreticis facultas datur hæreses prædicandi, istud ipsum fateri est apud ipsos veritatem esse, à nobis autem illam penitus defecisse: si autem, eam apud nos esse iure firmamus, illas ab ea deficere, & ut mendaciorum textores, Deo & hominibus execrabiles, esse abiiciendos, dicere necesse est, cum præsertim in eo statu res modo posita essent, ut tolerare ista, & si non iubere, patiq; saltem ipsum Principem sub pacatissimo, & florantissimo Imperio, cum ubique terrori esset, etiam longè positis Barbaris, indecens esset, atque propemodum eisdem consentire, ac patrocinio ipsos fouere suo.*

Sed nedum nebula dubietatis effugiant, ex definitionibus, e mentibus hominum, sed & de veritate inuenta plurimum exultant fideles: sic Lateranensis Synodus Hadriani II. Papæ rescriptum voluit in suis Canonibus retineri. *Dignum est dicebat, & à ratione non discordat, quod ea, quæ inter se dubietatis scrupulum videntur continere, ad Apostolicæ Sedis iudicium referantur, ut inde Christi fideles in dubijs certitudinem se gaudeant inuenire, vnde noscuntur magisterium fidei suscipere.*

Ad hæc est necessaria eiusmodi definitio, & definitionis promulgatio, vel promulgationis executio, ne hæreticorum doctrinæ tanquam pestis sanam partem iuuadat, neue, ut cancer amplius serpat, sic hortabatur ad depellendos Bonosiacos Innocentius ep. 12. ad Laurentium, ne ulterius debacchandi habeant facultatem &c. tuum est frater charissime, quæ præcepta sunt

non segnius agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione perdas, et incipias Deo de perditis reddere rationem, & ad Concil. Carthag. ep. 31. *Sanandum est celerius, ne longius execrandis animis morbus inserpat, auellendi sunt longius, & ab Ecclesia procul remouendi, & Petrus Damiani Nicolaum 2. Papam instigat ad malos mores excidendos his verbis. Tu autem Domine mi venerabilis Rex, qui Christi vice fungeris, qui Summo Pastori in Apostolica Sede succedis, noli pestem hanc per ignauiam ad incrementa producere, noli conuiuendo, & dissimulando grassanti luxurie fræna laxare [quæto magis id necessariam ad expellendam falsam doctrinam?] Serpit hic morbus, ut cancer, ut vitiosa propago ad infinita porrigitur; nisi Evangelica falce, quod male pullulat, amputetur. Absit igitur, ut sancti cor vestrum segnis Heli torpor emolliat, sed potius ad scelus, vltiorem ingenuus Phinees rebus accendat. Sed clarius ad propositum Possessor Episcopus ad Hormisdam. Decet ait & expedit ad capitis recurrere medicamentum, quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim maiorem circa subiectos sollicitudinem gerit aut a quo magis nutantis fidei stabilitas expectanda, quam ab eius Sedis Præsidente cuius primus a Christo rector audiuit: Tu es Petrus &c. arbitror vestram beatitudinem non latere quantis in Constantinopolitana vrbe, Ecclesia laboret insidiis, & ad morem veteris morbi insaniem vulnus iterum querat erumpere, quod obductum fuerat cicatrice, insanabilis post error increseat. Si enim diu fuerint in hac impuritate versati, necesse est multos in hanc sue prauitatem mentis inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui fidem Catholicam non sequuntur. Putabunt enim eos recte sentire, quos adhuc viderint in Ecclesia perdurare. Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi seuerius afflatu, cautius, quæ sunt sincera perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur.*

Etiā necessaria est definitio, ut vnitas custodiatur fidei & scissuræ tollantur. sic ex definitione Stephani Papæ, circa anabaptismum diffusiones sopite: cuius rei testimonium extat apertissimum Dionysij ad Stephanum apud Baronium 258. t. 3. *Iam scitis, frater, omnes Ecclesiarum Præsides, qui ubiq; locorum sunt, summo animorum consensu conspirare, et ob hanc pacem omnium expectationem, constitutum, incredibili lætitia affici, Demetrianum dico Antiochiæ Episcopum, Theodist. Cæsariæ, Marabaneum Eliæ, Maximum Tyri &c. Firmilianum etiam, & totam Cappadociam &c. omnes ubique gaudio exultant, & vno animorum consensu, ac fraterna charitate Deo gloriam impertunt. Adeo autē necessariū id indicauit Constantinus Pogonatus Imperator, ut Donum Papam ad definitionem stimulet, ne ex dissidijs nostris Pagani, & alij infideles Catholicæ vnitati insultarent. Acerba quædam nouitatis intromissa sunt: aliquibus verò incongruè scrutantibus incomprehensibilia opera Dei, & quia ex quo hæc moueri ceperunt, & vsque hætenus vtrique se-*

des inter se minimè conuenerunt, ut inquirentes sibi met satisfaciunt pro veritate. Propter viles igitur inquisitiones non fit infinita contentio, ne nobis insultent Pagani, & Hæretici, neque in nobis vsquequaque locum accipiant semina aduersarij. Hoc etiam nomine Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus Nicolaum Papam I. commendauit, quod ex definitione pax, & tranquillitas reddita sit. Fluctus, qui hic inerant, dissipasti, & tranquillitatem Ecclesijs contulisti.

Tertium caput necessitatis definitionum, desumitur ex parte mouentium quæstiones, & litigia, & definitiones retardantium.

Primo, ut ab ipsis tollatur falsa estimatio, quod ipsi recte sentiant, & sint orbis Deuotiones. Hoc motiuo accensus est Hormisdas Papa ad definiendum contra Monachos quosdam Schythiæ scribens ad Iustinum Imperatorem qui Trifragio, sub specie recti addere non formidarunt illam particulam, qui crucifixus es pro nobis, quorum ingenia elegantissimis verbis descripsit, dicens. eorum vna pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non credere, contemptores auctoritatum veterum, nonarum cupidi quæstionum solum putantes scientiæ rectam viam quolibet concepta facilitate sententiam, eiusq; tumoris elati, ut ad arbitrium suum vtriusq; orbis puerent inclinandum esse iudicium: nec in numero fidelium deputantes sequaces traditionis paternæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ: docti crimina serere, obrectationum venena componere, integrum Ecclesiæ corpus cdisse, seditiones instruere, inuidiam concitare, et pro obedientia quæ in cænobijs principatum regularis obtinet disciplinæ, obstinationem pertinacis amare superbiam, & iterum. Cauenda est subilium magna circumspeditione calliditas, qui ingerunt difficilia, dum nituntur labefacta e composita. Quare ijs frænum imponendum esse per Ecclesiasticam definitionem, iudicauit idem Papa, ne amplius quamlibet curiosus scrutator inquirat, aut opere, & institutione perfectus, nisi fortè maluerit quicquid dubitare, quam credere, certare quam nosse, sequi dubia, quam seruare decreta.

Secundo, ut detegatur eorum malitia versipellis, qui sub virtutum, & estimationis pallio, vel eloquentiæ splendore, plus alijs sapere plus virtutis habere præ cæteris sibi, & alijs suadent, & quantum attinet ad virtutum velamenta egregie S. Basilii ep. 74. scripsit, quod hæresis manifestè ab Ecclesiæ corpore diuulsa, proprio immoratur errori, parumque nos lædit: propterea quod illius impietas omnibus nota est: qui verò ouinā pellam induti, mansuetudinem, ac placiditatem externè quidem simulant, internè verò gregem Christi crudeliter lacerant, et hoc nomine, quod ex nostro gremio progrediuntur, simplicioris facile lædunt, ij sunt perniciosi illi, & qui non ita facile caueri possunt, quos per vestram diligentiam, omnibus Ecclesijs Orientis publicari, & manifestari petimus. Tales quoque erant quidam presbyteri Gallicani, qui contra doctrinam S. Augustini contra prædestinationem, & gratiam, multis autore Prospero 1. lib. contra Collatorem, diffeminabant errores. Quorum dicebat Sanctus,

Intus instrepens domestica malignitas non minus spernenda esset, quam foris loquens hæretica loquacitas, nisi eiectis extra ouile Dominicum lupis, sub nomine ouium suffragarentur, essentque huiusmodi, ut nec ordo eorum in Ecclesia neque ingenia despicienda videantur. Si quidem habentes speciem pietatis in studio, cuius virtutem diffidentur in sensu, trahunt ad se multos ineruditos, & non habentia spiritum discretionis corda conturbant, atque in eum statum deducere causâ Ecclesiæ moluntur, ut dum nostros affirmant, non veraciter pro gratia locutos, inimicos gratiæ persuadeant iniuste esse damnatos.] & ad accelerandam contra Semipelagianos eisdem Ecclesiasticam definitionem subiungit. Non ergo negligendum est hoc malum, quod ab occultis prauisque seminibus augetur quotidie, & ab ortu suo longiusque distenditur, sed suadendum esse, in quantum dominus adiuvat, ut fallacium calumniatorum hypocrisis detegatur, qui ex iniuriæ magnitudine, quam IN VNO, nempe Augustino, quem lacerabant, cunctis, & præcipue Apostolica Sedis Pontificibus intulerunt, ab indoctis, & parum cautis excellentioris scientiæ iudicantur, & misero, peruersoq; successu facilem mendacio consensum eliciunt, quia reuerentiam sibi præsumptione pepererunt: & de iisdem, quoque subdit. Eorundem dum adhuc non sunt à fraterna societate diuisi, toleranda magis intentio est, quam desperanda correctio, donec dominus per Ecclesiæ Principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros, hæc, quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiâ sunt turbata, componat, & in spem citæ definitionis asturgens, idem Sanctus, concludit. Confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zozimo, Bonifacio, Cælestino, operetur, & in Xisto, & in custodia Domini gregis hæc sit pars gloriæ huic reseruata Pastori, ut sicut illi Lupos abiecere manifestos, ita & hic depellat occultos, hæc S. Prosper S. Augustini discipulus, & acerrimus gratiæ Propugnator.

Quantum verò attinet ad eloquentiam, quæ sua quoque impietatis dogmata abscondunt, ut simplices inescant, Methodij iudicium de Origenistis apud Epiphaniæ heres. 64. audiamus. Nihil in ipsis dicebat, nempe Origenistis, sanum est, ac firmum, sed imaginatio solum decore verborum ad stupefaciendum auditores, & per suasionem instructa, non veritatis neque utilitatis gratia, sed ut coram præsentibus orationem sapientem ostenderent. Hinc itaque orationes aliquando verisimiles ad pulchritudinem, & voluptatē variegatæ præstantiores putantur his, quæ ad synceram veritatem expensæ sunt, dum illarum doctores, neque ad bonitatem, ac pietatem contendunt, sed ad hoc, ut placeant, & successum habeant, quemadmodum Sophistæ, qui mercedem ex orationibus exigunt, sapientiæ laudibus, vili precio coempti, & sequitur. Antiquitus igitur valde pauci expositores erant, cum hi qui tunc erant conarentur, non delectare, sed iuuare præsentem, ex quo autem deinceps ad leuitatem res deuenit, ut omnibus liceat interpretari scripturas, & omnes ad faciendum quidem bonum habetati sint, opi-

nione referti. Circa ratiocinandum vero profectum fecerunt iactantes se, velut qui omnia cognoscere possint, doceri quidem sibi opus esse, confiteri erubescerent, cōtendere vero potius, ac proficere, velut Doctores, assueti, & postea, sunt hi qui verborum pretextibus tragico more conati sunt velut mulieres, quæ forinsecus de industria ad fraudem ornantur, nisi quis cautè, & sobriè fidem respiciat in his, qui adhuc sunt iniiores. Quare cauendum est, ut talem sermonem in cor admittamus, antequam exactè consideremus, præoccupant. n. sepe impostores, veros Doctores. quemadmodum etiam Syrenes vocis iocunditate, odium erga homines procul occultant, & fugientes ipsas alliciunt, & veluti pictores, qui nauium structores, & nauigia imitari conantur, fabricare naues, & gubernare nescientes, quare operæ precium est, quod deradentes colores. persuadeamus pueris eiusmodi picturas admirantibus, quod neque nauis est nauis neque gubernator, sed paries forinsecus ad delectationem coloribus, ac picturis exornatus, & quod imitatores simulacri nauis, ac gubernatoris sunt tales, qui à coloribus, & non nauis hæc expresserunt &c. Verba enim diuinitus inspiraturum scripturarum, quibus hi gloriam suam ad fraudem colorantes, depingunt, institiã, & veritatem contumaciter nominantes, & iustitiam non scientes si quis auferat, quantum ipsos talibus nominibus denudatos subsannandos esse putas. Detegendi sunt ergo per Ecclesiasticas definitiones, quæstiones, & lites contra fidem mouentes, ut depudati versipelles, & indocti appareant.

Eodem motiuo instigati Archimandrita, & Monachi scripserunt ad Agapetum pro acceleratione definitionis. Quoniam, dicebã, ex hac causa in multas domos eorum, qui in excellentiã sunt intrant, & indecentiã faciunt, captiuantes mulierculas quasdam peccatis oneratas, quæ varijs ducuntur desiderijs, & semper addiscunt, & nunquam ad cognitionem veritatis venire possunt, verum etiam in ipsis proprijs domibus, & suburbij altaria, & baptisteria erigunt, in oppositum veri altaris, & sancti fontis, & omnia simul contempserunt, propter attributum eis patrociniū ab his, qui in domo Domini, & aliquo modo potentes sunt, nolite pati (Beatissime) non uti solita fiducia ad refranandum tantum malum, sed sicut prius contra Anthimum insurrexistis, & lupum qui conabatur per pellem ouis etiã transcendere ostium Ecclesiasticorum ordinum, sanctionum, & canonum, & qui latrocinantem mandram ouium transcederat, pelle denudastis, & ipsummet demonstrastis & procul à mandra expulistis (ut inquit diuinus Gregorius) studio reliquo suo circa Ecclesias, si tale malum in destructionem Sacre fidei per ipsorum fiduciam præualebit, & permittantur adhuc isti ad corruptionem Ecclesiæ nidificare in domibus Dominorum, & in proprijs, et iniqua in ipsis facere. Hæc quidem dumtaxat portamus, licet incredibilia, & à diuis doloribus incuruati, spem habentes, ad clementissimum Deum, qui in tempore opportuno vestrum aduentum nobis ostendet. Quod sicut Petrum magnum Apostolorum principem his, qui erant

erant Romæ in depositionem Simonis Samari-
iani misit. sic & vos misit in depositionem Seue-
ri, Petri, & Ioannis, & eorum qui similia eis sa-
piunt, et qui omnigenis honoribus circumfouentur
ad inhonorationem Dei, blasphemiasque ac hereses,
dabit, vobis potestatem, coopitulante vobis pijsimo,
et à Deo custodito Imper. nostro, illos expellere de
omni Ecclesia tanquam infidatores, et violatores
non solum Sanctissimam Ecclesiarum, sed et
POLITIÆ ipsius: nam cum hos ad suam mali-
tiam convenientia organa infidator. boni: dis-
solus inuenisset, totum orbem terrarum commo-
tum fecit, et S. S. sanguine terram contamina-
uit, et Civitates iugulationibus, et tumultibus
turbavit. Merito ergo ad hæc omnia præciden-
do, definitiones Ecclesiæ exposulata atque inter-
positæ.

Ultimo. nam (vt etiam aduersarij nostri No-
uatores non diffitentur) fucata dogmatum.
Conciliationes Ecclesijs extiterunt perniciose
ita Strigelius in 2. Reg. c. 2. exemplificat idem cū
Philippo de pseudosynodo Syrmienfi cum
enim Symbolum edidisset loco consubstantia-
lis ponendo particulam [similem] quod vtraque
pars Filium. fateretur similem patri, veluti co-
thurnum vtrique pedi aptum, omissa particula
et per hoc maius incēdium exortum. Ariani enim
non sanabantur, pii premebantur, imbecilles, &
indocti perturbabantur, ita Philipp. lib. 3. Chrō.
fol. 10. Quæ mala ex Interim, secuta non sunt?
in plures enim factiones Lutherani diuisi dicēte
eodem Strigel. 2. sam. 16. quod multo plures
fuerunt, qui tempori magis, quam Deo. serui-
runt, & in P. Eth pag. 494. scribit refugisse
quendam magnatem illis se adiungere, offensum
dissidijs, dicendo si me inquit adiungo vo-
bis, tunc damnor ab alijs, si me alijs adiungo à
vobis condemnor, quod faciam video, sed quid
sequar non habeo. Ne ergo hæc inconuenien-
tia sequantur in Ecclesia, nō dissimulat, nec ta-
cet Ecclesia, probando laudanda, & damnando
damnanda.

CONCLUSIO

*Definitionum Ecclesiasticarum (cum per-
uersa inducuntur dogmata contra sen-
sum, & doctrinam Ecclesiæ) necessitas,
et expedientia demonstratur, tam ex
parte capituli et ipsius Ecclesiæ, quā
ex parte mouentium contra fi-
dem temerarias que-
stiones.*

Respondeo dicendum necessitatem defini-
tionis Ecclesiasticæ, cum sit ipsissima Apo-
stolica prædicatio, ex ipsius prædicationis
Apostolicæ notione desumendam esse. Prædi-
catio autem Apostolica sub præcepto deman-
data est Apostolis Matt. 10. ante enim passionē
suam Apostolis dictum est. Quod dico vobis in
tenebris, dicite in lumine, et quod in aures auditis

prædicare super tecta] & post resurrectionem
prædicare Euangelium omni creature, & Act. 1.
eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni Iu-
dæa usque ad ultimum terræ, vt nullo metu,
aut verecundia omitterent, quod illis fuerat de-
mandatum, & quod in aures audierant, felicissi-
mè per totam terram resonarent. Huius præcep-
to obstrictum Paulus se agnoscebat dicens Vt
mihi si non Euangelizauero, & sub intermina-
tione diuini iudicii Timotheum vrgebat 2.
Tim. 4. prædica verbum opportune importune,
argue, obsecra, & iterum attende libi, et doctrinam
1. Tim. 4. & ad Titum 2. loquere quæ decet san-
ctam doctrinam. Nec poterant ab hoc præcepto resili-
re, ne ab obedientia Christi discederent, vnde
sicut non poterat ab illis excidere à memoria
prædicatio inuncta, salus Christi præcessionibus,
ita fieri non poterat, vt iuxta occurrentias
non manifestaretur, dicente Petro inhiabentibus
prædicationem non enim possumus, quæ vidi-
mus, et audiimus non loqui Act. 4. vnde Ter-
tull. de præscript. c. 26. ipse præceperat si quid in
tenebris, & in abscondito audissent, in luce, & in
tectis prædicarent. Ipse per similitudinem præ-
figurauerat, ne vnam mnam. i. vnum verbum
eius sine fructu in abdito reseruarent. Ipse doce-
bat lucernam non sub modio abstrui solere, sed
in candelabrum constitui vt luceat omnibus, qui
in domo sunt. Hæc Apostoli, aut neglexerunt, aut
minimè intellexerunt, si non adimplerunt ab-
scondentes aliquid de lumine, id est de Dei verbo,
& Christi Sacramento, neminem, quod scio, ve-
rebantur non Iudæorum vim, non Ethnicorum,
quo magis, vtique in Ecclesia libere prædicabāt,
qui in Synagogis, & in locis publicis non tace-
bant &c. eodem modo dicendum de Aposto-
licis, qui Apostolis in Cathedris successerunt, &
in doctrina nostris religionis Christianæ Duci-
bus, seu Ecclesia in ipsdem representata, vel solò
Papa, quod habet præceptum eiusdem prædi-
cationis annuntianda, & ex potestate, quam ac-
cepit à Christo inhibendi ne aliter prædicetur,
præter id quod acceptum est, quod est deter-
minare hoc, non illud esse credendum, & con-
trouersa determinando, solider & firmet, quæ
iam inchoata, & antiquitus informata erant, &
quæ iam confirmata erant, confirmet & roboret
vt dicit Lerinensis c. 32. vnde Cælestinus ep. ad
Syn. Ephesinam t. 2. c. 14. cum demandata præ-
dicationis cura propugnandaque, ac propagan-
da veritatis sollicitudo, quasi hereditario quodā
iure ad nos transmissa ad omnes pertineat: om-
nes enim, vbiuis per vniuersum terrarum orbem
illorum vice nomen Domini prædicamus hac cu-
ra constricti tenemur; etenim dum, illis dicitur:
Ite docete omnes gentes, non aliquod particulare,
sed generale mandatum proponitur. Si quidem
ministerium, quod Apostolis in commune man-
dauit, hoc nos omnes explere voluit &c.

Verum sicuti modus in prædicatione seruan-
dus est, cum alijs circumstantijs, ita in definiendo.
Vt n. idem Tertull. egregie loco citato, dato
prædicandi præcepto, consequens erat, vt cui
demandabat Euangelij administrationem, non
passim, nec inconsiderate administrandam adij-
ceret,

ceret, secundum Dominicam vocem ne margaritam porcis, & sanctum canibus iactaret, hoc est ut exponit Aug. duobus generibus personarum, quarum una infestat per odium, ut canis, alia negligit per contemptum, unde porcos pro contemptoribus, canes aut idem Aug. 2. de serm. Domini c. 52. pro impugnatoribus veritatis non incongrue accipimus, nam ex Chrysost. 24. in Mat. disputationibus suis rumpunt prædicationem veritatis. Sciendum tamen est ex S. Doct. 3. p. q. 42. a. 2. quod quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, tunc etiam si in rabiem veluti canes vertantur, non est timenda eorum offensio à Prædicatore, vel Doctore ad hoc quod multitudinis salutem provideat, unde Christus Dominus ex eodem S. Doct. non obstante Iudeorum offensione, publice veritatem docebat, quam illi odibant, & ratio assignatur, quia sua malitia plurimum impediabant populi salutem: tum quia repugnabant Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus, unde dicentibus eius discipulis Christo Domino Mat. 15. scis quia Iudæi audito hoc verbo scandalizati sunt, respondit: Sinite illos: cæci sunt, ducesque cæcorum &c. & in hoc casu etiam seruatur Dominicum præceptum: nolite sanctum dare canibus &c. nã ex eodem Augustino loc. cit. Christus Dominus Quædam dixisse inuenitur, quæ multi, qui aderant, vel resistendo, vel contemnendo non acceperunt, non putandus est sanctum dedisse canibus, aut margaritas misisse ante porcos, non enim dedit eis, qui capere non poterant, et simul aderant: quos propter aliorum immundiciam negligi non oportebat, & cum eum tentatores interrogabant, respondebatq; illis, ita, ut quod contradicerent, non haberent, quamuis venenis suis contabescerent potius, quam illius cibo saturarentur, alii tamen quod poterant capere, ex illorum occasione multa utiliter audiebant. Similiter in definiendo, & præscribendo prædicationem Euangelij idem modus adhibetur, ut non passim, nec inconsiderate procedatur. Quandoq; in canes ad sunt mali operarii, qui Ecclesiam Dei discerpere conantur: & populum peruersis dogmatibus seducunt, etiam in ijs in quibus populus scire tenetur quandoque vero in subtilioribus hæretici ministri sanæ doctrinæ aduersantur, populo spectante, nec questionibus intelligente, ut periculum seductionis non sit, nisi forte scandali, vel etiam schismatis, si ab Ecclesia eiecti adducerent discipulos post se.

Quando ergo est periculum seductionis, sicuti prædicatione, ita & definitione occurrendum est, malos operarios anathematizando, ne salus multitudinis periclitetur. Quando autem non est periculum seductionis, nec scandali, nec schismatis, similiter proscribendi sunt, sermo. n. hæreticorum, ut cancer serpit, & illico occurrendum est, ut sana pars quæ perseverat in sua incolumitate seruetur, ea. n. prædicatione, & definitio præseruat filios Ecclesiæ, vel infirmos. Qui nouit (ait Aug.) quid respondeat, debet respondere, vel propter alios quib. desperatio suboritur, si propositam questionem solui non posse crediderint: & hoc de reb. vtilib. & ad instructionem salutis pertinentib. mul-

ta. n. sunt quæ inquire ab ociosis possunt superuacua, & inania, & plerumque noxia, de quibus aperiendum, & explicandum, cur inquire talia non oporteat. Ita & definiens in tali casu, propter alios definire debet (in controuersijs vtilibus pertinentib. ad salutem his. n. sermo est.) Quando vero cum magistris, populi ab illis suasi, & allecti conspirarent, ut contra Pontificis decreta insurgerent, tunc quia peior esset scissura, si diffiniretur, propter populorum salutem, differenda ad tempus videtur de terminatio. Sicut. n. ex S. D. quod lib. 12. a. 29. quando inhibetur prædicatione à tyranno, si sint de multitudine, qui velint prædicationem audire, non est dimittenda prædicatione, quamuis moderanda sit secundum loca, & tempora, ne à tyranno impediatur; Quando vero à tyranno, & populo inhibetur prædicatione, quia omnes sunt mali, & indurati, dimittenda est, ita in proposito, cum soli magistri erroris resistunt, illis occurrendum, ut cæteris subueniatur: si vero totius etiam multitudinis esset conspiratio, quia sequeretur peior iactura, in opportuniora tempora diffinitio differenda, ne eradicatio zizanias eradicetur simul, & triticum. interim dum diffinitio differtur, alijs vijs dogmatizantibus, & nouarum doctrinarum satorib. occurrere potest, libros vetando, similiter, & prædicationem inhibendo, & huiusmodi. In cæteris vero casib. quæ primum Pont. definitiones adhibere solitos ostendit vetustissima praxis, quam necessitatem (totum nostrum discursus complectens) ostendit Bernard. Epistola ad Guidonem Card. qui postea Papa Cælestinus, sollicitans Apostolicam Sedem ad definiendum contra Abailardum, ad tria capita eandem necessitatem reducens dicendo. expedit vobis quibus potestas data est à Domino: expedit Ecclesiæ Christi. expedit illi etiam homini, ut ei silentium imponatur.

Solutiones oppositionum.

Ad primam respondetur. Asianorum consuetudinem illam celebrandi Pascha die 14. quam in Ioannem authorem refundebant, fuisse ab ipso quoque Io. toleratam, non præceptam, cum in Asia essent multi ex circumcisione fideles, sicut annotauit Beda 3. Hist. c. 25. unde etiam cum sepelienda esset Synagoga cum honore, toleratos etiam legimus ritus quosdam Iudaicos, & ne viderentur omnino legem reprobare, ut pater Galat. 1. vbi mentio fit de Petro tolerante legalia, ipseque Paulus circumcidit Timotheum, purificauit quoque se in templo &c. & quod fuerit Ioannis tolerantia ex Apocalypsi c. 1. colligitur, ubi fit mentio diei Dominice, quæ & in memoriam resurrectionis Domine consecrata. Verum cum de obseruatione transirent in peruersum dogma (fuit. n. Blasph. qui dogmatizauit necessarium celebrandam istam festiuitatem die 14.) cernens Victor ex Euseb. lib. 5 c. 25. obseruationem illam non esse diuersitatem solius obseruationis, sed afferre secum hæresim, imò Iudaismum, mature occurrit Victor per suam definitionem, quam secuti sunt.

sunt Patres Nicæni ex eodem lib. 3. de vita Constant. c. 17. 18. & pertinaciter reluctantes tali definitioni hæretici habiti sunt, & Quartadecimani appellati, ex Epiph. hæres. 50. Aug. hæres. 19. Damasc. hæres. 50. &c. Ante vero pertinaciam Asiaticorum, tolerabatur illa consuetudo, quæ non transierat in hæresim, propterea Victor se interposuit rogando Pontificem, ut differret definitionem, nunquam tamen, (ut falso scribit Calvin. 4. instit. c. 6. §. 7. Iræneus Victorē grauitē corripuit, quod temerē ob rem nihil pernicioso dissidio turbaret Ecclesiam, cum scribat Euseb. S. Hist. c. 24. quod appositē, & conuenienter, Victorē admouit aliud autem est oburgare, aliud quod significat παραγγεῖν id est admonere. Occurrendum tamen Pontifex putauit, non obstante Irænei supplicatione, superueniente Quartadecimanorum pertinacia.

Ad secundam. Aliud est loqui de definiendo dogmate, aliud est de coactione per sententiam declaratoriam aduersus rebelles latam, compellendi ad definitionem amplectendum. Primo modo dilatandum non est ex rationibus adductis. Secundo modo, si pertinaces sint ex tolerantia, & dilatione sententiæ, & in peius proficiant, tunc facilius quoque erit conuersio, si adhuc pertinace, post definitionem, remanente hæretico, ab Ecclesiæ limitibus pellatur, unde Greg. in 1. Reg. c. 13. l. b. 5. de Saule separato à Samuele loquens ait, *Idem tamen Rex in ministerio reliquitur, ut ipsa Prophetæ separatione corrigatur: quia plerumque quos prædicatoris verba non corrigunt, diuidi à prædicatorum familiaritate, vel à Sanctæ Ecclesiæ unitate pertimescunt, iuxta prædicatorum durt sunt, sed separati respiciunt* &c. Verum est, quod si expediat, sperando conuersionem, quod decretis parebunt, potest differri ad tempus sententiæ promulgatio. Vnde Greg. lib. 4. reg. c. x. exponens illud de Saule despecto à filiis Bethia, quod *dissemulabat se audire*, ait: *subditorum quidem prauitatem audit, qui noscitur, sed audit, & non respondet, imo se audire dissimulat, quia plerumque causa exigente, nota subditorum superbia incorrupta deferitur, ut oportunitate tempore quasi cognita feriat. Quam profecto Ecclesiastica censura discretionem bene in hoc ipso Israelis rege agnouimus, si regni tempora, & acta diuersè videamus. Nam rudis adhuc, & nouiter ordinatus, dissimulare se audire despicientium verba dicitur, sed confirmato Regno super Israel ad dexteram, & sinistram pugnare, & quocumque se vertebat superare perhibetur. Culpa ergo quæ feriri digna seueritate non potest, dissimulanda, non exponenda est, quia audacius à subiectis delinquitur, si Prælatorum infirmitas agnoscat. Item differri potest sententia eiusmodi pro bono pacis, si ex promulgatione maius scandalum oriretur, unde Algerus 4. de Sacram. c. 1. ex doctrina S. Augustini scribentis contra Emerium Donatistā id probat tom. 6. Biblioth. Patrum luculenter: ob hanc causam distulerunt publicationem illi Episcopi, aduersus hæreticos illos, propterea interpellabant Summum Pontificem, ut anathemate secundum*

morem Romanæ Eccl. (ut habetur ex Innocentio Epistola ad Concil. Mileuit. quæ est 83. inter Epistolas Augustini) ab Eccl. liminibus arcerentur, aliud ergo est loqui de tolerantia retardando definitiones, quod non concedimus, aliud de mora in non publicandis hæreticis toleratis. Sicut à simili dicebat Augustinus q. 61. super Genes. tom. 4. *aliud est quod docemus, aliud quod suslinemus, aliud quod præcipere iubemur, aliud, quod emendare præcipimur, & donec emendemus, tolerare compellimur.* Vel dicendum curasse eosdem Patres per gesta prouincialia, vel litteras Episcopales, ut monerent eosdem ad sanam mentem reuocare, sed cum nihil proficerent, definitionem Apostolicæ Sedis necessariam iudicarunt, unde ad Thronum Apostolicum meritò confugerunt, tanquā hæresis pœdenda efficac, & pœsentaneū remediū.

Ad III. Illa obiectio fuit iussu his verbis proposita est ab Euthychianis ad Basilicē, & Marcum Imper. ut supra in principio articuli dictū est, sub his verbis conantibus retardari publicationem definitionis Synodi Chalcedonenis. *Nolite dicebant alia decreta contra litteras vestras generatim scriptas decernere, pro certo persuasum, mundum si id feceritis, seditionibus euerſuri, et mala à Concilio Chalcedonensi orta, ob quæ quidem infinita cædes factæ, sanguisq; orthodoxorum iniuste, & inique fusus est, exigua admodum videri, quæ obiectio Basilicē ita attraxit, ut datis litteris Euthychianos foueret Verum diuino Spiritu illustratus, easdem postea reuocauit cogitans, quod non Ecclesiastica definitio, sed hæresis potius est turbativa. Vnde Gelasius ad Anastasium Imperatorem dicebat. Nunquid nam cum ab aliquibus infestata religio est, quantacunque potuit nouitate superari? & non magis hoc inuicta permansit, quo existimata est posse succumbere? desinant ergo, quæso te temporibus tuis, quedam per occasionem turbationis Ecclesiasticæ, præcipitanter ambire, quæ nō licet. Etiam Stephanus Cœnobita, eū ei turbatio, ab illo obijceretur Iconomacho Theodosio Ephesino, eleganter repressit. Dicebat Iconomachus, *Quonam tandem modo homo Dei animum induxisti, nos omnes in hæreticorum numero reponere à teque supra Imperatorem, supra Patriarchas, supra Episcopos, ac ceteros Christianos sapere iudicasti? an nos omnes id molimur, ut nostrarum ipsimet animarum iacturam faciamus? cur omnem Ecclesiam conturbasti.* Cui Stephanus respondit. *Aduerte quid de Elia Prophetæ scriptura prodiderit, nimirum quemadmodum ad Achab dixerit. Non conturbo Israel, inquit, sed tu, & domus Patris tui. Neq; n. ego sum qui conturbo, verum hi qui contempta veterum, Patrum traditione, nouum quidem dogma in Ecclesia inuexerunt. Nam si quicquid antiquitatis præstat veneratione dignum est (ut Basilius dicit) recentia utique, hæc, & adfœticia vehementer absurda atque imbecilla sunt, ut quæ perspicuè adulterini Ecclesiæ fetus facti sint, ac proinde non intempestiue Propheticum illud mihi dicere in mentem venit, Reges terre, & Principes cum mercenarijs**

Pastoribus, ac Regis proditoribus conuenerunt in unum, aduersus Christi Oeconomiam inania menditati sunt.

Ad IV. magna ista difficultas de tribus capitulis, multa torfit ingenia, sed facillime dissoluitur, si ad regulam illam generalem attendamus à PP. & DD. traditam semper obseruatam, quod alia est quæstio de personis, alia de fide. Sciendum ergo est in Concil. Chalcedon. damnata fuisse scripta Theodori Mopsuesteni, Theodoretæ Episcopi Cyri contra Cyrillum, & Epist. Ibæ. Verum Vigilius cernēs Occidentales noluisse eadem damnare capitula, quantum attinebat ad personas, veriti, ne ostiū aperiretur, ut passim anathema quibusvis diceretur ex falsa hæresis criminatione post mortem, à damnatione earundem personarum manum temperauit; at Iustinianus præsumptuosè sibi arrogans, quod non licebat, Synodum Constantinopolitanam (quæ & V. dicta est) congregauit, ut rursus de trium capitulorum damnatione ageretur. Noluit Vigilius ab initio probare quid illegitima Synodus determinarat, verum propter veritatem pacis eandem Synodum, probante Pontifice Vigilio, simul, & semel, ne peior ac maior fieret scissura in Oriente, capitula eadē damnauit. Nullum autem fuit præiudicium fidei allatum ex dilatione damnationis, & mutatione Pontificis damnantis ea capitula quæ prius noluit damnare, nō enim ad decreta fidei, sed ad personas Pontifex respexit, & iuxta temporum conditionem, quantum attinebat ad personas, variari oportebat constitutionem Pontificis. Ne autem causentur aduersarii præsertim Mornæus in suo Myst. opp. 18. pag. 99. Pontificem de inconstantia, vel hanc distinctionem e cerebro Scholasticorum profectā D. Greg. 3. Epist. ep. 37. huius distinctionis authorem proferimus, dicit ergo. *De illa tamen Synodo, quæ Constantinopoli facta est, quæ à multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quattuor Synodos constituerit, vel senserit, quippe qui, in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil continetur, sed post expressas Synodos seu Canones facta est contentio, et extrema actio de personis ventitata est.* & 2. epist. 10. indict. 11. ad Sauinum Subdiaconum sic dicitur. *De personis, de quibus post terminum Synodi aliquid actū fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus, & ventilatam; ita tamen, ut nec fides in aliquo violaretur, nec de eisdem personis, aliquid aliud ageretur, quam apud eandem Sanctam Chalcedonensem Synodum fuerat constitutum.*

Ad V. argumentum respondetur primo, fortasse (ex familiari stylo hæreticorum) illæ Epistolæ Honorii ad Sergium suppositas, & insertas à Græculis, gestis Conciliorum; nam & in 6. Synodo actione 12. & 14. fictæ Epistolæ Vigiliæ ad Menam Patriarcham Constantinopolitanum deprehensæ sunt. Vel dicendum ex eadem Epistola colligi intentum Honorij, dicitur in actione 12. sextæ Synodi. *Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere, vel sperare, illa videlicet refu-*

tantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei Ecclesijs scandala generare, ne aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos, nos uasana sapere arbitrentur; scilicet eo quod illi duas ponerent in Christo personas. De vnus vero opinione tacendum, ne videretur cum Eutychianis vnā asserentibus in Christo naturam, ex vnus operationis assertionem fateri, unde subditur. *Aut certè, si rursus vnā operationem Domini Nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianorum attonitis auribus dementiam fateri putemur.* Tanquam ergo Orthodoxus Pastor agebat Honorius, & prouidus, ut ob bonum pacis de vtraque taceretur sententia, quæ ex temporum circumstantijs scandalum generare vtrunque potuisset. Vnde reticendo de vocibus rem ipsam professus est, & profiteri voluit: unde subdit: *Auferentes scandalum nouellæ adinventionis, non nos oportet vnā, vel duas operationes definiētes predicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos vnum operantem Christum Dominum in vtrisque naturis ueridicè confiteri: & pro quibus operationibus ablato gemine operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas idest diuinitatis, & carnis assumptæ in vna persona Vnigeniti Dei Patris inconfusè, indiuisè, atque inconvertibiliter nobiscum predicare propria operantes.* Quæ doctrina, ut pia, & Catholica est, ita & pro illis temporibus ad cauanda illa offendicula accomodata. In eo enim quod loco vnus operationis, dicendum voluit vnum operantem, Catholicam tradidit doctrinam, nempe non conuenire personæ unitatem operationis, sed operantis, unde Damascenus eodem modo loquitur 3. de fide Orthod. c. 14. *non posse dici ratione vnus personæ vnā voluntatem, sed vnum volentem, sicut nec vnā operationem, sed vnum operantem in duabus scilicet naturis &c.* Hoc autem prudentissime factum manifesto exemplo S. Basilij comprobatur, cum enim in suspicionem hæresis à calumniatoribus vocaretur, quod aperte Spiritus S. doctrinam non tradidisset, sic eum defendit S. Gregorius oratione in funere Basilij dicens elegantiissimè. *Ceterum sermones cum iudicio dispensare de Davidis consilio, & sententia, necessarium esse indicabat, atque aliquantisper belli tempus, & hæreticorum principatum tolerare, quoad libertatis tempus tranquillitatisque successisset, linguæque libertatem, & licentiam attulisset.* Illi enim nudam, atque apertam vocem, quæ Spiritui Sancto diuinitatem tribueret arripere cupiebant (quod quidem, tametsi verum erat, impium tamen illis, ac nefario impietatis antisistiti videbatur) ut eo cum summa Theologica lingua, Ciuitate pulso, Ecclesiam ipsi occuparent, eamque sceleris sui propugnaculum prædiumque facerent, unde postea velut ex arte quadam, omnia quæ reliqua erant, popularentur, atque incurfionibus peruaserent. Quas eorum insidias, ut eluderet Basilus ex aliis quidem vocibus & scriptura petiit, necessariisque argumentis aduersarios ita cōprimebat

mebat, ut nullo modo regnare atque in contrarium niti possent, sed quæ maxima disputationis, & ingenij vis est, propriis vocibus constringerentur: quemadmodum is liber, quem de hoc argumento edidit, perspicue ostendit, in quo calamum quasi ex Spiritu pixide monet. Sed tamen propriam, & apertam vocem interim usurpare differebat, cum ab ipso Spiritu, tum ab aliis etiã synceris gratiam petens, ac rogans, ne hoc suo consilio offenderentur, nec committerent, ut dum unã voculam mordicus retinere conarentur, propter inextinguibilem cupiditatem, omnia perderent, concussa nimirum **T V R B V L E N T I S S I M O T E M P O R E**, ac d. stracta pietate. Ipsos enim nihil ex eo incommodi et derimenti accepturos, si dictiones paulum immutentur, modo aliis verbis eadem doceantur (neque enim salutem nostram in sermone magis, quam in rebus consistere) quippe cum ne Iudei quidem reiiciendi sint, si ad aliquod tempus pro Christo vocem **V N C T I** sibi concedi postulant, religioni nostræ assentiri velent. &c. hæc ille, quam sermonum dispensationem etiam Honorius secutus est laudabiliter ad tollenda offendicula: Vel tandem dicendum est ex Maximo Honorij Secretario, & mentis eiusdem interprete; Quod Honorius non negavit duas voluntates in Christo, ut fecerunt Monothelitæ, sed duas voluntates pugnantes atque contrarias in eadem natura, quas in nobis ex peccato deprehendimus, quod in Christo non fuit. Verba Maximi sunt. Is igitur, ipse, nempe Honorius, cum ad D. Constantinum Imperatorem ex persona rursus S. Papæ Ioannis de hac Epistola scriberet, dixit. Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius, & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, diximus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis in quam, & Spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnã tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat.

Ad VI. respondetur tunc locum habere id quod dicit Aug. 2. contra Donat. c. 4. Sanitas pacis hoc facit, ut cum diutius aliqua obscura quaruntur, & propter inueniendi difficultatem diuersas pariunt in fraterna disceptatione sententias, donec ad verum liquidum perueniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris. Quare nullum præiudicium affertur modestis Ecclesiæ filiis, nec vllum subest periculum, cum cõtra id quod sentiebant, declaratum esse cognoscunt; humiliter enim parent definitionibus Ecclesiæ.

Ad VII. illæ erant technæ Arianorum suadere ijs quæstionibus, quas mouerant contra consubstantialitatem filij Dei, non conuelli fidem, vnde facillime potuit decipi Constantinus, qui cum esset Laicus non poterat cognoscere de dogmatibus, & fortasse tunc non erat detectum venenum Arianum, quod vbi patefactum est, omnem operam adhibuit ad illud extinguendum. Idem dicendum est de Zozimo Pontifice, non .n. erant detectæ Pelagianorum fallaciæ, erant enim adeo versipelles Pelagiani,

ut sub Catholicis verbis etiam hæresim occultaret vnde & idem Zozimus Cælestij confessio-nem probauit Catholicam specietenus, virus tamen occultantem, & damnationem eiusdem distulit. Sic enim ait Aug. 2. contra duas epist. Pelag. c. 3. libellus Cælestij Catholicus dictus est, quia Catholica mētis est, si quæ fortè aliter sapit, quàm veritas exigit, non ea certissimè definire, sed detecta, & demonstrata despicere, vnde ex eodem, voluntatis emendationis, Cælestij, non falsitas dogmatis approbata est. Quare ex eodem Augustino, quicquid interea lenius actum est cum Cælestio, seruata dumtaxat antiquissimæ, & robustissimæ fidei firmitate, correctionis fuit clementissimæ suasio, non approbatio exitiosissimæ prauitatis. Detecta vero fraude ab eodem Sacerdote Zozimo postea Cælestius, & Pelagius repetita authoritate damnati sunt, & petita sententia Innocentij, paululum intermisit iam necessario præferenda ratio seueritatis fuit, non præuaricatio prius cognita, vel noua cognitio veritatis.

Ad authoritatem Cælestini respondetur, ex doctrina S. Gregorij Nazianz. de pace oratione 3. quasdam esse quæstiones, quæ a nobis percipi, & comprehendendi possunt, quasdam quæ facultatem nostram exuperant, & iterum quasdam esse, quæ sunt huius temporis, ac terrene perturbationis, & confusionis, quasdam futuri seculi, & cælestis libertatis, & iterum distinguenda esse, quæ ne querenda quidem omnino sunt, quædam mediocriter indaganda; quædam contentiosis, & rixandi libidine flagrantibus concedenda, ac permittenda. quoque modo se habeant, ut pote doctrinam nostram nullo modo conuellentia: quædam vero soli fidei donanda, quædam vero, quæ rationibus, & argumentis absolueda, ut pro ijs fortiter strenueque decertandum sit, rationibus tamen, non armis. Locutus est Cælestinus de ijs quæstionibus, quæ permitti possunt, & doctrinam nullo modo orthodoxam conuellant: tales autem non erant quæstiones Pelagianæ, & Semipelagianæ, & si subdole ad fidem non pertinere iidem comminiscerentur, ut supra dictum est.

Ad vltimam respondetur ex glossa ibidem, id non intelligi, vbi est dubium iuris, nam tunc bene super tali dubio fertur sententia d. 33. c. ultimo, sed de dubio facti, ne feratur sententia in præiudicium alterius, tunc enim non sunt aliqua iudicanda, quam ceris demonstrantur iudicijs. quando ergo quæstiones emergunt circa ius diuinum, vel articulos fidei, ad Apostolicam Sedem præcipue confugiendum est, ut docuit Innocentius ep. 26. ad Concil. Mileuit. & habetur c. quoties 24. q. 1. quæ non temere, sed certis documentis, & fundamentis ad definiendum procedit 35. q. 9. c. Apostolica.

Ad confirmationem, etiam si pro vna parte essent aliqui Patres, satis est, ut Ecclesia ad definitionem procedat, ut saltem plures vno veluti consensiente sibi magisterio, aliquid tradant, idque, tãquam firmum ratumque ab Ecclesia habeatur, ut demonstraui Lerinensis c. 39.

DUBITATIO II.

An cum controuertitur de Ecclesiæ sensu, & concordi Patrum doctrina, procedendum sit ad expressam definitionem.

Multæ sunt quæstiones in Ecclesiâ indecisæ relictæ, vt aduertit Dominicus de Dominicis, Episcopus Torcellanus in suo tractatu de sanguine Christi editi iussu Pij 2. pro informatione eiusdem quæstionis, de quibus quæritur an sit expediens, vt in Ecclesiâ definiantur.

Pro parte negatiua.

Videtur quod non, quia Sedes Apostolica non debet facere determinationem, vbi materia est dubia, vt non possit factis disputationibus decidere, cui nam contradictionis parti adhaereat Ecclesiæ sensus, vel PP. doctrina: fides enim dubium non habet, & si dubium per impossibile haberet, fides non esset. at in prædicta controuersia de sanguine Christi effusum an fuerit unius hypostaticæ Verbo (vt & in alijs similibus) vtrinque argumentis agitur, quæ probabilitatem faciunt pro sua parte, & quæ dissolui possunt, non ergo procedendum in his qq. vbi controuertitur pro qua parte stet Ecclesiæ sensus, vel concordis Patrum sensus ad definitionem.

II. quia cum non constet de sensu Ecclesiæ, vel Patrum doctrina, locus datur opinionibus, nam tunc tales controuersie videntur, attinere ad illud quæstionum genus, quæ ad fidem non pertinent. Stante autem tali genere, stat & veritas fidei illibata, vt absque læsione eius quælibet pars contradictionis defendi possit; si vero hoc genus quæstionum definiendum esse, oporteret, innumerabiles quæstiones, quæ inter Catholicos tractatores versantur, decidendæ, & nullus esset ob multitudinem decidendi finis.

III. quia periculosa esset in huiusmodi, talis determinatio, vbi tanta est disceptatio. Ecclesiâ autem omnia scandala fugere debet, de regulis iuris. *Nihil cum periculo.* Periculum vero demonstratur apertè, nam & si acceptaretur initio determinatio, suggerente dæmonis afflatu, latenter, vel manifestè ad vineam Domini lædendam conspirarent, vt factum est tempore Ioannis XXII. quando facta est determinatio circa articulum de paupertate Christi, & Apostolorum, pertinaces enim non acquiescentes determinationi, in Summum Pontificem sunt debacchati, ut patet in extrauag. ad conditorem, & cum inter nonnullos, de verborum significatione.

Pro parte negatiua.

Sed contra est, quia auferenda sunt scandala à populo Christiano, dicente domino per Esai [auferte offēdacula de via populi mei.] Sed eiusmodi controuersie, ex disputationibus, di-

uersorum ordinum, & statuum factionibus, maximum generant scandalum, & offēdiculum, ergo per determinationem penitus tollendæ sunt. Minor patet, quia iam prædicatis diuersis doctrinis ad materias supra dictas attinētibus, & vnaquaque parte ex indecisione, in sua, sentiendi, quod sibi placet, potestate relictæ, nedum simultatum somenta ministrantur, inter dictos disputatores, sed populi quoque scinderentur, aut in eo scandalizarentur, arguendo, quod aut de rebus ad salutem necessarijs, quæ credenda essent, decertetur, aut si necessaria non sunt, tanquam pro aris, & focis decertetur: maxime si viderent contradictores, suas partes munire velle, & ad suas factiones inducere, etiam vi, potentia, & humanis artibus; propter, quæ fides Catholica in mentibus simplicium nutaret, & Prædicatoribus, & DD. eiusmodi fides non adhiberetur, ergo ad hæc sedanda, necessaria esset decisio.

Secundo. Honor Sedis Apostolicæ maxime curandus est, & æstimandus, & permittendū potius lædi priuatas personas, quā quod Sedis Apostolicæ honor lædatur c. nisi specialis de officio legati. Læderetur autem Apostolicæ Sedis honor, si non determinarentur eiusmodi quæstiones, maxime si discussæ, vel examinatae essent ab eadem Sede, non enim honor esset, aut post examinationem nō determinare, quia ignorantiam, timiditatem, peruersam affectionem, & huiusmodi à fide extorres obijcerent, aut non examinandam, pro examinatione ad iudicium fuisse auocatam, disputationes factas, censuras exaratas &c.

Tertio, quia scriptum est. *Interroga Patres tuos, & dicent tibi: maiores tui, & annuntiabūt tibi.* Dent. 30. Si officiū autē Sacerdotis est, cum interrogatur, de lege respondere, vt dicit Hierony. ad Paulinum. Summus autem Pontifex est Summus Sacerdos, omnia autem, quæ sunt in sac. scriptura aliquomodo de lege sunt secundum illud dictum, *vt impleatur sermo, qui in eorum lege scriptus est, quia odio habuerunt me gratis,* qui tamen erat scriptus in psalmo. Præcipimur ergo interrogare de intelligentia scripturarum, quam nescimus, & ipsius officium est respondere.

CONCLUSIO

In ijs quæstionibus, pro quarum terminatione aperta testimonia præsto sunt, non retardatur ab Ecclesiâ, definitio, concurrentibus alijs circumstantijs: secus, vbi testimonia clara non suppetunt.

Respondeo dicendum ex doctrina S. Irænei lib. 2. adu. hæres. c. 47. quod habentes regulā ipsam veritatem, & in apertum de Deo testimonium, non debemus per quæstionum declinantes in alias atque alias absolutiones eicere formā, & veram de Deo scientiam, magis autem absolutionem

lutionem questionum in hunc Characterem dirigentes, exerceri quidem conuenit per inquisitionem mysterij, & dispositionis existentis Dei. J quod est dicere, cum clara sunt, & aperta testimonia de diuinis mysterijs, non oportet in contrarias abire sententias, & resolutiones siue absolutiones, sed exerceri per inquisitionem ad eam veritatem terminandam, & contradicentibus opponi. In ijs autem de quibus non sunt aperta testimonia, non temerè oportet ad absolutiones huiusmodi procedere, sed potius in suspensio relinquere. Cuius ratio est ex eodem Iræn. quia etiam quæ & conueruntur, alias contrestantur à nobis, & videntur, & sunt nobiscum, multa fugerunt nostram cognitionem, & Deo hæc ipsa committimus, & exemplificat de consensu Nili, de Oceani accessu, & recessu, de pluuijs, fulgetris, nubibus, ventorum emissionibus, thesauris niuium, & grandinis, defectu, & accretione Lunæ, metallorum generatione, in quibus omnibus, ait: nos quidem loquaces erimus, requirerentes causas eorum: qui autem ea facit solus Deus veridicus est. multo magis, quæ effugiunt captum nostrum in diuinis mysterijs, ubi non sunt veridici Dei reuelationes, ab absoluta determinatione abstinendum est. Si ergo (subdit) & in rebus creaturæ, quedam quidem eorum Deo adiacent, quedam autem, & in nostram venerunt scientiam, quid mali est, si & eorum, quæ in scripturis requiruntur, vniuersis scripturis spiritualibus existentibus, quedam quidem absoluiamus secundum gratiam Dei, quedam autem commendemus Deo, & non solum in hoc seculo sed & in futuro? ut semper quidem Deus doceat, homo autem semper discat, quæ sunt à Deo: tunc enim ut ibi dem idem S. subdit, cum indeterminabilium harum questionum absolutionem, Deo commiserimus, & fidem nostram seruabimus, & sine periculo perseuerabimus. Idem dicendum quando de eiusdem generis dogmatibus, nec sunt aperta Patrum testimonia, nec apertus sensus Ecclesiæ.

Verum quia aliquid potest esse apertum, & manifestum secundum se, non quod nos, interdum secundum se, & quoad nos. Cum aliquid est manifestum in se, & quoad nos, interponitur ab Ecclesiæ questionis absolutio, & decisio, dirigendo inquisitionem ad characterem Apostolicum, nempe ad scripturas, vel si ex scripturis non constat, ad Patrum doctrinam, & Ecclesiæ sensum confugiendo, ut dictum est supra, & ad definitionem procedi solet. Quando vero in se quidem aliquid est pertinens ad fidem, non tamen est exploratum quoad nos, tunc ponderantur, & hinc inde loca Theologica, in quam partem potius propendeant, & secundum apertiore traditione, vel manifestiora Patrum monumenta iudicium dirigitur. Quia tamen summa maturitate, & prudentia Romanorum Pontificum definitiones fiunt, & prudens nedum finem, sed & alias circumstantias considerat, eius quoque Romanæ Sedis prudentiæ sicut, & sapientiæ substantia definitionis tribuitur, ita & circumstantiæ, loci, temporis, personarum, utilitatis, profectus, damni &c. diligentissime appen-

duntur dilatando, vel accelerando definitione. Si enim circumstantiæ accelerationem postulant, non omittentur, nam & in Politica quoque gubernatione à paruis initijs ortæ diffensiones, cum inualuerint vix sanari possunt, de lite scrip sit Homerus 9. Iliade.

Parua metu primo, mox sese attollit in auras

Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.

& parua scintilla sæpe magnam sylvam comburit, dicebat Pindarus: sed Spiritus S. per Salomonem elegantius [à scintilla augetur ignis], & iterum Prou. 17. qui dimittit aquam, caput est iurgiorum; litis enim initium perinde est; ac si alium ruperit aqua, quæ postea nulla vi cohiberi potest. vnde & initio Arius suam heresim occultas, & palliās verosimilia antequam ab Ecclesiæ pelleretur) sentire videbatur, ut patet ex Epistola Constantini ad Alex. Idemet (ut dicit Hierony. ad Galat. 5. & habetur 23. q. 3. c. rescandæ sunt) una scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est. Si uero circumstantiæ supra dicte, retardationem postulant, id quoque præstabitur ab Apostolico throno, nam si quando Roma terrena, terreni Imperii iura moderabatur, tanta grauitate expeditiones bellicas, & Politicas tractabat, ut celebre esse illud à Varrone dictum: ROMANOS sedendo vincere. i. venerabilem illum Patrum cætum, confidentem in Senatu, ea cura, ac prouidentia de rebus consueuisse deliberare, ut nullius vnquam capti eos pœniteret; multo magis totius vniuersi à Christo Domino sibi curam commissam gerens Romana Ecclesiæ Summus Hierarcha, non precipitanter, sed summa maturitate, & prudentia, quoties fidei causa, quæ omnium causarum causa est, ventilabitur, ad definienda procedet, ut nec acceleratio temporis intempestiuam festinationem, vel eiusdem retardatio segnitiem possit ostendere: nam ut dicitur in c. Apostolicæ d. 35. q. 9. Apostolicæ Sedis sententia, tanta semper Consilij moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque deliberationis grauitate profertur, ut sicut de eius summa certi sapientia infallibili, assentiendo, ei id quod definitur, ita & in modo procedendi de prudentia sumus securi, ut cum expedire iudicauerit, retardet, cum vero aliter, definitiones acceleret, secundum circumstantias ponderatas.

Solutiones oppositionum,

Et primo ad partem affirmatiuam.

AD primam respondetur. Quando res dubia est, & vtrunque afferuntur testimonia, scripturarum, Patrum monumenta, verisimiles rationes, non colligitur conclusio: definienda ex principijs fidei euidenter, uel saltem ualde probabiliter, tunc opinionibus datur locus, in quibus tunc locum habet dictum Apostoli: unusquisque in suo sensu abundet. Si uero conclusiones valde probabiliter deduci appareret

ex

ex principijs fidei, tunc saltem potest ab Ecclesia determinari, quod hæc propositio, sua contraria sit probabilior, ut factum est in Conc. Viennensi, probabilior enim sententia asserens in baptismo infundi paruulis habitus infusus gratia, & virtutum definita. Similiter iuxta graduationem connexionis, variae qualificationes adhiberi possent, ut quod hæc vel illa magis sit consona Patrum autoritatibus, & huiusmodi. Non consuevit autem vnquam Ecclesia, nec fiet vnquam, ut si connexio certa non sit, ad definitionem finalem procedat. hoc enim curat in Concilijs, hoc vnum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitur informata, & inchoata accuret, & poliat, si qua iam expressa, & enucleata consolidet, firmet &c ait Lerin. c. 32. si ergo nihil videt in aliqua controuersia, inchoatum, nihil enucleatum, non se accinget ad definitionem.

Ad II. similiter respondetur, quando ex Patribus, seu principijs fidei non potest certa connexionem aliquid deduci, ad definitionem non proceditur, maxime cum Patres hinc inde, & doctores allegantur. Verum est quod vbi plures, vel pauci essent pro vna sententia, grauior, & communior pars pro altera, sicut pauciores non præiudicant plurimis, ita minus robur præstarent ad definiendum, nõ enim pro paucioribus contra plures, & communio PP. sententiam Ecclesia determinaret. Vnde Augustinus, vbi communio sententiæ contra paucos Patres, diligentiori consideratione retinendam docet expresse. *Qui* (plures Patres ait 3. contra Donat. c. 4. nullo modo videri poterunt frustra noluisse istam sententiam, non quia fieri non potuit, ut in obscurissima questione verius pluribus vnus paucique sentirent: sed quia non facile pro vno, vel pro paucis aduersus innumerales eiusdem religionis, & unitatis viros, & magno ingenio, & vberi doctrina præditos, nisi prætractatis atque perspectis rebus, ferenda sententia est. imo nedum facile, & temere, sed nullo prorsus modo, & conditione vniuersitas PP. seu consensio Ecclesiæ paucioribus postponenda, vnde idem c. 22. 5. lib. contra Donat. ait. *Illa quæ ad Quintum scribit Cyprianus, & illa quæ cum collegis suis, Liberali, Caldonio, Iunio, & ceteris ad Saturninum, & Maximum, & alios bene considerata, nullo modo præferenda sunt, aduersus totius Ecclesiæ Catholicæ definitionem & tandiũ eos contendisse, subdit, absque pertinacia, donec aliquando in Domini voluntate per plenarium Concilium, licet post multos annos, quid esset rectius eluceret, non aliqua NOUITATE instituta, sed antiquitate roborata.* quare non curiosas quaestiones eas, quæ innumerales essent, sed eas solas terminabit Ecclesia, quarum solutiones in antiquitate continebuntur, & in animata fide Ecclesiæ, & adiecta determinatione nihil nouum determinabitur, & instituetur, sed prius institutum roborabitur.

Ad III. resp. sicut dicebat Aug. 2. contra Donat. c. 4. *sanitas pacis hoc facit, ut cum diutius aliqua obscuriora quaeruntur, & propter inueniendi difficultatem diuersas pariant in frater-*

na disceptatione sententias, donec ad verum hquidum perueniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris. Exemplum est in quæst. de anabaptismo hæreticorum tempore Cypriani, ex eodem lib. 3. c. 2. vbi licet Cyprianus, & collegæ aliter quam cæteri saperent, nihilominus cum eis ipsis a quibus diuersa senserunt, in eadem unitatis communionem manserunt: Donatistæ vero propter nomen traditorum, quos in Africa infamauerunt, & in transmarino iudicio non conuicerunt, se ab orbis terrarum communionem separauerunt, vnde ut ibi modestia in re non dum eliquata cum humilitate cõmendatur, hic pertinacia, quod post definitionem Eccl. non acquiescant, detestabilis est, & propterea scandalum discedendi ab Ecclesia passuum est, & Pharisaicum deprehenditur, de scelerata perfidia, & superbo tumore non cedendi, descendens, quod si contigit, ut olim etiam in sectarijs Fraticellis accidit, qui in Papam Ioannem XXII. insurrexerunt (quod & alijs exemplis ostenditur) nihil audacia impiorum suffragabitur, quominus ad decidendas, contra trebelles, fidei quæst. procedatur, est enim ueluti ventilabrum definitio Pontificis, per quam solida frumenta in area Ecclesiæ permanent, superbi, & tumidi tanquam paleæ de Ecclesia auolant: nam ut dicit Aug. 3. contra Donat. c. 19. eiusmodi homines inueniuntur occasiones foras exeunt, sicut scriptum est: *occasiones quærit, qui vult discedere ab amico* Prou. 18 sed etiam si occasiones desint, cum intus videntur, ab illa inuisibili charitatis compage separati sunt. Vnde Ioannes dicit, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent vtiq; nobiscum: non ait, quod exeundo alieni facti sunt, sed quod alieni erant: propter hoc eos exiisse declarat.

Ad argumenta pro parte opposita.

Ad I. respondetur, quando non oportet, nec expedit fieri definitiones, offendiculis, & scâdalis, alijs remedijs occurrî pôt, quod pertinent ad optimam gubernationem, inhibendo ne vnus alterum censurare habeat, nec præueniat iudicium Apostoli. Sedis, donec altera pars fuerit ab Apostolica Sede decisa, ut factum est ab Apostolica Sede à Pio II. in Bulla, quæ incipit: *Satore diablo*. c. graue nimis de reliquijs, & veneratione Sanctorum à Sixto IV.

Ad II. tunc magnus est honor Apostolicæ Sedis, quando tales qq. definire non expedit, quod sua autoritate alia remedia apponat, quibus modestos Ecclesiæ filios in unitatis compage retineat, quæ si transgredi contingat, merito transgressores de audacia, & temeritate amandat.

Ad III. præcipimur in dubijs Sedem Apostolicam interrogare, sed non est nostrum, summo Hierarchæ præfigere definitionis tempora, vel quod fiat ipsa definitio, nam sicut nostrorum est ab Apostolico throno petere, ut dicit Cyrill. in libro thesauri, quid credere debemus, ita de tempore, & alijs circumstantijs non est

est nostrum præfigere, sed humiliter Summi Pastoris imperio, & voluntati parere sicut enim morositas, ita acceleratio definiendi, ex diuino instinctu reguntur, etenim in rebus arduis, Deus principum, & Regum voluntates gubernat, vt relictis his consilijs interdum, aliorum consilia sequantur accomodata ijs ad quæ Deus dirigit, & instigat, & interdum in consiliorum ipsorum incertitudine (incertæ enim sunt prouidentie nostræ) instinctu reguntur Dei, sicut scriptum est Prou. 21. *sicut diu fiones aquarum* (quæ hac, vel illac diutrahuntur), ita *cor Regis in manu Domini, & quocunque voluerit vertet illud*, vnde Ioas diuino instinctu tribus vicibus terram ferit, & quamuis Propheta humano more regem videretur reprehendere, quod pluries terram non percussisset, instinctu Dei id factum est, vt certus ille esset numerus victoriarum aduersus Syriam, quem Deus absolutè volebat; multo magis Summum Hierarchiam super quem tota sustentatur Eccl. diuinis impulsibus, prout eum diuinitas mouerit regi, necessariò dicendum est.

DIGRESSIO

Quomodo rationabiliter ubi Pontifex iudicat suspendere, vel differre definitio- nem varijs expedientibus prouidet populo Christiano.

Plerumque solent res esse adeo perplexæ, & sinuose, vt hinc inde sint rationum, & auctoritatum firma argumenta, vt vel res non expediri possint, quin in longa differantur tempora, vel si sint vnde definiiri possint non sit expediens ad definiendum procedere ob rationes superius adductas, ita factum est (vt ante me obseruauit doctissimus Chronista M. Abraham Brouius in Pontifice Rom. c. 22. pag. 235.) in controuersijs de auxilijs, de sanguine Christi, vt de momento in quo animæ Deiparæ gratia infusa est, an post infusionem animæ, vel simul, quæ indecise hucusque relictæ sunt, nam ne de quæstionibus de auxilijs scriberetur prouisum absq; licentia Sedis Apostolicæ, & circa sanguinem inhibita est vtrinque censura priuata, & circa Deiparam sententiæ sustinenti emaculationem, silentium in dictum a Paulo, & Greg. XV. etiam ad priuata colloquia, exceptis Dominicanis quibus postea motu proprio indulsit, vt patet ex eiusdem Breui quod incipit *eximij atq; singulares fructus* die 28. Iulij 1622. vt inter, ipsos non cum alijs nec coram alijs loquerentur, & collationes haberent &c.

Hæ autem prouisiones etiam seruandæ sunt ab Ecclesiæ filijs cum omni reuerentia, & ab eandem præscripto ne latum vnguem discedendum est.

Pro quo notandum est ex Fr. Antonio Perez in suo Pentateucho tract. de Ecclesiæ dub. 23. n. 75. quod in Ecclesiæ est duplex potestas, alia definitionis alia iurisdictionis, & quod illa versatur circa res fidei definiendo eas, hæc verò circa ipsos fideles regendo, & gubernando illos

ex quo sequitur, inquit, quod quando res, quæ decernitur non est fidei, vt potè, quæ aut non est reuelata à Deo, aut non decernitur, vt reuelata, tunc non erit materia fidei, nec definitionis fidei, sed potius regiminis, ac bonæ gubernationis, & proinde quod cum probabilitas rei nunquam sit opus diuinæ reuelationis, vt pote non dependens ab illa, sed potius à coniecturis humanis, & placitis hominum, nihil, quod decernitur tanquam probabile, decernitur vt dogma fidei, sed tantum vt opus regiminis, ac bonæ gubernationis] & subdit.

[Sanè si vel ad euitanda scandala, vel ob maius bonum fidelium Ecclesiæ definiret, quod omnes fideles tenerentur sequi, & sustinere opinionem aliquam probabilem intra limites bonæ philosophiæ; tunc non propterea talis diffinitio eleuaret ad materiam fidei talem opinionem, nec redderet illam dogma fidei, sed tantum esset cano correspondens gubernationi Ecclesiæ, pro bono vtili fidelium suorum. Ita ergo dicendum est quando id decernit Ecclesiæ in materia Theologica iuxta opinionem probabilem.] & postea.

[Adde etiam, quod si Summus Pontifex cogere vnuerfos fideles, vt iurarent in verba D. Thomæ, non secus, ac Dominici iurant, non propterea D. Thomæ dogmata redderentur dogmata fidei, sed tantum canones prudentis gubernationis: vt potè quod non proponuntur à Pontifice Ecclesiæ tanquam diuinitus reuelata, sed vt proponuntur à moderatoribus Dominicanæ familiæ, tanquam dogmata maximè coherentia cum Euangelica veritate, & vt apprimè conducibilia ad hoc, vt alumni eius non circumferantur omni vento doctrinæ. Vnde ad nostrum propositum dico, quod quia dum definit Ecclesiæ res aliquas tanquam probabiles, non vult diffinire eas tanquam diuinitus reuelatas, neque innuere nobis, quod sunt diuinitus reuelata à Deo, & ideo ad materiam fidei nullatenus pertinent, sed tantum ad regiminis opus] ex quo, sequitur, subdit num. 79. quod [qui talem probabilitatem negaret, adhuc post decretum Pontificis hæresim non incurreret, benè tamen ingentem temeritatem omni animaduersione dignam.] hæc Perez.

Ergo à fortiori nec hæresim incurreret, qui sententiam à Pontifice quidem probatam, vel non improbatam, non tamen vilo titulo qualificatam, quod sit probabilis, vel probabilior, vt non probabilem reciperet, aut ut improbabilem rejiceret, sed temeritatis notam subiret. Sic etiam decernente Pontifice ex decreto prouisio silentii nullum fieri ex illa prouisione præiudicium huic, vel illi sententiæ, pendente definitione, non potest quis sententiæ illi cui præiudicium nullum inferri à Pontifice asseritur, improbabilitatis notam affigere. id. n. esset agere contra canones gubernationis. Quia verò id non sunt veriti quidam asserere diligenter hoc punctum pertractandum est.

DVBITATIO II.

V. indicente silentium Ecclesia, ne asseratur aliqua opinio, cui nullatenus præiudicare intendit, ex silentio illo censurari possit eadem opinio à priuatis Doëtoribus.

Positio quorundam.

Affirmat Petrus Ayllon in Conc. de Conceptione, & de factoid contigisse in sententia S. Th. circa emaculationem B. Virg. à primigenia labe, subinferens illud esse signum doctrinæ veridicæ, quæ publicè prædicatur, suspectæ verò, quæ in lateribus, & angulis docetur.

Quirinus Salazar de Concept. c. 43. §. 2. pag. 444. per hoc silentium imperatum, ait, non parum sententiæ S. Th. derogatum, vt sermè iam ex illo sit præiudicata.]

Poza lib. 4. Elucidarij tract. 1. c. 5. eo decreto Pauli, ait, de sententia S. Th. [exulat, à Scholis & c. & relegata est in insulam mentalem] Triplicem vero ex iure ciuili relegationis exempla defumit ex Martiano. exiliū ff. de interdictis. primum cum est certorum locorum interdictio. Secundum cum omnium locorum liber campus datur, vno certo excepto. Tertium est insulæ vinculum, quæ & deportatio. Primum genus (ait Poza) experta est sententia S. Th. ante decretum Pauli, quæ graues conflictus, & commune odium sustinebat. Secundum ex decreto Pauli V. quæ à certis locis, communibus s3, actibus & c. interdicebatur. Tertium tempore Gregorij XV. quæ nec inter suos loqui, & de gere permissa est, sed deportata in insulam mentalem, & solitariam intellectus, iure omni Ciuitatis, & agnationis adempto l. 6. ff. de eo lib. 4. ff. de gradibus, imò (subdit) eandem sententiam carceri attineri, & abscondi, non enim, ait, lucem aut hominum commercium videt. S. Diadochus (ait idem) de perfectione spiritali c. 70. vocale ostium vocauit oris instrumenta. Hoc ostium grauissimarum pœnarum vectibus occluditur, ne vbi delituerit sensus Conceptionis Virginis minus pius, foras vagari concedat. Nullus æquè tenebrosus, & mæstus carcer, quam qui interna solum mente concluditur. Hanc dumtaxat sedem habet sententia expugnatrici immaculatæ Conceptionis: nunc rea non est, quæ vel erronea, vel hæreticè labem acceperit, quod supremus iudex declarauit. Verùm omni serè populo Christiano inuisa, propediem plectenda, tenebris silentij ad dicta, intra solam mentem intruditur. Carcer, subdit, partim est vindex eorum, quæ occasione huius opinionis minus piæ nullam nunc censuram notamue merentis, patrata sunt, partim est ad custodiam, donec ab Apostolica sede vincit illa sententia capitalis fulmen accipiat.]

Idem vero autor timens Ecclesiæ ferulam, (dicitur .n. in decretis, Pauli, & Gregorij, quod [aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo, agant seu tractent.] dicit, quod

propterea munens sententiam immaculatæ nihil curans de aduersaria, vel eam ita resellens indirectè, vt non videatur concertare (vt volunt plurimi) liber est à censuris, nec incurrere, qui suppresso aduersariorum nomine obiecta dissoluat, licet tutius dicat abstinendum ab huiusmodi, vnde habenas laxans c. 4. dicit progressu temporis, absque declaratione Sedis Apostolicæ, futurum de illa silentium cum communi propensione fidelium tolerata ab Apostolica Sede, ipsam temerariam, & erroneam declarabunt. [Nunc ex nouissimo decreto (ait c. 6.) in minus felici statu positam, esseq; eam opinionem, tanquam fermentatam, expulsam à fidelium cœtu, & non secus, ac in fermentato conficere sacrificium in Ecclesia Latina, & cum peiori conditione, nam & si contrarium placitum, quod non consecratum sit à Christo in fermentato, Ecclesia recipiat, tamen plurima concedit Grecis, quæ non tolerat insectatoribus minus piæ de conceptione Deiparæ.] Concludit ergo feliciorē factam piā opinionem, de Conceptione Deiparæ, quā quæ affirmat Christum in azymo celebrasse] & c. 7. imò ad eum statum deuenisse, ait [ad quem deuenit beatificatio, vel canonizatio alicuius Sancti] & obiciens sibi ipsi, ex hoc statu felici manifestè sequi prauitiam opinionis contrariæ, nam si erroneum, vel hæreticum est & c. negare Sanctos ab Ecclesia Canonizatos non esse in Cælo, & erroneum dicere Christū non consecrasse in azymo, sequitur euidenter oppositam de erroneitate saltem damnamandam, quod est contra decretum Gregorij XV. & Pauli] respondet [satis esse quoad externum cultum equiparari statum opinionis piæ, cum statu Canonizati, & internum assensum, vel dissensum non esse de substantia Canonizationis ex voluntate Sedis Apostolicæ, cuius beneplacito abesse interdum possit: si tamen quod hic fit, expressè declaratur.] & prosequens similitudinem Canonizationis, quantum ad apparatus externum subdit [consulto factum est vt Canonizatio opinionis piæ, & immaculatæ Conceptionis, quæ tot flagra martyriæ, subiebat ab aduersarijs, tandem Martyrum ritu in Ecclesia Fasti, & cultus inducerentur.] sed timens propter hæc dicteria, & scommata, ferula castigandum, subdit [omnia vt inuestigentur, & ad examen subducantur retuli, nullum omnino ferens iudicium, & sententiam.] Sed non oportet singula expèdere, & reprobare, cum semel à se Sede Apostolica, quæ semel (vt sponsus) loquitur, & id ipsum non repetit, fuerit hic liber, in indice librorum prohibitorum repositus, quod volui annotare, vt si aliquis indicem non legerit, & librum habuerit, caueat legendo, vel retinendo, & multo magis ne concionando hæc, & similia, decreta Sedis Apostolicæ, quod absit, transgrediatur.

Oppositiones,

ARguirur primo, quia interrogante Pontifice Anna Christum Dominum de discipulis eius, & de doctrina eius respondit, vt dicitur Ioan.

Iamc. 18. ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in templo, in quo omnes Iudei conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, ueræ erræ ergo doctrinæ signum, quod publicè prædicetur, falsæ, quod in angulis musset.

Confirmatur, quia propterea falsa est hæreticorum doctrina, quia secreta est, & in angulis domorum prædicatur.

Secundo, quia Summi Pastoris est pascere oves suas salutaribus pascuis, ut scriptum est Ezech. 34. in pascuis uberrimis pascam eas. Ergo dum vetatur ne doctrina de Conceptione emaculata proponatur, bonum pabulum non est, quod ouibus proponi inhibetur.

Tertio, si veritatem contineret ea sententia, quæ taceri prohibetur, nunquam prohibita esset ab Apostolica Sede, propter quodcunque scandalum pusillorum, nam ex doctrina Sanctorum, & Ecclesiæ: *Utilius scandalum nasci permittitur, quam quod veritas relinquatur*, ut habetur in 5. decr. de reg. iurisc. 3. & scandalum permitti potest, salua triplici veritate vitæ, iustitiæ, & doctrinæ. Vel ergo non rectè prohibita est prædicatio talis sententiæ, vel recta non est. Primum dici non potest, verum ergo secundum est.

Quarto, quia aliàs esset error intollerabilis, tolerabilem sententiam non tolerare. At Ecclesia (ut dicit Aug. Ep. 119. ad Ianuarium, eius modi nec approbat, nec tacet, nec facit, & merito, error enim cui non resistitur approbatur, ut veritas, ut dicitur d. 83. Quæ omnia de Ecclesiâ prohibente, dici non possunt, unde, & merito silentium illi sententiæ indictum est, & ex tali silentio non parum derogatum.

Quinto, ex occasione eiusdem sententiæ, multa scandala exorta sunt, merito ergo silentium est indictum &c.

Argumenta in oppositum.

Sed contra est Apostolicæ Sedis autoritas sic dicentis in breui Pau. V. & Greg. XV. *Per hoc tamen non intendimus reprobare hanc opinionem, nec ei ullum prorsus præiudicium inferre, eam relinquentes, in statu, & terminis, in quibus tunc reperiēbatur, præterquam quo ad supra disposita.* ubi notanda est Sedis Apostolica eximia prudentia, & iustitia, quia enim nullum definitum decretum, & sententiam, decisionēq; interposuit, sed in suspenso relinquit decisionem, per ea verba: *donec articulus huiusmodi à Sede Apostolica sede decideret, aut per nos, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum*, propterea subinfert, nullum ex decreto eodē, quod est prouisum, & pertinet ad rectam gubernationem, præiudicium illatum, subinfertur ibidem ijs verbis, *nec ei prorsus præiudicium inferre.* Quod si in litibus alijs, ut instruebat Apostolus Timotheum, ut habetur in prima ad eundem Epist. c. 5. mandabatur, *ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando*, id magis seruat Apostolica sedes in dogmatum definitione, nullum præiudicium inferens, est autem sine præiudicio iudicare, idē

ac sine temeritate (ut exponunt Patres Græci (quos etiam Erasmus secutus est) vel (ex commentario Ambrosij, & ex Caietano) sine præiudicio idem est, ac sine præcedente iudicio (quod esset imprudentiæ), & mox subditur, *in alteram partem declinando*, ut inter litigantes medius iudex existat, non inclinando in eā partem, in qua maius pondus fauoris, patrocinij extat, quod esset contra iustitiam. Vtrumque autem semper seruat Apostolica Sedes in dogmatum definitione, quando enim hæreses proscrit, præcedenti examine, res definiendas discutit, & non respiciens ad alicuius faciem de fidei regulis pronunciat, errores eliminando contrarios. Ergo in hac eadem materia, dum nullū præiudicium illatum testatur Ecclesiâ, utrumq; insinuat, & de iudicio prudentiali in decreto prouisum, & quod non declinauit in alteram partem tãquam de fide, vel pertinere ad fidem, contrariam eliminando, & proscribendo. Cui dum opposites refragantur, quod sit illatum præiudicium (qualitercunque ab iisdem modificetur) è diametro decretis Apostolicis contradicentes, ipsi videant, & sibi consulant.

Confirmatur ex eodem diplomate Greg. XV. ubi dicitur omnibus, & singulis dicti ordinis Predicatorum fratribus, *ut de cetero in quibuscunque priuatis eorum colloquijs, seu conferentijs inter se dumtaxat, & non inter alios, aut cum alijs de materia eiusdem Conceptionis B. Mariæ Virginis differere, & tractare, absq; ulla pœnarum in dictis decretis contentarum incursum libere, & licitè possint, & valeant, Apostolica, auctoritate, tenore presentium licentiam concedimus, & impartimur*, habetur in Breui Apostolico, quod incepit *Eximij* &c. expedito die 28. Iulij 1622. Audebit ne dicere Ayllon, non duci has oves ad pascua uberrima sed acconitis, & cicuta pasci, non verendo sedis Apostolicæ intentionem, & mandata?

Secundo, quia opposites, figuram dictionis fallaciam sectantur, dum ex communi, & indeterminato, colligunt determinatum, ut si dicatur video venientem, ergo est Franciscus. Multiplex potest esse causa silentij, primo ne mysteria euulgentur, ita eleganter Dionysius ad Timotheum. *Ne passim ea rudibus tradas, sed sanctis solis sanctarum rerum intelligentiæ sacratius pandens.* S. Ignatius ad Trallianos sic scribit *[An nollem abstrusiora vobis scribere, ut ne paruulis vobis obsem metuo (id mihi ignoscite) ne vim mysteriorum minime capientes strangulemini.* S. Basilus de Spiritu S. ait, quod dogmata silentur, edita vero publicantur, & iterum. *Hi qui ab initio res Ecclesiasticas sanctauerunt Apostoli, & PP. in occulto silentio mysterijs auctoritatem conseruauerunt.* S. Greg. Nazianz. oratione de Theol. In illud saltem uno consensu incumbamus, ut secreta, quæ sunt, & à vulgi conspectu semota, secrete quoque tractemus, & quæ sancta sanctè, nec in prophanas aures, quæ silentio sunt adoranda, proiciamus. similia docent Chrysost. hom. 40. in 1. ad Corint. & hō. 18. in 2. Cor. Innocentius ad Decentium Eugubinum, Epiphan. in Ancorat. Ambros. de ijs, quæ sacris

396 Catholicarum Præscriptionum. Lib. IV.

sacris initiatur mysterijs. Isichius in lib. 1. in 4. cap. Leuitici. Aug. concion. 2. in psal. 2. Theodor. in comment. c. 8. ad Hebre.

Amplius silentij causa etiam potest esse falsitas doctrinæ, sic contra Petrum A bailardum dicebat Bernadus Epistola ad Guidonem Cardinalem (qui postea fuit Papa Celestinus) expedit illi etiam homini, ut ei silentium imponatur cui Innocentius II. tale silentium per eius damnationem indixit. Multas etiam causas silentij assignat Aug. lib. de bono perseverant. & dicendo. *Causas verum taceri longum est omnes querere, vel inferere, quarum tamen est, & hæc una ne peiores faciamus eas, qui non intelligunt, dum volumus eos, qui intelligunt facere doctiores, qui nobis aliquid tale tacentibus doctiores non sunt, sed nec peiores sunt.* Ergo cum multe sint causæ silentij, arguere ab universali ad determinatum, nisi rei id circumstantia patiatur, puerile sophisma est.

III. Quia mysteria divina incapacibus occultanda, nec publice prædicanda, nisi in casu, ubi est seductionis periculum, est doctrina S. Aug. lib. de bono persever. c. 16. *Facile ait est imò, & vile, ut taceatur aliquod propter incapaces, quoniam sicut is, qui infantibus suppedietaret eosdem, & eodem modo conditos cibos, quibus nesci solent, non præberet eis alimentum, sed valetudinis nocumentum afferret; Ita si Christiani rudes, atque imperiti admittantur ad difficiles, quæstiones de profundissimis fidei nostræ mysterijs, nullo modo, illis proderit ad salutem, sed obvertit.* cui doctrinæ subscribens Sac. Trid. Concilium sess. 2. in decreto de purgatorio, ubi fidem Catholicam, & sanam de purgatorio, & suis fragijs tradidisset, quam diligenter prædicandam inculcat, mox subdit. *Apud rudem, verò plebem difficiliore, ac subtiliore, quæstiones, quæq; ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio, à popularibus concionibus seculantur.* Idem dicendum de qq. de præscientia, prædestinatione, Trinitate, quod non sunt proponenda rudi plebeculæ.

Cisternam operiendam mandatam legimus Exod. 21. ne aliquod animal in eam cadat, quod est dicere, ex Greg. 17. moral. c. 14. quod quisquis ad alta scientiæ fluentia perveniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contexerit, pene reus addicitur, si per verba eius in scandalum suum munda seu mens munda capiatur. vide gloss. in c. 21. Exod.

Operire arcam iubentur sacerdotes, & ea quæ portare debebāt Caaditithæ; quod erat dicere (ex Origene hom. 4. in Num.) non revelent. Sacerdotes populis ea, quæ nocere possunt. De quo argumento vide Philonem de veste Sacerdotali & 2. allegoria. in Exo. & Num. Basil. initio Protre. Nazianz. supra.

Quando verò est periculū, ea prædicanda docuit Aug. vnde loc. cit. subdit. *dicatur ergo verū, maxime, ubi aliqua quæstio impellit, et ut dicatur impellit, & capiant qui possint, ne forte cum taceatur propter eos, qui capere non possunt, non solum veritate nudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere, quo caueatur falsitas, possunt.*

Multo verò magis subtilia, quæ non sunt necessaria ad salutem, & difficultatem ingerunt, reticenda sunt.

Vnde sic arguitur. subtiliora in rebus fidei, & multo magis in rebus non pertinentibus ad fidem reticenda sunt rationabiliter, apud populos maxime, ubi est periculum discordiarum, & similium, & indictio eiusdem silentij non derogat doctrinæ, ut non nisi temerè argui possit erroris sententia, quæ sileti mandatur, sed quæstio de Conceptione, ut patet ex diplomate Pii V. non est de rebus necessariis ad salutem, ut patet ex Bulla super specula. ergo silentium indictum affirmatiuè parti, non arguit illam, ut opposites obiciebant, de falsitate doctrinæ.

CONCLUSIO

Silentij indictio eiusmodi, non arguit errorem, sed magis ex obedientia eos commendabiles facit.

Respondeo dicendum ex doctrina S. Tho. 2. 2. q. 43. a. 7. quod circa doctrinam duo consideranda sunt. Substantia sequi veritas doctrinæ, & actus docendi. Circa primum est de necessitate salutis, ut contrarium veritati non doceatur. Circa secundum, ille cui incumbit docendi officium, veritatem secundum congruentiam temporis, & personarum proponere debet. Doctrinæ autem veritas dupliciter quoque considerari potest, vel enim ad orthodoxiam pertinet, vel ad adiaphora, & quæ salva fidei doctrina sustineri possunt. Circumstantiæ vero temporis, & personarum considerantur, nimirum si tempus opportunum, vel importunum, ut scandalum oriri, vel non oriri, possit: si personæ sunt simplices, vel doctæ, si ex ignorantia, vel malitia procedunt. Si enim in opportunum sit tempus, propter scandalum, & huiusmodi, tacenda non est veritas, quæ est necessaria ad salutem, vnde non obstante scandalo Crucis non omiserunt prædicare Apostoli Christum Crucifixum, & tunc regula illa locum habet in decret. supra de reg. iuris: *utilius foandatum nasci permittitur, quam quod veritas relinquantur*, nam & si sint, qui illam impugnent, non desunt qui illam recipiant, si verò scandalum sit Pharisaicum, & ex malitia oriatur, etiam in ijs, quæ adiaphora sunt, & conentur impugnare, vel peruertere veritatem: tunc ex eodem, S. Doct. nec veritas propter tale scandalum relinquenda est: quando vero solum scandalum procedit ex ignorantia, vel infirmitate, quia tunc est scandalum pusillorum, occultari, taceri, & dissimulari possunt, & differri huiusmodi (sicut etiam mysteria subtiliora) vnde, & Petrus servauit legalia, quæ eo tempore non erant necessaria ad salutem, ne pusilli scandalizarentur: similiter Paulus circumcidit Timotheum, ciborum similiter delectus servabatur, & tolerabatur ab Ecclesia, ne idolotrytha comederentur, ne proptar escam destrueretur infirma, & pusilla fratrum conscientia, imò, & Christus Dominus, ne scandaliza-

calizaret pusillos tributum, cui subiectus non erat, soluit, ut perbelle explicat Greg. hom. 7. in Ezech. Rursus in iisdem adaphoris, vel subtilioribus etiam mysterijs, & si cum res ita se habet, ut fiat peior nobis loquentibus, qui capere non potest, nobis autem tacentibus, ille, qui potest capere fiat peior, potius sit dicendum verò, quam tacendum, ut demonstrat Aug. loc. cit. nisi aliter à Summis Pastoribus ordinetur, tamen quando tam qui capere non possunt, quam qui possunt, & nolunt, unde maiora sequerentur scandala V. G. schismatis, seditionis, & huiusmodi, tunc differenda silentio locutio est, quia n. (ut dicit Aug. exponens illum versiculum in salicibus in medio eius suspendimus organa nostra) nullum fructum inuenimus unde incipiamus, auertimus ab ipsis faciem, & dicimus, *Adhuc isti non sapiunt, non capiunt, quia quicquid illis dixerimus sinistrum, & aduersum habebunt, ergo differendo circa eos scripturas, suspendimus organa nostra in salicibus, non enim dignos habemus qui organa nostra portent. Non ergo eis organa inferendo alligamus, sed differendo suspendimus, & tunc verificatur, quod scriptum est, qui præcipit soli, & non oritur, & stellas claudit, quasi sub signaculo Iob. c. 9. exponente Greg. 9. moral. c. 3. quod repudiantibus prædicationis lumen, & ab eo faciem auertentibus [quasi sub signaculo stellas claudit, qui dum prædicator per silentium intra semetipsum retinuit, cæcis iniquorum mentibus celeste lumen abscondit. Si ergo rationabilis est Prædicatorum inferiorum silentij obseruatio iuxta prædictas regulas, quæ nullum infert præiudicium, multo magis primi, & Summi Prædicatoris Pastoris, & Doctoris, rationabilis est silentij indictio in casu proposito, quæ proinde, ut non damnabiles facit, vel monstrat silentes, ita iisdem materiæ obedientiam ministrando ex taciturnitate fideles, ut canes tacentes, & latrantes ad iussu Domini, demonstrat, ut acceptabilis sit Sedī Apostolicæ obediens taciturnitas, ut è contrario inuisa sit non obtemperantium, silentibus insultans indisereta loquacitas.*

Solutiones oppositionum.

AD Primam. S. Aug. tract. 113. in Ioannē sic explicat illum locum. *Ipsū autem palam modo quodam erat palam, modo autem quodam non erat palam, quia non intelligebant, & quod seorsim discipulis loquebatur, non in occulto loquebatur, quis namque in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur, sicut scriptum sit. In ore duorum, vel trium stabit omne verbum, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos vult innotescere, & multis, sicut ipse Dominus ait, illis quos adhuc paucos habebat. Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine, & quod in aure auditis, predicate super tecta. Ergo & hoc ipsū, quod ab ipso dici videbatur occulte, non dicebatur in occulto, quod non ita dicebatur, ut eis quibus dictum fuerat, taceretur, sed ut usquequaq; predicaretur] in ista tamē prædica-*

tione noluit Christus Dominus eundem modū feruari, nam noluit subtilitates mysteriorum fidei proponendas simplicibus, sed abscondendas, quod, & PP. Apostolici obseruauerunt, non proijciendo margaritas ante porcos, nec sanctū dando canibus ex præscripta norma Saluatoris, unde idem Aug. dixit. *Facile enim est, imo & vtile, ut taceatur aliquod verum propter incapaces. Nam unde etiā illud Domini adhuc multo habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo, & illud Apostoli: Non potui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, quasi paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, non dum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis. Unde secundum hanc doctrinam, rectè à Prædicatoribus silentium pro tempore, & alijs circumstantijs seruatur, vel à Pastoribus indicitur. Porro diuersus est finis occultandæ veritatis, in hæreticis, & in Catholicis; illi occultant ne deprehendantur mendacium, isti ne proximis, vel subditis offendiculum præbeant, nolentes infirmorum conscientiam percutere, pro quibus Christus mortuus est. Illi sic prædicant in occulto, ut aliud simulent Euangelis in publico: alium in hospitio Christum, alium in Ecclesia prædicantes, ut dicebatur Tertull. de præscription. cap. 26. Hi eundem Christum eademque mysteria prædicant, ea tamen habitæ ratione, ut sapientiā loquantur inter perfectos, simplicibus verò lac præbeant, quibus etiam & si communia, & quæ eorum capui accommodata sunt, tradant, difficillima mysteria, & subtilitates mysteriorum ab iisdem sub silentij velamine abscondant. & per hæc patet responsio ad confirmationem.*

Ad II. respondetur. Non vetat Ecclesia talem sententiam tanquam acconita, & mala graminā, ut opponens (decreta Sedis Apostolicæ infringens) obmurmurat, sed cōsulens et saluti infirmorum, quorum palatum ex subtilitate dogmatum) plerumque solent etiam amarescere herbæ mellifluæ.

Ad III. propter scandala pusillorum in his, & similibus indictum silentium, cum non sint eiusmodi necessaria ad salutem, & eorundem doctrina pro loco, & tempore, & personis intermitteri potest. Quando autem scandalum transiret in offendiculum Pharisaicum, Spiritus S. qui dat donum consilij, & intellectus, alias prouisiones Ecclesiæ inspiraret, unde in ipsam et decreto id insinuat, dum porta aperta relinquitur, ad alia expedientia ijs verbis in decreto Pauli V. & Greg. XV. contenta [ut in posterum donec articulus huiusmodi à S. Sede Apostolica fuerit definitus, vel per Sanctitatem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum] non audeant &c.

Ad IV. non est error ea quæ ad fidem non attinent, pro rerum exigentia, loci, & temporis opportunitate pertransire, imo, & infirmis condescendere, maxima prudentia est, quod patet exemplo Petri de quo defensor Rom. Ecclesiæ disputans cum aduocato Regis apud Petrum Damianum, & Baronium tomo 11. anno 1062. num. 38. & seq. in disputatione Synodali in fa-

Et conuenientia, seu condescendentia Petri in seruatione legalium, hæc habet. *[Sicut Christus apparuit in forma carnis peccati, ut à peccatis hominem liberaret, & cum legem Moysi, non ambigeret abolendam, consulens tam adhuc rudibus, et infirmis fratribus tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque prouideret ad perfectè noscendam plenitudinem veritatis. In hoc, ergo B. Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando simile imitemur, ut consilere valeamus infirmis.]* & de S. Paulo loquens ostendit pariter per condescensionem seruasse legalia, & lubdit *[Cur itaque Paulus iuxta ceremonias Iudeorum, caput rasit, nudipedalia exerceuit, sacrificia, obtulit, et legem destruens legis præcepta seruauit, (ut hæc omnia) nisi ut his, qui ex Iudeis fideles extiterant scandalum tolleretur? formam suscepit egritudinis, ut morbos auferret egrotis, seruauit ceremonias legis, de quibus tamen in Epist. dicit, quæ mihi fuerunt lucra facta sunt detrimenta &c.]* & postea *[si ergo ipsi Principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, sed ipsa etiam celsitudo caelorum, non dubitauerunt pro paucis, qui tunc erant hominibus, in tam periculoso negotio condescendere. Cur nobis itaque paruulis, & infra eorum vestigia longe iacentibus non licuit innumerabili Urbis multitudini subuenire? tot populis imperfectis, & sua umbra scandalizantibus, & terrefactis? Sed quid Apostolos loquimur scandalum causasse debiliū, & nouiter conuersorum, cum & ipse illorum Magister, & Dominus cuius nimirum omnia secula substernuntur, imperio, ad nostræ imitationis exemplum scandalum præcauerit Iudeorum in solutione tributi. Ad molliendum ergo rigorem reuerentia, ad tuendam veritatem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, iunge, & Paulū. Quod si procaci contumacia nequeunt uterque sufficere, pudeat te ultra Iesum per dicacitatis inepitiam proficere. Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti.]* hæc ex Petro Damiano sub persona defensoris Romanæ Ecclesiæ, condescendentiam in simili alia causa in Romano Pontifice egregiè commendante.

Ad ultimum respondetur cum Hilario libro de Syn. ubi sic dicit *[Vobis fratres dico, qui iam non lacte alimini, sed firmo cibo valetis. Nunquid quia ista sapientes non intelligunt, & his stulti sunt, nos cum mundo sapientes erimus: ut hæc stulta esse credamus? Quia hæc impijs cæca sunt nos non lucebimus intellecta veritate doctrinæ? Male sanctis rebus præiudicatur, si quia non sancte à quibusdam habentur, esse non debeant. Non ergo gloriemur in Cruce Christi, quia scandalum mundo est, neque in uiuente Deo mortem prædicemus, ne ab impijs Deus mortis arguatur.]* Quod dictum veritatem habet in ijs, quæ sunt ad credendum de necessitate salutis. In ceteris verò subtilioribus etiam si ad fidem pertineant, silentium quoque seruandum interdum, si simplices offenderentur, satis dictum est supra, multo magis in ijs, quæ ad fidem nullo modo pertinent silentium imperatur, ut in casu argumenti. Hoc autem quam in subiecta materia à

nostris seruatum sit, res ipsa loquitur munus. n. exquitur suum (ut dictum est) mysticus canis tacendo, & latrando; tacendo, ad imperium Domini N. Summi Pastoris, latrando aduersus transgressores, qui si adhuc de huiusmodi taciturnitate, nobis illudunt, nostrorum quoque est etiam tacere, vel illud modeste cum Greg. Nazianz. ad Celsium respondere, & id quod lepide Apologo introducit, de cygnis, & hirundinibus. cum enim hæc ab istis illuderentur, quod sibi solis Cygni canerent, bene responsum est, quod modum in canendo tenerent, foreque tempus, tunc Cygnos cantaturos, cum graculi tacuerint, hoc est: cum de vana garrulitate, non obtemperando decretis, iisdem insultantibus, ne insultet silentium imponetur, ut tandem, vel serò addiscant obedire Apostolicæ Sedis decretis, quæ nunquam dixit hoc silentium esse præiudiciale, quod ipsi tanto præiudicio impugnant.

ARTICVLVS VLTIMVS.

De horum locorum, nempe PP. & Doctorum, & Ecclesiæ sensu, vsu, & praxi in congressu hæreticorum, & in propositionum qualificatione.

Praxis.

Vo sunt præcipua fundamenta nostra probandi, hæreticos euincendi, scriptura atque traditio, ut docuit Dionysius in c. i. Ecclesiæ, & Lerinensis, dicens c. i. si quis ait vellet exurgendum

hæreticorum fraudes deprehendere, laqueo; vitare et in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, domino adiuuante, deberet. Primo scilicet diuinæ legis autoritate: secundo Ecclesiæ Catholice traditione, quam S. Petrus apud Clem. in traditione, clauem esse verbi Dei c. 10. præcognitionū vocauit, quia. n. pro more suo ad diuersas interpretationes, iuxta propria placita scripturam distrahunt atque inflectunt hæretici, non satis est ad eos euincendos sola scriptura ad tot errorum anfractus evertendos; nisi (ut idem Lerinens. docuit) Prophetica atque Apostolica interpretationis linea, secundum Ecclesiasticam, & Catholici sensus normam dirigatur.

Hinc versipelles, quia ex intelligentia scripturæ, & traditione Ecclesiæ, de exorsione euincuntur, ad solum nudum scriptum verbum se restrinxerunt, sensum verbi execrantes, eam solam scripturam, ut normam per se sufficientissimam conclamant recipiendam, cetera oia esse verba hominū atque cōmenta, proinde, vt additi-

ad diuitia, digna esse anathemate Apocalypitico.

Verum cum ante omnem scripturam Evangelicam, prædicatio Apostolica per multas gentes insonuit, & ab ipsa successione Pontificum, & Ecclesiæ traditione, scripturæ canon sit consignatus; ex hoc argumento urgeri possunt Hæretici ad traditionem suscipiendam, ut scripturas fundamento rationabili recipere se quoque demonstrent. neque enim qui libri canonici sunt, ut multæ aliæ controuersia, ex sola scriptura decidi possunt, unde egregie Tertull. de præscript. c. 19. dicebat [non ad scripturas provocandum est, nec in ipsis consistendum certamen, in quibus, aut nulla, aut incerta uictoria est, aut parum certa] unde illud solum subdit disputandum [quibus competat fides ipsa, cuius sint scripturæ, à quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina quæ fuerit Christiani, ubi enim apparuerit esse ueritatem disciplinæ, & fidei Christianæ, illic erit ueritas scripturarum, & expositionum Christianarum.] & concludit, quod cum ueritas omnis Apostolis sit consignata, qui eam tum scripto, tum verbo nationibus promulgarunt, ad Apostolicos præfules, vel Apostolicas Ecclesias ab Apostolis, Apostolicis fundatas, recurrere oportet, firmiter tenendo [omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis matricibus, & originalibus fidei conspiraret, ueritas deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam uero omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra ueritatem Ecclesiarum, Apostolorum, & Christi, & Dei] Hoc canone ad cognoscendas, & recipiendas scripturas Aug. usus est tom. 6 lib. contra Epistolam Fundamenti, dicens. Ego uero Euangelio non crederem, nisi Catholice Ecclesiæ me commoueret autoritas. Hunc eundem recipere, à ueritate coacti sunt nouatores recurrendo ad Ecclesiæ traditionem, nam Gulielmus Vviterus contra Stapletonum pag. 298. Non nego traditionem Ecclesiasticam esse argumentum, quo argui, & conuinci possunt, qui libri canonici sunt, qui canonici non sunt, & author quidam lib. de autoritate Ecclesiæ, & scripturæ Angliæ impressi 1579. & à Bullingero in Præfatione apprimè laudatus scripsit. Non possemus Euangelio credere, nisi Ecclesiæ nos doceret, & testificaretur hanc doctrinam ab Apostolis fuisse traditam c. 15. pag. 72. 16. pag. 74 75. in hac ueritate cōueniunt et cum Kemnit. (nimirum Ecclesiæ traditione, & autoritate) prius cognita, innotescere uerbum Dei, & Euangelium, vide exam. p. p. pag. 69. Tanch. de sac. script. pag. 61. Fulconem ad pseudocatholicum pag. 5. Iuellum defensione Apolog. 201. Lubertum de principijs Christiani dogmatis lib. 1. c. 4. pag. 18. Petrum martyrem in loc. commun. Anglicè p. p. pag. 8. 42.

5.

Traditione admissa, consequens est Patres, & Pastores Ecclesiæ, & succedentes Doctores, atque præfules populorum recipiendos, apud quos tanquam in depositario diuine conseruata est, &

in Ecclesiæ corde reposita, reuelata doctrina: unde semper, & hitāquam testes traditionis adhibiti, & quicquid uno sensu concorditer tenendo tradendo docuerant atque firmanant, semper in Ecclesiā habitum est, ut sacrosanctum dogma de Apostolica traditione descendens.

Erumpente igitur nouitate, contra antiquitus receptam fidem, ut quid traditum, quid suppositum esset addisceretur, ad Patres, pastores atque DD. succedentium ætatem, ipsamque sententiam, & consensum Ecclesiæ confugere soliti sunt Pont. & Concilia, ut ab istis tanquam motoribus nobis ad diuinam reuelationem à Deo factam fieret resolutio: nempe: Si in usu, vel praxi, vel consuetudine Eccl. constat quod aliquid recipitur, & prædicatur, aut cōi Doctorem sententia receptum est, aut ueluti consentiente sibi Patrum magisterio, aliquid traditur, & edocetur, illico id ad Apostolicam doctrinam, & successionis normam dirigatur, & tanquam riuus in canalem, & fontalem originem reuocetur.

Et quantum attinet ad Patres, expeditissimum remedium est, erumpentes uel etiam iam enatas hæreses prolatis ueterum sententijs profligare atque prostrernere, potius quam contentiōibus, uel disputatiōibus reconficere. Exēplis id demonstratur. Cum Theodosius aduersus hæreticorum multitudinem grassantem, ut refert Socrates lib. 7. c. 10. profligare studeret, Synodum omnium hæresum congregari fecit; futurum ratus, ut si Episcopi inter se coram conferrent, una apud omnes, & concors sententia obtineret. acersit Nectarium Episcopum, consulatque cum illo, quæ nam ratione fieri possit, ut Christianismus inter se non dissidiat sed Ecclesiā uniatur. dicitque illi necessarium fore, ut quæstio Ecclesias separans explicetur, & sublati e medio dissidijs concordia Ecclesijs restitatur. Hoc audito Nectarius anxius erat, & acersit ad se Nouatianorum Episcopum Agelium tanquam in fide unanimum, de mente Imperatoris certum reddit. Ille autem ceterum quidem religiosus, uerbis uero de dogmatis certare non ualebat designat igitur lectorem quendam quem sub se habebat nomine Sisinnium, qui minus dissidendi subiret. Erat autem Sisinnius uir eloquens, & rerum experius, sacrarumque literarum expositiones exactè tenens, sicut, & Philosophicæ dogmata. Considerabat hic quod disputatiōibus, schismata non modo non unirentur, sed et cōtentiosa magis redderentur hæreses; eamque ob causam tale Nectario consilium suggerit. Quoniam sciebat ueteres in illam essentia Filio Dei dare noluisse, eo quod intellexerint eum coeternū esso patri, consulit refugiendas esse Dialecticas disceptationes, & testes aduocandos priscorum expositiones: interrogandos ab Imperatore hæresarchas, quo nam loco eis doctores habeant, qui ante istam diuisionem fuerunt, an eos ad Ecclesiam pertinere putent, uel tanquam alienos à Christianismo repellant. Quod si illos reprobent, audeant igitur eos anathemate damnare. Si hoc facere non dubitabunt, à multitudine profligabuntur. Quo facto conspicua erit ueritatis uictoria. Si uero ueteres Doctores non repellent, no-

Erunt erit libros veterum proferre, quorum testimoniū doctrina nostra confirmetur. His à Sisinio auditis, Nestarius, festinanter ad aulam, properat, & quid consilij acceperit Imperatori significat. Ille consilium hoc cupide arripit, & causam ipsam prudenter aggreditur, tacito enim animi sui proposito, hoc solum hæresiarchas interrogat, an aliquam rationem eorum Ecclesie Doctorum habeant, qui hæresim ipsorum præcesserunt, illosque probent. Illis, eas non abnegantibus, sed quod eos tanquam præceptores in honore habeant, respondentibus, rursus Imperator interrogat, an eos tanquam fide dignos Christiani dogmatis testes complecti velint. Cum hoc religionum antistites, & dialectici quos quisque illorum apud se habebat audissent, erāt enim apud eos multi ad certamen instructi, non habebant quod facerent. Oriebatur. n. singulatim inter eos dissidium, alijs Imperatoris propositum bonum esse dicentibus, alijs non esse illud scopo ipsorum accomodum asserentibus. Erant enim alij aliter erga veterum libros animati, eaque in re ipsis non conveniebat, dissidebantque iam non modo ab alijs regionibus, sed etiam à se ipsis, qui hætenus in unam hæresim conspirauerant. Concors itaq; malitia, sicut veterum olim gigantum lingua, diuisa iam erat, ac subuersa malitiæ eorum turris. Tunc (ut scribit Sozomenus lib. 7 c. 22. nam quæ sequitur Socrates in nonnullis tanquam Nouatianus Nouationis fauet) animaduertit Imperator, quod nudis priuatarum opinionum altercationibus nixi, definitū aliquid pronuntiare detrectarent. Quamobrem damnata hac illorum peruicacia, iussit ut vnacumq; secta doctrinæ suæ libellum ipsi porrigeret. Cum itaque huic negotio conficiendo præstitutus dies adesset, conuenerunt in Palatium proijs, qui consubstantialē Trinitatem profitebantur, Nestarius, & Agelius pro Ariana hæresi, Demophilus eius Amisles, pro Eunomianis ipse Eunomius, Eleusius autem Cyzici Episcopus proijs, qui vocantur Macedoniani. Acceptis veris singulorum libellis solos eos approbavit, qui consubstantialē Trinitatem asseriebant: reliquos vero ut absurdos dirupit. Ac Nouatianis quidem hinc præter sententiam nihil accidit: si quidem conformem cum Ecclesia Catholica opinionem de Deo habent. Ceteri vero suis Sacerdotibus indignabantur, quod coram Imperatore sibi ipsis inuitē fuissent aduersati: multiq; ceteris damnatis ad sententiam approbatam conuersi sunt. J. Felix rei euentus, ob partam uictoriam breui compendio, quæ, si disputationum prælijs commissā fuisset, ob uersipellem aduersariorum calliditatem, uel in longum fatigatis disputatoribus, res esset protelata, uel ob inculantium, & calumniantium uasriciem, in discrimen adduci poterat, aduersarijs in pertinacia, medijs in dubietate & perplexitate relictis.

Simile aliud habetur in Theophane, qui in oratione in Sanctum Nicephorum Patriarcham apud Baronium anno 842. n. 12. hæc habet. Postquā defuncto Theophilo Imperium ad eius uxorem Theodoram, & filium eorum Michaelē admodum adolescentem delatum est, in pietatis

studium curamque maximè incubuit, femina, verè Dei munere (ut nomen eius indicat) data, ex omnibus præclaris, & magnis facinoribus quibus Principes probari solent, nullum præstantius existimans, quò tutius sibi Imperium confirmaret, aut virilem in faminea persona fortitudinem exercebat, quā si pietatis, & religionis cultu Deum sibi propitiū redderet, id autem nullo facto facilius, aut commodius posse contingere, quā si perturbationem in Ecclesia iam diu excitatam sedaret, & partem in illo morbo laborantem reduceret ad sanitatem, & qui inter se animi essent alienati consiliarentur, atq; idem omnino sentirent. Sic igitur fore, ut cum vna esset omnium sententia atq; idem sensus, vera, sinceraq; Fides Apostolorum, Patrumq; institutis tanquam solidis fundamentis insitens, firma atque immobilis conseruaretur, & sibi deinceps Imperij gubernatio facilis, & tolerabilis permaneret.

Hæc igitur cum illa verè animo excellens, & mente fortis Regina ingenio suo excogitasset, & providentia considerasset, re cum illis, qui erant in magistratu, & dignitate constituti communicata, accersit cum ipsis eos, qui inter monachos præstabant, & de imaginum insinuatione quætionem proponit. Cumque idem omnes consensienter comperissent, diuturnoque eius rei desiderio teneri, atque animo excruciarī propter religionis in ea re mutationem postulauit, ut etiam Patrū auctoritatibus ad veritatem confirmarent, quos in varijs libris inuenissent. Mandauitq; quo in loco Palatii præfinitio cætus Ecclesiasticus vniuersus cogeretur, & ad populum ea de re quæ apertissime verba faceret: tanta autem multitudo confluit, ut numero comprehendere non posset, conuenerunt enim non solum illi, qui mentem sanam impietatis temporibus conseruauerunt, verum etiam quam plures ex ijs, qui cum pietatis hostibus consenserant, quicq; Sacerdotijs, & Ecclesijs regendis ab ipsis electi fuerant, & vestigioque mutata sententia, eos qui Sanctas imagines oppugnerat anathemati subiecerunt. I sed qui effectus subsequuti sint, ex hac optima provisione, audiamus. Ioannes hereticus Patriarcha qui tunc impiè munus Pontificium administrabat, stupore, & mentis caligine captus, parum absuit, quin ipse sibi manus inferret, mortemque conscisceret. Hic enim sceleris caput, & summa fuerat, qui cum impiè sentiret, & apud Imperatores autoritate posset antea plurimum, eos mendacijs, & dolis imprudenter, inconsiderateq; cõfessis, ad impietatis barathrū impellebat: eo igitur propter flagitia, quæ in Deum admiserat, vno omnium consensu, et cunctis tam magnorum Imperatorum tum vniuersi cætus Ecclesiastici suffragijs, à Sacra Sede cum ignominia eiectus, Methodius vir, & vita, & doctrina valde probatus, & qui pro veritate, & religione multa certamina, & longum exilium pertulerat, atque inde plagis, & carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate constitutis approbantibus, electus est, qui Sacram Regine Urbis Civitatis Sedem obtineret.

Tunc Niceæ secundum diuinitus electū Sanctum

sum Oecumenicum Concilium, quod Irenæ Imperatricis verum ab ipsa pace nomen habentis, et Tharasi maximi beatissimique Patriarchæ studio celebratum est, merito firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cum omnes quæ, Deo spirante in ipso decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes Ecclesiæ suum ubique decus receperunt, et venerabilium imaginum splendores fuerunt illustrata: eiectisq; illis qui eas nefariè insectabantur, Sacerdotes in eis, ac duces recti dogmatibus sunt instituti. Vides ergo auctoritate Patrum imaginum cultum instauratum, aduersarios eiectos, Ecclesiam sublimatam, hæreticos confusos, ut in similibus euentibus hoc simili pugnandi genere prudentique stratagemmate, abique eo quod captiosis disputationibus, colloquijs committamur, e solis Patrum testimonijs triumphum reportemus.

Accedit quod & ipsi Protestantes ad hoc cōpendium confugerunt ad alios sectarios reprimendos. Ioannes enim Vitigiftus Anglocalunista aduersus Cartuuinghtum, & alios Puritanos in sua aduersus eosdem disputatione disceptans pag. 353. quum videret, aduersus Patres indigna proferri easdemque iniquas, & sordes despuere, quas olim Iulianus in veteres expuit, ex S. Aug. testimonia confarcinās, sic declamauit. *Vique adeo permiscuit imis summa longus dies, usque adeo tenebræ lux, & lux tenebræ esse dicuntur, ut videant Pelagius Cælestius, Iulianus, & cæci sint Hilarius, Cyprianus, Ambrosius, & in hæc verba concludit. Equidem non video cur non eadem verba in nostri temporis homines, qui Iuliani illius Pelagiani vestigijs insistant, rectissime accomodem, ut eorum insignis arrogantia magis elucescat. Hactenus nunquam viri in Ecclesia docti extiterunt priusquam disciplinæ Geneuensis axiomata à vobis, o Puritani, prodita sunt, ante vos exortos sapientia omnis extincta iacuit? Rectius vos quid Apostolorum tempore creditum, aut factum fuerit intelligitis, quam Patres illi Apostolorum successores? Veteres illi, & antiquissimi Patres maxima salutis nostræ mysteria aduersus tot pestilentissimas primorum sæculorum hereses, tueri ac propagare potuerunt, & externam politiam interim ignorabant? distinctionem trium personarum in beatissima Trinitate tenuerunt, & distinctionem inter Episcopum, & Presbyterum, quam in Ecclesia sua continuandam Christus posuerit, assequi nescierunt? an tenebræ quas superbia generat, ita in lucem versæ sunt, & lux quæ in veteribus Patribus eruditione, & sanctitate conspicuis toto orbe resplenduit, sic in tenebras conuersa est, ut videant Cartuuringhtus Traneus, Fennecus, et alij huiusmodi Puritani [dicas tu, Calvinus Beza Lutherus in suo seruo arbitrio, imputatiua iustitia, cæna canalistica, & huiusmodi innumeris portentosis paradoxis] qui vix vnam eruditionis habent, Irenæus autem, Tertullianus Cyprianus. Ambrosius Hieronymus, Augustinus, & reliqui sanctissimi illi viri cæci iudicentur? Mortalium stolidissimus esse debet, qui ita iudicat. Concludam ergo hoc caput cum alia D. Augustini saluberrima*

sententia aduersus Nouatores quales vos estis oportet, ut populi Christiani antiquos, illos Patres vestris nouitatibus anteponan, eiusq; potius adhaereant, quam vobis.]

Quod si nec à suis symmists conuinci ad hominem patiantur, saltem ipsi probationibus, in in eo negotio, quod æternam salutem concernit qualis est religio, suaderi permittant, nimirum quod sicut in litis forensibus dirimendis, ii corrupti testes, aut etiam iudices habentur, qui ante exortas nouitias lites, in simili causa antequam noui litigatores nascerentur, tanquam alieni ab omni studio partium, olim pronunciarunt, id quoque faciant in materia religionis sic & in Iulianum arguit Aug. 2. contra eundem, Certe (ait) dixisti, quod omnes iudices ab odio amicitia, inimicitia, ira vacuos esse deceat pauci tales potuerunt inueniri, sed Ambrosium aliosq; collegas eius, quos cum illo commemoravi, tales fuisse credendum est. Veruntamen & si tales non fuerunt in his causis, quas ad se delatas, & inter partes cognitatas, cum hic viuerent suo iudicio definierunt, ad hanc tamen causam tales erant, quando de illa sententias protulerunt, nullas vobiscum, aut nobiscum amicitias, vel attenderunt, vel inimicitias exercuerunt. Neque nobis, neque vobis irati sunt, neq; nos, neq; vos miserati sunt. Quod inuenerunt in Ecclesia tenuerunt: quod didicerunt docuerunt: quod à Patribus acceperunt hoc filiis tradiderunt. Nondum vobiscum apud iudices aliquid agebamus, & apud eos acta est causa nostra. Nec nos, nec vos eis noti fuimus, & eorum pro nobis latas contra vos sententias recitamus, nondum vobiscum certabamus, & eis pronunciantibus vicimus, & postea. Dicis me si sub potestate iudicum premerer, quales tibi ipsa componis, non habiturum fuisse quid facerem, cum tuis argumentationibus, unde occurrerem reperire non possem. Ego planè habere, quod facerem, haberem quod confugerem: à Pelagianis enim tenebris ad hæc tam clara Catholica lumina prouocarem, quod & nunc faciam. Tu ergo responde, quid facias, dic quò fugias. Ego à Pelag. ad istos, tu ab istis ad quos? & paulo post & dicis, quod quidem ego verum esse consentio, ad aliquod inueniendum, multitudinem nihil prodesse cæcorum. etiam istos cæcos dicere aude bis? & usque adeo permiscuit ima summis longus dies, usque adeo tenebræ, & lux, & lux tenebræ esse dicuntur, ut videant Pelagius, Cælestius, Iulianus, & cæci sint Hil. Greg. Ambros. sed qualiscunq; homo sis, tamen quia homo es videri mihi videor verecundiam tuam, si tamen non in te spes est omnis emortua sanitatis, & quodammodo audio vocem tuam, respondes; Absit, ut audeam cæcos istos viros, vel cogitare, vel dicere. Eorum ergo appende sententias. Nolo esse plures, ut eas te pigeat numerare. Sed non sunt leues, ut eas dedigneris appendere, imò sunt tam graues, ut te videam sub earum onere laborare. Vbi uides hanc, quam docuimus praxim in forensi quoque ratione fundatam, expresse in Augustino contineri: nam si in litibus de prædiorum, & fundi possessione, plurimum valent antiqua, & sine suspitione instrumenta, maxi-

mèq; si pro similibus causis à iudicibus sit pronuntiatum, cui prædia debeantur, nulla enim suspicio amicitiae, & inimicitiae, potest prætendi, qui ante exortas lites pro veritate pronuntiarunt, rationabiliter Sanctorum Patrum testimonium, atque iudicium in antiquis monumentis eorundem exaratum, in litibus posterorū, magnam vim habebunt, cum ante exortos litigantes, iam dudum iisdem pronuntiarunt, alieni ab omni studio partium, & apud eosdem acta causa est; litigans vim inferens ab his pressus, quo confugiat, si conuincatur, non habeat, & vim patiens repelli non possit, cum non nisi ad veteres eosque velut incorruptissimos iudices, merito interpellarit. nec aliud asylum quod confugiant victi, heretici causari possunt more malorum litigantium, nisi dicere, iam antiquitus eos pronuntiantes iudices cæcos fuisse, quod cum eos tantum referre, id pudeat, eorum sententias, & si paucas, quia graues appendere necesse est, ut videant pro qua parte inclinent, & in eam sententiam tandem propendeant, ubi in aequali lance appositis sententijs, solum sanctuarij hoc est Patrum doctrina vnam præ alia facit ponderare.

5.

Quantum vero attinet ad præsentis pastores atque Doctores etiam si Synodus generalis Episcoporum non congregaretur, in propriis sedibus consistentes per vniuersas sententias satis sunt ad nouella germina eradicanda. hinc Aug. lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum. *Quid est ergo dicebat contra Pelagianos, quod de simplicibus Episcopis, sine congregatione Synodi in locis suis sedentibus, ex tortis subscriptio est? nunquid beatissimis, & in fide Catholica Excellentissimis viris, Cypriano, et Ambrosio, inter istos, aduersus istos ex tortis subscriptio est, qua eorum impia dogmata, tanta manifestatione subuertunt, ut quæ contra eos manifestiora dicamus, vix nos inuenire possimus? Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione, damnata sit. Cum potius rarissime inueniatur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit, multique sint, ac incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt.*] ex solo ergo Pastorum, & Episcoporum sensu, innumere hæreses damnata: ut ad apertos, & manifestos errores explodendos, Synodi congregatione opus non fuerit.

Similiter ex consensu omnium Præfulum adstringebat Cyrillus Nestorium, ut iureiurando fateretur se sequi, quæ præfides populorum sentirent atque docerent, ut supra sæpius ostensum est.

Quantum vero attinet ad Doctores, qui Patribus successerunt, optimè ex illis potest concludere orthodoxus, si occurrit cum aduersariis decertare: diuina enim prouidentia, nedum Apostoli, Prophete, sed & Pastores, & DD. vsque in finem seculi destinati sunt, ut aperte

ex Paulo colligitur ad Ephes. 4. *donec occurramus omnes in virum perfectum: & non circumferamur omni vento doctrinæ &c.* Quare sicut vsque ad messem crescere opus est Dominicam agriculturam, non deerit ex alto pluuia, & caelestis imber, nec deerunt rigatores, & cultores caelestium dogmatum vnde scriptum est, ut notat Hierony. in c. 34. Ezechiel. *Tunc dabit imbrem in tempore suo, nec opprobrijs gentium subiacebunt, ut dicant, ubi est Deus eorum? nam scient post hæc omnia, quod non solum ipse sit Dominus, quod, & supra dixerat, sed cum additamento, quod dominus omnium propriè Deus eorum sit cum eis: qui dicit in Euangelio ad Apostolos. Ecce ego vobiscum sum cunctis diebus vsq; ad consummationem seculi]* quod in personam Apostolorum ad Apostolicos quoque dictum ponderauit Aug. Ep. 80. vnde idem Hierony. docet, quod ad eosdem successores Apostolicos in Cathedris, & doctrina, de verbi Dei, sana doctrina, & Sacramentorum integritate, infallibilis ista promissio facta est, hæc Hieron. ibidem in ea verba: *dabo cor carneum &c. ita ut ambulent in præceptis meis &c. & habitent in terra, quam dederam patribus eorum, magistris videlicet atque Doctoribus, ad quam successionem ex pacto diuino firmatam suspiciens idem Sanctus explicans illud: feriam eis pactum sempiternum, ait, quod non de Iudaico populo, sed Christiano accipiendum est. ut ait in Hieron. c. 32. & bene fuit, & est, & erit non solum ipsis, sed & filiis eorum post eos: nobiscum enim pepigit pactum sempiternum, nec desinet nobis ultra benefacere, in summa, ut idem dicit in c. 28. Matt. clarissime, qui vsque ad consummationem seculi, cum discipulis se futurum esse promittit, & illos ostendit semper esse victuros, & se nunquam à credentibus recessurum.] non viuunt in se Apostoli, viuunt in Apostolicis, Pastoribus atque Doctoribus; sicut ergo non recedit Dominus à ceteris fidelibus, sic nec à fidelis populi cultoribus, qui sunt Præsules Ecclesiarum, & Academiarum magistri.*

Adeo hæc præclara sunt testimonia, tam prophetica, quam Euangelica, ut nec Nouatores diffiteri potuerint. Vnum breuitatis causa adduco recentem Vviterum in responsione ad Vuilielm. Reinoldum in præfat. pag. 35. & contra Duræum lib. 7 pag. 472. ubi hanc maximam statuit. *Quicquid de Ecclesia propagatione, amplitudine gloria, veteres prophete prædixerunt, id perfectum esse historia luculentissime testatur, ita Vaticinijs prophetarum Ecclesiasticam historiam suffragari, nulla controuersia est.* Sed in Esaia de Pastoribus, & Doctoribus sub metaphora custodum dicitur cap. 62. *quod non tacebunt &c. ut est etiam videre Periochem, vel notas marginales Bibliorum Anglicæ illius capitulis, ergo &c. et fateretur aduersarij sibi Apostolicam doctrinam, quod sint perpetuo futuri Pastores, & DD. in consummationem Sanctorum &c. nam illud verbum in consummationem exponunt aduersarij in æternum, ita Calvin. in institutione Geneuen. 1550 c. 8. de fide sect. 37. 38. Melancthon in loc. communibus edit. 1561. c. de Ecclesia.*

Ecclesia. Fulco ad Ephes. 4. sect. 4. fol. 335. contra testamentum Rhemense. Vnde Sparkus Protestans in responsione ad Ioannem de Albines pag. 11. propè finem ait, *semper Ecclesia Christi habuit, & in finem usque habitura est, perpetua serie sibi per omnes ætates succedentes aliquos, qui veritatem alijs plenè annunciabunt, quique in diebus suis, sicut lucerna super candelabrum posita, lucebunt.* Ergo præter Apostolos, & Apostolicos viros, habet Ecclesia præsentēs Pastores, & DD. & semper habebit, qui eandem docturam sunt, ac proinde, publicam doctrinam eorum recipere necesse est, ne eum, à quo positi sunt præfules, & Magistri populorum, reijcere videamur.

§.

Quod si tanquam anguillæ aduersarij conentur effugere, vt Patres audire nolint, Præfulum, & Doctorum Cathedras, & subiellia respuant, ad illud vniuersalius, notius, principium confugere necesse est, nempe ad Ecclesiæ sensum, publicamque doctrinam, quæ est diues credendorum depositum ex Iræneo, vberimus fons omnis doctrinæ sanæ. Ad hunc sensum ex Praxi Patrū semper Catholici confugerunt, & hæretici veteres contradicere formidarunt.

Nam exempli gratia, quod hic, vel ille liber sit sacer, & canonicus, non aliunde, quam ab animata fide Ecclesiæ, antequam canon. biblicus à Concilijs ederetur, creditus est, vnde Hieronymus i. 6. in proemio ad Epistolam Philemonis, illum librum germanæ authoritatis esse pronunciauit, qui à cunctis Ecclesiis orbis susceperetur, sic probat canonicam Epistolam Philemonis, quia: *qui germanæ authoritatis eam esse defendunt, dicunt, nunquam in toto orbe à CVNCTIS Ecclesijs fuisse suscepta, nisi Pauli Apostoli esse crederetur.*

In editionibus probandis sensum & iudicium Ecclesiæ tanquam probandarum, vel improbandarum normam sibi, & omnibus præscripsit idem Hieronymus, vnde tom. 2. lib. 2. aduers. Ruff. c. 9. *Quod si, ait, in isto libro editionem dixi multum à veritate distare, & recte Ecclesiarum Christi iudicio reprobata, non est mea culpa, qui dixi, sed eorum, qui legunt.* In promptu sunt quattuor editiones, Aquilæ, Symmachi, Septuaginta & Theodotionis, Ecclesiæ iuxta Theodotionem legunt Danielelem. Ego quid peccavi, si Ecclesiarum iudicium secutus sum? rectum ergo iudicium Ecclesiæ sequendum in editionibus admonuit Hieronymus, vt quod illa probat recipiendum, quod reprobat sit repudiandum.

Ad intelligentiam scripturarum hauriendā, ad eādem confugere oportere docuit idē Hieronymus, 3. aduers. Ruffinum in fine, & vt ad Ecclesiam transeam, ubi *NORMA EST VERITATIS*, multa, & Genes. & Prophetarū libri, ac Ecclesiastes, nobis de huiusmodi questionibus suggerunt, in difficultatibus ergo qq. & interpretationum Ecclesiæ iudicium, & sensum, vt normam habuit scripturarum.

In quæstionibus, & controuersijs fidei, id solum nobis placere debet, quod in Ecclesia publicè docetur, idem S. eleganter adstruit Ep. 150. ad Hedibiam q. 10. sic dicens. *Nobis autem nihil placet, nisi quod ECCLESIASTICVM est, & publicè in Ecclesia dicere non timemus: ne iuxta Pythagoram, & Platonem, & discipulos eorum, qui sub nomine Christiano introducunt dogmata Gentilium, dicamus animas lapsas de cælo, & pro diuersitate meritorum in his, vel in ipsi corporibus, penas antiquorum luere peccatorum. Multoq. melius est, simpliciter imperitiam confiteri, & inter c. quæ nescimus, etiam huius loci obscuritatem refugere, quam dum volumus Dei probare iustitiam, Basilidis, & Manichæi hæresim defendere, & Hiberas nenas, & Egyptiæque portenta sectari. Dicamus igitur, vt possumus, & Apostolicæ voluntatis sequentes vestigia, ne punctum quidem, vt dicitur, atque unguem transuersum ab illius sententiis recedamus.* Et è contra in iisdem quæstionibus, & controuersijs, quod Ecclesiæ displicet, minimè contra sensum Ecclesiæ est defendendum. vnde idem ad Pammachium Ep. 62. c. 2. *Quis te hoc tempore arguit Arianum? quæ tibi nunc Photini, Manichæique crimen impingit? olim ista emendata sunt atque concussa. Non eras tam stultus, vt defenderes hæresim, quam sciebas Ecclesiæ displicere. Noueras te, si hoc fecisses, statim loco mouendum, & soli tui delicias suspirabas, sic sententiam temperasti, vt nec simplicibus displiceret, nec tuos offenderet. Similiter quod Ecclesiæ Christi prædicant, vel nosse fatentur, non est dicendum non reuelatum, vel ad reuelationes diuinas non pertinere, aut non esse nobis cognitum, & patefactum vnde Hieronymus 2. aduers. Ruff. cap. 2. Non solum de animarum statu dubitas, sed de auctorum sententiis putas, & tamen aliquid interest. De animabus apertè autem nescis, & inscitiam confiteris: de authoribus sic nosse te dicis, vt putes potius, quam præsumas. In solo Origene non ambigis, dicis quippe. Hoc sentit Origenes. Interrogabo te: bene sentit, an male. nescio inquis, & ne forte non credam imperitiæ tuæ, & arbitrer te callide reticere, quod nosti iuras, Deo teste quod usque ad præsens certi, & definiti aliquid de hac quæstione non teneas: & Deo relinquant scire, quid quod sit in vero, & si cui ipse reuelare dignabitur. Per tanta secula tibi nullus videtur dignus fuisse, cui de hac quæstione Dominus non reuelarit? non Patriarcha, non Propheta, non Apostolus? non martyr? ne tibi quidem, quando in carceribus, & exiliis morabar, huiusmodi Sacramenta non patuerunt? Dominus in Euangelio. Pater inquit reuelauit nomen tuum hominibus. Qui Patrem reuelauit, de animarum statu tacuit, & miraris, si contra te fratrum scandala concitentur, cum id nescire te iures, quod Christi Ecclesiæ se nosse fateantur. 2. aduers. Ruff. c. 2. Conuictus ergo Ruffinus à Hieronymo, quod iuraret se nescire, quod ad publicam reuelationem Ecclesiæ factam, spectabat.*

Et horum omnium, nempe quæ sit scriptura, quæ interpretatio, & editio, & vniuersaliter in sacra

Sacramentis ceterisque diuinis mysterijs fidei quid credendum, quid respuendum, quid reuelatum, vel reuelatum non sit, necesse sit ad Ecclesiæ normam confugere. Inde dependet, quod iudicium, & fides Ecclesiæ infallibilis sit, ex diuina directione, & promissione: vnde ad Epiphanium ep. 67. sic idem Hierony. scripsit. Dominus qui locutus est ad Prophetam, ecce constitui te hodie super gentes, & regna radicare, & suffodere, & disperdere: & rursus edificare, & plantare, singulis temporibus eandem Ecclesiæ suæ largitur gratiam, ut integrum corpus conseruetur, ET IN NVLLO hæreticorum dogmatum venena præualeant. Quod quidem nunc videmus expletum, nam Ecclesiæ Christi, quæ nō habet maculam, neque rugam, aut aliquid eiusmodi, egredientes de cauernis suis, Origenis colubros Euangelico ense truncauit, & secundum Nitriæ monachorum agmen contagione pestiferaliberauit, & in c. 59. in fine exponens illud Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo &c. ait idem. Hoc est pactum, Euangelii sempiternum, ut spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, per quæ ventura prædices, non de ore tuo discedant, nec de filiorum tuorum, ac nepotum, & seminis seminis tui, ut omnis per seriem generatio, demonstretur: quod s. gratia prophetarum in Apostolos veniat, & in eos, qui de Israel per Apostolos credituri sunt &c. id autem ex perpetua assistentia procedit, Dominus enim virtutum nobiscum (ait Dauid) semper. n. exponit Hierony. in pl. 45. cum credentibus dignanter inhabitat: sicut Apostolis post resurrectionem polliceri dignatus est, dicens: ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi.

Sed & Petrus Venerabilis vno discursu hanc praxim præ oculis ponit in quocunq; dogmate, ab exteris nostræ religionis controuerso, imitatione dignam, quam propterea per extensum transcribere opus fuit, ne nostra tradere videamur.

Hic ergo Venerabilis Pater aduersus Petrobusianorum insanias retundendas se accingens, in Epistola contra eosdē, in confutatione Ipropositionis s. 3. inuehitur, cum enim Epistolis Pauli parum hi deferrent hæretici, ad Ecclesiæ iudicium confugit, quo sicut Euangelia recipiunt, ad Epistolas Pauli recipiendas eosdē astringeret. sic ergo ad hominem exorditur.

Euangelium ut supra dixi vos suscipere, fama constans est: alias canonis diuini scripturas, vos aut renuere, aut dubias dicere certum est. Sed interrogo vos. Epistolas Apostoli Pauli, & aliorum Apostolorum, ut interim de alijs diuinis libris taceam, cur non suscipitis?

Respondetis, quia non adeo certa est nobis earum autoritas, ut fidem dare velimus. Sed hæc responsionem, seu potius fugam hac præcludit instantia.

Contra, & non videtur vobis certa earum autoritas, cum Apostolica dicantur, & ab eis scripta credantur?

Refert eorum responsionem, & hic dicitis, si constaret certa autoritate, vel ratione, eas Apo-

stolicas esse, nobis suscipere esset necesse. Aduersus quam responsionem, iterum instat Petrus.

Contra. Sed si dicuntur, vel creduntur Apostolica esse, & non sunt, à nobis suscipiendæ non sunt, quod si à talibus dicuntur, & creduntur Apostolica, quibus sicut Apostolis credi debeat, quid? quid inquam? nonne à vobis hoc probato suscipiendæ erunt?

Respondebant aduersi. Ita planè. Sed ubi inuenietur (dicebant aduersarij), cui sicut ipsis Apostolis credere debeamus?

Contra dicebat Venerabilis, Inuenietur planè, & ne vos suspendam, Ecclesiam dico, cui sicut ipsis Apostolis, vos prorsus credere debere affirmo. & in persona eorum aliam petitionem format responsionem exposcentem.

Dicebant ergo. Item fortasse dicitis, & quæ est ista, quam dicitis, Ecclesia?

Contra Venerabilis. Quid vos inquam ignorare hoc nomen dicitis, cum id nobis olim nimis nimiumque notum fuerit, cum eius corporalem fabricam destrueretis? tunc enim vos dicebatis, idcirco Ecclesiarum ædificia destruere, quod nomen Ecclesiæ non structura parietum, sed congregationem fidelium signaret. Quid si aut oblitus estis, aut scire vos dissimulatis, breuiter exponam. Dicitur Ecclesia, ut ipsi dixistis, congregatio, sed non auium, non pecorum, sed hominum. Nec omnium hominum, sed fidelium, bonorum, iustorum. Quod si aliqui inter bonos mali, inter iustos iniusti, aut latent, aut parent, non idcirco minus Ecclesia dicitur.

Explicata autem Ecclesiæ ethymologia, & natura eius cum Patribus exposita, ad proprietates descendens, enumerat eius vniuersalitatem locorum, & temporum, subdens.

Hæc est illa, quæ innumerabili multitudine per totum orbem Christi Domini sui præcepto diffusa, vsque ad nos peruenit, nec minus, quam olim totum mundum, ut cernitis replet. Explicata autem hac vniuersalitate cum Ecclesiæ natura, & dotibus, & prærogatiuis ei concessis, subinfert Venerabilis, Ecclesiæ iudicio esse acquiescendum atq; credendum.

Huic sicut dixi, verè ut ipsis Apostolis credere debitis: cui Christus ipse, quantum ad hoc spectat, non minorem contulit auctoritatem. Nec dico, ut Apostolico labore satam, & auctam Ecclesiam Apostolis æquem, sed dico, quod eius testimoniis sicut Apostolicis absq; ulla contradictione acquiescendum est, & ne ex propria opinione vel gratis istud pronunciatum posuisse videretur, id auctoritatibus scripturarum ostendit, dicens.

Quod si & hinc Euangelicam auctoritatem vultis, audite Christum dicentem, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi. Sed vsque ad consummationem seculi Apostoli in seculo non manserunt. De Ecclesia ergo intelligendum est, quæ usq; ad consummationem seculi, in seculo futura est. Nec hoc primum venerabilis Pater id protulit, sed multo ante Hieronymus, & Aug. qui à præcedentibus Patribus eandem expositionem acceperunt, idem docuerunt. Sed & alijs auctoritatibus Venerabi-

nerabilis discursum corroborat, aliud enim affert scripturæ testimonium.

Item Ioa. 14. ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, non utique cum solis Apostolis, sed cū Ecclesia ventura, cui, rogatu filii Dei à Patre Deo, datus est Spiritus Dei: ut maneat cum ea in æternum, in hac vita consolando, in futura glorificando, & ad præcludendam calumniam, quod hæc expositio sit voluntaria, eandem rursus ex scripturis corroborat.

Sed ne forte dicatis hanc meam expositionem, non Christi intellectum esse: audite eum in alio Euangelista: Non pro his, inquit, rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat, quia tu me misisti, & ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum sicut, & nos sumus. Videtis Dei Filium non pro Apostolis tantummodo Patrem rogare; sed & pro eis, qui adhuc quando hæc loquebatur, credituri erant per verbum Apostolorum in eum, & qui sunt illi? nonne hæc quæ vocatur Ecclesia, hoc est in Christum credentium congregatio? quos omnes non propter varia tempora diuidit, non propter diuersa loca separat: sed omnes præcedentes s. & sequentes unum esse vult, nec aliter, sed tam sollempniter sicut Pater in ipso, & ipse in Patre est, quos non paucos, sed innumerabiles esse ostendit, quando subdit, ut mundus credat, quia tu me misisti. Quibus suppositis promissionibus Christi Domini ore prolatis, de diuina assistentia, & Spiritus directione, hæc infert.

Non debet credi testimonijs Ecclesiæ, cui indissolubiter Christus cohabitatur, usque ad consummationem seculi? Non debet credi testimonijs Ecclesiæ, cum qua Spiritus Sancti inseparabiliter permanet, non hic tantum, sed in æternum? Non debet credi testimonijs Ecclesiæ, quæ unum cum Patre, & Filio est, non per identitatem naturæ (sed per gratiosam coniunctionem) sicut Pater in Filio, & Filius in Patre (per identitatem naturæ) cui eam claritatem Filius Dei dedit, quam accepit à Patre? Non debet credi testimonijs Ecclesiæ, de qua, hoc est de electis, & prædestinatis, dicitur: Pater quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum ego, & illi sint mecum: ut uideant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me à constitutione mundi. Quomodo ergo potuit, non dico tanto, sed saltem paruo tempore, quomodo in quam potuit tantum errorem tanto tempore sequi? quomodo potuit plusquam mille annos (hoc tempore vivebat Venerabilis: dicamus & nos, mille, & sexcentum) & falli, & fallere Ecclesiā, cum qua verax Pater, cum qua veritas Filius, cum qua ueritatis Spiritus perpetuo mansit? sed cum hoc omnino impossibile sit, colligitur, quod eius traditionibus omnibus, sicut Apostolicis, omnimodè ab omnibus fidelibus fides exhiberi debeat. Ineluctabiliter ergo concludit omnem Ecclesiasticam doctrinam recipiendam, quia impossibile est Ecclesiam errare, firmissimumque esse eiusdem testimonium, ex assistentia, & promissione diuina.

Aliam addit rationem, cur doctrina, & traditio Ecclesiastica suscipienda sit, nimirum quia ipsa traditio, & doctrina Ecclesiæ est ipsissima Apostolorum doctrina: sicut ergo illa recipienda, & ista vnde ait.

Si enim doctrina, vel traditio Ecclesiæ ab Apostolis suscepta est: si eadem à Christo in Apostolos deriuata est: constat quia verax, & à veritatis filijs suscipienda est. Debetis igitur credere testimonijs Ecclesiæ, si non vultis permanere hostes Christi, & Ecclesiæ. Antecedens ex superioribus per se notum relinquitur, cum enim Ecclesia errare non possit, non potest obtrudere verbum Dei pro verbo hominum, & humanas Deuterofes, pro diuinis, & Apostolicis traditionibus, sed eandem identitatem fidei, quam ab Apostolis, diuinaque mysteria suscepit, & hanc Christo, retinet, & consignat, ut late Tertull. lib. de præscriptionibus c. 21. & nos toto fere integro libro de sacro deposito nuper edito, & in tract. de tradit. r. 1. præscript. ostendimus. Consequencia manifesta.

Ex hoc autem principio: recipiendam esse omnem doctrinam Ecclesiæ, subinfert, hy pòthesis probationem contra Petrobussianos, subdens.

Hæc autem Ecclesia attestatur Epistolas, de quibus agitur, Apostolicas esse, idque sibi à præcedentibus Patribus, & ipsis viris Apostolicis traditum, se fixæ, et immobiliter retinere, ergo etc. idem argumentum recurrit in omni controuersia hæreticorū, nimirum: sed Ecclesia profitetur transubstantiationem, venerationem Sanctorum, septenarium numerum Sacramentorum, cum suis matecijs, formis, effectibus &c. idque à Patribus præcedentibus sibi traditum attestatur, ergo recipienda sunt. Vide totum fundamentum probandi traditiones Apostolicas, esse quia sic à Patribus edocta est. vide etiam totam probationis robur in probanda doctrina Ecclesiæ in eo sitam esse, quod id à Patribus accepit, sic Concilium Trid. passim dogmata ex sensu, & traditione Ecclesiæ accepta proponit, & in fine in acclamationibus doctrinam Ecclesiæ quam definiuit, vocauit fidem Apostolorum, & mox, hæc est fides Patrum, ut immediatum principium assumens, Patrum traditionem: eo namq; probato, sequitur Patrum doctrinam ad Apostolica tempora canalem dirigere.

Cuidam obiectioni aduertiatorum, mox occurrit, quod Ecclesiæ credendum non sit, cum non sit, dicebant, testis de visu, nec auritus, nec enim Christum dominum vidit, & mysteria ex eius ore percepit, solum aliorum afferens testimonium auditus de auditu: ait ergo.

Sed respondetis, testimonijs quidem Euangelicis resistere non possumus, non .n. audebant dicere Ecclesiam errare posse, vel destitutam promissionibus Christi, sed hoc nos dubios reddit, quod nullum nec in tota de qua sermo est Ecclesia, more testium, testimonium afferentium inuenire valeamus. Testibus enim non testimonijs credendum esse, lex ipsa seculi iubet. Testium verò officium est audire, vel visa, non ab alijs sibi narrata referre. Ecclesia vero cui inniteris, & ad

Et ad cuius dignitatis eminentiam comprobantur, tot, & tanta testimonia affert, non vice testimonium, sed testimoniorum vitur, quia non visa, vel audita, sed ab aliis sibi tradita narrat, & libris (dogmatibus aliis) de quibus agitur, non quod sciat, sed quia credit, canonicam auctoritatem dat.

Contra quam objectionem egregie insurgit Venerabilis, & ad hominem argumetur, quod ea objectione admissa, nec Evangelium, & ceteri art. fidei recipiendi essent, quia nullus nostrum hæc audiuit à Christo, uel uidit, & sic amisso Evangelio Christum amittere quare ait. Ecce, ecce nunc tandem foueam vobis fodistis, in quam statim precipitandi estis: vincula fabricastis quibus alligandi estis: laqueum tendidistis, quo primi capiendi estis. Si enim hoc verum est, quod attulistis, non tantum libros, quos nos defendimus, sed et ipsum Evangelium, quod suscepistis perdidistis. Nam si non nisi visis, & auditis assentiendum est, non solum libris aliis, sed nec ipse Evangelio credendum est. Dicite enim vos primi quod tantum superest vobis, agite, utrum aliqua, quæ in Evangelio legitis, aut de Evangelio, creditis, oculis videritis, auribus audieritis? Ut n. innumeris omissem hæc breuiter obijciam, in quibus tota Evangelii summa consistit. Audistis, vel vidistis Archangelum Gabrielem Filii Dei conceptum, Spiritus Sancti aduentum matri Virgini nuntiantem? Vidistis vel audistis Christum natum, pastores inuisentes, Magos adorantes, vidistis, vel audistis Christum baptizatum, prædicantem, solemnia illa miracula facientem, eandem prædicationem discipulis iniungentem, eandem mirandorum operum potentiam eisdem conferentem? & quid multa? Vidistis, vel audistis passum, crucifixum, mortuum, sepulchrum, resurgentem, ascendentem? Vidistis, vel audistis, quod nondum factum est, sed futurum est. & liquet in Evangelio cui creditis, nescio tamen si creditis, omnes mundi mortuos resurgentes Christum iudicatem, infernum hiantem, cælum reueratum, impios in combustionem eternam, pios in vitam eternam intrantes? & ubi est quod tenebatis? Evangelium habebatis, sed eo iam perditis, Christum amissistis. Nam si Evangelium non habetis, nec Christum habetis. Si Christum non habetis, Christiani non estis. Ecce vincula, ecce laqueus, quæ iam ad vestram perniciem iam præparasse dixeram. Dato vero illo absurdo sublationis Christi cum Evangelio, quæ sequantur inconuenientia ostendit Venerabilis, dicens.

Hoc modo Evangelio cum Christo sublato, etiã omnes Prophetæ, omnes Apostoli de medio facti sunt, eorumque vniuersa opera, vniuersa scriptura, cum ipsis deleta sunt. Sequitur consequentia ex dictis aduersariorum, nullus enim nostrum vidit, vel audiuit Apostolos, vel Prophetas, vel vidit scribentes, prædicantes &c. ergo necessarium sequitur, ne tam absurda concedantur, vel abijcere hæc omnia, vel omnia recipere, si abijcienda dicant, iam non pertinebunt ad Christianismum, si vero recipienda, non est vera responsio, quod tantum visis, & auditis fidem adhibere oporteat, sed quod etiam ab ijs, qui non

viderunt Christum, viris Apostolicis assentiendum sit, qui ab Apostolis acceperunt, qui cum essent ministri sermonis, viderunt, & audierunt, & ut dicunt Theologi habuerunt fidem in attestato, & sic decens erat ait S. Thomas 3. contra Gen. c. 40. ut tandem fides nostra resolveretur in illos, nam & testes de auditu, ad testes de visu tandem terminantur. Concludit. Neceesse igitur iam vobis erit, aut libris, quos proponimus abiectionis, Evangelium, ut dixi, Christum, Christianum fidem specie salutis, & vite æternæ abijcere: aut libris nostris susceptis, Evangelium, & Christum atque enumerata omnia conseruare. Cum enim non ex visu, neque auditu SED EX ECCLESIA, ET PATRUM TRADITIONE, Evangelium teneatis, quod nullo modo negare potestis, inuicta ratione cogente, aut quod simul absque aliqua exceptione ab eadem Ecclesia nobis pariter, & vobis traditum est, suscipietis, & Evangelium cum Epistolis Apostolorum, & libris omnibus, quos negabatis, retinebitis: aut libris nostris abiectionis, Evangelium pariter, quod solum vobis remanserit, amittetis. Quo amisso, non iam nobis, ut Christiani Heretici, sed sicut Ethnici, & publicani eritis.

Totius ergo discursus summa, hæc est, in praxim deducta, & syllogisticam formam redacta.

Quicquid tradit, & præscribit Ecclesia, ad credendum recipiendum est: Evangelia, Epistolæ Apostolicæ, ut & alia dogmata præscribit ad credendum, ergo hæc omnia suscipienda, & credenda.

Minor patet occulariter. Maior patet. Ecclesiam errare impossibile est: ergo quicquid tradit ad credendum amplectendum est. Consequentia manifesta. Antecedens patet ex diuinis testimonijs, & promissionibus, de diuina assistentia, & promissione, & exhibitione diuini spiritus.

Secundo, omnibus doctrinis, quæ ab Apostolis susceptæ sunt, fides adhibenda est, sed Ecclesiastica doctrina atque traditio ab Apostolis suscepta est, ergo credenda est.

Minor patet, quod à Patribus Apostolicis susceptum est, ab Apostolis dimanauit, sed quicquid dogmaticè prædicat, & tradit Ecclesia ab Apostolicis Patribus accepit, ergo.

Maior patet, & satis probata est à nobis in t. controu. tract. de traditionibus, & in lib. de sacro deposito per multa capita.

Minor ostensiuæ, & occulari demonstratione ostensum est, præsertim ab ipsis hostibus Centuriatoribus supra Consequentia manifesta.

Tertio, si testimonium Ecclesiæ reiiciendum esset, ea ratione esset, quia non vidit, nec audiuit, quæ ad credendum tradit, nec Evangelium, nec alij articuli recipiendi essent, nec ipsi Apostoli, vel Prophetæ, vel eorum opera: sed nullus dicet, nec Evangelium, nec alios articulos &c. non esse recipiendos, quia nullus vidit, ergo nec Ecclesiæ testimonium. Sequela patet ex paritate rationis.

Minor

Minor patet, nam qui id dicret, perduto Euangelio, Christum perderet, & eo perduto, nedum ad Hereticorum castra pertineret, sed etiā Ethnicorum, & publicanorum, ergo ne in barathrum incidat, Euangelium recipere necesse est, vt & cetera dogmata Ecclesiæ, etiam si non sit ex uisibilibus, cum satis sit Ecclesiæ testimonium infallibile, vt probatum est, quia à Patribus accepit Apostolicis viris, qui & ipsi ab Apostolis, qui audierunt, & perceperunt, ipsiq; consignarunt, qui & bona fide posteris tradiderunt. Hæc est compendiosissima praxis Venerabilis Petri Cluniensis, qua sola tanquam compendiosissima aduersus omnes errores vtī possumus: cuius quoq; robur in Patrum traditione fundatur, cum enim Ecclesia præsens, nec viderit, nec audierit Apostolos, omnem doctrinam ad Apostolicos Patres refundere necesse est, propterea tanquam ad immediatum principium recurrit, ad Patrum Apostolicorum doctrinam, vt de Apostolicæ prædicatione, & doctrina certi reddamur.

Si hæc non sufficiant, ipsorum quoq; Protestantium confessio eosdem reuincat. Quod enim infallibilis sit veritatis Ecclesia à veritate uicti tandem consistitur, nam præter multa testimonia Caluini, Lutheri alias à nobis adducta in sacra analysi t. p. præscriptionum c. 3. adest moderni cuiusdam Nouatoris illustre testimonium de Ecclesia, sic enim dicit, rem totā, vt facimus, ad praxim reducendo. Iste est Fieldus de Ecclesia in initio lib. sui, quem dicauit Nouatori Superintendenti Cantuariensi. *Cum funestas Christiani orbis discordias, & infinitas prope de religione dissidentium, & nescientium, quid certi statuatur, aut cui parti adhereant, disceptationes perpendo &c. in illam planè sententiam impellor, vt nullam Theologiæ partem magis necessariam existimem, quam illam, quæ de vera Ecclesiâ dignoscenda tractat. Quum enim tot, ac tam inexplícabiles sint hoc tempore de religione controuersie, vt pauci tempus pauciores scientiam habeant, illas omnes penitus examinando, quid aliud veritatis studiosis superest, quam sedulo, & sedulo indagare, quæ nam tandem sit illa in terris Sanctorum hominum societas, illa sponsa Christi, illa Dei viuientis Ecclesia, quæ est columna, et firmamentum veritatis, vt illa semel inuenta, communionem eius ampiectantur, consilium sequantur, eius denique IUDICIO acquiescant.] Firma ergo maxima est, quam nec dissentient Nouatores, nempe quia Ecclesia est sponsa Christi, Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis, illam amplecti necesse est, eius iudicio ad quiescendum. Eandem confessionem reperies in notis marg. Bibliorum Anglican. 1576: in c. 60. Es. v. ultimo in Matt. 13, 31. Marci 4, 31. Daniel. 2. v. 45. vbi multa de fidei Ecclesiæ indefectibilitate.*

Tota ergo versutia Protestantica est, in Minore neganda, quod Romana non sit vera Ecclesia, sed Protestantica. Hoc argumento breuissimè reuincuntur. Inter proprietates Ecclesiæ est, quod sit visibilis dicente Domino: non potest euictas abscondi supra mentem posita, at com-

muniter Protestantes dicunt suam Ecclesiam inuisibilem, Catholici quos vocat Papistas, dicunt eam esse visibilem, non ergo ipsorum, sed nostrorum est vera Ecclesia, vnde Aug. lib. 1. qq. Euangel. q. 38. vbi visibilitatem, & diffusionem Ecclesiæ per totum orbem, multis scripturæ testimonijs ostendisset, subdit. *Constituta ergo autoritate Ecclesiæ, per orbem terrarum clara, & manifesta, consequenter discipulos admonet, atque omnes fideles, & qui in eum credere voluerunt, ne schismaticis, & hereticis credant. Numquodq; enim schisma, & vnaquæq; hæresis, aut locum suum habet in orbe terrarum partem aliquam tenens, aut obscuris, atq; occultis conuenticulis curiositatem hominum decipit, ad quod pertinet quod ait, Marci 13. Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus: aut illic, quod significat terrarum partes, et Prouinciâ. Aut in penetralibus, aut in deserto &c. vt modo fingunt Lutherani, & Caluinicolæ latitantem Ecclesiam in deserto, quod significat obscura, & occulta conuenticula hereticorum. Quod ergo dixit ab Oriente in Occidentem per venturum aduentum suum, contra illos, quod per terrarum particulas nominantur, & dicunt apud se esse Christum. Quod autem ait, sicut fulgur, contra illos valet qui occultè congregant tanquam in deserto, ad manifestationem quippe claritatisque pertinet Ecclesiæ fulguris nomen, significans etiā noctem, vel nubila seculi huius, tunc enim fulguris candor apparet.] uidit Caluinus manifesta testimonia, quibus Ecclesia demonstrabatur ex scripturis, visibilis atq; perspicua ab Oriente in Occidentem, & pudescentus de his suis penetralibus lib. 4. instit. c. 1. sect. 4. visibilitatem Ecclesiæ falsus est. Verum nunc quia de visibili Ecclesiâ differere proposuimus, discamus, vel uno matris elogio, quam utilis sit nobis eius cognitio, imo necessaria quando non aliud est nobis in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat vtero, nisi pariat &c. denique sub custodia, & gubernatione sua nos tueatur &c. quæ omnia visibilem Ecclesiam demonstrant. Eidem subscribit Humfriedus p. 2. Iesuitismi art. 3. pag. 240. 241. 244. 281. vbi cum multa de visibilitate docuisset, sic concludit. Oportere Ecclesiam esse conspicuam, conclusio est clarissima. sic ergo formatur discursus syllogisticus.*

Vera Ecclesia cui parendum, & acquiescendum, & est columna veritatis, est visibilis, sed Ecclesia Catholica est visibilis, synagoga Præstantum non est visibilis,

Catholicæ ergo, non Protestanticæ acquiescendum est.

Verum quia semper vrgent cauilis, & quæ sit vera Ecclesia contendunt aduersarij propterea integrum tractatum in parte sequenti huius operis institui, ubi de natura Ecclesiæ, proprietatibus, dotibus, & cui nam competunt differemus, ut nutantes, inuenta uera Ecclesia, tandem fatigati eius disciplinam, & fidem amplectantur, & corpori Christi iungantur, qui est Deus benedictus in secula die 8. Sept. 1627.

PERORATIO

Ad Christum Dominum.

Ex
Hil. 8.
de Trin.
nit.

Ex
Hil. cō-
tra cō-
stant
Aug.

Ex Ba
fil. Ep.
70.

Hil.
1. de
Trin.

Aug.
4. Con-
fess.

AEc in obsequium diuinæ Maiestatis tuæ, & sponsæ Eccle-
siæ, quam acquisisti sanguine tuo, in qua posuisti primo
Apostolos, in quibus est verbum sapientiæ, secundo Pro-
phetas in quibus est donum scientiæ, Tertio Magistros,
in quibus est doctrina fidei, ad consummationem San-
ctorum in opus ministerij ne circumferamur omni vento
doctrinæ. Sed eò nunc pertingit impietas, vt Apostolicā
prædicationē inuertat, dum medios Apostolicos Patres,
& Ecclesiarum Magistros euertit. Ceteri quidem mortales, semper cum viuis
bella gessere, dum homini ad hominem ultra mortem nihil causæ est, his vero
inimicitiarum nullus est finis, receptos enim iam in æternam requiem Patres
laceflunt, & in decreta eorum peruersi irrumpunt. Apostolus communicare nos
Sanctorum memorijs docet, hi vt damnemus eosdem suadent, sed dum tentant,
vt Patrum, Doctorum, & Ecclesiæ damnemus publicum sensum, iam monstrant
se esse diuinæ religionis hostes, inimici sanctorum memoriæ, & paternæ pietatis
heredes rebelles. Non impugnamur Domine propter pecunias, non propter
gloriæ splendorem, sed propter communem thesaurum, propter hereditatem
paternam, propter sanam fidem in acie, & certamine stans. Age ergo Domine,
& fac, vt quod nobis traditum est, inuiolabili fide custodiamus, & religiosa con-
scientia conseruemus. In consortium Apostolici spiritus aduoca, vt dicta Apo-
stolicorum virorum, non alio, quam ipsi loquuti sunt sensu, apprehendamus
verborumq; proprietates, iisdem rerum significationibus exequamur. Tribue
ergo cum eorum scripta lego, verborum significationem, intelligentiæ lumen,
dictorum honorem, veritatis fidem, & presta, vt quod credo intrepidè loquar.
Tuum est piissime Deus, & oratum tribuere, & quesitum adesse, & patere pulsa-
tum, vt te, & tua mysteria per Ecclesiam intelligendo in ea tanquam in nido tu-
tus plumescam, & alis charitatis, alimento sanæ fidei nutrias, quibus volitem
sub vmbra alarum tuarum, sperans ad patriam claritatis æternæ. Qui cum Pa-
tre, & Spiritu S. nomen possides gloriosum in secula. Amen.

PER THESES

LXIV. distributa, quæ in tota hac prima parte tomi tertij edocentur, defenduntur, & illustrantur, singulis articulis, & titulis operis correspondentes.

Thesis I.

Atrum autoritas in dogmate consentiens, tantam obtinet firmitatem, vt irrefragabile testimonium, in fidei controuersijs dirimendis subministrat. pag. 10.

II.

In ceteris autem adiaphoris, & minutis diuinæ legis quæstionculis, quas sine salutis discrimine ignorare contingit, & ad pietatis doctrinam non pertinent, non ita firmum est argumentum, vt contrarium sentire non liceat. pag. 19.

III.

Non omnium vero æqualis autoritas, si quidem eorum Patrum autoritas, maxime spectabilis est; qui recta docentes, in nullo à S.R.E. consortio deuiarunt: ij vero qui ab eadem communione extorres, à fide discesserunt, in quò discesserunt nullam sibi vendicant autoritatem. pag. 25.

IV.

Tunc verò ineluctabile est eorum argumentum, quando non vnus, vel alter, sed plures, omnes, vel ferè omnes, velut consensiente quodam magisterio, non priuatum, sed publicum sensum exprimendo, constanter, perseueranter, firmiter, tradendo, tenendo, firmando loquantur. pag. 39.

V.

Quare sensus priuatus vnus, vel alterius, aut plurium contra grauiores, vel communem concordemq; aliorum sententiam, eis præiudicare non potest, vt etiam si à fide vnus, vel aldoctrinæ, vt nec sibi ipsis (absente pertinacia) inferre valeant præiudicium. pag. 37.

VI.

Extrema impudentia est aliquot lapsus Patrum (vt faciunt hæretici Cham imitantes) propalare, ac proinde ne illis vlla habeatur fides exemplare. Etiam negare multa esse in scriptis aliquorum Patrum minus Ecclesiæ doctrinæ consona, sed omnia huiusmodi, non à Patrum mente, sed à tempore, amanuensibus, Typographis, & huiusmodi accidentibus, profecta, nupera adinuentio est, contra Patrum testimonia. Et tantum abest, vt in aliquo, ex priuatis lapsibus lædatur, vel denigretur Patrum autoritas, vt ex illis potius, charitatis, humilitatis exempla ministrentur. p. 43.

VII.

Tanta autem in illis vnitas cernitur in fidei doctrina, ab illo contexta, qui facit concordiam in sublimibus, vt posteriores Patres à Prioribus nõ discrepent, vt nec Latini à Græcis, vt ne fas sit asserere eos adinuicem, & sibi ipsis repugnare: qui si specietenus discordare videntur, potius conciliandi, quam temerè de contrarietate notandi. pag. 52.

VIII.

E Patrum fontibus ad Scholasticos doctrinæ reuelata canales sunt deducti, quamobrem una Patrum, & Scholasticorum Theologia est, & licet priscorum autoritas stillis pluuiæ, posteriorum uero doctrina pluuiæ, & gurgitibus comparata sit, eandem aquæ celestis substantiam demonstrat, cum eo discrimine (ut scripsit Gregorius) quod quæ priores sub breuitate locuti sunt ueluti pluuiæ, expositores, & posteriores, testimonia testimonijs iungentes, ex guttis gurgites fecerunt, hoc est easdem materias, quas illi strictius, hi uberius, agnoscendo eos per quos profecerunt, dilatarunt. p. 59.

IX.

Horum posterorum DD. Scholasticorum explicatio adeo pernecessaria est, ut absq; Theologiæ Scholasticæ studio, Patres euoluere, non paruum sit periculum errandi ex defectu nostræ intelligentiæ, & propter obscuriora, & difficiliora loca, quæ in eorum opusculis reperiuntur, ut multis cautelis, & regulis opus sit, ut inoffenso decurramus pede. pag. 66.

X.

Cum solempne fuerit omnibus hæreticis in fidei, & si difficillimis quæstionibus, plebis & populi iudicium Patribus præponere, Catholicorum munus est, sic populi librare iudicium, ut si ex una parte sit populus, ex altera Patrum Chorus, magis ad Ecclesiæ Proceres, quam populi sententias inclinandam sit, & omnino PP. dictis acquiescendum. pag. 77.

XI.

Cumq; iidem ex consanguinitate, & affinitate doctrinæ, Apostolicis, qui & ab Apostolis doctrinam hauserunt, immediatus adglutinentur, magis (ex lege diuinitatis, quæ ultima per media illustrat) uetustis Patribus, quàm posterioribus Doctoribus, in materia dogmatica, & Theologica deferendum est. pag. 86.

XII.

Adeo fidem nostram appositè Veterum monumenta confirmant, tuentur, explicant, ut in materia dogmatica nunquam definierit Ecclesia, nec diuersum cultum, uel ceremonias præscripserit.

scripserit aduersas, contra omnes, vel saltem plures, vel grauiores Patres, alijs non reclamantibus: imo nec in posterum definit, vel præscriber, aut definire, vel præscribere possit, cum ipsæ definitiones Conciliares acclamentur his titulis: *Hæc est fides Patrum: hæc est fides orthodoxorum* p. 97.

- XIII. Semper autem hæc viguit praxis in Ecclesia Catholica, vt prolatis veterum sententijs secundum suorum temporum seriem, sacrosancta dogmata sint firmata, & hæreses explosæ, quod oculari ostensione, ex Summis Pontificibus, Generalibus Concilijs, ex ipsismet Patribus luculenter ostendi potest, qui etiam præcedentium Patrum autoritate, religionis mysteria firmanunt, Hæreticorum portenta explosarunt. pag. 99. & seq.
- XIV. Illi autem in Patrum subscellijs locantur, qui post Apostolos, fidei nostræ, vt dicit August. extiterunt plantatores, rigatores, ædificatores: quorum alij in prima, alij in media, alij in vltima ætate p. retro duodecim secula: Quorū opera, vel sacræ literæ expolitæ, vel traditiones consignatæ, vel populi eorum declamationibus in fide confirmati, vel ad mores, & virtutes informati. pag. 111.
- XV. Eorundem autoritas ab Eccl. autoritate dependet, tacita, vel expressa approbatione, vt eorum libris in suo genere, & iuxta subiectam materiam fides accomodetur, videlicet, vt iam definitis dogmatibus infallibiliter credatur, vel cum testes traditionis adhibentur in cæteris iuxta conditionis, & probationis materiam, eorundem doctrinam suscipiamus. Ea autem Patrum opera hoc probationis calculo destituta, inter apochrypha à Gelasio PP. recensentur. pag. 117.
- XVI. Illud autem, ex approbatione Ecclesiæ, robur obtinuerunt, vt quæ ex Patribus definibilia sunt, proximitatis fidei gradu decorentur, & in concordia eorum sententia in graui materia, Theologica possit tuto, eorum authoritate mota, Ecclesia ad definiendum accingi, vel saltem eorundem doctrinam, vt fidei conducibilem atq; veridicam, proponere ampliandam, ac proinde sequendam, quò fit, vt Ecclesia probante, magnam reuerentiam ex tali approbatione sibi vendicent. pag. 118.
- XVII. Non proinde consequens est, vt probatis Patrum opusculis, singulæ quoq; particulæ approbata sint, vel ex opposito nullæ probata sint propositiones, sed via regia incedendo asserendum est, sic quædam probari, (vt sunt quæ pro recta fide à Patribus statuta sunt in condemnationem hæreticorum) vt nefas sit illis contraires & errori proximum, si in grauioribus aliquid contra eosdem statuatur. In cæteris vero adiaphoris, & quæ fidem, vel traditionem Ecclesiæ non concernunt, taliter recipiuntur quatenus rationi, vel authoritati consona dicere, & docere cognoscuntur. pag. 121.
- XIX. Similiter nec omnia ab Ecclesia recepta Patrum opuscula, approbata censentur, solum illorum recepta, & probata, qui in nullo à S.R.E. consortio deuiarunt, & in illius fide tanquam probabiles Magistri docuerunt. Excepis ijs opusculis, in quibus aliquis error non pertinaciter, sed ex humana infirmitate assertus continetur, quæ sicut & cætera eorum (iux. canones Gelasii) qui à fide exciderunt ad vsum lectionis, & secundum permissionem leguntur, & in ordine ad huius, & examen aliorum Patrum, & Doctorum censuram. Hæreticorum vero opuscula, nec recepta, nec probata, sed omnino, & merito, fidelibus interdicta. p. 122.
- XX. Satis ampla licentia concessa est à nonnullis, vt pro Patribus, & Doctoribus Ecclesiæ recognosci debeant, omnes & singuli, qui in vnitatis fidei permanentes atq; docentes, in Catholica communione diem clausurunt extremum, Patres. n. solos cognoscimus, viros Apostolicos, Apostolorum quidem filios, patres vero subsequenitium populorum, tales verò sunt Pastores, & Doctores, qui sanctitate cum doctrina coniuncta, in prima, media, vel vltima ætate à primæ cæturia vsque ad Magistrum sententiarum deducta, ingenti in Domino gloria claruerunt. Illis succedentes Scholastici (vera Patrum proles) rigatores, & superestructores dicendi sunt, si à priscis non exorbitent. pag. 124.
- XXI. Cum igitur vtrumq; necessarium sit, vt aliquis in Patrum, & DD. Ecclesiæ aitho. recenseatur, ex doctrina Bonifacij (c. gloriosus de reliq. & venerat SS.) nepe Sanctitas cum doctrina, mirū est quod nuper tanta sit facta extensio, vt quilibet Doctoratus titulo insignitus, vel concionator, vel Præpositus sacrarum familiarum, & quod magis est, vt aliquis prauis moribus imbutus, seditiosus, excommunicatus, versipellis, vt de Theophilo Alexandrino quidam exemplificent, inter Doctores Ecclesiæ sit annumerandus, nescientes distinguere, aliud esse Doctorem Ecclesiæ, & in Ecclesia, aliud solum esse Doctorem in Ecclesia. pag. 121.
- XXII. Sed & cum tituli, & encomia sint veluti sermones elucidantes magnitudinem virtutis, ad demonstrandam doctrinæ Patrum eminentiam, illustribus titulis sunt decorati, quod ne dū ex subsequenitium Patrum, sed & ex Romanorum Pontificum, & Conciliorum elogijs manifestissime apparet. pag. 127.
- XXIII. Inter hos, sicut magnam sibi vendicat autoritatem S. Augustinus, maxime in materia prædestinationis, & gratiæ, ita specialibus titulis ab iisdem Romanis Pontificibus, & Concilijs, & subsequenitium Patrum Choro, mirifice illustratus est. pag. 139.
- XXIV. Ex quorum titulorum diuersitate, & inæqualitate, vnus super alterum excessus in doctrina desumitur, quæ cum in infinitum variari possit, in modo cognitionis, defensionis, & huiusmodi, fit, vt non proinde inferiores sublimioribus inuideant, nec superiores inferiores obcurent,

rent sicut .n. in sanctitate, inæqualis est meritum graduatio, ita in scientia, facundia, &c. (vt alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum,) quitandem omnes, faciem cæli militantis Ecclesiæ, ex ista inæquali conuersione doctrinæ, speciosissimam reddunt. pag. 143.

XXV. Quia uerò cum ad Patres uentum est, contra hæreticos iam confectum est prælium, mirū nō est, si modo Cath. traducunt uocantes eos non Theologos, sed Patrologos, modo (ut lectorib; uel auditorib; fucum faciant) eos recipere simulant, simpliciter tamen eos repudiant atque fugillāt, vel si acceptant, iniqua hac conditione recipiunt, nimirum si probent, l. etiam sacris literis adhærescant p. 150.

XXVI. Hinc fingentes noui Gabaonitæ se habere uetus panes, pannos, calceamenta, antiquitatis monumenta, Patres se habere simulant in obscurioribus dictis, & quos nihil pudet laberinthi, modo reiiciunt, nisi (aiunt) rectè exponant: ubi uero firmamenti Patrum apertis destruuntur, ad sylum mendacem confugiunt, vt Patrum opusculis multa addant, vel minuant, vel transponant, licentia hæretica, deformes etiam partus supponendo, peruersis quoq; ac uolentibus extorsionibus atq; expositionibus limpidissimos Patrum fontes, ueluti cæuosa temperatura turbantes: sed nihilominus ignominia maculam non euitant, siue Patres deposcant, siue reiiciant, nam vt in hoc fugæ consulant, ita in altero enecantur. pag. 153 & sequ.

XXVII. Satis autem puerile effugium eorundē hæreticorum deprehenditur, cum à ueritate victi, eo titulo Patres reiiciunt, quod ea loca falsata sint, uel exemplaria mendosa atq; corrupta. Dicere etiam, cum nonnullis autorib; errores omnes quos in Patrum monumentis obseruamus à sciolis, corruptoribus manasse, & nullū à calamo, & mēte Sāctorū profectū, est magis hæreticos in errore obfirmare, amore .n. & gratia, & obsequio orthodoxos, non ex ueritate loquentes conclamarent aduersarij, quorum scopus est uoluptarias aures titillare, & puluillos omni cubito affuere. Vtrūq; extremū uitandum, vt nec dicamus, nullū Patrum priuatē errasse, & omnem errorem temporum iniuriæ, & alijs accidentibus tribuendum: nam sicut illud non præiudicat alijs, nec ipsismet ex humana infirmitate priuatim errantibus, ita istud tanquam incredibile paradoxum susciperetur, & nec nobis excusantibus, nec Patribus uera asserentibus crederetur. pag. 102.

XXVIII. Nullo autem modo illis dandum est eorum doctrinam (& si subdole Patrum dictis sua roborare contendant) cum Patrum doctrina, & traditione conuenire, captant. n. ueterum sub obscuriora dicta, quasi suo dogmati congruentia, malo tamen more intellecta, ut in errore deprehensi neque primi neq; soli sentire uideantur: & de antiquorum Patrum magisterio gloriantur, ut ea quæ ipsi dicunt, id ueteres sensisse obtrudant, ut quod aliqua autoritate adstruere non ualent, apparenti eorum autoritate confirmant. pag. 172.

XXIX. Verosimilis uideretur saltem eorum assertio in specie, si testimonia pura, & sincera antiquitatis allegarent, at cum secta hæreticorum ex mendacio fructificet, tot pseudologijs, mendacijs, calumnijs, falsis citationibus eorum opellæ sunt respersæ, ut quot uerba penè, tot falsitates deprehendantur eructare, & ex solo mendacio, & impostura, improbitas, inficitia, impudentia demonstrantur; ut ipsi pseudopropheta iure dicantur, & populi ipsorum musculis capti, eorum mendacijs credentes, dementati. p. 181.

XXX. Victi uero à ueritate, & conuicti de falsitate, despondentes de uictoria, ad maledicta, & scōmata se conferunt, iniuriarum plaustris Ecclesiæ luminaria onerantes, cum enim de calibatu, ieiunijs, traditionibus, & alijs dogmatibus ab ipsis controuersis reuincantur, non possunt non esse infestissimi, ijs, quorum assertionibus eliduntur; & hoc maximum fert aduersarijs incommodum: nā si Patres admiserint victi sunt, si reiiciunt, uel conditionatē recipiunt, uel mendacijs eludant, uel blasphemijs illudant, nulli sunt, pag. 198.

XXXI. Sed nescio an sit maiore eorum nequitia, quam astutia, qui cum in Palæstra consistere non valeant, nisi telorum ictus excipiant, uel fugæ consulentes ignominia subiaceant, callida simulatione dicta Patrum se uenerari profitentur, iuxta tamen irregulares regulas ab ipsis fabricatas, quæ dum à fidei regula deuiant, & regulas regulare præsumunt, in nulla astringi regulæ deprehenduntur, qui Patrū intelligentiam ex orthodoxis regulis metiri dedignantur. pag. 203.

XXXII. Centuriatores uerò, (qui ex uetustis monumentis omnia ferme, quæ ipsi enumerant, hodie ab ipsis controuersa dogmata) luculentissimè eadem probant, & dum nauos, & paleas, stipulas, inclinationes doctrinæ procaciter uocant, antiquitatem ostendunt, imo dum nostrorum dicta portant, uelut Iudæi (qui capsarj nostri ab Augustino dicuntur) nobis seruiunt, quod non nupera inuēta nostra, nec Sorbonicæ, uel Thomisticæ, uel Papisticæ, uel Sentētiariorū inuentiones, ut alias mentiuntur: proinde non paleas, & huiusmodi confiteri adstringuntur, sed purum solidumq; doctrinæ Catholicæ frumentum, cum illud uerum sit, quod prius, illud falsum, quod posterius immisum. Quare cum ab initio nascentis Ecclesiæ eadem doctrina prædicetur (eorum testimonio) in Ecclesia, quæ ex Patrum magisterio descendens hodie perseverat, iam ipsa demonstratur ex antiquitatis grauitate ponderosa, ipsi autem (vt & eorū doctrina) leuissimæ paleæ, quæ à vento philautiæ, & huiusmodi agitata, de area dominica auolant. pag. 203.

XXXIII. Non soli Patres primorum quattuor, uel sex seculorum audiendi sunt, sed cuiuscunq; ætatis succedentis. Proinde tam à postremis, quam medijs, ut à primis, firmissima ducuntur argumenta ad fidei controuersias dirimendas. fol. 225.

- XXXIV. Præsentium quoque Pastorum a quibus Doctorum sensus, & Magisterium in Concilijs legitime congregatis, vel solius Rom. Pontificis, nedum scripturam cum traditionibus, sed & Patrum doctrinam consignare atque probare compertum est ad quod etiam confert nunc uiuentium Pastorum, & Doctorum sensus atque doctrina fol. 227.
- XXXV. Nullus autem Catholicorum turbari debet, si multorum dogmatum non fiat mentio apud Veteres, quæ tamen in posterorum consigna sunt monumentis, & postmodum ab Ecclesia definita sunt; cum non nisi ad cæsum Apostolicum hæc quoque referantur, etiam si posituum consensum priorum seculorum ostendere non possemus, cuius rationabilis silentii multæ quoque à Patribus ipsis assignantur rationes 230.
- XXXVI. Ex sententiis quoque Episcoporum in propriis Cathedris consistentibus, eorundemque litteris, & responsis magnum ducitur argumentum, quod ille consensus regulam fidei indicet, & eo magis si Romanorum Pontificum, responsis, & oraculis aliquid accipiamus; tanto .n. ceteros Pastores, fidei firmitate exuperat, quanto eorundem Cathedras, loci autoritate præcellit 235.
- XXXVII. Nullo autem pacto concedendum est, quod si hic sint plerique seniores Prouinciarum omnium, ibi denarius Patrum numerus, quod eos potius, quam istos sequi debeamus. Cui ex Concilio Ephesino sacro Patrum decalogi numero producto, constat quod Patrum doctrinam sequens eadem Synodus de regulis fidei pronunciauit p. 237.
- XXXVIII. Theologorum autem, & Scholasticorum classes, & Vniuersitates eorundem in firmamentum dogmatum consentientes firmissimum quoque post Patres præstant nobis locum, argumentum 243.
- XXXIX. Inde consequens est, ut Theologicæ Scholæ decretis contraire, in materia dogmatica, nedum improbable, sed errori proximum, in rebus uero grauib. dissentire temerarium adiudicetur p. 251.
- XL. In ijs quæ ius naturale, vel diuinum concernunt, magis Theologis, quam Canonistis est deferendum, in ijs uero, quæ iura humana, & canonicas sanctiones respiciunt, his potius quam Theologis est deferendum 253.
- XLI. Illi autem pro Theologis habendi sunt, qui fide Catholica illustrati, conclusiones inde deducunt, & explicant atque defendunt, & quod in hoc excellunt, eo illustriores, & sapientiores. Atheologi uero sunt, & Mateologi Hæretici fide, & sana doctrina orbi, ut & Theologastri, qui doctrinas nouas, varias, & peregrinas adducunt, quæ proinde ab optimis trapezitis orthodoxiæ regulis libranda, & examinanda 255.
- XLII. Inter hos autem DD. Scholasticos tamquam Sol inter sydera S. Thomas Aquinas effulget, cuius Doctrina eminentem sibi auctoritatem vendicat nedum Romanorum Pontificum calculo probata, sed etiam ipsius Christi Domini uoce commendata, quæ in oratorijs illustrat, in Acad. docet, in tribunalib. iudicat, in Concilijs determinandi motiua subministrat 271.
- XLIII. Nunquam tamen ab orthodoxis ad eum gradum euecta est Angelici Doctoris auctoritas, ut in subcellis Canonicorum scriptorum assertus sit S. Thomas confedere, aut quod pro fidei articulis eius doctrina à suis discipulis ueritate sit (ut Lutherus calumniabatur) nam & si diuinitus illustratus sit, suaque opera, (ut dicit Ioannes 22.) non sine Dei speciali infusione perfecit, nihilominus, humanos quoque labores, conatus, & studia adhibuit, & ipsemet humillime fateatur, canonicis libris de necessitate inherendum, non autem reuelationi, si qua fuit alijs Doctoribus facta. Quare canonica excepta, (ut dicit Innocentius V.) habet ueritatem sententiarum, ut hic eximius filius Ecclesiæ (ut dicebat Nissenus de Ephræm) numquam ab ipsa ueritate deflexerit. Cuius tanta est auctoritas in doctrina Christiana (ut idem S. D. cum Hieronymo de Nazianzeno dicebat) ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre præsumperit, sicut nec Athanasij documentis 289. & seq.
- XLIV. Hæc autem S. Doctoris eminentia, non proinde cetera sydera, hoc est alios Ecclesiæ DD. obscurat, uel sua auctoritate expoliât, sed solum ostenditur (ut dictum est) quod alia sit claritas Solis, alia Lunæ alia Stellarum, quæ omnes gloriosa specie Ecclesiæ cælum illustrant, & ex inæquali uarietate multiforis gratiæ Dei in uniformitate difformi, varia ingenia à diuina sapientia sint aptata, ut sic in magno emineat, sicut in minimo refulgeat, & admirabilis appareat 295.
- XLV. Insignis porro calumnia est S. Thomæ impetere, quod ueluti perdix fouerit quæ non peperit, hoc est alienos labores usurpauerit, hoc est primam & secundam secundæ à nostro Fr. Vincentio Beluacensi transcripserit; cum certissimis documentis edineatur etiam ipsius Vincentij testimonio, eius operis Thomæ esse auctorem, & conditorem p. 304. & seq.
- XLVI. Huius tam incliti Doctoris studiosi, si melius mentem, & intelligentiam assequuntur, qui fides, ipsique, uetustissimis eiusdem interpretibus se erudiendos commiserint, & ueri interpretis, & commentatoris leges seruauerint p. 315.
- XLVII. Merito igitur pro tuenda doctrina S. Thomæ, & etiam S. Augustini iuratum est in tantorum uirorum uerbis, ut nouitatibus præcluderetur uia, ne uel diuersa atque aduersa doctrina induceretur, quam diuersitatem plerique adeo commendant, ut de illa gloriantur cum tamen nihil magis Tertulliano, & Aug. testibus officiat unitati doctrinæ, quam diuersæ doctrinæ superinductio, pag. 31. & seq.

- LVIII.** Animata autem Ecclesie fides maximum habet autoritatis robur, & non est aliud nisi Ecclesie ipsius sensus, qui & ipsissimum Patrum consensum importat; similiter in omnium Doctorum, & Pastorum sensu, ipsiusmet Ecclesie sensus inspicitur. Fidelium quoque sensus, & consensus in ijs dogmatibus, quæ scire tenentur, Ecclesiastici sensus imaginem præferunt à pag. 346. usque ad 355.
- LIX.** Hic autem sensus uniformis est, & inuariabilis, & infallibilis, & est metrum, & mēsurā, & criterion quo finiendorum dogmatum, cuius tanta vis est, ut quando cetera deciderent ex hoc solo sensu posset Ecclesia lites, & controuersias de fide terminare à pag. 355. usque ad 367.
- LX.** Et quidem si iste sensus ante Ecclesie expressam definitionem, adeo sit manifestus, ut de illo non sit controuersia, certè illi refragari non est absque hæresis nota: secus autē, si an sit sensus Ecclesie de aliquo dogmate, in questionem cadat; tunc enim inuestigandi talem sensum locus datur, ut non illico sensus Ecclesie habendus sit, quid ab his, uel illis priuatis Doctoribus pro Ecclesie sensu uenditur, à pag. 367. usque ad 371.
- LXI.** Multas autem à Sanctis reperiuntur traditæ regulas, quibus sensum Ecclesie possumus uenari, nempe consuetudinem, uetustum usum, & morem, praxim Ecclesie seruata tam in Sacramentis, quam in Sacramentalibus, cultu, orationibus, & alijs huiusmodi, quæ fiunt in Ecclesia, & in usu, & exercitio potestatis Ecclesiasticæ, & similibus, à pag. 371. usque ad 377. num. 6. & 7.
- LXII.** Quando autem contra fidem excitantur quæstiones, & præsto sunt loca Theologica prædicta, ab Ecclesia definitiones, & decisiones interponuntur, nec retardari solent, concurrentibus alijs circumstantijs. Quando uero non illico constat de Patrum sensu, Pastorum, & Doctorum, & ipsius Ecclesie consensu, uel eum prudentissime differri solet, eaq; remedia interponuntur, quæ ad rectam gubernationem pertinent; ut, quod absque præiudicio, utrinque uel ex una parte fileatur, & huiusmodi, à pag. 390. usque ad 393.
- LXIII.** Illud uero silentium cum indicitur, minime illi parti cui indicitur præiudicat de veritate doctrine, maxime si eadem Ecclesia suis decretis id significet, & declaret contra: quæ decreta Apostolica ueniens, ab inflictis poenis non excusatur, pag. 395. usque ad 398.
- LXIV.** Securæ ergo vocis assertio erit, his locis uti, nam de Patrum sensu, & præsentium Pastorum consensu à Paulo Apostolo securi reddimur, quod posuit Deus in Eccl. post Apost. Prophet. deinde Pastores, & Doctores, ne circumferamur omni uento doctrina. De Ecclesie uero sensu, qui etiā est eiusdem animata fides, certificamur de infallibilitate, cum Cath. Ecclesia sit columna, & firmamentum ueritatis, cui Dominus assistentiam promissam exhibet, & tradidit Spiritum Sanctum, ut in omnem inducat, sicut promissit Filius, ueritatem, cui honor, & imperium in secula, 399. & sequent.

INDEX RERVM NOTABILIVM HVIVS OPERIS,

Primus numerus paginam, secundus columnam, P. M. F. principium, medium, & finem T. vero totam columnam indicant.

- A.** non recedimus 62. *M.* est tessera veritatis doctrinae 86.2. *M.*
- A.** Absolui non potest absens 63. 1. p. falso tributum Thomistis oppositum ibidem.
- Academiae Scholasticae antiquitas** 242. *M.* & 2. *P. M. F.* antiquae retinendae; non sunt illis relictis novae introducendae 324.2. *P. M.* illis possunt religiosi incorporari 341. *F.*
- Actus appetitivi, & sensitivi non est peccatum veniale, absq; ordine ad voluntate** 298. 1. *M.*
- Aethiopiae initio sui ortus, Praedicatorum religio Evangelizavit** 340.1. *F.*
- Adam ubi sit sepultus disseritur** 365.2. *M.* 78. 1. *M.*
- Africani Episcopi in anabaptismo à Stephano correcti** 98.2. *M.*
- Alexius sponsam intactam reliquit** 377. 1. *F.*
- Ambrosius splendidissima lucerna sapientia sublimis** 130.2. *F.* alij eiusdem tituli 131. *P. M.*
- Angelos creatos ante mundum corporeum hodie asserere temerarium** 44.2. *F.* 45. 1. *P.* exponuntur PP. contrarium asserentes ibidem *M.* non sunt corporei ibidem *M.* & 2. *P.* excusantur & exponuntur aliqui PP. ad asserentes ibidem *M.* scuisse se cum mulieribus error 48.1. *M.* excusantur aliqui veteres id asserentes ibidem *F.* singulis hominibus destinati ad eorum custodiam 60.2. *M.* explicantur aliqui DD. contrarium docentes ibidem. Quomodo profecerint in cognitione mysteriorum gratia 61.2. *P.* 63.1. *F.* non proficiunt in beatitudine essentiali 61.1. *M.* exponitur Climacus ibidem. mouent Caelum non sola voluntate, sed supposita Dei ordinatione 279.2. *F.* non potuerunt mali peccare in primo instanti suae creationis 298. 2. *M.* indiuiduantur sua forma 299.1. *M.* sunt in loco per operationem 298.2. *F.*
- Anima Patrum in Limbo non desperavit** 63.1. *M.* exponuntur aliqua PP. locutiones ibid. Earum origo ex creatione 98.1. *M.* & 198. *M.* 2. perfectarum beatitudo non differtur ad diem Iudicii 98.1. *F.* una est altera perfectior etiam essentialiter ex perfectione indiuiduali in ordine ad haec, vel illa corpora meliora 279. 1. *M.*
- Antichristum futurum singularem hominem tradi à veteribus fatentur Centuriat.** 220.1. *P.*
- Antiquitas medium componendarum controuersiarum** 85.2. *M.* eam Eunomius recusabat 84. 1. *M.* eam tenemus, cum à Patrum doctrina
- Antiqui pluuie, posteriores torrentes** 84. 2. *P.* absque illis, scripta velut incondita epulae ibidem. *M.* illis sua fulcire debent posteriores 85. 1. *P.* ad eorum praescriptum sentiendum ibidem *M.* antiquitate excellentes, venerationem merentur ibidem in determinatione questionum magis standum antiquis, quam modernis 86. 2. *F.* & 2. *P.* magis esse possunt testes traditionis 86.2. *F.* ad eos gradatim per posteriores ascendimus 86.1. *P.* per eos, quid in Ecclesia praedicaretur, agnoscimus, ibidem. hoc adminiculo usus est Aug. contra Pelagianos, ibidem. maior sapientia, & modestia est plus antiquorum, quam propriam sententiam extimare 88.2. *F.* 87.1. *P.* & 89. *M.* eorum auctoritate mota Concilia dogmatibus subscribunt 88.2. *P.* verusque traditionis testes 85. 2. *M.* Aug. eisdem sententias suas libenter subiebat 87.1. *M.* magis deferendum ijs, quam posterioribus 88.2. *P.* et si conclusiones à posterioribus uberius explicatae, agnoscere debent per quos profecerunt 88.2. *M.* Illi sunt antiquorum contemptores, qui nouarum sunt cupidique questionum 94.1. *M.* veteribus DD. Basilius, & Nazianz. multum tribuebant 84.1. *M.*
- Apostoli pares Petro quantum ad Apostolatam** 177.2. *M.* non omnes uxorati, & qui uxorati uxoribus renuntiauerunt 181. 1. *P.* eandem doctrinam nationibus euulgauerunt 333.1. *M.* quod publice, idem secreto praedicabant, nunquam diuersum in secreto ab eo, quod in aperto differebant 333.1. *F.* praedicabant mortem, & Crucem Christi, nec de illa erubescabant 345. 1. *M.* sunt secundaria Ecclesiae fundamenta, unde nullus Sanctorum posteriorum illis adequatus 61.1. *M.* omnes perdidisse fidem, dicendam non est 352.2. *F.* eorum praedicatio usque ad nos deducta, quae & sequenda est 357. 1. *M.*
- Apostolici quod inuenerunt in Ecclesia tradiderunt posteris** 10.2. *p.* ab illis ad Apost. ab his ad Christum tamquam per scalam ascendimus ibidem *M.* apud istos expositio, & interpretatio legitima 399.1. *M.*
- Approbare est indicare aliquid non esse dissonant à regula** 177.1. *M.* approbationem Euangelij Paulus habuit à Petro 117.1. *F.* approbatio Doctoris est videre, an eius doctrina cohaereat cum

cum Apostolis, & Apostolicis, & Ecclesia ibidem 2. *M.* facit approbatio, ut doctoribus fides adhibeatur in suo genere iuxta subiectam materiam 117.2. *M.* in diuerso genere cause Ecclesia Patres, & Patres Ecclesiam probant ibidem *F.* approbatur *DD.* ab Ecclesia tacite, vel expresse ibidem. Multiplex est genus approbationis 118.2. *M.* Patrum inæqualis est approbatio ibidem *M. F.* Quid acquirant ex approbatione 119.1. *M. F.* approbati eorundem opusculis non singulæ sententiæ approbata 120.2. *M.* signa cum omnino probantur v3. cum sunt testes traditionis, cum assertiue non inquisitiue locuntur ibidem *F.* adiaphora vero quoquo modo probantur ibidem? approbatio minus se extendit, quæ operis acceptatio 122.1. *M.* supra receptionem iudicium addit ibidem, approbati sunt, qui in nullo a consortio Ecclesie deuierunt, deficientes vero cum conditione probati, ibidem *M. F.*

Aqua in altari immediatè vertitur in vinum 62.1. *M.* exponuntur Samonas, & Algerus ibidem, parua stilla aquæ in calicem mittenda 301.1. *F.* calidæ aquæ usus apud Græcos cum communicant, ibidem.1. *F.*

Argumentum efficax in Forensibus pro reocaluminiato, rei autoritas 9.1. *F.* nullum, quando testis est dubius, vel vacillans. 51.2. *M.*

Articuli fidei non creuerunt secundum substantiam, sed secundum explicationem 15.1. *P.*

Assertionibus Theologicis cõcernentibus res Philosophicas contradicere possumus, si habeamus meliora fundamenta 87.1. *F.* nefas vero in rebus purè Theologicis 88.1. *T.*

Athanasius Ecclesie fundamentum vocatur, acutus, vehemens, eximium virtutis exemplum 128.1. *F.*

Argumentum formarum quomodo fiat. 198.1. *P.* Augustinus impetitus à Pelagianis, Semipelagianis 132.2. *V3.* non rectè conciliasse liberum arbitrium cū gratia 133.1. & 2. *T.* Sed laudatur ab Innocentio, Celestino Sixto, Leone, Hilario, Simplicio, Gelasio &c. 134.1.2. Item à Concilijs 135.2. 136. item à Patribus ibidem 2. & 137.1. & 2. 138.1. *T.* rationibus eiusdem doctrina defenditur maxime prædestinationis, et gratiæ 138.2. *M.* 139.1.2. *T.* et 140.1. *T.* eidem testimonium perhibent Nouatores 140.2. *M.* 141.1. *M.* nō suū, sed sensum Ecclesie expressit 141.1. *M.* retractauit, quæ scripsit ad Simplicianum de Iacob, & Esau 142.2. *M.* eiusdem opera recenset, & defendit Prosper 143.1. *M.*

B:

Basilii traditionū assertor 49.2. *M.* anlibri regularum diffusus tractatarum autor sit differitur ibidem, sculus orbis, os Ecclesie 128.2. *M.* alij eiusdem tituli, ibidem. eius dictum de traditionibus exponitur 49.2. *M.* vindicatur quidam locus à Poræ argutijs 165.2. *P.* Basileensis Synodus illegitima 368.2. *F.*

Baptisma gratiam conferre veteres agnouerunt 206.2. *M.* item baptismate sanguinis condona-

ri delicta, ex eisdem, ibidem *F.* eo ablui infantes ijdem adstruunt 207.1. *P.* baptismi aquam sacrari ex ijdem 212.1. *P.* ante eius susceptionem symbolum recitari, ibidem. Satanae aberrantur, et baptizandos exorcizare tradit ibidem. *M.* signo Crucis signari, item mergi. ibid. candida stola indui ibidem *F.* differri putauit Nazianz. ad triennium, sed id non placuit alijs *PP.* 175.1. *M.* præcedebat catechismus, fidei professio, examen magnum 344.1. *M.* dicitur pactum ibidem *F.* inter c. significat, quod Christo conspeliatur 2. *M.* olim per trinā immersionem dabatur 360.1. *M.* postea ille usus abolutus, ibidem.

Bernardus quāti fecit auctoritatem Ambrosij, & Aug. 85.1. *M.* fuit instructus varijs disciplinis ex Petro venerabili 291.2. *F.* eius dictum, quod plus syluæ, quam magistri nos possunt edocere exponitur, cum alijs dictis aliorum ex doctrina Cassiodori 293.1. *F.*

Bellare non est illicitum Christianis, cum debitis conditionibus 181.1. *M.*

Bigamus repellitur ab ordinibus defectu Sacramenti 61.1. *F.*

S. Bonauenturae, & S. Thomæ laudes 296.2. *F.* ille Seraphicus iste Cherubicus. vide elegantem inter ipsos comparisonem, & differentiam 297.1. *T.* in illo excessus affectus admirandus, in isto sapientia incomparabilis 328.2. *M.*

C.

Cacozelia vitium fugiendum 340 eius mala ibidem col.1. *M. F.* 341.1. *M.*

Caietanus post S. Thomam ingeniorum flos 317.2. *P.* hallucinatus est, quoties discessit à S. Thoma ibidem.1. *F.* immerito, et temerè à Castro, & Prateolo in cat. hæreticorum computatur 317.1. *M.* de Catholica religione benemetur ibidem.

Canisij doctrina circa Patrum auctoritatem impugnatur 141.1. *F.*

Canonici libri ab hæreticis controuersi agniti à Patribus 205.2. *M.* differunt à scriptis *PP.* 287.1. *M.* 121.1. *M.*

Canonici scriptores non sunt conati in scribendo 292.1. *M.* conati sunt interdum quantum ad verba 292.2. *P.*

Canonizatio Sanctorum infallibilis. ei detrahens impius, & sapiens hæresim 301.1. *M.*

Calumniator aliter, quam amicus defectus obseruat. 281.2. *M.* assimilatur Elephanti, & Scorpio Lydiæ 283.2. *M.* calumnia contra Thomistas, quod obscurare intendant ceteros Doctores dissoluitur 396.1. *M.*

Carcer Senatorius purgationis exploditur 61.2. *P.*

Catechismus Pii V. magnæ auctoritatis 281.2. *P.* temerè quidam eum sugillant 2. *P.* Catechesis lacti cur assimilatur 334.1. *M.* non imbuendi paruuli diuersis catechesibus, hoc est diuersis doctrinis 334.2. *P.* uno, & eodem istrudendi Gætilis 339.2. *P.* quos libros catechismum continentes legendos à Cathedris, docuit Possennus nempe

- nempe S. Thomam contra Gent. Aloysium Granatensem 339. 1. M. ex his confutantur omnes errores Iaponensium abunde ibidem 2. M. F. & 340. quid sit, & quae contineat 342. 2. F.
- Cathechistae quidam in nouo orbe, ante baptismum non edocebant articulum passionis, ne gentiles exterrerent ibidem. Confutantur per extensum à pag. 343. usque ad 345.
- Catholici fidem suam ostendunt antiquitus fundatam, quod non possunt ostendere haeretici 6. 2. M.
- Centuriatores colligentes testimonia antiquitatis Ecclesiae 220. 1. M. ex ipsorum dictis, & laboribus insigne argumentum ad hominem subministratur aduersus eosd. et suos Symmistas 220. 221. per totum in Patres blasphemias intolerabiles euomunt 149. 1. & 2. T.
- Character Sacramentalis ex doctrina Ecclesiae 300. 2. M. satis debilitat à Scoto asseritur, ut docet Vualdensis ibidem.
- Christus dominus non est dicendus homo dominicus 63. 1. M. huic contrariam propositionem retractauit Augustinus ibidem. persona eius, ut Dei est habet omnipotentiam, ibidem 2. M. exponitur Ambrosius ibidem, non est mediator, ut Verbum, sed per quod homo est 174. 1. F. non profecit in sapientia per incrementa aetatis, sed secundum effectus &c. 63. 2. F. secundum, quod homo, non est ubiq; Exponitur dicta Patrum 174. 1. F. Quomodo reprehendit plangentes suam mortem 180. 1. M. eius tempori propinquiore eo sapientiores et instructiores 225. 2. P. 226. P. Eos defectus humanos assumpsit, qui dicuntur inde tractabiles, hoc est eius perfectioni non repugnantes 263. 2. T. is verbis consecrauit Eucharist. Hoc est &c. 281. 1. F. eius corpus idem numero uiuum, & mortuum 299. 2. P. au dici possit corruptum, ibidem. Habuit virtutes morales acquisitas 301. 2. M. eiusdem animae morae in inferno, vel corporis in sepulchro non fuerunt proprie pene, sed penalitates 301. 2. M. eius diuinitas admirabili providentia, non est Senatus Rom. calculo approbata 342. 2. F.
- Circumciso ex fide in Christum, non vi sua gratiam conferebat 59. 2. F. exponitur Chrysostomus ibidem.
- Chrysostomus exponitur circa retributionem praemiorum 42. 2. M. à Pelagianismo vindicatur 53. 2. M. 33. 2. M. ab Innocentio laudatus 129. M. aureus ore, & lingua ibidem, alii tituli.
- Clementi Alex. multi naui attribuntur, unde propter hoc à Gelasio ponitur inter apochrypha 45. 2. F. vir alioqui disertissimus, omnium rerum cognitione praeditus 128. 1. P. alii eiusdem tituli, & encomia, ibidem.
- Coexistentia rerum in aeternitate 298. 2. M.
- Commentatoris officium non est suum sensum obtrudere, sed eius quem exponit assequi 314. 2. F. si contraria dixerit non tam interpret erit quam aduersarius eius, quem explanare intendit, ibidem. Commentatoris mens differt à propria sententia, nam commentando auctori se accomodat ex Hieronymo 72. 1. T.
- Communicatio idiomatum quomodo explicatur exemplo ferri igniti 174. 1. M.
- Communio sub utraque specie piis de causis olim in Ecclesia 49. 1. F. ad confundendos Manichaeos 49. 1. F. 360. 1. M. Gelasius non damnavit simplicem omissionem sumpcionis Calicis, sed Manichaeos ibidem.
- Concilia non opus est congregari ad petitionem hereticorum 8. 2. M. fidei quaestiones determinant 40. 2. F. & 42. 2. F. priorum, & antecedentium Patrum verbis, & dictis insistant 51. 2. F. 136. 2. F. magna eorumdem erga Patres reverentia 94. 2. F. 95. 1. T. determinant ex assensu spiritus Sancti 99. 1. M. non autem ex vi syllogistica 99. 1. M. non tamen ob id praetermittuntur discursus ibidem, si ab errarent Patres in Conciliis à legatis aut Papa corrigerentur 351. 2. M. quicquid determinat prius erat in corde, & sensu Ecclesiae 236. 1. M. 363. 1. M. cum non subiciantur Legatis à vero exorbitant, ut patet in Ephesino 2. 368. 2. M. infallibilitas eorum cum Papa, & Legatis subordinantur, est inchoatiua, perfecta vero cum confirmantur à Papa 368. 2. F. Patrum doctrinis tanquam regulis utuntur 96. 1. M. contra eorum constantem doctrinam nunquam decreuerunt, nec decernerent 99. 1. F. 2. P. Concilium Africanum erravit in materia baptismi haeticorum, fuit provinciale 40. 2. M. cur erraverit 42. 1. M. Concilium Athiocenum personas substantias vocans Hilarius lib. de Synodis excusare studet 68. 2. M. idem Concilium negavit Filium esse Patri homouision ante haeresim Arii, ut Samosateno se opponeret, ibidem. Concilium Ephesinum erga Patres existimatio 5. 1. M. item Chalcedonensis ibidem, item sextae Synodi ibidem, item Concilium Niceni 2. quae & septima Synodus, item octauum Concilium, item Florentinum, & Tridentinum 2. F. Concilium Tridentinum quanti fecerit doctrinam S. Thomae ex Baronio 175. 2. M. idem Tridentinum controuersias excitatas de lege, peccato, merito, fide, Sacramentis ex sensu, & traditione Ecclesiae terminauit 358. 1. M.
- Concupiscentia non est peccatum, sed fomes peccati 199. 1. M. cum illi resistitur, meremur 178. 2. F. si plenus non sit actus, venialis erit, non mortalis 2. F.
- Confessio de iure diuino 176. 2. M. in usu fuisse, tempore Tertulliani & Cypriani fatentur Centuriatores 209. 2. F. illa peracta, imponi solita, opera satisfactoria pro culpae qualitate, idem fatentur 210. 1. M. imponi solitam manus impositionem reconciliatiuam, idem ex veteribus agnoscunt, ibidem.
- Confirmationis Sacramentum agnatum à veteribus 207. 1. M. item eo baptizatos signari ab Episcopis, ibidem. oleum eiusdem asseruari solitum ibid. Item oleum eiusdem benedici Episcopi benedictione 212. 2. M. eam benedictionem non fedare oleum anhelitu, nec verborum murmure incantari, ut blasphemabat Caluinus, cum ritus ille benedicendi de Apostolica traditione descenderit 195. 1. M. 200. 1. M.

D.

Consentionis argumentum magnæ efficacæ 359.
2. M. consensione Patrum eversa, fides quoque
evertitur 52. 1. P. signum est Catholici dogma-
tis 365. 1. M.

Consuetudo quanti roboris fuerit apud Aposto-
lum Paulum 357. 1. F. eam compendium fi-
niendarum litium vocat Tertull 357. 2. M.
ipsimet Hæretici Calviniani ad suos ritus ad
consuetudinem confugiunt 358. 1. F. abusus cor-
rigit 359. 2. M. ea sola de anabaptismo hære-
ticorum triumphatum 36. 2. F. consuetudines
locales quanti sint roboris 74. 2. P.

Consilia Evangelica à veteribus agnita 182.
1. M.

Contrarietates affigunt PP. hostes Ecclesiæ ca-
lumniose 50. 1. M. F. cū deprehenduntur in spe-
cie, quid faciendum 52. 1. M. tales fingere est in
Christum conari 58. 1. F. contrarietates non
continet fides orthodoxa 365. 2. M. contrarieta-
tes nō esse in dictis Patrum fatetur Tharastus
in 7. Syn. idem assertum luculenter in Concil.
Florent 51. 1. F. & ab Augustino 52. 2. M. ca-
lumniose M. Antonius de Dominis dixit inter
Patres, & Scholasticos esse contrarietates 55.
1. P.

Contritionis dolor verus, etiam si remissus, dum
modo metas attritionis excedat 64. 1. P. expo-
nitur Cæsarius ibid.

Contumelia, & impudentia Athenis erexerunt
altaria 180. 2. M.

Corpora cælestia non sunt animata 286. 1. P. con-
trarium sensi Origenes, unde, & damnatus
est in 6. Synodo ibidem M. falsum est, temerariū
& erroneum in fide, dicere corpora cælestia
esse animata ibidem 2. M. cur S. Thomas
dixit id non pertinere ad fidem ibidem M.
æquinoctē dici possunt animata 21. 2. F.

Correctio fraterna facta à peccatore occulto non
facit eum obnoxium culpæ 298. 1. F.

Crucis signum tanquam triumphale habitum,
docuit, & tradidit antiquitas 214. 2. F. & 215.
1. P. eo signari Christianos solitos ante omnem
actionem ibidem P. eiusdem adoratio, ibi-
dem M. in Mysteriorum celebratione adhibe-
tur 201. 1. M. diabolus fugat F. eo se signavit
Iulianus quantumvis apostata ibid. in eo glo-
riandum, nec de eo erubescendum 345. 1. M. In
eo affigi voluit Christus D. ut in eo magis
appareret virtus diuina 344. 2. M.

Cyprianus Martyr erravit in quæst. anabaptismi
hæreticorum 35. 1. M. eius autoritas priuata
non præiudicat Ecclesiæ vniuersali ibidem F.
non arctatur eum recipere in hoc articulo 2.
P. Propter hunc errorem eius opuscula inter
Apochrypha recensentur 45. 2. F. unitatis, &
pacis amator 46. 1. M. suam sententiam noluit
esse alicui præiudicalem 46. 2. P. duriusculè
Stephanum Papam increpauit 46. 2. P. non se
subtraxit ab Ecclesiæ unitatem ibidem. ante
mortem correxit errorem ibidem F. eius lau-
des 47. 1. M. 128. 1. P. Nihil tribuit populo cir-
ca electiones sacerdotum 180. 2. F.

Damnatorum supplicia æterna 178. 2. M.
Decalogi præcepta rectè partita à PP. id
etiam nouit Origenes 182. 1. M.

Definitio Ecclesiastica in controuersijs fidei non
innititur medio syllogistico sed assentione Spi-
ritus Sancti pag 99. 1. P. inter Pontificem, &
Spiritus S. in diffinitione omnis intermedia
causa excluditur, etiam formalis, ibid. media
tamen assumuntur discurrendo, deducendo, ibi-
dem M. definitionum necessitas in fidei con-
trouersijs, cum peruersa inducuntur dogmata,
colligitur ex præcepto Christi Domini, & tra-
ditione Apostolica 385. 2. T. modus, et circun-
stantiæ seruandæ, nempe si salus aliorum im-
pediatur, vel autores errorum adducerent di-
scipulos post se 386. 1. M. si populi cum magi-
stris conspirarent, ne peior fiat scissura, differen-
da est definitio 386. 2. P. definiendi necessitatem
agnouerunt Pontifices Rom. 381. per totum. Ex
parte Ecclesiæ necessaria est definitio, ne fal-
sū pro vero dogmate assertatur 382. 1. P. ut di-
scernantur pii ab impijs ibid. ne inuidentes
errorum magis in suo errore firmentur col. 2.
P. ne ipsi fideles fluctuent ibid. M. ne peruersa
doctrina tanquam lues reliquum corpus inua-
dat F. & 383. 1. M. ut unitas custodiatur, &
scissuræ tollantur ibidem M. ut tollatur ab er-
rantibus falsa existimatio quod rectè sentiant
383. 2. M. eorumque malitia versipellis detega-
tur, & præsumptio, quod præ cæteris sapiant, ibi-
dem M. ne simplices inescat fucata eloquen-
tia 384. 1. M. ut denudati pelle ouium lupi
appareant col. 2. M. F. posset interdum differri
ex bono pacis, si maius scandalum oriretur
387. 1. P. in multis quæst. Eccl. suam definitio-
nem non interponit, quia multoties non sunt
aperta testimonia Patrum, & apertus sensus
Ecclesiæ 391. 1. M. similiter etiam si sint certa
quo ad nos, & circunstantiæ retardationem
poscant 391. 1. F. et col. 2. P. interponit autem, et
accelerat definitionem, cum id possunt eadem
circunstantiæ ibidem M. differri diffinitio cū
non apparet certa connexio, conclusionum cum
principiis, vel hinc inde probationes, aut Pa-
trum dicta adducuntur 392. 1. M. ex retarda-
tione definitionis, quando non expedit, multa
remedia præsto sunt, iisq; humiliter parendum
col. 2. M. 393. 1. 2. T.

Dæmō studia odit scripturarum 293. 1. 2. T. fur,
& latro 328. 1. M. eo tanquam magistro vsus
Lutherus gloriatur 201. 1. M. impia, & sacri-
liga vox impiorum Calvinistarum vocantes
Patres, Dæmōnes, & satellites demonis 195. 1.
M. ipsi hæretici dæmone peiores 201. 2. M.

Deus non est causa peccati 200. 2. M. licet il-
lam voluntatem propria vitio inclinatam nō
impediat 178. 2. M. voluntatem nostram ad
agendum rectè, inclinat veris, sed miris modis
179. 1. P. diuina exhibet, & dat sapientibus,
prauis est magister breuis 284. 1. F. falso infa-
matur Aug. quod Deo tribuerit peccati causa-
litatem 200. 2. M. peiores Calviniani Mani-
cheis: ij enim malo Deo mala culpæ tribuebāt,
isti

- hi uni Summo bono Deo, eadem ascribunt 200.2. F. in eum blasphemè hæretici insurgunt 202.2. F.
- Dionysius Arcopag.** copiosus verbis, copiosior speculatione appellatus, item volucris Cali &c. 127.1. M.
- Discordia** malum magnum in doctoribus, & Magistris cum diuersa loquuntur 322.1. P. discordantes eorum sententias concordare magna modestia 422.1. F.
- Dissidia Philosophorum** de ultimo fine maxima 323.2. F. procul à Catholicis abesse debent 324.1. P. illa exprobabant Christianis, Ethnici, & alijs hostes nostri calumniosè, ibidem. Magna ingenia illis fracta, & debilitata 324.1. F. dissidia Orientis scribit, & deplorat Nazianzenus pag. 322.2. M. 342.1. P. dissidia in hæreses solent terminari ibidem col. 1. 322. P. hæreticorum dissidia perbelle scribit Hil 338.2. M. in militia dissidia ciuica non componuntur ex exterarum gentium fauore, & auxilio 338.1. T. Dissidia diuersarum factionum quomodo Nestarius composuerit tempore Theodosij 399.2. M.
- Diuersitas viarum** si ad vnum exitum, & compitum non conducit, officit, multo magis in Theologia 124.2. M. in doctrina Catholica, & sana Theologia diuersitas dogmatis cauenda 333.1. F. 335.1. M. benè tamen possunt tradi diuersi explicandi modi 325.2. P. non est inducere diuersitatem doctorum, cum eos in sententijs unitos reperimus, & adducimus 336.1. M.
- Doctoratus gradus** est peculiaris in Ecclesia 125.1. M. requisita, ut quis sit in tali ordine, vel gradu ibidem 1. F. aliud est esse in gradu doctoratus Ecclesie, aliud Doctorem in Ecclesia 125.1. F. Doctores veluti lucernæ 295.2. F. inter ipsos tamen est ordo 296.1. M. inter ipsos est ordo, & graduatio 296.2. M. non deerunt in Eccl. 225.2. F. velut stellæ Pleiades 328.2. F. & 329.1. M. prorogatiuæ eorū ex Bonifacio 125.1. M. successerunt Apostolis in doctrina 350.2. M. ab eis oportet discere, & eos audire 367.1. M. diuinitus dati à prouidentia 250.2. M. ab eis oportet discere, quid credendum 367.1. M. diuinitus dati à prouidentia 250.2. M. 285.1. M. & 58.2. M. ut doctores se inaniter intrudunt hæretici 256.1. M. 258.1. T. Non omnes æquales 280.1. F. doctores falsi diuinitus permitti ad profectum veritatis 285.1. M. conati sunt in studio 292.1. F. 293.1. et 2. non separandi viui à mortuis 91.1. M. F.
- Doctrina revelata à Deo** tradita 250.1. F. sana doctrina est, quam habere tenemur 157.1. M. ei aduersatur, ne dum, quod aduersatur reuelato formaliter, sed & virtualiter ibidem M. morbosa illam lædit, & quæ illa sit ibidem F. & 2. P. illa vera, quæ cum scripturis, et traditione concordat, illa falsa, quæ ab his dissonat 259.2. M. suspecta item, et falsa, quæ cōmuni Theologorum sententiæ contradicit ibidem F. nouitia doctrina habet peregrina vocabula 260.2. M. & 261.1. T. item si iactet nouas reuelationes 260.1. F. non quo facilius, verior 264.2. p. 265.1. T. similiter non verior quia quietatiua, ibidem 2. p. sed quia traditioni Ecclesie conformior 264.2. P. M.
- Doctrina crescere debet**, ut agricultura 295.2. F. non tradenda ad gratiam audientium, sed ex veritate 335.2. M. aliorum sequi præstat, quæ nostra, quæ nescimus, docere 322.1.2. M. qui ea instructi non sunt, temerè alios docent ibidem F. inæqualiter à Doctoribus doctrina participata 54.1. F.2. P.
- Dogmata tradere non est res ingenij**, sed traditionis 86.2. M. vera sunt, quæ cum originalibus, & matricibus Ecclesiis conformia sunt 351.1. M. multa silentio à veteribus inuoluta 173.2. M. P. 53.1. m. 128.2. F. 229.1. et 2. T. id rationabiliter factū est, et causæ pulcherrimæ adducuntur 231.2. m. 232.1. T.
- Dominiū rerum in Societate Iesu** stat cum simplicibus votis in ordine ad voluntatem superioris 281.1. P.

E.

Ecclesia testimonio humano non innititur, re-gulis tamē et prudentia vititur in inuestigatione traditionis 35.2. F. eiusdem dogmata ex antiquitate consensione, & Patriū vniuersitate habentur ibid. Multitudine nō definitur 77.2. M. assimilatur auroræ; non in noua traditione mysteriorum, sed in eorundem explicatione 60.2. M. non est supra verbum Dei cum illud habeat, ut directiuum iudicii Ecclesiastici 98.2. F. Non noua cudit mysteria, sed accepta prius voce, in scriptis cōsignat 363.1. M. immediatè illi assentimur cum aliquid determinat 99.1. M. illam errare est impossibile 357.1. M. si non esset infallibilis infinita absurda sequeretur 357.1. M. multa ei commissa pro varietate temporum immutat 360.2. P. in ijs, quæ sunt de iure diuino non dispensat, nec recedit à formulis diuini præcepti 360.2. M. illustres promissiones eidem factæ ponderantur in Concil. 6. generali 366.1. F. & à Petro Venerabili contra Petrobusianos elegantissime 405.1. M. Veraciter orat dimitte nobis debita nostra 180.1. P. mater nostra est 284.2. F.

Ephraimi laudes 129.1. P. eius dicta exponuntur 166.1. F.

Episcopatus non est Sacramentum 300.1. M. non imprimit nouum characterem 300.1. M.

Episcopi & presbyteri nomina olim communia 177.1. M. officia tamen diuersa ibid. olim Apostoli vocati ibid. directi à Domino 350.2. P.

Episcopi de hæresi condemnata iudicant 236.1. M. illis non commissum vnuquam, ut res non decisas definiant ibidem F. possunt cognoscere de hæresibus, quæ principijs fidei deprehenduntur contraire 236.2. M. Eorundem litteris, & consensu innotescere potest Ecclesie doctrina ibidem. hæc praxis vetus fuit in Ecclesia 233. col.2. M. eorum congregatione in Concil. non opus est, maxime hæreticis petentibus Conciliū 233.1. M. 234.1. M. nouella exurgente hæresi ab ipsis contradici captum 235.2. M. illi auscultandi sub pana perfidiæ 235.1. M. habent auctoritatem presbytero simplici supereminente 281.

300. 1. M. non accipiunt cum ordinantur characterem distinctum, ibidem. Presbyteris superiores 48. 2. M. in Concilijs non sua, sed sensum Ecclesie tradunt 363. M. non possunt omnes errare 350. 1. M. nec errore inculpabili in fi de 351. 2. M. eos vera dicere cogit Cathed. 350. 1. M. non habent equale votum cum Pontifice etiam si consultivum 309. 1. M.

Errans differt ab heretico 40. 1. P. erranti non pertinaciter ignoscendum 43. 1. P.

Errores in scriptis Patrum non à c. amo Patrū profectos dixit Poz. a, sed omnes à temporis iniuria, vel malitia, vel dolo, vel librariorum incuria irrepsisse 160. 1. F. eadem sententia refutatur 162. 163. absq; ullo errore S. Thomas conscripsit ex Clemente VIII. 274. 2. F. errorem non committere vires nostras excedit 40. 1. F. interius concepti vix retinentur, quin exterius procedant 352. 2. M. si non fiat, peculiaris est gratia, ubi explicatur Con. Neocæsar. ibidem.

Error vnius de communitate aliqua non debet alijs præiudicare 297. 2. P. exemplis id demonstratur ibidem.

Eua formata realiter à costa Adæ 317. 1. F. 59. 1. F. exponitur Chrysostomus ibidem.

Eucharistia etiam est Sacramentum permanens servatum in Sacratio 207. 1. F. eiusdem asseruatio ex antiquitate monstratur 207. 1. P. fieri in eius mysterio transubstantiationem panis in corpus &c. docent Patres ibidem M. & 183. 1. P. esse quoq; sacrificium veteres tradiderunt 208. 1. F. item in sacrificio isto vinum cum aqua misceri 208. 2. M. item à solis Sacerdotibus offerri, ibid. F. in ara offerri seu communionis mensa 209. 1. P. eiusdem adoratione agnita à veteribus constat, ibidem M. item à reiuinis sumendam 209. 2. P. idē sacrificium pro mortuis offerri semper solitum 182. 2. P. 209. 2. M. à Diaconis solum distribui solitam, nunquā oblatam col. 2. F. signo Crucis signari 212. 2. M. ad eius consecrationem sacras vestes indutos Sacerdotes processisse ibidem, earundem vestium enumeratio ibidem. Faciunt etiam mentionem Patres de templis, aris, thure, cereorū &c. ibidem. Eucharistia delatio agnita ab incunabulis Eccles. 199. 2. M. eiusdem cultus religiosus 201. 2. F. Vocatur panis, non usualis triticeus, sed celestis 175. 1. F. item antitypon. i. imago ratione specierū item 175. 2. P. item signum corporis Christi idest prout in Cruce immolati ibid. M. dū asseritur substantiam symbolorum manere, accipitur substantia pro essentia, manet namq; accidentium substantia ibidem F. Pro intelligendis PP. locutionibus tres regulae circa Eucharistiam traduntur 176. 1. P. non datur laicis, sub utraque specie, & præceptum datum Apostolis fuit datum, ut sacrificantibus, non ut cōmunicantibus 176. 1. M. cōsecratur verbis Saluatoris Explicantur Græce liturgiæ 176. 1. F. cur olim daretur in Ecclesia sub utraq; specie 360. 1. F.

F.

Fauftus Episcopus Rhegiensis malè à quibusdā excusatur 28. 1. P. malè quoq; à Gennadio laudatus 28. 1. F. fuit Semipelagianus 28. 2. P. hostis gratiæ habitus, & ut talis impugnatus 2. M. F. illum non recipit Ecclesia 29. 1. P. 94. 1. F.

Fidelium simplicitum sensus, est testimonium antiquæ fidei non authoritativum, sed indicativum. 79. 2. M. & F.

Fides est anticipatio cognitionis 332. 1. M. in obedientia consistens, ibidem, una & Catholica, hæreticorum plures ex Hil. 338. 2. M. eius mensuris triticea 89. 1. M. non à revelationibus novis, sed vetusta traditione petenda 89. 2. P. augetur quantum ad explicationem, non quantum ad substantiam 15. 1. P. 89. 2. P. 90. 1. F. plura fidei reuelata myst. tempore gratiæ 90. 1. M. ideo eius tempus assimilatum iuuentuti ibidem. nec excessum, nec defectum patitur fidei mensura 351. 2. M. F. fidei regula quæ sit 19. 2. M. ea vitatur. Eccl. in definiendo 99. 1. F. subtilitates eius ad solos sapientes pertinent 354. 2. P. laicorum fides in communibus credibilibus magnum fidei quoq; argumentum 354. 2. M. nihil fide infelicius, si in eruditor solos caderet 341. 2. F. ex fide personas, non è contra indicamus 24. 1. P. duobus principijs præcipue nititur scriptura, & traditione 97. 1. M. nō illi officiunt apostatantes, & à veritate deviantes 24. 1. P. fidem habet charitate destitutus 49. 1. P. exponuntur aliquæ PP. locutiones ibidem. Implicita minoribus sufficiens 81. 1. M.

Festivitates Christi Domini, Deipara, & sanctorum à Patribus agnita 215. 2. M. 116. 1. P. non pertinent ad ceremonialia, sed moralia 202. 1. P.

Formæ consecrationis Calicis non omnia verba sunt de essentia, licet de integritate 300. 1. P. Funera & exequia Christianorum agnita à veteribus 218. 1. P.

G.

Gelasius PP. non fuit author lib. de duabus naturis, sed alter Gelasius Græcus 176. 1. P.

Generatio in statu innocentie fuisset per commixtionem corporum 59. 2. P. Patres aliqui explicantur ibid.

Gesta SS. Martyrum authoritatem non habent, nisi ab Ecclesia probentur, probata habent authoritatem 376. 1. M. cur quedam reprobarit Gelasius. ibidem.

Gesta S. Georgij, Quirici, & Iulite, quia ab hæreticis conscripta, non habent authoritatē, ibidem 376. 1. M. in horum priuata receptione sententia Apostolica servanda, omnia probate, quod bonum est tenete 376. 1. F. impie in gesta recepta ab Ecclesia debacchati sunt impij ibidem F. & 375. 2. P.

Gnostici se super Apostolos esse sapientiores iactabant 285. 1. M. eos reprehendit Clem. Alex. 334. 2. F. 122. 2. F. Graci

- Græci PP. cum Latinis consentiunt 51.1. M. utuntur in diuinis personis nomine cause pro principio 53.2. F. 54.1. P. quomodo dicunt filium secundum a Patre Patrem ingentam, Spiritum S. causam Filij ibid.
- Greg. Magnus laudatus a Damasceno, Hildelphonso 131.2. M.
- Greg. Nissenus, os charitum, verborum flumen 129.1. F. alij tituli eiusdem ibidem.
- Greg. Nazianz. magnus, præclarus ibidem, cui nullus in doctrina contradixit 130.1. M. alij alij eiusdem tituli.
- Gratia, & charitas augentur per actus remissiones in esse gratiæ, non in esse habitus, & qualitatis 298.2. P. eius defensor Aug. 137.1.2. T.

H.

- H** Enoch, & Elias vini reseruantur contra Antichristum 64.1. F. aliqui Patres excusantur.
- Hæretici Catholicos calumniantur, quod questiones impertinentes ad fidem pro fidei quest. videntur 18.1. F. Patres criminantur 22.2. F. sub dictis eorum hæreses colorant 34.2. P. priuatos aliquorum PP. errores suscitant 42.2. M. fingunt cum veteribus se sentire 148.2. P. ipsi preste iniuste eosdem calumniantur 198.1. P. in hac impietate diabolus superant 202.2. M. homines hæretici fiunt ex impatientia 46.1. F. eorum etiam calūnia, quod posteriores prioribus aduersentur 50.2. F. item Græcos cū Latinis Patribus pugnare ibidem. Itē Theologos Scholasticos a Patribus discrepare 55.1. P. super Apostolos sapere gloriantur 87.5.2. Scholasticam contemnunt, & ficti patrum lectione inculcant 66.1. P. ad solos primorum seculorum Patres recipiendos se attingunt 87.2. M. eorum dogmata scriptis Ecclesiasticorum confutata 88.1. F. eorundem magna præsumptio, ut sibi, non Patribus credatur 89.1. P. ficta religio ipsorum sub specie defensionis Ecclesiæ. 148.2. T. Sæuitia in Catholicos 364.2. M. 365.1. P. Fidei, & sibi ipsi aduersi 365.2. M. ridicula docent 366.1. M. barbariem obijciunt orantibus ad Sanctissimam Trinitatem 202.2. M. simulat antiquitati deferre, & pro se stant mentiantur 203.1. M. F. sed cum PP. vident illis refragari, eos reiiciunt, corrumpunt &c. 203.2. M. F. falsas, & irregulares regulas tradiderunt pro patribus intelligendis 204.1.2. T. horrende eorum in Patres blasphemie 191. usque ad 197.198. F. callide spretis Scholasticis solam PP. lectionem urgent 62.1. P. 2. F. Eorundem calūnia, quod in vno solo patre fidem collocamus 18.1. F. ob vnius, vel alterius errorem ceteros aspernantur 22.2. M. sobrii autem PP. allegandos 148.2. F. patrum lapsus exaggerant 27.2. P. affigunt, quæ non somniantur 142.2. M. Scholasticos a PP. dissentire mentiuntur 54.2. F. 58.2. F. supercilium, & superbia 81.2. M. 82.1. P. M. spiritus blasphemus 191.2. M.
- Hæreticorum mos Patribus libros hæreticos supponere 153.2. M. 154.1. M. id. etiam fecerunt Nouatores ibidem F. & 2. M. dicta Patrum

- etiam corrumpere, truncando dicta Sanctorum 2. M. F. & 55.1. & 2. per totum. Etiam apponendo, & transmutando 156.1. M. 2. T. 157.1. & 2. & extorquendo eorundem dicta violentis interpretationibus 157.2. M. 158. 159. per totum confutantur. Apud se ipsos tanquam veram sapientiam habentes inuitare, spretis Doctoribus Ecclesiæ 337.1. P. 323.1. F. & si bonos, ne scandalizent mundum, fateantur, nostrates, inquit, sunt meliores ibidem col. 2. P. ad eorum sequelam allicium promittendo magistratus, in Clericorum ordines se cooptaturos ibidem M. Monachismo insultant ibidem. ad studiū politicæ, spretis ieiuniis, habitu monastico, adhortantur ibidem.
- Hæreses hic confutata. Soli scripturæ esse inherendum spretis Patribus 3.1. P. confutantur pag. & 6.226.2. P.
- H. Repaptizandos hæreticos docuit pseudosynodus Vapincensis, & Anabaptistæ 23.1. P.
- Her. popalorum esse de doctrinæ dogmatibus iudicare 76.1. M.
- Her. inuectos ritus Gentilitios in Ecclesiam, & ritus Iudaicos, ex ceremonijs, & traditionibus Ecclesiasticis 92.1. P.
- Her. Papam contra mores maiorum, leges condere exorsum ibidem.
- Her. Pontificios novos articulos cudere, a prisca fide degenerasse 92.1. P.
- Her. quod Hæretici super Apostolos sint sapientiores 122.2. F.
- Her. detrahentium vino, & mortuo Augustino in materia prædestinationis, & gratiæ 132.2. T.
- Her. Solam primitiuam Ecclesiam, vel primorum seculorum fuisse puram, deinde degenerasse 223.2. P.
- Her. quamdiu inhaeremus Patribus, & Concilijs, tamdiu in erroribus deineri 226.2. P.
- Her. Dogmata orthodoxæ Ecclesiæ esse nupera inuenta, priscis Patribus incognita 223.1. M.
- Her. Magisteria Theologica non esse approbata a Christo, propterea dimittenda: itē vana gentilitate esse introducta, & tantum prodesse Ecclesiæ vniuersitates, quantum prodest diabolus 239.1. M.
- Her. in omnibus qq. sensum laicorum præferendum, & in eo quiescendum 353.1. P.
- Her. consuetudinem, usum Ecclesiæ, &c. proinde sensum Ecclesiæ robur non habere 355.2. M.
- Hæres. Non esse credendum Ecclesiæ, quia non fuit testimonium de visu eorum, quæ credimus 405.2. F.
- Hæ omnes hæreses referuntur, & distinctè refutantur loc. cit.
- Hermetis liber a S. Prospero confutatus 63.1. M.
- Hieronymus instar lampadis resplendens 130.1. F. Catholicorum magister 2. P. alij tituli, & encomia M.
- Hilarius eloquentiæ Rhodanus, impenetrabilis murus Ecclesiæ 128.2. M. alij tituli eiusdem, ibidem.
- Hora canonice ex antiquitate probata 113.1. F.
- Hipo-

Hypocrisis non semper peccatum mortale, exponitur Hieronym. 60.2.F.

I

Iacobus Rex Angliæ Patres recipit primorum sex sæculorum. 96.2.F.

S. Ignatius Episcopus, & Martyr diuinus vocatur 127.1.F. alij tituli eiusdem ibidem.

S. Ignatius Patriarcha, & Fundator Societatis Iesu excellentis fidei: ei superextruxit Sacra Theologiam, eamque professus est, quam S. Thomas tradidit, ut habetur in relatione Canonizationis 334.2.M.

Impietas opponitur pietati, & particula interterum opponitur particulae (impie) 301.1.M.

Impiorum conditio, ex Clem. Alex. 284.1.M.

Impostores tribunt Doctoribus, quæ non somniant 288.2.M. iidem iurgiæ seminant in Scholis 289.1.M.

Imaginum Sacrarum cultus traditus à veteribus 216.2.M.

Inferni supplicia non finienda 49.2.M. non tenentur ullo modo. ibid. exponuntur Prudentius, & Idelphonsus F. est corporeus ignis 61.1.P. exponuntur S.S. Greg. & Damas. ibidem. est eiusdem rationis cum nostro. licet non quoad omnes proprietates 64.1.P. exponitur Lactantius ibidem. Eo non puniuntur paruuli non baptizati 64.2.M. exponitur Aug.

Iniuriarum compensatio non potest fieri priuati ex odio, vel vindicta 64.1.P. exponuntur Patres.

Iniurie interdum nascuntur à magnis ingenijs 297.2.M.

Interpretatio scripturæ non ab hostibus, sed à domesticis sumenda 329.2.F. item interpretatio Doctorum potius à suis, quam extraneis desumenda 330.1.P.

Ioachim Abbas confutatur 15.1.M.

Ioannes Cassianus malè à P. Lorino vocatus magnus Doctor veritatis 23.1.M. malè à Valentia titulo Sanctitatis insignitus ibidem, & 28.1.M. Olim de Ecclesia benemeritus 27.1.M.

Pelagianis fauet 27.2.T. item, & Semipelagianis 27.2.P. eius collationes impugnauit S. Prosper 27.2.M. eas olim expurgauit Eucherius ibidem F. cautissimè legenda 2.P. eas purgatas legebat S.P. Dominicus, & S. Tho. ibidem. Multi eum perperam excusarunt 272.M.

F. immerito à Gennadio Semipelagianis adducto, laudatus 28.1.P. ab Ecclesia Constantinopolitana eiectus fuit. procacis, & petulantis lingue. ibid.

Io. Euangelista non fuit à nuptijs euocatus 377.2.M.

Irenæus doctrinarum curiosissimus exploratur. item generosus Athleta, doctissimus, eloquentissimus 127.2.M.

Iudicium nostrum sapientioribus submittendum exemplo Cypriani 36.2.M.

Iudicium finale, quo tempore futurum ignoratur 50.1.M.

Iudicium temerarium non est maximum peccatorum 64.1.M. exponitur Dorotheus.

Iuramentum Scholæ Salmantina rationale demonstratur 327.1.M. quia propaganda indicitur Academia Tholos doctrina S. T. ibidem: quia Academia habet facultatem facienai statuta. ibidem Qui sit, qui bene iurat ex Ambros. eleganter 329.2.M. non est inconueniens, ut Logicalia, & Phylsophica habeat pro obiecto, ut deseruiunt Theologia 330.2.M.

Iustificationem gratis fieri tradunt Patres 219.2.F. ad illam requiritur cooperatio liberi arbitrij 198.2.F. non fit sola fide. exponuntur PP. 179.1.F. & 2.P. in ea non est tantum terminus à quo nempe remisso peccati, sed terminus ad quem nempe gratia 179.2.M. exponitur August. ibidem. non fit iustitia Christi formaliter, licet efficienter ibidem. Non excludit à iustificatis peccata venialia ibidem M. & F. Non tribuit securitatem de gloria, nec certitudinem de gratia. exponitur Bern. 179.2.M.

L

Lac ad educationem confert 332.2.M.

Lactantius errauit circa deitatem Spiritus Sancti, unde inter Apochryphos recensetur 48.1.P.

Laus est sermo dilucidans magnitudinem virtutis 126.2.P. non quia est communis suspecta si vera 126.2.M. Laudare se ipsum non semper indecorum 127.1.P.M.

Lectionis certæ utilitas ex Seneca 321.1.M.

Lege Dei seruatu non esse impossibilem ex veteribus agnitum 219.2.M.

Leges humane pro temporum conditione variantur sicut vestes 281.2.M.

Lex ne eodem die sacrificetur foetus cum matre allegoricè exposita 283.2.F.

Liberum arbitrium assertum à Patribus 218.2.M. qui illud negarunt 198.2.F. ante Pelagium exortum, à Grecis Patribus nimis laudatum 202.2.P. in statu presentis non est liberum à seruitute peccati, et miserie 179.1.M. non potest ex se opera supernaturalia prestare, aliqua tamen moralia 179.1.M. definitur quod sit facultas voluntatis, & rationis 279.1.M.

Librorum prohibitio ad Sedem Apostolicam spectat 301.2.F. Hæretic. lib. prohibiti.

Libris veterum cur immutatione non patiuntur 290.2.M.

Librorum multitudine gloriantur scioli 294.1.M.

Limbus Patrum assertus à veteribus 218.2.P. 218.2.M.

Litigantium mos perbellè descriptus à Clem. Alex. 281.1.M.

Locutiones obscure nouæ, &c. in Theologicis vitandæ 267.1.M. & 2.P. item fucata, & superfluè elegantes 267.2.M.F.

M

Macharius an fuerit à nuptijs auocatus 377.1.F.

Mala pena ad punitionem ordinata, à Deo fuit, licet

licet non primario, sed supposita culpa 64.1. M.
 Manichei alteram speciem Sacramentalem
 contemnebant 360.1. P. damnantur à Leone et
 Gelasio ibidem.

Magdeburgenses blasphemii in Patres: causam
 nostram agunt in suis centurijs 220.2. T.

Manus impositio quædam reconciliativa, quæ-
 dam consecratiua 175. 1. M. illa fit à simplici
 Sacerdote, hæc à solo Episcopo ibidem.

S. MARIA Domina nostra irreprehensa 98.
 2. P. 44.1. M. explicantur locutiones aliquorū
 PP. 44.1. M. & 2. P. M. falso scripsit Origenes
 per ignem transiit 48. 2. P. explicatur
 Hilarius. Obtinuit plenitudinem gratiarum
 62.1. M. exponitur Odo Cluniac. ibidem. Circa
 eius conceptionem decreta Apostolica ad un-
 guem obseruanda. eisdem decretis an concordet
 positio Quirini, & Foxæ. 370. P. M. 394.1. & 2.
 T. silentium nulli præiudicat, ex ipsæ de cre-
 tis 395.2. M.

S. Martinus dicitur par Apostolis secundum
 quantitatem Geometricam exponitur Odo 61.
 2. M.

Matrimonium Sacramentum agnatum à vete-
 ribus 2. 1. 2. F. benedici sponsas, & spōsos cre-
 ditum ab ipsæ 213.1. M. 187.2. M. in eo causu
 tris spiritualis effectus, nexus, & gratia 186.1.
 & 2. & 187.1. & 2. non est simplex contractus
 188.2. M. ne dum benedictione Sacerdotali
 sacra batur, sed etiam missæ sacrificio ibidem
 à Christo sanctificatum 87.1. P. gratiam cō-
 fert ibidem. & 2. M. P. 188.1. ambæ iungi so-
 lebant dextera nubentium ibidem. 2. M. eius-
 dem indissolubilitas 190.2. M. interdictū Reli-
 giosis, & clericis in Sacris 201.2. M. non dis-
 soluitur per adulterium quoad vinculum 178.
 1. P. non est de eius essentia Sacerdotale mini-
 sterium 251.2. M. impedimentum publicæ ho-
 nestatis declaratur 282. 1. M. ratum non con-
 summatum à Papa non dispensatur 301.2. M.
 Millesimariorum error confutatur 61. 1. M. excu-
 santur aliqui PP. ibid.

Monachatus assertus à veteribus 213.1. M. cō-
 secratio, seu benedictio ibidem, vota, ibidem
 abstinentia à carnibus vigilia, in claustris re-
 eluso, auferitur, ibidem F. item cucullus, ve-
 stimenta, habentur in veteribus monumentis
 213.2. M. laudatus, & defensus ab Augustino
 200.2. P.

Molina defendit illam propositionem Cassiani
 Angelos amisisse illam beatitudinem, quam
 habebant 23.1. M. sugillat magnum D. S. Au-
 gust. 133.1.2.

Momus quicquid est pulchrum rodit 280.2. P. est
 veluti mus calathum rodens 281.1. P. obser-
 uat, ut carpat. Pulchrum simile Clem. de coquo
 & Pastore 283.1. M.

Moralis materia sic tractanda, ut nec conscien-
 tiæ restringantur, nec nimis laxentur 265.2.
 M. id maxime cauendum in materia tempe-
 rantie ibidem F. similiter, & in materia iusti-
 tiæ 266.1. M.

Mortuos omnes homines ante iudicium, certū
 est 60.1. F. 2. P. exponuntur PP. ibid.

Moyser verè mortuus est, sed morte speciali 64.

2. P. exponitur Hilar. cum Ambros.
 Multitudini orthodoxæ plus deferendum, quam
 hæreticorum paucitati. 359.2. M.

Mysticæ Theologiæ tractationes per Scholasti-
 cam examinanda 266.1. F. duriusculè dicta,
 interpretanda, vel emendanda ibid. 2. M.

N

Nazianzeni authoritas 95.1. M. simile de
 Gygno, et Graculis 398.2. P. simile eiusdem
 de stilla veneni permixta lacti ad explicandā
 doctrinam simulatam 382. 1. M. eandem ips-
 dem penè verbis mutuatus est S. Ambrosius
 ibidem P. explanatur locus Nazian. perpe-
 ram adductus à Baerza 335.1. T.

Neoterici non debent se super veteres Theologos
 attollere 259. 1. M. non debent in Patrum, &
 veterum Doctorum subsellijs collocari ibidem
 F. non despiciendi, non tamen cum antiquis
 æquādi 259.2. M. melioribus, et sapientioribus
 subijci debent 321.2. M. Neotericos quosdam
 se effequentes supra veteres, plorabat S. Ale-
 xand. Alex. 342.1. M.

Neutrales, seu mediæ viæ dicuntur à Nazian.
 qui nulli addicti doctrine, se ipsis iudicijs
 vtentes, alios censurabant 315.1. M.

Novatores perstringuntur, & refutantur, vide
 verbo Hæretici. Ipsorum character, mulieres
 captiuare 384.2. M. altare contra altare eri-
 gere ibidem. nidificare in domibus dominorū.
 item, Sanctiones, & Canones spernere, ibidem
 potentum auxilia postere ibidem.

Novarum rerum inuētores quales ex Clem.
 Alex. 182.1. M. volunt imperare non credere,
 contemptores sunt autoritatum veterum, itē
 cupidi novarum questionum 383.2. M. putant
 sine sua sententia, inclinandum mūdū ibidem.

Novitas doctrinæ in materia graui non indu-
 cenda 263.2. F. 264.1. P. M. illam inducere so-
 lent vanæ gloriæ cupidi ibidem M. & iactare
 solent illam de Cælo lapsam, à nullo traditā
 264.1. P. eā introducentes sunt similes Aegypti-
 tjs novarum phantasiarum ostentatoribus
 281.2. M. execrata est S. Capreol. in Conf.
 Ephes. 322.2. F. ea conati sunt Hæretici erro-
 res inuēhere 323.1. F. eadem Euthychiani de-
 cepiebant incautos promissionibus, & favori-
 bus superadditis, ut veteres Patres reiice-
 rent, & nouitior Doctores sequerentur ibidem
 2. M. schismata, & diuisiones ponit 325.1. M.
 non licet illam in Ecclesiam introducere 336.
 2. F. in eam inuehitur Ephesina Synodus
 337.1. M. nouam introducunt doctrinam, quā
 periti volunt videri 6.2. F. id deplorat Basili-
 us 6.1. M. noua doctrina nullo Autore com-
 probata mox explodenda ibidem. Non est vlllo
 modo permittenda 364.1. F. cauenda etiam est
 in materijs moralibus, ne habens laxentur,
 conscientijs 265.2. F.

O

Oblitum cilius ex Suarez, & Vasquez po-
 test esse aliquid non diuina reuelatione, sed
 ex

ex historia habitum, ut patet de inuentione
S. Crucis dedicationis S. Michaelis 374.2. M.
nō est cultus Ecclesie incertus, quia principaliter
tendit in venerationem crucis, &c. ibidem.
Occidere se ipsum est illicitum, Virgines quæ id
fecerunt instinctu diuino, non fuerunt homici-
dæ 61.1. F.
Officia diuina continent res gestas, & Sanctorum
Miracula diligentit trutinā Ecclesie exami-
nata 375.2. M. in omnibus pollere certitudine
summa dixit Perez, ibidem col. 1. F. cōtrarium
dixerunt Ledesma, & Canus col. 2. M. sed di-
stinguenda sunt, ea quæ diligenti informa-
tione suscepta in processibus canonizationis,
& in lectiones redacta leguntur in Ecclesia ad
edificationē plebis, ab ijs quæ a priuatis au-
toribus cōposita leguntur: in primo genere ma-
gna est auctoritas, in secundo talis est auctori-
tas, qualem scriptor gestorum alicuius sancti
meretur 275.2. M. F. multa à Pio V. reformata
quæ supposititia progressu temporis repurga-
tione indigebant 376.2. M.
Oleum chris-matis, cur dicitur oleum salutis 109.
2. F. eiusdem benedictionis meminit antiquitas
200.1. P.
Opera bona mereri vitam æternam docent Pa-
tres 218.2. M. 219.1. M. 199.1. M.
Opinio Pozæ quod nullus error priuatus e cala-
mo alicuius Patris processerit 12.2. M. 37.2. F.
160.2. T.
Opinio Canisij, & Gersonis quod magis standum
sit doctrinæ modernorum, quam veterum 14.2.
M. 15. T.
Opinio Anonymi quod pro Patribus debent re-
cognosci quotquot in communione fidei docētes,
diem clauserunt extremum 123.1. P.
Opinio eiusdē quod potest aliquis prauus, excom-
municatus poni inter Ecclesie Doctores, ut fuit
Theophilus Alex. 124.2. P.
Opinio Anonymi, quod non sit certa regula, ex
maiori encomio argui debere Patrum excellen-
tiam ad inuicem 143.2. M. itē Pozæ 143.2. M.
Opinio Pozæ quod plus sit adhibenda fides senio-
ribus plerisque Prouincijs omnium, quam
decem, vel octo Patribus Ecclesie 237.1. P. M.
Opinio Ancharani quod plus sit standum Cano-
nistis, quam Theologicis in materia Theolo-
gica 253.1. P.
Opinio Anonymi, quod moderni plura attingere
possunt, & meliora quam veteres, posseque nos
vnius Neoterici sententiā, & si nouam à ve-
teribus discrepantem, sequi 255.2. M. & Pozæ
82.2. M.
Opinio Baeræ quod moderni quidā in scriben-
do tanta gratia donati sunt, quod dici possint
non esse conatos 291.2. F.
Opinio Baeræ impugnat iuramentum Salma-
ticense 319.1. & 2. T.
Opinio quorundam catechistarum in catechismis
Gentilium baptizantium, prætermissa prædi-
catione articuli mortis, & passionis Domi-
ni 243.2. P.
Opiniones prædictæ suis locis post earum funda-
menta, refulata locis citat.
Opinio Salazaris, æqualem dicere sententiā

Papā in Concilijs, cum Episcopis, quantum ad
suffragium expriment. consensum Ecclesie,
367.1. P. confutatur 368.369.

Opinio Aretij, & Conicij de immediata con-
uersione aquæ in sanguinem Christi refutatur
62.1. M. 2. P. M. F.

Opinio Pozæ, censendos esse inter Doctores Ec-
clesie, quot sunt Prælati, Concionatores, Præ-
positi, familiarum sacrarum 8.2. M.

Orationes pro mortuis similiter, & sacrificia ad-
hiberi solitas tradidit antiquitas 217.2. M.
eas negari Aetius, & alij hæretici 199.1. M.
ab antiquitate se uata, & tradita 202.1. F. in
orationibus Ecclesie quæ dicuntur pro sanctis
multa sunt, quæ ad substantiam sanctitatis,
& miraculorum gloriam pertinent, & magnū
habēt auctoritatis pondus 376.2. P. ex oratio-
nibus Ecclesie magnum desumitur argumen-
tū 372.1. F. quando lex credendi statuit legem
supplicandi, firmum, & effræ sumitur argu-
mentum 373.1. F. cum autem non constet ex
lege credendi nec statuitur aliquid, ut declara-
tium dogmatis, sed ut deuotionis promo-
tium, non statuit lex credendi legem suppli-
candi 374.1. F.

Ordines Angelorum traditi à veteribus 219.
2. M.

Ordo ut sacramentum verè, & propriè agnatum
à veteribus 210.1. F. eiusdem ritus recensen-
tur ibidem col. 2. P. asserta ab iisdem vñtio
sacerdotalis, manuum impositio 212.1. M. tres
functiones hierarchicas ordinis assignat Dio-
nyf. 177.2. M.

Ordo multoties idem ac quod status, unde præter
ordinem ministrorum, quandoque quosdam sta-
tus secularium Patres enumerant 177.2. P.

Origenis opera reprobata à Gelasio, iuxta cal-
culum Hieronymi 25.1. F. item à quinta Sy-
nodo, & sexta, & à S. Martino Papa, item ab
Anastasio, ibidem col. 2. M. eius libros cauē-
dos sub testamento cauit legendos Pacomius,
ibidem P. eum multi defendere, & excusare
tentauerunt 25.2. M. apologia sub nomine
Pamphili martyris excusans Origenem, Eu-
sebij factus, ibidem. Non solum eius scripta,
sed & ipse autor Origenes damnatus ibidem,
olim grandis auctoritatis in Ecclesia ex do-
ctrina, & virtutibus 25.2. F. ex eius sinu pro-
dierunt myriades Doctorum, Confessorum, &
Martyrum 26.1. M. pro Christo quondam af-
flictus, ibidem M. sed abusus est diuina gra-
tia, & nimium suo indulget ingenio, unde in er-
rores est præcipitatus 26.1. M.

P.

Papa primus, & principalis Doctor fidei: æ-
teri Episcopi illi subordinati 351.2. M. eius
primum suffragium in Concilijs 368.2. P. eidē
primo, & primario promissa est infallibilitas
ne erret in fide, & moribus, secundario corpori
Ecclesie, 351.2. M. ex subordinatione Patrum
in Concilijs ad Papam, oritur eorum infalli-
bilitas ne errent in Concilijs, ibid. M. quomodo
mysticè dicatur comedere mel propheticum,
Nn 2 defi-

definiendo 348. 1. M. ex officio pastoralis fidei Custos, & dogmatum Definitor 380. 2. 381. 1. 2. ostenditur id gravissimis auctoritatibus ibidem antiquitus nomen Papæ Episcopis commune erat, nunquam tamen auctoritas 180. 1. M. cui definit, ex Patrum doctrina definit 95. 2. F. nunquam contra illos definiuit, aut definiet 99. 1. F. 2. P.

Papias hallucinatus in fitione Millenarij Regni 43. 1. M.

Patris nomen, quid significet 123. 2. M. translatum ad significandum spirituales paternitatem ibidem. Eiusdem à Pædagogo differentia ibidem Rectè Apostolis tributum, & Viris Apostolicis ibidem. F. 124. 1. P. scholastici potius patrū proles dicendi ibidem M. ex competenti tamen antiquitate Patres dici possunt ibidem: Non, si moderni, M. F. Bo titulo decorantur Patres Ecclesiæ ad similitudinem patrum carnalium 123. 2. M. idē Patres dicuntur Apostolici 124. 1. M. cōmunis eorū sententia ostendit Ecclesiæ consensum 30. 2. P. secus cum locuntur obiter, contentiosè in transursu ibidem, vel per condescendentiam 31. 1. P. non in omnibus eorum dicta retinenda 32. M. sed cum tradunt fidei regulā vel publicam doctrinam consignant, F. & loquuntur ex notissima regula veritatis 32. 1. F. solus eorum sensus sufficit ad hæresim evincendam 37. 1. F. imò ex vno Patre referentia sensum Ecclesiæ efficaciter trahitur argumentū 32. 2. F. Quibus signis deprehenditur quādo suum quando autem sensum Ecclesiæ exprimunt ibidem. Illi præ ceteris magnam habent auctoritatem, qui in nullo ab Ecclesiā deniarunt 24. 1. M. multoties obscurè, & duriuscule locuti, & cur 33. 1. M. Firmum eorum argumentum est in materia dogmatica, 17. 1. P. dissentiunt in rebus non pertinentibus, ad fidem, vel etiam in materia dogmatica ante Ecclesiæ definitionem 12. 1. M. aliqui interdum lapsi, & cur ibidem. Ad eorum interpretationes S. Augustinus sententiam correxit suam ibidem. eorum dogmaticam sententiam defendere est defendere Euangelium 11. 1. P. eorundem Patrum testimonia urgent heretici cum contra alios hereticos disputat 10. 1. M. 401. 1. M. eosdem admittunt interdum heretici 10. 1. M. 9. 2. T. sola eorundem auctoritate profigari possunt 8. 2. P. exemplo Theodosij ibidem, 2. P. 399. 2. M. & 400. 1. & 2. T. eos cæcos, & corruptores Ecclesiæ blasphemè dixerunt rebelles 8. 1. F. a Deo dispensati secundum temporum opportunitates 8. 1. P. M. terribiles oppugnantibus Catholicam fidem 8. 1. M. studijs, & doctrina insignes 7. 2. P. magistri fidei, & populorum 7. 1. M. Diuino lumine illustrati 7. 1. M. eorundem iudicium incorruptum, & irrefragabile 7. 2. F. proinde eorundem doctrinā infringere periculosum 6. 2. F. eorundem termini non transgrediendi 642. P. anteponendi nouitatibus 81. 2. M. in examen non adducendi 12. 2. P. nisi sint eorum dicta, priuata, 29. 1. M. in decisionibus fidei magis eis standum, quam posterioribus Doctoribus 15. 1. F. ex eorū sententijs quæst. decidende 7. 2. P. iisdemque, obuiandum noui-

tatibus ibidem. F. non est possibile, ut sit certus, & exploratus in Ecclesiā sensus Patrum, & quod aduersus eos quidquam decernatur 17. 1. P. cui non est eorum sensus clarus, & indubitatus non deducitur firmum argumentum pro dogmate ibidem. similiter in rebus difficillimis concernentibus obscura Dei opera, nec etiam sumitur certum argumentum ibidem. 2. M. eorū auctoritate sublata hæreses iterum renouiscunt 96. 2. P. nūquam maior pars negauit canonicos libros 97. 2. M. etiam si sit concors Sanctorum sensus, qui expositores, & glossas patitur, non est efficax, quoniam facta collatione constet de certo, & indubitato eorum sensu 17. 2. M. ab Ecclesiā ista intelligentia expectanda, ibidem. Nec certum est argumentum eorum, sententiā extra dogmaticam, sed tantum in fidei quæstionibus 19. 1. & 2. Similiter nec in quibusuis fidei quæstionibus ibidem 2. M. F. eorum auctoritas à canonica auctoritate discernitur 20. 1. M. & 2. M. Multi eorum errarunt in fidei dogmate, qui excusantur, cum tamen sectatores damnantur 35. 2. M. cum conditione eorundem priuata dicta recipienda 20. 2. P. similiter nec recipienda, quæ ab Ecclesiā explorata 24. 1. P. eorū priuata dicta publicæ fidei non officiunt 36. 2. M. In fidei dogmate quod acceperunt posteris tradiderunt 8. 1. P. & 6. 2. M. ad illos confugere maxima laus 284. 2. F. Quod ab illis non traditur satis infirmum 349. 2. F. quandoque doctrina patrum non certo, sed probabiliter exprimunt sensum Ecclesiæ 24. 1. P. Diligenter priuata eorū sententiæ distinguendæ à publico dogmate 66. 2. M. attendendæ sunt ætates quando scripserunt, ibidem F. ante exortas hæreses minus cautè locuti 67. 1. M. inspiciendum cum ex suo, vel alieno sensu loquuntur 67. 2. P. multoties non absolute, sed ad hominem loquuntur ibidem 2. M. multa exempla afferuntur ibidem. Pleraq; ad condescendentiam dixerunt 68. 1. P. idipsum demonstratur exemplis ibidem. Item quod in sensu Catholico probant, in sinistro sensu acceptum improbant 68. 1. M. obseruanda phrasis, & modus loquendi suorum temporum. nam multa, temporum locutioni se attemperantes, dixerunt, quæ incongrua nostris temporibus ibidem. 2. M. exemplis id ostenditur M. F. obscuriora eorum dicta per clariora elucidanda; antecedentia per subsequentia ibidem, & 67. 1. P. exempla afferuntur, ibidem. Interdum volentes declinare vniū extremum in aliud se conuerterunt 69. 1. F. afferuntur exempla ibidem, & 69. 2. P. M. F. & 70. 1. P. non tam voces attendende, quam sensus, & verba equipollentia 70. 1. M. 2. P. idem per eosdem explicandi 70. 2. M. exempla afferuntur ibidem, 71. 1. M. & Clemens explicatur F. multoties relatiuè, non assertiuè pronunciant 71. 2. P. M. F. inspiciendum quando dogmaticè quando contentiosè, quādo sua quando aliena referat, 71. 1. M. F. afferuntur exempla. Rursus attendendum an definitiuè loquantur, an disputatiuè 2. P. exempla adducuntur ibidem. inspiciendus est finis, & occasio dictorum 2. M. exemplis id ostenditur, ibidem M. F. indistin-

- Et sunt obscuri, qui cum distinctione elucidari possunt* 73. 1. P. exemplis id manifestatur ibidem. *Emphaticè, vel figuratè loquuntur aliquando, ibidem M. parcissime loquuntur de rebus non controuersis suo tempore* 74. 1. M. exempla adducuntur, ibidem eorum testimonia in puris fontibus, & versionibus legenda 74. 1. *M. chronologia temporum suorum attendenda* 74. 2. P. *que in materia particulari locuti sunt non debent in thesaurum conuerii* 74. 2. M. *dubitent interdum de dogmatibus, non quoad An est, sed de quomodo, & alijs circumstantijs* 75. 1. P. exempla afferuntur, ibid. nouum quoque modum, & intelligentiam excogitarunt ad hereses profligandas 75. 1. M. *quædam dixerunt per excessum* 75. 2. P. *Patrum Catalogus præ oculis habendus* 111. *Stylus, & phrasim annotanda* 75. 2. M. *omnes sunt testes traditionis* 399. 1. F. 2. F. *item traditionis interpretes* 86. 1. M. *Graues PP. & si pauci etiam testes traditionis* 86. 1. M. *decem numero satis essent ad definitionem formandam* 94. 2. M. 237. 2. M. *plures paucioribus, minus grauioribus grauiores præferendi* 95. 2. M. *qui in Patrum numero recedendi* 111. *Ex eorum titulis maioribus, desumitur graduatio doctrinæ* 144. 2. F. 145. 1. P. *recensentur eorum tituli* 145. 2. F. *Patrum doctrinæ tenaciter adherendum* 94. 1. P. *secundum illam prædicare debemus ibid. nulla cœni mixtura, aut nouitate turbanda, ibidem.*
- Pastores, & Doctores præsentis magnum argumentum ministrant si in unam doctrinam conueniant, siue in Concilijs siue extra* 227. 1. F. & 2. P.
- Paulus verè non siccè & Petrum reprehendit* 39. 2. M. *cur ipse legalia exercuerit ex Damiano explicatur* 398. 1. M. *eius epistolas non recipiebant Petrobrussiani* 404. 1. F. *eos confutat Petrus Venerabilis, cuius auream doctrinam legas, & relegat lector ad confundendos omnes hereticos in quocumque dogmate controuerso à 404. vsque ad calcem libri.*
- Peccatum est poena peccati, 178. 2. P. a Deo permittitur.*
- Peccatum originale numquam negarunt Chrysostomus, & Ambrosius* 179. 1. M.
- Pelagiani conquerebantur quod non cogeretur pro sua causa synodus* 233. 1. M. *ut manifesti lapsi à pluribus Pontificibus damnati* 143. 1. M.
- Præcepta plura in lege Moyse quam in lege nature explicatur Chrysostomus* 62. 2. P.
- Philosophia magno est adiumento Theologiæ si sit ancilla* 261. 1. M. *si autem magnum incommodum* 261. 2. M. *non est præponenda Theologia sed per ipsam regulanda* 261. 2. M. F. 262. 1. P. *non est reiicienda cum vera tradit* ibidem M. *F. Telephana explosa ibidem* 2. M. *contra vera, & recepta dogmata Philosophicæ nihil innotandum* 262. 2. M. 263. 1. T.
- Petrus accepit clauem in propria persona* 177. 2. M. *gessit etiam figuram Ecclesiæ ibidem, super ipsum fundata Ecclesia* F. *vox omnium Apostolorum* 329. 1. F.
- Peregrinationes ad Reliquias, & Sanctorum loca, 217. 1. M.*
- Pic aliquid dicitur quod de pietate est fidei* 175. 1. P. 382. 1. P.
- Pœna damni maior pœna sensus* 60. 1. P. *exponitur Chrysost. ibidem.*
- Pœnitentia agnita fuit à Patribus* 185. 1. P. 209. 2. F. *in ea inclusam peccatorum confessionem ibidem* F. 185. 2. M. *item satisfactionem imponi solitam* 185. 1. P. 198. 2. M. 210. 1. M. *absolui item pœnitentes confessione facta, adhibita ceremonia impositionis manuum* 1. M. 213. 1. P. *eius materia, & forma sensibiles* 176. 2. M. *eius etymon Græcum à mentis immutatione dictum ibid. Solemnis pœnitentia ex antiquitate* 199. 1. F. *hæc Fabiola imposita est ibidem.*
- Possibile dupliciter aliquid dicitur* 283. 1. M.
- Praxis quomodo definita sint dogmata sacra* 100. 1. P. *ostenditur ex Concilijs* 103. 1. & seq. ex ipsorum met Patrum testimonio 108. 2. F. *Ecclesiæ praxis sensum, & traditionem eiusdem demonstrat* 372. 1. M.
- Predicator Euangelicus non potest sibi constituere duos fines diuersos non subordinatos* 64. 2. M.
- Predestinatio non ex præiis meritis* 60. 1. M. *Patres aliqui exponuntur, ibid. in ea indaganda non ad mulcentes aures periculi recurrit Augustinus sed ad fidei documenta* 265. 1. T.
- Primatus Petri agnitus à veteribus* 182. 2. P. 210. 2. M. *ad successores Romanos Pontifices transijt ibid. & 191. 1. F. eius actus, & exercitia ab iisdem veteribus recensentur nempe Synodorum conuocatio, & indictio, & facultas præsidendi Legatis data nomine Papæ* 210. 2. F. *eorundem Conciliorum confirmatio* 211. 1. P. *ad ipsum ab Episcopis appellatio ibid. eorumdem in proprijs sedibus restitutio* M. *Patriarchalium sedium ordo, & assignatio ibid. maiorum causarum terminatio ibid. inferiorum Episcoporum ne soluant, quos ligauit prima sedes, inhibito ibid.*
- Purgatorium agnitus à veteribus* 184. 1. M. 218. 1. M. *ibi verus ignis* 178. 1. F. & *ibi requies ex certitudine salutis, admixta pœnæ* 2. P.
- Q**ualificatio propositio alia est magistralis, alia iudicialis 268. 2. M. *iudicialis est Papæ ibid. Cuius iussu magistri debent manum temperare à censurando ibid. nimius nosier affectus in qualificando temperandus, 268. 1. F.*
- Quarta decimani damnati à Victore* 378. 2. F.
- Quæstiones stultæ vitandæ* 248. 2. P. *tales sunt hæreticorum quæstiones ibid. Cur Turcæ quæstiones de sua secta non admittunt ibid. M. quæstiones contra fidem sunt languentis animi* 257. 2. P. *in quæstionibus fidei ab antiquitate non recedendum, in adiaphoris, possumus et contraire rationabili fundamento, & cum modestia* 259. 1. M. *quæstiones ad fidem pertinentes tamquam adiaphoras dicebant esse Ariani* 389. 1. F. *similiter Pelagiani* 2. P. 378. 1. F. *quæstiones quædam sunt quæ soli fidei donandæ, quædam permittendæ* 391. 1. M. *quæstiones*

non pertinentes ad fidē sunt quæ non destruunt
fidei dogmata 20. 1. F. item illa quæ concer-
nunt abditissima opera Dei ibidem, item quæ
nec ex reuelatis decidi possunt 21. 1. M. item
quæ communem legem afferunt, nulla facta
privilegij mentione, ibid. item quæ magis Phi-
losophica concernunt ibid. item quæ circum-
stantias, temporum supputationes, nisi contra-
rium habeatur ex scriptura, vel traditione
respicunt 22. 1. F.

Qui etiam doctrinam se afferre iactant hære-
tici 265. 2. P. & 264. 2. T. sed hæc magis a ve-
ro recedit ibidem.

Quadragesimæ observatio à veteribus etiam
agnita 214. 1. P. non superstitiosa, sed religio-
sa, 201. 1. M. F.

R.

Regula ad dicta Patrū intelligenda à pag. 66.
pag. 2. vsque ad pag. 75. T. item pro exami-
natione doctrinarū à pag. 259. vsque ad 269.
T. pro recipiendis libris canonicis quæ regula
usus est Augustinus 98. 1. P. eadem regula ap-
plicanda pro alijs dogmatibus ibid. M. F. re-
gula, seu forma fidei quæ nam sit 357. 2. F. la-
tius patet quæ scriptura sacra 358. 1. M. regu-
la Aegæsi ad veniendā dogmata 350. 1. P.

Religio cū fide coniungitur nexu individuo 373.
2. M. distinguitur ab eadem, & si ab illa diri-
gatur, ibidem Profectus religionis magnifi-
ciendus 35. 2. P. ei repugnant additio, & per-
mutatio 157. 2. M.

Religiosus status martyrio cōparatur, 200. 1. M.
religiosus seu peccat eodem genere peccati,
quam secularis, excepto voto, & scandalo 60. 2.
M. exponitur Chrysost. ibid.

Reliquiarū cultus assertus à Patribus 216. 1. M.
eorundem translatio ibid. M. F. Miracula per
ipsas facta ex ijsdem 2. P. altaria cum ijsdem
reliquijs sacrari, ibid. M. sunt eadem ipso-
rum SS. identitate materiæ 299. 2. M.

Restituendum tantumdem quantum ablatum est
60. 1. M. exponitur Chrysost. ibid.

Revelationes S. Brigidæ S. Catharinæ Senensis,
& S. Theresiæ commendatæ 266. 2. F. 267. 1. P.
diligenti examine novæ revelationes recipien-
dæ 266. 2. F. immerito Gerson tales revelationes
S. Catharinæ fugillat 267. 1. M. veræ non fiunt
contra sensum Ecclesiæ, & doctrinam Catho-
licam 37. 1. P. non excludunt ordinem subiectio-
nis, & examinationis, ibidem.

S.

Sacerdotum, & Episcoporum cœlibatus à ve-
teribus agnitus 182. 2. M. F. eorum electio
non pendet ex plebe 180. 2. F.

Sacramentorum numerus agnitus, & assertus à
Patribus 184. 2. P. dicuntur sigilla non ad sen-
sum hæreticorum, sed quia continent inuisibi-
lem gratiam 174. 2. P. eorundem verba, & ele-
menta operantur, ut res supernaturales, & ut
obiecta fide cognoscibilia ibidem M. à Christo
instituta, exponitur Cyprianus ibid. M. Iudas,

& iocus intentionem ministri excludens faci-
ta irrita ibid. M. non afferunt integrum nu-
merum sacramentorum Patres, quia non con-
ducebat eorum instituto 174. 2. F. res nostrorum
sacramentorum diabolus est emulatus 177. 1.
M. senarium numerum fatetur Luth. tradi à
Dionys. 232. 2. septem tradidit antiquitas 2.
M. 206. 2. M.

Scandalū cauendū 396. 2. P. Pharisaicum quale
sit 396. 2. M. non est relinquenda veritas pro-
pter scandalum 398. 1. F.

Salmantina Academia rationabiliter irruit
in verba SS. Thomæ, & August. 321. 1. T.
Primo ut insignes duces sequeretur, ut Phila-
stia morbus præcideretur, & inconstantia ex
nguitate opinionum ibidem M. ad tollendum
Principatus ambitū 322. 1. M. item ad præclu-
dendā viam Nouitatibus ibidem M. pro con-
seruatione unitatis fidei 323. 2. F. pro Regno-
rum, & Monarchiæ conseruatione, 325. 1. ut
facilius ad sapientiam perveniretur, P. ex
unitate magistrorum, breuitate temporis, 325.
2. M. si cæteræ facultates suos habent Du-
ces, æquum erat Theologis, ut SS. August.
& Thom. haberent pro Ducibus 321. 2. M. non
præcluserat viam auxiliarijs copijs ceterorum
Doctorum 331. 2. M.

Sanctorum innuocatio, & intercessio agnita à Pa-
tribus 183. 2. M. 215. 1. P. 2. P. M. 180. 1. P. cul-
tus eorum sacer non superstitiosus exponitur
Hieronymus, ibidem M.

Sapientis est distinguere opinabilia à certis,
285. 2. M.

Sapientum dictis tanquam demonstrationibus
credendum, 321. 2. M.

Satisfactio non excludit laboriosa opera 176. 2.
F. modus vtiliter illam faciendi ibid. lachry-
mis, & orationib. &c. 177. 1. P. vnus pro altero
potest satisfacere 177. 1. M.

Scholastici Doctores laudati etiam Nouatoribus
243. 1. M. eosdem tamen ijsdem contemnunt
ibid. 2. M. proficiunt in Dei agricultura ibid.
explicant, & defendunt fidem 244. 1. M. eorun-
dem auctoritas maxima 244. 2. M. de articulis
ad fidem pertinentibus non controuertunt, 245.
1. M. numquam fecerunt præcepta ex consilijs
246. 1. P. nullus Scholasticorum cū Pelagio sen-
sit 248. 1. M. eorum ministerium est veluti di-
positio ad definitionem Ecclesiasticam 250. 2.
M. ijsdem contradicere in materia dogmatica
errori proximum ibidem F. dantur ijsdem
gratiæ gratis data 251. 1. P. ab illorum decre-
to dependet definitio Ecclesiastica, tanquā di-
sponente, manuducente, ibidem M. deducunt
non innixi tantum lumini naturali, sed super-
naturali ibidem F. quando ijs possumus ad-
uersari 251. 2. M. honorifica de eis mentio in
Concil. Vienn. 251. 2. F. præferuntur Canonistæ
in iuribus Pontificijs 253. & 254. 1. & 2. per
totum. Moderni veteribus Scholasticis fasces
submittere debent 256. 1. F. & 2. P. & 285. 1. M.
Vnius sola auctoritas non facit irrefragabi-
le argumentum, nisi cæteri cum ipso cōcordent
290. 1. M. inter Schol. primum locum habent
Guilielmus Paris. Alijs Thomas, Alb. Alen-
sis,

sis; Scotus; secundas partes Durād. Arim. Pa-
lud. 3. partes ceteri qui, sequūtur 296. 2. F. ea-
dem Scholasticorum, & Patrum doctrina 59.
1. M. 65. 2. M. in quibus differunt 59. 1. M.
Sacrificium Missæ à Prophetis prædictum 200. 2.
M. ab Apostolis traditum 200. 2. M.
Senes omnium, vel pene omnium Prouinciarum
non possunt decem Patribus præferri 238. 1. T.
Sensus Ecclesiæ certus, & indubitatus 358. 2. M.
ex sac. ceremonijs, & huiusmodi deprehendi-
tur 371. 2. M. F. 372. 1. P. M. 2. P. M. 373. 2.
P. ex exercitio, & usu potestatis 377. 1. P. item
ex dispensatione, voti, iuramenti, &c. eiusdem
sensus ipsamet Ecclesiæ est Index 370. 2. M.
tunc firmior cum super eundem sensum se re-
fectens, eum definit, 368. 1. M. non quilibet sen-
sus est animata fides Ecclesiæ, sed qui certus,
& indubitatus 371. 1. F. ex eo sensu damnati
Nestorius, & alij Heretici 363. 1. M. ex an-
tiquitate deprehenditur 365. 1. M. non est fir-
mus, si non ab Apostolis aliquis sensus descen-
dat, sed ex Hebræorum traditione: propterea
ab eadem Ecclesiæ, Magistris, & Doctoribus
eius accipiendus 365. 2. F. est directius Eccle-
siastici iudicij 99. 1. P. non solum ordinatur ad
cognitionem, sed etiam ad actionem 351. 1. P. est
Ipissimum Verbum Dei 364. 1. M. eidem sen-
sui inherēt Concilia 348. 1. M. omnium Ec-
clesiarum sensus cum sensu Romano Ecclesiæ
copulatur 368. 2. M. differentie inter sensum
Ecclesiæ, & Canones Conciliorum 348. 1. P. sen-
sus Patrū ipissimus sensus Ecclesiæ, 351. 1. P.
præualere quoque ostenditur ex Concil. Ephes.
342. M. & 230. 1. F. refutatur in hac sententia
Pozæ ibid. 2. M. glossa contrariū insinuant, ex-
penditur 238. 2. P. sententia unius potest præ-
ualere multis in forensibus, secus in Patrum
receptione, & in discussione dogmatum 371. 1. M.
Seruitus non est homini contraria, expositio-
nes Patrum 181. 1. M.
Societas Iesu sectanda S. Thomæ doctrinam
suis filiis inculcat 316. 1. F.
Sophistæ perbelle depicti ab Epiph. 384. 1. F.
Sorbonica Academia laudata 245. 2. P. num-
quam S. Thomæ Cantuariensis Canonizatio-
nem oppugnavit 245. 2. M. à quo instituta ibi-
dem. Nunquam abstulit iustitiam fidei, ibid.
F. rectè tradidit iustificatonis articulum,
145. 2. P.
Spiritus sanctus Ecclesiæ promissus 405. 1. P. in-
separabiliter cum Ecclesiæ inhabitat ibidem
M. Doctoribus Ecclesiæ etiā promissus 51. 2. P.
Superbia est nolle studere sacris libris, & expe-
ctare intelligentiam de Cælo 293. 1. M. expo-
nuntur dicta, & exempla Casiani ibidem
1. M.
Stylus fucatus scribendi à Theologia elimi-
nandus 330. 1. M.
Syrenibus assimilati Doctores versipelles,
384. 2. P.

T

Tacendum propter incapaces 396. 1. M.
 multas esse tacendi causas scripsit August.

ibidem 1. P. item quando nullus vult audire
397. 1. M.
Tactus per totū corpus diffusus 348. 1. M. quæ-
dam eius species in lingua ibid. Quomodo id
applicetur sensui Ecclesiæ, eleganter, 348. 1. F.
Tecla absoluta à nuptijs nondum consummatis,
377. 1. M.
Temerè loquentibus aures non præbendæ 2. M.
Temeritas est iactare se sapere supra Patres,
85. 1. F.
Temperantia, & fortitudo locantur in appetitu
sensitivo 301. 1. M.
Templa & aræ, & eorundem usus ex Patribus
217. 1. M. & col. 2. P.
Terram aliam extra mundum creari non est
possibile, stante ordine vniuersi 283. 1. M.
Tertullianus ad Montani dogma delapsus 24. 2.
P. à Zepherino excommunicatus iold. plura di-
xit reuelata suo Montano, quā à Christo suis
Apostolis 89. 2. M. eius lapsum elegantissime
deplorat S. Vincentius Lerinensis 24. 2. F. nul-
lum præiudicium est fidei eius lapsus 25. 1. M.
Theologia, fides nutritur, gignitur, roboratur 256.
2. M. absque fide non subsistit ibidem, carens
fide non habet Theologiam 257. 1. P. perueriti-
tur nouitatibus, quod deplorauit Nazianz.
322. 2. M. non abhorret tractare de ente ratio-
nis, & huiusmodi, ut sibi subseruiunt 330. 1. F.
Theologi immerito sophistæ vocantur ab Hæret.
246. 1. F. immerito traduntur quod de penitē-
tia sacramento dubitarint 246. 2. P. vtuntur
alijs scientijs, ut ancillis 246. 2. M. acutè quæ-
dā disputant salua fidei veritate 247. 1. P.
multa ex exteris disciplinis assument ad sui
usum ibidem M. eorum dissensiones non sunt
circa fidem, sed ad illustrandam fidem ibid. 2.
T. aliqui eorum aberrarunt, sed ante fidei de-
fnitiones ibidem F. varios exitus debent ha-
bere ad soluendas obiectiones infidelium 147.
2. M. illi habendi inter Theologos, qui fide præ-
dicti conclusiones deducunt 256. 2. M.
Theologia Gentilium triplex descripta est a M.
Varrone; ab Augustino egregie confutata 65.
2. M. 374. 1. F.
Theodoretus quondam Nestorij fautor 47. 2. M.
eum penituit erroris, unde à Leone receptus,
& laudatus, ibid. Errauit, ut etiam Damasc.
in processione Spiritus sancti 47. 2. M. S. Tho-
mas, Damascenum nec excusat ibid.
Theophilus, Alex. male traductus ab Anonymo
124. 2. P. honorifica de eo mentio apud Cōcilia,
& Patres 125. 2. M. mori nō potuit, quousque ad
illum delata esset imago S. Ioan. Chrysostomi,
ibidem.
S. Thomas iniussè à Pappo traducitur 248. 1. P.
non reprehendendus, si aliqua retractauit, ibi-
dem. à Luthero impetitus 170. 1. M. 276. 1. F.
item ab Anonymo 170. 1. F. laudatus ab In-
nocentio V. 273. 1. 1. M. Urbano V. Pio V. 274.
1. M. Clemente VIII. 2. M. F. 275. 1. P. Paulo V.
ibidem M. ornatur nota unitatis, vniuersita-
tis, consensionis ibidem M. F. & 2. M. F. succus
est eius doctrina omnium Patrum 276. 1. M. in
ea elucet copia, breuitas, facilitas, securitas,
ibidem 2. M. à Catholicis, & hæreticis lauda-
tur

- tus 277. 1. T. magnam ex sapientia obtinet auctoritatem, ibidem 2. T. eius doctrina cur dicta est Angelica 278. 1. M. vox eius tamquam vox multitudinis 283. 2. M. apparuit Fratri Lauterio, & dubietatis nodos dissolvit 284. 2. M. in eo excellens quod demonstrationes ab opinabilibus distinxit 285. 2. M. excepta canonica, magnam sibi vendicat eius doctrina auctoritatem 288. 1. M. similia encomia data sunt nonnullis Patribus, ibidem F. cur tales titulos promeruerit ibidem 1. F. Soli merito assimilatur 289. 2. F. id meruit, ut post Magistrum sententiarum innumeris fuerit expositioribus illustratus 290. 1. M. Nullus ex hoc, quod S. Doctore contradixit pro heretico damnatus, sed quia doctrinam communiter receptam, quam S. Thomas tueretur, impugnare ausus est 290. 2. P. eius discipuli tamquam communem orbis Doctorem secuntur 290. 2. F. libris, & doctrinae eiusdem illustre testimonium perhibent Ioannes XXII. Clemens VIII. Pius V. quod sint diuinitus conscripti 304. 1. 2. T. fuit author primae secundae, & secundae secundae, & luculenter ostenditur ex ipsdem Pontificibus 304. T. ex dispositione, & materia eorundem librorum ibidem. Item ex stylo scribendi 305. 2. M. ex successione a temporibus S. Thomae usque ad praesens 306. 1. M. ex sanctitate Angelici Doctoris, cui repugnabat aliena scripta suffragari 307. 1. M. ex ijs qui catalogum librorum S. Doct. scripserunt 1. F. Ex ipso Fraire Vincenio Bellouacensi 307. 308. 309. idem ostenditur ex alijs capitulis 309. 2. 310. 1. M. & ex solutionibus aduersariorum 310. 311. 312. T.
- S. Thomae mentem melius percipiunt qui Thomam cum Thoma exponunt 315. 1. M. qui communiter receptum eiusdem Sancti sensum exponunt 315. 1. M. qui aduersariorum argumenta, ex S. Thoma dissolunt ibidem. Item qui eiusdem terminis, & vocibus S. Doct. utuntur M. nec eius dicta extorquent 315. 1. F. qui precibus fuisse ad S. Doct. cupiunt eius haurire intelligentiam ibidem F. eiusdem intelligentia, nedum in Dominicanis, sed etiam in Patribus Carmelitae discalceatis, & in multis doctissimis viris Societatis Iesu requieuit 315. 2. M. eius mentem melius haurire potuerunt qui per manus traditam intelligentiam acceperunt 315. 2. F. eiusdem perhibent testimonium, aliorum lapsus a S. Doctore discendentes 317. 1. M. eius doctrina via regia 326. 1. P. Non habui Alensem pro Magistro 328. 1. P. numquam aliena suffragatus est ibidem M. videtur fecisse Aristotelem Christianum, captiuado eius Philosoph. in obsequium Christi 321. 1. M. sine ullo prorsus errore conscripsit 304. 1. F. & 332. 2. M. eius doctrinae studiosissimus S. Patriarcha Ignatius Loiola 334. 2. M. illum non emulari, sed imitari debemus 341. 1. M. maiorem obtinet auctoritatem, quam si alicuius temporalis Senatus iudicio eius iurata doctrina probaretur 342. 1. F. responso eiusdem ad Damascenum, & vindicatur a Suarez. 47. 2. F.
- Thomistis falso imponitur a Luthero, quod scripta S. Doctoris scripturis, vel Patribus coequarint 286. 2. F. non recte idem videtur imponi a Nitela Hibernica, & alijs idem musitantibus 287. 1. P. ab hac calumnia vindicantur 289. 1. M. 2. M. Multi se Thomistas profitentur, sed sanctum Doct. extorquent 316. 2. M. non prohibitum expositioribus Sancti diuersas vias, non tamen aduersas reperire ad intelligendum S. Doctorem 316. 1. M. velle proprios factus obtrudere sub nomine Thomistico Thomistarum non est 316. 2. F.
- Traditiones Ecclesiae seruanda, & recipienda 84. 1. M. 209. 1. M. ijs triumphum reportauit Stephanus Papa 46. 1. F. illae non admittunt additionem nec diminutionem 364. 2. M. eas contemnes sciens, & prudens anathematizatur 371. 1. P.
- Transsubstantiatio non est inuentum humanum, sed reuelata doctrina 185. 1. M. eidem testimonium perhibent aduersarij Heretici, dum antiquitatem proferunt hanc veritatem attestantem 207. 1. M.
- Tributa principibus soluenda explicatur Hieronym. 180. 1. F.
- V.
- Votum quomodo de meliori bono 329. 2. P. differt a iuramento 2. M.
- Votorum observatio necessaria 199. 2. P. ob eorundem inobseruantiam, heretici votifragi 200. 1. M. simplici vota ex natura sua non faciunt hominem religiosum, sed ex institutione Ecclesiae 280. 2. M. sollemnium, & simplicium votorum discrimen 280. 2. M. eorundem sollemnitas ab Apostolica traditione 281. 2. M. ex intrinseca ratione sua sunt de iure diuino 281. 2. M.
- Virginum consecratio, velamen, habitus, castitas voto firmata, a Patribus etiam agnita. 213. 2. P. M.
- Vulgus docendum non sequendum 353. 2. M. F. 78. 1. P. eius conditiones ibidem. Eidem non enulganda mysteria 80. 2. M. eius intemperies, & confusio 354. 1. M. aliae eiusdem qualitates 77. 2. M.
- X.
- XIsti Papae Tertij notabile dictum aduersus nouitates memoriae commendandum, videlicet,
**NIHIL ULTRA LICEAT
 NOVITATI, QVIA NIHIL
 ADDI CONVENIT VETV-
 STATI,** pag. 94. 1. M.

LAUS DEO O. M.

B. DEIPARAE DOMINAE NOSTRAE.

ERRATORVM CORRECTIO.

Prior numerus paginam, secundas columnam, tertius lineam, seu versum demonstrat

Pratermissa.

- Pag. 11. 2. 59. Exemplum est illius quæstionis an æquiuocè saltem coelum sit animatum] Post illa verba trans-
62. 1. 4. substantiatur dele sic exponitur Algerus. & Adde. Ad 26. illa locutio Paschasij refertur ad spe-
49. 1. 58. cies Sacramentales non ad carnem Christi, & vers. 5. Ad 27. cautè &c.
post ea verba. Prudentius locutus videtur. adde. De anima Traiani, id non dixit S. Tho. ex pro-
pria mente, sed communiter allegatam, & tributam Damasceno auctoritatem securus est, non
ex propria mente locutus. sciebat enim Damascenum, Gregorio posteriorem. vide Canon. 11.
de loc. c. 2. & Baronium t. 2. anno 100. num. 17.
142. 1. 15. Post illa verba pro multis in v. 14. sic lege. non sic vero accipitur cum dicitur Roman. 5. sicut
enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi. particula multi pro
omnibus posita est.
124. 1. 25. post ea verba deposito cap. 22. adde. & sic patet ad 20.
23. Ad 21. cessat obiectio.
185. 2. 13. post ea verba obijci. Adde. Ad 22. illi inconstantes &c.
186. 1. 2. post ea verba ne erremus. adde, sic patet ad 22.
133. 2. post illud. homines, adde, illos.
373. 2. 16. Bellarminus lib. 3. c. 16. tom. 2. de cultu Sanctorum.
383. 1. 51. prater omnium.

Superflua.

378. 1. 45. superfluit lib. 2.
380. 1. 53. superfluit his verbis
383. 2. 64. superfluit 1.

387. 1. 19. superfluit est
392. 1. 31. superfluit vbi
398. 2. 42. superfluit esse

52. 2. 38. hic author
44. cum multos
29. 2. 57. Hyperbolicè dixit
50. 1. 50. cum superessent
57. 2. 13. quadagesimo, & in sequ.
65. 1. 35. enim supernaturali
57. & in gloss.
2. 35. carcere
65. 1. 6. cum viderent
70. 1. 46. vnum sint
2. 26. inter se contrarij
39. aut inuidiam
42. indicij
75. 1. 3. qualitate, poenæ tempore
29. visione quæ
83. 1. 18. & informis
84. 2. 44. quas non condit
88. 2. 43. qui solos
120. 2. 50. vt improbationi
321. 1. 41. amanuenses
133. 1. 54. Fulgentium
2. 9. eam deduximus, quamque
135. 1. 25. constitutos
141. 1. 7. ne dum, non
153. 1. 4. muniebant, ideo subdebant
159. 1. 1. Hilarium
2. 64. Ezechiel.
161. 2. 16. bonæ vitæ
35. in Naz.
43. oratione 3.
49. spirituales nomine.
45. oratione 2.
161. 1. 4. Chrysostomo

163. 1. 40. quæcumque
2. 38. definitione probauit
38. libellus editus
40. deprauationem
165. 1. 4. similiter &
21. retractata
166. 1. 53. non possent
2. 3. innuere
2. ultimo insignis ille
168. 1. 28. quid dicis
167. 1. 3. ad sua
6. Colluthianos
168. 1. 28. Hom. 17. ad Heb.
2. 35. qui ambulat in terra
168. 2. 35. an pie quisquam
173. 1. 50. qui in viculis
169. 2. 61. fratribus moriatur
177. 1. 6. poenitentia satisfactionem
179. 2. 28. consistat non excludendo infusionem gra-
tia cum alijs
180. 1. 22. statuas Regum
11. 74. benè fecerunt
200. 1. 30. Delrium
201. 2. 27. Peucerus
202. 2. 30. Non barbari sunt Patres.
2. 31. si latinatatem volunt oppugnare
207. 1. 43. asseruari, Eucharist. esse etiam
209. 1. 20. Cenam Domini
2. 46. calumniantium oppilat ora
55. Centur. c. 6.
215. 1. 35. pro Monachatu
216. 1. 39. tenuesque, ac
217. 2. 41. annuo die

231.1.40. vos indicantes, & vestros antiquos
 223.2.30. Apostolicis matricibus
 227.1.49. ordine naturæ
 251.1.11. mediæ ætatis
 231.1.29. superscriptio
 34. & magnum nomen sibi compararent
 232.1.32. qui pace Ecclesiarum non deberet
 237.2.18. præscripserint
 48. Generalium etiam
 51. Senioribus
 238.1.41. eiusmodi suas
 241.1.61. Pappus
 2.63. meras
 242.2.48. præscriptione
 246.1.4. fecisse ex
 55. somniantium
 251.2.9. tempore succedente
 252.1.53. quas vocant Theologi
 255.1.3. iustificantes
 8. quoquam
 11. nequeant
 3.50. eodem
 59. Ecclesiam
 258.1.52. ostentantes
 259.2.12. student
 260.2.48. huius rei
 262.1.5. debent se
 2. vlt. vbi puncta
 263.2.52. patrare
 264.2.58. dogmata pandit
 267.2.16. successor
 268.1.4. lib.5.c.20.
 32. Lerinens.c.42.
 2.16. Consultores
 47. quis hæreticus
 269.2.43. Virgilianum illud
 273.2.55. perhibitum
 274.2.28. rigans
 1.6. nubem testium
 279.1.2. intelligendo
 281.1.31. suo tempore
 288.1.23. lacerentur
 41. contra Ennomium
 2.62. admoniti
 291.2.22. pollicudos
 292.1.55. ad significandum
 293.1.46. codicem
 2.13. quæ clausa
 296.1.14. sint æsque
 297.1.17. vt in offic. sanctissimi Sacram.
 2.41. auxilio
 298.1.1. cenurantem notare qui posuit.
 45. p.2.q.74.art.3.
 299.1.15. aut extrinsecus
 2. vlt. articulo Parisiens.
 300.2.22. determinatum
 301.2.26. virtutes
 310.1.36. anno 1246
 316.2.52. cum Academia
 327.2.35. Concil. Constantiens.
 335.2.16. per scripturas, & traditiones
 344.2.13. articulos
 346.1.37. Doctorum, & Ecclesiæ
 348.2.14. V. omnium Pastorum
 350.2.2. audiri

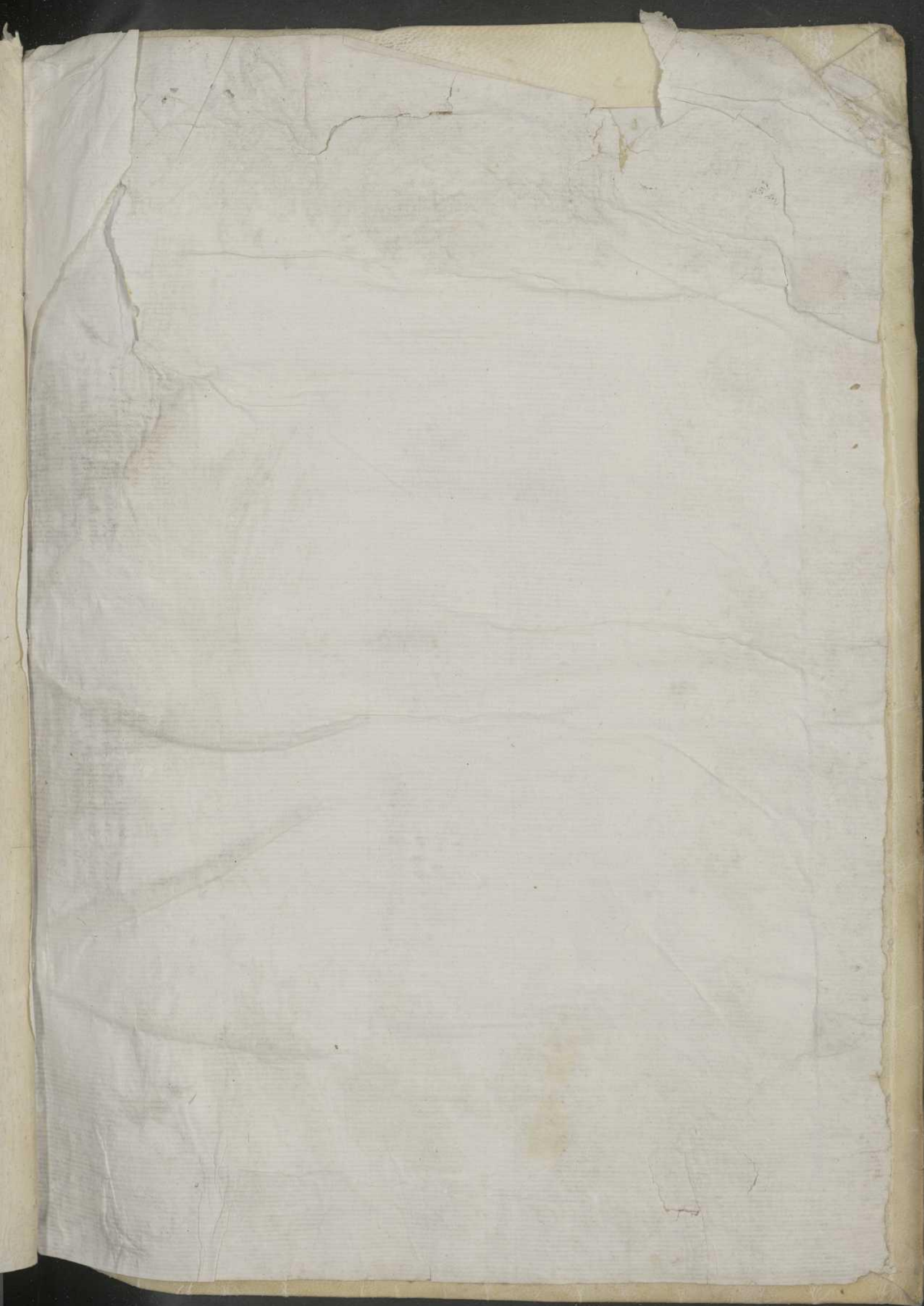
341.1.1. animatum
 351.1.1. illuminatura tenebrauerat
 2.29. contra est primo
 46. promiscuis
 355.2.37. dum a laicis Presbyteros
 360.1.46. abstemios
 11. nedum non fumerent
 15. numquam tamen
 2.42. corpore exanimi
 367.2.61. displiceret
 370.2.45. reuelatio virtualiter
 373.1.20. munere
 374.1.58. colendum
 2.23. estimemus
 376.2.19. nihil ex hoc
 32. temeraria
 50. sententia in oppositum
 377.1.23. sunt ex illa
 27. matrimonio rato
 378.1.22. proprias
 378.1.54. adiaphoras
 378.2.47. Papa se
 60. aliquando ab
 379.1.20. frugem
 2.5. supprimerentur
 24. lib. 2.
 74. 417.
 380.2.16. Euaristus
 381.2.63. quod sequi
 382.1.43. occasionem quærunz
 383.1.51. constitutum
 58. id iudicauit
 2.54. pellem induci
 384.1.4. essentque
 384.2.38. sunt, intrant
 385.2.17. Christi promissionibus
 386.2.6. de his enim
 387.1.14. Victorem admonuit
 2.51. Stephanus
 389.1.1. repugnare
 393.1.20. Summum Hierarcham
 1.14. earundem
 2.58. Pontifice
 398.2.40. debet
 398.2.43. 1. Recognitionum
 399.1.4. insonuerit
 1.13. ipsis constituendum
 2.15. esse
 400.1.30. Nonatianis
 2.26. quæstionem
 401.1.42. Apostolorum
 2.9. litibus forensibus
 28. tenuerunt
 402.1.11. vt litigans
 404.1.9. regna eradicare
 51. Euangelium
 407.1.38. Spiritus sanctus
 2.39. totum
 406.1.16. laqueum
 2.9. Christianam
 30. Epistolas Apostolicas
 52. ostensa est
 407.2.23. peruenturum.

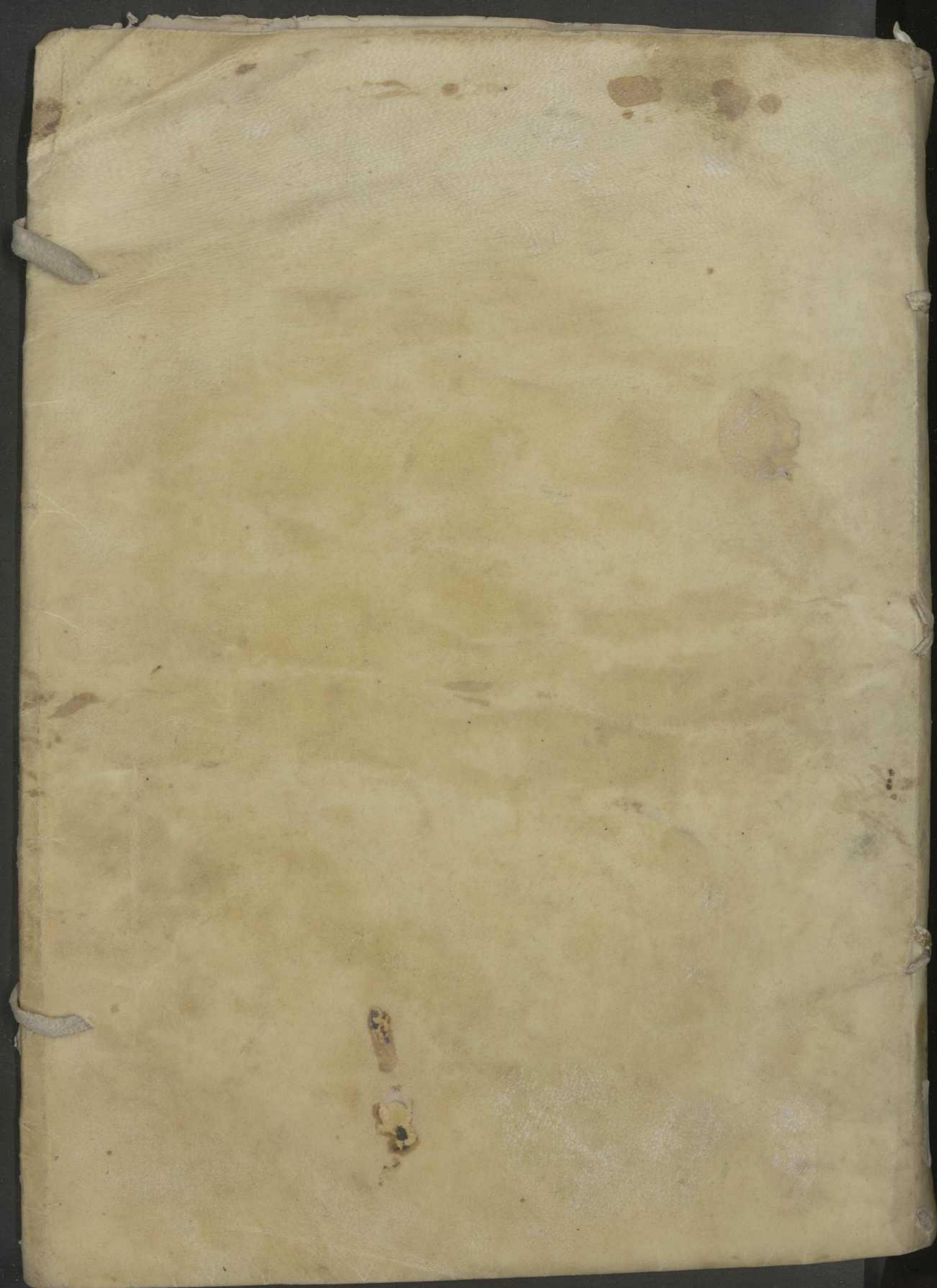
R E G E S T V M.

a b c A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

A a B b C c D d E e F f G g H h I i K k L l M m N n.

O m n e s f u n t T e r n i o n e s , p r a t e r b D u e r n i o s .

LIBRO
MAYOR
CANTABRIGIA
1511
F. 12
F. 13
F. 14
F. 15
F. 16
F. 17
F. 18
F. 19
F. 20
F. 21
F. 22
F. 23
F. 24
F. 25
F. 26
F. 27
F. 28
F. 29
F. 30
F. 31
F. 32
F. 33
F. 34
F. 35
F. 36
F. 37
F. 38
F. 39
F. 40
F. 41
F. 42
F. 43
F. 44
F. 45
F. 46
F. 47
F. 48
F. 49
F. 50
F. 51
F. 52
F. 53
F. 54
F. 55
F. 56
F. 57
F. 58
F. 59
F. 60
F. 61
F. 62
F. 63
F. 64
F. 65
F. 66
F. 67
F. 68
F. 69
F. 70
F. 71
F. 72
F. 73
F. 74
F. 75
F. 76
F. 77
F. 78
F. 79
F. 80
F. 81
F. 82
F. 83
F. 84
F. 85
F. 86
F. 87
F. 88
F. 89
F. 90
F. 91
F. 92
F. 93
F. 94
F. 95
F. 96
F. 97
F. 98
F. 99
F. 100

2
60

45

8.810